LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

1 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 481

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑԷՔ, — ԱՅՈ ԿԱՄ ՈՉ

«Դրօշակ»ի Նոյեմբերի թիւը լեցուն է զարհուրելի մանրամասնութիւններով, վերջին ձերբակալութեանց առթիւ:

Բոլոր թղթակցութիւններն ու լուրերը կը հասնին ուղղակի Հայաստանէն, տալով հարազատ պատկերը կացութեան մը, որ իր նմանը չունի մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ:

Մեր հակառակորդները շարունակելով իրենց վարկաբեկիչ ու անճարակ խաչակրութիւնը, կը ճգնին հաւկցնել թէ Դաշնակցութիւնը դիտմամբ «դժոխք»ի կը նմանցնէ ներկայ Հայաստանը, կուսակցական հաշիւներով:

Թող կարդան եւ դատեն: Թող թղթատեն «Դրօշակ»ը, այնտեղ հրատարակուած թղթակցութիւնները եւ ականատեսի պատմութիւնները, իրողութիւններն ու թուանշանները, եւ ապացուցանեն թէ սուտ են այդ բոլորը, կամ ճոնուած չափազանցուած:

Մենք հրապարակաւ ասպարէզ կը կարդանք բոլորին, եւ մանաւանդ անոնց որ կը խօսին քաղաքական կուսակցութեանց անունով, եւ մենաշնորհի վերածեր են հայրենասիրութիւնը:

Մենք ալ, մեր կարգին, կը թղթատենք Հ. Յ. Դաշնակցութեան պաշտօնաթերթը, և, յիշողութիւնները թարմացնելու համար, կը քաղենք շարք մը տեղեկութիւններ, իսկական ականատեսի մը յուշերը.—

1925ի գարնան, կը ձերբակալուին եւ կ'աքսորուին 15—20 հոգի (անունններն ալ նշանակուած են):

1925ի աշնան՝ սրիկայ Խուշոյեանի մը սպանութեան առթիւ, կը ձերբակալուին 14 Սասունցիներ, որոնց դատը կը տեւէ մէկ տարի յետոյ:

Նոյն տարուան Դեկտեմբերին, միայն Երեւանի մէջ կը ձերբակալուին 110 հոգի: (Այս այն թիւն է զոր «Խորհրդային Հայաստան» խոստովանեցաւ չորս ամիս յետոյ, 1926 Ապրիլին):

1926 Յունուարին, տեղի կ'ունենան ընդհանուր ձերբակալութիւններ Հայաստանի մէջ: Բանտ կը նետուին 5 - 600 հոգի: Շատերը տակաւին բանտ են, կամ աքսորուած Ռուսաստանի խորերը:

1926 Դեկտեմբերին կը ձերբակալուին 50ի չափ Դաշնակցականներ, ընդդիմադիր պոլշեւիկներ և մենշեւիկ երիտասարդներ:

1927 Մարտ 3ին 40 հոգի կ'աքսորուին, ժողովրդային ցոյցերու մէջ:

Նոյն տարուան Մարտի վերջերը կը ձերբակալուին տասնեակներով զինուորականներ:

1927 Ապրիլ 27ին հարիւրի չափ ձերբակալութիւններ կը կատարուին Հայաստանի զանազան մասերուն եւ Երեւանի մէջ:

Նոյն շրջանին կը ձերբակալուին քանի մը տասնեակ Հայեր ալ Վրաստանի եւ Ռուսաստանի մէջ:

1927 Մայիս 27ին կ'աքսորուին 30 հոգիէ աւելի:

Յունիս 7ին գաղտագողի կ'աքսորեն 7 հոգի:

Իսկ Յուլիսէն ասդին, Օգոստոս եւ Սեպտեմբեր ամիսներու ընթացքին, ծայր կուտայ աննախընթաց հալածանք մը, որուն հետեւանքով բանտ կը նետուին հազարի չափ դժբախտներ, ամէն դասակարգէ, եւ լեռները կը բարձրանան քանի մը հարիւր հոգի:

Այս վերջին բարբարոսութեան մանրամասնութիւնները հրատարակած ենք օրը օրին, և դեռ պատկերը ամբողջական չէ:

Մեր անարժան հակառակորդները կը ծամծմեն, գռեհկօրէն կը հայհոյեն, բայց չեն համարձակիր ժխտել իրականութիւնը:

Անոնք իրենց գլուխ՝ պատին կը զարնեն, պատճառը հասկնալու համար:

Եւ, իշխանութիւնը արդարացնելու ստրկամտութեամբ, մեղքը նորէն կը բեռցնեն Դաշնակցութեան շալակը: Կ'ուզեն կատարուած բարբարոսութիւնները հետեւանք համարել Դաշնակցութեան եւ անոր մամուլին «ռէքլամային գործունէութեան» կամ տիրող կասկածամտութեան:

Ապահովաբար Երեւանի վարիչներն ալ գոհ չպիտի մնան այս արջու ծառայութենէն, եւ պիտի գոչեն,— «Տէ՛ր, փրկէ զիս բարեկամներէս, թշնամիներուս հետ գլուխ կ'ելլեմ»:

Չէ՞ որ Երեւան շատոնց «թաղած» է Դաշնակցութիւնը. հետեւաբար վախ չունի անոր «ռէքլամային գործունէութենէն»:

Եւ յետոյ, եթէ քանի մը տասնեակ Դաշնակցականներ կան հազար կալանաւորներու մէջ, հապա ի՞նչ են միւսները,— գիւղացի, բանուոր, անկուսակցական, հակադաշնակցական, ուղեկից, ընդդիմադիր, զինուոր: Ի՞նչ է անոնց մեղքը: Եթէ Հայաստանի Դաշնակցականները կապ ունին արտասահմանի հետ, միւսները ո՛չ Դաշնակցականի երես կը տեսնեն, ոչ ալ յեղափոխական ունին գաղութներու մէջ: Ի՞նչ է մեղքը Զանգեզուրի գիւղացիներուն:

— Կառավարութիւնը հրամայած է զէնքերը յանձնել եւ անոնք չէին հպատակիր,— կը պատասխանեն:

Այսպէս ալ կը գրեն ու կ'ապացուցանե՛ն:

Եւ հա՛րկ է նորէն բացատրել այս երիցս երանեալ թշուառականներուն, թէ «հայկական» կառավարութիւնը տխմարաբար ինքնասպանութեան կը մղէ հայ ժողովուրդը, եւ իբր այդ անարժան է ո՛ր եւ է վստահութեան կամ համակրանքի:

Իշխանութիւն մը որ իր չորնալիք ձեռքերով մասցու ոչխարներու հօտի մը կը վերածէ հարազատ ժողովուրդը, որ մէկ օրուան մէջ երկու հազար հրացան կը գրաւէ ու կը փճացնէ միայն Գորիսի մէջ (Զանգեզուր), կրնայ ամէն բան կոչուիլ, բայց երբեք՝ հայկական կառավարութիւն:

Պատէ պատ իյնալու պէտք չկայ: Հայ ժողովուրդի շահերուն համար օգտակա՞ր են այս արարքները,— Ընդհանուր ձերբակալութիւն, աքսոր, զինաթափում:

Պատասխանեցէք.— Այո՛ կամ ոչ:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԱՆԵՆՔ»

Այս խորագրով յօդուածաշարքի մը մէջ, ինչպէս Նոր Երկիր շաբաթաթերթը դիտել կուտայ (30 Հոկտ.).

— «Մենք տեսանք, որ հայ քաղաքական կուսակցութիւնները, հետեւաբար եւ հայ ժողովրդի մեծամասնութիւնը ձգտում է ունենալ իր անկախ հայրենիքը. տեսանք նաեւ, որ նրանք վճռական բոլէին տատանւում են: Մի բոպէ թողնենք մեր անկախ լինելու ցանկութիւնը, նրան կապուած համարելով սոսկալի վտանգների հետ եւ համաձայնւենք մեր հարցի երկրորդ տեսակի մի լուծման հետ, այն է ինքնավար Հայաստան ունենալով Ռուսաստանի սահմաններում, ենթադրելով կամ հաւատալով, որ դրանով հայ ժողովուրդը պիտի ազատի այն բոլոր սարսափներից, որոնց կարող է ենթարկել, եթէ Անկախ Հայաստանի հարց ծնի: Բայց հարց է, թէ մեր այդ ենթադրութիւնը կամ հաւատքը ապարդիւն չի՞ լինիր:

«Այսօր, Սովէտական Ռուսաստանում Հայաստանը ունի կուլտուրական լայն ինքնավարութիւն եւ վայելում է նոյն Ռուսաստանի տնտեսական աջակցութիւնը, իր վերաշինութեան գործը աւելի լաւ հիմքերի վրայ դնելու: Եթէ այդ երկու պայմանների վրայ աւելացնեն երկու պայմաններ էլ, 1— Դեմոկրատական կարգեր, 2—Սահմանների այնքան ընդլայնում, որ կարողանար Հայաստանը բոլոր Հայերին տեղաւորել իր սահմաններում, գուցէ հայ քաղաքական գործիչը այնքան էլ չէր տատանւէր եւ համաձայնւէր, որ Հայաստանը մնար ինքնավար մի երկիր Ռուսաստանի սահմաններում եւ վերջնականապէս հայ ժողովուրդը կապէր իր ճակատագիրը ռուս ժողովրդի ճակատագրի հետ: Բայց դժբաղդաբար սովէտական կարգերը ճարճատում են նախ, ապա նոյն կարգերի ղեկավարները չեն կարող իրենց իշխանութեան տակ գտնւող ժողովուրդներին դեմոկրատական ազատ կարգեր տալ, ո՛չ էլ Մուսթաֆա Քէմալի խմբը կտրել, Հայերին տեղաւորելու համար բաւական տեղ տալով Հայաստանի Ինքնավարութեան: Սովետական Ռուսաստանի տապալումով տակնուվրայ պիտի լինին ե՛ւ սովետական կարգերը եւ հարց է, թէ պիտի գտնուի՞ մի նոր իշխանութիւն, որ անմիջապէս բռնի սովետական իշխանաւորների տեղը եւ երկիրը իր ընդարձակ ամբողջ տարածութեամբ ազատ պահի սպառնացող անիշխանութիւնից եւ կոտորածներից եւ որ ճանաչի Ռուսաստանում ապրող բազմաթիւ ժողովուրդների ինքնավար ապրելու իրաւունքը»:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Մոսկուայէն հեռ. 30 Թուականի հեռագիր մը կ'ըսէ թէ նոյն օրը երկրաշարժի ցնցումներ տեղի ունեցած են Կովկասեան լեռներու հարաւային մասին մէջ եւ Կասպից ծովուն եզերքը:

ԱՐՏԱԳԱՂԹ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

Ըստ պաշտօնական վիճակագրութեանց, անցեալ սեպտ. ամսուն մէջ Պէյրութէն մեկնող ճամբորդներուն թիւը կը հասնի 3473 հոգիի:

Այս թիւէն 752 հոգի դուրս Լիբանանցի գաղթականներ են, որ զանազան վայրեր մեկնած են:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ԾՈՎ. ՔՈՆՏՈՒՐԻՈԹԻՍԻ ԴԷՄ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ կիրակի առաւօտ ժամը 11.30ին, երբ Յունաստանի Հանրապետութեան Նախագահ ծովակալ Քոնտուրիոթիս ինքնաշարժէն դուրս կ'ելլէր Աթէնքի Քաղաքապետարանին առջեւ,—ուրպիտի նախագահէր Յոյն Քաղաքապետներու Համագումարին, Զաֆիրի Կուսիս անուն երիտասարդ մը զէնք պարպեց անոր վրայ: Գնդակը ինքնաշարժի մէկ պատուհանը ծակեց ու մտաւ Նախագահին քունքին մէջ, առանց հանդիպելու ոսկորին:

Հոն գտնուող բազմութիւնը անմիջապէս յարձակեցաւ ահաբեկիչին վրայ եւ քիչ մնաց բզիկ բզիկ ընէր զայն, երբ ոստիկանները հասնելով ազատեցին: Նախագահը փոխադրուեցաւ հիւանդանոց, ուր գնդակը հանեցին քունքէն, առանց վտանգի:

Զաֆիրի Հոկտեմբեր 18ին Աթէնք հասած էր Լարիսայէն եւ առանձնացած կ'ապրէր պզտիկ պանդոկի մը մէջ: Քանի մը օր առաջ քիթի գործողութեան ենթարկուած էր: Մերժեց ո և է յայտարարութիւն ընել ոստիկանութեան՝ առանց փաստաբանի ներկայութեան:

Իր սենեակին մէջ խուզարկութիւններ կատարուելով երեւան հանուեցան համայնավարական գիրքեր ու թուղթեր: Կ'ըսուի թէ արքայական թուղթեր ալ կային: Դեռ կարելի չէ եղած հաստատել թէ այս մահափորձը ո՛ր կուսակցութեան գործն է: Համայնավարները կը յայտնեն թէ Զաֆիրի երբեք իրենց կուսակցութեան չէ պատկանած:

Իշխանութիւնները Նախզգուշական ամէն միջոց ձեռք առած ըլլալով, կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ Աթէնքի եւ ամբողջ Յունաստանի մէջ: Արտաքին Նախարար Միխալաքոփուլոս մամուլին ուղղուած յայտարարութիւնով մը դահլիճին նողկանքը կը յայտնէ այս յարձակման համար եւ կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը ամենախիստ պատիժի պիտի ենթարկէ բոլոր անոնք, որոնք հանրային կարգը խանգարելու ձեռնարկներ կ'ընեն:

ԽՄԲ.— Ասիկա երկրորդ մահափորձն է Հանրապետութեան նախագահին դէմ: Առաջինը տեղի ունեցաւ 1921ին Աթէնքի մէջ, երբ ծովակալ Քոնտուրիոթիս Ամերիկայի Յոյներուն կողմէ ղրկուած դրամական նուէրները կը բաշխէր Անատոլուի մէջ կռուող զինուորներու ընտանիքներուն:

Պոլսոյ մարդահամարը

Պոլսոյ մարդահամարը, որ սկսած էր Ուրբաթ առաւօտ, վերջացաւ իրիկուան ժամը 22.30ին: Մարդահամարը, որուն սկսուիլը ծանուցուած էր թմբուկներով, վերջացաւ թնդանօթաձգութեամբ,

Ժողովուրդը, որ գրեթէ 24 ժամէ ի վեր փակուած կը մնար, դուրս խուժեց եւ ուղղակի դիմեց խանութները ուտելիք գնելու համար: Նախընթաց օր կարգ մը թաղերու մէջ բաւարար չափով հաց գտնել կարելի չըլլալով, կարգ մը միջադէպեր պատահեցան:

Հեռագրի մը համաձայն նոյն օրը տեղատարափ անձրեւ տեղացած եւ մեծ վնասներ պատճառած է: Քանի մը հոգի խեղդուած են:

∴ «Թայմզ»ի թղթակիցը մասնաւոր, որ արտօնութեամբ յաջողած է ամբողջ օրը փողոցները պտտիլ, կը նկարագրէ թէ ինչպէս մեռելութիւն կը տիրէր ամէն կողմ, նոյնիսկ Վոսփորի եւ Ոսկեղջիւրի մէջ, ուր ոչ մէկ շոգենաւ կամ նաւակ կը շարժէր տեղէն, բոլորը խարսխած էին անձայն:

Կ'ըսէ թէ շատ մը Պոլսեցիներ, մասնաւորաբար Հայերը կը կարծէին թէ Թուրք իշխանութիւնները յետին նպատակ մը ունէին իրենց մտքին մէջ եւ թէ մարդահամարէն չարիք մը պիտի ծնէր իրենց համար: «Հայ մը կը կարծէ նոյնիսկ թէ ջարդ մը ծրագրուած է, այդ է պատճառը, որ ժողովուրդը տուները փակուած է»:

Մարդահամարը ղեկավարող պելճիքացի ժաքար Էնկիւրի կը մնայ եւ Թուրքիոյ բոլոր կողմերէն մարդահամարի արդիւնքները կը կեդրոնացուին իր մօտ:

Ֆաշիստի հզօրանալը

Կիրակի առաւօտ Հռոմ արթնցաւ ֆաշիստ լեգէոնականներու նուագախումբի աղմուկէն: Ժամը 10ին բոլոր սեւ շապիկաւորները, թիւով 23.000 հոգի, շարուած էին Փայիոլի պողոտային երկայնքը: Մուսոլինի ֆաշիստ քաղաքապահներու համազգեստով, ձիաւոր եւ շրջապատուած փայլուն սպայակոյտով մը, աչքէ անցուց զանոնք: Զօրանցքէն յետոյ լեգէոնականները գացին Վիլլա - Կլորիի ձիարձակարանը, ուր զարձեալ զինուորական պատիւներ եղան Մուսոլինիի, մինչ օդանաւերու եւ զեկաւոր օդապարիկներու տորմիղները երկար թռիչքներ կատարեցին: Հոն ամպիոնի մը բարձրունքէն դիկտատորը խօսեցաւ խանդավառ ճառ մը.

«Ֆաշիստ յեղափոխութեան հնգամեակը կարելի չէր տօնել աւելի արժանաւոր եւ ցանդիսաւոր կերպով, քան այսպիսի հաւաքոյթով մը, ուր անգամ մը եւս կը համախմբուին պետութեան եւ ժողովուրդին զինեալ ուժերը՝ խանդավառ հայրենասիրութեան եւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԷՋՄԻԱԾԻՆԸ

ԱՊՕՐԻՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ Է

Երեւանի Ազատ Յեկեղեցիի 8-9րդ թիւէն.— Հայաստանի Կեդրոնական Գործադիր Կոմիտէի նախագահը (Ա. Կարինեան) իր զեկուցման մէջ ապօրինի կազմակերպութիւն անուանած է Էջմիածնի Գերագոյն կոչուած խորհուրդը: Ժողովը իր միաձայն բանաձեւով կատարեալ հաւանութիւն տուած է նախագահի զեկուցումին:

«Ուրեմն Հայոց եկեղեցին Հայաստանի մէջ չունի օրինաւոր իշխանութիւն (ընդգծումը «Ազատ Յեկեղեցի»ինն է): Կաթողիկոսը դառամեալ-հիւանդ է, եւ կամայ-ակամայ գերի ինկած Տէր. Խորհուրդին ձեռքը: Իսկ Տէր. Խորհուրդը՝ ապօրինի կազմակերպութիւն ինքնին, եւ այդպէս ճանչցուած՝ երկրի ամենաբարձր մարմնի կողմէն»:

ՄԱՀ ՄԱՔՍԻՄԻԼԻԷՆ ՀԱՐՏԸՆԻ

Գերման յայտնի հրապարակագիրը մեռաւ Մոնթանա-Վէրմալայի մէջ (Զուիցերիա): Նշանաւոր էր իր թերթը «Տի Յուքունֆթ» (Ապագայ), որուն մէջ նոյն իսկ չէր քաշուեր յարձակիլ Վիլհելմ կայսեր եւ ընտանիքին վրայ: 1921ին իր մէկ թիւը նուիրած էր Թալէաթի սպանիչ Սողոմոն Թէհլիրեանի դատավարութեան եւ ջերմ համակիր էր հայկական դատին:

1922 Յունիսին երկու ազգայնամոլ Գերմաններ մահափորձ կատարեցին իր վրայ: Այդ թուականէն ի վեր դադրեցուցած էր իր թերթը: Մաքսիմիլիէն Հարտընի մահով կ'անհետանայ Գերմանիոյ ամէնէն տաղանդաւոր եւ ամէնէն յանդուգն մէկ հրապարակագիրը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՆԻ

Երեւան հասած է Բաքուի գինիի մասնագէտը, Դուբէնին, որ Արտաշատի մէջ պիտի պատրաստէ Սէն-Ռաֆայէլեան գինի: Մինչեւ հիմա այս գինին կը պատրաստուէր միայն Քիւրդամիրի (Ազրբէջան) մէջ: Այս գինին նշանաւոր է իր բնալուծական, բժշկական արժէքով:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱԶՄԱԼՈՒԾՈՒԱԾ

Կ'իմանանք թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արեւմտեան Եւրոպայի վերջին Պատգամ. Ժողովին կողմէ ընտրուած Վարչութեան չէզոք անդամները հրաժարած են Ուրբաթ օր, մէջտեղ ձգելով միայն Հօկի ներկայացուցիչը եւ ուրիշ մը:

Այս հրաժարման պատճառն է այն հռչակաւոր բանաձեւը, որ քաղաքականութենէ հեռու մնալու պատրուակին տակ, կը ձգտի նոր քաղաքականութիւն մը պարտադրել Հ. Մ. Ը. Մ.ին, «անվերապահ համակրանք»ով եւ յարակից կարկտաններով: Չէզոք անդամները բացատրութիւն պահանջած են այս բանաձեւերու մասին, եւ Հօկի ներկայացուցիչը կապկպուելով, տեղի տուած է ընդհանուր դժգոհութեան եւ կազմալուծման:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՄՐՑՈՒՄԸ

Այսօր, Երեքշաբթի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի պահեստի խումբը կարեւոր մրցում մը պիտի ունենայ Raincyի պահեստի խումբին դէմ: Ժամադրավայր Métro Louis-Blanc ժամը 11.30ին: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները:

Կիրակիի մրցումին մէջ Ա. եւ պահեստի խումբերը յաղթական ելան: Մանրամասնութիւնները վաղուան թիւով:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

"ՀԱՅԵՐԸ ԲԱՐԵԿԻՐԹ ՉԵՆ,,

Մեր սա ցիրուցան վիճակին մէջ, ուր կարօտ ենք օտար ժողովուրդներու բարեացակամ հիւրընկալութեան, յաճախ հետաքրքրուած ենք թէ ինչ կը մտածեն Եւրոպացիները հայ ժողովուրդի մասին եւ ինչ տպաւորութիւն թողած ենք իրենց վրայ։

Բացայայտ է որ արեւմտեան ազգերը՝ բոլորովին անծանօթ են մեր պատմութեան, մեր քաղաքակրթական մակարդակին կամ գոնէ, աւելի անծանօթ քան կ'ենթադրէինք։

Շատ շատերը հազիւ պատահմամբ լսած են մեր անունը, այն ալ շաղկապուած Ջարդի եւ հալածանքի պատմութիւններու եւ մեծ է թիւը անոնց որոնք կը շփոթեն մեզ Թուրքերուն հետ։ Քիչ շատ ծանօթ ենք միայն այն տարրերուն որոնք հետաքրքրուած են մեր քաղաքական կեանքով — եւ այսպիսիները «հայասէր» տիտղոսով պատուած ենք, միամտութի՛ւն — եւ անոնց որոնց հետ յարաբերութեան մէջ ենք առեւտրական կամ անձնական այլ կապերով։ Առանց վարանումի պէտք է խոստովանինք որ ընդհանրապէս մեր ներշնչած տպաւորութիւնը հեռու է մխիթարական ըլլալէ։ Պատճառը՝ քաղաքակրթութեան, ընկերային միջավայրի եւ խառնուածքի տարբերութիւնն է որ կայ մեր հարեւաններուն եւ մեր միջեւ. ասոր վրայ աւելցուցէք, եթէ կ'ուզէք, այն անհերքելի փաստը որ ամէն տեղ եւ ամէն ատեն, պարտուած ժողովուրդը ինչպէս պարտուած անհատը, ենթակայ է անողոք քննադատութեան եւ իր սխալները աչքի կը զարնեն անմիջապէս։

Մանաւորելով խօսքս Անգլիացիներու մեր մասին ունեցած կարծիքին, աւելորդ չպիտի ըլլար գրի առնել յայտնութիւններ զորս լսած եմ իրենցմէ՝ մեր ազգային բարքերու եւ մեր դաստիարակութեան պակասներուն մասին։

Այս փորձը ընելու առիթ կը ստեղծէ մտերիմ խօսակցութիւն մը անգլիացի բարեկամի մը հետ որուն անունը չեմ ուզեր հրապարակել։

Խնդրեցի բարեկամէս որ մօտէն ծանօթ է մեզի եւ շատ անգամներ մտած է հայկական շրջանակներէ ներս եւ մանաւանդ հետաքրքրուած մեր վերջին տարիներու պատմութեամբ, յայտնել իր տպաւորութիւնները։ Մեր մտերմութիւնը քաջութիւն տուաւ իրեն ծանրանալու միայն մեր փառ կողմերուն վրայ, լո՜ռ անցնելով մեր բարեմասնութեանց վրայէն որոնց ջերմ հաւատացող մըն է։

— Կ'ըզդունիմ անշուշտ, ըսաւ բարեկամս, որ դուք աշխարհի ամէնէն տանջուած ժողովուրդն էք եւ դժնդակութեամբ կրնամ շեշտել թէ տառապանքը երբեք չէ կրցած փասել այն էական առաքինութիւններուն որոնցմով կրնաք պարծենալ։ Սակայն, անվթար պահելով հանդերձ ձեր ազնիւ կողմերը, յուսահատօրէն թերացած էք մարսելու հանրային դաստիարակութեան եւ առօրեայ կեանքի հետ կապ ունեցող շարք մը երեւոյթներ, որոնք եւրոպական են բառին բուն առումով։ Չեմ կրնար մեղադրել որ ձեր քաղաքական հմտութիւնը աննշան է եւ ձեր ազգային կենսական շահերու պաշտպանումը յաճախ վտանգած էք ներքին վէճերով։ Չեմ գիտեր կը սխալի՞մ եթէ ըսեմ որ դուք անընդունակ էք համազգային մէկ նպատակի շուրջ հաւաքուիլ ամբողջութեամբ, մոռնալով հատուածական բանավէճերը։ Գիտեմ որ ունիք չորս-հինգ քաղաքական կուսակցութիւններ, որոնց իւրաքանչիւրը կը գործէ համաձայն իր հայեցողութեան։ Օրինակը հայրենք մը չունեցող ժողովուրդի մը համար օգտակար չի կրնար ըլլալ այդ պառակտումը։ Լսած եմ որ հայ ժողովուրդի միակ խուճապն է իր հայրենիքին բացարձակ անկախութիւնը։ Աքանչելի՛, բայց ինչու չէք կրնար այդ կէտին մէջ բոլորդ միասին մտածել.— որովհետեւ չափազանց անհատապաշտ էք, դիւրագրգիռ, անհանդուրժող եւ կը սիրէք վիճիլ։

Կը բացատրեմ բարեկամիս որ ճիշդ չէ մեր ներկայ քաղաքական վիճակը վերագրել միայն մեր քաղաքական տհասութեան կամ ներքին անհամաձայնութիւններու եւ թէ մեր ամէնէն մեծ թշնամիները եղած են բարեկամ կարծուած պետութիւնները։

— Միամիտ էք, որ կը սպասէիք թէ Եւրոպան ամէն ինչ ընելու տրամադիր էր ձեր փրկութեան համար։

— Հապա մեր զոհաբերութիւննե՞րը Դաշնակիցներու դատին...

— Չէ՞ որ շնորհակալութեան արժանացաք այդ բոլորին համար, կ'ըսէ խօսակիցս ժպտելով...

Եւ կը զգամ որ հարցումս կը տանջէ զինքը։ Կը փոխենք նիւթը եւ կը հարցնեմ իր կարծիքը Հայերու մասին, իբրեւ անհատ։

— Եթէ չէք վշտանար, պէտք է անկեղծօրէն յայտնեմ որ հայերդ խորթ էք բարեկրթութեան օրէնքներուն եւ անհոգ՝ այդ մասին։ Եւրոպա կուգաք, գիտութիւն կը մթերէք, կը դարգանաք, մտաւորականներ, արուեստագէտներ, մեծահարուստ առեւտրականներ ունիք, որոնք կրնան մրցիլ երբեմն տեղացիներուն հետ, ուսանողութիւն ունիք համալսարաններուն մէջ եւ հակառակ այս բոլոր առաւելութիւններուն, արեւելեան անտարբերութիւն մը թոյլ չիտար ձեզի սորվիլ կարգ մը նրբութիւններ որոնք անհրաժեշտ են ընկերութեան մէջ ապրող անհատին համար։ Կենցաղավարական պայմաններու անուշադիր մէկը կրնայ ընդհատակօրէն մեղցնել այն համակրութիւնը որ ստեղծած էր իր շրջանակին մէջ, շնորհիւ իր ուրիշ յատկութիւններուն։ Հանրային վայրերու մէջ ես կրնամ դիւրութեամբ զանազանել Անգլիացի մը Հայէն։

«Հաւատացէք որ կը սիրեմ ձեր ժողովուրդը եւ այդ պատճառաւ կ'ուզեմ որ սրբագրուին այս թերութիւնները, որոնք աններդաշնակ են ձեր բարոյական իրական արժէքներուն հետ։»

*
**

Բաժնուեցայ բարեկամէս եւ ճամբան անդրադարձայ իր դիտողութիւններուն վրայ։ Որքան իրաւացի էին իր կարգ մը խօսքերը։ Չեմ խօսիր հանրային կեանքի եւ քաղաքական գործունէութեան ընթացքին երեւան եկած թերութիւններուն մասին, որոնք երբեք չեն արդարացներ մեր «բարեկամները»։ Անոնք մեր ակամայ սխալները անբարոյական վճիռներով վարձատրեցին։ Լռենք։

Ինչ կը վերաբերի մեր բարեկրթութեան թերիներուն, բոլորովին համաձայն եմ բարեկամիս ակնարկներուն, թէեւ լռեցի երբ իր մօտն էի։

Հիմա կը յիշեմ ուրիշ կարծիքներ նոյն իմաստով, նոյն ոգիով։ Անգլիերէն երգիծաթերթի մը աշխատակիցը որ կը թուի թէ ծանօթ է կարգ մը Հայերու, ամիսներ առաջ այցելած էր Լոնտոնի գորգավաճառներու շուկան եւ իր տպաւորութիւնները կը գրէր իր թերթին։ Հայերը շատ կը խօսին, կ'ըսէր ան, շուտ կը խօսին, կը ստեն, կը կռուին, կ'ազմկեն եւ տասը տեսակ նիւթ կը շաղկապեն իրարու, հինգ վայրկեանի խօսակցութեան ընթացքին։

Անգլուհի մը, որ տարիներ առաջ աշխատած է հայ վաճառատան մը մէջ, կը պատմէր թէ իր հայ աղան ինչ կոշտութեամբ կը վարուէր իր պաշտօնէութեան հետ։ Ուրիշ մը կը հարցնէր թէ ինչու համար հայ փաթրոնը չի յարգեր իր հայ պաշտօնեան, իսկ հազար կեղծաւորութիւն կը շռայլէ անգլիացի բնակիչին։ Երրորդ մը կը պնդէր թէ Հայերը կրնան օրական 24 ժամ երգում ընել ապրանք «քշելու» համար, ինչպէս իր հայ փաթրոնը։ Չորրորդ մը կը բացատրէր իր յուսախաբութիւնը հայ օրիորդէ մը որ կրցեր էր ընկերութեան մէջ անկրթութեամբ պատասխանել իր հարցումներուն։

Կրնայի տակաւին յիշել բազմաթիւ ուրիշ նմոյշներ մեր կենցաղավարական սխալներու եւ դաստիարակութեան պակասին համար։ Փոխանակ կապկօրէն ընդօրինակելու եւրոպական կարգ մը թեթեւսոլիկութիւններ, աւելի լաւ կ'ըլլայ եթէ մեր նոր սերունդը, ճէզ պէնտի սերունդը, ինչպէս կ'որակեն Անգլիացիները իրենցը, աւելի ուշադիր ըլլայ սորվելու կենցաղագիտական անհրաժեշտութիւններ, չարլսթընէն եւ պլէք պաթըմէն առաջ։ Մեր անկեղծութեան չափանիշը անբարեկրթութիւնը եւ կոպտութիւնը չէ երբեք։

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԽՄԲ.— Հետաքրքիր էր իմանալ թէ՝ նոյն պայմաններուն մէջ գտնուող կամ քիչ մը դառնացած անգլիացի կամ ֆրանսացի անհատներ ի՛նչքան կը յարգեն բարեկրթութեան պայմանները...։ Ջոջերու եւ ունեւորներու մասին խօսք չունինք։

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ՈՐՈՒՆ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ 3500 ՀՈԳԻ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ՀՈՍԱՆՔՆԵՐԸ, ԲԱՑԻ ՀՕԿԷՆ ԵՒ ՀԱՅ ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԷՆ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

Նիւ Եորք, 16 Հոկտ. 1927

Երեք շաբաթէ ի վեր Միացեալ Նահանգներու հայաբնակ կեդրոններու մէջ կը սարքուին սգահանդէսներ, Անդրանիկի յիշատակին։

Նիւ Եորքի հայութիւնը, բացի Հօկի, Պետական Կարմիր Խաչի եւ Հայ պոլշեւիկ կոչուած հատուածներէն, չէր կրնար անտարբեր մնալ։ Շապին Գարահիսարի եւ Շրջանի «Ռազմիկ» Հայր. միութիւնը նախաձեռնարկ եղաւ կազմակերպելու համազգային մեծ սգահանդէսի մը յանձնախումբը, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ս. Դ. Հնչակեան, Ռամ. Ազատ, կուսակցութեանց, Հայ Առաք. եւ Բողոքական եկեղեցիներու, Հայ Կարմիր Խաչի, Բարեգործականի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի։

Հոկտեմբեր 9ի Կիրակին Նիւ Եորքի հայութեան համար ալ սուգի ու յարգանքի օր մը եղաւ։ Կէսօրէ յետոյ ժամը մէկին, Հայ Առաքելական Եկեղեցիին Թափօրը սկսաւ ճամբայ ելլել դէպի սրահ։

Թափօրին առջեւէն պարզուած ամերիկեան դրօշի կողքին հայկական եռագոյնն ալ բարձր կը ծածանէր, պաշտպանուած հայ հրացանակիրներով։ Սեւեր հագած ընտիր նուագախումբը մահուան քայլերգներ ածելով, կը յառաջանար։ Յետոյ կուգար սեւ ձի մը, մերկ, որուն կռնակէն կախուած էին զոյգ մը զինուորական մուճակներ։ Անձիւը կը տեղար, բայց Թափօրը կ'անցնէր առանց ազդուելու։

Յետոյ կուգայ յինՄ. Հինդլեանի առաջնորդութեամբ, Դաշնակիցներու բանակին մէջ ծառայող եւ անոնց կողքին կռուող հարիւրէ աւելի հայ զինուորներ, ամերիկեան ցամաքային եւ ծովային տարազներով։

Անդրանիկի թիկնապահներէն կովկասեան տարազով Պ. Ալիքսան Թօփուզեանի առաջնորդութեամբ աչքի կը զարնէր հայ կամաւորներու խումբը, որոնք եղած էին Կիլիկիոյ մէջ. իսկ մեծամասնութիւնը՝ Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանէն Անդրանիկի, Սմբատի, Սեպուհի եւ Սեբաստացի Մուրատի գունդերուն մէջ։ Անմիջապէս յետոյ՝ կուգային Հ.Մ. Ը. Մ.ի մարզիկները կարգապահ հանդիսաւորութեամբ։

Վերջապէս, Սեբաստացիներու Այգ Երիտասարդացմիութեան կողմէ ինքնաշարժ մը՝ որուն վրայ դրուած էր փոքր թնդանօթ մը սեւերով պատուած։

Քառակուսի սպիտակ պաստառի մը վրայ մեծ ու սեւ գրերով գրուած էր Անդրանիկի անունը եւ անոր տակ՝ մեր նահատակ բանաստեղծ Սիամանթօի հետեւեալ խօսքերը.

«Ես եմ, ես եմ, իմ անունս է Պայքար եւ փախճանս յաղթանակ»։

Ի յիշատակ հերոսին՝ ինքնաշարժ մը ամբողջ ծաղկեպսակներով լեցուն։ Այս ինքնաշարժը իր ետեւէն կը քաշէր հարիւրաւոր կառքեր եւս եւ խուռներամ հետիոտն բազմութիւն մը, Ամերիկեան եւ Հայկական դրօշակներով։

Վերջապէս ժամ մը յետոյ Թափօրը հասաւ սգահանդէսի վայրը՝ հանրածանօթ ու մեծ Քարնէկի Հոլը։

Շատ կարճ ատենուան մը մէջ երկու հազար ութը հարիւր աթոռները բռնուելէ յետոյ, հինգ հարիւրէ աւելի բազմութիւն մըն ալ ոտքի վրայ մնաց մինչեւ վերջը։ Իսկ ուշ մնացողներուն առջին սրահի դուռը փակ ըլլալով, անոնք փողոցը սպասեցին եւ ուրիշներ ալ ետ դարձան։

Միջանկեալ ըսեմ որ յանձնախումբը պիտի կրնար աւելի մեծ սրահ մը վարձել, եթէ Նիւ Եորքի հայ կրեսոնները որոնք Զօրավարին հետ հոս եւ այլուր ճաշասեղաններու մասնակցած եւ կամ անոր հետ բարեկամական կապեր հաստատած են, քանի մը տոլար տրամադրէին, ծախքերու համար...

Եւ սակայն գործաւոր դասակարգը, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ իր համեստ սէնթերով կրցաւ այսպիսի փառաւոր ու մեծ սգահանդէս մը սարքել։

Ուրեմն մօտաւորապէս 3500 սգաւոր հանդիսականներ, իրենց կուրծքերուն վրայ Անդրանիկի սեւապատ նկարը կրելով, լեցուած էին սրահը։ Հակառակ այդ հոծ բազմութեան, ոչ մէկ շշուկ։ Երկիւղած լռութիւն մը կը տիրէր սրահին մէջ։

Ժամը երկուքն էր։

Կամաւորները եւ զինուորներ վերջին ծայր կարգապահ՝ միայն իրենց շրթներուն վրայ «Հերոս մնչեց, սուլթան դողդողաց» ռազմերգը լսելի կ'ըլլար։

Այդ պահուն սրահին բազմութիւնը պահ մը գլխիկոր ոտքի կը կանգնի, ի յարգանս Հայրդուկին։

Թափօրը կ'առաջնորդուի դէպի բեմ ու կը բոլորուի Անդրանիկի նկարին շուրջ։ Բեմին կարգադրութիւնը թէեւ անշուք, եւ սակայն յուզիչ էր։

Աջ ու ձախ կը ծածանէին ամերիկեան եւ հայկական խոշոր դրօշակներ։ Բեմին մէջտեղը մարդահասակ իւղանկար Անդրանիկի նկարը կ'երեւէր, սեւերով շրջապատ։ Անոր քով կովկասեան տարազով կանգնած էին երկու կամաւորներ։ Ու պատկերին առջեւ, բնականէն խոշոր սպիտակ ծաղկեհիւս սուր մը որ նուիրուած էր զինուորական մարմինին կողմէ։

Անհամար ծաղկեպսակներ շարուած էին աջ ու ձախ։

«Այգ» երիտասարդներու միութիւնը բեմին աջ կողմը սեւապատ փոքր թնդանօթ մը դրած էր, իսկ քիչ մը անդին, կէս սեւ ու կէս ճերմակ փոքր վրան մը, զոր Պ. Ալիքսան Թօփուզեանը մասնաւորապէս բերել տուած էր Ուաշինկթընէն։

Զինուորական խումբը եւ կամաւորները իրենց պաշտամունքը կատարելէ յետոյ, բեմին ձախ կողմը իրենց տեղերը գրաւեցին սգահանդէսի նախագահ եւ Ամերիկայի առաջնորդ Տիրայր եպիսկ., ատենախօսները եւ «Նիւ Եորք Թայմզ» թերթի թղթակիցը։

Ատենապետ Պ. Տ. Ասլանեան սգահանդէսը բացուած յայտարարեց։ Տ. Պարգեւ որ, եղած է Անդրանիկի ուսուցիչը, ճառ մը կարդաց։ Ճառէն աւելի ձօն մըն էր, ուղղուած Հայդուկ Անդրանիկին եւ միեւնոյն ատեն խրախուսանք մը ապագայ երիտասարդ սերունդին, քալելու համար հերոսին ճամբէն։

Պ. Եղիշէ Քաջունի որ եղած էր զօրավարին քարտուղարը, քանի մը դրուագներ պատմեց անոր կեանքէն եւ յայտարարեց հետեւիլ իր շաւիղին, ծառայելով Ազատագրութեան սուրբ գործին։

Պ. Վարդան Տիրատուրեան եւ ռամկավարներու ներկայացուցիչ Պ. Տիքիճեան իրենց կարգին գնահատեցին Անդրանիկի անցեալը։

Ու ապա Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նիւ-Եորքի կոմիտէին ներկայացուցիչը ընկ. Վ. Ահարոնեան, որ եղած է Անդրանիկի բանակին մէջ, յուզուած շեշտերով, նկարագրութիւնը ըրաւ Անդրանիկի անցեալի կռիւներուն։

Տիրայր եպիսկ սգահանդէսը փակեց թելադրելով որ հայ երիտասարդները միշտ վառ պահեն ազգային ոգին։ Այս առթիւ հայ մայրերու կոչում ըրաւ, նուիրելու համար իրենց զաւակները Անդրանիկի ճամբուն։

Մոռցայ յիշել թէ Տիկին Մ. Պետիկեան «Իբրեւ Արծիւ սաւառնում եմ» երգով, Փրոֆ. Մոսկոֆեան ջութակի վրայ գեղեցիկ «սօլօ»յով մը եւ Հայ Երգ. Երաժշտական միութիւնը ղեկավարութեամբ Պ. Միհրան Թումաճանեանի, քանի մը խմբերգներով իրենց մասնակցութիւնը բերին սգահանդէսին։

Ժամը վեցին ժողովուրդը մեկնեցաւ տխուր ու անձայն։

ՍԱՐԻ ՏՂԱՅ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

«Մարտակոչ»ի աշխատակիցը կը հրատարակէ (7 Հոկտ.) տեսակցութիւն մը Անդրկովկասի Գիւղատնտեսութեան Դրամատան ներկայացուցիչ Իսմայիլովի հետ, որ քննական պտոյտ մը կատարած է Հայաստանի մէջ.

— Գիւղատնտեսութեան ընդհանուր վիճակը, Հայաստանի մէջ, հետզհետէ կը բարելաւուի։ Այս տարի բերքը միջակ էր։ Սկսած են զարգանալ գիւղատնտեսական աշխատանքները, առաջին կարգին վրայ՝ ծխախոտի մշակութիւնը, որ հետզհետէ կ'ընդարձակէ իր տարածութիւնը։

Երկրաշարժէն յետոյ Ալեքսանդրապոլ քաղաքին եւ գաւառին վերաշինական աշխատանքները կը կատարուին մեծ թափով։ Աղէտեալ գիւղացիութեան վիճակը հետզհետէ կը բարելաւուի շնորհիւ վարկային ընկերութիւններու կատարած փոխատուութեանց։

Սակայն Ալեքսանդրապոլի վարկային ընկերութիւններուն մէջ մեծ թերութիւններ կան։ Աճագին թիւով աշխատող անասուն գնած է Հիւս. Կովկասէն, մինչդեռ հողային գործավարութիւնը արգիլած էր անասուն բերել այդ շրջանէն։ Վերադիր ծախքերն ալ շատ են։ Դժբախտաբար, Հայաստանի գիւղատնտեսական դրամատունը 16 ամիս քննութիւն չէ կատարած վարկային ընկերութիւններու մէջ։

Ամբողջ Հայաստանի մէջ, վարկային ընկերութիւնները գիւղացիներու փոխատուութեան գործը շատ գէշ վիճակի մը հասցուցած են։ Ընդհանրապէս, մանր վարկային դրութեան կազմակերպչական աճումը եւ գիւղացիութեան համագործակցութիւնը Հայաստանի մէջ շատ թոյլ է։

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի հետ, ընտիր գիրքեր ալ պիտի ստանաս, տարեկան կամ վեցամսեայ բաժանորդագրուելով մինչեւ Դեկտ. 31։

ԿԵԱՆՔԸ ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ՄԷՋ

Պաղտատէն կը գրեն մեզի.—

Միջագետքի հայ գաղութն ալ տագնապի մը մատնուած է ներքին վարչաձեւի եւ Ազգ. Սահմանադրութեան հարցերուն առթիւ։ Վերջերս կազմուած է ժողովրդային յանձնախումբ մը, որ կ'աշխատի պաշտպանել գաղթականութեան շահերը եւ իրաւունքները։ Տեղացիները տարբեր կը մտածեն այս մասին։ Միջագետքի ներքին գործերու խորհրդականը իր մօտ հրաւիրելով Ջաւէն արքը, արձանագրած է անոր լուսաբանութիւնները ներքին վարչաձեւին ու Ազգ. Սահմանադրութեան հարցերուն մասին։

Եւ սակայն վէճը սուր է, ժողովուրդը շատ յուզուած է տեսնելով որ հոգեւոր պետ մը բռնած են կարգ մը մարդիկ եւ կը դաւաճանեն ազգային իրաւունքներուն։

Այսպէս, Ազգ. Քաղ. Առժամեայ Ժողովը իր վերջին նիստին հրաւիրած է Լ. Շաղոյեան իբրեւ գաղթականութեան ներկայացուցիչը։ Ցոյց տալով թէ Թուրք կառավարութեան հին հրամանը որ 1915ին հրատարակուած է Թուրքերէն թերթի մը մէջ եւ կը ջնջէր Ազգ. Սահմանադրութիւնը, սպառնացած է գործադրել այդ ջնջման հրամանը, եթէ գաղթականութիւնը պնդէ իր պահանջներուն վրայ։

Եւ սակայն Գաղթ. Յանձնախումբը, միշտ համերաշխ եւ միակամ, կը պնդէ ժողովուրդին իրաւունքներուն վրայ։

Ցերեկ մը, Առժամեայ Քաղաք. Ժողովին որսերէն մէկը, Վահան Քահանայ, դաւաճանած էր ժողովուրդին դատին եւ նոյն. իսկ կրօնական կարգապահութիւնը ոտքի տակ առած ըլլալով Ջաւէն արք. կը զրկէ զայն քահանայագործելու իրաւունքէն։ Ցետոյ սակայն խումբ մը սեւ-դացիներու դիմումին վրայ, քահանային եւ Առժամեայ Քաղ. Ժողովին խնդրանքին տեղի տալով, կը ներէ։

Ցաջորդ կիրակի, ժողովուրդին քնաբերաբար հաւաքուեցաւ եկեղեցիին բակը եւ քահանային պահանջեց որ իր բռնելիք դիրքին մասին որոշ հաւաստիք տայ։ Շաղոյեան, հանդարտեցուց ժողովուրդը, եւ բացատրելէ յետոյ օրուան վիճակը, ապահովութիւն տուաւ որ իրենց իրաւունքները պիտի պաշտպանուին։

Սակայն Ազգ. Սահմանադրութիւնը չէր գործադրուեր ամբողջ ժողովրդ. Յանձնախումբը մերժութեամբ մտաւ Առաջնորդարանէն եւ բացարձակ պահանջ դրաւ գործադրել Ազգ. Սահմանադրութիւնը, լուծել ապօրինի Քաղ. Ժողովը. Յանձնախումբին հետ էին նաեւ անոնք որ չէին հրաժարած գաւառ. ժողովէն։ Քահանան երկար ատեն խուսափողական դիրք բռնելէ յետոյ, խոստացաւ ժամ յետոյ կամ լուծել Քաղ. Ժողովը, կամ ինք հրաժարիլ։ Չորրորդ օրը նորէն գրժեց իր խոստումը։

Եւ վէճը կը շարունակուի. Յանձնաժողովը յայտարարած է որ պիտի յաջողի յաղթանակ տալ ժողովուրդին իրաւունքները։

*
** Պարսիկ խորհրդարանի որոշումով արգիլուած է Պարսկաստանի անցնիլ

ՕԳՏՈՒԷ ԱՌԻԹԷՆ

Տարեկան կանխիկ բաժնեգին վճարելով կը ստանաս 20 ֆրանքի գիրք։ Վեցամսեայ՝ 10 ֆրանքի։

Ցանկը՝ Դ. էջ

ՀԱԼԱԾԱՆՔԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

...գորիսէն (Զանգեզուր) կը գրեն «Խորհրդ. Հայաստան»ին.—

Զանգուածային ձերբակալու-թիւններու մասին արդէն գրուած է։ Նրանք սկսեցին օգոստ. 12ին, ամէն տեղ, եւ կատարեցին մեծ խստութեամբ։ Առ այժմ յայտնի են հետեւեալ թուերը. Ղափանից ձերբակալուած են 47 հոգի, Սիսեանից՝ 204, Գենուա-զից 10, բուն Զանգեզուրից՝ 200։

Ձերբակալութիւնների հետ միաժամանակ կատարւում են եւ աքսորներ. Ղափանից աքսորուած են 6 հոգի, Սիսեանից՝ 13, Գեն...ից՝ 7, բուն Զանգեզուրից 30։

Ձերբակալութիւնները այն-պէս ուժգնութեամբ ու բռնու-թիւններով կատարեցին, որ ժո-ղովուրդը աչաբեկւեց. շատերը՝ թողած տուն-տեղ՝ փախան լեռ-ները։ Փախստականների թիւը 1000էն պակաս չէ։

Միաժամանակ սկսեցին ...խուզարկութիւններ եւ զէնքի ...ում, ժողովրդի ձեռքից խլում են, ինչ որ գտնում են։ Ցինաթա-փութիւնը կատարեալ է։ Ըստ գո-րծի պաշտօնական տեղեկութիւն-ների, ժողովրդից առնուած են՝ Ղափանում 800 հրացան եւ ...րձանակ, Գենուազում՝ 1050։ Սիսեանից եւ բուն Զանգեզուրից առնուած զէնքերի ճիշտ քանակը ...չեղաւ պարզել, բայց յայտնի է, որ Գորիսում մի օրուայ մէջ փչացուած է մօտ 2000 հրա-ցան։ Առհասարակ, ժողովրդից ...ած զէնքերը ոչնչացւում են։ ...բոլշեւիկները այժմ կարող են ...ովին հանգիստ լինել. Զան-գեզուրցին բոլորովին գինաթափ-ուած է...

Ձերբակալութիւնների եւ զի-նաթափութեան պատճառը այս-...ում բացատրում են նրանով, որ Խորհրդային իշխանութիւնը վա-խենում է դրսի պատերազմից եւ ...րսի խլրտումներից, ուստի եւ ...ում է երկիրը մաքրել ...անգաւոր ուժերից։

Հալածանքներ, ձերբակալու-թիւններ եւ զինաթափութիւն ...յ եւ Ղարաբաղում, բայց ...թիւր չկան։ Միայն Հադրութ ...ից ձերբակալուած է 17 հոգի։ Ղարաբաղի ձերբակալութիւնների ...րծը վարում է դաշնակ Ղարա-...եանը՝ Վահան Խորէնեան եւ ...Շիրինեանին օգնութեամբ։

Ձերբակալութեան եւ զինա-թափութեան այս վատ գործում Խորհրդ. իշխանութեան աջակցում ...մի շարք կոմունիստ եւ ոչ-կոմունիստ դաւաճաններ։

Ձերբակալութիւններ կատար-ւում են եւ մեր հարեւան Ադրբէ-ջանում։ Մինչեւ այժմ ձերբա-կալուածների թիւը 500ը անցնում է։ Մօտ 700 ադրբէջանցի փախս-տականներ կան, որոնց մի մասը ապաստանել է հայկական լեռ-ները։

Փախստականներից մօտ 35 հո-գի վերադարձած են եղել. Նրանցից 15 հոգու չէկան գնդակահարել է, միւսները նորից փախել են։ Ադրբէ-ջանում բոլշեւիկների ձեռքով գնդակահարուած են 58 հոգի։

Հայ կոմունիստների վերա-բերմունքը դէպի Հայերը շատ վատ է։ Ընդհակառակը, Թուրք կոմունիստները լաւ են վերաբե-րում դէպի Թուրքերը, Նրանք աւելի ազատ են թողնում իրենց ժողովուրդին եւ վերջերս միայն, կենտրոնից ստացուած հրամանի հիման վրա սկսեցին հալածել ու ձերբակալել հարուստներին եւ բէկերին եւ կատարեցին գնդա-կահարութիւններ։

Հայ եւ Թուրք կոմունիստ-ների փոխադարձ վերաբերմունքը լաւ չէ. կասկածում են իրար վրայ եւ չեն հաւատում միմեանց։ Թուրք կոմունիստները հովանա-ւորում են մուսավաթականներին եւ, առհասարակ, քաջալերում են ազգային ոգին։ Հայերը՝ ընդ-հակառակը։

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵԼԺԻՈՅ ՄԷՋ

Կաթող. պատուիրակ Պալաք-եան եպսկ. իր վերջին այցելու-թեան առթիւ, Պրիւսէլի մէջ թէյասեղան մը տուաւ, ի պա-տիւ ծանօթ հայրենակիցներուն, բառնալու համար կարգ մը թիւ-րիմացութիւնները։

Ուրախ ենք յայտարարելու թէ՝ կարելի եղաւ առաջ բերել բաղձալի համերաշխութիւնը Պելժիոյ գաղութին մէջ, որուն անդամները յաճախ բերած են ի-րենց նիւթական օժանդակութիւ-նը ազգային ձեռնարկներուն։

Մաղթենք որ այս համերաշ-խութիւնը տեւական հանգամանք ունենայ եւ միանգամ ընդ միշտ վերջ գտնեն վէճերը։

Ուրախալի էր տեսնել այն սերտ ու համերաշխ գործակցու-թիւնը որ երեւան եկաւ գաղու-թիս բոլոր կուսակցութիւններուն եւ միութիւններուն միջեւ Ընդ-հանիկի սգահանդէսին առթիւ։

Այս առթիւ «Յառաջ»ի կը գրկեմ Պելժիոյ կարեւոր օրա-թերթերէն «Նէփթին»ի մէկ հայանպաստ յօդուածը Ընդրա-նիկի սգահանդէսին առթիւ, պելժ յայտնի օրագրող Պ. Ռոպէր Լէր-քէնի ստորագրութեամբ։

Հ. Տէրոսկի

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ

Կեսարիոյ առաջն. փոխանոր-դը, որ վերջերս որբանոցին տխուր վիճակը նել կայացուցած էր, Պոլ-սոյ պատրիարքարանին, հրաժա-րականն ալ ղրկած է հիմա, նկա-տելով որ ոչ ոք կ'օգնէ որբանոցին։ Կեսարացի հարուստներ անտարբեր կը մնան։ Մինչդեռ անդին որբա-նոցը ամսական 800 ոսկի ծախք ունի։ Նոր որբեր դիմում կ'ընեն ընդունուելու համար, 50—60 որբեր պէյրութ պիտի ղրկուին՝ իրենց ազգականներուն, 9—10 չա-փահաս աղջիկներ հիւանդանոց պիտի ղրկուին։ Եւ սակայն դրամ չկայ ոչ միայն ճամբու ծախքի, այլ եւ ուտելիքի։

ԿԵԱՆՔԸ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ 20 Յոկտ.

ԴՊՐՈՑԸ.— Դամասկոս դպ-րոցը սկիզբէն ի վեր եղած է խնկական քասս մը։ Ոչ մէկ լուրջ աշխատանք եւ ոչ մէկ ճիգ։ Եկող ու գացող հոգաբարձուները եղած են անպէտ ու տխմար եւ կրթա-կան մեքենան վարած են այնպէս ինչպէս իրենց առեւտուրը։

Այս տարի աշակերտներու թի-ւը 300ը անցած է եւ Հոկտեմբեր 1էն ի վեր դպրոցը բացուած է (՞) արդէն բայց դեռ ո՛չ ուսուցիչները լրիւ են եւ ոչ ալ տնօրէն հրաւիր-ուած է։

Մինչեւ հիմա, դիմողներէն (գիտենք որ տասի մօտ դիմող-ներ եղած են) մէկն ու մէկը յար-մար չեղա՞ւ, թէ նորէն մութ խա-ղեր կան։

Ինչ որ ալ ըլլան պատճառները. Դամասկոսի երիտասարդութեան կը մնայ հաստատ ու վճռական միջոցներով հսկել կրթական գործին։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ.— Ժամանակէ մը ի վեր քայքայուած է կարմիր խաչը։ Վերջերս պատրիարքական փոխանորդը խոստացած էր վերա-կազմել զայն, բայց մինչեւ ցարդ ոչ մէկ քայլ առնուած է այս ուղղութեամբ։

Սուրիոյ մէջ կարմիր խաչի ամենակարեւոր տեղը պէտք է ըլլայ Դամասկոսը, որովհետեւ այստեղ աղքատ ընտանիքներու թիւը շատ ըլլալով, հիւանդու-թիւնները մեծ աւերներ կը գոր-ծեն։ Հասարակ «կրիփ»ն իսկ ա-միսներով մարդիկ անկողին կը պահէ դեղի եւ խնամքի չգոյու-թեան պատճառաւ։

Օր առաջ կարմիր խաչի վե-րակազմութիւնը մեծ բարիք մը պիտի ըլլայ Դամասկոսի հայու-թեան, որ արդէն ծիւրած է ու քայ-քայուած։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ.— Դամասկոսի մէջ իբր ազգային մարմին կար նշանակովի թաղ. խորհուրդ մը, որ հիմա կազմա-լուծուած է. իր մեծամասնութիւնը կորսնցուցած ըլլալով։

Դամասկոսի թաղ. խորհուրդը իսկական կատակերգութիւն մըն է, այնտեղ կան անոր կամ անոր ձեռքը խաղալիք դարձող խամաճիկներ, որոնք աչքը շինե-լու տեղ յոնքը կը հանեն։

Անհրաժեշտ է որ առաջ ընտ-րութիւն նշանակել, որպէսզի նոր մարմինը զանգուած ունենայ իր կողքին եւ պատասխանատուու-թիւն՝ իր իւրաքանչիւր քայլին համար։

Ընտրովի մարմինը պիտի կազ-մակերպէ եւ դպրոցը, եւ կարմիր խաչը եւ բոլոր այն անհրաժեշտ օրկանները որոնք ստիպողական են, կանոնաւորելու համար Դամաս-կոսի ազգային կեանքը։

Թղթակից

ԽԱԼՔ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Հանրապետական խալք կու-սակցութեան վերջին համաժո-ղովի ընթացքին պատրաստուե-ցաւ կուսակցութեան ծրագիրը, որ միաձայնութեամբ ընդուն-ուեցաւ եւ վաւերացուեցաւ հա-մաժողովին կողմէ։ Ստորեւ կը հրատարակենք այդ ծրագրին գլխաւոր կէտերը.—

Կուսակցութեան նպատակն է արգելք հանդիսանալ ամէն տե-սակ բռնապետական վարչաձեւե-րու եւ ի գին ամէն բանի պաշտ-պանել Հանրապետութիւնը։

Կուսակցութեան հիմնական սկզբունքներէն մէկն է խղճի հա-մոզումները զատել քաղաքակա-նութենէն, այսինքն կրօնական եւ պետական գործերը վերջնական կերպով անջատել իրարմէ։ Նկա-տելով որ հայրենակիցներու միջեւ կապ պահպանելու տեսակէտով մեծ դեր մը կը կատարէ լեզուն, կու-սակցութիւնը հիմնական սկզբունք կը նկատէ լեզուի, զգացումի եւ գաղափարի միութիւնը, պաշտպա-նելու համար տարածել Թուրք լեզուն եւ մշակոյթը։

Կուսակցութեան անդամ կ'ըն-դունուին

Ա.— Անոնք որ 18էն վեր տարիք ունին,

Բ.— Վատահամբաւ չեն,

Գ.— Ծանր պատիժներով դատապարտուած կամ բանտար-կուած չեն,

Դ.— Ազգային պայքարին դէմ դիրք չեն բռնած, նման կազմակերպութիւններու չեն մասնակցած եւ կ'ընդունին կու-սակցութեան սկզբունքները։

Ե.— Իւրաքանչիւր թեկնածու պէտք է յանձնարարուի կուսակ-ցութեան երկու անդամներուն կողմէ։

Խալք կուսակցութիւնը իւրա-քանչիւր չորս տարին անգամ մը մեծ համաժողով կը գումարէ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՍԱՎԱՃԱՌԻ ԱՇԿԵՐՏԸ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻՆ.— Մսա-վաճառի մը աշկերտը, Վէօվ, խարտեաչ կնիկ մը ունէր, որ գերասանուհի էր։ Զաւակ մը ու-նեցան։ Երբ փոքրիկը երեք տա-րեկան եղաւ, մսավաճառ հայ-րիկը գերասանուհի մայրիկին ը-սաւ որ այլ եւս արգիլուած է խաղալ բեմի վրայ։

— Նստէ տունդ, և տղուդ հոգ տար։ Ես հացդ ալ կը բերեմ, միսդ ալ կը բերեմ։

Սակայն, արուեստագիտուհի մայրիկը ոչ հաց կ'ուզէր, ոչ ալ միս։ Այլ՝ փառք ու ծափ։

Ու ծայրը սկսաւ երկար վէ-ճերուն։

Առջի օր, Վէօվ տեսաւ որ տիկինը կը մեկնի թատրոն։ Կա-տաղութիւնը չկրցաւ զսպել եւ մսավաճառը սպաննեց իր կինը։ Ոչ թէ դանակով, այլ ատրճա-նակով։ Յետոյ վազեց... բժիշ-կին։

Երբ բժիշկը ըսաւ թէ մեռած է, մսավաճառը ուզեց անձնաս-պան ըլլալ։ Բժիշկը արգիլեց, ոստիկանն ալ հասաւ։

ՌԻՎ ՍԷՐ.— Լիոնի մէջ գե-ղատի աղջիկ մը, Լիւսի, սիրա-հարուած էր որմնադիրի մը։ Աղջկան ծնողքը համաձայն չէին եւ կը համոզէին աղջիկը, որ քակէ սիրտին կապը, խոս-տանալով ազնուական երիտա-սարդ մը։ Աղջիկը յամառ էր։

Ու ծնողքը, վերջապէս, հա-մաձայնեցաւ։

Հարսնիքը տեղի պիտի ունե-նար Կիրակի։ Հարսնիքէն ա-ռաջ, սովորութեան համաձայն, աղջիկը գնաց խոստովանելու եկեղեցի, ուր պիտի գտնուէր փե-սացուն եւս։ Իրիկունը ոչ հարսն-ցուն դարձաւ տուն, ոչ ալ փե-սացուն իր մօրը տունը։ Աղջկան ծնողքը կարծեց թէ Լիւսի փե-սացուին հետ գացած է, թերեւս տալոջը սեւ պառկելու։

Առտուն, կազմուած պատրաստ կը սպասէին։ Ոչ հարս երեւցաւ, ոչ ալ փեսայ։ Վազեցին փեսա-յին տունը։ Հոն եւս մտատան-ջութեան մէջ։ Օր մը գլորեցաւ։ Օր մըն ալ եկաւ։

Առտու մը, Ռոն գետը եղերք նետեց աղջկան մը դիակը. Լիւ-սին էր։ Ոչինչ կար, որ ցոյց տար մահուան պատճառը։ Ու չկար դեռ փեսացուն ալ, եթէ ան նետուած չէ Ռոն գետը։ Բայց ինչո՞ւ, ո՞վ սէր։

ԷՐԻԿ ԿՆԻԿ.— Ալֆօրվիլ։ Փօ-լին չի սիրեր իր ամուսինը։ Ու Փարէ՝ նոյնպէս։ Կ'որոշեն զատ-ուիլ ու բաժնել իրենց ունեցածը։

Սակայն երբ Փօլին, առտուն, աշխատելու կ'երթայ, ամուսինը, Փարէ, կառք մը առած՝ կը տե-կուի տանը առջեւ։ Կը սկսի պարպել տունը։ Աղջնակը կը վազէ լուր տալու մօրը։

Փօլին, կատղած կը հասնի։ Կը սկսի կռիւը։ Կատղած, կինը կը կրակէ եւ տեղն ու տեղը կը սպաննէ իր ամուսինը։

ՄՈՒՇՏԱԿ.— Գողերը, գիշե-րը, հասան Յոպուր-Սէն-Թ'Օնո-րէ փողոցը, մտան խանութի մը նկուղը, պատ մը ծակեցին, ձե-ղուն մը բացին, վեր ցատկեցին, մուշտակի վաճառատուն մը մտան և ցուցադրանները պար-պեցին։ Կակուղիկ մուշտակները հարսնիքի գացին։

500,000 ֆրանք կ'արժէին անոնք։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Երկու տարեկան աղջնակ մը, Ջինա, պէլշաս պողոտային վրայ, պա-տուհանին առջեւ կը խաղար արե-ւին հետ։ Ցանկարծ, ո՜վ դժբախ-տութիւն, ինկաւ վար։ Գանկը ջախ-ջախուեցաւ ու մեռաւ։

ԳԻՆՈՎԸ.— Փաշ շատ կը խը-մէր, շատ կը կռուէր եւ շատ կը ծեծէր իր կինը։ Ու տիկին Փաշ ձգեց տունը եւ վարձեց սենեակ մը, շատ մօտիկը։

Առջի առտու, տիկին Փաշ, պայուսակն առաւ, շուկայ ելաւ։ Փաշ տեսաւ իր կինը։

Գինեխառն արիւնը գլուխը խուժեց, առաւ հրացանը, վար ի-ջաւ, պահուըտեցաւ կառքի մը ե-տեւ, ուրկէ պիտի անցնէր իր կինը։ Ու կրակեց։ Դժբախտ կինը գետին գլորեցաւ։ Խմանը, յետոյ, հրա-ցանը իր գլխուն ուղղեց եւ սպան-նեց ինքզինքն ալ։

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Մարսէյլի մէջ, գարձեալ, դրամատան մը հաւաքիչը, 7000 ֆրանք իր պա-յուսակին մէջ, կ'անցնէր փողոցէն։ Երկու անծանօթներ յարձա-կեցան վրան։ Ատրճանակով անդա-մալուծութեան դատապարտեցին հաւաքիչը, պայուսակը դրին ի-րենց անութին տակ ու փախան։ Ոստիկան մը տեսաւ ու սկսաւ հա-լածել։ Մէկը բռնուեցաւ, բայց խենթ կը ձեւանայ հիմայ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ,,

ՆՈՅԵՄԲԵՐ — (Թիւ 11)

Բովանդակութիւն.— Ցասնամ-եակը (խմբագրական).— Հայկա-կան հարցը եւ հայ բոլշեւիկնե-րը (Կ. Սասունի).— Ջերշակալու-թիւն, բանտ, աքսոր (Աշոտ).— Նրանք էլ են տօնում... (Գ. Մար-տիկեան).— Ազատ նամակներ (Վ. Սուխուդին).— Ռուս-Անգլիա-կան հակամարտութիւն Աբեւել-քում (Ա. Աբեղեան).— Թուրքիոյ շուրջ.— Թղթակցութիւններ.— Կարմիր բռունցքի տակ.— Ջեր-բակալութիւներ եւ զինաթա-փում.—

Գին՝ 2.50 ֆրանք

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ, Թէո-դիկի։ 1928 (22րդ տարի)։ 656 էջ մանր տառերով եւ պատկե-րազարդ։ Տպագր. «Մասիս» Փա-րիզ։ Գին՝ 2 տոլար ամէն տեղի համար։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (103)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԽՈՐԱ ՇԹԱՈՒՊ

ԵՐԵՒԱՆ Կ'ԵԼԼԷ

Ինչպէս կը տեսնուի, գրութիւ-նը շրջուած էր եւ ճերմինաքի ...քն իսկ, նկատի ունենալով Քա-րասոֆ Խոմայիլօֆի երկար ամիս-ներու հաւատարիմ ծառայու-թիւնները, չէր ծածկած կունոլիս-թէն թէ՝ իր կարծիքով, մատը աչ-քին մէջ մխրճած էր։

Գործը այստեղուանքն էր երբ առտու մը, մինչդեռ քաղա-քին մէջ յանձնելի կարգ մը յանձ-նարարութիւններ կը պատրաստէի, տեսայ որ խանութէն ներս կը մտ-նէր Իռմա Շթաուպ։

Բարեբախտաբար մինակ էի։ Ուղղակի քովս եկաւ եւ ցոյց տալով նամակը որ իրեն գրած էի եւ որով իր մատնութիւնը երեսին կուտայի գաղտնի խօսքերով, ըսաւ.

— Ի՞նչ կը նշանակէ այս նա-մակը, հնդրեմ։

— Բայց կարծեմ բաւական յստակ է, եւ գանգատելու համար, բաւական անհրեւ ըլլալու էք։

— Ըսել է, իրապէս կը հա-ւատաք թէ յանցաւոր եմ։

— Անշուշտ, այս մատնու-թիւնը որո՞ւ կրնար օգտակար ըլ-լալ, եթէ ոչ ձեզի։

Կատաղօրէն ուսերը թօթուեց։

— Ի՛նչ ապուշ էք, ըսաւ։

— Ինչո՞ւ։

— Ինչո՞ւ. որովհետեւ, եթէ տրամադրելու ձանձրոյթը յանձն առած ըլլայիք, անմիջապէս հաս-կցած պիտի ըլլայիք թէ՝ ո՛չ կոս-տանդինովեայի, ոչ ալ Քարասոֆի ձերբակալութիւնը կրնային իմ նպատակներուս ծառայել։

— Ինչպէ՞ս։

— Ա՛հ, կորսնցուցի՞ք ան գե-ղեցիկ յատկութիւնները, որոնց շնորհիւ աշխարհի լաւագոյն գաղտ-նի ոստիկաններէն մէկը դարձեր էիք։

— Կը խոստովանիմ թէ չեմ հասկնար։

— Ինչպէ՞ս. չէ՞ք հասկնար թէ՝ այն վայրկեանէն ի վեր որ ձեզի խոստացայ չմիջամտել ձեր գոր-ծերուն, ձեր մեղսակիցը կը դառ-նայի։

— Բնաւ չեմ հասկնար։

— Սակայն, ատկէ աւելի տրամաբանական ոչինչ կայ։ Չէ՞ որ ինծի պաշտօն յանձնուած էր բոլոր կարելի միջոցներովս արգի-լել ձեր գործը։

— Կ'ընդունիմ։

— Ուրախ եմ։ Թոյլ տուէք որ շարունակեմ։ Սթէնիա Կորա-յայէն մեկնելէս ի վեր, ես կամ իմ գործակալներս, ուէ կերպով միջամտեցի՞նք ձեր գործերուն, եւ հոս իսկ, ձեր քով իմ ներկա-յութիւնս ցոյց չի՞ տար որ եթէ ուզէի, շատոնց է որ ձերբակալուած պիտի ըլլայիք։

— Ահա վերջապէս փաստ մը։ Բայց չի հերքեր կոստանդինով-նայի եւ Քարասոֆի մասին վե-րագրումներս։

— Դուք սարսափելի մէկն էք։

— Բնաւ. տրամաբանութիւնն իսկ եմ։ Կ'ընդունիմ թէ կրնայիք զիս ձերբակալել տալ...։

— Այո՛, նաեւ Պօպրիքօֆը, Քրիլօֆն ալ։

— Լաւ տեղեկացած էք, ինչ-պէս կը տեսնեմ եւ կը սկսիմ հա-ւատալ որ, եթէ ուզէիք...

— Ա՛հ, ա՛հ, կը մօտենաք վերջապէս։

— Անշուշտ։ Բայց այս բոլո-րը դեռ չեն ցուցներ թէ մեր մեղ-սակիցը եղած էք։

— Յայտնի է որ Մոսկուայի մէջ բնակութիւնը ձեզի չէ եկած, ըսաւ խնդալով։

Եւ նորէն լրջանալով.

— Ձեր մեղսակիցը եղած եմ, սիրելիս, այն օրը որ, երբ Քարա-սոֆ գիս ազատ արձակեց, զանց ըրի կատարել ձեզի եւ միւսներու մա-սին պետերուս հրամանները։ Նոյն-պէս ձեր մեղսակիցը եղայ այն օրը, որ Քարասոֆի ինծի ըրածը յիշելով, ճերմինաքիի գիտցուցի թէ՝ ես՝ Իռմա Շթաուպ, կ'երաշ-խաւորեմ կոստանդինովեայի եւ Խոմայիլօֆի հաւատարմութիւնը։ Վերջապէս ձեր մեղսակիցը եղայ, երբ— երէկ էր,— անձնապէս մի-ջամտելով, ձեր երկու բարեկամ-ներուն անմիջապէս ազատ արձա-կումը ձեռք ձգեցի։

— Այդ բանը ըրի՞ք. դո՞ւք, գոչեցի շշմած։

— Եւ ինչո՞ւ չէ. ես բնաւ բան չեմ մոռնար, ո՛չ չարիքը, ո՛չ ալ բարիքը։

— Ո՞ւր են անոնք։

— Կարծեմ, եթէ ձանձրոյթը առնէք երթալու, զանոնք պիտի գտնէք ոչ թէ Թվէրսքայա, ուր ձեզի դէմ ծուղակ մը լարուած է, այլ իմ բարեկամներէս մէկուն տունը, Հէրման Կոթլիպ, որ Թիւ 6, Փոքրովսքի կը բնակի, նոյն ա-նունը կրող գօրանոցին դիմացը. Պատերազմական գործավարու-թեան մօտ ունեցած իր պաշտօնին շնորհիւ, անձեռնմխելի է ան։

Վնանց նոյն իսկ շնորհակալ ըլլալու, կանչեցի գործաւորը որ հսկէ խանութին վրայ, եւ խենդի պէս, փութացի դէպի Հէրման Կոթլիպի տունը...

Կոստանդինովեա եւ Խոմայի-լօֆ ինծի կը սպասէին։

(Շար.)

Թարգմ'. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

ՓՈԽԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ
"ՅԱՌԱՋ,,Ի
ԴԱՐԴԵՒԱՒՈՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵՆԷՆ
որ բացուեցաւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ին
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ

անսպասման համերաշխութեան մթնոլորտի մը մէջ: Ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ, որովհետեւ եթէ պաշտօնները տարբեր են, հաւատքը մէկ է — հայրենիքի սէրը. մէկ է նաեւ կամքը — մեծցնել իտալական ժողովուրդը: Բոլորս ալ յաղթանակ կ'ուզենք. բոլորս ալ զինուորներ ենք եւ անխախտ հաւատարմութիւն երդուընցած ենք վեհափառ Թագաւորի անձին: Ինչ որ ալ պատահի, վերջապէս որոշած ենք պաշտպանել մեր ներքին յեղափոխութիւնը եւ իտալիոյ իրաւունքները աշխարհի մէջ: Ֆաշիսմի վեցերորդ տարին սկսաւ. ամբողջ դար մը ունինք մեր առջեւ, ու մեր թշնամիները, որոնք ամէն կողմ ցրուած են, հազիւ թէ արժանի ըլլան մեր գթութեան եւ մեր խոր անվստահութեան»:

Մուսոլինի վերջացուց իր ճառը բացագանչելով. «Սեւ շապիկաւորներ, որո՞ւն կը պատկանի Իտալիան»: *Հազարաւոր բերաններ պատասխանեցին՝* «Մեզի՛»:

Դաւադրութիւն Պոլիս թագաւորին դէմ

Սոֆիայէն Պելկրատի «Փոլիթիքա» թերթին կը հաղորդեն թէ պուլկար իշխանութիւնները գրաւած են մեծաքանակ զէնք եւ ռազմանիւթ: Համայնավարները կ'ուզէին պետական հարուածմը կազմակերպել եւ առաջին առթիւ պիտի սպաննէին Պորիս Թագաւորը:

«Չիչերին» շոգենաւին գրաւումը

Գահիրէի «Էլ-Ահրամ» թերթը կը գրէ թէ եգիպտական խառն դատարանի որոշումին վրայ գրաւուած է ռուսական 1500 թոննոց «Չիչերին» շոգենաւը, որ 90,000 ոսկիին արժէքով բամպակ բեռցած էր եւ Օտեսա պիտի մեկնէր:

Այս գրաւումը տեղի ունեցաւ խնդրանքին վրայ այն եգիպտական նաւային ընկերութեան, որուն «Քոսմի» շոգենաւը (նախկին «Ինքերման») վերջերս գրաւուած էր պոլշեւիկներուն կողմէ եւ Օտեսա տարուած:

Արմատական-Ընկերվարականներու ժողովը

Արմատական-Ընկերվարական կուսակցութեան տարեկան համաժողովը վերջացաւ: Վերջին նիստին մէջ ելմտական հարցերու մասին կարեւոր յայտարարութիւններ ըրին փրոֆէսէօր Նոկարօ եւ Ժօզէֆ Քայեօ, որոնք մասնաւորաբար պնդեցին ֆրանքի օրինական ամրապնդման վրայ:

Նախկին Նախագահ Մօրիս Սարօյի տեղ Նախագահ ընտրուեցաւ երեսփոխան Էտուար Տալատիէ:

Կիրակի օր տրուեցաւ մեծ հացկերոյթ մը, որու ընթացքին կարեւոր ճառեր խօսուեցան: Նախագահ Էտուար Տալատիէ պարզեց յառաջիկայ տարուան ընթացքին կուսակցութեան հետապնդելիք քաղաքականութիւնը: Ըսաւ թէ «Ազգային Միութեան» փորձը պիտի շարունակուի մինչեւ նոր ընտրութիւնները:

Թուրք հանրապետութեան տարեդարձը

Անատոլուի գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Հանրապետութիւն հռչակուելու տարեդարձը տօնուեցաւ ամբողջ Թուրքիոյ մէջ՝ մեծ հանդիսութիւններով:

Հանրապետութեան Նախագահը Ազգային Մեծ Ժողովին մէջ ընդունեց գործավարները, երեսփոխանները, դիւանագիտական մարմինը, քաղաքային ու զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնատարները: Յետոյ զինուորները զօրանցք մը կատարեցին Մուսթաֆա Քէմալի առջեւ: Նոյնը՝ նաեւ դպրոցական աշակերտներն ու պոյ-սկաուտները:

Շփոթ կացութիւն Ռումանիոյ մէջ

Ստոյգ լուրեր կը պակսին Ռումանիոյ քաղաքական կացութեան մասին, որովհետեւ գրաքննութիւն կը տիրէ երկրին մէջ եւ արգիլուած է հեռագրական ամէն հաղորդակցութիւն արտասահմանի հետ:

Վիէննայէն հասած լուրերու համաձայն, վարչապետ Պրըթիանօ կացութեան տէրն է եւ ազգային-գիւղացիական կուսակցութիւնը անզօր է ու եւ է լուրջ ձեռնարկի: Մինչ Պուտափէշթէն անգլիական թերթերու կը հեռագրեն թէ Պրըթիանօ կը պատրաստուի մեկնիլ Ռումանիայէն:

Ուրիշ աղբիւրէ մը կը հաղորդեն որ վէճ մը ծագած է Պրըթիանոյի եւ խնամակալ ժողովին միջեւ՝ ռումէն բանակի վերին հրամանատարը նշանակելու խնդրին առթիւ: Վերջապէս կ'ըսուի թէ վարչապետը մտադիր է Հանրապետութիւն հռչակել:

Այս բոլոր լուրերն ալ պէտք է վերապահութեամբ ընդունիլ, քանի որ հաստատելու հնարաւորութիւն չկայ:

⁂ Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ իշխան Կարոլի ջերմ կուսակիցներէն զօրավար Թէոտորէսքօ գիշերը ձերբակալուած է իր տան մէջ եւ տունը վերէն վար խուզարկուած է: Կառավարութիւնը արգիլած է ազգային-գիւղացիական կուսակցութեան համաժողովին գումարումը, որ պիտի կատարուէր այսօր:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՔՐԷՏԻ ՖՈՆՍԻԷԻ Հոկտ. 15ի վիճակահանութեան մէջ 100,000ական ֆրանք շահեցան հետեւեալ թիւերը.— 270,450 (1886ի պարտաթուղթերէն), 420421 (1903էն), եւ 284233 (1911էն):

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կրթական նախարարութիւնը որոշեց իբրեւ երկրորդ ծիւղ անգլիերէնը գործածել դպրոցներուն մէջ, փոխանակ ֆրանսերէնի:

ՊՈԼՍՈՅ ԹԵՐԹԵՐԸ կը գրեն թէ հարկ տեսնուած է դադարման դատապարտել «Եէնի կավկասիա» թերթը, որ կը հրատարակուէր Ատրպէյճանի Մուսավաթ կուսակցութեան կողմէ:

ՊԱՐԻ-ԼԻՈՆ-ՄԱՐՍԷՅ գիծին վրայ ճամբորդ կառախումբ մը ընդհարեցաւ սովորական կառախումբի մը հետ: Վեց հոգի մեռան եւ 80 վիրաւորուեցան: Այս առթիւ Ֆաշիսմի հնգամեակի տօնախմբութիւնները տեղի չունեցան Պարիի մէջ:

ՃԱՓՈՆԻ կայսրը կիրակի օր աչքէ անցուց 158 ծախոնական մարտանաւեր: Տողանցքը տեւեց երկու ժամ: Ճափոնի ամէն կողմէն հանդիսականներ եկած էին:

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ վերաբացման առթիւ կիրակի օր Նոթր-Տամի մայր եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, նախագահութեամբ կարդինալ Տիւպուայի: Այս սովորութիւնը խիստ երկար ատենէ ի վեր ջնջուած էր:

ԷՄԻԼ ՎԱՆՏԷՐՎԷԼՏ, Պելճիքայի արտաքին նախարարը, Շաբաթ օր ամուսնացաւ բժշկուհի Օր. Ժան-Պէքուսթա Պէքմանի հետ: Պսակադրութիւնը տեղի ունեցաւ փարիզի 8րդ քաղաքապետարանին մէջ:

ՄԻԼՅԱՆ, նախկին նախագահ Ֆրանսայի հանրապետութեան, կիրակի օր Օռնի նահանգէն ծերակուտական ընտրուեցաւ 845 քուէարկողներու 536 ձայնով:

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն մեր ծանօթ յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով: Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ Գիրքը, *Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք)*. 2. Մանչ Աղջիկը, *Վ. Մարկրիթի (20 ֆր.)*. 3. Խորհուրդներու մեհեանը, *Յ. Օշականի (20 ֆր.)*. 4. Մապլվար, *Եր. Օտեանի (7 ֆր.)*. 5. Մեր Խաչը, *Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 ֆր.)*. 6. Մահացու Սէրը, *Մ. Կորքիի (3 ֆր.)*. 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը *(3 ֆր.)*. 8. Հաֆըզի քառեակները *(3 ֆր.)*. 9. Ֆոմա Կորտիէվ, *Մ. Կորքիի (15 ֆր.)*. 10. Մեր Անկախութիւնը, *Լ. Շանթի (15 ֆր.)*. 11. Ընկեր Շահազար, *Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 ֆր.)*. 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, *Բ. Իշխանեանի (13 ֆր.)*. 13. Սուլամիթ, *Ա. Կուպրինի (6 ֆր.)*. 14. Կրացիէլլա, *Լամարթինի (8 ֆր.)*. 15. Ոսկի Աքաղաղ, *Րաֆֆի (10 ֆր.)*. 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, *Տոքթ. Սեւակի (10 ֆր.)*. 17. Ազգային Բարերար, *Եր. Օտեանի (4 ֆր.)*. 18. Աղա Նազար, *Իսահակեանի (3 ֆր.)*. 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, *Շ. Նարդունիի (3 ֆր.)*. 20. Դատաստանական խորհուրդ, *Եր. Օտեանի (10 ֆր.)*. 21. Ի՛նչ պատմեց Թրէքոնէմը *կամ* Սիֆիլիս, *Տոքթ. Գրիգորեանի (6 ֆր.)*. 22. Էջեր իմ Օրագրէն, *Գ. Զօհրապի (6 ֆր.)*. 23. «Փետրուար 18» *(5 ֆր.)*. 24. Ֆրանսահայ Զբօսաշրջութիւն *(15 ֆր.)*. 25. Ջարթիր Աստուած, *Ա. Ահարոնեանի (2 ֆր.)*. 26 Ինքնուսոյց Ֆրանսերէն լեզուի, *Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.)*. 27. Կոյսի մը Օրագիրը, *Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 ֆր.)*:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

կը խնդրուի Ռումանիոյ մեր բաժանորդներէն իրենց բաժնեգինները վճարել «Յառաջ»ի գործակալ Յ. Ճգնաւորեանի, Պուքրէշ C. P. 487:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

դեկավարութեամբ դերասան՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

և մասնակցութեամբ՝ երգիչ-դերասան՝ Ստ. Նաւասարդեանի

Այս Շբ. գիշեր ժամը 8.30ին, Bon Théâtreի մէջ, 84 Rue Chape

կը բեմադրուի ԿԷՑԻ **ՏՐԻԼԲԻՆ**

իսկ կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, նոյն թատրոնին մէջ

ՔՈՆԸՆ ՏՈՅԼԻ **ՇԷՐԼՕՔ ՀՈԼՄՍԸ**

ՏԵՂԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ 5 և 3 ՖՐԱՆՔ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն, այս Հինգշաբթի ժամը 9ին: Ֆլօրիա: Նիւթն է՝ Տիկին Լասի ինքնագրութիւնները: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Մարիամ Նաճարեան (Պէյրութ) կը փնտռէ իր քոյրը Հոփիսիմէ Կիրակոսեան կամ Կէօշկերեան որը վերջերս Ֆրանսա եկած է: Տեղեկացնել՝ Near East Reliefի, 15 Bld. des Italiens, Paris.

— Վան-Շահբազցի Սեդրակ Աւտոեան, որ պատերազմէն առաջ Իտալիոյ Տրապոլսի քաղաքը ըլլալ կը կարծուէր:

Գանիէլ Պօղոսեան, Վան Մըխկնէր գիւղացի, որ 3 տարի առաջ Եգիպտոս Յակոբ Զարդարեանի ծխախոտի գործարանն էր: Ցիշեալներուն մասին գրել՝ Hagop Avdoyanի, Château le Candillargues par Lansarques (Herault) France.

ԳՈՐԾԻ ՄԱՐԴՈՑ

Հայաշատ Վալանսի մէջ՝ բանուկ շուկայի վրայ՝ ամէն գործի յարմար գեղեցիկ խանութ մը՝ առանց ապրանքի՝ երկար պայմանով՝ տրամադրելի մեկնումի պատճառով: Պայմաններու համար դիմել՝ Ա. Նալպանտեանի, 13 Boite Postale, Valence.

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ

Ծախու է 200 մեդր հող, Փարիզի դուռէն 10 վայրկեան հեռու, օդասուն դիրքի վրայ: Մեկնումի պատճառով կը ծախուի իրական գինէն շատ պակաս արժէքով: Դիմել՝ խմբագրատուն:

Կ'ուզուի տան գործերու վարժ եւ քիչ մը ֆրանսերէն գիտցող սպասուհի մը. դիմել՝ խմբագրատուն:

Կ'ուզուին ժէռսէ կարող եւ աստղնագործ պլուզ շինող գործաւորուհիներ: Դիմել՝ Երուանդ Պօտուրեանի, 7 Rue de Tournon, 51 թիւ սենեակը, մեթրօ Օտէօն:

ԾԱԽՈՒ Է SINGER վերջին նորաձեւութեամբ, ոտքով կարի մեքենայ մը, դիւրամատչելի գինով: Դիմել՝ Տիկ. Ամատունիի, 7 Rue Jules. Regnault, Enghien-les-Bains, (S. et O.).

ՎԱՐՁՈՒ ԵՆ պարտէզով pavillonի մը մէջ 2 սենեակներ, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն: Կայարանին շատ մօտ: Առնել շոգեկառքը St. Lazareէն եւ իջնել՝ La Garenne-Bezons. Դիմել՝ 14 Rue des Arts, Colombes (Seine).

ՍԱԿԱՐԱՆԸ, ինչպէս երէկ, այսօր եւս փակ պիտի մնայ օրուան տօնին առթիւ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ԵՒ ՍԷՆ ՇԱՄՕՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Վաճառատունս փոխադրած ըլլալով աւելի ընդարձակ տեղ մը, ստացած ենք ամէն տեսակի ընտիր եւ նոր ապրանքներ, արանց եւ կանանց համար:

Խնամուած կարուձեւ, վերջին ձայն աժան գիներով եւ դիւրամատչելի պայմաններով: Գաղափար մը կազմելու համար կը բաւէ անգամ մը այցելել, Հոկտ. 10էն սկսեալ հետեւեալ հասցէին՝

SIMON HATCHIKIAN

(Tailleur)

12 Rue de la Préfecture (1er), St. Etienne (Loire).

ԱՉՔԻ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՏՕՔ. ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ

Chaville (S. O.) 19bis Rue Anatole France, Villa Félix.

Ամէն օր ժամը 10-12 առ. ժամը 7—8 երեկոները:

Paris, 29 Place des Fêtes Polyclinique Երեքշ. Հինգշ. Շաբաթ ժամը 4—6:

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro: Gare de l'Est — Téléphone: Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

THÉS YAVROU

ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ 1880ին

Ամէն տեսակ սննդիչ եւ ծրարով թէյեր, ընտիր, համեղ, անարժան:

ՊԱՀԱՆՋԵԼ ԱՄԷՆՈՒՐԵՔ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

Հասցէ՝

COMPTOIR DES THÉS YAVROU

23, Rue Senac, MARSEILLE

ԾԱՆՕԹ.— *Կը փնտռուին Գաղղիոյ եւ գաղթականութեանց մէջ ուտեստեղէնի ճիւղին մէջ վարժ եւ պատուաւոր ներկայացուցիչներ*

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ
ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ ՆՈՒԷՐ

Ողբատին պատիւը 20, Թափառաշրջիկներ 15, Աղջկան մը սիրտը 3, Սրբունի ձորը 4, Զարթուր Արթին 5, Ուշ լինի 3, Արշին մալ ալան 4, Կաղաճան 6, 8, 10, 12.50, Երգարան 5, 6, 7.50, 10, 25, Սրբու լալը 5, 20, Անոյշ 5, Դուրեանի քերթուածները 5, Տաղք եւ նամականին 8, Ուրի Ղարիպ 5, Աւազակապետ 30, Թիապարտը 30, Հօճա Նասրէտտին 17.5, ՉԱՐԼՍԹՕՆ 1.50, Լուսթիւնը 7.50, Մուրացկաններ 7.50, Շաղփաղ... Փր. Ուղեցոյց 6, Ինքնուսոյց դրուցատրութիւն 10, ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի, ՇԱՆԹի, ԶՕՀՐԱՊի, ՕՏԵԱՆի ամբողջ գործերը, Լուսանկարչութիւն 3, ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑի Հայ երգեր (2 տետր.) 30, Հոգեւոր ձայներ 15, Հայ ... 15, Հայ գեղջուկ երգեր 15, բոլորը նօթաներով, Հովիկ եւ Բալիկ ... օրօրը (2 երգեր ձայնագր.) 1, Ձայնագրեալ երգեց. Ս. Պատարագի 4, Ա... դաւանանքի 50, ինչպէս նաեւ դաւեշտներ, թատերական գործեր, նոր ... բառարաններ, բժշկական գիրքեր, բոլորը ԱՆՄՐՑԵԼԻ գիներով:

ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ: Դիմել նամակով՝ VAHRAM SÉVOUNI 5 Av. Quihou, St. Mandé (Seine).

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՉԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին տեղէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès

Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, ետքէն չզղջալու համար:

Ձեւի անմնման շիքութիւն.— Վերջին նորաձեւութիւն.— Մաքուր կար.— Տօկուն կերպասներ.— Վճարումի դիւրութիւններ

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԲՈԼՈՐ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Ամէն տեսակ դատեր, ամէն դատարանի առջեւ: Ամուսնութեան, ամուսնալուծումի, անձնագրի եւ անցագրի գործողութիւններ, ֆրանսական հպատակութեան ստացում, կառավարական եւ վարչական ամէն տեսակ գործերու հետապնդում:

ԱՐԱԳ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

VAHAN YARJANIAN

Contentieux Générale, 5 Rue Cardinal Mercier, Paris (9e)

Tél. Central 96—70 եւ 97—39 — Metro Clichy

» Gutemberg 46—65 եւ 71—29 — Nord Sud Trinité

Խորհրդակցութիւններ ամէն օր ժամը 9էն 12 և 2էն 7 բացի Կիրակիէ:

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Cartes d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար: Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13—20. Կիրակի ամբողջ օրը:

Դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի

69bis Rue Damrémont (18e). — Nord Sud: Lamarck

Autobus; AM, AH, AF. — Tramway: 31, 34, 54.

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ

ՁՈՒԼԱՐԱՆ «ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ»

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1887ԻՆ

Ձուլարանս օժտուած ամենավերջին սիսթէմ մեքենաներով կը ձուլէ հայերէն եւ թուրքերէն ամէն տեսակ տառեր լաւագոյն եւ տոկուն մետաղի գործածութեամբ:

Ամերիկեան չափերով տառեր եւս կը ձուլուին մասնաւոր խնդրանքի վրայ միայն:

Ձուլարանս կ'ընդունի նաեւ տպագրական ապրանքներ՝ տպագրական, կազմարարական մեքենաներու, գործիքներու եւ ամէն տեսակ պիտոյքներու ... տպագր. թուղթ, մելան, pâte à rouleau, պղինձ գիծ եւայլն, զորս կը հայթայթէ ֆրանսական ծանօթ տուներէ:

Գրամ եւ ամէն ապսպրանք ուղղել հետեւեալ հասցէով

V. VARTANOFF, 24 rue Campo-Formio, Paris (13e)

Եթէ կ'ուզէք զուարճանալ արեւելեան նուագով եւ ուտել արեւելեան ճաշակով, դիմեցէք՝

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

ուր պիտի գտնէք հայկական, թրքական եւ յունական ամէն տեսակ փլաքներ, նաեւ լաւ ութեր եւ թառ, ինչպէս գինէր նաեւ արեւելեան ուտեստեղէնի լաւագոյնը՝ յարմար գիներով: Բաց է ամէն օր: 28 Rue le Sage, Paris (20e). Մեթրօ Bellville

Tél. Menil. 61-85 — Tram. 5 եւ 26

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շւ.	40 շւ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

2 NOVEMRE 1927

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 482

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՍԿ ԱՅՍՕ՞Ր...

Զատէ պատ իյնալու պէտք չկայ: Հայ ժողովուրդի շահերուն համար օգտակա՞ր են այս արարքները,—Ընդհանուր ձերբակալութիւն, աքսոր, գլնաթափում:

Պատասխանեցէք. — Այո կամ ոչ:»

Այսպէս կը վերջացնէինք, նրէկ, մեր խմբագրականը:

Այդ առթիւ պարզեր էինք երկու տարիէ ի վեր կատարուած արարքները, թուականներով եւ թուանշաններով: Կրնանք նաեւ զոհերուն անունները, այնքան որքան հասած է մեր ձեռքը: Անբնական բան պիտի ըլլար պահանջել վերջին ամիսներու հազար կալանաւորներուն բոլոր անունները, նկատի առնելով տիրող կացութիւնը:

Այս առթիւ, ուրիշ հարցում մը:

Անցեալ տարի, Ա. Ահարոնեանի մէկ յօդուածին վրայ («Յառաջ», Նոյ. 29ի առթիւ), խումբ մը մտաւորականներ հայրենասիրական պարտականութիւն համարեցին հրապարակային բողոք մը հրատարակել, եւ իրենց հաւատարմութիւնը յայտնել Երեւանի կառավարութեան:

Այն ատեն, մենք առիթ ունեցանք կծու խօսքեր ուղղելու այս բողոքը ստորագրողներուն, ոչ թէ Ահարոնեանը պաշտպանելու, այլ իրենց ուշադրութեան յանձնելու համար այլապէս վերջին իրողութիւն մը:

«Յանուն հայ մտաւորականութեան» կը խօսէին բողոքողները, եւ մենք հարկ դատեցինք հարցնել, երկու խմբագրականներով («Յառաջ», 1926 փետր. 17 եւ 19).

— «Ո՞ւր էիք դուք, վաստակաւորներ գրականութեան, գիտութեան կամ գեղարուեստի, երբ ձեր փառաբանած իշխանութիւնը, ... աթոռը գրաւած, կացինը կ'իջեցնէր կալանաւոր եղբայրներու գլխուն, երբ իթթիհատական գազանութեամբ կ'աքսորէր ... մտաւորականութիւնն ու գինուորականութիւնը, քարերն անգամ լեզու հանելով...

«... Ո՞ւր էիք դուք, երբ նոյն այդ իշխանութեան մարզպաններ, ոգէտ եւ ամբարտաւան, մէկ հարուածով, պատրաստ «դեկրետով» կը լլրճէին հայ միտքը, լեզուն եւ ուղղագրութիւնը, կրակի ... ինչ որ երէկուընէ մնացած էր, կը թքնէին ձեր գրչակիցներուն եւ գործակիցներուն երեսը:

«... Ո՞ւր էք եւ այսօր, երբ նոյն այդ վարիչները հոգի կուտան ... սիրաշահելու, նոյն իսկ մեր հայրենիքին մէջ Հայը իրաւազրկելու:»

Այն ատեն, խօսքը չէինք ըրած ընդհանուր ձերբակալութեանց: Այդ սարսափները կատարուեցան, եւ կը շարունակուին մինչեւ այսօր, իսկ ծանօթ մտաւորականները կը նախընտրեն քար լռութիւն պահել...

Անոնք իրար էին անցեր, յօդուածի մը քանի մը բառերուն համար, բայց այսօր իրենց պատեանին մէջ կծկուած կը յօրանջեն, երբ հազար հոգի բանտ է նետուած, երբ ամբողջ ընտանիքներ արիւն-արցունք կուլան:

Կը թուի թէ, անոնց համար հասարակ ոճիր-արկածի մը չափ ալ արժէք չունին այս դէպքերը:

Կը կարդան ու կ'անցնին: Կամ կը կարդա՞ն արդեօք.—

Օշական գիւղին մէջ բանտարկուած են 54 հոգի, - բոլորն ալ փակուած գոմի մը մէջ, ուր կան անասուններ: Այդ գոմին մէջ երեք տեղ կրակ (աթար) կը վառեն: Սաստիկ տաք է: Անասուններու աղբէն կը բարձրանայ հոտ եւ փոշի: Կարելի չէ շնչել: Եղած են ուշաթափութեան դէպքեր»:

Կամ թէ,— «Խզըլ-Թամուր գիւղին մէջ, բացի այս տանջանքներէն, կը ծեծեն բանտարկեալները: Տրուած չարչարանքներէն Սասունցի բանտարկեալ մը մահամերձ է»:

Եւ այսպէս՝ 1925ի գարունէն ի վեր, եւ հետզհետէ աւելի ընդհանրական եւ գազանային:

Ու նորէն չարաբաստիկ հարցումը,— Հայ ժողովուրդի շահերուն համար օգտակա՞ր են այս արարքները:

Պատասխանեցէք դո՛ւք, վաստակաւորներ գրականութեան, գիտութեան եւ գեղարուեստի:

Ինչո՞ւ էք պապանձեր: Հայրենիքին սէրը չի՞ կրնար գլորել ձեր խղճին վրայ դրուած քարը, որպէս զի երկու բառ արտասանէք. բողոքի երկու խօսք՝ լործնաշուրթն փառաբանութիւններէն յետոյ, երկու տրտունջ՝ գոնէ բռնութեան զոհերը սփոփելու համար...

Ձէ՞ք հաւատար տրուած լուրերուն:

Ուրեմն ապարէզ իջէք եւ ստուգեցէ՛ք: Հեռագրեցէք, մարդ ղրկեցէք, հասկցէք ամբողջ իրականութիւնը, եւ եթէ մխիթարական լուր մը առնէք, թող չորնա՛յ Դաշնակցութեան լեզուն, բաւ է որ ժողովուրդը հանգիստ ըլլայ:

Ձեր ճիտին պարտքն է ա՛յս, տարրական, մարդկային ձեռնարկ մը՝ «յանուն հայ մտաւորականութեան»:

Ռամկավար «Արեւ»ին չա՞փ ալ քաջութիւն չունիք աղաղակելու. «Դադրեցուցէք ձերբակալութիւնները: Մի ընէք որ ուրիշ ամէն տեղ ինքզինք օտար եւ նեղուած զգացող հայ ժողովուրդը իր հայրենիքն ալ իրեն դէմ դաժան եւ անգութ գտնէ:»

Առիթ կտրեր էիք երէկ, Նոյ. 29ի առթիւ հրատարակուած գրութեան մը խստութեան առթիւ:

Այդ գրութեան հիւսուածքին ու բառերուն ծանրութեան չա՞փ ալ արժէք չունին Հայաստանի ժողովուրդին գարհուելի տանջանքը՝ ափ մը իշխանաւորներու ձեռքով, աւելի քան հազար մտաւորականներու, բանւորներու, գիւղացիներու, ուսուցիչներու, գինուորներու, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ անկուսակցական, անմեղ քաղաքացիներու խմբական ձերբակալութիւնն ու չարչարանքը, անպաշտպան հայրենիքի մը վայրագ գինաթափութիւնը:

Ո՞ւր էիքերէկ: Եւ ի՞նչ կը բանիք այսօր, ա՛յ մարդիկ:

Եղածը քանի մը բառ աւելի-պակաս չէ, այլ կապ ունի ամբողջ ժողովուրդի մը ճակատագրին հետ...: Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ԿԱՐՄԻՐ ՀՈՒՆՋՔԸ»

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Պէյրութի «Ազդակ»ը կը պարզէ Հայաստանի ձերբակալութիւնները եւ դիտել կուտայ.

— «Մարդ չուզեր հաւատալ այս ոճրային ձեռնարկներուն, երբ պահ մը մտածէ թէ մեր հայրենիքի հիմերը կը քանդուին եւ մեր ժողովուրդը կը վերածուի անհովիւ հօտի մը, որ դիւրաւ կուլ պիտի երթայ գալիք ամենափոքր վտանգներու առեն: Բայց դժբախտաբար դառն իրականութիւնը միշտ կը տանի ցաբերու եւ սուլթաններու շրջանը, ուր մենք վարժուած էինք նման բռնութիւններ եւ վայրագութիւններ տեսնել օրուան իշխանաւորներէն:

« Այս օրերուն երբ մեր հարեւան Թիւրքերն ու Թաթարները աւելի կը կազմակերպուին և կըզինուին, որքա՛ն անըմբռնելի ոճիր մըն է գինաթափ ընելու աշխատիլ մեր ժողովուրդը:

Արդեօք ցարին ու սուլթանին Թալաթին ու Քէմալին, Թաթարին ու Թիւրքին պակաս թողա՞ծը լրացնել կ'ուզեն մեր անհարազատ բարեկամները:

«Անլուծելի հանելուկ մը կը մնան մեզ համար եղած այս բռնութիւնները: Նկատենք պահ մը որ ձերբակալուածներուն շատերը «հակայեղափոխականներ» կամ «պուրժուաներ» են, հապա Ամեր. Նպաստամատոյցի ծառայողնե՞րը. պատուելիՄաճմեա՞նը, ձերունի զօրավա՞րը, համայնավար Տիրկէրեաններն ու Յովհաննիսեաննե՞րը, արդեօք անո՞նք ալ դաւադրութիւններ կը պատրաստէին:

«Ի հարկէ ասոնցմէ ոչ մին, ոչ միւսը: Ոչ մէկ դաւադրութիւն կրնայ գոյութիւն ունենալ Հայաստանի կառավարութեան դէմ, նոյն իսկ այդ ուղղութեամբ մտածում մը իսկ չիկրնար անցնիլ ոեւէ հայու մտքէն: Եւ արդէն ձերբակալութեանց բնոյթը շատ որոշ կերպով կը ցուցնէ որ որեւէ դաւադրութիւն չի կրնար պատճառ նկատուիլ:

«Երբ մեր երկիրն ու ժողովուրդը կը տուայտինայսօր այսքան ծանր լուծերու տակ, ո՞վ պիտի ըլլայ պատասխանատուն վաղուան վտանգի ու աղէտի օրերուն...:

«Ինչո՞ւ լուռ են մեր հերետիկոսները»:

«ՄԱՐՏԱԿՈՉ» ՄԵՌԱՒ

Թիֆլիսի Մարտակոչ օրաթերթը, Հոկտ. 16էն սկսեալ կը հրատարակուի Պրոլետար, «մասսայական օրաթերթ» անունով: Առաջին թիւով իսկ կը հրատարակէ խմբագրական մը, «Մեր ուղին», որ կը պարզէ «խոշոր անելիքները»: Իսկ ոչինչ կ'ըսէ թէ մինչեւ հերու «Մարտակոչ»ը «ի՞նչ կ'անէր»: Ան «մերկացնելու է կեղծ սոցիալիստներին, որոնք մարքսիստական ֆրազաբանութեամբ դաւաճանում են բանւորութեան»:

«Զւինի» թէ Մարտակոչն ալ այդ «կեղծ սոցիալիստներու ֆրազաբանութեամբ» ամբաստանուած ըլլալ, տեղը տալով «նորածին թերթին, որ ջախջախելու է բուրժուազիայի դիկտատուրան եւ կապիտալիստների փլատակների վրայ կառուցելու է կոմմունիզմի հոյակապ շէնքը»:

Ո՛ւր բարով, ծուտիկ «նորածին»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ

Վաղը՝ Հինգշաբթի կը բացուի Խորհրդարանի 1927ի արտակարգ նստաշրջանը, որուն գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ վաւերացնել 1928ի ելմտացոյցը:

Արձակուրդի շրջանին, բազմաթիւ երեսփոխաններ եւ ծերակուտականներ հարցապնդումի առաջարկներ ներկայացուցած են Դիւանին՝ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ զանազան խնդիրներու շուրջ, սակայն վարչապետ Փուանքարէ պիտի պահանջէ ամէն բանէ առաջ քուէարկել ելմտացոյցը, իսկ կարեւոր հարցապնդումներու յատկացնել միայն Ուրբաթ օրերը, ինչպէս սովորութիւն է: Շատ հաւանական է, որ այս առաջարկը ընդունուի:

Հարցապնդումի առարկայ նիւթերուն մէջ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ Ռաքովսքիի պարագան եւ ֆրանքօ-խորհրդային յարաբերութիւնները: Ընկերվարականներն ու համայնավարները այս առթիւ խստիւ պիտի քննադատեն կառավարութիւնը:

Վաղուան նիստին մէջ հաւանաբար խնդրոյ առարկայ պիտի դառնայ նաեւ բանտարկուած չորս համայնավար երեսփոխաններուն՝ Մարսէլ Քաշէնի, Տորիոյի, Մարթիի և Տիւքլօի ազատ արձակուելու հարցը: Այս մասին առաջարկ պիտի ներկայացնեն ընկերվարականները, եւ իրենց ուժ պիտի տան համայնավարները:

Ելմտացոյցի վիճաբանութիւնները պիտի սկսին յառաջիկայ Երեքշաբթի օր եւ մեծ յոյս կայ որ Նոր Տարիէն առաջ կարելի պիտի ըլլայ քուէարկել զայն վերջնապէս եւ ամբողջութեամբ:

Ազգային Մեծ Ժողովի բացումը

«Թան»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Ազգային Մեծ Ժողովի նոր տարեշրջանը պիտի բացուէր Նոյեմբեր 1ին (երէկ): Ըստ Սահմանադրութեան, ժողովը նախ պիտի ընտրէ Հանրապետութեան նախագահը, յետոյ այս վերջինը պիտի նշանակէ վարչապետը, որ իր կարգին պիտի կազմէ նոր դահլիճը:

Այս տարի ընտրութիւնները ոեւէ անակնկալ չպիտի բերեն, քանի որ ստոյգ է թէ Հանրապետութեան նախագահ պիտի ընտրուի դարձեալ Մուսթաֆա Քէմալը: Նոյնպէս շատ հաւանական է որ Ըսմէթ վարչապետ ընտրուի: Կարելի, նոյնիսկ հաւանական է սակայն որ դահլիճը վերակազմուի:

Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԵՆ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԸ

Գերմանիոյ վարչապետ Մարքս կիրակի իրիկուն Էսսէնի մէջ հրապարակային ժողովի մը առջեւ խօսեցաւ ճառ մը, որուն մեծ կարեւորութիւն կուտան ֆրանս. թերթերը:

«Զիս կը մեղադրեն թէ, ըսաւ, Հանրապետութեան նախագահին կոչին անսալով, կազմեցի դահլիճ մը, որուն մէջ ազգայնականներ կան: Ասիկա հետեւանքն է սոցիալ-դեմոկրատներու այն խաղին, որով անցեալ Դեկտեմբերին տապալեցին նախորդ դահլիճը: Մէկ տարի է Հանրապետութիւնը մեծապէս զօրացաւ, որովհետեւ կուսակցութիւն մը, որ մինչեւ հիմա բուռն ընդդիմութիւն ցոյց կուտար Հանրապետութեան, ընդունեց աշխատիլ Վայմարի Սահմանադրութեան հիման վրայ: Միացեալ Դահլիճ կը նշանակէ ոչ թէ կարծիքներու, այլ աշխատանքի համերաշխութիւն: Արդեօք արտաքին քաղաքականութիւնը ոեւէ փոփոխութիւն կրա՞ծ է՝ ազգայնականներուն կառավարութեան մէջ մտնելովը: Մնաց որ արտասահմանի մէջ այն համոզումը կայ թէ 1924ի եւ 1926ի նոյն վարչապետով եւ արտաքին նախարարով մերժեցումի եւ խաղաղասէր համաձայնութեանց նոյն քաղաքականութիւնը կը հետապնդուի:

«Գերմանիոյ կողմէ պէտք չէ պատահի բան մը, որ անվստահութիւն արթնցնէ սահմաններուն միւս կողմը: Դարձեալ կը կրկնեմ այն փաստը թէ աջ կամ ձախ բոլոր կազմակերպութիւնները պէտք է մեծապէս զգուշանան այն բոլոր բաներէն, որոնք ցաւալի հակազդեցութիւններ միայն կրնան ունենալ Գերմանիոյ քաղաքական կացութեան վրայ:

«Մեզի խոստացուածէ յառաջիկայ շաբաթներու ընթացքին քաշել գրաւման գինուորներէն կարեւոր մաս մը եւ արդէն ատոր սկսուած է: Համոզուած եմ թէ ֆրանս. կառավարութիւնը ուղղամտօրէն եւ ամբողջութեամբ պիտի կատարէ իր խոստումը: Այսուհետեւ միշտ պիտի պնդենք թէ իրաւունք ունինք պահանջելու գրաւուած երկիրներու ամբողջական պարպումը հիմա, որ գինաթափութիւնը կատարեալ է. վերջին տարիներու քաղաքականութիւնը լաւագոյն փաստը կը կազմէ թէ գերման ժողովուրդին ամէնէն մեծ մասը խաղաղութիւն կ'ուզէ:

«Նախագահ Հինտէնպուրկի Թաննէնպէրկի մէջ արտասանած ճառը — որուն համամտութիւն յայտնեցինք ես և Պ. Շթրէզեման — գարմանալիօրէն յուզում առաջ բերած է օտար շրջանակներու մէջ: Պատերազմի յայտարարութեան մէջ մեր պատասխանատուութեան մեղադրանքին դէմ ինքս եւ ուրիշ պատասխանատու դէմքեր ակէ առաջ Հինտէնպուրկէն շատ աւելի յստակ բառեր գործածեցինք: Կը կարծեմ թէ պատերազմի պատասխանատուութեանց խնդիրը չպիտի կրնայ լուծուիլ մէկ կամ միւս կողմէ արտասանուած ճառերով: 1914ի աղէտալի պատերազմին տանող ճամբաներն ու յատակագիծերը գիտական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՀԻՒՍ. ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅԵՐԸ

Ռուսիոյ վերջին մարդահամարին համաձայն, Հիւս. Կովկասի մէջ կ'ապրին 200,000 Հայեր, հետեւեալ բաժանումներով, ըստ քաղաքներու.—

Տոն-Ռոստով-Նախիջեւանի եւ Միասնիկեան ինքնավար շրջանակին մէջ կը բնակին 44,504 Հայեր: Սեւ ծովի շրջանակին, Սոչիի և գիւղերուն մէջ՝ 27,729: Թէրէքի շրջանակ՝ 21,423: Քուպանի շրջան (Կրասնոտար)՝ 21,017: Արմաւիրի շրջան՝ 19198, Մայկոպի ինքնավար շրջան՝ 9801: Վլատիկովկաս՝ 6529: Գրոզնի՝ 5,873: Մնացեալը զանազան գիւղերու մէջ:

Ամբողջ Ռուսիոյ եւ Ուկրայնայի մէջ, ընդհ. գումարով, Հայոց թիւը կ'անցնի 300,000ը: Ռուսիոյ մէջ, Հայերը ընդհանրապէս հոծ են Մոսկուայի, Սարատովի, Խարքովի, Դոնբասի և Ստալինոյի մէջ:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Աղեքսանդրիայէն կը գրեն Յուսաբերի (24 Հոկտ.)

— Թեմական ժողովը, որ Ուր. օր պիտի գումարուէր, չկրցաւ գումարուիլ: Թիւթիւնճեան բռնագրաւեց թեմական իւ պաշտօնական հրաւիրագրերը եւ կնիքը: Պատնեց արդէն գրուած հրաւիրագրերը եւ նետեց Թեմականի ատենապետ Մ. Նորատունկեանի երեսին:

Բայց այսօր, շաբաթ, երեկոյեան ժամը 9ին, կարելի եղաւ բանալ Առաջնորդարանի դռները եւ եկեղեցիի մէջ կայացաւ Թեմականի հանդիսաւոր նիստ, երկու քահանաներու մասնակցութեամբ:

Ատենապետ Մ. Նորատունկեան բանալով Թեմական ժողովի օրինական նիստը, ցաւ ու զայրոյթ յայտնեց եղած օրէնքի բռնաբարումներուն համար:

Վ. Աղնաւորեան յայտնեց թէ խաբած են զինքը նախորդ ժողովին մէջ եւ շահագործած իր բարեմտութիւնը:

Ժողովը աննկարագրելի խանդավառութեան մէջ չեղեալ ու ապօրէն հռչակեց Թեմականի նախորդ «նիստը» եւ տրուած որոշումները:

Անցնելով Քաղաքական ժողովի նոր ընտրութեան, ժողովը ընտրեց նոր Քաղաքականը, անդամակցութեամբ՝ Վահագն Աղնաւորեանի, Լեւոն Շանթի, Գէորգ Զօպանեանի, Դր. Խանջեանի եւ Սուրէն Կէօնճեանի:

Վարդան քահանայ պաշտօնապէս հաղորդեց կառավարութեան նախորդ Քաղաքականի տապալումը:

ԹՈՒՐՔ-ՊՈԼՇԵՒԻԿ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ

Բերլինէն կը հեռագրեն.— Մոսկուայի նոր դեսպան Հիքմէթ պէյի նախագահութեամբ պատուիրակութիւն մը Երկուշաբթի օր Պոլիսէն ճամբայ ելաւ դէպի Մոսկուա, տասնամեակի հանդէսներուն ներկայ ըլլալու համար:

«Եէնի կավկասիա» թերթը փակուեցաւ անոր համար որ հակապոլշեւիկ յօդուածներ հրատարակած էր: Ասիկա ցոյց կուտայ թէ Թուրքերը ո՛ր աստիճան կապուած են պոլշեւիկներուն հետ եւ թէ անոնք ո՛ր աստիճան կը յարգեն մամուլի ազատութիւնը:

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ին հետ, ընտիր գիրքեր ալ պիտի ստանաս, տարեկան կամ վեցամսեայ բաժանորդագրուելով մինչեւ դեկտ. 31:

ՋԶՈՒԵԼԻ ՁԱԽԵՑԸ

Վերջերս, շատ յաճախ կը կարդանք խորհրդային մամուլին մէջ՝ դժգոհութիւններ եւ հայհոյանք՝ արտասահմանեան հայ «բուրժուազիա»յի հասցէին։

Թէ մեր «բուրժուազիա»ն երբեք իր պատմական բարձրութեան վրայ կանգնած չէ եղեր, շատոնց ապացուցուած է։ Միայն շատ տարօրինակ է, որ այդ ա-պիկարութիւնը նոր կը նկատեն Մոսկովեանները։

Կը խոստովանինք. անոնք միշտ ալ թշնամական ընթացք բռնած են «բուրժուազիա»յին հանդէպ եւ սկզբնական շրջանին աչքէ չինք խուսափած, ուրեմն բաւական ժամանակ անցած է, որ տեսնենք. ինչո՞ւ համար այսօր։ Մենք չենք իրենք, որ ամենայն եկան կախուած ճակատի վրայ պարտուեցան եւ ճարահատ, հաշտութեան ձեռք երկարեցին ոխերիմ թշնամիին։ —Եթէ չենք կրնար բռնաչնչել, գոնէ օգտագործենք։

Այս նշանաբանին տակ, հարկ եղաւ ամբողջ չորս տարի աշխատիլ, համոզուելու համար, որ մեր աղաները թակարդ ինկող ագռաւներէն չեն։ Հայ «բուրժուազիա»ն ոչ միայն ծուղակը չինկաւ, այլ եւ գործնականօրէն օգտագործեց խորհրդային բարեկամութիւնը։

Նախ, առաջ «խոկական» աղբիւրի եւ հայրենասէրի նոր ընթացք մը շահեցաւ եւ յետոյ, իբրեւ խորհրդային իշխանութեան կուսակից, սողոսկեցաւ Ռուսաստանի այնքան շահաւէտ առեւտրական շուկան։

Հոգ չէ թէ ատոր համար պէտք էր ճեղքել արտասահմանի ազգային ճակատը եւ Ջեկայի գործակալ դառնալ։ Ամէն ատրճանութիւն կ'ընեն, միայն թէ դրամ մը պահանջեն։ Իսկ պոլշեւիկները ամէն բանէ առաջ քաղաքին ռամկավարներուն զրպարտներուն կը նային եւ ոչ թէ զգացումներուն, որոնց երբեք չեն հաւատացած։

Պոլշեւիկներու եւ ռամկավարներու յարաբերութիւնները ճիշդ աչքակապուկի խաղ է։ Ո՛վ զով կը խաբէ, —ահա երկուքին միակ մտահոգութիւնը։ Այդ զաւեշտը, որ այնքան ողբերգական է մեր բազմատանջ աշխատաւորութեան համար, աւելի քան ցայտուն կերպով երեւաց 1923ի աշնան, Երեւանի մէջ, «Հօկ»ի համագումարին առթիւ։

Ճիշդ չորս տարի առաջ էր։ Պետական թատրոնի շէնքին մէջ (նախկին խորհրդարան) Արամայիս Երզնկեանը ճառով մը ողջունեց արտասահմանի հայութեան ներկայացուցիչ «քաղաքացի» Կարինեանը եւ յայտարարեց, թէ այդ մեծահամբաւ գաղութահայ գործչին ներկայութիւնն ապացոյց է, որ Խորհ. Հայաստանի եւ արտասահմանի հայութեան միջեւ սերտ կապ է հաստատուած։

Առաջին անգամն էր, որ խորհրդային երկրի մէջ ճառ կ'արտասանուէր առանց «աշխատաւոր» եւ «սոցիալիզմ» բառերուն։ Առաջին անգամն էր, որ համագումար էր կը բացուէր առանց յարձակումներու «կապիտալիզմ»ի ու «կապիտալիստ»ներու դէմ։ Մեր ականջներուն չէինք հաւատար։ Չէ՞ որ առկէ քանի մը օր առաջ, նոյն Երզնկեանը, կիներու համագումարին մէջ լուտանք թափելով բուրժուազիայի գլխուն, հաւատաց թէ համագումարը ցրուելէ առաջ, պիտի կարդացուի «կապիտալիստ» Գերմանիայի խորհրդայնացման հեռագիրը։ Խեղճը չէր կրնար երեւակայել, որ յեղկոմի փոխարէն Հինտէնպուրկը պիտի իշխէր։

Կարինեանը ուսած եւ ինքնագոհ, շնորհակալութիւն յայտնեց եւ խոստացաւ Հայաստան փոխադրել իրենց տրամադրութեան տակ եղած բոլոր կապիտալները ու դաւանանքները։ Մեր բոլորին դէմքին միայն անհասկնալի երախտագիտութեան զգացում մը արտայայտութիւն կարելի էր կարդալ, երբ Կարինեանը Հայաստան փոխադրուելիք դրամներու թիւը հասցուց տասնեւչորս միլիոն ոսկի բուրլիի։

Կարինեանէն զատ, հայ «բուրժուազիա»ն կը ներկայացնէին Սամսոն Յարութիւնեան, Գուլաղեան, Երուանդ Յարութիւնեան եւ Տէր Ստեփանեան, իրենց մեծամեծ խոստումներով։

Նախագահութեան դրուած էր Երզնկեանը, մէկ կողմն ունենալով Կարինեանը եւ միւս կողմը Ս. Յարութիւնեանը։ Եթէ յանկարծ ներս մտնէին բանւորներ ու աշխատաւոր գիւղացիներ, պիտի կարծէին, թէ թատերախաղ մը կը ներկայացուի։ Ինչպէ՞ս կարելի էր հաւատալ, որ իրենց կառավարութեան անդամը կողք կողքի նստի «պրոլետարիատ»ի կեղեքիչ մարդոց հետ։ Եւ ի՞նչ պիտի ըսէին այդ խաբեբայութեան դահերը, եթէ իմանային այն խնճոյքներն ու գրկախառնութիւնները, որոնք տեղի ունեցած էին Փարիզի ու Լոնտոնի մէջ, Երզնկեանի այցելութեան առթիւ։ Ի՞նչ կ'ընէին այդ խեղճերը, եթէ իմանային այն գործակցութիւնը, որ կը շարունակուի արտասահմանի իրենց ներկայացուցիչներուն եւ դասակարգային թշնամիներու միջեւ...։

Սակայն թողունք այդ, միայն ուրախութեամբ արձանագրելով, որ հայաշխատաւորութիւնը արդէն սթափման ճամբուն վրայ է։

Շիտակն ըսելով, կոմունիստներուն տեղ ես կ'ամչնայի, տեսնելով այն սառը քծնանքն ու շողոքորթութիւնը, որ ցոյց կը տրուէր Կարինեանին։ Անոր ամէնէն յիմար խօսքը բուռն ծափերու կ'արժանանար, ամէն մէկ հեգնանքը իբրեւ կատակ կ'ընդունուէր, ամէն մէկ երգիծանքը սար-անոր հասցէին, նոյնիսկ վիրաւորական, հրճուանք կը պատճառէր։

Երբ Կարինեանը դէպի նախագահական աթոռը կ'երթար, Երզնկեանը թեւը մտած կ'օգնէր՝ բեմի աստիճանները բարձրանալու համար։ Երբ Կարինեանը բաներ կը փսփսար Երզնկեանի ականջին, վերջինիս երեսին այնպիսի ժպիտ մը կը ծաղկէր, որուն նմանը Մրշակ Զօպանեանի դէմքին վրայ կարելի է տեսնել։

Բոլորը այդ չէ։ Երբ Կարինեանը իր շփացումը անպատկառութեան հասցուց, եղաւ մէկը, որ վրդոված բողոքեց, յայտարարելով, թէ՝ գիշատիչ ախորժակներով Հայաստան եկած «բուրժուա»յին իր ճամբան դժուար չէ ցոյց տալ։ Այս ճշմարիտ խօսքն այնպիսի վրդովում առաջ բերաւ, որ քիչ մնաց Գր. Վարդանեանն ու Երզնկեանը հարկադրեն այդ յանդուգն կոմունիստը (Մատթէոս Դարբինեան) ծնկաչոք ներողութիւն խնդրել։

Իսկ թէ, ժողովի անցուդարձն ինչ ձեւով կը հրատարակուէր, բաւական է օրինակ մը բերել։ — Երբ Գերմանիայի ու Կարպատներու հայ գաղութի ներկայացուցիչ Բժ. Պարոնիկեան իր ճառին մէջ պահանջեց, որ եթէ խորհրդային իշխանութիւնն այդքան պահանջկոտ է, ապա մենք ալ կը պահանջենք, որ գաղութներու մէջ տառապող գաղթականները ներսընդունուին ու Հայաստան մտած գումարները շինարարական գործին յատկացուին, — խեղճն Երզնկեանը մօտեցաւ ինձ ու ականջիս ըսաւ, որ այդ խօսքերը չարձանագրեմ (ես, «Խորհրդային Հայաստան» թերթին համար կը սղագրէի)։

Թադէոս Աւդալբէգեանի քննադատական ճառն ալ այնպէս էր աղաւաղուած խմբագրութեան կողմէ, որ յաջորդ օրը զայրօրէն գանգատեցաւ ինծի, կարծելով թէ ես եմ սխալ գրի առեր։

Համագումարին վերջը, Կարինեան ընտրուեցաւ Հօկի փոխ-նախագահ։ Այդպիսով Կարինեանի փառասիրութիւնը լիովին գոհացուած էր։ Կը մնար որ ան ալ իր խոստումները կատարէ։

Չորս տարի է անցեր։ Շատ Կարինեաններ գացին Հայաստան ու վերադարձան։ Երզնկեան, Տահմէզեան, Մակինցեան ու Գ. Վարդանեան եկան արտասահման ու գացին։ Ամէն ինչ լաւ է, միայն... դրամը մէջտեղ չկայ։

Եւ չպիտի ըլլայ։ Ատոր համար ալ, շատ աւելի լաւ ու արդիւնաւէտ կ'ըլլայ, եթէ Հայաստանի ներկայ վարիչները սեւ խաչ դնելով հայ «բուրժուազիա»յէն սպասուելիք օգնութեան վրայ, — իրենց նայուածքը ուղղեն երկրի ներսը։

Պատմութեան ընթացքին, հայ աշխատաւորութիւնը շատ անգամ հրաշքներ է գործեր։ Երբ ան վայելեր է տնտեսական ու քաղաքական ազատութիւն, շատ կարճ ժամանակի մէջ վերաշիներ է իր աւերուած երկիրն ու քանդուած օջախը՝ առանց դրսի օգնութեան։

Մի կաշկանդէք հայ աշխատաւորութեան նախաձեռնութեան ոգին ու շինարար ձեռքերը, եւ ան ձեզ աւելին կուտայ, քան հազարաւոր Կարինեաններ ու Նանսէններ։

Վե՛րջ տուէք զզուելի զաւեշտին։

ԱՇՈՏ

ՎԷՊ ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Երգն ատողը սիրտ չունի։
Վէպ չկարդացողը խելք չունի։

Այսպէս կ'ըսեմ, երբ Ցոլոմիտներէն գլորուած ժայռի մը կաթնած՝ կը կարդամ Ալֆոնս Տօտէի «Ճէք»ը (*)։ Ընթերցումս կ'ընդհատէ եարամազ թիթեռնիկ մը, որ միշտ ձեռքիս եւ կարդացած տողերուս վրայ կը թառի։ Նման սեւ թաւշագոյն թիթեռ մը առաջին անգամն է որ կը տեսնեմ։ Մերթ ընդ մերթ գիրքս կը գոցեմ, զայն կը վանեմ։ Ան պնդագլուխ ճանճի մը պէս դարձեալ կ'արշաւէ վրաս, ու մատուըներէս չի բաժնուիր անոր մեղրաբուռ շրթունքը։ Մեկ ժամ կը դիմադրեմ այդ թիթեռին շահատակութեան, վերջապէս ան իր յամառութեամբը ինծ կը յաղթէ. կը գոցեմ գիրքս կը հետեւիմ մայրիներու անտառէն։ Ես ինքս կը խորհրդածեմ. թիթեռնիկը՝ ձեռքս գերեզմանի ծաղի՞կ կը կարծէր արդեօք...

Կը շարունակեմ «Ճէք»ի ընթերցումս. կանգ կ'առնեմ հետեւեալ տողին առջեւ. «Օր մը, խօս ծնած էր գաղթավայրերը, կը խօսէր իր մօրը վրայ։» Անշուշտ, թարգմանիչը պէտք էր թարգմանած ըլլար այսպէս. «Խօս ծնած էր գաղթավայրը։ Օր մը, կը խօսէր իր մօրը վրայ։» Թարգմանիչը մաքուր հայերէնի վարպետներէն մէկն էր, սակայն չեմ հասկնար թէ ինչպէս այս երկու հատոր գիրքերուն մէջ շատ տեղ անուշադիր կը մնար մաքուր հայերէն թարգմանութեան։

Ձեզի կարդացէք դուք, մեծախօսիկ տանջիչներ, որ ամուլ մտքով եւ ապարդիւն մարդանքներով արուեստի գեղեցկութիւնը կ'այլանդակէք. կարդացէք զայն եւ այն ատեն ձեր միջակութիւնը անհամապատասխան պիտի գտնէք գրական բարձունքին։ Կարդացէք որ հասնիք թէ ինչպէ՞ս Ալֆոնս Տօտէն կը ծիծաղի ձեր հանճարեղ տմարութեան վրայ։

Դուք, եսամոլներ, կարդացէք նոյն վէպին դիւցազն տ'Արժանթոնի կենսագրութիւնը, դուք պիտի չհամակրիք անոր, վասնզի ան շատախօս է, բառերու ջաղացք մը, միշտ խօսակցութիւնը իր քաջագործութեանց շուրջը կը դառնայ, միշտ խօսակցութեան նախադասութիւնները «ես»ով կը սկսի, վա՜յ թէ ընդմիջէք, կամ զգայ որ ունկնդիրներ չունի։

Կարդացէք կիներ, որ հասկնաք թէ ինչպէս տ'Արժանթոնի նման շատեր ձեր շուքին չեն բաժնուիր եւ ձեր երեսն ի վեր կ'ըսեն թէ կիները խելագի մարդոց համար խոչընդոտ մը եւ ժամանակի կորուստ մը լոկ եղած են։

Վիպասանութիւնը ապականուած բարքերու բժշկարանն է։

Կարդացէք ձէքը եւ դուք ձեր գործերուն մէջ պիտի մտնէք ուղղամտութիւն, պիտի զգուշանաք անիրաւ շահախնդրութենէ, պիտի սորվիք կեղծիքէ, պիտի հասկնաք որ կը կեղծէ առաջնորդը եւ հպատակը, կը կեղծէ մայրը եւ զաւակը, կը կեղծէ ամուսինը եւ կինը, կը կեղծէ սիրահարը եւ սիրուհին՝, պիտի հասկնաք որ կատարեալ կամ ճշմարիտ սէրը տեւողական չէ, այլ բոպէական եւ անցողական, երազուած երջանկութիւնը ցնորք մըն է պարզապէս։

Կարդացէք վէպը, կարդացէք ձէքը, եւ այն ատեն պիտի հասկնաք որ ամէն մարդ կը խաբէ եւ կը խաբուի։ Ամէն մարդ ինքզինքը բացառիկ բարութիւն կը կարծէ... մինչդեռ անոր կը յարմարէր Առաքել Սիւնեցիին այս խօսքը. «Պղինձըն ժանգահար զինքըն ոսկի կարծէր։»

* * *

Վիպասանութիւնը բարոյական վիրաբուժութիւն մըն է։ Գործողութեան սահմանուած ցաւագարը կը սոսկայ վիրաբոյժէն։ Այսպէս նաեւ բարոյապէս ցաւագար մարդը՝ կըսոսկայվիպասանութենէն,վի հոնկը գտնէ իր ապականած հոգիին,իրզզուելի նկարագրին կենդանի պատկերը։ Գեղարուեստական մէկ գրքիս մէջ յիշած էի Զօլայի «Տէպաքլը»։ Մէկը ինծի գիտել տուաւ, որ այդ կերպով կրնամ նպաստած ըլլալ զօլայական խենէշ գրականութեան։ Զարմանքով զինք աչքովս վերէն վար չափեցի։ Ան հասկցաւ թէ ինչպէս մարդ մը որ անձամբ, բարքով եւ նկարագրով կրնար մրցիլ Զօլայի խենէշ դիւցազներուն հետ, նման դիտողութիւն մը կ'ընէր ինծի։

Կարդացէք վէպերը, հոն է հասարակութեան կրթարանը. անոնք որ իրենց կենցաղովը կը գայթակղեցնեն,— պիտի գայթակղին իմ այս խօսքերէս։

Դուք, մայրեր, կարդացէք ձէքը, եւ այն ատեն անասնական եւ անբարոյական սիրոյ պիտի չզոհաբերէք ձեր զաւակները։ Վէպը կեանքի լոյսն է, ով որ կ'ատէ այդ լոյսը, անփորձութեան մութ լաբիւրինթոսի մէջ կը մոլորի։

Պատանիներ, կարդացէք վիպական գրքերը, եւ այն ատեն դուք ձեր անկումով պիտի չուզէք փորձ ըլլալ կեանքին, այլ դուք ձեզի՝ ձեր ճակատագրին տէրը պիտի ըլլա՛ք, եւ այն ատեն՝ ապրելու համար, դուք պիտի սիրէք աշխատանքը, դուք ձեզի ձեր հացը ճարելով, սուրբ հպարտութիւնը պիտի զգաք, դուք ինքնին ձեր կամքին տէրը պիտի ըլլաք։ Պատանիներ, մի կարգուիք այն աղջկան հետ որ կ'ամչնայ ձեր աշխատաւորի սեւ ու կոշտ ձեռքը սեղմելու։

Կարդացէք վէպերը, ինչպէս կը կարդաք բժշկարանները։ Հիւանդութիւններուն տեղեակ մարդ չի հիւանդանար, այլ հիւանդանալէ կը զգուշանայ։ Այսպէս նաեւ վէպ կարդացողը անբարոյականանալէ կը զգուշանայ։

Այս համոզումով, ես իմ առաջին խօսքս կը կրկնեմ.

Երգն ատողը սիրտ չունի։
Վէպ չկարդացողը խելք չունի։

ԱՏՐՈՒՇԱՆ

(*) Թարգմ. Երուանդ Արմաքէշիշեանի. Պոլիս 1927։

ԹԱՏՐՈՆ

"ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ,,

Կիրակի գիշեր, «Սծոփէթէ Սավանթ»ի սրահին մէջ Տրամաթիքի երկրորդ ներկայացումը եթէ հասարակութեան ցոյց տուած շահագրգռութեան տեսակէտէն մխիթարական եղաւ, դժբախտաբար ներկայացուած խաղը եւ խաղարկութիւնը չկրցան լիովին գոհացնել ներկաները։

Վալադեանի «Երջանկութիւն»ը հակառակ իր բարի տրամադրութիւններուն եւ բարոյախօսական մտադրութիւններուն կառուցումով եւ կազմուորմամբ չէ կրցած հասնիլ իր ձգտած նպատակին, ճնշող պատկերներու և տրամաբանօրէն զարգացող իրեւ բաղդարձութիւններուն հարկադրականութեամբ հասնելու համար առաջադրուած բանաձեւին — երջանկութիւնը հարստութեան մէջ չէ։

Աշխատանքով ապրող եւ միջակութեան մէջ երջանիկ ընտանիքի մը մէջ յանկարծ յայտնուող ազգականի մը խոշոր ժառանգութեան բաժինը առիթ կ'ըլլայ— հեղինակին ցանկութեամբ —փորձութեան եւ խռովութեան մթնոլորտի մը վերածել մինչեւ այդ խաղաղ յարկի մը կեանքը։

Լամտարօֆ եւ իր բերած այդ ժառանգութեան բաժինը փորձաքարը կ'ըլլան Տիկին Մանասեանցի ամուսնական հաւատարմութեան, ներմուծելով անոր յարկին տակ շուայտութեան, խաղամոլութեան, նախանձի եւ քայքայիչ տարրերը, եւ փառնգելով՝ պահ մը՝ այդ յարկին երջանկութիւնը, որ կը փրկուի վերջին պահուն տանը պահապան հրեշտակին — Նիկոլ Մանասեանցի մօր՝ պառաւ Նատալիայի իր հարսին վրայ ունեցած բարոյական հեղինակութեամբ։

Նիւթը իր էութեան մէջ հասարակ-տեղիքներու փիլիսոփայութենէ մը վեր չի բարձրանար, եւ տիպարները —հազիւ ուրուագրուած՝ եւ մերթ հակասական ու վարանոտ գիծերով՝ չեն կրնար քօղարկել խորքին ամայութիւնը, առաջամասին վրայ ցցելով ապրող եւ ամբողջական տիպարներու կերպարանքները։

Հեղինակը կը վարէ իր տիպարները ըստ իր ցանկութեան, քմահաճօրէն եւ վարանոտ շարժումներով։ Անոնք կուգան, կ'երթան, կը խօսին, կամ կը լռեն առանց կապակցութեան եւ բանաւոր ռիկ մտադրութիւններով։ Եթէ Լամտարօֆ՝ տիպարը կը մնայ համեմատաբար որոշ շրջագծերու մէջ, կամ Նատալիայի կերպարանքը կը տեղաւորուի որոշ պատուանդանի մը վրայ, միւսները կը դեգերին, իրենց բարոյական գիծագծերը կը մնան պղտոր ու խառնակ, եւ մենք ստիպուած կ'ըլլանք՝ առեղծուածներու լուծումին վրայ գլխահակ՝ մտածել Վարսենիկի հակասական զգացումներուն, Նիկոլի տարտամ նկարագրին, կամ Սրտաւազդի եւ Աշխէնի անկատար անհասականութիւններուն վրայ։

Վերոյիշեալ պայմաններով դժուար էր սահուն եւ հետզհետէ զարգացող, տիրապետող խաղարկութիւն մը տալ։ Ողեւորութեան վաղանցուկ պահ մը կը յաջորդէին՝ կառուցումիններերդաշնակութեան հետեւանքով՝ անկումի եւ խզումի միջոցներ, դժուարին կացութիւն մը ստեղծելով դերակատարներուն։

Պ. Թօլայեան բաւական յաջողութեամբ տուաւ Լամտարօֆի շուայտ տիպարը։ Միայն թէ՝ իր հեռաւորական ու երգող շեշտը կեղծ կը հնչէր, մինչդեռ որքա՛ն հաճելի պիտի ըլլար — եւ բնական— եթէ ան մնար մեր ճանչցած անսեթեւեթ թիւլան, bon vivant մը՝ առանց ճիգի։

Պ. Նշանեանի Նիկոլը տժգոյն մնաց եւ աննկարագիր, հակառակ դերակատարին ակնբեւ աշխատանքին, որ երբեմն յաջողեցաւ կեանքի կայծը հրահրել այդ տարտամ սիլուէթին մէջ։

Տիկ. Ալիքսանեանի մայրը ճշմարտանման եղաւ եւ յաճախ յուզիչ։

Տիկ. Նշանեան Հանգ... ծել տիպար մը՝ որ եթէ... պեցաւ, մեղադրանքին... մը պէտք է վերագրել... կին։

Օր. Անահիտ Աշխէնը եւ... Սփածեանի Սրտաւազդը... ռակ իրենց բարեացակամ... — մնացին ébauchef մը... րուն մէջ։ Պ. Գաբէթեանի... բաւականը հաճելի եւ գու... էր, որոշ նկարագրի մը... բերումով եւ ապրումով։

* * *

Շաբաթ երեկոյ «Ս... Սավանթի» մէկ սրահին մէ... Ա. Ակումբի հրաւէրով բան... սեց Պ. Ա. Շահխաթունի, ... առնելով Պետրոս Աղամ... կեանքն ու գործը։ Երեկոյ... կը նախագահէր Պ. Արշակ... պանեան, որ բանախօսին... բաժնեց Աղամեանի հոյակ... անձնաւորութիւնը ամփոփ... պով ներկայացնելու գործը։

Սակաւաթիւ՝ բայց ընտրան... հասարակութեան մը առջեւ... մը պատկերացաւ մեզի մեծ... ուեստագէտին կերպարանքը... ւելի մեծցած իր տառապան... եւ գրկանքներու լուսապսակ... մէջ։

Երկու բանախօսներն ալ... ցով, մտերմիկ բառերով նոր... կեցին այն ոճրագործ անտ... բերութիւնը, որուն զոհերն... եղած միշտ հայ արուեստագ... ները, իրենց կենդանութեան... շրջանին։ Պ. Շահխաթունի... բելով երկիւղածօրէն հաւա... ուած նշխարներ Աղամեան... փառքերէն, մաղթեց որ մօտ... ապագային գրական խնամ... յուշարձան մը յատկացուի... հոյակապ արուեստագէտին, ... փառքը պիտի ըլլար ու եւ ... դաքակրթեալ մեծ ազգի։

* * *

Կը տեղեկանամ թէ Պ. ... թիկեան՝ զոր սիրած են ... գահայ բեմին համակիրներ... Պրիւքսէլէն եկած, մտադիր է... տերս բեմադրել եւ խաղալ... «Փրոֆ. Քլէնօֆ»ը։

ՀՐ. ԱՆԵՄԱՆ

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Սոֆիայի «Զօրա» թերթ... Հոկտ. 21ի իր թիւով յանցա... կը գտնէ Աշխատանքի վար... թիւնը, որ օտարահպատակ... րուն դէմ դրկած խիստ հրահան... գէ մը յետոյ, սկսած է թոյլ... եւ օտարահպատակները գործ... ընդունելու հրահանգ տալ...

14 Յունիս 1926 հրահանգ... կ'արտօնուի Հունգարացիներ... Ձեխերը, եւ Ռումանացիներ... գործի առնել ու պուլկարահպա... տակ գործաւորներուն հետ... ւասար իրաւունքներով նկատ... ունենալ։

26 Հոկտ. 1926ի հրահանգ... նոյն իրաւունքը կը տրուի Բոս... քերուն, Նոյեմբ. 1926ի հրահանգ... գով Յունահպատակներուն, 192... Մայիս 3ի հրահանգով Նանսէ... եան հպատակ եղող Հայերու...

Թերթը խօսելով այս հրա... հանգներու մասին, կ'ըսէ... Պուլկարիան այսօր անկեղծ... դարձած է ու կ'առաջարկէ... հրահանգով մը խիստ միջոցն... ձեռք առնել օտարահպատակ... գործաւորներուն դէմ, արգիլե... անոնց աշխատիլ։ Այսպէս... պուլկարահպատակ գործաւոր... բանւորները աշխատելու մի... կ'ունենան։

ԱՇՈՒՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄ...

Մոսկվա, Անդրկովկասի... աշուղները համագումար... կազմեն Թիֆլիսի մէջ։... գումարին մասնակցելու... Անդրկովկասի հանրապետու... ներէն հրաւիրուած են ...

աշուղ։

... պիտի կազմակերպուի ... պոլշեւիկեան յեղափոխութեան ... հրաւիրուած թէքքերու ... մրցում։

ՕԳՏՈՒԷ ԱՌԻԹԷՆ

Ցարեկեան կանխիկ բաժանորդ... վճարելով կը ստանան 20... գիրք։ Վեցամսեայ 10 ...

Յանձնը Գ. ...

ԽՈՐԱԳ.

ԼԵՌՆԷՆ ՔԱՐՈԶ

Հարկաւ դուք ալ տղայ եղած էք բոլոր մեծ մարդերուն պէս եւ փորձած էք վրէժ մը լուծելու համար, ինուէն՝ անմշմարելի անկիւնէ մը, քար նետել հակառակորդ տղու մը տան պատուհանին, որովհետեւ գաղը ծեծին վախը կոտրած է ձեր թեւին ուժը: Ու քանի՛ նշմարած էք որ քարը իր տեղը չի հասնիր, — ձեր ուզածն ալ այդ էր արդէն, — այնքա՛ն սաստկացած է ձեր կորովը: Քաջաբար կռուած էք ապակիին դէմ, մինչեւ որ ձեր շուրջը՝ նետելիք քար չէ մնացած:

Ցղայական այս լուրջ հերոսամարտը կը յիշեմ, ամէն անգամ որ կուսակցական ուրացողի մը հանդիպիմ: Կը բաւէ որ միտքը դնէ Հայաստան երթալ, որպէսզի յանկարծ ամենացոյց լոյսը ծագի մտքին մէջ եւ սկսի իր կուսակցութեան անքաւելի մեղքերը նշմարել: Իսկ եթէ բախտը ուզեց որ հոն մանէ, որքա՜ն պարտք կը սեպէ հերոսաբար գայն հարուածել աջէն, ձախէն, ետեւէն, առջեւէն. որովհետեւ վստահ է թէ կորսնելիք բան չկայ. հարուածը չպիտի հասնի: Ուզածին չափ թող պոռայ. գիտէ որ լսող չկայ. կամ հայհոյագրէ, կարդացողը ո՞վ է. իսկ եթէ դիպուածով իմանան, ի՛նչ փոյթ. պատասխանին վտանգը շատ հեռու է, մինչեւ իրեն չի հասնիր: Հայաստան կոչուած միջնաբերդին մէջ, գոնէ այս մասին, ապահովութիւնը կատարեալ է:

Այս կարգի հերոսներուն մէջ, աշագրաւ գիրք մը գրաւելու է մի ոմն Ա. Տխրունի, նախկին ենչակեան որ «Աւետեաց երկիրը մանելէ յետոյ, ըստ սովորութեան, իր պարտքը կը կատարէ հանդէպ իր նախորդ կուսակցութեան: Բայց սովորականէն շուրս կ'ելլէ հոն ուր կը հասնի պառնալիքներու եւ կը սկսի փոխցնել, ...«եթէ կարգ մը մութ տարրերու մտայնութիւնը մասսայականանայ (!) մեր շարքերուն մէջ, ինքս առաջինը պիտի ըլլամ *մուրճը վերցնողը*«:

Երեւակայեցէք «մուրճ» մը որ Հայաստանէն կը սկսի, կ'երկարի մինչեւ Սուրիա, կ'անցնի Ռումանիա, Պուլկարիա, Յունաստան, Ֆրանսա, մինչեւ Ամերիկա եւ ամէն ուր որ կուսակցութիւնը հետք մը ունի...:

Խանաստեղծի մը գանկը միայն կրնայ ծնունդ տալ նոյն հրէշիմը: Եւ այդքան երկայնութիւն, անշուշտ համապատասխան լայնքով, պարապութեան մէջ միայն կրնայ սեղմուիլ...:

ԽԱՐՏՈՑ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ԽՍՀՄՍՄԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

«Մուրճ-Մանգաղ», 20 եւ 23 Հոկտ. թիւերով կը հրատարակէ յօդուած մը, որ կ'աշխատի բացատրել սովետական հողաբաշխութեան մութ քաղաքականութիւնը, մասնաւորապէս հայ գաղթականներու մասին: Կուտանք կարեւոր մասերը միայն:

Այս տարի հիւս. Կովկասի մէջ պիտի սկսուի հող տալ հայ գաղթականներուն: Տրամադրուած հողերը կը գտնուին Թէրէքի, Սալի եւ Շախտի շրջանները: Սակայն բոլոր գաղթականներն ալ չպիտի կրնան հող ստանալ, որովհետեւ ազատ հողերը չեն բաւեր բոլորին: Հող պիտի ստանան միայն անոնք, որ գաղթած են քաղաքացիական կամ վերջին պատերազմի ընթացքին: Խնայողական նկատումներով, զանազան դասակարգերու պիտի բաժնուին հայ գաղթականները: Այն Հայերը, որոնք գաղթական ըլլալով հանդերձ, երկրագործութեան չեն նուիրուած, հող չպիտի ստանան: Նաեւ պիտի բաժնուին, զանազան խումբերու որոնք պիտի ղրկուին յատկացուած տեղերը որոշ ժամանակներու մէջ: Այսպէս, այս աշնան Հայերէն միայն հազար հոգի հող պիտի ստանան: Միեւնոյն ատեն. հող պիտի յատկացուի անոնց միայն, որ տեղափոխութեան ատեն դիմանալու համար տուն գլուխ ունին 700 րուբլի: Պետութիւնը, իբրեւ նպաստ, հազիւ 300 րուբլի միայն պիտի կրնայ տալ:

Հողը պիտի բաժնուի հետեւեալ սկզբունքով: Տրամադրուած հողամասին վրայ որքան հոգի որ հաստատուի, հողը պիտի բաժնուի ըստ անոնց թիւին:

Սալի շրջանին մէջ, ամէն հոգիի պիտի տրուի 4 եւ 14 տեսեադին հող: Շախտի շրջանը, Օրլիվսկիի մէջ պիտի տեղափոխուին վլադիկովկասի գաղթականներէն մաս մը, իւրաքանչիւրը պիտի ստանայ 4 տեսեադին հող: Օրլիվսկիի շրջանին մէջ կայ 3 հողամաս, 1ը պիտի տրուի 366 հոգիի համար, Հոսկան ջրհորներ: 2ը պիտի տրուի 132 հոգիի: 3ը պիտի տրուի 324 հոգիի: Բոլոր այս հողամասերը կը գտնուին երկաթուղիի կայարանէն 50—60 վերստ հեռու: Բոլորն ալ յարմար են ցորենի մշակութեան:

Տեղափոխուած գաղթականները ատեն մը տուրք չպիտի վճարեն:

«ՏԱՆԿ» ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Այս տարի «տանկ» հիւանդութիւնը շատ մեծ թափ առած է Լիբանանի բոլոր մասերուն մէջ: Գրեթէ ամէն տուն մուտք գործած եւ ընտանիքի բոլոր անդամներն ալ կարգաւ վարակած է այս հիւանդութիւնը: Բայց հակառակ իր այնքան տարածման, մահուան դէպքեր չկան:

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ.Ի ՕԳՏԻՆ

Կոմիտասեան խնամատար Յանձնաժողովէն ստացանք 1925 Յունուարէն 1927 Յուլիս շրջանի դրամական գործառնութեանց հաշուեցոյցը:

Այդ հաշուեցոյցէն կը տեսնուի որ այդ երկու տարուան միջոցին, Յանձնաժողովը ստացած է 49,425 ֆրանք 50 սանթիմ: Այդ գումարին (որուն մէջ հաշուուած է նաեւ Պ. Աբրահամ Ղուկասեանի 5675 Ֆր.ի նուէրը՝ Կոմիտաս վարդապետի անտիպ գործերէն երկու տետրի հրատարակութեան համար) ամենափոքր մէկ մասը կը կազմեն Կոմիտաս վարդապետի յարգողներու կողմէ եղած նուիրատուութիւնները: Մեծագոյն մասը կը կազմուի մեր վարպետ երաժշտին գործերու հին ու նոր հրատարակութեանց վաճառման եւ անոր նուիրուած քանի մը համերգներու արդիւնքէն (վաճառումէն՝ 7455 Ֆր. 45 ս., Նիւ Եորքի մէջ Պ. Թումաճանի կոմիտասեան համերգէն՝ 10,000 Ֆր., Լոս Անճէլէսի մէջ Պ. Գէրաշեանի սարքած համերգներէն 11,127 եւ 5402 Ֆր.): Այս վերջին երկու տարիներուն, մեր մեծանուն ու դժբախտ հայրենակցին դարմանման ծախքերը ուրեմն մեծ մասամբ իր արտադրութեանց տարածումին արդիւնքովն է որ գոցուած են:

Յանձնաժողովիս նպատակը կրկին է. Ա. Հոգալ մեր թանկագին հայրենակցին հիւանդանոցի ծախքերը. Բ. Հրատարակել իր անտիպ գործերը: «Իր առողջական վիճակի բարւոքման մասին դժբախտաբար կարող չենք ուրախութ լուրեր տալ. բայց ամէն օք մեզի հետ համաձայն է անշուշտ թէ մեր ժողովրդին համար նուիրական պարտք մըն է մինչեւ վերջը հոգալ այդ բազմերախտ արուեստագէտին դարմանման ծախքերը: Իսկ իր անտիպ աշխատութեանց հրատարակման ամէն տեսակէտով աղօգուտ գործը մենք պիտի շարունակենք աւելի քան երբեք եռանդով, խրախուսուած այն ջերմ ընդունելութենէն զոր գտան այն երկու տետրակները որ մեր նախաձեռնութեամբ եւ Պ. Ղուկասեանի օգնութեամբ հրատարակուեցան: Այժմ Յանձնաժողովս ունի 23,435 ֆրանք 40 սանթիմ. այս գումարին մէկ մասով պիտի հրատարակենք ի մօտոյ անտիպ երգերու նոր փունջ մը, վստահ ըլլալով որ մեր հասարակութիւնը, այդ տետրակն ալ փութալով գնել, անոր տպագրութեան յատկացուած գումարին երեք անգամը պիտի դարձնէ յանձնաժողովիս»

Յանձնաժողովը կը յուսայ քանի մը տարուան մէջ հրատարակել Կոմիտասի բոլոր անտիպները: Այս առթիւ կը թելադրէ հասոյթի բաժին մը հանել բոլոր այն երեկոյթներէն, ուր Կոմիտասի կտորներ կը տրուին:

Ամէն ձեւով նուիրատուութիւններ պէտք է ուղղուին յանձնաժողովի գանձապահին, Օր. Մարգարիտ Բաբայեանին 17, Rue Denfert-Rochereau, Paris Ve.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՐԿԱՏՈՒՆԵՐՈՒՆ

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ.— *Ելմտ. Նախարարութիւնը, Հոկտ 26 թուակիր պաշտօնագրով մը կը հաղորդէ թէ, նկատի առնելով հայ գաղթականներուն կացութիւնը, որոշուած է որ անոնք եւս օգտուին տուրքի թեթեւացումներէն ի մասին* charge de famille*, ճիշդ ինչպէս կ'օգտուին ֆրանսացի հարկատուները: Միայն թէ այս դիւրութիւնը կը գործադրուի անոնց համար որոնք* réfugiés *են, եւ չի տարածուիր Թուրքիոյ հպատակներուն վրայ, քանի որ Թուրքիա եւ Ֆրանսա այս մասին փոխադարձութեան պայմանագիր չեն կնքած: Պաշտօնագիրը կը յաւելու թէ այս մօտ հրահանգներ հաղորդուած են գաւառական իշխանութեանց:*

Մեր հայրենակիցներուն կը մնայ արժեցնել իրենց իրաւունքը, հոգ տանելով որ իրենց անձնագրին մէջ réfugié arménien *նշանակուած ըլլայ:*

(կնիք)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԽՈՒՄԲԵՐԸ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Կիրակի օր Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. եւ Պահեստի խումբերը յաղթական ելան իրենց մրցումներէն:

Ա. խումբը երեք պահեստիներով դաշտ ելաւ. Ա. կիսախաղին երկուստեք բաւական կոկիկ խաղարկութիւն մը տեղի ունեցաւ. Դատաւորին դիտումնաւոր մէկ սխալին վրայ, փէնալթիով մը Ֆրանսացիք ապահովեցին իրենց Ա. նշանակէտը: Քիչ վերջ անոնց վերջապահին անախորժ մէկ սխալը չվրիպեցաւ դատաւորին աչքէն եւ փոխադարձ փէնալթիով մը խաղին արդիւնքը հաւասարեցաւ: Անկէ յետոյ մերինները գեղեցիկ եւ կանոնաւոր խաղարկութիւն մը ի գործ դրին: Տաճատին մէկ լաւ փասին շնորհիւ Ս. Կարապետեան գլխի կոկիկ դարձուածքով մը ապահովեց Բ. նշանակէտը:

Բ. կիսախաղին Ֆրանսացիները խիստ դժուարին եւ կատաղի խաղ մը ունեցան: Դատաւորին խիստ կողմնակալ ոգին մեծ դեր կը կատարէր, հակառակ հանդիսատեսներուն բուռն բողոքներուն: Ֆրանսացիները յաջողեցան նշանակել իրենց Բ. կօլը: Յետոյ մերինները կրկնապատկելով իրենց ջանքերը, գեղեցիկ փասերով յառաջացան անոնց բերդին: Այս անգամ Պարոյրի փասին վրայ Ս. Կարապետեան զօրաւոր հարուածով մը նշանակեց Գ. եւ յաղթական նշանակէտը: Խաղը վերջացաւ 2ի դէմ 3 նշանակէտով, մեր յաղթութեամբ:

Նոյն խաղին թէեւ անախորժ միջադէպ մը պատահեցաւ, բայց առաջքը շուտով առնուեցաւ: Դատաւորին զգալի կողմնակալութեան չհանդուրժեց մեր խաղացողներէն մէկը եւ հակառակ սփորի օրէնքներուն, վէճ մը ունեցաւ հակառակորդ խաղացողներէն մէկուն հետ: Կրկին անգամ կը թելադրենք մեր խաղացողներուն որ վերջին ծայր պաղարիւն եւ համբերող ոգի ունենան: Երկու կողմերուն հաւանութեամբ դատաւորին ընտրութենէն վերջ, պէտք է կատարեալ հնազանդութիւն յայտնել անոր, ըլլայ անկարող թէ կարող:

Նոյն օրը Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պահեստի խումբը կարեւոր մրցում մը ունեցաւ Neuilly-sur-Marne*ի* Ա. խումբին դէմ: Մերինները իրենց ձկուն եւ արագ խաղերով կը գերազանցէին հակառակորդը եւ փասերու խաղակութեամբ էր որ կրցան յաղթական դուրս գալ 2ի դէմ 3 նշանակէտով:

Գ. Գասպարեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՈՃԻՐՆԵՐԷՆ.— Բլիոն կին մը ունէր, որ քիչ մը թեթեւ էր ու հոգիով տկար: Նուտով ենթարկուեցաւ Մարսէլի մը ազդեցութեան: Եւ ամիսը քանի մը անգամ տունէն կը փախէր, միասին անցընելու համար Մարսէլի հետ: Ամէն անգամ ալ, տիկին Բլիոն կը զղջար ու կը վերադառնար տուն: Սակայն վերջերս, բարի ամուսինը, Բլիոն այլեւս չուզեց համբերել: Ու երբ անգամ մըն ալ փախաւ իր կինը, Բլիոն ատրճանակ մը գնեց եւ գնաց սպասելու Փորթ տը Վէրսայլիանկիւնը: Յանկարծ մէթրոյին բերանէն մէկը դուրս ելաւ. կը նմանէր իր կնոջ սիրականին: Մօտեցաւ ու սպաննեց: Երիտասարդը, խենթ կարծելով զայն, հեգնանքով մը անցաւ քովէն: Բլիոն կրակեց եւ գետին փռեց զայն: Երբ ոստիկանատուն տարուեցաւ, հոն խոստովանեցաւ որ չէր զղջացած, որովհետեւ սպաննած էր այն մարդը, որ յափշտակած էր իր պատիւը եւ երջանկութիւնը: Քիչ վերջ, սակայն, երբ վիրաւորը մեռաւ հիւանդանոցին մէջ, ոստիկանատուն բերին զոհին ինքնութեան թուղթերը: Զոհը Մարսէլը չէր: Ոճրագործը կը պնդէր իր աչքերուն վրայ: Հարկ եղաւ ոճրագործը տանիլ այն խանութը, ուր կ'աշխատէր իր կնոջ սիրականը: Մեծ եղաւ զարմանքը, երբ տեսաւ որ իր հակառակորդը ողջ կը սպասարկէ արճարանին մէջ: Մարսէլ ոճրին պահուն իր սիրականին տուն է եղեր: Ոճրագործը պարզապէս անմեղ մը սպաննած էր: Ու երբ համոզուեցաւ, նուաղեցաւ, գետին ինկաւ:

19 ԳՈՂԵՐԸ.— Այս օրերս Փարիզի եկեղեցապատ ատեանին առջեւ պիտի դատուին 19 լեհ գողեր, որոնք ամբաստանուած են 6 սպանութեամբ, 68 գողութեամբ եւ ուրիշ եւայլններով: Աւազակապետ, Վլատիմիր Զինէգուչ իր անկողինին մէջ ատրճանակի մէկ հարուածով սպաննած է Աֆրիկեցի մը, յափշտակելու համար զոհին խնայողութիւնները: Զինէգուչ կը սպաննէր ոչ միայն գողնալու համար, այլ նաեւ սպաննելու հաճոյքին համար: Նոյն պայմաններուն մէջ կը սպաննէ նաեւ Լեհ մը եւ կը զրպանէ 3000 Ֆր.: Աւելի խոշոր հունձք մը կատարելու համար, 100,000 Ֆր. գողնալու նպատակով, իր խումբով կատարեալ ճակատամարտ մը կը մղէ ոստիկաններու դէմ, որոնցմէ մէկը գետին կը փռէ:

Անգամ մը, Զինէգուչ, իր երեք ընկերներով կը մտնէ Վէրնէօյլի մէջ, տիկին Բիւրթիսի ապարանքը: Վախցնելու եւ դրամին տեղը իմանալու համար, կը բանայ կնոջ գիսակը եւ գնդակ մը կը տեղաւորէ դժբախտ կնոջ մսերուն մէջ: Ու երբ կինը խենթի նման կը սկսի պոռալ, Զինէգուչ գնդակ մըն ալ կը պարպէ իր զոհին փորին ու կը մեկնին: Կինը կը մեռնի:

Դարձեալ, կը կողոպտէ Վէրսայլի մէկ եկեղեցին: Ու երբ պահապանները կուզան անհանգստացնել զինք, կը սպաննէ մէկը ու կը փախչի:

Ուրիշ առթիւ մը տիրոջին մէջ կը սպաննէ իր հայրենակիցը դանակով: Յետոյ գործաւոր մըն ալ, որ «դրամ կը բանէր», ինչպէս լուր առած էր, խմելու կը տանի, կը սպաննէ, եւ գետը կը նետէ:

Այժմ դատարանը ուժով փակած է իր օձիքին: 20 փաստաբաններ խօսք պիտի առնեն այս գողերու խումբին դատին պաշտպանութեան:

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ
"ՅԱՌԱՋ,,Ի
ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵՆԷՆ
որ բացուեցաւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ին
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (104)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԽՈՒՄԲ Շ. ԹԸԱՈՒԳ
ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՅԱՅՏՆՈՒԻ
ԻՐ ԽՍԿԱԿԱՆ ԴԻՄԱԿՈՎ.

— Ինչ որ մեզի կը պատահի, իրօք հրաշալի է, ըսաւ Քարասօֆ, — նախ դժուարութիւն կրեց զիս ճանչնալու համար իմ նոր ծպտումիս տակ,— կարծես, երազի մէջ եմ. իրօք, անօրինակ է որ չեկան այսքան համբերատար քննութեան ապացոյցը տուած ըլլայ:

— Ընդհակառակն, շատ դիւրաւ կը բացատրուին այդ բոլորը, պատասխանեցի ժպտելով: Գիտէ՞ք թէ որու կը պարտիք ձեր ազատութիւնը:

— Ո՛չ, ո՛չ:

— Պարզապէս Խումա Շթաուպին:

— Կարելի չէ, ըսաւ սարսափած:

— Այո՛. գեռ նոր բաժնուեցայ անկէ եւ ինքն էր որ ինծի յայտնեց այդ մանրամասնութիւնը: Մնաց որ արդէն, հոս, իր բարեկամներէն մէկուն տանը մէջ չէ՞ք...:

— Բայց այն ատեն, ապահով չենք ուրեմն. պէտք է որ անմիջապէս մեկնինք:

— Ես այդպէս չեմ կարծեր. ահա՛ թէ ինչու: Անձնապէս Խումա Շթաուպի ինծի ըսածներէն բառի մըն ալ չեմ հաւատար: Եթէ քեզ փրկեց. երախտագիտութեամբ չէր, այլ պատճառով մը զոր չեմ գիտեր. բայց շատ չանցած պիտի գիտնանք, մեզի պէտք ունի: Նոյն իսկ աւելի հեռուն ալ պիտի երթամ: Ըստ իս, եւ կը մաղթեմ որ սխալած ըլլամ,— միայն բանտերնիդ փոխած էք:

— Սարսափելի բան է, պատասխանեց Քարասօֆ, վրդոված ակնարկ մը նետելով վրաս:

— Ինչպէ՞ս եկաք հոս, հարցուցի. ձեզի ո՞վ տուաւ այս հասցէն:

— Ո՛չ ոք. ահա թէ ի՞նչ պատահեցաւ. երէկ, ճաշի պահուն, վրաս հոկող չեկիստը ինծի յանձնեց տոմսակ մը, որուն բովանդակութիւնը սա էր: «Այս իրիկուն, ժամը 9ին ազատ պիտի արձակուիք, ինչպէս նաեւ կոստանդինովեան: Ձեզ դէմ ձեռք առնուած միջոցներուն համար ձենէ ներողութիւն պիտի խնդրեն: Հաւատալ ծեւացուցէք: Լուպիանքայի հրապարակին վրայ, 127 թիւը կրող ինքնաշարժ մը ձեզի պիտի սպասէ. վարիչին ըսէք միայն հետեւեալը «Գիտցած տեղդ տար մեզ» եւ հոն ուր ձեզ պիտի առաջնորդէ, ապահով պիտի ըլլաք»:

— Ճիշդ այդպէս է, ընդմիջեց կոստանդինովիա. ես ալ նման տոմս մը ստացայ:

— Ստորագրուած չէ՞ր այդ տոմսակը, հարցուցի:

— Ոչ. բայց նոյնիսկ եթէ ստանա յին կողմէ ստորագրուած ըլլար, հաւատարմօրէն պիտի հետեւէի անոր պատուէրներուն. էականը, ըստ իս, նախ Լուպիանքայէն դուրս ելլելն էր...

— Անշուշտ: Երբ հոս հասաք ո՞վ ընդունեց ձեզ:

— Տեսակ մը վերակացու, կամ քարտուղար, որ խնդրելով մեկտեղ որ ներողամիտ ըլլանք իր տիրոջ բացակայութեան համար, մեզ հրաւիրեց որ, առաջին յարկը ամբողջովին մեր տրամադրութեան տակ դրուած ըլլալով, ինքզինքնիս մեր տան մէջ զգանք...

— Կ'երեւի նոյն անձն է որ քիչ առաջ զիս ձեր մօտ մտցուց:

— Նոյն ինքն. կը ճանչնա՞ք արդեօք:

— Ոչ. բայց անոր տիրոջը անունը ինծի անծանօթ չէ...:

— Ուրեմն գիտէք թէ որո՞ւ տունն ենք:

— Խումա Շթաուպ բարեհաճեցաւ այդ ալ իմացնել ինծի. Հէրման Կոթլիպ անունով մէկու մը տունն ենք:

— Ի՞նչ, ըսաւ Կոստանդինովնա, որ տժգուներ էր. Հէրման Կոթլիպի տո՞ւնն ենք:

Յետոյ, անձկոտ ակնարկ մը նետելով իր շուրջ,

— Ո՜հ, այն ատեն, աւելցուց, նոպոտին իրաւունք ունի. ծուղակը ինկած ենք եւ Խումա Շթաուպ մեր քիթէն բռնած է:

Քարասօֆ եւ ես՝ վրդոված իրարու նայեցանք. որովհետեւ գիտէինք թէ, Կոստանդինովնա՝ ոչինչ պատճառով մը իրար անցնող կին չէր:

— Տեսնենք, ըսի, պահենք մեր հանդարտութիւնը: Ինչ որ ալ պատահի մեզի, աւելի վատ չի կրնար ըլլալ քան ինչ որ կը սպասէինք Չեկայէն: Կոթլիպ՝ եթէ իրօք այն անձն է որ կը ճանչնամ, ճերմինութիւնը հետ ոեւէ կապ չունի: Անշուշտ լրտես մըն է, բայց դահիճ մը չէ:

— Շիտակը, լաւ չեմ գիտեր, պատասխանեց Կոստանդինովնա, եւ կը վախնամ որ...

— Այս Կոթլիպը, ընդմիջեց Քարասօֆ, գերման նախկին սպայ մը չէ՞: Եւ պատերազմի միջոցին ծառայած չէ՞ տեղեկատուութեան բաժնին մէջ:

— Նոյն ինքն:

— Այն ատեն կը ճանչնամ...

Եւ մինչդեռ Քարասօֆ կը խօսէր, դանդաղ քայլերով մօտեցեր էի դրան: Եւ ինչպէս կը յուսայի, դուռը կղպուած գտայ:

— Ահա՛ ինչ որ կը հաստատէ մեր վախը, ըսի անոնց ուշադրութիւնը դարձնելով այս մանրամասնութեան վրայ, կը մնայ գիտնալ թէ մեզ ի՛նչ պիտի ընեն:

(Շար.)

Թգմ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

ուրջ փնտռտուքներով եւ անկողմնակալ քննութեամբ պէտք է բեւան հանուին: Այդ քննութեան տալիք վճիռին պէտք է պատակին բոլոր ժողովուրդները, նոյնիսկ եթէ անոնք անպատա ըլլան իրենց: Գերմանիոյ յանցաւորութեան դէմ կը յայքարինք բարոյականի եւ պատուի տեսակէտէն: Անկարելի հաշտեցնել ժողովուրդները, քանի ազգի ու մեծ ընտանիքին էկ անդամը միւսներու աչքին անարգութեան սիւնին գամուած կատուի: Գերման ազգին պատիւը պահպանելու համար է միայն որ մենք կոչ ըրինք Պատմութեան, ու մեր դիւանները ացինք, որպէսզի պատմագիրները կարենան յստակօրէն պարզել 1914ի աղէտին պատճառները»:

Սովետները եւ զինաթափութիւնը

Ջինէւէն հեռագիր մը ուղղելով Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղար Սըր Էրիք Տրըմմոնտի, կը յայտնէ թէ Խորհրդային Միութիւնը այս անգամ պատրաստ է մասնակցելու զինաթափութեան նախապատրաստական խորհրդաժողովին եւ կը խնդրէ որ ժողովին տեղն ու թուականը յայտնէ:

Ինչպէս կը յիշուի, Խորհրդային Միութիւնը 1926ին մերժած էր մասնակցիլ այդ ժողովին՝ Վորովսքիի սպանութեան պատճառաւ: Ապրիլ 14ի պայմանագրութեամբ Խորհրդային Միութեան եւ Զուիցերիոյ միջեւ թիւրիմացութիւնները հարթուած ըլլալով, այժմ պատճառ մը չունին չմասնակցելու Զուիցերիոյ հողին վրայ գումարուած ոեւէ ժողովի:

Նոր խորհրդաժողովը տեղի պիտի ունենայ Նոյեմբեր 30ին Ժընեւի մէջ:

Պոլշեւիկներու ընդհանուր ներումը

Խորհրդային թերթերը կը գրեն թէ պոլշեւիկեան յեղափոխութեան տասնամեակին առթիւ հրատարակուած ներումէն կ'օգտուին միայն բանտերու ոճրագործ տարրերը: Քաղաքական յանցաւորները, ինչպէս նաեւ գեղծարար առեւտրականներն ու խորհրդային պաշտօնեաները պիտի շարունակեն մնալ բանտի մէջ:

Լէնինկրատի «Փրավտա»ն խօսելով ընդհանուր ներումին վրայ, կ'ըսէ թէ Լէնինկրատի եւ Մոսկուայի բանտերուն մէջ կան 2,000 ոճրագործներ, քաշկռտուներ եւ աւազակներ: Ասոնց 100էն 50ը ազատ կ'արձակուին: «Փրավտա» կը կարծէ թէ կառավարութիւնը աւելի լաւ պիտի ընէր այդ ոճրագործները բանտերու մէջ պահելով: Ցարական սովորութիւն մըն է, կ'ըսէ, ամէն կարեւոր տօնախմբութիւներէ առաջ բանտարկեալները ազատ արձակել, սակայն այս կարգի մարդոց ազատ ձգուելէն ժողովուրդն է որ պիտի տուժէ:

Նախարարական տագնապ Իրաքի մէջ

Պաղտատէն կը հեռագրեն «Թայմզ»ի թէ քաղաքական շրջանակներու մէջ յուզում առաջ բերած է յանկարծական հրաժարումը եղտական նախարար Զօրավար Եասին փաշա էլ-Հաշիմիի, որ վարչապետ Զօրավար Ճաֆեր փաշա էլ-Ասքերիի Լոնտոն այցելութեան առթիւ փոխ-վարչապետի պաշտօն կը վարէր:

Անցած շաբաթ դահլիճը խափանեց Շիիներու թերթը՝ «Էլ Նատհա», որ շարունակ կը յարձակէր դահլիճին վրայ, ըսելով որ անիկա մեծամասնութեամբ Սիւննիներէ կազմուած է: Այս խափանումը մեծ զայրոյթ առաջ բերաւ Շիի շրջանակներու, մանաւանդ Քէրպէլայի մէջ, ուսկից պատուիրակութիւն մը եկաւ Պաղտատ այս մասին բողոքելու համար բրիտանական փոխ-մարզպան Սըր Էտուըրտ Էլլինկթընի: Կ'ըսուի թէ այս վերջինը յանձնարարած է Եասին փաշայի իր որոշումը ետ առնել. ասոր վրայ վարչապետը հրաժարեցաւ, յայտնելով թէ փոխ-մարզպանը ո՛չ մէկ իրաւունք ունի Իրաքի ներքին գործերուն խառնուելու: Փոխ-վարչապետութիւնը ստանձնեց Ներքին Նախարար Րաշիտ Ալի պէյ էլ-Կիլանի, սակայն չի կարծուիր թէ դահլիճը քանի մը օրէն աւելի ապրի. գրեթէ ստոյգ կը նկատուի թէ իշխանութեան գլուխ պիտի վերադառնայ Ապտիւլ Մուհսին պէյ էս-Սատտուն:

Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է որ Եասին փաշայի հրաժարումը քաղաքական խաղ մըն է եւ նպատակ ունի ազդել Ազգայնականներուն վրայ ներկայ տագնապալի օրերուն, երբ Լոնտոնի մէջ բանակցութիւններ կը կատարուին անգլօ-իրաքեան դաշնագիրը վերաքննելու համար:

Շաբաթ օր շէյխերն ու ցեղապետները կարեւոր ժողով մը գումարեցին Պաղտատի մէջ եւ հաստատեցին թէ անհրաժեշտ է դահլիճին մէջ փոփոխութիւն մտցնել:

Մեռելոցը

Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ երէկ Փարիզի ամէն կողմը ծաղկած էր: Սիթէի ծաղիկներու շուկային մէջ հարիւր հազարաւոր քրիզանթէմներ ծախուեցան: Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր գերեզմանները ընդունեցին այցելութիւնը հազարաւոր ուխտաւորներու, որոնք ծաղիկ տարին իրենց անհետացած սիրելիներու շիրիմին վրայ: Առաւօտուն Հանրապետութեան Նախագահը, վարչապետը, Նախարարները եւ պաշտօնական ուրիշ մարմիններ ծաղկեպսակներ դրին Անծանօթ զինուորին վրայ:

Փէր-Լաշէզի, Մոնփառնասի, Մոնմարթրի, Պանեէօի, Իսսիի եւ Փանթէնի գերեզմանատուները ընդունեցին բազմաթիւ պաշտօնական եւ անպաշտօն այցելութիւններ:

Լաթիֆէ հանըմ Ֆրանսայի մէջ

Պիարիցէն կը հեռագրեն թէ հոն հասած է Մուսթաֆա Քէմալի նախորդ կինը Լաթիֆէ հանըմ իր հօր հետ: Ինչպէս կը յիշուի, Մ. Քէմալ երկու տարի առաջ արձակած էր զայն: Հեռագիրը կ'աւելցնէ թէ Լաթիֆէ հանըմ տակաւին կը սիրէ իր նախկին ամուսինը, որուն զանազան նկարները եւ արձանիկները կը զարդարեն իր սենեակը:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ ԹՈՒՐՔ ԴԵՍՊԱՆ Ֆէթհի պէյ Էնկիւրիէն ճամբայ ելաւ իր պաշտօնատեղին դառնալու համար:

ԳԵՐՄԱՆ ՕԴԱՆԱՒՈՐԴ Քէօնինէքէ, որ Քոլոնիայէն ճամբայ ելած էր աշխարհի շրջանը կատարելու համար, Պէնտէր-Ապպասէն Քարաչի հասաւ եւ մօտ է խաղաղական ովկիանոսը կտրելով Ամերիկա երթալ մէկ թռիչքով:

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն մեր ծանօթ յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով: Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ Գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 ֆր.). 3. Խորհուրդներու Մեհեանը, Յ. Օշականի (20 ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 ֆր.). 5. Մեր Խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 ֆր.). 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆիի (10 ֆր.). 16. Բժիշկին Գիրքէն Փրցուած Էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 ֆր.). 20. Պատասխանական խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թրէբոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զրուցատրութիւն (15 ֆր.). 25. Ջարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ Ֆրանսերէն Լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 ֆր.):

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրուի Ռումանիոյ մեր բաժանորդներէն իրենց բաժնեգինները վճարել «Յառաջ»ի գործակալ Յ. Ճգնաւորեանի, Պուքրէշ C. P. 487:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ղեկավարութեամբ դերասան՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի

և մասնակցութեամբ՝ երգիչ-դերասան՝ Ստ. Նաւասարդեանի

Այս Շբ. գիշեր ժամը 8.30ին, Bon Théâtreի մէջ, 84 Rue Chape

կը բեմադրուի ՊԻԵՍ ՏՐԻԼԲԻՆ

իսկ կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, նոյն Թատրոնին մէջ

ՔՈՆԸՆ ՏՈՅԼԻ ՇԷՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍԸ

ՏԵՂԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ 5 և 3 ՖՐԱՆՔ

SALLE DES INGÉNIEURS CIVILS DE FRANCE

(19, Rue Blanche- Nord-Sud: Trinité)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

4 դեկտեմբեր կիրակի գիշեր

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԴԵՐԱՍԱՆ

ՊՐՆ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Գոյամարտ խումբի ժողովը այս կիր. կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple. Օրակարգ. խիստ կարեւոր. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պուա-Քոլոմպի մասնաճիւղի բոլոր անդամները, նոյնպէս Անիէր, Պէքոն, Արժանթէօյլ եւ Քոլոմպի շրջաններուն մարզասէր երիտասարդութիւնը կը հրաւիրուի այս Շաբաթ գիշեր ժամը 8ին, 80 Av. Pereire, Asnières, կաթողիկոսական պատուիրակութեան դիւանատունը, տեղի ունենալիք ընդհ. ժողովին:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Bois Colombesի մասնաճիւղի վարչութիւնը նկատի ունենալով ծնողքներու կողմէ եղած խնդրանքները, այս անգամ ձեռնարկած է սկաուտական խումբի մը կազմութեան: Բոլոր անոնք որ կը փափաքին, կրնան դիմել ամէն Շաբաթ գիշեր ժամը 8էն վերջ կաթողիկոսական պատուիրակութիւն:

ՅԱՐԴԻՈՂԻ գրական երեկոն, այս Հինգշաբթի ժամը 9ին: Ցլօրիա: Նիւթն է՝ Տիկին Լասի ինքնագրութիւնները: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՊՈՒԱ-ՔՈԼՕՄՊԻ եւ շրջաններու Սահակ-Մեսրոպ գրադարանին հասցէն է՝ Hagop Hissayan, 22 Villa Bouveyrol, Asnières(Seine).

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Վան-Շահբազցի Սեդրակ Աւտոեան, որ պատերազմէն առաջ Իտալիոյ Տրապոլիի քաղաքը ըլլալ կը կարծուէր:

Դանիէլ Պօղոսեան, Վան Մըլկոնէր գիւղացի, որ 3 տարի առաջ Եգիպտոս Յակոբ Զարդարեանի ծխախոտի գործարանն էր: Ցիշեալներուն մասին գրել՝ Hagop Avdoyanի, Château le Candillargues par Lansarques (Herault) France.

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

(ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ)

Թօլսթոյի Հաճի Մուրատը 12, Ամուսնութիւնք Փարիզի 15 ֆր., Բասփութին 15, Պարոն տը Գամոր (2 հատոր) 25, Միրզա եւ Աննա 12, Տք. Շէրպօնի՝ Թ. կոթիէի 12, Ֆլավի՝ Ժօրժ Սանի 7, Կապուտիկը 5 ֆր., Նօնօ եւ Տօտօ 8, Սիրոյ խորանին առջեւ 5, Երկու ոգի, 5, Տք. Մօռօի կղզին 12, Մանկութեան մեղքերը 15, Տիկին Բօժէ 5, Սատանային գաւակը 3, Կարմիր մարդոց երդումը, 20, Մանօն Լէսքօ 15, Ռաֆայէլ 18, Կրացիէլլա 8, Հօճա Նասրէտտին 20, Ծապլվար 7, Փանջունի 7, Մակաբոյծը 6, Մահացու Սէրը 3, Տք. Մօրի վրէժը 5, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր 10, Ֆաքիր Թահրա 5, Աշըգ Ղարիպ 5, Թօփալ Օսման 5, Երգարաններ 10 ֆր., 6 եւ 5 ֆրանք, Երազահան 6, Բաղդացոյց 10, Ֆրանս. խօսակց. 5 եւ 8 ֆ.:

Բարեկենդանի անկուտիները 2, Բռնի ամուսնութիւն 2, Լը Պարպուլիէ 2, Մոլորեալ ճամբորդը 2, Երանոս աղբար 2, Ամուսնական խնդրանք 2, Կոյր երգչուհին 3, Սքաբէն՝ Մոլիէռի 5, Շողոքորթը 5, Տիկ. Մօնսօրօ 10, Սալօմէ 4, Տրիլբի 5, Համլէթ 10, Օթէլլօ 10, Թագաւոր 10, Նիօբէ 5, Ֆիտոր եօթնովիչ արքան 8:

Դուրեանի քերթուածները 5, Երգեր ու տաղեր 2.50. Տաղք եւ Նամականին 8, Իսահակեանի Հայրենի աղբիւրցը 30, Խնտրայի Նօճաստանը 7, Օմար Խայեամ 4, Հաֆըզի քառեակները 4:

25 ֆրանքէ աւելի գիրք առնողին 5 ֆր.ի գիրք նուէր, 50 ֆր.է աւելիին 10 ֆր.ի գիրք նուէր, իսկ 100 ֆր.է աւելի գիրք առնողին 15 ֆր.ի գիրք նուէր կը տրուի: Փօսթի ծախք չառնուիր: Դիմել հետեւեալ հասցէին.—

L. Mozian, 51 Bld· Auguste Blanqui, Paris (13e):

ՍԱՀԱՐԱՆԸ երէկ փակ էր օրուան տօնին առթիւ:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ. աջ կողմը առաջին դուռ)

Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւնները:

Tél· Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30—8

ԱՄԵՆՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Մեր մօտ կը գտնուին ԴՐՕՇԱԿի, Հ. Յ. Դ. ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ եւ ծանօթ հեղինակներու հին եւ նոր հրատարակութիւնները:

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ՝ Իմ Գիրքը 20 ֆրանք, Ճամբորդը 20, Ազատութեան ճանապարհին 20, Կաթուշկը 4: ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ՝ Հոսանքներ 10, Հայ շարժման նախապատմութիւն (Ա. եւ Բ. հատոր) 15ական ֆր., Թուրքը նորագոյն պատմութեան մէջ 15, Համայնավարութիւն եւ համաշխարհային ցեղափոխութիւն 15: ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ՝ Դաշնակցութեան անելիքը 10, Դաշնակցութեան Լիկւիդացիան 9, Ընկերվարութիւն եւ դեմօկրատիզմ 3, Դաշնակցութեան քաղաքական ուղին 9, Հայաստանի անկախութիւնը 4: ՋԱՐԵԽԱՆԴ՝ Կրնա՞նք հաշտուիլ թուրքին հետ եւ Միացեալ Անկախ Թուրանիա 16: ՍԱՍՈՒՆԻ՝ Տաճկահայաստան ռուսական տիրապետութեան տակ 15: ԻՇԽԱՆԵԱՆ՝ Երկու ամիս բոլշեւիկեան բանտում 13: ՇԱՆԹ՝ Կայսրը 10: Արեւելեան փիլիսոփայութեան ..., Ծովք-կէօլճիւք 22, Տեսական խնդիրներ 4, Նոր ուղիներ 12, Ի՞նչ պատմեց Թրէբոնէմը կամ սիֆիլիզը 6, «Փետր. 18» 5, «Մայիս 28» 5, Էջեր իմ օրագրէն 6, Յոյսեր եւ երազներ 12 ֆր., Ն. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ՝ Ընկեր Շահազար 5 ֆրանք:

ՈՒՆԻՆՔ՝ Քրիստափոր Միքայէլեանի, Հայկ. Ազատամարտի յեղափոխական հերոսներու եւ հայդուկային խումբերու նկարներ, երեք տարբեր մեծութիւններով 3, 2 եւ 1.50 ֆր. քարտ փոստեր 0.25 սանթիմ. փոստի ծախք չառնուիր Ֆրանսայի համար:

Դիմել՝ ՅԱՌԱՋի խմբագրատունը L. KÉVONIANի

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին տեղէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès

Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, եաքէն չզղջալու համար:

Ձեւի անմրցելի շքեղութիւն.— Վերջին նորաձեւութիւն.— Մաքուր կար.— Տօկուն կերպասներ.— Վճարումի դիւրութիւններ

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած:

Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր:

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis, Téléph. Provence 09-32:

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ

եթէ կ'ուզէք կատարել ձեր նախնական, ամուսնական, դաւակներու ծնունդեան եւ Ն.Ի. օրինական ձեւակերպութիւնները՝ դիմեցէ՛ք

OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS

45, Rue de Laborde-:-PARIS (8e). 4րդ յարկ թիւ 20: Métro : St.Augustin

Բաց է ժամը 2էն 6,30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը 7:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS

ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ

10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԱՆ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի ... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 9—12: 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ

Ծախու է 200 մեդր հող, Փարիզի դուռէն 10 վայրկեան հեռու, օդասուն դիրքի վրայ: Մեկնումի պատճառով կը ծախուի իրական գինէն շատ պակաս արժէքով: Դիմել՝ խմբագրատուն:

Կ'ուզուին

ժէռսէ կարող ... ասեղնագ... պլուզ շինող գործաւորուհիներ ... դիմել՝ Երուանդ Թոռուրեան, 51 թիւ Rue de Tournon, ... եակը, մէթրօ Օտէօն:

Ֆրանսերէն եւ հայերէնի հմուտ համալսարանական մը պատրաստ է մասնաւոր դասեր տալ: Դիւրամատչելի պայմաններով, դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութիւն:

Կ'ուզուի

տան գործերու վարժ եւ քիչ մը ֆրանսերէն գիտցող սպասուհի մը. դիմել՝ խմբագրատուն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԱՓՐԻՉԻ ՍՐԱՀ

ԿԻՆԵՐՈՒ եւ ԱՅՐԵՐՈՒ

Հ. ՄԻՆԱՍ ՉԱՒՈՒՇԵԱՆ

6, Passage des Petites Ecuries (R. Fbg. St. Denis, թիւ 63ի ...)

Մաքուր և արագ ..., մասնաւոր ... կութիւն, ... նկրու և ազոց վարսայարդա... ԳԻՆԵՐԸ ... թեան:

Métro: Château d'Eau & Poissonnière.

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն: 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

3 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 483

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԼՈՒՐԵՐՈՒ առատութեան պատճառաւ այսօրուան խմբագրականը յետաձգուած է:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մուսթաֆա Քեմալ վերընտրուած

Ինչպէս գրեցինք երէկ, Ազգային Մեծ Ժողովը Երեքշաբթի առտու բացուեցաւ Էնկիւրիի մէջ: Առաջին գործը եղաւ Մ. Քեմալը Հանրապետութեան Նախագահ վերընտրել: Ընտրութիւնը կատարուեցաւ միաձայնութեամբ եւ համակրանքի ջերմագին արտայայտութիւններ եղան Ղազիին հանդէպ:

Կէս օրէ վերջ ժամը 2ին Մ. Քեմալ Ազգային Մեծ Ժողով հասաւ երկար ծափերու մէջ, ու ըստ Սահմանադրութեան պաշտօնական երդում ըրաւ: Յետոյ ճառ մը խօսելով, շնորհակալութիւն յայտնեց այն վստահութեան համար, զոր Ժողովը ցոյց տուաւ իրեն հանդէպ՝ Հանրապետութեան Նախագահ վերընտրելով զինք:

Նոր շրջանի պարտականութիւններուն վրայ ծանրանալով, ըսաւ.

«Հանրապետութեան ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան յատկանիշերն են ապագայի համար՝ արժանապատուութեամբ եւ ուղղամտութեամբ վարել ու կեդրոնացնել Թուրք ազգին ուժերը՝ անոր բարօրութեան եւ բարգաւաճման համար: Թուրք ազգը պէտք է ամէն վայրկեան պատրաստ գտնուի պաշտպանելու իր գոյութիւնը, Հանրապետութեան ուժը եւ ազգին բարձր շահերը ընդդէմ ներքին եւ արտաքին ամէն նկատումներու: Արտաքին ճակատի վրայ բացարձակապէս ուժ պէտք է տալ խաղաղասիրական ջանքերուն, երկրին ներսն ալ՝ խաղաղ զարգացումի»:

Վարչապետ Իսմէթ փաշա երէկ Մուսթաֆա Քեմալի ներկայացուց դահլիճին հրաժարականը: Մ. Քեմալ դարձեալ Իսմէթի յանձնեց Նոր Նախարարութեան կազմութիւնը:

Նոր դահլիճը կարեւոր փոփոխութիւններ պիտի կրէ: Կը կարծուի թէ ծովային եւ երկրագործական Նախարարութիւնները պիտի ջնջուին:

Այս առթիւ ֆրանսական թերթ մը դիտել կուտայ.

«Թուրք նոր վարչաձեւին հիմնական սկզբունքին համաձայն, Ազգային մեծ ժողովն է գերիշխան եւ Հանրապետութեան Նախագահը պարզապէս անոր ներկայացուցիչն է: Մինչդեռ իրականին մէջ, գործերը քիչ մը տարբեր կ՚ընթանան: Մուսթաֆա Քէմալն է իրողապէս տէրը: Ժողովին վերջին ընտրութիւնները ասոր փայլուն ցոյց տուին շատ պերճախօս կերպով: Այս պայմաններուն մէջ, զարմանալի չէ որ Մուսթաֆա Քէմալի պաշտօնը կը վերանորոգուի միաձայնութեամբ:

Կացութիւնը Ռումանիոյ մէջ

Պուքրէշէն հեռագրի մը համաձայն, Ռումանիոյ մէջ գրաքննութիւնը վերցուած է եւ կառավարութիւնը ամբողջովին տէրն է կացութեան: Կ՚ըսուի թէ վարչապետ Պրըթիանօ հրաւիրած է գիւղացի - ազգայնական կուսակցութիւնը՝ մասնակցիլ միացեալ դահլիճի մը եւ նոյն իսկ անոր առաջարկած է նախարարական աթոռներու կէսը: Գիւղացիական կուսակցութիւնը սակայն մերժած է այս հրաւէրը եւ յայտնած է վարչապետին թէ կուսակցութիւնը երբեք չէ փոխած իր դիրքը եւ կը պահանջէ որ՝ կառավարութիւնը հրաժարի, Խորհրդարանը լուծուի եւ նոր դահլիճ մը կազմուի:

Շաբաթ օր մեծ միթինկներ գումարուած են Ռումանիոյ զանազան կողմերը՝ բողոքելու համար նախկին փոխ-նախարար Մանուէլէսքոյի ձերբակալութեան դէմ:

Կառավարութիւնը ձերբակալած է նաեւ Պանքա Մօտանա Ֆրանչէզի տնօրէնը, որուն մօտ գտնուած էր իշխան Կարոլի մէկ թռուցիկը: Քանի մը տպագրիչներ, որոնք այդ կարգի թռուցիկներ տպած էին, նոյնպէս ձերբակալուած են:

Պաշտօնական զեկոյցներու համաձայն, իշխան Կարոլի կողմնակիցները շատ քիչ են Ռումանիոյ մէջ եւ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը կը մեղադրէ զայն որ կ՚ուզէ խռովութիւններ ստեղծել երկրին մէջ:

Պոլշեւիկ կիները ալ զինուոր

«Իզվեստիա» կը հրատարակէ պատերազմական գործավար Վորոշիլոֆի հետեւեալ ճառը.—

«Կարմիր բանակը միակն է, ուր կիները այրերու հաւասար ստիճանի վրայ կը գործեն: Մեր զինուորական ակադեմիային մէջ ութ կիներ դասընթացքներու հետեւելով լրացուցին իրենց շրջանը: Այժմ 72 կիներ ունինք, որոնք հրամանատարի պաշտօն ունին: Զինուորական օդանաւորդներուն մէջ եւս կին մը ունինք: Նոյնիսկ հիմա, խաղաղութեան ատեն, կիները պէտք է պատրաստուին զինուորական ծառայութեան, որուն պիտի կոչուին պատերազմի ժամանակ:

«Յառաջիկայ պատերազմը դասակարգային մահացու պատերազմ մը պիտի ըլլայ: Ահա՛ թէ ինչո՛ւ բոլոր խորհրդային բանուորները եւ մասնաւորաբար կիները պէտք է լրջօրէն վերաբերուին պաշտպանութեան խնդրին հանդէպ: Ավիաքիմ (օդանաւի եւ քիմիաբանութեան) կազմակերպութեան մէջ մենք ունինք արդէն կնոջական ուսումնասիրութեան բազմաթիւ շրջանակներ, ուր աշխատող կիները մասնաւոր դասընթացքներու կը հետեւին»:

Վորոշիլոֆ յետոյ մանրամասնութիւններ տուաւ թէ ի՛նչպէս կիները մեծ թիւով կը մասնակցէին վերջերս կազմակերպուած հրացանի եւ ատրճանակի ակումբներուն: Սակայն նշանառութեան մէջ շատ յաջող չեն եւ 100ի վրայ միայն 16 միջին կը շահին:

Վերջացնելով, պատերազմական գործավարը կոչ ուղղեց իր ունկնդիրներուն, որ երթան հեռաւոր գիւղերն ու խրճիթները՝ իբրեւ զինուորական պատրաստութեան մարգարէներ եւ մասնաւորապէս կիներու մէջ ոգեւորութիւն արթնցնեն:

Պոլշեւիկեան պառակտումը

«Էքսէլսիոր» կը գրէ.—

Սթալինական-Թրոցքիական պայքարը շատ սուր փուլի մը մէջ մտած է: Սթալին կանգ չառներ ոեւէ միջոցի առջեւ՝ իր հակառակորդները բնաջնջելու համար: Յայտնի է թէ ընդդիմադիր պետերը հեռացուած են իրենց գրաւած բոլոր պաշտօններէն եւ կասկած չկայ թէ Դեկտեմբերի համաժողովին անոնք նոյն իսկ կուսակցութենէն պիտի վտարուին: Սակայն կը թուի թէ վրացի դիկտատորը աւելի հեռուն կ՚ուզէ երթալ:

Ներկայիս Կէփէուի հետ միասին հիւսելու վրայ է ընդարձակ ցանց մը, որուն մէջ մէկ անգամէն պիտի բռնէ ընդդիմադիր բոլոր ազդեցիկ վարիչները եւ ծանր ամբաստանութիւններով դատարան պիտի յանձնէ զանոնք:

Այս առթիւ «Փրավտա»յի հրատարակած զգայացունց յօդուածը ցոյց կուտայ թէ Սթալին ինչե՛ր կը ծրագրէ: Պոլշեւիկեան պաշտօնաթերթը նախ դիտել կուտայ թէ ընդդիմադիրները կ՚աշխատին ինպաստ հակայեղափոխականներուն, որոնք ակնդէտ պզտիկ ճեղքուածի մը կը սպասեն՝ կեղծ դիմակներով անոնց շարքերուն մէջ մտնելու համար: «Փաստեր կան որ, կ՚ըսէ, ընդդիմադիրները գիտակցաբար դաշնակցած են այսպէս կոչուած «երրորդ ուժին», «մտաւորական և մանր-քաղքենիական» տարրերուն հետ, որոնք սակայն իրականութեան մէջ յայտնի հակայեղափոխականներ են: Ընդդիմադիրներու եւ սպիտակ-պահակեաններու գործակցութիւնը բացարձակապէս ապացուցուած է: Ընդդիմադիրներու գաղտնի տպարաններուն մէջ աշխատող «անկուսակցականները» ճշմարիտ հակայեղափոխականներ են, որոնք իրենց իսկ խոստովանութեամբ կ՚ուզէին օգտուիլ պոլշեւիկեան ներքին պառակտումէն՝ հակայեղափոխական պետական հարուած մը կազմակերպելու համար»:

Պոլշեւիկները Ժընեւի մէջ

Չիչերինի այն հեռագիրը թէ Խորհրդային Միութիւնը պիտի մասնակցի Ժընեւի զինաթափութեան Խորհրդաժողովին, շատ լաւ տպաւորութիւն առաջ բերած է Ժընեւի մէջ, որովհետեւ ներկայիս Խորհրդային Միութիւնը ունի աշխարհի ամէնէն մեծ, եթէ ոչ ամէնէն զօրաւոր բանակը:

Այս առթիւ գրուած խմբագրականի մը մէջ Մոսկուայի պաշտօնաթերթը «Իզվէսթիա»ն դիտել կուտայ թէ յիշեալ խորհրդաժողովին մասնակցելով հանդերձ, Խորհրդային Միութիւնը երբեք միտքէն չանցըներ ընդունիլ Ազգերու Դաշնակցութեան Ուխտին 16րդ յօդուածը, որ կը վերաբերի պարտաւորիչ իրաւախոհութեան:

Այս պայմաններուն տակ Ռուսիոյ որոշումը կը կորսնցնէ իր հետաքրքրութիւնը:

Երկու Մակեդոնացիներ սպաննուած

Պելկրատէն կը հեռագրեն թէ Շթիպի մէջ զարանակալ անծանօթներ ատրճանակով սպաննած են Մակեդոնացի յեղափոխական Վանչա Միխայլոֆի հայրն ու եղբայրը: Ոստիկանութիւնը իմանալով անմիջապէս սկսած է հետապնդել սպանիչները:

Պելկրատի «Փրավտա» թերթը կը գրէ թէ Պուլկարիոյ մակեդոնական կազմակերպութեան մէջ երկու հակառակորդ հատուածներ կան եւ այս սպանութիւնը կը վերագրէ դաշնակցային հատուածին, որուն պետերէն շատեր, ինչպէս Փանիցա եւ Զաուլի, ինկան որովհետեւ կը պայքարէին զօրավար Փրոթոկէրոֆի եւ Վանչա Միխայլոֆի կուսակիցներուն դէմ:

Յեղափոխական շարժում Հնդկաստանի մէջ

Կալկաթայէն կը հեռագրեն թէ ոստիկանութիւնը խուզարկած է բազմաթիւ տուներ Կալկաթայի եւ Պէնկալի հիւսիս-արեւելքի ուրիշ քաղաքներուն մէջ: Գրաւուած են փաստաթուղթեր, որոնք ցոյց կուտան թէ խիստ լայն չափով յեղափոխական դաւադրութիւն մը գոյութիւն ունի:

Վերջերս երբ ոստիկանութիւնը ձերբակալած էր կարգը խանգարող խումբ մը երիտասարդներ, անոնց վրայէն գտած էր ծածկագիր նամակներ: Այդ նամակներուն մէջ յիշուած անունները կասկածելի նկատուելով, խուզարկուեցան նաեւ անոնց տուները:

«Մաֆալտա»յի 314 զոհերը

Իտալական շոգենաւային գործակալութեան հրատարակած վերջին թիւերուն համաձայն, «Փրինչիփէսսա Մաֆալտա» շոգենաւին վրայ գտնուող 1259 անձերէն 945 հոգի ազատուած եւ 314 հոգի կորսուած են:

Ա. կարգի ճամբորդներուն կէսը, Բ. կարգիններուն երկու երրորդը եւ Գ. կարգիններուն երեք քառորդը ազատուեցան: Շոգենաւի քսան սպաներէն 9ը եւ 268 նաւազներէն 37ը կորսուած են: Անոնց մէջն է նաեւ նաւապետ Կուլի:

Նիւ Եորք — Փարիզ թռիչքը

Ֆրանսացի օդանաւորդներ Քոսթ եւ Լը Պրի, որոնք յաջողեցան Սենեկալէն մէկ թռիչքով Պրազիլիա երթալ, կտրելով հարաւային Ատլանտեանը, առջի օր Պուէնոս-Այրէսէն ճամբայ ելան դէպի Պահիա-Պլանքա:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՄՈՒԼ

«ՄԵՌԱԳՈՅՆ ՈՐԲԸ»

«Գիր եւ գրականութիւն» խորագրով խմբագրականի մը մէջ, «Յուսաբեր» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ (22 Հոկտ.)

— «Հազարումէկ Միութիւններ ունինք ու Ընկերութիւններ, ունի՞նք գրականութեան զարգացման նուիրուած ընկերակցութիւն մը: Մարմին մը, որ նիւթական միջոցներ ստեղծելու աշխատի, գրական գործունէութիւնը քաջալերէ, կամ մը պահէ ցրուած մտաւորականութեան մէջ: Ունի՞նք Ընկերակցութիւն մը, որ մասնաւորաբար հրատարակչութեամբ զբաղի, ձեռնարկ մը՝ որ երբեք անպտուղ չէ եւ յաջողութեան մեծ հաւանականութիւններ ունի: Հայ ժողովուրդը քիչ շատ կարդացող ժողովուրդ է եւ ան է որ կը սպառէ ամսէ ամիս եղած հրատարակութիւնները: Գոյութիւն ունեցող հրատարակչականները, ազգասիրաբար չէ, որ իրենց դրամը ի զուր կը վատնեն: Ինչ որ կը յաջողուի սակայն մէկ հոգիով կամ քանի մը ընկերով, աւելի մեծ չափով կրնայ յաջողուիլ, եթէ կազմակերպուի գործը, եթէ գործին գլուխն անցնին նախաձեռնող անձեր ու Մարմիններ:

«Փարիզի մեր պաշտօնակիցը՝ Յառաջ կ՚առաջարկէ Հայ Մշակոյթի Օր մը սահմանել, տարին մէ՛կ օր գոնէ ազգովին իրարու քով գալու, խօսելու, ոգեւորուելու եւ մտածելու համար հայ գրականութեան մասին: Եւ այդ օրը կ՚առաջարկէ Թարգմանչաց տօնի օրը: Գեղեցիկ գաղափար. բայց չի բաւեր միայն գրականութեան մասին մտածել: Քայլ մը աւելի: Հարկ է այդ օրը արդիւնաւորել: Տարին մէկ օր, հայ ժողովուրդը ոչ միայն թող ունկնդրէ եւ մտածէ, այլ եւ թող զոհէ: Ինչպէս Որբերուն Օրը ունինք, երբ ամէն մարդ քիչ ու շատ զոհողութեան բաժին մը կը բերէ, այնպէս ալ կրնանք Գրականութեան կամ Հայ Մշակոյթի Օրն ունենալ:

«Հայ մշակոյթը, հայ գրականութիւնը մեծագոյն որբն է, որը մը՝ որով կրնանք հպարտանալ, առանց ամենափոքր կասկածի. կրնանք պճնուիլ, եթէ քիչ մը խնամք տանինք:

«Եւ ասոնք անկարելի բաներ չեն»:

«ՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ ՊԷՏՔ Է ՓԱԿԵԼ»

Թուրք ընթերցող մը կը գրէ Պոլսոյ Ագշամին մէջ.—

«Անցեալ շաբթու գործով Պաքրըքէօյ գացի եւ Հայոց վարժարանին առջեւէն անցայ: Հետաքրքրութենէ մղուած, ուզեցի տեսնել եւ լսել աշակերտները, որ պարտէզին մէջ կը խաղային եւ մարզանք կը կատարէին:

«Տեսը վայրկեան սպասեցի և սակայն մէկ հատիկ թուրքերէն բառ չլսեցի աշակերտներու բերնէն: Տեսայ նաեւ որ հսկողները հայերէն հրամաններով աշակերտները դասարան կ՚առաջնորդէին:

«Յետոյ շոգեկառք նստայ: Ինծմէ զատ ուրիշ թուրք չկար վակոնին մէջ, բոլորը յոյն հայրենակիցներ էին: Աստուա՛ծ իմ, Պաքրըքէօյէն մինչեւ Սիրքէճի ամբողջովին հելլենական լեզուով կատարեցին իրենց անհամ խօսակցութիւններն ու պաղ կատակները: Յունարէն գիտնալուս համար, կարծեցի թէ Աթէնք կամ Պիրէոն կը գտնուիմ:

«Ամէն օր Վոսփոր կ՚երթեւեկեմ: Եթէ կ՚ուզէք գիտնալ թէ ի՞նչ կը խօսին շոգենաւը լեցնող Դուզկունճուքցի Հրեաները, օր մը 6ի շոգենաւով ճամբորդեցէք:

«Ճա՞րը: Ամէնէն կտրուկ միջոցն է անմիջապէս փակել այն վարժարանները ուր կը խօսին թուրքերէնէ զատ ուրիշ լեզու, եւ մասնաւորապէս հայերէն, յունարէն եւ եբրայեցերէն»:

ՏԱՔԻՐԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Նիւ Եորքի «Կոչնակ»էն առնելով գրած էինք թէ Տաքիր Թահրա պէյ Ամերիկա գացած է: Մինչդեռ Տաքիրը այժմ Գահիրէ կը գտնուի եւ յայտարարած է տեղական հայ թերթերուն թէ ինք Ամերիկա չէ գացած երբեք, այլ կարգ մը մարդիկ կը շահագործեն իր անունը՝ պտըտելով ու ներկայացում տալով Ամերիկայի մէջ: Թահրա ներկայացումներ պիտի տայ Գահիրէի մէջ:

Ս. ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՃԱՐԸ

Պաղեստինի վերջին երկրաշարժին ընթացքին, ազդուած էր նաեւ Երուսաղէմի Ս. Յարութեան տաճարին գմբէթը: Հանրօգուտ շինութեանց երկրաչափներուն կողմէ քննութիւն կատարուելով անհրաժեշտ նկատուեցաւ անմիջապէս նորոգութեան ձեռնարկել, քանի որ վտանգ կը սպառնար:

Գմբէթը առ այժմ փայտէ յենարաններով պիտի ամրացուի, իսկ բուն նորոգութիւնները պիտի սկսին յառաջիկայ գարնան:

ՃԻՆԿԻԶ ԽԱՆԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ

«Սընտէյ Էքսփրէս» կը տեղեկանայ թէ փրոֆ. Փէթէր Քոզլոֆ (ռուս), որ հետախուզական ուղեւորութիւններ կը կատարէր Կեդր. Ասիոյ մէջ, գտաւ Ճինկիզ խանի գերեզմանը, որ կը գտնուի Կոպիի անապատին մէջ, աւերակ Ղարա-Ղոտօ քաղաքին փլատակներուն մօտ:

Աշխարհակալին ոսկերոտիքը դրուած են ամբողջովին արծաթէ դագաղի մը մէջ, որ կը հանգչի 78 պարտեալ իշխաններու եւ պետերու թաղերուն վրայ:

Գերեզմանին գանձերը Եգիպտոսի փարաւոն Թութանխամոնի հարստութեան չափ արժէք մը կը ներկայացնեն:

Ամերիկացի մասնագէտ մը՝ Հէրըլտ Լէմ, կասկածներ կը յայտնէ այս գիւտին վաւերականութեան մասին:

ՌՈՒԹ ԷԼՏԸՐԻ ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

Ամերիկացի գեղանի օդանաւորդուհին օրերէ ի վեր կը պտտի Փարիզի մէջ իր ընկերոջ Ջորճ Հէլտըմէնի հետ: Երեքշաբթի օր այցելեց Վերսայլի պալատը: Ամերիկեան եւ ֆրանսական զանազան ընկերակցութիւններ կը շարունակեն հացկերոյթներ տալ իրենց ի պատիւ:

Օր. Էլտըր լաւ յաճախորդ մը դարձած է Փարիզի նորաձեւութեանց տուներուն եւ շարունակ գնումներ կը կատարէ: Երկու օր վերջ շոգենաւ պիտի նստի Շէրպուրկէն՝ Ամերիկա դառնալու համար:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ծանօթ վիպասան Պ. Մորիս Տէքօպրա, որ շաբաթէ մը ի վեր Պոլիս կը գտնուի, այցելեց Պոլսոյ կեդրոնական բանտը, եւ տեղեկութիւններ ստացաւ ներքին կազմակերպութեան մասին: Իրեն կ՚ընկերանային երկու դասախօսներ, մէկը համալսարանէն, եւ միւսը Գալաթա-Սարայի լիսէէն:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

1928Ի ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԻՒՏՃԷԻ ՆԱԽԱԳԻԾԸ

Ելմտական յանձնաժողովը վերջացուց իր քննութիւնները եւ պիւտճէի նախագիծը պիտի յանձնէ խորհրդարանին։

Ինչպէս նախորդ յօդուածով ըսած էինք, յանձնաժողովի անդամներէն ոմանք ուզեցին թեթեւ փոփոխութիւններ մտցնել նախագծին մէջ, բայց Փուանքարէ յայտնեց պարզօրէն թէ չի կրնար ընդունիլ ո եւէ գեղչ մուտքի գումարներէն եւ թէ վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ, եթէ յանձնաժողովը նոյնութեամբ չվաւերացնէ նախագիծը։ Այդ սպառնալիքը իր նպատակին հասաւ եւ նախագիծը ընդունուեցաւ նոյնութեամբ։

Ներկայացուած նախագիծը կը պարունակէ 42,675 միլիոն մուտք եւ 42,160 միլիոն ելք. ուրեմն թուղթի վրայ կէս միլիարի մօտ յաւելուածական գումար մը կայ, զոր կառավարութիւնը պիտի գործածէ պաշտօնեաներու ամսականներու յաւելումներուն համար, եթէ գանձուին մուտքի բոլոր յօդուածները։

Եթէ հաշուենք նաեւ պետական հարկերէն զատ գանձուելիք այլեւայլ գումարներ իբր քաղաքապետական, գիւղական, նահանգական եւայլն տուրքեր, Ֆրանսայի ժողովուրդը պիտի վճարէ 1928 տարւոյ ընթացքին, 55 միլիառ ֆրանքի մօտ անհելի գումար մը։ Ֆրանսայի ընդհանուր բնակչութիւնը հաշուելով 40 միլիոն, մարդ գլուխ կ՚իյնայ 1400 ֆրանք, մէջն ըլլալով նորածինէն մինչեւ գառամեալ ծերունին, այր թէ կին։

Բարեբախտաբար այս անհման եւ ահագին զոհաբերութիւնն ունեցաւ եւ պիտի ունենայ տակաւին իր բարերար արդիւնքները, ինչպէս ֆրանքի բարձրացումն ու կայունացումը, ֆրանսական արժեթուղթերու վերարժեւորումը, արտաքին պարտքերու մէկ մասին վճարումը, որով եւ վճարելի տոկոսներու նուազումը եւայլն։

Տոկոսներու նուազման պարագան ահագին կարեւորութիւն ունի, եթէ նկատի ունենանք թէ տարեկան մօտ 30 միլիառ կը հասնին պիւտճէին մէջ նորմուծուած գումարներն իբր տոկոս եւ գլխավճար (amortissement)։ Եթէ մինչեւ իսկ տակէ գեղչենք ըստ Տօըսի ծրագրին Գերմանիոյ վճարած մօտ չորս միլիառը, մնացորդ 26 միլիառը նորէն կը ներկայացնէ պիւտճէի կէսէն աւելին, մինչդեռ 1913ին ամբողջ պիւտճէի մէկ հինգերորդը միայն յատկացուած էր տոկոսի եւ գլխավճարի։ Անգլիոյ հանրային պարտքն ալ նուազ չէ այս գումարէն, բայց Անգլիոյ եկամուտները շատ աւելի մեծ են եւ միայն հարկատուին վրայ չի ծանրանար ամբողջ բեռը։

Ֆրանսական արժեթուղթերու յաւելեալ արժէքին գալով, մօտ 50 միլիառ կը հաշուուի այն տարբերութիւնը զոր շահեցան ֆրանսական պարտաթուղթեր կամ բաժնեթուղթեր ունեցողները։ Այսպէս, օրինակ՝ 400 ֆրանք արժող պարտաթուղթ մը, եթէ անգլիականը 200 ֆրանքէն 2 ոսկիլին կ՚արժէր, այսօր 3 ոսկիլին կ՚արժէ, որովհետեւ 400նոց պարտաթուղթը 375էն նուազ չարժեր այսօր։

Այս ամէնը խնդրին նպաստաւոր կողմերն են։ Կայ նաեւ հակառակը։ Ֆրանքի բարձրացման պատճառաւ, վերջին տարիներու առեւտրական եռուզեռը պակսեցաւ. արտադրութիւնը կասեցաւ եւ գործազրկութիւնը վրդովիչ կերպարանք առաւ արդ շրջաններու մէջ։ Բարեբախտաբար, ֆրանքի անկումը նմանեցաւ մարքի անկումին եւ ոչ ալ ֆրանքի բարձրացումը գերմանական ռէնթընմարքի հաստատման յախուռն գործողութեան հետեւանքներն ունեցաւ։

Այսուհ փոփոխութիւնները աւելի մեղմօրէն արտայայտուեցան եւ մեծ վերիվայրումներ չպատճառեցին։

Խնդիր է այժմ թէ պիւտճէի կանխատեսած մուտքերը պիտի գանձուի՞ն իրօք։ Կան շատ մը յոռետեսներ, որոնք 1928ի պիւտճէի հաւասարակշռութիւնը խախուտ կը գտնեն, գալով 1927ի երրորդ եռամսեայի մուտքերէն։ Արդարեւ թղթատարական եւ երկաթուղային հասոյթներն զգալապէս պակսած են եւ առուծախի տուրքը կարեւոր նուազում մը տուած է Սեպտեմբեր ամսուն։ Այս պատճառներով է մանաւանդ որ Փուանքարէ յամառած է տեղի չտալ գեղչի իրաւացի առաջարկներուն։

Մեծ քաջութիւն է խորհրդարանային ընտրութեանց նախօրեակին մը մերժել գեղչի առաջարկները։ Երբ ամէն կողմէ կուսակցական համաժողովներ իրարու կը յաջորդեն ընտրական պայքարին լաւագոյն կերպով մասնակցելու համար, Փուանքարէ անվհատ եւ առանց իր շուրջը նայելու կը հետապնդէ իր գծած ճանապարհը, ընտրողներուն թողլով դատելու զինքը ոչ թէ իր խօսքերէն, այլ իր գործէն։

* * *

Կուսակցական համաժողովներու կարեւորագոյնը — արմատական - ընկերվարական — լինիցաւ Կիբրակի եւ Քայիօ խօսեցաւ այնտեղ իր հզօր ճառերէն մէկը, դահլիճի ելմտական քաղաքականութեան մասին, անգամ մը եւս յիշեցնելով ընտրողներուն թէ 1926ի աղէտներուն պատճառը արմատական դահլիճները չէին։ Ճշմարիտ թէ պատերազմէն առաջ Ֆրանսայի պարտքն էր մօտ 31 միլիառ. զինադադարին արդէն 200 միլիառի բարձրացած էր եւ 1924 Մայիս 11ին ալ (արմատականներու յաղթանակին օրը) 300 միլիառի։ Ուրեմն, ըսաւ, «Պլօք Նասիօնալ»ի քառամեայ պաշտօնավարութեան ժամանակ (1914-24) հարիւրին 50 աւելցած էր պարտքը եւ եթէ մենք չենք մեղադրեր զիրենք այս արդիւնքին համար, թող իրենք ալ մեզ չամբաստանեն։

Պատերազմէն վերջ առաջին անգամ 1924էն 26ի արմատական դահլիճներու ժամանակ է որ պետական պիւտճէն յաւելումներ ունեցաւ եւ 1925-26ին Ֆրանսայի պարտքը ոչ միայն չաւելցաւ, այլ եւ պակսեցաւ։

Գալով 1926ի Ֆրանքի տագնապին, որուն համար արմատականները պատասխանատու կը բռնուին, Քայիօ ըսաւ թէ ինք միշտ դէմ եղած է դրամագլուխին վրայ դրուելիք տուրքին և աւելցուց թէ այդ տագնապին պատճառը պահպանողականներու վրէժխնդրական պայքարն էր 1924ի իրենց պարտութեան համար, մինչդեռ արմատականներն այսօր իրենց կարելին կ՚ընեն ներկայ դահլիճին գործը դիւրացնելու համար։

Ֆրանքի բարձրացման գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ, ըստ Քայիօի, Պանք տը Ֆրանսի վարչական կազմին ամբողջական փոփոխութիւնն էր, արմատական դահլիճներու ժամանակ, ինչպէս նաեւ Տօըսի ծրագրին ընդունելութիւնը, որու հետեւանքով 1924էն 1926 տասը միլիառ ստացուած է Գերմանիայէն, մինչդեռ 1919էն 1924 ոչ իսկ մէկ միլիառ գանձուած էր։

Մ. Տ.

ԿԱՐՃԵՑՈՒՑԷՔ ՄԱԶԵՐԸ

Նիւ Եորքի մէջ եպիսկոպոս մը, Հիւզ, քաջութիւնը կ՚ունենայ իր հաւատացեալներուն քարոզելու թէ այլ եւս կիները կրնան կարճեցնել մազերը եւ շրջազգեստները, գալ եկեղեցի հոլանի վիզերով ու ծալքերու ցոլանի նման բաց թեւերով։

Ի՛նչ քաջութիւն վարդապետի մը համար։

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՇՈՒՐՋ

Թուրք ընդդիմադիրներու կողմէ Գահիրէ հրատարակուող «Մուսավաթ» թերթի Հոկտ. 16ի թիւին մէջ, Հաֆըզ Իսմայիլ «Թուրքիա եւ Պարսկաստան» խորագրին տակ կը խօսի քրտական վերջին շարժումներու մասին։ Կուտանք կարեւոր մասերը.—

Միջագետքէն առնուած լրացուցիչ հեռագրի մը համաձայն, խնդրին էութիւնն այն է, որ Քիւրտ, Հայ եւ Ասորի ապստամբները յարձակած են թուրք սահմաններուն վրայ, բազմաթիւ սպաներ եւ զինուորներ գերի բռնած եւ զանոնք Պարսկաստան տարած են։

Պոլսէն ստացուած հեռագիրներ այս լուրերը չափազանցելով մէկտեղ, անոր մէջ օտար պետութեան մը մատը կը տեսնեն եւ անառարկելի կերպով ապացուցանել կ՚ուզեն թէ պարսիկ բանակն ալ մեղսակից է ապստամբներուն։

Իսկ անոնք որ դէպքերը դուրսէն տեսնելով կ՚ուզեն դատել, բնական կապ մը կը գտնեն Թուրքիոյ մէջ թուրք սպաներուն եւ գերիներուն պարսիկ հեծելազօրքի ձիերու պոչին կապուելով պատերազմական Նախարարին կողմէն Շահ Փէհլէվիի ներկայացուելուն եւ Մուսթաֆա Քէմալի Թրակիոյ ճամբորդութենէն հրաժարելով ստիպողաբար Պրուսա երթալուն միջեւ, ու կ՚եզրակացնեն թէ պատերազմի մը նախօրեակին կը գտնուինք։

Այսքա՞ն միայն։ Կարգ մը կարեւոր թերթեր կը գրեն թէ Թուրքերը վերջերս Անգլիոյ եւ Իտալիոյ կողմը հակիլ սկսած ըլլալով, Սովետներն են որ Պարսիկները կը գրգռեն. ուրիշներու համաձայն, Պարսիկները քաջալերողներն են Անգլիացիները, որոնք կ՚ուզեն քէմալականները բաժնել Ռուսերէն։

Ամէն մարդ կը կարծէր թէ Մուսթաֆա Քէմալի հանրապետական բանակը, որ կը պարծենայ թէ զօրաւոր է եւ յագեցած է եւրոպական պետութեանց, բնաւ չպիտի ընդունի եւ չպիտի մարսէ պարսիկ սպաներու առաջնորդութեամբ ափ մը ապստամբներու յանկարծ թրքական հողին վրայ յարձակիլն ու բազմաթիւ սպաներու եւ զինուորներու գերի տարուիլը, մանաւանդ այս վերջիններուն նախատալից ձեւով ցուցադրուիլը, ու ամէն մարդ կ՚եզրակացնէր թէ պատերազմ մը անխուսափելի է, եւ թէ Պարսիկները՝ խուսափելու համար աղէտալի պատերազմէ մը, դատապարտուած պիտի ըլլան մեծ զոհողութիւններ եւ հատուցումներ տալ։

Հետեւանքը այսպէս չեղաւ բնաւ, ու հակառակ ընդհանուրի կարծիքին, առժամաբար փակուեցաւ ի վնաս Թուրքերուն. կրակին վրայ մէկ թի մոխիր նետուեցաւ։

Մենք կ՚ենթադրէինք թէ Պարսկաստանի տրուած թրքական ծանուցագիրը շատ ծանր պիտի ըլլայ, անմիջապէս բանակներ պիտի ղրկուին դէպի սահմանագլուխ, թէ Ռիզա Շահի կառավարութիւնը պիտի սարսռայ, ինչպէս Շահ Իսմայիլի կառավարութիւնը Սէլիմ Ա.ի առջեւ, թէ Ըսմէթ Փաշայի դահլիճը արեւելք պիտի փոխադրէ արեւմտեան ճակատի իր յաղթանակը... Ափսո՛ս, ենթադրութիւնները պարապ ելան։ Հանրապետութիւնը, որ ազգային ուխտը պատռած էր Մուսուլի խնդրին առթիւ, ապստամբներուն առջեւ նուաստացնող նոր պարտութիւն մըն ալ արձանագրեց։

Ըսմէթ փաշայի կառավարութիւնը Ռիզա Շահի կառավարութենէն պահանջեց միայն գերի սպաներու եւ զինուորներու ազատ արձակումը։ Այո՛, այսքան միայն։

Եթէ բաղդատենք Սերպիոյ կողմէ վերջերս Պուլկարիոյ տրուած ծանուցագրին հետ, մեր քէմալականներուն Պարսկաստան ղրկած վերջնագիրը շատ վար կը մնայ։ Ուրիշ կերպ ալ չէին կրնար ընել, աւելի խիստ չէին կրնար վարուիլ։

Որովհետեւ ջարդերու եւ տեղահանութեանց երեսէն անապատ վերածուած մեր նուիրական հայրենիքին այդ մասերը ո՛չ զինուոր ղրկելու կարելիութիւն կայ, ո՛չ ալ կարելի է ապահով ըլլալ Թրակիոյ եւ Միջերկրականի եզերքներուն մասին, քանի՛ այդ կողմերով կը զբաղին։

Հանրապետութեան «գապատայ»ները երբ մէկ կողմէն իրենց քաղաքական տհասութեան երեսէն երկրին մէջ բոլոր տարրերը, իսկ երկրէն դուրս ամէնէն մեծ պետութիւնները իրենց յաւիտենական եւ մեծ թշնամի ըրած են, եւ միւս կողմէն կրօնական, ընկերային, քաղաքական ու տնտեսական անթիւ տագնապներու եւ անիշխանութեան մէջ կը տապլտկին, գաւ ի սիրտ ստիպուեցան Պարսկաստանի հանդէպ իրենց պահանջները նուազագոյն աստիճանին իջեցնել։

Է՛, յետոյ ի՞նչ պիտի ըլլայ։ Եթէ նոյնիսկ Պարսկաստան լռէ, Քիւրտերը պիտի կենա՞ն։ Եթէ վաղը Պալքաններու մէջ փոքրիկ դէպք մը պատահի, Քիւրտիստան դարձեալ գլուխ պիտի ցցէ, ու այս անգամ ո՛չ Իրան ո՛չ ալ Թուրան չպիտի կրնան զինքը կասեցնել կամ տեղը նստեցնել։ Մարդ շատ կարճամիտ պէտք է ըլլայ հաւատալու համար թէ այդպիսի պատերազմիկ ու ջղուտ ազգի մը կրօնքն ու աւանդութիւնները անարգելով եւ վարիչները մէկ օրուան մէջ եւ ամբողջովին կախելով խնդիրը վերջացած կ՚ըլլայ։ Ազգ մը, որ պատմութենէն օրինակ չառներ, գոյութեան ի՞նչ իրաւունք կրնայ ունենալ։ Մէկ դարէ ի վեր քանի՛ քանի՛ խնդիրներ, զորս մեր «կապըթիկէ»ի քաղաքականութեամբ եւ մահապատիժներով փակել ուզեցինք, ժամանակը մեզի ի վնաս լուծեց. օրինակ՝ Յունաստանի, Եգիպտոսի, Սերպիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Մակեդոնիոյ, Ալպանիոյ, Արաբիոյ խնդիրները եւն։

Սակայն ասոնք բացարձակապետութեան եւ Սահմանադրութեան շրջաններուն կը պատկանին։ Իսկ այսօր ժողովրդավար հանրապետական շրջանի մէջ ենք։ Գլուխնիս «պոմպէ» գլխարկներ, կանկնիս «ֆրաք»ներ ունինք, մեր Հանրապետութեան Նախագահը ճիշտ Ամերիկայի Նախագահին պէս պեխերն անգամ ածիլած է։ Կը նշանակէ թէ բոլորովին արդիական ազգ մը եղանք։

Քանի որ այդպէս է, ազգային խնդիրներն ալ արդիակա՛ն, ամերիկեան մտայնութեամբ պէտք է լուծենք ու կարգադրենք, այլապէս գէշ ընդօրինակողներ կ՚ըլլանք։

Լսե՛նք խելամ եւ արի Քիւրտերուն, որոնք սահմանուած են Թուրքերուն հետ միասին ապրելու։ Եթէ զանոնք կորսնցնենք Անատոլուէն, այլեւս մեզի համար երջանկութիւն չկայ։ Եթէ մենք այս խնդիրը մեզի ի նպաստ չլուծենք, ուշ կամ կանուխ Պարսկաստանն ու Միջագետքը մեզի ի վնաս պիտի լուծեն։

ՆՈՐ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ ՀԱՅԵՐԸ

(Խորհրդային Թերթերէն)

1775ին Յովսէփ եպիսկոպոս Արղութեանի (Երկայնաբազուկ) միջնորդութեամբ, Եկատերինէ կայսրուհին Խրիմէն հայ գաղթականներ բերելով, բնակեցուց մէկ մասը Տոն գետին ափը, որ կը կոչուի Նոր-Նախիջեւան քաղաք, իսկ միւս մասը՝ շրջակաները։

Ըստ պաշտօնական վիճակագրութեան, 1780ին քաղաքը ունէր 3000 հոգի, 1897ին՝ 25,020, 1913ին՝ 58,783, 1920ին՝ 55 հազար 266, 1923ին՝ 50,703։ Անցեալ տարուան մարդահամարին՝ 65,000 (4,712 տուն), որոնց 38,313ը՝ Ռուս, 10,056ը՝ Հայ, 660ը՝ Հրեայ, 381ը՝ Լեհ, իսկ մնացեալը գաղթականութեան հոսանքին պատճառով, դեռ կանոնաւորապէս ճշդուած չէ. սակայն եւ այնպէս Հայերը կը կազմեն մեծամասնութիւն։

Քաղաքին դիրքը բարձր է, ծառաշատ, օդը մաքուր, փողոցները կանոնաւոր։ Ժողովուրդը մեծ մասամբ կը զբաղի վաճառականութեամբ։

Քաղաքին եւ գիւղին բարբառները իրարմէ կը տարբերին։ Փոքրամասնութիւնը միայն գիտէ գրական լեզուն։ Մեծամասնութիւնը կը խօսի լեզու մը, որ դրսեցիներուն անծանօթ է։

1926ին, բոլոր միւս ազգերուն նման, ինքնավարութիւն տրուեցաւ նաեւ հայ գիւղերուն, կազմելով Միասնիկեան ազգային շրջանակ։ Ամբողջ շրջանակը կը բաղկանայ վեց գիւղերէ եւ գիւղական խորհուրդներէ, որոնք կը կոչուին անունովը այն գիւղերուն, ուրկէ գաղթած են բնակիչները։ Այսպէս.—

Թոփտի-կրիմսկի գիւղական խորհուրդը ունի 3 գիւղակ, 1,312 տուն, 7,555 բնակիչ։

Չալթըր՝ 6 գիւղակ, 1,362 տուն, 9,297 բնակիչ։

Մեծ-Սալա՝ 1 գիւղակ՝ 690 տուն, 4,179 բնակիչ։

Սուլթան-Սալա՝ 3 գիւղակ, 325 տուն, 1,790 բնակիչ։

Նեսվիտա՝ 1 գիւղակ, 287 տուն, 1,350 բնակիչ։

Միասնիկեան՝ 1 գիւղակ, 80 տուն, 554 բնակիչ։

Գիւղերը ջուրի պակասութեան պատճառով, զուրկ են այգիներէ, բանջարանոցներէ, պտղատու եւ նոյն իսկ հասարակ ծառերէ։ Միայն 3 գիւղերու մէջ կան աղբիւրներ, միւս գիւղերը կ՚օգտագործեն ջրհորներու ջուրը։ Ժողովուրդը կը զբաղի հողագործութեամբ։ Ունի 55,000 տեսեադին անջրդի, բայց բերրի մշակութեան հող, այնպէս որ իւրաքանչիւր բնակիչի կ՚իյնայ 2 տեսեադին հող։ Միջանկեալ պէտք է ըսել, որ Լուկաշինի ջանքերով գիւղացիներուն համար տրուեցաւ բաւականաչափ հող, որ կազմեց նոր գիւղ մը, Կարմիր-Թոփտի, որ ծննդավայրն է Լուկաշինի։

1925—1926ին, մշակուած է 38,463 տեսեադին հող, 23,550 տեսեադինը՝ ցորեն, մնացեալը՝ զանազան բաներ։ Հողը բերրի է, մէկ տեսեադին հողին վրայ կը ցանուի 8-10 փութ, եւ կը հնձուի 80-100 փութ։ Ունին 7 ջրաղացներ, որոնք բոլորն ալ կ՚աշխատին։

Նախիջեւանի եւ շրջանին կեդրոնը կը գտնուի Նախիջեւան քաղաքին մէջ։ Այս շրջանակը ունի 10 նախակրթարան, 2317 աշակերտով, 57 ուսուցիչով, եւ զանազան ընթերցարաններ։ Բացուած է գիւղատնտեսական վարժարան մը՝ լայն ծրագիրով։ Կան 36 գիւղատնտեսական համագործակցական մարմիններ, որոնք կը հերկեն ագարակներուն հողերը։

Չալթըր գիւղին մէջ հիմնուած է գործարան մը, որ տարեկան կուտայ 5 միլիոն աղիւս։ Երկաթուղիի Խարբի կայարանէն մինչեւ գիւղերուն կեդրոնը շինուած է խճուղի մը, ինչպէս նաեւ գիւղէ գիւղ։

Ծառազուրկ գիւղերուն մէջ տնկուած են 35,000 պտղատու եւ հասարակ ծառեր։ Հիմնուած են 2 հիւանդանոց, 2 շրջիկ դարմանատուն, 1 բուժարան, 1 վեներախտի բուժատուն, 2 անասնաբուժական կայան, 1 գիւղատնտեսական կայան (ունի երկու գիւղատնտես)։ Գիւղերուն մէջ կան 6,768 կաթնատու կով, 6,823 եզ, 3,017 ձի, բացի փոքրիկ անասուններէն։

Եթէ աշխատանք թափուի, կարելի է այս անջրդի շրջանը օժտել ջրհորներով, ջուրի հարստութեամբ եւ մշակել [illegible] գինի ու շերամապահութեան համար մասնաւոր պարտէզներ։

Պարսիկ-Թուրք միջադէպերուն այս կերպ փակուիլը Քիւրտ ապստամբներու հաշուոյն իբրեւ առաջին յաղթանակ արձանագրուած է. ասիկա չմոռնանք։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՏՈՒՆԸ

Հիմնովին բարեփոխուած է վերջերս, Թիֆլիսի Հայ Արուեստի Տան Երաժշտական հատուածի վարչական կազմակերպութիւնը։ Երաժշտական արուեստանոցը այլ եւս չունի տնօրէն, այլ առժամեայ մարմին մը, որուն կը մասնակցին Ս. Բարխուդարեան (նախագահ), Ա. Աղամեան, Հ. Սաֆարեան, Ա. Տիգրանեան, Վ. Տալեան, Մ. Տիգրանեան—Մաթիրոսեան, Կ. Զաքարեան, Է. Ղիազարեան եւ Յակ. Յովհաննիսեան (պատասխ. քարտուղար)։ Այս մարմինը առժամաբար պիտի վարէ արուեստանոցին գործերը, բարեփոխելով մշակուած ծրագիրը։

Այս առթիւ, երաժշտագէտ Ս. Բարխուդարեան հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ արուեստանոցին մասին։

Քանի որ Արուեստանոցը պիտի ըլլայ հանրամատչելի Երաժշտանոց մը աշխատաւորներու համար, աշակերտներու ընդունելութեան պահուն նկատի պիտի առնուի մեծամասնութիւնը ապահովել աշխատաւորներով։ Նախկին աշակերտներէն վերարձանագրուած են 180 հոգի։ Առ այժմ արձանագրուած են նորերէն 120 հոգի, որոնց քննութիւնները սկսան։ Դասատուներու կազմը կը մնայ նոյնը։ Երաժշտանոցին կարող աշակերտներուն եւ ուսուցիչներուն մասնակցութեամբ պիտի կազմուի նուագախումբ մը երաժշտական երեկոյթներու համար։

Իսկ երաժշտական հատուածին մասին, առժամեայ մարմինը կազմած է առաջիկայ տարուան համար ընդարձակ ծրագիր մը, այսպէս.

1.— Ժողովուրդին համար.— Պիտի կազմակերպուին շարք մը ժողովրդական համերգներ թէ Հայ Արուեստի Տան եւ թէ բանուորական ակումբներուն մէջ։ Երաժշտական կտորներուն մասին պիտի տրուին պարզ բացատրութիւններ, ներկայացնելով հեղինակը, նիւթը, դարաշրջանը։ Պիտի կազմակերպուին նաեւ դասախօսութիւններ, զրոյցներ, սեմինարներ, երաժշտական արուեստի մասին։

2.— Մասնագիտական.— Տեղի պիտի ունենան շարք մը զրոյցներ, դասախօսութիւններ եւ սեմինարներ երաժշտական հատուածին անդամներուն համար, այն նպատակով որ բարձրանայ հայ երաժիշտներու որակը՝ երաժշտական արուեստին գիտական նորէն տիրապետելու տեսակէտէն, մշակուի ընդհանուր երաժշտական տեսակէտ մը արուեստի հարցերու մասին, ստեղծուի համագործակցական աշխատանքի [illegible] պակսած է հայ երաժիշտներու անցեալ գործունէութեան [illegible] վերջապէս՝ որպէսզի ստեղծագործական մթնոլորտ մը [illegible] աշխատանքներ կատարելու համար։

3.— Երաժշտա-ազգագրական.— Կազմակերպել [illegible]

ՄԽԵ՜Լ ԹԷ ՉՄԽԵԼ

…ծխախոտի մասին…

…երմաստական Թերթ մը կը …ց բան կը ընթերցողներուն.
«Ծխելը կ՚ազդէ՞ ձեր յիշողութեան վրայ»:
Այո՛, եւ հրաշալի կերպով:
…թէ գործէի այնքա՜ն, որքան … ծխեմ, եթէ ափիս մէջ Թափ … այնչափ դրամ, որչափ որ … ծխախոտի մոխիր կը Թափեմ … պիտի կրնայի, օրը քա… անգամ, Ռոչիլտի ամբողջ … ունենալ … յաջողութիւնը նուէր ձգել սըր… մանչուն: Բայց որովհետ… չեմ կրնար այդքան առաւ… ըլլալ, երբեք չեմ մոռ… սուրճը խմելէ յետոյ՝ գաւաթին մէջ Թափել ծխամորճիս մոխիրները:
…չեմ մոռցած Թէ պզտիկ … մտադիր էի կաթողիկոս … ըսեմ. Ամենայն Հայոց … ըլլալ, որոշեցի երեսփոխան ըլլալ, … անունը յանձնել … փլասամին փառքը … լուսանկարի … բանաստեղծի … վրայ: Բայց վրայ … ջարդերը ու վճռեցի … ըլլալ: Կը կարծէք … պատուաւոր, դիւրին ու … չափազանց արհեստ է: … օր մը, մինչդեռ անսամանաբոյժի մը գործողութիւնը կը դիտէի, զգացի Թէ՝ նպատակ փոխելուն վերջը չի գար ու մտադրեցի ո՛չ մէկն ըլլալ, ո՛չ ալ միւսը: Կը տեսնէք Թէ յիշողութիւնս տեղն է:

Կը պատահի որ դրամապանակս տունը մոռնամ, երբ պարապ ըլլայ, կամ մտքես ելլէ ժամադրութիւն մը, որմէ արդէն խուսափիլ կ՚ուզէի:

Կը մոռնամ ընդհանրապէս ինչ որ գործիս չի գար, բայց յիշողութեանս այս տկարութիւնը շատ հին է, պզտիկուց կը սկսի, ծխելէս շատ առաջ:

Ես ընդհակառակն, կը յիշեմ ինչ որ պէտք է եւ նոյնիսկ, ինչ որ մոռնալ կ՚ուզէի, գլխաւորաբար այն Թէ՝ որոշած եմ գէշ յիշատակ մը տանիլ Աստուծոյ՝ այս աշխարհէն, ուր սակայն կ՚արժէ ապրիլ, գոնէ ծխելու հաճոյքին համար:

Երբեք չեմ մոռնար բժիշկը, որ ծխախոտը բերնին՝ կը խրատէ չծխել ու միշտ պիտի յիշեմ հարիւրնոց ծերուկը, որ դեռ քանի մը ամիսներ առաջ, առողջ եւ երկար ապրելու իր գաղտնիքը կը բանաձեւէր հպարտութեամբ,

— Քիչ ուտել ու շատ ծխել:

ԽԱՐՏՈՅ

…որ հայ ժողովրդական երգերն … երաժշտութիւնը հաւաքելու … գրի առնելու համար, կազ… ժողովրդական գործիքներու … ազգածներ ու Թանգարան… : Հայ երաժշտութեան եւ … երաժշտութեան պատմութեան … ուսումնասիրական աշխատանք… գնել գիտական ճամբու … Անհրաժեշտ նիւթերը հա… … այդ ուղղութեամբ … ունեցող անհատական … ու որոնումները կեն… :

…— Արուեստանոցը.— Ղեկա… Հայ Արուեստի Տան եւ … գործունէութիւնը … ունենալով մատչելի … երաժշտական արուես… աշխատաւորներուն:

Այս ընդարձակ ծրագիրը ի… համար, երաժշտ… իր շուրջը համա… է Թիֆլիսի բոլոր հայ … երը եւ ընդհանուր … զարկ պիտի տրուի, … երաժշտութեան զարգաց… եւ կապ պիտի հաստատուի … եւ օտար նման մար…ներու հետ:

(«Մարտակոչ», 15 Հոկտ.)

ՈՒԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի

…ԴԻԱՒՈՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆՆ

…բացուեցաւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ին

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓՕՆ Տ՚ՕՊՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՓՕՆ Տ՚ՕՊՆԸ (Ցապաղած).— Հոկտ. 23ին քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ տօնուեցաւ «Դաշնակցութեան օր»ը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Փօն տ՚Օպնայի շրջանային կոմիտէին: Առաջին խօսքը առաւ ընկ. Մ. Շահպազեան, լայն բացատրութիւններ տալով: Յետոյ երգուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ը: Արտասանութիւններէ եւ երգերէ յետոյ, բեմ հրաւիրուեցաւ ընկ. Մեսրոպ Գույումճեան որ պարզեց Դաշնակցութեան անցեալն ու ներկան: Ընկերը դիտել տուաւ Թէ «մէկ ու կէս տարի առաջ երբ հոս հանգիպեցայ, մէկ դաշնակցական չկար, իսկ այսօր շուրջս կը տեսնեմ 50է աւելի դաշնակցական երիտասարդներ, որոնք իրենց աշխատանքով եւ եռանդով կը տօնեն «Դաշնակցութեան Օր»ը:

Յետոյ կարդացուեցաւ բանաձեւը՝ որ կը բողոքէ Հայաստանի վարիչներուն հակահայ քաղաքականութեան դէմ, կը պահանջէ բանալ հայրենիքի դուռները, կը բողոքէ ձերբակալութեանց եւ գինաթափութեան դէմ:

Բանաձեւը ընդունուեցաւ միաձայնութ ծափերով:

Ամէնէն վերջը ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը: Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ Բանուոր»ով եւ հանդիսականները մեկնեցան գոհ տրամադրութեամբ:

*** Հանդէսէն վերջ ունեցանք ընկերական ժողով մը, ուր կային նաեւ համակիրներ: Այս առԹիւ խօսեցաւ ընկեր Գույումճեան եւ ունեցանք հինգ նոր ընկերներ, որոնք իրենց երդումի արարողութիւնը կատարեցին հանդիսաւորապէս:

Ա. Տէր-Կարապետեան

ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆ 30 Հոկտ.— Հոկտ. 29ին Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակցական միութիւնը կազմակերպած էր հանդէս-վիճակահանութիւն մը, 3րդ Թաղապետարանի սրահին մէջ: Ժամանակին կոկիկ բազմութիւն մը փութացած էր սրահ: Ժամը 9ին հանդէսը բացուած յայտարարեց Պ. Խաչիկ Մկրտիչեան, որ ըսաւ. «Տարօնցին է որ իր հայրենիքի մխացող աւերակներուն վրայ պիտի կանգնէ նահատակներու յիշատակին նուիրուած դամբարանը ու պիտի ըլլայ պապակ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի հաւատարիմ դրօշակիրը»: Նուագախումբը հնչեցուց «Մեր Հայրենիք»ը, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Օրուան բանախօսն էր Պ. Յ. Սրապեան որ շեշտեց հայրենակցականներու կատարելիք դերը, գնահատեց Տարօնցիներու ձեռնարկը եւ փափաք յայտնեց որ քանակով սակաւաթիւ սոյն Միութիւնը որակով աւելի զօրաւոր ու անքակտելի կամուրջը ըլլայ բոլոր Տարօնցիներուն համար,

Բանախօսեց նաեւ ընկ. Տարօնցի Պ. Ապրօ Սարգիսեան, ներկայացնելով Տարօնի կեանքը: Յետոյ շեշտեց. «Յոյս ունիմ որ մեր հայրենակիցները աւելի քան երբեք սիրոյ կապերով պիտի կապուին իրարու, արժեցնելու համար իրենց անունը եւ մնալու միշտ մաքուր Հայ ու իսկական Տարօնցի»:

Գեղարուեստական բաժինէն առաջ տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն մը: 889 Թիւը շահեցաւ հեծելանիւ մը՝ 550 Փր. արժէքով: Յետոյ եղան արտասանութիւններ եւ կովկասեան պարեր. պարեց Պ. Վահէ Յակոբեան: Երկրորդ մասին ներկայացուեցաւ «Դգումի վաճառական» ծիծաղաշարժ կատակերգութիւնը:

Հանդէսը վերջացաւ նուագախումբի «Հիմի էլ լռենք»ով:

Յ. Նիկողոսեան

ՄԻՇՏ ԿԸ ՍՏԵՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՕՆ, 31 Հոկտ.— Քանի մը հայատառ Թերթերու մէջ զարմանքով կը կարդամ Սէն-Շամօնի Հօկի Մարզական Միութեան մասին:

Սէն-Շամօնի հասարակութիւնը շատ լաւ գիտէ որ Հօկի Մասնաճիւղը ոչ մէկ ատեն մարզական միութիւն ունեցած է: 1925ին Փութպոլի խումբ մը կար, Զարգացական Միութեան հովանաւորութեան տակ, սակայն երկարատեւ կեանք չունեցաւ եւ կազմալուծուեցաւ Զարգ. Միութեան հետ:

Ներկայիս այդ հին Փութպոլիստներէն 2—3 հոգի Հօկի անդամագրուած են եւ իրենք զիրենք Փութպոլի խումբ կը ներկայացնեն, իբրեւ զարդ ևս «Արագած» անունը պահելով: Մե՞զ այդ մարզիկներուն որ ոչ կը խաղան, ոչ ալ ժողովներ կը գումարեն: Անցեալները այդ երեք մարզիկներէն մէկը կ՚ըսէր ինծի.

— Փարիզէն հարուստ մը հազար Փրանք ղրկած է, Փութպոլի խումբ մը պիտի կազմենք…

***

Ցաւալի է Սէն-Շամօնի հայ երիտասարդներուն վիճակը: Մեծ մասը սրճարաններու եւ սինէմաներու մէջ կ՚անցընէ իր կեանքը: Ոչ մէկ կազմակերպութիւն կը հետաքրքրուի մարզական միութիւն մը գլուխ հանելու:

Մ. Թ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՇԱՎԻԼ-ՎԻՐՈՖԼԷՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շավիլ-Վիրոֆլէյի մասնաճիւղի Փութպոլի խումբը Կիրակի օր մրցեցաւ E. S. Viroflay - Versailles ի Բ. խումբին դէմ Ֆրանսացիներու Վիրոֆլէյի մարզադաշտին մէջ:

Խաղը սկսաւ յարձակողականով մեր խումբին, որ չորս վայրկեան վերջ բրաւ առաջին նշանակէտը: Այս յաջողութենէն քաջալերուած, մերինները աւելի աշխոյժ սկսան խաղալ, ու տասը վայրկեան չանցած նշանակեցին երկրորդ նշանակէտը: Գնդակը միշտ Ֆրանսացիներուն բերդին առջեւ էր: Անոնք ամէն ճիգ կը Թափէին մեր բերդին մօտենալու համար, սակայն ի զուր: Յաջորդ տասը վայրկեանին մերինները յաջողեցան երկու նշանակէտ եւս ընել, ու կիսախաղը վերջացաւ մերիններու յաղԹանակով 4-0:

Երկրորդ կիսախաղին Ֆրանսացիները իրենց խումբը զօրացուցին Ա. խումբէն երեք լաւագոյն խաղացողներով եւ կրկնապատկեցին իրենց ջանքերը, սակայն մեր պաշտպանողական գիծը անխորտակելի Թումբի մը պէս բացարձակապէս Թոյլ չէր տար գնդակին մեր կողմը անցնիլը: Երկուստեք անկարելի եղաւ նուէ նշանակէտ ընել այս երկրորդ մասին մէջ, այնպէս որ խաղը վերջացաւ հայ խումբին յաղԹանակով:

Մեծապէս շնորհաւորելի է Շավիլ-Վիրոֆլէյի այս երիտասարդ խումբը, որ դեռ քանի մը ամիս առաջ կազմուած է եւ արդէն իսկ սկսած է յաղԹանակներ շահիլ: Կիրակիի խաղին մէջ միակ Թերութիւնը այն էր, որ իրենց ամբողջ կորովը սպառեցին առաջին կիսախաղին՝ արագ եւ հեւ ի հեւ խաղարկութեամբ մը, որով եւ խաղին վերջին մասին մէջ չկրցան նոյն եռանդը պահել:

Մասնաճիւղը կազմակերպած է գեղարուեստական ցերեկոյԹ մը, որ տեղի պիտի ունենայ 13 Նոյեմբեր Կիրակի օր, Վիրոֆլէյի Maison des Enfants սրահին մէջ: Վստահ ենք Թէ շրջանի հայութիւնը պիտի ուզէ քաջալերել զիրենք:

Մ. Տ. Ս.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՂԱԶԱՐՈՍ ՄԸ.— Լահէյէն կը հեռագրեն Թէ նոր Ղազարոս մը, որ մեռած էր Երկուշաբթի, յանկարծ յարութիւն կ՚առնէ երկու օր յետոյ, երբ յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուէր: Բազմութիւնը հաւաքուած էր դագաղին շուրջ:

Դագաղին մէջէն ձայն մը լսուեցաւ: Վեր առին կափարիչը: Ղազարոս աչքերը բացաւ, ճըպուռները սրբեց, ոտքի կանգնեցաւ եւ ըսաւ.

— Ի՞նչ է պատահեր:

Բոլորն ալ, վախցած, նուաղեցան: Մարդը գնաց կնոջ ուսէն քաշել եւ ըսաւ.

— Կնի՛կ, ելիր. կերակուր պատրաստէ, անօԹի եմ:

Բժիշկները կ՚ըսեն Թէ երեւութական մահուան մը պարագան է:

ԿՆԻԿ Կ՚ՈՒԶԵՄ, ՀԻՄԱ Կ՚ՈՒԶԵՄ.— Լոնի մէջ, երիտասարդ Լեհ մը, Ջէլինսքի, որ նշանուած էր հայրենակցուհիի մը հետ, յանկարծ մտածեց որ նշանախօսութեան ժամանակը երկար տեւեց: Ուզեց անմիջապէս ամուսնանալ: Եւ գնաց զոքանչին տունը, ու պահանջեց որ հարսնիքը տեղի ունենայ Կիրակի օր: Բոլորն ալ հոգազգործ ըլլալով, արտ մը ճակնդեղ ցանած էին: Եւ զոքանչը ըսաւ որ «տղաս, ճակնդեղները քաղենք, յետոյ կ՚ամուսնանաս: Շաբաթ մըն ալ սպասէ: Այս շաբԹու ճակնդեղը քաղենք, յաջորդ շաբԹու ալ դուն փորդ կը քաղես»: «Չէ՜, անկարելի է, հարսնիքը այս շաբաԹ, ճակնդեղը գալ շաբաԹ»:

Զոքանչը անդրդուելի մնաց: Չէ՞ որ աղջիկը իրն էր:

— Աղջիկս երբ տամ, երկուքդ կը կորսուիք կ՚երԹաք, ա՛լ ճակնդեղս քաղող չի մնար:

Ջէլինսքի անհամբեր էր, նոյնպէս բարկացոտ: Ու հայհոյեց, հանեց ատրճանակը, հինգ անգամ կրակեց զոքանչին սիրտին, յետոյ հատ մըն ալ իր սիրտին:

Դժբախտ հարսնցուն մինակ մնաց աշխարհի վրայ:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՈՃԻՐ.— Հավանայի մէջ մարդ մը դատապարտուեցաւ մահուան: Դահիճները զայն նստեցուցին ելեկտրական աԹոռին վրայ, կապեցին, Թող տուին դժոխային հոսանքը եւ դուրս ելան: Քիչ վերջ երբ ներս մտան վերցնելու համար դիակը, տեսան որ մեռելը… կը պտըտէր սենեակին մէջ, ելք մը գտնելու համար:

Կատաղի կռիւ մը սկսաւ ողջըցած մահապարտին եւ դահիճներուն միջեւ: Զիրար կը խածնէին, գետնէ գետին կը զարնէին: Վերջապէս դահիճները յաջողեցան զսպել մահապարտը եւ նստեցնել ելեկտրական աԹոռին վրայ: Այս անգամ բացին ամէնէն սաստիկ հոսանքը եւ մօտ կէս ժամ ելեկտրականութիւնը ճարճատեց մարդուն մարմինին մէջ, մոխրացնելով զայն վերջնականապէս:

ՔԻԹ ՄԸ.— Վոլհայմ այնքան տգեղ, սարսափելի տգեղ, որ շարժանկարի ընկերութեան մը տնօրէնը վարձեց զայն իբրեւ դերասան: Բախտաւոր դերասանին քիԹը աւելի նշանաւոր էր, քան իր մարմինին տգեղութիւնը՝ քիԹ մը՝ որ սմբուկի (պատինճան) պէս բուսեր էր բերանին վրայ: Բժիշկ մը ըսաւ որ կրնայ աւելի… տգեղցնել զինք, առանց վնասելու առողջութեան: Դերասանը աւելի տգեղնալու, և դրամ ստանալու նպատակով, ենԹարկուեցաւ գործողութեան մը: Երբ շարժանկարի ընկերութեան արհեստանոցը վերադարձաւ, ոչ ոք ճանչցաւ զինք: Այնքան տգեղցած էր, որ շատերը կը սարսափէին իրմէ: Ընկերութեան տնօրէնը խզեց պայմանագրութիւնը եւ ազատ արձակեց զայն, առարկելով որ պայմանագրութիւնը կնքած էր նախկին սմբուկաձեւ քիԹին հետ:

Հիմա դատարանի յանձնուած է այս քիԹի հարցը:

ՆԱԽԱՆՁ.— Քլէրմոնի մօտ գիւղ մը: Կառապան մը, Ցեմինի, կ՚ապրէր իր բարեկամուհիին հետ, որ վերջերս ձանձրանալի դարձած էր: Հարկ եղաւ բաժնուիլ: Ու բաժնուելու համար՝ կռիւ մը: Սակայն կռիւը քիչ մը շատ առաջ գնաց: Ու, Ցեմինի դանակը մխեց կնոջը ձախ ստինքին մէջ: Յետոյ իր սիրտին: Բարեկամուհիին վիճակը ծանր է, իսկ Ցեմինի, Թեթեւապէս վիրաւոր, հիմա բանտն է:

ՍՏԱՑԱՆՔ

LE SOLEIL d'AUTOMNE (Poèsie). A. Navarian. Préface, A. Dorchain. Edit. Balentz. Prix 4 francs.

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (105)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԽՈՄԱ ՇԹԱՈՒՊ

ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՑԱՅՏՆՈՒԻ

ԻՐ ԻՍԿԱԿԱՆ ԴԻՄԱԿՈՎ

Շատ չսպասեցինք գիտնալու համար: Հազիւ խօսքս վերջացուցեր էի, դուռը բացուեցաւ, եւ լաւ հագուած ծառայ մը հարցուց Թէ՝ արդեօք ընդունի՞լ Օրլորդ Խոմա ՇԹաուպը:

— Այո, անշուշտ, պատասխանեց Քարասօֆ. ամենամեծ հաճոյքով նոյնիսկ:

— Ահա խոշոր սուտ մը, ըսաւ Խոմա ՇԹաուպ, ժպտագին ներս մտնելով:

— Բայց երբեք, պատասխանեց Քարասօֆ. որովհետեւ նօտօսի մեզի տեղեկացուց ինչ որ ըրեր մեզի համար եւ Թէ որքա՜ն երախտապարտ ենք ձեզի:

ՇԹաուպ կեցուց զայն մէկ շարժումով

— Սո՛ւս, ըսաւ, երախտագիտութիւնը զգացում մըն է որուն չեմ հաւատար. ահա Թէ ինչո՞ւ, եԹէ կ՚ուզէք, խօսինք ուրիշ բանի մասին:

— Ի՞նչ բանի մասին, տէ՛ր Աստուած, գոչեց Քարասօֆ որ զգալով Թէ կռիւը կը մօտենար, նշանակալից ակնարկ մը նետեց ինծի:

—Օրինակ, Կլէնիա-Կօրայայի ձեր պատանդներուն մասին. Տօպրուչէֆը եւ Քրոփգքին, պատասխանեց, քիչ մը յարձակողական կերպով:

Թէեւ հարուածը ծանր էր, բայց Քարասօֆ յայտնի չըրաւ իր տագնապը մը առնելով վառեց, յետոյ Խոմա ՇԹաուպի նայելով ըսաւ.

— Շիտակը կը խոստովանիմ Թէ չեմ գիտեր: Պիտի ընդունիք անշուշտ Թէ՝ մեր վերջին… տեսակցութենէն ի վեր, ուրիշ զբաղումներ ունէի… ատկից զատ, չխոստացա՞ք իմ գործերուս չմիջամտել:

— Խոստանալ եւ կատարել երկու տարբեր բաներ են: Ատկից զատ, դուք ձեզի հետեւողական չէք. սիրելիս, որովհետեւ եԹէ չմիջամտէի ձեր գործերուն, ինչպէս կ՚ըսէք, դեռ Լուպիանքայի մէջ եղած պիտի ըլլայիք, ուր շատ հաւանական է, նօպօտին ալ — որ այս առտու իսկ ձերբակալուած պիտի ըլլար— գար ձեզի միանալու:

— Վա՜յ, ըսի հեգնանքով. կ՚երեւի քնացած տեղս փրկուեր եմ:

— Մի խնդաք. ձեր դիրքը սարսափելի է. որովհետեւ, եԹէ Կումլիւին մտքին մէջ կասկած կայ Կստանդինովայի եւ Քարասօֆի մասին, նոյնը չէ ձեզի համար:

Եւ բառերը շեշտելով՝

— Հիմա գիտէ Թէ ո՞վ էք: Գիտէ նոյնիսկ— մէջն ըլլալով Շլուսէլպուրկի ձեր գործը— Թէ ինչե՛ր ըրած էք ձեր Ռուսիա գալէն ասդին:

— Ո՞վ ուրեմն անոր այդքան լաւ տեղեկութիւններ տուաւ:

— Այդ չեմ գիտեր, բայց գիտեմ Թէ մեծ դժուարութեամբ կրցայ ձեր ձերբակալման յապաղումը ստանալ:

— Ինչ որ կը նշանակէ, որ եԹէ ձեր պարտադրելիք պայմանները չընդունիմ, այդ յապաղումը…

— Գոյութեան իրաւունք չպիտի ունենայ, ըսաւ կոպտօրէն

— Ահա՛, ըսաւ Քարասօֆ, կացութիւն մը որ հետզհետէ ծիծաղելի կը դառնայ, որ գոնէ յստակ ըլլալու արժանիքը կը ներկայացնէ: Կարճ, երկընտրանքը, որուն առջեւ մեզ կը դնէք,— սպասելով որ ուրիշ տեղ մը գնէք— կարելի է այսպէս յստակացնել. «քալէ՛ կամ սատկէ՛…» լաւ ուրեմն, Օրիորդ, կը ցաւիմ յայտնելու որ, նոյնիսկ եԹէ սատկելնիս գիտնանք, չպիտի քալենք:

— Զգոյշ եղէ՛ք, ռռնաց:

— Ինչո՞ւ, հարցուց, զարմացած երեւոյԹով:

— Մահը ձեզ կը սպասէ:

— Պա՜հ, այդքա՞ն միայն: Խնդրեմ, զադրեցուցէք այդ կատակը, եւ մեզ նկատեցէք ինչ որ ենք… այսինքն ճիշդ ձեր հակառակը…:

Խոմա ՇԹաուպ կապար կտրեցաւ:

— Չափը անցուցիք, գոչեց, եւ չեմ գիտեր Թէ ի՞նչ բան զիս կը կեցնէ…

Յետոյ հանդարտելով.

— Գոնէ մտիկ ըրէք առաջարկներս, որոնք կը վստահեցնեմ որ վարկաբեկիչ չեն:

— Իրա՞ւ, զարմանալի է, քանի որ ձեզմէ կուգայ, բայց նկատի առնելով պարագան որ հաղուագիւտ է, կը հաւանիմ մտիկ ընել:

Քարասօֆ այս խօսքերը այնքան արհամարհական հեգնանքով ըսաւ, որ Խոմա ՇԹաուպ չկրցաւ իր կատաղութիւնը ծածկել:

— Որքա՞ն կ՚ատեմ ձեզ:

— Այդքա՜ն:

— Աւելի իսկ, եԹէ կարելի է, պատասխանեց, եւ Աստուծմէ շնորհ կը խնդրեմ…

— Ներողութիւն, Օրիորդ, ընդմիջեց Քարասօֆ, Զայն մեր կռիւներէն դուրս ձգենք եւ գանք մեզ զբաղեցնող խնդրին. կը հաճի՞ք մեզ յայտնել ձեր առաջարկները…

Պահ մը կանգ առաւ. յետոյ՝

— Բայց նախ, որո՞ւ կոմէ կուգան անոնք:

— Ի՜նչ փոյԹ, քանի որ բացարձակ լիազօրութիւն ունիմ ձեզի եւ ձեր բարեկամներուն հետ բանակցելու:

(Շար.)

Թգմ՛. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Թերթ մը կը գրէ թէ Քոսթ «Նունկէսէր-Քոլի» օդանաւով Հար. Ամերիկայի մայրաքաղաքները պտտելէ վերջ, գալ ամիս Նիւ Եորք պիտի երթայ եւ հոն պատրաստութիւններ պիտի տեսնէ Յունուարի վերջը կամ Փետրուարի սկիզբը Նիւ Եորք—Փարիզ թռիչքը փորձելու համար:

Քոսթ յայտնած է նաեւ թէ յառաջիկային մտադիր է փորձել Փարիզ—Պուէնոս-Այրէս թռիչքը, առանց հանգրուանի:

Շահվէրդեանի յաջորդը

«Ազդարար» կը գրէ.—

Գրած էինք թէ Սաֆրազբէգեան անուն համայնավար գործիչ մը պիտի յաջորդէ Պ. Շահվէրդեանի, իբր առեւտրական ներկայացուցիչ Անդրկովկասի: Կ'իմանանք թէ նորընտիր ներկայացուցիչը մէկ երկու օրէն Պոլիս կը հասնի, գործի ձեռնարկելու համար:

Սաֆրազբէգեան անծանօթ դէմք մըն է հայկական եւ համայնավար շրջանակներու մէջ: Կ'ըսուի թէ շատ ալ երիտասարդ է:

Յայտնի չէ նոյնպէս թէ Երեւանի կառավարութիւնը ինչո՞ւ փոխեց իր որոշումը եւ Մելքոնեանի փոխարէն ուրիշ մը ներկայացուցիչ կարգեց: Զրոյցի մը համաձայն, Վրացիները դէմ արտայայտուած են Մելքոնեանի անուանումին:

Սաֆրազբէգեանի ժամանումէն յետոյ, Պ. Շահվէրդեան Փարիզ պիտի մեկնի:

Եգիպտոսի հունձերը փճացած

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ Սուտանէն մարախի թանձր ամպ մը արշաւած է ամբողջ Եգիպտոսի վրայ, սպառնալով փճացնել բերքը: Հողագործական իշխանութեան կազմակերպած միջոցները անբաւական են կռուելու համար այս աղէտին դէմ, որովհետեւ հարաւային նահանգներուն մէջ հազիւ մարախի ամպ մը կը փճացուի, նոր մը կը նստի ուրիշ տեղ մը:

Արդէն իսկ եղած վնասները ահագին են:

Նոր վտարումներ Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ հեղր. վերստուգիչ Յանձնաժողովը վտարած է կարմիր կուսակցութենէն հետեւեալ դէմքերը.— Քաթէրին Ցէտէրովա, Քարլ Կրունշթայն, իբրեւ թրոցքիականներ, որոնք Մոսկուայի մօտերը հիմնած էին գաղտնի տպարան մը, անհրաժեշտ գործիքները վերցնելով մտաւորականներու կեդր. Ակումբէն: Այդ տպարանին մէջ տպած էին ընդդիմադիր հոսանքին գաղտնի վաւերաթուղթերը, որոնք պիտի ծառայէին խիստ պայքար մը բանալու կոմունիստ կուսակցութեան փարիչներուն դէմ:

Չինական ճակատին վրայ

«Թայմզ»ի թղթակիցը Փէքինէն կը հեռագրէ թէ հիւսիսային բանակը գրաւեց Ցայ Քէու Փու քաղաքը, որ կը գտնուի Քալկանէն 20 մղոն հարաւ-արեւմուտք: Հիւսիսայինները եռ կը մղեն թշնամին Նանեակ Հօ հովիտին երկայնքէն:

Շանսիի բանակը, որ կը պաշտպանէ Իշա Չէուն, 30 մղոն հարաւ Փէքինէն, յաջողեցաւ քաղաքէն դուրս վռնտել թշնամին: Հարաւային շրջաններուն հետ երկաթուղիի հաղորդակցութիւնները անխախտ կը մնան, սակայն շոգեկառքերը գիշերը միայն կ'անցնին քաղաքէն, որովհետեւ ցորեկին միշտ հրացանաձգութիւններու կ'ենթարկուին:

Տեղական մամուլը կ'իմացնէ թէ օտար պետութիւն մը, որուն անունը գաղտնի կը պահուի, կառավարութեան ծախած է յածանաւ մը եւ թորփիլահալած մը, որոնք իբր թէ պիտի գործածուին առեւտրական նպատակներու:

Ի՛նչպէս կատարուեցաւ մարդահամարը

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան մարդահամարի մասին.

Ուրբաթ օր աննախընթաց տեսարան մը կը պարզէր Պոլիսը: Փողոցները բոլորովին ամայի էին եւ ամէն մարդ իր տունին մէջ կը սպասէր մարդահամարի պաշտօնեաներուն: Պոլսոյ տարեգրութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով ոչ ինքնաշարժներն ու հանրակառքերը մարդ կոխոտեցին, ոչ կառքերու ընդհարում տեղի ունեցաւ եւ ոչ ալ կռիւ ու սպանութիւն: Այս տեսակէտով ալ, մարդահամարի օրը բարիք մը եղաւ Պոլսեցիներուն համար:

Մասնաւորաբար գոհ էին այն ընտանիքները, որոնց պետերը սովորութիւն չունէին օրը մինչեւ իրիկուն տունը նստելու. գոհ էին նաեւ ընտանիքի հայրերը, որովհետեւ ուրիշ ուրբաթներու բաղդատմամբ գրեթէ դրամ չծախսեցին:

Սկիւտարի մէջ, Հինգշաբթի գիշեր, չորս թուրք երախաներ ծնան: Այսպէսով անոնք ալ մարդահամարին մէջ արձանագրուեցան:

Անախորժ անձրեւ Պոլսոյ մէջ

Հինգշաբթի աննախընթաց անձրեւ մը տեղաց Պոլսոյ մէջ, ժամը 7.30էն մինչեւ 9.30, անընդհատ եւ ուժգին թափով: Այս յորդառատ անձրեւի ընթացքին ամէն մարդ ստիպուեցաւ իր գտնուած տեղը մնալ երկար ժամանակ. իսկ անոնք որ կ'արհամարհէին այս վիճակը, ոչ միայն ամբողջովին կը թրջուէին, այլ կը ստիպուէին ջուրերու մէջէն քալել: Շիշլիէն մինչեւ Համամ երկարող ճամբան իր ամբողջ լայնքով գետակի մը երեւոյթը կը պարզէր: Հանրակառքերու երթեւեկը խիստ դանդաղ տեղի կ'ունենար եւ շատեր կայանները ջուրերու մէջէն կը նստէին հանրակառք: Ողողումը բոլորովին անկարելի դարձուցած էր Գարաքէօյ-Պէշիկթաշ երթեւեկը, որ 2 ժամէ աւելի ընդհատում կրեց: Իսկ էմին էօնիւի հրապարակը ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ լիճի մը երեւոյթը կը պարզէր: Ժամը 10ի շուրջ հազիւ սկսաւ անձրեւը իր թափը դանդաղեցնել, բայց կը շարունակէր տեղալ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԷՆԻԶԷԼՈՍԻ առողջական վիճակին մասին՝ զանազան վրդովիչ լուրեր շրջած ըլլալով, Փարիզի Յելլէն դեսպանատունը պաշտօնական զեկոյց մը կը հրատարակէ զանոնք հերքելու համար եւ կ'աւելցնէ թէ նախկին վարչապետը ապաքինման շրջանի մէջ է արդէն եւ իր առողջութիւնը ո եւ է վախ չի ներշնչեր:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ ծնունդները աւելի շատ են քան մահերը: 1927ի առաջին ութ ամիսներուն ծնունդները եղած են 760,202, մահերը՝ 443,111: Անցեալ տարի նոյն շրջանին ծնած էին 787,810 եւ մեռած՝ 452,805 հոգի:

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն մեր ծանօթ յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով: Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 Ֆր.). 3. Խորհուրդներու մեհեանը, Յ. Օշականի (20 Ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 Ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 Ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 Ֆր.). 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 Ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 Ֆր.). 9. Ֆոմա կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 Ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 Ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 Ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 Ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 Ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 Ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆիի (10 Ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 Ֆր.). 17. Ազգային բարերար, Եր. Օտեանի (4 Ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 Ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 Ֆր.). 20. Գաւառատանական խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 Ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թըքէբոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 Ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 Ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 Ֆր.). 24. Ֆրանսական Զբօսաշրջութիւն (15 Ֆր.)·25. Զարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 Ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 Ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 Ֆր.):

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

կը խնդրուի Ռումանիոյ մեր բաժանորդներէն իրենց բաժնեգինները վճարել «Յառաջ»ի գործակալ Յ. Ճգնաւորեանի, Պուքրէշ C. P. 487 :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ղեկավարութեամբ դերասան՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

եւ մասնակցութեամբ՝ երգիչ-դերասան՝ Ստ. Նաւասարդեանի

Այս Շբ. գիշեր ժամը 8.30ին, Bon Théâtreի մէջ, 84 Rue Chape

կը ներկայացուի ՎԷՅԻ ՏՐԻԼԲԻՆ

իսկ կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, նոյն Թատրոնին մէջ

ՔՈՆԱՆ ՏՈՅԼԻ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍը.

ՏԵՂԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ 5 և 3 ՖՐԱՆՔ

SALLE DES INGÉNIEURS CIVILS DE FRANCE
(19, Rue Blanche- Nord-Sud: Trinité)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

4 դեկտեմբեր կիրակի գիշեր

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԴԵՐԱՍԱՆ

ՊՐՆ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

"ԱՅԳԵԿՈՒԹՔ"

ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ ՀԱՅ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

խմբագրութեամբ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ, Վ. ՇՈՒՇԱՆԵԱՆԻ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Պատրաստութեան մէջ է եւ շուտով մամուլի կը յանձնուի գրական մեծ ժողովածու մը, որ պիտի հիւրընկալէ մասնաւորապէս 1914էն յետոյ հրապարակ եկած բոլոր մեր երիտասարդ գրական ուժերը, առանց ո'ր եւ է խտրութեան:

Հաւաքածոն պիտի ըլլայ պատկերազարդ, եւ պիտի ջանայ տալ 600 մեծադիր էջերու մէջ հայ նորագոյն գրականութեան հարազատ պատկերը: Արդէն դիմում եղած է գրեթէ բոլոր երիտասարդ գրողներուն, որոնց ձեռագիրներուն մեծ մասը հասած է:

Ուշացողներէն կը խնդրուի շտապել: Իսկ անոնք, որ որեւէ ժողովածուի հետեւանքով մասնակցութեան հրաւէր չեն ստացած, կրնան ձեռագիր, լուսնկար եւ կենսագրական նօթեր ղրկել հետեւեալ հասցէին.

«Այգեկութք»ի խմբագրութիւն՝ Journal «HARATCH», 208bis Rue Lafayette, Paris (10me).

Այրի Տիկին Արուսեակ Սահակեան եւ զաւակունք եւ Տէր եւ Տիկ. Ա. Վարդեան ցաւօք սրտի կը ծանուցանեն իրենց որդւոյն ու քեռորդւոյն՝

Պ. ԱՇՈՏ ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը երիտասարդ հասակի մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 4 Rue D'Alençon, Courbevoie.

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Գոյամարտ խումբի ժողովը այս կիր. կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple. Օրակարգ. խիստ կարեւոր. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. Փիլեանքուրի Զաւարեան խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Շավիլի Արդութեան Ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, ընկեր Փափազեանի բնակարանը, 10bis Rue des Trois Champtiers. Օրակարգ. զեկուցում շրջ. ժողովի պատգամաւորէն: Բոլոր ընկեր-ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պուա-Քոլոմպի մասնաճիւղի բոլոր անդամները, նոյնպէս Անիէր, Պէքոն, Արժանթէօյլ եւ Քոլոմպի շրջաններուն մարզասէր երիտասարդութիւնը կը հրաւիրուի այս Շաբաթ գիշեր ժամը 8ին, 80 Av. Pereire, Asnières, կաթողիկոսական պատուիրակութեան դիւանատունը, տեղի ունենալիք ընդհ. ժողովին:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Bois Colombesի մասնաճիւղի վարչութիւնը նկատի ունենալով ծնողքներու կողմէ եղած խնդրանքները, այս անգամ ձեռնարկած է սկաուտական խումբի մը կազմութեան: Բոլոր անոնք որ կը փափաքին, կրնան դիմել ամէն Շաբաթ գիշեր ժամը 8էն վերջ կաթողիկոսական պատուիրակութիւն:

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն, այսօր Հինգշաբթի ժամը 9ին: Ֆոյերիա: Նիւթն է՝ Տիկին Լասի ինքնագրութիւնները: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՏԷՍԻՆԻ Սեբաստիոյ Փաթրին գիւղի Հայրենակցական միութեան վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ Հոկտ. 2ին. շահած են հետեւեալ թիւերը. Ա. 256՝ հեծելանիւ մը, Բ. 288՝ գրպանի ժամացոյց մը: Գ. 303՝ ինքնահոս գրիչ մը, Դիմել՝ Rue Wilson 5, Décines (Isère).

ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՄՊԻ եւ շրջաններու Սահակ-Մեսրոպ գրադարանին հասցէն է՝ Hagop Hissayan, 22 Villa Bouveyrol, Asnières(Seine).

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՇՏՕՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Carte d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար: Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13—20, կիրակի ամբողջ օրը:

Դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի

69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck

Autobus; AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54.

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

1.50 ՖՐԱՆՔ ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՉԱՐԼՍԹՕՆ 1.50 ՖՐԱՆՔ ՑՍՊԱՌԱԾ

ՔՐՔՋԱԼԻՐ ՋԱՒԻՆՇՏԸ

Կը ղրկուի նաեւ մէկուկէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն: Գրեցէ՛ք Vahram Sévouni, 5 Av. Quihou, St. Mandé, (Seine)

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Դշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին տեղէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès

Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, եթէ չզղջալու համար:

Ձեւի անմնան շիքութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.— մաքուր կար.— Տոկուն կերպասներ.— վճարումի դիւրութիւններ

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Փօն տ'Օպնա, Ա. Դ. Կ.—Թիւր իմացութեամբ մոռցուած է:

Մարսէյլ, Մ. Թ.— Պատմուած դէպքը աւելի շատ զրոյցի կը նմանէր եւ մասնաւոր հանգամանք ունէր:

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լիոն, Ա. Վ. Հ.— Այո:

Շիքակօ, Տքթ. Բ. Պ.— 10 տոլար:

Լանսարք, Ս. Ա.— 50:

Աղեքսանդրիա, Ս. Կ.— 200: Հաճեցէք ղրկել 1 անգլ. մինչեւ 31 Դեկտ. 1927ի համար:

Ալժէր, Գ. Պ.— 70: Սկսանք ղրկել:

Շալէթ, Ժ. Չ.— 70:

Փարիզ, Չ. Պ.— 25:

Պաւիլպայ, Ս. Ճ.— 70: Երկուշաբթի թերթ չի հրատարակուիր:

Պաւառուիճ, Ս. Ա.— 140:

Էփինէ, Ա. Վ.— 36:

Մարսէյլ, Պ. Տ.— 70:

Քան, Ա. Գ.— 50:

Պերլին, Ա. Յ.— 1 անգլ. սկըսանք ղրկել:

Նիս, Տիկ. Ա. Վ.— 35 Ֆր., սկսանք ղրկել:

Տէսին, Օ. Պ.— Ձեր ուզած հասցէն՝ A. Mikaélian, Candia, Crète, (Grèce).

Տէսին-Փաթրինի, Հ. Մ.— 5:

Վիլնէօվ, Գ. Ս.— 20:

Շալէթ, Յ. Ա.— 70 ֆրանք:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԹԷՈԴԻԿԻ 1928Ի

"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"

Կուռ բովանդակութիւն, մանրատառ 656 էջ, շքեղ տպագրութեամբ ու լուսատիպ եւ գունագեղ պատկերներով: Գեղեցկագին նուէրը կաղանդի առթիւ: Գին՝ 50 ֆրանք:

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻԱԿ ՀԱՅ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

ուր կը գտնուի ճոխ մթերք մը վիպական, գրական, բանաստեղծական, թատերական, եւն. գիրքերու, երգարաններ ձայնագրուած հայկական եղանակներ Կոմիտաս Վարդապետի, Սրուանձտեանցի եւ յայտնի հայ երաժիշտներու:

Զօր. Անդրանիկի մեծ ու փոքր նկարները:

Ժողովրդական գիներ

Գաւառներէն եղած յանձնարարութիւնները փութով կը կատարուին: Դիմել՝

N. Agopianի, 95Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat.

Կ'ուզուին ձեռսէ կարող եւ ասեղնագործ պլուզ շինող գործաւորուհիներ: Դիմել՝ Երուանդ Պօտուրեանի, 7 Rue de Tournon, 51 թիւ սենեակը, մէթրօ Օտէօն:

JACQUES DE PADOVA

24, Rue Albouy, Paris (10e)

Métro: Lancry

24 Րիւ Ալպուի, Փարիզ (10)

Մէթրօ Լանքրի

Միակ գործակալ - ներկայացուցիչը հայկական, յունական, թրքական, արաբական եւ հրէական ամէն տեսակ փլաքներու, ճոխ մթերք նոր ֆօնօկրաֆներու եւ ասեղներու: Փոքրաքանակ գնումները մեծաքանակի արժէքով: Եթէ կ'ուզէք վայելել Արեւելքը՝ գնեցէք ձեր սիրած փլաքները:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆԻ ԵՒ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Վաճառատունս փոխադրուած ըլլալով աւելի ընդարձակ տեղ մը, ստացած ենք ամէն տեսակ ընտիր եւ ճոխ ապրանքներ ... րանց եւ կանանց համար:

Խնամուած կարուձեւ, ... ծայր աժան գիներով եւ դիւրամատչելի պայմաններով: ... փար մը կազմելու համար ... բաւէ անգամ մը այցելել ... 10էն սկսեալ հետեւեալ հասցէին:

SIMON HATCHIKIAN
(Tailleur)
12 Rue de la Préfecture (Ier St Etienne (Loire).

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ եւ ... հիմնովին ... հիմալսաբանական ... պատրաստ է մասնաւոր ... տալ: Դիւրամատչելի պայմաններով, դիմել՝ «Յառաջ»ի ... չութիւն:

Կ'ուզուի տան գործի ... վարժ եւ ... Ֆրանսերէն գիտցող ... մը. դիմել՝ խմբագրատուն:

ՍԱԿԱՐԱՆ

2 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի)	100 Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Tq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	»	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidie	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	Lire	[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Belga	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Ֆիորին	(Florin)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	[illegible]
» II	»	[illegible]
» III	»	[illegible]
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	[illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

4 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 484

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Մ. ՔԷՄԱԼ ԵՒ ՆՈՐ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Էնկիւրիի Ազգային ժողովի կողմէ Մուսթաֆա Քէմալ փաշայի Հանրապետութեան Նախագահ վերընտրուիլը կանխաւ ապահովուած էր: Ասիկա պարզ ձեւակերպութիւն մըն էր, քանի որ Ազգային ժողովը բաղկացած է միայն Խալք կուսակցութեան ներկայացուցիչներէն — միակ օրինական կուսակցութիւնը, որուն անվիճելի պետն ու վարիչն է Մուսթաֆա Քէմալ փաշա: Ղազին ինք ալ դիկտատոր մըն է, որ յաջողած է իշխանութեան վրայ մնալ շնորհիւ իր կորովին, յանդգնութեան, եւ, պէտք է խոստովանիլ, իր քաղաքական ճկունութեան:

Կարելի է նոյնիսկ ըսել թէ յետ պատերազմեան աշխարհին մէջ Մուսթաֆա Քէմալ միակն է որ կրցած է իրականացնել ամբողջական ու բացարձակ դիկտատորութիւնը, եւ իրեն ի նպաստ հաստատել զօրաւոր վարչաձեւ մը՝ շնորհիւ միայն իր կամքով ստեղծուած ազգային շարժման հրաշքին: Մոսկուայի մէջ Լէնինի յաջորդները ստիպուած են ենթարկուիլ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին: Իտալիոյ մէջ Պ. Մուսոլինի, ֆաշիսմի գերագոյն պետը, ստիպուած է հաշուի առնել ֆաշիստ կուսակցութեան առաջացեալ տարրերը, որոնք կ'արգիլեն իրեն ամէն վերադարձ դէպի անցեալը: Սպանիոյ մէջ, զօրավար Փրիմօ տը Ռիվէրա շատ հոգ կը տանի պահպանելու համար արդիական կառավարութեան մը էական սկզբունքները եւ կը ձգտի նոյնիսկ որոշ ազատականութիւն ցոյց տալ, իր դիրքը զօրացնելու համար: Մուսթաֆա Քէմալ այս կարգի խղճահարութիւններ չէ ունեցած բնաւ: Երբեք ոեւէ մէկուն չէ ենթարկուած: Անիկա դիկտատոր է՝ բառին խսկական առումով, ու հինգ տարուան մէջ ձեռք բերուած արդիւնքին հասնելու համար ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար շարժիլ: Անիկա այն մարդն է որ յանպատրաստից երեւակայելի ամենախոր յեղափոխութիւնը ստեղծեց կրօնական ոգիով թրծուած, հետեւաբար եւ ամէնէն աւանդապաշտ երկրի մը մէջ: Կարելի է վիճիլ այն հարցին մասին թէ այս յեղափոխութիւնը այնպէս ինչպէս կատարեց, բարի՞ք է թէ չարիք Թուրք ժողովուրդին: Սակայն անիկա կայ. մարդ պարտաւոր է նկատի առնել զայն իբրեւ իրականութիւն մը, զոր ոչինչ կրնայ հեռացնել: Քայքայուած Օսմանեան պետութեան աւերակներուն վրայ, Մուսթաֆա Քէմալ շինեց բոլորովին նոր Թուրք ազգ մը, իր սեփական անհատականութեամբ, որ արեւին տակ իր դիրքը գրաւեց, մինչ ամէն բան կարծել կուտար թէ անիկա սահմանուած է անդարմանելի փճացումի: Ասիկա իրականութիւն է:

Այս գործը բացարձակապէս կեղծ եւ անկայո՞ւն է: Այդպէս ըսել խիզախութիւն պիտի ըլլար, որովհետեւ մարդ չի կրնար նախատեսել թէ Թուրք հոգիին վրայ ի՞նչ խոր հակազդեցութիւններ պիտի գործեն այդ յանդուգն քայլերը: Սկզբունքով կարելի է պնդել թէ յիմար ձեռնարկ է մարդկային ուժերէն վեր մոգական ցուպով մը, բնականոն բոլոր հանգրուանները ջնջելով, բարեփոխել ուզել ժողովուրդ մը, որուն ամբողջ գոյութեան տիրապետած է մինչեւ հիմա իր կրօնական հաւատքին բարոյական զօրութիւնը: Փորձը պիտի ըսէ մեզի թէ Թուրք ժողովուրդը իրեն պարտադրուած այս նոր կարգերուն ո՛ր աստիճան պիտի յարմարի, առանց սաստիկ ցնցումներու: Առ այժմ կայ գործը Մուսթաֆա Քէմալ փաշայի, ներկայի միակ տէրը Թուրքիոյ մէջ, որ իր բացարձակ իշխանութենէն օգտուելով կ'ուզէ բռնի իրագործել իտէալ մը, ու եւրոպական արդիացման ձգտումները կ'աշխատի հաստատել ամէնէն նուազ ազատական արեւելեան մեթոտներով, այն աստիճան որ Էնկիւրիի կառավարութեան քաղաքական գործը երբեմն շատ վրդովիչ կը թուի, ու կարծես կ'արհամարհէ ամէն տրամաբանութիւն:

Շնորհիւ արտաքին ճակատի վրայ իր ձեռք բերած հմայքին, Մուսթաֆա Քէմալ կրցաւ ուզածին պէս շարժիլ երկրին ներսը: Ո՛չ ոք կրնար լրջօրէն հակառակիլ իր կամքին, եւ անոնք որ ատոր փորձն ըրին, անողոք կերպով խորտակուեցան: Անիկա յեղաշրջեց ամէն ինչ՝ քաղաքական, կրօնական և ընկերային մարզերուն մէջ: Իր գաղափարը այն էր որ բոլորովին Նոր Թուրքիա մը եւ իրապէս արդիական պետութիւն մը ստեղծելու համար պէտք էր հիմնայատակ քանդել անցեալը:

Օսմ. գերդաստանի գահընկէցութիւն, խալիֆայութեան վերացում, շէրիաթի ջնջում, խղճի ազատութեան հռչակում, կնոջ ազատագրութիւնով բարքերու խորունկ բարեփոխում, բազմակնութեան բարձում, ամուսնալուծումի հաստատում, խիստ պատիժներու սպառնալիքին տակ ֆէս կրելու — խորհրդանիշը աւանդապաշտութեան — արգելք, այս բոլորը կատարուեցան հինգ տարիէն պակաս ժամանակամիջոցի մէջ, առանց բարոյական պատրաստութեան, առանց ո եւ է փոխանցման շրջանի: Մնաց որ Մ. Քէմալի ըմբռնած բռնի միջոցը ուեւ է դիմադրութիւն թոյլ չի տար:

Այսպէս է սիստեմը, որով Մուսթաֆա Քէմալ կ'ուզէ արդիական պետութիւն մը ստեղծել, կազմակերպել ու ամրապնդել: Թէ այս սիստէմը կը բխի ռուս համայնավարներու եւ իտալական ֆաշիսմի նոյն սկզբունքներէն եւ թէ անհանդուրժելի է արեւմտեան ոեւէ ժողովուրդի համար, իրականութիւնն իսկ է: Թուրքիոյ մէջ անիկա յաջողեցաւ պարտադրուիլ՝ յետպատերազմեան միջազգային պայմաններուն հետեւանքով Էնկիւրիի ձեռք բերած արդիւնքներուն շնորհիւ: Մուսթաֆա Քէմալի քաղաքականութիւնն է՝ պաշտպանել եւ պահպանել Թուրք Հանրապետութիւնը՝ բռնի արդիացնելով զայն՝ դիկտատորական միջոցներով: Այս քաղաքականութիւնը կրնայ տեւել այնքան՝ որքան պիտի տեւէ Ղազիին անձնական հմայքը: Անկէ վերջ պիտի գայ սոսումը անծանօթին մէջ, որ վախճանն է բոլոր դիկտատորութեանց:

«Թան», 3 Նոյ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՌԱԳՈՅՆԸ

Այս խորագրին տակ Գահիրէի Յուսաբերը կը գրէ. (27 Հոկտ.).

— «Վերջերս նոր խաչակրութիւն մը սկսած են հայ դրօշին դէմ: Փարիզի հայ մարզական միութիւններուն ձուլման առթիւ, պայման դրուած է, որ հայ դրօշը չգործածուի միջազգային մարզահանդէսներուն մէջ, ինչպէս մինչեւ հիմակ, նկատելով զայն կուսակցական:

«Պարզ է սակայն հետապնդուած նպատակը.— խղել հայ երիտասարդութիւնը եւ հայ պատանութիւնը հայ դրօշէն, խղելու համար զայն անոր պատկերացուցած գաղափարէն:

«Կարելի չէ չվրդովուիլ: Եւ վրդովումը սկսած է մարզական երիտասարդութեան, Մասնաճիւղերուն եւ սկաուտական խումբերուն կողմէ: Բողոքի ձայներ կը բարձրանան, ուժով, հպարտ եւ յուզիչ:

«Ամէն ժողովուրդ, որ քաղաքական կեանք ունի, ունի նաեւ իր ազգային խորհրդանշանը,— դրօշը:

Եւ հայը՝ ի՛րը, Եռագոյնը՝ որ կը խօսի հեղեղանման արիւնէն, հայ ժողովուրդի անհնարին ողբումներէն, տենդէն ու տագնապէն եւ նաեւ այն մեծ Երազէն, որ սերունդները ուխտաւոր կը դարձնէ իրեն:

«Այդ Երազը՝ ազգային ազատագրութեան, հայրենի անկախութեան երազն է, որ մեր օրերուն դարձած է բացարձակ անհրաժեշտութիւն եւ կենսական պահանջ, ապրել ուզող որ եւ է ժողովուրդի համար:

«Հայ Եռագոյնը, հայ դրօշը, կը խօսի այն ազատ ու անկախ հայրենիքէն, զոր հայ ժողովուրդը ստեղծեց իր մարտնչումներով, եւ որ արիւնի ու դաւադրութեան մէջ խեղդուեցաւ, այնքան եղերականօրէն:

«Պատռելու համար Եռագոյնը, սուխ ու գետնաքարշ տարրերը պէտք է պատռեն նախ հայ ժողովուրդի սիրտը: Պէտք է խորտակեն նախ հայ ժողովուրդի անկախ ու ազատ ապրելու տենչանքը:

«Հայ Եռագոյնը է՛ եւ պիտի մնայ լուսատու աստղը, ներշնչարանը ապրող ու գալոց սերունդներուն:»

ԱՐԱԲԿԻՐՑԻՆԵՐԸ ԴԷՊԻ ԿՈՎԿԱՍ

Սեբաստիայէն 20 Հոկտ. Թուականով կը գրեն Ազդարարի.—

Հոկտ. 17ին հոս հասան 34 Արաբկիրցիներ եւ, պաշտօնական ձեւակերպութիւնները լրացնելէ յետոյ, երէկ Սամսոն մեկնեցան ինքնաշարժերով:

Մեկնողները կը յուսան թէ Սամսոնէն ուղղակի Պաթում եւ անկէ Կովկաս պիտի երթան: Ասոնք մաս կը կազմեն այն 142 արհեստաւորներուն, որոնց համար ժամաքի արտօնութիւն ձեռք բերած էր Արաբկիրի Հայրենակցական միութիւնը. անցեալ տարի չկրցան մեկնիլ, եւ հիմա է որ կ'օգտուին իրենց տրուած հրամանէն:

Տրապիզոնի սովետական հիւպատոսարանին հրահանգուած է վիզէ ընել անցագրերը: Տեղական իշխանութիւններն ալ ամէն դիւրութիւն ցոյց տուին:

Քանի մը օրէն ուրիշներ ալ պիտի մեկնին, եւ այսպէսով պիտի լրանայ 142 հոգիի ցանկը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼԻ ՆՈՐ ԿՈՉԸ

Հանրապետութեան նախագահ ընտրուելուն առթիւ Մուսթաֆա Քէմալ Թուրք ժողովուրդին կ'ուղղէ կոչ մը, որուն մէջ կ'ըսէ թէ հաստատապէս որոշած է ամբողջ կեանքը նուիրել Թուրք ազգի բարօրութեան: Կը յիշէ այն գեղեցիկ արդիւնքները որոնք ձեռք բերուեցան Հանրապետութեան հռչակումով ու կ'աւելցնէ.

«Նոր նստաշրջանին մէջ իմ գլխաւոր աշխատանքս պիտի ըլլայ ապահովել երկրին հանդարտութիւնը, Ազգային Միութիւնը եւ Հանրապետութեան հիմայքն ու զօրութիւնը. մեզ առաջնորդող էական սկզբունքն է՝ օրէնքներու գործադրութեան մէջ փնտռել բարօրութեան եւ ապահովութեան ազդակները: Հանրապետութեան Նախագահը, որ պարզ քաղաքացի մըն է, խստիւ եւ անվարան պիտի գործադրէ իրեն տրուած ուժը՝ պարզապէս օրէնքներու գործադրութիւնը ապահովելու համար: Հաստատապէս համոզուած եմ թէ հայրենիքի երջանկութեան համար մեր հաւաքական ջանքերը յաջողութեամբ պիտի պսակուին ապագային, ինչպէս անցեալին մէջ: Պիտի ջանանք ի գլուխ հանել աշխարհի յառաջդիմութեան մէջ մեր ազնիւ ազգին բաժին ինկած գերագոյն աշխատանքը: Այս պարտականութիւններուն շնորհիւ պիտի պահպանենք եւ աւելի եւս պիտի բարձրացնենք Թուրք ազգին պատուաւոր եւ արժանավայել դիրքը: Ազգ մը, որ ի հարկին գիտէ աշխատիլ մէկ անձի պէս, անվիճելիօրէն մեծ է եւ արժանի՝ մեծ ապագայի մը»:

Թուրքիոյ նոր ծրագիրները

Վարչապետ Ըսմէթ փաշայի Խալք կուսակցութեան առջեւ պարզած ծրագրին մէջ կ'ըսուի թէ Նոր Թուրքիա պիտի աշխատի դատական մարզին մէջ աւելի շատ ժողովրդավար և արդիական մտայնութիւն մտցնել: Հանրային կրթութիւնը պիտի կոթնի միակ դպրոցի սկզբունքին վրայ: Խիստ կարճ ժամանակէն գործադրութեան պիտի դրուի ձրի եւ պարտաւորիչ կրթութիւնը: Ընդհանուր կրթութեան հաստատութիւններուն կից պիտի բացուին նաեւ արհեստից վարժարաններ: Համալսարանը, ինչպէս նաեւ բարձրագոյն կրթութեան բոլոր հաստատութիւնները պիտի վերակազմուին այնպիսի ձեւով մը, որ կարենան երկրին պէտք ունեցած գիտնականներն ու մասնագէտները հասցնել: Թուրքերէն լեզուն պիտի բարեփոխուի այնպիսի ձեւով մը, որ արտայայտութեան լաւագոյն գործիքը դառնայ: Լատինական տառերու փափուկ խնդիրը խորապէս պիտի ուսումնասիրուի: Համոզուած ըլլալով որ Օսմ. կայսրութեան կործանումը առաջ բերող մեծ ազդակներէն մէկն ալ ելմտական տագնապն էր, Նոր Թուրքիա մասնաւորապէս ուշադրութիւն պիտի դարձնէ, որ հաւասարակշռուած ելմտացոյցներ ունենայ: Հաշիւներու հակակշիռը շատ խիստ պիտի ըլլայ: Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին մաքսանենգութեան դէմ կռուելու համար: Վերջապէս Նոր Թուրքիա պիտի աշխատի լեցնել իր տնտեսական պակասը:

Այս նպատակներու իրագործման համար, Խալք կուսակցութեան ծրագրած անհրաժեշտ աշխատանքներուն մէջ առաջին տեղը կը գրաւեն երկաթուղիներու եւ նաւահանգիստներու շինութիւնը, ծովային առեւտուրի զարգացումը, վարկային հիմնարկութիւններու եւ երկրագործական գործակցականներու կազմութիւնը: Կարելի եղածին չափ շուտ պիտի ստեղծուի պետական դրամատուն մը եւ ամէն ջանք պիտի ըլլայ, որպէսզի Թրքական դրամը միշտ պահէ գնելու իր նոյն արժէքը:

Աշխատաւորականներու մեծ յաղթանակը

Երեքշաբթի օր Անգլիոյ եւ Կալլէսի երկրին 330 շրջանակներուն մէջ տեղի ունեցան թաղապետական ընտրութիւններ, բացի Լոնտոնի շրջանէն: Գրեթէ ամէն տեղ պահպանողականներն ու ազատականները ճակատ կազմած էին Աշխատաւորական կուսակցութեան դէմ, ընտրութեանց տալով իրական դասակարգային պայքարի հանգամանք:

Աշխատաւորականները տարին խիստ ջախջախիչ յաղթանակ մը: Ահա՛ ընտրութեանց պատկերը.— Պահպանողականները շահեցան 7 աթոռ եւ կորսնցուցին 78, որով իրենց կորուստն է 71. Ազատականները շահեցան 13 եւ կորսնցուցին 33, որով զուտ կորուստն է 20. Աշխատաւորականները շահեցան 112 եւ կորսնցուցին 12, որով շահեցան 100 նոր աթոռներ: Անկախներն ալ կորսնցուցին 9 աթոռ:

Աշխատաւորականները մեծապէս քաջալերուած են այս արդիւնքէն եւ յուսալից աչքերով կը սպասեն յառաջիկայ տարուան խորհրդարանական ընտրութեանց, ջախջախիչ նոր յաղթանակ մը եւս արձանագրելու համար:

Ազատականները բոլորովին յուսախաբ եղած են:

Այս յաղթանակով Աշխատաւորականներուն ձեռքը կ'անցնի 750 թաղապետական աթոռներէն 350ը:

Անգլիա եւ Եգիպտոս

Եգիպտոսի վարչապետ Սարվաթ փաշա Երկուշաբթիէն ի վեր Լոնտոնի մէջ կը շարունակէ իր բանակցութիւնները արտաքին Նախարար Սըր Օսթըն Չէմպըլէնի եւ անգլիական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԵՐԸ ԽՐԻՄԻ ՄԷՋ

Մուրճ-Մանգաղ (27 Հոկտ.) կը գրէ.—

Թէոդոսիոյ շրջանին մէջ Հայերը բնակութիւն հաստատած են գլխաւորաբար հետեւեալ գիւղերուն մէջ, Սու-Բաշի, Շէյխ Մամա, Սամաշ-Էլի, Շէյխ-Էլի, Կրինիչկա, Աղ-Զարա, եւ ուրիշ գիւղեր: Բոլորը կը կազմեն 150 ընտանիք եւ գաղթականներ են գրեթէ մեծ մասով հասած՝ Տրապիզոնի գիւղերէն, սկսեալ 1894էն: Ընդհանրապէս պարտիզպաններ են, եւ զարգացում չունին: Իսկ առողջապահութեան մասին, գաղափար իսկ չունին.

Ճաշի ատեն, մէկ ամանէն կերակուր կ'ուտեն, միաժամանակ, 5-10 հոգի, փայտէ դգալներով: Նոյնքան մարդ գինին կամ օղին կը խմեն մէկ բաժակով, միշտ աւելցուկը խառնելով իրարու: Բնակարանները չունին տախտակէ յատակ, մեծագոյն մասը հողէ է: Այլեւս կրնաք երեւակայել թէ ո՛րքան փոշի կայ բնակարաններուն մէջ, մանաւանդ որ փոքրիկ պատուհանները մշտապէս ամրափակ են եւ միայն աղօտ լոյս մը ընդունելու կը ծառայեն: Աւելցուցէք նաեւ որ տունին մէջ բոլոր այրերը կը ծխեն:

Ձմեռ գիշերները, երբ այրերը և երախաները միասին կը նստին ժամերով, ծուխը կը լեցուի սենեակներուն մէջ: Գիւղացիները, իրենց տունը շինած ատեն, երբեք չեն խորհիր պատուհանները բանալ արեւին կողմը: Սովորական է մէկուն ծխած սիկարը, ծայրը թրջած իսկ ըլլայ, տալ ծխելու ուրիշին, որ հաճոյքով կ'ընդունի ու կը ծխէ:

Երախայ մկրտելու համար չեն նայիր ձիւնին ու բուքին, ոչ ալ ամառուան տաքին, ու կը դրկեն մօտ 20 վերստ հեռու քաղաք մը, ուր եկեղեցի կայ: Ամբողջ օրը մօրմէն զատելով, խեղճ երախային բերանը կը դնեն լաթի մը կտոր, որուն մէջը քիչ մը շաքար կը դնեն և նախ իրենց բերանին մէջ կը թրջեն, փոխան պտուկի:

Երբ մայրը բացակայի, ուրիշ մայր մը իր ստինքները կը դնէ երախային բերնին: Երբ առողջապահական խօսք մը ըսես, վրադ կը խնդան:

Բարեբախտաբար, առողջաբար օդ ունին, զովասուն ու զուլալ ջուրեր, որ կը վերանորոգեն անոնց մարմինը:

ՉՄՇԿԱԾԱԳԻ ՀԱՅՈՑ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

Չմշկածագէն Թղթակից մը կը գրէ Սօն Սաաթի թէ՝ Հայերէն մնացած բաւական լքեալ կալուածներ կան այնտեղ, որոնք նախապէս վարձու կը տրուէին բայց յետոյ ծախուիլ սկսան: Թղթակիցը կը գանգատի որ այս կալուածները փոխանակ առանձին առանձին ծախուելու, քանի մը տուներ կը միացուին եւ խումբ խումբ կը ծախուին, այնպէս որ ամէնէն աւելի ազդեցիկ անձերու ձեռքը կ'անցնին անոնք, բնակչութեան մէջ հարուստներ չգտնուելուն պատճառաւ:

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԵՏ. ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԸ

1927 - 1928 տարուան արձանագրութիւններուն համաձայն, Երեւանի Պետական Երաժշտանոցը ունի հետեւեալ դասարանները ըստ գործիքներու 1.— Դաշնամուրի, 60 աշակերտով, 2.— Մանկավարժական, 50 աշակերտով, 3. — Ջութակի, 48, 4.— Սոլօ, 30, 5.— Պարտադիր խմբերգներու համար, 30 հոգի, 6.— Նախապատրաստական, 20, 7.— Թաւ - Ջութակի, 18, 8.— Արեւելեան գործիքներու, 18 աշակերտով:

ՆՈՐ ԽՈՒՃԱՊ

Այս խորագրին տակ, Դրօշակ նոյեմբերի Թիւով կը հրատարակէ երկար Թղթակցութիւն մը, որուն առաջին մասը կ'արտատպենք ստորեւ.— ԽՄԲ.

Տարագիր ընկերնե՛ր,

Եթէ ստրկացած ու աղճատուած հայրենիքի անմխիթար ներկան շարունակում է ծակել ձեր սիրտը, եւ նրա փրկութեան օրը ուշանում է հոգեմաշ դանդաղութեամբ, եթէ ապարադ հայրենիքի կարօտը անշէջ կրակի պէս այրում է ձեր հոգին եւ օտար երկնքի տակ քարշ էք տալիս ձեր գոյութիւնը լքումի ու արհամարհանքի ենթակայ— այնուամենայնիւ, երանի ձեզ։

Եթէ ծովերով ու ովկիանոսներով բաժանուած ձեր հարազատների ու սիրելիների կարօտը կիզող բոցերի պէս խանձում է ձեր սրտերը եւ հայրենի օջախը գէթ մի անգամ եւս տեսնելու անազորոյն բաղձը տակաւին խորշում է ձեզնից, եթէ թողել էք անօգնական ու թշուառ ծնողներ, անպաշտպան կին ու երեխաներ, որոնց գորովագութ տեսութիւնն էք երազում սրտմաշուկ անձկութեամբ այսքան տարիներ —էլի՛ երանի ձեզ։

Եթէ ապրում էք ծայրայեղ չքաւորութեան եւ սուր կարիքի մէջ, կիսաքաղց ու բոկոտն, եթէ մի կտոր հացի անիծեալ հոգսը արճիճի պէս ճնշում է ձեր ուղեղը եւ հնամաշ ցնցոտիները ծածկում են ձեր մերկութիւնը— դարձեալ երանի ձեզ։

Երանի ձեզ, որովհետեւ դուք հեռուից միայն գիտէք՝ ի՞նչ է նշանակում բոլշեւիկեան իշխանութիւն։

Երանի ձեզ, որովհետեւ չէք զգում գռեհիկ ու անբարտաւան իշխանաւորների տիրապետութեան ծանրութիւնը, ուր տգիտութիւնը ղեկավարող է, դաժանութիւնը՝ մրցութեան առարկայ, խաբէութիւնը՝ սրբագործուած միջոց։

Որովհետեւ չէք տեսնում քաղաքների այլասերումը, ուր ընտանիքը այլանդակուած է, ծնողները՝ կուտատ, մանուկները՝ պոռնիկ...

Երանի ձեզ, որովհետեւ ձեր շուրջը չեն վխտում վարձու եւ անվարձ լրտեսների անհամար վոհմակներ, ուր սպառնալիքը մշտնջենական է, սարսափը՝ շըշմեցնող, կործանումը՝ մազից կախուած։

Կաթիլ-կաթիլ քամեցին մեզնից ինչ որ դեռ եւս սուրբ էր մնացել մեր մէջ, ինչ որ մարդկային էր։ Անզգայ դիակներ դարձրին մեզ, անլեզու անասուններ, որոնց վրայ իշխում են յարափոփոխ քմահաճոյքով։

Խորտակեցին մեր կամքը եւ մարդ մեքենաների վերածեցին մեզ։ Ուրանում ենք երէկուայ գաղափարներն ու սրբութիւնները, երբ հարկադրում են, հայհոյում ենք, երբ հրամայում են, մատնում ենք, երբ սպառնում են...

Իսկ դուք, դուք երջանիկ էք, ձեր կեանքն ազատ է, հոգին՝ անկաշկանդ եւ խիղճը մաքուր։

Երանի՛ ձեզ։

* * *

Անօրինակ, աննախընթաց խուճապ։

Հայաստանի ամբողջ տարածութեան վրայ ահա մի ամիս է, ինչ չէկիստների, կոմենդանտների, օսօբիստների(*) եւ այլ լիազօրների միջոցով տեղի են ունենում փութկոտ եւ անողոք խուզարկութիւններ եւ զանգուածային ձերբակալութիւններ։ Խուզարկում են ամէն տեղ եւ ամէնքին, ում վրայ կասկածում են՝ գրաւում են բոլոր տեսակ զէնքերի մնացորդները, սկսած արագաձիգ հրացաններից մինչեւ որսորդականը, դաշոյնից մինչեւ... հեռադիտակ։ Ձերբակալում են այս անգամ ոչ թէ յայտնաբերուած գաղտնի կազմակերպութիւնների անդամներին, այլ բոլոր նրանց, որոնք եղել են դաշնակցական կամ համակիր, բոլոր նրանց, որոնք ինքնապաշտպանութեան օրերին զէնք վերցնելու ընդունակ են եղել։

Բանտարկում են առանց սեռի, հասակի եւ դասի խտրութեան.— գիւղացիներ, բանուորներ, արհեստաւորներ, առեւտրականներ, հոգեւորականներ, նախկին զինուորականներ, կարմիր բանակայիններ, ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ, ուսանող-ուսանողուհիներ եւայլն։ Գաւառների եւ քաղաքների բոլոր բանտերը լեցուած են «անվստահելի» բանտարկեալներով, որոնց մաս-մաս ուղարկում են կամ պիտի ուղարկեն հեռաւոր Ռուսաստան։

Ազգաբնակութիւնը ահ ու սարսափի մէջ է, չտեսնուած խուճապի մատնուած. անհամար ընտանիքներ զրկւում են միակ աշխատողներից, անթիւ տնտեսութիւններ դատապարտւում են քայքայման։

Ինչո՞ւ, սակայն, ի՞նչ է պատահել։

«Համաշխարհային կապիտալիզմը», «գիշակեր բուրժուազիան», Ամերիկայից մինչեւ Եապոնիա, Անգլիայից մինչեւ «եղբայրական» Թուրքիան, նրանց հետ «դեղին ինտերնացիոնալը», ռենեգատ Կաուցկիներն ու Օտտօ Բաուէրները, Մակդոնալդներն ու Վանդերվելդները, մի խօսքով ամբողջ «յետադէմ» աշխարհը պատրաստւում է յարձակուել խորհրդային անմեղ գառների վրա...

Եւ Խորհրդային Միութեան մի անբաժան մասնիկը՝ Խորհրդային Հայաստանն էլ իր հերթին պէտք է պատրաստ լինի, պարտաւոր է ձեռք առնել բոլոր նախազգուշական միջոցները։ Եւ այդ կողմից նրա վարիչները գերազանցում են իրենց եղբայրակիցներին։ Նրանք հազարաւոր միտինգների մէջ հազարաւոր բանաձեւեր են քուէարկում թէ ժողովրդի «խնդրանքով» ու «հրաւէրով» էր, որ բոլշեւիկները եկան հաստատուեցին Հայաստանում։ Ոգի ի բռին աշխատում են մինչեւ վերջին դանակը խլել հայ շինականից եւ քաղաքացուց, իսկ նրա հարեւան վրացին եւ, մանաւանդ թուրքը... Նրանց համար օրէնքը գոյութիւն ունի միայն ձեւականօրէն։ Նրանց մօտ զէնքը մնում է անձեռնմխելի եւ այն էլ ոչ թէ տանը մէկ, այլ շնչին մէկական զէնք...

Հայ բոլշեւիկը չի էլ կամենում մտածել, թէ իր պետական խարխուլ ու բռնազբօսիկ իշխանութիւնը տապալելուց յետոյ՝ ռուս զինւորը հրացանը կը նետէ ուսը եւ քայլերը կ'ուղղէ դէպի Մատուշկա Ռուսաստանը, ինչպէս արաւ 18 թւին, իսկ ցեղային հին հաշիւները կարող են նորից հրապարակ գալ, եւ մէջտեղում հայ ժողովուրդը կը մնայ անզէն ու անպաշտպան։ Այդ նրանց չի հետաքրքրում. «Մեզնից յետոյ ջրհեղեղ» —ահա նրանց ղեկավար նշանաբանը՝ մէկը՝ սկիզբից մինչեւ վերջ։

Եւ արդարեւ, ամէն մէկին յայտնի է, որ բոլշեւիկները պատրաստ են բովանդակ երկիրը զոհաբերել, միայն թէ փրկեն իրենց։ Նրանք, դուցէ, կը հրաժարուէին իրենց քայքայուած արդիւնաբերութեամբ, յետամնաց տեխնիկայով ու կասկածելի բանակներով ամբողջ աշխարհի դէմ դուրս գալու յիմար մտքերից, եթէ համոզուած լինէին, որ իրենց իշխանութեան անկումից յետոյ անվտանգ կը մնար իրենց ֆիզիքական գոյութիւնը։ Բայց նրանք շատ լաւ գիտակցում են, որ իրենց տիրապետութեան անկումից յետոյ բոլոր ճանապարհները փակ են իրենց առջեւ եւ որ ապաստանելու ոչ մի անկիւն չունեն այս ընդարձակ աշխարհում...

Գիտեն, որ իշխանութիւնը և ֆիզիքական գոյութիւնը, իրենց համար, մի զուգորդուած եւ անբաժանելի հասկացողութիւն է, եւ այդ երկու բաները միմեանցից բաժանելը հաւասար է մարդու գլուխը իրանից բաժանելուն։ Ու չենք կասկածում, որ պատերազմի դէպքում խորհրդային իշխանութիւնը մարդկութիւնը պիտի սասանեցնէ իր բովանդակ դաժանութեամբ եւ այնպիսի զարհուրանքներով, որոնց առաջ պիտի նսեմանան Կալիգուլաներն ու Ներոնները...

Սակայն, ի՞նչ հակասութիւն է այդ։ Բանւոր-գիւղացիական կառավարութիւնը ինչո՞ւ է զինաթափ անում իր պաշտպանած դասակարգերին, հէնց, օրինակ, Հայաստանի կառավարութիւնը. չէ՞ որ հայ գիւղացիութիւնը երդւում է մինչեւ արեան վերջին կաթիլը հաւատարիմ մնալ խորհուրդների «հարազատ» իշխանութեանը։ Չէ՞ որ այդ գիւղացիութիւնը ընդմիշտ երես էր դարձրել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնից եւ այլեւս չպիտի խաբուէր նրանից։ Եւ, վերջապէս, չէ՞ որ հայ գիւղացին իր աչքերով տեսաւ, հասկացաւ ու վայելեց խորհրդային կարգերի բերած ազատութիւնը, խաղաղութիւնը, առատութիւնը եւ, մանաւանդ, արար աշխարհը զարմացնող շինարարութիւնը։

Արդ, ումի՞ց է վախենում, ումի՞ց է զգուշանում նա. իր պրոլետարիատի՞ց, գիտակցութեան եկած գիւղացիութիւնի՞ց...

Այո՛, նա վախենում է, նա սարսափում է ճիշտ որ գիտակցութեան եկած հայ գիւղացուց. այն գիւղացուց, որին խաբելը հեշտ է, բայց մարսելը դժւար, որի պարանոցը այլեւս անկարող է տանել բոլշեւիկեան ծանրութիւնը եւ որի սրտում վաղուց է կուտակւել սեւ ատելութեան եւ անզուսպ զայրոյթի կրակը։

(*) ցեկայի յատուկ զօրամաս։

ՀԱՅԵՐԸ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Ժընեւի հայ գաղութը, 50—60 ընտանիք ունի ամէն հայ գաղութի սովորական կեանքը, այն տարբերութեամբ, որ տեղական ժողովուրդի խաղաղ եւ կիրթ կեանքը իր բարերար ազդեցութիւնը ըրած է անոր վրայ։

Նիւթապէս, կարելի է ըսել, բարեկեցիկ են — առանց արագ հարստանալու մարմաջի, քանի որ ամբողջ Զուիցերիան ճարտարարուեստական երկիր ըլլալով, այդպիսի ոգի մը չի տար։ Բայց ուրիշ երկիրներէ ունի գէթ այն տարբերութիւնը, որ գործերը ընդհանրապէս կ'ընթանան առանց մեծ տարուբերումներու, որով եւ անգամ մը յաջող սկսուած գործը, նոյն թափը կը պահէ գրեթէ անսայթաք։ Գործարանատէր, վաճառական, բժիշկ, խանութպան եւն. կան նաեւ հասութառուներ։

Հայերը կեդրոնացած են գլխաւորաբար Ժընեւի մէջ, ուր աչքի կը զարնեն հետեւեալ երեւոյթները.—

1. Հակառակ քաղաքակրթական ուժեղ միջավայրին, քիչ բացառութեամբ պահած են ազգային լեզուն ու սովորութիւնները եւ նկատելի ձգտում կայ դեռ պահելու ու պահպանելու նաեւ մանուկներու մէջ, որոնք առ ի չգոյէ հայ վարժարանի, զուիցերական դպրոցներու մէջ ստանալով իրենց նախակրթութիւնը, տակաւ կը մոռնան հայերէնը։

2. Հայ գաղութը դեռ սերտօրէն փարած է իր ազգային եկեղեցիին եւ կապուած ազգային սովորոյթներուն։ Քանի մը տիկիններու եւ պարոններու շնորհիւ կազմուած է Եկեղեցասիրաց միութիւն մը, որուն կը մասնակցին որոշ ամսավճարներով համարեա բոլոր Հայերը։ Այս միութիւնն է, որ կեանք ու կենդանութիւն կու տայ գաղութին, հետաքրքրելով ամէնը։ Տարին 2—3 անգամ հոգեւորական մը կը հրաւիրեն, վարձու սրահի մէջ եւ շարժական խորանի վրայ պատարագելու։

Միութիւնը ունի իր վարչութիւնը, կազմուած գործունեայ եւ գաղութի յարգանքը վայելող տիկիններէ եւ պարոններէ, որոնք անձնական աշխատանքով կը մասնակցին գործերուն։

3. Ժընեւի անունին հետ, ամէն գիտակից Հայու համար, կարծես կապուած է Քրաֆթ-Պոնարի անունն ու հոն գտնուած հայ որբանոցը։ Քրաֆթ-Պոնար ամենագործօն եւ Հայէ մը աւելի, կարելի է ըսել, հայութեան, եւ մասնաւորապէս որբանոցի համար ամէնէն եռանդուն անձն է, որու բացառիկ գործունէութեան շնորհիւ կը պահուի այս հաստատութիւնը իր հարիւրէ աւելի երկսեռ որբերով։

Այս որբանոցը, որու սկզբնաւորութիւնը կը հասնի մինչեւ 1896 թուականներուն Ռուսոյ, մասնաւորապէս Սեբաստիոյ մէջ ատեն մը մնալէ յետոյ, 1920ին կ'անցնի Պոլիս ու 1922ին կը փոխադրուի Զուիցերիա, հիմնուած է «Հայոց բարեկամ» Զուիցերացիներու նախաձեռնութեամբ։

Որբանոցը ունի երկու բաժանում. փոքրերու եւ մեծերու։ Առաջինը որ կը գտնուի Ժընեւի մօտ Պընեէն գիւղին մէջ եւ ունի իր սեփական շէնքը, նախակրթարան մըն է հայ լեզուով, մինչ մեծերունը, որ կը գտնուի Ժընեւի մէջ եւ առաւելապէս բնակարան մըն է վարձու, ուր երկսեռ որբերը կը գիշերեն եւ ցերեկները կ'երթան Զուիցերիոյ կրթական եւ արհեստագիտական հաստատութիւնները, իսկ իրիկունները կը ստանան հայագիտական դասեր։

Որբանոցի ներքին կեանքը աւելի կամ պակաս նման է ուրիշ որբանոցներու կեանքին, ուստի չարժեր անոր մասին ծանրանալ։

Բայց պէտք է ուրախութեամբ շեշտել հոն տիրող հայկական ոգին։ Ինչ եղանակով որ զուիցերացի մանուկը զուիցերական քաղաքացի կը կրթուի, նոյն եղանակով ալ հայ մանուկը հայկական դաստիարակութիւն կ'առնէ։ Գէթ ձգտումը այս է։ Պատանին մինչեւ հաստատութենէն հեռանալը կը խօսի հայերէն, կը սորվի դպրոցական հայերէնը, կը սիրէ հայկական կեանքը, չ'ուծանար հայութենէ, չ'արհամարհեր Հայը իբր փոքր, թշուառ, թափառական ժողովուրդ։ Մինչ մեր շատ մը ուրիշ որբանոցներուն մէջ, մանուկները կը պահուին իբրեւ թէ զուտ մարդասիրական նպատակով առանց նկատի առնելու անոնց ազգային հանգամանքը։ Անոնք ապազգային կրթութիւն կը ստանան յաճախ օտար լեզուով։

Ուսման ծրագիրը ազատ է պետական պարտադիր սեղմիչ հրահանգներէ։

Զուիցերական միջավայրի գործնականին յարմար ուսման առաւելապէս հայերէնով եւ հայ ոգիով աւանդումին համարժէք պէտք է շեշտել որբերու կեանքի գործնականին՝ ինքնապահ դառնալու հոգածութիւնն ու արդիւնքը։

Մանուկները նախ կատարելով որբանոցի եւ անոր յարակից բանջարանոցի, գոմի, խոհանոցի եւ ընդհանրապէս բնակարանի ներքին բոլոր աշխատանքները, կը վարժուին սիրել եւ ոչ թէ արհամարհել այդ տնային աշխատանքը, որ կը կազմէ անոնց ապագայ կեանքի սկիզբը, որու շարունակութիւնը պէտք է ըլլայ իրենց սորված մասնագիտութեան կիրարկումը որբանոցէն դուրս։

Որբերը սովորելով իրենց ընդունակութեան յարմար մտքի թէ ձեռքի աշխատանք մը, կեանք կը մտնեն ոչ իբրեւ անվարժ մարդիկ, այլ մարդիկ, որոնց գործը արդէն որոշ է, միայն աշխատութեան տեղ պէտք է գտնեն։ Ըսով անոնք ունին ինքնավստահութիւն եւ ոչ թէ երկիւղ կեանքի անորոշ ասպարէզի համար։

Դժբախտաբար նիւթական եւ այլ շատ մը պատճառներով ուրիշ բազմաթիւ որբանոցներէն հեռացողներ անզէն կը մտնեն կեանք, խաղալիք դառնալով ամէն պատահմունքի. եթէ անոնք ալ որ եւ է գործնական արհեստ ունենային, խումբերով չէին վաճառուիր, իբրեւ հասարակ գործաւոր, այս ու այն գործարանին։

Հայ հասարակութիւնը դեռ պէտք եղած տեղեկութիւնն ու ծանօթութիւնը չունի դժբախտաբար այս հաստատութեան իրական եւ էական արժէքին մասին։ Մինչ պէտք էր որ մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնէր եւ իր նիւթական թէ բարոյական աջակցութիւնը չզլանար անոր։

Երանի թէ մեր միւս որբանոցներն ալ, այս հաստատութեան ոգին եւ արդիւնքը տային, որդեգրելով ասոր գործնական սկզբունքները։

Որբանոցի տնօրէն Պ. Պ. Գէորգեան, որ երկար ատեն վարած է Դպրոցասէրի վարժարանը Պոլսոյ մէջ, այժմ հոյլ մը հայ եւ օտար եռանդուն ուսուցիչներու եւ ուսուցչուհիներու աջակցութեամբ կը վարէ ամբողջ գործը։

Գ. ՎՐԴ. ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

ՑԱՐԴԳՈՂ

ՆԱՀԱՊԵՏ ՔՈՒՉԱԿ

Պ. Արշակ Չօպանեան, անցեալ հինգշաբթի, ընտիր բազմութեան մը առջեւ, իր նիւթին հանդէպ ունեցած նախասիրութենէն զգալապէս ոգեւոր, խօսեցաւ Քուչակեան բանաստեղծութեան մասին։

Նիւթին անցնելէ առաջ յատկանշական ու յուսադրող երեւոյթ է, ըսաւ, որ, Ամերիկայէն մինչեւ Փարիզ, սկսած է հետաքրքրութիւն մը գրականութեան մասին, մէկը ազգային կենսունակութեան ամենամեծ ազդակներէն։ Յետոյ ուսումնասիրուած դասախօսութեամբ մը ներկայացուց Քուչակի արուեստը.

— Սիրոյ բանաստեղծն է Քուչակ, եւ յաւիտենական բանաստեղծը։

Երիտասարդութեան ժամանակ կը ճանչնայինք միայն հին կրօնական, միստիք բայց միակողմանի բանաստեղծութիւնը։ Արիականները կամ Պարսիկները բազմակողմանի գրականութեամբ օժտուած են, մինչդեռ աննկուն կամքով ապրելու տենչացող մեր ցեղը, ինչո՞ւ, Նարեկացիներու հետ, չպիտի ունենար աշխարհիկ զգացումներու արտայայտութիւններ։

Օտարներու կարծիքն էր՝ թէ Հայերը չունին ուրախ ու կենսունակ բանաստեղծութիւն։

—1896ին գացի Վիեննա, Վենետիկ, ուր միջնադարեան տաղասացներու, Գ. Աղթամարցիի, Յ. Թլկուրանցիի, Ֆրիկի գործերուն քով, արհամարհուած անկիւններու մէջ, գտայ հատ ու կտոր տաղեր, գունագեղ, անկեղծ ու հայկական, «Հայրենի քնար», «Տաղ հայրենի» խորագիրներու տակ։ Նոյն տարին Փարիզ, գրքոյկ մը գտայ «Հայ երգ» անունով, Թիֆլիս հրատարակուած, որուն յառաջաբանին մէջ նոյն երգերուն տակ Արիստակէս վարդ. Տեւկանց կը դնէր Քուչակի անունը։ Այդ բանաստեղծութիւններու շարքը ոմանց կողմէ վերագրուած էր Վանայ Խարականիս գիւղացի Քուչակին։ Սակայն կասկածելի է որ Քուչակը ապրած ըլլայ 16րդ. դարուն։ Լեզուն բոլորովին տարբեր է Վանայ բարբառէն, այլ տաղաչափութեամբ ու լեզուով գրեթէ յար եւ նման Ակնայ անտունիներուն։ Բայց և այնպէս ուզեցի որ մասնաւոր անունով մը մէջտեղ գան անոնք ու այսպէս, վերագրեցինք զանոնք Վանայ Խարականիս գիւղացի Նահապետ Քուչակին։

Մեր պատմութիւնը լեցուն է հանելուկներով։ Քուչակեան բանաստեղծութիւններն ու Քուչակի հարցն ալ հանելուկ է, ինչպէս Խորենացին, Ագաթանգեղոսը, Փաւստոս Բիւզանդացին, [illegible]։ Քուչակ 16րդ. դարէն առաջ ապրած է, բայց ո՛չ 13րդ. դարէն առաջ, թուրանական տիրապետութեան ազդեցութիւնը իր լեզուին վրայ փաստ է։ Կարեւորն այն է, որ գոյութիւն ունի բանաստեղծութիւններու [illegible] շարք մը, որ մեր բանաստեղծութեան ամէնէն հարազատ ու հայկական արտայայտութիւնն է, եւ եթէ անոնք հեղինակութիւնը չեն Քուչակին, ուրեմն կը պատկանին աւելի մեծ հեղինակի մը՝— հայ ժողովուրդին։

Էջմիածին, Փարիզ, Վենետիկ եւ Վիեննա գտնուած ձեռագիրներու մէջ, անոնց տարբեր ընթերցումներուն գոյութիւնը ապացոյց մըն է թէ, անոնք իրենց ժամանակին աւանդաբար տարածուած ու երգուած են ժողովուրդին մէջ, եւ ոչ թէ ընթերցուած միայն մէկ ձեռագրէ։

Այս տաղաշարքը կարծուածէն շատ աւելի ճոխ է։

Յատկութիւնները.

Ա.— Կուռ ու հակիրճ։ Արեւելեան թերութիւն է երկարաբանութիւնը։ Բայց հելլենական ճաշակի կատարելութիւն կայ Քուչակի մէջ։

Բ.— Ճիշտ իր ժամանակի լեզուով կը գրէ, պարսկերէնով ու թուրքերէնով խառն աշխարհաբար մը, որ իր [illegible] գեղեցկութիւնը կը կորսնցնէ, եթէ որ եւ է ձեւով թարգմանութեան ենթարկուի։

Գ.— Հայկական տաղաչափութիւն։ Մէկ տողը կազմուած է 7 վանկէ (=3+4) եւ 8 վանկէ (=3+5)։ Վարպետի հատուածներ, Հայոց միայն յատուկ, որոնք բնորոշուելու համար հիներուն կողմէ մակագրուած են «հայերէն» բառով, ինչպէս Թուրքերը ունին իրենց «Թիւրքի»ները։

Դ.— Սէրը։ Հիներու մէջ սէրը եղած է միշտ տխուր, ողբագին ու ցաւակոծ արտայայտութիւն, մանաւանդ Թլկուրանցիին ու Կ. Երզնկացիինը։ Քուչակինը բազմակողմանի է։ Իր մէջ քառեակը սիրային ամբողջ վէպ մըն է, վարդագոյն, [illegible] անական ու հպարտ։

Քուչակ ունի ժողովրդական իմաստութիւնը, բարքերն ու մտայնութիւնը արտայայտող [illegible] խրատական բանաստեղծութիւններ։ Ունի պանդուխտի սակաւաթիւ երգեր, որոնց քով [illegible] չակուոր «Կռունկ»ն իսկ կը տժգունի։

Քուչակի սէրը արաբական, պարսկական, թրքական երգերուն նման լկտի չէ։ Եթէ մերթ յանդուգն է ան, մտածումը [illegible] գին միշտ մաքուր, ազնիւ ու [illegible] ողջ են դարձեալ։

Ե.— Օտարներու հետ ոչ մէկ [illegible] առնչութիւն ունի Քուչակ. [illegible] այս իր ամենամեծ յատկ[illegible] թիւններէն մին է։ Ունինք [illegible] մարիտ տաղանդներ, ինչպէս [illegible] Սայաթ Նովա, բայց օտար մը[illegible] նոլորտի մէջ զարգացած, օտար ազդեցութեամբ մեծցած, հարազատ չէ ինչպէս Քուչակն է։

Դասախօսը մէջ ընդ մէջ [illegible] կարդաց Քուչակէն քառեակներ, որոնք անկեղծ խանդավառութիւն մը ստեղծեցին։

ՏԻՐԿԱՅՐ

ՄԱՐԴԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.— Մէկ[illegible] (Ամերիկա) հասաւ Մարկ[illegible] Տոլար շոգենաւը, որ կը պա[illegible] թէ ովկիանոսին բացերը [illegible] դիպած է ճամփորդական նա[illegible] նաւակի մը, որուն բնակիչ[illegible] մնացած էին։ Նաւապետին [illegible] նակին մէջ կար երկու դիակ[illegible] նաւին մէջ՝ ոսկորներ։ Այ[illegible] կը կարծուի որ, երկու դիակ[illegible] վերջին մնացորդներն են եւ [illegible] նոնք ապրած են ուտելով իր[illegible] ընկերներուն միսը, մինչեւ [illegible] անուղը հատնելով, իրենք ալ [illegible] մեռած են։

ԲԱՐԵՆԻՇ ՄԸ

…նութեան թշնամութիւն մը …թեան ճաստատել թէ՝ ա… …ւ տակ նոր բան չկայ։ …մեր հայրենակիցնե… …ութեան է որ կը կիրարկեն …իծ որ անցեալ օր, իբր …թիւն մը կը հրամցնէի, — մանկավարժա… …մը տարբերը։ …կան Անգլիացի մը կը …թէ Հայերը «շատ ու կը խօսին, կը խաբեն, կը կուգին են» եւայլն։ …ոչ սակայն հոն սխալ կը …կրնայ հոս շիտակ …«բացարձակ ճշմար… …չկայ», միայն ա՛յս է …ճշմարիտ։ Ջա… …ուրեմն հիմնել մեր Անգ… …թէ՝ չարաչար կը սխալի, …դատապարտելով …թիւններու համար, զորս …կը նկատենք առաքինու… …եւ որոնցմէ կը սպա… …ազգին փրկութիւնը։

…խօսիլ. — Եթէ յանցանք …ուրեմն քաղաքակիրթ …գործը չգոհացաւ իր երեսփո… …կան եւ ծերակուտական …եւ ելաւ «Ազգերու …ութիւն» մըն ալ հիմ… …կը տեսնէք թէ՝ ճակատու… …մէջ չխնալու համար, չի …Անգլիացի ըլլալ։

…խօսիլ. — Խօսքը՝ որ եւ է …հիմնական եւ կենսական …է. Աստուած անգամ, …մը ստեղծեց աշխարհը. …ուրեմն, որքան շուտ ըլ… …այնքան շատ կ'արտադրէ։ …մարդարարութեան այս դա… …մէջ, եթէ մեր Անգլիացին …թէ՝ արագութիւնը դա… …է, պէտք պիտի ըլ… …վերցնել շոգենաւը, շոգե… …օդանաւը, ինքնաշարժը, …Թելտրը, եւայլն, եւ …մեզի բարեկամ է, ին… …որ ետ մնանք աշ… …եւ խօսքը՝ մեր բերնէն …հանենք գոմէշի դանդա… …թեամբ։

…ել ու սուտել. — Նպատակը …ցնէ միջոցը։ Այս սր… …նշանաբանն է եւրոպական …թեան ընդհան… …եւ անգլիական քաղա… …թեան։ Մամուլուրապէս, …կը ջանանք հետեւիլ մենք …իբր բարձրացման ըն… …տարր։ Մեզի համար, …երբեք նպատակ չէ ե… …այլ միջոց՝ պատուաւոր …համար։ Իսկ եթէ անոր …մէջ, երբ եւ իցէ …ենք, Անգլիացիին կը …թէ՝ չունինք իրենց …ութիւնը։

…ութիւն. — Ամէն հողի …եւ ամէն աստղի տակ՝ …թեան բացարձակ յայ… …է. դատապարտելի՞ է, …ամէն վայրկեան, առիթը …ճաստատելու քա… …թեան վնասները։

ԲԱՆՒՈՐԻ ՀՈԳԵՐ

ՍԱՐՍԷԼ. — Մօտաւորապէս երկու տարիէ որ կ'աշխատէի Սիթ-րոէնի ինքնաշարժի գործարանը, Անցեալ տարի գործազրկութեան տագնապէն խուսափեցայ, սակայն այս տարի Օգոստոս 5ին շարք մը գործաւորներու հետ միասին գլխ ալ հանեցին։ Թէեւ առաջին անգամ կ'արձակէին առանց ազգի խտրութեան սակայն վերջը իմացանք որ բոլոր տեղացի գործաւորները տեղաւորուած են, մաս մը իրենց նախկին գործին, մաս մըն ալ ուրիշ տեղ։

Օտար գործաւորներէն անոնք որ հայրենիք ունին, մաս մաս գացին ու կ'երթան։ Հայ գործաւորներէն անոնք որ ամուրի են եւ կապ չունին փարիզի հետ՝ գիւղերը գացին եւ գէշ աղէկ օրապահիկ մը կը հանեն։ Այստեղ մնացողներս հող առած ըլլալով, գիւղերը չենք կրնար երթալ, թէեւ շատեր ստիպուած են ամէն ինչ երեսի վրայ ձգել եւ մեկնիլ։ Ուրիշներ ալ բազմանդամ ընտանիքի տէր ըլլալով, չեն կրնար գիւղերը երթալ, որովհետեւ ամէն մէկուն ճանապարհի ծախքերը հոգալու ի վիճակի չեն։

Ու խեղճերը ամէն օր ափ կ'առնեն գործարաններու դուռը, քանի մը ժամ սպասելէ վերջ, «օտար բանւոր չենք ուզեր», կը պոռայ պաշտօնեան։ Եւ այսպէս ամէն օր։

Կը ճանչնամ շատ մը երիտասարդներ որոնք գիմուռ բրած են հպատակութեան համար։ Այս տարի անգործութիւն չկայ, բայց օտարներու դէմ շարժումը զգալի է։

Մեր ազգային շրջանակներն ու Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը ի՞նչ կը խորհին այս մասին։

Ն. Ալատինեան

Եւայլն. — կը նշանակէ ի նըպաստ մեզի ամէն փաստ։

Եւ դեռ, մեր Անգլիացին որ իր կարգին մեզ կը մեղադրէ անմիաբանութեամբ, իբր Հայոց անկեղծ բարեկամ, պիտի ուրախանայ անշուշտ, երբ ըմբռնէ թէ՝ այս ազգային դաստիարաթեան հետեւանքով, քանի՛ օտարները մենէ խրտչին, մենք այնքա՛ն իրար պիտի փնտռենք, իրարու պիտի մօտենանք, համերաշխինք, ապացուցանելու համար Քրիստոսի խօսքը եւ բնագիտութեան օրէնքը թէ՝ «Նման զնմանն սիրէ։»

ԽԱՐՏՈՑ

ՕԳՏՈՒԷ՛ ԱՌԻԹԷՆ

ՏարԵկան կանխիկ բաժնեգին մը վճարելով կը ստանաս 20 ֆր-ի գիրք։ Վեցամսեայ՝ 10 ֆրանքի։

Յանկը՝ Դ. էջ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԵՐԲ ՓՈՂԱՀԱՐԻ ՊԱՇՏՕՆ ՈՒՆԻՆ…

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Հոկտ. 20ին, քանի մը տասնեակ հայրենակիցներ հաւաքուած էին, մտիկ ընելու «յայտնի գրագիտուհի եւ Հայաստանէն նոր վերադարձող» Տիկ. Զապէլ Եսայեանը։

«Խորհրդային Հայաստանը իր ներկայ վիճակով գոհացում կուտայ մեր ազգային առաւելագոյն փափաքներուն», պատգամեց տիկինը, կարդալով իր ճառը։

«Հայաստանը մաս կը կազմէ մեծ ամբողջութեան մը եւ շնորհիւ այս հանգամանքին Խ. Միութեան ամենանպաստաւորեալ անդամն է։ Մինչդեռ առաջ բոլորովին կղզիացած եւ կտրուած էինք արտաքին աշխարհէն եւ մեր խոշոր կարիքներուն առջեւ մեր միջոցները խիստ թոյլ էին, հիմա ամէն պէտքի միութեան անմիջական օգնութիւնը կը հասնի։ Հայաստանէն ոչ մէկ սանթիմ կը մտնէ Անդրկովկասի գանձը, մինչ Հայաստան ամէնէն շատ կ'օգտուի անկէ։

«Անդրկովկասեան հանրապետութիւններէն համեմատաբար ամէնէն հարուստը Ազրբէջանն է, որ իր հարստութիւնը եղբայրաբար կը տարածէ դրացի հանրապետութիւններու վրայ։

«Անցեալի առեղծուած վիճակը յիշելով ներկայ ազգամիջեան համերաշխութիւնը հրաշք մը կը թուի…

«Առաջ զանազան աղէտներու միջոցին միայն գերման եւ ամերիկեան միսիօնարներու նպաստները կը հասնէին, մինչդեռ Լենինականի երկրաշարժը ցոյց տուաւ թէ Հայաստան որքա՜ն կ'օգտուի Խ. Միութենէն։ Առաջին անգամ Եղբայրական Ազրբէջանն էր որ օգնութեան հասաւ իր Կարմիր Մահիկով եւ հետզհետէ բոլոր խորհրդային հանրապետութիւնները»։ Այնպէս որ, երկրաշարժէն քանի մը օր յետոյ երբ տիկինը աղէտին վայրը հասեր է, երբեք ծանր չարիքի հետեւանքները չէ նշմարեր։ Տիկինը այստեղ մոռցաւ յիշելու «եղբայրական Թուրքիոյ» բրած «օգնութիւնը», 300 թօնօ ատաղձը, բայց հարկաւ իր ընկերները կը ներեն այս մէկ սխալը։

Յետոյ կարգը եկաւ «խորհրդային շինարարութեան», — կաշեգործարան, պանրագործարան եւ մարան, բանւորներու եւ գիւղացիներու հանգստութիւն, աշխատաւորութեան ջերմ սէրը հանդէպ տիրող ըէժիմին եւ պարտականութեան խոր գիտակցութիւն։ Զմոռցաւ նաեւ փառաբանել գրական նոր շարժումը, պատի լրագիրները եւ ժող. գանգուածներու կրթութիւնը (անշուշտ ոչ այլասերումը)։ Յետոյ խօսեցաւ Ղարաբաղի ինքնավարութեան մասին եւ շեշտեց. «Խորհրդային Միութեան մէջ ամէն մարդ իր հայրենիքին մէջ է եւ ոչ մէկ Ղարաբաղցիի մտքէն կ'անցնի միանալ Հայաստանի կամ ուրիշ որ եւ է հանրապետութեան»։

Վերջաւորութեան պատասխանելով զանազան հարցումներու, Տիկինը այսպէս յայտարարեց Նախիջեւանի մասին։

Նախիջեւանի ինքնավարութիւնը ոչ մէկ Թրքական վտանգ կը ներկայացնէ, ընդհակառակն այդպէսով Հայաստանէն բեռ մը պակաս կ'ըլլայ։

Բայց ի՞նչ բեռի մասին է որ կը խօսի Տիկինը, ո՞ւր տեսնուած է որ հայրենիքէն թիզ մը հող իսկ աւելորդ նկատուի։

Տիգրան Պայընտըրեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՎԻԷՆ. — Հ. Մ. Ը. Մ-ի ֆութպոլի մասնաճիւղը Հոկտեմբեր 16ին վերջացուց «ամիքալ» մըրցումներու շարքը, իսկ առաջին ախոյեանական մրցումը կատարեց Հոկտեմբեր 30ին, մեր սեփական մարզադաշտին վրայ։

Որոշեալ ժամէն առաջ մեծ բազմութիւն մը փութացած էր դաշտը։ Դատաւորն էր Պ. Ֆիռարի որ մամուլուրապէս Լիկէն ղրկուած էր։ Խաղը սկսաւ ֆրանսացիներու յառաջապահներու կատաղի մէկ յարձակումով, բայց առանց արդիւնքի։ Հակառակ որ հովը աննպաստ էր մեզի, մեր տղաքը լաւ դիմադրութիւն մը ցոյց տուին։ Մեր յառաջապահները սկսան յառաջանալ իրենց նուրբ եւ ներդաշնակ «փաս»երով եւ բաւական նեղը դրին հակառակորդ բերդը։ Մօտ տասը վայրկեան մաքառեցան առանց արդիւնքի։ Առաջին կիսախաղը լրանալու երեք վայրկեան մնացած, մեր յառաջապահներուն մէկ բուռն յարձակումով շահեցանք առաջին նշանակէտը։ (Հ. Մ. Ը. Մ. 1 — U. S. Tourelloire 0)։

Երկրորդ կիսախաղը սկսաւ դարձեալ ֆրանսացիներու յարձակումով, բաւական սեղմեցին մեր բերդը, առանց արդիւնքի։ Բուռն փորձէ յետոյ, մէկ գեղեցիկ վայրէջքով մը շահեցանք երկրորդ նշանակէտը։ Այս արդիւնքին վրայ, ֆրանսացիները ամէն ջանք թափեցին, մեր մէկ միջնապահին սխալէն օգտուելով, «փէնալթի»ով շահեցան առաջին եւ վերջին նշանակէտը։

Խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ-ի յաղթութեամբ 2 - 1։

Այս առթիւ բուռն ծափեր խլեցին մեր մարզիկները, արդարացնելով իրենց վրայ դրուած յոյսը։

*** Հ. Մ. Ը. Մ-ի Բ. խումբը նոյն օրը բարեկամական մրցում մը ունեցաւ փասքալի մարզադաշտին վրայ Touriste Ternesի խումբին դէմ, որուն յաղթեց 2 - 0։ Հակառակ նորահասներ ըլլալուն, մեր տղաքը լաւ խաղարկութիւն մը ունեցան։

Վիէնի հայութեան կ'իմնայ քաջալերել Հ. Մ. Ը. Մ-ի մարզիկները, նիւթապէս թէ բարոյապէս։

*** Յառաջիկայ կիրակի Նոյեմբեր 6ին երկրորդ ախոյեանական մրցումը պիտի կատարուի C. B. N. C. Ա. խումբին դէմ մեր դաշտին վրայ։

Մ. Փափազեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՈՒՇԱԴԻՐ ՄԱՑԵՐՈՒՆ. — Շալոնի մէջ երկու տարու երախայ մը կը խաղար փողոցը։ Եւ ձի մը կը հանգչէր մօտը։ Յանկարծ ձին աքացի մը զարկաւ։ Հարուածը հանդիպեցաւ երախային ճակտին, որ ջախջախուեցաւ։ Երախան մեռաւ։

ՎՐԷՖ. — Մէջի մօտ գիւղ մը։ Ռուս երիտասարդ մը, Սալիպէքօ, առտուն կանուխ, գործարան կ'երթար աշխատելու։ Ուքրայնացի մը, Զուէք, որ կը լրտեսէր, մօտեցաւ եւ յանկարծ կրակեց երկու անգամ։ Ռուսը, ճակատէն եւ փորէն վիրաւոր, ինկաւ գետին ու մեռաւ։ Ոճրագործը փախաւ եւ անցաւ սահմանը։ Լիւքսէմպուրկ ապաստանեցաւ։ Չի գիտցուիր ոճիրին շարժառիթը։

ՎԵՐԹԻՒՍ. — Նանթի մէջ երգիչ մը, Վիտալ, որ անցեալ իրիկուն տեղական թատրոնին մէջ ներկայացում մը ունէր, խաղէն առաջ քաշուեցաւ իր սենեակը, զոր զարդարեց այնպէս ինչպէս էր Վէրթէրի սենեակը, անձնասպանութեան օրը։ Յետոյ, ճիշտ ինչպէս Վէրթէր, անձնասպան եղաւ։

ԾԵՄՆԻՍՄ. — Շիքակոյի մէջ դիմակաւոր մեծ պարահանդէս մը սարքուած էր։ Գողերու խմբակ մը, զոր կը վարէր շիկահեր աղջիկ մը, գնաց պարահանդէս։ Չորս հոգի հսկելու համար դիրք բռնեցին դրան առջեւ։ Ութը հոգի սրահ մտան եւ սկսան դառնալ խմբապետուհին, որ կը պարէր երիտասարդի մը հետ, յանկարծ համբուրեց իր ընկերը։ Նշան էր տրուած։ Գողին մէկը կրակեց ձեղունին։ Պարողները սահմռկեցան եւ փոխանակ շուրջպար դառնալու, սկսան գողպար ընել։ Ուրիշ գող մը ցանոնք կարգով շարեց պատին տակ եւ մէկիկ մէկիկ հաւաքեց անոնց դրամապանակներն ու ժամացոյցները։ Խմբապետուհին ալ տիկիններուն եւ օրիորդներուն զարդանքները կը ժողվէր։ Յետոյ հրաման ըրաւ որ անշարժ կենան։

Իսկ ինք իր խումբով ցատկեց դուրս։ Նո՛յն պահուն կը հասնէր ոստիկան մը։ Կրակեցին ու գետին փռեցին զայն։ Յետոյ ցատկեցին ինքնաշարժները եւ անհետացան։

ՄԱՐԴ ՄԸ ՃԶՄԻԿԻՆ. — Նիսի մէջ։ Գիշեր է։ Հօկայ ապարանքները կը հանգչին մութ ծառերուն մէջ։

Յանկարծ շուները, «Մարգարիտ» ապարանքին մէջ, անհանդուրժելի հաչոց մը արձակեցին։ Ապարանքին ծառան, զէնքը ձեռքին, դուռը բացաւ եւ նայեցաւ։ Պարտէզին մէջ մարդ մը խենթի պէս ծառերուն ետեւ կ'ապաստանէր, չէր կրնար փախչիլ, ոչ ալ ազատուիլ շուներէն։ Ծառան կրակեց անծանօթին վրայ եւ դուռը գոցեց վեր փախաւ։ Շուները կը հալածէին մարդը, որ վիրաւորուած էր գնդակէն։ Ընծանօթը, յուսահատ, քովի ապարանքին պարտէզը ցատկեց։ Սակայն չէր կրնար փողոց ելլել։ Ցրկաւ ապարանքին դուռը։

Դուռը բացուեցաւ եւ տանտէրը ձեռքը դուրս հանելով կրակեց անծանօթին վրայ։ Այս անգամ, մարդը գետին ինկաւ եւ ալ չելաւ։ Սպաննուած էր։ Առտուն վրայէն գտնուեցաւ անձնագիրը, Քօրպէն անունով եւ առանց գատական հին կասկածելի անցեալի մը։ Մաքուր մարդ մը կը թուէր։

ՎԱՅՐԱԳ ՈՃԻՐ. — Երիտասարդ մը, Թոմազէ, որ կը բնակի Փլանզա, վերջերս մտային անհաւասարակշռութեան մը ենթարկուած էր։ Անցեալ օր, յարձակեցաւ ուժասնամեայ կնոջ մը վրայ, որուն մասին հին սեւեռամտութիւն մը ունէր։ Երկու տարի առաջ ուզած էր բռնաբարել։ Այս անգամ դանակը ութն անգամ խօթելով կնոջ սիրտը, գետին փռեց, յետոյ բռնաբարեց դիակը։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց վայրագ ոճրագործը, որ ապաստանած էր իր հօրը մօտ։

ԳՈՂԵՐՈՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄ. — Գողերն ալ թագաւորութիւն ունին, հետեւաբար պատերազմ կ'ընեն աշխարհակալական, պատժուական նպատակներով։

Այսպէս, Նիքարակուայի մօտ գողերու երկու զօրաւոր խումբեր իրենց սպայակոյտերը հաստատած էին զանազան գիւղերու մէջ եւ շարունակ վէճեր կ'ունենային սահմանները ընդարձակելու խնդրին մասին։

Անցեալ օր, մրցակից խումբերը պատերազմի ելան։ Շրջակայ գիւղի բնակիչները փախան եւ քաղաքները ապաստանեցան։ Ու պատերազմը սկսաւ սարսափելի կատաղութեամբ։ Երկու կողմերը մօտ 70 հոգի սպաննեալ ձգեցին պատերազմի դաշտին վրայ։

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ին հետ, ընտիր գիրքեր ալ պիտի ստանաս, տարեկան կամ վեցամսեայ բաժանորդագրուելով մինչեւ դեկտ. 31։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (105)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԽՈՒՄԸ ՇԹԱՈՒՊ
ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՑԱՑՏՆՈՒԻ
ԻՐ ԽՍԿԱԿԱՆ ԴԻՄԱԿՈՎ

— Եթէ այդպէս է, շարունակեցէք ուրեմն։

— Լաւ ուրեմն, ահա՛, սկսաւ խումս Շթաուպ։ Կոստանդինովիա, Նոպոֆ եւ դուք ազատ էք, կեանքերնիդ ապահով. ազատ էք, նմանապէս արտասահման քաշուելու, դրամանալ որ՝

1.— Ինծի յանձնէք Տօպրուչէֆը եւ Քրոփցքին, բայց միայն այն ատեն, երբ ձեր բնակութեան տեղը համնիք եւ այլեւս ցեկայէն վախնալիք բան մը չունենաք։

2.— Տօպրուչէֆի եւ Քրոփցքինի յանձնումը տեղի պիտի ունենայ Նոպոֆի կողմէ անձամբ՝ մինչեւ այն ատեն, անոնք իբր պատանդ պիտի պահուին եւ անոնց հետ ըստ այնմ պէտք է վարուիլ։

3.— Կոստանդինովնա եւ Քարասօֆ պատուոյ խօսք պիտի տան որ այլեւս չպիտի պայքարին խորհրդային վարչաձեւին դէմ։

4.— Նոպոֆ պատուոյ խօսք պիտի տայ որ նախկին մեծ դուքս Իվան Իվանովիչի հաշւոյն կատարած իր խուզարկութիւնները պիտի դադրեցնէ։ Նոյնպէս պիտի խոստանայ անմիջապէս Անգլիա վերադառնալ։

5.— Պայքարի ձերմակ կազմը անմիջապէս պիտի լուծուի։

Քանի խումս Շթաուպ կը յայտնէր իր առաջարկները, Քարասօֆի ժպիտը կը շեշտուէր։

Երբ ան վերջացուց,

— Ուրի՞շ, հարցուց։

— Այդքան։

— Եւ կը կարծէք թէ այդ առաջարկները վարկաբեկիչ չե՞ն։

— Այս կէտին շուրջ, ձեզի հետ վիճաբանութեան մտնելու իրաւունք չունիմ. վարկաբեկիչ ըլլան կամ ոչ, իմ գիտնալիք բանս չէ։ Իմ գիտնալիքս այն է թէ կ'ընդունի՞ք։

— Ի՞նչ պիտի պատասխանէ եթէ չընդունինք։

— Ցաւը պիտի ունենամ ձեզ առաջնորդելու հոն, ուրկէ կուգաք։ Բայց կը յուսամ թէ՝ գիս չպիտի բռնադատէք որ այդ ծայրայեղութեան դիմեմ։

Քարասօֆ ոտքի ելաւ.

— Լաւ ուրեմն, ըսաւ, կը սխալիք. յանուն իմ եւ իմ բարեկամներուս, զորս չպիտի անարգեմ՝ հետերնին իսկ խորհրդակցելով, — կը մերժեմ այդ առաջարկները։

— Ձեր վերջին խօ՞սքն է, հարցուց, ինքն ալ ոտքի ելլելով եւ ուղղուելով դէպի դուռը, որ լայնօրէն բացուեցաւ։

Քարասօֆ խոնարհեցաւ առանց պատասխանելու։

— Թո՛ղ ձեր ճակատագիրը գործադրուի։

կարծես թէ նշանախօսք մը եղած ըլլար, տասներկու չեկիստներ խուժեցին այն սենեակը, ուր կը գտնուէինք եւ մարդ գլուխ չորս հոգիի հաշուով, մեզ շրջապատեցին, ձեռքերնիս գելցելէ յետոյ։

Խումս Շթաուպ երկարօրէն մեզ դիտեց եւ այս միակ խօսքը արտասանեց.

— Մնաք բարո՛վ։

Չեկայի իշխանութեան յանձնուած էինք։

ԱՆՍՊԱՍԵԼԻ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

Նախորդ գլուխներէն մէկուն մէջ նկարագրեր էի այն զարհուրելի տպաւորութիւնը զոր կրեր էի Չեկայի կեդրոնին մէջ, առաջին այցելութեան մը ընթացքին։

Այդ միջոցին, գոնէ, գրեթէ ազատ էի…։

Բայց այսօր նոյնը չէր։ Երբ ուրեմն, անցորդներու մերթ քինախնդիր, մերթ գթոտ ակնարկներուն տակ, Լուպիանքա փողոցի Չեկայի բանտը հասայ, ոստիկաններու հսկողութեամբ, շատ աւելի գէշ ընդունելութեան մը կը սպասէի։

Մեզ ձերբակալող ոստիկանապետը, որ Պարթուցօֆ կը կոչուէր, իր մարդոց հրաման տուաւ որ Կոստանդինովնան եւ Քարասօֆը նորէն տեղաւորեն այն «մասնաւոր» խցիկներուն մէջ, ուր նախապէս մնացեր էին եւ որոնցմէ նախորդ օրը դուրս ելեր էին։

Կոստանդինովնա, որ այս անողոք փորձութեան ընթացքին բնաւ չընկրկեցաւ, ինչպէս նաեւ Քարասօֆ, լուռ՝ ձեռքերս սեղմեցին, յետոյ անհետացան բանտին ներսերը…

Վերջին անգամն էր որ իրարու ձեռք սեղմեր էինք, որովհետեւ անկէ յետոյ բնաւ զանոնք չտեսայ…։

Երբ անոնց գործը վերջացուց, Պարթուցօֆ՝ իր մարդոց դառնալով, հրամայեց որ գիս խուզարկելէ եւ իմ չափերս առնելէ յետոյ, գիս տանին «ընկեր» Քրիժալովսքիի քով, որ «շատ կը փափաքի եղեր հետս խօսակցիլ»։

Այս յայտնութիւնը գիս զարմացուց, մանաւանդ որ, գիտէի թէ Չեկայի սովորութեան մէջ չկար այդ կերպ վարմունք։

Որեւէ ամբաստանեալ մը հարցաքննելէ առաջ, չեկիստները կը ձգեն զայն, որ քանի մը շաբաթ, կամ ամիս «հալի»…։

Որմէ յետոյ, բարոյապէս ճնշուած եւ մարմնապէս փճացած, խեղճը կը քշեն չեկիստին քով, որուն պաշտօն տրուած է անոր գործը ուսումնասիրել, այնպէս որ եթէ ան ինքզինքը չժողվէ եւ պաղարիւնը չպահէ, կարելի է զայն արդէն կորսուած նկատել։

Իրօք, Չեկան կը դատապարտէ վարչական եղանակով, այսինքն առանց սովետական արդարութեան ենթարկելու անոնք որ իր ձեռքն են ինկած եւ որուն պաշտպանութիւնը ուրեմն կարելի չըլլար կանոնաւոր կերպով ապահովել։

(Շար.)

Թրգմ․ Մ. ԽՐԻՑԱՆՑ

զանազան պետական դէմքերու հետ: Երէկ առաւօտ Եգիպտոսի վարչապետը մամուլի ներկայացուցիչներուն հաղորդեց թէ շատ գոհ է բանակցութիւններու ընթացքէն: Սարվաթ փաշա մտադիր է Լոնտոնէն մեկնիլ կիրակի դէպի Ժընեւ, ուսկից շոգենաւ պիտի առնէ Աղեքսանդրիա դառնալու համար: Մինչեւ կիրակի կը յուսայ վերջնական կարգադրութեան մը գալ անգլիական կառավարութեան հետ՝ վէճի առարկայ բոլոր խնդիրներու մասին:

Եգիպտոսի անգլիական մարզպան լորտ Լոյտ Ճորճ, որ նոյնպէս Լոնտոն կը գտնուի եւ վարչապետին հետ միաժամանակ Եգիպտոս պիտի դառնայ, առջի օր հացկերոյթ տուաւ ի պատիւ Սարվաթ փաշայի: Ներկայ էին նաեւ Տէր եւ Տիկին Չէմպըլէյն:

Իտալիա, Անգլիա եւ Թանճէր

«Տէյլի Թէլէկրաֆ» խմբագրականով մը կը պաշտպանէ Մուսոլինիի վերջին շարժումը, որ յայտնի է իր տորմիղին այցելութիւնովը Թանճէրի ջուրերուն մէջ: Եւ կ'ըսէ. «Բոլոր այն պետութիւններուն համար, որոնք շահագրգռուած են Թանճէրի հարցով, իւրաքանչիւրին քաղաքական, տնտեսական ու զինուորական շահերուն տեսակէտէն՝ ստիպողական է կնքել համաձայնութիւն մը, որ ընդունելի ըլլայ ամէնուն համար: Իտալական տորմիղին այցելութիւնը Թանճէրի առջեւ պէտք է նկատել պարզապէս իբրեւ ուժգին հրաւէր մը, որպէս զի այս հարցին լուծումը այլ եւս անժամանակ չերկարաձգուի»:

Կռիւ արաբ ցեղախումբերու միջեւ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Ռուալլա ցեղախումբին երկու հատուածները՝ մրցակից եւ իրարու թշնամի երկու ցեղապետներու հրամանին տակ արիւնալի ընդհարում մը ունեցած են, որու ընթացքին սպաննուած եւ վիրաւորուած են 200 հոգի:

Ժամանակէ մը ի վեր Սուրիոյ եւ Պաղեստինի սահմանին վրայ Տէրայի շրջանին մէջ ցեղախումբերու անհելի կռիւներ տեղի կ'ունենան: Այս կռիւները կրնան իրենց հակազդեցութիւնը ունենալ Պէտէվի ցեղախումբերու վրայ եւս եւ կը վախցուի թէ լայն ծաւալ ստանան:

Թուրքիա եւ Իրաքի սահմանները

Թուրքիոյ եւ Միջագետքի սահմանները ճշդելու պաշտօն ունեցող յանձնախումբը վերջացուց իր աշխատանքները, Մուսուլի մէջ կայացած երրորդ հաւաքոյթէ մը վերջ: Թուրք պատուիրակութիւնը Էնկիւրի վերադարձաւ: Չորրորդ հաւաքոյթ մը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ տարի Ապրիլ 20ին:

Պալիայի հանքերուն աղէտը

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Պալիայի արծաթի եւ կապարի հանքերուն մէջ սկսած հրդեհը կը շարունակուի քանի մը օրէ ի վեր եւ զայն մարելու համար եղած բոլոր ջանքերը ապարդիւն անցան: Ճարտարագէտ մը եւ ութ բանուորներ հանքերուն մէջ մնացին օրերով: Ի վերջոյ կարելի եղաւ դուրս հանել զանոնք, չորսը մեռած, իսկ միւսները նուաղած էին: Այս վերջինները կարելի եղաւ ազատել, շնորհիւ բժշկական խնամքներու: Կրակը ծագեցաւ անցեալ Հինգշաբթի օր: 17 ժամ վերջ կարելի եղաւ մասամբ մարել, սակայն կարգ մը տեղեր բոցերը կը շարունակեն իրենց աւերները:

Ողողումներու հետեւանքով հանքի արտադրութիւնը 100ին 80 պակսած է եւ գործատէրերը ստիպուեցան ճամբայ տալ 800 բանուորներու:

Կրէյտըրնի թռիչքը

Նախագահ Ուիլսընի ազգականուհին՝ Տիկին Ֆրանսիս Ուիլսըն Կրէյսըն իր նախկին օդանաւորդ Շթուլցի ճամբայ տալով, պայմանագրուեցաւ մեքենագէտ Պէրնտ Պալքընի հետ: Ինչպէս կը յիշուի, Պալքըն մէկ անգամ կտրած էր Ատլանտեանը՝ Պըրտի օդանաւով: Տիկին Կրէյսըն միտքը դրած է անպայման կտրել Ատլանտեանը՝ Ամերիկայէն մինչեւ Քոփէնհակ երթալով: Իր անկէ առաջուան երեք անյաջող փորձերը երբեք չեն յուսահատեցուցած զինքը: Հիմա նպաստաւոր օդի կը սպասէ՝ Օլտ-Օրչըրտի օդանաւային կայանէն ճամբայ ելլելու համար:

Ձերբակալութիւններ Ռումանիոյ մէջ

Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ գրեթէ ամէն օր, եւ յաճախ օրուան մէջ քանի մը անգամ, ոստիկանական տնօրէնութեան մէջ տեղի կ'ունենան պատերազմական ժողովներ, որոնց կը մասնակցին Ներքին Նախարարը՝ Տուքա, իր խորհրդականը՝ Թաթարէսքու, ոստիկանական ընդհ. տնօրէնը, դատական Նախարարը եւ պատերազմական ատեանի բազմաթիւ անդամներ: Իսկ խուզարկութիւնները եւ ձերբակալութիւնները կը շարունակուին երկրին ամէն կողմը:

Եաշի մէջ ձերբակալուեցաւ Աքսինթէ, նախկին նահանգապետը, որ ամբաստանուած է իշխան Կարոլին ինպաստ գրքոյկի մը հրատարակութեամբ: Առտուան ժամը 4ին տպարանին մէջ խուզարկութիւն մը կատարուեցաւ եւ ձերբակալուեցան բազմաթիւ գրաշարներ: Տպարանին տնօրէնն ու գործերու վարիչները, Միհայիլէսքու, Թինքուլէսքու եւ Սէրպան ձերբակալուեցան: Ոստիկանութիւնը առտուն ձերբակալեց նաեւ Փէթրիքան, Թաղապետական ընդհ. ժողովին նախագահը, փոխ Սէավա Փոփովիչին, նախկին երեսփոխան: Թերթերը կը ծանուցանեն թէ ձերբակալուած է նաեւ Պրաունէր, դրամատան մը պաշտօնեան, այն ամբաստանութեամբ թէ Աքսինթէի գրքոյկէն գնած է հատ մը:

Եաշի նահանգին մէջ, բազմաթիւ քաղաքներու նախկին քաղաքապետներու տուներուն մէջ խուզարկութիւններ կը կատարուին: Կրովինիցայի քաղաքապետը, Պոքանքա, ձերբակալուեցաւ:

Ձերբակալման հրամանագիր հանուած է նաեւ նախկին երեսփոխան Օմէր Փոփովիչի դէմ, որ փախաւ:

Թերթերը լայն մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն այն լրտեսութեան մասին, զոր կազմակերպած է կառավարութիւնը, եւ սարսափի վարչաձեւին մասին, որուն նմանը տեսնուած չէր պատերազմէն ի վեր Ռումանիոյ մէջ: Ոստիկանութեան մասնաւոր կազմակերպութիւնը լրտեսներ կը պտտցնէ սրճարաններուն, թատրոններուն, տպարաններուն եւ խմբագրատուններուն մէջ: Յաճախ ոստիկանութիւնը յօդուածի մը հրատարակութենէն առաջ լուր կը ստանայ: Գաղտնի գրաքննութիւն մը կայ: Արտասահմանէն հասած բոլոր նամակները կը բացուին ու կը կարդացուին:

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն մեր ծանօթ յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով: Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. իմ գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 Ֆր.). 3. Խորհուրդներու Մեհեանը, Յ. Օշականի (20 Ֆր.). 4. Տապլվար, Եր. Օտեանի (7 Ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 Ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 Ֆր.). 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 Ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 Ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 Ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 Ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 Ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 Ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 Ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 Ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆի (10 Ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 Ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 Ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 Ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 Ֆր.). 20. Դաստիարակման խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 Ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թրէբոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գըլըգորեանի (6 Ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զոհրապի (6 Ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 Ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զբօսաշրջութիւն (15 Ֆր.)·25. Զարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 Ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 Ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 Ֆր.):

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրուի Ռումանիոյ մեր բաժանորդներէն իրենց բաժնեգինները վճարել «Յառաջ»ի գործակալ Յ. Ճգնաւորեանի, Պուքրէշ C. P. 487 :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ղեկավարութեամբ դերասան՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ
եւ մասնակցութեամբ՝ երգիչ-դերասան՝ Ստ. Նաւասարդեանի
վաղը Շբ. գիշեր ժամը 8.30ին, Bon Théâtreի մէջ, 84 Rue Chape

կը ներկայացուի ՏՐԻԼԲԻՆ

իսկ կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, նոյն Թատրոնին մէջ
ՔՈՆԸՆ ՏՈՅԼԻ ՇԷՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ
ՏԵՂԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ 5 և 3 ՖՐԱՆՔ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Գոյամարտ խումբի ժողովը այս կիր. կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple. Օրակարգ. խիստ կարեւոր. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. Պիյեանքուրի Ջաւարեան խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Շավիլի Արդութեան Ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին. ընկեր Փափազեանի բնակարանը, 10bis Rue des Trois Champtiers: Օրակարգ. զեկուցում շրջ. ժողովի պատգամաւորէն: Բոլոր ընկեր-ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Վահագ» Ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր-ընկերուհիները, այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, իր հաւաքատեղին մէջ: Օրակարգը կարեւոր է, ներկայանալ անդամատոմսերով:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը 7 Նոյ. Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին. բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է. ներկայանալ անդամատոմսերով:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պուա-Քոլոմպի մասնաճիւղի բոլոր անդամները, նոյնպէս Անիէր, Պէքոն, Արժանթէօյլ եւ Քոլոմպի շրջաններուն մարզասէր երիտասարդութիւնը կը հրաւիրուի վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8ին, 80 Av. Pereire, Asnières, կաթողիկոսական պատուիրակութեան դիւանատունը, տեղի ունենալիք ընդհ. ժողովին:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Bois Colombesի մասնաճիւղի վարչութիւնը նկատի ունենալով ծնողքներու կողմէ եղած խնդրանքները, այս անգամ ձեռնարկած է սկաուտական խումբի մը կազմութեան: Բոլոր անոնք որ կը փափաքին, կրնան դիմել ամէն Շաբաթ գիշեր ժամը 8էն վերջ կաթողիկոսական պատուիրակութիւն:

ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՄՊ եւ շրջաններու Ռահվայ-Մեսրոպ գրադարանին հասցէն է՝ Hagop Hissayan, 22 Villa Bouveyrol, Asnières (Seine).

ՎԱԼԱՆՍԻ Զարթօնքի Հայրենակցական միութեան մասնաճիւղի սարքած վիճակահանութեան շահած են հետեւեալները. 175 թիւր՝ սանտրմը, 247՝ զաշգոյ, 276՝ փողկապ, 191՝ ինքնահոս գրիչ, 226՝ շիշ մը օտը գոլոնիա, 188՝ ժամացոյց, 213՝ հոփանոց, 73՝ զոյգ մը գուլպայ: Ստանալու համար դիմել անձամբ սերով մասին, Dicran Kayianի, 60 Rue Bouffier, Valence-Drôme.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մահրամաճեան կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի պատարագէն վերջ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ իր ողբացեալ ամուսնոյն ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԱՀՐԱՄԱՃԵԱՆԻ եւ իր վաղամեռիկ աղջկան՝ Օր. ԱՐԱՔՍԻ ՄԱՀՐԱՄԱՃԵԱՆի:

ԱԶԴ

Կիւրիւէցիներու Հայրենակցական միութիւնը կազմուած ըլլալով, կը խնդրուի գաւառներու, եւ արտասահմանի բոլոր Կիւրէցիներէնշուտովյարաբերութիւն հաստատել միութեանս հետ, հետեւեալ հասցէով. M. Souren Navavarian, 28 Rue Nationale, Billancourt, (Seine), France.

Միութեանս վարչութեան անդամներն են՝ Պ. Պ. Օննիկ Տէմիրճեան, Ճանիկ Ճանիկեան, Օննիկ Թոսունեան եւ Տաճատ Յովհաննէսեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Պրուսայի Սէօլէօզ գիւղացի Մանուկ եւ Յակոբ Յարդինեան եղբայրները, Մանուկ 23 տարեկան է, իսկ Յակոբ 22: 1914ին աքսորուած են. իրենց հօր անունն է Արթին (Ամասիացի եւ Սէօլէօզ հաստատուած էր), մօր անունը Վարդենի: Տեղեկացնել՝ իրենց եղբօր՝ Նիկողոս Յարդինեանի, 5 Rue du Capitaine Ferber. Issy-les-Moulineaux (Seine), France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել:

— Հայկազուն Պօյաճեան (Ամասիացի) կը փնտռէ իր հօրաքրոջը աղջիկը, Տիկ. Դոհար Խաչիկեանը ի յիշեալին փեսան, Կարբիս Ալաշ գիւղէն Սամուէլ Գանտիլեան, որ Փարիզի արուարձանները ըլլալ կը կարծուի, իմացնել՝ Յ. Վարդանեանի՝ 1 Place Pavigne, Romans. Drôme.

—Տիկ. Երանուհի Մուրատեան (Մշոյ Խասգիւղացի) կը փնտռէ իր մայրը Տիկին Եղիսաբէթ Աւետիսեան (Ամասիացի), որ երկու տարի առաջ կը բնակէր Լիոն, իր եղբօր Յակոբ Գույումճեանի քով: Տեղեկացնել՝ Yéranouhi Mouradianի, 5 Rue Capitaine Ferber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

Կ'ուզուի ֆէռօսէ կարող եւ ասեղնագործ պրուգ չինող գործաւորուհիներ: Դիմել՝ Երուանդ Փոտուրեանի, 7 Rue de Tournon, 51 Թիւ սենեակը, մէթրօ Օտէօն:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԴՐՕՇԱԿ»Ի Ա. ՀԱՏՈՐԸ, Գ. ԳԻՒԶԱԼԵԱՆԻ
"ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏՔԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ
ԵՒ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ"

Գին՝ Ֆրանսա եւ գաղութները 8 ֆրանք, Ամերիկա, Եգիպտոս, Պարսկաստան եւ Անգլիա 50 սէնթ, ուրիշ երկիրներ 9 ֆր. Դիմել՝ ՅԱՌԱՋԻ խմբագրատունը՝ L. KÉVONIANի: փոստի ծախքը մեր վրայ: Ապսպրանքները կանխիկ:

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՑՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ծեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Carte d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար: դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13–..., կիրակի ամբողջ օրը:

դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի
69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck
Autobus: AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54.

THÉS YAVROU
ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ 1886ին

Ամէն տեսակ անուշահոտ եւ ծրարով թէյեր, ընտիր, համեղ, ախորժահամ:

ՊԱՀԱՆՋԵԼ ԱՄԷՆՈՒՐԵՔ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ Հասցէ՝

COMPTOIR DES THÉS YAVROU
23, Rue Senac, MARSEILLE

ԾԱՆՕԹ.— Կը փնտռուին Գաղղիոյ եւ գաղթականութեանց մէջ ուտեստեղէնի ճիւղին մէջ վարժ եւ պատուաւոր ներկայացուցիչներ

ԳՈՐԳ ՆՈՐՈԳՈՂ

գորգի նորոգութենէ հասկցող վստահելի մէկու մը անմիջական պէտքը կայ:

Տեւական գործ եւ լաւ վճարում:

Քիչ մը ֆրանսերէն գիտնալ անհրաժեշտ է:

դիմել՝ ժամը 3—7.30,
Պ. DEMIRDJIANի
9 Passage Geoffroy Didelot, (90 Bld. des Batignolles), Paris 17me,

Կ'ուզուի տան գործերու վարժ եւ քիչ մը ֆրանսերէն գիտցող սպասուհի մը. դիմել՝ խմբագրատուն:

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ եւ հայերէնի հմուտ համալսարանական մը պատրաստ է մասնաւոր դասեր տալ: Դիւրամատչելի պայմաններով, դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութիւն:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՍԱԿԱՐԱՆ

3 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի) 100	Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Belga	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Ֆլորին	(Florin)	[illegible]

ԱՐԺԷԹՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	[illegible]
» II	»	[illegible]
» III	»	[illegible]
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	[illegible]

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին ա... ղէն փոխադրուած է՝
57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès
ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, ետքէն չզղջալու համար:
Ձեւի անմրցան շքեղութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.—...քուր կար.— Տոկուն կերպասներ.— վճարումի դիւրութիւններ
ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ
ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ՝ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ՝ ՆՈՒԷՐ

Աղքատին պատիւը 20, Թափառաշրջիկներ 15, Աղջկան մը սիրոյ... Արիւնի ծովը 4, Զարթիր Արթին 5, Ուշ լինի 3, Արշին մալ ալան 4, ...ղաշան 6, 8, 10, 12.50, Երգարան 5, 6, 7.50, 10, 25, Արտ. լալ... 20, Անոյշ 5, Դուրեանի քերթուածները 5, Տաղ եւ նամականի 8, ... Ղարիպ 5, Ասպետական 30, Թիապարտը 30, Հօճա Նասրէտտին... ՉԱՐԼՍԹՕՆ 1.50, Լռութիւնը 7.50, Մուրացկաններ 7.50, Շողոքորթ... Փր.Ուղեցոյց 6, Ինքնուսուցիչ զբօսաշրջութիւն 10, ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի, ՇԻՐ... ԶՕՀՐԱՊի, ՕՏԵԱՆի ամբողջ գործերը, Լուսանկարչութիւն 3, ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑի Հայ երգեր (2 տետր.) 30, Հոգիի ձայներ 15, Հայ... ներ 15, Հայ գեղջուկ երգեր 15, բոլորը նօթաներով, Հովիկ եւ Բալ... օրօրը (2 երգեր ձայնագր.) 1, Ձայնագրեալ երգեր. Ս. Պատարագ 4, Ա... դաւանանքի 50, ինչպէս նաեւ զաւեշտներ, թատերական գործեր, նոր-Հ... բառարաններ, բժշկական գիրքեր, բոլորը ԱՆՄՐՑԵԼԻ գիներով:

ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ: Դիմել նամակով՝ VAHRAM SÉVOUNI 5 ... Quihou, St. Mandé (Seine).

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մաս... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քիթի, ... կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկշ. եւ Շաբաթ օրերը 9—12, 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի ...

եթէ կ'ուզէք զուարճանալ արեւելեան նուագով եւ ... արեւելեան ճաշակով, դիմեցէք՝

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

ուր պիտի գտնէք հայկական, թրքական եւ յունական ամէն տեսակ փլաքիներ, նաեւ լաւ ուտեր եւ ձէթ, ինչպէս գինի... նաեւ արեւելեան ուտեստեղէնի լաւագոյնը՝ յարմար գիներով: Բաց է ամէն օր: 28 Rue le Sage, Paris (20e). Մէթրօ Belleville
Tél. Menil. 61-85 Tram. 5 եւ 26

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն: 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՇԱԲԱԹ 5 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

5 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 485 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Դրօշակի)

Հայ դրամագլխի եւ հայկական սպառած անհուն եռանդի ու զոհողութեանց գնով ուռճացած ու հարստացած այս քաղաքը, հայկական վերածնունդի եւ հայ մտաւոր զարգացման երբեմնի այդ կենտրոնը, ուր վաթսունական թուականներից ի վեր հասունդ են առել եւ երկարատեւ կեանք ստացել հայկական մշակոյթի խոշորագոյն ազդակները՝ «Մեղու», «Կռունկ», «Արձագանք», «Նոր-Դար», «Մշակ», «Մուրճ», «Յառաջ», «Հորիզոն», «Աշխատաւոր», «Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութիւն», «Կովկասի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութիւն», «Թիֆլիսի Հայ Կանանց Մեղու Ընկերութիւն», «Հայուհեաց Ընկերութիւն», Ներսիսեան եւ Յովնանեան դպրոցներ, թատրոն, երաժշտութիւն, գրականութիւն, — այսօր խեղճուկ պատկեր է ներկայացնում: Եւ Թիֆլիսի հայ ազգաբնակութիւնը շատ աւելի լաւ կը լինի, եթէ նրան թողնեն հանգիստ, իր վաստակով ապրելու, եթէ նրան նոր, կատարելագործուած ձեւերով, ուղղակի եւ անուղղակի ճանապարհներով չհարկադրեն հեռանալ, իրենց տեղը թողնելով քաղաքի «իսկական տէրերին» — Վրացիներին:

Ազգերի իրաւահաւասարութեան եւ համերաշխութեան անունով երդւող կոմունիստների օրով եւ աչքի առաջ ահա թէ ինչպիսի «հաւասարութիւն» եւ «համերաշխութիւն» է տիրում Վրաստանի եւ Անդրկովկասի մայրաքաղաք Թիֆլիսում:

Նախկին Արտիստական եւ հայ դրամատէրերի սեփականութիւնը եղող թատրոնում շաբաթական վեց օր ներկայացումներ են լինում, — չորս օրը վրացական, մէկ օրը թուրքական եւ մէկ օրը… հայկական, թէեւ քաղաքի ազգաբնակութեան գրեթէ կէսը հայեր են: Վրացական թատրոնի տարեկան բիւջէն է 120,000 րուբլի: Վրացական օպերայի բիւջէն տարեկան 120,000 րուբլի, իսկ հայկականը… 16,000 րուբլի:

Քաղաքի լաւագոյն շէնքերը յատկացուած են վրացական դպրոցներին. Նախկին եկեղեցական-ծխական դպրոցների մութ, խոնաւ եւ խարխուլ նկուղները հայ երեխաներին են յատկացուած: Վրացական դպրոցների ամէն մի դասարանում նստում են 16-20-22 աշակերտ, հայկական դպրոցներում՝ 50-70: Վրացական բոլոր դպրոցների ամբողջ բիւջէն հոգում է պետութիւնը, իսկ հայ դպրոցների «աւելորդ» ծախքերը հոգացւում են թոշակներով եւ կամաւոր նւիրատւութիւններով:

Մինչ հայ երեխաների մի ստւար մասը տեղ չլինելու պատճառով զրկւում է դպրոցից, Հայոց առաջնորդարանի շէնքում տեղաւորուած է թուրքական տեխնիկում դպրոցը: Իսկ Ներսիսեան դպրոցի նոր շէնքը վրացական զօրանոցի է վերածուած:

Վայ քեզ, եթէ հայ ես կամ գոնէ վրացերէն չգիտես, այդ դէպքում անմխիթար է քո վիճակը, եթէ հարկը պահանջեց քեզնից մտնել Թիֆլիսի որ եւ է հիւանդանոց, երկաթուղային կայարան, ոստիկանատուն եւայլն: Խտրականութիւն եւ, մինչեւ իսկ, հալածանք:

Եւ Վրացիք չեն էլ թաքցնում իրենց կամքը.— «հեռացէ՛ք մեր երկրից»:

Չեն քաշւում, մինչեւ իսկ, դժւարութիւններ յարուցանել հայ կոմունիստների դէմ, որոնց բստ յարմարութեան եւ հնարաւորութեան ցոյց են տալիս Երեւանի ճանապարհը:

Թիֆլիսի առեւտրական դասը, բարեբախտաբար թէ դժբախտաբար, հայ է: Տուրքերը նշանակելիս վրացի մեծաւորները առաջնորդւում են միեւնոյն օրէնքով, այսինքն հաւասար չափով տուրքեր են նշանակում թէ՛ հայ եւ թէ՛ վրացի առեւտրականների վրա. սակայն, տարբերութիւնը նրանումն է, որ նշանակելուց յետոյ, երբ վրացին ու հայը դիմում են տալիս տուրքը թեթեւացնելու համար, առաջինի խնդիրը յարգւում է, իսկ երկրորդինը՝ մերժւում:

Այնուամենայնիւ լինենք անկեղծ եւ չուրանանք Վրացիների առաւելութիւնները: Ամբողջ խորհրդային Միութեան մէջ եթէ կայ մի հետեւողական, ինքնուրոյն եւ գրեթէ անկախ հանրապետութիւն, դա Վրաստանի հանրապետութիւնն է:

Վրաստանում դուք կը տեսնէք իսկական ազգային տիպի պետութիւն եւ ամէն քայլափոխում, պետական ու հասարակական բոլոր գործառնութիւնների վրայ կը նկատէք վրացական կնիք եւ դրոշմ:

«Դէօյչլանդ իւբեր ալլէս», — յայտարարում է գերմանացին:

«Վաշա Սաքարթվելօս» — կանչում է վրացին:

Եւ կոյր սիրով սիրում է իր հայրենիքն ու ժողովուրդը: Ինչ փոյթ, թէ Երրորդ Ինտերնացիոնալի մէջ է համարւում:

Իսկ հայ կոմունիստը՞…

Եկեղեցու եւ եկեղեցականութեան դէմ վարած իրենց խելագար պայքարը հայ բոլշեւիկները հասցրին մինչեւ անհեթեթութեան:

Եկեղեցիով ամուսնացողները, կրօնական ծէսով մեռելներ թաղողները եւ մկրտութիւն կատարողները, եկեղեցի յաճախողները եւ այլն՝ նկատողութեան առարկայ են եւ, յաճախ, գործազրկութեան ենթակայ:

Մինչ Ազրբէյջանում եւ Վրաստանում վրացի եւ թուրք կոմունիստները կրօնի եւ կրօնաւորների վերաբերմամբ պարկեշտութեան սահմաններից, առհասարակ, դուրս չեն գալիս, երկու ամիս առաջ Էջմիածնում, իմ ներկայութեամբ, հայ կոմսոմոլներից երկուսը կաթողիկոսին նկատելով՝ ասացին. «բօփակը գալիս է»…

ՄԱՄՈՒԼ

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ ՈՐԲԵՐԸ

Հայրենիք կը գրէ թէ մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցի Ոսկեղէն կանոնի ընթրիքը տեղի ունեցած է Հոկտ. 13ին Նիւ Եորքի մէջ ու այս առթիւ դիտել կուտայ (20 Հոկտ.).

— «Սովորաբար Նիյր Իսթ Րիլիֆը Ոսկեղէն Կանոնի իր ընթրիքները կուտայ դեկտեմբեր ամսուն: Եւ, եթէ այս տարի ան սկսած է իր քէմփէյնը հոկտեմբերին, ատոր պատճառն այն է, որ այժմ ա ւ ե լ ի ստենէ աւելի այդ հաստատութիւնը նիւթական ծանր տագնապ մը կ'ապրի եւ հարկադրուած է արտակարգ միջոցներու դիմել՝ բստ կարելւոյն շուտ դրամ հաւաքելու համար, որպէսզի կարենայ գլխ նուազագոյն չափով մը իր ստանձնած բարեսիրական մեծ գործը ժամանակ մը եւս շարունակել:

«Նիյր Իսթ Րիլիֆի ներկայ դրամական տագնապը այնքան սուր է, որ լուրջ վախ կայ, թէ ան ստիպուած պիտի ըլլայ շուտով ինքզինքը "հաշուեյարդարի ենթարկել" փողոց նետելով մեր այն հազարաւոր որբերը, որոնք տարիներէ ի վեր իր խնամքին ներքեւ կը գտնուին: Արդէն «կրճատումները» սկսուած են ամէն կողմ աննախընթաց չափերով, եւ ամէն օր Ամերիկեան Նպաստամատոյցը դուրս կը թափէ մեր որբերը Հայաստանի իր որբանոցներէն սկսեալ մինչեւ Յունաստանի որբանոցները:

«Եւ այն պահուն, երբ Խորհրդային կառավարութիւնը Հայաստանէն դուրս կը մղէ հայ որբերը եւ ցրուել կուտայ Խորհրդային օտար երկրամասերու մէջ, Նիյր Իսթ Րիլիֆի որբանոցներուն փակումը ուրիշ հետեւանք պիտի չունենայ, բայց եթէ այն, որ այնքա՜ն զոհողութիւններով պահուած եւ հայ մնացած մեր այդ որբերը եւս պիտի իյնան օտար միջավայրերու մէջ եւ իսպառ պիտի կորսուին մեր ազգին համար:

«Ասիկա պարզապէս պիտի ըլլայ խուլ, անաղմուկ ու անարիւն հայկական նոր ջարդ մը, որ մեզ պիտի զրկէ մեր մատաղ սերունդի, մեր ապագայ յոյսերու մէկ կարեւոր մասէն:

«Մեր հազարաւոր որբերուն միջին տարիքը այժմ, բստ Նիյր Իսթ Րիլիֆի տուած տեղեկութեանց, 11 է: Ուրեմն, եթէ 5—6 տարի մը եւս կարելի ըլլայ խնամել մեր որբերը, անոնք պիտի մեծցած ըլլան այնքան, որ պիտի կարողանան ինքնապահ դառնալ:

«Հայ հասարակութիւնը չի կրնար եւ իրաւունք չունի անտարբեր գտնուելու մեր որբերու այս տագնապալի վիճակին հանդէպ ու պարտաւոր է թէ՛ բարոյապէս եւ թէ՛ նիւթապէս օգնել Նիյր Իսթ Րիլիֆին, որ ան ի վիճակի ըլլայ քանի մը տարի եւս խնամել մեր որբերը, մինչեւ որ անոնք այլեւս խնամքի պէտք չեն ունենար:

«Եւ երբ Նիր Իսթ Րիլիֆը Ամերիկայի մէկ ծայրէն միւսը կը կազմակերպէ Ոսկեղէն Կանոնի կիրակին, դրամ հանգանակելու համար, մեր հայրենակիցները գէթ այս տարի ամէն տեղ պէտք է առաջինը ըլլան այդ ձեռնարկներուն օժ տալու, ով որքան կարող է եւ ինչպէս կարող է:»

ՕԳՏՈՒԵՑԷ՛Ք

Յառաջի մրցանակաւոր բաժնեգրութեններն, քանի՛ ուշ չէ: Տեսնել Դ. էջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐԸ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

Քանի մը ամսուան արձակուրդէ վերջ, Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.10ին բացուեցաւ Երեսփոխանական ժողովը, Նախագահութեամբ Ֆէրնան Պուիսոնի: Ներկայ էին մօտ 500 երեսփոխաններ: Դահլիճին վերապահուած աթոռներուն վրայ կը տեսնուէին վարչապետ Փուանքարէ, Պրիան, Ալպէր Սարօ, Պարթու, Թարտիէօ եւ Պոքանովսքի: Նախ սգահը յիշատակի խօսքեր բրաւ արձակուրդի ընթացքին մեռած երեսփոխաններուն համար,—Փլանշրնօ, Թէմփի եւ Քլարու: Յետոյ յայտնեց թէ համայնավար երեսփոխան Կաշէնի առաջարկ մը ներկայացուցած է՝ ազատ արձակելու համար այն չորս երեսփոխանները, որոնք մամուլի կամ քաղաքական յանցանքի համար բանտարկուած են: Ընկերվարական երեսփոխան Շարլ Պարոն եւս նման առաջարկ մը ներկայացուց: Կաշէնի խօսք առնելով բսաւ թէ բստ Սահմանադրութեան խորհրդարանը իրաւունք ունի ազատ արձակելու բանտարկուած երեսփոխանները:

Նախկին պատերազմական նախարար Մաժինօ բողոքեց այս առաջարկին դէմ «յանուն երկրին շահերուն»:

— Բանտարկուած երեսփոխանները, բսաւ, արդարօրէն դատապարտուած են: Այդ քարոզութիւններն էին պատճառ որ միջադէպեր պատահեցան, երբ դրօշի տակ կանչուեցան պահեստիները: Կը հարցնեմ ձեզի թէ տկարութեան նշա՞ն է թէ ընկերականութեան տարօրինակ ըմբռնում մը՝ որով կ'ուզէք քաջալերել այս պրոպագանդը: Եթէ ընդունուի այս առաջարկը, ատիկա պիտի նկատուի մամուլի ընդհանուր ներում մը, ու կառավարութիւնը իրաւունք պիտի ունենայ բսելու թէ իրեն համար անկարելի է պաշտպանել բանակը՝ հակազինուորական քարոզութեանց դէմ: Բանտի մէջ զինուորներ կան: Ասոնք յանցաւոր չեն: Իսկական յանցաւորները անոնք են որ իրենց անձեռնմխելիութեան վրայ կրթնած, զանոնք անկարգապահութեան մղած են: Այս մարդիկը կրնան մեր պաշտօնակիցները ըլլալ. Ես զանոնք կը նկատեմ ոճրագործներ հայրենիքի դէմ»:

Շարլ Պարոն բսաւ թէ Քաշէն բանտարկուած է անոր համար որ քաջութիւնը ունեցած է իր կարծիքները պարզելու: Անիկա երեսփոխան ընտրուած է իբրեւ համայնավար՝ իր ծրագրով եւ գաղափարներով. «ուստի գինքը չէ որ կը բանտարկէք, այլ գինք ընտրողները»:

Դատական նախարար Պարթու բսաւ թէ բանտարկեալներուն յանցանքը մամուլի կամ կարծիքի պարզ ոճիր չէ, այլ ազգային պաշտպանութիւնը վտանգող ոճիր: Երեսփ. ժողովը ազատ է զանոնք արձակելու, սակայն կառավարութիւնը այդ որոշումը իբրեւ մամնակի ընդհանուր ներում չի նկատեր:

Առաջարկը քուէի դրուելով, Մարսէլ Քաշէնի, Մարթիի, Տորիոյի եւ Տիւքլոյի առժամաբար ազատ արձակումը ընդունուեցաւ 221ի դէմ 264 ձայնով: (Քաշէն եւ ընկերները նոյն իրիկունն իսկ ազատ արձակուեցան Սանթէի բանտէն:)

Նախագահը յետոյ յայտնեց թէ Դիւանին հաղորդուած են 28 հարցապնդումներ: Փուանքարէ խնդրեց ժողովէն, որ արձակուրդէն առաջ ընդունուած մեթոտը շարունակուի դարձեալ. այն է՝ հարցապնդումներով զբաղիլ միայն Ուրբաթ օրերը, իսկ մնացեալ օրերը յատկացնել ելմտացոյցի վիճաբանութեան:

Վարչապետը աւելցուց թէ Դեկտեմբերի վերջը կամ Յունուարի մէջ կառավարութիւնը տրամադիր է իր քաղաքական ծրագիրը պարզել ժողովին եւ երկրին առջեւ: «Բայց, բսաւ, այդ ծրագրին առաջին յօդուածն է հաւասարակշռուած ելմտացոյցի մը քուէարկութիւնը»:

Թեր ու դէմ վիճաբանութիւններէ վերջ, երեսփ. ժողովը ընդունեց վարչապետին առաջարկած աշխատութեան եղանակը: Երեքշաբթի պիտի սկսին ելմտացոյցի վիճաբանութիւնները:

Ծերակոյտի բացումը եւս կատարուեցաւ նոյն ժամուն: Ներկայ էին նորընտիր ծերակուտականները՝ Միլռան, Իսրայէլ եւ Ֆուրքատ: Նախագահ Փօլ Տումէր կարճ դամբանականներ խօսեցաւ մեռած ծերակուտականներուն համար, որոնք են Քասթիյեար, Լընրվէօ, Մօնթէկիւ եւ Ժօնար:

Թուրք նոր դահլիճը

Անատոլուի Գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Թուրք դահլիճը վերակազմուած է հետեւեալ ձեւով — Ըսմէթ փաշա՝ վարչապետ, Շիւքրի Գայա պէյ՝ ներքին գործվար, Սարաճօղլու Շիւքրի պէյ՝ ելմտական, Թէվֆիք Ռիւշտի պէյ՝ արտաքին, Մէհմէտ Խասա՝ դատական, Ապտիւլ Խալիք՝ Ազգ. Պաշտպանութեան, Ռէճէպ՝ հանրօգուտ շինութեանց, Նէճաթի՝ հանրային կրթութեան, Րէֆիք՝ առողջապահական, Րահմի պէյ՝ առեւտուրի եւ երկրագործութեան գործավար:

Ասոնց մէջէն նոր գործավարներն են Շիւքրի Քայա պէյ՝ որ կը ստանձնէ ներքին գործավարութիւնը, եւ Սարաճօղլու Շիւքրի պէյ՝ որ կը դառնայ ելմտական գործավար: Նախկին ելմտական գործավար Մուսթաֆա Ապտիւլ Խալիք պէյ պատերազմական եւ ծովային (Ազգ. Պաշտպանութեան) գործավար կ'ըլլայ: Առաջին անգամ է որ այս գործավարութիւնը կը ստանձնէ ոչ-զինուորական մը: Առեւտր. գործավար Րահմի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՖՐԱՆՔԼԷՆ-ՊՈՒՅԵՕՆ ԿԸ ՔԱՇՈՒԻ

Արմատական - ընկերվարականներու համագումարին ծանօթ որոշումներէն վերջ, այլեւս Ֆրանքլէն - Պույեօնի դիրքը խախտած ըլլալով, Թրքասէր երեսփոխանը հրաժարեցաւ յիշեալ կուսակցութենէն: Նոյնպէս հրաժարեցաւ Երեսփ. ժողովի արտաքին յանձնաժողովի նախագահի պաշտօնէն, նկատելով որ ատոր կոչուած էր իբրեւ անդամ արմատական-ընկերվարական կուսակցութեան: Ֆրանքլէն-Պույեօն 25 տարիէ ի վեր կը պատկանէր այդ կուսակցութեան: Իր օրինակին հետեւելով քաշուեցան նաեւ կարգ մը բարեկամները:

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Շաբաթէ մը ի վեր Անգլիոյ ամէն կողմէն ողողումի ծանր լուրեր կը հասնին: Անցեալ օր փոթորիկին եւ ողողումներուն զոհ գացած էին մօտ 60 հոգի: Առջի օր էսք գետի յորդումին պատճառաւ ողողուած է հիւսիսային Քըմպըրլէնտի շրջանը: Անգլիան Սկովտիոյ կապող երկաթուղային գիծը ջուրերու տակ մնացած ըլլալով, ճեպընթացները ստիպուած են ուրիշ ճամբով երթեւեկել: Էնտմուրի մէջ Խճուղին գետի վերածուած է: Քարտիֆի մէջ քաղաքին մէկ մասը եւ կենդանական պարտէզը ջուրերու մէջ են:

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ

Պոլսոյ Նախակրթարանի ուսուցիչներէն 40 հոգի պաշտօնի կոչուած են Արեւելեան նահանգներու դպրոցներուն մէջ: Էտիրնէի ուսուցիչներէն մէկ մասն ալ, Արեւելեան Նահանգներուն մէջ նոյնպէս պաշտօնի կոչուած ըլլալով, մաս առ մաս Պոլիս կը հասնին իրենց պաշտօնավայրերը երթալու համար:

9000 ԼԻՏՐ ՊԷՆԶԻՆԻ ՊԱՅԹՈՒՄ

Առջի առաւօտ Պիյեանքուրի Սալմսանի ինքնաշարժի գործարանին մէջ տեղի ունեցաւ ծանր արկած մը: Պայթումով մարդ չէ հասկցուած, երեք ընդունարաններու մէջ գտնուող մօտ 9000 լիդր պէնզինը յանկարծ պայթեցաւ եւ հրդեհ առաջ բերաւ: Բարեբախտաբար Պիյեանքուրէն եւ Փարիզէն հասած հրշէջները միանալով գործարանի հրշէջներուն, յաջողեցան անմիջապէս առաջքն առնել մեծ աղէտի մը: Պայթումի տեղէն անշնչելի մեւ մուխեր կը բարձրանային ու մինչեւ 50 մեդր հեռուն կը զգացուէր այրող պէնզինին ջերմութիւնը: Մէկ ժամ աշխատանքէ վերջ վտանգը բոլորովին անհետացած էր եւ շրջակայ շէնքերը չէզոքացուած:

Փլատակներու մէջէն գտնուեցան բոլորովին ածխացած երկու դիակներ. մէկը մթերանոցին պահապանն էր՝ 50 տարեկան ֆրանսացի մը, միւսը պաշտօնեայ մը:

Պուլօնի ոստիկանութիւնը քննութիւն մը բացաւ՝ այս արկածին պատճառը երեւան հանելու համար:

ՌՈՒՍ ՅԱՅՏՆԻ ԵՐԳԻՉ Շալիափինի կողմէ իր կնոջ՝ խալացի պարուհի Թորնակիի դէմ բացուած ամուսնալուծման դատը տեսնուեցաւ Մասկտալի շրջանային դատարանին առջեւ: Դատը տեւեց 15 վայրկեանէն պակաս, որովհետեւ ամոլշեւիկ դատաւորները ստիպուած են ջնջել սեւէ ամուսնութիւն՝ պարզապէս ամուսիններէն մէկուն ներկայացուցած խնդրանքին վրայ:

Տիկին Շալիափինը ներկայացուած էր իր աղջկան կողմէ, որ բողոքեց ամուսնալուծման վճռին դէմ:

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

"ԻՐԱՆԸ ՆՈՎ,,

Երկու տասնեակ տարիներու կեանք ունի Պարսկաստանի Սահմանադրութիւնը, որ շատ քիչ էական փոփոխութիւններ մտցուց նախկին դրութեան մէջ։ Ամէն բանէ զուրկ այս երկիրը զուրկ է նաեւ քաղաքական կուսակցութիւններէ։ Թող հասարակ ժողովուրդը, որ մեր մօտ պետական կեանքը կ'ընթանայ անհատներու, շատ շատ փոքրիկ խմբակներու ցանկութեամբ։ Նոյն իսկ խորհրդարանային ընտրութիւններու ժամանակ հրապարակի վրայ քաղաքական կուսակցութիւններուն կը փոխարինեն այս կամ այն անհատը, այդ առթիւ նոր ծնած այս կամ այն խմբակցութիւնը։

Խորհրդարանին մէջ ալ նոյն դրութիւնն է. զանազան անհատներ կամ 5—10 հոգինոց զանազան խմբակցութիւններ իրենք զիրենք հասուած անուանելով կը կազմեն մեծամասնութիւն, որուն վրայ կը կրթնի կառավարութիւնը։ Բնական է ասիկա շատ կարճատեւ կեանք ունենալով, տեղի կուտայ նոր մեծամասնութեան մը՝ նոր կառավարութիւն մը գործի գլուխ բերելու համար։

Քաղաքական որոշ համոզումներու, սկզբունքի բացակայութեան պատճառով գրեթէ բոլոր քաղաքական գործիչները կը շարժին անհատական հաշիւներով։ Այնպէս որ թէ՛ խորհրդարանային խմբակցութիւնները եւ թէ անոնց առաջ բերած նախարարութիւնները միայն յենարան չունենալով, շարունակ ենթակայ են տատանումներու։ Ներքին փոքրիկ խնդիր մը կամ արտաքին աննշան անյաջողութիւն մը բաւական է տապալելու զանոնք։

Խորհրդարանի անդամներուն և պետական գործիչներուն համար քաղաքական որոշ ուղղութիւն չկայ գրեթէ։ Այդ ուղղութիւնը կը փոխարինուի ռուս կամ անգլիական քաղաքականութեան այնքան ծանօթ, այնքան հին ցած մարզանքով. մարզանք մը, որուն շատ վարժ են մեր գործիչները եւ յաճախ իրենց խաղերուն կը զոհեն ոչ միայն իրենց կոչումը, այլ եւ շահերը այն հայրենիքին, որու անունով կը խօսին եւ որուն համար ամէն բոպէ պատրաստ են իրենց կեանքը վտանգելու ... ճառերով։

Պարսիկ քաղաքական գործիչը պատասխանատու է միայն իր խղճին ու շատ յաճախ միայն եւ միայն իր գրպանին առջեւ, ըստ որում կը զատուորուին երկրին եւ հայրենիքի շահերը։ Ըսածներս փաստելու համար բաւական է յիշել մեծ պատերազմի ժամանակ «չէզոք» Պարսկաստանի մէջ կատարուած դէպքերը, կամ մեր պետութիւններու ակնները, Վուսուղ-ուդ-Դովլէի պատմական դաշնագիրը։ Վերջին քանի տարուան ընթացքին չենք կրնար նշել քաղաքական դէպք մը, որ շահերուն երկու պետութիւններու կողմէ ծրագրուած եւ «հայրենասէր» անհատ գործիչներու միջոցով կեանքի կոչուած չըլլայ։

Ժողովուրդը վերէն քշուած է որոշ ուղղութեամբ, ժողովուրդը տարած է «յաղթանակներ» նախօրոք այս կամ այն դեսպանատան մէջ ապահովուած։ Որդէն ինքը Սահմանադրութիւնը՝ քանի տարի առաջ ապահովուած ծրարով Լոնտոնէն եկաւ, հոգ չէ թէ այդ խանդավառ օրերուն, Պարսկաստանի մանկով եւ կլիմայական փոփոխութեան ենթարկուելով, դարձաւ «մարքսիստական յաղթանակ» համարուեցաւ ծայրայեղներուն կողմէն եւ «ազգային գործօնք» չափուեցաւ։ Միեւնոյն ձեւերով ինկաւ Քաճարներու հարստութիւնը, միեւնոյն ձեւով գահ բարձրացաւ ներկայ Շահնշահը, դարձեալ առանց ժողովուրդի գիտութեան, բայց նոյն ժողովուրդի անունով, առանց քաղաքական կուսակցութիւններու որոշումին ու ջանքերուն, այլ միայն ուժեղ անհատի մը ցանկութեամբ եւ ասիական լաւագոյն ձեւով օգտուելու արտակարգ ընդունակութեան շնորհիւ։ Նոյն երեւոյթները կը յանդինք, եթէ խորանանք 1922—1927 շրջանին կատարուած քաղաքական, անտեսական, զինուորական բոլոր խոշոր կամ փոքր դէպքերու մէջ։

Շատ փորձեր են կատարուած նոյնիսկ Սահմանադրութենէն առաջ, քաղաքական կուսակցութիւններ հրապարակ բերելու։ Յիշեմ հայազգի պետական գործիչ Միրզա Մալքում խանի փորձը, ապա դեմոկրատներու քանի մը տարուան աշխատանքը այդ ուղղութեամբ, նոյնիսկ «պարսիկ համայնավարներու» աւելի քան անյաջող ծնունդն ու վիժումը, մեր օրերուն գոյութիւն ունեցող «Թաջադօղը» եւայլն։

Այս ուղղութեամբ մեծ ջանքեր է թափած Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ոչ միայն երկրի կեդրոնին, այլեւ հիւսիս եւ հարաւի մէջ. անկէ աւելի քան հիմնաւոր կերպով ծանօթանալով խնդրին, իր աւանդոյնն է տուած պարսիկ ազատասէրները մէկ կուսակցութեան մէջ համախմբելու համար։ Պարսկաստանի մէջ գտնուող մեր վեթերան ընկերները ոչ մէկ ջանք եւ աշխատանք խնայած են։ Բոլոր փորձերը սակայն մնացեր են փորձեր, յաճախ առաջ բշուած են անուններ միայն եւ այդ անուններու շուրջ համախմբուած են փոքրաթիւ անհատներ, որոնք անկարող եղած են, եթէ ոչ ամբողջ երկրին գոնէ կեդրոնական վայրերու մէջ առաջ բերել քիչ շատ ուժեղ կազմակերպութիւններ, ժողովուրդը կապել իրենց հետ, աշխատանք կատարել, պետական գործերը կուսակցականօրէն ղեկավարել եւայլն։ Ընդհակառակն շատ խմբակցութիւններ չծնած մեռած են, ոմանք մինչեւ այսօր պահած են միայն իրենց անունը, իսկ տպագրուած ծրագիր-կանոնագիրները դեռ կ'սպասեն անշուշտ։

Այժմ նոր փորձ մը կ'ընեն Րիզա Շահ Փէհլէվիի կողմնակիցները։ Հազիւ չորս ամիս առաջ կազմուած է «Իրանը Նով» կուսակցութիւնը, որու հիմնադիր վարիչներուն մէջ կան աչքի զարնող պետական գործիչներ, ինչպէս պալատական նախարար Թէյմուր Թաշը։ Այս կուսակցութեան կարճատեւ գոյութիւնը կը թելադրէ ըսելու թէ առաջին անգամ է որ Պարսկաստանի մէջ կը հիմնուի ապրելու ընդունակ եւ քաղաքական դեր կատարելու կոչուած խոշոր կազմակերպութիւն մը։

Ահա «Իրանը Նով»ի նպատակը.

«Ծառայել երկրի միութեան եւ անկախութեան համար փէհլէվի գերդաստանի դրօշակին տակ։ Անկեղծ եւ պարտաճանաչ ըլլալ դէպի հայրենիքը եւ Ն. Վ. Շահնշահը։ Օգտուիլ նոր ուժերէն Պարսկաստանի մէջ հիմնական բարենորոգումներ իրականացնելու համար։ Մղել երկիրը դէպի յառաջդիմութիւն եւ երիտասարդացում։ Խիստ պայքար ամէն տեսակի արտաքին թէ ներքին ազդեցութիւններու եւ այն տարրերու դէմ, որոնք հակառակ են եւ արգելք՝ հիմնական բարենորոգումներու առաջացման եւ երկրի երիտասարդացման։ Տարածել անկեղծութեան, պարտաճանաչութեան, հայրենասիրութեան եւ բարեխղճութեան սկզբունքները հանրութեան մէջ եւ պայքարիլ հակառակորդներուն դէմ։»

Ուրիշ խօսքով, կը հիմնուի պետական կուսակցութիւն մը, որ թէեւ ու թիկունք հանդիսանալով Փէհլէվի Շահնշահին, պիտի ապահովէ անոր գերդաստանի գոյութիւնը։ Հակառակ «Իրանը Նով»ի հիմնադիրներու եւ գաղափարախօսներու պնդումներուն, մեր մօտ կրկնուելու վրայ է պատմութիւնը քէմալական «Խալք»ի եւ Մուսոլինական «Ֆաշիզմ»ի։ «Իրանը Նով»ը իր շարքերուն մէջ առնելով պետական հաստատութիւններու պաշտօնէութեան ճնշող մեծամասնութիւնը, ամբողջ երկրին մէջ Րիզա Շահի բոլոր համակիրները, ժողովուրդին մէջ գտնուող կարեւոր ուժերը, իրեն հետ ունենալով զինուորական ուժը ամէն տեղ, կասկած չկայ, որ կարող է դառնալ շատ ուժեղ կազմակերպութիւն մը եւ ապագային խոշոր դեր խաղալ մեր երկրի պետական-քաղաքական կեանքին մէջ։

Այդ նպատակին աւելի հեշտութեամբ հասնելու համար «Իրանը Նով»ը կ'աշխատի իրեն միացնել, աւելի ճիշդը, իրեն մէջ ձուլել արդէն գոյութիւն ունեցող խմբակցութիւնները։ Առաջին յաջող փորձը կատարուեցաւ Օգոստոսի վերջերը «Իրանը Ջավան» (Երիտասարդ Պարսկաստան) խմբակցութեան ձուլումով։

Պալատը իր գոյութիւնը ապահովելու համար կուսակցութեան կը կարօտի։ Պէտք չէ մոռնալ, որ այդ կամ նման կուսակցութիւն մը մեծ զարկ կուտայ նաեւ այս յետամնաց երկրի համար այնքան հրամայական շարք մը բարենորոգումներու տնտեսական, կրթական, զինուորական եւ ուրիշ մարզերու մէջ։ Այդ բարենորոգումները, թէեւ հեռու հիմնովին փոխելու Պարսկաստանը, այսուհանդերձ կը կասեցնեն յետամնացութեան աւելի ամրապնդումը։

Միւս կողմէ Շահ Փէհլէվիին հակառակորդները, խմբակցութիւններ թէ անհատներ, ինչպէս ցոյց կուտան կարգ մը նշաններ, կը դիմեն նոյն միջոցին — կազմակերպուիլ մէկ կուսակցութեան մէջ եւ պայքարիլ «Իրանը Նով»ի դէմ։ Այդ պայքարը սակայն ժողովուրդին մէջ եւ ժողովրդական շահերու համար չէ, որ պիտի մղուի, այլ գահի եւ նախարարական աթոռներու շուրջ, այդ նոյն գահին եւ նոյն աթոռներուն ծարաւի անհատներուն համար։

Ժողովուրդը այս երկրին մէջ ինչպէս ամէն տեղ, իր շահերն ու իր պահանջները ունի, բայց ե՞րբ պիտի կազմակերպուի։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ՆԱՒԱՐԻՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Ազգային Մատենադարանին մէջ բացուեցաւ ցուցահանդէս մը՝ նուիրուած Նաւարինի նաւամարտին հարիւրամեակին։ Այս առթիւ ցուցադրուած են նաւամարտը պատկերացնող երկու մեծ նկարներ, որոնցմէ մէկը՝ Շարլ Լանկլուայի գործը, 50 տարիէ ի վեր կը գտնուէր Վերսայլի մէջ։ Ժամանաւոր ցուցափեղկերու մէջ դրուած են յիշեալ նաւամարտին վերաբերեալ զանազան պաշտօնական գրութիւններ, կռիւի հրամաններ, ծովակալներու տեղեկագրեր, ինչպէս նաեւ ձեռագիրները այն գրողներուն, որոնք պանծացուցին այդ նաւամարտը, ինչպէս Պէնժամէն Քոնսթան, Քազիմիր Տըլավինեը, Լամարթին, Վիքթոր Հիւկօ, Ալեքսանտր Տիւմա եւայլն։

Պատերուն վրայ կան խոշոր գորգեր, Կարոլոս Ժ.ի ոճով, որոնք կը պանծացնեն Խաչին յաղթանակը Մահիկին վրայ, բազմաթիւ վիմագրութիւններ, հրանկարներ, փորագրութիւններ Տըլաքրուայէն, Տըվէրիայէն, Ժէրիքօյէն, Մոնֆորէն, որոնք մեր աչքերուն առջեւ կը պարզեն ժամանակուան գլխաւորները եւ թրքական տարազները, մինչ զինքէ սփիքներու վրայ մարմարանուերու փորագրուած նմոյշները այցելուին կը դարձնեն իրենց մանրանկար թնդանօթներուն բերանը, որ կը նմանի զրխափողի։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

LE SOLEIL D'AUTOMNE

A. NAVARIAN Հրատ.՝ Պ. ՊԱԼԵՆՑ

Ցեսրակ մը բանաստեղծութիւններու, ֆրանսերէն, 60 էջ։ Ֆրանսացի բանաստեղծ մը, Օ. Տորշէն, յառաջաբանով մը կը խօսի թէ ինչպէս «բանաստեղծը ոսկի տերեւներէն կը հիւսէ դրասանգ մը»։

Ցորշէն բիւրեղեայ բանաստեղծ մըն է, որ կը սիրէ լեզուն, իբրեւ ամէն բան։ Լեզուին կը սպասարկէ այնպէս, ինչպէս քուրմ մը՝ մեհեանին։ Ու կ'ըսէ թէ, լեզուն է, որ, ոգեւնելով, պիտի մարմնացնէ ոգին՝ մականուանեալն արուեստ։ Ուրեմն, հաւատացեալ մը, որ գիտէ թէ ձեւն իսկ ունի իր պաշտամունքը։ Լեզուի վարպետ խաղ մը, գեղեցիկ ճարտարապետութիւն մը, շատ անգամ, աւելի կ'արժէն քան յուզումներու յաճախուած անկողինը, վանգի, վերջապէս, ի՞նչ են զգացումները, — հոգեբնախօսական սովորութիւններ։

Ու, այս ճաշակով, Ցորշէն տուած է գեղեցիկ աշխատութիւն մը, L'Art de Vers, որ կուգայ սորվեցնել արուեստին կանչելու եղանակները, բարձրանալով տաղաչափութեան ճարտարապետութեան աստիճաններէն։ Աւելցնենք որ, քիչ մը հին է, մանաւանդ երբ տեսանելութեամբ կը մօտենայ գունալսողութեան (audition colorée) նորերու ձեւական տեսութեան, կամ, վերջապէս, բոլոր մեր զգայարաններուն — քիթին, աչքին ու ականջին, — մասնակցութեան՝ բանաստեղծութեան մէջ։ Ցորշէն բաւական կը համարի լեզուն որ կը պտտի ականջին մէջ։ Եւ այդ ականջ-լեզուն է իր սրբութիւնը։

Ահա այս բանաստեղծն է, որ կը ներկայացնէ, իր լեզուի մարդոց, Ա. Նաւարեանը։

Նաւարեան նոյն ճաշակին մարդն է։ Նրբօրէն երաժշտական լեզու մը, որ, իբրեւ արուեստի գերագոյն զգայարանք, պիտի փոխարինէ, մինա՜կը, մեր զգայութեանց առեւտուրին կանչուած բոլոր ճամբաները։

Այդ լեզուն, նախ, ֆրանսերէն է։ Արդ, հիմա, սովորութիւն է գրագէտներու անձնագիրը տալ համաձայն իրենց լեզուին։ Գրագէտ մը, որ կը գրէ ֆրանսերէն, կը պատկանի ֆրանսական գրականութեան, ու կ'անուանուի ֆրանսացի գրագէտ։ Տգագում մը, — խորքը, — քննադատական մանրամասնութիւն է։ Փանայիթ Ըթրաթին ձեւ օրինակ։

Նաւարեան եւս ֆրանսացի բանաստեղծ մըն է։ Հայ գրականութեան խորթ զաւակ։

* * *

Գիրքին մէջ։

Ոտանաւորներ կան, որ 25 տարեկան են, եւ ուրիշներ՝ որ դեռատի։ Ցարիքոտները, օրուան մտայնութեան հետեւելով, նուիրուած են հայկական ջարդերուն, մարտիրոս Հայաստանին, հարէմներուն ու սուլթաններուն։ Ընդհանրապէս, քարոզութեան համար գրուած։ Ու նաեւ ոտանաւորներ, նուիրուած՝ արեւելեան մոթիֆներու։ Այդ արեւելքը, սակայն, գիտուած է արեւմուտքցի ճամբորդներու մնացած աչքերուն պսպղակէն։ Այդ Արեւմուտքցիները դեռ նոր կը սկսին ճանչնալ արեւելքը։ Իսկ մենք դեռ չենք ճանչնար, տեսած իսկ չենք։ Հոս թող թոյլ տրուի ինծի վերցնել նաեւ մեծ բանաստեղծներէն մկրատուած մանտրիկ «ընձաբանները», որոնք կը հոսին խորքերուն քովէն։ Քերթուածներու հաւաքածոյ մը, հիմա, չախորժիր այս հին նորութենէն։

Սակայն, Նաւարեանի անունը կը շինեն այն կտորները միայն, որոնք գրուած են բանաստեղծաբար։ Անոնց մէջ, Նաւարեան, կը մերկանայ բոլոր աւելորդ շպարներէն, եւ իր միսը կը քսէ բնութեան, անկեղծութեամբ գծելով իր սարսուռին կեւեջները հոգիին թուղթին վրայ։ Իր գիծերը գունաւոր են, խառնուրդ ամբողջագործում մը զգայութեանց։

Ահա՛ Հարսնուկները.

կարմիր ճունձք, զոր ծովը կ'օրրէ,
Արեւուն կաթիլներ, կանանչ գորգին վրայ,
Որոնք կը բողբոջին ճամբոյրին տակ
Տիրանի արեւին պսպղուն նետերուն։

Սարսռացէ՛ք, հարսնուկներ, ճորիզոնէն արիւն կը ճոսի,
Եւ մարգ-գորգը, զոր կը թրջէ ճառագայթ մը,
Պիտի ծածկուի ծեր բոցավառ մարմիններով,
Արեւուն կաթիլներ, որ կը կապուտնաք ճամբոյրէն։

Այսպէս են, գեղեցիկ ու գունաւոր, Լուսան ու ֆիւքսիանները, Լուսինին տխրութիւնը, Քաքթիւսը։ Նաւարեան ծաղիկի նուրբ նկարիչ մըն է։ Ու միեւնոյն ատեն երաժիշտ մը, որ, ինչպէս Արեւելեան Նուագին մէջ, ջութակի փորձ մը կը կատարէ։ Ու ամէնուն վրայ, հանգիստ տխրութիւն մը. եւ «ոսկի տերեւներէն կը հիւսէ իր Աշնան Արեւը»։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ԿԸ ՏՕՆԵՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մուրճ Մանգաղի Թղթակիցը կը նկարագրէ Մոսկուայի տօնակատարութեան պատրաստութիւնները (27 Հոկտ.).—

Քաղաքին մէջ կառուցուած են աշտարակներ, կամարներ, ամպհովանիներ։ Մասնաւոր ուշադրութեամբ մը անոնց կը տրուի գեղարուեստականութիւն։

Այդ զարդարանքներուն մէջ առանձին տեղ մը կը գրաւէ Կարմիր Հրապարակը։ Ամբողջ Կրեմլինի պալատը ծածկուած է կարմիր քթանով. Լենինի արձանին մօտ կը բարձրանան երկու տասնյարկանի աշտարակներ, մէկը ցոյց կուտայ Կոմունիստ կուսակցութեան հաստատումը 10 մեծ երկիրներու մէջ միւսը՝ Ռուսիոյ աճումը 10 տարուան ընթացքին։ Սպասկի աշտարակէն մինչեւ Լոբնի քաշուած է երկաթեայ թել, որուն վրայէն պիտի կախուին մեծ տառերով 10 տարի Լենինի ճամբով խօսքը։ Առեւտրական տան ճակատէն պիտի կախուին հսկայ ցուցակներ՝ խորհրդային արդիւնաբերութեան, ելեկտրականացման, գիւղատնտեսութեան 10 տարուան առաջդիմութիւններուն մասին։ Ամբողջ Կարմիր Հրապարակը պիտի լուսաւորուի ուժեղ զինուորական լուսարձակներով։ Պատմութեան թանգարանին ճակատին վրայ պիտի պատկերացուի շարժանկար մը, որ ցոյց պիտի տայ «Հոկտեմբեր» ֆիլմը երեք օր անընդհատ։

Խորհրդային Հրապարակին վրայ պիտի կառուցուին խորհրդային իշխանութեան 10 տարուան աշխատանքը պատկերացնող 10 մեծադիր նկարներ։ Սվերդլովեան Հրապարակին վրայ СССР տառերը կախելու համար պիտի հիմնուի հսկայ կամար մը։ Նիկիտեան Դռներ կոչուած տեղը պիտի շինուի փայտէ հսկայ գիրք մը 10 էջով, իւրաքանչիւր երեսին վրայ պիտի գրուի Դ... զարգացումը։

Այս «շինարարութիւն» շուտով կ'աւարտի։ Տօնական ... րուն պիտի մասնակցի Մոսկուայի ամբողջ ժողովուրդը։ Քաղաքի ... կռիւներուն մասնակցողները ... առաջնորդեն ժողովուրդը, ... ամէնէն առաջ պիտի քալեն ... տեմբերի մարտիկները։ ... րուն առջեւէն՝ Արիները։ ... պիտի կեդրոնանան Կարմիր Հրապարակին վրայ։ Մեծ շուքով ... պիտի ունենայ Կարմիր բանակի ... հանդէսը, որուն համար հրաւիրուած են զինուորական ամէն ... պատուիրակութիւններ։ ... Հրապարակին վրայ 10 հա... հրաւիրեալներ, Ներսէն ու ... սահմանէն, տեղ պիտի գրաւեն ... 3 օր պիտի տեւեն այս տօները ...

ՀԱՅԵՐԸ ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԻՆ Մ...

Սեբաստիայէն Թղթակից ... հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդէ Պոլսոյ Ազգ... յիշեալ նահանգի հայութեան, տնտեսական վիճ... եւ դպրոցներուն մասին.—

ՍԵԲԱՍՏԻՈ ՔԱՂԱՔԸ

Պատմական անցեալ մը ունեցող Սեբաստահայութի... այսօր կրթական ծանր հոգեր... տակ կը տքայ. երկու տարի... որ եկեղեցի եւ դպրոց չունի... 250է աւելի երկսեռ աշակերտ... ները փողոցները թափառ... դատապարտուած են։

Կրթական ցաւերէ տառա... 1800ի հասնող Սեբաստահա... յութիւնը անտեսական ... վրայ այնքան զանգուած ... պէտք ունի, քանի որ ներ... յիս հրապարակի վրայ կը ... ծեն՝

3 արմտիքի եւ մանիֆա... բայի վաճառականներ, 1 ... նաւոր, 5 ոսկերիչ եւ ծաղկ... հիւսն, քարակոփ, ծեփիչ, 8 ... բին եւ երկաթագործ, 8 կօշ... կար եւ «նէմչէնճի», 6 ... ձագործ, 4 դերձակ, արանց ... կանանց, 3 սափրիչ—արհեստ... 30 Ջաղացպան եւ ջաղաց... քարի մասնագէտ, 2 նպարավ... ճառ, պտղավաճառ, 2 կերպ... սեղէնի եւ բաղաներկի վարպ... 3 սեփական օթոյի վարիչ, ... մեքենագէտ, 8 կլայեկագործ... 2 թիթեղագործ, 1 ... թակի մասնագէտ, 8 կառապան...

Ասոնց վրայ պէտք է ա... ցնել տասնեակ մը հոգեգոր... ներ, մնացեալ աննշան մէկ ... մը բանուորներ եւ հազիւ 5... 60 հոգի նպաստի կարօտ ... կար ու այրիներ են։

Վարժարանը բացուելու ... բազային 150 թոշակաւոր ... կերտներու դիմաց միայն ... նպաստի կարօտներ պիտի ... նենանք, այն ալ մեծ մ... որբեր։

ԶԱՐԱ

Հողագործական այս շրջ... 800ի մօտ Հայերը բացի ... մը արհեստաւորներէ եւ ... տրականներէ ընդհանրա... երկրագործութեամբ կը ա... պին եւ գոհ են իրենց վիճա... սակայն հոն ալ տնտեսակ... աւելի կրթական հոգն է ... ղովուրդը կը մտահոգէ ... սափլէ որ գաղթելու ... խորհին. 130 աշակերտներ... ունեց դպրոցի մնացած են... ղեցին բաց է եւ երբեմն ... մը երիտասարդներու կողմէ ... գեցողութիւններ կը ... ուին. սակայն ի՞նչ օգուտ ... դպրոց մը չունին։ Հոն ալ ... թոշակ վճարելու կարող ... կերտներու վրայ 30 որբե... աւելցնենք ու անցնինք։ (Շար...)

ՓՈԽԹԱՑԷՔ ՕԳՏ...
"ՅԱՌԱՋ,,Ի
ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻ...
որ բացուեցաւ ՀՈԿՏԵՄԲԵ...
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՆ...

...Ր.Գ.

...ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ ԵՒ ԿԻՆԵՐԸ

...պիսկոպոսը գովքը ...ը է կարճ մազին, շրջա... ...ին եւ դատապարտեր է ...որ կը քննադատեն այս ...բայց չէ արգիլեր որ ա...ցնեն:

...երը կը ճանչնանք. կատուի ...ին. շոյեցի՞ր քիչ մը, ալ ...ին ու կը քսուին. եւ ե...պոսը որ իր արհեստին ...ռնուլով, ծանօթ ըլլալու ...ներու այս մանրամասնու..., պարզապէս այրերու կո...ն պատճառ կը դառնայ:

...երէն անոնք որ անխու... պարտականութիւն կը ...ն նորոյթին հետեւիլ, ...ծ կը պտտին տան մէջ, ...րենք շոյող չկայ ու կէս ...հանուին արդէն՝ դուրս ... համար. եւ եպիսկոպո... արդէն քաջալերուած, երբ ... աւելի կարճցնելու իրենց ...՝ քիչ մը վերէն, շատ մը ... պիտի նշմարեն թէ՝ ո...կայ աւելի յարմար քան յո... չափը, կամ ըստ եւայի ...՝ Թզենիի տերեւ մը ... կեդրոնին վրայ, շղար...պուած ուսերէն, դիւրին, ...ական եւ թերեւս գիտա...ու ո՞վ գիտէ:

...եթէ որ եւ է մարդ՝ ե...պոս ըլլալուն համար, կա... իր քիթին ծայրէն քիչ ...ալ անդին տեսնել, մեր ազ...փնակը՝ այսօր տարբեր ...ր. իսկ շիքակոյինը՝ հայ ...ու առաւելութիւնն ալ չու...րդը չի հասկնար որ, եթէ ...պայերանքով՝ կիները հետ...է հասնին եւայի համա...ին, հիմնական հարուած ...որ տուած կ'ըլլայ հիւս...երէնի ճարտարարուեստին, ...ուրին եւ արհեստաւորին. ...՞ են որ անգործութեան ...ատապարտուին, որպէսզի ...կոպոսական ակնարկը ...րէն հանգչի իգական ձե... վրայ:

...յց ի՞նչ հեռատեսութիւն ...ւսաք մեկէն, որ օրն ի ...թը վեր չառնէր Աստուա...ցէն. հարցուցէք անոր թէ ... մերկ պտուղը:

...՛, պիտի պատասխանէ. ...րանին մէջ՝ այդ մասին ...չկայ. մեղքը անոր հա... որ պտուղ մը մորթ կը ...եւ իր միտքը կը պղտորէ. ...ղը ըլլալ, Աստուած չէ՞ր ...գեստով ու կօշիկով ... մարդն ու կինը:

... եպիսկոպոս մըն է տրա...ը, խոհեմութիւնը կը ... լսել ու համակերպիլ. ...եւ ժամանակները փոխ... վրայ են. աշխարհը կը ... կը դառնայ ու նորէն ...րաստուի իյնալ եպիս...ական միւռոնաբոյր թա... մէջ:

ԽԱՐՏՈՅ

ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Կիրակի կէս օրէ վերջ տեղի ունեցաւ փարիզի Տարօն-Տուրուբերան Հայրենակց. Միութեան եռամսեայ ընդհանուր ժողովը:

Ատենապետը ժողովը բանալով, խօսք տուաւ մեր հայրենակից Պ. Կարօ Սասունիի, որ մօտ մէկ ժամ խօսեցաւ կարեւոր խնդիրներու շուրջ: «Մենք դեռ Տարօնցի չենք, ըսաւ, այդ մեծ անունը կրելու համար պէտք է հետեւինք մեր նախնեաց եւ շարունակենք անոնց սկսած գործը»: Յետոյ թուեց ընդհանուր պատերազմին իւրաքանչիւր շրջանէ ազատուողներուն թիւը եւ ըսաւ թէ՝ այսօր Հայաստանի մէջ կ'ապրին աւելի քան 75,000 հայրենակիցներ, իսկ արտասահմանի մէջ 25,000, որով ընդամէնը կ'ունենանք աւելի քան 100,000 Տարօն-Սասնոյձորցիներ:

Շեշտեց Միութեան անհրաժեշտութիւնը, յորդորեց եւ պարտականութիւն դրաւ իւրաքանչիւր անհատի վրայ ջանք չխնայել Միութեան յառաջդիմութեան համար: Եթէ կամք ունենանք, ըսաւ, մեր սեփական միջոցներով եւ Միութեան մասնաճիւղերու գրամով Աղեքսանդրապոլի շրջանին մէջ կրնանք դպրոցարշեստանոց մը հիմնել, կրթելու համար մեր հազարաւոր անուս մանուկները եւ արհեստ սորվեցնելու համար անոնց:

Այս դասախօսութենէն վերջ, միաձայնութեամբ որոշումներ տրուեցան քանի մը կարեւոր խնդիրներու մասին: Ատենապետը ժողովը փակեց եւ հայրենակիցները մեկնեցան գոհ եւ ուրախ տրամադրութեան տակ:

Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Արժանթէօյ

ՊԱԹՈՒՄԻ ՀԱՅԵՐԸ

«Մուրճ - Մանգաղ» կը գրէ (27 Հոկտ.).—

Պաթումի մէջ կան 900 հայ մանուկներ, որոնք ծարաւ են ուսումի: Մինչեւ հիմա կարելի չէ եղած դպրոցը կանոնաւորել: Ամէն ընտանիք ունի 2—3 երախայ, դպրոց կ'ընդունին միայն մէկը, որովհետեւ դպրոցին մէջ տեղ չկայ: Նոր բաժանումներ կազմակերպելու համար՝ նիւթական միջոցներ չկան: Քաղաքին մէջ կան թէ թրքական եւ թէ վրացական դպրոցներ, որոնք շատ կանոնաւոր են եւ ուր կրնան յաճախել բոլոր մանուկները, երբ կ'ուզեն սորվիլ:

Իսկ հայ մանուկները կը մնան առանց դպրոցի, փողոցները: Այս ցաւալի երեւոյթը պէտք է վերագրել տեղական հայկական հատուածին:

ՉԱՅՆԵՐ ԳԻԱՒՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ԳԻԱՒՌԻՆ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, 2 Նոյ.— Մեր մտաւորական ընտրանին եւ մասնաւորապէս արուեստագէտները շատ քիչ կը ճանչնան գաւառը: Անոնք հաստատուած են եղեր միշտ փարիզ եւ այդ շքեղ ոստանին դիւթանքներէն չեն ուզած բնաւ բաժնուիլ, իրենց միտքն ու եռանդը ի սպաս դնելու համար բուն ժողովուրդին: Տարիներէ ի վեր զգալի էր կարող երիտասարդ մտաւորական ուժերու ներկայութիւնը Լիոնի, Մարսէյլի, Վալանսի պէս կեդրոն շրջաններու համար: Մեր ժողովուրդը արեւի ու երգի, ուրախութեան ու աշխատանքի սէրն ունեցող ժողովուրդ մըն է եղած միշտ: Հազիւ թէ սահմանի է իրեն համար համեստ նիւթական վիճակ մը, եւ ահա փնտռեր է գեղարուեստական հաճոյքներ:

Վերջին քանի մը ամիսներուն խանդավառութեան օրեր ապրեցաւ Մարսիլիոյ, Վալանսի եւ Լիոն-Տէսինի հայութիւնը, այդ խանդավառութեան կը սպասեն Սէն Շամոն, Սէնթ-Էթիէն եւ ուրիշներ: Ու այս շնորհիւ մեր երիտասարդ արուեստագէտներուն՝ Մ. Մարութեան եւ Շ. Սարեանի: Կարելի չէ չյուզուիլ, տեսնելով այս երկու արուեստագէտները, որոնք ձգած փարթամ փարիզը, եկեր են գաւառ, եւ կ'ուզեն ժողովուրդը անմասն չպահել գեղարուեստական հաճոյքէ, ներկայացնելով «Հին Աստուածներ» ու, «Նամուս»ի, «Ինկած բերդի իշխանուհին»ի նման հայ թատերական կտորներ:

Նոյ. 1ին դերասան Շ. Սարեան Տէսինի մէջ ներկայացուց «Նամուս»ը: Սինեմայի խոշոր սրահը լեփ լեցուն էր. բազմութիւնը ծափերով եւ յուզումի շարժումներով անհամբեր կը սպասէր վարագոյրի վերնալուն: Ներկայացումը, շնորհիւ Շ. Սարեանի կարճ ժամանակուան մէջ թափած ջանքերուն, անցաւ շատ յաջող, եւ ներկայ բազմութիւնը խանդավառ տպաւորութիւն ստացաւ թէ երիտասարդ դերասանէն եւ թէ միւս սիրողներէն, որոնք կատարեալ ամբողջութիւն մը տուին: Ժողովուրդի բուռն փափաքին վրայ, Նոյեմբեր 11ին, Շ. Սարեան կրկին Տէսինի մէջ պիտի ներկայացնէ մեր մեծ թատերգակ Լեւոն Շանթի «Հին Աստուածները»: Իսկ Նոյեմբեր 13ին պիտի խաղայ Փօն-տը Շէրիի մէջ:

Գաւառը կարօտ ունի երիտասարդ մտաւորական ուժերու, իսկ մեր մտաւորականութիւնը միշտ կառչած կը մնայ փարիզի:

Ա. ՍՈՒՐԷՆ

ՇԻԼԼԵՐԻ «ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ»Ը

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Դերասան Մարութեան տեղւոյս լաւագոյն ուժերով կազմած է «Տրամաթիք Ստուտիա» անուն թատերախումբ մը ու որոշած է յաջորդաբար բեմադրել հայ եւ օտար յայտնի թատերագիրներու գործերը:

Խումբը եղանակի առաջին ներկայացումը սկսաւ Շիլլերի «Աւազակներ»ով, որ տեղի ունեցաւ առջի Շաբաթ երեկոյ Լը Պոռ թատրոնին մէջ: Մարութեան յաջողութեամբ կատարեց Ֆրանցի եւ Կարլոսի կրկնակ ու բարդ դերերը, իրապէս ապրելով զանոնք եւ ապրեցնելով ներկաները, իր դէմքի ու աչքի թափանցող խաղերով: Շատեր Մարութեանը չէին ճանչցած Ֆրանցի դերին մէջ, այնքան յաջող էր ծպտումը:

Իրենց դերերը յաջողութեամբ կատարեցին նաեւ Ուզունեան եւ Ազարեան:

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ԴՊՐՈՑ Կ'ՈՒԶԵՆ

«Մուրճ - Մանգաղ» կը գրէ (27 Հոկտ.).—

Վերին-Շիլովկա գիւղը ունի դպրոց մը, չորս դասարանով, ուր կը յաճախեն 84 աշակերտներ: Աշակերտներու մեծ մասը կուգայ դրացի գիւղերէն, Երմոլովկայէն եւ Զխիրիէն:

Ցաւալին այն է, որ գիւղը բաժնուած ըլլալով երկու թաղի, ներքին թաղի երախաները, մանաւանդ շատ փոքրերը, չեն կրնար յաճախել վերին թաղի դպրոցը, հեռաւորութեան եւ ճամբաներու անյարմարութեան պատճառով: Այսպէս մօտ 50 երախաներ կը մնան առանց դպրոցի: Գիւղացիները կը պահանջեն ուսուցիչ մը, որովհետեւ դպրոցի համար շէնք մը ունին: Սակայն ուսուցիչին վարձքը պիւտճէի մէջ անցած չէ: Այս պատճառով գիւղացիները համաձայնեցան ուսուցիչին վարձքը ալ տալ, բայց պէտք է 900 րուբլի, ինչ որ ծանր է գիւղացիներուն համար:

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ. — Շթէրկրատի մէջ (Գերմանիա) սարսափելի ողբերգութիւն մը: Հանունախէր, նկարիչ մը, վերջերս մինակ մնաց իր երեք զաւակներուն հետ, որոնց մայրը փախաւ իր սիրականին մօտ: Յուսահատ հայրը իր երեք զաւակները սաւաններու մէջ կը փաթթէ եւ էմս ջրանցքին մէջ նետելով կը խեղդէ: Յետոյ կը փորձէ անձնասպան ըլլալ, բայց ուժը կը պակսի եւ ամբողջ գիշերը կը թափառի դաշտերուն մէջ, մինչեւ որ կը ձերբակալուի:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒՂ ՇԱՏ ՎԱԽՑԱՒ.— Երիտասարդ մը, որ Պօվէի մօտակայ ագարակներէն մէկուն մէջ կ'աշխատէր, հեծելանիւը նստու, քաղաքը սինէմա տեսնելու գնաց: Երբ պիտի վերադառնար, զարնուեցաւ աղջկան մը, որ նուաղեցաւ գետին ինկաւ: Երիտասարդն ալ, նոյնպէս, լեղապատառ եղաւ: Կարծելով որ աղջիկը մեռած է, երիտասարդը փախաւ ագարակ: Բայց վախնալով որ կուգան կը ձերբակալեն զինք, չուան մը կախեց մարագին գերանէն եւ անձնասպան եղաւ: Իսկ աղջիկը, որ պարզապէս նուաղած էր, քիչ յետոյ ոտքի ելլելով, մեկնեցաւ էր իր տունը:

ԳՈՂ ՄԸ.— Հարուստ փորթուկեզ մը, որ Նէօյեիի մէջ ապարանք մը ունէր, մեռաւ եւ սուգի մէջ ձգեց շքեղ ապարանքը, ուր մինչեւ ժառանգորդներուն ներկայանալը, պահապան դրուած էր հանգուցեալին ինքնաշարժին վարիչը: Գող մը կարծելով որ մարդ չի բնակիր ապարանքին մէջ, գիշեր մը բանալիով մը բացաւ դուռը, ներս մտաւ: Յետոյ խորհելով որ գողութիւնը ցորեկուան լոյսով աւելի լաւ կը կատարուի, հանեց լաթերը, եւ պառկեցաւ չես գիտեր ինչո՛ւ... սպասուհիին անկողնին մէջ, կամ թերեւս ի յարգանս պուրժուա տան տիրոջ անկողնին: Մեքենավարը առտուն ելաւ, նրբանցքին մէջ տեսաւ որ օտար զգեստ մը կայ: Խուզարկեց գրպանները եւ գողի բանալի մը գտաւ: Հասկցաւ: Վազեց ոստիկանատուն: Ոստիկանները եկան եւ գտան սենեակին մէջ մարդ մը, որ ծրար կը շինէր ապարանքին հարստութիւնները:

Գողը, Սփանիէ, երիտասարդ տղայ, գլուխը ծռեց ծրարները ձգեց եւ գնաց բանտ:

ՍԷՐ ԵՒ ԽԵՆԹՈՒԹԻՒՆ.— Քաթէրին եւ Ցէրհան շատ կը սիրէին զիրար, եւ իրենց ծնողքին հաճութիւնը առանց ստանալու, փոխան Մէզ, ամուսնացան: Անցան տարիներ: Քաթէրին սկսաւ սիրաբանել ուրիշներու հետ ալ: Խելքը թեթեւ էր, քիչ մը:

Ամուսինը, անցեալ իրիկուն, երկար յանդիմանական ճառ մը կարդաց: Քաթէրին մտիկ ըրաւ: Երբ ամուսինը պառկեցաւ, Քաթէրին մօտեցաւ սնարին եւ ատրճանակը պարպեց իր Ցէրհանին գլխուն մէջ:

Ոստիկանատան մէջ պատասխանեց.

— Երկար ատեն է, միտքս դրած էի սպաննել: Վերջապէս յաջողեցայ:

Կը կարծուի թէ Քաթէրին խենթեցած է, շատ սիրելէն յետոյ:

600,000.— Էնֆրէ, որ դանձապահն էր Ապահովագրական Ընկերութեան մը, ուզեց հարստանալ, շա՛տ, շա՛տ: Ու դրամարկղէն վերցնելով, ինչքան ուզէր, կ'երթար ձիարշաւներու խաղերուն մասնակցիլ: Շարունակ կը կորսնցնէր:

Ապահովագրական ընկերութիւնը կը տեսնէ որ հետզհետէ իրենց դրամագլուխը կը հատնի, փոխանակ աւելնալու: Հարկ եղաւ գաղտնի ոստիկան մը պաշտօնի կոչել: Ոստիկանը ամէն օր կը հետեւէր գանձապահին, որ կը յաճախէր ձիարշաւներուն: Ամէն Կիրակի հազարներով ֆրանք կը կորսնցնէր: Կանչուեցաւ հարցաքննութեան: Էնֆրէ ստիպուեցաւ խոստովանիլ թէ երեք ամսուան ընթացքին քաշած էր 600,000 ֆրանք, զոր կորսնցուցած էր: Գանձապահը յանձնուեցաւ բանտապահին:

ԿԷՏ ՁՈՒԿԸ.— Քարաշիէն յիսնեակ մը ձկնորսներ, ովկիանոսին մէջ, ամբողջ չորս օր կռիւ մղեցին կէտ ձուկի մը դէմ, որ կը կշռէր 10 թօն: Վերջապէս յաջողեցան սպաննել եւ մեծ դժուարութիւններով ցամաք հանել: Մեռնելէ առաջ, կէտ ձուկը փսխեց թիթեղեայ տուփեր, ձուկեր, եւ զանազան առարկաներ, միայն Յովնանը կը պակսէր:

ՈՃՐԱԳՈՐԾ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԸ. — Օրլէանի պողոտային վրայէն Ալիս արագօրէն կը վարէր բեռնատար ինքնաշարժ մը, որ զարնուեցաւ անցորդներուն: Աղջիկ մը, փուարիէ, մեռաւ հիւանդանոցի ճամբուն վրայ, իսկ ուրիշ հինգ կիներ առաւել կամ նուազ ծանր վէրքեր ստացան եւ փոխադրուեցան հիւանդանոց:

Մեքենավարը, Ալիս, ձերբակալուեցաւ:

ԲԱՐԻ ԾԱՌԱՅ ՄԸ.— Շաթօտէօնի մէջ հարկահաւաք մը, Լըկրա, ունէր ծառայ մը, դեռ պատանի: Անցեալ օր, հարկահաւաքը նստեր կ'աշխատէր իր գրասենեակին մէջ: Ծառան յանկարծ մուրճ մը առաւ եւ իջեցուց իր տիրոջ գլխուն: Կոտրեցաւ... մուրճին կոթը: Ծառան առաւ ուրիշ առարկայ մը եւ ան ալ հնչեցուց վարպետին գանկին վրայ: Լըկրայի վիճակը ծանր էր, եւ ինքնապաշտպանութեան վերջին ճիգով մը խածաւ ծառային բթամատը: Ծառան նուաղեցաւ: Հասաւ ոստիկանը, որ ձերբակալեց զայն: Ծառան կը յայտարարէ թէ վարպետը զինք յանդիմանած ըլլալով, իբրեւ վրէժ, ուզած էր 10,000 ֆրանք առնել ու փախչիլ: Միայն 10,000, աւելիի պէտք չունէր, կ'ըսէր, երբ բանտ կ'երթար:

...ՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

[illegible] ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

...լով ինծի, այս փութկոտու... ...մէջ նկատեցի իմ գործս աւելի ...րգ.ագրելու փափաք մը, ... քիչ մը վրդովեց զիս:

...րութիւնս վտանգաւոր ...անաւանդ այն պատճառով որ ...նցագրով մտեր էի սովետա...հմաններէն ներս, եւ հե...բար, չէի կրնար Մոսկուայի ...ական դեսպանին միջա...թիւնը խնդրել ի նպաստ ինծի: ... իմ պարագաս, որ կանոնա...թեան մը մէջ իսկ, ար...րգ կերպով ծանր պիտի ...էր, աւելի կնճռոտ էր, ո...եւ արդարութեան ամէն ...ք ինծի կը մերժուէր եւ ...ր նոյնիսկ մեղմացուցիչ ...անիր ներկայացնել:

...որ հեգնանքով ինծի դի...ու արդէն «ընկեր» քրիժալովքի, որ զիս ենթարկելէ յետոյ ինքնութեան սովորական հարցաքննութեան, աւելցուց.

— Հաճեցէք նշմարել, պարոն Նօպօտի, որ ինծի համար ոչինչ այնքան դիւրին է որքան ձեզ մէջտեղէն վերցնելը, «առանց ոեւէ հետք ձգելու»: Ի՞նչ է ձեր իրաւական դրութիւնը. ըստ իս, եթէ հիմնուիմ Լոնտոնի սովետական դեսպանատան կողմէ ձեզի յանձնուած անցագրին վրայ, դուք քաղաքացի Վարինն էք. իբր այն, այսինքն իբր ծագումով ռուս, ենթակայ էք այսօր Ռուսիոյ մէջ կիրարկուած օրէնքներուն: Բայց կ'ուզեմ ձեր գործը թեթեւցնել եւ անտեսել այս մանրամասնութիւնը, որ արդէն անկարեւոր է բաղդատմամբ ձեր գործած ոճիրներուն:

— Ես ոճի՞ր գործեր եմ, ընդմիջեցի. ի՞նչ ամբաստանութեան տակ եմ ուրեմն:

Սկսաւ խնդալ, յետոյ իմ թղթածրարս պրպտելով,

— Նախ, ըսաւ, ձեզ կ'ամբաստանեմ իբր կեղծարար. ձեր ինքնութիւնը կեղծած էք, ինչ որ Ռուսիոյ մէջ մահուամբ կը պատժուի. հակառակը կրնա՞ք ըսել:

— Ոչ՛, յետո՞յ:

— Ասկէ զատ, ամբաստանուած էք քաղաքական եւ զինուորական լրտեսութեամբ. նոյնպէս մահապատիժ:

— Եթէ կրնաք ապացուցանել թէ ես լրտեսութիւն ըրած եմ, կ'ընդունիմ դատապարտութիւնը:

— Կը տեսնենք. վերջապէս, ամբաստանուած էք պետական անդորրութեան դէմ դաւադրութեամբ, սպանութեամբ եւ սպանութեան մեղսակցութեամբ:

— Դրո՞ղ. զո՞վ սպաններ եմ:

— Բայց, պատասխանեց աչքերուս մէջ նայելով, եթէ այդ խեղճ Թէոտորվիչը չէր որ...

— Ահա ինչ որ պէտք է ապացուցանել:

— Պիտի ապացուցանենք:

— Ապարէզ կը կարդամ ապացուցանելու. որովհետեւ այդ գործէն բան չեմ գիտեր:

— Պա՛հ. հապա ես որ կը կարծէի թէ ներկայ գտնուած էք սպանութեան...

Անմիջապէս ընդմիջեցի զինքը, փութալով հարուածը ետ մղել.

— Եթէ սպանութեան ներկայ գտնուեցայ, ես չէի ուրեմն զայն գործողը:

Պատասխանս կատղեցուց զայն:

— Ա՛հ, գոչեց. բռունցքը սեղանին զարնելով, բառերու հետ խաղալու՞ նստած ենք. զգուշացէք, որովհետեւ կրնամ ձեզ անմիջապէս գնդակահարել տալ:

Իմ կարգիս, ակնարկս անոր վրայ սեւեռեցի:

— Բայց, ըսի, այդ կերպով չէ որ իմ մեղապարտութիւնս պիտի փաստէք. բռունցքի հարուածը ապացոյց չէ:

— Վերջացնենք այս խաղը, ըսաւ, եւ գանք մեր գործին: Գիտեմ թէ ճարպիկ էք. գիտեմ նաեւ թէ՝ երբեք չպիտի խոստովանիք:

— Անոր պէտքը չեմ տեսներ, ընդմիջեցի:

— Իմ պարտքս է ձեզ ազդարարել թէ պաշտպանութեան վտանգաւոր եղանակ մըն է որ կ'որդեգրէք:

— Կարելի՛ չէ:

Եւ խնդալով աւելցուցի.

— Թերեւս հրաշալի հարցաքննիչ մըն էք. բայց եղկելի հոգեբան մը: Ինչպէ՞ս արդէն չհասկցաք թէ՝ երբեք նպատակ չունիմ ինքզինքս պաշտպանելու:

— Ուրեմն, կը խոստովանի՞ք թէ յանցաւոր էք:

— Եթէ այդ ձեզ հաճոյք կը պատճառէ:

— Բայց կուտաք որոշում մը, որուն հետեւանքները կրնան շատ մեծ ըլլալ ձեզի համար:

— Կը կարծէ՞ք թէ արդէն առնք մտքէս չեմ անցուցած. լաւ խաղացող եմ. կորսնցուցի. կը վճարեմ:

Այս յայտարարութիւնս աշխեցուց զինքը:

Թիկնաթոռին վրայ ընկողմանելով, երկու անգամ վերէն վար չափեց զիս. յետոյ ըսաւ.

— Ձեզ աւելի ուժեղ կը կարծէի. ձեր թղթածրարը քննելով ձեզ նկատեր էի գործնական մարդ մը. ըսել կ'ուզեմ, մէկը որ շատ ալ տրամադիր չէ իր ուժը վատնել գործի մը մէջ, որ ձախողելու դատապարտուած է. ձեր մէջ կարծեր էի տեսնել այն տիրական յատկութիւնները, որոնց շնորհիւ, աշխարհի լաւագոյն գաղտնի ոստիկաններէն մէկը եղեր էիք, եւ պիտի կրնայիք ուրիշ տեղ, օրինակի համար, մեր երկրին մէջ, աւելի արդար գործի մը ծառայել եւ անշուշտ, աւելի լաւ վարձատրուիլ...:

(Շար.)

Թգմ'. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

պէյ միաժամանակ պիտի վարէ երկրագործական Նախարարութիւնը։

Նախատեսուած է ջնջել երկրագործական եւ ծովային գործավարութիւնները։ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ եւ միւս գործավարները կը պահեն իրենց նախկին պաշտօնները։

Մուսթաֆա Քէմալ պաշտօնապէս Ազգային ժողովին հաղորդեց նոր դահլիճին կազմութիւնը։

Թանի գոյսոյ Թղթակիցը այս առթիւ կը հեռագրէ.—

Դահլիճի փոփոխութեան մէջ պէտք չէ տեսնել քաղաքական ոեւէ իմաստ։ Դուրս հանուած Նախարարները ոեւէ շնորհազրկութեան չեն ենթարկուած, այլ ուրիշ պաշտօններու կոչուած են։ Նոր դահլիճը կը նմանի նախորդին եւ թէ Էնկիւրիի ներքին ու արտաքին քաղաքականութիւնը ոեւէ փոփոխութիւն չպիտի կրէ։

Հելլենեւսերպ դաշնագիրը

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ Զորեքշաբթի կէսօրէ վերջ հելլէն արտաքին Նախարար Միխալաքափուլոսի եւ Աթէնքի սերպ դեսպանին միջեւ կնքուեցաւ առեւտրական եւ նաւարկութեան դաշնագիր մը, յարակից զանազան պաշտօնաթուղթերով։ Այս դաշնագրերով պայմանադիր երկու կողմերու քաղաքացիներուն իրաւունքներն ու պարտաւորութիւնները բոլորովին հաւասար գետնի վրայ կը դրուին եւ կ'ընդունուի ամէնէն նպաստաւորեալ ազգի յօդուածը։ Կը կարգադրուին նաեւ նաւարկութեան վերաբերեալ խնդիրները եւ հիւպատոսային հարցերը։

Այս կէտերուն շուրջ ծագելիք ոեւէ վէճ պիտի լուծուի Իրաւարար Ատեանի մը կողմէ, որուն կազմութիւնը նախատեսուած է դաշնագրին մէջ։ Սահմանի երթեւեկին համար նախատեսուած է 10 քիլոմեդրի գօտի մը։ Նոյնպէս ծրագրուած է առեւտրական սենեակներ եւ դրամատուններ հաստատել Աթէնքի, Սելանիկի, Պելկրատի եւ Սկիւպի մէջ։

Դաշնագրին տեւողութիւնն է մէկ տարի. եւ կրնայ միշտ վերանորոգուիլ։ Հակառակ պարագային պէտք է երեք ամիս առաջ լուր տալ։

Թուրք եւ խորհրդային եղբայրութիւնը

Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կրկին անգամ պէտք կը տեսնէ շեշտելու թէ թուրքեւխորհրդային յարաբերութիւնները շատ լաւ ճամբու մէջ են եւ թէ սխալ է որ Չիչերին հրամայած է Էնկիւրիի դեսպան Սուրիցի Մոսկուա դառնալ։

Ու կ'աւելցնէ թէ վերջերս Թուրք Հանրապետութեան չորրորդ տարեդարձին առթիւ Էնկիւրիի կառավարութեան եւ Քալինինի, Ռիքօֆի, Չիչերինի եւ Քարախանի միջեւ փոխանակուած հեռագիրները ատոր նոր մէկ ապացոյցը կը կազմեն։

Կացութիւնը Ռումանիոյ մէջ

Պուքրէշէն կը հեռագրեն 3 Նոյ. Թուականով.—

Վարչապետ Պրըթիանօ քանի մը օրէ ի վեր հիւանդ ըլլալով չկրցաւ նախագահել այսօրուան Նախարարական խորհուրդին։

Ներքին Նախարարը մամուլին հաղորդեց երկար զեկոյց մը, որուն կցուած են Մանուէլէսքոյի խնդրին վերաբերեալ զանազան գրութիւններու պատկերներ։ Զեկոյցին մէջ նորութիւն չկայ։ Գալով պատկերներուն, ատոնք Մանուէլէսքոյի անձնական նօթերն են, որ ոեւէ հետաքրքրութիւն չեն ներկայացներ։ Այնպէս որ, հակառակ հանրային կարծիքը հրահրելու համար թերթերու հրատարակած մասնաւոր յաւելուածներուն, այս կարծեցեալ յայտնութիւնները բոլորովին պաղարիւնով եւ սկեպտիկութեամբ ընդունուեցան։

Յունաստան զրահաւոր կը գնէ

«Ազգամ» կը տեղեկանայ թէ Յունաստան կարգ մը նոր զրահաւորներ եւ ընդծովեաներ ապսպրած է։ Վերջերս հելլէն ծովային Նախարարութիւնը 18 ընդծովեայ ապսպրած է։

Մեծ կարեւորութիւն կը տրուի նաեւ օդային տորմիղներու զօրացումին, որու համար լուրջ միջոցներ ձեռք առած է Աթէնքի կառավարութիւնը։

150 Թուրքեր խեղդուած եւ նոր նետուած?

«Ազգամ» կը գրէ թէ Արեւմտեան Թրակիոյ մէջ հելլէն իշխանութիւնները կը շարունակեն բռնութիւններ գործ դնել իսլամներուն վրայ։ Քըրըլճա Մխրսէլի մէջ հորի մը մէջէն հանուած են դիակները 150 Թուրքերու, որոնք խեղդուելէ յետոյ հոր նետուած էին։ Բուռն յուզում կը տիրէ Արեւմտեան Թրակիոյ Թուրք գիւղերուն մէջ։ Ժողովուրդը ահ ու սարսափի մատնուած է եւ չի համարձակիր դաշտային աշխատութիւններով զբաղելու։ Թուրքիայէն Յունաստան ապաստանած փախստական Թուրքերը ամէն տեսակ դիւրութիւններ եւ առանձնաշնորհներ կը վայելեն. ատոր փոխարէն «Քէմալիստ» կը նկատուին եւ հետապնդումներու առարկայ կ'ըլլան այն բոլոր տեղացի Թուրքերը, որոնք քիչ շատ բարեկեցիկ են։

«Արեւմտեան Թրակիոյ Թուրք բնակչութիւնը վախի մէջ է, որովհետեւ ամէն տեսակ ոճիրներն ու բռնութիւնները անպատիժ կը մնան։ Ամենաթեթեւ կասկած մը բաւական է, Թուրքի մը ապագան, պատիւն ու կեանքը խորտակելու համար։ Անհանդուրժելի վիճակ մը ստացած է նաեւ Թուրքիայէն եկած գաղթականներու ընթացքը։ Մէկ խօսքով, վախի եւ ահ ու սարսափի օրեր կ'անցնէ Արեւմտեան Թրակիոյ բովանդակ Թուրք բնակչութիւնը։»

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Թագաւորը, որ Պելճիքա գացած էր, առջի օր Փարիզ վերադարձաւ։ Կայարանը բարի գալուստի գացած էին Հանրապետութեան նախագահին եւ արտաքին նախարարին կողմէ ներկայացուցիչներ։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ դեսպան լորտ Քրիւ մօտ օրէն պիտի հրաժարի։ Կը կարծուի թէ իրեն պիտի յաջորդէ սըր Էրիք Ֆիփս։

ԶՕՐ. ՓԱՆԿԱԼՕՍ հիւանդ է, բայց կը մերժէ ընդունիլ ոեւէ բժիշկ, վախնալով որ զինքը կը թունաւորեն։

ՍՊԱՆԻԱՅ Թագաւոր Ալֆոնս ԺԳ. Նափոլի հասաւ։

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն մեր ծանօթ յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով։ Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. իմ գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 Ֆր.). 3. Խորհուրդներու մեհեանը, Յ. Օշականի (20 Ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 Ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 Ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 Ֆր.). 7. Պզնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 Ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 Ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 Ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 Ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 Ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 Ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 Ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 Ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆիի (10 Ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 Ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 Ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 Ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 Ֆր.). 20. Դատաստանական խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 Ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թըրէբոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 Ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զոհրապի (6 Ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 Ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զբօսացրութիւն (15 Ֆր.). 25. Զարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 Ֆր.). 26 Ինքնուսոյցիչ ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 Ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.' Վ. Սեւունի (5 Ֆր.)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Գոյամարտ խումբի ժողովը վաղը կիր. կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովըայսօրՇաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple. Օրակարգ. խիստ կարեւոր. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Պիյեանքուրի Ջաւարեան խումբի ժողովը աղրկիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Ապառաժ խումբին ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին, Փասքալի Հայերուն տրամադրուած սովորական սրահը։

Հ. Յ. Դ. Շավիլի Արդութեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, ընկեր Փափազեանի բնակարանը, 10bis Rue des Trois Champtiers. Օրակարգ. զեկուցում շրջ. ժողովի պատգամաւորէն։ Բոլոր ընկեր-ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը 7 Նոյ. Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին. բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է. ներկայանալ անդամատետրներով։

ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ֆլօրիա ճաշարանը։ Կը խնդրուի հայրենակիցներէ որ անպայման ներկայ գտնուին։ Օրակարգ՝ Կանոնագրի վաւերացում եւ Վարչութեան ընտրութիւն։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պուա-Քօլօմպի մասնաճիւղի բոլոր անդամները, նոյնպէս Անիէր, Պէզոն, Արժանթէօյլ եւ Քօլօմպի շրջաններուն մարզասէր երիտասարդութիւնը կը հրաւիրուի այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 8ին, 80 Av. Pereire, Asnières, կաթողիկոսական պատուիրակութեան դիւանատունը, տեղի ունենալիք ընդհ. ժողովին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Պրուսայի Սէօլէօզ գիւղացի Մանուկ եւ Յակոբ Յարդինեան եղբայրները, Մանուկ 23 տարեկան է, իսկ Յակոբ 22։ 1914ին աքսորուած են. իրենց հօր անունն է Արթին (Ամասիացի եւ Սէօլէօզ հաստատուած էր), մօր անունը Վարդենի։ Տեղեկացնել՝ իրենց եղբօր՝ Նիկողոս Յարդինեանի, 5 Rue du Capitaine Ferber. Issy-les-Moulineaux (Seine), France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել։

— Հայկազուն Պօյաճեան (Ամասիացի) կը փնտռէ իր հօրաքրոջը աղջիկը, Տիկ. Գոհար Խաչիկեանը և յիշեալին փեսան, Կարինի Ալաշ գիւղէն Սամուէլ Գանտիլեան, որ Փարիզի արուարձանները ըլլալ կը կարծուի, իմացնել՝ Յ. Վարդանեանի՝ 1 Place Pavigne, Romans. Drôme.

— Տիկ. Երանուհի Մուրատեան (Մշոյ Խասգիւղցի) կը փնտռէ իր մայրը Տիկին Եղիսաբէթ Աւետիսեան (Ամասիացի), որ երկու տարի առաջ կը բնակէր Լիոն, իր եղբօր Յակոբ Գույումճեանի քով։ Տեղեկացնել՝ Yéranouhi Mouradian, 5 Rue Capitaine Ferber, Issy - les - Moulineaux (Seine).

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Պ. Ն. Պօղոսեան և բարեկամները կը շնորհաւորեն Պ. Վարդազդոյն Ասարեանի նշանախօսութիւնը ընդ Օրիորդ Վանուհի Թէրզեանի։

1927 Հոկտ. 14 Մարսէյլ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արուսեակ Սահակեան եւ զաւակունք իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց որդւոյն և եղբօր Պ. ԱՇՈՏ ՍԱՀԱԿԵԱՆի ողբալի մահուան առթիւ։

ԳՈՐԳ ՆՈՐՈԳՈՂ

Գորգի նորոգումենէ հասկցող վաճառողի մէկու մը անմիջական պէտքը կայ։

Ցերեկան գործ եւ լաւ վճարում։

Քիչ մը ֆրանսերէն գիտնալ անհրաժեշտ է։

Դիմել՝ ժամը 3—7.30,

Պ. DEMIRDJIANի

9 Passage Geoffroy Didelot, (90 Bld. des Batignolles), Paris 17me,

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԱՓՐԻՉԻ ՍՐԱՀ

ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅՐԵՐՈՒ

Հ. ՄԻՆԱՍ ՉԱԻՈՒՇԵԱՆ

6, Passage des Petites Ecuries, 6 (R. Fbg. St. Denis, Թիւ 63ի վրայ)

Մաքուր և արագ սպասարկութիւն, մասնաւոր խնամք կիներու և տղոց վարսայարդարութեան։ ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ

Métro: Château d'Eau և Poissonnière.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ԵՒ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Վաճառատունս փոխադրած ըլլալով աւելի ընդարձակ տեղ մը, ստացած ենք ամէն տեսակի ընտիր եւ ձոխ ապրանքներ, արանց եւ կանանց համար։

Խնամուած կարուձեւ, վերջին ձայր աժան գիներով եւ դիւրամատչելի պայմաններով։ Գաղափար մը կազմելու համար կը բաւէ անգամ մը այցելել, Հոկտ. 10էն սկսեալ հետեւեալ հասցէին՝

SIMON HATCHIKIAN

(Tailleur)

12 Rue de la Préfecture(1er), St. Etienne (Loire).

ՍԱԿԱՐԱՆ

4 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	03
Տոլար,	Dollar	25	48
Մարք (ոսկի) 100	Mark	608	—
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	50
Թրք. ոսկի	» or	110	40
Մէճիտիէ	Médjidié	10	00
Լեվա 100 հատը	Léva	15	80
Տրախմի »	Drachme	33	20
Լիր »	» Lire	139	30
Պելժ. ֆրանք »	Belga	555	25
Զուից. »	Frc. Suisse	491	—
Լէյ 100 հատը	Ley	15	80
Ֆլորին	(Florin)	1027	50

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3370	—
» II	»	2040	—
» III	»	1720	—
Օսմանլի երկթղ.	Lots turcs	175	—

Բոլորդ ալ գիտէք որ պանիր կայ, պանի՛ր ալ կայ... սխուսն մէկը անունով պանիր, իսկ միւսն ալ՝ համով ու հոտով, առատ իւղով եւ ոչխարի կաթով պատրաստուած, որը ճաշակելու համար դիմեցէ՛ք

ՎԱՀՐԱՄ ՃԷՆԱՋԵԱՆԻ

ՍԷՆ-ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

1 bis Rue Hautefeuille -:- PARIS (6e)

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

ԴԵՐՁԱԿ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին ... դէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès

Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, ետքէն չզղջալու համար։

Ձեւի աննման շիքութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.— քուր կար.— տոկուն կերպասներ.— վճարումի դիւրութիւններ

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-...

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկք. եւ Շաբաթ օրերը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS

ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ

10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ...

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

LOCOUM AUGUSTA

Իսկական լոգում, պատրաստուած՝ սագըզով, նուշով, ... ղինով, ֆստըքով եւ զանազան ախորժելի հոտերով.

Ցանձնակատար կ'ուզուի Ֆրանսայի եւ արտասահմանի ...

Դիմել՝ առ Comptoir «AREK»

104, Rue St. Charles, Paris XVe, մէթրօ Beaugrenelle

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Carte d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար։ Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13-..., կիրակի ամբողջ օրը։

Դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի

69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck

Autobus; AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԲՈԼՈՐ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Ամէն տեսակ դատեր, ամէն դատարանի առջեւ։ Ամուսնութեան, ամուսնալուծումի, անձնագրի եւ անցագրի գործողութիւններ, ֆրանսական հպատակութեան ստացում, կառավարական եւ վարչական ամէն տեսակ գործերու հետապնդում

ԱՐԱԳ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

VAHAN YARJANIAN

Contentieux Générale, 5 Rue Cardinal Mercier, Paris (9e)

Tél. Central 96—70 եւ 97—39 Metro Clichy

» Gutemberg 46—65 եւ 71—29 Nord Sud Trinité

Խորհրդակցութիւններ ամէն օր ժամը 9էն 12 և 2էն ... բացի Կիրակիէ։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր ...

ԱՄԷՆԷՆ ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՄԷՆԷՆ ԼԱՒԸ

Եթէ կ'ուզէք ունենալ վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ, տոկուն եւ խնամուած աշխատանքով, դիմեցէք ... սուն տարուան փորձառութիւն ունեցող՝

ԴԵՐՁԱԿ ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆԻ

140 Avd. Pasteur, Bagnolet, մէթրօ: Porte des Lilas

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ և ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ...

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

«ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ»

Շատ մը բացատրական նկարներով զարդարուած եւ ԱՄԷՆՈՒՆ հասկնալի լեզուով գրուած է։

Գնողները շատ գոհ են, եւ այս մասին շնորհաւորական նամակներ ստացուած են։

Գին 10 Ֆր., արտ. 75 սէնթ։

Փնտռեցէ՛ք ամէն տեղ։

Գրավաճառներուն գոհացուցիչ զեղչ։

Դիմել՝ GUIRAGOS MOMDJIANի, 48 Boîte Postale, St. Chamond (Loire), France.

JACQUES DE PADO...

24, Rue Albouy, Paris ...

Métro: Lancry

24 Րիւ Ալպուի, Փարիզ

Մէթրօ Լանքրի

Միակ գործակալ-ներկայացուցիչը հայկական, ... նական, Թրքական, արաբական եւ հրէական ... սակ փլաքներու, ձոխ ... նոր ֆոնոկրաֆներու ... սեղներու։ ... գնումները ... արժէքով։ Եթէ կ'ուզէ... յեյել Արեւելքը՝ գնեցէ... սիրած փլաքները։

IMPRIMERIE - MASSIS - ...

208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant : H. TEUR...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

6 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 486 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԵՆՔ ԵՐԳԵԼՈՎ Կ'ՈՒԶԵՆՔ ԱՊՐԻԼ

Օրն էր Ուրբաթ, լուս ի Շաբաթ,
Թռթիկ մ'եկաւ Ջրգըռ քաղքէն . . .

կը թնդայ երգը, մերթ յամր ու անուշ ինչպէս հէքեաթ մը, հեռզհեռէ գալարուն եւ չարաշուք, ինչպէս ողբագին աղաղակ մը․

Առեց կարդաց, քաղցրիկ լեզուէն...
Էրուաւ սրտիկ, կորաւ Մաղդէն
Քաշուաւ կարմիր գոյն երեսէն...

Ամբողջ սրահը թաթխուած սրբազան անձկութեամբ, աչք ու ականջ շեշտակի ուղղած երգիչին, կ'ունկնդրէ անդոհագին սարսուռով մը․

— Հազա՜ր ափսոս Մոկաց Միրզէն...

Իր հեծկլտագին պոռթկումներուն մէջ անգամ, այս երգը ունի մեղմութեան եւ յաճախ արհեստական եղանակը։ Ողբերգ մըն է քան ողբ մը։ Վսեմ եւ ատնական Տրտունջք մը, որ կը խոցոտէ, բայց և՛ կը փոթորկէ ու կայծեր կը թափէ սիրտերու մէջ։

Եւ ահա միւսը, ամբողջ ժողովուրդի ընդերքէն բխած աղաղակը․

— Հայաստա՜ն, երկիր դրախտավայր...

Բայց պէտք էր լսել Շահ-Մուրատեանը, ա՛յն օրը, Փրթի ծաւնալի սրահին մէջ։

Ու պէտք էր ականջ տալ, մանաւանդ, իւրաքանչիւր ունկնդիրի սրտին, իմանալու համար ամբողջ հմայքն ու խորութիւնը այդ մէկ բառին. «Հայաստա՜ն»։ Ուրացող կամ Նեռկող, թթու ազգայնական, քարացած քաղքենի կամ համեստ շինական, բոլո՛րը, բոլո՛րը անձնատուր՝ նոյն կախարդանքին, կը քակէին իրենց լեզուները, պոռալու համար ամէնէն ուժգին «կեցցէ՛»ն։

⁂

Այսպէս ուրեմն, Հայկական Երգը կ'ապրի այս բաբելական ոստանին մէջ ալ, այս լուսացնցուղ եւ համայնակուլ պողոտաներուն վրայ։

Կ'ապրի ու կ'ապրեցնէ, կը սաւառնի ու կը ներգործէ, կ'օրօրէ ու կը սթափեցնէ։

Փա՛ռք անոր անսպառ, անմահական եւեւէջներուն։ Եւ փա՛ռք այն ժողովուրդին, որ տակաւին ուժ ունի, այսքան վերիվայրումներէ յետոյ, համբերելու անոր ամէն մէկ բառը, հպարտութեամբ պատցնելով զայն ամէն երկինքի տակ։

«Զարերը երգ չունին», բսած է բանաստեղծը։

Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել — «Վատերը»։

Որովհետեւ, ով որ չի հաւատար իր երկունքին ու ճակատագրին,— ըլլայ անհատ կամ ժողովուրդ,— ո՛վ որ կ'ուրանայ այդ երկուքը, իսկապէս վատ մըն է։

Ան չունի երգ— անարժան է ունենալու— եւ պիտի թաղուի առանց երգի։

Կարելի՞ է երեւակայել գոյութիւն մը աւելի անաստական և մահ մը աւելի անարգ...

⁂

Բայց չի բաւեր ունենալ երգը, կամ սիրել զայն։

Իր նախնական վիճակին մէջ, երգն ալ կը մեռնի կամ կ'այլասերի ինչպէս խոպան արտ մը կամ անխնամ ձգուած տունկը։

Լաւագոյն պարագային, ան կը մնայ սեփականութիւնը փոքրաթիւ հատուածի մը, եւ անոր հետ ալ կ'անհետանայ։

Ի՛նչ թանկագին գանձեր կորսուած են մինչեւ այսօր, եւ տակաւին ի՛նչ կորուստներ պիտի ողբայինք, առանց Քրիստափոր Կարա-Մուրզաներու, Կոմիտասներու, Սիւնիներու եւ աւելի նորերուն տքնաջան եւ ստեղծագործ աշխատանքին։

1912ին, հայ երաժիշտ մը, ճամբորդի ցուպը ձեռքը, պտոյտ մը կը կատարէր Բարձր Հայքի գիւղերուն մէջ, ժողովրդական երգեր հաւաքելու համար։ Գայմագամ մը հետաքրքրուելով, երբ կը հասկնայ ճամբորդութեան նպատակը, ապշութեամբ կը հարցնէ. «Մարդ Աստծու, հոգ չունի՞ս դուն, որ ելեր ես քանի մը լէլէներ կամ «հոյ նար»ներ ժողվելու համար կը յոգնիս»։

Համբերութեամբ, չարչարանքով հաւաքուած եւ դաշնաւորուած այդ «լէ լէ» ու «հոյ նար»ներն են որ մեր եղնիկներուն աւիշ կը կաթեցնեն այսօր, ու ճառագայթներ կը ցանեն մեր հոգիներուն մէջ, այս խորթ ափերուն վրայ, Փարիզէն մինչեւ Ամերիկա։

Եւ անոնց շնորհիւ է որ, կը նորոգուի ու կը ծաւալի այս ժողովուրդին հաւատքը՝ իր ճակատագրի մասին։

Հարստացած ու թարմացած Արուեստի շնորհներով, այդ նախնական գոհարները տարագիր բազմութիւններուն հետ կը պատցնեն հայ ժողովուրդի հարազատ ոգին, անոր մանկունակ ծիծաղն ու անսեթեւեթ ողբը, անոր անուշ օրօրն ու անհողամուղ կարօտը, անոր պայծառ սէրն ու անխարդախ փիլիսոփայութիւնը, անոր աշխատանքի տենդն ու լեռներ գլորելու հաւատքը։

Ի՞նչ կ'ընենք մենք, աւելի զարգացնելու համար Հայ Երգը։

Մասնակի ճիգեր։ Անհատական ձեռնարկներ։ Տարին քանի մը անգամ՝ համերգ։ Տեղ տեղ՝ այդ շնորհէն ալ զրկուած ենք։ Եւ աւելի յաճախ՝ օտարներն են որ կ'օգտուին եւ կը քաջալերեն, իբրեւ տարաշխարհիկ նորութիւն։ Քանի մը տարի առաջ, Պելժիոյ քաղաքները կը թնդային հայկական համերգներով, շնորհիւ Կոմիտասեան սանի մը։ Այդ սաներէն ուրիշներ ալ իրենց վարպետին ճամբէն կը քալեն զանազան երկիրներու մէջ, Եգիպտոսէն մինչեւ Ամերիկա։ Եւ դեռ բոյլ մը արուեստագէտներ վառ կը պահեն հրապը, Փարիզի եւ մանաւորապէս Ամերիկայի մէջ։ Բոլորն ալ՝ անձնական նախաձեռնութեամբ։

Իսկ մենք, ի՞նչ կ'ընենք իբրեւ ժողովուրդ։

Մենք՝ որ երգելով կ'ուզենք ապրիլ։

Կամ կ'ապրինք, միայն երգեր լսած ատեն . . . :

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՊԻՏԻ»ՆԵՐԸ ԵՒ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Աթէնքի «Նոր Օր»ը խմբագրականի մը մէջ քննելով Երեւանի վարիչներուն շռայլաբան խոստումները, երեւան կը հանէ անոնց սնամէջ հանգամանքը (27 Հոկտ.).

— «Չէ՞ք հաւատար։ Կարդացէք Հայաստանի Կեդր. Գործադիր Կոմիտէի նիստին տրուած զեկուցումները վերաշինութեան, տնտեսական հեռանկարներու եւ արտադրութեան զարգացման մասին։ Բոլոր զեկուցաբերները, Սաքօ Համբարձումեանն ալ մէջը, գեղեցիկ ծրագիրներ ներկայացուցած են, մշակուած ու պատրաստուած խնամքով։ Բայց ոչ մէկ ծրագիր, եօթը տարուան ընթացքին, գործադրութեան դրուած չէ, կամ եթէ դրուած է, չէ ամբողջացած։ Շիրկանալը կիսաւարտ կը մնայ, Երեւանի հիւրոկայանը դեռ չէ ամբողջացուած, Ղափանի պղնձահանքերը կը մնան նախնական վիճակի մէջ, վերաշինական ձեռնարկները տուներու եւ ճամբաներու սալայատակումին մէջ ամփոփուած են։ Գաղթականութիւնը դեռ չէ զետեղուած եւ 1923ին Յունաստանէն գացածները դեռ հող չեն ստացած։

«Գիւղացիութեան տնտեսական վիճակը հասած է յուսահատական չափերու։ Դժգոհ են իրենք՝ բանւորները, որոնց անունով կ'երդնուն կոմիսարները։ Դժգոհ են գինուորականութիւնը, ուսանողութիւնը, չէզոք մտաւորականութիւնը, որբութիւնը ու հայ պոլշեւիկները։

«Այս անվերջ դժգոհութիւններուն մէկ պատասխան ունի Հայաստանի կառավարութիւնը,— Պիտի ընենք, պիտի կարգաւորենք։ Ահա այս շնական պատասխանն է որ կուտան եօթ տարիէ ի վեր, առանց կարմրելու եւ ամօթահար ըլլալու»

ՔՐՏԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ

Մասնաւոր աղբիւրէ կը հաղորդուին հետեւեալ լուրերը.—

Էնկիւրիի Ազգ. Ժողովի ընտրութիւններուն մէջ Վան նահանգի բնակչութիւնը փորձեր է ընտրել քիւրտ հայրենասէր մը, բայց Քէմալ հեռագրական կարգադրութեամբ մերժած եւ իր թեկնածուն հրամայած է ընտրել։

Տեղահանութեան օրէնքի գործադրութեան ձեռնարկած են նաեւ Բայազիտի եւ Վանի շրջաններուն մէջ։ Սուրիա և Պարսկաստան ապաստանած քիւրտ հայրենասէրներու ընտանիքները եւ ազգականները հաւաքելով ճամբայ հանած են դէպի արեւմտ. Անատոլու, բայց Պիթլիսի եւ Տիգրանակերտի ճամբաները կտրուած ըլլալով քիւրտ հրոսախումբերու կողմէ, վերադարձուցած են զանոնք։ Դէպի Անատոլիա քշուած են Տիգրանակերտի քիւրտ բնակչութեան ամբողջ արուները, մինչեւ 15 տարեկան։ Համաձայն տրուած պաշտօնական յայտարարութեան, ընտանիքներու տեղահանութիւնը պիտի սկսի Նոյեմբեր 1էն՝ իրենց աքսորուած ամուսիններուն քով ղրկուելու պատրուակով, սակայն բացի իրենց բեռնակիր անասուններէն, ուրիշ ոչ մէկ բան կը թողուն առնելու իրենց հետ։ Ճիշդ ու ճիշդ Հայերու տեղահանութեան սիստէմով կը կատարուի ամէն բան...

Թուրք կառավարութիւնը Ռէվանտուզ ապաստանած նշանաւոր ցեղապետ Սմկօին հրաւէր ուղղած է Թուրքիա վերադառնալու, անոր խոստանալով տալ Շէմտինան գաւառը, պաշար, զէնք եւլն.։ Իրենց խոստումը «ազնուօրէն» կատարելու հաւատիք տուած ըլլալու համար, պատուիրակներուն հետ Ղուրան մը կը ղրկեն՝ կնքուած Թուրք կառավարութեան կնիքով...

Սմկօն, վերջապէս կը թուի թէ քիչ մը խելօքցած եւ հասկցած թրքական դաւերը եւ խոստումներու արժէքը, կը մերժէ վերադառնալ եւ ետ կը ղրկէ Ղուրանը։

Զիլանի աշիրէթը նորէն ապստամբեր է եւ մեծ վնասներ է պատճառած թրքական ուժերուն։ Մասիսի լանջերու ապստամբներէն օգնական ուժեր են ղրկուած Քիւրտերուն։ 200 զինուորէ բաղկացած քրտական ասպատակախումբ մը Գիւրժօ կոչուած կիրճին մէջ ջարդ մը տուած է զօրքերուն։

Թուրքերը Սեպտեմբերի վերջերուն Զիլանցիներու դէմ իբր թէ յարձակումներ կատարելու ձեւով ցոյց կ'ընեն, սակայն նոյն միջոցին մեծաքանակ ուժեր կը կեդրոնացուին Մասիսի ապստամբական բանակին դէմ եւ Մասիսի ստորոտը գտնուող քրտական գիւղերը աւերի եւ թալանի կ'ենթարկեն։ Ապստամբները անմատչելի բարձրութիւններէն կը յարձակին թրքական ուժերու վրայ, կը սկսի կատաղի ճակատամարտ, որ կը տեւէ հինգ օր։ 5րդ գիշերը Քիւրտերը կը յաջողին ջարդել թրքական ուժերու թեւերը եւ նետել զանոնք դէպի Պայազիտ։ Եկող ուղտապաններ կը պատմեն թէ Պայազիտի փողոցները լեցուած են անխնամ վիրաւոր ասկէրներով... Միեւնոյն ժամանակ Հայտարանցի ցեղապետ Էզօ իր 350 ձիաւոր ուժերով Դուրսէն տաճկական սահմանը անցնելով՝ կ'ասպատակէ Բերկրի, Արաղա եւ Պայազիտի դաշտերու մէջ ապրող թաթար նորեկ մուհաճիրներու գիւղերը. վերջինները սարսափահար կը փախչին դէպի սահմանագլուխը։ Նոյն քրտական ուժերը գերի կը բռնեն նաեւ Պայազիտի ժանտարմայի հրամանատարը եւ մէկ նահիէ միւտիւրի, զորս կը գլխատեն եւ գլուխնին կը ղրկեն թրքական ուժերու հրամանատար Օսման Նուրի փաշայի։ Վերջինս կատղած կը հրամայէ ջարդել Զիլան շրջանի շուրջ գտնուող քրտական գիւղերու խաղաղ բնակչութիւնը...։

Ղարդոնի Փէնջինար աշիրէթը նոյնպէս ապստամբեր է, ինչպէս նաեւ Ռաշկոթան աշիրէթը, որ Տաւրոս լեռներու մէջ երեք տարիէ ի վեր պայքար կը մղէ։ Վերջերս անոնք խոշոր յաղթութիւն մը շահած են։ Խլամէճ կոչուած կիրճի մէջ կը գերեն թրքական 2500 զինուոր եւ մինչեւ վերջին մարդը անոնցմէ կը կոտորեն։ Զանազան վայրերէ եկած օգնութեամբ, Քիւրտերը իրենց գործողութիւնները կը զարգացնեն եւ մինչև Խարբերդ կը յառաջանան։ Շարք մը սպաներ եւ ասկէրներ կ'անցնին Քիւրտերու կողմը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիա 13 միլիոն բնակիչ ունի՞

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն Նոյեմբեր 4 Թուականով․ — Վիճակագրութեան Ընդհ. Տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ թէ Հոկտեմբեր 28ին տեղի ունեցած մարդահամարը տուած է հետեւեալ արդիւնքները.—

Ամբողջ Թուրքիոյ բնակչութիւնն է, բացի Պոլիսէն, 12,142,000 հոգի։

Պոլսոյ բնակչութիւնը կը հաշուուի 800,000էն մէկ միլիոն։ Էնկիւրիի բնակչութիւնն է 74,784 հոգի։

Պատերազմէն առաջ Թուրքիոյ բնակչութիւնը կը կարծուէր 20 միլիոն, մէջն ըլլալով Հայերը, Սուրիա, Միջագետք եւ Պաղեստին։

Րէուֆ պէյ Մուսթաֆա Քէմալի դէմ

Նախկին վարչապետ Րէուֆ պէյ, որ ներկայիս Փարիզ կը բնակի, Մ. Քէմալի ճառին առթիւ հետեւեալ նամակը ղրկած է Թայմզի.—

«Կարդացի Պոլսոյ ձեր թղթակցին ղրկած բոլոր հեռագիրները Հանրապետութեան Նախագահ եւ Խալք կուսակցութեան վարիչ Մուսթաֆա Քէմալի ճառին մասին։ Այդ բոլորին մէջ Ղազին Քեազիմ Քարապէքիր փաշայի, Րէֆէթ փաշայի, Ալի Ֆուատ փաշայի եւ իմ մասիս կը խօսի ո՛չ միայն իբրեւ մարդիկ, որոնք ոեւէ ծառայութիւն չեն ըրած անկախութեան պատերազմին ատեն, այլ կ'ամբաստանէ մեզ թէ դժուարութիւններ յարուցած, Սուլթանութիւնը պաշտպանած եւ այս ձեւով աշխատած ենք անիշխանութիւն ստեղծել երկրին մէջ։ Ասկէ զատ իբրեւ յետաշրջական եւ քրտական ապստամբութեան պատճառ կ'ամբաստանէ Յառաջդիմասէր կուսակցութիւնը, զոր մենք կազմած էինք՝ միակ նպատակ ունենալով հաստատել լուրջ ժողովրդավարութիւն մը եւ արգիլել անձնական դիկտատորութիւն մը, որ ամէն ժամանակ եւ ամէն տեղ կը յանգի ազգային աղէտի։

«Մուսթաֆա Քէմալ փաշա, որ ազգային անկախութեան պայքարին մէջ Թուրք բանակը դէպի յաղթանակ առաջնորդեց, իր անունին հմայքն ու փառքը օգտագործելով դիկտատորութիւն մը հաստատեց, ու ես ցաւով կը նկատեմ թէ՝ վերջին քանի մը տարիներու կեղեքումներն ու զեղծումները արդարացնելու համար, անիկա կը խեղաթիւրէ պատմական կարեւոր դէպքեր։ Յառաջիկային մտադիր եմ հրատարակելու փաստաթուղթեր, որոնք պիտի լուսաբանեն պատահած դէպքերը։ Այսօր Թուրքիոյ մէջ խօսքի եւ խղճի ազատութիւն չկայ. սակայն դիկտատորը եթէ թոյլ տայ ինծի հրատարակել այդ փաստաթուղթերը եւ հրապարակով խոստանայ թէ անոնց մէջ յիշուած անձերը ո՛չ պիտի հալածուին, ոչ ալ պիտի սպաննուին, ուրախ պիտի ըլլամ այդ հրատարակութիւնները ընել Թուրք մամուլին մէջ։»

⁂ Խալք կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Սաֆվէթ պէյ Թայմզի ուղղուած հեռագրով մը կը պատասխանէ Խալիտէ Էտիպ հանըմի յիշեալ թերթին մէջ Մուսթաֆա Քէմալի դէմ գրած յօդուածին։ Հրատարակուելիք փաստաթուղթերը, կ'ըսէ, ջախջախիչ պատասխանը պիտի տան հանըմին։

Թուրքիա եւ Իտալիա

«Ճիօռնալէ տ'Իթալիա»ի խմբագրապետ Վիրճինիօ Կայտա, որ սերտ կապ ունի Իտալիոյ արտաքին Նախարարութեան հետ եւ վերջերս մասնաւոր պաշտօնով Հռոդոս ղրկուեցաւ, իր մէկ յօդուածին մէջ հետեւեալը կը գրէ Թուրքիոյ մասին.

«Թուրքիա առեւտրական ամէն յարաբերութիւն կտրած է Անատոլուի եզերքին եւ Երկոտասան կղզիներուն միջեւ։ Յատկանշական նպատակներ վերագրելով Իտալիոյ, Թուրքիա բազմաթիւ զօրքեր կեդրոնացուցած է Անատոլուի եզերքին վրայ։ Իտալիա երբեք միտքէն չանցըներ Թուրքիոյ վրայ յարձակիլ։ Ֆրանսական եւ հելլէնական գործակալները գրգռութիւններ կ'ընեն, Թուրքիան վտանգաւոր խաղի մը մղելու համար։ Թուրքիա պէտք է ետ կենայ իր յամառ ազգայնականութենէն, որով Իտալացիները միշտ թշնամի կ'երեւակայէ»։

Հանրապետութիւն Ռումանիոյ մէջ?

«Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը կը հաղորդէ որ ներկայիս Ռումանիան երկաթէ ձեռքերով կը կառավարեն Պրըթիանօ եղբայրները։ Մէկը կ'ուզէ վարկաբեկել արքայական ընտանիքը, մինչ միւսը դիկտատորի հովեր կ'առնէ։

Խստիւ կը հետեւին արքայական ընտանիքի շարժումներուն եւ թոյլ չեն տար Մարի թագուհիին եւ իշխանուհի Էլէնայի՝ Պուքրէշէն մեկնիլ, վախնալով որ անոնք Կարոլի կողմը պիտի անցնին։

Այն պահուն որ Մանուէլէսքօ ձերբակալուեցաւ սահմանին վրայ, իշխանուհի Էլէնա նպատակ ունէր Իտալիա երթալ՝ իշխանուհի Աննա տը Ֆրանսի ամուսնութեան ներկայ ըլլալու համար։ Բայց ըսուեցաւ իրեն թէ Ռումանիոյ մէջ մանուկներու անդամալուծութեան համաճարակ կը տիրէ եւ թէ մանուկ թագաւորը Միհայիլ կրնայ վարակուիլ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՖԱՇԻՍՄԻ ՀՆԳԱՄԵԱԿԸ

(Թղթակցութիւն Իտալիայէն)

Ֆաշիզմը Թեւակոխեց վեցերորդ տարին:

Բովանդակ Իտալիոյ մէջ, գիւղին թէ քաղաքին մէջ, տօնուեցաւ յաղթութեան հնգամեակը: Կուսակցութեան առաքեալներ քաղաքներու մէջ փառաբանեցին կուսակցութիւնն ու պետը, վեր հանեցին հինգ տարիներուն կատարուած աշխատութիւնը եւ առաջադրեցին նոր յեղաշրջումներ:

Հնգամեակի առթիւ «Տուչէ»ն յայտարարութիւն մը ուղղեց սեւ շապիկաւորներուն. «Հինգերորդ անգամ ըլլալով կը վերադառնայ պատմական Թուականը, որ կը թրթռացնէ մեր սիրտերը, կը հրահրէ մեր յոյսերը, կը նուաստացնէ մեր անզօր թշնամիները:»

Պաշտօնական հրատարակութիւն մը ցոյց կուտայ հինգ տարիներու աշխատութիւնը, երկաթուղիներու, խճուղիներու, դպրոցներու շինութիւնները: Ֆաշիզմը իր բաժինն ունեցած է ամէն կալուածի մէջ: Ընտեսած չէ նոյն իսկ մարմնակրթանքը, կառուցանել տուած է ընդարձակ կրկէսներ, նպաստած է հանրային քիչատակարաններու բարձրացման, ազգային մատենագիրներու գործերուն հրատարակման:

Օտար թերթերը կը բացատրեն թէ կառավարութիւնը միջամտեց վարձքերու գեղչման համար, եւ մտական ուժեղ քաղաքականութեամբ բարձրացուց լիրէ թը, աւելցուցորևնին արտադրութիւնը, մօտալուտ է ուժ տալ անտառաբուծութեան, ջուր հայթայթել անջրդի գիւղին: «Դեռ բազմաթիւ խոչընդոտներ կան մեր առջեւ, բայց պիտի հարթենք ամէնը», կը յայտարարէ Տուչէն ուժեղ լաւատեսութեամբ մը: Ան ջերմօրէն համոզուած է որ պիտի ապրի Ֆաշիզմը, պիտի տեւէ տակաւին եւ միշտ յաղթական պիտի ըլլայ ամէն պայքարի մէջ:

Արդարեւ Ֆաշիզմը միահեծան կը տիրէ Իտալիոյ մէջ: Շուրջ երկու միլիոն սուիններ հրամանի կը սպասեն: Ներքին պայքարները դադրած, ընդդիմադիրները լռած՝ խանդավառ երիտասարդութիւն մը, երգուրնցած է հետեւիլ «Տուչէ»ին: «Ան մեր լուսեղէն արահետն է, կը գոչէր փոխ-քարտուղարը երիտասարդ կուսակցութեան, անոր պիտի հետեւինք մինչեւ մահ:» Հոծ ամբոխը կը ծափահարէ խելայեղ:

Պատմութեան ընթացքին միշտ փառաբանուած են յաղթականները: Ցեւող ուժը միշտ երկրպագուներ գտած է: Անգլիացի վիպագիր Պէրնըրտ Շօ նախապէս ընկերվարական Ալէքի եւ յետոյ Մանչեսթրի ազատական օրկանին նամակներ ուղղելով՝ կը պանծացնէ Մուսոլինին եւ իր գործը: Անգլօսաքսոն տարրը տասնամեայ վերաբերմունքէ մը նոք, սկսած է ոգեւորուիլ Ֆաշիզմով: Արդահատանքի այտսայտութիւն մը միայն կը բերեն այժմ յաղթուածներուն հանդէպ:

Քիչ անգամներ պետական անձ մը այնքան արագ բարձրացած է որքան Մուսոլինի: Ան ոչ ունէր ոչ ազնուական ծագում, ոչ դրամական ուժ, ոչ ալ զինուորական ասպիճան: Պայմանները նպաստեցին անշուշտ, բայց գիտցաւ ինք ալ օգտուիլ պայմաններէն: Հասնելով փոքր գաղթականութիւն կը հետեւի յարատեւօրէն որոշ ծրագրի մը, որոշ նպատակի մը իրագործման: Հինգ տարիէ ի վեր կը տեւէ աշա, եւ յոգնութեան նշաններ չեն երեւիր տակաւին, որովհետեւ մէկ միլիոն պատանիներ կը կրթուին ֆաշիստ սկզբունքներով, կը սորվին առանց առարկութեան հնազանդիլ պետերուն եւ պետին:

Երեք տարի առաջ իմաստասէր-պատմաբանը Ֆէրրէրօ կը նախատեսէր ֆաշիզմի տագնապը: Վտանգաւոր երեւոյթ մըն է, կը գրէր, մեր պատմական կեանքին մէջ ստուեր մըն է եւ պիտի անհետանայ շուտով: Երեք տարիէ ի վեր կը տեւէ սակայն ֆաշիզմը: Անվիճելի է թէ պայքարող ուժերը կը տիրեն վարանոտ տարրերուն եւ թէ յաղթականները կը գրեն պատմութիւնը: Գաղափարները գաղափարներ կը մնան, բնազանցական էութիւններ՝ եթէ չունին գոհողութեան ոգին եւ կազմակերպուած ուժ: Իտալիան պատերազմի խոնջէնքէն ետք կ'ուզէր կառավարուիլ եւ վերացական բառերու շուրջ հարեւանցի վիճաբանութիւններէ ձանձրացած՝ կը փափաքէր ունենալ որոշ ուղղութեամբ ուժեղ կառավարութիւն մը: Ազնուական ու քաղքենի նպաստեցին «Տուչէ»ին, գիտնալով հանդերձ որ ան ծայրայեղ ձախակողմեան մըն էր երբեմն:

Խօթանասուն տարիներ առաջ Իտալիոյ վարչապետ մը, Մասսիմօ տ'Ազէլլիօ, ըսեր էր. «Իտալիան կազմուած է, պատրաստելու է իտալացիները»: Ահա՛ երեք քառորդ դար ետք, Իտալիոյ աշխարհագրական միութենէն ետք, Մուսոլինի կը կրկնէ նոյն կարգախօսը: Ֆաշիզմի նպատակն է իտալացիներուն բարոյական միութիւնը: Պարտադրել ժողովուրդին ազգային խտէալ մը հայրենիքի պաշտամունքը, վարժեցնել նուիրապետական կարգերու յարգանքին եւ ուժեղ կարգապահութեամբ մը համախմբել ամբոխը, դարձնել աշխատութեան եւ պայքարի բանակ մը, որուն վերին հրամանատարն է պետութիւնը:

Այս կարգապահութեան սկըսած է վարժուիլ զանգուածը, համակերպիլ մտաւորականութիւնը: Անոնք որ դեռ երէկ հակամարտ ուժերը կը կազմէին, մանկացան Հռոմի գրաւման տարեդարձին, լսեցին փառաբանութեան խօսքեր եւ տխուր պարագաներու վերյիշումներ:

Այս իրականութեան փաստ, Մուսոլինի յայտարարեց ինքնավստահ,— Ֆաշիզմը իր առջեւ ունի ամբողջ քսաներորդ դարը:

ՀԵԹՈՒՄ

ՆՇԽԱՐՔ ՄԸ ՄԵՐ ՄԵԾ ՄԵՌԵԼՆԵՐԷՆ

ՀԱԿՈՒՄ

Թակէ մազիդ խուրձը ոսկի օձերու,
Որ պլլուին պարանոցիդ ձիւնեղէն,
Ուսիդ, մէջքիդ փաթթուելով քեզ նեղեն,
Մխիդ վրայ իբրեւ քօղ մը բոցերու:

Մերկ, խրոխտ, շքեղ օթոցին վրայ սպառէ դուն,
Եւ մետաքսէ գուլպաներդ սպաննելով,
Երազ հիւսէ, մնացիր դէմս անվրդով,
Ես բացատեմ այսօրեայ պէս արթուն:

Կեցի՛ր այդպէս որ իմ հոգւոյս մէջ տակիմ,
Ցայտքը, էջքը, Թաւալումը գիծերուդ,
Ցիշեմ տեղումներն հոս հոն ցըրուած բիծերուդ,
Թող որ ինքզինքս անով խաբեմ խաբխբեմ:

ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՀՐԱՊ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Բ.

Վերջերս վիճակագրութիւն մը ցոյց կուտար որ Փարիզ իր շրջակայքով ունի մօտաւորապէս 40,000 նկարիչ: Անշուշտ այս բոլորը իսկական արուեստագէտներ չեն կրնար ըլլալ. բայց որքան ալ գեղչելու ըլլանք թիւը անոնց, անպայման կարելի է գտնել գոնէ յիսուն ընտիրներ որոնք գիտեն լաւ նկարել, հանրածանօթ են իրենց արուեստովը, ուժեղ զգացում կը ներշնչեն: Մէկ բառով՝ վարպետներ են: Բայց միթէ կրնա՞ն այդ յիսունն ալ արուեստի պատմութեան անցնիլ:

Բնաւ երբեք:

Եթէ իւրաքանչիւր շրջան նոյն իսկ քան նկարիչ պատմութեան տայ՝ հսկայական ծաւալ կը ստանայ անիկա:

1880էն 1910 հոն կը մտնեն հինգ նկարիչներ միայն,— Քլօտ Մօնէ, Սէզան, Ռընուար, Վան Կոկ եւ Տէկաս:

1910էն 1920 Մաթիս, Վլամէնք, Փիքասօ, Ուտրիլօ. իսկ մեր օրերուն՝ Փասկէն եւ Քիսլինկ:

Մօտենալով Անիականներու, ըսենք անմիջապէս որ անոնք առանց բացառութեան ոչ մէկ հետաքրքիր նորութիւն կը բերեն միջազգային նկարչութեան, հետեւաբար՝ արուեստի պատմութեան:

Կրնանք հիանալ իրենց վրայ, կրնանք ընդունիլ իւրաքանչիւրը իբրեւ մէկ մէկ մեծ տաղանդ: Կարելի է պատահիլ որ իրենց կեանքը հովին, ձիւնին եւ սառնամանիքին դէմ անցուցած ըլլան, ինչպէս կը գրէ Թղթակցութեան մը մէջ Մախոխեան: Բայց բաւական չէ այդ բոլորը: Իբրապէս ստեղծագործելու համար, պէտք է տառապիլ, հոգեբանական եղերերգութենէ անցնիլ: Այսպէս Սէզան պատմէր գրած սեղանին վրայ, երբ մօտէն դիտելէ վերջ կը հեռանար՝ գծերն ալ փոխադարձաբար կը ձեւափոխուէին, հետեւաբար հեռուէն այն չէր՝ ինչ որ մօտէն կը տպաւորէր, ու սկսաւ անհնելի փնտռտուքը, տալու համար նաեւ խորքը ու այսպէս արուեստէն ներս իրմով խորանարդապաշտութիւնը ծնունդ առաւ:

Քլօտ Մօնէ իր կեանքը մաշեցուց՝ լոյսը ուսումնասիրելով:

Տէկաս մեքանիսմը բերաւ նկարչութեան մէջ: Բայց ի՞նչ կը բերէ մեզի Ադամեան մը, Փուշման մը կամ Բաբայեան մը: Ոչինչ: Հարիւրներով կայ իրենց պէս Նասիոնալի սալոնին մէջ:

Կ'ընդունինք որ մեր իրականութեան համար խոշոր արժէքներ են, բայց ոչ միջազգային գետնի վրայ:

Այժմ մօտենանք իւրաքանչիւրին՝ առանձին-առանձին:

Շարլ Ադամեան.— Պզտիկ աղջկան մը դիմանկարէն զատ ցուցադրած է ծովեզերեայ անկիւններ, համակ մտերմիկ զուգ ջութեամբ լեցուն: Որպէս նիւթ՝ բոլորին մէջ ալ ջուրի կտոր մը, առագ եւ մարդկային կերպարանք, որուն համար մինչ օրինակ պիտի բաւէր: Բայց տեւականօրէն գեղագիտական հիմունքէ մը առաջնորդուած է, որ տպաւորապաշտութենէն կը հասնի ու գինք անկումէ կը փրկէ:

Ադամեանի նկարներուն մէջ ջուր եւ աւազը իրենց որոշ անփոփոխ գոյնը չունին. անոնք ենթակայ են ամբողջութեամբ արեգակին: Արեւ կը կաթկթէ իր բոլոր նկարներէն: Եթէ նեթադրաբար իւրաքանչիւր պատկերէ մէկ մէկ պզտիկ մաս փրցնելու ըլլանք՝ թէեւ նիւթը մէկ, բայց պահերու զանազանութիւնը, լոյսերու բաշխումը տարբեր է:

Ադամեանի համար բաղդներ կան թէ արդիական է: Արդիականութիւնը կը կայանայ նոր խօսք արտասանելու մէջ: Մենք իր արժանիքները մատնանշելով հանդերձ, ըսենք թէ հայ իրականութեան համար թէեւ երեւոյթ են իր նկարելու կերպերը, բայց առանք վաղուց օտարներու կողմէ կիրարկուած արգէն պատմութեան գիրկն են հանգչած: Առնդմէ մէկն ալ, որպէսզի բնութենէն ստացուած տպաւորութիւնները իրենց ամենաչնչին հարազատութեամբ մէջ ներկայացուին՝ Ադամեան ուղղակի տեղւոյն վրայ, աշխատելու արագ միջոցներով գաղանք կաւուին կը փոխանցէ:

Ադամեան խիզախութիւնը սիրող արուեստագէտ է. չի սիրեր սեղմուած հարուածներ ու մանուանդ ներկերուն յստակութիւնը անաղարտ կերպով կտաւին անցընելու մտահոգութեամբ փոխանակ վրձինի couteau à peindreը կը գործածէ, առով նկարը կը շքաւորուի լայնօրէն երիզուած գիծերով:

Օր. Արմէնիա Բաբայեան.— Կը ցուցադրէ դիմանկար, նաթիւր-մորթ եւ ներքնանկար: Բոլորին մօտ նախ մշուշոտ պարունակ մը, որ կօժէն Քարիէռէն կուգայ. լոյսի աղօտ զգանսա թափանցկութիւն, որ երգ մըն է ինքն իրմով: Գոյները համեստ են եւ հեռու յանդգնութիւններէ: Դիմանկարները թէեւ լուսանկարային են, բայց ծփացող մշուշ մը եկած հրապոյր հաղցուցած է: Շատ յաջող աշխատութիւններ են ներքին տեսարանները իրենց առարկաներու անմիջական տաքուկ հաղորդականութեամբը: Ծփացող խաղաղութիւն մը ամէն մէկ խրի վրայ իր արուեստին նկարագիրը կը կազմէ: Իր երկու paysageները անյաջող փորձեր են:

Վարդան Մախոխեան.— Չորս նկար: Անիկա կը ներկայացնէ ծովը՝ երբեմն երազուն վերջալոյսներով, տեղ մը ահեղ, ուրիշ անկիւն մը հանդչած մատուռի մը եզերքին՝ պզտիկ կածանով մը եզերուած ու այդ բոլորին մէջ ամէն տեղ գգլխիչ հոտը ջուրին:

Պարզ է նկարներուն արտայայտութիւնը, հանդարտ, միօրինակ ու գորշագոյն սաւերով մը ծածկուած:

Իր արուեստին խորքը կը կազմեն շարժականութիւն (mouvement), կշռոյթ, գունագեղութիւն, ճաշակաւոր դասաւորում (առով կէս մը դասական), ու ասոնց բոլորին մէջէն ներքինէն գիծերու համադրութիւն կամ ձեւերու ստեղծագործութիւն:

Գործին նկարագիրը հին է, կեանքէ մեկուսացած: Անիկա սկիզբ է առած գլխաւորաբար դասականներու մօտ եւ անցած յաջորդաբար իրապաշտներուն, տպաւորապաշտներուն:

Նկատի ունենանք նաեւ թէ որեւէ զգրոցի յատուկ ամբողջական տարրեր չենք գտներ իր արուեստին մէջ, բայց անոնցմէ որոշ գիծեր առնելէ եւ իւրացնելէ վերջ յաջողած է շինել իրեն յատուկ գետին մը, որ մեզի չի խանդավառեր բայց գեղ զգացումներով կ'ապրեցնէ:

Մախոխեանի նոյնիսկ պզտիկ մէկ աշխատութիւնը բաւ է որ անհամներ երկար պահեր իր առջեւ կանգնած պահէ ու ատիկա կը պարտի միայն իր զգայնոտ բանաստեղծ հոգիին: Նկարներուն մէջ ինկած ահեղ ժայռի կտորներ, կոհակներ, մենաւորութիւնը փոխանակ մեզ սարսափեցնելու՝ կը մտերմացնեն ինչ որ հակառակն է Այվազովսկիի մօտ: Վերջինը յուսահատութիւնը, փլուզումը, մահն է որ կը ցանէ իր նկարներուն մէջ, բայց Մախոխեան միշտ խաղաղութեամբ մը, պզտիկ յոյսի նշոյլով մը կ'ազատագրէ զանոնք:

ՀՐԱՆՏ ՓԱԼՈՒԵԱՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի փոփոխութեան համար մեզի գիմող մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք անպայման հաղորդել նաեւ հին հասցէն: Հասցէն գրել՝ ֆրանսերէն, որոշ եւ ճիշտ:

ՔՐՏԱԿԱՆ ԼՕ՛ ԼՕ՛ՆԵՐԷՆ

ՇԵԱՌԷ ԽԱՆԱՍՈՐ Է

(ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԿՌԻԻԸ)

Լօ՛, լօ՛, քաջեր, ես վիրաւոր եմ,
Շուտով կը մեռնիմ, վերջին խօսքս լսեցէք.
— Ընդարձակ խանասորի դաշտը, տափարակ դաշտ է,
Մարդաճասակ կանաչով ու ճազարագոյն ծաղկունքով.
Գետն ու աղբըրակը արծաթ-յստակ են,
Ելէք Մազրիկցիք, ելէ՛ք, շուները կը ճաչեն,
Բուեբը վայել սկսան, նշանը շատ գէշ է,
Արաւուլի լեռը մըժ ու տուման է,
Աղբի՛ւր, դու գըլգըլա՛, գնա՛,
Գետակ, դու զըղզըղա՛, գնա՛,
Կ'ըսեն՝ ֆէտային է եկեր, լեռները չոքեր:

Լօ՛, լօ՛, պրա՛ (եղբայր),
Շէն, առատ խանասորի դաշտը, ճին դըրախտի տեղն է,
Շարաֆ պէկի կօնը (վրան) ճերմակ, դաշտին մէջտեղն է,
Թըրքական զօրանոց, դուռ բաց-դատարկ է,
Ֆէտային մաճ բերեր, մեր ծոց կը կոխէ,
Եամա՛ն խոտէ (Աստուած) փրկէ՛, կռիւը սաստիկ է,
Կռուէ՛, Մազրիկ կռուէ՛, Նիկօլն է եկեր,
Արիւն-ճեղեղ ելաւ, կօնեբը կը վառուին,
Շաւա՛ր, տարէք Պաշգալէ, ասկեար Թող դըկեն.
Կաքաւ, դու քարայրը մտիր, Արծիւ, Տէրիկայ լեռը փախիր,
Ֆէտայիի գնդակին կաքկուտը կը տեղայ,
Ֆէտայիի տէրտէրը ինճիլ (աւետարան) կը կարդայ,
Շարաֆ պէկը փախաւ. Գիւլնազ մի՛ դողար,
Ֆէտային նամարդ չէ, կանանց ձեռք չի տար,

Լօ՛, Լօ՛ կըրմանջ (Քիւրտ).
Աւերակ խանասորի դաշտը, ամնման տեղ է,
Օդն ու ջուրը կ'ըսես, անմահութեան դեղ է,
Մազրիկ ցեղը ջնջուեցաւ, ալ ի՞նչ կը սպասէք.
Դիմացէք Մազրիկցիք, քաջ կարօն է մեր դէմ,
Մօսինի Ճըւճըւոցը, ականջ կը ծակէ,
Ֆէտայիի խէնչալը, մեր սիրտեր կը լոցէ.
Խանասոր մոխրացաւ, ո՞ւր ես նամարտ Ռօմ (Թուրք)
Քրդուճին լեղապատառ ծոըերը ինկաւ.
Ֆէտային յաղթական տաղեր կը կանչէ,
Պաշգալէի վալին ասկեար չճամբեց,
Եամա՛ն, վիրաւոր եմ, մըմուըըս գէշ է,
Ֆէտային կուըմանջէն վրէժ կը լուծէ:

* * *

Մութը սեւ ու ահաւոր դաշտը ամայի,
Դիակները ուռած, տաքէն արեւէն,
Մազրիկ կոտորուեցաւ, իմտատը չհասաւ,
Ծաղիկներու եւ կանաչի վրայ, դըացիներու արիւնը լերդացաւ
Ու հիմա, Սալմաստէն—Վան ճամբուն եզերքիերկու խոշոր քարակ[...]
տերը մեծ կռիւին նաղլը (հէքեաթ) կը պատմեն,
Մէկը՝ քան ջան ֆէտայու ոսկորները կը պահպանէ. միւսը՝ Մազ[...]
րիկ ազնիւ ցեղի կտրիճները գրկած կուլայ,
Անցո՛րդ, կանգ ա՛ռ, երկու քար բեր երիցածորի եւ խանասորի
ծորերէն. եւ այդ երկու քարակոյտերուն վրայ նետէ:
Նստէ՛ աղբիւրին քով մալահազա ըրէ (խօկա՛).
Չէ՛ որ ճերոսին ազգը չեն ճարցներ,
«Ողորմի՛» ըսէ հայ ֆէտայիին ու Մազրիկցի մեր քաջերուն:

Թարգմ. ԱՋԳԻՆ

Ծանօթ.— Խանապուրի, Խանասորէն Սալմաստ տանող ճամբուն վրայ ձոր մըն է: Երիցաձորը Խանասորէն Աղբակ տանող ճամբուն մուտքը:

ՀԱՅԵՐԸ ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՄԷՋ

(Շար. երէկի թիւէն եւ վերջ)

ԿԷՄԷՐԷԿ

Ահա ուրիշ անտեսուած գիւղաքաղաք մը՝ 400 Հայերով, բոլորն ալ երկրագործ, մանաւանդ տեղացի ժողովուրդին հետ խնամիական կապերով կապուած Կէմէրէկը աւելի հանգիստ է:

Եկեղեցի փնտռող չկայ եւ պէտք ալ չունին, սակայն դըպրոցի մը բացման կամ մօտաւոր քաղաքի մը դպրոցը ղրկելու համար 80 աշակերտներ ունին, որոնց 20ը միայն նպաստի կարօտ:

Ներկայիս քանի մը տղաք թուրք վարժարանները կը յաճախեն, մնացեալները փողոցները մնացած են. այնպէս որ ընտեսապէս լաւ վիճակի մէջ գըտնուող Կէմէրէկի հայութիւնն ալ առիթի կը սպասէ տարագրութեան ցուպը ձեռք առնելու, ի գին ամէն զոհողութեան:

ԳՈՋՀԻՍԱՐ

Սեբաստիոյ շրջանի ամենաբախտաւոր գիւղաքաղաքն է. փոքրաթիւ հայութիւնը բաց ի կրթական հոգէն ուրիշ ցաւ մը չունի:

Բաց ի մէկ երկու առեւտրականներէ, մնացեալները տիպար երկրագործներ ու լաւ անասնաբոյծ-մեղուաբոյծներ են, այնպէս որ ամէն մարդ նստելու տուն մը եւ ուտելու հաց մը ունի:

Տեղացի հայ թէ թուրք հայրենակիցներու յարգանքը վայելող «չաւուշ»ին շնորհիւ ամէն մարդ իր կալուածներուն տիրացած, որբն ու այրին անտեսուած չեն:

Գոջհիսար-Խորախոր-Պարտի-զակ-Բրաբէդի Հայերու թիւ 350ի կը հասնի և 70է աւելի երկսեռ աշակերտներ ունին որոնք եւս առանց դպրոցի մնալով կը սպասեն որ գոնէ Ու[...] բաստիոյ մէջ վարժարան մը բացուի և իրենք ալ օգտուին առիթէն:

Հոն ալ 50 թոշակաւորներ[...] վրայ 20 որբեր աւելցնենք [...] անցնինք:

ԳԱՆԿԱԼ

Նոյն հոգերէ կը տառապ[...] Գանկալի հայութիւնն ալ, առան[...] ուսման մնացող 100 երկսեռ [...] շակերտներու ապագային պար[...] նացող կրթական հոգը, կը սպ[...] պէ որ տուն տեղ եղող հայր[...] նակիցներ դպրոց գանուող [...] ջաններ փոխադրուին:

Հայրենակիցներու գործեր[...] վարող սրտցաւ ու բանիմաց [...] յու մը շնորհիւ այդ կողմի [...] յերը գրեթէ տնտեսական [...] պայմաններու մէջ կը գտնուի[...] ու եթէ մասամբ իրենց պզտիկ[...] ները դպրոց դնել յաջողի[...] գժուար թէ գաղթելու մասի[...] խոր հին:

Գանկալ—Պօղ Արմուտ—Փ[...] շալեղ Եառասարի հայութե[...] թիւը 650ի կը հասնի, թ[...] կազմակերպուած թաղական[...] թիւն կամ ազգատախնամ մ[...] մին մը չունին, սակայն Գանկ[...] լարնակ բանիմաց ազգայինի[...] շնորհիւ, իրենց բոլոր գործ[...] կանոնաւորուած եւ համերաշ[...] րէն կը գործակցին ու կ'օգն[...] իրարու: 100 աշակերտներէ[...] 30ը որբ, մնացեալները բա[...] կեցիկ են:

ՈՒԼԱՇ

Երկրագործական կեդրոն մ[...] է Ուլաշը, որուն հողը խիստ[...] բերրի է. այնպէս որ այդ շր[...] նին մէջ ապրող 520 Հայե[...] տնտեսական վիճակը լաւ է:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ՍԱԼՆՈՅ ՁՈՐԷՆ

...ջուրի ափներ բռներ մամուռ
...չիբար եարըս խագեր սամուռ
...ջ ծաղկունանց ծաղկի նրման,
...ջ քաղաքին ինքն անմըման:

...ջուրի վերեւ կեռաս ու նուշ,
...եարըս կ'երգայ ձէնիկն անուշ,
...ան ու կլթառ թող լուռ եղնին,
...չխարհ մայիլ եարիս ձէնին:

...ջուրի ափներ բռներ եղիծ,
...ջուրն կ'երթայ մէջն ի լին խիծ,
...իծ ու եղիծ թող փուշ եղնին
...ար թշնամու աչքը ելնին:

Հաւաքեց՝ Եղ. Տարօնեան

...ջ քանի մը գաղթական ընտա-
...իքներէ, որոնք սեփական հող
...նին եւ կը ծառայեն ուրիշնե-
...ու մօտ:

Ոպաշ 250, Փաշագեղ 70, ...ղի Մաղարա 80, եւ գանա-
...ան գիւղերու մէջ ապրող 120 ...ջերու մէկ մասը կը խորհի ...ղթել. նախ դպրոց չկայ, յե-
...ոյ շատեր առանց հողի մնա-
...ծ են:

Ժողովուրդին գործերը վարող ...ժմ անանց վիճակով հետաքր-
...րուող մարմին մը պակասը ...ածա կ'ըլլայ որ շատեր օ-
...արանան, եւ կամ ակամայ դէ-
...ի Պոլիս կամ այլուր գաղթեն:
80 երկսեռ պզտիկներու 40ը ...վիճակի չէ թոշակ տալու, եթէ ...նոյնիսկ դպրոց մը ունենայ:

ԸՆԴՀ. ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Անձ	ի վիճակի	Որբ
...բաստիա	1800	150	100
...ջարա	800	100	30
...էմէրէկ	400	60	20
...ու հիսար	350	50	20
...անկալ	650	70	30
...պաշ	520	40	40
Գումար	4250	470	240

Հետեւաբար այսպէս Սեբաստիոյ շրջանի ընդհանուր հայութեան թիւը 4520ի կը հասնի, ...ունի 710 երկսեռ մանուկներ, ...րոնք բոլորն ալ առանց դպրո-
...ի են մնացեր: Նկատելով որ 710 պզտիկներէն 470ը ի վի-
...ճակի են թոշակ տալու, եւ դպ-
...րոց մը բացուելու պարագային ...միայն 240 որբեր ձրի ուսում ...պիտի առնեն, կը փափաքինք ը-
...սել թէ առանց ալ մէկ մասը ...ազգական միջոցներով հոգալ ...կարելի պիտի ըլլայ, բաւ է որ ...վարժարանը վերաբացուի:

Վերը յիշուած հայաբնակ շրջաններու մէջ դատ դպրոց-
...ներ բանալ կամ այդ մասին ...խօսիլ ցնորք մըն է: Միայն, ...թէ Սեբաստիոյ մէջ վարժա-
...րան մը բացուի, այդ շրջանի ...որբերն ալ կ'օգտուին առիթէն:

Եւ պէտք է ըսել թէ, հոս ...դպրոց մը բացուելու պարագա-
...յին, տեղացի 150 թոշակաւոր-
...ներու վրայ կ'աւելնայ գիւղե-
...րէն եկող 100է աւելի թոշակա-
...ւորներ, եւ 250 թոշակաւորնե-
...րու կողքին պզտիկ զոհողու-
...թեամբ մը կարելի կ'ըլլայ 100 ...որբեր ալ աւելցնել, եւ 350 ...երկսեռ աշակերտներով նախա-
...կրթարան մը բանալ:

ԾԻԾԱՂ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստան. — Գաղութներէն գալիք 1200 հոգին ընդունելու համար՝ պատրաստութիւններ տեսնուեցան կէս մը բանալու երկրին մուտքի դռները. իսկ անոնց տեղ հայթայթելու համար, ետեւի դռնէն 12,000 հոգի դուրս հանուեցան:

— Դուրսէն 1500 հոգի եւս կարենալ ընդունելու համար որոշուեցաւ ներսէն նոյնքան մարդ տեղաւորել... Հայաստանի նոր գաղթավայրերէն՝ Սիպերիոյ խոռերը:

Թուրքիա. — Պ. Արեւեան կարգուեցաւ Օր. Լուսինեանի հետ. պսակի արարողութիւնը կատարեցին՝ պատրիարքէն զատ, բոլոր եպիսկոպոսները, վարդապետները, տէրտէրներն ու տիրացուները: Համազգային այս մեծ դէպքին բոլոր հանդիսատեսները յիշատակելու համար, թերթերը քանի մը համարներու պէտք ունեցան:

Յունաստան. — Նոր լսուեցաւ թէ Մազլըմեան եպսկ. մասներ է դաշնակցութիւնը: Դէպքը շատ հին է. պէտք է արձանագրել անցեալ տարուան պատմութեան մէջ:

Ֆրանսա. — Պալաքեան եպսկ. Մարսիլիացիներու կողմէն ընտրուեցաւ եւրոպայի ընդհ. Հայոց Առաջնորդ: Հեւ ի հեւ կը սպասուի որ Մարսիլիոյ օրինակին հետեւին նաեւ Լիոն, Փարիզ, Պերլին, Վիեննա, Պրիւքսէլ, Անվէրս, Լոնտոն եւ Մանչէսթր:

Ամերիկա. — Տէր եւ Տիկին Դեղինեան՝ այցելեցին Տէր եւ Տիկին Կարմիրեանի:

— Տիկին Մէյրի Կիրակոս՝ մանչ զաւակ մը պարգեւեց իր ամուսնին Պ. Ջոն Կիրակոսի. Նորածինը կոչուեցաւ Հէրրի:

Գաղութը որոշեց այս կարեւոր դէպքերը ոսկի տառերով արձանագրել ժամանակակից պատմութեան մէջ:

Չինաստան. — Այս երկրին մէջ բնակող մեր միակ հայրենակիցը Ջանկ-Ջունկ Հայկունի, գաղութին մէջ վառ պահելու համար ազգային ոգին, որոշեց Չինահայոց ընդհ. Միութիւն մը կազմել եւ այս առթիւ կոչ ուղղեց աշխարհի բոլոր Հայերուն: Պ. Ջանկ-Ջունկ Հայկունի Առժամեայ Միութեան նախագահ ընտրեց ինքզինքը եւ սիրայօժար ստանձնեց նաեւ ատենապետի, քարտուղարի, գանձապահի եւ ժողովականի աղգասիրական ծանր պաշտօնները: Մօտ օրէն թերթ մը պիտի հրատարակէ:

— Միւս գաղութներուն մէջ, յիշատակութեան արժանի՝ ոչ իսկ կռիւ կայ:

ԽԱՐՏՈՑ

ՕԳՏՈՒԷ ԱՌԻԹԷՆ

Տարեկան կանխիկ բաժնեգին մը վճարելով կը ստանաս 20 ֆր.ի գիրք: Վեցամսեայ՝ 10 ֆրանքի:

Յանկը՝ Դ. էջ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿԻ ՄԸ ԲՈՂՈՔԸ

Թէեւ քիչ մը ուշ, բայց մարզական երդումս պարտք կը զնէ իմ վրայ, բողոքի արդար ձայնս բարձրացնելու՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի շուրջը սարքուած խաղեւ բուն առթիւ:

Հօկերու կեղծաւոր անդամները եւ հայկական դրօշակը նախատողները՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ չեն կրնար ըլլալ: Հ. Մ. Ը. Մ.ը քաղաքականութեամբ չիզբաղիր: Դառնակի մորթով անկէ ներս սպրդող պոլշեւիկները Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունը կը պղծեն եւ կը մոլորեցնեն ճշմարիտ մարզիկները: Անոնք թող իրենց եռանդը գործածեն Երեւանի իշխանութեան քով, ուր Հ. Մ. Ը. Մ.ի ամէնէն ընտիր վաստակաւորը, քաջարի Վահան Չերազ եղբայրս աքսորի ճամբաներուն վրայ տանջելու տարին զարձեալ, երկրորդ անգամ ըլլալով:

Վահան Չերազի աքսորն ու տանջանքները ո՛չ միայն մեր անխօս լեզուները կը բանան, այլ մեր բողոքին կը միացնեն հայ մարզական սերունդի նահատակ ներկայացուցիչներու անունները, որոնք զոհ գացին թրքական բարբարոսութեան, եւ որոնց տարաբախտ յիշատակը դեռ թարմ է մեր սգաւոր հոգիներուն մէջ: Շաւարշ Քրիսեանը, Գալուստ Արխանեանը, Հայկ Ծոլօլեանը, Գէորգ Քէրէստէճեանը, Երուանդ Նշանեանը, Կարապետ Զաքարեանը եւ այնքան ուրիշները բաւական չե՞ն իբր հայ զոհեր, որ Վահան Չերազներն ալ կը ձերբակալէք, եւ չարչարանքէ չարչարանք կ'առաջնորդէք: Դուք ի՞նչ երեսով Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունին տակ պատսպարելու փորձեր կ'ընէք:

Հայ մարզիկներն ու արիներն ամէնքը միասին կը բողոքեն Վահան Չերազը աքսորող եւ հալածող իշխանաւորներուն եւ առանց արտասահմանի վճարեալ սպասաւորներուն դէմ:

Դո՛ւրս եւ հեռո՛ւ Հ. Մ. Ը. Մ.էն բոլոր խարդախները:

Մեր ասպարէզը գնդախաղն ու վազքն է, աղնիւ մրցումն ու մարմնակրթանքը, ազգային նկարագիրն ու բարոյականը:

Ով որ մեզի պէս չի մտածեր, թշնամի է Հ. Մ. Ը. Մ.ին:

Իսկ Հօկի խաբեբաներուն՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վրայ տարած յաղթանակի մասին աճապարանքով Երեւան քաշուած հեռագրին ի պատասխան եւ ի վարձատրութիւն ճամբայ հանուած աժան բայց «ոսկեզօծ բաժակ»ը, լա՛ւ է որ պոլշեւիկները իրենց կարմիր գլխուն զարնեն, եւ մեզ ալ հանգիստ ձգեն մեր մարզանքով ու եռանդով, եթէ չեն ուզեր որ աւելի կորուկ միջոցներու դիմենք հին ու նոր բոլոր մարզիկներս:

Խաչիկ Արթինեան
(Խմբապետ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մ.ճիւղի ֆութպոլի պահեստի խումբի):

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄՐՑՈՒՄ

Այսօր, Կիրակի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պահեստի խումբը կարեւոր մրցում մը պիտի ունենայ F. C. P. St. Mandé ի Ա. խումբին դէմ: Այս խումբը Patronnage ի Ա. դասակարգին կը պատկանի եւ կարեւոր յաղթանակներ տարած է: Յաղթած է ռուսական Ա. խումբին: Այս անգամ մեր Պահեստի խումբը շատ ուժով հակառակորդի մը դէմ պիտի գըտնուի: Ժամադրավայր՝ Փորթ տը Վէնսէն ժամը 1.30ին: Կը հրաւիրուին Պահեստի խումբի բոլոր խաղացողները:

Գ. Գ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԵՐՌՈՐԻՆ ՍԻՐԸ. — Քանի ազարակներէն մէկուն մէջ, Տիկ. Ռիւպի քով, կ'աշխատէր ծերունի հողագործ մը, Օկիւսթ եղբայրը: Ծերունին, հակառակ իր 56 տարիներուն, սիրահարած էր իր տիրուհին, Տիկ. Ռիւպի: Տիկինը գիտէր որ զինք կը սիրէր Օկիւսթ եղբայրը, բայց կը զուարճանար, առանց երազը իրագործելու դժբախտ սիրահարին:

Ու սիրահար ծերուկը, յուսահատ, անցեալ գիշեր, ատրճանակով անձնասպան եղաւ տիկին Ռիւպի սենեակին պատուհանին տակ:

Տիկին Ռիւպ լսեց ատրճանակին ձայնը եւ արթնցուց մայրը.

— Մա՛յր, դրաւ կը գնեմ որ Օկիւսթ եղբայրը անձնասպան եղաւ:

Իրաւ ալ, յաջորդ առտու, պատուհանին տակ սառեր էր ծերուկին դիակը:

ԱՍՏՈՒԱԾ ԵՐԵՔԻՆ ՊԱՀԷ. — Շարժանկարի աստղերէն հունգար արուեստագիտուհիներ Լիա տը Փութթի, որ Ամերիկա կը գտնուէր, Պերլին հասաւ խաղալու համար գերմանական ընկերութեան մը հաշւոյն: Լիա դրամատէր մը ունէր, որուն հետ կ'ապրէր: Անցեալ գիշեր, ուշ ատեն, վերադարձան տուն: Սաստիկ ջղայնացած էին երկուքն ալ: Դրամատէրը բարեկ(ի) կ'անուանէր Լիան, եւ կը փնտռէր աւելի անարգ անուն մը վիրաւորելու համար իր համանուհին: Լիա բորբոքած, առանց նոյնիսկ պատուհանը բանալու, նետուեցաւ պատուհանէն դուրս: Ապակիները ջարդուփշուր թափեցան վար: Լիա եւս ինկաւ բակին մէջ: Ոտքին ոսկորները կոտրեցան: Մարմինը ծակ ծակ եղած էր ապակիներէն: Հարկ եղաւ անմիջապէս փոխադրել հիւանդանոց եւ գործողութիւն մը կատարել:

Լիա, ասկէ առաջ նման փորձ մը կատարած էր, յուսահատական վայրկեանի մը վար նետուելով պատուհանէն: Առաջին այդ փորձին, կարելի եղաւ ազատել զինք, այս անգամ ալ թերեւս կարելի ըլլայ բժշկել, իսկ երրորդ անգամին համար՝ ...Աստուած պահէ:

ՍԻՐՈՅ ՈՃԻՐ. — Լիլի մէջ հողագործի մը կինը, Տիկ. Պրիւլէ, որ երեք զաւակներ ունէր, ամուսինը կը խաբէր եւ Պելճիքացիի մը հետ կը սիրաբանէր: Դաղտնիքը երեւան ելաւ տունը մոռցուած նամակի մը պատճառով: Փոթորիկէ մը յետոյ, ամուսինը ներեց եւ տունը խաղաղեցաւ: Տարի մը յետոյ, երիտասարդ ծառայ մը կանչեցին տունը: Տիկին Պրիւլէ սիրահարեցաւ ծառային. լաւ սենեակ, լաւ սնունդ: Աղջիկը, օր մը, յանկարծ տուն եկաւ, սենեակ մտաւ. մայրը անխոստովանելի դիրքի մը մէջ էր: Զգեց մայրն ու ծառան, փախաւ հօրը մօտ, պատմեց: Սարսափելի փոթորիկ մը: Ծառան ճամբուեցաւ: Շաբաթ մը վերջ սպաննուեցաւ Պրիւլէ, խորհրդաւոր պայմաններու տակ: Կասկածի վրայ ձերբակալուեցան տիկին Պրիւլէ եւ իր սիրական ծառան:

ՄԱՐԴ-ԿԱՊԻԿ. — Ուիննիփէկի մէջ, այս օրերս, կը գտնուի մարդ-կապիկ մը, որ ամբաստանուած է թէ 22 աղջիկներ ու կիներ սպանած է: Դատարանը լեցուած էր աննախընթաց բազմութեամբ մը, ընդհանրապէս կիներ, որոնք դռներէն ներս մտնելու պահուն, պատռած էին իրենց զգեստները: Մարդ-կապիկը, առանց յուզումի, կը դիտէր հետաքրքիր կիները եւ կը խնդար, երբ շատեր կը գանգատէին թէ իրենց ոտքին վրայ կոխած են: Մտիկ ըրաւ, առանց հետաքրքրութեան, եւ առանց կարեւորութիւն տալու, ամբաստանագիրը, որ կը պատմէր թէ ինչպէս լլկած եւ յետոյ խեղդած է կիները: Վկաները եկան հաստատելու ոճիրները: Մարդ-կապիկը աչքը տնկած էր կնոջ մը, որ կը ժողվէր ծակ պայուսակէն թափած կաղինները: Ու քահ-քահ կը խնդար վրան:

Դատարանը որոշեց կանչել մարդ-կապիկին հօրաքոյրը, կինը եւ ազգականները, լսելու համար անոնց պաշտպանողականը:

ՈՃԻՐ. — Յունիսի մէջ քաղաքապետին օգնականը, Օսսլէ, սենեակին մէջ նստեր լրագիր կը կարդար, քեռորդին յանկարծ ներս խուժեց եւ երկու անգամ հրացան պարպեց: Յետոյ զէնքը դարձուց Օսսլէի, անոր աղջկան ու տղուն, բոլորն ալ վիրաւորելով ծանրապէս:

Ու հեծելանիւով փախաւ: Ոստիկանութիւնը լուր առաւ եւ ինքնաշարժով հետապնդեց զայն ու ձերբակալեց:

Ոճրագործը երբեք զղջում չյայտնեց, այլ խոստովանեցաւ թէ վրէժը լուծած էր, որովհետեւ մօրեղբայրը կերած էր իր ժառանգութիւնը:

ԱՐԻԻՆ. — Տըվրէ, անցեալ գիշեր, կը պտտէր ժարի փողոցին մէջ, ուր լոյսերուն տակ աղջիկներ կը պտտին եւ անցորդներուն թեւին վրայ կը թառին: Աղջիկ մը, ցատկրտելով, առջին ելաւ: Տըվրէ հեռացուց, թիթեռնիկը չհեռացաւ: Այն ատեն Տըվրէ բերանը բացաւ, ծանր խօսք մը ըսաւ, ձեռքը բացաւ, ապտակ մը զարկաւ: Հեռուն կը սպասէր աղջկան բարեկամը, Թիէֆին, որ միջամտեց: Եւ կռիւը սկսաւ մանչ մանչու դէմ: Հեռուն Վալէթ, այդ պահուն, ուրիշ կնոջ մը հետ կռիւի էր բռնուեր: Օգնութեան հասնելու ժամանակ չմնաց: Թիէֆին տապարակի պէս փռուեցաւ իր ոտքերուն տակ:

Տըվրէ կողերը կոտրած էր տղուն: Երբ Վալէթ տեսաւ որ Տըվրէ կը մօտենայ եւ զէնք կայ ձեռքը, ատրճանակը պարպեց օդին մէջ: Ոստիկանները չերեւցան: Այն ատեն, վախնալով որ Տըվրէ կը յարձակի, ուզեց կանխել եւ կրակեց: Գնդակը ծակեց վիզը Տըվրէի, որ ինկաւ գետին:

Հասան ոստիկանները: Հօգեւարք էր Տըվրէն: Փոխադրեցին զայն անմիջապէս հիւանդանոց, իսկ միւսները, աղջիկ ու տղայ, բանտ:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Յառաջի Հոկտ. 30 թիւին մէջ, Մարսէյլի ձեր թղթակիցը կը գրէր, Պաւառական Ժողովի մէկ նիստին առթիւ. «Չորս տարի առաջ ֆրանսական կառավարութեան կողմէ մասնաւորապէս Իզմիրի աղէտեալներուն համար նուիրուած 80,000 ֆրանքը, անհամներու քով շահագործուելէ յետոյ, 70,000ի իջնելով կը մնայ բարեգործականի սնտուկը, որպէս զի հոն ալ ստանայ պէտք եղած գունաւորումները: Անհանդուրժելի է այս խաղը»:

Թղթակիցը պէտք էր կարգացած ըլլար թերթերուն մէջ, մասնաւորապէս տեղական Հայ Սիրտին մէջ այդ գումարին շահագործութեան մանրամասն հաշուետուութիւնը եւ ինքզինքին խնայէր չարամտութիւն մը: Այն անհասները որոնց ջանքերուն շնորհիւ եւ մեծ դժուարութիւններէ վերջ գանձուած էր ոչ թէ 80,000, այլ ճիշդ 71,138 ֆր. 05, ոչ թէ չորս տարի առաջ, այլ ճիշդ 1925 Մարտ 5ին, այն ձեւով շահագործած էին այդ գումարը, որ երբ զայն յանձնեցին իրր աւանդ, Բարեգործականին 1926 Հոկտ. 5ին, բարձրացած էր 74,578 ֆրանք 75ի:

Յովհաննէս Սահաթճեան
(Գանձապետ՝ Եկ. Շին. Յանձ.ին)

"ՅԱՌԱՋ,, Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (107)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԱՆՍՊԱՍԵԼԻ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

Այս խօսքը, որքան ալ պատիւ բերող ըլլար, որոշ առաջարկ մը կը ներկայացնէր, եւ հետեւաբար իմ ամբողջ ուշադրութիւնս կը հրաւիրէր...

— Գոնէ գիտնալու եմ թէ ինչ ըսել կ'ուզէք, ըսի անմիջապէս ինծի «փոխանցո՞ւմ» մը կ'առաջարկէք:

— Այսինքն շատ պիտի գովէի եթէ ձեզի դժբախտութիւն մը պատահէր. կը նայիմ թէ արդեօք Ներքին չի՞յ բարւոքելու վիճակ մը, զոր շատ օգտակար կը գտնեմ...

— Ըստ ձեզ, ի՞նչ կրնայ ըլլալ այդ միջոցը:

Քրիմալովսքի, խորապէս մտածել կեղծեց. յետոյ յանկարծ, դլուխը վեր առաւ եւ իր թափանցող ակնարկը ինծի ուղղելով՝

— Տեսնենք, ըսաւ, ինչո՞ւ մեր ծառայութեան մէջ չպիտի մտնէք եղեր. նախ մեր միջեւ այլեւս անցեալի խնդիր չպիտի մնայ, եւ յետոյ, ձեզի համար, առանձնաշնորհեալ վիճակ մը պիտի ստեղծէինք, նախանձելի շատ մը տեսակէտներով...

Իբր թէ կարծը խածած ըլլայի հարցուցի.

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք:

— Պատերազմի ատեն, Անգլիոյ փոխ.լրտեսական կազմակերպութեան մէջ չէի՞ք:

— Այո՛, բայց չեմ գիտեր թէ այդ ինչո՞վ կրնայ ձեզ շահագրգռել:

— Այդ շրջանակին մէջ, անշուշտ յարաբերութիւններ ունենալու էք տակաւին:

— Հարկա՛ւ. նոյնիսկ շատ բարեկամներ ունիմ:

— Ուրեմն, շատ լաւ. եւ եթէ քիչ մը բարիկամեցողութիւն ցոյց տաք, դիւրաւ պիտի համաձայնինք իրարու հետ:

Եւ մինչդեռ, մերժումի շարժում մը կը փորձէի.

— Այո՛, անշուշտ, ըսաւ, պիտի տեսնէք թէ առաջարկս ձեզ վիրաւորող ոչեւէ հանգամանք չունի:

Բանալով իր առջեւ դրուած թղթածրարը, ցուցանակ մը առաւ, կարդաց եւ ինծի դառնալով ըսաւ.

— Եթէ ինծի տրուած տեղեկութիւններուն հաւատամ, բոլոր այն ազգերուն մէջ զորս կ'ատէք, մասնաւորաբար կը գտնուի Գերմանիան:

— Ճիշդ է:

— Ուրեմն կրնամ եզրակացնել որ ո՛ր եթէ կարենայիք անոր դէշ խաղ մը խաղալ, բնաւ չպիտի վարանէիք: Ճիշդ է:

— Կատարելապէս:

— Կը կարծեմ նաեւ որ՝ եթէ կարենայիք խոժա Շթաուպի գործը կարգադրել...

— Չպիտի ձգձգէի, այդ մասին ո՛չ մէկ կասկած:

— Լաւ ուրեմն, ճիշդ այն պատճառաւ, որ այս մասին մտքիս մէջ ո՛չ մէկ կասկած կայ, կ'առաջարկեմ մտնել Չեկային մէջ, իբր «Գերմանիոյ դէմ գործունէութեան ճիւղին պետ»:

Կը խոստովանիմ թէ՝ այս առաջարկը որու՛ չէի սպասեր, ապշեցուց զիս:

Քրիմալովսքի վերսկսաւ.

— Գիտեցէք թէ ձեզմէ չեմ խնդրեր բան մը, որ ձեր երկրին վնասէ: Նոյնիսկ աւելի հեռուները կ'երթամ. պատուոյ խօսք կուտամ ձեզի որ մեր միջեւ բնաւ Անգլիոյ խօսքը չպիտի ըլլայ, միայն Գերմանիայով պիտի զբաղինք:

— Շիտակը, ըսի, բան չեմ հասկնար:

Եւ աչքերուն խորը նայելով.

— Այս բոլոր իրադարձութիւններուն մէջ, ըսի, ո՞ւր կը մնայ Ռափոլլոյի դաշնագիրը: Ուրեմն, Ռուսիա եւ Գերմանիա խզեցի՞ն այն դաշինքը որ զիրենք կը կապէր:

— Ռափոլլոյի դաշնագի՛րը, ըսաւ խնդալով. Ռափոլլոյի դաշնագի՛րը. բայց մեր աչքին անիկա ոչեւէ արժէք չի ներկայացներ. Չիչերինի կողմէ ստորագրուած է:

— Այսի՞նքն:

— Այսինքն թէ՝ այս պահուս, Ռուսիոյ մէջ միայն մէկ ստորագրութիւն կայ, որ արժէք կը ներկայացնէ:

— Ո՞րն է այդ:

— Ճերճինսքիինը:

Եւ շեշտելով բառերը.

— Արտաքին եւ ներքին քաղաքականութեան մէջ, մէկ մարդ կայ որ խնդիրները կը քննէ, կ'որոշէ եւ կը վճռէ: Այդ մարդը Ճերճինսքին է. մնացեալը ամբողջ «աչք-կապուք» է:

ՃԵՐՃԻՆՍՔԻԻ ՀԵՏ

— Ինչ որ քեզի կ'ըսեմ, այնքան ճշմարիտ է որ, ըսաւ Քրիմալովսքի, այն պարագային որ մեր միջեւ համաձայնութիւն գոյանայ, ահա ձեր ազատ արձակման հրամանագիրը, ստորագրուած Ճերճինսքիի կողմէ:

Ու ինծի երկարեց պաշտօնական տպագիր մը՝ բազմաթիւ կնիքներով ծածկուած եւ հարցուց.

— Ի՞նչ կ'որոշէք:

Մէկ ակնարկով՝ հրամանագիրը քննեցի. Քրիմալովսքիի ըսածները ճիշդ էին:

— Սովորութեանս մէջ չկայ, պատասխանեցի, թեթեւօրէն յանձնառութիւն ստանձնել, եւ այս բոլորը, դուք ալ պիտի ընդունիք թէ կը պահանջեն որ քիչ մը խորհիմ:

— Անշուշտ:

Թրգմ'. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

(Շար.)

Ռուսէն ժողովուրդը բոլորովին անտարբեր կը վերաբերուի եւ պատրաստ է հպատակելու, եթէ Պրըթիանօ եղբայրները Հանրապետութիւն հռչակեն, եթէ երբեք իշխան Կարոլ չուզէ գործել:

Զօրաբանակ մը շարունակ կը հսկէ մայրաքաղաքին վրայ:

Սովի նշաններ Ռուսիոյ մէջ

Ռիկայէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն 3 նոյեմբեր թուականով.— Նկատելով որ Մոսկուայի պետական նպարեղէնի մթերանոցներուն առջեւ «պոչ»երը կ'աւելնան, խորհրդային կառավարութիւնը հրահանգներ տուաւ որ իւրաքանչիւր անձի տրուած ուտեստեղէնի քանակը սահմանափակուի: Սակայն ասիկա պատճառ դարձաւ աւելի երկնցնելու «պոչ»երը, որոնք յաճախ հազար հոգի կը հաշուէին, որովհետեւ մէկ տունէ մէկի տեղ քանի մը հոգի կ'երթան գնումներ ընելու: Մասնաւոր խանութները անտարակոյս դեռ պաշար ունին, սակայն իրենց գիները աւելի բարձր են:

Գաւառներէն շատ ցորեն չի հասնիր այլ եւս, որովհետեւ յեղափոխութեան տասնամեակին առթիւ հրատարակուած «պատմական յայտարարութիւն»ը ոչ միայն շնորհներ կը խոստանայ քաղաքի բնակիչներուն, այլ կ'արտօնէ գիւղացիները որ բարձրացնեն իրենց ցորենին գինը: Ուստի գիւղացիները կը սպասեն որ այդ յայտարարութիւնը սկսի գործադրութեան դրուիլ ու կը պահեն իրենց ցորենները, ըսելով. «Ինչո՞ւ պիտի ծախենք մեր ցորենը, երբ 40 փութով մէկ զոյգ կօշիկ միայն կրնանք գնել»:

«Փարիզ-Թայմզ» ալ կը տեղեկանայ թէ խորհրդային իշխանութիւնները ամէն ճիգ կը թափեն՝ տասնամեակի առթիւ եկած օտար այցելուներուն աչքէն ծածկելու համար Ռուսիոյ իսկական վիճակը: Մինչեւ հանդիսութեանց վերջանալը, Մոսկուայի փողոցներուն մէջ դեգերող 2000 դատարկապորտ մանուկներ քաղաքէն դուրս մասնաւոր շէնքերու մէջ պիտի պատսպարուին: Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է գործազուրկներու 218 պետեր եւ գաւառ փոխադրած զանոնք:

Սուրիոյ Ազգայնականները խաղաղասէր

«Թայմզ»ի Հայֆայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Սուրիոյ ազգայնականները վրդովուած այն յամառ զրոյցներէն թէ Սուրիոյ եւս Լիբանանի պէս Սահմանադրութիւն մը պիտի տրուի, պատուիրակներ ղրկեցին Պէյրութ, ուր խորհրդաժողով կը գումարուի: Այս առթիւ մարզպանին ներկայացուցին յիշատակագիր մը, որ խմբագրուած է շատ մեղմ ոճով մը:

Յիշատակագրին մէջ Ազգայնականները նախ բացարձակ կերպով իրենց գոհունակութիւնը կը յայտնեն Ֆրանսայի հետ բարեկամական գործակցութեան համար, եւ կը զգուշանան ո եւ է ակնարկութիւն ընելէ Լիբանանի կցուած հողերը վերադարձնելու փշոտ խնդրին մասին: Միւս կողմէ սակայն անոնք հաստատ կը մնան ազգայնական ծրագրի հիմնական կէտերուն վրայ, ու միաժամանակ կը քննադատեն մարզպանին վերջին ծրագրին մութ կէտերն ու պակասները:

Այս յիշատակագիրը ցոյց կուտայ թէ, կ'ըսէ թղթակիցը, ազգայնականները ի վերջոյ հասկցած են թէ անօգուտ է այլ եւս ապստամբական միջոցներու դիմել եւ թէ աւելի իմաստուն է ազգային ցանկութեանց հասնիլ խաղաղ միջոցներով:

Տասնամեակի հանդէսները կը սկսին

Այսօր կիրակի պաշտօնապէս կը սկսին պոլշեւիկեան յեղափոխութեան տասնամեակի հանդէսները: Մոսկուա, Լէնինկրատ եւ միւս քաղաքները արդէն տօնական երեւոյթ առած են: Մոսկուայի մէջ բազմաթիւ տուներ դրօշակներով եւ կանաչներով զարդարուած են: Գեղարուեստական զարդասիւներ եւ կամարներ շինուած են զանազան հրապարակներու վրայ, խորհրդանշելու համար անցնող տասը տարուան պատմական զանազան վայրկեանները: Յեղափոխութեան հետ կապ ունեցող բազմաթիւ առարկաներ ցուցադրուած են:

Մասնաւորապէս Լէնինկրատ նկարչագեղ եւ պատկառազդու տեսարան մը կը ներկայացնէ: Նախկին Պալատի հրապարակին վրայ ցոյց կը տրուին Ձմեռնային Պալատին գրաւումը խորհրդանշող պատկերներ: Պատմական «Արշալոյս» յածանաւը խարսխած է Նէվայի վրայ, ճիշտ այնտեղ, ուսկից 10 տարի առաջ առաջին ռումբը արձակեց Ձմեռնային Պալատին վրայ: Ֆինլանտական կայարանին մօտ դրուած է թաւալուն հսկայ երկրագունդ մը, որուն Խորհրդային Միութիւնը ներկայացնող մասը միայն լուսաւորուած է:

Մոսկուա հասած են բազմաթիւ օտար բանուորական պատուիրակութիւններ, գիտականներ եւ քաղաքական գործիչներ: Բանուորական պատուիրակութիւններ ղրկած են Անգլիա, Ֆրանսա, Գերմանիա, Մ. Նահանգներ, Չեխօսլովաքիա, Զուիցերիա, Աւստրալիա, Արժանթին, Մեքսիկա, Ուրուկուէյ, Շիլի, Չինաստան, Ճափոն եւ Հնդկաստան:

Թուրքիայէն եւ Պարսկաստանէն հասած են երեսփոխաններ. իսկ Աֆղանիստանի կրթական նախարարութիւնը ղրկած է երկու ներկայացուցիչներ:

Շնորհաւորութիւններ Մ. Քեմալի

Անատոլու գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Հանրապետութեան նախագահ Մ. Քէմալ փաշա Հանրապետութեան Դ. տարեդարձին առթիւ շնորհաւորական հեռագիրներ ստացաւ Պարսկաստանի շահէն, Աֆղանիստանի էմիրէն, Եգիպտոսի Ֆուատ թագաւորէն եւ խորհրդային միութեան նախագահ Քալինինէն: Նոյնպէս բարեկամական հեռագիրներ փոխանակուած են մէկ կողմէ Ռիւշտի եւ Ըսմէթ փաշայի, միւս կողմէ Չիչերինի, Քարախանի եւ Թէվֆիք Րիւշտի պէյի միջեւ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՏԷՄՊՍԸ կը գրէ թէ Չորեքշաբթի օր Պ. Արամ Յակոբեան հեծելանիւով անցած ատեն, ճամբան ինքնաշարժի մը կը զարնուի եւ գլխէն ծանրապէս կը վիրաւորուի: Փոխադրուած է Օթէլ Տիէօ հիւանդանոցը:

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ 1 ֆր. 95ի պիտի ծախուի Հինգշաբթի օրուընէ սկսեալ:

ՕՐ. ՌՈՒԹ ԷԼՏԸՐ եւ ծերբ Հէյլտմէն երէկ չոգենաւով Ամերիկա մեկնեցան:

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն մեր ծանօթ յայտարարութեան,ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով: Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. իմ գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 ֆր.). 3. Խորհուրդներու Մեհեանը, Յ. Օշականի (20 ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 ֆր.). 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆի (10 ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 ֆր.). 20. Դատաստանական Խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թրէքոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զրուցատրութիւն (15 ֆր.). 25. Ջարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 ֆր.):

ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐՆԵՐՈՒ

Պարերը կը ղեկավարէ Ս. Թէրզեան (Ստեփ)

Նոյ. 19 Շաբաթ գիշեր, Salle des Fêtes, Mairie de XVme մէթրօ Vaugirardին դիմացը. Ժամը 8.30էն մինչեւ կէս գիշեր Սմոքինկը պարտաւորիչ չէ: Մուտք 7 ֆր.: Պիւֆէի ծախք չկայ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Առնուվիլ-Լէ-Կոնէսի «Ռազմիկ» խումբի դասախօսական ժողովը՝ այսօր 6 Նոյեմբ. Կիրակի առաւօտ ժամը 10.30ին, 22 Rue du Parc: Կը խօսի ընկեր ԱՆԴԻԷ:

Հ. Յ. Դ. Գոյամարտ խումբի ժողովը այսօր կիր. կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Կայծակ» խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին. բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է. ներկայանալ անդամատետրներով:

ՀԱՅՐԵՆԱՏԻՆԵՐՈՒ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ֆլօրիա ճաշարանը: Կը խնդրուի հայրենակիցներէ որ անպայման ներկայ գտնուին: Օրակարգ՝ կանոնագրի վաւերացում եւ Վարչութեան ընտրութիւն:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հրանտ Սվաճեանէ իր հասցէն հաղորդել «Յառաջ»ի:

ՄԱՐԱՇՑԻ Եղամ Աղամեան խմբագրատուն կը հրաւիրուի:

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻ եւ հայերէնի հմուտ համալսարանական մը պատրաստ է մասնաւոր դասեր տալ, դիւրամատչելի պայմաններով: Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութիւն:

Գործ կը փնտռէ

Արեւելեան կերակուրներու մասնագէտ խոհարար մը: Դիմել՝ խմբագրատուն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ տան գործերու վարժ եւ քիչ մը ֆրանսերէն գիտցող սպասուհի մը. դիմել՝ խմբագրատուն:

ԾԱԽՈՒԻ Է Պիյեանքուրի մէջ «Արարատ» ճաշարանը. կը տրուի նաեւ վարձու: Պայմանները շատ դիւրամատչելի են:

Փափաքողները դիմեն՝ Թադէոս Թափուզեանի, 11bis Rue d'Amiens, Billancourt (Seine).

ԳՈՐԳ ՆՈՐՈԳՈՂ

Գորգի նորոգումներէ հասկցող վստահելի մէկու մը անմիջական պէտքը կայ:

Տեւական գործ եւ լաւ վճարում:

Քիչ մը ֆրանսերէն գիտնալ անհրաժեշտ է:

Դիմել՝ ժամը 3—7.30,

Պ. DEMIRDJIANի

9 Passage Geoffroy Didelot, (90 Bld. des Batignolles), Paris 17me.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԱՓՐԻՉԻ ՍՐԱՀ ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅՐԵՐՈՒ

Հ. ՄԻՆԱՍ ՉԱՒՈՒՇԵԱՆ

6, Passage des Petites Ecuries, 6 (R. Fbg. St. Denis, Թիւ 63ի վրայ)

Մաքուր և արագ սպասարկութիւն, մասնաւոր խնամք կիներու և տղոց վարսայարդարութեան: ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ

Métro: Château d'Eau և Poissonnière.

JACQUES DE PADOVA

24, Rue Albouy, Paris (10e)

Métro: Lancry

24 Րիւ Ալպուի, Փարիզ (10)

Մէթրօ Լանքրի

Միակ գործակալ - ներկայացուցիչը հայկական, յունական, թրքական, արաբական եւ հրէական ամէն տեսակ փլաքներու, ճօխ մթերք նոր ֆոնօկրաֆներու եւ ասեղներու: Փոքրաքանակ գնումները մեծաքանակի արժէքով: Եթէ կ'ուզէք վայելել Արեւելքը՝ գնեցէք ձեր սիրած փլաքները:

ՍԱԿԱՐԱՆ

5 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթեռլին,	L. St.	124	03
Տոլար,	Dollar	25	47
Մարք (ոսկի) 100 Mark		607	75
Թրքական Թղթ. L. Trq.		13	50
Թրք. ոսկի	» or	110	40
Մէճիտիէ	Médjidié	10	00
Լէվա 100 հատը Léva		18	50
Տրախմի »	Drachme	33	20
Լիր »	» Lire	138	95
Պելժ. ֆրանք »	Belga	355	25
Զուից. »	Frc. Suisse	491	—
Լէյ 100 հատը	Ley	15	75
Ֆլորին	(Florin)	1027	50

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.		3370	—
»	II »	2040	—
»	III »	1720	—
Ռումելի երկթղ. Lots turcs		475	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant : H. TEURNIER

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Cartes d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար: դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13—20, կիրակի ամբողջ օրը:

Դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի

69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck

Autobus: AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54.

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

ՏՕՔԹ. ՍԵԹԵԱՆ

Téléphone: MARCADET 03-64 ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1900ին

38, Ave. St. Ouen -o- 20, rue Fauvet -o- PARIS (18me)

Մէթրօ NORD SUD: LA FOURCHE

Ընդհանուր հիւանդութիւններ, սեռամիզային, մորթի, փրանկախտի, շնչերակային, թոքի, ծննդաբերութեան եւ կանանց հիւանդութիւններ. վիրաբուժական գործողութիւն եւ գործարկածներ, ելեկտրադարմանում եւ Ք. ճառագայթ:

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել 10 ֆր., արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քուրոն 80 ֆրանքէն սկսեալ:

ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ԱՄԷՆԷՆ ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՄԷՆԷՆ ԼԱՒԸ

Եթէ կ'ուզէք ունենալ վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ, տոկուն եւ խնամուած աշխատանքով, դիմեցէք՝ երեսուն տարուան փորձառութիւն ունեցող՝

Դերձակ ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՋՄԱՆԵԱՆԻ

140 Avd. Pasteur, Bagnolet, մէթրօ: Porte des Lilas

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ և ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ

Եթէ կ'ուզէք կատարել ձեր նամակներու, լիզամունի, անցագրի, գարթ տ'իտանթիթէի, ամուսնական, զաւակներու ծննդեան եւլն.ի օրինական ձեւակերպութիւնները՝ դիմեցէ՛ք

OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS

45, Rue de Laborde-:-PARIS (8e). 4րդ յարկ թիւ 20: Métro : St.Augustin

Բաց է ժամը 2էն 6.30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը 7:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

1.50 ՖՐԱՆՔ ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք

ՉԱՐԼԱԹՕՆ

1.50 ՖՐԱՆՔ ՉՍՊԱՌԱԾ

ՔՐՔՋԱԼԻՐ ԶԱՒԵՇՏԸ

Կը ղրկուի նաեւ մէկուկէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն. գրեցէ՛ք Vahram Sévouni, 5 Av. Quihou, St. Mandé, (Seine)

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած:

Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր:

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis

Téléph. Provence 09-32:

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ, աջ կողմը առաջին դուռ)

Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւնները:

Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30—6

Բոլորդ ալ գիտէք որ պանիր կայ, պանի՛ր ալ կայ: Այսինքն մէկը անունով պանիր, իսկ միւսն ալ՝ համով ու հոտով, առատ իւղով եւ ոչխարի կաթով պատրաստուածը ճաշակելու համար դիմեցէ՛ք

ՎԱՀՐԱՄ ԺԷՆԱՋԵԱՆԻ

ՍԷՆ-ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՑ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

1 bis Rue Hautefeuille -:- PARIS (6e)

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին տեղէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès

Ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, տարբերն չզղջալու համար:

Ձեւի անմրցելի շքեղութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.— մաքուր կար.— տոկուն կերպասներ.— դիւրին վճարում. դիւրութիւններ

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը դարմանուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր

Եթէ կ'ուզէք զուարճանալ արեւելեան նուագով եւ ուտել արեւելեան ճաշակով, դիմեցէք՝

Պելվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

ուր պիտի գտնէք հայկական, թրքական եւ յունական ամէն տեսակ փլաքներ, նաեւ լաւ ուտեստ եւ թել, ինչպէս գինի, նաեւ արեւելեան ուտեստեղէնի լաւագոյնը՝ յարմար գիներով:

Բաց է ամէն օր: 28 Rue le Sage, Paris (20e). Մէթրօ Belleville

Tél. Menil. 61-85 Tram. 5 եւ 26

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

8 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 487

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՎԻ ԽՕՍՔ

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ ՅԵՏՈՅ

Խորհրդային աշխարհը ցնծութեան մէջ է, Հոկտեմբերեան [յե]ղափոխութեան տասնամեակին առթիւ (7 Նոյեմբեր)։

Ամիսներէ ի վեր սարքուած տօները սկսան կիրակի օր, 6 [Նո]յեմբեր, իբրեւ ճրագալոյցը պոլշեւիկեան յեղափոխութեան։ ...ղափոխութեան շրջան է, եւ մարդիկ չափ ու սահման չեն ճանչ...ր, ժխորը սաստկացնելու, գոյները խտացնելու եւ յաղթա...ակը ունեցնելու համար։

Ամիսներ տեւեցին պատրաստութիւնները։ Տակաւին ամիս...երով պիտի լսենք փառաբանութեան երգեր եւ ճարտասանա...ան մարզանքներ, մինչեւ որ վարագոյրը գոցուի եւ գետնէն [ելլ]ուած ռաքերը իջնեն հողին վրայ, դէմ դիմաց անողոք իրա...ութեան հետ։

Ի պատիւ պոլշեւիկ առաջնորդներուն, պէտք է շեշտել որ ...կայպէս աննախընթաց էր անոնց թափն ու վճռականութիւնը, ...ակատագրական պահուն։ Ատոր մէջ ալ՝ իրենց յաջողութեան ...գաղտնիքը։

Եթէ Կերենսկի պարտուեցաւ առաջին հարուածը տալէ յե...ոյ, պատճառը այն է որ չունէր կորուկ խոյանք, եւ ձեռքը ...ղաց վճռական կէտին։

Լէնին ունէր այդ արժէքը։ Տոկուն եւ յամառ, սահմանա...ակ բայց հաստ, ան կրցաւ օգտուիլ բախտորոշ վայրկեանէն, ...եւ երբ ապստամբութեան ազդանշանը տուաւ, արդէն պատ...րաստ էր մինչեւ ծայրը երթալու։

— Ան չէր ճանչնար միջոցներու խտրութիւն։ Ապացոյց՝ իր ...ակ խօսքերը, որոնք հանգանակն են իր յաջորդներուն, ամէն [տ]եղի եւ ամէն ժամանակի համար.

— «Ջանացէք յանկարծակիի բերել թշնամին, օգտուիլ այն [վա]յրկեանէն ուր ցրուած են իր ուժերը։ Ամէն օր յաջողութիւն մը ...ենցէք, պահելու համար բարոյական գերազանցութիւնը»։

Այդպէս ալ կ'ընեն ժառանգորդներն ու հետեւորդները, մին...եւ այսօր։

Հակառակ տասը տարուան միահեծան եւ սանձարձակ տի...րապետութեան, խորհրդային իշխանութիւնը աւելի քան մտա...հոգ է, եւ կը ջանայ «յանկարծակիի բերել թշնամին», օգտուիլ ...որոր ճեղքերէն, եւ «ամէն օր յաջողութիւն մը» խլել կամ ա...ռնել, որպէս զի շարքերը չվհատին, այլ մանաւանդ մոռնան ...դժնդակ իրականութիւնը։

Ի՛նչ խօսք որ, տասը տարի յետոյ, չարաչար յուսախաբ ...են ոչ միայն բազմութիւնները, այլ եւ համայնավարները ի...րենք։ Այն ինչ որ կը հաչակէին ու կը սպասէին, չէ իրականա...ցած ոչ իսկ մէկ տասներորդ համեմատութեամբ։

Աշխարհը ցնցուեցաւ ռուսական փոթորիկէն։ Ամբողջ սե...րունդներ, աջի բերան, ոգեւորուեցան յեղափոխութեան ալի...քէն, սպասելով «Նոր խօսք»ին։ Կարծուեցաւ թէ այդ հսկայ եւ ...կայս երկրէն պիտի հոսի անխարդախ շունչ մը, — այն որ նա...խատեսեր էին աշխատաւորական տեսաբանները եւ այն ինչ որ ...կարդացեր էինք ռուսական վէպերուն մէջ։

Ափսո՛ս։ Պոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը, հակառակ իր կա...տարած գլրդագին փլուզումներուն, ու մանաւանդ հակառակ ...իր հռչակած նշանախօսքերուն, մնաց կացաւ ոչ միայն գործ...քով, այլ եւ բարոյապէս։

Այո՛, երբեք այնքան անբարոյացած չէր յեղափոխական ...շարժում մը, որքան պոլշեւիկեանը։

Յեղափոխութեան պոռնկացումը սկսաւ պոլշեւիկներէն, եւ ...ընթացիկ ճարտարարուեստի վերածուեցաւ անո՛նց շնորհիւ։

Հազար փառաբանական տաղ և տասը հազար վակոն թխա...ծոյ գրականութիւն՝ չեն կրնար հերքել այս մէկ հատիկ իրո...ղութիւնը, անողոք եւ անվիճաբանելի։

Արդարեւ, ազգերու պատմութեան մէջ հազիւ թէ արձա...նագրուած ըլլայ այնքան գարշելի հակասութիւն խօսքի եւ ...գործի, որքան տեսանք վերջին տասը տարուան ընթացքին, ...իբրեւ արդիւնք Լէնինի հանգանակին։

Դիւանագիտական մութ եւ ստոր խաղեր՝ ինչքան կ'ուզէք։ Անարգ սակարկութիւններ և կապակցութիւններ՝ հազարներով։

Հալածանք՝ ուղեկից շարքերու դէմ, բայց զինակցու...թիւն՝ ջարդարարներու, մոլլաներու, էմիրներու եւ խաներու ...հետ։ Ոտնահարում՝ տարրական ազատութեանց, բայց սան...ձարձակ ազատութիւն՝ ստելու, դաւելու, գնդակահարելու։ ...Ոտնակոխում՝ իր թաթին տակ ինկած ժողովուրդներու ազ...գային բնական տենչերուն, բայց արծարծում ուրիշներու կրօ...նական, թթու ազգայնական, մոնկոլեան, անասնական եւ հա...կաշխատաւորական կիրքերուն։ Միլիոնաւոր անապաստան երա...խաներ եւ անամուսին կիներ անյատակ թշուառութեան մէջ, ...եւ հազարաւոր կարմիր «չինովնիկ»ներ յղփացած՝ ազնուապե...տական ոճիրներով, սարդանաբաղեան կերուխումերով եւ թր...քավարի շուայտութեամբ։ Իշխանաստտ վերաբերում՝ խոնարհ...ներու, իսկապէս աշխատաւոր բազմութիւններու, խաղաղ և շի...նարար ժողովուրդներու հանդէպ, բայց գետնաքարշ դարպաս՝ ...օրուան հզօրներուն առջեւ, Մուսթաֆա Քէմալէն մինչեւ Մու...սոլինի, մինչև Լոնտոնի և Նիւ Եորքի սակարանի միջնորդները։

Եւ այս ամէնուն վերեւ՝ քինախնդիր և դաւադիր Նայուածք ...մը՝ իր լուծին տակ ինկած բազմութիւններու գլխուն...

Միշտ անհարեկ՝ սեփական մորթի փրկութեան մղձաւանջէն։

Լա՛ւ կ'ըլլար քիչ մըն ալ ա՛յս կէտերուն վրայ ուղղել ...տասնամեակի կոչնականներուն ուշադրութիւնը, երբ ցնդին ...զինովութեան փրփուրները...։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՍԱՐՍԱՓԻ ՇՐՋԱՆԸ

Պէյրութի Ազդակը խօսելով պոլշեւիկեան տասնամեակին մասին, կը ծաղկէ խորհրդային Միութեան, մասնաւորապէս Հայաստանի մէջ տիրող սարսափի քաղաքականութիւնը (29 Հոկտ.).

— «Պոլշեւիզմի փորձառութեան առաջին տարիներուն, յեղափոխութեան խորացումով կ'արդարացնէին իշխանաւորները իրենց նախճիրը։ Ի՞նչն է պատճառը, որ տասը տարիներ անցնելէ վերջ, կրկին նոյն մեթոտներով է որ կ'ուզեն կառավարել ընդարձակ երկիր մը։ Տասը երկար տարիներու գործնական փորձառութիւնը ինչո՞ւ չկրցաւ սիրելի դարձնել նոր իրաւակարգը զանգուածներու աչքին։

«Ի՞նչն է պատճառը, որ աքսորն ու գնդակահարութիւնները, ոչ միայն այլեւս սարսափ չեն ազդեր ընդդիմադիր հոսանքներուն, այլեւ գրգիռ կը հանդիսանան աւելի ամուր կենալու պատնէշին վրայ։

«Եւ վերջապէս, որո՞ն է յանցանքը, երբ միասնական ճանչցուած ու երկաթեայ տիսիփլինով ղեկավարուող համայնավար կուսակցութիւնը իր տասնամեակը կը տօնէ աննախընթաց ճեղքուածքով՝ Թրոցքիներու եւ բազմաթիւ այլ ականաւոր պետերու արտաքսումով։

«Ու ահա, երբ անմիջական օղակը ռուսական դիկտատուրային, դժբախտ Հայաստանն ալ կը թեւակոխէ սարսափի նոր շրջան մը։ Հարիւրաւոր ձերբակալեալներ կը տանջուին չեկայի զնտաններուն մէջ, ուրիշներ կ'աքսորուին Ռուսաստանի սահմանները։ «Դրօշակ»ի եւ «Յառաջ»ի թղթակիցները ահաւոր պատկերներով կը նկարագրեն տիրող սարսափը։ Եթէ աննախընթաց չէ ձերբակալութիւններու թիւը, այլ է պատկերը, զոհերու դիմագծին վրայ։ Տարիներէ ի վեր Դաշնակցականներն էին հալածանքի առարկայ, որոնք հակառակ ռուսական սարսափներուն օրէ օր աւելի ուժեղացան, իրենց ազդեցութիւնը տարածեցին, մտաւորականութեան եւ երիտասարդ սերունդին վրայ։ Այսօր Դաշնակցականներու հետ նոյն զնտանները կ'արգելափակուին ընդդիմադիր պոլշեւիկներ, հաս ու կենտ ռամկավարներ, որոնք չգիտես ինչ թիւրիմացութեամբ Հայաստան են ինկած, էսէրներ, Դէմոկրատներ եւ շէզոք տարրեր, մէկ խօսքով ամէն անոնք, որոնք պոլշեւիկ չեն, բայց կը ներկայացնեն մտքի կամ բազուկի արժէք։

«Ու այս բոլորը՝ համայնավարական դիկտատուրայի տասնամեակի նախօրէին։

«Կարմիր մոլուցքն է որ իր վերջին թափը կը պոռթկայ, հրացանի վերջին փամփուշտը կ'արձակէ, վայրկեան մը աւելի մնալու համար պատմութեան թատերաբեմին վրայ։»

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Կիրակի օր Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի ֆութպոլի Ա. խումբը յաղթեց F. C. Dyonisienի Ա. խումբին՝ 1ի դէմ 4 նշանակէտով։ Պահեստի խումբն ալ յաղթեց St. Mandéի Ա. խումբին 0ի դէմ 4 նշանակէտով։ Մանրամասնութիւնները փաղուան թիւով։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ֆրանքօ-սէրպ բարեկամական դաշնագիրը

Պելկրատէն կը հեռագրեն.—

Քաղաքական շրջանակները մեծապէս շահագրգռուած են այն լուրերով թէ մօտ ատենէն բարեկամական դաշնագիր մը պիտի կնքուի Ֆրանսայի եւ Եուկօսլաւիոյ միջեւ։ Թերթերը երկար յօդուածներ կը նուիրեն այս խնդրին։ Ֆրանսական դեսպան Տար ներկայացաւ արտաքին Նախարար Մարինքովիչի, որուն հետ երկարօրէն տեսակցեցաւ։

Դիւանագիտական շրջանակները կը կարծեն թէ Պելկրատի կառավարութիւնը տեղեկութիւն տուած է անգլիական կառավարութեան՝ կնքուելիք դաշնագրին մասին։ Նոյնիսկ դաշնագրին պատճէնը հաղորդած է Հռոմ։

Մարինքովիչ ներկայացած է Թագաւորին։ Խօսակցութիւնը դարձած է այս դաշնագրին մասին, զոր ստորագրելու համար շուտով Փարիզ պիտի մեկնի արտաքին Նախարարը։

Վրէմէ թերթի դիւանագիտական աշխատակիցը կը գրէ այս առթիւ.—

«Դաշնագիրը երբեք ուղղուած չէ Իտալիոյ դէմ։ Անիկա յաջողուած է Ֆրանսայի կողմէ Ռումանիոյ եւ Չեխօսլովաքիոյ հետ կնքուած դաշնագիրներուն ոգիով, այսինքն խաղաղութիւնը պահպանելու փափաքով։ Ցանցանքը մերը չէ, եթէ Իտալիոյ եւ մեր միջեւ յարաբերութիւնները խանգարուեցան։ Մեր յարաբերութեանց ներկայ վիճակը պարզապէս հետեւանքն է մեր դրացիի բռնած դիրքին։ Տիրանայի դաշինքին կնքուելէն առաջ գոյութիւն ունեցող բարեկամական քաղաքականութիւնը եւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները զօրացուցած էին երկու երկիրներու միջազգային կացութիւնը եւ Եւրոպայի այդ մասին մէջ վստահութեան մթնոլորտ մը ստեղծած։ Այս քաղաքականութիւնը կրնայ փոխուիլ, բայց ատոր համար պէտք է որ Հռոմի կառավարութիւնը բոլորովին եւ անկեղծօրէն փոխէ իր տեսակէտը։»

Ո՞վ պիտի օգտուի ընդհ. ներումէն

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ ընդհանուր ներման մասին կառավարական հրամանագիրը հրատարակուեցաւ։ Մահապատիժին տեղ դրուած է տասը տարուան բանտարկութիւն եւ գոյքերու գրաւում։ Մէկ տարիէ աւելի բանտարկութեան դատապարտուածներու պատիժին մէկ երրորդը պիտի ներուի։ Մինչեւ վեց ամիս դատապարտուածները բոլորովին շնորհ պիտի արժանանան։ Անմիջապէս ազատ պիտի արձակուին մէկ տարի բանտարկութեան դատապարտուած զինուորներն ու նաւաստիները։ Քաղաքացիական պատերազմի սկիզբէն մինչև 1923 Յունուար 1 զանազան դատարաններու եւ վարչական մարմիններու կողմէ դատապարտուած աշխատաւորներու պատիժը պիտի ջնջուի։ Չեկայի կողմէ դատապարտուածներէն անոնք որ իրենց պատիժին երկու երրորդ մասը կրած են արդէն, ներման պիտի արժանանան։ Սպիտակ բանակներու բոլոր նախկին սպաներու և զինուորներու անունները պիտի ջնջուին այն մասնաւոր ցանկէն, ուր արձանագրուած էին։

Ներումէն չեն օգտուիր գործօն անդամները այն քաղաքական կուսակցութեանց, որոնց նպատակն է տապալել խորհրդային վարչաձեւը, ոչ ալ անոնք, որոնք պետական դրամներու զեղծումով ամբաստանուած են։ Աղքատ դասակարգը զերծ պիտի ըլլայ դատական եւ վարչական զանազան տուգանքներէ։

«Իվնինկ Սթանտարտ» կը տեղեկանայ թէ ներման արժանացողներու ընդհանուր թիւը կը հասնի 20,000 հոգիի։ 100 րուբլիէն պակաս չվճարուած տուգանքները պիտի ջնջուին։ Առաջին անգամ դատապարտուած ամբաստանեալները անմիջապէս պիտի ձգուին։ Ցարական նախկին սպաները ամէն ամիս պիտի ներկայանան կէփէուի գրասենեակները։ Վերոյիշեալ 20,000ին մէջ կան մեծ թիւով գողեր, աւազակներ եւ քաականաւոր:

Պոլշեւիկ գործակալ մը ձերբակալուած

Փարիզի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց պոլշեւիկեան գործիչ Հիւմպէր-Տրոզը։ Յիշեալը բնիկ Զուիցերիացի է, 36 տարեկան եւ նախապէս բողոքական քարոզիչ եղած է, յետոյ մտած է պոլշեւիկեան շարքերուն մէջ։ Պատերազմի ընթացքին գործօն մասնակցութիւն ունեցած է Ցիմմերվալտի եւ այլ խորհրդաժողովներուն։ Ժամանակէ մը ի վեր լատին երկիրներու համար Գ. Միջազգայինի քարտուղարի պաշտօնը կը վարէր։ Անցեալ տարի Յունիսին անգամ մը վտարուած էր Ֆրանսայէն։

Վերջերս ոստիկանութիւնը տեղեկացաւ թէ Հիւմպէր-Տրոզ դարձեալ յաջողած է Փարիզ մտնել, 1928ի ընտրութեանց առթիւ կարծիքի փոխանակութիւններ ունենալու համար ֆրանսական համայնավար կուսակցութեան հետ։ Պանդոկին մէջ արձանագրուած էր իբրեւ Ֆրանսացի, ծնած Զուիցերիոյ սահմանին վրայ գիւղի մը մէջ։ Ոստիկանութիւնը կրցաւ երեւան հանել իր ինքնութիւնը եւ սահմանէն դուրս վտարել զինքը։

Սուրիացի ապստամբները յուսահատ

«Թայմզ»ի թղթակիցը Երուսաղէմէն կը հեռագրէ թէ Խայբէտին Ֆաթթահ, Սուրիոյ ապստամբական շարժումը վարող-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՄԱՐՕ ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆ «ՇԱՆԹԱԺԻՍՏ»

Փարիզի հնչակեան օրկան «Նոր Երկիր»ի մէջ կը կարդանք (6 Նոյ.).

Հնչակեան կուսակցութեան մէջ պատասխանատու պաշտօններ վարած հեղինակաւոր ընկեր մը, որ վերջերս Խորհրդ. երկիրներէն դուրս ելած է, իր Հոկտ. 12 Թուակիր Նամակովը կը յայտնէ թէ՝ պոլշեւիկները դատարան յանձնած են Մարօ Նազարբէկեանը, իբրեւ «շանթաժիստ»։

Տիկին Մարօ Նազարբէկեան, ուրիշ վեց Հնչակեաններու հետ ինքզինքնին Կովկասի գործադիր «ցանձնախումբ» յայտարարելով, «լուծեալ» հռչակեցին Հնչակեան կուսակցութիւնը Կովկասի մէջ։ Թէեւ այդ խմբակին չը յարեցին, կը գրէ մեր ընկերը, ոչ միայն ո եւ է մասնաճիւղ, այլ ոչ մի շարքային ընկեր, այնուամենայնիւ հայ պոլշեւիկների կողմից այդ ոչինչ յայտարարութեանը պաշտօնական ճանգամանք տուեց եւ «լուծակտը» իբրեւ իրողութիւն համարեց եւ հակառակ մեր բողոքներին, մեր գործունէութիւնը արգիլեց»։

Պոլշեւիկները Հնչակեան կուսակցութիւնը քանդելու համար Մարօ Նազարբէկեաններն ու Պերճ Մեսրոպեանները իբրեւ գործիք ծառայեցնելէ յետոյ, այժմ զանոնք դատարան կը յանձնեն իբրեւ «շանթաժիստ»ներ։

Այս է վախճանը Պոլշեւիկներու գարշապարներուն տակ սողացող բոլոր դաւանափոխներուն։ Մուրճով ու մանգաղով, բահով ու բրիչով Տոնքիշոթեան սպառնալիքներ կարդացող Թարթամփիոնները թո՛ղ գիտնան, որ որքան լորձնաշուրթնստրկանան, այնքան պիտի արհամարհուին իրենց Պոլշեւիկ մեծերէն եւ օրին մէկը դատարան պիտի յանձնուին իբրեւ շանթաժիստներ, դրամաշորթներ, գաղափարի շահագործողներ, ու անոնց կրունկներուն տակ պիտի ճզմուին իբրեւ պժգալի որդեր։

Ի՞ՆՉ ՕՐԵՐՈՒ ՀԱՍԱՆ

Պոլսոյ քաղաքապետութիւնը որոշած ըլլալով իր պաշտօնեաներուն նոր համազգեստներ բաշխել, քաղաքապետը հրահանգած է, որ պաշտօնեաները քիչ մը աւելի հոգ տանին իրենց արդուզարդին։ Դրասենեակի տնօրէն Ապտիւլրահման էֆ., թիւրիմացութեամբ մը, քաղաքապետութեան հրահանգը պաշտօնեաներուն հաղորդած ատեն կը պատուիրէ որ նորհագուստ ստանալու առթիւ պէտք է ածիլեննալ իրենց պեխերն ու մօրուքները։ Ասոր վրայ, նոր հագուստի սիրոյն, քաղաքապետարանի բոլոր սենեկապանները կ'ածիլեն իրենց պեխերն ու մօրուքները։

Նոյն օրինակին կը հետեւին քաղաքապետական ոստիկանները, հրշէջ զինուորները, երթեւեկի պաշտօնեաները եւ նոյնիսկ... աւելածուները։

ԴԱՏ ՌԱՄԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Ֆրէզնոյի (Քալիֆորնիա) Եունայթըտ պէնքըրամատունը դատ բացած է Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան 85 անդամներուն դէմ, 8000 տոլարի չէքի մը առթիւ։

Այս խնդիրը կապ ունի երկու տարի առաջ ծագած կռիւի մը հետ, ուր ռամկավար «Նոր Օր» թերթին խմբագիրը եւ կուսակցութեան ներկայացուցիչները իրար անարգեցին եւ ծեծեցին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հպարտ էի, երբ անցեալ օր Galeries G. Petitի շեմքը կոխեցի, հայ արւեստագէտների ցուցահանդէսին այցի։

Հայրենական ու հարազատ մթնոլորտի հաճոյքն է բռնում քեզ, ի տես ցեղիդ հոգեւոր ճիգի այս բարձր գեղեցկութեան։

Մեզ հասակակից ու դեռ երէկ բախտակից, այսօր՝ բախտաւոր ժողովուրդներից ո՞րը կարող է արւեստի այս սքանչելի խիզախութիւնը ցուցադրել։ Տիեզերական այս ոստանի մէջ, ուր հզօր ու տիրական արւեստի օլիմպեան սեղանին բազմելու համար պէտք է աստուած լինել, հայ արւեստագէտներ յանդուգն ու չքեղ խոյանքով օտար արւեստից իսկ իրենց բաժին շողքերն են շորթել։

Ա՜հ, իմ բեղուն, իմ ծով Հայրենիք, ի՜նչ հարուստ, ի՜նչ փարթամ է քո ծոցը։

* *

Հայ Արւեստագէտների Միութի՛ւն...

Հրաշք է այս։

Լուսաւոր, սրտապարար մի փաստ՝ մեր այս խռովքի ու ցաւի օրերին։

Մեր հայրերը ողբացել են իրենց անմիաբանութիւնը. մենք, նրանց արժանաւոր զաւակները, չուառական ու թշւառ, ամէն օր բզկտում ենք իրար. անգամ մեր ցեղային նւիրական խոէալին քննող ժանիքներ են հասնում եւ վէս ու քուէթ ճակատներ կան, որ մեր ազգային եռագոյնի տակ իսկ խոնարհել չը գիտեն։

Հին հրէշ է այս, որ մեր ցեղական կառուցւածքն է կրծել։

Եւ յանկարծ, Հայ Արւեստագէտների Միութի՛ւն։

Հրաշք է այս, որ պատիւ է բերում մեր ուխտաւոր վարպետներին, որոնք «Անի»ի, կախարդիչ անուան հովանու տակ, իրենց եւ մեր հայրենի փառքն են ցուցադրել այս օտար աշխարհում՝ իրենց միահամուռ ու հայրենաբաղձ կամքով, որպէս մի հատիկ ընտանիքի զաւակներ։

Հայ Արւեստագէտների Միութի՛ւն...

Սրտապարար տեսարան է. գէթ մի անգամ մեր տոհմային անմիաբանութեան դժնի հրէշն է տրորւած՝ Արւեստի կուռ զարշապարին տակ։

* *

Զաւակը փնտռող մօր պէս, մէկիկ-մէկիկ նայեցի այդ դիւթիչ գործերին։

Ու՝ չորս պատերից ցայտող լոյսերի ու գոյների խաղերը՝ արւեստի թրթռուն ու զուարթ մի ծով՝ ողջ էութիւնդ է օրօրում հայրենի հէքեաթի պէս։

Արւեստը հայրենիք չունի՞... Ունի՛։

Ցեղի հոգին ու խառնւածքը ամէն արւեստի ոսկէ պատւանդանն է, եւ նրա ներքին կրակը։

Մ. Խաչատրեանից զուրս՝ գրեթէ ամէնքի սիւժէն խորթ է ու օտար. ի՜նչ փոյթ. ամէն տեղ հայկական խառնւածք կայ, ինչ եւ անելու լինի օտար մամուլը։

Այս կրքոտ թափը վրձինի, անհամբեր, յաճախ յանդուգն ու միշտ ջլուտ կամ տրտում, գերազանցապէս ազգային է, հարազատ ու մտերիմ։ Ահա խոհուն Փուշմանը՝ կախարդիչ մի քուրմ, որ անցնող բիւրի հոգին գիտէ բանել մոգական վրձինով, և որի թօշնող ծաղիկները մահից առաջ քեզ պատմում են գաղտնիքը մահուա ի՜նչ տրտմութիւն ցեղի, եւ ի՜նչ գեղեցկութիւն վշտի։

Եւ այս՝ ցասկոտ Մախոխեանը, որ իր ցեղային տանջանքի ծովն է փշրում անիրաւութեան նզովւած ժայռերի վրայ։

Այս՝ ակնախտիղ գոյների ծովը, որ Խաչատրեան գիտէ փոթորկել եւ մեր ազգային հոգու վառվռուն ու պէծուփի նրբաշխութեան պատկերը վէր հանել։ Այս՝ կրակ ու բոց լոյսերը Ազատեանի, որ մատաղ ու թրթռուն մարմիններն են թրծում բռնկող պէս։ Ու այս ներհուն և մելամաղձիկ Ճապոնեան, որ վճիտ արւեստի բարձրագոյն ոլորտում է ճախրում։

«Tant que durent la honte et la misère» (1).

Եւ այս զարմանալին Էսկարճեանին, որ փողոցների ցաւի, տրտմութեան ու լուռ հեզնանքի գաղտնիքը գիտէ փռել անհարիգոն ու պղտոր հայեացքների, ու բախտի մարակած ճակատների կնճիռների մէջ. այս գրագաշտական Ալխազեանը, որ ձիւնի վրայ իսկ կապտաւուն կրակ է մաղում եւ որի ծառերը ձիւնձմրանը վառւում են բոսոր բոցերով կերոնների պէս, եւ որի «Ճերմակ Ճամբան» դէպի կրակէ երազն է տանում։

Չեմ շարունակում. արւեստի գնահատանք չէ գրածս, այլ պարզ այցելուի կարծիք. ուստի բաւ է որ ասեմ, թէ՝ բոլոր այս սիրուն գործերի մէջ, նկար թէ քանդակ, մեր տոհմային խառնւածքը կայ, մեր հոգիների յաճախ անզխատկից տրտմութեան ժայթքումը, երազականն ու խոհունը, լոյսի, կրակի ծարաւը — արդարութեան ծարաւը։

Զուր չէ, որ դահլիճի մուտքին մօտ Հայոց Հայրիկն է բազմած...

* *

Թող ներեն ինձ, սակայն, հայ արւեստագէտները, բայց ես բնաւ չը հասկացայ իմաստը իրենց ֆրանսերէն յայտարարութեան թէ, «նպատակ չունին յատուկ ազգային ներշնչումով արւեստ ցուցահանել»։

Եւ ճիշտ այս տողերն են, որ օտար քննադատներ քօղարկւած գոհունակութեամբ որպէս յանկերգ կրկնեցին։

Ցաւ է ինձ այդ։ Նախ ճշմարիտ չէ եւ եթէ ճշմարիտ իսկ լինէր, հայ արւեստագէտը պիտի լռութեամբ անցնէր։

Վտարանդի ու անճար օտարականը կարող է մինչայլ իր խեղճութիւնն ու ցաւը անհիւրընկալ դռների առջեւ. արւեստագէտը սակայն, թէկուզ հիւրընկալւած, միշտ էլ հզօր է, ու նա ամենեւին պէտք չունի քաշւելու ո՛չ օտար երկնքի պաղ թուխպից, ոչ անհաղորդ յօնքերի թանձրութիւնից եւ ոչ խստասիրտ հայեացքների ցրտութիւնից։

Արւեստը միշտ տէր է։

Անողորմ հայրենիքից վտարւած՝ նա կրկնակ հզօր է

Ե՛ւ իր անխառն գեղեցկութեամբ,

Ե՛ւ իր ապրած տառապանքի վեհութեամբ։

Ս. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

(1) Միքէլ Անգելօս։

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՐԱՒԱՆ ՄԸ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Սելանիկի Ալիքը կ'իմանայ թէ շուտով Ռումինիայէն Սելանիկ կը հասնի այն շոգենաւը, որ Հայաստան պիտի փոխադրէ մուտքն արտօնուած հայ գաղթականները։

Հայաստան մտնելու իրաւունք պիտի ունենան այն գաղթականները, որոնք նախապէս արձանագրուած են։ Պակասներուն տեղ նորեր պիտի արձանագրուին։ Անոնց հետ Հայաստան պիտի մեկնին նաեւ այն «անդարձալի» Հայերը, զորս յոյն կառավարութիւնը աքսորած էր։ Սելանիկի ոստիկանութիւնը հեռագրով Սելանիկ կանչած է աքսորեալները, որպէս զի կարգադրեն իրենց գործերը, մինչեւ մեկնումը շոգենաւին։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ ՎԱԳՐ...

Պոլսէն կը հաղորդեն թէ կարգ մը գիւղերու մէջ վագրեր երեւան եկած են, ահ ու սարսափ մատնելով գիւղացիները։ Շրջակայքի բնակիչները կը խորհին խմբական որսորդութեան ելլել, վագրերը ոչնչացնելու համար։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

(Թղթակցութիւն)

ԳԱՀԻՐԷ, 24 Հոկտ.

Վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին Աղեքսանդրիոյ քաղաքական ժողովի շրջանակէն ներս կը նշմարուէին կարգ մը երեւոյթներ, որոնք կասկածելի դարձուցած էին մեր կարգ մը ընկերներուն անհատական եւ կուսակցական բարոյականը։

Եգիպտոսի Հ. Յ. Դ. կեդր. կոմիտէն որ արժէքն կը հսկէր, տեսաւ որ, Ցեխմաք Թիւթիւնճեանի գլխաւորութեամբ մեր կարգ մը ընկերները կը ձգտին Աղեքսանդրիոյ ազգային իշխանութիւնը իրենց սեփական շահերու միջոց դարձնել։ Ժամանակին անհրաժեշտ խրատներ, յորդորներ եղան, փրկելու համար կուսակցութեան պատիւը։

Եւ սակայն, Ցեխմաք Թիւթիւնճեան իր խմբակին հետ գինովցած ապագայ նիւթական հաւանականութիւններով, անդրդուելի մնաց։ Կեդր. կոմիտէն նկատի ունենալով վաղուան բարոյական անկումը, որ դաշնակցական նկատուած քաղաքական ժողովի իր ընկերներէն պիտի փոխանցուէր կուսակցութեան, Հոկտ. 10ին պաշտօնապէս եւ ընդմիշտ իր շարքերէն վտարեց Ցեխմաք Թիւթիւնճեանը, Յակոբ Ղուլբանտեանը եւ Վ. Հան Գասապեանը։

Ցեխմաք Թիւթիւնճեան օգտուելով Թեմական ժողովի Ա. եւ Բ. ատենապետներու բացակայութենէն, «ցեղեկատու դիւան»ի հրաւէրով Դաշնակցութենէն վտարուած եւ իրեն ենթարկուած կարգ մը երեսփոխաններու հետ Հոկտ. 2ին գումարեց Թեմական ժողով մը եւ իր ատենապետութեամբ ընտրեց նոր «Քաղաքական ժողով» մը։

Այս ընտրութենէն քանի մը օր վերջ, երբ բացակայ երեսփոխաններ վերադարձան եւ տեղեկացան կատարուած հակաօրինական եւ հակասահմանադրական կարգադրութեան, բուռն կերպով բողոքեցին ինքնակոչ «Քաղաք. ժողով»ին կազմութեան դէմ, եւ պահանջեցին անոր հրաժարումը։

Սակայն «Քաղաք. ժողով»ի նոր «ատենապետ» Ցեխմաք Թիւթիւնճեան, արհամարհելով Թեմականի անդամներուն օրինաւոր ու արդար բողոքը, աշխատեցաւ ի գին բոլոր զոհողութիւններու իր ազդեցութեան տակ պահել Աղեքսանդրիոյ ազգային իշխանութիւնը։

Ցանսարձակութիւնն ու կամայականութիւնը այնքան յառաջ գացին, որ ինքնակոչ «Քաղ. ժողով»ը որոշեց լուծել Թեմականը և կատարել նոր ընտրութիւն, բան մը որ ոչ մէկ Սահմանադրութիւն կ'ընդունի։

Այս ապօրինութեան դէմ, Աղեքսանդրիոյ գիտակից երիտասարդութիւնը արդարօրէն յուզուեցաւ։

Ուրբաթ օր 21 Հոկտ. իրիկուան ժամը 9ին Թեմականի անդամները իրենց հետ ունենալով քանի մը ականաւոր անձեր, գացին առաջնորդարան, վերջին անգամ ըլլալով ազդարարելու Պ. Ցեխմաք Թիւթիւնճեանին որ վերջ տայ իր արկածախնդրական յանդգնութեան։

Այս անգամ Ցեխմաք Թիւթիւնճեանը սկսաւ լուտանքներ թափել, յանուն ժողովուրդի շահերուն, ժողովուրդէն իսկ ընտրուած Թեմականի անդամներուն, որուն յաջորդեց կռիւ։

Կռիւի ընթացքին Ցեխմաք Թիւթիւնճեան եւ «Քաղաք. ժողով»ի անդամները իրենց դասը առին եւ վտարուեցան առաջնորդարանէն, ազգային իշխանութեան տէրերուն յանձնելով ամէն բան։ Եւ այսպէսով արկածախնդիրներէ ազատուեցաւ ազգային իշխանութիւնը եւ Թեմականը տէր դարձաւ ազգային իրաւունքներուն։

Ապօրինի եւ ինքնակոչ «Քաղ. ժողով»ի ստոր խաղերը եւ անոր քմահաճ որոշումները,— տնօրէն ընկեր Նիկոլ Ագբալեանի եւ ուսուցիչ Հ. Շէմսի պաշտօնանկութիւնը եւ ապիկար ու քծնող նոր ուսուցիչներու մուտքը վարժարանէն ներս — ընդհանուր յուզում յառաջ բերին աշակերտութեան մէջ եւ աշակերտութիւնը Հոկտ. 21ին դասադուլ հռչակեց, պահանջելով հրաժարեցուած տնօրէնը։ Հոկտ. 22ին առաջնորդարանի մէջ գումարուեցաւ Թեմական հանդիսաւոր նիստը, երկու քահանաներու մասնակցութեամբ։

Ատենապետ Պ. Մ. Նորատունկեան բացաւ Թեմական ժողովի օրինական նիստը, ցաւ ու զայրոյթ յայտնեց օրէնքի բռնաբարումներուն համար։ Պ. Վ. Աղնուրեան յայտարարեց թէ՝ նախորդ նիստին մէջ շահագործուած է իր բարեմտութիւնը եւ այսպէս ժողովը խանդավառօրէն չեղեալ եւ ապօրէն հռչակեց Թեմականի նախորդ «Նիստ»ը եւ տրուած որոշումները։

Կատարուեցաւ Քաղաք. ժողովի նոր ընտրութիւն եւ ընտրուեցան՝ Վ. Հանդն Աղնուրեան, Լեւոն Շանթ, Գէորգ Զօպանեան, Ֆրանկիւլ Խանճեան եւ Ռուբէն Կէօնճեան։ Տ. Վարդան քահանայ պաշտօնապէս հաղորդեց կառավարութեան նախորդ «Քաղաքական»ի տապալումը եւ նորընտիր Քաղաքականի օրինաւոր կազմը։

Այսօր Դաշնակցութենէն վտարուած Ցեխմաք Թիւթիւնճեան, իր չարաշահ արբանեակներով վերջնականապէս հեռացաւ ազգային Առաջնորդարանէն։

Նորընտիր Քաղաքական ժողովը այս առաւօտ ժամը 9ին, Առաջնորդարանին մէջ գումարեց իր առաջին նիստը եւ քմահաճօրէն հրաժարեցուած տնօրէն ընկեր Նիկոլ Ագբալեանը եւ ուսուցիչ ընկեր Հ. Շէմսը վերակոչեց իրենց պաշտօնին։

700 երկսեռ աշակերտներ խանդավառ ծափերով ընդունեցին իրենց տնօրէնն ու ուսուցիչը եւ այս առթիւ Քաղաք. ժողովի ատենապետ՝ Վ. Աղնուրեան եւ տնօրէն Ն. Ագբալեան ճառեր խօսեցան։

Ցեխմաք Թիւթիւնճեան իր արբանեակներով ներկայիս կը թափառի ոստիկանատուններուն շուրջ, մատնելով ծանօթ հայրենակիցներ, մինչեւ Ուրբաթ իրիկուան կռիւին առթիւ կը դողդղար եւ թոցութիւն կը խնդրէր։ Ձեռքի տակ է իր դաւաճանութեան փաստն ալ, երկար ցուցակ մը, յուանկարուած։

Ցաւալի է արձանագրել այս խայտառակութիւնը, որուն խեղկատակ գերակատարը, Ցեխմաք Թիւթիւնճեան, արդէն տարիներ առաջ Դաշնակցութենէն վտարուած էր, ու տարիներ շարունակ ապաշխարելէ ետք, դարձաւ մտաւ շարքերէն ներս, առանց փոխելու իր նկարագիրը։

Երէկ, Վ. Հան Գասապեան ընկերակցութեամբ Ցեխմաք Թիւթիւնճեանի երբ ոստիկանատունէն կ'ելլէր, տեսաւ կարգ մը հայրենակիցներ, որոնք կը հետապնդէին զինքը։ Ցանցանքին վրայ բռնուած Վ. Հան Գասապեան, լալով կը մօտենայ անոնց եւ ներողութիւն խնդրելով կը խոստովանի իր արարքները եւ իբրեւ պատճառ ցոյց կուտայ Ցեխմաք Թիւթիւնճեանը, որ խոստացեր է իրեն լաւ ամսականով պաշտօն մը տալ, եթէ դիւրացնէր իր դաւադրութիւնը եւ տէր դառնար Աղեքսանդրիոյ ազգային իշխանութեան։

Հոր փորողները, իրենք իրենց հորին մէջ։ Մութ ու կասկածելի տիպարներ վտարուեցան թէ Դաշնակցութենէն եւ թէ ազգային իշխանութենէն.

Հ. Յ. Դ. կեդր. կոմիտէին վճռական ընթացքը գնահատուեցաւ եգիպտահայ գաղութին կողմէ։ Ռամկավար շրջանակներն իսկ գնահատեցին Դաշնակցութեան կարգապահական ոգին, որ ցոյց կուտայ միշտ անվերապահ ընթացք, ազգային շահերուն դէմ դաւադրողներուն, ըլլան անոնք դաշնակցական թէ հակառակորդ։

ԳԷՈՐԳ ԱՐԱՄԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԾՈՎՈՒՆ ՔՄԱՅՔՆԵՐԸ

Սեպտեմբերի ընթացքին երկու ծովային աղէտներ վրդովեցին պահ մը կարգ մը երկիրներու խաղաղ կեանքը. ծովային թայֆուն մը ասպատակեց Փիլիփեան կղզիներու ափերը աւեր ու մահ սփռելով իր ճամբուն վրայ։ Աւելի առաջ, Սեպտեմբեր 12ին, ծովախաղացք մը, անակնկալ կատաղութեամբ ալեկոծ ալեբախեց Ճափոնի ափերը, իր վիթխարի ալիքներուն տակ ընկղմելով մէկ միլիոն հեկթար հող. 5000է աւելի շէնքեր, 10,000է աւելի մեռեալներ, 3000ի մօտ վիրաւորեալներ կը հաշուուին։

Այս երկու աղէտներուն պատճառները տարբեր եղած են սակայն։ Առաջինը պարզ թայֆուն մը, ուրական մը եղած է պարզապէս (typhon), մինչ Ճափոնի Քիու - Սիու կղզին տակնուվրայ ընող փոթորիկը ծովուռոյց (raz de marée) կոչուած երեւոյթն է, որ որքան հազուադէպ, բայց եւ նոյնքան աւելի աղիտաբեր է։

Ծովային թայֆուններու մասին անցեալ տարի բացատրած եմ Ֆլորիտեան թերակղզիի վրայ Միամիի աղէտին առթիւ։ Թայֆունը օդային ուժգին յորձանքներու կողմէ կշռուած ալիքներու հոսանք մըն է, որ առաւելապէս կը պատահի արեւադարձային օրերուն (Մարտ 21ի եւ Սեպտեմբեր 21ի շուրջը), այրեցեալ գօտիի պատկանող երկիրներու ափերուն վրայ, որովհետեւ ցամաքի եւ ծովի մթնոլորտներուն հաւասարակշռութիւնը կը խախտի արեւու շրջումով,

Ծովուռոյցին պատճառը թաքնուած է երկրիս խորը. երկրաշարժները միշտ ցամաքամասերուն վրայ չեն պատահիր, այլ յաճախ անոնք կը ցնցեն ծովերուն կամ ովկիանոսներուն յատակը, պատահական կէտերու վրայ։ Բնական է որ ծովուն յատակին այդ ցնցումը կը փոխանցուի ծովու ջուրի զանգուածին. ընդծովեայ երկրաշարժին ուժգնութեան համաձայն, ճիշտ այդ կէտին վրայ հեղուկ զանգուածը նախ կ'ուռի եւ կարելի է ըսել լեռնանման, ամեհի ալիք մը կը կազմէ. ճիշտ այդ բարձրացող ալիքին շուրջ, շրջանակի մը ձեւով ծովը կը ցածնայ, կը խոռոչանայ. ու այդ վիթխարի ալեծփանքը համակեդրոն շրջանակներու ձեւով կը սկսի տարածուիլ, ընդլայնիլ ու թուլալ ամէն ուղղութեամբ, ճիշտ այնպէս ինչպէս խաղաղ ջուրի մը մակերեսին նետուած քար մը յառաջ պիտի բերէր համակեդրոն շրջանակներու վէտվիտում մը։ Ծովուռոյցը նոյն այդ երեւոյթն է, բայց շատ աւելի հսկայական եւ ընդարձակ համեմատութիւններով եւ նոյնքան սրընթաց արագութեամբ։ Օրինակ, հաշուուած է որ այդ ալիքներու արագութիւնը ժամը կը հասնի 750 - 800 քիլոմետրի, ինչ որ շատ եօ կ'ըլլայ մինաճելընթաց սաւառնակի արագութիւնը։ 1883ին, Քրաքաթօաի ժայթքումով եկած ծովուռոյցը 12 ժամուան կորեց ամբողջ Խաղաղական ովկիանոսը եւ անոր բերած ալիքները երկու օր վերջ զգալի եղան Ֆրանսական ափերուն վրայ։

Այս տեսակ ծովածփանքի կեդրոնը — ընդծովեայ երկրաշարժին սաստկագոյն կէտը — եթէ կը գտնուի ովկիանոսներու բացը, ափերէն շատ հեռու, բնական է որ յառաջ եկած համակեդրոն ալիքները տարածուելով կը մեղմանան եւ կը կորսնցնեն իրենց թափը։

Բայց երբ երկրաշարժի ցնցումի ծայրագոյն կէտը ափերուն կամ նաւահանգիստներուն մօտ է, հետեւանքը կ'ըլլայ անսպասելի աղէտ մը։ Նախ նաւահանգիստին ջուրը կարծ կը քաշուի դէպի բաց, նաւերը իրենք զիրենք կը գտնեն յատակի տիղմին վրայ։ Բայց հազիւ քանի մը վայրկեան անցած, ահա լեռնակուտակ ալիք մը կը խուժէ, կը թաւալի, կը փշրէ նաւահանգիստին եւ քաղաքին վրայ, փողոցները կ'ողողուին, նաւեր կը նետուին շէնքերուն վրայ, տուներ տեղի կուտան, անսպասելի այդ պատուհասը կը խլէ, կը խեղդէ բազմաթիւ մարդիկ։

Քիչ վերջը, ալիքը անցած է այլ եւս, ծովը ակնթարթի մէջ քարուքանդ ընելէ վերջ դարերու աշխատանքը, կ'առնէ իր միապաղաղ, խաղաղ երեւոյթը։

Իբր այդ պատմական է Լիզպոնի 1775ի ծովուռոյցը, որ միացած երկրաշարժին, քարուքանդ ըրաւ քաղաքը ու 30,000 մարդկային կեանք զոհ տարաւ իր կատաղութեան։

Ճափոնի այս տարուան աղէտը յարենման երեւոյթ մըն է որ կը պատահի երբեմն աւելի կամ պակաս ուժգնութեամբ այդ ափերուն վրայ, որովհետեւ ճափոնական կղզիները երկրի մակերեսին անհաւասարակշիռ մէկ շրջանակը կը կազմեն, ուր ընդերկրեայ կրակը, հողը, ջուրը եւ օդը յաճախ բուռն բախումներ կ'ունենան, եւ պիտի շարունակեն ունենալ, մինչեւ որ հասնին կայուն հաւասարակշռութեան մը։

Նոյնքան անհանգիստ եւ յարակից շրջանակ մըն է Ատլանտեան ովկիանոսի այն մասը որ կը տարածուի Ասորեան, Կանարեան և Մատերի կղզիներու շուրջը։ Այս երկրամասն ալ կաւէն իր կայուն հաւասարակշռութիւնը չէ գտած, հողային շերտերը, երկրի ծալքերը երբեմն երբեմն գալարումներ կ'ունենան, կը տեղաւորուին, կը տեղափոխուին եւ յառաջ կը բերեն այն խորքի ալիքները, որոնք զգալի են Ֆրանսական Պրըթանիի ծովափներուն վրայ։

Երկրիս կեղեւը կարծրանալու չափ ապահով կացութեան մը չէ հասեր։ Իր խաւերուն մէջ կը տարուի ներքին բուռն երկրաբանական մը, որուն ակար արձագանքներն են, երկրաշարժները եւ ծովուռոյցները։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

ՆՈՊԷԼԻ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Շուէտական թերթ մը կը կարծէ թէ Նոպէլի գրականութեան մրցանակը այս տարի պիտի տրուի իտալացի վիպագիր Կրացիա Տէլէտտայի։ Գրագէտուհին 55 տարեկան է։ 20 տարեկանէն հրատարակեց քերթուածներու հաւաքածոյ մը։ Իր վէպերէն թարգմանուած են նաեւ հայերէնի։ Երգիչն է խոնարհ գիւղական հոգիներու, մեծ կութիւններով ու տենչերով պարզուկ ած մը եւ նկարագրական տաղանդ։

ՕԺՏՈՒԵՑԷ՛Ք

Յառաջի մրցանակաւոր նկարութենէն, քանի Տեսնել Դ. էջ։

ԾԻԾԱՂ.

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Խոլական յեղափոխութիւնը կը պահանջէ քարուքանդ ընել կը պահանջէ քարուքանդ ընել հակայեղափոխական անցեալին յիշատակները. բայց մեր պոլշեւիկները երբ Հայաստանն մտան, քանդելիք բան չգտան որ արդարացնէին իրենց սկզբունքը եւ ոգեւորութիւն բան մը պէտք էր ցոյց տալ ժողովուրդին, սկսան քանդել ապագայի ամէն յոյս:

Բայց օր մըն ալ նշմարեցին թէ՝ իբրեւ յեղափոխական նորութիւն, չէին կրնար պարծենալ իրենց ապագայասաստ գործունէութեամբ. աւա՜ղ: Եթէ պոլշեւիկը կը նշանակէր քանդել ու ջարդել, պատմութիւնը լեցուն է նման դէպքերով. պէտք էր սակայն փրկել յեղափոխութեան պատիւը— քանդելիք բան մը գտնելու էր: Փնտռեցին եւ որ մըն ալ (այդ օրը լոյս ցաթեց պոլշեւիկներու դէմքերէն) ինկան լեզուին վրայ. տեսան որ սեւագլուխ կերը՝ անով աղօթեր ու խաբեր էր գիւղացին. աղտոտ պուրժուան անով ճայճոյեր ու յաճագործեր էր բանւորը. տիրացու «դաշնակ»ները անով կ'երգէին անցեալ ու գալիք Հայաստանի փառքերը ու կը պղտորէին միտքերը. պէտք էր գործել ու գործեցին յաջողութեամբ:

Խաւարիմիններր սրբապղծում կոչեցին լեզուին վրայ կատարուած յեղափոխական արշաւը. բայց դեռ, ո՛չ ոք անդրադարձաւ անոր առաւելութիւններուն վրայ. յիշենք մէկ քանին.

Տնտեսական.— Խնայողութիւն. ժամանակը որ տղան պիտի անցընէր ուղղագրական մարզանքով, կրնայ օգտակար կերպով յատկացնել ջեկայի պատմութեան:

Լեզուական.— Նորակերտ կարգ մը բառեր յաջողութեամբ արտասանելու համար, մասնաւոր մարզանք պէտք է, ինչ որ աւելի ծկուն կը դարձնէ տղուն լեզուն.— Լկոմյերիտմիյություն, քանքնաշխնկոոպ, զլխքամբակկոմ, փոխօգնկոմգանձարկղ:

Մտամարզական.— Նոյն բառերը չմոռնալու համար, տղան ստիպուած է մասնաւոր ուշադրութեան ենթարկել զանոնք. յիշողութեան զօրացում:

Դաստիարակչական.— Պոլշեւիկ ուսուցիչը՝ այլ եւս պէտք չունի պուրժուա մանկավարժութեան պատիժներուն դիմելու, խելքի բերելու համար անառակը. կրնայ անմիջապէս զայն պատժել «գլխու անտանելի ցաւ»ով. կը բաւէ որ կտոր մը նոր բանաստեղծութիւն կարդալ տայ անոր. խել շատախօսները լռութեան դատապարտելու համար, միջոց մը *Խորհրդային Հայաստանէն*. կոկորդի ցաւը անխուսափելի է:

Քաղաքական.— Այս ընթացքով երբ Հայաստանցին մոռնայ իրեն լեզուն, կառավարութիւնը կրնայ այդ օր հանգիստ քնանալ. գաղութները՝ իրենց պուրժուա եւ յետադիմական գրականութիւնով չպիտի կրնան վարակել երկիրը:

Բայց Հայաստանի վարիչները եթէ կ'ուզեն ժամ առաջ հասնիլ առաւելագոյն արդիւնքին, վարանելու չեն արմատական միջոցի մը առջեւ. պէտք է անմիջապէս կտրեն լեզուները անոնց, որոնք լեզուական յեղափոխութիւնը յղացան. յետոյ, օրը քանի մը անգամ, հրապարակաւ, ծառեր արտասանել տան անոնց. եւ անոնց բերնէն ելած ամէն մէկ բառ արձանագրելով, իբր նորութիւն պարտադրեն հայ գրականութեան:

Այս կերպով, գոնէ իսկապէս յեղափոխական նորութեան մը օրինակը տուած կ'ըլլան աշխարհի եւ պատմութեան:

ԽԱՐՏՈՑ

ՌՈՒՍ ԱՆՀԱՅՐ ԵՐԱԽԱՆԵՐԸ

Մոսկուայի փողոցները լեցուած են անհայր երախաներով:

Այժմ, երբ կը տօնուի պոլշեւիկեան յեղափոխութեան տասնեակը եւ զանազան պատուիրակութիւններ կը հասնին Մոսկուա, կառավարութիւնը կ'ուզէ աչքէ հեռացնել փողոցի ծաղիկները: Դժուար հարց, շա՜տ է «փորձուած» հաւաքել «անապաստան երախաները», ոչ տղաքը կ'ուզեն կառավարութեան խնամքը ոչ ալ կառավարութիւնը կ'ուզէ դբաղիլ անոնցմով:

Այս տօնական օրերուն, ստիպողաբար փորձ մը պիտի կատարուի, սակայն, հաւաքելու:

«Փրավտա» (18 Հոկտ.) կը գրէ թէ այս անհայր տղոց թիւը վերջերս շատցած է: Շատերը կուգան հարաւային գաւառներէն: Ամէն տարի 5—7,000 հոգի կը հաւաքեն, ղրկելու համար դպրոց կամ գործարան: Խիստ արգելք մը պիտի դրուի, որ դուրսէն «նորեր» չմտնեն Մոսկուա:

«Իզվէսթիա» եւս (16 Հոկտ.) կ'աւելցնէ թէ, Սեպտեմբերէն մինչեւ Հոկտեմբերի կէսը, հազարէ աւելի տղայ հաւաքուած է փողոցներէն: Մասնաւոր կազմակերպութիւն մը պիտի հետապնդէ զանոնք: Հրաման տրուած է ձերբակալել այն տղաքը, որ ճամբայ ելած են դէպի Մոսկուա:

Այսպէս է, որ Մոսկուա կը տօնէ իր կարմիր օրերը:

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնի մէջ Յանձնախումբ մը կազմուած է, տօնելու համար Պ. Սմբատ Բէսէճեանի բեմական գործունէութեան 45 ամեակը 18 Դեկտ. Կիրակի ցերեկ ժամը 3ին, Century թատրոնին մէջ: Այս առթիւ պիտի բեմադրուի յոբելեարին հեղինակած «Ծէքիսէ փողոցի կարուհին», թարգմանութիւն 3 արար:

Յանձնախումբին անդամներն են Պ. Պ. Յակոբ Բէհնեան, Ներսէս Կիւլպէնկեան, Սուրէն Ճըրճըրեան, Կարապետ Տիլպէր, Հրանդ Մազլըմեան:

Հեռագիր, նամակ եւայլն ուղարկել՝ Mr. H. Mazlumian*ի,* 6 Victoria Avenue, Bishopsgate, London, E. C. 2

Պ. Բէսէճեան, հակառակ իր թափառական կեանքին, անխոնջ վաստակաւոր մը եղած է հայկական թատրոնի եւ երաժշտութեան, Իզմիրէն Պոլիս եւ մինչեւ Եւրոպա, մասնաւորապէս զուրգուրալով Չուհաճեանի գործերուն վրայ: Իբրեւ առեւտրական ալ միշտ հոգածութիւն ունեցած է բեմի մարդոց համար, շնորհիւ իր մեծ բնաւորութեան:

ՊՐԻՒՍԷԼԷՆ մեզ կը տեղեկացնեն թէ Եգիպտոսի Ֆուատ Ա. Թագաւորին Պելճիքա այցելութեան առթիւ տեղի ունեցած պաշտօնական ընդունելութիւններուն մասնակցիլ հրաւիրուած է նաեւ մեր բարեկամ եւ հայրենակից Պ. Վ. Խորասանճեան, իբրեւ պատուիրակ Անվէրսի Armement Deppe *շոգենաւային մեծ ընկերութեան եւ իբրեւ հիմնադիր* Compagnie d'Entreprises Commerciales en Egypte *պելժիական անանուն ընկերութեան, որուն վարչական ժողովի նախագահն ու վարիչ պատուիրակն է միանգամայն:*

*Հանդիսութիւնները տեղի ունեցած են Քաղաքապետարանի եւ Եգիպտական դեսպանատան մէջ: Իսկ Պելժ-Եգիպտական յարաբերութեանց խմբակցութեան կողմէ Salle Noble*ի *մէջ տրուած հացկերոյթին առթիւ, Պ. Խորասանճեան նախկին վարչապետ Պ. Թէօնիսի կողմէ ներկայացուած է Ալպէր եւ Ֆուատ Թագաւորներուն եՊելճիքայի Գահաժառանգ իշխանին: Հացկերոյթէն վերջ, Ֆուատ Թագաւորին մասնաւոր փափաքով մեր հայրենակիցը առանձինն տեսակցութիւն մը ունեցած է, որու ընթացքին Թագաւորը մեծապէս հետաքրքրուած է Պ. Խորասանճեանի վարած ու ներկայացուցած, ծովային թէ առեւտրական ընկերութիւններու Եգիպտոսի գործունէութեամբ:*

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ին հետ, ընտիր գիրքեր ալ պիտի ստանաս, տարեկան կամ վեցամսեայ բաժանորդագրուելով մինչեւ դեկտ. 31:

ՅԱՆՈՒՆ ԽՂՃԻ ՍՈՒՍՏԻ...

Հիճազի թագաւորը, Իպն Սաուտ, հրովարտակով մը արգիլած է այն եղանակը, որ իր երկրին անունը կիսած է եւ կը կոչուի ճազ: Արգիլած է նաեւ ճազ-պանտ նուագելու բոլոր գործիքները, ձայնագիրները (կրամոֆոն), *թղթախաղերը, ճատրակը, տոմինօ, տաւլոն* (Թավլու), *անուշահոտութիւնները, մարդկային արձանները, երախաներու խաղալիքները եւ ըմպելիները:*

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԺԱՌԱՆԳԱՒՈՐԱՑԸ

Երուսաղէմէն կը հաղորդեն.— *Ինչպէս յայտնի է Մելքոնեան նուիրատուութենէն Երուսաղէմի ժառանգաւորաց Վարժարանին համար տարեկան 1000 եգիպ. ոսկիի մշտնջենական եւ հաստատուն եկամուտ մը ապահովուած աշակերտութեան վերի երկու դասարաններու սանները պիտի կոչուին «Մելքոնեան Սաներ»:*

Մելքոնեան Սաներու այդ երկու դասարաններու բացումը կատարուած է Հոկտ. 9ին Ժառանգաւորաց վարժարանի սրահին մէջ, խօսեցան վարժարանին տեսուչը՝ Մեսրոպ եպիսկ. Նշանեան, Բաբգէն եպիսկ. եւ պատրիարք Դուրեան Արքեպիսկոպոս:

*** *Երուսաղէմի Գպտիներու եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կատարուած է Ընդրանիկի յիշատակին:*

ԾՈՎԷՆ ՔԱՐԻՒՂ

Պաքուի նաւահանգիստին հարաւակողմը, Կասպից ծովուն մէջ՝ քարիւղ պարունակող հողամասէն 25 տեսիագին տարածութիւն մը թումբերով անջատուելով կը ցամքեցուի: Ջուրը պարպելու փորձը յաջող կ'ընթանայ: Հաւանաբար մինչեւ նոր տարուան սկիզբը աշխատանքները կը վերջանան:

Յառաջիկայ տարի 200 տեսիագին ծովամաս մը պիտի ցամքեցուի, որուն համար 2 միլիոն 400,000 րուբլի նախատեսուած է:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՐՈՎ ԴՐԱՄԱՊԱՆԱԿ ՄԸ.— *Շան զ'Էլիզէի պողոտային վրայ: Ինքնաշարժները ժապաւէնի պէս կը քակուին վեր ու վար: Չկայ ուրիշ ոեւէ աղմուկ:*

Ոստիկան մը կայներ էր մայթին վրայ եւ կը դիտէր ինքնաշարժները, որոնք, լռիկ, կարժառի պէս կը դառնան: Ոտքին զարնուեցաւ փորով պայուսակ մը ձեռքի: Վերցուց: Բացաւ: Նայեցաւ: Սիրտը սկսաւ զարնել եւ ոտքերը դողալ: Ի՞նչ կար: Թանկագին մարգարտեայ մանեակ մը, պտուղ պտուղ բազմաթիւ ադամանդներ, 35,000 Ֆր. եւ հացէ մը:

Բարի ոստիկանը, ծոցը դրաւ տաքուկ դրամապանակը, որ վառեց սիրտը: Քիչ յետոյ տարաւ ոստիկանատուն:

Կը փնտռուի տէրը, որ կը կոչուի Միս Ժաքոպ Քլար:

ՉԿՆՈՐՍՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ.— *Գիարիցի մօտ, երեք անխոհեմ Սպանիացիներ, ձկնորսութեան գացին ծովեզերքի մը վրայ, որ նշանաւոր է իր վտանգներով: Հոկայ ու սուր ժայռեր կան հոն, որոնք ասեղի նման կը ծակեն ու կը կտրեն մարմինը ձկնորսներուն: Հոն միշտ կատղած է ծովը, որ թեւը կը վերցնէ եւ այդ ժայռ ասեղներուն կը զարնէ ձկնորսները:*

Սպանիացիները քաջութիւն համարեցին ուլականջ որսալ այդ սուր ժայռերուն վրայէն: Որովհետեւ ուլականջները առատ են հոն, անոնք գորշ ծաղիկներու նման կը ծեփեն ժայռերուն տախտակները:

Նաւակը կը մօտենար ժայռերուն: Ցանկարծ ծովը եփ ելաւ: Ալիքները խենթի նման կը կռուէին, կը զարնուէին ու կը ջարդուէին: Նաւակը փշրուեցաւ ժայռերուն վրայ: Աղիողորմ ճիչեր լսուեցան: Ծովեզերքէն ամուր նաւ մը ղրկուեցաւ օգնութեան համար: Ափսո՜ս, որսորդները ջարդ ու փշուր եղած էին:

ԽԵՂԴՈՒԵՑԱՆ.— *Շաթօներկի մէջ, ութը տարեկան երախայ մը գետին մէջ ինկաւ: Մեծ մայրը, տիկին Սուլիէ, իր թոռան օգնութեան հասնելու համար ցատկեց ջուրը, սակայն չյաջողեցաւ դիմադրել գետին հոսանքին: Ու մեծ մայրը ու թոռը խեղդուեցան:*

ՄԵՌԵԼԸ ՇԱՐԺԵՑԱՒ.— *Պըզանսոնի գերեզմանին մէջ փոսապեղները գրկեցին դագաղ մը, գուբը իջեցնելու համար: Ցետոյ թիերով հող պիտի նետէին դագաղին վրայ, երբ աղմուկ մը լսեցին դագաղին մէջէն: Կարծես մեռելը ձեռքով կը զարնէր տախտակին: Ցուղարկաւորները փախան խաչակնքելով, փոսապեղները կծիկը գրին թիերը նետելով, քահանան կրունկը դարձուց ու չուեց՝ քղանցքը ժողվելով եւ փակեղը ձեռքը առնելով:*

Քիչ յետոյ եկաւ բժիշկը: Բացին դագաղը: Մեռելը լաւծ էր յաւիտենապէս:

ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԴԱՍ ՄԸ.— *Մոնփէլիէի եպիսկոպոսը իր ինքնաշարժին համար երիտասարդ մեքենավար մը ունէր: Ու Մոնփէլիէի լուսարարն ալ երիտասարդ աղջիկ մը ունէր: Երիտասարդ տղան ու աղջիկը սիրեցին զիրար: Եպիսկոպոսը յօժար չէր:*

— Քեզի ի՞նչ, կը հարցնեն:

— Աստուած գիտէ, կը պատասխանէ եպիսկոպոսը:

Սակայն աղջիկն ու տղան կ'որոշեն անպայման ամուսնանալ: Եպիսկոպոսը կը կանչէ լուսարարը եւ կ'ըսէ.

— Եթէ աղջիկդ ամուսնանայ մեքենավարիս հետ, քեզի կը ճամբեմ:

— Քեզի ի՞նչ, կը հարցնէ լուսարարը:

— Աստուած գիտէ, կ'ըսէ եպիսկոպոսը:

Սակայն լուսարարը չի համաձայնիր: Կը կարգէ աղջիկն ու տղան: Ու եպիսկոպոսն ալ կը ճամբէ լուսարարը:

Բայց լուսարարը չուզեր հեռանալ եկեղեցիէն: Մարդը, այսքան տարի է, համբաւ է շահեր, սէր է մշակեր ծաղիկի պէս պլպլացնելու համար մոմերը: Եպիսկոպոսը դատ կը բանայ լուսարարին դէմ: Ու լուսարարը եպիսկոպոսին դէմ: Դատարանը կ'որոշէ, որ լուսարարը երկու ամսուան մէջ հեռանայ եկեղեցիէն, իսկ քանի մը օր վերջ պիտի որոշէ, լուսարարին պահանջին համաձայն, վնասուց հատուցումի խնդիրը:

ՀԱՅՐԱՍՊԱՆԸ.— *Ռօշ-լա-Մոլիէրի մէջ, խման Ցիւֆօ տասու երկուն կինը կը ծեծէր: Առջի օր ալ սկսաւ փետտել կնոջ մազերը: Տղան, ժան, այլ եւս չկրցաւ հանդուրժել: Ցարձակեցաւ հօրը վրայ, գետին ձգեց զայն, եւ 14 անգամ դանակը խօթեց հօրը կուրծքին:*

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ ՄԱՍԻՆ

Ահաւասիկ տարին կը մօտենայ «Փարիզահայ Նուագախումբ»ի ցրուելուն, ու մենք, ստորագրեալներս ոչ մէկ հրաւէր ստացած ենք ժողովի կամ դասի: Պ. Մանուկեան որ նախագահն էր նուագախումբին, վերջին օրը կը յայտարարէր թէ «երբ յարմարութիւն մը գտնենք, կոչ կ'ուղղենք բոլորից թերթով եւ նամակով: Տասնըհինգ օր վերջն ալ վարչական ժողով տեղի պիտի ունենայ»: Եւ դեռ կը սպասենք:

Իսկապէս ցաւալի է այս վիճակը: Արդեօք դրամական խնդի՞ր կայ, կամ Պ. Մանուկեան որ կոկիկ գումար մը փոխ էր տուած Նուագախումբի ընկերութեան, չկրցա՞ւ ետ առնել զայն: Ցետոյ, մեզի ծանօթ չէ թէ ի՞նչ գոյացաւ հանդէսներէ եւ նուիրատուութիւններէ:

Լաւ պիտի ըլլար հրապարակային լուսաբանութիւն մը տալ կամ ժողով գումարել, փրկելու համար այս ձեռնարկը, որ կարեւոր դեր մը պիտի կատարէ ազգային ոգին վառ պահելու համար:

Վ. եւ Ն. Քէօսէեաններ, Հ. Մանավեան, Վ. Տօնիկեան, Մ. Կիւլեղեան:

ՓՈԽԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ

''ՅԱՌԱՋ,,Ի

ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵՆԷՆ

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (108)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՃԵՐՃԻՆՍՔԻԻ ՀԵՏ

— Նախ, կ'ուզէ՞ք թոյլ տալ որ հարցում մը ուղղեմ ձեզի:

— Հրամմեցէք:

— Քիչ առաջ, ինչո՞ւ ինծի հարցուցիք թէ դեռ յարաբերութիւն կը պահե՞մ անգլիական տեղեկատուութեան գիւանին հետ:

— Որովհետեւ, այս պարագային, այդ յարաբերութիւնները կրնան թանկագին նկատուիլ: Անոնց շնորհիւ, կրնայինք իմանալ թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ գերմանիոյ մէջ: Պատրաստ ենք ձեզի սահմանելու ինչ վարկ որ ուզէք, որպէսզի կարենաք յաւագոյն կերպով վարձատրել ձեր օժանդակները:

— Եթէ լաւ հասկցայ ձեր առաջարկութիւնը, այսպէսին, այսինքն Մոսկուայէն է որ պիտի վարեմ այս սպասարկութիւնը:

— Այո՛, այդպէս:

— Չեմ կարծեր որ այդ պայմաններով կարենամ ընդունիլ ձեր առաջարկը, որովհետեւ այս տեսակ պարագաներու մէջ, սովորութիւն ունիմ լաւ եւ արժէքաւոր նկատելու այն տեղեկութիւնները զորս ես ինքս կը քաղեմ ու կը ստուգեմ:

— Այդ գէշ:

— Ինչո՞ւ համար. ո՛ւր տեսեր էք որ գաղտնի ոստիկան մը, որեւէ խուզարկութիւն կատարէ հեռուէն...

— Սա կայ որ... ահա. ինչո՞վ պիտի կրնաք երաշխաւորել թէ՝ Ռուսիայէն դուրս ելլելէ յետոյ, պիտի յարգէք ձեր յանձնառութիւնները եթէ..

Կեցաւ. պահ մը գիս դիտեց. յետոյ վճիռ մը տուած ըլլալու ձեւեր մը առնելով, իր թղթածրարէն մէկ քանի նոր թուղթեր հանեց եւ շարունակեց.

— Եթէ չյօժարիք ստորագրել սա թուղթը...

Չեռագիր մը երկարեց ինծի, որուն ահա ճիշդ բովանդակութիւնը.—

«Ես, ստորագրեալս, կը հաստատեմ թէ կը պատկանիմ արտաքին գործավարութեան կապուած՝ Ջեկայի արտաքին քաղաքականութեան մասնաճիւղին:

«Ասկից զատ, կը հաստատեմ թէ՝ դրամի փոխարէն, անոր յանձնած եմ զինուորական եւ դիւանագիտական վաւերաթուղթեր, զորս հայթայթած եմ Անգլիոյ Պատերազմական նախարարութենէն»:

Այսպէս ուրեմն, այս աւազակը ոչ միայն կ'ուզէր գիս սպաննել, այլ նաեւ անպատուել:

Իրօք, ի՛նչ պիտի պատահէր, եթէ այս թուղթը ստորագրելու չափ խենթ կամ վատ եղած ըլլայի: Իմ գատավարութեանս շուրջ կարելի եղածին չափ մեծ աղմուկ բարձրացնելով, գիս պատժելէ յետոյ պիտի կրնային պատասխանել հասարակաց կարծիքին.

— Բայց Նօլտոին միայն իբրեւ դաւադիր չէր որ դատապարտուեցաւ, այլ պատժուեցաւ որովհետեւ դրամի փոխարէն եւ ի նպաստ մեզի իր երկիրը մատնելէ յետոյ, մեզ ալ մատնեց:

Եւ ապացուցանելու համար, եղածին պէս այս թուղթը պիտի հրատարակէին:

Առոր ի՞նչ պիտի կրնային պատասխանել ազգականներս ու բարեկամներս:

Ինչպէ՞ս պիտի կրնային պաշտպանել իմ յիշատակս,

ԴԱՒԱՃԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԸ:

Չկրցայ զսպել զայրոյթս եւ թուղթը պատռելով, կտորները անոր քիթին բերնին նետեցի:

— Ահա՛ պատասխանս, ըսի:

Դէմքի գոյնն կորած էր...

— Կարծեմ, աւելցուցի, այս տեսակցութիւնը երկար տեւեց եւ թէ...

— Իրօք, ա՛լ իրարու ըսելիք բան մը չունինք, պատասխանեց, առանց երբեք նայիլ համարձակելու: Այլեւս խօսքը դահիճինն է:

— Ո2 Դեռ, ըսաւ ձայն մը մեր ետեւէն:

Ետեւ դարձանք եւ դրան սեմին, մէկզի առնելով օթոցը որուն ետեւ ծածկուած էր մինչեւ այն ատեն, մարդ մը երեւցաւ:

Այս մարդը ձերժինսքին էր, Ռուսիոյ տէրը եւ դահիճը:

Ամէն տեղ անոր պատկերները տեսած ըլլալով, դժուարութիւն չկրեցի զայն ճանչնալու:

Գիտնալով թէ արդէն դատապարտուած եմ, զայն տեսնելուս որեւէ յուզում չզգացի:

Անոր կերպարանքին մէջ սակայն, հանդարտեցնող բան մը չկար. ընդհակառակն, յայտնի էր թէ՝ հազիւ կրնար իր զայրոյթը զսպել:

Պահ մը գիս դիտելէ յետոյ.

— Առանց տեսնուելու, տեսայ եւ լսեցի, ըսաւ:

— Աստուծոյ պէս, ըսի հեգնանքով:

Անհամբերութեան շարժում մը ըրաւ, յետոյ շարունակեց.

Լսեցի ձեր խօսակցութիւնը եւ կը խոստովանիմ թէ ձեր բարկութեան պատճառ չկրցայ հասկնալ. ի՞նչ է որ ձեզմէ ուզուածը:

— Պարզապէս իմ անուանարկումս:

— Բնա՛ւ. կարգ մը պայմաններով, ձեզի կը շնորհեն ձեր յանցանքներուն ներումը եւ փոխարէն կը խնդրեն որ յանձնառութիւն մը ստորագրէք:

— Ինչ որ բնաւ չպիտի ստորագրեմ:

— Թող այդպէս ըլլայ. կը խոստովանիմ թէ՝ մինչեւ ատենան մը կը հասկնամ եւ կ'ընդունիմ ձեր դժկամակութիւնը, ստորագրելու համար այդքան կարեւոր թուղթ մը. համաձայնութեան ուրիշ միջոցներ չեն պակսիր. կ'ուզէ՞ք որ միասին քննենք զանոնք:

(Տար.)

Թրգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

երէն մէկը, արաբական թերթերուն գրկուած շրջաբերական-ամակով մը կը յայտնէ թէ, որոշած է հպատակութիւն յայտ-ել ֆրանսական իշխանութեանց: Նախկին ապստամբապետը ր այս որոշումին պատճառ ցոյց կուտայ ան թէ՝ պէտք եղած աջակցութիւնը չէ ստացած Սուրիացի գաղթականներու կոմի-տէէն, որուն կեդրոնը կը գտնուի Երուսաղէմ:

Խայրէտտին Ֆաթթահ եւ իր 33 ընկերները եաֆայէն երանս. շոգենաւ մը նստելով պիտի երթան Սուրիա, ուր պիտի ·գտուին ընդհանուր ներումէն:

Ամերիկա կը պատրաստուի

Նախագահ Քուլիճ վաւերացուց ծրագիր մը, որուն համա-այն 40 միլիոն տոլար կը յատկացուի նոր տիպի ռմբանաւեր ինելու համար: 40 միլիոն տոլարի այս նոր վարկը կապ չունի ամերիկեան ելմտացոյցին մէջ նաւատորմին յատկացուած ծախ-սերուն հետ:

Ողողումներ Մ. Նահանգներուն մէջ

Միսիսիփիի աննախընթաց ողողումներէն վերջ, Միացեալ Նահանգներուն մէջ նոր ողողումներ ահագին վնասներ կը պատ-ճառեն: Ողողուած են Մասաչուսէցի, Նիւ Հէմշայրի եւ Քըն-նէքթիքըթի նահանգներուն մեծ մասը: Վէրմոնթի նահանգին մէջ ջուրի ճնշումներէն պայթեցաւ Մոնթփէլիէրի թումբը եւ ջուրերը մինչեւ ութ մեդր բարձրացան: Ջուրերուն մէջ խեղ-դուեցան շատեր, որոնց կարգին նաեւ Վէրմոնթի փոխ-կառավարիչ Ճէքսըն: Ո՛չ միայն բազմաթիւ գիւղեր ողողուած են, այլ եւ կտրուած են հաղորդակցութեան ճամբաները՝ խճու-ղի եւ երկաթուղի:

Օդանաւեր կը սաւառնին աղէտեալ վայրերուն վերեւ կա-ցութիւնը քննելու համար: Անոնց քաշած լուսանկարները ցոյց կուտան տուներ, ագարակներ ու գործարաններ, որոնց տա-նիքներն ու ծխնելոյզները միայն կ'երեւան, խորտակուած թումբեր գետերու երկայնքը, լիճի վերածուած ընդարձակ դաշ-տեր: Խճուղիներուն վրայ լքուած կը մնան անհամար ինքնա-շարժ կառքեր, որոնք չեն կրցած շարունակել իրենց ճամբան հեղեղին պատճառաւ: Ողողուած քաղաքներու փողոցները ջրանցքի երեւոյթ ունին եւ բնակիչները նաւակներով կ'երթե-ւեկեն:

Ուինտսըրի մէջ 1000 հոգի առանց ապաստանի մնացած են: Ճարտարարուեստի հաստատութիւնները մէկ միլիոն տոլարէ աւելի վնաս ունին:

Ըմպելի ջուրի բոլոր խողովակները քանդուած են: Լըտլօ քաղաքի բնակիչները շրջակայ լեռները փոխադրուած են: Պրէթլպօրօյի մէջ Քընէքթիքըթ գետը խորտակած է իր թումբը է եւ մէկ վայրկեանի մէջ 100,000 խորանարդ ոտք ջուր կը թափէ փողոցները:

Մասաչուսէցի մէջ Պէքէթ գիւղը ամբողջովին քշուած է: Պոսթընի կամբ հայթայթող անասնաբուծական շրջանը ամ-բողջովին ողողուած է:

Հըտսըն գետը կը բարձրանայ եւ Նիւ Եորք քաղաքն իսկ վտանգի տակ է:

Քանատայի մէջ տեղատարափ անձրեւներ ողողած են Քէ-պէքի եւ Նիւ-Պրունսուիքի շրջանը: Վեց հոգի մեռած են: Կո-րուստները քանի մը միլիոն տոլարի կը հասնին:

Մինչեւ հիմա Միացեալ Նահանգներու ողողումներուն զոհ ղացած են 200 հոգի: Վնասն է 100 միլիոն տոլար

Կացութիւնը դեռ վտանգաւոր է:

Արագութեան մրցանիշը

Իտալացի օդանաւորդ Մարիօ տի Պէռնարտի Վենետիկի մօտ Լիտոյի մէջ իտալացի, անգլիացի, ամերիկացի եւ ֆրան-սացի օդանաւային կցորդներուն ներկայութեան յաջողեցաւ ժամական 477 քիլոմեդր 876 մեդր արագութեամբ թռիչք կա-տարել, կոտրելով նախորդ մրցանիշը, որ կը պատկանէր իրեն՝ 416 քիլոմեդրով:

Տի Պէռնարտի յաջողեցաւ նոյնիսկ երկու անգամ 504 քիլ. 672 մեդր արագութեան հասնիլ, սակայն այդ արագութիւնը չկրցաւ շարունակել նախապէս սահմանուած հեռաւորութեան վրայ:

Մարդ-կապիկը մահուան դատապարտուած

Քանատայէն կը հեռագրեն Թէնէլըրն մականուանեալ «Մարդ-կապիկը», որ երկու կիներ սպաննած էր շատ խժդուժ կերպով եւ բռնաբարելէ վերջ խեղդած էր 18 կիներ եւ աղջիկներ, մահ-ուան դատապարտուեցաւ: Մահապատիժը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Յունուար 13ին:

Մահափորձ Ստալինի դէմ?

Համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրոյին ան-դամ Մոլոթօֆ Մոսկուայի մէջ ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ Կէ-փէուն (Չեկա)ձեռք անցուցած է կարգ մը փաստեր թէ Թրոցքի և ընկերները յարաբերութիւններ կը մշակեն խորհրդային Ռուսիոյ թշնամի տարրերուն հետ եւ երեւան հանած է զինուորա-կան դաւադրութիւն մը:

Ընդդիմադիրները մահափորձ մը ծրագրած էին Ստա-լինի դէմ:

Տարեդարձի հանդէսները

Պոլշեւիկեան յեղափոխութեան տասնամեակի հանդէսները սկսան Մոսկուայի Սովետին հանդիսաւոր մէկ նիստով, որուն կը մասնակցէին կառավարութեան անդամներն ու օտար պատ-ուիրակութիւնները: Նիստը գումարուեցաւ Մեծ Թատրոնին մէջ: Պաստառագանի մը վրայ գրուած էր Լէնինի կիսարձանը, որուն վերեւ կը փայլէր լուսաւոր աստղ մը: Պուխարին ճառ մը խօսեցաւ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին անունով, Հանրի Պարպիւս՝ յանուն օտար պատուիրակու-թեանց, նաեւ օտար համայնավար կուսակցութեանց ներկայացու-ցիչները, որոնց մէջ Մըրֆի, Սաքլաթվալա, Քլարա Ցէտքին եւ Վայեան-Քուտիւրիէ: Փարիզի կոմմունայէն վեթերան Անթուան կէ եւս խօսեցաւ:

Ֆուատ թագաւոր Եգիպտոս կը դառնայ

Եգիպտոսի թագաւորը վաղը առաւօտ ժամը 9.10ին մասնաւոր կառախումբով կը մեկնի Փարիզէն, ուսկից պիտի նստի արքայական «Էլ-Մահրուսա» զբօսանաւը:

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն մեր ծանօթ յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով: Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ Գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 Ֆր.). 3. Խորհուրդներու Մեհեանը, Յ. Օշականի (20 Ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 Ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 Ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 Ֆր.). 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 Ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 Ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 Ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 Ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 Ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 Ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 Ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 Ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆի (10 Ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 Ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 Ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 Ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 Ֆր.). 20. Պատաստանական խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 Ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թրէբոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 Ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 Ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 Ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Ջրուցատրութիւն (15 Ֆր.). 25. Ջարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 Ֆր.). 26 Ինքնուսոյցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 Ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 Ֆր.):

"ԱՅԳԵԿՈՒԹՔ,,

ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ ՀԱՅ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

խմբագրութեամբ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ, Վ. ՇՈՒՇԱՆԵԱՆԻ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Պատրաստութեան մէջ է եւ շուտով մամուլի կը յանձնուի գրական մեծ ժողովածու մը, որ պիտի հիւրընկալէ մանաւորապէս 1914էն յետոյ հրապարակ եկած բոլոր մեր երիտասարդ գրական ուժերը, առանց ո՛ր եւ է խտրութեան:

Հաւաքածոն պիտի ըլլայ պատկերազարդ, եւ պիտի ջանայ տալ 600 մեծադիր էջերու մէջ հայ նորագոյն գրականութեան հարազատ պատկերը: Արդէն գիմում եղած է գրեթէ բոլոր երիտասարդ գրողներուն, որոնց ձեռագիրներուն մեծ մասը հասած է:

Ուշացողներէն կը խնդրուի շտապել: Իսկ անոնք, որ որեւէ ժառայումի հետեւանքով մասնակցութեան հրաւէր չեն ստացած, կրնան ձեռագիր, լուսնկար եւ կենսագրական նօթեր ղրկել հետեւեալ հասցէին.

«Այգեկութք»ի խմբագրութիւն՝ Journal «HARATCH», 208bis Rue Lafayette, Paris (10me).

ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐՆԵՐՈՒ

Պարերը կը ղեկավարէ Ս. Թէրզեան (Սոսի)

Նոյ. 19 շաբաթ գիշեր, Salle des Fêtes, Mairie de XVme մէթրօ Vaugirardին դիմացը. ժամը 8.30էն մինչեւ կէս գիշեր Սմոքինկը պարտաւորիչ չէ: Մուտք 7 ֆր.: Պիւֆէի ծախք չկայ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Ուրբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Սինէմա Նովէլթիի մէջ դերասան ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ իր Տէսինի խումբով կը ներկայացնէ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ հռչակաւոր

"ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ"Ը

ԳԻՆԵՐԸ 5 եւ 3 ՖՐԱՆՔ

ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՀԻՄԱԿՈՒԸՆԷ ՁԵՐ ՏՈՄՍԵՐԸ

Նոյն ներկայացումը 13 Նոյեմբ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, պիտի բեմադրուի փօն տը Շէրի ի Սալ Թուխանոնի մէջ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «կայծակ» խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը դշ. երեկոյ ժամը 8.30ին, Դրադարանի սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայրենակցական միութեան ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին 40 Rue de Belleville.

Ամսոյս 26ին շաբաթ երեկոյ գեղարուեստական երեկոյթ, 120 Rue de Belleville. մանրամասնութիւնները շուտով:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԴՐԱՍԵՆԵԱԿԸՆ.— Յայտնի է որ Բարեգործական Միութեան ձեռքով Երեւանի մէջ կը կառուցուի Գարուճի Յակոբեան Մայրանոցը: Այս հաստատութեան համար հարկ եղած բոլոր ձեռնակեղէնը, զգեստեղէնները, անկողնի կազմածները, խոհանոցի անօթները եւն. որոշուած ըլլալով արտասահմանէն ղրկել, Բարեգործականը դիմած էր փարիզեան տասը մեծ տուներու: Այդ տասը տուներէն, Լ. Մոլոտանօթ Պօն-Մարշէ տունն է որ ամէնէն աժան գիները առաջարկած է, յաւագոյն ապրանքը տալով հանդերձ, քանի որ գործը բարենպատակ հաստատութեան մը կը վերաբերի: Այդ կերպով, Բարեգործականը 50,000 ֆրանքի խնայողութիւն մը ունեցած է:

Բարեգործական Միութեան Նախագահը, Պօղոս Նուպար փաշա, յանուն կեդրոնական վարչական ժողովին, շնորհակալութեան նամակ մը ուղղած է Պօն-Մարշէի տնօրէն Պ. Փիւխանի, որ այնքան բարեացակամութիւն եւ համակրանք արտայայտած էր այս մարդասիրական գործին վերաբերմամբ:

(Կոնք)

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, Կ. Մ.— 30:
ՎԱԼԱՆՍ, Զարս. Հ. Մ.— 5:
ՄԱՐՍԷՅԼ, Գործ.— 570:
ԹԱՒՐԻԶ, Տ. Մ. Զ.— 10:
ԻԺԻՆ, Բ. Պ.— 35:
ԷԹԻԻՒ, Ն. Շ.— 80:
ՊԻՍԷԹՐԸ, Ի. Զ.— 30:
ՏԷՔԱԶՎԻԼ, Կ. Տ.— 70
ՎԻՐՏ, Մ. Կ.— 105:
ՄԱՐՍԷՅԼ (Մառուքովիլ) Մ·Ա.— Ձեր հասցէին ղրկուած թերթերը վերադարձուցին «Inconnu» մակագրութեամբ: Հաճեցէք հասցէնիդ որոշ եւ ճիշդ գրել:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԹԷՈԴԻԿԻ 1928Ի

"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ,

կուռ բովանդակութիւն, մանրատառ 656 էջ, շքեղ տպագրութեամբ ու լուսատիպ եւ գունագեղ պատկերներով: Գեղեցկագոյն նուէրը կաղանդի առթիւ: Գին՝ 50 ֆրանք:

Դիմել՝ հեղինակին. 208bis, Rue Lafayette.

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ԵՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ Ավընիւ կամպէթայի մօտ, մէթրօ St. Fargeauէն քանի մը քայլ, 1 Rue Darcy շէնքին մէջ անմիջապէս տրամադրելի են՝ տարեկան 2100էն 2600 ֆրանքի: Մուտք, սենեակ եւ խոհանոցէ բաղկացեալ յարկաբաժիններ ու սենեակներ, տաք եւ պաղ ջուր սենեակներուն մէջ, օդային կազ, ելեկտրականութիւն, եւ ամէն յարմարութիւն:

Սենեակներու կահաւորման համար պիտի վճարուի միանուագ գումար մը:

Դիմել ուղղակի վերի հասցէին:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ ՁՈՒԼԱՐԱՆ «ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ»

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1887ԻՆ

Ձուլարանս օժտուած ամենավերջին սիսթէմ մեքենաներով կը ձուլէ հայերէն եւ Թուրքերէն ամէն տեսակ տառեր լաւագոյն եւ տոկուն մետաղի գործածութեամբ:

Ամերիկեան չափերով տառեր եւս կը ձուլուին մասնաւոր խնդրանքի վրայ միայն:

Ձուլարանս կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ տպագրական, կազմարարական մեքենաներու, գործիքներու եւ ամէն տեսակ պիտոյքներու, տպագր. թուղթ, մելան, pâte à rouleau, պղինձ դիծ եւայլն, զորս կը հայթայթէ ֆրանսական ծանօթ տուներէ:

Գրել եւ ամէն ապսպրանք ուղղել հետեւեալ հասցէով

V. VARTANOFF, 24 rue Campo-Formio, Paris (13e)

ՋԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ՝ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ ՆՈՒԷՐ

Աղքատին պատիւը 20, Թմփաւաշրջիկներ 15, Աղջկան մը սիրտը 20, Արիւնի ձայնը 4, Զարշըլը Արթին 5, Ուշ Լինի 3, Արշին մալ ալան 4, Երգարան 6, 8, 10, 12.50, Երգարան 5, 6, 7.50, 10, 25, Արու Լալա 5, 7.50, 20, Անոյշ 5, Դաւիթեանի քերթուածները 5, Տաղք եւ նամականին 8, Ալվար Ղարիպ 5, Ամալակապետ 30, Թիապարը 30, Հօճա Նասրէտտին 17.50, ՋԱՐԼՍԹՕՆ 1.50, Լռութիւնը 7.50, Մուրացկաններ 7.50, Շողոքորթը 3 Ֆր. Ուղեցոյց 6, Ինքնուսուցիչ զրուցատրութիւն 10, ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ, ՇԱՆԹԻ, ԶՕՀՐԱՊԻ, ՕՏԵԱՆԻ ամբողջ գործերը, Լուսանկարչութիւն 3, 10, ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑԻ Հայ երգեր (2 տետր.) 30, Հոգիի ձայներ 15, Հայ պարեր 15, Հայ գեղջուկ երգեր 15, բոլորը նօթաներով, Հովիկ եւ Բալլիկ օրօրը (2 երգեր ձայնագր.) 1, Ձայնագրեալ երգեց. Ս. Պատարագի 4, Ալաֆրանք դաւանանքի 50, ինչպէս նաեւ գաւազաններ, թատերական գործեր, նոր վէպեր, բառարաններ, բժշկական գիրքեր, բոլորը ԱՆՄՐՑԵԼԻ գիներով:

ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ: Դիմել նամակով՝ VAHRAM SÉVOUNI 5 Ave Quihou, St. Mandé (Seine).

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւնները: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS

ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ

10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԱՆ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊԻԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր նախկին տեղէն փոխադրուած է՝

57 RUE CLIGNANCOURT, Métro: Château Rouge կամ Barbès

ձեր ձմեռուան հագուստը ապսպրելէ առաջ, անգամ մը դիմեցէք իրեն, տուքէն չզղջալու համար:

Ձեւի անմնման շքեղութիւն.— վերջին նորաձեւութիւն.—Մաքուր կար.— Տոկուն կերպասներ.— Վճարումի դիւրութիւններ

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ ՀԵՏ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԲՈՒՐԴ

ՆՈՐ ԵՒ ՀԻՆ ԳՈՐԳ ՇԻՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ամէն տեսակ եւ զանազան գոյներով խիստ զիջանելի գիներով բուրդ պիտի գտնէք ՅԱԿՈԲ ԳԸՆԱՃԸԵԱՆի ճոխ մթերանոցը, 31 Rue St-Lazare. Tél. Trudaine 68-29 մէթրօ: Nore-Sud: Notre Dame de Lorette.

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ

Ծախու է 200 մեդր հող, Փարիզի դուռէն 10 վայրկեան հեռու, օդաւուն դիրքի վրայ: Մեկնումի պատճառով կը ծախուի իրական գինէն շատ պակաս արժէքով: Դիմել՝ խմբագրատուն:

Գործ կը փնտռէ

Արեւելեան կերակուրներու մասնագէտ խոհարար մը: Դիմել՝ խմբագրատուն:

ԾԱԽՈՒ Է Պիյանքուրի մէջ «Արարատ» ճաշարանը. կը տրուի նաեւ վարձու: Պայմանները շատ դիւրամատչելի են:

Փափաքողները դիմեն՝ Թադէոս Թոփուզեանի, 11bis Rue d'Amiens, Billancourt (Seine).

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

«ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ եւ ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ»

Շատ մը բացատրական նկարներով զարդարուած եւ ԱՄԷՆՈՒՆ հասկնալի լեզուով գրուած է:

Գնողները շատ գոհ են, եւ այս մասին շնորհաւորական նամակներ ստացուած են:

Գին 10 ֆր., արտ. 75 սէնթ: Փնտռեցէ՛ք ամէն տեղ:

Գրավաճառներուն փոխացուցիչ զեղչ:

Դիմել՝ GUIRAGOS MOMDJIANի, 48 Boîte Postale, St. Chamond (Loire), France.

Կ'ուզուի

տան գործերու վարժ եւ քիչ մը ֆրանսերէն գիտցող սպասուհի մը. դիմել՝ խմբագրատուն:

ՍԱԿԱՐԱՆ

7 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	124.03
Տոլար,	Dollar	25.47
Մարք (ոսկի) 100	Mark	608 —
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13.3[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	110.4[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	10.[illegible]
Լէվա 100 հատր	Léva	15.5[illegible]
Տրախմի »	Drachme	33.[illegible]
Լիր »	» Lire	139 —
Պելժ. ֆրանք »	Belga	135 —
Զուից. »	Frc. Suisse	491 —
Լէյ 100 հատր	Ley	15.[illegible]
Ֆլորին	(Florin)	102[illegible]

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	3370 —
»	II »	2040 —
»	III »	1720 —
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	175 —

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

9 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 488 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԳՈՆԷ ԼՌԵՑԷՔ

Հաւատարիմ՝ իրենց սովորական բնազդին, ռամկավար թերթերը ճղակոտր կ'ըլլան, արդարացնելու համար Հայաստանի ժողովուրդին բռնի զինաթափումը:

Բացատրեցինք, «ի պէտս զարգացելոց», եւ մանաւորապէս այս մարդոց, թէ այն ինչ որ Հայաստան կը կոչենք, վերջնապէս կազմակերպուած, ապահով, ազատ եւ անկախ պետութիւն մը չէ, այլ հարկատու գաւառապետութիւն մը, կամ ոստիկանական տեսչութիւն մը:

Ըսինք թէ «հայկական զիվիզիան» խեղճուկրակ համրանք մըն է, եւ մանաւանդ ենթակայ՝ Մոսկուայի, ընդհ. սպարապետութեան, որ կրնայ ուզած ատենը տեղափոխել ուժերը, պարպել ամբողջ Կովկասը, ինչպէս եղաւ 1917ին:

Աշակերտի մը դաս տալու պէս պատմեցինք թէ՝ արեւմուտքի ամուր, վերջնապէս ձեւաւորուած անկախ պետութեանց մէջ մարզիկ պէտք չունին ոչ զէնքի, ոչ ալ մարզանքի, քանի որ կայ բանակ, կան պետական պաշտպանութեան բոլոր միջոցները: Ոչ միջցեղային ընդհարումներու վտանգը, ոչ ալ յարձակումի վախը կը սպառնան Ֆրանսայի, Գերմանիոյ կամ Իտալիոյ: Իսկ արտաքին արշաւանքի կամ պատերազմի պարագային, ամբողջ ազգը զինուոր է, եւ սպառազինութեան անսահման դիւրութիւն կը վայելէ:

Շեշտեցինք, վերջապէս, թէ մէկ օրէն միւսը փոթորիկներ կը սպառնան ամբողջ Ռուսաստանի, գոնէ Կովկասի, եւ առանձնապէս Հայաստանի: Հետեւաբար, կ'ապրի եւ կը դիմանայ ա՛ն որ ինքզինքը պաշտպանելու միջոց ունի, վտանգի պահուն:

Անօգո՛ւտ: Մարզիկ սարէն-ձորէն կը ճառեն, ապացուցանելու համար թէ պետութիւնն է որ պիտի սահմանէ այդ հոգը:

«...երկրի մը բնակչութիւնը զինելու կամ զինաթափ ընելու իրաւունքը կը պատկանի երկրին կառավարութեան եւ ոչ ուրիշ մէկուն:» (Արեւ, 18 Հոկտ.):

Իր չար բախտէն, նոյն այդ խմբագրականին մէջ, Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթը իմաստութեան ապացոյց մը կուտայ, առանց զգալու:

Կը բացատրէ թէ, «թաթարական վտանգը գոյութիւն կ'ունենայ այն օրը ուր ժողովուրդը ինքն իր գլխուն կը թողուի»: Եւ կ'ուզէ որ մենք ալ համոզուինք ասոր:

Մենք շատո՜նց համոզուած ենք այդ մասին: Իսկ իրենք հաստատ երաշխիք ունի՞ն թէ այդ օրը չպիտի գայ. թէ առտու մը ժողովուրդը ինքն իր գլխուն չպիտի թողուի...:

Լա՛ւ կ'ըլլար այս կէտն ալ բացատրել, հոգ չէ թէ ոլոր-մոլոր, ծամծմելով:

Ուրիշ թերթ մը, Հայաստանի ոստիկանական տեսչութիւնը համարելով արդէն կազմակերպուած պետութիւն, կառավարութեան «բացարձակ իրաւունք» կուտայ զէնքերը հաւաքելու: Միեւնոյն ատեն, «փրովոքասիոն» կը նկատէ այն լուրը թէ Ազրբէյջան ոչ միայն չի հաւաքեր զէնքերը, այլ և նորեր կը բաշխէ:

Քանի մը անգամ գրեցինք եւ նորէն կը յանձնարարենք, — փոխանակ իմաստութիւն ծախելու Սէնի ափերուն վրայ եւ վիճելու արիւն-արցունքով գրուած թղթակցութիւններու վաւերականութեան վրայ, գացէ՛ք տեսէք, եւ յետոյ ասպարէզ իջէք: Ճամբան բաց է, մանաւանդ ձեզի համար: Անցագիր մը առէք, ճամբու ծախք ճարեցէք եւ գացէք ձեր սեփական աչքերով եւ ականջներով ստուգեցէք ինչ որ կը գրուի Երեւանէն, ձերբակալութեանց, զինաթափման եւ յարակից գազանութեանց մասին:

Սովորական պարագայ մը չէ այս, որպէսզի անտարբեր կենաք: Ամբողջ ժողովուրդ մը հալածանքի ենթարկուած է, Մոսկուայի հրամանով կամ առանց անոր գիտութեան: Հարիւրաւոր հայրենակիցներ կը տքան բանտերու մէջ, ուրիշներ՝ կը թափառին սարէ սար: Ընտանիքներ կը հիւծին աննկարագրելի թշուառութեան մէջ: Հայաստանի ժողովուրդը կ'անիծէ իր վարիչները:

Հէքեաթ չեն ասոնք: Զարհուրելի ողբերգութիւն մ', տեղի կ'ունենայ Հայաստանի մէջ, մանաւորապէս անցեալ Յուլիսէն ի վեր: Ինչո՞ւ չէք հետաքրքրուիր, ինչո՞ւ չէք պրպտեր, ինչո՞ւ չէք բողոքեր, եւ բազկաթոռին վրայ նստած՝ «հերքումներ» կամ լուսաբանութիւններ գրել կ'առնէք, պատգամներ կ'արձակէք, ամէնէն առաջ՝ Երեւանի Չեկային ծիծաղը շարժելով, իբրեւ անմիտ եւ անբարոյական խամաճիկներ:

Ահաւասիկ հրապարակաւ ասպարէզ կը կարդանք ձեզի. — Գացէք տեսէք թէ ի՛նչպէս կը խաղան անճար ժողովուրդի մը ճակատագրին հետ: Ձեր նպատակը չէ՞ վարկաբեկել Դաշնակցութիւնը: Ի՛նչ աւելի թանկագին պատեհութիւն, քան այս պարագան: Եթէ կարենաք փաստերով հերքել հրատարակուած տեղեկութիւնները, ծանր դաս մը տուած պիտի ըլլաք Դաշնակցութեան:

Ինչո՞ւ կեցեր էք: Ինչո՞ւ չորս պատի մէջ քաշուած շանքարոզ կը կարդաք:

Իսկ եթէ անկարող էք այսքան մարդկային — չենք ըսեր հայրենասիրական — պարտականութիւն մը կատարելու, գոնէ լռեցէք:

Լռեցէ՛ք, որովհետեւ այս ընթացքով դուք կը դառնաք մեղսակիցներ կամ ոճրագործներ: Եւ այն ատեն, ոչ միայն բանտերու եւ աքսորի մէջ չարչարուած զոհերը, այլ և Հայաստանի ամբողջ ժողովուրդը իրաւունք ունի թքնելու ձեր երեսը:

Կը բաւէ՛, կը բաւէ՛, այսքան գետնաքարշ ստրկութիւն: Ոչ Պոլիս ենք, ոչ ալ Ընկիւրի: Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՀ ՈՒ ԴՈՂԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան տասնամեակին նուիրուած խմբագրականի մը մէջ, Հայրենիք դիտել կուտայ (21 Հոկտ.).

— «Ամէն պարագայի տակ, չարագուշակ եւ խիստ բնորոշ է, որ Խորհրդային կառավարութիւնը իր իշխանութեան տասնամեակը հարկադրուած է տօնել ընդհանուր ահուսարսափի մէջ՝ բանտերը լեցնելով տասնեակ հազարաւոր ընդդիմադիրներով, որոնց մէջ նաեւ բազմաթիւ բոլշեւիկներ:

«Աւելին. Խորհրդային իշխանութեան տասնամեակը տեղի կ'ունենայ այնպիսի քաղաքական պայմաններու մէջ, երբ այդ իշխանութեան յաղթանակին նպաստած մեծագոյն բոլշեւիկ ղեկավարները՝ Տրոցկի, Զինովիեվ եւ ուրիշներ իրենց կուսակցութենէն իսկ դուրս քշուելու վտանգին տակ են, ամբաստանուած ըլլալով «ատրեւկեւոտ» կազմելու ղեկավարող խմբակին դէմ, որ կը սպառնայ արեան մէջ խեղդել բոլշեւիկեան շարքերէն անգամ գլուխ բարձրացնող ընդդիմադրութիւնը:

«Իշխանութիւն մը, որ իր տասնամեայ տարեդարձի օրերուն իր գոյութիւնը պաշտպանել կարենալու համար կը հարկադրուի նոյնիսկ բանտերէն դուրս թափել քրէական յանցաւորները, այդ բանտերը բաղաքական հակառակորդներով եւ անգամ ընդդիմադիր ընկերներով լեցնելու համար, չի կրնար երբեք լաւատես ըլլալ իր մօտիկ ապագայի նկատմամբ:

«Ահա թէ ինչու, հակառակ Խորհրդային իշխանութեան տասնամեակին, ոչ ոք կրնայ ըսել, որ այդ իշխանութիւնը այսօր աւելի ամուր է, քան էր տասը տարի առաջ, երբ տեղի կ'ունենար բոլշեւիկներու յաղթական յեղաշրջումը: Այսօր նոյնիսկ շատ աւելի քան տասը տարի առաջ, բոլշեւիկներու իշխանութիւնը կրթնած է միայն բիրտ ուժի վրայ, եւ առանց ահուսարսափի, առանց ընդհանուր ահաբեկումի՝ ան բացարձակապէս ի վիճակի չէ իր գլուխը պահել մէկ օր իսկ:

«Ասոր համար է ահա, որ հոկտեմբերեան յեղաշրջման տասներորդ տարեդարձը բոլշեւիկ իշխանաւորները կը պատրաստուին տօնել պաշարման վիճակի մը մէջ՝ իրենց դէմ ունենալով եւ՛ արտաքին ամբողջ աշխարհը, եւ՛ Խորհրդային Միութեան ժողովուրդները, եւ՛ նոյնիսկ իրենց ընկերներու մէկ կարեւոր մասը...»

ԱՇԽԱՐՀԻ 13 ՄԵԾ ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ

Թուրքիոյ մարդահամարին առթիւ, կուտանք աշխարհի ամէնէն շատ բնակիչ ունեցող 13 քաղաքները, իրենց բազմամարդութեան կարգով.—

Լոնտոն ունի՝ 7,776,168 բնակիչ, Նիւ-Եորք՝ 6,103,384, Պերլին՝ 4,000,000, Փարիզ՝ 3,000,000, Թոքիօ՝ 2,270,000, Վիէննա՝ 1,842,000, Պուէնոս-Այրէս՝ 1,722,000, Օսաքա՝ 1միլ. 634,000, Մոսկուա՝ 1,600,000, Փէքին՝ 1,350,000, Պուտափէշթ՝ 1,180,000, Ռիօ տը Ժանէյրօ՝ 1,000,000 Սիտնէյ՝ 1,108,000, Կ. Պոլիս՝ 850,000:

ՕԳՏՈՒԷ՛ ԱՌԻԹԷՆ

Տարեկան կանխիկ բաժնեգին մը վճարելով կը ստանաս 20 ֆր.ի գիրք: Վեցամսեայ՝ 10 ֆրանքի:

Յանկը՝ Դ. էջ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հաճի Սամիի հրոսախումբին դատը

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Պոլսոյ մէջ սկսած է դատավարութիւնը Հաճի Սամիի հրոսախումբին, որուն անդամներէն քանի մը հոգի վերջերս Իզմիրի մէջ ձերբակալուած եւ Պոլիս բերուած էին:

Հարցաքննութիւնները երեւան հանեցին, որ հրոսախումբին նպատակն էր՝

1.— Սպաննել Մուսթաֆա Քէմալը:

2.— Իթթիհատ-Թէրագգը կուսակցութեան կարգ մը անդամներուն օժանդակութեամբ ըմբոստութիւն յարուցանել Թուրքիոյ կարգ մը մասերուն, մանաւանդ Քիւրտիստանի մէջ, ուր Վէհիպ փաշա պիտի ստանձնէր ապստամբական շարժման ղեկավարութիւնը:

3.— Վերահաստատել Սուլթանութիւնը՝ գահ բարձրացնելով խալիֆա Ապտիւլ Մէճիտը:

Կ'ըսուի թէ հելլէն կառավարութիւնը կը քաջալերէր այս հրոսախումբին գործունէութիւնը:

Թուրքիա ո՛րքան բնակիչ ունի

Վիճակագրութեան Ընդհ. Տնօրէն Պ. Ժաքար հետեւեալը յայտարարած է.

390 կուսակալութեան եւ գաւառակի կեդրոններ իրենց մարդահամարի արդիւնքը հեռագրով իմացուցած են վիճակագրութեան Ընդհ. Տնօրէնութեան: Տնօրէնութիւնը այս հեռագրերը քննած եւ գումարը կատարելով ճշդած է թէ 12 միլիոն 942,000ի կը հասնի Թուրքիոյ բնակչութեան թիւը, բացի Պոլիս քաղաքէն, որուն բնակչութեան թիւը 800,000էն մինչեւ 1 միլիոն կ'ենթադրուի:

«Թայմզ»ի հրատարակած մէկ հեռագրին համաձայն, Պոլսոյ բնակչութեան թիւն է 810,000, իսկ Թուրքիոյ մնացեալ մասինը՝ 12,940,000, որով ամբողջ Թուրքիոյ բնակչութիւնն է 13,750,000:

Միւս կողմէ «Թան»ի թղթակիցը կը հաղորդէ որ պաշտօնական վիճակագրութեան համաձայն, Պոլիս 700,000 բնակիչ միայն ունի:

Ո՞րն է ճիշտը:

Երբ Պոլսոյ մասին ճշգրիտ տեղեկութիւն չկայ, ամբողջ Թուրքիոյ մասին տրուած թիւերը պէտք է վերապահութեամբ ընդունիլ:

«Պողպատէ Ձեռք»ը Իզմիրի մէջ

Իզմիրի մէջ Նոյեմբեր 2ի առտուն ժամը 9ին խիստ տարօրինակ պարունակութեամբ յայտարարութիւն մը տեսնուած է Պէյլէր փողոց Տօքթ. Պախթիեար պէյի բնակարանին պատին վրայ: Ոչ ոք համարձակած է յայտարարութեան մօտենալ եւ կարդալ. ոմանք հեռուէն միայն կարդացեր են: Ի վերջոյ լուր տրուած է ոստիկանութեան, որ յայտարարութիւնը փրցնելով քննութեան ձեռնարկած է:

Ահա՛ պատճէնը խնդրոյ առարկայ յայտարարութեան.—

«Իբր առաջին ազդարարութիւն, «Պողպատէ Ձեռք» ընկերութիւնը մեր երկրին մէջ օտար լեզու խօսող Հրեաներուն կը յանձնարարէ իրենց բնակած երկրին լեզուն սորվիլ ու խօսիլ: Հակառակ պարագային ան յանձն կ'առնէ պատիժներ տնօրինել:

«Սինէմայի ծանուցումները երկու լեզուով կը գրուին, ասիկա կը նշանակէ թէ Թուրքիոյ հողը երկու ընկեր ազգերու կը պատկանի: Բացարձակապէս չենք ընդունիր ասիկա:

«Մենք, որ մասնաւոր եւ սեղմ կապերով միացած ենք, միայն հայրենիքին բարիքները ապահովելու եւ ազգին օժանդակելու համար, մօտ ատենէն պիտի ապացուցանենք թէ շղթաներն անգամ կրնանք խորտակել»: «ՊՈՂՊԱՏԷ ՁԵՌՔ»

Հոկտեմբեր - Նոյեմբեր 1927

Այս տողերուն կը յաջորդէ նկարը բռունցքի մը, որու ձախ կողմը կը տեսնուի աներեւելի կնիք մը: Կնիքին վրայ եւս «Պողպատէ Ձեռք» ստորագրութիւնը դրուած է:

Մուսուլի քարիւղը եւ Ամերիկացիները

Նիւ Եորքէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ ամերիկեան հինգ կարեւոր քարիւղի ընկերութիւններ յաջողած են Մուսուլի քարիւղը շահագործելու խնդրին մէջ կարեւոր բաժին մը ստանալ: Բանակցութիւնները տեւած են երկար ամիսներ, յաճախ խզումի սպառնալիքներով: Այդ ընկերութիւններն են՝ Նիւ Ճըրզիի Սթանտարտ Օյլը, Նիւ Եորքի Սթանտարտ Օյլը, Փան-Ամէրիքըն Փէթրոլիոմը, Աթլանթիք Ռիֆայնինկ ընկ.ը եւ Կոլֆ Օյլ Քորփորէյշընը: Ասոնք պիտի գործակցին Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Հոլանտայի խմբակներուն հետ, ղեկավարութեամբ Թըրքիշ Փեթրոլիոմ ընկ.եան, յիշեալ շրջանը շահագործելու համար:

Ըստ կայացած համաձայնութեան, շահէն 100ին 25ական պիտի ստանան՝ հոլանտական խմբակ մը (Ռոյըլ Տըչ Շէլ), անգլիական խմբակ մը (Անգլօ-Փըրժիըն Օյլ), ֆրանսական խմբակ մը (առանձին ընկերութիւն մը): Ասկէ զատ մօտ օրէն պիտի կազմուի ուրիշ խմբակ մը՝ վերոյիշեալ ամերիկեան հինգ ընկերութիւններէ, որ պիտի ստանայ մնացեալ 100ին 25ը:

Այս ծրագրին հետ զուգահեռաբար մտադրութիւն կայ 4-500 մղոն երկարութեամբ խողովակներու գիծ (pipe-line) մը շինել Մուսուլէն Միջերկրական, որ պիտի անցնի Սուրիայէն:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՀԱՅ ՉԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐ

Նիըր Իսթ Րիլիֆի օժանդակ յանձնախումբերէն մէկուն նիստին մէջ, Նիւ-Եորք, երկրորդ ընդհ. քարտուղար Մր. Վօրիս ներկայացուցած է իր վերջին ուղեւորութեան տեղեկագիրը՝ Մերձաւոր Արեւելքի կրթական, կրօնական եւ ընկերական վիճակներուն վրայ:

Մր. Վօրիս այս անգամ այցելած է Եգիպտոս, Պաղեստին, Սուրիա. Յունաստան եւ Ֆրանսա, եւ տեսակցութիւններ ունեցած է բազմաթիւ ղեկավարներու եւ եւ մտաւորականներու հետ, եւ աւելի մօտէն ծանօթացած է հայ գաղութներու կացութեան եւ պէտքերուն:

Մր. Վօրիսի ընդարձակ տեղեկագրին մէջ կայ կէտ մը որ խոր տպաւորութիւն մը թողուցած է ժողովին հայ ունկնդիրներուն վրայ:

Խնդիրը կը վերաբերի այն չափահաս որբերուն, մօտաւորապէս 10,000 հոգի, որ արձակուած են Րիլիֆի հաստատութիւններէն եւ որ հիմա կը գտնուին հետեւեալ երկիրներու մէջ — Սուրիա եւ Լիբանան (3,500), Պաղեստին (100), Եգիպտոս (1700) Յունաստան (3700), Ֆրանսա (900): Ըստ սեռի համեմատութիւնն է՝ 5,900 մանչ եւ 4000 աղջիկ:

Րիլիֆի պաշտօնէութիւնը, իւրաքանչիւրը իր շրջանակին մէջ կ'աշխատի հսկելու այդ նախկին սաներու վրայ, որպէսզի անոնց վարքն ու բարքը չխաթարուին միջավայրի ազդեցութեամբ: Բայց, ինչպէս տեղեկագրին մէջ ալ կ'ըսուի՝ կարելի չէ նոյն իսկ պատահական այցելութիւն տալ անոնց որ կը գտնուին կեդրոններէ հեռու, մղոններով իրարմէ անջատ, ինչպէս է՝ յունական Մակեդոնիոյ եւ Ֆրանսայի ագարակներուն մէջ:

Այս խնդրոյն նկատմամբ յայտնուած կարծիքներուն եզրակացութիւնը այն էր թէ՝ ասդին անդին ցրուած չափահաս որբերը հրահանգելու եւ սրտապնդելու միակ միջոցն է մամուլը: Եւ Րիլիֆի վերին պաշտօնեաներն, իրենք ալ, դիտած են որ հայ մանչերն ու աղջիկները այդ օտար երկիրներու եւ ժողովուրդներու մէջ՝ անձկալից կարօտով կը կարդան հայերէն թերթեր ու գրքեր, եթէ ձեռքերնին անցնի:

ՊՈԼՍՈՅ ՓՈՂՈՑՆԵՐԸ

Մարդահամարի առթիւ կազմուած թուարկութեան յանձնախումբին նախագահ Օսման Նուրի պէյ յայտարարած է թէ Պոլսոյ մէջ տասը հազար փողոցներ կան, որոնց առանձին անուններ կը տրուին: Հրկիզեալ վայրերուն համար ալ անուններ եւ ցուցանակներ պատրաստուած են, որոնք շուտով պիտի զետեղուին:

Բերայի անունը փոխելու մասին նոյն անձնաւորութիւնը ըսած է թէ Բերա (Պէյ օղլու) ընդհանուր թաղամասի մը անունն է եւ չի կրնար փողոցի մը միայն տրուիլ: Այս պատճառաւ, մեծ պողոտային անուն դրուած է, զայն կոչելով Իսթիքլալ ճատտէսի:

Օսման Նուրի պէյ ըսած է նաեւ որ այդ թաղամասը Պէյ օղլու կոչուած է շատ հին ատենէ ի վեր, որովհետեւ ժամանակին, Թագսիմի զօրանոցին տեղը Վենետիկցի իշխան մը կը բնակի եղեր:

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Պոլշեւիկեան հակազդութեամբ, ընկերվարական յեղափոխութիւնը, բառին իսկական իմաստով, դրամատիրական իրաւակարգին փոխանցումն է դէպի ընկերվարական իրաւակարգ։ Առաջին հերթին պրոլետարիատը տէր կը դառնայ իշխանութեան, սեփականազրկութեան կ'ենթարկէ շահագործողները եւ կ'ոչնչացնէ անոնց դիմադրութիւնը։ Յետոյ կը սկսի արդէն նոր իրաւակարգի աճման օրկանական բնաշրջումը։

Ուրեմն, բանի ուժով եթէ կործանենք հին իրաւակարգը իր տնտեսութեան հետ մէկտեղ եւ ամէն ինչ սկսինք նորէն, կարելի է հաստատել ընկերվարութիւն՝ առանց նկատի առնելու, թէ արդեօք ատոր համար հասունցա՞ծ են տնտեսական, ընկերային, քաղաքական, հոգեբանական ու այլ տուեալներ։

Շատ ճիշդ է նկատեր Լէնինը, թէ յետամնաց երկրի մը մէջ, ուր իշխանութիւնը փտած է եւ պուրժուազիան ալ թոյլ ու անկազմակերպ, դիւրին է ապստամբիլ։ Բայց յեղափոխութիւնը առաջ տանելու համար կան շատ դժուարութիւններ եւ հազար անգամ անհրաժեշտ է զգուշութիւն ու շրջահայեցութիւն։ Անոր կարծիքով իմաստութիւն է գիտնալ դիւանագիտօրէն շարժիլը, նահանջելն ու համբերելը։

Այդ իմաստութեան յանգեցաւ Լէնինը հոկտեմբերեան յեղաշրջումէն երեք տարի յետոյ, երբ ռազմական կոմունիզմն իր կործանարար հետեւանքներով, երկիրն ու կուսակցութիւնը գրեր էր անելի մէջ։ Բայց ուշ էր, որովհետեւ բանի ուժի պաշտամունքն արդէն իր գործը տեսած էր, Հոկտեմբերը հին իրաւակարգի հետ ոչնչացուցեր էր նաեւ արդիւնաբերութեան ու արտադրութեան բոլոր միջոցները։ Ռուսիոյ տնտեսութիւնը հաշմանդամ էր դարձած, որովհետեւ պոլշեւիկները անոր երակները կտրեր էին։

Ուրիշ ելք չկար, եթէ ոչ հրաժարիլ մոգական գաւազանի հրաշքներուն հաւատալէ եւ նորէն ետ երթալ դէպի այն կարգերը զորս ոչնչացնելու համար ամէն ինչ տակն ու վրայ էին ըրած ու միլիոնաւոր մարդոց արիւն թափած։

Փրկութեան ուղին՝ տնտեսական նոր քաղաքականութիւնն էր։

Այս նոր դրութիւնը կը ջրէ պոլշեւիկեան տեսութեան այն մասը, թէ ընկերվարութեան հասնելու համար բաւական է որ «պրոլետարիատը» իշխանութեան գլուխն անցնի՝ ու խորտակէ շահագործողները։ Հետեւաբար ընկերվարութեան հասնելու համար պէտք է զարգացած եւ մեծապէս օժտուած արհեստագիտութեամբ տնտեսութիւն ունենալ եւ ոչ թէ աւերակներու ու դիակներու կոյտեր։ Իսկ տնտեսութեան զարգացումն ունի իր երկաթեայ անյեղլի օրէնքները, որոնց դէմ երթալ՝ կը նշանակէ երբեք չհասնիլ ընկերվարութեան։

Այո՛, ընկերվարական իրաւակարգ հաստատելը կը պահանջէ օրգանական ընթացք։ Սակայն այնպիսին, որ ամէն մէկ նոր վիճակ բխի նախորդէն եւ պայմանաւորուի նախորդով։ Իսկ այդ յաջողութեամբ առաջ տանելու համար, անհրաժեշտ է, որ մարդը հասնի իր աշխատունակութեան ու աշխատանքի արդիւնքի առաւելագոյն չափերուն։ Այս ալ հնարաւոր է այն պարագային, երբ լիակատար ազատութիւն կը վայելէ անհատն ու հասարակութեան ինքնագործութիւնն ու նախաձեռնութեան ոգին։

Արդեօ՞ք տնտեսական նոր քաղաքականութիւնը կը կազմէ՞ «նոր իրաւակարգի աճման օրգանական բարեշրջման» փուլերէն մէկը։ Պոլշեւիկները կը պատասխանեն այո՛, քանի դեռ երկրին մէջ գերիշխողը պետական տնտեսութիւնն է, որ հիմքն է ընկերվարական տնտեսութեան։

Թէ այդ ցնորք է, արդէն կ'ապացուցանեն իրենք ընդդիմադիրները։ Եւ թէ «նէփ»ը գործելակերպ չէ, այլ շրջափոխութիւն դէպի դրամատիրական կարգերը, կը հաստատուի այն իրողութեամբ որ պոլշեւիկները հետզհետէ նորանոր զիջումներ կ'ընեն թէ գիւղի եւ թէ քաղաքի դրամատիրական տարրերուն։ Ինչքան կ'ուզէ, թող Պուխարինը պոռայ, թէ՛ բաւական է ինչքան «նէփ»ը առաջ գնաց եւ ժամանակ է արդէն զայն դարձնելու հակառակ ուղղութեամբ։ Անզօ՞ր են այդ ընելու։ Մանաւանդ, երբ երկրի ներսը կը տիրէ չտեսնուած քաոս ու խառնութիւններու առջեւ ալ պոչ բռնել սկսեր են։

Բոլորովին տարբեր են 1917ի, 1921ի եւ ներկայ պայմանները։ Մէկ կողմէ «նէփ»ը չի տար սպասուած արդիւնքը, որովհետեւ երկրին իշխանութիւնը դիկտատորական է եւ առեւտուրն ալ պետական մենաշնորհ։

Միւս կողմէ չեն կարող «նէփ»ը վերցնել, քանի որ ներկայիս միջազգային տնտեսական վիճակը դրամական է եւ Ռուսիոյ տնտեսութիւնն ալ ըլլալով անոր մէկ մասնիկը՝ ուզէ չուզէ, պիտի երթայ անոնց ճամբով. իսկ ծայրայեղ պարագային իր տնտեսութիւնը պիտի պայմանաւորէ միւսներուն հետ։

Այսպէս է պատմութեան վճիռը, հակառակ Սթալինի ցանկութեան,— թէ՛ խորհրդային տնտեսութիւնը եւ շինարարութիւնը պէտք է զարգանայ հակասելով դրամատիրականին։

Իսկ պետական տնտեսութեան գերակշռութիւնն ալ յառաջ կը բերէ շարք մը չարիքներ ու հակասութիւններ։ Եթէ Եւրոպայի մէջ մասնաւոր առեւտուրի սխալը կարող է շտկել շուկան, առանց շօշափելիօրէն խախտելու երկրի տնտեսական դրութիւնը — ապա խորհրդային երկրի ամէն մէկ սխալ խիստ կ'անդրադառնայ ժողովրդի եւ պետութեան տնտեսութեան վրայ՝ որովհետեւ կառավարութիւնն ինքն է որ մասնաւոր ծրագրով կը ղեկավարէ ամբողջ տնտեսութեան ընթացքը։

Կասկածէ վեր է, որ մինչեւ հիմա խորհրդային իշխանութիւնը աւելի շատ սխալներ է ըրած քան շիտակ։ Յետոյ, ապրանքը պետութեան վրայ շատ սուղի կը նստի, որովհետեւ բացի պահանջուած սովորական ծախքերէն, ահագին դրամ կը վատնուի գրասենեակային հսկայ կազմը պահելու համար եւ պաշտօնէութիւնն ալ շահագրգռուած չըլլալով թէ սուղ կը գնէ եւ թէ իւրացումներ կ'ընէ։ Հասկնալու համար թէ արժէքի ինչ յաւելում տեղի կ'ունենայ, կը բաւէ բանալ «Պրավտա»յի 1925 նոյեմբերի թիւը (որը յուշատետրիս մէջ չեմ նշանակած) եւ կարդալ հետեւեալը.— Պետառեւտուրը ծախած է Գրիշինսկիի բանւորական գործակցականին 2659 րբ. 37 կոպէկի ապրանք, որը իրեն արժած է 2127 րբ. 49 կոպէկ։ Գործակցականը այդ ապրանքը կը գնահատէ 3159 րուբլի 37 կոպէկ. աւելցնելով նաեւ 39 րուբլի մաքսը։ Այդ նոյն ապրանքը գործակցականը բանւորներուն կը ծախէ 5186 րուբլի 13 կոպէկի։ Այդ ապրանքը մինչեւ սպառողին ձեռքը հասնիլը, իր հիմնական արժէքին վրայ հարիւրին 153 յաւելում կրած է…

Յիշենք մէկ երկու օրինակ.—

Քանի որ ներածումը եւ արտածումը պետութեան ձեռքը կը գտնուին, ուրեմն կրնայ առեւտրական կշիռը դարձնել ելքի կամ մուտքի կողմը։ Հիմա, եթէ արտածումը ուժեղացնէ եւ կշիռը մուտքի կողմը դարձնէ, այդ կը բարձրացնէ գիւղատնտեսական մթերքներու գիները, սղութիւն առաջ բերելով քաղաքին մէջ, որով եւ կը դժուարանայ բանւորներու եւ պաշտօնեաներու ռոճիկի խնդիրը։ Իսկ եթէ ներածման ուժ տայ, բաց կ'ունենայ, ինչ որ կ'ազդէ դրամի ընթացքին վրայ՝ յառաջ բերելով ընդհանուր տագնապ։ Եթէ առեւտուրը ազատ ըլլար, աւելի դիւրին էր ներքին եւ արտաքին շուկաներու մէջ հաւասարակշռութիւն ստեղծել։

Կոմունիստական կուսակցութեան առջեւ միշտ հարց է դրուած զարկ տալ առաջին հերթին գիւղատնտեսութեա՞ն, թէ արդիւնաբերութեան։ Եթէ առաջինը ուժեղանայ, ապա գիւղի վիճակն այնպէս է, որ կրնայ շատ արագ զարգանալ նաեւ «նէփ»ի ժամանակ. իսկ պոլշեւիկները ամէնէն շատ անկէ կը սարսափին։ Անկէ զատ, պետութիւնը ստիպուած կ'ըլլայ արտադրութեան բոլոր միջոցները դուրսէն բերել, ուրեմն աւելի գերի դառնալ դրամատիրական արդիւնաբերութեան։

Իսկ եթէ խոշոր արդիւնաբերութիւնն ուժեղացնէ, առով նախ ետ կը մնայ 120 միլիոննոց գիւղացիութեան տնտեսութիւնը, որ շատ կենսական նշանակութիւն ունի Ռուսիոյ համար։ Յետոյ, արդիւնաբերութեան ուժեղացումը կը պահանջէ խոշոր գումարներ զորս իշխանութիւնը չունի։ Իսկ դուրսէն ալ խոշոր դրամագլուխներ ներս չեն մտներ, որովհետեւ շահագործման համար չկայ համապատասխան իրաւակարգ։ Իսկ այդ հնարաւորութիւններ ստեղծելը՝ կը նշանակէ հրաժարիլ դիկտատուրայէն։

Մէկ խօսքով, գիւղատնտեսութեան զարգացումը կ'ուժեղացնէ գիւղի սեփականատիրական տնտեսութիւնը։ Արդիւնաբերութեան զարգացումն ալ վերջ ի վերջոյ կը պահանջէ քաղաքական զիջումներ։

Առոր հետ մէկտեղ, ներկայ իրաւակարգով, առաջին պարագային շահագործման պիտի ենթարկուի՝ արտադրող գիւղացին եւ սպառող բանւորը։ Երկրորդ պարագային՝ արտադրող բանւորը եւ սպառող գիւղացին։

Այս բոլորին եզրակացութիւնն այն է, որ նոր տնտեսական քաղաքականութիւնը դիկտատուրայի ու մենաշնորհներու օրով շարք մը երկսայրի փայտեր է դրած կոմկուսին առջեւ։ Ահա եւ այդ կուսակցութեան ներքին ճգնաժամի գլխաւոր պատճառներէն մէկը՝ եթէ ոչ ամենահիմնականը։

Ալ չեմ խօսիր այն մասին, թէ ինչպէս «նէփ»ը յայտնապէս քաղքենի սկզբունքներ է մտցուցած խորհրդային իրաւակարգի, կենցաղի, մշակոյթի, տնտեսութեան, արուեստի ու բարոյականութեան մէջ։

Այսքանն ալ բաւական է համոզուելու համար, թէ որքան խախտ է պոլշեւիկեան տեսաբան Պուխարինի «ընկերվարական յեղափոխութեան» տեսութիւնը։ Խախտ է, որովհետեւ այդ յեղափոխութեան յաջողութիւնը կը պահանջէ սկսիլ այնտեղէն, ուր պոլշեւիկները ձգեր են իբրեւ «յետոյ»ի գործ։

Հոկտեմբերեան տասը տարուան տիրապետութեան բազմաթիւ բացասական արդիւնքներէն մէկը պարզելով, մեր նպատակն էր ցոյց տալ՝ թէ ինչպէս պէտք չէ կատարել ընկերվարական յեղափոխութիւնը։

Ա.Շ.ՈՏ

ԽՈՐՏԱԿՈՒԱԾ ՀԱՆՃԱՐ ՄԸ

ՀԱՅՆՐԻԽ ՖՈՆ ՔԼԱՅՍԹ

(1777—1811)

Գերման գրականութեան պատմութիւնը, Կէօթէի եւ Շիլլէրի հսկայ ոգիներու կողքին ունի նաեւ խորտակուած հանճարներու, լքուած տաղանդներու շարք մը, որոնց մասին քիչ բան իմացուած է Գերմանիոյ սահմաններէն դուրս։ 17րդ դարէն մինչեւ Նիցչէի հասնող դժբախտ ճակատագիրներու այս կարաւանը իր յուզումնալի պատմութեամբ գերման գրականութեան կարեւոր մէկ մասը կը կազմէ։ Ասոնցմէ կան որ գեղխ ու փոթորկայոյզ կեանքի մը հոսանքին յանձնուած՝ վաղահաս մահ մը ունեցած են, կան ալ որ մտային խաւարման մէջ իրենց օրերը վերջացուցած են։ Ամէնէն դժբախտը, Քլայսթ՝ իր ձեռքով իսկ կտրած է կեանքի թելը։

Հայնրիխ ֆոն Քլայսթ, որուն ծննդեան հարիւր-յիսունամեակը այժմ մասնաւոր գուրգուրանքով մը կը տօնուի բովանդակ Գերմանիոյ մէջ, ծնած է 18 Հոկտ. 1777ին Ֆրանքֆորթ-ան-տէր-Օտէրի մէջ։ Իր մանկական օրերուն իսկ ի յայտ բերած վառվռուն, ջղային ու զիւրագրգիռ բնաւորութիւնը, դառնութիւններով ու յուսախաբութիւններով լեցուն իր կեանքի ընթացքին, իր ձեռքին մէջ դրած է նաեւ վերջապէս անձնասպանի ատրճանակը։ Իր հանճարին համապատասխան փառասիրութեամբ մը ներշնչուած այս ծայրայեղ ոգին կարճ բայց յուզումնալի կեանքի մը ընթացքին անցած է շատ մը բովերէ. եղած է զինուորական, ուսանող, պաշտօնեայ, օրագրող. սակայն միշտ անյաջող, առանց բարեկամի, ճամբուած իր սիրուհիներէն, արհամարհուած նոյն իսկ իր ծնողքէն։ Զճանչցուած, չգնահատուած հանճարի մը դժբախտ ճակատագիրը։ Ճամբորդած է դէպի Փարիզ, Զուիցերիա եւ Իտալիա։ Բայց ի զո՛ւր։ Կեանքի շարունակական անյաջողութիւններն ու նիւթական թշուառութիւնը զինքը մղած են ի վերջոյ անձնասպանութեան։ 21 Նոյ. 1811ին Փոցտամի մօտ Վանզէյի լճափին վրայ իր վերջին ժամու սիրուհիին՝ Հանրիէթ Ֆօկէլ անուն հիւանդոտ ու յուսահատ կնոջ մը հետ միասին անձնասպան եղած է։ Նախ սպաննած է իր բարեկամուհին ու երկրորդ գնդակն ալ իր սիրտին ուղղած։ Ճիշդ այդտեղ կանգնած շիրիմ մը կը յայտնէ տրամին վայրը ու զոհերուն գերեզմանը։

* *

Քլայսթ՝ Կէօթէի, Շիլլէրի Կրիլփառցըրի եւ Հէպէլի հետ միասին գերման թատերական գրականութեան ամէնէն հզօր հանճարն է։ Իր թատերախաղերէն «Քէթխհըն ֆոն Հայլպրօն»ը «Փէնթէսիլէա»ն եւ «Հոմպուրկի Իշխան»ը, հակառակ կարգ մը թերութիւններու կը յայտնեն թատերագրի իր հանճարեղ ոգին։ Իր նիւթերու ընտրութեամբ Քլայսթ կը պատկանի վիպական դպրոցին. ասպետական նկարագիրներու եւ առաքինութեանց զմայլող մը ան յաճախ կը մատնէ խորհրդաւոր ու երազուն հոգիի մը գաղտնիքները։

Քլայսթի տրամներուն ամէնէն ժողովրդականն է «Քէթխհըն ֆոն Հայլպրօն»ը, իր գլուխ-գործոցն է «Հոմպուրկի Իշխան»ը, իսկ «Փէնթէսիլէա»՝ իր հանճարին ամէնէն ուժեղ ու մոլեգին արտայայտութիւնը։ Ստորեւ համառօտիւ կը վերլուծենք այս երեք տրամները։

«Քէթխհըն ֆոն Հայլպրօն».— Քէթխհըն, զինագործի մը խորթ աղջիկը՝ նոյն ատեն հարազատ աղջիկն է Կայսեր, որ առանց իր ինքնութիւնը յայտնելու, գաղտնաբար, յարաբերութիւն ունեցած է իր մօրը հետ։ Ամէն փորձութիւններէ հեռու, համեստ յարկի մը տակ ապրած այս աղջիկը, իր մանկամարդ տարիքին մէջ յանկարծ անբացատրելի սաստկութեամբ կը սիրահարուի Կոմսի մը, որուն հետ իր ամուսնութիւնը անկարելի է, տրուած ըլլալով երկուքին միջեւ գոյութիւն ունեցող դասակարգի տարբերութիւնը։ Մանկամարդ կոյսը բուռն տարփանքէ մը մղուած՝ ամենուրեք կը հետապնդէ ազնուականը, թէեւ այս վերջինը իրեն հետ արհամարհանքով կը վարուի ու մտադրած է բարձրատոհմիկ աղջկան մը հետ ամուսնանալ։ Քէթխհըն իր մրցակցուհիին լարած թակարդներէն անգիտակցաբար խոյս կու տայ ու երբ վերջապէս իր ինքնութիւնը կը յայտնուի իբր Կայսեր դուստր, ազնուականը զինքը կնութեան կ'առնէ։

«Հոմպուրկի Իշխան»ը — Նափոլէոնի դէմ գերման իշխաններու մղած պայքարի ընթացքին, Հոմպուրկի իշխանը, հակառակ Կայսրընտիր իշխանի հրամանին Ֆէրպէլինի մօտ թշնամիի վրայ յարձակած ու զայն պարտութեան մատնած է։ Պատերազմական ատեանը, սակայն, առանց ճակատամարտի նպաստաւոր ելքը նկատի առնելու, զինքը անհնազանդութեամբ ամբաստանած ու մահուան դատապարտած է։ Իշխանը իր արարքին արդարացումը կը պահանջէ՝ ըսելով որ ճակատամարտի հրամանը տուած է պարտականութիւն մը կատարելու համոզումով։ Նոյն ատեն այն ճակատագրական րոպէին քնաշրջիկի յափշտակութեան մէջ գտնուած ըլլալը կը խոստովանի։ Իշխանին ներում կը շնորհուի ու կ'ամուսնանայ Կայսրընտիր իշխանին աղջկան հետ։

«Փէնթէսիլէա» — Փէնթէսիլէա՝ միասնիներու թագուհին, իր կարիճ ընկերուհիներուն հետ յաղթած է թէ՛ Հելլէններուն եւ թէ՛ Տրովադացիներուն։ Միայն թէ, ըստ հաստատուածներու պատգամին, ան պարտաւոր է ամուսնանալ միայն այն մարտիկին հետ որ իր հետ ունեցած մենամարտի ընթացքին իր ձեռքը ինկած պիտի ըլլայ։ Փէնթէսիլէա, կնամարտիկներու ամէնէն գեղեցիկն ու զօրաւորը, սակայն, բուռն կերպով սիրահարուած է Աքիլլէսի զոր ամենուրեք կը հետապնդէ, զայն իբրեւ վայրի գազան մը իր ցանցին մէջ ձգելու համար։ Միւս կողմէ Աքիլլէս ալ թագուհին ձեռք անցընելով զայն Հէքթորի բախտին արժանացնել կ'ուզէ։ Բայց հրապուրուած կնոջ անսովոր գեղեցկութենէն, կը հետեւի անոր։ Փէնթէսիլէա կը փոխարինէ Աքիլլէսի սէրը, չմոռնալով նոյն ատեն իր սիրահարին յանձնարարել իր ընկերուհիներուն մօտ ծածկել իր պարտուած ըլլալը։ Կեղծիքը շուտով երեւան կ'ելլէ ու Փէնթէսիլէա իր ընկերուհիներուն կշտամբանքին վրայ, կատղած ու գայրացած՝ իր շուներու ու վայրի գազաններու վոհմակները կ'արձակէ Աքիլլէսի վրայ, որոնք բզիկ բզիկ կ'ընեն սիրահետը։ Ջղային ու կատղած կինը իր սիրահարին եղերական վախճանէն վերջ միայն կ'անդրադառնայ իր սխալին ու յուսահատութենէ մոլեգնած կը մեռնի առանց զէնքի ու միայն իր վշտի սաստկութենէն։

Կ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Աթէնքէն կը գրեն թէ դա[…] լիճին մէջ առաջարկուեր է օրէնքէ դուրս հռչակել համ[…] նավար կուսակցութիւնը։ […] նախարարները չեն համաձ[…] նած։ Նոր խորհրդակցութիւն […] պիտի կատարուի։

Ոստիկանութեան ընդհ. հր[…] մանատար Ջօր. Փէցաս ընդա[…] ծակ տեղեկագիր մը ներկայ[…] ցուցած է, համայնավարութեան դէմ կռուելու համար։ Կուսակ[…] էական մասերը.—

Բոլոր երկիրներու մէջ մա[…] նաւոր սպասարկութիւններ կան, որոնք սիստէմատիկ կերպով կը հետապնդեն օտար կասկածելի տարրերը։ Մէկէ աւելի պա[…] ճառներ կան, որոնք անհրաժեշ[…] կը դարձնեն գոյութիւնը կա[…] մակերպութեան մը, որ ի վիճա[…] կի ըլլայ կառավարութեան պա[…] մաղրել կացութեան ամբողջա[…] կան պատկերը եւ անոր ընձե[…] ռել միջոցներ դէմ դնելու համար հաւանական քանդիչ շարժում[…] ներու։ Կանխազգուշական պա[…] ճառներ՝ արգիլելու համար օտար ոճրագործներու մուտքը ընկե[…] րութենէն ներս, ինչպէս նաեւ շատ աւելի ընդհանուր պատ[…] ճառներ, որոնք պետութիւնը պիտի պաշտպանեն օտար պրո[…] պագանդի դէմ։

Մասնաւորապէս Յունաստա[…] նի համար.— որ միշտ եղած է եւ կը շարունակէ ըլլալ օտար պրոպագանդներու ազատ դաշ[…] տը, երկիր մը՝ որուն ոչ միայն ընկերային վարչաձեւը այլ նաեւ պետական գոյութիւնը բազմա[…] լից աշխատանքներու նշանա[…] կէտ կը դառնայ — հրամայա[…] կան պահանջ է մասնաւոր պաշ[…] տպանութեան մարմնի մը ստեղծումը։

Յունաստանի համայնավար հոսանքները, դժբախտաբար, երկրի սահմաններուն մէջ գո[…] յութիւն ունեցող ընկերային եւ տնտեսական վարչաձեւը հա[…] մայնավար վարչաձեւով մը փո[…] խարինելու ձգտումը չէ որ մի[…] այն ունին։ Անոնք կ'ուզեն մի[…] անգամայն երկրին կարեւոր մէկ մասը — Մակեդոնիան եւ Արեւ[…] մտեան Թրակիան — անջատել ինքնավար պետութիւն մը ստեղ[…] ծելու համար։ Հարցը, ընկերա[…] յին գաղափարներու և ըմբռնում[…] ներու շուրջ չէ որ կը դառնայ, այլ աշխատանքի մը՝ որ կը ձգտի հայրենիքը քանդել։

Օտար ազդեցութիւններ ապահովաբար, Յունաստանի մէջ կրնան գտնել՝ ներքին դժ[…] գոհութիւններ ստեղծելու պատ[…] րաստ տարրեր, հետապնդելու համար քաղաքական նպատակ[…] ներ, որոնք ոչ մէկ կապ ունին պետութեան ընկերային ուղղու[…] թեան հետ։ Այս տարրերը յաճ[…] համայնավար կազմակերպու[…] թիւններն են։ Այս կազմակերպու[…] թեանց գործունէութեան և օտար կասկածելի շարժումներուն մօտէն հսկելու անհրաժեշտու[…] թիւնը կը կազմէ հիմը՝ պետա[…] կան ապահովութեան մասնաւոր մարմին մը ստեղծելու կոչուած օրինագծին։

Գործադիր ոչ մէկ ուժ պիտի ունենայ այս պաշտօնատունը։ Ներկայ գոյավիճակը ոչինչ պիտի փոխուի։ Այս պաշտօնատունը մօտէն պիտի հսկէ միայն, ընդհանրապէս կասկա[…] ծելի նկատուած գործակալներու շարժումներուն։

Բայց սակայն ըսելու ա[…] բնական է որ պահանջը զգա[…] ուէր մաքրագործելու պետական պաշտօնատուններն այն տարրե[…] րէն, որոնք իրենց պաշտօնէ[…] հանգամանքը կը շահագործեն օգնելու օտար պրոպագանդին համայնավար գաղափարներու քարոզիչները դառնալու համար.

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒ[…]
"ՅԱՌԱՋ",Ի
ՊԱՐԳԵՒԱԲՈՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵ[…]
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՆԽ[…]

ԽԻՃԱՂ

ՄՈՒՐՃԻՆ ՈՒ ՄԱՆԳԱՂԻՆ ՏԱԿ

Խորհրդային իշխանութիւնը կը տօնէ իր տասնամեակը: Այս առթիւ, Մոսկուայի մէջ՝ կը ներկայացնեն տասը պատկերներ, իբրեւ տասը տարուան գործունէութիւնը յատկանշող:

Մեր կարգին՝ առաջարկենք գեղարուեստական ծրագիր, եթէ ուշ չէ:

Ա. պատկեր.— *Մուրճ մը՝* ...կէն կախուած, տակը՝ բոլոր ...մունք, որոնց գլխուն իջած է, ...ին խօթելու համար գաղափարական ծննդ գամեր:

Բ.) *Մանգաղը* որ գործելու համար, եղանակ չի ճանչնար. կը հնձէ անընդհատ ամառ ու ձմեռ, գարուն եւ աշուն:

Դասակարգային պայքարը

Գ.) *Երկրէն ներս.*— կմախքներ անոնց որ ինկան մուրճին ու մանգաղին տակ. դէզին վրայ գրուած ոսկորէ գիրերով. «փա՛ռք յաղթութեան»:

Դ.) *Երկրէն դուրս.*— Գ. Միջազգայինը ծնրադիր՝ Ոսկի Հորթին առջեւ:

Ե.) *Խաղաղութիւնը.*— Լէնին Գրաբուխի բերնով. կը փորձէ կրակ ժայթքել Եւրոպայի եւ Ասիոյ վրայ. մուխը միայն կը տարածուի. իսկ կրակը կ'իյնայ իր շուրջը, երկրին վրայ:

Զ.) *Ազատութիւնը.*— երկաթէ պատ մը. վրան՝ Մայր-Հայաստանը, շուրջը շղթայ մը՝ որուն ծայրերը չեն տեսնուիր:

Է.) *Եղբայրութիւնը.*— կայէնի պատկերը:

Ը.) *Հաւասարութիւնը.*— վերը՝ գործավարներու խորհուրդը եւ ցեկան բազմած ճոխ սեղանի մը շուրջ. վարը, ամբոխը քրտինք կը թափէ ընդարձակ աւազանի մը մէջ, բանւոր-իշխաններու օգանքին համար:

Թ.) *Ծինարարութիւն.*— երկրին բոլոր գործարանները քանդուած. անոնց քարերով. շինուած է հսկայ բանտ մը, ամփոփուն, որուն ճակտին վրայ գրուած է. «Մուտքը ազատ, ելք չունի:»

Ժ.) *Պոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը.*— ձերմակ ալիք մը՝ երկաթ վանդակի մէջ:

Այս ծրագրիս մէջ, որ եւ է փոփոխութեան յոյս չունիմ:

Բայց վստահ եմ թէ՝ օր մը, լաւ փորձառութեան մը կ'արժանանամ խորհրդային իշխանութեանց կողմէ, եթէ անոնց ձեռքը իյնամ:

ԽԱՐՏՈՅ

2 ՄԻԼԻՈՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Ծերակոյտին Ելեւմտական Յանձնաժողովը վաւերացուց ողիմպիական խաղերուն յատկացուած վարկը, որ կը հասնի 2 միլիոն ֆրանքի:

ՕԳՏՈՒԵՑԷ՛Ք

Յառաջի մրցանակաւոր բաժանորդութենէն, քանի՛ ուշ չէ: Նուէրներու ցանկը տեսնել Դ. էջ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Այս օրերս մեծ աղմուկ հանած է Դաշնակիցներու յանձնաժողովին վճարման ընդհանուր գործակալ Փարքըր Կիլպըրթի հեկտ. 20 թուակիր յիշատակագիրը՝ Գերմանիոյ վճարելու կարողութեան մասին: Կիլպըրթ այս յիշատակագիրը պատրաստած էր գերման ելմտական նախարարութեան խնդրանքով՝ «Գերմանիոյ ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար այն վտանգներուն վրայ, որոնք, իր կարծիքով, կրնան առաջ գալ գերման տնտեսութեան եւ Տօըսի ծրագրին գործադրութեան համար, Գերմանիոյ ելմտական եւ վարկային ներկայ քաղաքականութեան հետեւանքով»:

Յիշեալին համաձայն, մօտ ատենէն տնտեսական տագնապ մը անխուսափելի է Գերմանիոյ մէջ:

Գերման կառավարութիւնը պէտք եղածին պէս չհամեմատափակելով իր ծախքերը, կը վտանգէ իր ելմտացոյցին կայունութիւնը, մինչ Փորձագէտներու ծրագրին համաձայն, Գերմանիոյ վերականգնումին անկիւնաքարը կը կազմէ ելմտացոյցին հաւասարակշռութիւնը:

Ներկայիս կացութիւնը թեթեւօրէն բարւոքած է հասոյթներու յաւելման եւ գործադրկութեան նուազումին հետեւանքով: Սակայն գործերու մէջ ո եւ է հակազդեցութիւն հաւանաբար պիտի պակսեցնէ հասոյթները եւ պիտի աւելցնէ ծախքերը՝ գործադրկութեան առթիւ տրուելիք նպաստներուն հետեւանքով:

Այս պայմաններուն տակ, ժամանակը չէ ելմտացոյցին վրայ աւելցնելու տեւական նոր ծախքեր:

Ընդհանուր առմամբ, գերման կեդրոնական կառավարութեան եւ ուրիշ հանրային իշխանութեանց կողմէ ձեռք առնուած միջոցները տնտեսական կեանքին վրայ իրենց հակազդեցութեամբ կոչուած են արտադրութեան ու վաճառման գիները բարձրացնելով ապրուստի սղութիւն առաջ բերել: Գիներու բարձրացման ձգտում կայ արդէն ժասամբ՝ զանազան ղըլխաւոր նիւթերու վրայ դրուած բարձր. մաքսերու պատճառով: Ատիկա աւելի եւս պիտի շեշտուի, եթէ ինչպէս հիմա հաւանական կը թուի, մէկ կողմէն առհասարակ առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի, միւս կողմէ երկաթուղիի գիներն ալ բարձրանան:

Այս բոլոր միջոցները կը ձգտին աւելցնել արտադրութեան գիները:

Փարքըր Կիլպըրթ յետոյ մանրամասնօրէն կը քննէ Ռայխսպանքի հետապնդած քաղաքականութիւնը եւ միւս դրամատուններու անոր հակառակ բռնած ընթացքը ու կ'եզրակացնէ որ եթէ այս ընթացքով շարունակուի, հետեւանքը դէշ պիտի ըլլայ: Աւելի անհրաժեշտ է հետապնդել ողջմիտ քաղաքականութիւն մը, որ հիմնուած ըլլայ կանոնաւոր տնտեսական զարգացման մը սկզբունքներուն վրայ, խուսափելով չարաչար գործածել պետական դրամները:

** Գերմանիոյ ելմտական նախարար Քէօհլէր պատասխանելով Փարքըր Կիլպըրթի, կ'ըսէ թէ համաձայն է իրեն հետ այն կէտին շուրջ թէ՝ անհրաժեշտ է զարգացնել Գերմանիոյ բոլոր արտադրողական ուժերը:

Դրամական կայունութենէն ի վեր տնտեսական բարւոքումը ցոյց կուտայ թէ Գերմանիոյ կնքած ներքին եւ արտաքին փոխառութիւնները հ, միական նպատակներու գործածուած են: Արտաքին փոխառութիւնները՝ համեմատելով իրր գրաւ դրուած արժեթուղթերուն եւ արտադրութեան հետ՝ մտահոգութեան ո եւ է պատճառ չեն տար:

Անոնք կը համապատասխանեն Գերմանիոյ ներածումներուն: Գերմանիոյ տնտեսական քաղաքականութեան նպատակը պէտք է ըլլայ երկու կողմէն ալ պակսեցնել առեւտրական կշիռը:

Յուլիս ամիսէն ի վեր արտածման պակասը 100էն 16 նուազած է: Ամէն պարագայի տնտեսական տագնապի վախ չկայ:

Գերմանիոյ արտածումները աւելի եւս պիտի շատնան, եթէ պահանջատէր երկիրներու շուկաները բացուին գերման ապրանքներուն առջեւ, ատոր համար ալ մաքսային պատնէշները պէտք է վերցուին:

Միւս կողմէ Գերմանիոյ ներածումները պիտի պակսին, եթէ աւելնայ երկրագործական արտադրութիւնը, այդ ալ կարելի է՝ երբ շատնան երկրագործութեան յատկացուած դրամագլուխները:

Նախարարը յետոյ տեղեկութիւններ կուտայ գերման քաղաքներու եւ նոր համայնքներու ելմտական կացութեան վրայ:

Եզրակացնելով կ'ըսէ թէ Գերմանիա բացարձակապէս կապուած կը մնայ Լոնտոնի համաձայնութեանց: Նոյնպէս Տօըսի ծրագիրը կը նկատէ իբրեւ միջոց մը հատուցումի խնդիրը լուծելու եւ կ'ուզէ ուղղամտօրէն գործադրել զայն: Ու կը յուսայ թէ միւս պետութիւններն ալ պիտի աջակցին իրեն ատոր մէջ:

ՀԱՅԵՐԸ ՔՈՐՖՈՒԻ ՄԷՋ

Քորֆուէն կը հաղորդեն թէ, տեղւոյն հայութիւնը հետզհետէ կը հեռանայ անկէ, գլխաւորաբար դէպի Մարսիլիա ճամբորդելով:

Միս Պըրճըրի հաստատութեան մէջ գտնուողներէն զատ, հազիւ այժմ 5—6 հայ ընտանիքներ մնացած են: Ասոնցմէ զատ կան 20 — 30 որբեր ալ, որոնք իբր արհեստաւոր կ'աշխատին այնտեղ: Ասոնց ամէն կերպով կ'օգնեն ու հոգածութիւն ցոյց կուտան Պատ. Ճէճիզեան եւ իր տիկինը:

ՊԱՅՔԱՐԸ ԿՈՄՈՒՆԻԶՄԻ ՄԷՄ

Յունաստանի ոստիկանութեան ընդհ. քարտուղարը Գ. Փէցաս վարչապետին յանձնեց՝ կոմունիստները հետապնդելու համար պատրաստուած մասնաւոր օրինագիծը:

Կոմունիստներու դէմ ձեռք առնուած միջոցներուն հետ զուգահեռաբար, կառավարութիւնը որոշած է կտրուկ եւ արմատական միջոցներ ձեռք առնել, արգիլելու համար քօմիթաճիական հրոսախումբերու մուտքը հելլէն հողէն ներս:

Այս որոշումը գործադրելու համար, վարչապետը հրահանգեց պատերազմական նախարար զօր. Մազարաքիսին անմիջապէս Մակեդոնիա մեկնիլ:

** Թավալայէն կ'իմացնեն թէ, անցեալ օր ձերբակալուած կոմունիստները աքսորուած են Կիկլադեան կղզիները:

Հակառակ ձեռք առնուած միջոցներու եւ երկարատեւ խուզարկութեանց, ոստիկանութիւնը դեռ չէ կրցած ձերբակալել, աքսորելու համար փնտռուած համայնավարները: Եւ յանձնարարուած է որ թափեն անհրաժեշտ ջանքերը, փախստականները գտնելու եւ ձերբակալելու համար:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ինչպէս գրուած էր, Կիրակի օր Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղի Ֆութպոլի Ա. խումբը կարեւոր յաղթանակ մը տարաւ F. C. Dyonisienի Ա. խումբին դէմ 1—4 նշանակէտով:

Ֆրանսական խումբը Փարիզի լաւագոյն խումբերուն կարգին կը պատկանի եւ կարեւոր յաղթանակներ տարած է: Հակառակ անձրեւոտ օդին, մեր խումբը երկու պահեստիներով դաշտ ելաւ: Ա. կիսախաղին գնդակը երկուստեք տարուբերուելէ յետոյ, Ս. Կարապետեան յաջողեցաւ զօրաւոր հարուածով մը Ա. նշանակէտը շահիլ, որմէ յետոյ Ֆրանսացիները կրկնապատկելով իրենց ջանքերը, յաջողեցան շահիլ մէկ նշանակէտ:

Բ. կիսախաղին մերինները աւելի եռանդով եւ յաղթելու կամքով սկսան շարունակել խաղը: Տաճատին փասով Ս. Կարապետեան հարուածեց՝ ապահովելով Բ. նշանակէտը: Տասը վայրկեան վերջ նոյն Ս. Կարապետեան զօրաւոր հարուածով մը բրաւ Գ. նշանակէտը: Այս արդիւնքէն վերջն էր որ մերինները շատ նուրբ եւ արագ խաղարկութեամբ մը կատարելապէս նեղ վիճակի մը մատնեցին հակառակորդ բերդը: Ֆրանսացիները իրենց սեղմուած վիճակին մէջ կորովի ջանքեր կ'ընէին արգիլելու մեր յառաջապահներուն յառաջխաղացումը: Աշոտի մէկ լաւ փասին շնորհիւ Ս. Կարապետեան չորրորդ անգամ ըլլալով գնդակը մտցուց անոնց բերդին մէջ: Ֆրանսացի բերդապահը ժամանակ չունեցաւ զայն նշմարելու եւ մրցումը վերջացաւ 1ի դէմ 4 նշանակէտով մերիններուն յաղթութեամբը:

Գնահատելի խաղարկութիւն մը ունեցան մեր խաղացողները եւ կրցան մեծ եռանդով ու յաղթելու կամքով շարունակել խաղը: Մեր պաշտպանողական գիծը իր ամուր եւ փորձառու խաղերով մեծ դեր ունեցաւ սոյն յաղթանակին մէջ: Մասնաւորապէս բերդապահ Տէվէճեանի, Մկրտիչի, Գամէրի եւ Հրայրի ջանքերը գնահատութեան արժանի էին: Յառաջապահներու գծէն Ս. Կարապետեան՝ մեր ամենալաւը՝ ինչպէս ամէն ատեն, այս անգամ եւս նշանաւոր էր իր նուրբ խաղով եւ զօրաւոր հարուածներով: Աջ եւ ձախ ծայրերը, Պարոյր եւ Տաճատ՝ մեր սպասածէն աւելի լաւ խաղարկութիւն մը ունեցան, իրենց ճարպիկ եւ արագ խաղով գնահատելի էին: Աշոտ եւս գնահատելի էր իր արագ եւ անվախ խաղով:

** Նոյն օրը Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պահեստի խումբն ալ յաղթանակ մը տարաւ St. Mandéի Ա. խումբին դէմ 0—4 նշանակէտով: Պահեստի խումբը որ ճկուն եւ ճարպիկ խաղացողներէ կը բաղկանայ, եռանդուն խաղարկութիւն մը ունեցաւ: Ապայ խոստումնալից տղաքներ են, որոնք իրենց շարունակական խաղերով յառաջիկային պիտի կարողանան Ա. խումբին կազմին մէջ տեղ գրաւել:

Գ. Գասապեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՁԸ ՄԷԹՐՈՅԻՆ ՄԷՋ.— Փորթ Վէրսայլի մէթրոյին սանդուղներէն օձ մը վար կը սողար, սարսափի մատնելով անցորդները: Մարդ մը, որ կենդանի կը խաղցնէր տօնավաճառներուն մէջ, սակառի մը մէջ դրած էր հսկայ օձ մը, որ երբ տեսաւ շնիկի մը անցնիլը, յարձակեցաւ վրան եւ վիրաւորեց զայն: Յետոյ սողալով, ջուրի պէս քալեց սանդուղներէն վար: Ոստիկանները հասան եւ վերարկու մը նետելով վրան, յաջողեցան կապել:

ԵՐԱԽԱՅ ՄԸ ԽԵՂԴՈՒԱԾ.— Ընճէօի մէջ, քօֆֆիի ընտանիքը ցորեկին ճաշի էր նստեր: Անոնց մօտ կ'եռար կաթսայ մը, ուր կը պատրաստուէր խոզերուն կերակուրը: Երկու տարեկան երախայ մը արկածով ինկաւ կաթսային մէջ: Երախան մեռաւ:

ԿՆՈՋ ՀԱՄԱՐ.— Ալպոյ փողոց: Ընցորդնե՛ր, մէկը դէպի վար, միւսը դէպի վեր, վերջ չունի, մի հարցեր:

Ցանկարծ, երիտասարդ մը, մատներուն մէջ ատրճանակ մը: Կրակեց խենթի պէս, հինգ անգամ: Ու երիտասարդ մը, գլխէն վիրաւոր, թաւալեցաւ ու ինկաւ: Մեռած էր: Ոճրագործը չփախաւ, սպասեց որ ոստիկանները գան եւ զինք առաջնորդեն ոստիկանատուն: Հոն յայտարարեց թէ չէ կրցած հանդուրժել իր զոհին խարէութիւններուն եւ որիկայութիւններուն, սպաննած է զայն կատաղութեան վայրկեանի մը մէջ:

Ջոհը կը կոչուի Տոմէնիքօ, իտալացի ինչպէս ոճրագործը, նախապէս ընկերացած էն իրարու առեւտուրի համար, սակայն Տոմէնիքօ, փոխանակ խելքը գործին տալու, տուած էր ընկերոջը՝ Հումպէրթոյի կնոջ: Հումպէրթօ, դրամական ու պատւոյ հարցերուն մէջ խաբուած ըլլալը տեսնելէ յետոյ, սպաննած էր զայն:

ՈՐՍԸ ՍՈՒԳԻ ՆՍՏԱՒ.— Վիլմօնպլի մէջ, Թօվէ հազկերոյթի կանչեց իր բարեկամները, Շնոր եւ Ժամէն: Երբ փորերը կշտցան, որոշեցին որսի երթալ մօտակայ անտառին մէջ, ուր որսը արգիլուած է:

Նախշուն հաւեր կան հոն, բայց պահապաններ ալ կան: Առաջին իսկ հրացանաձգութեան, պահապանները վազեցին հասան: Գիրկընդխառն կռիւ մը տեղի ունեցաւ, որ շատ երկար տեւեց, արիւն քրտինք մտան բոլորը, եւ վերջապէս պահապանները յաջողեցան ձերբակալել որսորդները, դրին իրենց անձնական կառքին մէջ եւ տարին բանտ:

ՈՎԿԻԱՆՈՍԸ ԿՏՐԵՑ ՄԷԿ ԹՈՒԻՋՔՈՎ.— Ամերիկացի աղջիկները շատ հետաքրքրական են: Ինչե՛ր չեն ըներ, կան որ Նիւ Եորքէն կը թռչին ուղղակի Փարիզ, առանց իրենց մօրը,— եւ եթէ ամուսնացած են,— իրենց ամուսինին լուր տալու: Ուրիշներ ալ աւազակախումբերու պետ դարձած են:

Օրիորդ Պարրէթ չէր կրնար ովկիանոսը կտրել օդէն: Ուստի գտաւ միջոցը: Շիշ մը առաւ, իր հասցէն գրեց ու դրաւ մէջը: Յետոյ նետեց ծով, Նիւ Եորքի առջեւ: Սպասեց տարի մը:

Առտու մը նամակ մը ստացաւ: Շէրպուրկէն ձկնորս մը կը գրէր թէ օրիորդին շիշ-նաւակը հասած է Շէրպուրկ, ողջ առողջ: Օրիորդը ուրախութենէն ցատկեց, ուրեմն իր շիշն ալ կտրած էր ովկիանոսը, մէկ թռիչքով: Այժմ շիշին կը մնայ պատմել իր ոդիսականը:

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ին հետ, ընտիր գիրքեր ալ պիտի ստանաս, տարեկան կամ վեցամսեայ բաժանորդագրուելով մինչեւ դեկտ. 31:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՃԻՒՃԻՆՍՔԻԻ ՀԵՏ

Զիս հրաւիրեց, որ քովի սենեակը երթամ իրեն հետ: Իր սեղանին առջեւ տեղ գրաւեց, զիս իր դէմը նստեցուց եւ անմիջապէս անցաւ գործի:

— Համաձայնութեան միջոցներուն մէջ. ըսաւ, կայ հատ մը, որ չի կրնար ձեզ անտարբեր ձգել: Գիտէք թէ՝ ձեզի հետ մէկտեղ, իմ հին բարեկամիս Կօթլիպի տան մէջ ձերբակալուեցան նաեւ Քարասօֆ եւ Կոստանդինովիա: Կ'ենթադրէք անշուշտ թէ ի՛նչ բախտ պիտի արժանացնեմ զիրենք:

Պահ մը կանգ առաւ, յետոյ անփութօրէն, երբ թէ կը խաղայ, աւելցուց.

— Ի՞նչ պիտի ըսէիք եթէ զանոնք շնորհի արժանացնէի:

— Անհունօրէն երախտապարտ պիտի ըլլայի ձեզ հանդէպ, բայց չեմ տեսներ թէ...

— Չէ՞ք տեսներ, պոռաց, ոտքի ելլելով, որ ձեզի միջոց մըն ալ կուտամ, վերջինը, որու շնորհիւ պիտի կրնաք փրկուիլ ձեր կացութենէն...

— Ա՛հ. լա՛ւ, ըսի, ձեր մեղսակցին կողմէ առաջարկը քիչ առաջ ուրիշ կերպով ներկայացուեցաւ: Ուրիշ խօսքով, կեանքս ինծի կը շնորհէք, պայմանաւ որ մատնեմ. բայց զիս ձեր ձեռքին տակ ունենալու համար, իբր պատանդ՝ բանտին մէջ կը պահէք Քարասօֆը եւ Կոստանդինովիան: Զիս որո՞ւ տեղ կը դնէք. եւ ինչպէ՞ս կրցաք ենթադրել թէ պիտի կրնաք նման ծուղակի մը մէջ ձգել զիս:

— Հաւատացէք թէ՝ ծուղակ չկայ եւ եթէ հաւատարմօրէն ծառայէք...

— Պա՛հ, որո՞ւ կը հաւատացնէք թէ՝ դուք Ֆէլիքս Ճերճինսքի՝ Գերմանիոյ թշնամի էք. ձեր բոլոր շարժումները, ձեր բոլոր խօսքերը հակառակը կը հաստատեն. եւ եթէ համարձակիք...

— Ի՞նչ պիտի ընէիք:

— Պիտի ըսէի թէ.— որովհետեւ այդ է համոզումս,— դուք աւելի գերման էք քան նոյնինքն Ս...

Ցեղէն վեր ցատկեց:

— Եթէ ձեզի հաստատեմ թէ, ըսաւ ինծի հակելով, աւելի վատ թշնամի մը չունիմ քան այն՝ որուն անունը տուիք...

Զարմացած իրեն կը նայէի, որովհետեւ յաճախ չէի կրնար հաւատալ՝ ան շարունակեց.

— Հաւատացէք որ այդպէս է. նոյն իսկ աւելի առաջ կ'երթամ: Այսօր այնքա՛ն կ'ատեմ Գերմանիան, որքան կը սիրէի երէկ:

— Կարելի՞ է գիտնալ թէ ինչո՞ւ:

— Որովհետեւ Ս... որ, կը խոստովանիմ թէ իմ վարպետս եւ բարեկամս եղաւ, համագերմանական խմբակին ձեռքի խաղալիքն է:

— Շատ ուշ էք հասկցեր:

— Անշուշտ. բայց լաւ գործելու համար, մարդ բնաւ ուշ մնացած նկատելու չէ ինքզինքը:

— Թոյլ տուէք որ ընդմիջեմ ձեզ. ի՞նչ գանգատ ունիք Ս.ի դէմ:

Սարսռաց, յետոյ, այլանդակ ակնարկ մը նետելով ինծի, ըսաւ.

— Կուզէի որ թղթախաղը բաց խաղանք: Լա՛ւ. մանաւանդ որ եթէ իմ ծառայութեանս մէջ չմտնէք, ասկից մեկնելէ յետոյ, պիտի երթաք տանջուելու, կրնամ ուրեմն ձեզի հետ բաց սրտով խօսելու հաճոյքը շնորհել ինքզինքիս: Ս...ի դէմ երկու գանգատ ունիմ.

1.— Սովետական Ռուսիոյ դէմ կազմակերպած է ամէնէն ահարկու գործակցութիւնը:

2.— Զայքովսքիի գործը մէջտեղ հանեց, որպէս զի շինծու մեծ դքսուհիի մը հետ ամուսնացնելէ յետոյ գերման իշխան մը, զայն Ռուսիոյ գահը բարձրացնէ:

— Բայց, Տիկին Տորիցքիի մասին է որ կը խօսիք, գոչեցի:

— Վա՛յ, այդ գործէն լուր ունիք ուրեմն:

— Կարգ մը մանրամասնութիւններ միայն գիտեմ:

— Լաւ ուրեմն. ահա թէ ի՛նչ երեւակայեց Ս.: Չեմ գիտեր ինչպէս, գտեր է կին մը, Զայքովսքի եւ ոչ թէ Տորիցքի անունով, որ զարմանալի կերպով կը նմանի Մեծ Դքսուհի Անասթասիայի եւ մտադիր է Զայքովսքին ներկայացնել իբր Մեծ Դքսուհին. եւ եթէ յաջողէր մեզ տապալել, զայն պիտի դնէր Ռուսիոյ գահին վրայ, իշխանի մը հետ կարգելէ յետոյ:

— Բայց, վստա՞հ էք թէ այդ տիկին Զայքովսքին՝ նոյն ինքն Մեծ Դքսուհին չէ:

— Բացարձակապէս եւ ահա թէ ինչո՛ւ:

Ոտքի ելաւ եւ թաքնուած երկաթեայ արկղիկ մը բանալով, անկից տուփ մը հանեց, զայն դրաւ իր գրասեղանին վրայ: Յետոյ ըսաւ.

— Նման պարագաներու մէջ, երկու փաստեր աւելի կ'արժեն քան մէկ փաստը: Արդ՝ ո՛չ միայն մատնագրոշմները տարբեր են...

— Ներողութիւն, ինչպէ՞ս կրցաք իսկական Մեծ-Դքսուհիին նշանները ձեռք անցընել:

Խորամանկ կերպով ժպտեցաւ.

— Ձեզմէ զատ, ուրիշ ոեւէ մէկուն պիտի պատասխանէի. գաղտնի՛ք. բայց ձեզի չպիտի կրնամ նոյնը ընել: Երբ Եքաթերինպուրկի մէջ բանտարկուած էր, կայսերական ընտանիքը ենթարկած էի մեր լաւագոյն ոստիկաններէն մէկուն հսկողութեան: Անոր շնորհիւ է որ կրցած եմ անոնց իւրաքանչիւրին մատնագրոշմը ունենալ:

(Շար.)

Թրգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Բանակցութիւնները կնճռոտեցան Սըր Հէնրի Տէթէրտինկի եւ Նիւ Եորքի Սթանտարտ Օյլ ընկերութեան միջեւ ռուսական քարիւղ գնելու մասին ծագած վէճին պատճառաւ։ Սակայն այժմ բոլոր դժուարութիւնները հարթուած են։

Մուսուլի շրջանին քարիւղը շահագործելու իրաւունքը Իրաքի կառավարութենէն ստացաւ Թըրքիշ Փեթրոլիոմ ընկերութիւնը, որուն հիմնադիրն է հայ դրամատէր մը (Տ. Խ.— Գալուստ Կիւլպէնկեան) եւ որուն կը պատկանի արտադրուած քարիւղին 100ին 5ը, իր մենաշնորհի բաժինը։ Այս ընկերութիւնը բացարձակ իրաւունքներ ունի շահագործելու 24 կոռը հողի քարիւղները, չորս քառակուսի մղոն տարածութեամբ եւ հինգ տարուան ընթացքին։

Թղթակիցը կ'աւելցնէ որ տակաւին երկու շաբաթ առաջ, Թըրքիշ Փեթրոլիոմ ընկերութիւնը քարիւղի կարեւոր աղբիւր մը գտաւ։

Տասնամեակի տօնախմբութիւնները

Երկուշաբթի օր Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցան աննախընթաց հանդէսներ։ Կարմիր հրապարակին վրայ Լէնինի դամբարանին առջեւ զօրանցք կատարեցին կարմիր բանակէն 30,000 զինուորներ։ Զօրանցքին կը նախագահէր Քալինին, որ ըսաւ. — Ամբողջ աշխարհ Սովետներուն դէմ էր, բայց մենք մեր ուժը զգացուցինք ամբողջ աշխարհի։

Քալինինի ճառը ողջունուեցաւ Կրէմլինէն արձակուած թնդանօթներով. հետեւազօրքերը թանձր մուխի մէջէն կը քալէին, գլուխնին դրած ֆրանսական տիպի գլխանոցներ. կովկասեան հեծելազօրքը սուսերամերկ կ'արշաւէր, ետեւէն կուգային թնդանօթաձիգները։ Ամէնէն վերջ կուգային թիւրքմէն հեծեալները եւ զինուորական նուագախումբերը։

Զօրանցքէն վերջ սկսաւ քառորդ միլիոն աշխատաւորներու թափօրը։ Առջեւէն կը տարուէր կանաչ կտաւէ երկգլխանի հսկայ վիշապ մը. գլուխներէն մէկը կը ներկայացնէր սըր Օսթըն Չէմպըրլէյնը, ակնոց մը աջ աչքին, միւսը՝ Մուսոլինին։

Քաղաքի շատ մը թաղերուն մէջ Թրոցքիի կողմնակից ընդդիմադիրները փորձեցին ցուցարարներու ուշադրութիւնը հրաւիրել, սակայն ընդհանուր ծիծաղի եւ թշնամական վերաբերումի արժանանալով, փութացին քաշուիլ։

⁂ «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ թափօրին մասնակցող աշխատաւորներուն թիւն էր մէկուկէս միլիոն։ Գիշերը ամբողջ քաղաքը լուսազարդուած էր եւ ժողովուրդը լեցուց թատրոնները, ուր յոբելեանական հանդէսներ կը տրուէին։

Նոր խուճապ Պերլինի սակարանին մէջ

Երկուշաբթի օր Պերլինի սակարանին մէջ առաջ եկաւ կարեւոր անկում մը, որ շուտով խուճապի վերածուեցաւ։ Կարգ մը արժեթուղթեր 100ին 13էն մինչեւ 46 անկում ունեցան։ Այս անկումը կը վերագրուի Փարքըր Կիլպըրթի յիշատակագրին եւ այդ առթիւ արտասահմանի, մասնաւորապէս Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ տրուած մեկնութիւններուն։

Կիլպըրթի յիշատակագիրը արդէն իր ազդեցութիւնն ունեցած է Գերմանիոյ մէջ։ Ելմտական Նախարարը միջոցներ ձեռք առած է կարեւոր խնայողութիւններ ընելու համար։

Կղզիի հնութիւնները վաւերական

Եօթը գիտնականներէ բաղկացած միջազգային յանձնախումբը Շաբաթ օրուընէ ի վեր պեղումներ կը կատարէ Վիշիի մօտ՝ Կլոզէլի ծանօթ հողին վրայ։ Երեւան հանուեցան կարգ մը առարկաներ, որոնց հռոմէական շրջանէն մնացած ըլլալուն մասին՝ հաստատ նշաններ կան։ Կը կարծուի թէ գտնուած հնութիւնները բոլորն ալ վաւերական են։

Ամերիկայի ողողումները

Միացեալ Նահանգներու մէջ բազմաթիւ շրջաններու ողողումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Ջուրերը կը խուժեն դէպի ճարտարարուեստի կեդրոնները եւ աղէտները իրար կը յաջորդեն։ Ջուրի ճնշումին տակ ամէն օր նոր թումբեր կը պայթին եւ ջուրերը քշելով իրենց առջեւ հանդիպած ամէն բան, կը յառաջանան դէպի քաղաքները։ Կարելի չէ գուշակել թէ ո՛րքան պիտի տեւեն ողողումները, որովհետեւ բարձունքներու վրայ անձրեւն ու ձիւնը կը շարունակեն։

Սփրինկֆիլտի մէջ 10,000 հոգի առանց ապաստանի մնացած են։ Գլխաւոր ճամբաները ողողուած են եւ պրուարձանները ջուրերու տակ են։ Ուինուսքիի շրջանին մէջ 62 հոգի խեղդուած են։

Ամէն կողմէ լուրեր կը հասնին թէ ջուրերը փճացուցած են բազմաթիւ գործարաններ. երկարատեւ գործադրկութենէ կը վախցուի։ Նիւ Հէմփշայրի մէջ բոլոր գործարանները կանգ առած են՝ փոխադրութեան ճամբաներու փակուելուն հետեւանքով եւ Նահանգին չորս հինգերորդ մասը կզզիացած է աշխարհի միացեալ մասէն։

Մինչեւ հիմա մասամբ քանդուած են մօտ քսան քաղաքներ։

Պոսթընի մէջ կացութիւնը շատ գէշ է։ Երկաթուղային հաղորդակցութիւնները խզուած ըլլալով, սովէ կը վախցուի։ Ներկայիս ուտելիքի նիւթերուն 100ին 90էն զրկուած է։

Յարձակում մը պոլշեւիկներու դէմ

Շանկայէն կը հեռագրեն թէ մօտ երեք հարիւրհակապոլշեւիկ Ռուսեր գիշերանց յարձակում գործեցին խորհրդային հիւպատոսարանին վրայ։ Պոլշեւիկ պաշտօնեաները ինքնապաշտպանութեան դիմեցին ատրճանակներով, սպաննեցին մէկ եւ վիրաւորեցին տասը հոգի։

Կիւսթավ Հէրվէ ասպարէզ կուգայ

Կիւսթավ Հէրվէ, յայտնի նախկին ընկերվարականը, որ պատերազմէն ի վեր դաւանափոխ եղած է և «Լա Վիքթուար» թերթին մէջ ազգայնամոլ քաղաքականութիւն կը վարէ, «Ազգային ընկերվարական» անուն կուսակցութիւն մը կազմեց եւ ասպարէզ իջաւ՝ անձամբ եւ հրապարակով քարոզելու համար իր գաղափարները։ Երէկ գիշեր Վակրամի սրահին մէջ տուաւ իր առաջին դասախօսութիւնը։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՊԱՆԻՈՅ նախկին ելմտական նախարարը, Քամպօ, Գերմանիոյ մէջ Պոթթիչէլլիի մէկ նկարը գնեց 5,200,000 ֆրանք։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ երկրաշարժին աղէտեալներուն համար մինչեւ հիմա հանգանակուած է 18,000 անգլ. ոսկի (2,232,000 ֆրանք)։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Պարիս Թագաւորը Սոֆիա վերադարձաւ

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն մեր ծանօթ յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով։ Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 Ֆր.). 3. Խորհուրդներու Մեհեանը, Յ. Օշականի (20 Ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 Ֆր.). 5. Մեր Խաչը, Տօքթ. Ս. Սալբիի (8 Ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 Ֆր.). 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 Ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 Ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 Ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 Ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 Ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 Ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 Ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 Ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆիի (10 Ֆր.). 16. Բժիշկին Գիրքէն Փրցուած Էջեր, Տօքթ. Սեւակի (10 Ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 Ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 Ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 Ֆր.). 20. Դատաստանական Խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 Ֆր.). 21. Ի՛նչ պատմեց Թրէքոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տօքթ. Գրիգորեանի (6 Ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 Ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 Ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Ջրուցատրութիւն (15 Ֆր.) ·25. Ջարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 Ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ Ֆրանսերէն Լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 Ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 Ֆր.)։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔԸ ԱՆԿԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, Enghienի Salle des Fêtesի մէջ կը ներկայացնէ՝ ԺԱՆ ԷՔԱՌԻ **ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՐԸ** (4 արար)

Կը մասնակցին՝ տիկիններ Ս. Յ. Ալիքսանեան, Ս. Նշանեան, Օր. Անահիտ եւ Գ. Փափազեան։ Պ. Պ. Ե. Թօլաեան, Տ. Նշանեան, Վ. Սվաճեան, Ա. Գմբէթեան եւն.։

ԳԻՆԵՐԸ 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը այժմէն կարելի է հայթայթել Պ. Հ. Զահրէճեանէ։

Յաջորդ ներկայացումը՝ Փարիզ՝ Ալպէր Ա. Թատրոնը, 26 Նոյ. Շաբաթ գիշեր։

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Ուրբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Սինէմա Նովէլթիի մէջ
դերասան ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ իր Տէսինի խումբով
կը ներկայացնէ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի հռչակաւոր

"ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ"Ը

ԳԻՆԵՐԸ 5 եւ 3 ՖՐԱՆՔ

ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ՁԵՐ ՏՈՄՍԵՐԸ

Նոյն ներկայացումը 13 Նոյեմբ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, պիտի բեմադրուի փոն տը Շէրի ի Սալ Թուխանոնի մէջ։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շավիլ-Վիրօֆլէի մ.ճղ.ին կողմէ
Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին
Maison des Enfants, Ave. des Combattants, Viroflay

Կը մասնակցին ՍԻՓԱՆ երկսեռ երգչախումբը և հայ և օտար արուեստագէտներ, կովկասեան եւ հայկական պարեր, նուագ, մեներգ եւ արտասանութիւն։ Կը մասնակցի Թառիստ Աբգար Սայաթ Նովայի հագուստով։

Հայ սկաուտներ պիտի սպասեն կայարանները։

Թռամուէյ թիւ 1. իջնել Aux Arcades, Viroflay, շոգեկառք առնել՝ Montparnasse, Invalides եւ St. Lazarէն, իջնել Viroflay.

ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐՆԵՐՈՒ

Պարերը կը ղեկավարէ Ս. Թէրզեան (Սթեփ)
Նոյ. 19 Շաբաթ գիշեր, Salle des Fêtes, Mairie de XVme
Մէթրօ Vaugirardին դիմացը. ժամը 8.30էն մինչեւ կէս գիշեր
Սմոքինկը պարտաւորիչ չէ։ Մուտք 7 Ֆր.։ Պիւֆէի ծախք չկայ

ՕՐ. ՎԵՀԱՆՈՅՇ ՏԻՒՅՄԷՃԵԱՆ
ԵՒ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԳԱՐԱՊՕՂՈՍԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ
6 Նոյ. 1927, Առնուվիլ լէ կօնէս

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՌԱՋԻ գրական երեկոն վաղը Հինգշաբթի, Ֆլօրիա։ Հ. Բալուեան կը ներկայացնէ Վահան Տէրեանը, կը հրաւիրուին անդամները ու համակիրները։

Զ. Ո. Մ. Վիէնի մասնաճիւղին կազմակերպած վիճակահանութիւնը այս Շաբաթ գիշեր ժամը 8ին, իր ակումբին մէջ։ Այս առթիւ պիտի ըլլան՝ կատակերգութիւն մը երգեր եւ արտասանութիւններ։ Մուտքը 1 ֆրանք։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՊՐԻՒՍԷԼ, Լ. Հ.— Համաձայն ենք։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կաթողիկոսական պատուիրակութեան դիւանէն կը հաղորդեն մեզի.—

Զինաստանի Հօնկ-Քօնկ քաղաքի բնակիչ Տիար Արմենակ Թիւթիւնճեանի կինը Տիկ. Պէաթրիս Թիւթիւնճեան, ստացուած տեղեկութեան համաձայն, իր հիւանդութեան դարմանումին համար կը գտնուի եղեր Փարիզի հիւանդանոցներէն միոյն մէջ։ Յիշեալ տիկնոջ Պէաթրիսը անձնապէս ճանչցող եւ կամ որ հիւանդանոցը գտնուած ըլլալու մասին ոեւէ տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրենք բերանացի կամ գրաւոր իմացնել կաթողիկ. Պատուիրակութեան, 80 Ave. Péreire. Asnières (Seine).

— Ակնայ Ապուչեխ գիւղէն, Տէր Եղիազարեան Պօղոսի կինը Տիկին (Հաճիխաս) Թագուհի Տէր Եղիազարեանը, տարագրութեան ատեն կորսնցուցած ըլլալով իր եղբայրը ու 4 զաւակները, որոնց անունները ու նկարագրութիւնը ստորեւ նշանակուած են, յիշեալները անձնապէս ճանչցող եւ կամ ուր գտնուած ըլլալու մասին ոեւէ տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի բերանացի եւ կամ գրաւոր կերպով իմացնել վերի հասցէին։

1. Յարութիւն Տիլպէրեան 32 տարեկան։ 2. Հռիփսիմէ Տէր Եղիազարեան 20 տարեկան շէկ մազերով կլոր եւ սպիտակ դէմք։ 3. Միքայէլ Տէր Եղիազարեան 18 տարեկան մութ շէկ մազերով սրունքին ետեւը սեւ նշան մը ունի։ 4. Հայկանուշ Տէր Եղիազարեան 16 տարեկան թուխի վրայ սեւ մազերով։ 5. Գէորգ Տէր Եղիազարեան 13 տարեկան սպիտակ, թուխ մազերով։

Կ'ՌՒՋՈՒԻՆ ծերմակեղէնի տնտեսագործութեան եւ ձեռագործի գործաւորուհիներ։ Տեւական գործ. լաւ վճարում։ Դիմել՝ Բօնսիէրժին՝ 87 Rue de Flandre, Métro Riquet.

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած
ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած։
Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր։
16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis. Téléph. Provence 09-32:

ՔԱՆՈՆԻ ԵՒ ՈՒՏԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
ՅԱԿՈԲ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ
56, Rue Julien Lacroix
PARIS (20e)
Métro : BELLEVILLE

Փափաքողներուն կուտայ տիւմթէքի դասեր իր երաժշտանոցին մէջ։ Փէշրէֆ,սազ սէմայիսի եւ շարքիներկ'աւանդէ ընթացիկ եղանակներով։

Կը ծախէ՝ աժան գիներով՝ քանոն, ուտ, թել եւ մըզրապ։

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ, աջ կողմը առաջին դուռ)
Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւնները։
Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30—8

Գ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ
Կը զբաղի ամէն տեսակ առեւտր. եւ քաղաքային դատերով։ Կը ստանձնէ մասնաւորապէս ապահովագրական վէճեր, ինքնաշարժի եւ աշխատանքի արկածներու վերաբերեալ դատական գործեր։
Կ'ընդունի ամէն առտու 9.30—12 եւ ժամադրութեամբ։
13 Rue Béranger, Métro République, Tél. Archives 15-14

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ եթէ կ'ուզէք կատարել ձեր նաթիւրալիզասիոնի, անցագրի, գարթ տ'իտանթիթէի, ամուսնական, զաւակներու ծննդեան եւլն.ի օրինական ձեւակերպութիւնները՝ դիմեցէ՛ք՝
OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS
45, Rue de Laborde-:-PARIS (8e). 4րդ յարկ թիւ 20: Métro : St.Augustin
Բաց է ժամը 2էն 6,30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը 7:

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES
ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՑՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ
Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Cartes d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար։ Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13—20, կիրակի ամբողջ օրը։
Դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի
69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck
Autobus; AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54.

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

ՍԱԿԱՐԱՆ

8 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	03
Տոլար,	Dollar	25	47
Մարք (ոսկի) 100	Mark	608	—
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	53
Թրք. ոսկի	» or	110	40
Մէճիտիէ	Médjidié	10	00
Լէվա 100 հատը	Léva	18	50
Տրախմի »	Drachme	33	20
Լիր »	» Lire	139	—
Պելժ. ֆրանք »	Belga	555	—
Զուից. »	Frc. Suisse	491	—
Լէյ 100 հատը	Ley	15	75
Ֆլորին	(Florin)	1027	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ		
Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	3370	—
» II »	2040	—
» III »	1720	—
Օսմ. երկթ. Lots turcs	175	—

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ֆանէլա հիւսել գիտցող կիներու եւ օրիորդներու համար գործ, լաւ դիւրին եւ հանգիստ գործ, տան մէջ, բաւական շատ ճաւ պայմանաւ եւ լաւ ընկերներով։ Օրինակներ չգիտցողներուն կրնամ սորվեցնել ամենայն դիւրութեամբ, պարզ հիւսել գիտնալը բաւական է։

Դիմել Տ. Մ. ՀԱՊՕԵԱՆ ամէն օր 9—12 եւ 2—7։ 38 Rue Bisson, Paris 20me. Métro Couronne.

Գործ կը փնտռէ

Արեւելեան կերակուրներու մասնագէտ խոհարար մը։ Դիմել՝ խմբագրատուն։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ. 70 ֆ. 140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

10 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 489 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԲՈՅՆԸ

Այսօր կը հրատարակենք անգլիացի հազարապետի մը ուսումնասիրութիւնը՝ Սուրիոյ հայ գաղթականներու տեղաւորման մասին։

Նախապէս ալ առիթ ունեցած ենք դիտել տալու թէ՝ այս ազգային գործով աւելի շատ օտարները կը հետաքրքրուին, քան մենք։

Ինչպէս շատ մը բաներ, այս ծրագիրն ալ ձգեր ենք օտարներու բարեհաճութեան։ Կը սպասենք որ անոնք ուսումնասիրեն, որոշեն, գործադրեն։

Կը կարծենք թէ մեր ընթերցողները որոշ գաղափար ունին այս մասին, քանի որ ոչ միայն օրը օրին տեղեկութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ հրատարակած ենք, այլ եւ քանի մը յօդուածագրականներով բացատրած՝ ծրագրին արժէքը։

Որոշուած է Սուրիոյ եւ մասնաւորապէս Պէյրութի կայաններէն քսան հազար գաղթականներ տեղաւորել ծովեզերեայ քաղաքներու մէջ, կարելի եղածին չափ հեռու մահմետական բազմութիւններէ, եւ համախումբ։ Ծախք նախատեսուած է 120-125 հազար ոսկիին, — մարդ գլուխ վեց ոսկի։

Ինչպէս կը հաստատէ անգլիացի հազարապետն ալ, այս գումարին գրեթէ կէսը պատրաստ է։ 25,000 ոսկիին տուած է Լիբանանի կառավարութիւնը, 3000 ոսկիին՝ Ազգերու Դաշնակցութիւնը, 5500 ոսկի՝ բարեգործական միութիւններ։ Հոգատար իշխանութիւնը կը յուսայ 25,000 ոսկին ալ ստանալ Սուրիոյ կառավարութենէն։ Լոնտոնի մէջ հանգանակութեան սկսած են զանազան մարդասիրական հաստատութիւններ, եւ Ամերիկեան Նպաստամատոյցը սկզբունքով հաւանած է 000 տոլար տրամադրել։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, արդէն քսան ընտանիքներ տեղաւորուած Րաս-էլ-Այն, իբրեւ ընկեր-հողատէր, հարիւր ընտանիքներ՝ Անտիոքի մօտ, 600 ընտանիքներ՝ Իսքէնտէրունի մօտերը եւ Ալէվիներու սահմանին վրայ եւլն.։ Երբ դրամ գտնուի, հազար ընտանիք պիտի տեղաւորուի Հալէպ-Իսքէնտէրուն ճամբուն վրայ, 220 ընտանիք՝ Դամասկոս-Հալէպ ճամբուն վրայ, եւ որոշ թիւ մըն ալ՝ Իսքէնտէրունի չորնալիք ճահիճներու հողին վրայ։

Այս հողերուն դրամը պիտի վճարուի տասը տարիէն։ Եւ, ինչպէս կը հաստատէ հազարապետն ալ, հայ գաղթականները կարողութիւն չպիտի քաշեն իրենց պարտքը հատուցանելու, քանի որ արդէն տեղաւորուած ընտանիքները բարգաւաճ վիճակ ունին, իբրեւ չարքաշ եւ արտադրող տարրեր։

Ահաւասիկ սփոփարար պատկեր մը, մեր այնքան լալկան իրականութիւններուն մէջ։

Անշուշտ անխառն հաճոյքով մը չէ որ կ'արձանագրենք այս տեղեկութիւնները, երբ գիտենք թէ կարելի էր Հայաստան փոխադրել այս ցիրուցան բազմութիւնները, փոխանակ զանոնք մնայուն կերպով հաստատելու օտար հողի վրայ։

Ի՞նչ օգուտ, որ մեզի տրուած չէ մեր զգացումներուն եւ փափաքներուն համաձայն կարգադրել գործերը։

1921էն ի վեր Ներգաղթ կը պահանջուի աշխարհի բոլոր կողմերէն։ Արտասահմանի մամուլը սրտաճմլիկ մանրամասնութիւններով կը նկարագրէ տարագիր բազմութիւններու թշուառութիւնը, ֆիզիքական եւ բարոյական հիւծումը, նոր սերունդին այլասերումը։ Այն երկիրները որ հայ գաղթականներ գտնուած էին, անդադար երեսի կը զարնեն անոնց կերած հացը, եւ կը պահանջեն հեռացնել։

Դէպի երկի՛ր։ Բայց, ո՛չ լսող կայ, ո՛չ հասկցող։

Երեւանի Ներքին գործավարութեան գաղթականներու բաժանմունքի վիճակագրութեան համաձայն, 1922ի սկիզբէն մինչեւ 1925ի վերջը արտասահմանէն Հայաստան են գացած 17,452 գաղթականներ։ Իսկ վերջին մարդահամարը հաստատեց որ անդին հարիւր հազար հոգի պակսեր են, թէեւ տարին 25,000 ծնունդ կ'աւելնայ։

Աչքի առջեւ բերէք այս պատկերը եւ եթէ սիրտ ունիք, պատասխաներ տուէք հայրենիքի կարօտէն տանջուած գաղթականին։

Այո՛, վերջերս երեք հարիւր հոգի գացին Պոլսէն, ամբողջ մէկ տարի հրամանի սպասելէ յետոյ։ Եւ լուր կայ թէ 1200 հոգի ալ պիտի երթան Յունաստանէն, — դարձեալ աւելի քան մէկ տարի առաջ վիզա ստացողներ։

Իսկ յետո՞յ։ Իսկ միւսնե՞րը։

Սուրիոյ թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը հրամայած է առաջնորդարանին՝ հող գնել եւ տեղաւորել կայաններուն մէջ խռնուած 15,000 գաղթականները։ Ճամբաներ պիտի բացուին, կայաններ պիտի քանդուին, իսկ հաշիւ եղած է որ գետին մը գնելու եւ գոնէ երկու հազար խրճիթ շինելու համար առնուազն 25,000 ոսկի պէտք է։

Կը մնայ որ օտար մեծահարուստ մը կամ դրամատէրներու ընկերութիւն մը վարձու առնէ այս գաղթականները եւ շահագործէ զանոնք ագարակի մը մէջ, իբրեւ միջնադարեան ճորտեր...։

Չէ՞ որ Լիբանանի Նորակազմ բոյնն ալ օտարները կը ձեւաւորեն, մեզի ձգելով միայն հառաչանք եւ մաղթանք։

Որո՞ւ հոգ մտածել այս կարգի խնդիրներու մասին, երբ ըմբռնելին է հայրենասիրական պարտականութիւնը կատարել «Փառիշահըմ չօք եաշա» գոչելով...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ԵՍ ԻՄ ԱՆՈՒՇ...»

«Մուրճ-Մանգաղ»ի վերջին թիւներուն մէջ վէճ մը կայ։ Ազատ Վշտունի, որ խմբագրութենէն հանուած է հիմա, քննադատելով կովկասահայ վարժարաններու ուսուցիչները, որոնք կազմուած են «Րաֆֆի եւ Ահարոնեանի գաղափարաբանութեամբ», դժգոհութիւն կը յայտնէր նաեւ Սուրխաթեանի պատրաստած դասագիրքերուն մասին, որոնց մէջ «ոչ-պրոլետարական նիւթեր զետեղուած են»։

Ինկատէս, մեր հայ կարմիր բանզէտները շատ շփոթած են վերջերս, տեսնելով ամէն բանի մէջ ոգի մը, որ անպայման կոմունիստական չէ։ Տրուած ըլլալով այս իրողութիւնը, բանզէտները կը նկատեն թէ, օրինակ՝ դասագիրքերու մէջ, «էականը նիւթերու ընտրութիւնը չէ, այլ անոնց մարքսիստօրէն պարզաբանութիւնը աշակերտներուն առջեւ»։ Սակայն, կ'աւելցնեն դժգոհները, ի՛նչպէս մարքսիստօրէն պարզաբանել նիւթ մը, որ կը դաւաճանէ։ Օրինակի համար, կ'ըսեն, ի՛նչպէս պարզաբանել Եղիշէ Չարենցի «Ես իմ անուշ...» ոտանաւորը։ Այդ ոտանաւորը պրոլետարական չէ, կը պոռան ոմանք եւ կը պատմեն միջադէպ մը. անցեալ տարի, Նոյեմբեր 29ի տօնին օրը, հանդէսի մը մէջ երբ արտասանելի ոտանաւորներու կարգին կը դրուի «Ես իմ անուշ...»ը, ուսուցիչը կը բողոքէ։ «Ե. Չարենց պրոլետարական բանաստեղծ չէ» կ'ըսէ։ Ուրիշ մը կը պնդէ թէ Սուրխաթեան իր դասագիրքին մէջ «պրոլետարական բանաստեղծ» ներկայացուցած է զայն։ Մէկն ալ կը պնդէ թէ Ա. Վշտունի չի կրնար ըմբռնել պրոլետարական բանաստեղծութիւնը։

Ո՛չ, «Ես իմ անուշ...»ը ո՛չ պրոլետարական է, եւ ոչ ալ արտասանելի, կ'ըսեն։

Բայց կարելի՞ է հարցնել արդեօք, որ եթէ Չարենց այդ ոտանաւորն ալ չունենայ, ալ ի՞նչով բանաստեղծ կ'ըլլայ։

ՈՐԲԵՐԸ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ

Ազդակ կը գրէ (2 Նոյ.)։

— Պէյրութի Բէլէկեան որբանոցը մեծ յուզումի մէջ է։ Անոր անունով 17 տարեկան որբուհիի մը հանդէպ գործադրուած զազանային վերաբերումը պատճառ դարձած է որ ամբողջ որբանոցը եւ շրջանաւարտ որբերը ըմբոստանան։ Բոլորն ալ կը պահանջեն անմիջական հեռացումը Տնօրէնին, Տնօրէնուհիին եւ ուրիշ պաշտօնեայի մը։ Որբերը որոշած են ամէն գինով պաշտպանել իրենց քոյրերուն արժանապատուութիւնը։ Շրջանաւարտ որբերու վարչութիւնը հեռագիրով բողոքած է Գահիրէի կեդրոնին, կրկնելով իրենց պահանջը, նոյնպէս երկար տեղեկագիրով մը մանրամասնութիւն տալով դէպքին մասին։

ՈՒՐԻՇՆԵՐՈՒՆ ՕՐԻՆԱԿ

Ճինիկի մէջ (Լիբանան) Հայ Աւետարանականներն ու Լուսաւորչականները կրթական գետնի վրայ միանալով կազմած են հաղարտութիւն մը, որ կը կառավարէ միացեալ դպրոցը։

Դպրոցը ունի մօտ 130 երկսեռ աշակերտ, մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի բաժիններով։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Նոր կախաղաններ Թուրքիոյ մէջ

Թայմզի Պոլսոյ Թղթակիցը կը հեռագրէ Նոյ. 7 Թուականով.— Պոլսոյ Եղեռնադատ ատեանը մահուան դատապարտեց Հաճի Սամիի հրոսախումբին երեք անդամները, որոնք անցեալ Օգոստոսին Իզմիրի մօտ ձերբակալուած էին. մէկ հոգի ցկեանս բերդարգելութեան դատապարտուեցաւ, իսկ հինգերորդը ազատ արձակուեցաւ։ Ասոնք ամբաստանուած էին թէ Յունաստանէն գաղտնօրէն Թուրքիա մտած են Ղազի փաշան սպաննելու նպատակով ու բռնուած էին իրենց զէնքերով եւ ռումբերով։ Հինգ ամբաստանեալներէն ո՛չ մէկը ուրացաւ կամ ընդունեց իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնը։

Ի՞նչեր պիտի ընէ թուրք նոր դահլիճը

Վազըթի խմբագրապետ եւ Արդուինի երեսփոխան Մէհմէտ Ասըմ պէյ հետեւեալը կը գրէ Թուրք նոր դահլիճին մասին.—

Նոր դահլիճին մէջ ամէնէն առաջ ուշադրութիւն կը գրաւէ Մուսթաֆա Ապտիւլխալիք պէյի Ազգային Պաշտպանութեան գործավար անուանումը։ Նախորդ գործավար Րէճէպ պէյէն դահլիճէն դուրս աւելի մեծ օգուտներ կը սպասուին։ Արդէն երկար ատենէ ի վեր բանակին հրամանատարութեան վերաբերեալ եւ վարչական մասերը անջատուած էին, առաջինը յանձնուած էր ընդհ. սպայակոյտի Նախագահութեան, իսկ Ազգային Պաշտպանութեան գործավարութիւնը ստանձնած էր միայն բանակին վարչական բաժինը։

Ուշագրաւ է Ներքին գործավարութեան մէջ կատարուած փոփոխութիւնը։ Ճէմիլ պէյի տեղ պաշտօնի կոչուեցաւ Շիւքրի Գայա պէյը, որ իր ուսումը Եւրոպայի մէջ առաջ տարած և ասկէ առաջ եղած է արտաքին եւ երկրագործական գործավար։ Այս անգամ Ներքին գործավար կարգուեցաւ, որովհետեւ Նահանգներու Վարչութիւնը կանոնաւորելու համար պէտք կար անխոնջ և համբերատար պաշտօնատարի մը։ Շիւքրի Գայա պէյի Ներքին գործավար կարգուիլը ցոյց կուտայ թէ, այլ եւս ժամանակը եկած է զինուորական իշխանութենէն քաղաքային իշխանութեան փոխանցելու համար Արեւելեան Նահանգներու բարենորոգման ծրագիրը, որուն ձեռնարկուած էր Շէյխ Սայիտի ըմբոստութենէն ի վեր։

Կարեւոր է նաեւ Սարաճ Օղլու Շիւքրի պէյի ելմտական գործավար կարգուիլը։ Տնտեսական գետնի վրայ իր ցոյց տուած գործունէութիւնը շարունակելու համար, կառավարութիւնը պէտք է լուծէ դրամի, վարկի եւ պիւտճէի խնդիրները։

Գալով ծովային գործավարութեան ջնջումին և երկրագործական եւ առեւտրական գործավարութիւններու միացումին, այս որոշումները գործադրուած են՝ պիւտճէի խնայողութեան պատճառով։

Ազշամի խմբագրապետ Նէճմէտտին Սատըգ պէյ ալ, որ Սվազի երեսփոխան ընտրուած է, այս մասին կը գրէ.—

«... Կատարեալ հանդարտութիւն եւ անդորրութիւն հաստատուած է երկրին մէջ։ Կառավարութիւնը՝ այլ եւս պէտք չունի օգտուելու այն բացառիկ իրաւասութենէն որ տրուած էր իրեն՝ Հանրապետութեան ամրապնդման օրէնքով։ Նոր դահլիճը մեծ կարեւորութիւն պիտի տայ նաեւ տնտեսական խնդիրներու. մէկ կողմէ տնտեսական բարձրագոյն խորհուրդ մը պիտի կազմուի. միւս կողմէ լրջօրէն պայքար պիտի մղուի՝ ապրուստի սղութեան դէմ։ Ասկէ զատ, Ըսմէթ փաշա մեծ թափով պիտի շարունակէ նաեւ իր երկաթուղիի քաղաքականութիւնը։ Կառավարութիւնը մեծ ուշադրութիւն պիտի դարձնէ նաեւ ջուրի քաղաքականութեան, եւ պիտի աշխատի օգտուիլ բոլոր գետերէն, որոնք հարստութեան աղբիւրներն են երկրին համար։ Կարելի չէ սակայն հրաշքով երջանկութեան ծաղիկներ բուսցնել այն հողերուն վրայ, որոնք դարերով երեսի վրայ մնացած են, մանաւանդ որ ամէն կողմ աւերակ եւ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը աղքատ է։ Միամիտ գործ է կարծել թէ կարելի է 200 միլիոն պիւտճէով քանի մը տարիէն դրախտի վերածել հսկայ երկիր մը»։

Ֆրանքօ-սերպ դաշնագիրը

Այսօր Փարիզի մէջ պիտի ստորագրուի ֆրանքօ-սերպ բարեկամական դաշնագիր մը, որուն համար բանակցութիւնները սկսած էին 1923ին։ 1924ին Իտալիա մէջ մտաւ եւ Սերպիոյ հետ կնքեց Հռոմի դաշնագիրը, որով ֆրանքօ-սերպ բանակցութիւնները ընդհատուեցան։ 1926ի Մարտին, երբ արտաքին նախարար Նինչիչ Փարիզ եկաւ, կազմուեցաւ դաշնագրի մը նախագիծը, որ սակայն չստորագրուեցաւ, որովհետեւ Սերպիա միշտ զգուշացաւ Իտալիան վշտացնող քայլեր առնելէ։ Ժամանակ մը յոյս կար թէ Ֆրանսա, Իտալիա եւ Եուկոսլաւիա պիտի յաջողին միասին կնքել դաշնագիր մը, որ Ադրիականի համար տեսակ մը Լոքարնօ պիտի դառնար. սակայն այս գաղափարը չքալեց։ Ներկայ վայրկեանը յարմար նկատուեցաւ ֆրանքօ-սերպ դաշնագիրը կնքելու, որովհետեւ այժմ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ յարաբերութիւնները շատ սերտ են եւ ոեւէ կասկած կարելի չէ ունենալ թէ դաշնագիրը ուղղուած է Իտալիոյ դէմ։

Դաշնագիրը նախ փոխադարձ բարեկամութիւն կը հաստա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ մարդահամարը հետեւեալ արդիւնքը տուած է կուսակալութեանց մէջ.—

Արդուին 89,630, Էտիրնէ 150,889, Էրթօղրուլ (Պիլէճիկ) 114,045, Օրտու 20,084, Իզմիր 532,009, Էսկիշէհիր 154,195, Երզնկա 143,970, Ամասիա 227 հազար 652, Աֆիոն 258,741, Ազսէրայ 127,224, Խարբերդ 132 հազար 299, Ամասիա 111,145, Անթալիա 206,270, Ուրֆա 208,539, Այտըն 211,604, Իզմիլ 91,031, Պայազիտ 103,062, Պիթլիս 90,309, Տէնիզլի 237 հազար 066, Րիզէ 163,059, Զօնկուլտաք 267,965, Պոզիւք 208,628, Թէքիրտաղ 132,120, Պուրտուր 82,436, Տիարպէքիր 191,303, Սպարթա 144,804, Հէքքեարի 25,016, Չորում 227 հազար 599, Չանղըրը 156,588, Ճէպէլըպէրէքէթ 108,057, Սամսոն 273,283, Թոքատ 263,618, Սղերդ 101,637, Սվազ 337,741, Սարուխան 372,562, Տրապիզոն 293,052, Ղազի Այնթապ 213,381, Կարս 205,464, Քըրքլար էլի 109,342, Շապին Գարահիսար 108,529, Գարասի 420,712, Գասթէմունի 335,600, Գըրշէհիր 157,064, Կեսարիա 250,490, Գոճա էլի 286,670, Գոնիա 502,228, Քէօթահիա 303,641, Կիւմիւշխանէ 121,907, Կիրասոն 116,117, Մարտին 188 հազար 277, Մերսին 120,811, Մարաշ 184,958, Մէնթէշէ 174 հազար 222, Մալաթիա 305 հազար 785, Նիյտէ 166,576, Վան 75,193, Պրուսա 399,545, Տարտանէլ 183,533, Պոլու 217 597, Էրզրում 270,873, Սինոպ 146,055։

ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆԻ ՅԱՋՈՐԴԸ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐ ՄԸՆ Է

«Ազդարար» կը գրէ.—

Յայտնի է թէ Պ. Դ. Շահվերդեանի փոխարէն, Անդրկովկասի առեւտրական ներկայացուցիչ կարգուած է Սաֆրազբէգեան անուն հաւյնավար մը։ Թիֆլիզի Զարիա Վոստոկա պաշտօնաթերթէն կ'իմանանք թէ Սաֆրազբէգեան հաւյնավար ընդդիմադիր պետերէն մէկն է, եւ վերջերս յայտարարութիւն մը ստորագրած է կուսակցութեան վարիչներուն դէմ։

Ազատուելու համար անկէ, Անդրկովկասի վարիչները կ'որոշեն հեռացնել զայն, եւ այս պատճառաւ Պոլիս կը ղրկեն, իբր առեւտրական ներկայացուցիչ։

Սաֆրազբէգեան ճանչցուած է իբր ծայրայեղ ձախ, եւ թշնամի ազգային ամէն տեսակ արժէքներու։ Ան եւ իր ընկերները կը մեղադրեն Երեւանի կառավարութիւնը թէ պէտք եղածին չափ խստութեամբ չի վարուիր ազգային մտայնութեան դէմ։

Նոյն «քաղաքավարութեամբ» հեռացուցած են նաեւ Արսէն Եսայեան (Տրապզոնցի), Շահսուվարօֆ եւ չորրորդ մը։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Յունարէն թերթերը կը գրեն թէ՝ այն Հայերը որոնք զինուորական տարիքը թեւակոխած են, եւ թէ մինչեւ յառաջիկայ Դեկտ. ամիսը արտասահման չեն մեկնած, յոյն նորագիրներու հետ միասին պիտի զինուորագրուին։

Կառավարութիւնը նախապէս հրամանագրով մը հպատակ ընդունած էր 17—22 տարեկանը թեւակոխած երիտասարդները, ինչպէս նաեւ նորածին երախաները։

ՄԱՔՍԻՄԻԼԻԷՆ ՀԱՐԴԷՆ

Հարդէնի մահով, որուն մասին գրեց «Յառաջ», կ'անհետանայ վերջին քառասնամեակի գերման հրապարակագրութեան խոշորագոյն ներկայացուցիչը եւ մէկը հայ ժողովուրդի անշահասէր բարեկամներու ցանցառ փաղանգէն:

Հարդէն լրագրական ասպարէզ մտաւ ութսունական թուականներուն, Պերլինի «Volkszeitung» (Ժողովրդական լրագիր) օրաթերթին միջոցով, զոր կը ղեկավարէր ծանօթ ռամկապետական հրապարակագիր Կարլ Ֆոլրաթ:

Այն պահուն ռամկապետականները Գերմանիոյ մէջ սակաւաթիւ ու անկազմակերպ, քաղաքական տեսակէտէն ոչ մէկ կարեւորութիւն կը ներկայացնէին. «Ձախակողմեան կեդրոնը» տակաւին գոյութիւն չունէր ոչ խորհրդարանի մէջ, ոչ ալ դուրսը: Հարդէն իր յօդուածներով, որոնք շուտով իրենց վրայ դարձուցին հանրութեան ուշադրութիւնը, մեծապէս նպաստեց այդ հոսանքին մակընթացութեան:

Իր կուռ, ինքնայատուկ ոճը, յանդուգն ու անկաշառ բնաւորութիւնը կարճ ատենի մէջ այնպիսի համբաւ բերին Հարդէնին, որպիսին ունեցած չէր ժամանակակից հրապարակագիրներէն ոչ մէկը: Շուտով ան հիմնեց իր սեփական շաբաթաթերթը (Zukunft «Ապագայ»), որու շուրջը կարողացաւ խմբել հոյլ մը առաջնակարգ գրողներ:

Հարդէնի ազդեցութիւնը աւ-բազօրէն կ'աճէր եւ հասաւ իր գագաթնակէտին, երբ հրապարակագիրը խիզախ պայքար սկսաւ Վիլհէլմ Բ.ի շրջապատին դէմ, չնայելով եւ կայսեր անձին: Ասիկա ապահովեց Հարդէնին Բիսմարքի բարեկամութիւնը. ու վեհապետի շնորհէն զրկուած «երկաթէ վարչապետը» մինչեւ իր կեանքին վերջը սերտ յարաբերութիւններ կը պահպանէր Zukunftի մեծատաղանդ խմբագրին հետ:

Հարդէնի կարեւորագոյն գործը Koepfe («Գլուխներ») անունով իր գիրքն է. ուր հազուագիւտ վարպետութեամբ գծուած են կարգ մը գերման գործիչներու նկարագիրները:

Զափազանց յատկանշական է Հարդէնի հայասիրութիւնը: Մինչ Ֆրեսանսէ կամ Ժորես, կամ մինչեւ իսկ Լէփսիուս, հայասէր դարձան՝ շփուելով յաճախ Հայերու հետ, որոնք շարունակ սնունդ կը մատակարարէին անոնց այդ զգացումին, Հարդէն իր համակրանքը տուաւ մեր ժողովուրդին տեսակ մը ներքնահայեցողութեամբ. ու միշտ ալ, երբ հայութիւնը պէտք կ'ունենար օգնութեան, ան հրապարակ կուգար իր հուժկու խօսքով ինքնաբերաբար, առանց որեւէ դրդումի:

Հարդէնի հետաքրքրութիւնը Հայերու մասին սկսաւ մասնաւորապէս Խանասորի արշաւանքէն, որուն նկարագրութիւնը Zukunftի մէջ տուած էր, իբրեւ ականատես, գերման վիպասան եւ հրապարակագիր Հանս Փիշէր (Կուրտ Արամ): Այնուհետեւ Հարդէն չէր գլանար ամէն պատեհ առիթով բարձրացնելու իր ձայնը ի նպաստ Հայերու:

Անգնահատելի ծառայութիւն մատոյց Հարդէն հայկական դատին, մանաւանդ Թալէաթի սպանութեան եւ Թեհլիրեանի դատավարութեան առթիւ: Շաբաթ չէր անցներ, որ Zukunftի մէջ յօդուած մը չերեւար այդ գործին շուրջ: Իսկ դատավարութեան նախօրէին Հարդէն իր թերթին ամբողջ թիւը նուիրած էր Թէհլիրեանին եւ հայութեան:

Ասկէ քանի մը ամիս յետոյ, անզուգական գործիչը հարկադրուեցաւ վերջնապէս հրաժեշտ տալ գերման հրապարակագրութեան:

Ինչպէս յայտնի է, պատերազմէն վերջ գերման ծայրայեղ ազգայնականները, փնտռելով Գերմանիոյ դժբախտութեան պատասխանատուները ազատական շրջանակներու մէջ, սպաննեցին ականաւոր քաղաքական գործիչներ Էրցբերգերը եւ Ռաթէնաուն: Հարդէն, որ խիզախօրէն կը ձաղկէր կուրացած մարդասպանները, ինքը եւս շուտով եղաւ անոնց կողմէ կազմակերպուած մահափորձին զոհը: Ու, ապաքինելով ստացած վէրքերէն, չուզեց ոչ միայն աշխատիլ, այլեւ ապրիլ հոն, ուր իր գրչին դէմ դաշոյնով կը պայքարէին: Անցնելով Զուիցերիա, ան կը շարունակէր իր գրական գործունէութիւնը, աշխատակցելով անգլիական եւ հոլանտական թերթերու: Վերջին ատենները, սակայն, կ'երազէր վերադառնալ հայրենիք եւ նորէն սկսիլ Zukunftի հրատարակութեան: Բայց իր ուժերը այլեւս սպառած էին...

Մինչեւ օրս ալ կը յիշեմ իր անուշ ժպիտը, որ տարօրինակ պիտի թուէր անոնց, որոնք տեսած չէին զինքը ու միայն կարդացած էին իր թոյն ժայթքող յօդուածները:

Թալէաթի սպանութեան դատավարութենէն յետոյ, բարեկամի մը հետ ներկայացանք Հարդէնին՝ յայտնելու Հայերու երախտագիտութիւնը եւ, իբրեւ յիշատակ, նուիրելու Շչիգովսկիի ծանօթ ուսումնասիրութիւնը հայկական ճարտարապետութեան մասին:

— Աւելի լաւ բան չէիք կարող ընտրել, ասաց Հարդէն, առնելով գիրքը եւ գուրգուրանքով թերթելով,— վանքի գեղեցիկ գրքեր շատ կը սիրեմ, ու յետոյ՝ այս գիրքը ամէնէն ակներեւ ապացոյցներէն մէկն է բարձր մշակութային կարողութեան ձեր ազգին, որուն փայլուն ապագայի մասին ես անդրդուելի հաւատք ունիմ: Վստահ եղէք, հեռու չէ այն օրը, երբ հայ ժողովուրդը իրականացած պիտի տեսնէ իր իտէալը:

Ռ. ԼԵՌՆԵԱՆ

ՊՈՒՐՃԱԶԸ ԱՌԱՆՑ ԴՊՐՈՑԻ

Պուրկազէն կը գրեն.

Այստեղի 180է աւելի հայ մանուկները փողոցը մնացած են. ոմանք ալ օտար վարժարաններ կը յաճախեն, որովհետեւ դպրոց չունինք:

Ասկէ առաջ դպրոց կար, բայց վերջերս գոցուեցաւ պուլկար կառավարութեան կողմէ:

Պատճառը ուրիշ տեղ մի փնտռէք, այլ մեր ապիկարութեան, եւ քիչ մըն ալ ինկած բարքերուն մէջ:

Ինչպէս Ռուսճուքի մէջ, հոս ալ քանի մը ադաներ են պատճառը դպրոցին փակուելուն: Անցեալ տարի, պետական քննիչը աչքէ կ'անցընէ Պուրկազի Հայկազեան վարժարանը եւ գրաւոր զեկուցում կ'ընէ, ըսելով որ պէտք է լրացնել տեսնուած թերիները:

Փոխանակ անմիջապէս պէտք եղածը ընելու, ադաները ոչ իսկ կը հետաքրքրուին: Կ'անցնին ամիսներ եւ հրահանգը կը կրկնուի: Նորէն նոյն խոր անտարբերութիւնը: Ասոր վրայ, կառավարութեան հրամանով կը փակուի վարժարանը:

Եւ դպրոցին նստարանները ամիսէ մը ի վեր ձգուած են եկեղեցիին պատին տակ, արեւին եւ անձրեւին ներքեւ...

ՀԱՅԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՀԱԶԱՐԱՊԵՏԻ ՄԸ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս յօդուածը գրողն է, հազարապետ Ի. Վ. Փօլսըն՝ Նիումէնի The Near East and India թերթին մէջ (Հոկտ. 20): Ամբողջութեամբ կը թարգմանենք իր կարեւորութեան համար:

Սուրիական ըմբոստութեան նուաճումէն եւ հողատարութեան շրջանին մէջ աւելի խաղաղ պայմաններու վերահաստատումէն ի վեր, ֆրանսական իշխանութիւնները իրենց ուշադրութիւնը դարձուցած են բազմաթիւ հայ գաղթականներու վրայ, որոնք Կիլիկիոյ 1921ի ֆրանսական պարպումէն յետոյ Սուրիոյ ծովեզերքը իջած էին եւ երկար ատեն կը սպառնային անհագին հողի աղբիւր մը ըլլալ հողատար պետութեան:

Ակներեւ է թէ, այս հարցի լուծման ճամբուն վրայ Սուրիոյ մարզպան Պ. Փոնսոյի ըրած ջանքերէն, ցարդ տուած նիւթական օժանդակութենէն եւ տալիքէն զատելով, Ֆրանսացիները խնդիրը կը նկատեն քաղաքական խիստ կարեւոր հարց մը, չմոռնալով անոր մարդասիրական հանգամանքը:

Անոնք կը զգան թէ Ֆրանսայի շահը կը պահանջէ որ Հայերը չտրիպուին իրենց ճակատագիրը միացնել խորհրդային Ռուսիոյ հետ, ան միակ պետութեան հետ՝ որ ցարդ հիւրընկալած էր Հայերը եւ կամ գէթ անուանական հնարաւորութիւնը տուած էր ինքնավար համայնքի ձեւին տակ ապրելու (Երեւանի կամ Հայաստանի խորհրդային հանրապետութեան մէջ): Ասկէ զատ, Ֆրանսացիները կ'ըմբռնեն թէ վերջին տարիներուն Սուրիոյ մէջ ապրող Հայերու մեծամասնութեան խղճալի վիճակը ոչ միայն հանրային առողջապահութեան համար լուրջ վտանգ մը կը կազմէ քաղաքներու եւ աւաններու մէջ, այլ և պատճառ կ'ըլլայ հսկայ աշխատանքի մը վատնուելուն եւ բնական դժգոհութեան աղբիւր մը կը դառնայ երկրի մը մէջ՝ ուր ֆրանսական իշխանութիւնը ժողովրդական ըլլալէ դուրս ամէն ինչ է: Պ. Փոնսոյի նպատակն է քաջալերել Սուրիոյ տնտեսական բարգաւաճումը եւ ձախողութեան մատնել հակառակ ամէն արգելք, ինչ որ կը խորհի թէ խաղաղութեան պահպանման համար ամենաապահով միջոցն է:

Հայկական հարցը որոշապէս կը նկատէ խնդիր մը՝ որ առնուած քայլերուն եւ գործածուելիք միջոցներուն համաձայն, կրնայ կա՛մ քաջալերել, յառաջացնել բարգաւաճումը եւ կամ ձախողեցնել ու հարուածել, հետեւաբար, Լիբանանի եկամուտէն 25,000 ոսկերլին ծախսելու ծրագիր մը արտօնած է եւ կը պատրաստուի նոյնքան մասնակցութեան մը ստիպել նաեւ Սուրիական կառավարութիւնը: Տնտեսական պարտքէ մը կը յուսայ տնտեսական պահանջք մը իրականացնել:

Թէեւ Ֆրանսացիները 1923-ին 50 միլիոն ֆրանք ծախսեցին հայ գաղթականներու օգնութեան համար եւ ամէն կարելին ըրին տարբեր միջոցներով ալ օգնելու, եւ սակայն իրականութիւնը այն է թէ այս դժբախտ ժողովուրդին մէկ մեծ մասը տակաւին յուսահատական կոչուելու աստիճան գէշ պայմաններու տակ կ'ապրի: Սուրիոյ մէջ ընդամէնը 80,000 Հայեր կան: Անոնց շատերը լաւ կ'ընեն զանազան գիւղեր և քաղաքներ ցրուելով ամբողջ շրջանին մէջ. եւ սակայն Պէյրութի, Հալէպի եւ Իսքէնտէրունի գաղթակայաններուն մէջ խռնուածները դժուարին խնդիր մը կը ներկայացնեն: Պէյրութի մէջ՝ ուր 21,000 Հայեր կան (1925ի Դամասկոսի ռմբակոծումէն փախածներով միասին), գաղթակայանը ծովեզրը կը գտնուի: Հազիւ թէ տեսարան մըն է՝ տեսնել փթթէ, թերթէ, հազարումէկ տեսակ փայտի կտորներէ եւ թիթեղէ շինուած այդ տուները: Տեսարան մը՝ որ կը պատկերացնէ աղբանոցէ ոչ աւելի ոչ պակաս վայրի մը մէջ բնակութիւն հաստատել հարկադրուած մարդկային արարածներու յուսահատական ճիգն ու հնարամտութիւնը: Այս գաղթակայանը ձմեռը ցուրտ կ'ընէ ու անձրեւի հոսանքին ենթակայ է, իսկ ամառը սարսափելի տաք կ'ընէ, ջերմային ու վատառողջ: Իսքէնտէրունի մէջ ուր 6000ի մօտ գաղթականներ կը գտնուին, գրեթէ նոյն պայմանները կը տիրեն եւ աւելին ըլլալով, մալարիայի ենթակայ ճախճախուտքի մը վրայ հաստատուած ըլլալու անպատեհութիւնը ունի, այնպէս որ գրեթէ երկակենցաղ դարձած Հայերը մեծապէս կը տառապին ջերմէ եւ հիւանդութենէ: Հալէպ՝ ուր 28,000 Հայեր կան, պարագաները աւելի նպաստաւոր են, քանի որ գաղթականները իրենց համար ցեխէ կամ աղիւսէ տուներ շինած են, մեծ մասը ինքնաբաւ եւ սակայն դարձեալ մեծ կարօտութիւն կայ առողջապահական խնամքի եւ ընդհանուր պայմաններուն բարւոքման:

Լուծման կարօտ գլխաւոր հարցը, Պէյրութ, Իսքէնտէրուն եւ Հալէպի խեղճուկրակ գաղթակայաններուն մէջ բնակութիւն հաստատած 40,000 կարօտ Հայերէն 28,000ը հողագործներու հողերուն վրայ զետեղելու, իսկ մնացած 12,000 արհեստաւորներն ալ լաւագոյն պայմաններով թաղեր փոխադրելն է:

Սուրիոյ Հայերուն մեծամասնութիւնը հողագործներ ըլլալուն եւ նկատի ունենալով որ Սուրիան յարմարութիւն ունի հայ գաղթականներու զետեղմանը համար (բազմաթիւ գաղթականութիւններ կան՝ որոնք առջի օրէն ինքնաբաւ եղած են), յաջող լուծման մը սպասելու պատճառները կան. մանաւանդ որ նիւթական եւ այլ առատ օժանդակութիւններ կ'ըլլան, ինչ որ որոշ է թէ արտօնուած է Ֆրանսայի արտաքին նախարարութենէն:

Ֆրանսական մարզպանութիւնը, Միջազգային Կարմիր Խաչի յանձնախումբին եւ Միջազգային Աշխատանքի գրասենեակին հետ գործակցաբար վաւերացուցած է հետեւեալ ծրագիրը.—

1.— Պէյրութի մէջ, ֆրանս. բանակի ճարտարագէտ Բօֆսի կողմէ լաւ եւ պարզ բնակարաններով նոր թաղ մը շինել ու այժմու կայանը հոն փոխադրել: Մարզպանի Լիբանանի պետական գանձէն ապահոված 25 հազար ոսկերլինի մասնակցութիւնը գլխաւորաբար այս նպատակին պիտի ծառայէ, հողը գնուած է արդէն, յատակագիծը վաւերացուած եւ գործը սկսուած է:

2.— Հալէպի կայանին տուներուն շինութեան եւ առողջապահական պայմաններուն բարւոքումը:

3.— Իսքէնտէրունի ճահիճներուն չորացումը, գործ մը՝ որ տասը միլիոն ֆրանքի ծախք մը եւ տարիներու աշխատանք մը կ'ենթադրէ եւ սակայն իսկոյն պիտի կատարուի: Ֆրանսական Ներկայացուցիչը յօժարած է գործակցիլ Պէյրութի ծրագրին ընդհանուր գծերուն հիման վրայ մաքուր եւ կանոնաւոր հայկական թաղի մը շինութիւնը:

4.— Այժմ գաղթակայաններու մէջ բնակող հողագործ ընտանիքներուն մշակելի շրջաններ տեղաւորումը, որպէս զի Հայերը կարենան վերջնականապէս զետեղուիլ հիւսիսային Սուրիոյ եւ Սիդոնի հարաւային մասին ծովեզերեայ տրամադրելի հողերուն վրայ եւ դառնան ընկեր — հողատէրեր (métayer) եւ այս ձեւով գաղթակայաններն ալ պարպուին, կարելի եղածին չափ:

Պէյրութի մէջ կեդրոնական յանձնաժողով մը կազմուած է՝ որ ունի իր մասնախումբերը Պէյրութի, Հալէպի եւ Իսքէնտէրունի մէջ ու արդէն իսկ գործի ձեռնարկած է: Լիբանանի մէջ՝ Ռաս-էլ-Այն, քսան ընտանիքներ զետեղուած են իբր ընկերներ: Անտիոքի մօտ Ճէպէլը Մուսայի երկու ագարակներուն մէջ 100 ընտանիքներ իբր գաղութ կը հաստատուին. Իսքէնտէրունի սանճաքին եւ Ալէվիներու սահմանին վրայ ագարակի մը մէջ 15 ընտանիքներ և 600 ընտանիքներ ալ Պէյրութի գաղթակայանէն, քաղաքին դուրսը կառուցուած նոր թաղը կը փոխադրուին: Այս աշխատանքը կը կատարուի, յանձնաժողովին ձեռքին տակ գտնուած գումարներով, այսինքն 33,500 ոսկերլինով՝ որուն 25,000ը տուած է Լիբանանի կառավարութիւնը, 3000ը Ազգերու Դաշնակցութիւնը եւ 5,500ն ալ Բարեգործական ընկերութիւններ:

Սուրիական կառավարութենէն սպասուած 25,000ով այս գումարը աշխատութեան ամբողջացմանը համար անհրաժեշտ 125,000 ոսկերլինին գրեթէ կէսը եղած կ'ըլլայ: Նկատի ունենալով որ փոքր ծախքով տրամադրելի ընդարձակ հողեր կան եւ երբ կասկածէ դուրս է թէ անգամ մը որ այս հայ հողագործները զետեղուին, ինքնաբաւ հասարակութիւն մը պիտի դառնան, այժմ ջանքեր կ'ըլլան Ժընեւի մէջ, մնացած գումարն ալ հայթայթել, զանազան պետութիւններէ: Պիտի յաջողի՞ն այս ջանքերը, կարելի չէ այժմէն ըսել:

Հարկ եղած գումարները ապահովուելու պարագային, ծրագրուած է 1000 ընտանիք զետեղել Հալէպ - Իսքէնտէրուն ճամբուն վրայ գտնուող սուրիական պետական երեք հողերու, 250 ընտանիքներ՝ Դամասկոս - Հալէպ ճամբուն վրայ, Որոնդէս գետին մօտ տարբեր պետական հողի մը եւ որոշ թիւ մըն ալ Իսքէնտէրունի դուրսը ցամքեցուելիք ճահիճներէ գոյանալիք հողերու վրայ: Սիդոնի հարաւային մասերուն մէջ զետեղուած գաղթականները այնքան բարւոքած եւ յառաջացած են որ, այս տարի ի վիճակի պիտի ըլլան իրենց եղած փոխատուութեան մեծ մասը վճարել եւ հեղինակաւոր մասնագէտներու գնահատմանը համաձայն, Հայերը՝ հաւաքականօրէն, դժուարութիւն չպիտի քաշեն տասը տարուան մասնավճարներով հատուցանել իրենց եղած փոխատուութիւնները, որմէ յետոյ հողերն ու տուները սեփականութիւն պիտի դառնան:

Քաղաքական նկատումներէ դուրս, ֆրանսական կառավարութիւնը գնահատած է հայ հողագործներու արժէքը՝ որոնք հիւսիս-արեւմտեան Պարսկաստանի, հիւսիս-արեւելեան Թուրքիոյ, Միջագետքի մէջ եւ այլուր ապացուցած են իրենց յարգի մշակներ ըլլալը եւ այս իսկ պատճառով կը փափաքին որ հաստատուին Սուրիական հողերու վրայ՝ ուր ընդարձակ անմշակ տեղեր կը մնան: Զետեղման համար ընտրուած հողերը ունին առատ ջուր, առողջապահիկ կլիմայ, հաղորդակցութեան լաւ պայմաններ եւ անհրաժեշտ ապահովութիւնը, պայման մը՝ որ միշտ ալ դժուարութեան հանդիպած է մեծ մասամբ խառնաբնակ երկրի մը մէջ՝ ուր շատերը թրքական ծնունդ ունին: Ֆրանսացիները ամէն կանխազգուշութիւն ձեռք առած են հիւսիսային Սուրիոյ այս հողամասերուն ընտրութեանը մէջ՝ ուր գաղթականներու բնակավայրը Թուրք սահմանագլխէն 20 մղոն հեռու է եւ ուր բնակչութիւնը խառն է (քիւրտ, սուրիացի եւ հայ), քրիստոնեաներու թիւը համեմատաբար մեծ է եւ Թուրքերը փոքրամասնութիւն կը կազմեն: Ծովեզրեայ շրջանը բարեբեր է եւ լաւ ճամբաներ ունի: Մասնաւորաբար, երկիր մըն է՝ ուր Հայերը հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր հաստատուած են, այն է Ճէպէլի Մուսա եւ Ճէպէլը Աքրայ
ջանը: Սուէյտիոյ մէջ ֆր
կան իշխանութիւնը հայ մ
մը նշանակած է, որ մեծ
պիտի խաղայ գաղթակա
Ճէպէլը Մուսա զետեղման
ծին մէջ եւ ֆրանսական
կան իշխանութիւնները
տանին որպէսզի գաղթա
ունենան պատշաճ
թիւնն ու ոստիկան-զինուոր
Լիբանանի մէջ՝ ուր բն
թեան մեծամասնութիւնը
տոնեայ է, ապահովութեան
ցը մեծ դժուարութիւն
կայացներ:

Ցարդ անհատ Հայը ան
վրդական եղած է Սուրիոյ
պարզ այն պատճառով որ
ժարած է Սուրիոյ միջին
րէն նուազ վճարումով
տիլ: Արդ, վախ կայ որ
գաղթերը միացեալ
թեան հանդիպին, աստիճան
եթէ երբեք Հայերը իրենց
լի մեծ ճարտարարուեստ
գլեն անցնին տեղական
ցի հողագործները եւ իրենց
մէնէն տկար կողմին՝
ներուն դպչին:

Միւս կողմէ, եթէ հա
սուրիական աշխատաւ
գործածեն ու լաւ վճարու
ընեն, պատճառ մը չկայ որ
կու ազգերը հաշտ չապրին
րու հետ:

Թարգ. Մ. Յ. ԲԱՐԹԻ
ԱԹԷՆՔ

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵԼՃԻՈՅ ՄԷՋ

Պրիւսէլ, 7 Ն

Հոկտ 29ին, Պրիւսէլի
սրահին մէջ տեղի ունեցաւ
գահանդէս մը, պարսկահայ
նի երգչուհի Տիկ. Բադալի
մասնակցութեամբ ծանօթ
թակահար Պ. Կուլմանի:

Հայ եւ պելժ գեղարուե
սէրներու բաւական հոծ բա
թիւն մը փութացած էր ն
ըլլալ նուագահանդէսին, որ
լուն յաջողութիւն մը ունե
Տիկ. Բադալ իր անուշ եւ
յուն ձայնով անգամ մը
հմայեց ներկաները: Մասն
գնահատութեան արժան
նաեւ երիտասարդ ջութակ
րին նուագը:

*** Նոյ. 5ին, Հայ Ըն
սրահներուն մէջ տեղի ունե
գեղարուեստական երեկոյթ
րահանդէս մը, նախաձեռն
թեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պրի
մասնաճիւղին եւ մասնակ
թեամբ Հայ Թատերասէ
խումբին: Եղան արտասանու
ներ եւ մեներգներ, ներկայ
ունեցաւ նաեւ «Երկու խուլ
վոդեվիլը: Պարահանդէսը
կէս գիշերին եւ շարունակուե
մինչեւ առաւօտ, հաճելի
կնկալներով եւ մեծ ոգեւոր
թիւն առաջ բերելով
սրահներուն մէջ:

Պրիւսէլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի
սին պիտի խօսինք ուրիշ ան
մասնաւոր թղթակցութեամբ

*** Ուրախութեամբ կը
ղեկանանք որ Լուսաւորչեան
թիւնը ծրագրած է գրա
գեղարուեստական հանդէս
կազմակերպել ի պատիւ
Մշակոյթ»ին. ԱՋԴ նպաստ
մասնաւոր հրաւիրագիրներ
են ծանօթ հայրենակիցներ
Լիայոյս ենք որ ծրագիր
ընդունելութիւն պիտի գտ
խոհր բոլոր հոսանքներէն
բելի պիտի ըլլայ սարքել
գային շքեղ հանդէս մը
առիթ պիտի ստեղծուի
բաղդելու գաղութիս մէջ
եկած համերաշխութիւնը
ջերմապէս փափաքող ենք

Հ. ՏԵՐՏԵ

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ
«ՅԱՌԱՋ»ի դ հետ, ընթե
քեր ալ պիտի ստանա
կան կամ վեցամսեայ բաժա
դագրուելով մինչեւ դեկտ

…ՏՈՂ.

ՀԱՅՈՒ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

— Տղէդ ի՞նչ լուր:
— Անցեալ տարի Պոլիս էր. …ից մեկնեցաւ Ռումանիա, ան… Պուլկարիա, ամիս մը Յու… …ռան կեցաւ, Իտալիոյ մէջ …ք մը փորձեց ծախողեցաւ, …ռանիայէն հոս եկաւ, Ամե…յի համար անցագիր հանեց …ընդկաստան գնաց. վեց ամիս …աց Ճափոնէն նամակ մը ա…ք կը պարաստուէր Պարս…ան ճամբորդել. անկից ի … լուր չունինք: Քուկդ ի՞նչ …են:

—Մի հարցներ. հոս, իրաւ աբա…թիւն սորվելէ յետոյ, գործա…ն մը մտաւ իբրեւ հնոցպան, … չանցած հանեցին. ատեն … փաճառատան մը մէջ գրա…թիւն ըրաւ. դրամը քիչ էր. … ու մտաւ երկաթեղէնի ամ…րանոց մը իբրեւ… իբրեւ…
— Բեռնակի՞ր, վա՛խ, վա՛խ:
— Չէ, եղբայր իբրեւ… ի՞նչ…ես կ'ըսեն կոր, ապրանքներու …խադրութեան պաշտօնեա…ր… Լաւ կը շահէր, բայց գոր…ծանր էր տղաս չի կրնար …ք երկաթ վերցնել, հանեցին. … անգամ մտաւ քաուչուքի …րծարան մը, վարձքը քիչ, գոր… աղտոտ, չդիմացաւ, ելաւ. …աւ ճաշարան մը իբրեւ խո…հարի աշկերտ, բայց արհես…ն չէր, հանեցին. հաշուակալի …տօն մը գտաւ. դիւրին գործ, … վարձք, բայց գործատէրը …ատ ու կոպիտ. ելաւ ու մտաւ …իկի արհեստանոց մը, հոն ալ …աւ, հանեցին, վերջապէս ա…ն, հանեցին եւ այսօր, այնպէս …ած է որ ոչ առնող կայ, ո՛չ …նող:
— Օ՜ի, օ՜խ, շատ լաւ. ըսել է …ին իր գլխուն է. ի՞նչ կ'ընէ:
— Կը պտտի, եղբա՛յր…:

ԽԱՐՏՈՅ

…ՂԵՑԱՊԱՏԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

…ուրք թերթերը գրած էին … խնդրոյ առարկայ է եա առ…ն այն կալուածները, «որոնք …փչտակուած են ոչ-իսլամ …ռնական հաստատութեանց …ողմէ»: «Միլլիյէթ» կը գրէ թէ …ւրքի. համաժողովին մէջ ալ …ոսուած է այդ խնդրի մասին:

Պոլսոյ, Էտիրնէի, Քըրքլար…ի եւ Թէքիրտաղի կուսակա…ւթիւնները առաջարկներ ներ…յացուցած են համաժողովին: …րոշուած է յանձնարարել Պոլ…ոյ կուսակալութեան որ քննու…թիւն մը կատարէ:

ՆՈՐ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՆԵՐ

Պ. Պ. Սիսակ Սիսլեան եւ …ագգէն Շուշանեան աւարտած …ն Մամիրօլի Կաթնային ճար…արարուեստի բարձրագոյն …արժարանը (Ecole Nationale d'Industrie Laitière du Mamirolle), հանդիսանալով երրորդ եւ …րրորդ:

ՅԱՐԴԳՈՂ.

«ԵՐԿԱԹԱԲԵՒ ԳԻՆԵՎԱՃԱՌԸ»

Ինքնագիր նորավէպ մը, զոր կարդաց Տիկին Լաս «Յարդգող»ի վերջին երեկոյթին:

Գրուածքը, նախ ներածութիւնով մը, կը հակադրէ արեւմտեան արագավազ կեանքը արեւելեան ծանրաշարժ կեանքին:

Պարսկաստանցի Աղամալ Խանը, իր կնոջ՝ Կատարինա Խանըմին հետ կ'ապրի խաղաղ կեանք մը: Աղամալ խան կ'ատէ շարժումը եւ այդ պատճառով կը կասկածի յարաշարժ գինեվաճառին վրայ: Օր մը, առաջին անգամ, օդանաւ մը կուգայ Պարսկաստան: Հետաքրքիրներու հեղեղին կը խառնուի Աղամալ Խանն ալ, եւ ո՛վ հրաշք, մինչեւ իսկ կը փորձէ վազել:

Խանի հպարտութիւնը կը վրդովուի ի տես նոր կեանքին որ երիտասարդութեան մէջ խայտալով կ'անցնի իր քովէն, յանկարծ կը տեսնէ գինեվաճառը, որ օդանաւի երկաթէ թեւեր հագած է. հոգեկան փլուզում:

Հեղինակը ուզած է, Արեւելքի մէջ կամաց կամաց թափանցող Արեւմուտքի մեքենայական քաղաքակրթութեան ազդեցութիւնը ցուցնել:

Յ. Ֆրէնկեան.— Այս նորավէպին հոգեբանական վերլուծումին պակասը լեցուած է նկարագրութիւններով, որ լեցուի քիչ մը անխնամութեան հետ ներելի կը դառնայ միայն այն պարագային, եթէ հեղինակը ըսել թէ կը հետեւի գաւառապաշտութեան:

Տարօնեան.— Համաձայն չեմ որ գրող մը մասնաւոր դպրոցի մը հետեւի, ան պէտք է արտադրէ իր կրցածը միայն: Այս գործին մէջ լեզուի ռամկօնականութիւն կայ: Խորքը՝ հին ու նորի պայքարը:

Հ. Բալուեան.— Ասիկա տեսակ մը շարունակութիւնն է Տիկին Լասի նախորդ գործին — «Խան»ին: Իր նիւթերը գրաւիչ ու ցայտուն չեն, այլ համեստ նիւթեր:

Արապեան.— Այս նորավէպը յաջող է, շա՛տ հաճելի, կենդանի պատկերներով ու գունագեղ ոճով: Գործի մը մէջ, լեզուն, ամէն ինչը, ըստ իս, ներելի են, բաւ է որ հաճելի ըլլայ ան:

Քէրէսթէճեան.— Այս գործին առաջին մասը աւելորդ է: Եւ գործը հասկնալի ընելու համար հակադրութիւններ անհրաժեշտ չեն: Իսկ լեզուի թերութիւնը երբեք ներելի:

Ա. Կոթիկեան.— Մեծ նիւթ մը փոքր կաղապարի մը մէջ գրուած:

Ասլանեան.— Ես այս ձեռագիրը քանի մը անգամ կարդացած եմ ու զայն գտած եմ շատ յաջող, խոր ու խնամուած: Պէտք է նկարագրական ճամբաներով միայն հասնիլ հոգեբանական վերլուծման, եւ որուն համար անհրաժեշտ է ծանօթ ըլլալ Պարսկաստանի կեանքին:

Ն. Պէշիկթաշլեան.— Կնկայ գրուածք է այս, եւ ես, անկեղծօրէն, կնոջ ստեղծագործութեան վրայ հաւատք չունիմ, անոնց երեւակայութիւնը սահմանափակ է: Այս գործին մէջ նկարագրութիւն կայ միայն, բայց եւ այնպէս, մեր նորագոյն կին գրողներու լաւագոյններէն մէկն է Տիկին Լաս:

Ե. Քոչարեան.— «Յարդգող»ը արուեստի միութիւն է. որով պէտք է խօսքերը աւելի արուեստի շուրջ դառնան. — Ձիս չի հետաքրքրեր՝ թէ այս գործը ո՞վ է գրած, ո՞ւր է գրուած եւ ե՞րբ է գրուած: Ես զայն շատ յաջող կը գտնեմ: Գեղարուեստագէտը սեռ չունի: Այսօրուան նկարչութիւնը կը հետաքրքրուի գաւառով: Արուեստի մէջ կը մտնէ գիտութեան ու քաղաքակրթութեան ձեռք բերածը, ինչպէս այս գործին մէջ՝ մեքենայական նորագոյն ճարտարարուեստը: Տիկին Լաս նիւթին մօտեցած, զայն կառուցած ու զարգացուցած է շատ ճիշդ:

Հ. Զարդարեան.— Այս գործը ձախողած է: Կիները աւելի մօտիկ են ճակատագիրներուն, խորհուրդներուն: «Կինը այն կրակն է, ըսուած է, որ կը վառի միայն տաճարներուն վրայ, կամ մութ ովկիանին նաւերուն զագաթը»: Կինը իր ճամբան կը լուսաւորէ իր բնազդովը, եւ ան լաւագոյնը տուած կ'ըլլայ եթէ իր ունեցածը տայ: Այսօր այս գործին համար գրական կարծիք չունիմ, որովհետեւ տղամարդու գրուածք է ան, ճիգ գրուած է տղու պէս արտադրելու: Խորհրդանշանները պէտք է հասկնալի ըլլան և քայլ առ քայլ կարելի ըլլայ անոնց հետեւիլ: Միտքերը շատ հասարակ են:

Երեկոյթին վերջին մասին վիճաբանութիւնը սկսաւ եռալ, բայց արդէն կէս գիշերը անցած էր:

ՏԻՐԿԱԹԻՆ

ՉԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՆՈՐԷՆ ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՊՕԼԷՆ 7 Նոյեմ.— Անգործութիւնը որ գրեթէ գոյութիւն ունեցած չէր այստեղ, հետզհետէ վարակիչ հանգամանք կը ստանայ:

Աղիւսի գործարաններէն Sociétéն բոլորովին փակած է իր դռները, դուրս ձգելով 35-40 բանւորներ, որոնց 10-15ը Հայեր: Bergerն ալ մասամբ Հայեր կը ճամբէ, անոնց տեղ Ֆրանսացիներ առնելու համար:

Գործերու ընդհանուր թուլութիւն մը կայ:

Օրավարձերու 10 առ հարիւր գեղչը սկսան գործադրել:

Արտագաղթը արդէն իսկ ծայր տուած է: Դէպի՛ գործատու վայրեր…

Քանի մը անգործներ արդէն իսկ Փօն-Սէնթ-Էսփրի գործ գտնելով, հոն հաստատուած են: Մնացեալ բոլոր անգործները, որ աշխատող ձեռքէ զուրկ են, իրենց աչքերը յառած են դէպի լուսաշող անկիւններ: Եւ միշտ ալ այսպէս եղած է՝ մեր թափառական խրճիթներուն համար: Այսօր հոս կը հաւաքուին, կ'աշխատին, կը տքնին, իրենց պանդուխտի յարկը շէնցնելու ու դառն կեանքը մոռնալու յոյսով: Եւ ահա, դժբախտութիւնը իր գլուխը կը ցցէ՝ նոր նոր հորիզոններ բանալով, թափառելու համար անվե՛րջ:

Տուներ կան, որ իրենց ձմրան ամբողջ պաշարը ամբարած են եւ այս անակնկալին առջեւ շուարած կը ծախեն մեկնելու համար:

Կիները կ'աշխատին տուփի գործով իրենց ընտանիքի բեռը թեթեւցնելու համար: Կարգ մը սմսեղուկ մարդիկ, սպառնացած են գործարանին հսկիչին միջոցաւ, գործ չտալ հայ կիներուն, եթէ իրենց «պարահանդէսի» տոմսակէն հատ մը չգնեն: Ու շատ մը խեղճ կիներ ստիպուած են մէկ մէկ տոմս առնել, վախնալով որ գործէ կը զրկուին, այս խլէզներու երեսէն:

Քաղաքապետութիւնը անգործներուն օրական մէկ ֆրանք նպաստ կուտայ:

Գ. Ջ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

ՊՕԼԷՆ, 7 Նոյեմ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպօլի խումբը երկրորդ անգամ ըլլալով մրցում մը ունեցաւ Mondragonի խումբին հետ, որ անցեալները R. C. B.էն պարտուած էր 6—0ով: Իսկ հայ խումբը յաղթած էր R. C. B.ի 1—0ով: Խաղը տեղի ունեցաւ Պօլէնի ֆրանսական դաշտը: Լաւ արդիւնք մը կը սպասուէր ներկայ խաղէն, սակայն հակառակորդ կողմը այս անգամ աւելի զօրաւոր կազմով դաշտ եկաւ:

Խաղին սկիզբը երկու կողմերը գրեթէ հաւասար էին: Առաջին կիսախաղը լրացաւ 0.0:

Երկրորդ կիսախաղին, Ֆրանսացիները կոպիտ խաղ մը ունեցան եւ պահ մը տիրապետեցին գնդակին: Հայ մարզիկներու մէկ յառաջխաղացումով մերոնք նշանակեցին կէտ մը: Անկէց վերջ ալ թափուած ջանքերը անցան ապարդիւն ու խաղը լրացաւ մեր յաղթանակով 1.0:

Հայ մարզիկները յարատեւ փորձերու պէտք ունին: Ձիբաւեր յաղթել, պէտք է յաղթանակը արժեցնել: Այսուհանդերձ շնորհաւորելի են այս խումբ մը պատանիներու թափած ջանքն ու եռանդը:

Գ. Ջ.

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽՈՒԻՆ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15ին պիտի փոխենք մեր կանխիկ բաժանորդներուն խոստացուած գիրքերու տեսակը:

Անոնք որ կ'ուզեն օգտուիլ ներկայ ցուցակէն, թող փութան օգտուիլ մինչեւ որոշուած թուականը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱՐԱԲԱԽՏ ԱՂՋԻԿԸ.— Երկու տարեկան աղջնակ մը, Ժաննին Պէր, Վիլլա տէ Պուա փողոցին վրայ՝ տան պարտէզին մէջ կը խաղար ու կը զբօսնուր: Շուն մը կար քովը: Յանկարծ շունը յարձակեցաւ երախային վրայ, խածաւ գլխէկէն: Շան ակռաները ծակած ծակծկած էին գլուխը: Եւ աղջնակը մեռաւ քիչ յետոյ:

ԼԵԶՈՒԴ ՆԵՐՍ ՔԱՇԷ.— Բանի մէջ մանկամարդ Ամերիկուհի մը ինքնաշարժը կը վարէր կայծակի արագութեամբ: Ոստիկան մը նշան ըրաւ որ քիչ մը դանդաղ վարէ: Ամերիկուհին, իբրեւ պատասխան, բերանը բացաւ եւ լաւաշի (փիտէ) պէս փոքրիկ ու կարմրուկ լեզու մը դուրս հանեց:

Ոստիկանը, փոխանակ ներշնչուելու եւ ոտանաւոր մը գրելու այդ աղուոր լեզուին վրայ, տեղեկագիր մը պատրաստեց:

Յաջորդ օրը, ոստիկանատունէն կանչուեցաւ Ամերիկուհին, որ կարմրուկ լեզու մըն էր ցոյց տուեր ոստիկանին: Դատ ու դատաստան եղաւ եւ Ամերիկուհին դատապարտուեցաւ վճարելու 100 ֆրանք, անարգական նշան մը նկատուելով անմեղ լեզուին մէկ խաղը:

ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ԶԲՕՍՆՈՒՆ.— Ֆօնթէնպլօ հասան անցեալ օր չորս ազնուականներ, մէկը իշխան, միւսը մարքիզ, անգլիացի նկարիչ մը եւ ուրիշ տիտղոսաւոր մարդ մը: Իջեւանեցան հրաշալի պանդոկ մը: Գեղեցիկ ինքնաշարժ մը առատօրէն պտոյտի կը տանէր ազնուականները նշանաւոր անտառին մէջ, ուր աշունը վիպային նկարչութիւն մը կը ներկայացնէ այս օրերուս: Պտոյտները, ամէն օր, կ'երկննային մինչեւ հեռաւոր գիւղակները: Առտու մը երկու հաշուեցուցակներ նեղը դրին հիւրերը: Մեքենավարն ու պանդոկապետը դրամ կ'ուզէին: Հիւրերը չունէին, որ տային:

Գործը ինկաւ ոստիկանատուն: Անունները յայտնուեցան:

Իշխանը, Տօն Ֆէրնանտօ մը Պուրպոն, Սպանիոյ արքայական արիւնէն, եւ իր ընկերները, ընկերակցած էին անգլիացի ծանօթ նկարիչի մը, եւ Կրընօպլէն հասած էին Ֆօնթէնպլօ: Մինչեւ հոդ, ծախքերը վճարած էր Անգլիացին: Յետոյ, իր պարտքը տուած եւ հեռացած էր խումբէն: Իսկ միւսները ո եւ է դրամ չունէին իրենց վրայ:

Իշխանը կը պնդէ թէ ձգած է կինը եւ այժմ կ'ապրի Սպանիոյ արքունիքէն իր մէկ ազգականուհիին ամսականով: Միւսներն ալ ունէին նման պատմութիւններ:

Իշխանական այդ պտոյտներէն յետոյ, հիմա բոլորն ալ մտած են բանտ:

ԽԱՂԱՄՈՒ.— Երկու Ֆրանսացիներ, Ռոլէ եւ Տըլօնէ, առաջինը 52, երկրորդը 28 տարեկան, թուղթ կը խաղային Շանփինեի, սրճարանի մը մէջ: Խաղին տաք պահուն, վէճ մը ծագեցաւ: Տըլօնէ Ռոլէն սպաննեց եւ ... :

— Եթէ մարդ ես, դուրս ելիր եւ տեսնենք հաշիւը:

Դուրս ելան: Փաթթուեցան իրարու: Յանկարծ դանակ մը պսպղաց: Երիտասարդը սուր ճիչ մը արձակեց եւ գետին ինկաւ: Սիրտէն զարնուած՝ մեռած էր: Ոճրագործը ձերբակալուեցաւ:

ՑՈՒՍԱՀԱՏ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐԸ.— Երեք երիտասարդ ու Մօլեռանդ համաշնավարներ. որոնք գանազան ցոյցերու ալ մասնակցած էին, Պերլինի մէջ, կը քաշուին ընկերոջ մը սենեակը եւ կիթառի հետ կ'երգեն տխուր երգ մը.

«Ի՜նչ տխուր է մեռնիլը…»

Յետոյ իւրաքանչիւրը իր գլխուն կը պարպէ ատրճանակը:

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԻ ԱՌԹԻՒ

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԻ ՄՕՏԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ, ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՅՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՓԱԿԵԼ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

Այդ օրը կը փակուի օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին տարին: Մինչդեռ բաժանորդներ կան որ տակաւին պարտք ունին երկօրեայ «Յառաջ»էն:

1928 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԻՆ, ԱՆԽՏԻՐ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԵՑՆԵՆՔ ԱՆՎՃԱՐ ՄՆԱՑԱԾ ԹԵՐԹԵՐԸ, միեւնոյն ատեն հետապնդելով պահանջներու գանձումը:

Կ'ուզենք հաւատալ թէ, այս յայտարարութենէն յետոյ, բոլոր մոռցուած կամ ձգձգուած հաշիւները փակուելով, հարկ չպիտի ըլլայ անախորժ կարգադրութիւններ ընել ո'եւ է բաժանորդի հանդէպ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (110)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՃԵՐՃԻՆՍՔԻԻ ՀԵՏ

— Իսկ ձեր երկրորդ փա՞ստը:

— Ահա՛. Մեծ-Դքսուհին Անթաղիա, քանի մը տարի առաջ, Փարիզի մէջ, իր ակռաները ծամել տուած էր:

— Յետո՞յ:

— Եւ ինչպէս սովորաբար կ'ընեն, ատամնաբոյժը հանած էր բերնին կաղապարը, որ ահաւասիկ:

Ճերճինսքի, տուփը բանալով, ինծի յանձնեց կաղապարը որ փարիզ շինուած էր եւ շարունակեց.

— Եւ ահա, Տիկին Չայքովսքիի կաղապարը:

Երկրորդ կաղապարն ալ առի եւ առաջինին քովը դնելով, ուշադրութեամբ քննեցի:

Որեւէ կասկած ներելի չէր… կաղապարները նոյն անձին չէին պատկաներ…

ՄԱՔԻԱՎԷԼԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Ճերճինսքի՝ գիտնալով որ ստայօդ յայտարարութիւններ իբրեւ ճիշդ ընդունող մէկը չէի, գլխ խաբելու մէջ չէր կրնար շահ մը ունենալ: Մինչեւ որ անոնց հակառակը փաստուէր, իր յայտարարութիւնները իբր ստոյգ նկատելու պարտաւորուած էի:

— Այս գաւը որ նիւթեց Ս…, վերսկսաւ երկու կաղապարները ապահով տեղ մը դնելէ յետոյ, իրեն հնարաւորութիւն կուտար նաեւ ձեռք անցընելու այն հսկայ գումարները, զորս Նիքոլա Ցարը դրած էր անգլիական եւ ամերիկեան դրամատուններու մէջ:

— Բայց ի՞նչ անունով պիտի կրնար այդ դրամները ձեռք անցնել. իրենը չէին:

— Ո՛չ, անշուշտ. բայց անոնք Ռուսիոյ գահուն ժառանգորդին կը պատկանին: Արդ, դուք ալ գիտէք թէ՝ իրաւունքի մը վերստացումը ծախքի կը կարօտի:

— Կը հասկնամ, բացագանչեցի: Այդ գումարները պիտի ծառայէին գոցելու այս ծախքերը, քանի որ Մեծ-Դքսուհի Անաստասիան չէր կրնար բան մը մերժել անոր, որ գինքը գահ կը բարձրացնէր:

— Ձեր ըսածին պէս է: Ահա թէ ինչո՞ւ աշխատեցայ առաջքը առնել այն հարուածին որ ինծի կ'ուղղուէր, եւ հիմա, կը ջանամ վիժեցնել պոլշեւիզմի դէմ համաշխարհային համաձայնութեան մը իր ծրագիրները:

— Հակառակ խոր զգուանքին որ կը զգայի խօսակցիս հանդէպ, հետաքրքրուած էի եւ ուզեցի գիտնալ թէ ի՞նչ են իր յատակագիծերը:

— Կարելի՞ էր հարցնել թէ ի՞նչ կերպով կը յուսաք գործել:

Առանց վարանելու պատասխանեց.

— Ասիոյ մէջ փնտռելով հակահարուածը:

— Ինչպէ՞ս:

— Շատ պարզ է. գիտէք թէ, եւրոպական բոլոր պետութիւնները, ինչպէս նաեւ Ճափոն եւ Ամերիկա կարեւոր շահեր ունին Չինաստանի մէջ. հետեւաբար չէ՞ք կարծեր որ եթէ յաջողիմ «ՊՈԼՇԵՒԻԿԱՑՆԵԼ» զայն, այս պետութիւնները դադրին զբաղելէ Ռուսիոյ անցուդարձերով:

— Անշուշտ, բայց պիտի յաջողի՞ք:

Առեղծուածային ժպիտ մը ունեցաւ. յետոյ պարզօրէն պատասխանեց.

— Արդէն եղած լմնցած է: Տարի մըն ալ սպասեցէք եւ լուրերը դուք պիտի բերէք ինծի:(1)

(1) Այս խօսակցութիւնը տեղի կ'ունենար 1925 Մայիսին. դէպքերը որոնց այժմ Չինաստան թատր կը հանդիսանայ, կ'ապացուցանեն թէ՝ Ճերճինսքի իմ վրաս ազդելու համար չէր որ այդպէս կը խօսէր:

Չկրցայ զարմանքի արտայայտութիւն մը զսպել:

— Բայց հոդ կանգ առնելով չեմ գոհանար, վերսկսաւ:

«Մինչդեռ Քարախան կ'աշխատէր Ասիոյ մէջ, Զինովիէվ եւ Ռատէք Եւրոպան կ'ողողէին իրենց գործակալներով, եւ Անգլիոյ մէջ կը զարգացնէին բանւորական շարժումը, որուն արդիւնքները պիտի տեսնէք քիչ ատենէն, Ֆրանսայի մէջ կը ստեղծէին բջիջներու ցանց մը, զորս պիտի կրնանք ոտքի հանել ուզուած ատեն. բայց Իտալիոյ, Սպանիոյ եւ մանաւանդ Գերմանիոյ մէջ կը հանդիպինք դիմադրութեան մը, զոր ամէն գինով պէտք է կոտրել, եթէ չենք ուզեր որ մեր բոլոր ծրագիրները ջուրը իյնան…

Բացարձակապէս ապշած կը մնայի:

— Գալով Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ, շարունակեց Ճերճինսքի, անոնց գլխուն այն տեսակ հոգ մը բացի Մարօքի մէջ, որ դժուարաւ պիտի կրնան փարատել. Ըպտ-իւլ-Քէրիմ, որուն կ'օգնենք ամէն կերպով, անոնց բերնին չափը պիտի տայ: Կը մնայ Իտալիան: Երբ որ յաջողիմ մէջտեղէն վերցնել Մուսոլինին,—ինչ որ չպիտի ուշանայ — Ֆաշիզմը պիտի տապալի եւ այդ երկիրը իր նախկին ձեւին վերադառնալով, այնքան դիւրաւ պիտի իյնայ մեր գործակալներուն ձեռքը, որքան սաստիկ պիտի ըլլայ ընկերային խռովքը՝ Մուսոլինիի անհետացման հետեւանքով:

— Հապա Գերմանիա՞ն:

— Անկէց յոյս չկայ: Գերմանները որովհետեւ չափազանց կարգապահ են, եւ փոխվրէժի բուռն փափաքով տոգորուած՝ կը սարսափին մեր վարչական եղանակներէն. անօգուտ է զանոնք «պոլշեւիկացնելու» ետեւէ իյնալ. չպիտի յաջողինք: Բայց ազգիս վրայ ուրիշ լարեր ունիմ:

(Տար.)

Թրգմ'. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

տէ դաշնագիր պետութեանց միջեւ, որոնք կը խոստանան իւրարու դէմ կռիւ չընել, յետոյ կը տրամադրէ որ բոլոր վէճերը իրաւախոհութեան պէտք է ենթարկուին:

Այս առիթէն օգտուելով պիտի ստորագրուի նաեւ առեւտրական դաշնագիր մը եւ հիւպատոսական պայմանագրութիւն մը, որոնց նախագիծերը պատրաստուած են արդէն:

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Ըմնէթ փաշայի նոր դահլիճին ելմտական գործավար Սարաճօղլու Շիւքրի պէյ մօտ օրէն Պէրլին պիտի մեկնի: Գործավարը Թուրք կառավարութեան կողմէ պաշտօն ստացած է բանակցութիւններ վարել գերման ընկերութեան հետ՝ Անատօլուի երկաթուղին գնելու համար: Բանակցութիւնները պիտի վերսկսին Գերմաններու վերջին առաջարկներու հիման վրայ, որուն համաձայն Արեւելեան երկաթուղիներու դրամատան մէջ գտնուած բոլոր արժեթուղթերն ու պարտաթուղթերը Թուրք կառավարութեան պիտի փոխանցուին՝ երեք միլիոն անգլիական ոսկիի փոխարէն:

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐԸ

Պոլսոյ Թրամուէյի Ընկերութեան նախկին չորս արժեթուղթերը պիտի փոխանակուին նոր հինգ արժեթուղթերով: Նոր արժեթուղթերու անուանական արժէքը պիտի ըլլայ 250 զուիցերական ֆրանք, փոխանակ նախկինին պէս 315 ֆր.ի:

ՊԱԼԻԱ-ՔԱՐԱ ԱՅՏԸՆԻ ՀԱՆՔԵՐԸ

Պոլիսէն կը հեռագրեն թէ Հոկտեմբեր 23ին ծագած հրդեհին վնասները կարծուածէն պակաս են: Կարգ մը անգլիերէն թերթերու ցոյց տուած կէս միլիոն Թրքական ոսկիի կորուստը չափազանցուած կը նկատուի: Ասկէ զատ կորուստները պիտի վճարուին Ապահովագրական ընկերութեանց կողմէ: Պալիա-Քարա Այտընի ընկերութիւնը Թուրք կառավարութենէն իբրեւ պատերազմի վնասուց հատուցում կը պահանջէ 262,000 Թրք. ոսկի: Խնդիրը Պոլսոյ Խառն Դատարանին առջեւ հանուած է և մօտ օրէն լուծում մը կը սպասուի:

Մակեդոնացիները կը վերսկսին

Սոֆիայէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ Պուլկարիոյ Մակեդոնացիները որոշած են բողոքի պայքար մը սկսիլ վերջերս Շթիպի մէջ Իվան Միխայլոֆի հօր ու եղբօր Միխայլօի եւ Ռիսթայի սպանութեան դէմ: Իվան Միխայլօֆ Մակեդոնական յեղափոխական կազմակերպութեան կեդրոնական կոմիտէին անդամ է: Երկրին ամէն կողմը հրապարակային միթինկներ կը կազմակերպուին:

Հոկտ. 5ին Շթիպի մէջ Զօր. Քովաչէվիչի սպանութենէն վերջ յեղափոխականները մեղմացուցած էին իրենց շարժումները: Սակայն այս կրկնակ սպանութիւնները՝ ինչպէս նաեւ Ուսկիւպի մէջ մօտ օրէն սկսելիք մակեդոնացի ուսանողներու դատավարութիւնը պատճառ կ'ըլլան որ սկսի նոր գործունէութիւն մը, որուն հետեւանքները կրնան շատ ծանր ըլլալ: Եուկօսլաւ մամուլը շատ դժգոհ է եւ կը գանգատի թէ պուլկարեւսերպ սահմանի երկու նահանգներուն մէջ պաշարման վիճակ հրատարակուիլը երբեք դարման չէ տիրող կացութեան:

Նոր դրամանենգութիւն մը

Կեղծ արժեթուղթերու պատմութիւն մը եւս, որ Հունգարիոյ մէջ երեւան հանուած կեղծ հազարնոցներուն չափ յուզում պատճառեց: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Փարիզ հաստատուած գերման դրամատէր Պլումէնշթայնը եւ երկու մեղսակիցներ: Այս մարդիկը Հունգարիայէն Փարիզ կը փոխադրէին մեծ քանակութեամբ արժեթուղթեր: Յետոյ դեղերով կը սրբէին հունգարական կնիքը եւ, ֆրանսական կամ անգլիական դրամատան մը դրոշմով կը կնքէին ու խարդախօրէն ամէն վաւերականութիւն աւելցնելով վրան, կը գանձէին հսկայ գումարներ:

Թրիանոնի դաշնագրին համաձայն, հունգարական հին պարտաթուղթեր ունեցող օտարականներուն կը վճարուի յիշեալ արժեթուղթերու ոսկի-արժէքին հարիւրին 32ը: Հետեւաբար այս մարդիկը Հունգարիոյ մէջ աժան գինով կը գնէին հին պարտաթուղթեր եւ Փարիզի մէջ կը գանձէին մեծ գումարներ:

Մաճառ կառավարութիւնը խնդրին տեղեկանալով՝ բողոք մը ուղղեց կեղծարարներուն դէմ:

Ֆրանսական ոստիկանութիւնը, հունգար կառավարութեան ներկայացուցիչին դիմումին վրայ, ձերբակալելէ յետոյ դրամատէրն ու իր երկու իտալացի մեղսակիցները՝ Պորիս եւ Սիմոն Թովպլէնին, կը փնտռէ նաեւ այն Ֆրանսացիները, որոնք նպաստած են այս տեսակ մը դրամանենգութեան: Միեւնոյնատեն, առժամապէս արգելքի տակ առնուած են Քրէտի Լիոնէին մէջ գտնուած բոլոր հունգարական պարտաթուղթերը, որոնք ֆրանսական դրոշմով կնքուելու բերուած էին: Մասնաւոր յանձնախումբ մը պիտի քննէ անոնց վաւերականութիւնը:

Հսկայ ցոյց մը Պրիւսէլի մէջ

Երեքշաբթի հսկայ ցոյց մը տեղի ունեցաւ Պրիւքսէլի մէջ: Ցուցարարները, որոնք կը բաղկանային մասնաւորաբար սրճարանատէրերէ, ճաշարանատէրերէ, պանդոկատէրերէ, ծառայաճառներէ, կը կազմէին մօտ 100,000 հոգինոց թափօր մը: Գլխաւոր քաղաքներուն մէջ եւս նման ցոյցեր կատարուեցան: Փակեցին խանութները եւ կէս դրօշակ պարզեցին:

Ցուցարարները կը պահանջեն որ վերաքննուի ալքոլի վաճառումը արգիլող օրէնքը, արտօնութիւն տրուի կէս գիշերէն յետոյ ժամ մը բաց թողուլ սրճարանները եւ ճաշարանները:

«Լը Փէօփլը» թերթը, սակայն, պատերուն փակցուցած է երկու կոչ, եւ կը խնդրէ թագաւորէն մերժել ցուցարարներուն խնդրանքը, յանուն ալքոլի զոհերուն և ժառանգական ախտաւորներուն:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒԹ ԷԼՏԸՐի ամուսինը Լայլ Ուոմըք որոշած է ապահարզանել չարտօնել իր կնոջ, որ կրկին փորձէ Ատլանտեանը կտրել:

ՓՕԼ ՓՕՆՔՈՒՐ, ընկերվարական, Երեսփ. ժողովի արտաքին յանձնաժողովին նախագահ ընտրուեցաւ, Ֆրանքլէն Պուլիոնի տեղ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔԸ ԱՆԿԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, Enghienի Salle des Fêtesի մէջ

կը ներկայացնէ՝ ԺԱՆ ԷՔԱՌԻ **ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՐը** (4 արար)

Կը մասնակցին՝ Տիկիններ Ս. Յ. Ալիքսանեան, Ս. Նշանեան, Օր. Անահիտ եւ Գ. Փափազեան: Պ. Պ. Ե. Թօլաեան, Տ. Նշանեան, Վ. Սվաճեան, Ա. Գմբէթեան եւն.:

ԳԻՆԵՐԸ 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը այժմէն կարելի է հայթայթել Պ. Հ. Ջահրէճեանէ:

Յաջորդ ներկայացումը՝ Փարիզ՝ Ալպէր Ա. Թատրոնը, 26 Նոյ. Շաբաթ գիշեր:

ԾԱՆ.— Մասնաւոր կարգադրութեամբ յետ այսու Տրամաթիքի բոլոր ներկայացումներուն իւրաքանչիւր մտից տոմսին վրայ կէս ֆրանք պիտի յատկացուի Փարիզի Հայ Աղքատախնամին:

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

վաղը Ուր. կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Սինէմա Նովէլթիի մէջ
դերասան ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ իր Տէսինի խումբով
կը ներկայացնէ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի հռչակաւոր

"ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ"Ը

ԳԻՆԵՐԸ 5 եւ 3 ՖՐԱՆՔ

ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՀԻՄԱԿՈՒԸՆԷ ՁԵՐ ՏՈՄՍԵՐԸ

Նոյն ներկայացումը 13 Նոյեմբ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին՝ պիտի բեմադրուի Փօն տը Շէրիւի Սալ Թռիանոնի մէջ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Կրասի եւ քանի երկու խումբերու խառն ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին Լապատիի մէջ:

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Քրիստափոր ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Լիոնի Խարբերդի եւ Յար. Գաւառ. Հայրենակց. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 262 րիւ Տիւկէռքլէն դաշնակցութեան գրադարանը:

Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ նոր վարչական ընտրութիւն: Քուէարկութեան պիտի կրնան մասնակցիլ նախկին անդամներէն անոնք որոնք իրենց յետնեալ ամսավճարները նոյն օրը կը փակեն:

Ձ. Ռ. Մ. Վիէնի մասնաճիւղին կազմակերպած վիճակահանութիւնը այս Շաբաթ գիշեր ժամը 8ին, իր ակումբին մէջ: Այս առթիւ պիտի ըլլան՝ կատակերգութիւն մը երգեր եւ արտասանութիւններ: Մուտքը 1 ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Ուս. միութեան ընդհ. ժողովը 15 Նոյ. Գշ. երեկոյ ժամը 8ին Sociétés Saventesի սրահին մէջ, 28R. Serpente, (Salle G.): Օրակարգ՝ 1. վարչութեան տեղեկատուութիւն. 2. Նոր վարչութեան ընտրութիւն, եւն.:

ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան մասնաճիւղը կազմակերպած է իր տարեկան պարահանդէսը՝ Salle Hocheի մէջ, 9 Ave. Hoche, Métro: Courcelles, որ վերջերս կրած հիմնական նորոգումներով եւ ճոխ յարդարանքով դիւթագեղ կերպարանք մը ստացած է:

Պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 19 Նոյեմբեր, Շաբաթ գիշեր ժամը 10ին,

Մուտքի գինն է 50 ֆրանք:

Հայ եւ օտար կարողագոյն արուեստագէտներ պիտի կիրարկեն երաժշտական խնամուած յայտագիր մը եւ պարերու միջոցին ալ՝ խկատիվ եւ զուարթ intermèdeներ եւ հաճելի անակնկալներ տեղի պիտի ունենան:

Պարահանդէսին հասոյթը ամբողջապէս պիտի յատկացուի Որբախնամ գործին:

Ծանօթ.— Կը խնդրուի տոմսերու արժէքը ղրկել Պ. Պ. Խամչեանի, 10 Rue Chauchat, Paris 9me, եւ կամ վճարել հանդէսին իրիկունը, մուտքի պահուն անպատճառ: Տոմսերը պահողներուն վճարման դիւրութիւն տալու համար, հաւաքչի միջոցաւ յատուկ ստացագիր մը պիտի ներկայացուի:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ճերմակեղէնի, մետաքսեղէնի պտտոնի, էնքրիւթասիոնի, փուան Թիւրքի եւայլն. լաւ գործաւորուհիներ արհեստանոցի մէջ աշխատելու: Նմոյշներով ներկայանալ՝ 78 Ave. Champs Elysées, 138 թիւ գրասենեակը:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ
ՓԱՐԻԶ, Գ. Հ.— 140 ֆր.:
ՊԵԼԿՐԱՏ, Ս. Գ.— 400:
ՊԼԸՖՕՌ, Յ. Գ.— 70:
ՕՊՐԻՍՕՆ Օ. Ք.— 35:
ՏՐԷԶՏԷՆ, Մ. Պ.— 200:
ՄԻԼԱՆՕ, Գարծ.— 45:
ԷՔՍ_ԼԷ-ՊԷՆ, Յ. Կ.— 70:
ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա. Պ.— 35:
ԼԻՈՆ. Ջ. Մ.— 35:
ՍԷՆ ԹԷԹԻԷՆ, Հ. Գ.— 70:
ՄԱՐՍԷՅԼ, Մ. Ս.— 28:
ՄԱՐՍԷՅԼ, Հ. Ս.— 35:
ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա. Ս.— 35:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis. Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԱՓՐԻՉԻ ՍՐԱՀ ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅՐԵՐՈՒ

Հ. Մինաս ՉԱՒՈՒՇԵԱՆ

6, Passage des Petites Ecuries, 6 (R. Fbg. St. Denis, թիւ 63ի վրայ)

Մաքուր և արագ սպասարկութիւն, մասնաւոր խնամք կիներու և տղոց վարսայարդարութեան: ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ

Métro: Château d'Eau և Poissonnière.

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն մեր ծանօթ յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով: Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 ֆր.). 3. Խորհուրդներու մեհեանը, Յ. Օշականի (20 ֆր.). 4. Ճապվար, Եր. Օտեանի (7 ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 ֆր.). 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտէյեվ, Մ. Կորքիի (15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆի (10 ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 ֆր.). 18. Աղա Նազար, Իսահակեանի (3 ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 ֆր.). 20. Պատմուածական Խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 ֆր.). 21. Ինչ պատմեց Թրէբոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Զբօսաշրջութիւն (15 ֆր.). 25. Զարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 ֆր.). 26 Ինքնուսոցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 ֆր.):

ԲՈՒՐԴ

ՆՈՐ ԵՒ ՀԻՆ ԳՈՐԳ ՇԻՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ամէն տեսակ եւ զանազան գոյներով բուրդի ճախ մթերք պիտի գտնէք Տիար ՅԱԿՈԲ ԳԸՆԱՃԸԵԱՆի մթերանոցը: Խիստ գիւրամատչելի գիներ: 31 Rue St-Lazare. Tél. Trudaine 68-29 Métro: Nord-Sud: Notre Dame de Lorette.

ՄԵՍՐՈՎՊԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԼԻՈՆԻ ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԴԵՐՁԱԿԸ ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ

Մեր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն մը ընծայելու համար, բացած ենք նոր դերձակատուն մը Րիւ տը Մարսէյլ թիւ 24. իսկ մեր նախկին դերձակատունը կը գտնուի Րիւ Կարիպալտի թիւ 33: Ունինք անգլ. եւ ֆրանս. տոկուն եւ ճաշակաւոր կերպասներ: Մեծ խնամքով կը կարենք փարիզեան վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ, որոնք միշտ գնահատուած են մեր հայ եւ ֆրանսացի ամենադժուարահաճ յաճախորդներէն:

THÉS YAVROU

ԹԷՅ ԵԱՒՐՈՒԵԱՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ 1880ին

Ամէն տեսակ սնտուկով եւ ծրարով թէյեր, ընտիր, հոտաւէտ, պխորժահամ:

ՊԱՀԱՆՋԵԼ ԱՄԷՆՈՒՐԵՔ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

Հասցէ՝

COMPTOIR DES THÉS YAVROU
23, Rue Senac, MARSEILLE

ԾԱՆՕԹ.— Կը փնտռուին Գաղղիոյ եւ գաղթականութեանց մէջ ուտեստեղէնի ճիւղին մէջ վարժ եւ պատուաւոր ներկայացուցիչներ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ · CAUCASE FILS

ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ

10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԱՆ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՇՏՕՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Cartes d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար: Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13–20, կիրակի ամբողջ օրը:

Դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի

69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck
Autobus; AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վէններական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3–5: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1–3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9–12:

Եթէ կ'ուզէք զուարճանալ արեւելեան նուագով եւ ուտել արեւելեան ճաշակով, դիմեցէք՝

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

ուր պիտի գտնէք հայկական, Թրքական եւ յունական ամէն տեսակ փլաքներ, նաեւ լաւ ութեր եւ թել, ինչպէս գինէք նաեւ արեւելեան ուտեստեղէնի լաւագոյնը՝ յարմար գիներով: Բաց է ամէն օր: 28 Rue le Sage, Paris (20e). Մէթրօ Belleville

Tél. Menil. 61-85 Tram. 5 եւ 26

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ֆանէլա հիւսել գիտցող կիներու եւ օրիորդներու համար դիւրին եւ հանգիստ գործ, շաբաթը մէկ անգամ միայն տանիլ բերելու պայմանաւ եւ լաւ վճարումներով: Օրինակներ ընել չգիտցողներուն կրնամ սորվեցնել ամենայն դիւրութեամբ, պարզ հիւսել գիտնալը բաւական է:

Դիմել Տ. Մ. ՀԱՊՕԵԱՆԻՆ, ամէն օր 9–12 եւ 2–7: 38 Rue Bisson, Paris 20me. Métro Couronne.

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ԵՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Ավրիւ կամպէթայի մօտ, մէթրօ St. Fargeauէն քանի մը քայլ, 1 Rue Darcy շէնքին մէջ անմիջապէս տրամադրելի են՝ տարեկան 2100էն 2600 ֆրանքի: Մուտք, սենեակ եւ խոհանոցէ բաղկացեալ յարկաբաժիններ ու սենեակներ, տաք եւ պաղ ջուր սենեակներուն մէջ, օդային կազ, ելեկտրականութիւն, եւ ամէն յարմարութիւն:

Սենեակներու կահաւորման համար պիտի վճարուի միանուագ գումար մը:

Դիմել ուղղակի վերի հասցէին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ճերմակեղէն անեղնագործ գործ... ծութեան եւ ձեռագործի գործ. լաւ ...ւորուհիներ: Տեւական գործ. լաւ վճարում: Դիմել՝ Քօնսիէրժին 87 Rue de Flandre, Métro Riquet

ՍԱԿԱՐԱՆ

9 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.
Սթեռլին,	L. St.	124 [illegible]
Տոլար,	Dollar	25 [illegible]
Մարք (ոսկի) 100	Mark	606 [illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Tsq.	13 [illegible]
Թրք. ոսկի	» or	110 40
Մէճիտիէ	Médjidié	10 [illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	18 50
Տրախմի »	Drachme	33 [illegible]
Լիր »	» Lire	135 75
Պելժ. ֆրանք »	Belga	354 [illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	491 —
Լէյ 100 հատը	Ley	15 [illegible]
Ֆիորին	(Florin)	1027 [illegible]

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3370 —
» II	»	2010 —
» III	»	1720 —
Օսմանլի երկթ.	Lots turcs	175 —

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ — 3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ 35ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ 20շ. 40շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ » »
ԻՏԱԼԻԱ 250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ 6տլ. 10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ 100 ֆ. 200ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927
11 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 490 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԶԻՆԱԴԱԴԱ՞Ր, ԱՅՈ՛...

Փողոցները զրօշազարդուած են նորէն, յաղթական երկիրներուն մէջ, տօնելու համար Մեծ Պատերազմի զինադադարին տարեդարձը։

1918 Նոյեմբեր 11...

Աշխարհի հզօրները զէնքը վար կը դնէին այդ օրը, չորս տարի արեան բաղնիքներ սարքելէ յետոյ։ Եւ աւետիսներ կու տային միամիտ ժողովուրդներուն։

Չորս տարի անընդհատ գործեցին թնդանօթն ու հրասայլը, օդանաւն ու ընդծովեան, մարտկոցներն ու գրահաւորները, որպէսզի «չարը» խափանուի եւ «բարի ոգին» թագաւորէ։

Անաւոր վիհ մը բացուած էր ժողովուրդներու միջեւ, «արդարութեան» եւ «իրաւունք»ի համար։ Եւ հարկ եղաւ որ մօտ քսան միլիոն մարդ կոտորուի, վիրաւորուի կամ հաշմանդամ թափառի, վերջին ճակատամարտը մղելու համար։

Իրար բզքտեցին հսկաները, իրենց ոտքերուն տակ ճզմելով անհամար բազմութիւններ։ Գիտութեան վերջին հնարքները գործադրուեցան, ոչնչացնելու համար հակառակորդը։ Ու երբ կեդրոնական Պետութեանց պողպատէ ճակատը ճեղքուեցաւ, մարդիկ հաւատացին թի վերջին պատերազմն է որ կը մղուի։

Իսկ այսօր, ինը տարի յետոյ, անողոք իրականութիւնը կ'ըսէ թէ՝ 1918 Նոյեմբեր 11ին զինադադար մը կնքուեցաւ, շատ աւելի մեծ ճակատամարտ մը յարդարելու համար, տարբեր ճակատներու վրայ։

Արդարեւ, ի՞նչ խնդիրներ կային 1914ին, որոնց լուծումը Մեծ Պատերազմին յանձնեցաւ, իբրեւ կտրուկ միջոց։

Առնենք «ուժերու հաւասարակշռութիւնը»։ Վերահաստատուա՞ծ է։

Հետեւեցէք 1918էն ի վեր պատահած դէպքերուն, և պիտի տեսնէք որ, օրուան հզօրները, յաղթականները աւելի քան երբեք մտահոգ են այդ հաւասարակշռութեան համար։ Անոնք տարին քանի մը անգամ խորհրդակցութիւններ, խորհրդաժողովներ. դեսպանախորհուրդներ եւ համաժողովներ կը գումարեն, դէկ-դէկ թուղթեր կը փոխանակեն, «հաւասարակշռութիւնը» ապահովելու համար։ Սան Ռէմոյէն մինչեւ Լոքարնօ աննախընթաց յայսմաւուրք մըն է դիւանագիտական խաղերու և խարխափումներու։ Եւ տակաւին հանգիստ չեն յաղթական թէ պարտեալ։ Հազիւ ապահովութեան դաշինք մը ստորագրուած Արեւմտեան Եւրոպայի համար, Թիրանայի անակնկալը երեւան եկաւ, բորբոքելով Պալքանեան կրակը։ Եւ, իբրեւ հակազդեցութիւն, ահաւասիկ ֆրանքեւսերպ համաձայնութիւնը, որ բարեկամական պայմանագրէ մը աւելի, գաղտնի զինակցութեան մը հանգամանքն ունի, ինչպէս կը պնդեն իրազեկներ։

Եւ դեռ ի՛նչ յայտնի պայմանագրութիւններ կամ գաղտնի յանձնառութիւններ, երկրէ երկիր, խմբակցութենէ խմբակցութիւն, որոնց մասին հարեւանցի տեղեկութիւններ միայն ունի հասարակ մահկանացուն։

Իսկ ամէնէն յատկանշականը,— փաղուան համար ամէնէն աւելի մտահոգ են նոյն ինքն յաղթական երկիրներու վարիչները, անոնք որ Վէրսայլի, Թրիանոնի, Նէօյյիի, Սէն Ժէրմէնի եւ Սէվրի դաշնագիրները խմբագրեցին ու ստորագրեցին։

Ազգերու Դաշնակցութիւնն անգամ, որ խաղաղութեան գերագոյն շանթարգելը պիտի հանդիսանար, աւելի շատ պատերազմի հունտեր կը սնուցանէ։

Ուրիշ խնդիր մը՝ ժողովուրդներու ինքնորոշման հարցը։ Կարգադրուա՞ծ է։

Փողոցէն անցող մարդն ալ գիտէ որ, այսօր տասն անգամ աւելի դառնացած են ժողովուրդները, եւ ատելութեամբ կը նային սահմանէ սահման։ Ռումանիա յղփացաւ, Հունգարները կը տրտնջան ու դաւեր կ'որոճան։ Եուկօ-Սլաւիա կրկնապատկուեցաւ, բայց Խրուաթները գոհ չեն, իսկ Մակեդոնացիները ակռայ կը կճրտեն։ Պուլկարիա պատժուեցաւ, եւ սպառնալիքի տակ է որ կը համբերէ։ Յունաստան յաղթեց, յետոյ պարտուեցաւ, եւ ապարէզ կը փնտռէ վրէժի համար։ Ռուսաստանը փլաւ, յետոյ հաւաքեց գանազան բեկորներ, բոլի կապելով հսկայ զանգուածին. բայց ահա ճարճատումներ կը լսուին ամէն կողմէ։ Արեւելքի մէջ, հայ ժողովուրդին մէկ երրորդը ջարդուեցաւ արդարութեան եւ իրաւունքի յաղթանակին համար, մէկ երրորդը կծկուած է ափ մը հողի վրայ, իսկ մնացորդը կը թափառի երկիրէ երկիր։ Ինչ որ մնացած էր Թուրքիոյ մէջ իբրեւ ոչ-թուրք, մատնուեցաւ նոյն ճակատագրին, իբրեւ բնական հետեւանքը Լօզանի խայտառակութեան։

Միւս կողմէ, աւելի քան կենդանի է աշխարհակալութեան տենչը։

Իտալիան, թէեւ զինակից եւ յաղթական, գոհ չէ իր ստացած աւարէն, և լքեալ գոյքեր ու գետիններ կը փնտռէ, իր յաւելեալ բնակչութիւնը եւ ապրանքները տեղաւորելու համար։ Գերմանիան, պարտուած եւ պատժուած, կարօտով կ'երազէ իր հին գաղթավայրերը կամ նոր շահաստաններ, որպէսզի կարենայ կերակրել եօթանասուն միլիոն ժողովուրդ։

Այս մռայլ կացութեան առջեւ, տեսակ մը հեգնութիւն կը կազմեն սպառազինութիւնները կրճատելու ճիգերը։ Փորձը ցոյց տուաւ որ, ոչ մէկ պետութիւն կ'ուզէ եօ մնալ միւսէն, կամ առաջին քայլը առնել։ Զինաթափութեան իւրաքանչիւր ձեռնարկ աւելի սրեց փոխադարձ կասկածմտութիւնը, եւ իւրաքանչիւր պետութիւն ինքն իր գլխուն կը կատարելագործէ իր պաշտպանութեան միջոցները։

Զինադադա՞ր։ Այո՛, աւելի կատաղօրէն մղելու համար յառաջիկայ պատերազմը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Աթէնքի Նոր Օրէն (3 Նոյ.).

— «Եթէ համոզուած ենք թէ մեր հաւաքականութեան ջիղն ու արիւնը մտաւորականութիւնը կը կազմէ եւ ան է որ մեզ քաղաքակրթական յաղթանակներու պիտի առաջնորդէ, պարտաւոր ենք միջոցներ ձեռք առնել մտաւորականութիւնը բարձր եւ անկախ պահելու համար։ Բայց նախ քան այդ, մտաւորականութիւնը պէտք է մէկ ճակատով ներկայանայ ժողովուրդին, ինքզինքը պարտադրէ անոր, իր հեղինակութիւնը տարած է ամէնուրեք։

«Եթէ ժողովուրդը դատապարտելի է մտաւորականութեան հանդէպ ունեցած սառն վերաբերմունքին համար, մտաւորականութիւնն ալ նուազ դատապարտելի չէ կուռ ու ուժեղ ամբողջութիւն չկարենալ կազմելուն համար։

«Անյետաձգելի պահանջ է հայ գրողներու ընկերութեան մը կազմութիւնը, որուն շուրջ վրանեն բոլոր հոսանքներու պատկանող մտաւորականները։ Քաղաքական տարբեր համոզումները արգելք չեն ձեռնարկին յաջողութեան։

«Պէտք է նախ կապը ստեղծել մտաւորականներու միջեւ։ Մնացեալը դիւրին է։ Նպատակը պիտի ըլլայ հայ գիրին ու գրականութեան տագնապը փարատել եւ մտաւորականութեան շահերը ապահովել, շուկայի (?) ընդունումով։

«Երբոր այս ձեւի կազմակերպութիւն մը ստեղծուի, ժողովուրդը, որուն մէջ գոհողութեան ոգին միշտ բարձր մնացած է, պիտի փութայ իր բաժինը բերել, ի խնդիր հայ մտքի արժէքներու պահպանման եւ տեւականութեան։»

ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

Հետաքրքրական է Լէնինկրատի Արեւելեան ճեմարանը, ուր կը յաճախեն 36 ազգեր, Չինացի, Ճափոնցի, Հնդիկ, Մոնկոլ, Հայ, Թուրք, եւայլն։ Կան նաեւ այնպիսի ազգեր, որոնց անունը առաջին անգամ կ'իմանանք։ Լէնինկրատցիները այս ճեմարանը կոչած են Արեւելեան ժողովուրդներու թանգարան։

Հոն կը դասաւանդուին գլխաւորաբար արեւելեան եւ եւրոպական լեզուներ, պատմական եւ ընկերային գիտութիւններ։ Ճեմարանը ունի 13 մասնաճիւղ,—չինական, արաբական, հնդկական, ճափոնական, պարսկական, հայկական եւ ուրիշներ։ Կան նաեւ 3 առաջին բաժիններ, որոնք կը պատրաստեն գիտական դէմքեր։ Ասոնց մէջ նշանաւոր է յաբեթական բաժինը, զոր կը ղեկավարէ Փրօֆ. Ն. Մառ։

Ճեմարանը բացուած է համաձայն Լէնինի կտակին։ Լէնին արեւելեան միլիոնաւոր ժողովուրդները կապելու համար «իր» յեղափոխութեան, առաջարկած էր հիմնել ճեմարան մը։ Այժմ ճեմարանին մէջ կը դասաւանդեն 8 ակադեմականներ։ Ակադեմականներէն շատերը համաշխարհային հեղինակութիւն կը նկատուին, օրինակ՝ Փարդոլա Մառը։

ՕԳՏՈՒԵՑԷ՛Ք

Յառաջի մրցանակաւոր բաժնեգրութենէն, քանի՛ ուշ չէ։ Գիրքերու ցանկը տեսնել Դ. էջ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հեռագիրները հաղորդեցին պոլսոյ եղեռնադատ Ատեանին վճիռները Չէրքէզ Սամիի հրոսախումբին անդամներուն մասին։ Վերջին թղթատարով առնուած պոլսական թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան դատավարութեան մասին.—

Ամբաստանեալի աթոռներուն վրայ նստած էին Չէրքէզ Սամիի եղբայրը Մէքքի, մեծ եւ փոքր Մէճիտներն ու Ապազա Հագգըն։ Հրոսակներուն պատկանող բազմաթիւ զէնքեր եւ հրացաններ զետեղուած էին քարտուղարներու սեղանին վրայ։

Ամբաստանագրին համաձայն, հրոսակներուն Անատոլու ցամաք ելած օրը, Մէքքի Սկիւտարի մէջ տեսնուած է գլուխը չէրքէզի դդակ մը դրած, հաստատուած է որ ան Սալիհլի-Ալաշէհիր-Քէօթահիա ճամբով Նալլըխանի կիրճը պիտի երթար, միանալու համար հրոսակներուն, որոնք մահափորձ պիտի կատարէին Հանրապետութեան Նախագահին դէմ։

Ընդհ. դատախազի օգնական Ճէմիլ պէյի պահանջնագրին մէջ ըսուած է.—

Թրքական հպատակութենէ վտարեալ Հաճի Սամի, Գուշճը պաշը զատէ Էշրէֆ, Սէօքէցի Մէճիտ, Տիւզճէցի Մէճիտ եւ Հագգը նախ գինեալ հրոսախումբ մը կազմած են Աթէնքի մէջ։ Հրոսախումբը յետոյ ժողով գումարած է տունին մէջ Էշրէֆի ազգականներէն Մուսթաֆայի, որ Քիոս կղզին կը բնակի։ Այս ժողովի ընթացքին տրուած որոշումներուն համաձայն, հրոսակներուն մէկ մասը Անատոլու ցամաք պիտի ելլէր, յետոյ Զամլը լերան վրայէն նշան պիտի տար հրոսախումբին, որպէսզի անոր միւս անդամներն ալ միանային իրեն։ Հրոսակները այս առթիւ որոշած էին կռուիլ՝ մինչեւ իրենց մահը։

Հրոսախումբին Անատոլու ժամանումէն ինը օր յետոյ Մատիրանի հովիտին մէջ բնակող ցեղերը կասկածելի նկատած են անոնց ընթացքը եւ կառավարութեան լուր տուած են։ Ասոր վրայ ոստիկան-զինուորներուն եւ հրոսակներուն միջեւ տեղի ունեցած է ընդհարում մը, որու ընթացքին նախ Հագգըն ձեռք անցուած է։ Հրոսախումբին միւս անդամները թէեւ յաջողած են փախչիլ, սակայն աւելի յետոյ Գարա Օվայի մէջ տեղի ունեցած երկրորդ ընդհարումի մը ընթացքին, անոնք ալ ձեռք անցուած են մեռած կամ վիրաւորուած վիճակի մէջ։

Ամբաստանեալներէն Ապազա Հագգը կարեւոր խոստովանութիւններ ըրած է. յայտնած է թէ Միտիլլի ակումբին մէջ ժողով գումարուած է յիսուն հոգիի մասնակցութեամբ։ Յետոյ պատմած է թէ Յոյները ի՛նչպէս զինքը քանիցս Անատոլու ղրկեցին եւ թէ անոնք խոստացած էին ինքնավարութիւն տալ Չէրքէզներուն։

Հաճի Սամիի հրոսախումբին հետ կապ ունի նաեւ Իզմիրի փախստական՝ նախկին կուսակալ Րահմի պէյ, որ ի բացակայութեան դատապարտուած էր Անկախութեան Դատարանին կողմէ։ Քննութիւն կը կատարուի հասկնալու համար թէ Րահմի պէյ Աթէնքի մէջ Հաճի Սամիի հրոսախումբին հետ յարաբերութեան մէջ գտնուա՞ծ է թէ ոչ։ Կ'ըսուի թէ Չէրքէզ Էշրէֆ եւ Րահմի պէյ անոր հետ մէկ ժամու չափ տեսակցած են Աթէնքի մէջ։

Արեւելեան Նահանգներու կացութիւնը

Ազգային մեծ ժողովի շաբաթ օրուան նիստին մէջ վարչապետ Իսմէթ փաշա դաշինքի ընդհ. քաղաքականութեան մասին ճառ մը խօսեցաւ։ Քրտական ապստամբութեան եւ Արեւելեան նահանգներու կացութեան մասին հետեւեալը յայտարարեց.—

«Արեւելեան Նահանգներու կարգ մը շրջաններուն մէջ յետադիմական մեծ շարժումներու բացարձակ ամլութեան մատնուելէն յետոյ, կարգ մը յուսահատական դժուարութիւններ շարունակեցին։ Երեւան եկած ապստամբութիւնները կրնանք վերջին ճիգը նկատել այնպիսիներուն, որոնց սեփական շահերը վտանգուեցան հանրապետական բարենորոգումներու ընթացքին։

«Ապստամբները հետապնդելու համար, բացի տեղական ոստիկանական եւ սահմանապահ ուժերէն, չստիպուեցանք ո՛ և է ուրիշ ուժ գործածել։ Արեւելեան Նահանգներ ըսելով պէտք չէ ընդարձակ շրջան մը մտաբերել. այս շրջանը կը բաղկանայ կինճ, Լճէ, Բալու եւ Խնուսի նման չորս-հինգ գաւառակներէ։ Արեւելեան բոլոր կուսակալութիւնները անդորրութեան մէջ են։ Առհասարակ երկրին մէջ տիրող անդորրութեան իբր օրինակ ըսեմ թէ Մարտէն ի վեր գրեթէ բնաւ պէտք չտեսանք օգտուելու անդորրութեան ամրապնդման օրէնքի իրաւասութենէն եւ անկախութեան դատարաններէն»։

Ազգերու Դաշնակցութեան նոր ժողովը

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին յառաջիկայ նստաշրջանը պիտի բացուի Ժընեւի մէջ Դեկտեմբեր 5ին։ Օրակարգին վրայ կան բազմաթիւ հարցեր, որոնց մեծ մասը կը վերաբերի այս տարուան Ընդհանուր ժողովի որոշումներուն գործադրութեան։ Ասոնց կարգին յիշենք նաեւ Նանսէնի ծանօթ ծրագրին մասին Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ պետութեանց տուած պատասխանը։ Ինչպէս կը յիշուի, համաձայն Ընդհանուր ժողովի որոշման, Սեպտեմբերին նոր կոչ մը եւս ուղղուած էր անդամ պետութեանց, որպէսզի նիւթապէս օգնեն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

---

30 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ ՀՈՒՆԳԱՐ ՊԱՐՏԱԹՈՒՂԹԵՐ

Գրեցինք թէ ոստիկանութիւնը իբրեւ կեղծարար ձերբակալեց դրամատէր Պլումէնշթայնը եւ Թովպինի եղբայրները։ Առջի օր խուզարկութիւն կատարուեցաւ դրամատան մը մէջ, ուր Պլումէնշթայն չորս դանձարկղ վարձած էր։ Պլումէնշթայն մերժած ըլլալով բանալիները յանձնել, դանձարկղները դարբինի միջոցաւ բացուելով գտնուեցան 30 միլիոն ֆրանք արժէքով հունգարական պարտաթուղթեր։ Փնտռտուքները կը շարունակուին։

Պլումէնշթայնի հարստութիւնը կը գնահատուի 15 միլիոն տոլար։

Գերման թերթերը երկարօրէն կը գրաղին այս խնդրով, որովհետեւ Պլումէնշթայն եւ Պորիս ու Սիմոն Թովպինի եղբայրները ծանօթ են Գերմանիոյ մէջ, ուր Փրուսիոյ պետական դրամատունէն միլիոններով մարք շորթած էին՝ կաշառելով բարձրաստիճան պաշտօնեաներ։ Իրենց մեղսակից էր Մինցէր անուն Ռուս մը եւ Քուսթիքէր կամ Հէլցման։

«Պէրլինէր Թակէպլաթ» կը գրէ թէ Պլումէնշթայն եւ Թովպինի եղբայրները յաջողեցան հունգարական պարտաթուղթերը շահագործել՝ շնորհիւ ֆրանսացի բարձրաստիճան անձնաւորութեանց։ Պերլինի գաղտնի ոստիկանութեան տեղեկագիրներուն համաձայն, Միլանի բարեկամներէն ծերակուտական մը եւ երեսփոխան մը յայտնած են թէ իրենց կը պատկանի քսան միլիոն մարք արժէք ներկայացնող պարտաթուղթերու տրցակ մը, զոր Թովպինի եղբայրները կեղծարարութեամբ Ֆրանսա մտցուցած էին Հունգարիայէն։ Թրիանոնի դաշնագրով այդ պարտաթուղթերուն արժէքը երեսուն անգամ կ'աւելնար, պայմանով որ Ֆրանսացիներու պատկանէին անոնք։

Պլումէնշթայնի կինն ու աղջիկը, որոնք ճոխ կեանք մը կ'ապրէին Փարիզեան շքեղ պանդոկի մը մէջ, քանի մը օրէ ի վեր անծանօթ ուղղութեամբ մեկնած են։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Անցեալ շաբաթ Անգլիոյ մէջ նպաստընկալ գործազուրկներու թիւն էր 1,106,100, նախորդ շաբթուան վրայ 32,000, իսկ Յուլիս ամսուան հետ բաղդատելով 79,000 աւելի։ Աշխատանքի նախարարութիւնը կը մերժէ որոշ թիւեր տալ նպաստ չստացող գործազուրկներու մասին։

Այս կացութեան հանդէպ Աշխատաւորականներու վարիչ Մաքտօնըլտ բողոքագիր մը ուղղեց կառավարութեան, հրաւիրելով վարչապետ Պոլտուինը, որ առիթ տայ Երեսփ. Ժողովին առջեւ վիճաբանելու գործազրկութեան եւ հանքային տագնապին մասին։ Նոյնպէս կը հարցնէ կառավարութեան թէ նպատակ ունի՞ վաւերացնելու Ուաշինկթընի պայմանագրութիւնը՝ ութ ժամուան աշխատանքի մասին։

ԱՐԱԲԿԻՐՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ԳԱՂԹԵՆ ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ

Հալէպէն կը տեղեկացնեն թէ հոն հասած են Արաբկիրցի 35 հայ գաղթականներ, մեծ մասը կիներ։ Գաղթականներուն տուած տեղեկութեանց համաձայն, ուրիշներ ալ Արաբկիրէն ուղղակի գաղթած են դէպի Հայաստան։ Նոր գաղթականները ստիպուեր են մեկնիլ իրենց ծննդավայրէն, կառավարութեան ոչ-պաշտօնական ստիպումներուն վրայ։

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

Շատ հաճելի է մեզ, Հայերուս, կրկնել միշտ թէ վաճառական ազգ ենք։

Արդարեւ շատ հին ժամանակներէ ի վեր Հայաստան ճամբորդող եւ Հայերու մասին գրող օտար պատմիչներն ալ յիշած են մեր առեւտրական ընդունակութիւնները, իբրեւ մեր գրական կողմերէն մէկը։ Յիշենք, օրինակ, թէ հայ վաճառականները իրենց տիկերով Երասխի ափերէն որդան կարմիր կը փոխադրէին Եփրատի վրայով մինչեւ Բաբելոն եւ Ասորեստան։

Այս գնահատութիւնները՝ ճիշդ էին, սակայն, երբ վաճառականութիւնն իր նախնական վիճակին մէջ էր եւ վաճառական ըլլալու համար կը բաւէր աշխատասիրութիւն, տոկունութիւն, եւ մանաւանդ խնայասիրութիւն։

Այն օրէն ի վեր, սակայն, որ վաճառականութիւնը դարձաւ միջազգային եւ հաստատուեցաւ գիտական հիմերու վրայ, ենթակայ բազմազան մրցակցութեանց ոչ միայն անհատներու, այլ եւ տարբեր երկիրներու ու պետութեանց միջեւ, հայ վաճառականը քաշուեցաւ ասպարէզէն, իբրեւ անկարող տոկալու այդ մրցման։

Ջուղայեցի բազմաթիւ Հայեր հաստատուած էին Հնդկաստանի մեծ քաղաքներուն մէջ, ինչպէս Կալկաթա, Մադրաս եւ այլն մինչեւ Սինկափուր, Պաթավիա ու Սուրապայա, եւ տիրացած էին մեծկակ հարստութեանց, որովհետեւ կը գտնուէին իրենցմէ նուազ զարգացած եւ մանաւանդ նուազ ուշիմ տարրերու մէջ։ Բայց այն օրէն որ Անգլիացի ու Հոլանտացի վաճառականներ ոտք դրին այդ ասիական գաղութները, հայ վաճառականներն անհետացան հետզհետէ եւ լաւագոյնները հազիւ յաջողեցան իրենց դիրքը պահել։

Մեծ պատերազմի հետեւանքով հայութեան ստուար խումբեր ցրուեցան արտասահման։ Մօտ 50,000 հոգի հաստատուած են Ֆրանսայի, գլխաւորապէս Փարիզի եւ Մարսէյլի մէջ։ Ի՞նչ կը ներկայացնէ այսօր անոնց կացութիւնն իբրեւ վաճառական։ Անուրանալի է անշուշտ Հայուն բնական ուշիմութիւնը, չարքաշութիւնը եւ աշխատասիրութիւնը, բայց ինչպէս ըսինք վերեւ, այդ յատկութիւններն այլեւս բաւական չեն տոկալու միջազգային մրցման։ Իրական վաճառականի մը անհրաժեշտ են շատ մը մասնագիտական տեղեկութիւններ եւ գիտելիքներ, որոնցմէ զուրկ է հայ վաճառականը։

Ֆրանսայի Հայերը հաստատուած են առեւտրական գրեթէ բոլոր ասպարէզներուն մէջ։ Կան սեղանաւորներ, ադամանդավաճառներ, գործատէրներ, միջնորդներ, գորգավաճառներ, տպարանատէրեր, ճաշարանապետներ, նպարավաճառներ, զանազան արհեստաւորներ եւլն.։ Ինչ որ կարելի է առաջին ակնարկով նշմարել իբրեւ բացասական կողմ անոնց մէջ, հաւաքական ոգիի բացակայութիւնն է։ Անհատական յաջողութիւններ կրնան ունենալ հայ վաճառականները եւ կը համրենք բաւական թիւով հարուստ առեւտրականներ, բայց չենք գիտեր հայ վաճառականներու ո եւ է ընկերակցութիւն, փոխադարձ վարկի հիմնարկութիւն եւլն.։ Հայերը չունին ընկերութիւններ կազմելու ընդունակութիւն. արեւելեան մտայնութիւնը կը շարունակէ արեւմտեան միջավայրին մէջ։ Եթէ պատահի որ երկու Հայ ընկերութիւն մը կազմեն, բնաւ կարեւորութիւն չեն տար այդ ընկերութեան հաստատման օրինական ձեւակերպութեանց, պայմանագրի, հաշուապահական կանոնաւոր արձանագրութեանց, պատասխանատուութեան, ստորագրութեան եւայլն ձեւերուն, եւ հետեւանքը կ'ըլլայ անպատճառ անհամաձայնութիւն, կռիւ եւ վնաս։ Բացառութիւն են հայ վաճառականական տուներ որ չըսեմ 100, բայց գոնէ 50 տարուան տեւական կեանք ունեցած ըլլան։ Աշխարհի որ տեղն ալ հաւաքուին եւրոպացի 20—30 վաճառականներ, անպայման կը հիմնեն վաճառականական ակումբ մը, ուր կարելի կ'ըլլայ իրարու հետ հաղորդակցիլ, իրարմէ օգտուիլ, ընդհանուր նիւթերու վրայ վիճաբանիլ, եւլն. եւլն.։ Ահաւասիկ Փարիզի պէս հսկայ կեդրոն մը, ուր առնուազն 500 հայ կարեւոր առեւտրական տուներ կան եւ չունինք մէկ կեդրոն, ուր կարելի ըլլայ տեղեկութիւններ ստանալ ո՛ր եւ է մէկուն վրայ։ Եւ սակայն որչափ կարեւոր եւ օգտակար է այդպիսի գրասենեակ մը մանաւանդ Հայերուն համար, որոնցմէ շատերը ոչ միայն եւրոպական առեւտրական օրէնսգիտութեան, այլ եւ տեղական լեզուին իսկ անտեղեակ են։

Դժուա՞ր է արդեօք հիմնել այդ տեսակ տեղեկատու գրասենեակ մը, որուն համար չեմ կարծեր թէ ամսական 2000—2500 ֆրանքէն աւելի ծախք ըլլայ եւ որ դիւրաւ կարելի է փակել ամսական 5—10 ֆր. մուտքի գումարով մը, եթէ 2—300 հայ վաճառականներ մասնակցին իրենց իսկ օգտին համար։ Այդ գրասենեակը կրնայ, զոր օրինակ, պատրաստել ընդհանուր Տարեգիրք մը ամբողջ աշխարհի վրայ գտնուող հայ վաճառականներու հասցէներովը եւ ասով դիւրութիւն տալ անոնց՝ իրենց հետ հաղորդակցելու եւ յարաբերութիւն հաստատելու։

Եթէ այդ գրասենեակը ըլլայ քիչ մը ընդարձակ եւ հայ առեւտրականներն ու գործարանատէրերը մշտապէս ունենան այնտեղ իրենց ապրանքներու նմոյշները, կամ իրենց գործին զանազան ազդերը, կրնան [illegible] օգտուիլ իրարմէ եւ մեծ զարկ տալ իրենց գործառնութեանց։

Եթէ ուզենք երկու բառով բնորոշել առեւտրական հին եւ նոր մտայնութիւնները, կրնանք ըսել թէ հինը հետամուտ էր կարելի եղածին չափ քիչ ծախսելու, մինչ նորը կը ձգտի ըստ կարելւոյն շատ վաստկիլ։ Ո՞ր հայ վաճառականը կարեւորութիւն կուտայ ռէքլամին. մեզի համար ծանուցումը աւելորդ ծախսի դուռ մըն է։ Եթէ գիտնային սակայն թէ եւրոպական եւ ամերիկեան արտադրողներու եւ գործարանատէրերու առեւտրական պիւտճէներուն մէջ ի՛նչ ահագին համեմատութիւն կը գրաւէ ռէքլամի գրամը եւ թէ որչափ կախուած է անոր ապրանքի սպառումը, զայն հրապարակ հանող տան ռէքլամներէն։ Բաւական է գիշեր մը մեծ պուլվարներէն մինչեւ Օփերա պտոյտ մը ընել, տեսնելու համար այն միլիոնները, զորս կը ծախսեն զանազան տուներ, իրենց այս կամ այն արտադրութիւնը յանձնարարելու համար հանրութեան, լուսաւոր ցուցադրութեանց միջոցաւ։

Հրապարակ դնելով հայ առեւտրական գրասենեակի մը հաստատման առաջարկը, ապահով եմ որ եթէ գտնուին ոչ աւելի քան քսան պատրաստակամ եւ գիտակից առեւտրականներ, որ միանալով գործի ձեռնարկեն, պիտի յաջողին անպայման եւ մեծապէս օգտակար պիտի ըլլան ինչպէս Փարիզի, նոյնպէս եւ ամբողջ աշխարհի հայ առեւտրականներուն։ Մինչեւ իսկ կարելի է այդ տեսակ սրահի մը մէջ կազմակերպել բանախօսութիւններ, գեղարուեստական հանդէսներ եւ նկարչական ցուցահանդէսներ եւ [illegible] այդ միջոցաւ միայն ապահովել ծախքերը։

Երբ կը հաշուեմ մօտ 2-2500 ֆրանքի ամսական ծախք մը, աչքի առջեւ ունիմ, բացի սրահի վարձքէն, միայն պաշտօնեայ մը, որ ի վիճակի ըլլայ առեւտրական որոշ տեղեկութիւններ տալ իրեն դիմող հայ եւ օտար վաճառականներուն, ձեռքի տակ ունենալով ամբողջ աշխարհի առեւտրական սենեակներու տարեգիրքերն ու վաճառականական տեղեկատուութիւնները, որոնցմէ ձրիաբար կը բաժնուին հետաքրքրուողներու։

Գալով Տարեգիրքի պատրաստութեան, կը կարծեմ թէ 100—150 ռէքլամներով կարելի է ամբողջ տպագրութեան ծախքը հոգալ։ Ո՞ր վաճառականը չպիտի ուզէր 100—150 ֆրանքով իր անունն ու գործը ծանօթացնել ամբողջ աշխարհի վրայ գտնուող հայ Տուներուն, քանի որ այդ Տարեգիրքերը ձրի պիտի բաժնուին ամէնուն։

Մ. Տ.

Յ. Գ.— Անոնք որ համաձայն են այս ձեռնարկին եւ կ'ուզեն մասնակցիլ առաջարկուած խմբակցութեան, կրնան իրենց հասցէն հաղորդել Յառաջի։ Երբ 30—40 հոգի մասնակցելու փափաք յայտնեն, կարելի է անմիջապէս գործի ձեռնարկել։

ՆԱՀԱ՞ՆՋ ՄԸ ԱՐԴԵՕՔ
ԿԵՐԷՆՍԿԻԻ ՏԵՍԱԿԷՏԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նոյեմբեր 3ին սահմանափակ շրջանակի մը մէջ, «Դնի» թերթի խմբագիր պ. Կերէնսկին կարդաց շատ հետաքրքրական դասախօսութիւն մը, նիւթ ունենալով «Յեղափոխութիւն եւ պոռթկումներ»։

Յայտարարելով թէ մէկ տարի առաջ իր բոլոր նախատեսութիւնները Ռուսաստանի ներքին իրադարձութիւններու մասին ներկայիս կ'իրականանան, Կերէնսկին պաշտպանեց այն տեսակէտը, թէ Թրոցքի - Զինովիեվ շատ աւելի յետադիմական են եւ հակապետական, քան Սթալին։ Ռուսաստանի մէջ այլեւս չի կրնար կրկնուիլ Հոկտեմբերեան Լենինիզմը եւ ներկայիս Ռուսաստանն ինքնին կը ներկայացնէ բացարձակ պետութիւն մը, ուր կառավարող մեքենան զուրկ է ընկերային նոր բովանդակութենէ։ Այնպէս որ ո՛ր ո եւ է քայլ առած ատեն, պէտք է հաշուի առնել երկիրը։

Երկրին մէջ բոլոր տուեալները կան հիմնապէս փոխելու տիրող կարգերը եւ եթէ այդ ուղղութեամբ գործ չի կատարուիր, պատճառը կամքի բացակայութիւնն է։ Այնուհետ, ներքին պայքարն ինչ իշխանութիւն ալ որ ծնի, պոլշեւիկներէն շատ աւելի դրական կ'ըլլայ։ Պէտք չէ վախնալ «Պոնափարթիզմ»էն կամ «Ֆաշիզմ»էն, որովհետեւ ժողովուրդը երբեք չի հանդուրժեր մէկ նոր՝ նոյն իսկ ձեւափոխուած պոլշեւիզմ։ Այն բոլոր օտարականները, որոնք պտտեր եւ ուսումնասիրեր են Ռուսաստանը, միաբերան կը յայտնեն թէ ժողովուրդի հարիւրին 95ը դժգոհ է տիրող կարգերէն։ Միաժամանակ անոնց համար անհասկնալի կը մնայ իշխանութեան խուճապը՝ ժողովուրդի շատ կրաւորական վիճակին առջեւ։

Իսկ ժողովուրդի կրաւորականութեան պատճառը վախն է։ Ամբողջ բնակչութիւնը, թէ քաղաքի եւ թէ գիւղի, կը վախնայ նոր քաոս յառաջ բերելէ։ Երկրորդ՝ ռուս ժողովուրդին մէջ անասելի հայրենասիրութիւն է յառաջ եկած։ Ռուսերը վախնալով երկրի փլուզումէն, կ'ընդդիմանան օտար միջամտութեան։ Այդ գիտեն պոլշեւիկները եւ ատոր համար ալ ամէն բանի մէջ ցոյց կուտան Անգլիացիին մատը եւ կ'ահաբեկեն, ահա՛ կուգան Ռումանացիները, Լեհերը։ Եւ կը հրատարակուին վրացի ընկերվարական կուսակցութիւններու հրահանգ նամակները. այդ բանը սարսափ կը պատճառէ բոլորին։ Երկրորդ՝ կը վախնան յետաշրջումէ։

Ռուս տարագիրները, մանաւանդ գործօն պայքարի կողմնակիցները, պարտաւոր են հաշուի առնել այդ տրամադրութիւնները, որ ներկայիս բոլորովին այլ խնդիրներ կը յարուցանեն, քան փետրուարէն առաջ։ Պէտք է հաշտեցնել հակատակութիւնը նպատակայարմարութեան հետ։ Նոր Ռուսաստանի մէջ գործելու համար, պէտք է նոր բան սորվիլ, կարենալ վարուիլ նոր տարրերու հետ եւ սորվեցնել այդ նորերուն, ազատագրելով անոնց կամքը վախի ազդեցութենէն։ Այդ նոր Ռուսաստանը ռումբով ու գաշոյնով չէ կարելի նուաճել. ան ինքը պէտք է իր տէրը դառնայ։ Սթալին-Թրոցքի պայքարը՝ ուրիշներու համար հող կը պատրաստէ։

Նոր պայմաններու մէջ ժողովուրդի կրաւորականութիւնն անգամ կ'ունենայ իր հետեւանքները, որովհետեւ ամէն օր նորանոր հարուածներ ստանալով անոր մէջ աւելի կ'ամրանայ անհաշտ ոգին։ Պէտք է աշխատիլ այդ հոգեբանութիւնը գործնական ուղիղ ճանապարհի վրայ դնել։ Ատիկա համակերպիլ չի նշանակեր, գուցէ եւ աւելի վտանգ ու գործօն պայքար պահանջէ։ Ով որ չի հասկնար ներսը կատարուած փոփոխութիւնները եւ դուրսէն գործօն քայլերու կը դիմէ, ատով աւելի կ'ամրացնէ պոլշեւիկները։

Պոռթկումները՝ Ռուսաստանին օգնելու բարի ցանկութենէն ու մաքուր խիղճէ բխող գործողութիւններ են, բայց չեն պայմանաւորուած իրական տուեալներով եւ դէպքերու եւ կարելիութիւններու հաշուառումով։ «Թրըսթ»ի վերջին մերկացումներէն յետոյ, միանգամընդմիշտ պէտք է հրաժարիլ այդպիսի պոռթկումներէ։ Այդպիսի քայլերը, հետեւանք են տարագիրներու հոգեբանութեան։ Սակայն Ռուսաստանը տարագիրներէն շատ աւելի բարձր է։ Ինչո՞ւ, օրինակ, տարագիրները չհրաւիրեն համագումար մը, ուր վճռականօրէն յայտարարուի.— Մենք, բոլոր տարագիրներս, դէմ ենք օտար միջամտութեան, մենք դէմ ենք օտարներու հետ որեւէ կարգադրութեան, քանի որ կը հաւատանք միայն մեր երկրի ուժին։ Այսպիսի յայտարարութիւն մը կ'ազատէր ժողովուրդի հոգեբանութիւնը Ռուսաստանի անկման ու յետաշրջման վախէն։

Ռուսաստանն այնքան քայքայուած է, որ նոր անդամահատութեան չի դիմանար։ Անհրաժեշտ են խաղաղ միջոցներ։ Հին ժամանակներն ալ կը դիմէին խաղաղ միջոցներու եւ ամէն փորձ կ'ընէին միապետական կարգերը դէպի խաղաղ բարեշրջական զիջումներու մղել։ Նոյնը պէտք է ընել նաեւ հիմա։ Պէտք է կառավարութեան խաղաղ ելքի ճանապարհներ մատնանշել. պէտք է իշխանութեան ըսել որ ժողովուրդին ընդառաջ երթայ եւ քաղաքականապէս, գոնէ Ալեքսանդր Գ.ի ժամանակուան վիճակը ստեղծէ՝ գրաքննական մամուլով։

Շատ հաւանական է, որ ատկէ բան դուրս չգայ։ Բայց քաղաքականութիւնը արհեստականօրէն պատրաստուող ծրագիր չէ. այլ արուեստ մըն է. պէտք է ժողովուրդի հոգեբանութեան մէջ ստեղծել այն տրամադրութիւնները, որոնք որ անհրաժեշտ են։ Ներկայի անյետաձգելի աշխատանքը պէտք է ըլլայ՝ ստեղծել այն հոգեբանական տրամադրութիւնները, որոնք կ'ազատագրեն Ռուսաստանի կրաւորականութիւնը, եւ այդ կրաւորականութիւնը յառաջ բերող հոգեբանական պատճառները։

Եթէ այդ ճամբով երթանք, գոնէ մէկ օր աւելի կը մօտենայ մեր հայրենիքին ազատագրումը։ Իսկ ռումբերով ու «Թրըստ»ներով, Անգլիոյ կամ Ռումանիոյ հետ, Ռուսաստանի վերածնունդը անկարելի է,— եզրակացուց Կերէնսկի։

* * *

Միանգամայն կարելի է համաձայնիլ պ. Կերէնսկիի այն տեսակէտներուն հետ, զորս աւելի որոշ ըսած է [illegible].— Ռուսաստանի քաղաքականութիւնը, նոյնիսկ ոչ պոլշեւիկեան Ռուսաստանի, կը շինէ նոր սերունդը,— որովհետեւ յեղափոխութիւնը՝ տիրող սերունդը նորով փոխարինելն է, տոգորուած՝ նոր գաղափարներով։

Կարելի է վիճիլ դասախօսին շարք մը տեսակէտներուն դէմ. օրինակ — արդեօք, ժողովուրդի կրաւորականութիւնը հետեւանք է կամքի բացակայութեա՞ն,— թէ այդ կամքը կայ եւ եթէ լայնօրէն չարտայայտուիր՝ պատճառը կամքի կազմակերպուած չըլլալն է։ Կամ՝ թէ, եթէ բոլոր տուեալները կան յեղաշրջելու տիրող կարգերը, արդեօք խաղաղ միջոցնե՞րն են նպատակայարմար, թէ արդէն գործօն միջոցներու ժամը հասեր է։

Դասախօսն ինքն ալ չի հաւատար խաղաղ միջոցներու յաջողութեան. նոյնպէս վճռապէս չի ժխտեր գործօն միջոցները (միայն թէ ինքը ժողովուրդն ընէ)։ Կասկածէ վեր է նաեւ Կերէնսկիի յեղափոխականութիւնը։ Հապա ի՞նչ բան է որ այդքան կրաւորական դերի մէջ կը դնէ զինքը։ — Նոյն վախը։ Վախ՝ ոչ թէ հոգեբանական պատճառներէ յառաջ եկած, այլ գիտակից։

Կերէնսկի, ինչպէս եւ Միլիւքովի մէջ կը խօսի խոր ու անկեղծ հայրենասիրութիւնը։ Անոնք մտահոգ են Ռուսաստանի ծուատումէն, բաժան-բաժան ըլլալէն։ Իսկ պոլշեւիկները չէ՞ որ ռուս նուաճողական քաղաքականութիւնը կը հետապնդեն, ամբողջացնելով նախկին ռուսական հողերը։ Ուրեմն ինչո՞ւ խանգարել։

ԱՇՈՏ

ՁԻՆԱԴԱԴԱՐԸ
(11 ՆՈՅ. 1918)

Զինադադարի տարեդարձին առթիւ, շատեր պիտի յիշեն դառն դրուագներ, ուրիշներ ալ պիտի փորձեն այդ աղիտալի տարիներու ընթացքին իրենց նորակազմ ուղեղին վրայ ազդած պատկերները յիշել։

Պատանեկութիւնը որքա՜ն խուլ կը մնայ իր աչքերէն հեռու ապրուող եղելութիւններուն եւ ընդհակառակը որքան կը լայնցնէ ուղղակի իր զգայարաններուն հետ շփման մէջ մտած իրականութիւնները։

* *

Առաւօտ մը տեսայ Մագրի-Գիւղցիներ, որոնք ծովեզերք կը վազէին։

Ես ալ հոն ուղղեցի իմ քայլերս, և հօճայի մը ու ուրիշ Թուրք ծերունիի մը միջեւեղ՝ դիտեցի հորիզոնը։

Մարմարային վրայ սև գիծ մը մէկ ծայրէն միւսը. պատերազմական նաւեր էին։ Գիծը [illegible] պահեր ու պահեր. նաւեր ու դարձեալ նաւեր, մեծը, պզտիկը, աշտարակներով ու կայմերով, շղթէ ժապաւէն մը բոլորին ալ վրայ։

— Մեռաւ Թուրքիա՜ն։

Զարմանալի բան, ի՞նչ ըսել կ'ուզէր այդ հօճան։ Վերադարձայ տուն, գրուած յիշատակներս փորձեցի իրար օգնել։

Այն ատեն Պոլսէն 1915էն 1918ի օրերը։

Կարծես մասնաւոր հրամանի մը վրայ յիշողութեանս առջեւ եկան շարուիլ.— հանրային ընթերցարանի մը բացումը գիւղին մէջ, պատանիներ ու ծերեր կ'երթային դմալիլ պատկերազարդ հանդէսներու բեռնաւորուած էջերուն վրայ։ Կեանքի այդ երկու եզրերը՝ պատանեկութիւնն ու ծերութիւնը՝ մէկ հոսանքէ տարուած մնացածի կը նուիրուէին, կամ գէթ իրենց երեւակայութիւնը անմիջականօրէն կը փայփայէր գերմանացի վայելչազարդ սպաներու պատուանշաններով եւ կամ ֆրանսացի գերիներու դիմագիծերու արտայայտութենէն կը զգածուէր. մինչ անդին, [...]մաններու վրայ կը հնձուէին զաւակներ ու հայրեր, նորապսակ ամուսիններու իրենց սիրելիները։

Քառլ կայսեր այցելութիւնը Պոլիս։

...Թէ ինչպէս բոլորս ալ [...]սով գլխարկուած եւ Թուրք դպրոցականներու շարքերուն լծուած հէ ի հէ քալեցինք Սիրքէճիէն Տոլմա-Պաղչէ, ուր մեզ հրաւիրեցին պոռալ՝

— փատիշահըմ չոք եաշա՛,

Վերադարձին ընկերներէս մէկուն խոստովանանքը.— ծափահարած էր ուժգնօրէն եւ մեծ եռանդով, ու պոռացած, հայերէն՝

— կեցցէ՛ Թագուհին։

Սեւազգեստ այդ շնորհալի կինը՝ իր գլխու խոնարհ բարեւներով՝ աւելի ազդած էր իմ արուեստագէտ բարեկամիս վրայ, քան ոսկեթել պճնումներով ու փայլուն ձիերու վրայ հեծած պահակները, կամ յանտոններու մէջ յոխորտացող իշխաններու ու այլ կայսերազուններու շքախումբը։

Յաջորդ օրը վերադարձ ազգային վարժարանին խարխուլ շէնքը, եւ գաղտագողի ակնարկ մը պատէն անդին մեր վարժարանը՝ որուն պարտէզը ուրուականներու պէս կը պտտէին փոքր թիւով վիրաւորեալներ. մէկ քանիներ, երկարած կանանչ հողամասի մը վրայ, կը փորձէին ողեւորել իրենց անարիւն անդամները՝ արեւին ճառագայթներէն ջերմութիւն մուրալով։

Ներսը՝ հոն ուր արեւը չէր հասներ, դասարաններու խորանկիւնները, մութ անկիւնները վարագոյրներու ետեւ՝ մահամերձ թշուառականներ... Մթնոլորտը կարծես թմրած էր, պատանեկութիւնը կը սահէր տխրութեամբ ու խորհուրդներով ծանրացած օրերու մէջէն։

Եւ մերթ ընդ մերթ հրաւէրներ՝ համաձայնականներու օդային տորմիղներու ռմբակոծումներով։ Կատղած էր աշխարհը։

* *

1918։

Ուրիշ կմախքներ, փոքր Ասիոյ խորերէն... հայորդիներ, հա՛յ աղջիկներ։ Անոնց չոր[...] բանքներու կնիքը իրենց ճակ[...]տը, անոնց փառքը փշր[...] իրենց մարմինին վրայ։ Հայ [...]միկը շատ բան տեսած էր, [...] վերջին եղեռնը իր բերանը [...] յաւէտ փակած էր... սրբած [...] նաեւ իր սերունդին անմեղներ[...] հայրենի հողին էջերուն վրայ[...]

Ի՜նչ հեգնութիւն, եւ ի[...] հսկայ կամար անծանօթ նա[...] տակին դամբանին վրայ։

Ի՜նչ հեգնութիւն։

Այդ հսկայ կամար, [...] քար ու շաղախ իսկ չկրց[...] տալ մեզ։

* *

Զինադադարէն վերջ, [...] տասարդներուն վերադարձ[...] էր հիւծուած, թշուառութեան [...] պանդխտութեան հազար [...]րու ուրիշ օրեր։ Զինադադա[...] ոչ մեզ համար։

Ան փոխեց հայ ազգին [...] դաւող ուժերուն տեսակ[...] ծրագիրը, եւ իրաւունք [...] հօճան ընդմիջող Թուրք ծեր[...]նիին, որ սապէս պատաս[...]նած էր.

— Ո՛չ դե՛ռ, Թուրքիա՜ն [...]րած է մինչեւ այսօր՝ անպ[...] բախտերու վրայ հիմնուելով։

Զարմանալի ենթադրութ[...]

Եւ ինչո՞ւ կ'ուզէք որ այդ [...]տերը յանկարծ մեզ լքեն։ [...]

ՀԱՅՈՒ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

II

...հիմա, սամնկ բանւորութիւն ...ս կը նայիս, ատենին չու... ...ածնիս չկար. համբելով չէր ...ոնելը:

— ...մեր կալուածնիւրուն մէջ ...մտնէիր, ծայրը չէիր ...նէր:

— ...մինակ չորս ձեռք պահես... ...գեստ ունէի. դերձակս կա... ...չէր հասնէր ինծի:

— ...կօշիկին մէկը կը հագնէի, ...ը կը նետէի, երէկ առածս, ...ը նուէր կուտայի աղքատին:

— Ի՞նչ կ'ըսես, եղբայր, դրա... ...ջուրի պէս կը հոսէր:

— Բայց, հիմա՞, որովհետեւ ...մով կ'աշխատիս, վրադ չեն ...ւիր:

— Եթէ չամչնան, բարեւը ...ամ հաշուելով պիտի տան:

— Ատոնց պէս, հարիւրով կը ...ուէի ատենին, իմ գործիս ...:

— Կեցի՛ր, դուն. ամէնուն ալ ...ը գլուխը կը բերեմ ես. ...ը գնաց, քիչը մնաց. աղուոր ...մը կայ, դիւրին, շահաւոր, ...մակ 20.000ի պէտք ունիմ, ...նք ուրկէ՞ պիտի գտնեմ.

— Պա՛հ, այդ ալ դրա՞մ է. ա... ...ին երբ 20.000 կ'ըսէինք, ...կը հասկնայինք, կարմիր, ...թէ ֆրանք, այն ալ թուղթ. ...այց ուրկէ՞ պիտի գտնես:

— Աստուած ողորմած է. այս ...երս, աչքս գետնէն վեր առած ...իմ. մէյ մը գտնեմ, քեզ ալ ...պիտի առնեմ. բայց կրնա՞ս ...մակուհիմա 50նոց մը փոխ ...:

— Ի՞նչ պիտի ընես:

— Մարկոսին պարտքս տամ, ...պատիմ, եղբա՛յր...:

ԽԱՐՏՈՅ

ՂԱՐԱԱՂԱՑԻ ՀԱՆՔԵՐԸ

Յուրտերուն պատճառով, ղազ... ...ան կիւմիւշխանէ եւ Ղազմա ...ներուն մէջ բացուած հան... ...ին հետազօտութիւնները, ո... ...նք կը շարունակուէին 4 ա... ...ւէ ի վեր։ Մինչեւ այժմ երե... ...ան հանուած հանքերը կը պա... ...ունակեն ոսկի, արծաթ, պղինձ, ...պար եւ զինկ։ Կիւմիւշխանէի ...անքերը շատ կարեւոր են, գտ... ...ուած են 9 հարուստ երակներ։ ...յդ հանքերը կը գտնուին Մա... ...կայէն 40 վերստ դէպի արե... ...լք, նորակառոյց Բաղարչայ... ...կիւչքէնտ խճուղիէն 2 վերստ ...եռու։ Իսկ Ղազմայի հանքերը ...կը գտնուին նոյն խճուղիէն 20 ...վերստ հեռու։

ՓՈԽԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի

ԴԱՐԴԵՒԱՒՈՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵՆԷՆ

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ

ՆՈՐ ՎԷՃԵՐ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԷՋ

«Յուսաբեր» կը գրէ թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ, կարճ խաղաղութենէ մը յետոյ, «Ժողովրդային պլօք» մը, Հայ Ակումբ հրաւիրած է ժողովուրդը, խորհրդակցելու եւ «ձեռք ձգելու համար ազգային իշխանութիւնը»։ Ակումբին մէջ կը հաւաքուին տասնեակ մը մարդեր,որոնց գլուխը՝ռամկավար Լ. Մկրտիչեան։ Ճառ ու ճառաճռութք յետոյ, կ'որոշեն յաջորդ առտու հաւաքուիլ եկեղեցիին բակը։

Կը դիմեն նաեւ ոստիկանութեան, յայտարարելով թէ իրենք են «օրինաւոր» տէրերը ազգ. իշխանութեան։

Յետոյ «պլօք»ը, օգտուելով Առաջնորդարանի պաշտօնէութեան բացակայութենէն, կը յարձակի դռնապանին վրայ եւ «հերոսաբար» կը գրաւէ ամայի շէնքը։ Ոստիկանութիւնը կը միջամտէ, կը վանտէ գանոնք եւ կը փակէ ու կը կնքէ Առաջնորդարանին դուռը։ «Պլօք»ը շարունակելով իր «գործունէութիւնը», կը հրաւիրէ Գահիրէի առաջնորդը, մասնաւոր պատուիրակութեամբ մը։ Այս պատուիրակութեան կը մասնակցին աթոռազուրկ Սիրունեան վարդապետ, եւ Գահիրէի առաջնորդարանի դիւանապետ Ա. Ալպօյաճեան։

Եւ Թորգոմ եպիսկ., ռամկավար Սէքսէնեանի ընկերակցութեամբ, կը վազէ Աղեքսանդրիա։ Սակայն նախ կը դիմէ Ներքին Նախարարութեան։ Աղեքսանդրիոյ մէջ ալ, Սիրունեան վարդապետի, փաստաբան Գոյարեանի եւ Եուսուֆեանի հետ կը դիմէ կառավարչատուն, իբրեւ «տէրն ու տիրականը ազգին»։ Թորգոմ եպիսկ. յայտարարեր է թէ ձեռնարկած է նոր կարգադրութիւններու, եւ շուտով ընտրութիւններ պիտի կատարէ։ Եւ խնդրած է իշխանութեանց օժանդակութիւնը։

Թեմական ժողովի դիւանը բուռն կերպով բողոքած է ձեռնըհաս իշխանութեանց, պարզելով գահի էի առաջնորդին ապօրէն եւ հակասահմանադրական քայլերը, պառակտիչ դերը եգիպտահայ գաղութին մէջ։

Սակայն, առաջնորդը Նոյ. 1ին, կոչով մը կը հաղորդէ ժողովուրդին թէ առաջնորդ կարգած է Մամբրէ վարդապետը, թէ ամբողջական ընտրութիւններ պիտի կատարէ եւ թէ ընտրած է 12 հոգինոց առժամեայ մարմին մը, դադրեցնելով բոլոր նախորդ ժողովները։ Մեծ վրդովում պատճառած է Թորգոմ եպիսկ.ի այս քինախնդրական ձեռնարկը։

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

«Կոմսոմոլսքայա փրավտա (26 Հոկտ.) կը պատմէ հետեւեալ կարմիր դէպքը։

Ուսանող մը, Նիքոլա Թիւքով, շարունակ կը հետապնդէր օրիորդ մը, Քաթէրին Ապլիխինը։ Երկուքն ալ անդամ էին կոմունիստ Երիտասարդներու Միութեան։ Սակայն աղջիկը մերժած էր Ապլիխինը, որովհետեւ ուրիշ մէկը կը սիրէր ինք։

— Երկուքդ ալ կը սպաննեմ, եթէ չհրաժարիս զայն սիրելէ։

Ապլիխին նամակ մը գրեց Միութեան, յայտնելով որ Թիւքով կը սպառնայ իրեն։ Միութիւնը հետեւանք չտուաւ դիմումին։ Սակայն Թիւքով, իմանալով կատարուած դիմումը, առաջարկեց աղջկան որ ամուսնանայ իրեն հետ։ Աղջիկը մերժեց։ Երիտասարդը օր մը կապեց աղջկան ճամբան եւ գպրոցին պարտէզին մէջ պիտի խեղդէր զայն, եթէ չհանդիպէին ընկերները եւ չարգիլէին անխուսափելի ոճիրը։ Յետոյ ոչ ոք միջամտեց այս խնդիրին մէջ։ Ապլիխինի երկրորդ դիմումն ալ մնաց անհետեւանք։

Յուլիս 18ին, աղջիկը արձակուրդի գնաց իր ծնողքին մօտ, Նովկորոտ։ Յաջորդ օրը հոն հասաւ նաեւ Թիւքով։ Դարձեալ առաջարկեց ամուսնանալ, բայց մերժուեցաւ։ Թիւքով հրաւիրեց աղջկան մօրը միջնորդութիւնը։

— Հարուստ եմ, եւ աղջիկդ պիտի ապրի հետս թագուհիի պէս, կ'ըսէր համոզելու համար։

Մայրը խաբուեցաւ եւ Թիւքովի կողմը բռնեց, համոզեց աղջիկը եւ վերջապէս, հարսնիքը կատարուեցաւ։

Նոյն օրն իսկ Թիւքով մեկնեցաւ Մոսկուա։ Յաջորդ առտու ալ, Ապլիխինը, օգտուելով սովետական օրինագիրքէն, ամուսնալուծում ստացաւ դատարանէն։

Յետոյ աղջիկն ալ դարձաւ Մոսկուա։ Տղան կը պարծենար իր «յաղթանակ»ին համար։ Աղջիկը կը պարծենար իր ամուսնալուծումով։ Թիւքով իմացաւ, սաստիկ բարկացաւ եւ սպառնաց սպաննել Ապլիխինը։ Աղջիկը դարձեալ դիմեց Միութեան։ Ոչ մէկ հետեւանք։

13 Հոկտեմբերին, Թիւքով մսավաճառի դանակ մը գնեց, լաւ մը սրեց։ 17ին գտաւ Ապլիխինը եւ տասն անգամ զարկաւ ու սպաննեց։

Եւ սովետական նոյն թերթը կ'աւելցնէ թէ Միութիւնը շարժեցաւ այն ատեն, երբ վայրագ ոճիրը կատարուած էր, ու մահավճիռ ուղեց։

Ոճիրը ոճիր է, այնպէս ինչպէս կը պատահի ամէն օր մեծ քաղաքներու մէջ։ Զզուելին այն շրջապատն է, որ գիտէ թէ ոճիրը կը պատրաստուի, կը հասունայ եւ սակայն չի շարժիր։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Վիէն, 7 Նոյեմբեր.— Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի երկրորդ ախոյեանական մրցումը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 6ին մեր սեփական մարզադաշտին վրայ։ Որոշեալ ժամէն առաջ հոծ բազմութիւն մը փութացած էր դաշտը դիտելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ C. B. N. C.ի կարեւոր մրցումը։

Ժամը ճիշտ 3ին Ֆրանսական խումբը դաշտ ելաւ ճերմակ շապիկներով։ Քիչ վերջը Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը կանանչ շապիկներով, բուռն ծափեր խլելով հանդիսականներէն։ Երկու խումբերու խմբապետները սկըսան քննել «լիսանս»ի քարթերը։ Ֆրանսական խումբը վեց հոգի «լիսանս»ի քարթ ներկայացուց. իսկ հինգ հոգի ալ առանց քարթի։ Մեր խմբապետը դիտողութիւն ըրաւ դատաւոր Պ. Վաշօյին, որ մասնաւորապէս Լիկէն ղրկուած էր։ Դատաւորը ստիպեց որ խաղանք, ըսելով որ եթէ այս հինգ խաղացողները իրենց խումբին մաս չեն կազմեր 100 ֆրանք տուգանքի պիտի դատապարտուին եւ իրենց ձեռք բերած արդիւնքը արժէք չպիտի ներկայացնէ։ Դատաւորը իր պաշտօնական թուղթին վրայ նշանակեց հինգ խաղացողներուն անունները։

Խաղը սկսաւ մեր յառաջապահներու մէկ բուռն յարձակումով, բայց առանց արդիւնքի։ Քիչ վերջ մեր յառաջապահները իրենց նուրբ եւ ներդաշնակ «փաս»երով սկսան յառաջանալ։ Գեղեցիկ մէկ վայրէջքով շահեցանք առաջին նշանակէտը։ Այս արդիւնքին վրայ, մեր յառաջապահները սկսան եռանդուն խաղ մը ցոյց տալ։ Առաջին կիսախաղը լրացաւ Հ. Մ. Ը. Մ. 1 - C. B. N. C. 0։

Երկրորդ կիսախաղը սկսաւ դարձեալ մեր յառաջապահներու յարձակումով։ Մօտ հինգ վայրկեան սեղմեցին առանց արդիւնքի։ Մեր յառաջապահները գեղեցիկ առիթներ ունեցան, դժբախտաբար չօգտուեցան։ Ֆրանսացի յառաջապահները սկսան կոպիտ խաղ մը ցոյց տալ հակառակ մեր նուրբ խաղարկութեան։ Հովն ալ նպաստաւոր էր իրենց եւ շահեցան նշանակէտ մը։ Քիչ յետոյ երկրորդը։ Մեր յառաջապահները խոյացան բուռն յարձակումով հաւասարեցնելու համար արդիւնքը։ Դժբախտաբար հակառակորդին պաշտպանողական գիծը անանցանելի կը դառնար։ Խաղը լրանալու երեք վայրկեան մնացած Ֆրանսացիները շահեցան երրորդ նշանակէտը։ Դատաւորին կողմնակցութիւնը զգալի էր։ Այս արդիւնքի մասին որոշում մը չենք կրնար ըսել, մինչեւ որ Լիկէն պատասխան մը չգայ։

** Յառաջիկայ Կիրակի պիտի մրցինք Footbaal-Club S .R. F.ի դէմ, մեր դաշտին վրայ։

Մ. Փափազեան

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽՈՒԻՆ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15ին պիտի փոխենք մեր կանխիկ բաժանորդներուն խոստացուած գիրքերու տեսակը:

Անոնք որ կ'ուզեն օգտուիլ ներկայ ցուցակէն, թող փութան բաժանորդագրուիլ մինչեւ որոշուած թուականը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՆՁ.— Մարդ մը, Իվրիի մէջ, ներկայացաւ ոստիկանատուն եւ գերագրգռուած վիճակի մէջ պատմեց.

— Ընտանս է պագիլ Պայլ։ Ունիմ կին մը եւ երեք զաւակներ։ Կինս շատ թեթեւ էր։ Յանդիմանութիւններս մտիկ չէր ըներ։ Քիչ առաջ, ինքզինքս կորսնցուցի եւ սպաննեցի։

Ոստիկանները գտան կինը, սենեակին մէջ արիւնով թաթխուած. գնդակը ջախջախած էր աչքը։

ՀԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄ.— Ֆլանտրը փողոցին վրայ, տիկին Ժօրժէթ նստեր էր իր սենեակին մէջ, որ մտիկ էր երկինքին։ Դուռը զարնուեցաւ։ Գնաց բանալու դուռը, որուն շրջանակին մէջ երեւցաւ կոկիկ մարդ մը։

Անծանօթը խոնարհութիւն մը ըրաւ և, անուշ լեզուի մարդ, քաղաքավարութեամբ ներկայացուց ինքզինք.

— Ամուսինիդ հին բարեկամն եմ։ Գացի այն գրասենեակը, ուր կ'աշխատէր եօթը տարի առաջ։ Ըսին թէ մեկնած է եւ տուին ձեր տան հասցէն։

— Այո՛, ամուսինս հիմա ուրիշ տեղ մը կ'աշխատի։

Յաջորդ առտու, դարձեալ զարնուեցաւ դուռը։ Նոյն մարդն էր։

— Տեսայ ամուսինդ, բնաւ փոխուած չէ, նոյն մարդը, մազերը զանգուր...

Կինը ապահովուեցաւ, ներս ընդունեց զայն։ Սկսաւ խօսակցութիւն մը, ցուրտին, անձրեւին, տունին տեսարանին, պատերուն ներկին, իրենց զաւակներուն, անոնց սիրած բաներուն մասին։ Այդ միջոցին անծանօթը աւելցուց որ, ժառանգութիւն մը ստացած ըլլալով, որոշած են հացկերոյթ մը սարքել տանը մէջ։ Ամբողջ ծախքը պիտի կատարէ անծանօթը, որ անուններու ցուցակէ մը ընտրած էր անուն մը։

— Բարեկամիս տիկինը, ըսաւ, դրամապանակիս մէջ բոլորն ալ հազարնոց են. ունի՞ս քանի մը հարիւր ֆրանք, երթանք գնումները կատարենք, մինչեւ որ գայ ամուսինդ։ Յետոյ կը վճարեմ։

Միամիտ Տիկինը 5 հարիւր ֆր. ունէր, ներկայացուց։ Ու երբ դուրս պիտի ելլէին, անծանօթը վերցուց մուրճ մը եւ իջեցուց կնոջ գլխուն։ Կինը, պառկեցաւ, այնպէս կեղծեց թէ նուաղեցաւ եւ ինկաւ։ Մարդը առաւ դրամապանակը եւ փախաւ։ Տիկինը ցատկեց, պատուհան վազեց, պոռալու համար վարի յարկի դրացիներուն, որ արգիլեն անծանօթին փախուստը։ Ի զո՜ւր, փախած էր անծանօթը։

ԳՈՂԻՆ ՃԱՄԲԱՆ.— Ռոզէն «Ճագ-պանտ»ի մը մէջ փչող էր։ Ցանկարծ մեռաւ իր եղբայրը, որ մուշտակավաճառ էր։ Ռոզէն նետեց նուագը եւ սկսաւ մուշտակ ծախել։ Առաջին առթիւ՝ պարկեշտութեամբ կը վարուէր իր գործին հետ, եւ հաւատարմութեամբ կը վերադարձնէր պարտքերը հայթայթիչներուն։ Սակայն Ռոզէն կը պատրաստէր գողութեան գեղեցիկ ծրագիր մը։ Երբ հետզհետէ վստահութիւն ներշնչեց իր հայթայթիչներուն, առաւ մէն ալ ապսպրեց 900.000 ֆր.ի ապրանք զանազան հայթայթիչներէ։ Երեք օր անցաւ եւ հայթայթիչները մուշտակավաճառին երեսը չտեսան։ Կասկածեցան եւ փնտռեցին։ Լուր տուին ոստիկանութեան։ Մուշտակավաճառը փախած էր։

ՅՈՒՍԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ.— Վիէօ-Քոնտէնի մէջ, տիկին Աբրահամ Ռաքէլ չէր կրնար մխիթարուիլ։ Որովհետեւ իր ամուսինը լքած էր զինք, վրան ձգելով երկու փոքրիկ զաւակներ։ Դժբախտ կինը, յուսահատութեան նոպայի մը մէջ,գրկեց երկու զաւակները եւ նետուեցաւ Էսքօ գետը։ Անցորդ մը, տեսնելով զանոնք, առանց վարանումի ցատկեց ջուրին մէջ։ Սակայն յաջողեցաւ ազատել միայն մայրը։ Երախաները կորսուած էին գետին մէջ։

ՀԱՅ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ

Այս տարի Փրակայի չեխ համալսարանին 4 տարուան դասընթացքը աւարտեցին,—

Գրական ու փիլիսոփայական բաժինէն՝ բանաստեղծ Ահարոն (Տատրեան), վիպագիր Ռուբէն Վարդանեան (Ռէն) եւ Հայկ Ասատուրեան, իբրեւ պսակաւոր գրականութեան եւ փիլիսոփայութեան։ Բանասիրական բաժինէն՝ Նշան Մարտիրոսեան, տօքթէօր տիտղոսով։ Ուսուցական բարձր վարժարանէն Նիկոլ Բագալեան։ Իրաւագիտական բաժինէն Սարգիս Թորոսեան եւ Մուշեղ Թումբագեան (Թանաստ)։

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»իդ հետ, ընտիր գիրքեր ալ պիտի ստանաս, տարեկան կամ վեցամսեայ բաժանորդագրուելով մինչեւ դեկտ. 31:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՄԱՔԻԱՎԷԼԼԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

— Որո՞նք են:

— Նախ պիտի փորձենք խաղաղասիրական քարոզչութիւն մը, ֆրանքօ-գերման հաշտութիւն մը պիտի թելադրենք եւ այս ուղ-ութեամբ կարծիքները պիտի պատրաստենք եւ Թերեւս պիտի յաջողինք ընդունիլ տալու զինաթափման քաղաքականութիւն մը, որ մեր տիրական նպատակը պիտի մնայ եւ որուն իրականացումը՝ մեր ձեռքերուն պիտի յանձնէ Եւրոպա մը՝ մինչեւ ծուծը փտած, եւ զրկուած՝ գործելու ամէն միջոցէ, որ մինչեւ այսօր անոր ուժը կը կազմէր:

— Իսկ եթէ Գերմանիան խաղի չգա՞յ:

— Կը մնայ զէնքի դիմել: Եւ հոդ է որ դուք իս դուք պիտի կրնայիք ձեր հանճարին արժանի դեր մը խաղալ:

Ճէրճինսքիի յայտնութիւններուն արդիւթեան մատնած էին զիս. չգիտցայ թէ ի՞նչ պատասխանելու էի:

Ընկասկած, այս գժոխային ծրագիրը կրնար յաջողիլ, եթէ Եւրոպան չշարժէր:

Ճէրճինսքի՝ յայտնապէս կը հրճուէր իմ վրաս թողած իր տպաւորութեանը համար:

— Բնաւ մի կարծէք որ, ըսաւ, օդին մէջ նետուած խօսքեր են ասոնք եւ որեւէ հաստատ հիման վրայ չեն կրթնիր. կրնամ անմիջապէս ապացոյց մը տալ ձեզի:

Արդէն ոտքի ելած էր:

— Ի՞նչ է այդ ապացոյցը, ըսի:

Իր գրասեղանին մէկ դարակէն տուփ մը առաւ եւ զայն գրպանը սահեցնելէ յետոյ, ինծի դառնալով ըսաւ.

— Հաճեցէք ինծի հետեւիլ:

Բակը ելանք եւ յարգալիր բարեւներ ստանալէ յետոյ Չեկայի բոլոր պաշտօնեաներէն, որոնց հանդիպեցանք. ուղղուեցանք դէպի շէնքին մէկ թեւը:

Դրան առջեւ, զարհուրելի կերպով զինուած չեկիստներու մեծ խումբ մը կը հսկէր:

Ներս մտանք:

Կորսելէ յետոյ չինացի չեկիստներու նոր շղթայ մը, հասանք դրան մը առջեւ, որուն վրայ կարմիր գիրերով այս արձանագրութիւնը կար.

«Պայքարի կեդրոնական մարմին»

Ճէրճինսքի կանգ առաւ, գրպանէն հանեց բանալիներու տրցակ մը, դուռը բացաւ եւ ըսաւ.

— Չեկայի արտասահմանեան ոստիկանական բաժնի կեդրոնատեղին հոս է: Այս բաժինը, որ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի մէկ անդամին տնօրէնութեան տակ կը գործէ, կը համադրէ զինուորական եւ նաւային բոլոր տեղեկութիւնները, որ արտասահմանի մեր գործակալներուն կողմէ կը հաղորդուին: Արդ, այս գործակալները, որ լէգէոն կը կազմեն, քանի որ ամէն երկրի մէջ, մեր կուսակիցներէն ոմանք եթէ կ'աշխատին նաւարանի, կամ պատերազմական նիւթերու գործատան մը, նախարարութիւններու կամ բանակի մէջ, պարտադրուած են իրենց շրջանի պետին յայտնելու ամէն տեղեկութիւն որ կապ ունի իրենց երկրի ազգային պաշտպանութեան հետ. պետը անմիջապէս Մեզի կը հաղորդէ իր քաղած տեղեկութիւնները:

— Բայց, այդ լրտեսութիւն է:

Ճէրճինսքի քահ քահ խնդալ սկսաւ եւ շնականօրէն ըսաւ.

— Բնա՛ւ, հակազինուորական պրոպագանդ է: Այնքան աղուոր չենք որ մեր կամաւոր գործակալներուն յայտնենք թէ ի՞նչ դեր խաղալ կուտանք իրենց։ Անոնց իբրեւ նշանաբան տուած ենք սա խօսքը, «ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԷՄ ՊԱՏԵՐԱԶՄ», եւ ամէն անգամ որ մեզի տեղեկութիւն մը հաղորդեն, միամտօրէն կը կարծեն թէ՝ այս նշանաբանին կը հնազանդին, եւ իրենց երկրին զինուորական պետերուն յղացած պատերազմական շէնքէն մաս մը կը քանդեն այս կերպով: Բայց իրականութեան մէջ հակառակն է որ կը պատահի, քանի որ մեր զինուորական շէնքն է որ կ'ամրացնեն:

— Համարձակեցա՞ք ըսել այդ բանը, գոչեցի:

— Այո՛, եւ ծիծաղելին այն է որ, վերսկսաւ Ճէրճինսքի խնդալով,այս բոլոր մարդիկը, կ'աշխատին «ԳԱՂԱՓԱՐ»ի համար. այսինքն անձնուիրաբար եւ քիչ ծախքով կը ստանանք թանկագին տեղեկութիւններ, որոնց համար ուրիշներ, շատ սուղ պիտի վճարէին:

— Եւ օտար բոլոր համայնավարները այդ խաղին եկա՞ծ են:

— Բոլո՞րը. ո՛չ: Շատ գեղեցիկ բան պիտի ըլլար: Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ մանաւանդ, յուսախաբութիւններ կրեցինք նոյնպէս Գերմանիոյ մէջ. շատ քիչ բացառութեամբ, այս երկիրներու համայնավարները դեռ չեն թօթափած «հայրենիքի գաղափարը». կը զգուշանան եւ իրականութեան մէջ, ինչ որ կը քաղենք այս երեք երկիրներէն, աննշան է. բարեբախտաբար սակայն, այս երեքը սովետական կառավարութիւնը ճանչցան եւ շնորհիւ մեր մէկ քանի դիւանագէտներու գործունէութեան, կրցանք առաջքն առնել այս անպատեհութեան։

— Ինչպէ՞ս. ձեր դիւանագէտները լրտեսութի՞ւն կ'ընեն:

— Հապա ուրիշ ի՞նչ կ'ուզէիք որ ընեն:

(Տար.)

Թրգմ'. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆ

Հայաստանի ճահիճներու չորացման: Դեկտեմբերի Նստաշրջանին յայտնի պիտի ըլլայ թէ քանի՛ պետութիւն դրական պատասխան տուած է եւ ի՞նչ գումար կը յատկացնէ:

Օրակարգին վրայ են նաեւ Յունաստանի եւ Պուլկարիոյ փոխառութեան խնդիրները եւ միջազգային ուրիշ հարցեր:

Գրաքննութիւնը Ռումանիոյ մէջ

Ռումանիոյ մէջ կացութիւնը դեռ չէ խաղաղած եւ ընդդիմադիր թերթերը կը շարունակեն գրգռել հանրային կարծիքը կառավարութեան դէմ: Այս վերջինը հրամանագրով մը գրաքննութիւնը վերահաստատեց՝ վերջ տալու համար այս կացութեան:

Առջի օր երեսփոխանական ժողովին մէջ այս առթիւ բուռն վիճաբանութիւն տեղի ունեցաւ կառավարութեան եւ ազգայինգիւղացիական երեսփոխաններուն միջեւ: Խնդրոյ առարկայ էր բացի գրաքննութենէն՝ պետութեան պաշտպանութեան եւ հանրային անդորրութեան օրինագիծ մը: Ո՛վ որ փորձէ գիրով կամ խօսքով վնաս հասցնել կառավարական ձեւին կամ միապետական վարչաձեւին, կամ պետութեան ապահովութեան դէմ վտանգաւոր ձեռնարկ մը ընէ, վեց ամիսէն հինգ տարի բանտարկութեան եւ 10,000էն 100,000 լէյ տուգանքի պիտի դատապարտուի: Յանցաւոր պաշտօնեաներն ու եկեղեցականները պաշտօնէ պիտի դադրեցուին՝ դատավարութենէն առաջ:

Մանուէլեսքոյի դատավարութիւնը սկսաւ երէկ:

Հնդկաստան եւ Անգլիա

Վերջերս Հնդկաստանի մէջ անգլիական վարչութեան դէմ կարգ մը դժգոհութիւններ ծագած ըլլալով, անգլիական կառավարութիւնը որոշեց գոհացումներ տալ Հնդկաստանի: Նշանակուեցաւ մասնաւոր Յանձնաժողով մը, որ Հնդկաստանի Սահմանադրութիւնը պիտի ուսումնասիրէ եւ բարեփոխումներ պիտի մտցնէ անոր մէջ:

Յանձնաժողովին Նախագահը Սըր Ճոն Սայմըն ազատական է, անդամներէն չորսը պահպանողական եւ երկուքը աշխատաւորական են: 1919ի Հնդկական Սահմանադրութիւնը տասը տարուան համար գործադրելի պիտի ըլլար, սակայն յարմար նկատուած է պայմանաժամը լրանալէն առաջ վերաքննել զայն: Դժգոհութիւնը ծայր տուած է ո՛չ միայն սահմանադրականներուն, այլ նաեւ նոյն ինքն հնդիկ մեծահարուստներուն մէջ:

Յանձնաժողովին մէջ ոչ մէկ Հնդիկ առնուած է, միայն խնդրուած է Հնդիկ Օրէնսդիր ժողովէն, որ իր կողմէ եւս նշանակէ Յանձնաժողով մը, անհրաժեշտ թելադրութիւնները ընելու համար անոր: Այդ թելադրութիւնները սակայն նկատի պիտի առնուին այն ատեն միայն, երբ հնդիկ քաղաքական բոլոր հոսանքներն ալ համամիտ ըլլան անոնց:

Թրոցքի եւ Զինովիեւ սուլուած

Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ տասնամեակի տօնախմբութեան ընթացքին երբ Թրոցքի եւ Զինովիեւ ուզեցին խօսիլ, բանուորներ, դպրոցական աշակերտներ եւ կարմիր զինուորներ սուլեցին զանոնք եւ անոնց նետեցին փտած խնձորներ, հին կօշիկներ եւայլն. «Անկցի՛ն դաւաճանները» պոռալով: Լէնինկրատի մէջ եւս Զինովիեւ, Ռատէք եւ Եւտոքիմոֆ նոյն բախտին արժանացան:

Կարգ մը ընդդիմադիրներ իրենց տուներու պատերէն կախած էին Թրոցքիի եւ Զինովիեւի պատկերները հետեւեալ վերտառութեամբ. «Կեցցե՛ն յեղափոխութեան վարիչները՝ Թրոցքի եւ Զինովիեւ»: Սակայն բանուորներ եւ զինուորներ պատռեցին պատ՛եր եւ վերտառութիւն:

Փրէօպրաժէնսքի, Սմիլկա եւ Ալաքի պանդոկի մը պատշգամէն ճառ կը խօսէին, ուժգնօրէն «կեցցէ՛» պոռալով Թրոցքիի եւ Զինովիեւի համար: Ներկաները բռնի վար իջեցուցին զանոնք պատշգամէն՝ սուլոցներով: Թրոցքի Կայարանի հրապարակին վրայ խօսիլ ուզեց, բայց արգիլուեցաւ:

Կեդրոնական Կոմիտէին վերջին՝ նիստին մէջ, ուր վտարման որոշումը տրուեցաւ, Զինովիեւ ըսած է. «կա՛մ ձգեցէք որ ազատ խօսինք, կամ բանտարկեցէք մեզ»:

«Հինտէնպուրկի Գերմանիային մէջ մարդ աւելի ազատ է քան մեր երկրին մէջ: Հոն համայնավարներ չկան բանտի մէջ: Հոն մարդ կրնայ գրել եւ խօսիլ ինչ որ ուզէ»:

Ֆրանքեւսերպ դաշնագիրը

Երէկ առաւօտ Փարիզ հասաւ Սերպիոյ արտաքին նախարար Մարինքովիչ, Պրիանի հետ ստորագրելու համար ֆրանքեւսերպ բարեկամութեան դաշնագիրը:

Օտար մամուլը զանազան մեկնութիւններ կու տայ այս դաշնագրին: «Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը գրէ թէ առոր հետեւանքը պիտի ըլլայ այն, որ Իտալիա սերտ մերձեցում պիտի ունենայ Գերմանիոյ,ու մասնաւորապէսՊուլկարիոյ եւ Հունգարիոյ հետ: Ուրախութեամբ կը յիշէ թէ Անգլիա չէ ստորագրած ո եւ է դաշնագիր, որ զինքը պարտաւորէ պաշտպանելու Եւրոպայի արեւելեան սահմանները:

Իտալական թերթերը մանրամասնութիւններ կու տան դաշնագրին մասին, նոյնիսկ ոմանք անոր յօդուածներն ալ կը հատարակեն, սակայն պէտք է վերապահութեամբ ընդունիլ այդ հրատարակութիւնները:

Հունգար-Պուլկար-Մակեդոն. պետութիւն?

Պելկրատի «Նովոսթի» թերթը կը գրէ թէ անցեալ ամառ բանակցութիւններ կատարուած են Եուկօսլաւիոյ, Պուլկարիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ՝ իրենց փոխադարձ յարաբերութիւնները բարւոքելու նպատակով: Պուլկարիոյ Պորիս թագաւորը Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ եւ Մակեդոնիոյ թագաւոր պիտի ըլլայ: Գալով Եուկօսլաւիոյ՝ անիկա պիտի կազմէ միացեալ թագաւորութիւն մը, գլուխն ունենալով Ալեքսանդր թագաւորը:

Երեք միլիոն ընտրական պայքարի համար

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական օրկանը՝ «Իւմանիթէ» հանգանակութիւն մը բացած է ի նպաստ կուսակցութեան, որ երեք միլիոն ֆրանքի պէտք ունի 1928ի խորհրդարանային ընտրութեանց առթիւ պրոպագանդ կատարելու համար: Մինչեւ երէկ հաւաքուած էր 4306 ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔԸ ԱՆԿԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, Enghienի Salle des Fêtesի մէջ կը ներկայացնէ՝ ԺԱՆ ԷՔԱՌԻ ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՐը (4 արար)

Կը մասնակցին՝ Տիկիններ Ս. Յ. Ալիքսանեան, Ս. Նշանեան, Օր. Անահիտ եւ Գ. Փափազեան: Պ. Պ. Ե. Թօլաեան, Տ. Նշանեան, Վ. Սվաճեան, Ա. Գմբէթեան եւն.:

ԳԻՆԵՐԸ 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը այժմէն կարելի է հայթայթել Պ. Հ. Ջահրէճեանէ:

Յաջորդ ներկայացումը՝ Փարիզ՝ Ալպէր Ա. Թառրոնը, 26 Նոյ. Շաբաթ գիշեր:

ԾԱՆ.— Մասնաւոր կարգադրութեամբ յետ այսու Տրամաթիքի բոլոր ներկայացումներուն իւրաքանչիւր մուտք տոմսին վրայ կէս ֆրանք պիտի յատկացուի Փարիզի Հայ Աղքատախնամին:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐՆԵՐՈՒ

Պարերը կը ղեկավարէ Ս. Թէրզեան (Ստեփ)

Նոյ. 19 Շաբաթ գիշեր, Salle des Fêtes, Mairie de XVme Մէթրօ Vaugirardին դիմացը. ժամը 8.30էն մինչեւ կէս գիշեր Սմոքինկը պարտաւորիչ չէ: Մուտք 7 ֆր.: Պիւֆէի ծախք չկայ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ջափահաս Որբերու Երկսեռ Միութեան ղեկավարութեամբ Մարսիլահայ Տրամաթիքի վարիչ՝ Մ. Մարութեանի վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Bon Théatre, 84 Rue Chape կը մասնակցին՝ Օր. Ա. Կոստանեան, Պ. Պ. Ռւզունեան եւ Ս. Ազարեան կը բեմադրուի՝ ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ (տրամ 4 արար)

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շավիլ-Վիրօֆլէի մ.ճղ.ին կողմէ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

Maison des Enfants, Ave. des Combattants, Viroflay

Կը մասնակցին ՍԻՓԱՆ երկսեռ երգչախումբը և հայ և օտար արուեստագէտներ, կովկասեան եւ հայկական պարեր, նուագ, մեներգ եւ արտասանութիւն: Կը մասնակցի Թառիստ Աբգար Սայաթ Նովայի հագուստով:

Հայ սկաուտներ պիտի սպասեն կայարանները:

Թռամուէյ թիւ 1. իջնել Aux Arcades, Viroflay, շոգեկառք առնել՝ Montparnasse, Invalides եւ St. Lazareէն, իջնել Viroflay.

ՕՐ. ՎԱՀԱՆՈՒՀԻ ԹԷՐԶԵԱՆ

ԵՒ

ՎԱՐԴԱԳՈՅՆ ԱՍԱՐԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

13 Հոկտ. 1927 Մարսէյլ

ՕՐ. ՈՎՍԱՆՆԱ ԹՈԼԻԿԵԱՆ

ԵՒ

ՍՈՒՐԷՆ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

5 Հոկտ. 1927 Մարսէյլ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Կրասի եւ Քանի երկու խումբերու խառն ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Լապատիի մէջ:

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, պիւռօ տը Թապայի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆԻ Խարբերդի եւ Յար. Գաւառ. Հայրենակց. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 262 Րիւ Տիւկէքլէն Գաշնակցութեան գրադարանը:

Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ նոր վարչական ընտրութիւն: Քուէարկութեան պիտի կրնան մասնակցիլ նախկին անդամներէն անոնք որոնք իրենց յետնեալ ամսավճարները նոյն օրը կը փակեն:

ԱՅՍ կիրակի առաւօտ ժամը 9ին ՍԷՆ-Տընիի մայր եկեղեցիին մէջ, ուր կը գտնուի Լեւոն Ե. Լուսինեանի տապանաքարը, հանդիսաւոր եռաձայն պատարագ պիտի մատուցանէ գերապայծառ Գրիգոր եպս. Պահապանեան, հայ նահատակներու յիշատակին:

Այս առթիւ պիտի խօսի Chanoine Cordonnier:

Հաղորդակցութեան միջոցներ. Թրամուէյ թիւ 9 եւ թիւ 52, կառախումբ կառ. տիւ Նորէն:

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայրենակցական միութեան ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին 10 Rue Rampal.

Ամսոյս 26ին Շաբաթ երեկոյ գեղարուեստական երեկոյթ, 120 Bld. de Belleville. մանրամասնութիւնները շուտով:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պաւա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին, 80 Ave. Péreire. Asnières, կաթողիկոսական պատուիրակութեան դիւանատունը: Կարեւոր Օրակարգ:

Զ. Ո. Մ. Վիէնի մասնաճիւղին կազմակերպած վիճակահանութիւնը վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8ին, իր ակումբին մէջ: Այս առթիւ պիտի ըլլան կառակերգութիւն մը երգեր եւ արտասանութիւններ: Մուտքը 1 ֆրանք:

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն մեր ծանօթ յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով: Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. Իմ գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 ֆր.). 3. Խորհուրդներու Մեհեանը, Յ. Օշականի (20 ֆր.). 4. Դապիվար, Եր. Օտեանի (7 ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տոքթ. Ս. Սալբիի (8 ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 ֆր.). 7. Պոմպէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 ֆր.). 9. Յոմա Կորտիէֆ, Մ. Կորքիի (15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 ֆր.). 11. Ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 ֆր.). 14. Կրպինէյլա, Լամարթինի (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆի (10 ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 ֆր.). 18. Ազա Նազար, Իսահակեանի (3 ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 ֆր.). 20. Պատմուածական Խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թրէբոնէմը կամ Սիֆիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսահայ Ջրուցատրութիւն (15 ֆր.). 25. Ջարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 ֆր.):

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ "ՖԷՊԻՒՍ"
Հ. ՀՈԳՏԱՆԵԱՆ

37, Rue POISSONNIÈRE, 37 Tél. Louvre 69-3.

(«ՖԷՊԻՒՍ» ծանրածանօթ լուսանկարչատան կից, Matin...)

Դերձակատունս մեծապէս քաջալերուած իր բազմաթի... յաճախորդներէն, տօնական օրերու առթիւ առացած է ֆրան... սակսոն և անգլիական ձմեռուան կերպասներու ճոխ մթերք...

Այս առթիւ ամէն յաճախորդ գիներու անհրեւակայելի... զեղչ մը գտնելէ զատ, իբրեւ Կաղանդի նուէր, մեզի յարա... կից «ՖԷՊԻՒՍ» լուսանկարչատան մէջ 6 հատ գեղարուե... տական լուսանկար քաշուելու իրաւունք պիտի ունենար...

Փութացէք օգտուիլ այս աննախընթաց առիթէն, որ պիտ... տեւէ միայն և միայն Նոյեմբ. 15էն մինչև Յունուարի սկիզբ...

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնա... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քթի, ... կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12.

Եթէ կ'ուզէք զուարճանալ արեւելեան նուագով եւ ուտե... արեւելեան ճաշակով, դիմեցէք՝

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

ուր պիտի գտնէք հայկական, Թրքական եւ յունական ամէն... տեսակ փլաքներ, նաեւ լաւ ութեր եւ թել: Ինչպէս գիտէք... նաեւ արեւելեան ուտեստեղէնի լաւագոյնը՝ յարմար գիներով... Բաց է ամէն օր: 28 Rue le Sage, Paris (20e). Մէթրօ Belleville

Tél. Menil. 61-85 Tram. 5 եւ 26

ՄԵՍՐՈՎՊԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԼԻՈՆԻ ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԴԵՐՁԱԿԸ ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ

Մեր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն մը ընծայելու համար, բացած ենք նոր դերձակատուն մը Րիւ տը Մարսէյլ թիւ 24. իսկ մեր նախկին դերձակատունը կը գտնուի Րիւ Կարիպալտի թիւ 33: Ունինք անգլ. եւ ֆրանս. տոկուն եւ ճաշակաւոր կերպասներ: Մեծ խնամքով կը կարենք փարիզեան վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ, որոնք միշտ գնահատուած են մեր հայ եւ ֆրանսացի ամենադժուարահաճ յաճախորդներէն:

Գ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ

Կը զբաղի ամէն տեսակ առեւտր. եւ քաղաքային դատերով: Կը ստանձնէ մասնաւորապէս ապահովագրական վէճեր, ինքնաշարժի եւ աշխատանքի արկածներու վերաբերեալ դատական գործեր:

Կ'ընդունի ամէն առտու 9.30—12 եւ ժամադրութեամբ: 13 Rue Béranger, Métro République, Tél. Archives 15-14

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Ուս. Միութեան ընդհ. ժողովը 15 Նոյ. Գշ. երեկոյ ժամը 8ին Sociétés Saventesի սրահին մէջ,28R.Serpente, (Salle G.): Օրակարգ՝ 1. վարչութեան տեղեկատուութիւն. 2. Նոր վարչութեան ընտրութիւն, եւն.:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Անմիջապէս ծախու է մի... նուռի առթիւ 8 սենեակ. 2 ... հանդ 400 մեթր քռկ. պարտէզ եւ խանութ մը, գեղեցիկ դիրք, մաքուր օդ եւ ջուր: Դիմել՝ Մոն... սէյլ ՍԷն-Լու կրան փէն հայկա... կան Թաղը՝ Մարտիրոս Ալե... Նաքեանի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԹԷՈԴԻԿԻ 1928Ի
"ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"

Կուռ բովանդակութիւն, մանրատառ 656 էջ, շքեղ տպագրութեամբ ու լուսատիպ եւ գունագեղ պատկերներով: Գեղեցկագոյն նուէրը կաղանդի առթիւ: Գին՝ 50 ֆրանք:

Դիմել՝ հեղինակին. 208bis, Rue Lafayette.

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ֆանէլա ... սել գիպա...

կիններու եւ օրիորդներու համար... գիւղին եւ հանգիստ գործ... բաթը մէկ անգամ միայն առն... բերելու պայմանաւ եւ լաւ վա... րումներով: Օրինակներ ըն... չգիտցողներուն կրնամ սորվե... ցնել ամենայն դիւրութեամբ... պարզ հիւսել գիտնալը բաւա... կան է:

Դիմել Տ. Մ. ՀԱՊՕԵԱՆ... ամէն օր 9—12 եւ 2—7: 38 Rue Bisson, Paris 20me. Métro Couronne.

ՎԱՐՁՈՒ ԵՆ պարտէզով pavillonի մը

մէջ սենեակներ, կազ, ջուր, ելեքտրականութիւն: կայարանին շատ մօտ: Առնել շոգեկառքը St. Lazareէն եւ իջնել՝ La Garenne-Bezons: Դիմել՝ 14 Rue des Arts, Colombes, (Seine).

ՍԱԿԱՐԱՆ

10 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիա,	L. St.	124
Տոլար,	Dollar	25.4
Մարք (ոսկի)	100 Mark	606.5
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13.3
Թրք. ոսկի	» or	110.4
Մէճիտիէ	Médjidié	10.0
Լէվա 100 հատը	Léva	18.3
Տրախմի »	Drachme	33
Լիր »	» Lire	139
Պելժ. ֆրանք »	Belga	355
Զուից. »	Frc. Suisse	491
Լէյ 100 հատը	Ley	15
Ֆլորին	(Florin)	1027

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3350
»	II	2030
»	III	1710
Օսմանեան երկթղ.	Lots turcs	170

«ԿԱՎՌՈՇ»

Հրապարակ կ'ելլէ ամէն եշ. օր՝ ԳԻՆ 1 ՖՐԱՆՔ 50

ԱՆԿԻԷՆԻ մէջ կը ծախուի ամէն առտու կայարանին առջեւ եւ ցերեկները 3 Rue de Chemin de Fer, Mme. Vve. Cordierի գրատունը:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ձերմակեղէնի, մետաքսեղէնի

պատրօնի, էնքրիւթասիոնի, փուան թիւրքի եւայլն. լաւ գործաւորուհիներ արհեստանոցի մէջ աշխատելու: Նմոյշներով ներկայանալ՝ 78 Ave. Champs Elysées, 138 թիւ գրասենեակը:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ձերմակեղէնի ասեղնագործութեան եւ ձեռագործի գործաւորուհիներ: Տեւական գործ. լաւ վճարում: Դիմել՝ Բօնսիէրժին՝ 87 Rue de Flandre. Métro Riquet.

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

12 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 491

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՄԷ՛Ն ԻՆՉ ԲԱԽՏԻ՛Ն ՁԳՈՒԱԾ

Վերջին երկու տարուան աշխատանքն ալ ամուլ անցաւ եւ գաղութներու կազմակերպութեան խնդիրը կը մնայ միշտ անլոյծ։

Եւրոպայի կաթողիկոսական պատուիրակ Պալաքեան եպսկ., որ խունկ ու մոմով ասպարէզ իջած էր, կէս ճամբան մնաց, և նորէն Էջմիածնէն կը սպասէ փրկութիւնը։ Գերագոյն Խորհուրդն ալ, իբրեւ միջոց, թելադրած է կարգ մը երեւելիներ հրաւիրել և խորհրդակցիլ։ Կ'իմանանք թէ շողշողուն անուններ տուած է Թեմական Խորհուրդը, եւ կը սպասէ պատասխանին։

Մինչ այս մինչ այն, կաթողիկոսական պատուիրակը, իբրեւ գործնական մարդ, նախընտրած է Մարսէյլի առաջնորդ ըլլալ, քան քաշքշել անփառունակ տիտղոս մը, որ ոչ իսկ ազգային տուրքերը գանձելու կը ծառայէ։

Իր հաշիւն ալ գործնական է։ Պ. Վ. Խօրասանճեան վճռած է, հակառակ ամէն բանի, շինել իր ծրագրած եկեղեցին, որ աւելի քան մէկուկէս միլիոն ֆրանք պիտի արժէ։ Փառասէր եկեղեցականի մը համար ի՞նչ աւելի թանկագին առիթ, քան տեսնել այդ եկեղեցիին շինութեան, եւ իր անունը արձանագրել անոր ճակատը։ Գիտենք որ ժամանակին Աբէլ վարդապետ մըն ալ այդ փառքին ետեւէն վազեց, Լոնտոնի մէջ, եւ Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի շինել տուաւ եկեղեցի մը, ու ոչ միայն առաջադրուած նպատակին չծառայեց, այլ եւ դարձաւ քար գայթակղութեան։

Մենք տրամադրութիւն չունինք խելք սորվեցնելու ոչ Պ. Խօրասանճեանի, ոչ ալ Պալաքեան եպիսկոպոսի։

Բայց, զանազան առիթներով ըսած ենք, եւ աւելորդ անգամ մըն ալ կը յիշեցնենք, թէ այդ բազմածախս շինութիւնը Մարսէյլի մէջ ոչ դարման է համատարած չարիքին, այլասերման համայնակուլ հոսանքին դէմ, ոչ ալ տեւական յիշատակարան մը։

Երբ ամբողջ սերունդ մը հայերէն գիրի եւ խօսքի կարօտով կը մաշի բոլոր գաղութներուն մէջ, Ֆրանսայէն մինչեւ Յունաստան եւ Միջագետք, Պուլկարիայէն մինչեւ Սուրիա. երբ, գիտենք, միայն Յունաստանի մէջ ամսական հինգ հազար ֆրանքի աջակցութիւնը օրհնութիւն կը համարուի, Մարսէյլի համար եկեղեցին չէ որ պիտի լեցնէ այդ պակասը։ Գոնէ կարելի կ'ըլլար տրամադրուած գումարը յատկացնել հայկական շակոյթի վառարանի մը կամ վարժարանի մը շինութեան, դարձնել իբրեւ յիշատակարան, եւ կողքին ալ մատուռ մը կցել։

Եւ կը կարծենք թէ ուշ չէ, գոնէ այս բարեփոխումը կատարելու համար։

Անցնելով բուն հարցին, ըսենք թէ ազգային կազմակերպութեան գործը մնացած է երեսի վրայ։

Առ այժմ չենք խօսիր ուրիշ գաղութներու մասին։

Կոփւ կայ Եգիպտոսի մէջ (Աղեքսանդրիա), շնորհիւ ինքնահաւան եպիսկոպոսի մը խաղերուն, որ ծայրայեղութեան հասած է ընդդիմադիր կողմը։ Զարաշուք լուռթիւն մը կը տիրէ Պուլկարիոյ մէջ, ուր խարդախ Թեմական Խորհուրդ մը կը քաշքշուի ոչ միայն բարոյական, այլ եւ նիւթական սնանկութեամբ։ Ատեն մը իր պատեանին մէջ կծկուելէ յետոյ, նորէն երեսի ելեր է Աթէնքի վեղարաւոր խառնակիչը, Մազլըմեան եպիսկոպոս, եւ համարձակեր է մինչեւ Սելանիկ երթալ, հօկի մասնաճիւղը ազգային վարչութիւն հռչակելու համար...

Ամփոփուինք Եւրոպայի մէջ։

Ուրեմն, Պալաքեան եպիսկ. ձեռնթափ եղած է, իսկ Թեմական Խորհուրդը կը սպասէ Էջմիածնի հրահանգներուն,— առաջարկուած մասնախումբի վաւերացման։ Իսկ Փարիզի ժամուն թաղականները կը շարունակեն իրենց կրաւորական դիմադրութիւնը, ոչինչ ընդունելով իրենցմէ դուրս, իրենցմէ վեր։ Վերջերս խելօք որոշում մը տուին,— մանկապարտէզներ բանալ Փարիզի հայաշատ արուարձաններուն մէջ։ Լուր չունինք թէ խօսքէն գործի անցա՞ծ են։ Սակայն ցաւով կը դիտենք որ, այս հանրօգուտ գործին մէջ ալ, անոնք նախընտրած են գործել իրենք իրենց գլխուն, իրենց միջոցներով եւ իրենց մարդիկներով։

Մենք չենք ուզեր պաղ ջուր լեցնել այսքան օգտակար ձեռնարկի մը մէջ։ Բայց պարտք կը համարինք հարցնել,— թէ հայ ժողովուրդի ո՞ր գերագոյն շահուն համար կը յամառին անջատ գործել, եւ չեն կապուիր առաջնորդարանին հետ։ Բամբիռներ բացատրած են մեզի թէ պատճառը,— Պալաքեան եպիսկոպոսն է։

Մի՞թէ։ Բայց անհաւասիկ ասպարէզէն քաշուեցաւ կաթողիկոսական պատուիրակը, եւ իշխանութեան գլուխ կը մնան Թեմական Խորհուրդին անդամները, որոնց ընտրութեան ատեն Փարիզի ժողովուրդէն ալ երեք - չորս հոգի ընտրուած էին։ Ինչո՞ւ քով քովի չեն գար, ձեռք - ձեռքի չեն տար, քանի որ բոլորն ալ նոյն նպատակին կը ձգտին։

Ուրեմն կաթողիկոսական պատուիրակը պատրուակ մըն էր, և Փարիզի հին գաղութը, 15.000 նորեկներու քթին կը խնդայ։ Կամ ունի այնպիսի արգելիչ պատճառներ, որոնց մենք ծանօթ չենք։

Ըսեր ենք եւ կը կրկնենք,— անհանդուրժելի է այս վիճակը, թէ տրամաբանութեան եւ թէ հանրային շահերու տեսակէտէն։

Փարիզը պիտի կազմակերպուի՞։ «Սապոթաժ»ը պիտի դադրի՞ թէ ոչ։

Հերի՛ք է որքան երեսի վրայ ձգուեցաւ ամէն ինչ, ամուլ և անիմաստ մրցակցութեան մը հետեւանքով։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՄԱՅԻ ՀՈՂԱՄԱՍԵՐԸ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Հայրենիք դիտել կուտայ.

— «Պոլսական թերթերը վերջերս հաղորդեցին, որ Էնկիւրի որոշած է փութացնել Թուրք գաղթականներու տեղափոխումն ու տեղաւորումը Թրքահայկական եւ յունական շրջաններու մէջ։

«Ըստ քէմալական ծրագրի՝ այս տարի 2500 տուներ պիտի շինուին եղեր Թուրք գաղթականներուն համար Տիարպէքիրի, Պիթլիսի, Վանի, Խարբերդի եւ Ուրֆայի վիլայէթներուն մէջ. այսինքն՝ պիտի շինուին 500 գիւղեր, որոնց ամէն մէկը պիտի ունենայ 50 տուն։

«Այս նորակառոյց տուները պիտի տրուին Խորհրդային Միութենէն կամ Կովկասէն գալիք գաղթականներուն, իսկ պալքանեան Թերակղզիէն կամ յունական կղզիներէն գալիք Թուրք գաղթականներուն պիտի յատկացուին հողեր Թրակիոյ, Իզմիրի եւ Յոյներէն լքուած միւս շրջաններու մէջ։

«Թուրքիա ինքը այս պահուս անկարող է այսպիսի խոշոր ծրագիր մը իրագործել իր սեփական միջոցներով միայն։ Եւ այդ պատճառով է որ վերջերս տենդային թափով մը կ'աշխատի իր տիրապետութեան տակ գտնուող հանքերուն ի հաշիւ դրամ կորզել եւրոպական ու մասնաւորապէս ամերիկեան դրամատէրերէն։

«Ասիկա աւելորդ պատճառ մըն է, թէ ինչու մենք ամէն տրամադրելի միջոց գործ պէտք է դնենք, որպէսզի վերջնականապէս թաղուի Լօզանի դաշնագիրը, որով ամերիկեան դրամատէրերն ալ պիտի հարկադրուին զգուշանալ Թուրքերուն դրամ տալէ։

«Ոչ մէկ սենտ Թուրքերուն։

«Այս պէտք է ըլլայ մեր նշանաբանը։

«Իսկ այդ նպատակին հասնելու համար, մենք չպէտք է խնայենք մեր սենտերը եւ պէտք է շարունակենք մեր պայքարը Լօզանի դաշնագրին դէմ»...

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ֆրանսայի պոլշեւիկեան օրկանը՝ «Իւմանիթէ», իր երէկի թիւին մէջ երկարօրէն փառաբանելէ վերջ Մուսթաֆա Քէմալը, կը գրէ.

«Պատերազմի վաղորդայնին ամբողջ աշխարհի բանուոր դասակարգը խանդավառօրէն ողջունեց քէմալական շարժումին յաղթանակը։ Արդէն Թուրքիոյ բանուորներն ու գիւղացիները մեծապէս աջակցած էին հին վարչաձեւի տապալման։

Այսօր Քէմալական պուրժուազին յաղթած է. դասակարգային պայքարի անտեղիտալի տրամաբանութիւնը ուզած է, որ իրենց յաղթանակէն քանի մը ամիս վերջ միայն, քէմալականները իրենց հարուածները ուղղեն յեղափոխական բանուորներու դէմ։ Արդէն երեք տարի առաջ, նախարարներ Րէուֆ պէյի եւ Րէֆէթ փաշայի գրդումով Էնկիւրիի կառավարութիւնը կը հալածէր համայնավարները։ Անկէ ի վեր հալածանքը սաստկացած է։ Գարշելի սուլթաններէն ժառանգ մնացած բանտերուն մէջ 30է աւելի յեղափոխական բանուորներ բանտարկուած եւ ամէն վայրագ վերաբերումի ենթարկուած են։ Համայնավարները ամէն կողմ կը հետապնդուին։

Այս օրերս կառավարութիւնը յարձակեցաւ «Ամէլէ Թէաթի Ճէմիեթ»ի կոչուած յեղափոխական արհեստակցական կազմակերպութեան վրայ, սաղմը Թուրք աշխատաւորական Համադաշնակցութեան մը, որուն գրասենեակները թալլուեցան։

Քէմալական Թուրքիոյ մէջ դասակարգային հակառակութիւնները կը սաստկանան քանի կը զարգանայ ճարտարարուեստը։ Գործարաններուն թիւը այսօր կը հասնի 1920ի. շարժիչ մեքենաներով օժտուած 626 գործարաններ շինուած են 1920էն 1926, յետոյ ջաղացքները, փայտի ճարտարարուեստը, հիւսուածեղէնները, գտարանները, պղինձի, արծաթախառն կապարի եւ փայտածուխի հանքերուն մէջ բանուորները օր էօր կ'աւելնան։

Զմոռնանք նաեւ, որ գիւղացիներու ուսերուն վրայ հետզհետէ աւելի ծանր բեռեր կը ճնշեն։ Այս դասակարգային հակառակութիւնը, ընկերային դասակարգերու միջեւ վէճերու սաստկացումը քէմալական շարքերուն մէջ կը շատցնեն ազդեցութիւնը անոնց, որոնք կողմնակից են օտար աշխարհակալութեան հետ հրաւախնձութեան մը։ Այդ տարրերն է որ մղեցին Էնկիւրիի կառավարութիւնը ընդունիլ Մուսուլի յափշտակումը Անգլիոյ կողմէ եւ որոնք կը ջատագովեն Թուրքիոյ մուտքը Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ։

Այս քաղաքականութիւնը յատուկ չէ միայն Թուրքիոյ, ուր միշտ վախ կայ յետաշրջական գործունէութիւններու (յիշել Տիարպէքիրի ապստամբութիւնը եւ Իզմիրի դաւադրութիւնը). անոնց դէմ շարժելու համար քէմալական կառավարութիւնը պէտք ունի աշխատաւորներու աջակցութեան։ Սակայն ասիկա-ի մեծ շահ աշխարհակալութեանպիտի վտանգէ արդիւնքները Ազգ. Յեղափոխութեան, որուն իրենց այնքան զօրաւոր աջակցութիւնը բերին աշխատաւոր զանգուածները, առանց սակարկելու։

Քէմալական Թուրքիոյ գոյութեան 7րդ տարեշրջանի սեմին, սահմանները կը ճշգրտուին, ընկերային կռիւները կը սահմանաւորուին ու պատրաստուող պրոլետարիատին կ'իյնայ յեղափոխական գործը ամբողջացնելու դժուարին գործը, պայքարելով օտար աշխարհակալութեան եւ անոր մեղսակից ազգային դրամատէր պուրժուազին դէմ։

ՆՈՊԷԼԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Շուէտական Արքայական Ակադեմիան 1926ի գրականութեան Նոպէլի մրցանակը տուաւ իտալացի կին գրող Տիկ. Կրացիա տէ Լէտտայի։

1927ի մրցանակը վերապահուած է գալ տարուան։ Տիկ. Լէտտա գրած է մասնաւորաբար Սարդինիոյ գիւղացիներու կեանքէն։ Ասիկա հինգերորդ կինն է որ Նոպէլեան մրցանակ կը ստանայ։

Բնագիտութեան համար 1927ի մրցանակը տրուած է փրոֆ. Արթըր Քոմփթընի, Չիքակոյէն, եւ Տոքթ. Չարլս Թոմսըն Ռիս-Ուիլսընի, Քէմպրիճի համալսարանէն։ Փրոֆ. Քոմփթըն 35 տարեկան է դեռ. իսկ Տոքթ. Ռիս-Ուիլսըն ծնած է 1869ին եւ 1925էն ի վեր բնական գիտութեանց ուսուցիչ է Քէմպրիճի մէջ։

Երկու փրոֆէսէօրներն ալ կարեւոր գիւտեր ըրած են ելեկտրական ճիւղին մէջ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ֆրանսեւսերպ դաշնագիրը ստորագրուեցաւ

Սերպիոյ արտաքին Նախարար Մարինքովիչ առջի օր տեսակցեցաւ Պրիանի հետ, որ իր պաշտօնատան մէջ հացկերոյթ մը տուաւ անոր ի պատիւ։ Յետոյ որոշուեցաւ դաշնագրին ստորագրութիւնը յետաձգել մէկ օր, որպէս զի անիկա կրէ Զինադադարի պատմական թուականը։ Որով ստորագրութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ։

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ խօսիլ քաղաքական այս կարեւոր հարցին մասին։ Մասնաւորաբար Իտալացիները անհաշտ լեզու կը գործածեն եւ կ'ըսեն թէ Փարիզի դաշնագրին վրայ Սերպիա պիտի քաջալերուի աւելի գրգռիչ դիրք բռնել Ալպանիոյ հանդէպ ու Ֆրանսան պատասխանատու կը նկատեն ապագային Պալքաններու մէջ ծագելիք ո եւ է խառնաշփոթութեան համար։

Պերլինի եւ Լոնտոնի թերթերն ալ կը պնդեն թէ այս դաշնագիրը հակառակ է Ազգերու Դաշնակցութեան ոգիին եւ սկզբունքներուն։

Ֆրանսայի արտաքին Նախարարութիւնը «կատարելապէս անտեղի եւ որոշապէս չարամիտ» կ'որակէ օտար մամուլի այս մեկնութիւնները։ Այս դաշնագիրը, կ'ըսէ, ո եւ է տարբերութիւն չունի այն բազմաթիւ դաշնագիրներէն, որոնք պատերազմէն վերջ կնքուեցան Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու միջեւ, խաղաղութիւնը ամրապնդելու նպատակով։ Այս դաշնագիրը անցեալ Մարտին Փարիզի մէջ ծրագրուած էր. ստորագրութիւնը յետաձգուեցաւ, պարզապէս Իտալիան ալ մասնակից ընելու համար անոր։ Քանի որ անիկա մերժեց, այլեւս ստորագրութիւնը յետաձգելու մէջ իմաստ մը չկար։

Ընդդիմադիրները փողոց կը նետեն

Մոսկուայէն կը հեռագրեն 10 Նոյեմբեր թուականով.—

«Փրավտա», «Հակայեղափոխական» եւ «Հակախորհրդային» կ'որակէ Թրոցքիի, Զինովիէվի, Քամէնէֆի, Սմիլկայի և միւս ընդդիմադիրներուն հակացոյցերը տասնամեակի հանդէսներուն ընթացքին։

«Ընդդիմադիրները, կ'ըսէ պոլշեւիկեան պաշտօնաթերթը, փողոց նետեցին եւ իրենց ոտքերուն տակ կոխկրտեցին իրենց անդամատետրերը։ Իսկ «Իզվէստիա» քաղաքական անամօթութիւն եւ գեղծարարութիւն կը նկատէ անոնց արարքը։

Երէկ գիշեր համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրօն որոշեց կուսակցութենէն վերջնապէս վտարել Թրոցքին, Զինովիէվը, Քամէնէֆը եւ բոլոր միւս գործօն ընդդիմադիրները, որոնց մէջ է նաեւ Ռատէքը։ Նոյնպէս որոշեց զանոնք հրաժարեցնել կառավարական պատասխանատու պաշտօններէ։

Այս որոշումները պիտի ենթարկուին համառուս համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Գործադիր Կոմիտէին վաւերացման։

Վստահութեան քուէ Փուանքարէի

Երեսփոխանական Ժողովին մէջ փութով առաջ կը տարուին ելմտացոյցի վիճաբանութիւնները։ Հինգշաբթի օր քուէարկուեցան ազատագրուած շրջաններու յատկացուած վարկերը։ Վերաշինական աշխատանքները գրեթէ աւարտելու վրայ են եւ յոյս կայ թէ 1930էն սկսեալ այլեւս հարկ չպիտի ըլլայ մասնաւոր վարկ յատկացնել քանդուած օջախները վերականգնելու համար։

Հանրօգուտ շինութեանց Նախարար Անտրէ Թարտիէօ աղէտեալներուն եղած օժանդակութեան մասին խօսելէ յետոյ, տեղեկութիւններ տուաւ վերաշինական աշխատանքներուն մասին։

— Պատերազմական շրջանին մէջ, ըսաւ, այսօր պատերազմէն առաջուան բնակչութեան 100ին 98ը ունինք։ Տուներուն 100ին 67ը վերաշինուած են, գործարաններուն 100ին 88ը, երկաթուղիներուն 100ին 99ը, իսկ մշակելի հողերուն 100ին 94ը։ Գալով կարասիներու համար վճարուելիք փնասուց հատուցման, ներքին նահանգներուն մէջ տակաւին վճարելի կը մնայ 100ին 30, իսկ Ալզաս-Լօրէնի համար 100ին 20։

«Շինուած անշարժ կալուածներուն համար վճարելի կը մնայ ներքին գաւառներուն համար 100ին 9, Ալզասի համար 100ին 7։ Զշինուած անշարժ կալուածներուն համար այդ համեմատութիւնն է 100ին 13 եւ 100ին 50։

«Վնասներու ընդհանուր գումարն էր 85 միլիառէն քիչ մը աւելի, վճարելի կը մնայ 13.217 միլիոն, այսինքն 100ին 13ը։

Վերջացնելով, Թարտիէօ ըսաւ թէ ձեռք բերուած այս արդիւնքը կը դատապարտէ բոլոր անոնք, որոնք կ'ամբաստանեն ժողովրդավարութիւնը թէ անընդունակ է ծրագիր յղանալու և գործադրելու։

Յետոյ ելմտացոյցի 37 յօդուածները ընդունուեցան առանց փոփոխութեան։

Կէսօրէն վերջ Աշխատանքի Նախարարութեան ելմտացոյցը վիճաբանութեան դրուեցաւ։ Ընկերվարական Լրպա պաշտպանեց ութ ժամուան աշխատանքը։ Շնորհիւ ճարտարարուեստի գործիքներուն բարելաւման, ըսաւ, Ֆրանսայի արտադրու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄՈՒՐԱՏՆԵՐԸ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի կեդր. կոմիտէի դիւանին մէջ կան երկու պարզունակ նամակներ, մէկը Կարճիկեանի եւ միւսը Ցրօնցի Մուրատէն: Համաշխարհային պատերազմը սկսելուն պէս, բնազդաբար, ուժգին արտայայտութիւն մը ստացաւ կամաւորական զգացումը Ամերիկահայ երիտասարդութեան մէջ: Ու դեռ կազմակերպուած կամաւորական շարժման չձեռնարկած, Մուրատ-Սաքօ Նիկարաֆօլսէն եւ Ցրօնցի Մուրատը Հուայթընզվիլլէն պարզ, սրտառուչ եւ կրակոտ մէկմէկ երկտող ուղղեցին մեր կեդր. կոմիտէին:

Ի՞նչ կ'ուզէին. ոչ այլ ինչ, բայց եթէ կարելի եղածին չափ շուտ Հասնիլ Հոն, ուրկէ կարելի պիտի ըլլար կռուիլ Թուրքերուն դէմ:

Կեդր. կոմիտէն, զգածուած այս սրտագէտութենէն, անմիջապէս պատասխանեց, թէ առաջին իսկ յարմար առթիւ զիրենք ճամբայ պիտի Հանէր դէպի Կովկասեան ճակատը, ուր Հայութիւնը կը պատրաստուէր ճակատագրական կռիւը մղելու:

Անցան տարիներ: Կամաւորական շարժումը վերջացաւ: Ստեղծուեցաւ Հայկական Հանրապետութիւն ու շատ շատերուն նման, ես ալ վճռեցի վերջ դնել իմ պանդխտութեանս եւ երթալ տեսնել Անկախ Հայաստանը:

1919ի վերջերն էր, երբ օր մը անակնկալ Հրաւէր մը ստացայ անծանօթէ մը՝ մասնակցելու Հաւաքոյթի մը, Երեւանի մէջ: Կենացներու երկար շարքէ մը յետոյ միայն իմացայ, որ մեզ Հիւրասիրողը Նիկարաֆօլսի Մուրատն էր:

Եւ ի՜նչ փոփոխութիւն: Երբեմնի պարզ ու չարքաշ բանւորը սպայի Համազգեստ Հագած էր: Զինուորական կրթութիւն չունէր ան: Բնածին ընդունակութիւնը, անսահման սէրն ու անձնուիրութիւնը, կամաւորական կեանքը կովկասեան ճակատին վրայ, Վասպուրականի ինքնօրինութեան օրերուն (1917—18), 1918ի երկար ու փառաւոր նահանջը դէպի Պարսկաստան ու Միջագետք եւ անկէ վերադարձը Հայաստան, ապա Հ. Հ. 8րդ Հետեւակ գունդի մէջ, Սուրմալուն Մուրատ-Սաքօի անուան շուրջ Հիւսեր էին մաքուր գաղափարապաշտի, անձնազոհ Հերոսի, Հմտառու զինուորականի եւ վարչական ընդունակութեան գեղեցիկ յիշողութեանց երփներանգ փունջ մը: Այո՛, երբեմնի անուս ու Համեստ բանւորը այժմ գնահատուած ենթասպայ մըն էր՝ սիրուած ամէնքէն, փնտռուած որպէս երիտասարդ զինուորական ուժ:

1920ի գարնան Կարս գացի Ներգաղթի գործով եւ Մուրատ-Սաքօն իր գունդին Հետ Դիլիջան մեկնեցաւ, Մայիսեան ապստամբութիւնը զսպելու: Պոլշեւիկեան ապստամբութիւնը խեղդուեցաւ, բայց ո՛չ առանց թանկագին կորուստի: Վաւ երազները Մուրատ-Սաքօի երիտասարդ կեանքին Հետ մնացին Դիլիջանի լեռներուն մէջ, քաղաքային դաւաճան եղբայրասպանութեան ընթացքին: Շատերը ողբացին երիտասարդ Հայրենասէրի վաղաժամ կորուստը, շատե՜րը մինչեւ Հիմա կը զգան անոր թողած պարապը:

* * *

Երկու քաղէս ամիս տաճկական լուծին տակ ապրելէ յետոյ, խաչակնքէ ձմրան գիշեր մը (13 Յունուար 1921) 12 ուրիշ զինուած ընկեր Հայրենակիցներու Հետ փախայ Կարսէն, պահ մը Հաւատալով որ, եթէ բախտը մեզ պահէր մինչեւ որ Հասնէինք խորՀրդային փոքրացած Հայաստանը, Համեստ պարտք մը պիտի կատարէինք՝ թարմ եւ ստոյգ տեղեկութիւններ Հաղորդելով մեր Հայրենիքի նոր վարիչներուն, այն վիճակին մասին որուն ենթարկուած էր գերի ինկած Հայութիւնը՝ Կարս-Սարըղամիշ-Կաղզուան տարածութեան վրայ:

Անասելի չարչարանքէ յետոյ, Յունուար 18ին Հասանք Արագածի Ջաղինջիկ գիւղը: Հոն Հարցուցինք Սասունցի Մուշեղի ապրած տեղը: Մեզ յայտնեցին թէ յիշեալ գիւղը ճանապարհէն դուրս կ'իյնար: Խորհուրդ տուին երթալ Մշեցի Մուրատի մօտ, Մաստարա գիւղը: Բոլորովին վստահ որ, Հակառակ մեր անծանօթ ըլլալուն, անոր մօտ երթալով մեր կեանքը չէինք ենթարկեր վտանգի, շիտակ Մուրատի տունը իջանք խումբով:

Հին նահապետական օրերու ընդունելութիւն: Առատ ճաշ մը եւ պարզունակ, այլ տաք «կենաց»ներու շարք մը՝ մեր մեռած անմահներու յիշատակին, մեր տանջուող, այլ տոկուն ժողովուրդին ու փրկուած մեր ազատ օրերու...:

Մշեցի Մուրատը «խմող եւ քէյֆ սիրող» մարդ էր: Ինքն էր Հիւրընկալը, սեղանապետը, «կենաց»ներ առաջարկողը եւ ամբողջ սեղանակիցները ագի որոգը: Ան իր Հայրենակիցներուն «երես առած տղան էր»:

Հազիւ 2-3 բաժակ պարպեր էր մեր սեղանապետը, երբ, յանկարծ, անոր կենացներու շարքը թռաւ, Հասաւ Ամերիկա: Առաջարկեց ամերիկահայ կամաւորներու կենացը, որոնց մէկ «Համեստ» անդամն էր ինքը: Ալ Հասկցայ որ մեր՝ Ամերիկայի երկրորդ վերժխնդիր Մուրա՛տն էր, կամաւորական առաջին կայծէն բանուորներէն մէկը: Ալ մտերիմ էինք մենք:

Փետր. 15ին միասին Մաստարա գիւղէն մեկնեցանք, մասնակցելու ապստամբութեան: Մուրատը իբրեւ Հրամանատար Տուրբերանցիներու կամաւորական խումբին, իսկ ես իբրեւ Համաբակ «մտաւորական» մը, ինչպէս իրենք կ'ըսէին: Փետր. 17ի ժամը 1·45ին Մուրատ Հրաման ստացաւ իր զօրամասով Էջմիածին մտնել Ս. Շողակաթի ուղղութեամբ: Հակառակ բազմաթիւ բարեկամներու թելադրութեանց եւ իր յամառ պնդումներուն, ես չբաժնուեցայ իրմէ: Մեր յարձակման թափը ինչքան ուժեղ, մեր յանկարծակի գալը եւ մեր զօրքի մեծ մասին նահանջը նոյնչափ անսպասելի եղաւ: Մուրատը, մինչեւ իր Հոգին խորը վրդոված՝ կռուի ամենատաք ու վճռական րոպէին, սրտի բաբախում ունեցաւ՝ սաստիկ գայրոյթէն: Կրակի տարափին տակ, բանի, շուրջ կէս ժամ, պատի մը կողքին կեցնելով եւ սրտի դեղ տալով՝ Հազիւ զինք փրկեցինք ստոյգ մահէ:

Փետր. 18ի յաղթանակին մասնակցողներէն շատերը շուտով վերադարձան իրենց տեղերը՝ խանգարելով առանց այն ալ անկանոն մեր զօրամասերու աշխատանքը, բայց Ցրօնցի Մուրատը մնաց իր պարտականութեան գլուխը եւ՝ շատ աննշան ուժերով:

Աշտարակի ճակատամարտին (Մարտ 16) ծանրապէս վիրաւորուեցաւ սրունքէն եւ Հիւանդանոց փոխադրուեցաւ: Ապրիլ 2ին պատգարակով միացաւ մեր նահանջի կարաւանին: Եւ պատգարակով կտրեց ամբողջ Լեռնահայաստանը եւ ողջ Հասաւ Թաւրիզ:

Վիրաւոր էր, ուժասպառ, անմիջական օգնութեան կարօտ: Իր տիկինը այդ գիտնալով՝ յաջողեցաւ կերպ մը ինքզինք Թաւրիզ նետել: Մխիթարութիւն էր անշուշտ, մանաւանդ ա՛յն օրերուն: Բայց ի՜նչ սեւ բախտ: Ապրելու բացարձակ անկարելիութիւնը ստիպեց որ Հազիւ իրար գտած զոյգը նորէն բաժնուի: Արցունքոտ աչքերով, անբախտ տիկինը նորէն ճամբայ ինկաւ դէպի Արագած: Մուրատը, ինչպէս շատ ուրիշներ, դիմեց իր Ամերիկաբնակ ազգական-արենակիցներուն, որ զինք Միաց. Նահանգները տանին, ուր թերեւս յաջողէր նախ իր ոտքը ուղղել տալ եւ ապա, իր ապրուստը Հայթայթել: Զափազանց ձլատ եղան դիմումը ստացողները: Խե՜ղճ Մուրատը չարեաց փոքրագոյնն ընտրեց — կերպ մը Հասնիլ Սուրիա եւ անկէ մտածել ուրիշ կարելիութիւններու մասին: Ու անկարելին վերջ գրաւ (Յունիս 15ին) իր դեռ այնքա՜ն պիտանի կեանքին:

ՎԱՀԷ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Թաւրիզ

ԹՈՔԱԽՏԻՆ ՃԱՆԱՉՈՒՄԸ ԼՈՒՍԱՉԱՓՈՒԹԵԱՄԲ

Թոքախտը դարմանելու Համար Հազար ու անՀամար եղանակներ են փորձուած, եւ սակայն դեռ կարելի չեղաւ կասեցնել այս աղէտը: Բժշկութիւնը, լաւ կռուելու Համար, ստիպուած է նախ ստեղծել արագ ու ստոյգ ախտաճանաչութիւն մը: Այս ուղղութեամբ եւս փորձերը բազմաթիւ են: Չկայ դեղ մը, որ փորձուած չըլլայ բուժելու Համար թոքախտը, ու չկայ գիտական միջոց մը, որ փորձուած չըլլայ ճանչնալու Համար թոքախտին գոյութիւնը մարդկային կազմուածքին մէջ: Ցաւալի անբաւական է ականջը կուրծքի եւ կռնակի տախտակներուն վրայ, անբաւական են ք. ճառագայթներուն լուսանկարը, մանրէին որոնումը եւ զանազան փորձեր, ճիշդ ախտաճանաչում մը կատարելու Համար:

Փարիզի մէջ գոյութիւն ունի կանխազգուշական Հաստատութիւն մը (Institut prophylactique), որուն տնօրէնն է տոքթ. Վէրն: Այս Հաստատութիւնը կը փորձէ նոր մեթոտ մը, որ կը կոչուի լուսաչափութիւն (photométrie): Այս մեթոտին մասին տոքթ. Վէրն Հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ.

— 15 տարիէ ի վեր, կը փորձուի չափել, արեան մէջ, թոքախտին կամ վեներախտին աստիճանը: Այս գործողութիւնը կը կատարուի շնորհիւ լուսաչափի մը, աչքի գործիք մը, որ վրան ունի աստիճանաչափ մը:

Արդ, ծանօթ է թէ թոքախտը միայն թոքերուն մէջ չէ որ կը Հաստատուի, այլ զանազան տեղեր՝ մարմինին մէջ: Ինչպէս Հասկնալ թէ մեր մարմինը վարակուած է թոքախտով, մարմինին որ եւ է մէկ կողմը: Շնորհիւ բազմաթիւ փորձերու,— մօտ 15,000,— մեզի Համար այլեւս որոշ է թէ թոքախտ ունի այն անձը, որուն արեան քննութեան ատեն լուսաչափին աստիճանաչափը ցոյց կուտայ 30էն վեր թիւ մը:

Ուրեմն, եթէ ամէնէն խղճամիտ քննութիւնն իսկ թոքերուն մէջ ոեւէ ախտ ցոյց չի տար, պէտք է փնտռել թոքախտ մարմինին մէկ ուրիշ կողմը: Դժուար է գտնել վարակումի այդ օճախը: Այսպէս, մենք Հիւանդ մը ունէինք, որուն թոքային քննութիւնը ոչինչ ցոյց կուտար, մինչդեռ լուսաչափին վրայ աստիճանաչափը կը գրէր 70: Կը քննենք մէզն ալ, եւ կը գտնենք թոքախտին մանրէները, որոնք կուգային Հաստատելու երիկամնային թաքուն թոքախտ մը:

Արեան լուսաչափութիւնը ուրիշ Հրաշալի առաւելութիւն մըն ալ ունի: ԱՀա Հիւանդ մը, որուն երիկամը կասկածելի է իբրեւ թոքախտաւոր: Եւ սակայն լուսաչափը ցոյց կուտար միայն 15, մինչդեռ թոքախտաւորութեան թիւն էր 30: Ասիկա նշան մըն է թէ Հիւանդը ուրիշ Հիւանդութիւն մըն ալ ունի: Գործողութիւն մը կատարուեցաւ Հիւանդին վրայ, երիկամը Հանուեցաւ եւ տեսնուեցաւ որ երիկամը ուռ մը ունի իր մէջը: Այս գործիքին կատարելութիւնը այլեւս փաստական է: Բազմարուեստեան վարժարանին 87 աշակերտները քննուած ատեն, տեսնուեցաւ որ իւրաքանչիւրին արիւնը լուսաչափին վրայ ցոյց կուտար 20էն վար թիւ մը: Միայն, երկու աշակերտներու արիւնը 28 եւ 30 լուսաչափային թիւերը կը ներկայացնէր: Դպրոցին բժիշկը յետոյ Հաստատեց թէ այդ երկու աշակերտները կասկածելի էին իբրեւ թոքախտաւորներ:

Աւելորդ է ընդգծել այն Հսկայ օգտակարութիւնը, ընկերային առողջապահութեան տեսակէտէն, զոր կը ներկայացնէ այս թանկագին մեթոտը:

Բանակներու մէջէն, շնորհիւ լուսաչափին, կարելի է Հեռացնել բոլոր այն երիտասարդ զինուորները, որոնց արիւնը լուսաչափային փոքր թիւ մը կուտայ: Ճարտարարուեստին մէջ եւս, շնորհիւ լուսաչափին, կարելի է զգուշանալ գործի կանչելէ, կամ վնասակար աշխատանքներու դնելէ այն կասկածելի բանւորները, որոնք պիտի բժշկուէին դարմանուելով: Հին առած մը կ'ըսէ. «Կանխազգուշութիւնը կը նշանակէ բժշկութիւն»: Այս առածը աւելի ճշմարիտ է այսօր քան երբեք, շնորհիւ լուսաչափին, արեան քննութեան այս նոր մեթոտին, որ կիրարկելի է թոքախտին, ինչպէս վեներախտին Համար: Ճիշդ է թէ բժշկութիւնը չէ յաջողած վերջնական պարտութեան մը մատնել այս երկու Հրէշները, թոքախտն ու վեներախտը, բայց, ուրախալի լուր մըն է, որ բժշկութիւնը կուտայ այսօր, երբ կ'ըսէ թէ կը ճանչնայ իր թշնամին՝ ուր որ ըլլայ, ինչ որ կ'ենթադրէ թէ վաղը բժշկութիւնը պիտի կրնայ ճզմել այդ Հրէշները իրենց երկուան Հանուած թաքստոցներուն մէջ:

ՕՍՔԱՅԼ ՈՒԱՅԼՏԻ ԱՆՏԻՊ ԳՈՐԾԸ

Վերջերս Օսքար Ուայլտին անտիպ ձեռագիր մը գտնուեցաւ: Ձեռագիրը, որ կը բաղկանայ 228 էջէ, կը կրէ Փատուայի Դքսուհին խորագիրը:

Ձեռագիրը կը գտնուի Նիւ Եորքի նշանաւոր արուեստասէրներէն մէկուն տէրոջ մօտ, որուն յանձնած է գիրասէր մը, Ճօրճ Էրլիս: Կը կարծուի թէ գեղասէրին Հայրը, որ տպարանատէր մըն է, ձեռագիրը թողուցած է իր տղուն, որ նախ կարեւորութիւն չէ տուած:

Փատուայի Դքսուհին 5 արարնոց ողբերգութիւն մըն է, եւ գրուած՝ Անտէրսընի Համար, որ չէ խաղցած զայն:

ԲԱԺՆԵԳԻՐԴ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ՎՃԱՐԵԼՈՎ, Թէ դուն հոգէ կ'ազատիս եւ թէ այն թերթը որուն բաժանորդն ես ● պահանջ մըն է քեզի համար:

ՍԽԱԼ ԲԱՌԵՐ

Հասարակ ժողովուրդին բերնին մէջ ըլլայ թէ գիտուններու կամ մտաւորականներու բերնին մէջ, Հաւասարապէս սխալ գործածուած բառեր կամ գիտութեան Հակառակ գիտական սխալ ձեւեր յաճախ կը տեսնուին: Քանի մը օրինակներ պիտի յիշեմ, որոնք պատճառ կը դառնան, որ մեր սրտնեղութը չկարենանք ծածկել՝ այդ սխալները լսելով:

ՁԻԹԱՊՈՒՂ.— Երբ ձէթ բառը կայ, ձիթաիւղ բառը ո՞ր խելացիին ստեղծագործումն է: Այդ տեսակ բառ Հայ լեզուին մէջ գոյութիւն չունի ու թէ՛ քերականօրէն եւ թէ գիտականօրէն ալ գոյութիւն չի կրնար ունենալ, քանի որ ա ձայնաւորէն վերջ երբեք չեն կրնար գալ Ե, Ի, Է, Ը, Ո ձայնաւորները: Բացառութիւն կը կազմէ յունարէնէ փոխառեալ քաոս բառը: Ձէթ ինքնին կը նշանակէ այն իւղը, որ կ'ելլէ ձիթապտուղէն, այսինքն, այն պտուղէն, որ կուտայ ձէթ: Երբ ձիթենի եւ ձիթապտուղ կ'ըսենք, ո՞ւր կը պահուի արդեօք իւղ բառը, ես երբեք չեմ տեսներ: Ճիշդ է թէ՛ ձիթապտուղը ճզմուելէն վերջ այդ «իւղ»ը, այսինքն, ձէթը դուրս կուգայ, բայց երբեք «իւղ» բառը դուրս չելլեր անկէ: Այդ իւղը՝ ձէթը պարունակող երկու բառ կամ նիւթ ունինք. ձիթապտուղ եւ ձիթենի եւ ո՛չ թէ ձիթաիւղապտուղ եւ ձիթաիւղենի: Ուրեմն, եթէ ձիթապտուղ բառը բաժնենք, կ'ունենանք արդէն ձէթ եւ պտուղ, այնպէս՝ ինչպէս այդ պտուղը ճզմելով անկէ պիտի բաժնէինք ձէթը: Ձէթ բառը եբրայեցերէն նոյնիմաստ եւ գրեթէ նոյնահնչիւն բառէն փոխ առած ենք: Զէթ, ձէթ եւ ոչ թէ ձիթաիւղ:

ԱՔՍՈՐՈՒԹԻՒՆ.— Այս ալ ձիթաիւղ բառին չափ խնդուք պատճառող բառ մըն է, որ ծնած է տարագրութեան տարին: Ուրեմն, եղած է 12 տարեկան պատանի մը, զոր առանց խղճահարութեան սպաննելս վարձք է, որովհետեւ Հայ լեզուին անհարազատ մէկ զաւակն է, որ պէտք է աքսոր երթայ: Այո՛, աքսոր բառը կայ եւ պէտք չունի իր ետեւէն այլանդակ պոչ մըն ալ քաշել տանելու: Մեր լեզուին մէջ՝ աքսորը վրայ Հասաւ, աքսոր գացի, աքսորին տարին եւն. ճիշդ են եւ ո՛չ թէ աքսորութիւնը վրայ Հասաւ, աքսորութեան գացի, աքսորութեան տարին: Պիտի խնդրեմ, որ աքսորի՝ գացող, աքսորէն վերադարձող եւ աքսորով Հերոսացող Հայրենակիցներս իրենց աքսորի պատմութիւնները բրած ատեն չմոռնան թէ՛ Հայ լեզուի մէջ «աքսորութիւն» բառ չկայ, այլ աքսոր: Եթէ անոնք յամառին, սակայն, գործածել աքսորութիւն բառը՝ փոխանակ աքսորի այն ատեն մեր դրախտէն եղած լեզուն ալ կամաց կամաց աքսորի ճամբան կը բռնէ:

ՓԱՆԻՐ.— Պոլսեցի բարեկամներս կարծեմ չեն սրդողիր ինծի, երբ ըսեմ թէ մեր պանիրը թթուեցնելով փանիրի վերածելու իրաւունք չունին: Մեղքս ի՞նչ պահեմ, ամէն անգամ որ փանիր բառը կը լսեմ Պոլսեցիէ մը, ակամայ աչքիս առջեւ կը պատկերանայ սեւագեստ, սեւ քիւլահով պարսիկ մը, որ բռնի ամուսնացուցած է փափկասուն Հայ օրիորդի մը Հետ, քանի որ Պոլսեցին պարսկերէն փէնայիր բառը բռնի կ'ամուսնացնէ Հայերէն պանիր բառին Հետ: Ուրեմն, պիտի խնդրեմ պոլսեցի բարեկամներէս, որ Ջանան Հայ օրիորդը ամուսնացնել Հայազգի Պաղտասարին կամ Պօղոսին Հետ, փոխանակ Փէնայիրփէրէսմ Պարսիկի մը Հետ:

ԿԷՏ ՁՈՒԿ.— Եթէ միջնադարեան Հաւատաքննական ատեաններուն յաջորդէր ու ներկայիս ալ գոյութիւն ունենար գիտական Հաւատաքննական ատեան մը, «կէտ ձուկ» բառերը առանց դատելու պիտի դատապարտէր խաչոր եւ դար իրաւունքով: Ճիշդ է ծովերու այս ամէնի վիթխարին, որ յաճախ կ'ունենայ 45 մետր երկայնութիւն, 200,000 քիլօ ծանրութիւն, կ'ապրի 500-1000 տարի եւ կրնայ կէս ժամ առանց շունչ առնելու ծովուն յատակը սպասել, ունի ձուկի բացարձակ ձեւն ու նմանութիւնը, բայց ձուկ չէ բացարձակապէս: Կէտը իր ձագուկները ողջ կը ծնի, ինչպէս մարդը եւ ցամաքի բոլոր ստնաւորները, ձի, կով, այծ, մուկ եւն. եւ նոնք կը գիրցնէ, անոնց կուտայ իր ստինքով, նման վերյիշուած ստնաւորներուն. դեռ ձուկերուն գրեթէ ամբողջութիւնը Հաւկիթէ կը ծնի, թռչուններուն եւ միջատներուն նման եւ Հետեւաբար ձուկերը (Հաւկթածին) են, մինչ կէտը ստնաւոր մըն է կենդանածին (vivipare): Իսկ թէ միլիոնաւոր տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող կէտը յանկարծ «ձուկ»ի փոխուեցաւ «կէտ ձուկ»ի յամառողներուն լեզուին մէջ, ես լուր չունիմ: Իմ «կենդանաբանութիւն»ներս տակաւին ինծի կէտ կը սորվեցնեն եւ ոչ թէ «կէտ ձուկ»: Ամէն պարագայի տակ բնութիւնը չուզեր: Այսուհետեւ միշտ «կէտ» եւ ոչ թէ «կէտ ձուկ»: Կէտը ձուկ չէ, այլ ստնաւոր:

ԲՆԱԾԽԱՅԻՆ ԹԹՈՒ.— Մինչեւ Հիմա սխալ գործածուած բառերը Հասարակ ժողովուրդի բերնէն կը սահէին, բայց բնածխային թթու, ինչպէս նաեւ նոր Համանիշ տրուած թթու բառերը գործածուած են գիտութեամբ զբաղող ուսուցիչներու, Հեղինակներու եւ բժիշկներու գրչին տակ, ինչ որ ներելի չէ: Երբ Ֆրանսերէն acide կամ լատիներէն acidum բառին իբր Համանիշ պիտի գործածենք թթու բառը, ապա ուրեմն, տարրաբանական կազմութեամբ acideին նմանող oxydeին դիմաց ի՞նչ պիտի նշանակեն արդեօք թթուն շատ սիրող բարեկամներս: Ճշդենք այդ սխալները:

Այն քիմիական մարմինները, որոնք առաջ կուգան թթուածին (oxygène) կազին եւ մետաղակերպ մարմինի մը միացումէն, acide անունը կ'առնեն եւ ընդհանրապէս թթու են քացախի նման, Հետեւաբար, անոնց պիտի ըսենք թթուուտ, այսինքն, թթուութիւն ունեցող գոյացութիւն. իսկ երբ թթուածինը եւ է մետաղի Հետ միանայ առաջ կը բերէ քիմիական մարմին մը, որ oxyde կ'ըսուի, որուն Հայերէն կ'ըսուի թթուուկ, այսինքն, ուկ նուազական մասնիկով շինուած բառ մը, որ ցոյց կուտայ թէ այդ մարմինին մէջ թթուածինը, աւելի քիչ քանակութեամբ կը գտնուի քան թթուուտին մէջ: Ուրեմն, acide թթուուտ է, oxydeը թթուուկ: Գալով բնածխային եւ ծծմբային բառերու կիրառումին, անոնք յաճախ սխալ եւ շփոթ կերպով գործածուած են: Օրինակ. ածուխ թերի այրումէն, այսինքն թթուածինի քիչ քանակութեամբ կազին ածուխին Հետ կատարած միաւորութենէն առաջ կուգայ կապտորակ մանիշակագոյն մը, զոր ամէն մարդ տեսած Հրահրող կրակին վրայ. թունաւոր կազը Ֆրանսերէն կոչուի oxyde de carbone, Հայերէն պէտք է ըսել բնածխուկ եւ երբեք կամ բնածխային թթու այրումը սաստկանայ, լեզուով ածուխը քաղէ քանակութեամբ թթուածին աւելի ճիշդը՝ յիշեալ oxyde carboneը միանայ նոր ծնին Հետ, կը փոխուի թունաւոր կազի մը, որ սանելի է, այդ կազն ալ կոչուի acide carbonique րէն՝ բնածխական թթու Ֆրանսերէն թթուուտներու վերջաւորութիւնը Հայերէն ական, իսկ eux վերջ թիւնը ային եղած է, բնածխական carbonique), ծծմբային (acide sulfureux):

Խոհրդ.

ԲԻՋԸ ՎՃԱՐԷ ՈՐ ՇԱՏԸ ՇԱՀԻՍ

Համրակառքին մէջ անկիւն մը կեցած է մեր անճանօթ բարեկամը, որ տարի մըն է, նոյն ճիւղին վրայ կ'երթայ ու կուգայ, միշտ կը վճարէ. բայց այդ անկիւն յանկարծ խելքին կը փչէ.

— Այսօր ալ չեմ վճարեր:

Ինչո՞ւ. ոչ ոք գիտէ. Հարցումներ կան որոնց պատասխանները դեռ չեն գտնուած.

— Տոմսա՛կ, եթէ կը հաճիք:

Պաշտօնեան է որ համբորդներէն մէկը կը դրէ, միւսը կը դիմէ ու կ'անցնի մեր մարդուն առջեւէն:

— Տոմսա՛կ...

Բայց ան ըսելու պէտք չունի, մը պէս որ պարտքը վճարած է. հանդարտօրէն սիկառը կը վառէ ու մուխը կը փչէ համրակառքի ձեղունին. բայց արդէն պաշտօնեան վերադարձած է, ճիշտ իր քովը ու մարզուած ճամբալի պէս, միշտ անփոփոխ նոյն խօսքն է որ կը կրկնէ.

— Տոմսա՛կ, եթէ կը հաճիք:

Բայց մեր բարեկամը զբաղած է չի լսեր:

Ցարի մը վերջ, նոյն պահուն միայն նշմարած է թէ, դիտելու արժանիքաներկան ճամբուն մէկ կողմը... չէ՞ որ մարդուն մէջ, հետաքրքրութիւնը աւելի դրժուար է, քան ճամբու ծախք վճարելու գիտակցութիւնը: Արդէն մէկ կայան մնաց. կ'արժէ՞ ձեռքը գրպանը տանիլ: Վայրկեան մըն ալ եւ ահա մեր բարեկամը պիտի կրնայ տուն մտնել յաղթականի լուսաժպիտ դէմքով, կէս ֆրանք շահած...:

Բայց եթէ բախտ չունիս, նոյն իսկ մի փորձեր ալըրիլ. համրակառքը կը կենայ ճիշտ հակակշռի պաշտօնեային առջեւ...:

— Տոմսակնե՛րը եթէ կը հաճիք:

— Անմիջապէս, պարոն:

Կը փութայ փնտռել ներսի, դուրսի գրպաններըը, թղթապանակին մէջ. բայց, պահե՞ր էր որ գտնէ:

— Անուն եւ հասցէ, եթէ կը հաճիք:

— Բայց պարոն...

Ու մեր հայրենակիցը, որուն մտքէն չէր անցներ այս մէկը, իբր տուգանք համրակառքի ընկերութեան վճարեց երկու ամսուան երթեւեկի բաւող գումար մը, բայց փոխարէն շահեցաւ դատապարտուածներու ցուցակին վրայ արձանագրուելու փառքը...:

Հետաքրքիրները կրնան անոր անունը կարդալ Սարսէլ տանող համրակառքին մէջ:

ԽԱՐՏՈՅ

Նաւեր բնածխային թթու համանիշ սեպած են ասիտ քարպոնիքի. բացարձակ սխալ, «բնածխային թթու»ն (թթուուտ), ֆրանսերէն acide carboneux անուն մարմինն է, որ հաստատուն է. մինչդեռ խնդրոյ առարկայ թթուն բնածխական թթուուտնէ (ասիտ քարպոնիք), որ կայուն է: Նոյն շփոթութիւնը տեղծած են նաեւ acide sulfureux և acide sulfurique բառերուն հայերէն համանիշներուն մէջ. երկուքին ալ հաւասարապէս ծծմբային թթու ըսած են, մինչ առաջինին պէտք է ըսել ծծմբային թթուուտ, իսկ երկրորդին՝ ծծմբական թթուուտ:

Քիմիական այս բառերու հայերէնները շատ լաւ ճշդուած են Վենետիկեան ներհուն գիտուն Հ. Մանուէլ Քաջունիի, ինչպէս նաեւ Հ. Սիմոն Երեմեանի գիտական գործերուն մէջ: Որքա՜ն բաղձալի էր, որ գիտութեամբ զբաղողներ հետեւէին անոնց գործերուն, աններելի սխալներէ խուսափելու համար:

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԻԷՍԵԱՆ

ՈՐՔԱՆ ՈՍԿԻ ԿԱՅ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Վիճակագրութեան մը համաձայն, Միացեալ Նահանգներու ոսկի-դրամագլուխը կը հասնի 7օրս ու կէս միլիառ տոլարի, ինչ որ կը նշանակէ թէ աշխարհիս ոսկեդրամներուն հարիւրին 55ը կը գտնուի Միացեալ Նահանգներուն ձեռքը:

Երկու միլիառ ոսկի-տոլար պահ դրուած է Նիւ Եորքի մէջ:

ԿՈՅՐԻ ՄԸ ԱՉՔԵՐԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՆ

Փրէսպուրկի մէջ (Չեխոսլովաքիա) մանկամարդ աղջիկ մը կ'անցնէր փողոցէն, առանց ուշադրութիւն ընելու որ ինքնաշարժ մը կուգայ վրէն: Ինքնաշարժը գետին փռեց աղջիկը:

Անցորդները վազեցին օգնութեան: Սակայն աղջիկը, ժպտուն եւ ուրախ, ոտքի ելաւ ու վազեց ինքնաշարժի վարիչին մօտ, գրկեց զայն եւ ըսաւ.

— Թող տէր հատուցանէ քեզ:

Նախ կարծուեցաւ որ խենթեցաւ: Սակայն աղջիկը պատմեց որ կոյր էր 11 տարիէ ի վեր, ու աչքերը բացուեցան շնորհիւ այն յուզումին, որ զգաց, երբ գետին փռուեցաւ զարնուելով ինքնաշարժին:

Փրակայի բժշկական շրջանակներ, ը հետաքրքրութեամբ ուսումնասիրութեան առած են այս պարագան:

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ին հետ, ընտիր գիրքեր ալ պիտի ստանաս, տարեկան կամ վեցամսեայ բաժանորդագրուելով մինչեւ դեկտ. 31:

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի

ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵՆԷՆ

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ինչպէս գրած էինք, Գաճիրէի Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Աղեքսանդրիա իջնելով, լուծուած հռչակեր է բոլոր ազգային մարմինները եւ 12 հոգինոց առժամեայ յանձնախումբ մը կազմած է իր նախաձեռնութեամբ:

Այս առթիւ շարք մը բողոքներ եղած են: Ստորեւ կը հրատարակենք կոչ մը, Թեմական եւ Քաղաք. ժողովներուն բոլոր անդամներուն ստորագրութեամբ.—

«Հոկտեմբեր 30ի առաւօտեան խումբ մը անպատասխանատու անձինք, օգտուելով իշխանութեան բացակայութենէն, յարձակած են Առաջնորդարանի վրայ եւ բռնագրաւած ազգային հաստատութիւնը:

«Թորգոմ Արքեպսկ. Գուշակեանը, որու հետ Աղեքսանդրիոյ Հայ Համայնքը երեք տարիներէ ի վեր խզած է իր յարաբերութիւնները եւ որը Ազգ. Իշխանութեան կողմէ կը գտնուի շատ ծանր ամբաստանութիւններու տակ, անցած է այս անպատասխանատու շարժման գլուխը, ոտնահարելով ամէն օրէնք եւ սահմանադրութիւն: Ան, հաւատարիմ իր որդեգրած ուղղութեան, կը շարունակէ պառակտել այս գաղութը, եղբայր եղբօր դէմ հանել եւ ժողովուրդի մէջ սպաննել ամէն զգացում դէպի օրինականութիւնը:

Ազգային օրինաւոր իշխանութիւնները, խուսափած ըլլալու համար ցաւալի բարդութիւններէ, նախընտրեցին դիմել երկրի իշխանութեան եւ խնդրել անոր հեղինակաւոր միջամտութիւնը: Վստահ ենք, որ այս միջամտութեամբ հնարաւոր պիտի դառնայ հակառակորդին յարգանք պարտադրել դէպի Սահմանադրութիւնը եւ օրինաւոր իշխանութիւնները վերահաստատել իրենց իրաւունքներուն մէջ: Այս պայքարին մէջ վճռական խօսքը կը պատկանի Աղեքսանդրիոյ Հայ Համայնքին, որուն պատուին եւ իրաւունքներուն հետ խումբ մը անպատասխանատու անձինք ամէն խաղ կը խաղան :

*** Բողոքի յայտարարութիւն մը հրատարակած է նաեւ Հ. Յ. Դ. Աղեքսանդրիոյ կոմիտէն:

ՓԱՐԱՒՈՆԻ ՄԸ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ

Գահիրէէն կը հաղորդեն թէ գտնուած է նոր գերեզման մը, որ կը պատկանի Զոսէր փարաւոնին, հիմնադիրը Գ. հարստութեան, (4000 թուականին Ն. Ք.): Այս փարաւոնն է, որ կանգնած է ամենամեծ բուրգը:

ՉԻՆԱՑԻ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆ

Լոնտոնի մէջ մեծ վրդովում պատճառեց լրտեսական պատմութիւն մը, որ շատ կը շահագրգռէ Անգլիան:

Քանի մը օր առաջ, Լոնտոնի առեւտրական տուներէն մէկը ստացաւ նամակ մը, որ ստորագրուած էր Շան Թուն եւ կը խնդրէր յայտնել ռուս կառավարութեան հետ հաղորդակցելու միջոց մը, Լոնտոնի մէջ, խոստանալով «մեծ ծառայութիւններ»:

Նամակը յանձնուեցաւ ներքին գործերու նախարարութեան, որ հրամայեց գտնել այս հերոսուհին:

«Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը որ տեղեակ էր այս պատմութեան, կ'աշխատէր իր կարգին երեւան հանել խորհրդաւոր պատմութեան պարագաները, եւ այն անձը, որ Չինացիի անուն մը առած էր վրան:

Չկրցաւ լուծել հանելուկը, սակայն յաջողեցաւ ստանալ նոր մանրամասնութիւններ, որոնք հետաքրքրութիւնները աւելի սաստկացուցին: Շան Թուն, իրապէս, անունն էր կնոջ մը:

Իսկ այն «Հիւղակ»ը ուր ղրկուած էր նամակը, համաձայն տրուած հասցէին, կը գտնուի Քորնուայլէն բաւական հեռու, ամայի տեղ մը: Թղթակիցը կը մտնէ այդ հիւղակը, ուր կ'ապրէր անգործ նաւաստի մը, Փէյն իր կնոջ եւ զաւկին հետ, միայն երկու շաբաթէ ի վեր: Մարդը շատ զարմացաւ, երբ թղթակիցը բացատրութիւն կ'ուզէր խորհրդաւոր նամակին եւ Շան Թունի մասին: Թղթակիցը նստեր կը խօսէր, երբ նամակ մը՝ հասաւ Փարիզէն: Յայտնի եղաւ որ բուն տէրը մեկնած էր շաբաթէ մը մը ի վեր՝ գտնելու համար, Փլիմըթի մէջ, զրամատուն մը:

Խօսակցութեան ընթացքին, նաւաստին խոստովանեցաւ որ Շան Թունը Չինացի կին մըն է, 60 տարեկան, սեւեր հագած, խիստ եւ ծանրախոհ դէմքով: Առանց իր կանանչ թութակը հետը առնելու պատրաստ չէր ելլեր: Անպայման այդ թութակը պիտի դնէր իր ձախ ուսին վրայ:

Պաշտօնական քննութիւնը, միւս կողմէ, ցոյց տուաւ որ Շան Թուն հող հասած էր անցեալ Մայիս ամսուն, ընկերակցութեամբ էնկէլպէրթ Լիննիպէրկի, որիբրեւ թէ Նուէմարքայական արիւնէն կոմս մըն է: Շան Թուն եւս ունէր բազմաթիւ անուններ: Շուտով հասկցուեցաւ որ կարծեցեալ կոմսը գող մըն է: Արդէն իսկ ձերբակալուած է:

Իսկ Շան Թուն կը մնայ տակաւին խորհրդաւոր: Այսքան միայն յայտնի է որ Շան Թուն «շատ կը գրէ, շատ կը խօսի Ռուսիոյ եւ Չինաստանի մասին միշտ խորհրդաւոր լեզուով մը»:

Ու Անգլիոյ պատկան շրջանակները, հետապնդելով հանգերձ խորհրդաւոր լրտեսուհին, վրդովումի մէջ են, տրուած ըլլալով այն վախերը, որոնք կան ռուս լրտեսներու մասին:

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽՈՒԻՆ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15ին պիտի փոխենք մեր կանխիկ բաժանորդներուն խոստացուած գիրքերու տեսակը:

Անոնք որ կ'ուզեն օգտուիլ ներկայ ցուցակէն, թող փութան բաժանորդագրուիլ մինչեւ որոշուած թուականը:

ՉԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԹԱՏՐՈՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Տրամաթիք թատերախումբը ղեկավարութեամբ դերասան Մարութեանի եւ մասնակցութեամբ դերասաններ Օր. Կոստանեանի եւ Ստ. Նաւասարդեանի Նոյ. 5ին շաբաթ երեկոյ բեմադրեց հռչակաւոր «Տրիլբի»ն:

Լը Պօն թէյադրի մեծ սրահը գրեթէ լեցուած էր թատերասէրներու երկսեռ բազմութեամբ: Խաղը անցաւ շատ յաջող:

Կիրակի օր միեւնոյն սրահը աւելի լիքն էր, հակառակ անոր որ երկրորդ անգամ ըլլալով կը ներկայացուէր «Շէրլօք Հօլմս»ը: Նախ քան ներկայացումը՝Պ. Նաւասարդեան դաշնակի ընկերակցութեամբ երգեց «Կարմիր վարդը», «Դուն չես հովիկ իմ հայրենեաց» եւ ուրիշ հայրենաշունչ երգեր:

Ներկայացումը, ինչպէս առաջ նոյնպէս եւ այս անգամ անցաւ խիստ յաջող:

Այսպէս ուրեմն սրտցաւ ու գեղարուեստասէր խումբ մը երիտասարդներ, նիւթական եւ բարոյական մեծ զոհողութեամբ կ'ուզեն վառ պահել հայ թատրոնի սէրը, հայ ու օտար կեանքէ խաղեր բեմադրելով, մինչ անդին կարգ մը երիտասարդներ և երիտասարդուհիներ Թուրքերու հետ միանալով, Մարսիլահայ Տրամաթիքի ղեկավարութեամբ շաբաթ գիշեր ուրիշ սրահի մը մէջ կը ներկայացնէին «Զագրճըրըն վահշիէթի», Թուրքերէն:

Ներկաները կը պատմեն թէ սրահը լեցուն էր հանդիսականներով: Յաւալին այն է որ բացի Թրքախօսներէ, հայախօսներու ստուար մաս մը խուռն ծափերով կը քաջալերեն Մաղհարպէյերն ու Օսման էֆէնտիները: Եւ այս բոլորը կ'ըլլան ձեռնուհայն խաչաձեւելու համար հայկական թատերախումբը:

Ս. Միլտոնեան

ՀԱՅԵՐԷՆԻՆ ԱՆՈՒՆԸ ԿԱՅ...

«Մուրճ-Մանգաղ»ի թղթակիցը կը գրէ (3 Նոյ.).—

Երեք տարի է, որ գոյութիւն ունի Պիլէնկովոյի հայ գիւղատնտեսական դպրոցը: Բնագիտական աշխատանոցին մէջ ոչինչ կայ, որ օգտակար դառնայ: Դասագիրք բնաւ չկայ: Տարի մը անցաւ այն օրէն, երբ կրթական տեսուչը եկաւ եւ խոստացաւ դասագիրք տալ: Վերջապէս հասան դասագիրքերը՝ ռուսերէն լեզուով: Դեռ պիտի գան հայերէն դասագիրքերը:

Միթէ կարելի՞ է այսպէս հայերէն սորվիլ: Աւելի լաւ է բոլորովին հանել հայ լեզուն դպրոցէն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅՍ ՅՈՒՐՏ ՕՐԵՐՈՒՆ.— Երբ կը լուսնար Երկուշաբթին, Վէնսէն անտառին պահապանը մացառներուն մէջ գտաւ մանկամարդ կին մը, որ խոտերուն վրայ պառկեր էր առանց ծածկոցի եւ կ'աշխատէր տաքցնել, որքան կրնար, իր նորածինը: Պահապանը ոստիկանատուն տարաւ զայն: Հոն, դժբախտ կինը պատմեց իր կեանքը.

— Տարի մը առաջ, 18 տարեկանիս, ամուսնացայ Յոնթընէ-Սու-Պուայի մէջ երիտասարդի մը հետ, որ շուտով լքեց զիս, Երբ աշխարհ բերի աղջնակս: Աստնուսի մը տուի զայն եւ գացի աշխատելու գործարանի մը մէջ: Արկածով մը վիրաւորուեցայ: Դարմանուելէ յետոյ գործարան դարձայ, բայց չընդունեցին: Աղջնակս առի եւ տարի Խնամատարութեան հիւանդանոցը: Առաջարկեցին որ աղջնակս իրենց յանձնեմ անվերադարձ: Չընդունեցի այդ պայմանը: Տուն չունէի: Ու տասնըհինգ օրէ ի վեր գիշերները կը պառկէի անտառին մէջ, ուր ձերբակալուեցայ:

Այս ցո՜ւրտ օրերուն:

*** Ոստիկանութիւնը Ռէնսի մէջ գտաւ դիակը Կիլուզոյի 36 տարեկան, որ սառած էր ցուրտէն:

Նոյն շրջանը, ագարակի մը մէջ, բանւոր Լուի մեռաւ նոյնպէս ցուրտէն:

ՈՂՋՈՅՆ-ՏՈՒՔԻ ՊԱՀՈՒՆ.— Խումբ մը բարեպաշտ տիկիններ, որոնք հանապազօրեայ յաճախորդներն են Մէնիլմոնթանի եկեղեցիին, դիմեցին ոստիկանատուն: Որովհետեւ եկեղեցական արարողութիւններու պահուն, երբ միս միսի բազմութիւն մը կը թմրի խորհրդաւոր յափշտակութեան մը մէջ, աներեւոյթ ձեռք մը կը յափշտակէ նաեւ անոնց պայուսակներըիրենց ձեռքէն:

Ոստիկանութիւնը պաշտօն տուաւ կնոջ մը որ աչքը բանայ եւ հսկէ: Տիկին ոստիկանը առաջին Կիրակի օրն իսկ տաղանդ ցոյց տուաւ: Ու բռնեց քառասունոց օրիորդ մը, որ աղօթելով կը գողնար:

Խուզարկութիւն մը կատարուեցաւ տանը մէջ, ուր գտնուեցան պայուսակներ, ժամացոյցներ, համրիչներ եւ հովանոցներ:

ՊԱՏՈՒՒԱԽՆԴԻՐ ՀԱՅՐԸ.— Անվէրսի կապելային մէջ կը ծառայէր մանկամարդ աղջիկ մը, Ռօզա: Հայրը առջի օր եկաւ համոզելու, որպէսզի ձգէ կապելան եւ գայ տունը նստի և պատուովը ապրի: Աղջիկը մերժեց բացարձակապէս: Հայրը կատղած, զանակը մխեց աղջկան կռնակը: Յետոյ փախաւ:

Աղջիկը փոխադրուեցաւ հիւանդանոց:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (112)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՄԱՔԻԱՎԵԼԼԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

— Ա՜հ, մաքուր գործ է, ըսի, ցնծալով ինքզինքս զսպել:

— Մաքուր կամ ոչ, ինչ որ արդէն տեսակէտի եւ գնահատութեան գործ է.— այդ է առնոց աշխատանքը:

Ի՞ պահ մը լռութենէ յետոյ.

— Հիմա եթէ կ'ուզէք. ուղղակի կ'երթանք «ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԴԷՄ ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ», որուն վարչութիւնը կ'ուզէի ձեզի յանձնել:

Առանց պատասխանիս սպասելու, մտաւ նրբանցքի մը մէջ, որուն երկայնքին բազմաթիւ դուռներ կը բացուէին:

Ամէն մէկ դրան վրայ, երկրի մը անունը գրուած էր. Ֆրանսա, Անգլիա, Թուրքիա, Միացեալ Նահանգներ, Զուիցերիա, Պելճիքա եւայլն:

Հոդ էր որ հաստատուած էր Իւրաքանչիւր երկրի դէմ «Պայքարի մասնաճիւղ»ը: Ամէն մէկ դրան առջեւ Չինացի մը կար իբր պահակ...

Վերջապէս հասանք «Գերմանիոյ դէմ պայքարի մասնաճիւղ»ը:

Ճէրճինսքի բացաւ դուռը, քաշուեցաւ առջեւէս, եւ նշան ըրաւ որ ներս մտնեմ:

Սենեակը շատ ընդարձակ. Չեկայի որեւէ մէկ գրասենեակին երեւոյթը ունէր, սա տարբերութեամբ որ, քիչ մը աւելի մաքուր էր:

Սենեակին մէջտեղը, գրասեղան մը կար. վրան բազմաթիւ թղթածրարներ. տեսը նստած էր մէկը որ կարմիր բանակին սպայի համազգեստը կը կրէր:

Երբ Ճէրճինսքին նշմարեց ոտքի ելաւ եւ գիրքը շոկելէն յետոյ, զինուորական բարեւ մը տուաւ:

Ճէրճինսքի առաւ բարեւը եւ զայն հրաւիրեց որ «մեզ առանձին ձգէ»:

Երբ սպան դուրս ելաւ, Ճէրճինսքի ինծի դառնալով ըսաւ.

— Անշուշտ կ'ընդունիք թէ՝ այս դիւանը չէ սահդրւած դատին պէտքերուն համար. թէ ան արդէն գոյութիւն ունէր ձեզի ըրած առաջարկէս առաջ, առաջարկ՝ որ կը խնդրեմ որ շատ լուրջ նկատէք:

Խոնարհեցայ առանց պատասխանելու:

Ցետոյ պատին կրթնած դարաններէն մէկուն մօտեցաւ, բացաւ եւ ըսաւ.

— Տեսնենք. ի՞նչ ունինք հոս: Եթէ չեմ սխալիր, այն թղթածրարներն են, որոնք կապ ունին ռազմական կարեւորութիւն ունեցող երկաթուղիներուն հետ:

Ակնարկ մը նետեցի թղթածրարին վրայ որ ինծի կ'երկարէր եւ համոզում գոյացուցի թէ՝ շատ լաւ կատարուած աշխատանք մըն էր: Որեւէ մանրամասնութիւն զանց առնուած չէր: Ամէն մէկ յատակագծի լուսանկարին վրայ, նօթեր կային, այնքան յստակ որ ի հարկին անոնցմէ օգտուիլ ուզող գործակալը չէր կրնար սխալիլ:

Յաջորդաբար քննեցի բոլոր ծրարները: Բանակի հրամանատարութիւնը մանրամասնօրէն գիտէր գերմանիոյ զինուորական յառաջդիմութիւնները, որքան ալ գաղտնի պահուած ըլլային:

— Ինչպէս կը տեսնէք. ըսաւ Ճէրճինսքի, խղճմտօրէն կը պատրաստենք ապագան, այն պահուն որ ուզենք, երբ հնչէ ընդհանուր վերիվայրումի պահը, յաջողութեան ամէն գրաւական պիտի ունենանք մեր ձեռքին տակ եւ ոչինչ պիտի կրնայ դիմադրել ռուսական բանակներու յառաջխաղացման, մանաւանդ որ, եւրոպական իւրաքանչիւր երկրի մէջ աշխատանք թափուած ըլլալով, պետական իւրաքանչիւր թշնամիի բոլոր տրամադրելի ուժը եւ նիւթը ճանչցած պիտի ըլլանք:

Խենթ ըլլալու էք որ ձեզի ըրած առաջարկս մերժէք: Տեսնենք, ի՞նչ կ'որոշէք: Մէկ կողմէ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒՄ, ՉԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐ ԱՍՏԻՃԱՆ ՄԸ, ՀՈՅԱԿԱՊ ԹՈՇԱԿ ԵՒ ՃՈԽ ԿԵԱՆՔ... միւս կողմէ ՄԱՀԸ, ՄԱՀԸ ԱՌԱՆՑ ԱՒԵԼՈՐԴ ԽՕՍՔԵՐՈՒ...: 24 ժամ միջոց կուտամ ձեզի խորհելու: Վաղը, նոյն ժամուն, ձեր պատասխանին կը սպասեմ: Կը մաղթեմ որ ան փափաքներուս համապատասխանէ եթէ ոչ...

— Ի՞նչ պիտի պատահի...

— Պիտի ստիպուիմ խնդրելու Շուն-Քու-Լինէն՝ Չեկայի չինացի դահիճներուն պետէն, որ ձեզի խելք հասկցնէ...

Այս ըսելէ յետոյ, բարեւեց եւ դուրս ելաւ, մինչդեռ գրասենեակ կը մտնէին պարթեւասոֆը եւ Չորս զինուորներ, զիս բանտ առաջնորդելու համար...:

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ՊԱՅՄԱՆԱՐ

Զարմացած պիտի ըլլայի եթէ ըսէի թէ՝ կացութիւնս զիս անտարբեր կը ձգէր:

Շիտակը, անկից աւելի վատը չէր կրնար ըլլալ, որովհետեւ երբեք միտք չունէի ընդունելու Ճէրճինսքի կոչուած դժոխային արարածին առաջարկները եւ եթէ իմ անփոփոխ լաւատեսութիւնս չըլլար, ես իմ վրաս պիտի խղճայի անշուշտ...

Մի՛ կարծէք սակայն թէ ինքզինքս կը խաբէի բան յուսալով այն անբաններէն, որոնց ձեռքը ինկեր էի. գիտէի անոնց մտայնութիւնը: Գիտէի նաեւ թէ ամէն բանի կարող են անոնք եւ վատթարագոյնը տեսնելու կը պատրաստուէի...

(Շար.)

Թրգմ'. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

թիւնը այսօր 1913էն շատ աւելի է։ Ութ ժամուան դրութիւնը գործատէրերուն համար եղաւ ազդակ մը, որ զանոնք մղեց փոխելու աշխատանքի կազմակերպութիւնը իրենց հաստատութեանց մէջ։ Էսթի բամպակի հիւսուածեղէնի գործարանին մէջ 8 ժամուան աշխատանքին շնորհիւ արտադրութիւնը 100ին 11 աւելցած է։ Յաւելուածական ժամերը պէտք է ընդունուին, միայն երբ աշխատանքի արտակարգ աճում կայ։ Բոլորովին անհասկնալի է բանուորները 5 ժամէն աւելի աշխատցնել, երբ գործազրկութիւն կայ։

Հանգստեան կոչուած բանուորներու եւ գիւղացիներու դատը պաշտպանեց ընկերվարական Մասոն, որ ըսաւ.

— Այս ծեր աշխատաւորները երբ 60 տարեկան ըլլան, տարեկան 200 ֆրանք թոշակ կը ստանան. ատոր վրայ կ'աւելնայ 10 ֆր.ի նուէր մը, եթէ անոնք երեք զաւակ մեծցուցած են մինչեւ 16 տարեկանը։ Հիմա կը պահանջէին տարեկան 400 ֆրանք, ինչ որ համապատասխան է 100 ֆրանք ոսկեդրամի, զոր կը ստանային պատերազմէն առաջ։ Ասիկա շատ համեստ պահանջ մըն է։

— Անցած տարի կրկնապատկուեցաւ անոնց թոշակը, պատասխանեց Փուանքարէ, սակայն Մասոն մեզմէ կը պահանջէ 240 միլիոն, մինչ ելմտացոյցի աւելին 6 միլիոն է միայն։

Մասոն առաջարկեց գոնէ 300ֆր.տալ մինչեւ 65 տարեկանները, իսկ անկէ վերերուն 400 ֆրանք յատկացնել։ Սակայն վարչապետը տեղի չտուաւ, առարկելով որ՝

— Եթէ ելմտացոյցը բաց ունենայ, այդ աշխատաւորներու վիճակը այսօրուանէն աւելի գէշ պիտի ըլլայ։ Համայնավարները կ'ուզեն որ այդ խեղճերը դժգոհ մնան. բայց ես խօսքս անոնց չեմ ուղղեր, այլ անոնց, որոնք ազգային պարտականութեան զգացումն ունին...

Համայնավար երեսփոխանները սկսան աղմկել։ Աղմուկ եւ ժխոր։ Վարչապետը վստահութեան խնդիր յարոյց եւ ժողովը 191ի դէմ 330 ձայնով վստահութիւն յայտնեց դահլիճին։

Միսը աժանցնելու համար

Փարիզի Ոստիկանական Տեսչութիւնը ժամանակէ մը ի վեր խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնէ շահադիտութիւնը վերցնելու եւ ապրուստը աժանցնելու համար։ Նպարավաճառներէն վերջ այս անգամ ալ մսավաճառները օձիքը ձեռք տուած են եւ այսուհետեւ չպիտի կրնան շահագործել յաճախորդները։ Այսօրուընէ սկսեալ Ոստիկանական Տեսչութեան կողմէ պատրաստուած մանաւոր ցուցակներ պիտի կախուին մսավաճառի խանութներուն մէջ։ Այդ ցուցակներուն վրայ պիտի նշանակուին միսի բոլոր տեսակներուն գիները առանձին առանձին եւ մսավաճառները չպիտի կրնան աւելի բարձր գին պահանջել։

Ամէն Չորեքշաբթի ցուցակները պիտի փոխուին։

Մանուէլեսքոյի դատավարութիւնը

Պուքրէշի Պատերզմ. Ատեանին առջեւ սկսաւ դատավարութիւնը նախկին փոխ-նախարար Մանուէլեսքոյի, որ փարիզաբնակ իշխան Կարոլի կարգ մը նամակները Ռումանիա փոխադրած ատեն սահմանին վրայ ձերբակալուած էր։ Դատասրահին մէջ 110 աթոռներ կան, ուստի եւ ներկաներու թիւը սահմանափակուած է։ Մասնաւորապէս կիներուն արգիլուած է ներկայ ըլլալ։ Նոյնպէս արգիլուած է լուսանկարիչներու մուտքը։

Պատերազմական Ատեանի Նախագահն է գնդապետ Վլատէսքօ, իսկ անդամներն են երկու հազարապետ եւ երկու հարիւրապետ։ Զօրավար Փոփէսքօ կարդաց ամբաստանագիրը, որմէ վերջ պաշտպան փաստաբանները յաջողեցան յետաձգել տալ դատավարութիւնը, քանի որ 37 վկաներէն չորսը միայն ներկայ էին։ Ասկէ զատ փաստաբան Փոմփիլիօ Եուանէսքօ առարկեց թէ Պատերզմ. Ատեանը իրաւասութիւն չունի այդ դատով զբաղելու, որովհետեւ ներկայիս Ռումանիոյ մէջ պաշարման վիճակ հրատարակուիլը ապօրինի է։

Ընդհ. դատախազ գնդապետ Քարափանքա յայտարարեց թէ Պատերզմ. Ատեանը իրաւասու է՝ քանի որ Մանուէլեսքոյի դէմ եղած ամբաստանութիւնը պետութեան ապահովութեան դէմ ոճիր մըն է։

Կէս ժամ խորհրդակցութենէ վերջ 2ի դէմ 3 ձայնով դատարանը որոշեց թէ ինք իրաւասու է։

Երէկ առտուան դատավարութեան ընթացքին ութ փաստաբաններ երեք նոր պատճառներ մէջտեղ դրին դատարանին իրաւասութիւնը մերժելու համար։

Օտար թղթակիցները արտօնուած են ազատօրէն հեռագրելու եւ հեռաձայնելու, մինչ տեղական թերթերը գրաքննութեան ենթարկուած են։

Զինադադարի տօնախմբութիւնը

Երէկ Ֆրանսայի եւ դաշնակից բոլոր երկիրներու մէջ սովորական հանդիսութեամբ տօնուեցաւ Զինադադարի 9րդ. ս.ա. րեդարձը։ Փարիզի մէջ առտուան ժամը 9.30ին Շանզ'էլիզէի պողոտային վրայ հաւաքուեցան բոլոր նախկին ռազմիկներուն ընկերակցութիւնները՝ իրենց դրօշակներով եւ թափօր կազմած իրենց յարգանքի արտայայտութիւնը բերին յաղթական կամարին տակ հանգչող Անծանօթ Զինուորին։

Հանրապետութեան Նախագահը, վարչապետը, Նախարարները եւ պաշտօնական մարմինները նոյնպէս այցելեցին Անծանօթ Զինուորին։

Պատերազմիկները վեհաժողով գումարեցին Վէրսայլի մէջ։ 634 պատուիրակներ, որոնք կը ներկայացնեն Այրացաւեր Ֆրանսան։ Նիստերը փակ կը մնան ժողովուրդին առջեւ։ Կիրակի օր հանդիսաւոր ժողով մը տեղի պիտի ունենայ դղեակին եւ, Լարնջանոցին եւս բացուած հսկայ վրանի մը տակ։

Պատերազմիկներու բոլոր Միութիւնները չափազանց շահագրգռուած են «Ֆրանս. Լեգէոն» մը ստեղծելու հարցով։

Միութեան Նախագահը, Թիէրրի Սանտը, ամբողջ ուժով կ'աշխատի միացնել բոլոր Միութիւնները մէկ կազմակերպութեան մը մէջ։ Ասոր համամիտ են Անդամահատեալներու, կոյրերու եւ ուրիշ Միութիւններ։

Ամէնէն աւելի կը հակառակի Դաշնակցային Ուժերու Միութեան նախագահը, որ, յայտնելէ յետոյ թէ Ֆրանսացիները կարգապահ չեն լեգէոնական դառնալու համար, չուզեր կապել Ամերիկացիներն ու Անգլիացիները։

Առաջին ձիւնը

Հինգշաբթիէն Ուրբաթ լուսնալիք գիշերը, ինչպէս նաեւ երէկ առաւօտ ձիւնեց Փարիզի եւ մանաւանդ արուարձաններուն մէջ։

Գաւառներէն հասած լուրերուն համաձայն, խստաշունչ ձմեռ կը տիրէ ամէն կողմ։

ՄԵՐ ՊԱՐԳԵՒԸ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

Համաձայն մեր ծանօթ յայտարարութեան, ստորեւ կը նշանակենք գիրքերու ցանկը, իրենց գիներով։ Ամէն մարդ ազատ է իր ուզած հատորները ընտրելու, համաձայն իր բաժանորդագրութեան.—

1. իմ Գիրքը, Ա. Ահարոնեանի (20 ֆրանք). 2. Մանչ Աղջիկը, Վ. Մարկրիթի (20 ֆր.). 3. խորհուրդներու մեհեանը, Յ. Օշականի (20 ֆր.). 4. Ծապլվար, Եր. Օտեանի (7 ֆր.). 5. Մեր խաչը, Տոքթ. Ս. Սաղբիի (8 ֆր.). 6. Մահացու Սէրը, Մ. Կորքիի (3 ֆր.). 7. Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը (3 ֆր.). 8. Հաֆըզի քառեակները (3 ֆր.). 9. Ֆոմա Կորտիէվ, Մ. Կորքիի (15 ֆր.). 10. Մեր Անկախութիւնը, Լ. Շանթի (15 ֆր.). 11. ընկեր Շահազար, Ն. Պէշիկթաշլեանի (5 ֆր.). 12. Երկու Ամիս Բոլշեւիկեան Բանտում, Բ. Իշխանեանի (13 ֆր.). 13. Սուլամիթ, Ա. Կուպրինի (6 ֆր.). 14. Կրացիէլլա, Լամարթինի (8 ֆր.). 15. Ոսկի Աքաղաղ, Րաֆֆիի (10 ֆր.). 16. Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր, Տոքթ. Սեւակի (10 ֆր.). 17. Ազգային Բարերար, Եր. Օտեանի (4 ֆր.). 18. Աղա Նազար, Ի. Սահակեանի (3 ֆր.). 19. Ալպոմ Հէքեաթներու, Շ. Նարդունիի (3 ֆր.). 20. Պատմատանական խորհուրդ, Եր. Օտեանի (10 ֆր.). 21. Ի՞նչ պատմեց Թրէքոնէմը կամ Սիփիլիս, Տոքթ. Գրիգորեանի (6 ֆր.). 22. Էջեր իմ Օրագրէն, Գ. Զօհրապի (6 ֆր.). 23. «Փետրուար 18» (5 ֆր.). 24. Ֆրանսական Զրուցատրութիւն (15 ֆր.). 25. Ջարթիր Աստուած, Ա. Ահարոնեանի (2 ֆր.). 26 Ինքնուսուցիչ Ֆրանսերէն լեզուի, Դաւիթ-Բէկի (10 ֆր.). 27. Կոյսի մը Օրագիրը, Թարգմ.՝ Վ. Սեւունի (5 ֆր.)։

„ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ„Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 84 Րիւ Շափ «Պօն Թէաթր»ի սրահին մէջ։

Բանախօսութիւն, խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, նուագ եւն.։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՍԷՆ ՏԸՆԻԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Սէն-Տընիի մայր եկեղեցիին մէջ, ուր կը գտնուի Լեւոն Ե. Լուսինեանի տապանաքարը, հանդիսաւոր եռաձայն պատարագ պիտի մատուցանէ գերապայծառ Գրիգոր եպս. Պահապանեան, հայ նահատակներու յիշատակին։

Այս առթիւ պիտի խօսի Chanoine Cordonnier։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Թրամուէյ թիւ 9 եւ թիւ 52, կառախումբ կառ տիւ Նորէն։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔԸ ԱՆԿԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վաղը Կիր. գիշեր ժամը 8.30ին, Enghienի Salle des Fêtesի մէջ կը ներկայացնէ՝ ԺԱՆ ԷՔԱՌԻ ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՐԸ (4 արար)

Կը մասնակցին՝ Տիկիններ Ս. Յ. Ալիքսանեան, Ս. Նշանեան, Օր. Անահիտ եւ Գ. Փափազեան։ Պ. Փ. Ե. Թօլաեան, Տ. Նշանեան, Վ. Սվաճեան, Ա. Գմբէթեան եւն.։

ԳԻՆԵՐԸ 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը այժմէն կարելի է հայթայթել Պ. Հ. Ջահրէճեանէ։

Յաջորդ ներկայացումը՝ Փարիզ՝ Ալպէր Ա. Թատրոնը, 26 Նոյ. Շաբաթ գիշեր։

ԾԱՆ.— Մասնաւոր կարգադրութեամբ յետ այսու Տրամաթիքի բոլոր ներկայացումներուն իւրաքանչիւր մուտքի տոմսին վրայ կէս ֆրանք պիտի յատկացուի Փարիզի Հայ Աղքատախնամին։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շավիլ-Վիրօֆլէի մ.ճղ.ին կողմէ վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

Maison des Enfants, Ave. des Combattants, Viroflay

Կը մասնակցին ՍԻՓՕՆ երկսեռ երգչախումբը և հայ և օտար արուեստագէտներ, կովկասեան եւ հայկական պարեր, նուագ, մեներգ եւ արտասանութիւն։ Կը մասնակցի Թառիստ Աբգար Սայաթ Նովայի հագուստով։

Հայ սկաուտներ պիտի սպասեն կայարաններու։

Թռամուէյ թիւ 1. իջնել Aux Arcades, Viroflay, շոգեկառք առնել Montparnasse, Invalides եւ St. Lazareէն, իջնել Viroflay։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. կրասի եւ Քանի երկու խումբերու խառն ժողովը վաղը կիր. ժամը 3ին Լապատիի մէջ։

Հ. Յ. Դ. Ալֆօրվիլի Սարգիս Մինասեան Ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, պիւռօ տը Թապայի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

Լիոնի Խարբերդի եւ Ցար. Գաւառ. Հայրենկց. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 262 Րիւ Տիւկէքլէն, Դաշնակցութեան գրադարանը։

Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ նոր վարչական ընտրութիւն։ Բուէարկութեան պիտի կրնան մասնակցիլ նախկին անդամներէն անոնք որոնք իրենց յետնեալ ամսավճարները նոյն օրը կը փակեն։

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայրենացական միութեան ժողովը վաղը կիրակի ժամը 3ին 10 Rue Rampal.

Ամսոյս 26ին Շաբաթ երեկոյ գեղարուեստական երեկոյթ, 120 Bld. de Belleville. մանրամասնութիւնները շուտով։

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Ուս. միութեան ընդհ. ժողովը 15 Նոյ. Կշ. երեկոյ ժամը 8ին Sociétés Savantesի սրահին մէջ, 28R. Serpente. (Salle G.)։ Օրակարգ՝ 1. վարչութեան տեղեկատուութիւն. 2. Նոր վարչութեան ընտրութիւն, եւն.։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ *ալրերու համագումարներու համար վարժ դերձակուհի մը։ Դիմել՝ Ա. Սարգիսեանի.* 12 Place de la Chapelle. *մէթրօ* Chapelle.

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԻ ԱՌԹԻՒ

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ՄՕՏԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ, ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՅՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՓԱԿԵԼ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

Այդ օրը կը փակուի *օրաթերթ* «Յառաջ»ի առաջին տարին։ *Մինչդեռ բաժանորդներ կան որ տակաւին պարտք ունին երկօրեայ* «Յառաջ»էն։

1928 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԻՆ, ԱՆԽՏԻՐ ՊԻՏԻ ԴԱԴԱՐԵՑՆԵՆՔ ԱՆՎՃԱՐ ՄՆԱՑԱԾ ԹԵՐԹԵՐԸ, մինչեւ նոյն ատեն հետապնդելով պահանջներու գանձումը։

Կ'ուզենք հաւատալ թէ, այս յայտարարութենէն յետոյ, բոլոր մոռցուած կամ ձգձգուած հաշիւները փակուելով, հարկ չպիտի մնայ անախորժ կարգադրութիւններ ընել ո՛եւէ բաժանորդի հանդէպ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

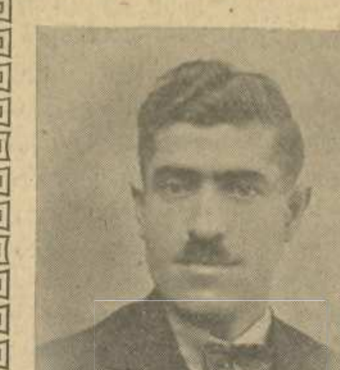

ԲԱՆՈՒՈՐ ԵՒ ՈՒՏԻ ՌԵՍՈՒՐԱՆ
ՅԱԿՈԲ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ
56, Rue Julien Lacroix
PARIS (20e)
Métro: BELLEVILLE

Փափաքողներուն կուտայ տիւմթէքի դասեր իր երաժշտանոցին մէջ։ Փէշրէվ, սազ սէմայիսի եւ շարքիներ՝ աւանդէ ընթացիկ եղանակներով։

Կը ծախէ՝ աժան գիներով՝ քանոն, ուտ, թել եւ մըզրապ։

ԱՄԷՆԷՆ ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՄԷՆԷՆ ԼԱՒԸ

Եթէ կ'ուզէք ունենալ վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ, տոկուն եւ խնամուած աշխատանքով, դիմեցէք երեսուն տարուան փորձառութիւն ունեցող՝

Դերձակ ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆԻ

140 Avd. Pasteur, Bagnolet, մէթրօ: Porte des Lilas

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ և ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ

Բոլորդ ալ գիտէք որ պանիր կայ, պանի՛ր ալ կայ։ Այսինքն մէկը անուանով պանիր, իսկ միւսն ալ՝ համով ու հոտով, առատ իւղով եւ ոչխարի կաթով պատրաստուած, որը ճաշակելու համար դիմեցէ՛ք՝

ՎԱՀՐԱՄ ՃԷՆԱՁԵԱՆԻ

ՍԷՆ-ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

1bis Rue Hautefeuille -:- PARIS (6e)

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Cartes d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար։ դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13–20, կիրակի ամբողջ օրը։

դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի

69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck

Autobus; AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9–12։

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

1.50 ՖՐԱՆՔ ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք

ՉԱՐԼՍԹՕՆ

1.50 ՖՐԱՆՔ ՁՍՊԱՌԱԾ

ՔՐՔՋԱԼԻՐ ԶՈՒԻԵՇՏԸ

Կը ղրկուի նաեւ մէկուկէս ֆրանքի դրոշմաթուղթի փոխարէն։

գրեցէ՛ք Vahram Sévouni, 5 Av. Quihou, St. Mandé, (Seine)

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

«ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ եւ ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ»

Շատ մը բացատրական նկարներով զարդարուած եւ ԱՄԷՆՈՒՆ հասկնալի լեզուով գրուած է։

Գնողները շատ գոհ են, եւ այս մասին շնորհաւորական նամակներ ստացուած են։

Գին 10 ֆր., արտ. 75 սէնթ։ փնտռեցէ՛ք ամէն տեղ։

Գրավաճառներուն փոխացուցիչ գեղչ։

Դիմել՝ GUIRAGOS MOMDJIANի, 48 Boîte Postale, St. Chamond (Loire), France.

ԱՄԷՆՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքապետարանի Ամուսնութեան եւ հպատակութեան վերաբերեալ օրէնքներու փոխուելուն պատճառաւ, դժուարութիւններու չհանդիպելու համար, դիմեցէք երդուեալ թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois, Marseille.

1. Ամուսնութեան *թուղթի բոլոր գործողութիւնները, արագ և խղճմտօրէն։*

2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ եւ արագ։

3. Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.

4. Ծննդեան թուղթերու եւ մահուան թուղթերու թարգմանութեան։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Անմիջապէս ծախու է մեկնումի առթիւ 8 սենեակ, 2 խոհանոց 400 մեթր քառ. պարտէզ եւ խանութ մը, գեղեցիկ դիրք, մաքուր օդ եւ ջուր։ Դիմել՝ Մարսէյլ Սէն-Լու կրանի Փէն, հայկական թաղը՝ Մարտիրոս Ալեանաքեանի։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԹԷՈԴԻԿԻ 1928Ի „ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ„

Կուռ բովանդակութիւն, մանրատառ 656 էջ, շքեղ տպագրութեամբ ու լուսատիպ եւ գունագեղ պատկերներով։ Գեղեցկագոյն նուէրը կաղանդի առթիւ։ Գին՝ 50 ֆրանք։

Դիմել՝ հեղինակին. 208bis Rue Lafayette.

ՍԱԿԱՐԱՆԸ գոց էր երէկ Զինադադարի տօնին առթիւ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ

Ծախու է 200 մեդր հող Փարիզի դուռէն 10 վայրկեան հեռու, օդասուն դիրքի վրայ։ Մեկնումի պատճառով կը ծախուի իրական գինէն շատ պակաս արժէքով։ Դիմել՝ խմբագրատուն։

ԱՉՔԻ եւ ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՏՕՔ. ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ

Chaville (S. O.) 19bis Rue Anatole France, Villa Félix. Ամէն օր ժամը 10-12 առ. ժամը 7—8 երեկոները։

Paris, 29 Place des Fêtes Polyclinique երեքշ. Հինգշ. Շաբաթ ժամը 4—6։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շ.	40շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տ.	10տ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927
13 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 492
ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐԻ ԽՕՍՔ

ԹՐՔԱՑՄԱՆ ԹԱՓԱԽԸ

Ծանրակշիռ է Պոլսոյ թերթերուն այսօրուան լուրը:

Միլլի կառավարութիւնը, միշտ հետեւողական եւ հաւատարիմ իր սկզբունքներուն, նոր կարգադրութիւն մը բրած է, ոչ-Թուրքերու թրքացումը փութացնելու համար:

Այսուհետեւ, փոքրամասնութեանց դպրոցներուն մէջ, պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասերը պիտի աւանդուին Թուրքերէն, եւ Թուրք ուսուցիչներու կողմէ:

Թէեւ որոշումը կ'ըսէ թէ ոչ-Թուրք ուսուցիչներու համար արտօնութիւն պիտի տրուի: Բայց այդ կէտը այնպիսի ...երկամ մըն է, որ միամիտները միայն կրնայ խաբել: Եւ յետոյ, կացութիւնը չի փոխուիր, եթէ Մէհմէտին տեղ Միհրան ... դասաւանդէ, լեզուն Թուրքերէն ըլլալու պայմանով:

Զարմանալի չէ որ Պատրիարքարանը իրար անցած է եւ ...երկացութիւններ կը կատարէ:

Անճար քաշքշուք մը, որ չի կրնար բարեփոխել կացութիւնը: Էնկիւրի այս կարգի որոշումները կուտայ բոլորովին ինքն ...գլխուն, առանց նկատի առնելու փոքրամասնութեանց իրաւունք, Պատրիարքարան, նոյն իսկ Ազգերու Դաշնակցութիւն, ...համապատասխան դաշնագիրներու գործադրութեան հսկելու պաշտօն ունի, բայց ոչ իսկ պարտականութիւն կը սեպէ բացատրութիւն պահանջել այսպիսի կամայականութեանց համար:

Ուրեմն, անհաւասիկ օրէնքի մը, նոր կարկանդումի մը կը ...նգի Թուրք թերթերու հանած աղմուկը՝ ոչ-Թուրքերու ...ղուած «առանձնաշնորհ»ներուն դէմ:

Տակաւին վերջերս, Հրեաներուն դէմ սարքուած հալածանքին առթիւ, Թուրք թերթ մը գրել կուտար.

— «Միջոցներ գտնենք Թուրքին լեզուն, Թուրքին նկարագիրը, ...րքին ցեղային յատկութիւնը ներարկելու ոչ միայն Թուրք ...ածներուն, այլ ոչ-Թուրք ծնածներուն ալ, որոնք Թուրքեր ...ն: Դպրոցի ծրագիրները ըստ այնմ պատրաստենք: 5—6 տարեկան ...ները պարտադիր կերպով պէտք է մանկապարտէզ դրկել, ...ղէ ելլողներն ալ նախակրթարաններուն գիրկը նետել, եւ այսպէսով, 30 տարուան մէջ, որ ազգերու կեանքին մէջ մէկ վայրկեան ըսել է, պէտք է ընդհանրացնել Թրքութիւնը, Թրքական ...նկարագիրն ու յատկանիշը» (Վագըթ):

Նոր չէ այս եղանակը: Միլլի յաղթանակէն ի վեր, ամբողջ ...րք մամուլը եւ մտաւորականութիւնը կը թունաւորեն միտքերը, եւ կը պահանջեն մինչեւ անգամ փակել ոչ-Թուրք ...պրոցները:

Կառավարութիւնը, որ բուն դրդիչն է այս պայքարին, այս ...ով կը հասունցնէ իր թաքուն ծրագիրները, եւ պարբերաբար ...ձառումներ, կաշկանդումներ կը հաստատէ, իբրեւ թէ հանրային կարծիքը գոհացնելու համար:

Այսպէս է որ, 1923ին, որոշեց Թուրք ուսուցիչներ տեղաւորել ոչ-Թուրք դպրոցներու մէջ, ծախքն ալ անոնց շալակին ...նցնելով: Հայկական դպրոցներ եղան որ մինչեւ երկու-երեք Թուրք ուսուցիչներ ընդունելու հարկադրուեցան, ժամական 75 ...150 դրուշ վճարով, Թուրքերէն, Թուրքիոյ պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն սորվեցնելու համար: Եթէ ամսեգլխուն կանոնաւորապէս չվճարուի Թուրք ուսուցչին թոշակը, դպրոցը ...փակուի, իսկ հայ ուսուցիչը կրնայ ամիսներով սպասել, 30-40 ոսկի թոշակի մը համար:

Այս կարգադրութիւններուն ոչ Ուսումն. Խորհուրդը կրնայ ...առնուիլ, եւ ոչ ալ Թաղ. Խորհուրդ կամ Հոգաբարձութիւն: ...նք շատ-շատ կրնան դպրոցին պատերը կամ ապակիները ...որոգել: Ամէն ինչ ենթարկուած է կրթական տեսչութեան, որ ...ր հրահանգները կ'առնէ ուղղակի Էնկիւրիէն, եւ կրնայ ուզած ...ատենը դպրոց մտնել եւ հրամաններ արձակել:

Աստիճանաբար, բայց միշտ հետեւողական, հիմա կ'առնեն ...երկրորդ քայլը,— ընդհանուր պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասերն ալ պիտի աւանդուին Թուրքերէն, եւ Թուրքերու ձեռքով:

Աւելորդ է բացատրել այս որոշման բարոյական եւ նիւթական հետեւանքները:

Հարկ պիտի ըլլայ նորէն Թուրք ուսուցիչներ տեղաւորել ոչ-Թուրք դպրոցներու մէջ, լեցուն թոշակներով եւ ամսեգլխուն անվրէպ վճարելու պայմանով:

Ուրիշ խօսքով, ոչ միայն ոչ-Թուրք ուսուցիչներ պիտի արձակուին, այլեւ պիտի ծանրաբեռնուի դպրոցներու խարխուլ պիւտճէն, եւ շատեր չդիմանալով պիտի փակուին:

Էնկիւրիի ուզածն ալ ա՛յդ է,— հրապարակէն քշել ինչ որ «Թուրք օղլու Թուրք» չէ, անշուշտ ոչ Եէնիչէրիներուն պէս, այլ խաղաղօրէն, «քաղաքակրթական» միջոցներով, ինչպէս կը յանձնարարէր «Վագըթ»:

Եւ այս բոլորը՝ նախակրթարաններու համար: Միջնակարգ վարժարաններու համար յառաջիկային որոշում պիտի տան:

Կարելի է հասկնալ այդ որոշման էութիւնը, երբ ըսենք թէ թրքացման քարոզիչները շատ աւելի աններող են միջնակարգ վարժարաններուն համար, եւ բոլորովին աւելորդ կը նկատեն զանոնք, մեծագոյն շնորհը նկատելով նախակրթարանը:

Անարգել կը հոսի թրքացման թարախը, Թուրքիոյ մէջ, ոչ-Թուրքերու գլխուն...

Իսկ անոնք որ դաշնագիրներ ստորագրեցին փոքրամասնութեանց համար, քարիւղի հոտէն գլուխ առած չունին, կարմիր Մոսկուան ալ միասին:

Շ.

ԹՐՔԱՑՈՒՄԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԽՍՏԱՆԱՅ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆ ԱԼ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

Պոլսոյ կրթական տնօրէն Էսատ պէյ հետեւեալ շրջաբերականը ուղղած է ոչ-իսլամ եւ օտար վարժարաններու տնօրէնութիւններուն.—

Օտար վարժարան յաճախող թրքահպատակ աշակերտները այսուհետեւ Թուրքերէնով եւ Թուրք ուսուցիչներու կողմէ պիտի առնեն իրենց պատմութեան, աշխարհագրութեան եւ քաղաքացիական կրթութեան բոլոր դասերը՝ համաձայն Թրք. դպրոցներու ծրագրին: Այդ դպրոցները յաճախող օտարահպատակ աշակերտներուն համար կարելի է գործածել իրենց լեզուով գրուած պատմութեան եւ աշխարհագրութեան գրքերը, որոնք պիտի կարդացուին դպրոցին ոչ-Թուրք ուսուցիչներուն կողմէ:

Փոքրամասնութեանց դպրոցներուն մէջ, պատմութեան, աշխարհագրութեան եւ քաղաքացիական կրթութեան դասերը պիտի աւանդուին Թուրքերէն լեզուով, Թուրք ուսուցիչներու կողմէ եւ համաձայն՝ պաշտօնական նախակրթարաններու ծրագրին: *Ասկէ զատ, բացարձակապէս արգիլուած է ձեռնհաս Թուրք ուսուցիչներէն զատ ուրիշներու յանձնել աշխարհագրութեան, պատմութեան եւ քաղաքացիական կրթութեան դասերը այն Թուրք աշակերտներուն, որոնք օտար վարժարան կը յաճախեն:*

Այս հրամանին համաձայն, այս շաբթուընէ սկսեալ.

1.— Բացի ձեռնհաս Թուրք ուսուցիչներու կողմէ աւանդուած աշխարհագրութեան, պատմութեան եւ քաղաքացիական կրթութեան դասերէն, թոյլ չպիտի տրուի որ շարունակուին վերոյիշեալ դասերուն աւանդումը այն Թուրք ուսանողներուն, որոնք օտար նախակրթարաններ կը յաճախեն.

2.— Փոքրամասնութեանց նախակրթարաններուն մէջ պատմութեան, աշխարհագրութեան եւ քաղաքացիական կրթութեան դասերը պիտի աւանդուին միմիայն Թուրք ուսուցիչներու կողմէ եւ Թուրքերէն լեզուով.

3.— Համաձայն ծրագրի, արտօնութիւն պիտի տրուի որ պատմութիւն, աշխարհագրութիւն եւ քաղաքացիական՝ կրթութիւն աւանդեն այն ոչ-Թուրք ուսուցիչները, որոնք կ'ուզեն ստանձնել այդ դասերը:

4.— Օտար եւ փոքրամասնութեանց դպրոցներու առաջին դասարաններուն մէջ Թուրքիոյ աշխարհագրութեան եւ պատմութեան յատկացուած վեց պահերու ընթացքին պիտի աւանդուին պատմութեան, աշխարհագրութեան եւ հայրենագիտութեան (*եուրտ պիլկիսի*) դասերը, համաձայն պաշտօնական նախակրթարաններու մէջ գործադրուած ծրագրին.

5.— Թուրք ուսուցիչներու դասաւանդութեան ատեն պէտք է տիրապետէ Թուրքերէնի մէջ տկար դասարաններու աստիճանին իջնելու եւ աշակերտին շահեր ապահովելու ոգին.

6.— Միջնակարգ դասարաններու համար, առաջիկայ տարուան սկիզբը հարկ եղած հրահանգը պիտի ղրկուի:

Կրթական տնօրէնութեան փաստաթուղթ մը պիտի ղրկուի՝ յայտնելով թէ նախակրթարաններուն մէջ սկսուած է նոյնութեամբ գործադրուիլ ներկայ շրջաբերականը:

**** Նկատի առնելով խնդրին կենսական կարեւորութիւնը, Պատր. Ժողովը զբաղած է այս նոր կարգադրութեամբ եւ ի հարկին խորհրդակցական լայն ժողով մը պիտի գումարուի, նկատելով որ նոր որոշումին գործադրութիւնը կապուած է նիւթական եւ վարչական բազմաթիւ դժուարութեանց, եթէ ոչ անկարելիութեանց հետ:*

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

«Ազգամ»ի խմբագրապետ եւ երեսփոխան Նէճմէտտին Սատըգ պէյ կը գրէ.—

Ինչպէս Ըսմէթ փաշա որոշակի բացատրեց Խալքի համաժողովին եւ Ազգ. Ժողովին առջեւ, Արեւելեան նահանգներուն մէջ կայ շրջանակ մը ուր կառավարութիւնը ստիպուած է օրէնքին ենթարկել կարգ մը սանձարձակ ուժեր, որոնք երեւան կուգան երբեմն յետադիմութեան ձեւին տակ, երբեմն ապստամբութեան, երբեմն ալ աւազակութեան:

Արեւելեան նահանգներու խնդիրը նոր չէ, այլ օսմ. կայսրութենէն մնացած ժառանգ մը: Նոյն իսկ այսօրուան կացութիւնը մէկ արտայայտութիւնն է այն անբնական կացութեան, զոր հին կառավարութիւնները անզաղփ սուր ձեւի մը վերածեցին:

Ամբողջովին միջնադարեան հաստատութիւններ կը տիրեն Արեւելեան նահանգներու մէկ մասին մէջ. ո՛չ միայն հանրապետական օրէնքները, այլ Սահմանադրութեան եւ նոյնիսկ Թանզիմաթի շրջանի օրէնքները մուտք չեն գործած հոն: Այդ կողմերը գացող կուսակալները եւ գատաւորները չեն կրնար պաշտօնավարել, առանց բռնապետներու (միւթէկալլիպէ) կամքին ենթարկուելու. կառավարութիւն բռնած ուժը ամբողջովին անուանական է հոն, եւ միայն չէյխի մը կամ պեկի մը մասնաւոր շահերուն ծառայելով կրնայ կանգուն մնալ:

Ըսմէթ փաշայի դարմանը, այս տեսակէտէն դատելով կարգ մը տեղերու մէջ տեղի ունեցած հրոսակային դէպքերը, զսպիչ միջոցներ պիտի գտնէ: Ասոր համար, մէկ կողմէ զինուորական ձեռնարկներ պիտի կատարէ, որպէսզի աւազակները չկարենան ապաստան գտնել հարեւան երկիրներուն մէջ: Միւս կողմէ, պիտի շարունակէ զսպումը:

Անտարակոյս, կարելի չէ մէկ օրէն միւսը բուժել քրոնիկ դարձած հիւանդութիւն մը: Վարչական քանի մը միջոց չեն բաւեր, ջնջելու համար դարերէ ի վեր արմատացած սովորութիւնները: Բուն դարմանը սա է.— Երկաթուղին երկարել մինչեւ այդ տեղերը, եւ մանաւանդ թափուր շրջանները բնակչութեամբ լեցնել ու վերջ տալ աշիրէթական կեանքին: Միջնադարեան մտայնութիւնն ու հաստատութիւնները կրնան վերջ գտնել բնակչութեան խառնուրդներով եւ փոխադրական միջոցներու կանոնաւորութեամբ: Իսկ ատոնք շատ ժամանակի եւ դրամի կը կարօտին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Խստութիւն ընդդիմադիրներուն դէմ

Խորհրդային Միութեան Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն հետեւեալ շրջաբերականը ուղղած է կուսակցական բոլոր մարմիններուն.—

Ընդդիմադիրները չարաչար պարտուեցան կուսակցական կազմակերպութեանց մէջ: Կուսակցութիւնը իր ամբողջութեան մէջ ու մանաւանդ բանուորական բջիջները բացէ իբաց եւ վերջնապէս բաժնուեցան ընդդիմադիրներէն՝ զանոնք կզգիացնելով իբրեւ հակակուսակցական եւ հերձուածող:

«Իրենց կզգիացումը տեսնելով, ընդդիմադիր պետերը կը մտնեն մենշեւիկեան նոր ճամբու մը մէջ: Կը խզեն գիրենք կուսակցութեան միացնող վերջին կապերը եւ կը սկսին կուսակցութենէն դուրս ոչ-պրոլետարական ուժերու աջակցութեան դիմել: Հոկտեմբերի Յեղափոխութեան տարեդարձին օրը Մոսկուայի եւ Լէնինկրատի փողոցներուն մէջ Թրոցքիի, Զինովիէվի, Քամէնէֆի, Սմիլկայի եւ ուրիշներու հակախորհրդային արարքները, Մոսկուայի արհեստագիտական բարձրագոյն վարժարանի ամփիթատրոնին բռնի գրաւումը՝ կուսակցութեան դէմ ապօրէն հաւաքոյթ մը կազմակերպելու համար հոն, ընդդիմադիրներու կազմակերպած ապօրէն ժողովներուն մէջ կուսակցութեան անդամներուն դէմ գործ դրուած բռնի միջոցները, եւ վերջին օրերս արձանագրուած ուրիշ դէպքեր ցոյց կուտան թէ ընդդիմադիրները կուսակցութեան ծոցին մէջ պարտութիւն մը կրած եւ Նոյեմբեր 7ի ցոյցերուն ընթացքին ամբողջ բանուոր դասակարգին առջեւ վարկաբեկուած ըլլալով, կը սկսին իրենց շուրջ հաւաքել բանուոր դասակարգին թշնամի ուժերը եւ հակախորհրդային նոր գործողութիւններ կը պատրաստեն:

«Նկատելով որ ընդդիմադիրներուն, մանաւանդ անոնց վարիչներուն կողմէ այսպիսի ընթացք մը բացարձակապէս անընդունելի է եւ կարելի չէ հաշտեցնել կուսակցութեան անդամի հանգամանքին հետ, կեդր. կոմիտէն անհրաժեշտ նկատեց ընդդիմադիրներու վերջին հակակուսակցական արարքները Վերստուգիչ կեդր. Յանձնաժողովի քննութեան ենթարկել:

«Կեդրոնական կոմիտէն որոշեց հրաւիրել բոլոր կուսակցական մարմինները՝ հետեւիլ ստորեւ տրուած հրահանգներուն՝ կուսակցութեան ծոցին մէջ պահելու համար Լէնինեան գիծը.

«1.— Խիստ միջոցներ ձեռք պէտք է առնել, թոյլ չտալու համար, որ ընդդիմադիրները կուսակցութեան ծոցին մէջ փոխադրեն վէճը:

«2.— Կուսակցութեան բոլոր անդամներուն կողմէ կուսակցութենէն դուրս շրջանակներու մէջ խօսուած ճառերը պէտք է վերաբերին կուսակցութեան քաղաքականութեան պարզաբանումին ու պաշտպանութեան: Հրապարակային ժողովներուն մէջ կուսակցութեան քաղաքականութեան դէմ յարձակող ընդդիմադիրները անմիջապէս պէտք է վտարուին:

«3.— Պէտք չէ թոյլ տալ, որ ընդդիմադիրները ապօրէն հաւաքոյթներ գումարեն. իսկ եթէ հակառակ մարմիններու արգելքին գումարեն, պէտք է լուծել զանոնք կուսակցական եւ բանուորական ուժերով»:

**** Պերլինէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Թրոցքիի, Զինովիէվի եւ ընկերներուն ձերբակալութիւնը քանի մը օրուան խնդիր է:*

Յունաստան կը հալածէ պոլշեւիկները

Պալքանեան գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ հելլէն կառավարութիւնը խստիւ կը հալածէ պոլշեւիկները: Յունաստանի համայնավար կուսակցութիւնը ութ երեսփոխան ունի Աթէնքի խորհրդարանին մէջ, ու շատ զօրաւոր է Սելանիկի մէջ: Հելլէն կառավարութիւնը կը մտածէ ո՛չ միայն օրէնքէ դուրս յայտարարել համայնավար կուսակցութիւնը, այլեւ լուծել բանուորական սէնտիքաները, արգիլել նոր արհեստակցական միութեանց կազմութիւնը, փոխել համալսարանի ծրագիրները՝ ուսանողները ճնշելու համար, եւ ջնջել մամուլի ազատութիւնը:

Մէկ խօսքով, կ'ըսէ Գործակալութիւնը, համայնավարութեան դէմ կռուելու պատրուակին տակ, կ'ուզեն Յունաստանի մէջ ալ հաստատել ֆաշիստական օրէնք մը, նման պուլկար պետական պաշտպանութեան օրէնքին կամ Եուկոսլաւ «Օպզնանա»յի: Ռամկավար նախարար Փափանասթազիու եւ չափաւոր արքայական Մէթաքսասի բարեկամները հակառակ են այս խստութեանց:

«Հանրային կարծիքը պատրաստելու համար կը շահագործեն ծովակալ Քոնտուրիոթիսի դէմ գործուած մահափորձը Զաֆիրոս Կուսիոսի կողմէ, որ ո՛չ մէկ կուսակցութեան կը պատկանի: Բողոքի միթինկներ տեղի կ'ունենան հակաբանուորական այս օրէնքին դէմ», կը վերջացնէ Գործակալութիւնը:

Ֆրանքեւսերպ դաշնագրին շուրջ

Ինչպէս գրեցինք, Ուրբաթ օր կնքուեցաւ ֆրանքեւսերպ բարեկամական դաշնագիրը: Արտաքին Նախարարութիւնը այս առթիւ հրատարակեց զեկոյց մը, որուն մէջ կ'ըսէ թէ Պրիան եւ Մարինքովիչ նկատեցին իրենց կառավարութեանց տեսակէտներու համանմանութիւնը այն բոլոր խնդիրներուն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՃԻՆԿԻԶ ԽԱՆԻ ԹՈՌՆԵՐԸ

Թուրքիան աններող եւ ամբարտաւան է ոչ միայն իր սահմաններուն մէջ ապրող ժողովուրդներու, այլ եւ սահմաններէն դուրս գտնուող հարեւան ժողովուրդներու հանդէպ։

Պարսկաստանը, որ իր աշխարհագրական դիրքով, իր տնտեսական-քաղաքական շահերու թելադրանքով եւ մանաւանդ պարսիկ ժողովուրդի խաղաղասէր խառնուածքով վերջին դարերու ընթացքին միշտ խուսափած է իր եւ հարեւաններու հետ ամենաթեթեւ անախորժութեան հաւանականութենէն անգամ, քանի-քանի անգամներ ենթարկուեցաւ իր կռուարար հարեւանին անտեղի յարձակումներուն։ Աւելի յաճախ Թուրքիան դրդեց սահմանակից շրջաններուն մէջ ապրող աշիրէթները՝ անցնիլ պարսկական սահմանը, նեղել խաղաղ բնակչութիւնը, թալանել եւ կոտորել, իր այս կամ այն քաղաքական-տնտեսական պահանջը դիւանագիտական ճանապարհով ձեռք բերելու համար։ Վերջին տասնամեակներու սահմանային վէճերը Թուրքիոյ ապօրինի ոտնձգութիւններով՝ դեռ թարմ են բոլորի յիշողութեան մէջ։ Պակաս չեն եղած նաեւ աննախընթաց բռնութիւններն ու ճնշումները Պոլսոյ եւ տաճկական ուրիշ քաղաքներու մէջ ապրող պարսիկ վաճառականներու դէմ։ Չեմ յիշեր հպատակութեան խնդրի շուրջ ստեղծուած կամայականութիւնները, որոնք շատ եռանդ ստանել տուին պարսիկ խաղաղասէր դիւանագէտներուն։

Այս Թուրք մամուլի ծանօթ անվայել յարձակումները ոչ միայն Պարսկաստանի հանդէպ, այլ եւ ուղղուած պարսիկ յատենի գրական մեծութիւններու դէմ։ Թուրք ազգայնական կիրքը անգամ 8 դար առաջ դմայլելի քառեակներ երգող պարսիկ բանաստեղծին հայհոյեց։ Ինչո՞ւ։ Հարցում մը որուն պատասխանը Ճինկիզ Խանի թոռներէն պէտք է պահանջել։

Այս բոլորէն յետոյ, բնական է այն ուժեղ հակակրանքը, շատ անգամ ատելութիւնը, որ կը տիրէ Պարսիկներու մէջ Թուրքերու հանդէպ։ Նոյն իսկ տգէտ, մոլեռանդ շիա պարսիկը, սիւննի Թուրքը կը համարէ ոչ-միւսլիման։ Ան Հրեայի, Հայու եւ իր մէջ գոյութիւն ունեցող անջրպետը իր սրբազան Ղուրանի տեւէ այէթով կրնայ լեցնել, բայց չի կրնար գտնել նոյն Ղուրանին մէջ այէթ մը որով համոզուի, թէ Թուրքն ալ միւսլիման է։ Այդքան ամուր է եւ խորացած իր համոզումը, որ երկար դարերու ծանրութիւն ունի իր վրայ։ Առասպել չէ այն կարծիքը, թէ սիւննի սպաննող պարսիկը արքայութեան կ'արժանանայ։

Ահա թէ ի՞նչ արդիւնք է տուեր բարբարոս հարեւանի դարերու թունոտ քաղաքականութիւնը մեր երկրին մէջ։

Պատմութիւնը լաւագոյն դատաւորն է, կ'ըսեն, բայց ոչ Թուրքին համար, հոգ չէ թէ եւրոպական գլխարկի տակ։ Եւ ահա պատմութեան դասերը անտես կ'առնէ նաեւ մեր օրերու արտաքնապէս եւրոպականացած Թուրքը։

Քէմալի Թէհրան նստող գործակատարը Սեպտեմբեր 5ին պաշտօնական գրութեամբ մը Պարսկաստանի արտաքին նախարարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ քրտական խնդրի վրայ եւ կը պահանջէ Թուրքիայէն դէպի Պարսկաստան խուսափող Քիւրտերը իր սահմաններէն ներս չընդունիլ, եւ աջակցիլ իրեն, որպէս զի Թուրքիա կարենայ իր նպատակին հասնիլ։

Նախարարութիւնը ի պատասխան թրքական այդ դիմումին, Սեպտեմբեր 11ին եւ 27ին երկու նամակներով կը յայտնէ Թուրք դեսպանատան, թէ ուղելով ամրացնել Թուրք-պարսկական բարեկամութեան հիմքերը, միջոցներ է ձեռք առած պարսկական Քիւրտերուն արգիլելու տաճկական Քիւրտերուն օգնութեան երթալ, ինչպէս եւ արգիլել Թուրքիոյ սահմանն անցնող Քիւրտերու՝ կրկին վերադարձը, պայմանաւ, որ Թուրք կառավարութիւնը՝ 1) կարգադրէ սահմանային վէճերը, որոնք Թուրքիոյ կողմէ կը ստեղծուին. 2) դադրեցնէ թրքական սահմանապահ պաշտօնեաներու եւ Թուրք զինուած ուժերու ոտնձգութիւնները բացարձակօրէն Պարսկաստանին պատկանող հողամասերու հանդէպ. 3) լուծէ սահմանային խնդիրը. 4) արգիլէ Թուրքիոյ աւազակային խումբերու յարձակումները պարսկական հողամասերուն վրայ։

Այս իրաւացի պայմանները մերժելու կամ ընդունելու մասին առանց ակնարկ ընելու, Թուրք գործակատարը յանուն իր կառավարութեան շնորհակալութիւն յայտնելէ անմիջապէս յետոյ, Թէհրանի մէջ լուր կը հանէ թէ թրքական օդանաւերը անցեր են Պարսկաստան, պայթուցիկ նիւթեր են նետեր հարեւան երկրին մէջ, վիրաւորեր են շատերը, որոշ տեղեր հրդեհեր են եւ այսպիսով խոշոր վնասներ պատճառած եւ շնորհակալութեանը արժանացած են սահմանակից բարեկամ երկրին։

Շնորհակալութիւն թղթի վրայ, Թէհրանի մէջ. —ռմբակոծութիւն եւ հրդեհ սահմանագլուխը։ Ահա թրքական նոր քաղաքականութիւն մը, որուն նմանը քիչ է արձանագրուած պատմութեան մէջ։ Բոլորը այս չէ սակայն։ Աւելի անհանդուրժելին կայ։ Այս եւ նման ապօրինութիւններու դէմ պարսիկ կառավարութեան բողոքելու միջոց չտալու չար դիտումով, նոյն գործակատարը կը շտապէ ծանուցագիր ներկայացնել Թէհրանի կառավարութեան, իբր թէ թրքական սահմաններուն մէջ գտնուող խումբ մը Թուրք զինուորականներ ենթարկուեր են պարսկական Քիւրտերու յարձակման։ Յարձակողները 44 զինուորներ, քանի մը սպաներ եւ մեծ քանակութեամբ զէնք ու զինամթերք փախցուցեր են Պարսկաստան։ Քէմալի ներկայացուցիչը իր ծանուցագրով կ'աւելցնէ՝ եթէ տասն օրուայ ընթացքին Պարսկաստանը գերիները չազատէ, գրաւուած զէնքերը չվերադարձնէ, վնասները չհատուցանէ եւ ներողութիւն չխնդրէ, Թուրքիան իր քաղաքական յարաբերութիւնները պիտի խզէ Պարսկաստանի հետ։

Թուրքիոյ ապօրինի պահանջները եւ սպառնալիքը աւելի քան վրդովիչ են, երբ, գիտենք որ, համաձայն վստահելի աղբիւրներէ քաղուած տեղեկութիւններու, քանի մը Թուրք սպաներ Մուհամմէտ Շիւքրի պէյի գլխաւորութեամբ՝ չդիմանալով քրտական յարձակումներուն, պարտեալ բանակէն կենդանի մնացած զինուորներու հետ կ'ապաւինին պարսիկ սահմանապահ ուժերուն, որոնց յանցանքը փախստականներու հանդէպ Պարսիկներու յատուկ սրտաբաց հիւրասիրութիւնն է եղած միայն։

Հին պատմութիւնն է, որ կը կրկնուի, նոր մեթոտներով։ Նորաձեւութիւններու սիրահար երկիրը իր քաղաքականութիւնն ալ բնականօրէն նոր ձեւերով պէտք է առաջ տանի։ Կատարուած փաստերը վերիվայր շրջել, յանցանք գործել, բայց հարեւանը յանցաւոր հանել, բողոքի ծանուցագիր ընդունելէ խուսափելու համար աճապարանքով ծանուցագիր հրամցնել,— ասոնք մեր օրերու կարմիր միջոցներ են, զորս նոր Թուրքիան կ'երեւի իր կարմիր դաշնակցէն սորվեր է, խաղաղասէր, բայց տկար Պարսկաստանի գլխուն փորձելու համար։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ՄՕՐՍ ՀԵՏ

Օրուան աշխատանքէն յետոյ տունս եմ հիմա։

Տո՛ւնս։ Տուփ մը սենեակ է ան։ Տաքուկ պատերուն՝ չորս հատ սեւ-սուգ պատկերներ։ Փայլող յատակին՝ շքեղ կարպետ մը հին ու մին։ Միակ պատուհանին՝ մահամերձ վարդի թաղարիկ մը՝ իմ պարտէզս աննման։

Որբն ալ տուն ունի։ Ու իմ տունս շա՛տ սիրուն է։

Խոնջ մարմինս դրասեղանին առջեւ, պատուհանիս մօտ։ Արմուկներս գիրքի մը երկու ծայրերուն, ձեռքերս պինդ մը տուած ականջներուս՝ կը կարդամ իբր թէ։ Ու երբեմն երեք մատերով կը տրորեմ՝ ճակտիս մորթը, որուն ետին՝ միտքս լա՛, ունելու կարօտ ժամացոյց մըն է դարձեր։ Անօգուտ փորձեր մտամփոփումի։ Ի զո՛ւր, նոյն էջը վեց անգամ կը կրկնեմ։

Նստած է մայրս վերի անկիւնը, ծալապատիկ, լեցունկեկ բազմոցին վրայ։ Միշտ սեւերու մէջ, սեւ լաչակն ալ ուսերը իջած։ Կ'ուզեմ նայիլ սգաւոր կիներուն։ Որովհետեւ կը սիրեմ զոյներուն սեւը։

Կ'երգէ մայրս. կամ գրեթէ չէրգեր։ Անո՛ւշ ձայն ունի։ Եւ որքա՛ն անուշ։ Բայց տրտում են իր եղանակները, ինչպէս դէմքն անոր, որ ժպիտին ու ոսկի ձայնովը մանաւանդ, բանած էր հայրիկիս սիրտը, բարի օր մը, հարսնետան մը մէջ։

Կը հիւսէ գուլպան ալ մանչուն, եւ ատենը հեղ մը կը բանայ սանրին կափարիչը, որուն տակէն խուսափուկ՝ գոլորշին՝ հայկական բուրմունքովն իր՝ կը լեցնէ տունս սիրական։ Ախորժալուր երաժշտութեամբ մը եփ կուգայ կերակուրը — պայքարի մրցանիշս — կազ-օճաղին վրայ, որուն երգը, ափսո՛ս, անտանելի բան մը ունի բարբարոս։

Երկինքին փակուած են աչքերը։ Արեւմուտքէն՝ կը սուրայ քամին ու կը կանչէ խելայեղ։ Ցաւագա՛ր այդ քամին, զոր կ'ատեմ ա՛յնքան։ Անոր վայնասունով հոգիդ կ'այտահարի, ու ջիղերդ ճանճի մը գրեթէ անլսելի խուլ բզզիւնին՝ դիրքի կը կենան։

Ո՞վ կը սիրէ ողբ ու կոծով այդ սողուն քամին։ Գիւղիս մեռելներն անգամ իրենց տուներէն պիտի լեզու ելլէին, որպէս զի զայն անիծեն։ Ամ օրհասական տերեւներն ալ, թափելէ առաջ, հազար հայհոյանք կը նետեն անոր երեսին։

Ո՛չ։ Պիտի չկրնամ կարդալ։ Մօրս ալ ձայնը տակաւ կը բարձրանայ։ Ուռած է նորէն կուրծքը՝ յիշատակներովը անցեալին։ Ահա իմ իրիկունները։ Ցրեկը խոնջէնք։ Ցրեկը հացի տանջանք։ Եւ իրիկունը՝ առանց պատառիկ մը ուրախութիւն, երկու ժպիտ կը զլանան քեզի։ Մայր մը՝ որ խնդալը շատոնց է մոռցեր,

— Բաւական է, մայրի՛կ, կ'աղաչեմ։ Արցունքներովդ չէ որ պիտի ետ բերես աղջիկդ, ու վերաշինուած գտնես հրդեհուած տունդ։ Ոչ ալ՝ յորդ գետ մը պիտի կրնաս կազմել, որպէսզի խեղդուին կարմիր շուները, եւ ողողուի անոնց որջը։ Նայէ՛, աչքերդ գանկիդ խորն են փախեր։ Արիւն է իջեր անոնց։ Ա՛լ օրերնիս օր ընենք, Միտքդ բեր երէկը, որ թափառական՝ լեռնէ լեռ, գիւղէ գիւղ, տառապագին օրերու մէջ, զաւակներդ կը փնտռէիր։ Յիշէ՛, մայրիկ, որ տարիներ մէկզմէկու կարօտով մրկեցանք։ Չըսի՞, որ քանի անգամ, մատիտը ձեռքս, երեւակայութեանս ճիգերովը, նկարդ շինել փորձեցի։ Չըսի՞, որ երեք հեղ, օտար փողոցներու վրայ, անծանօթ կիներու մէջ յանկարծ քեզ եմ տեսեր եւ ուզեր՝ զանոնք ողջագուրել։ Այսօր տարի մըն է իրարմով ենք։ Առաջին տեսիդ չհաւատացիր աչքերուդ։ Որովհետեւ երկու մինինիկ մանչերդ մէյմէկ էրիկ մարդ էին դարձեր՝ աճիւնած պեխերով, խոպոտ ձայներով։

Կ'ուտես, ահաւասիկ, անոնց ճակտին քրտինքէն։ Միակ «մուրազդ»՝ որու ծանելու համար այնքան անհամբեր էիր, երբ կարմիր կրծկալներով, պայուսակը անութած՝ մանկապարտէզ կ'երթայինք։ Կուլաս մեռելներդ ու կ'անիծես շուները։ Գիտնայիր սակայն, որ մարդոց չարութիւնը կը փառաբանէ քու անիծապարտներդ, կը լզէ անոնց գարշապարը։

Եւ մայրս զայրացին.

— Ո՛ւֆ, այդ մակարոյծները։ Աշխարհին մուրը քսեմ ես անոնց ճակտին. ամօթի աւազանը խօթեմ ես զանոնք, այդ օտար թէ ազգակից ողորմելիները։ Եթէ բեմ ունենայի կամ գրիչ, միայն իմ պատմութիւնս պիտի բաւէր, որ հսկայ ապառաժի մը բովանդակ ծանրութեամբը կշռէր անոնց խղճին։ Թո՛ղ աշխարհը խաղաղեցնելու ջանքեր թափուին։ Թո՛ղ մարդոց դատարարակութիւնը վրիժառութեան ոգին արմատախլելու աշխատի։ Ես, պիտի անիծեմ շուները անընդհատ ու՝ երկրպագուներն ալ անոնց։ Ո՛րչափ պիտի ուզէի լսել որ երգուէր.

«կարմիր երկիր նստեր կուլայ,

«Չը կայ բոող՝ մի լայ, մի լայ...»։

Չեմ կրնար չլալ եւ չանիծել։ Մոռնա՞մ այն օրը՝ ուր ուխտը տարեկան աղջկանս մէջքին չուան մը կապած՝ գետնաքարշ դէպի Եփրատ կը տանէին՝ թաղապետութեան հայազգի անմեղ բեռնակիրները։ Մոռնա՞մ այն ձայնը՝ քրոջդ գանկին՝ քարերուն բախելու ձայնը, որուն արձագանգը դեռ ունիս այսօր ուղեղիդ մէջ։ Մոռնա՞մ այն դժբախտ օրը՝ ուր ես՝ կաղին-կաղին արցունքներով շունին յանձնեցի երեքդ՝ քեզ, եղբայրդ ու քոյրդ։ Եւ դուք երկու եղբայր, արօրի մը լծկան զոյգ եզներուն պէս, ամբողջ չորս տարի տաժանագին աշխատանքներով ձեր անմեղութիւնը քաւեցիք։ Ձեր խմոր մարմիններովն ու սոսինձ ոսկորներովը ի՛նչ աներեւակայելի գործեր չտեսաք։ Մոռնա՞մ իմ անուշս, սիրուն Սիրվարդս։ Մոռնա՞նք, զաւակս, սա քառասունէնոց մը մաւուզականները, որոնց խմբանկարը այնքան խնամքով սեւ շրջանակած՝ կը պահես անկողնիդ գլխուն։ Մոռնա՞նք այս ամէնը։ Իսկ իմ պատմութի՞ւնս...։

— Սակայն, մայրի՛կ, լալ ու ողբալով զուն քեզի կ'ընես, ու մեզի ալ։ Վիճակնիս քիչ շատ լաւ է։ Գաւառացի շնորհքով աղջիկ մը առիր զաւառացի մանչուդ։ «Մուրազդ» մըն ալ տարիկա։ Գոհ ես որ տղադ արհեստ ալ ունի։ Եւ սիրուած արհեստ մը։ Իմաստութեան ձեռագիրները մարմին կ'առնեն, շարունակ, գիր առ գիր, անոր մատներուն տակ, որոնց սեւութենէն շատ ու շա՛տ կ'ախորժիս։ Իսկ ես ամէն ջանք կ'ընեմ որ տունէդ բան պակաս չըլլայ։ Ի՞նչ կ'ըլլայ, մա՛յր, որ իրիկունները փոխէ, զուարթ ըլլաս առջեւս։

— Կուլամ, տղա՛ս, որովհետեւ հոգիս կրակը աչքերէս դուրս կուտամ։ Կ'անիծեմ, արիւնոտ մաղթանքներ կը հառաչեմ, որովհետեւ շուներուն վրայ մեծ յաղթանակ մը տարած ըլլալ կը կարծեմ։ Հոգիս երկուքին ալ պէտք ունի։ Եւ տակաւին՝ չեմ խնդար, որովհետեւ Արեւմուտքը դուրս է. ծաղիկները մերը չեն հոն։ Արեւելքիս տաքուկ արեւը կ'ուզեմ։ Չենք կրնար դարձնալ Սեւ ծովու մեր որրանը, ուր փլատակները կարմիր Պատմութեան յուշարձաններն են։ Գալով Հայաստանին՝ դուռները բացուելիք չունին։

— Մայրի՛կ, ի՞նչ օրերէ անցանք։ Համբերենք պէշերուան՝ ցորեկը պիտի գայ։ Հարկաւ երջանիկ օր մը Հայաստանը մեզի ալ կ'ըլլայ։ Ու այն ատեն, հաւատա՛, մայր, հայրենի լերան ոտքին, ու լճափին, համեստ տուն մը պիտի շինեմ քեզի, ոչ շատ խոշոր, ազուոր պարտէզով։ Հին օրերուդ պէս, առտուն կանուխ ճո՛ւ, ճո՛ւ, ճո՛ւ ձայնելէն գլխուդ պիտի հաւքես հաւդ ու աքաղաղը, վառեակդ ու աքլորը։ Պիտի մշակես քու ծաղիկներդ։ Եւ պիտի լեցնես բդուկներդ՝ պարտէզիդ ծիծղուն պտուղներուն անուշեղէնովը։ Պիտի կթես այծերդ ու պատրաստես սպիտակ պանիրէն։ Բերեմ պիտի քեզի հարս մը, որ ըլլայ ուզածդ։ Հարս մը՝ պարզ, գործունեայ, բարի, որ չըլլայ թեթեւ, շատախօս, որ ունենայ երկար մազեր, սիրուն հասակ, որուն մանաւանդ չպակսին ժպիտն ու զուարթ երգը։ Կ'երդնում, մայրիկ, սրբութեանս վրայ, պիտի բերեմ հարս մը այդպէս, եթէ հարկ ըլլայ իսկ ոտքի տակ առնել բոլոր գիւղերը հայրենիքիս։ Տեսնե՛ս, որքան պիտի ըլլանք երջանիկ։ Երգենք պիտի անկէ վերջ՝

«կանչէ՛, կռունկ, կանչէ,
քանի գարուն է,
«Ղարիպներու սիրտը ալ անտ
արուն է»։

* * *

Ճը՛ռ...ռ...ռ, ճը՛ռ...ռ...ռ, անախորժ երգն է զարթուցիչ իս։ Կը ցնցուիմ ու կը շտկուիմ անկողնիս մէջ՝ աչքերս շփելէն։ Չկայ մայրս։ Ու ես միս մինակ օտարոտի խուցիս մէջ, պատին չորս հատ սեւ սուգ պատկերներուն հետ։ Մարտիրոս մտաւորականներուն խմբանկարը — «Ճակատամարտ» ի հրատարակութիւն — եւ երեք հայ կին։ Առաջինը, գլուխ, փռուած ժայռի մը վրայ, ծիծ կուտայ մանկիկին, աչքերը հորիզոնին սեւեռուն։ Կը յիշեմ մայրս, ան ալ գլխուն, որուն փարթամ ստինքներէն կը կախուէին՝ քոյրերս Սիրվարդ եւ հիւանդ դրացնուհիին Համբիկը։ Տեսնելու բան էր անոնց կռիւը, իրարու բաժին խլելու ատեն։ Երկրորդը, սեւազգեստ, նստած աւերակներուն վրայ, ձեռքը երեսին՝ Ցեղը կուլայ։ Երրորդը, հրացանակիր, եղունգներուն նեցուկովը, սեպ սարերէն վեր կը մագլցի։ Կը յիշեմ մայրս, զոր տասներկու տարի առաջ, Տիարպէքիրի մեծ լեռան զահեցին՝ աշխարհին Արգարները...

Արդէն քառորդ ժամ մը սահեր է։ Ժամն է ընդհանուր զարթումի։ Կոփի մեծկակ զանգակին շղթան քանի անգամ կ'ելեւէջէ տասը մատներուս պիրկ ուժովը։

Ոտքի են յիսուն որբուկները։ «Զար» կ'ըսեմ ես ինծի, որովհետեւ թերեւս անոնք ալ իրենց երանելի երազները կ'ապրէին քիչ առաջ։

Ա. ԽԱՆՋԵՏԵԱՆ

Ժընեւ

ՊՈԼՍՈՅ

ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ԹԻՒՆ Է 699,602

Թուրքթերթերը կը գրեն թէ Պոլսոյ բնակչութեան թիւն է 699,602, որուն 354,013ը այր եւ 345,589ը կին։

Առաջին առթիւ, միեւնոյն աղբիւրները Պոլսոյ բնակչութիւնը կը հաշուէին 850-900,000, ենթադրելով որ վերի գումարը վերջնական թիւն է, պէտք է նոյն համեմատութեամբ զեղչել նաեւ նահանգներու բնակչութեան թիւը։ Եւ այն ատեն, Թուրքիա պիտի ունենայ ոչ թէ 15 միլիոն, այլ թերեւս 8—10 միլիոն ժողովուրդ։

Վիճակագրութեան տնօրէն Մ. Ժաքառ հետեւեալ բացատրութիւնները տուաւ ասկէ ետք կատարուելիք գործողութեանց մասին. «Մարդահամարի միջոցին լեցուած ցուցակներուն անունները «ֆիշ»երու մէջ պիտի լեցուին։ Մարդահամարի վարչութիւնները ի վերջոյ այդ ֆիշերը մօզի պիտի դրկեն։

Մենք ալ տարիքի, ցեղի, մայրենի լեզուի, ծպտակութեան եւ այլ հանգամանքներու տեսակէտով պիտի դասակարգենք այդ «ֆիշ»երը։ Այս գործողութիւնը մեքենաներով պիտի կատարուի եւ արդիւնքը մէկուկէս եւ առ առաւելն երկու տարուան մէջ ձեռք պիտի բերուի։ Ֆիշերուն պատրաստութենէն առաջ գրքոյկ մը պիտի հրատարակուի եւ իւրաքանչիւր գաւառի եւ նահանգային կեդրոնի կին եւ այր բնակիչներու թիւը պիտի հաղորդուի։ Ֆիշերու դասակարգութեան համար գործածուելիք մեքենաները յանձնարարուած են ամերիկեան գործարաններու։

ԹՐՏԱԿԱՆ ԼՕ՛, ԼՕ՛ՆԵՐԷՆ

ՆԵ՛ԱԿՐԻ (ՄԻ՛ ԼԱՐ...)

Լօ՛, լօ՛, լօ՛, լօ՛, մի՛ ...
նար (դըրացի), մի՛ լար, ...
կարւանն եկաւ, ...
լէն, շա՛տ հեռուէն,
կարւանն եկաւ Չին...
Հընդըստանէն.
Եկաւ, իջաւ, գիւղա...
կալատեղ,
Հաւա՛ր, հա՛սէք,
Ուղտատէրեր Թողին ...
կարւանն անտէր,
Կարկուտի պէս գնգակ...
դաց, բոց-հրեղէն,
Մի՛ լար ջէյրան,
Բիւր աստղերու մէջ ...
նակ, աղջի՛ ջէ՛յրան,
Ես քո պօյին ես քո ...
(հասակին) զուրպան, հէյրա...

Մի՛ լար, մի՛ լար, մի՛ ...
ջինար, լուսնակ ջէյրան.
Կարւանն եկաւ Չօրօ՛ր, ...
շատ հեռուէն,
Կարւանն եկաւ Արաբ...
Շամ-Հալապէն,
Բեռները ծանր, Թանկ...
են լալ ու գլհար (գոհար...)
Հաւա՛ր, հասէ՛ք,
Կռիւ մեծ է, վառօդ ...
բռնեց սար-քար,
Սաթն ու փերուզ արիւն...
ցրիւ եկան,
Մի՛ լար, մի՛ լար,
Օջախն անմար, արիւնա...
կը շողշողայ,
Դալար մէջքիդ, զոյգ շ...
միդ ղուրպա՛ն, հէյրա՛ն։

Մի՛ լար ջէ՛յրան, մի՛ լար ...
բախտ, եա՛ր ջէյրան,
Դու անպարտ ես, քո ...
հայրն է յանցաւոր,
Ցմարդօրէն ու նենգաւոր ...
գնդակի լէշ դարձուց,
Ինձ մի՛ մոռնար.
Պէկին տուի աշխատանք...
պէկին տուի վաստակս,
Արիւնս ուզեց, Թափեյ ...
քո նենգ հայրը,
Մի՛ լար ջէյրան,
Պէկը չուզեց որ իր ...
կոտիծի մը հարս դառնայ,
Ես կը մեռնիմ եօթ գնդ...
Հոգիս մնաց անմուրազ։

* * *

Մեռա՛ւ քաջը, անգութ ...
նենգ ցեղապետի դաւերէն,
Վաթսունամեայ մայր ...
յանկարծ խենդեցաւ,
Կրակ տուաւ շէն օճախ...
ամրոցն իսկոյն մոխրացաւ,
Քանի մարմին Սիփանի ...
սեւ հողերուն պահ տուին,
Փախաւ աղջիկ, պէկի ...
ելաւ սարը Սիփանայ,
Սեւ ու հսկայ ժայռի գլ...
վար նետուեցաւ ջէյրանը։
Հիմա, երկու սքանչելի ...
անմահ ծաղիկներ,
Ծլած երկու սիրող ...
կանգնած են հոն գլխիկո...
Ամէն տարի հազար, ...
երկու սեւ ուխտաւոր,
Ուխտիկուգան դժբախտ...
դամբանին։
Սիրոյ գովքը կ'ընեն,
Սիրոյ ուխտ կ'ընեն,
Պէկին անէծք ուղէ...
րուն արքայութիւն ու հանգ...
կը մաղթեն։

Թարգմ. Ազգ...

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ՊԱՐԵՐԳ ՏԱՐՕՆԷՆ

Վարդեւորի երկուշաբթին
Առա զփոցխ ու գերանդին
Ընկայ հըտ ծօրի ափին
Ծօրեցի ծօր թըփեցի
Մանտրիկ մանրիկ խորմեցի
Խորոմ խորոմ դիզեցի
Սէլիկ չեղաւ կըրեցի
Հոտաղ չեղաւ դըրեցի
Մէճքիկս սէլիկ էրեցի
Ջճընճուղ հոտաղ էրեցի
Եարօջ զըռնով ընծայ ես
Եարօջ գոնիկ կիսաբաց
Մըտայ կառնիք թժմ ...
Թէրմաշ շընիկ ինձ է խած
Ինձի՛կ ինչ խածնել պիտ էր
Ինձի գիրկ ու ծոծ պիտ էր ...
Մարսէլ մինր. Գագա...

ՀԱՅՐԵՆԻ ՏՈՒՆ

Հայրենի տունըս կը յիշեմ Լոյս-զուարթի խունկ լիրկուն,
Աղբիւրին լացը բակին մէջ, եւ իմ հոգի՛ս դեռ կը յիշեմ,
Եւ բոյն դարձող արագիլներ տանիքին վրայ մեր փայտաշէն,
Ու դիմացի պատին վըրայ լոյսի համբոյր մը ոսկեգոյն։

Եւ հայերուն բուրմունքն անոյշ որ տունէ տուն կը ծաւալի,
Փողոցին ծայրը մինչեւ հոն, ուր դարձողները կը տեսնեն
Մեր պարտէզի կաղամախին որ խօ՛լ աղջիկ մըն էր հովի,
Ու կը պարէր ամէն շունչի, ամէն լոյսի մէջ տարփօրէն...

Ո՞վ ծածկեց մութ այս քողին մէջ պատանքի պէս գիշերական՝
Անոր պատկերը գեղեցիկ, անոր ծըրագին բոցը պլպլուն
Ո՞վ մարեց, ո՞վ նետեց խաւարը մահաբոյր անդունդներուն,
Սրտի մը պէս որ գինո՛վ էր, աղբիւրներու վառ լուսնկան...

Եւ իմ հոգի՛ս որ չը դարձաւ գտնել բոյնն իր ծիծեռնակի,
Այն ցնծուէ՛ն, այն օրօրո՛ւն, ծառագայթի մէջ բռնըւած
Խարտեաշ հոգին որ մարեցաւ, դեռ կը յիշե՛մ ես տրտմալաց,
Ու կը լըսեմ որ հովին մէջ կաղամախին կը փոթորկի,

Աւերներուն վըրայ տրտում նոյն խօլ աղջի՛կը թեւաբաց...։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԸ

Յանոթ գրական քննադատ Քամիյլ Մօքլէր խանդավառ յօդուած մը գրած է Լիոնի Le Progrès թերթին մէջ, հայ նկարիչներու վերջին ցուցահանդէսին առթիւ, շօշափելով միեւնոյն ատեն հայկ. հարցը։ Քաղուածք մը.—

«Այս խորագիրը պիտի զարմացնէ թերեւս շատեր։ Հայ նկարիչնե՞ր. ի՞նչպէս կ'ըլլայ, տակաւին Հայաստան կա՞յ։ Շատեր պիտի կարծեն թէ Հայերը մեռած են։ Որովհետեւ ոչ ոք կ'անգիտանայ թէ Հայը ստեղծուած է ջարդուելու համար Թուրքերուն կողմէ։ Ուրեմն ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ դեռ Հայերը գոյութիւն ունին, մանաւանդ նկարիչ Հայեր, այսքան թալաններէ, ջարդերէ, հրդեհներէ յետոյ։

Սակայն իրողութիւն է։ 38 հայ նկարիչներ ցուցադրած են իրենց գործը «Անի» մակադրութեամբ։ Անի անունն է այն մեծ քաղաքին Հայոց հայրենիքին, որ թատերավայրն եղաւ Թուրքերու ոճիրներուն։

Քառասնեակ մը տարի հազիւ կայ, երբ Եւրոպա յուզուեցաւ այդ ոճիրներէն։ Ֆրանսայի մէջ կազմուեցաւ «Փրօ Արմէնիա»ն։ Սակայն գիւանագիտութիւնը կը հսկէր։ Թրքական հարցը պիծակնէրու բոյն մըն էր։ Միջազգային շահերը կ'ուզէին որ «հիւանդ մարդը» դեռ ապրի եւ թոյլ տրուեցաւ որ ջարդերը շարունակուին։

Սակայն մեծ պատերազմին Հայերը կռուի ճակատներուն վրայ ուժը հարիւր պատուանշաններ շահեցան։

Հաշտութեան օրերուն, խումբ մը Նախարարներ պատուոյ խօսք տուին որ Հայաստան պիտի կազմուի ազատ եւ անկախ։ Ցեղակ մը Հայկ. Հանրապետութիւն հիմնուեցաւ։ Բայց ոչ մէկ օգնութիւն տրուեցաւ։ Թուրքերը շարունակեցին իրենց շահատակութիւնները եւ Հայերը նետուեցան պոլշեւիզմին ձեռքը, ազատուելու համար ջարդէն։

Չկայ աւելի մեծ օրինակ քան այս դիւանագիտական վատութիւնը։

Ահա այսպէս Հայերը ցրուած աշխին անդին, շատեր ապաստանած են Ֆրանսա, բնիկ դարձած։

Հայերը ունին գեղեցիկ ու խորհրդաւոր բանաստեղծութիւն մը, զոր մեզի ծանօթացուց Ա. Չօպանեան, անոնք ունին կրօնական հինաւոր ճարտարապետութիւն մը, կէս-գոթական եւ կէս-արեւելեան։ Եւ ահա հայ նկարիչները։ Անոնց արուեստը կը ցոլացնէ մեր ազդեցութիւնները։ Ցպաւորապաշտութիւնը եւ սէզանիզմը որոշապէս ազդած են արմատախիլ նկարիչներուն ճաշակին ու արուեստին վրայ։ Ալխազեանի կանխահաս Ձիւնը, ուժեղ է եւ գաղնաւոր։ Ադամեանի արեւափառ ծովեզերքները կը յիշեցնեն Էմիլ Քլաուսի եւ Թէօ. Վան Հայսէլպէրկի գունաւոր երաժշտութիւնը։ Շապանեանը, ուժեղ ծովանկարիչ։ Զաքարեանը, Նուրբ նկարիչը, ծանօթ՝ ֆրանսացիներուն։ Բաբայեան, Հերան Շապան, Գիւրջեան, Պէնտէրեան, Կէվրէկեան, Խաչատուրեան։

Ասոնցմէ զատ, երկու առաջնակարգ նկարիչներ, Է. Շահին, փարպետը ժանտաջուրի, Մախոխեանը, որուն համար ջուրին եւ հովին կոյրը գաղտնիք չունի։

ՔԼԷՄԱՆՍՈՅԻ 86 ԱՄԵԱԿԸ

Վանտէի Վագրը, Քլէմանսօ քանի մը շաբաթ առաջ ողջունեց իր 86րդ աշունը։ Վանտէցիները այդ առթիւ ծրագրուած տօնախմբութիւնը յետաձգած էին Զինադադարին, ի յիշատակ պատերազմին, զոր յաղթանակով վերջացուցած էր նախկին վարչապետը։

Քլէմանսօ, որ քար լռութիւն կը պահէ, ոչ կը տեսակցի, ոչ ալ կը տօնուի, գդակը գլխին ընդունեց պատգամաւորները Վանտէցիներուն։ Մտիկ ըրաւ ճառերը, ոտքի վրայ, եւ ձեռքը դրած ու կրթնած իմէկհայրենակիցին ուսին։ Վանտէի օրիորդներէն երկու. գեղուհիներ, ծաղիկներով բեռնաւոր մօտեցան։

Քլէմանսօ գեղուհիներէն ներշնչուած, բացաւ շրթները.

— Իմ ծննդավայրիս մէջ աւանդութիւն է համբուրել այն աղջիկները, որոնք ծաղիկ կը ձօնեն ծերուններուն։ Ես ալ օգտուիմ այդ աւանդութենէն։

Եւ փառաւորապէս համբուրեց աղջիկները։

Ցետոյ շնորհակալութիւն յայտնեց հեռանալու համար։ Խնդրեցին որ թոյլ տայ լուսանկարել զինք։ Մերժեց։ Գեղեցիկ աղջիկ մը կրկնեց խնդրանքը։ Քլէմանսօ ընդունեց։ Սակայն երբ գիրք կուտային իրեն, ներողութեամբ.

— Ո՛չ, ո՛չ, երեք պիտի համբեմ, եւ յետոյ պիտի մեկնիմ։

Լուսանկարիչը աճապարեց եւ լուսանկարեց զայն։ Եւ Վագրը քաշուեցաւ իր փանդակը իր լռութեան մէջ, որ «միակ ուժն է», ինչպէս կ'ըսէ։

Է. ՎԷՐՀԱՌՆԻ ԿԻՍԱՆԴՐԻՆ

Հինգշաբթի օր, Սէն-Սէվըրէնի եկեղեցիին պարտէզին մէջ բացումը կատարուեցաւ բանաստեղծ Էմիլ Վէրհառնի կիսանդրիին, զոր նուիրած էր ֆրանքեւպելժ Միութիւնը։

Այս երրորդ արձանն է, որ կը կանգնուի ֆրանսայի հողին վրայ, ի պատիւ Վէրհառնի։

Խուռն բազմութեան մը առջեւ ճառեր խօսեցան Փօլ Վալէրի, Էռիօ, Քարփանթիէ եւ ուրիշներ։

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի

ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵՆԷՆ

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ

ՉՈՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՄԱԼԱԹԻՈՅ «ԿՐԹԱՍԻՐԱՑԸ»

ՍԷՆ ՇԱՄՕՆ.— Մալաթիոյ կրթասիրաց Միութեան մասնաճիւղը՝ հակառակ տեղական աննպաստ պայմաններուն, գնահատելի գործունէութիւն կը ցուցնէ։ Կրթասիրացը ունի իր սեփական ընթերցարանը, որ բոլորին առջեւ բաց է։ Հոն կուգան ամէն տեսակ հայերէն թերթեր։ Ցետոյ ունի ձոխ գրադարան մը ուրկէ փոքր վարձքով մը կ'օգտուին բոլոր գրասէրները եւ նոյնիսկ շրջականներէն կուգան գիրքեր կը տանին ընթերցանութեան համար։ Ամէն շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին հայերէն դասախօսական ժողով տեղի կ'ունենայ, իսկ ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 10ին՝ ֆրանսերէն լեզուի դասախօսութիւն։ Այս բոլորէն ձրիաբար կ'օգտուին փափաքողները։

Միեւնոյն ատեն կրթասիրացը Սէն Շամոնի հայրենակիցներուն համար գրական մրցում մը բացած է եւ առաջին շահողին պատշաճ նուէր մը պիտի տայ, իբրեւ քաջալերանք։

Ահա ժրաջան Միութիւն մը, որ կրնայ օրինակ ծառայել միւսներուն։ Ան իր յաջողութիւնը կը պարտի իր համերաշխ հայրենակիցներուն, որոնք բոլորը միասին փարած են գործի։ Մ.

ԳԵՂԵՑԻԿ ԿԻՆԵՐԸ

Հետեւելով Տօքթ. Վօրոնոֆի մեթոտին, անգլիացի բժիշկ մը, մասնագէտ կիներու հիւանդութեանց, յաջողած է գտնել նոր մեթոտ մը գեղեցկացնելու համար կիները։

Այս մեթոտը քիչ մը տարբեր է Վօրոնոֆի փորձերէն։ Փոխանակ օգտուելու կապիկներու գեղձերէն, ինչպէս կ'ընէ Վօրոնոֆ, անգլիացի բժիշկը գործողութեան ենթարկուած կիներէն կ'առնէ գեղձեր, զորս կը պատուաստէ իր յաճախորդներուն վրայ։ Բժիշկը այսպէս հարիւրներով փորձեր կատարած է եւ յաջողած է երիտասարդութիւն պարգեւել կիներուն։ Միեւնոյն ատեն, կիներ, որ ամուլ էին, գործողութենէ յետոյ՝ սկսած են զաւակ բերել։ Այս գործողութիւնը կը տեւէ միայն կէս-վայրկեան եւ յաջողութիւնն ալ կախում ունի գործողութեան արագութենէն։ Միւս կողմէ, գեղձ փոխ տուող կինն ալ ոեւէ տկարութեան չի դատապարտուիր։

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԻ ԱՌԹԻՒ

ՆՈՐ ՏԱՐԻՒ ՄՕՏԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ, ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՅՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՓԱԿԵԼ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

Այդ օրը կը փակուի *օրաթերթ* «Յառաջ»ի առաջին տարին։ *Մինչդեռ բաժանորդներ կան որ տակաւին պարտք ունին երկօրեայ* «Յառաջ»էն։

1928 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԻՆ, ԱՆԽՏԻՐ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԵՑՆԵՆՔ ԱՆՎՃԱՐ ՄՆԱՑԱԾ ԹԵՐԹԵՐԸ, միեւնոյն ատեն հետապնդելով պահանջներու գանձումը։

Կ'ուզենք հաւատալ թէ, այս յայտարարութենէն յետոյ, բոլոր մոռցուած կամ ծգծգուած հաշիւները փակուելով, հարկ չպիտի ըլլայ անախորժ կարգադրութիւններ ընել ո՛եւէ բաժանորդի հանդէպ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Փուպէն փողոցէն հանրակառք մը կը սողար վար, կրիայի պէս։ Անձրեւ էր եկեր եւ երկաթուղին թրջեր էր։ Ու հանրակառքը գայթեցաւ եւ ինկաւ բեռնատար ինքնաշարժի մը վրայ։ Հանրակառքին առաջամասը խորտակուեցաւ։ Վեց ճամբորդներ հանրակառքին մէջ, երկու հոգի ինքնաշարժին մէջ ծանրօրէն վիրաւորուեցան եւ փոխադրուեցան հիւանդանոց։

ԿԵՂԾ ՈՍՏԻԿԱՆԸ.— Մէզոն-Լաֆիթի մէջ, պանդոկապետ մը ընդունեց այցելութիւնը երկու մարդոց, որոնք կը ներկայանային իբրեւ ոստիկաններ։ Ցայտնելէ յետոյ թէ մօտերը քննութեան մը առթիւ հարկ եղած է 2000 ֆր. ցոյց տալ, կը խնդրեն պանդոկապետէն փոխ տալ։ Եւ ցոյց կուտան իրենց ինքնութեան թուղթերը։ Պանդոկապետը կասկածելով, կ'ըսէ թէ պահանջուած դրամը չունի մօտը, եւ կը հրաւիրէ քանի մը ժամ վերջ ներկայանալ։ Կեղծ ոստիկաններուն մեկնումէն յետոյ, կը կանչէ տեղւոյն ոստիկանապետը։ Կեղծ ոստիկաններէն մէկը միայն կը ներկայանայ այս անգամ։ Հարկ կ'ըլլայ հեռաձայնել։ Ու վերջապէս խարդախութիւնը երեւան կ'ելլէ ու կը ձերբակալուի կեղծ ոստիկանը։

ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐ ՄԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ.— Եւրոպայի հիւսուածեղէնի ճարտարարուեստին ամէնէն նշանաւոր ներկայացուցիչներէն միլիոնատէր պարոնուհի մը, Մարիէթ Լիպիկ, անձնասպան եղաւ Վիեննայի մէջ։ Կ'երեւի թէ միլիոնատէրին հոգերն ալ միլիոն կազմեր էին։ Վերջերս ափիոն կը ծխէր։ Մայրն ալ քանի մը տարի առաջ մեռած էր նման պարագաներու տակ։

ԳԱՆՁԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ.— Մոսկուայի մօտիկ գիւղի մը մէջ, Տունայէֆ, յեղափոխութեան ամիսներուն, տանը պարտէզին մէջ թաղեց իր ոսկիները եւ փախաւ արտասահման՝ վերադառնալու յոյսով։ Ինը տարիներ անցան։ Դրամը հատաւ։ Խորհեցաւ թաղած դրամը միջոցով մը հանել։ Ու գործը յանձնեց կնոջ, որ հազար դժուարութիւններով յաջողեցաւ մտնել կարմիր Դրախտը։ Սակայն ինչպէ՞ս մտնել իր տանը, որ երախաներու ապաստանարանի մը վերածուած էր։

Ուզեց բարեկամ մը գտնել։ Չյաջողեցաւ։ Վերջապէս գիշեր մը մտաւ պարտէզը եւ սկսաւ փորել։ Բայց կնիկի գործ չէր։ Ստիպուեցաւ ամուսնանալ երիտասարդի մը հետ։ Ուրիշ գիշեր մը, ամէն բան պատրաստ, մտան պարտէզ։ Սկսան փորել։ Ցանկարծ սկսաւ ձիւն տեղալ։ Սառելու ստիճան ցուրտ էր։ Տաքնալու համար դուրս ելան ու սրճարան մը գացին։ Լրտեսներ կը հետեւէին, անոնց բացակայութեանը պարպեցին փոսը։ Տէրերը իրենց վերադարձին պարապ գտան փոսը։

Ամբողջ գանձը կը կշռէր 50 քիլօ ոսկի։

ՇԱՏ ԶԳԱՑՈՒՆ.— Սէն-Քանթէնի մէջ կոտէ, 34 տարեկան, պատերազմի անդամահատեալներէն, անցեալ օր յանդիմանութիւն լսեց իր կնոջմէն։ Այնքան զգածուեցաւ, որ գիշերը դուրս ելաւ եւ գնաց պառկելու երկաթուղիին վրայ։

Առտուն գտան իր գլխատուած դիակը։

ՕՐ. ՄԱՐԻ ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ

ԵՒ

ԸՆԿ. ԳՐԻԳՈՐ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Պելֆօր 6 Նոյ. 927 Փարիզ

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ին հետ, ընտիր գիրքեր ալ պիտի ստանաս, տարեկան կամ վեցամսեայ բաժանորդագրուելով մինչեւ դեկտ. 31։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (113)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ՊԱՏԱՀԱՐ

Եւ իմ պահապաններուս հետեւելով մեկնեցայ, փախուստի ծրագիր մը կ'որոճայի։

Ըսեմ սակայն որ՝ եթէ գիտնայի թէ ո՛ւր կը տանին զիս, թերեւս այդքան յուսահատ չըլլայի։

Պարտուսոֆ զիս բանտին դիւանը առաջնորդելով, ստորագրեց իմ բանտէն ելքս։

Եւ երբ բանտին պաշտօնեան անոր կը հարցնէր թէ՝ ի՞նչ պիտի ընեն զիս, ինծի աչք ընելով մեկնեց. պատասխանեց թէ՝ Ձերժինսքի հրամայած ըլլալով որ զիս Լուպիանքա թիւ 14 փոխադրեն, հաւանական էր որ «միւսներուն պէս» ողջ դուրս չելլէի։

Անոնց խօսքերը լսեցի այս լուրը։

Սակայն, Ռուսիոյ մէջ մարդ չկայ որ չգիտնայ թէ այս հաստատութիւնը՝ ուր կը գտնուի պարոն Չեկայի կեդրոնատեղին, անուանի է «Մահուան Նախասենեակը» անունով։

Կ'երեւի արդէն հեռաձայնով լուր տրուած էր որ թիւ 14 Լուպիանքայի տնօրէնը դրան առջեւ ինծի կը սպասէր։

Թէեւ անոր անդթութիւնը առածի կարգ անցած էր, ինծի հանդէպ շատ քաղաքավարութիւն ցոյց տուաւ, մինչեւ իսկ իմ նախընտրած ուտելիքներուս մասին տեղեկութիւն առնելու չափ առաջ տարաւ բարեացակամութիւնը։

Դուրսէն, բանտը պալատի կերպարանք ունէր։ Ընդհանրէ յետոյ շատ մը նրբանցքներ, որոնք իբրեւ պարմէ դատուած էին բարձր պատերով. հասանք մեծ շէնքի մը առջեւ. տնօրէնը զիս առաջնորդեց բջիջ մը ուր կը գտնուէին արդէն երկու բանտարկեալներ։

Հոդ, այս մարդոց ներկայութիւնը կասկածելի թուեցաւ ինծի։

Բնական էր որ, Ձերժինսքիի ինձ յայտնած գաղտնիքներէն յետոյ. պարտաւոր էին զիս բոլորովին մեկուսացնել։

Արդ, երկու բանտակիցներս միայն լրտեսներ կրնային ըլլալ, որոնք հոն դրուած էին որպէսզի փորձէին ինձմէ գաղտնիք խլել։

Երբ տնօրէնը մեկնեցաւ, քաղաքավարօրէն ինքզինքնին ներկայացուցին։

Մէկը ինքզինքը ներկայացուց իբրեւ կոմս Նիքոլա Պոտրինսքի, Վրանկէլի բանակէն նախկին սպայ. միւսը ըսաւ թէ՝ ինք փաստաբան Փիէր Ուրալօֆն էր։

Երկու քիալ «տան» սովորական զորշ համազգեստը կը կրէին, ինչ որ կը նշանակէր թէ՝ աւելի թիապարտներ էին, քան թէ քաղաքական դատապարտեալներ։

Իրենց խօսքերուն հետ՝ բացայայտօրէն հակակրութիւն կը կազմէին, քանի որ եթէ հակաշրջեւիկ գաւազրութեան համար դատապարտուած էին, ինչպէս ուզեցին հաւատցնել ինծի, անոնց այդ համազգեստը չպիտի տային։

Ցետոյ, Ռուսիոյ մէջ տեսնուած չէ որ դատապարտեալները ամբաստանեալներու հետ նոյն խցիկին մէջ դրուէին։

Աւելորդ է անշուշտ ըսել թէ՝ այս դիտողութիւնները իրենց չյայտնեցի, քանի որ նման պարագաներու մէջ խոհեմութեամբ պէտք էր շարժիլ։

Իմ կարգիս, ինքզինքս ներկայացուցի՝ Ճէյմս Նօպոտի, անգլիացի օրագրող։

Զարմանք կեղծելով, բացագանչեցին եւ անմիջապէս հարցուցին թէ՝ ի՞նչ պատճառով ձերբակալուած էի։

— Բացարձակապէս չեմ գիտեր, ըսի, բայց հասկցածիս նայելով, զիս կ'ամբաստանեն պետական ապահովութեան դէմ դաւի մը մասնակցութեամբ։

— Գրո՛ղ, գոչեց «կոմս Պոտրինսքի», շատ ձախորդ բան է. այդ գրպարտութիւնը կրնայ ձեզ շատ հեռուները տանիլ։

Եւ ձոխ մանրամասնութիւններով, որոնք իսկապէս տպաւորիչ էին, սկսաւ ինծի պատմել բանտապահներու արարքները։

Եթէ կ'ուզէր զիս սարսափեցնել, աւելի լաւ չպիտի կրնար գործել...։

Մինչդեռ ան կը խօսէր, ես կ'աշխատէի տեղաւորուիլ, կրցածիս պէս, քանի որ չեկիստները բոլոր ունեցածներս առեր էին, յետոյ, ինծի տրուած բազմոցին վրայ նստելով, լռութեամբ մտիկ ըրի խօսակցիս պատմութիւնները։

Ստուորապէս, կրկնեց ինչ որ կունոլիթի արդէն պատմած էր ինծի, այն տեսակցութեան ընթացքին, որմէ յետոյ Քէտրօֆ անունով Չեկայի մէջ մտեր էի։

Այնքան հանդարտ էի որ, ան քիչ մը զարմացաւ։ Տեսնելով որ իր պատմութիւնները այնքան յաջողութիւն չեն ունենար, որոշեց եզրակացնել։

— Եզրակացը այն է որ, վերջացուց ձեզ «չմոռնան»։

Այս անգամ սակայն, կարծեցի իր շեշտին մէջ երեւան հանել չեմ գիտեր ինչ տեսակ սպառնալիք մը. հասկցայ որ, ալ կ'արժէր լրջօրէն նկատել ինչ որ պիտի ըսէր։

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, հարցուցի, ուշադրութեամբ զինքը դիտելով։

Արագ ակնարկ մը նետեց իր ընկերոջ վրայ, յետոյ, քովս նստելով, իմ բազմոցիս վրայ, վերսկսաւ.

(Շար.)

Թրգմ'. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

մէջ, որոնք կը շահագրգռեն երկու երկիրները, ինչպէս նաեւ իրենց հաստատ որոշումը՝ շարունակելու համար խաղաղութեան ամրապնդման գործը, կատարեալ համերաշխութեամբ Ազգերու Դաշնակցութեան հետ եւ գոյութիւն ունեցող դաշնագիրներու հիման վրայ։

«Երկու ազգերը միացնող աւանդական զգացումներէն ներշնչուած, երկու արտաքին նախարարները նոյնպէս խիստ բարեկամական ոգիով խորհրդակցեցան այն զանազան հարցերուն մասին, որոնց մօտալուտ կարգադրութիւնով աւելի պիտի ամրապնդուին երկու երկիրներու տնտեսական եւ ելմտական կապերը։»

Ստորագրութեան արարողութենէն վերջ, Պրիան ընդունեց մամուլի ներկայացուցիչները Մարինքովիչի ներկայութեան եւ յայտարարեց.

«Դաշնագիրը զոր ստորագրեցինք, կը նուիրագործէ իրական կացութիւն մը, որ երկար ատենէ ի վեր գոյութիւն ունի եւ որ հիմնուած է անայլայլ բարեկամութեան մը վրայ։ Երբ Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ արձանագրուելէ վերջ հրատարակութեան տրուի այսօր ստորագրուած դաշնագիրը, այն ատեն պիտի տեսնուի թէ անոր մասին լոյս տեսած շատ մը լուրեր անհիմն են։ Բնականաբար դաշնագիրը չէ ուղղուած ո եւ է մէկուն դէմ։ Անիկա բոլորովին համապատասխան է Ազգերու Դաշնակցութեան ոգիին եւ արդէն իր գլխաւոր յօդուածները անկէ կը բխին։ Անիկա բաց է բոլոր բարի կամեցողութեանց առջեւ եւ ծաւալումի համար ո եւ է արգելք չունի։ Կրնայ նոր Լոքարնոյի մը սաղմը ըլլալ։ Այս մասին անկարելին պիտի ընենք։ Ամէն պարագայի, այս դաշնագիրը ոչ ոքի համար անակնկալ պիտի ըլլայ, որովհետեւ գայն գիտնալու մէջ շահ ունեցող բոլոր պետութիւնները արդէն գիտեն զայն։»

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ԵՒՍ

Պելկրատի «Փրավտա» թերթը կը գրէ թէ Յունաստան եւ Պուլկարիա եւս մտադիր են նման դաշնագիրներ կնքել Ֆրանսայի եւ Սերպիոյ հետ։ Փարիզի հելլէն դեսպան Փոլիթիս առջի օր տեսակցած է Սերպիոյ արտաքին նախարար Մարինքովիչի հետ։ Տեսակցութենէն վերջ «Փրավտա»յի թղթակցին յայտնած է թէ Յունաստան մօտ օրէն բարեկամական դաշնագիր մը պիտի կնքէ Ֆրանսայի հետ եւ բանակցութիւններ պիտի սկսի Սերպիոյ հետ՝ գինակցութիւն մը կնքելու համար։

Պուլկար մամուլը խօսելով ֆրանքօ-սերպ դաշնագրին վրայ, յոյս կը յայտնէ թէ անոր հետեւանքով Պալքաններու կացութիւնը պիտի բարւոքի եւ թէ պուլկարօ-սերպ յարաբերութիւնները պիտի լաւնան, տրուած ըլլալով որ Փարիզ միշտ աշխատած է մերձեցում մը առաջ բերել Սոֆիայի եւ Պելկրատի միջեւ։

⁂ Պելկրատի իտալական դեսպան զօրավար Պոտրէրօ ստիպողաբար Հռոմ հրաւիրուեցաւ։ Սերպիոյ արտաքին նախարար Մարինքովիչ Փարիզէն Հռոմ պիտի անցնի։

Պալքաններու կացութիւնը վտանգաւոր

Անգլիական «Ուէսթմինսթըր կազէթ»ը իր դիւանագիտական աշխատակիցը ղրկած է Պալքանները, կացութիւնը ուսումնասիրելու համար։ Իր առաջին յօդուածին մէջ, որ լոյս տեսաւ Զինադադարի օրը, կ'ըսէ.—

«Գարձեալ տագնապալի է կացութիւնը Պալքաններու մէջ։ Պատասխանատու իշխանութիւններու կարծիքով, քանի մը տարիէն կրնայ պայթիլ մեծ պատերազմ մը, եթէ մեծ պետութիւնները շարունակեն իրենց անհոգ քաղաքականութիւնը։»

Թղթակիցը կ'ըսէ թէ տեսած է Պալքաններու մէջ շահ չունեցող մեծ պետութեան մը գործակալներուն գաղտնի տեղեկագիրները, որոնց պարունակութիւնը կը հաստատեն երկու չէզոք դիւանագիտական աղբիւրներ, և կը հաստատէ թէ Իտալիա պատրաստութիւններ կը տեսնէ եւ Եուկօսլաւիա պաշտպանութեան կը պատրաստուի։

«Իտալիա կը ղրկէ զէնք ու ռազմանիւթ, որոնք Տուրացցօ ցամաք կ'ելլեն։ Մեծ թիւով աւստրիական հրացաններ փոխանակուեցան իտալականներով։ Կրնամ հաստատել թէ Թիրանայի սերպ դեսպանատան թարգմանը ձերբակալուեցաւ իտալական կառավարութեան պնդումներուն վրայ, որովհետեւ յիշեալը Տուրացցօ կ'երթար՝ աչքով տեսնելու համար այս զէնքի եւ ռազմանիւթի առաքումները։ Իտալիա կ'ըսէ թէ միայն 11 իտալացի սպաներ կցուած են ալպանիական բանակին իբրեւ քննիչ։ Ի վիճակի եմ յայտնելու թէ աւելի քան իտալացի 50 սպաներ եւ 200 պաշտօնեաներ կը ծառայեն հանրօգուտ շինութեանց մէջ։ Բացի ռազմագիտական ճամբաներու շինութեան հսկելէ, ասոնք ապստամբութեան մը պարագային Ալպէտ Զօկուի անձնապահ գունդի պաշտօնը պիտի վարեն։ Ասկէ զատ, Ալպանիոյ երեք զօրախումբերը իտալացիներու հակակշռին ենթակայ են։ Բոլոր հանրօգուտ շինութիւնները ձեռքն են իտալական ընկերութեան մը, որ մէկ ճիւղն է Իտալիոյ հակակշռին ենթակայ Ալպանական դրամատան։»

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ Միութեան կողմէ պատուիրակութիւն մը հայկական եռագոյնով մասնակցեցաւ Զինադադարի տօնախմբութեանց՝ Անծանօթ Զինուորի գերեզմանին վրայ։

ՄԱՆԻՍԱԼԵԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱԳԱՆ.— Պուքրէշէն կը գրեն թէ Պ. Գէորգ Մանիսալեան եւ իր որդին որոնք ամիսէ մը ի վեր կը գտնուէին Վաքարէշթի բանտը, կրկին հարցաքննուելով եւ դէմ լուսաբանուելիք կէտեր գոյութիւն ունենալով, հարցաքննիչ դատաւորը յարմար դատեց որ երեսուն օր եւս երկարաձգուի բանտարկութիւնը։

ՏԻԿԻՆ ՖՐԱՆՍԻՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ԿՐԷՅՍԸՆ, որ հակառակ իր երեք փորձերուն, չէր յաջողած Ատլանտեանը կտրելով Թոփէնհակ երթալ, շոգենաւով կտրեց Ատլանտեանը եւ առջի օր Փարիզ հասաւ։ Տիկինը անմիջապէս մեկնեցաւ Գերմանիա, ուր կարգ մը գործեր կարգադրելէ յետոյ պիտի դառնայ Ամերիկա եւ մեծ յոյս ունի որ Ատլանտեանի թռիչքը պիտի յաջողցնէ։

ՌՈՒԹ ԷԼՏԸՐ եւ ծօրճ Հէլտաճէն «Աքուիթանիա» շոգենաւով Նիւ Եորք հասան եւ պաշտօնապէս ընդունուեցան Նիւ Եորքի քաղաքապետութեան կողմէ։ Դիմաւորելու եկած էր նաեւ Էլտըրի ամուսինը Լայլ Ուոմըք։

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ պատգամաւորներու խնդրին առթիւ նոր ձերբակալութիւններու կը սպասուի։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց ճարտարապետ Ժան-Փօլ տը Պալուան, իբրեւ մեղսակից։

ՊՈԼՍՈՅ ոստիկանութիւնը զրասենեակի Աղեքսանդրիոյ մասնաճիւղի տնօրէն Սամանինք վտարուեցաւ Եգիպտ. կառավարութեան հրամանով։

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ԱՄԲԱՐԱՆՈՅՑԸ

Թէոդիկի 1928ի "ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"

Այս օրերուս հրապարակ ելաւ եւ ունի սովորական հատորներու էջերով 1400 երեսներ եւ անհամար գեղագունատիպ պատկերներ։ Գրչի ու գեղարուեստի հայ վարպետներ ժամադիր եղած են հոն իրենց հին ու նոր անտիպ էջերով։

Թուղթ եւ տիպուտառ՝ անմրցելի։ Գին՝ 50 Ֆր., դիմել հեղինակին՝ 208 bis, Rue Lafayette, PARIS (10e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՍԷՆ ՏԸՆԻԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Այսօր կիրակի առաւօտ ժամը 9ին։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔԸ ԱՆԿԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այսօր Կիր. գիշեր ժամը 8.30ին, Enghienի Salle des Fêtesի մէջ կը ներկայացնէ՝ ԺԱՆ ԷՔԱՌԻ ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՐը (4 արար)

Նոյեմբ. 26ին փարիզի մէջ ՍԱՄՍՈՆը։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շավիլ-Վիրօֆլէի մ.ճղ.ին կողմէ Այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

Maison des Enfants, Ave. des Combattants, Viroflay

Թրամուէյ թիւ 1. իջնել Aux Arcades, Viroflay, շոգեկառք առնել՝ Montparnasse, Invalides եւ St. Lazareէն, իջնել Viroflay.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ալֆօրվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, պիտո տը Թապայի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայրենակցական միութեան ժողովը այսօր կիրակի ժամը 3ին 10 Rue Rampal.

ԱՅՍՕՐ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նորակազմ «Իթալի»ի մասնաճիւղի ֆութպօլի Ա. խումբը պիտի մրցի Bellevilloiseի Բ. խումբին դէմ։ Իսկ Փարիզի պահեստի խումբը պիտի մրցի Ֆրանս. լաւ խումբի մը դէմ։ Հաւաքավայր Métro Opéra ժամը 11.45ին։

«Բուժանք» Լոյս տեսաւ նոյեմբ.ի թիւը (Բ. տարի թիւ 17) ճոխ բովանդակութեամբ։ Կը ծախուի Պէլվիլի եւ Սէն-Միշէլի լրագրավաճառներուն քով։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ'ԵԼԼԷ

ԲՌՆԻ ՍԻՐՈՒԸՏՈՒՔ...

ՔՐՔԶԱԼԻՐ ԶԱՒԷՇՏԸ

ՎԱՐՁՈՒ ԵՆ Պարտէզով pavillonի մը մէջ սենեակներ, կազ, ջուր, ելեքտրականութիւն։ Կայարանին շատ մօտ։ Առնել շոգեկառքը St. Lazareէն եւ իջնել՝ La Garenne-Bezons։ Դիմել՝ 14 Rue des Arts, Colombes, (Seine).

ԱՄԷՆՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքապետարանի Ամուսնութեան եւ հպատակութեան վերաբերեալ օրէնքներու փոփոխուելուն պատճառաւ, դժուարութիւններու չհանդիպելու համար, դիմեցէք երդուեալ Թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois, Marseille.

1. Ամուսնութեան թուղթի բոլոր գործողութիւնները, արագ և խղճմտօրէն։
2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ եւ արագ։
3. Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.
4. Ծննդեան թուղթերու եւ մուրհակներու թարգմանութեան։

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ԵՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ Ավընիւ կամպէթայի մօտ, մէթրօ St. Fargeauէն քանի մը քայլ, 1 Rue Darcy շէնքին մէջ անմիջապէս տրամադրելի են՝ տարեկան 2100էն 2600 ֆրանքի։ Մուտք, սենեակ եւ խոհանոցէ բաղկացեալ յարկաբաժիններ ու սենեակներ, տաք եւ պաղ ջուր սենեակներուն մէջ, օդային կազ, ելեկտրականութիւն, եւ ամէն յարմարութիւն։

Սենեակներու կահաւորման համար պիտի վճարուի միանուագ գումար մը։

Դիմել ուղղակի վերի հասցէին։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ այրերու հագուստներու համար վարժ գերձակուհի մը։ Դիմել՝ Ա. Սարգիսեանի. 12 Place de la Chapelle. մէթրօ Chapelle.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS 208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՄԵՍՐՈՎՊԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԼԻՈՆԻ ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԴԵՐՁԱԿԸ ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ

Մեր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն մը ընծայելու համար, բացած ենք նոր դերձակատուն մը Րիւ տը Մարսէյլ թիւ 24. իսկ մեր նախկին դերձակատունը կը գտնուի Րիւ Կարիպալտի թիւ 33։ Ունինք անգլ. եւ ֆրանս. տօկուն եւ ճաշակաւոր կերպասներ։ Մեծ խնամքով կը կարենք փարիզեան վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ, որոնք միշտ գնահատուած են մեր հայ եւ ֆրանսացի ամենադժուարահաճ յաճախորդներէն։

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ եթէ կ'ուզէք կատարել ձեր նաթուրալիզասիոնի, անցագրի, գարթ տ'իտանթիթէի, ամուսնական, զաւակներու ծննդեան եւլն.ի օրինական ձեւակերպութիւնները՝ դիմեցէ՛ք՝

OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS

45, Rue de Laborde-:-PARIS (8e). Կրդ. յարկ թիւ 20: Métro : St.Augustin

բաց է ժամը 2էն 6,30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը 7։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

ՏՕՔԹ. ՍԷԹԵԱՆ

Téléphone: MARCADET 03-64 ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1900ին

38, Ave. St. Ouen -o- 20, rue Fauvet -o- PARIS (18me)

Մէթրօ NORD SUD: LA FOURCHE

Ընդհանուր հիւանդութիւններ, սեռամիզային, մորթի, ֆրանախտի, շնչերակային, թոքի, ծննդաբերութեան եւ կանանց հիւանդութիւններ. վիրաբուժական գործողութիւն եւ գործի արկածներ, ելեկտրադարմանում եւ Ք. ճառագայթ։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել 10 ֆր.ի, արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քուրոն 80 ֆրանքէն սկսեալ։

ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ԲՈՒՐԴ

ՆՈՐ ԵՒ ՀԻՆ ԳՈՐԳ ՇԻՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ամէն տեսակ եւ զանազան գոյներով բուրդի ճոխ մթերք պիտի գտնէք Տիար ՅԱԿՈԲ ԳԸՆԱՃԸԵԱՆի մթերանոցը։ Խիստ գիւրամատչելի գիներ։ 31 Rue St-Lazare. Tél. Trudaine 68-29 Métro: Nord-Sud: Notre Dame de Lorette.

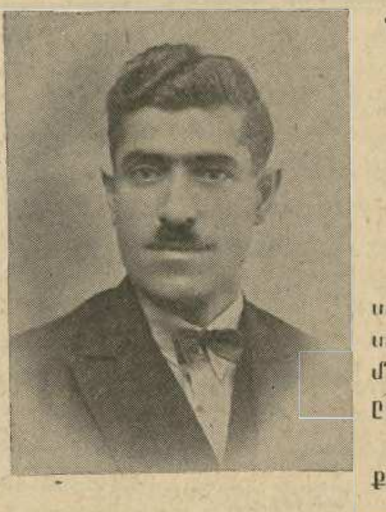

ՔԱՆՈՆԻ ԵՒ ՈՒՏԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

ՅԱԿՈԲ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ

56, Rue Julien Lacroix

PARIS (20e)

Métro : BELLEVILLE

փափաքողներուն կուտայ տիւմթէքի դասեր իր երաժշտանոցին մէջ։ Փէշրէվ-սազ սէմայիսի եւ շարքիներկ՝ աւանդէ ընթացիկ եղանակներով։

Կը ծախէ՝ աժան գիներով՝ քանոն, ուտ, թել եւ մըզ րապ։

Գ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ

կը զբաղի ամէն տեսակ առեւտր. եւ քաղաքային դատերով։ կը ստանձնէ մասնաւորապէս ապահովագրական վէճեր, ինքնաշարժի եւ աշխատանքի արկածներու վերաբերեալ դատական գործեր։

կ'ընդունի ամէն առտու 9.30—12 եւ ժամադրութեամբ։ 13 Rue Béranger, Métro République, Tél. Archives 15-14

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած։

կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ։ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր։

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis, Téléph. Provence 09-32։

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ, աջ կողմը առաջին դուռ)

Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ։

Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30—8

Բոլորդ ալ գիտէք որ պանիր կայ, պանի՛ր ալ կայ։ Այսինքն մէկը անունով պանիր, իսկ միւսն ալ՝ համով ու հոտով, առատ իւղով եւ ոչխարի կաթով պատրաստուածը որը ճաշակելու համար դիմեցէ՛ք՝

ՎԱՀՐԱՄ ՃԷՆԱՁԵԱՆԻ

ՍԷՆ-ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

1 bis Rue Hautefeuille -:- PARIS (6e)

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԿԱՐՈՒՀԻ

12 Rue St. Sulpice Paris (6e) Métro Odéon

Փորձառու եւ մասնագէտ մանթոյի, գիշերուան եւ ցերեկուան հագուստներու։ Կը պատրաստէ վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ, ճաշակաւոր եւ խնամեալ կար։

Իսկ Կիրակի օրերը բացուած է մասնաւոր դասընթացք մը ձեւագիտութեան եւ կարի։

Կիրակի առաւօտ 9—12, եւ 2—5։ Անոնք որ կ'աշխատին եւ ժամանակ չունին, կրնան օգտուիլ։

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ "ՖԷՊԻՒՍ"

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՀՈԳՏԱՆԵԱՆ

37, RUE POISSONNIÈRE, 37 — TÉL. LOUVRE 69 - 83

(«ՖԷՊԻՒՍ» ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏԱՆ ԿԻՑ, MATINԻ ԴԷՄ)

գերձակատունս մեծապէս քաջալերուած իր բազմաթիւ յաճախորդներէն, տօնական օրերու առթիւ ստացած է ֆրանսական եւ անգլիական ծմեռուան կերպասներու ճոխ մթերք մը։

Այս առթիւ ամէն յաճախորդ գիներու անմրցելի զեղչ մը գտնելէ զատ, իբրեւ կաղանդի նուէր, մեզի յարակից «Ֆէպիւս» լուսանկարչատան մէջ 6 հատ գեղարուեստական լուսանկար քաշուելու իրաւունք պիտի ունենայ։

փութացէք օգտուիլ այս աննախընթաց առիթէն, որ պիտի տեւէ միայն եւ միայն նոյեմբ. 15էն մինչեւ Յունուարի սկիզբը։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

15 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 493 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՕՏԱՐԻՆԸ ՄԻՇՏ ԱՆՈՒՇ

Կարելի չէ առանց վրդովումի կարդալ Հալէպէն հասած լուրը, որ կ'երեւայ քիչ անցին:

— «Հայ աշակերտները խումբերով օտար դպրոց կ'երթան այս տարի: «Ֆրէր»ներու դպրոցին աշակերտներու թիւը 500ը անցած է: Ասոնց 300ը Հայեր են: Անոնք որ սանթիմ չէին վճարեր ազգ. դպրոցներուն, հոն կուտան տասը օսմ. ճնչուն ոսկի»:

Նոյն վիճակը Իսքէնտէրունի մէջ, ուր ազգային դպրոցը փակ է տակաւին:

Ուրեմն, հասեր ենք անխղճութեան եւ ապիկարութեան աստիճանի մը, որ ուրիշ բան չապացուցաներ, եթէ ոչ այլասերում:

Այսպէ՞ս պիտի կազմուի Նոր հայրենիքը...

Նոր չէ խմբովին «ֆրէր»ներու եւ «սէօռ»երու դպրոցները յաճախելու այս ախտը: Նոր չէ, մանաւանդ, ազգային դպրոցին ամսական հինգ դրուշը խնայելով, օտարին ափը սիրայօժար տասը ոսկի նետելու մոլութիւնը:

Մենք Պոլսէն ծանօթ ենք այս անհանդուրժելի «զէվզէկ»ութեան, — ինչո՞ւ չըսել բուն բառը: Մանաւանդ որ, այդ առաջնակարգ ծնողները իրենք շատ լաւ գիտեն թէ՝ իրենց զաւակները եթէ քանի մը բառ օտար լեզու կը սորվին, թութակի պէս, փոխարէն վրայ կուտան իրենց դիմագիծը եւ յաճախ նկարագիրը, դառնալով անհանդուրժելի «կոզմոպոլիտ»ներ:

Բայց ինչո՞ւ մեղադրել օտարը, երբ դուն ո՛չ արժանապատուութիւն ունիս, ոչ ալ կամք՝ տունդ կարգի դնելու, կենսական պահանջ մը լրացնելու, քու ճակատագիրդ վարելու: Երեսուն-քառասուն հազար Հայ կը համրուի Հալէպի մէջ, եւ համաւասիկ երեւան կուգայ որ անոնք դպրոց մը պահելու շնորհն անգամ չունին:

Մեր անտէր ժողովուրդին համար միշտ անուշ է հնչած օտարին ձայնը: Մենք միշտ սիրեր ենք անոր ծեքծեքումներն ու ներկուած այտերը, պզտիկութիւն սեպելով մեր հարազատ ձայնը: Յաճախ ամչցեր ենք յայտնել մեր ինքնութիւնը եւ ազգութիւնը, արժանիք սեպելով օտար ձեւանալը:

Այդ ստրկամտութեան հետեւանքներն չարաչար կրեցինք մեր ազգային վերածնութեան ընթացքին, մտաւոր կամ գրական ասպարէզին մէջ, և՛ մշակոյթ և՛ ազատութիւն, ամէ՛ն բան սպասելով օտարէն:

Փառք սեպեցինք միջնորդի, թարգմանիչի, մուրացիկի վիճակը, անգիտանալով կամ ժխտելով մեր իրական արժէքները:

Տարիներո՛վ հէքեաթի պէս պատմեցինք Նափոլէոններու, Կարիպալտիներու, ծովակալ Թոկոներու կամ Լորտ Քիչընըրներու քաջագործութիւնները, բայց իմաստութիւն սեպեցինք ծաղրել ամենի լեռներու կատարը, գերազանց ուժերու եւ անհամար խուժանին դէմ մարտնչող Սերոբները, Գէորգ Չաւուշներն ու Անդրանիկները:

Տարիներո՛վ թութակի պէս հոլովեցինք ու թարգմանեցինք միջազգային գրական փառքեր, «ուսումնական» ձեւանալու համար, բայց չհետաքրքրուեցանք թէ ի՛նչ կը գրէ, մանաւանդ ինչպէս կը գրէ հայ գրագէտն ու բանաստեղծը:

Եւ տակաւին մինչեւ այսօր, դրամ կը գտնենք օտար գիրքեր եւ օրը քանի մը թերթ գնելու համար, բայց մանր-մանր կը սակարկենք հայ գրագէտին արտադրութեան կամ հայերէն թերթի համար:

Եւ հիմա որ ցրուեր ենք եօթն աշխարհի մէջ, անշուշտ աւելի կը զարգանայ օտարամոլութեան համաճարակը:

Շատ մը բաներ հասկնալի են Ֆրանսայի մէջ, ուր ստիպուած մը միայն կրնանք դիմանալ միջավայրին հրապոյրներուն, տեղական դպրոցներուն եւ բարձր մշակոյթի յորձանքին դէմ: Բայց անհանդուրժելի է նոյն պարագան Պուլկարիոյ, Յունաստանի կամ Սուրիոյ մէջ, ուր համախումբ ժողովուրդ կայ, եւ ուր լայն միջոցներ ունինք մեր դիմագիծը պահելու:

Ինչո՞ւ Հալէպը այնքան պիտի խեղճանայ, որ մէկ անգամէն երեք հարիւր աշակերտ օտար դպրոց երթայ: Կամ ինչո՞ւ Իսքէնտէրունը պիտի չկարենայ ամէն տարի կանոնաւորապէս բանալ ու զարգացնել իր դպրոցը, որպէսզի հայ տղաքը օտար դպրոց չերթան:

Եթէ ազգային մարմինները անհոգ են կամ ապիկար, ծնողները չեն կրնար չքմեղանալ, քէն ընելով եւ իրենց զաւակները «ֆրէր»ներուն յանձնելով:

Սկզբնական մեղքը՝ տունէն կը սկսի, հայրերէն եւ մայրերէն, որոնք իրենց աչքերը յառած են միշտ օտարին վրայ, առանց մտածելու որ ամբողջ սերունդի մը անէծքը պիտի հրաւիրեն, յաւիտենական:

Բաւական չէ՞ ինչքան որ տուժեցինք միշտ օտարին դուռը մուրացիկ անելով, մեր իրական արժէքները ուրանալով, նոյն իսկ արհամարհելով, իսկ օտարին համար դառնալով տեսակ մը բութներ...:

Այս ճեթեւսօլիկ ընթացքը կրնայ վերջը-վերջը լուրջ կազմալուծում յառաջ բերել մեր հանրային կեանքին մէջ, եւ վտանգել մեր ապագան:

Ո՛վ որ տէր չէ իր ունեցածին, կամ չաշխատիր զարգացնել զայն, իրաւունք չունի ո՛ր եւ է աջակցութիւն սպասելու ուրիշէն:

Կա՛մ կը հաւատանք մեր ապագային, եւ կամ լա՛ւ է որ արհամարհելով, մեր ձեռքով սրբենք մեր անունը ազգերու պատմութենէն:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՆԴԷՊ

Հնչակեան Նոր Երկիր շաբաթաթերթը շարունակելով իր յօդուածաշարքը, «ի՞նչ պիտի անենք», գիտել կուտայ վերջին թիւով (13 նոյ.).

— «Բացի առեւտրական զգացումը դէպի Թուրքիան, կան եւ ուրիշ պատճառներ, որ մեզ պիտի ստիպեն չմոռանալ անցեալը: Ոմանք մեզ ասում են. «մոռացէ՛ք անցեալը եւ բարեկամեցէ՛ք Թուրքիայի հետ, որպէս զի կարելի լինի բարեկամանալ Վրացիների եւ Ազէրբէյջանցիների հետ»: Սա իր ձեւի քաղաքական առաջարկ է, բայց սրա դիմաց կայ եւ՛ մի ուրիշ քաղաքական առաջարկ, այն է, մոռանալ անցեալը, որպէս զի Թուրքիայի հետ բարեկամանանք եւ Սովետների ու Թուրքիայի բարեկամութեան ուժ տանք, որովհետեւ Սովետների ապահովութեան տեսակէտով ուժեղ Թուրքիայի գոյութիւնը անհրաժեշտ է: Ուրեմն ինչո՞ւ մոռանանք անցեալը Թուրքիայի հետ միացած Սովետների դէ՞մ կռուելու, թէ Թուրքիայի եւ Սովետների հետ միացած Ազէրբէյջանցիների եւ Վրացիների դէմ կռուելու համար: Ես ասում եմ. քանի Թուրքիան մեր ազգային գոյութեան է սպառնում, նրա հետ բարեկամանալ չենք կարող եւ ինչպէս շատ անգամ կրկնել եմ, այժմ էլ յայտարարում եմ, որ ո՛վ որ Թուրքիայի դաշնակիցն է, նա մեր թշնամին է, ով որ, ընդհակառակը, Թուրքիային թշնամին է, նա մեր բարեկամն է:»

ՆՈՐ ԱՐԱՔՍԻ ՄԱՍԻՆ

Միլանոյէն «Իտալիոյ Հայոց Միութեան» կնիքով ստացանք հետեւեալ զեկոյցը (10 նոյ.).

— «Հայերէն լրագիրներու մէջ լուրեր կը շրջին Պարիի Նոր Արաքս գիւղի մէջ պատահած նոր շփոթութեանց շուրջ: Պարտականութիւն կը համարենք ծանուցանել մեր ազգին եւ մասնաւորապէս Իտալաբնակ հայութեան անդորրութեան համար, թէ սոյն խնդիրը Իտալական իշխանութեանց քննութեան ներքեւ կը գտնուի, որոշ պատճառներու համար, որոնք ի մօտոյ պիտի պարզուին եւ մենք ի վիճակի պիտի ըլլանք ժամանակին աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ տալու հայ հասարակութեան:

ԽՈՒՄԲԵՐՈՎ ՕՏԱՐ ԴՊՐՈՑ Կ'ԵՐԹԱՆ

Հալէպէն կը հաղորդեն թէ հայ աշակերտները խումբերով օտար դպրոց կը յաճախեն այս տարի: Ֆրէրներու աշակերտներու թիւը 500ը անցած է: Ասոնց երեք հարիւրը Հայեր են: Անոնք որ ազգ. վարժարաններուն սանթիմ մը անգամ չէին վճարեր, հոն կուտան 10 օսմ. հնչուն ոսկի:

Միւս կողմէ պէտք է ըսել թէ ազգ. դպրոցներն ալ անկումի աննախընթաց շրջան մը կը բոլորեն: Գործին գլուխը յանձնուած է ապիկարներու, ինչպէս էր նախորդ տնօրէն Սարգիս Շիշմանեանը, որ այժմ Եթովպիա հրաւիրուած է, իբրեւ տնօրէն:

*** Իսքէնտէրունի Ֆրէրներու եւ անգլ. դպրոցներն ալ հոծ թիւով հայ աշակերտներ ունին: Լեցուն են նաեւ յայտնութեանց վարժարանները:

Միւս կողմէ, տակաւին փակ է տեղին ազգ. վարժարանը, որովհետեւ մէջտեղը ոչ տնօրէն կայ, ոչ ալ ուսուցիչ...

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

500 հայ ուսանողներ Փարիզի մէջ?

«Լէնթրանսիժան»ի մէջ կը կարդանք (13 նոյ.).—

Լատինական թաղին մէջ շատ օտարականներ կան: Նոյնիսկ ամէն ժամանակէ աւելի:

Ուսանողներէ եւ փրոֆէսէօրներէ կազմուած ընտրանիի մը կողքին, կան նաեւ անբաղձալիներ:

Երկու շրջանակներուն մէջ ալ ոստիկանական տեսչութիւնը նոր մարդահամար մը կատարեց, Սորպոնի թաղապետական խորհրդական Պ. Ռաուլ Պրանտօնի խնդրանքին վրայ:

Մօտ 2000 մտաւորականներ կ'ապրին այս թաղին մէջ եւ գլխաւորաբար կը պատկանին հետեւեալ ազգերուն.— 500 Հայ, 350 ռուս, 350 չինացի, 250 ռումանացի, 200 սերպ, 200 թուրք, 125 յոյն, 100 լեհ, 75 իտալացի եւ փոքրաթիւ Զուիցերացիներ, Չեխեր, Հունգարացիներ եւ Շուէտացիներ:

Բանուորները մօտ հազար հոգի են՝ ռուս, լեհ, իտալացի, սպանիացի, չեխ, սերպ, հայ եւ չինացի:

Երկու ամիսէ ի վեր Սորպոնի թաղին մէջ հաստատուած կամ անցողակի բնակող աւելի քան 2000 օտարականներ հարցաքննուած են ոստիկանութեան կողմէ սրճարաններու, ճաշարաններու, գարեջրատուններու եւ պարասրահներու մէջ, ինչպէս նաեւ պողոտային վրայ:

Այս օտարականներուն կացութիւնը ճշտուած է: Մօտ հարիւր հոգի հետապնդուած են՝ իրենց բնակարանի փոփոխութիւնը յայտարարած կամ ինքնութեան թուղթերը նորոգած չըլլալու համար: Ուրիշներ իբրեւ անբաղձալի վտարուած են:

Միւս կողմէ օտարականներու դիւանին կողմէ շատ մը ճշտումներ կատարուած են՝ Սորպոնի թաղին կարգ մը հաստատութեանց մէջ:

Մօտ հազար օտարական հրաւիրուած են հաստատել իրենց ինքնութիւնը: 39 հոգիի դէմ հետապնդում կատարուած է:

Նախկին պատերազմիկներու միութիւնը

Գրած էինք թէ Զինադադարի տօնին առթիւ Վէրսայլի մէջ կը գումարուի Նախկին պատերազմիկներու համագումար մը, ընդհանուր միութիւն մը կազմելու համար: Երկար վիճաբանութիւններէ վերջ, կարելի եղաւ համաձայնութիւն գոյացնել ծրագրի մը շուրջ: Այսպէսով, 1927ի համագումարին մասնակցող բոլոր կազմակերպութիւնները կը միանան միութեան մը մէջ, որուն անունն է Confédération Nationale de la France Meurtrie: Նպատակն է պատերազմի զոհ նախկին կռուողներուն եւ անոնց պարագաներուն միացեալ ճակատը կազմել:

Կիրակի օր Վէրսայլի պալատի Նարնջանոցին մէջ գումարուեցաւ պատերազմիկներու հանդիսաւոր նիստը, որուն կը մասնակցէին 10,000 պատերազմի վիրաւորներ: Նիստէն առաջ անոնք տողանցք մը կատարեցին քաղաքին մէջ:

Կէսօրէն վերջ, վարչապետ Փուանքարէ հայրենասիրական ճառ մը խօսեցաւ: Ներկայ համայնավարները աղմկեցին եւ փոքրիկ ցոյց մը ըրին: Հակառակ աղմուկին, վարչապետը շարունակեց իր ճառին ընթերցումը հանդարտօրէն եւ յայտնեց թէ պիտի չխօսի, երբ ներկաներու մեծամասնութիւնը պահանջէ: Ասոր վրայ ջերմ ծափահարութիւններ թնդացին ու վարչապետը առանց այլեւս ընդհատուելու շարունակեց:

Ընդունուած բանաձեւին համաձայն, «եկած է ժամանակը, որ պատերազմի վեթերանները միջամտեն հանրային կեանքի մէջ եւ խաղան իրենց դերը, իբրեւ բարոյական եւ ընկերային ուժ:» Համագումարը նոյնպէս քուէարկեց որոշումներ, որով վեթերաններուն կ'արգիլուի անարժան միջոցներու դիմել իրենց պահանջները ուզելու համար: Ամէն տարի համագումարէն առաջ, վիճաբանութիւններ պիտի կատարուին, պատերազմիկներու թոշակները համաձայնեցնելու համար ապրուստի սղութեան:

Արեւմտեան Թրակիոյ Թուրքերը

«Ագշամ» Էտիրնէէն կը տեղեկանայ թէ Արեւմտեան Թրակիոյ մէջ Թուրքերուն դէմ բռնութիւնները ծայր աստիճանի հասած են: Այս առթիւ Հելլէններուն կ'օժանդակեն Զէրքէզները, որոնք մեծ թիւ մը կը կազմեն մասնաւորաբար Իսքէչէի եւ Կիւմիւլճինայի շրջանին մէջ:

150 նոյներու ցանկէն Մուսթաֆա Սապրի եւ Զօփուր Հազզը Իսքէչէ կը գտնուին, իսկ ուրիշ «դաւաճան»ներ հաստատուած են Տիմոթէքայի շրջանին մէջ:

Հոկտեմբեր 29ին անծանօթներ փողոցին մէջ յարձակում գործեցին «Եէնի Ատըմ» թերթին խմբագրապետին վրայ: Կառավարութիւնը պարզ հանդիսատեսի դիրք բռնած է այս խնդիրներուն մէջ:

Մէկ խօսքով բովանդակ Արեւմտեան Թրակիոյ Թուրքերը վախի մէջ են եւ չեն կրնար դաշտային աշխատանք կատարել, կ'ըսէ Թուրք թերթը:

Ի՞նչպէս կարող խնամակալ?

Պուքրէշի Պատերազմական Ատեանը երէկ պիտի տար իր վճիռը Մանուէլեսքոյի մասին: Դատավարութեան ընթացքին իբրեւ վկայ լսուեցաւ Գիւղացիական կուսակցութեան վ սրիչ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԹՐՔԱԿԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐԸ

Օսմանեան հին թղթադրամները պիտի փոխանակուին հանրապետական նոր դրամներուն հետ: Փոխանակութիւնը պիտի սկսի Դեկտեմբեր 5ին, Օսմ. դրամատան կողմէ Հանրային Պարտքի Վարչութեան մէջ բացուելիք մասնաճիւղի մը կողմէ:

Դրամատուններն ու հարկահաւաք ճիւղերը իրենց մօտ գտնուած պատրաստ դրամները պիտի տանին այս մասնաճիւղին և փոխանակեն նոր դրամներու հետ: Անհատներ ալ իրենց դրամները պիտի կարենան փոխանակել հարկահաւաք ճիւղերուն մէջ:

Նոր թղթադրամներուն մէջ 50 դրշ.նոցներ չկան: Մասնաւոր միջոցներ ձեռք առնուած են, նոր թղթադրամներուն վրայ գիր չգրուելու եւ մաքուր պահելու համար զանոնք:

ՅԻՄԱՐԻ ՄԸ ԱՐԱՐՔԸ

Կիրակի կէսօրէն վերջ Ժորժ Լաթրէյլ անուն 44 տարեկան մսավաճառի ծառայ մը Լուվրի թանգարանը երթալով ածելիով կարեց Ժէ դարու նկարիչ Լը Նէն եղբայրներու մէկ նկարը՝ «Ընտանեկան ճաշ», որ այսօր մէկ միլիոն ֆրանքէն աւելի կ'արժէ:

Ոստիկանատան մէջ այս յիմար ոճրագործը յայտարարեց.

— Հիւանդանոցէն կ'ելլեմ: Երէկուընէ ի վեր չեմ ճաշած եւ չէի կրնար աւելի երկար մնալ այս վիճակին մէջ: Ջուզեցի գողութիւն ընել: Գիպուածով Լուվր եկայ. յանկարծ միտքս եկաւ ընել բան մը, որուն համար բանտարկէին զիս: Ու գրպանէս ածելին հանելով կտրեցի նկարը»:

Այս արժէքաւոր նկարը պիտի նորոգուի շուտով եւ կը կարծուի թէ շատ աննշան հետք մը պիտի մնայ միայն այս արկածէն:

ՔՈԼԷՐԱՅԻ ԴԷՄ

Նկատելով որ քոլէրայի համաճարակը Իրաքը հողերուն վրայ տարածուած է, Լիբանանի առողջապահական նախարարութիւնը անհրաժեշտ բոլոր միջոցները ձեռք առած է Լիբանանը այս համաճարակին դէմ պաշտպանելու համար:

Եթէ Լիբանանի մէջ համաճարակի ոչ մէկ դէպք պատահած է, այսու հանդերձ բոլոր կանխազգուշական միջոցներ ձեռք առնուած են, օրինակ, մեկուսացման վայրեր, շիճուկ, հականեխում եւայլն: Իրաքէն եկող ճամբորդներու վրայ շատ սեղմ հսկողութիւն մը կը կատարուի: Եւ անհրաժեշտ բոլոր հրահանգները տրուած են բոլոր պետական բժիշկներուն, եւ տեղական իշխանութեանց որ ամենավճռական միջոցները ձեռք առնեն եթէ երբէք այս համաճարակը ռեւէ տեղ մը տեսնուի:

ԿՈՒՍԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆՑ ԹԻՒԸ

Թուրք կառավարութիւնը ծրագիր մը կը մշակէ կուսակալութեանց թիւը սահմանափակելու, որպէս զի այս կերպով իւրաքանչիւր նահանգ կարող կուսակալներու կողմէ կառավարելու պատեհութիւն ստեղծուի:

ՆՈՐ ՀՈԳ՝ ՄԸ ԻՍՔԷՆՏԷՐՈՒՆԻ ՄԷՋ

Իսքէնտէրունի գաղթական Հայերը վերջերս նոր՝ հոգի մը մատնուեցան, լսելով թէ կառավարութիւնը որոշած է փլցնել իրենց խրճիթները:

Պատճառը «գեղեցկագիտական» է: Հալէպէն կամ ծովէն եկող բարձրաստիճան հիւրերուն աչքերը կը վիրաւորուին եղեր, ի տես այդ խեղճուկ խրճիթներուն...

ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՍ

Դրօշակ վերջերս հրատարակեց Սիմոն Զաւարեանի այս յօդուածը, զոր հեղինակը գրի առած է Պոլիս հրատարակուած Ազգակ շաբաթաթերթի համար եւ անտիպ պահուած է: Իբրեւ թանկագին նշխար մեծ յեղափոխականի կենսագրութենէն, կ'արտատպենք նոյնութեամբ:

Չեմ յիշեր ճիշդ, բայց կարծեմ 1875—76ի ձմռան մէջ էր, երբ առաջին անգամ ես լսեցի Րաֆֆիի եւ Արծրունիի անունները:

Իմ ազգական Բ. Շահվէրդեանը— որի մօտ ես կ'ապրէի ու կը կրթուէի — լինելով Ներսիսեան դպրոցի ուսուցիչ, երեկոները կնոջ հետ միասին կը վարէր ռուսաց մի թերթի (Տիֆլիսկի վեստնիկ) սրբագրիչի պաշտօն: Եւ որովհետեւ Շահվէրդեանի կինը՝ Մ. Ա. Նալբանդեան ռուս էր —ինձ շրջապատող մթնոլորտը կը ներկայացնէր միջազգային մի պատկեր, այն ժամանակուայ գրական-քաղաքական-գաղափարական դէմքերէ:

Շահվէրդեանը, իր հետ քաղաքական ամուսնութեամբ կապուած Նալբանդեան շատ ուրիշների հետ միասին հեռացած էին Պետերբուրգի համալսարանէն, իբրեւ համակիրներ Պիսարեւի, Չերնիշեւսկու եւ այլ ռուս արմատականների: Ուրիշներ նոր էին վերադարձած Ցիւրիխէն, Զւիցերիայէն, Փարիզէն իրենց հետ բերելով Լասալի, Մարքսի, Բակունինի հովեր:

«Ինտերնասիոնալ»ի, «նիհիլիզմ»ի, անհատի, ազգերի, Մարդկութեան ազատագրութեան հովերն էին, որ կը փչէին շրջապատողներիս վրայ՝ տարազ թէ աղջիկ՝ ռուս, հայ, վրացի, թուրք, նոյն իսկ չէրքէզ, լեհ . . .

«Ազգութեան» խնդիրը չկար մէջտեղ: Բոլորին էլ կը կապէր ռուսաց լեզուն: Այսուհանդերձ տեղական լեզուները խորշուած չէին:

Վրաց «Մոբբիս Արագվին» նոյնչափ ոգեւորութեամբ կ'երգէր միջազգային այդ հաւաքոյթների մէջ, որչափ եւ հայ «Ծիծեռնակը», ռուս խմբերգին կը յաջորդէր Մարսէյլեզը, լեհ ապստամբների «Ըզ դիմոմ պոժարա»...

Ոմանք այդ շրջանի անձերից կորան անյայտութեան մէջ, բայց շատերը թողեցին անջնջելի հետքեր, Ռուսներից Իվանովները հիմնեցին Թիֆլիսի մէջ առաջին հասարակական գրադարանը, Սիմոնովիչները կը պահէին նոր Ֆրէբէլեան սիստեմով բացուած մանկական պարտէզ: Վրացիներից Գոգոբաշվիլին — ռուս մանկավարժ Ուշինսկու հետեւողութեամբ կազմեց վրացերէն «Մայրենի Լեզուն», վրացերէնի թարգմանեց «Ծիծեռնակը»: Նիկոլաձէն դարձաւ յայտնի հրապարակախօս, Հայերից — Շահվէրդեանը, Յարօն, Արծրունու հետ միասին հիմնած էին ազատական «Մշակ»ը եւ կը պայքարէին պահպանողական «Մեղու Հայաստանի»ի դէմ: Դրանց մէջ էր եւ Իզմայլովը, որ տարիներ յետոյ դառնալով Թիֆլիսի քաղաքագլուխ երկար եւ յախուռն պայքարից յետոյ քաղաքի վարժարանները յաջողեց բաժնել ազգայնական սկզբունքի համեմատ՝ ռուսական, հայկական, վրացական, թրքական... Սիրուած էին այդ շրջանի մէջ մանաւանդ ամուսին Զմշկեանները եւ մանաւանդ թրքահայ Ամերիկեանը, որ հիմք էին դրած հայկական թատրոնի: Ամերիկեանի կազմած երգիծաբանական կուպլէտները, մանաւանդ, մեծ ընդունելութիւն էին գտած այդ միջազգային շրջանի մէջ: Կը յիշեմ շատ լաւ կերպով, որ ընկերական հաւաքոյթներից շատերը կը վերջանային Ամերիկեանի

«Էսէնց է, մոտս է,
Մոտս է, մոտս է»...

զուարթ, բայց կծու շեշտերով, որուն կը ձայնակցէինք մեծերու հետ միասին նաեւ մենք, մանուկներս:

Ես դեռ շատ փոքր էի (7-8 տարեկան), որպէսզի հասկանայի այդ շարժման բնոյթն ու կարեւորութիւնը...: Յամենայն դէպս այդ օրուանէն երեւի զգացի ազգային շովինիզմի եւ ատելութեան անհեթեթութիւնը, սորվեցի հասկնալ որ բոլոր ազգերի մէջ էլ կան լաւ մարդիկ, բոլոր լեզուներն էլ ունեն իրենց գեղեցիկ արտայայտութիւնները...

Կեանքը առաջ էր բերած, սակայն, հարցեր ու խնդիրներ, որոնց հանդէպ երիտասարդ շրջանը շուտով բաժնուեց տարբեր հոսանքների: Տասնեակ տարիներ յետոյ միայն իմացայ որ Շահվէրդեանը, Յարօն (եւ կարծեմ Իզմայլովը) չէին համաձայնած Արծրունու «բուրժուական» եւ «նեղ ազգայնական» ուղղութեան հետ եւ բաժնուած էին «Մշակ»էն: Ես անտեղեակ էի այս պարագաներէն, ոչ էլ կը կարդայի «Մշակ»ը, սակայն չը գիտեմ ինչու, ինձ վրայ ազդած էր «Մշակ» խօսքը: Կարծեմ կը զարմանայի որ «ամենացած» եւ արհամարհուած մարզոց անունով կնքած էին թերթի անունը: Գուցէ առաջին անգամ տպաւորութիւն էր գործած խօսքի կարճութիւնը (բաղդատմամբ երկար «Մեղու Հայաստանի»ի հետ): Եւ որովհետեւ մանկութենէ ես մի փոքրիկ հակում ունէի դէպի նկարները, մանաւանդ որոշ ձեւերը, մի օր պարապութեանս առեն «Մշակ» գլխագրէն արտանկարել եւ կտրել էի այդ չորս տառերը (իրենց խակակոտ ձեւով ու մեծութեամբ) կապոյտ մի թերթի վրայ, ծածկել էի կտրուած տեղը, թափանցիկ դեղին թղթով փակցուցել այդ անպաճոյճ զարդը սեղանիս դէմ եղող լուսամուտին:

Չեմ մոռնար այն հեգնական ծիծաղն ու բացականչութիւնները որ լսեցին քանի օր յետոյ ախոռիս ետեւէն.

— Տես, տես — կը կանչէր ազգականս Յարօին եւ կնոջը — Արծրունին երեւի շատ կ'ուրախանայ որ մեր Սիմոնը գնահատել է իր թերթը...

Դատափարակիս հեգնական շեշտը ազդեց երեւի որ ես առանձին ուշադրութիւն դարձնի «Արծրունի» անուան վրայ: Եւ երբ մի քանի շաբթից թէ ամսից յետոյ մի ինչ որ տոմսակով ինձ ուղարկեցին Արծրունու մօտ, ես առանձին հետաքրքրութեամբ դիտեցի վերջինիս դրան վրայ փակցուած այցեկարտը եւ տպաւորեցի «տոկտոր փիլիսոփայութեան» մակագրութեամբ: «Փիլիսոփայութիւնը» մի քիչ վախեցրեց ինձ: Եւ երբ մի րոպէից յետոյ լսեցի տոմսակի բովանդակութեան ոճից Արծրունու տուած չոր բացասական պատասխանը — ես երկար ժամանակ կը մտածէի արդեօ՞ք բոլոր «փիլիսոփաները» այդպիսի անճոռնի մէջք, այդպիսի խոժոռ դէմք եւ չոր արտայայտութիւն ունեն:

Ակամայից յիշեցի համակրելի Զմշկեաններին, Գոգոբաշվիլուն եւ մանաւանդ Ամերիկեանին եւ իր ուրախ զուարթ.

Էսէնց է, մոտս է,
Մոտս է, մոտս է - ն:

Անցան մի քանի տարիներ. Ներսիսեան դպրոցէն ես փոխադրուած էի պետական ռէալական գիմնազիոնը. աւելի ռուսական մթնոլորտ, բայց կը շարունակէի ապրել ազգականիս շրջանին մէջ...:

Պայթեց ռուս-թրքական պատերազմը:

Ս. ԶԱՒԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ին հետ, ընտիր գիրքեր ալ պիտի ստանաք, տարեկան կամ վեցամսեայ բաժանորդագրուելով մինչեւ Փետր. 31:

ԹՐՈՑՔԻ ՍԹԱԼԻՆԻ ԴԷՄ

Պաշտօնաթերթ Փրավտայի Նոյեմբեր 2ի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ ճառը, զոր Թրոցքի խօսած է կեդրոնական կոմիտէի վերջին նիստերէն մէկուն մէջ.—

„Անցեալ Յունիսին մեր յայտարարութեան մէջ կատարեալ ճշմարտութեամբ գուշակեցինք այն բոլոր փուլերը, որոնցմէ պիտի անցնի կուսակցութեան Լէնինեան վարչութեան կործանումը եւ անոր առժամեայ փոխանակումը Սթալինեան վարչութեան հետ: Առժամեայ փոխանակում կ'ըսեմ, որովհետեւ վարիչ խմբակը որքան «յաղթանակներ» շահի, այնքան կը տկարանայ: Անցեալ տարուան Յուլիսի մեր գուշակութիւնները կրնանք ամբողջացնել այժմ հետեւեալ եզրակացութեամբ. Կուսակցութեան ծոցին մէջ Սթալինի այժմու յաղթանակին պիտի յաջորդէ իր քաղաքական անկումը: Ասիկա անխուսափելի է: Այդ անկումը տեղի պիտի ունենայ յանկարծակի: Ուստի ընդդիմադիրներու առաջին գործը պէտք է ըլլայ այն, որ ներկայ վարիչներու աղիտալի քաղաքականութիւնը նուազ վնասակար դառնայ կուսակցութեան զանգուածներուն հետ անոր կապակցութեան: Դուք կ'ուզէք մեզ վտարել կեդր. կոմիտէէն: Կը խոստովանինք թէ այս որոշումը արդիւնքն է ներկայ վարչութեան քաղաքականութեան — աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել քայքայման: Ղեկավար խմբակը, որ կուսակցութենէն կը վտարէ հարիւրաւոր եւ հարիւր հազարաւոր լաւագոյն անդամներ, անխախտ պոլշեւիկ բանուորներ, «գրասենեակային» խմբակը, որ կը համարձակի վտարել Մրաչքովսքիի, Սէրէպրիաքովի, Փրէօպրաժէնսքիի, Շարովի, Սարգիսի, Վոյովիչի պէս պոլշեւիկներ, այսինքն ընկերներ, որոնք միայն կարող էին կազմել կուսակցութեան դիւանը, ունենալով աւելի շատ հեղինակութիւն, աւելի շատ պատրաստութիւն եւ ըլլալով աւելի շատ լէնինական (աղմուկ)... քան մեր այժմու դիւանը: Սթալին-Պուխարին խմբակը, որ կ'ուզէ ներքին բանտը նետել կուտայ Նէչէայէվի, Շթիքկոլտի, Վասիլիէվի, Շմիտի եւ Փիշլէվի նման պէս կատարեալ յեղափոխականներ, որ կուսակցութեան մտածումը կը խեղդէ բոլոր միջոցներով, պրոլետարիատի յառաջապահներուն կազմալուծումով, ո՛չ միայն խորհրդային Միութեան, այլ նաեւ ամբողջ աշխարհի մէջ. այդ բոլորովին պատեհապաշտ խմբակը, որուն ետեւ կը սքօղային անցած տարի ու դեռ կը սքօղան Չանկ-Քայ-Շէքներ, Ֆէնկեր, Վանթին-Վէյեր, Փըրսէլներ, Հիկսեր, Պէն Թիլլէթներ, Քուսինէններ, Սմէրալներ (աղմուկ), Փէփփէրներ, Մաքնգ-Նայմաններ, Ռաֆէսներ, Մարթինովներ, Քոնտրաթիէվներ եւ Ուսթրիալովներ, այս խմբակը չի կրնար հանդուրժել մեր ներկայութիւնը կեդրոնական կոմիտէին մէջ, նոյնիսկ համագումարէն մէկ առաջ առաջ: Ասիկա կը հասկնանք:

«Մեր գործունէութեան ծրագիրը ծածկեցին, կամ ըլլալ աւելի ճիշդը փորձեցին ծածկել... ի՞նչ կը նշանակէ վախնալ մեր ծրագրէն: Պարզ է: Ծրագրէն վախնալ կը նշանակէ զանգուածներէն վախնալ: Սեպտ. 8ին յայտարարեցինք ձեզի թէ հակառակ բոլոր արգելքներուն, մեր ծրագիրը պիտի ծանօթացնենք կուսակցութեան: Ասիկա ըրինք: Այդ աշխատանքը պիտի տանինք մինչեւ ծայրը: Ընկերներ Մրաչքովսքի, Փիշլէվ եւ բոլոր միւսները, որոնք տպագրեցին եւ տարածեցին մեր ծրագիրը, գործեցին եւ կը գործեն կատարեալ համաձայնութեամբ մեզ՝ կեդրոնական կոմիտէի եւ վերստուգիչ կեդր. յանձնաժողովի ընդդիմադիր անդամներուն հետ, մեր կատարեալ քաղաքական պատասխանատուութեան տակ:

«Սթալինի բրտութիւնն ու ապօրինութիւնը, որոնց մասին կը խօսէր Լէնին իր կտակին մէջ, այլեւս անձնական յատկութիւններ չեն, այլ դարձած են ղեկավար խմբակին եւ իր քաղաքականութեան յատկութիւնները: Ատոր յատկանշական գիծն այն է որ անիկա կը հաւատայ բիրտ ուժի ամենազօրութեան վրայ — նոյն իսկ իր սեփական կուսակցութեան դէմ (աղմուկ):

«Շնորհիւ Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան, մեր կուսակցութիւնը իր ձեռքն անցուց բանուորութեան զօրաւոր գործիքը, առանց որու պրոլետարիատի տիրապետութիւնը անկարելի է: Դիկտատորութեան արտայայտութիւնն է մեր կեդրոնական կոմիտէն (աղմուկ): Լէնինի օրով, լէնինական կ. կոմիտէին օրով, կուսակցութեան «կազմած»ը ստորադասուած էր համաշխարհային յեղափոխութեան քաղաքականութեան: Ճիշդ է թէ Սթալին սկիզբէն ի վեր մեծ մտահոգութիւններ պատճառեց Լէնինի «Այս խոհարարը միշտ պղպեղով կերակուրներ պիտի պատրաստէ», — կ'ըսէր Լէնին բարեկամներու միջեւ, Ժ. համագումարի ատեն: Այսօր մեզի կը հրամցնեն այդ պղպեղով կերակուրներէն մէկը, զինուորական դաւադրութեան մը լուրի ձեւին տակ:

Բացագանչութիւններ.— Մենշեւի՛կ, կը բաւէ: Գուաձա՞ն: Անկցի՛: Մտիկ չենք կրնար ընել ի՞նչ գրպարտութիւն:

ԹՐՈՑՔԻ.— Լէնինի քաղաքական բիւրոյին օրով, ընդհ. քարտուղարութիւնը ստորադասեր չէր խաղար: Կացութիւնը փոխուեցաւ Լէնինի հիւանդութենէն յետոյ: Ատոր համար Լէնին իր գերագոյն խորհուրդը տուաւ կուսակցութեան. «Հեռացուցէք Սթալինը որ կրնայ կուսակցութիւնը մղել դէպի պառակտում եւ կործանում» (աղմուկ): Կուսակցութիւնը ժամանակին չտեղեկացաւ այս խորհուրդին: Հետեւանքները հիմա յայտնի են բոլորիս: Վարիչ խմբակը կը կարծէ թէ խստութեամբ կարելի է հասնիլ ամէն բանի: Ասիկա հիմնական սխալ մըն է:

Բռնութիւնը կրնայ յեղափոխական մեծ գործ կատարել, պայմանաւ որ դասակարգային արդար քաղաքականութեան մը վրայ հիմնուի: Բռնութիւնը զոր պոլշեւիկները ի գործ դրին քաղքենիութեան, Մենշեւիկներուն եւ Էս-Էրներուն դէմ, հսկայ արդիւնքներ տուաւ: Կերէնսկիի եւ Ցերեթելլիի բռնութիւնը պոլշեւիկներուն դէմ, փութացուց անոնց անկումը: Համայնավարները վտարելով, աշխատանքէ զրկելով եւ բանտարկելով, վարիչ խմբակը ամէն միջոցներով (գրամով եւ բիրով) իր կուսակցութեան իսկ դէմ կը գործէ: Յեղափոխական բանուորը կը վախնայ իր բջիջին մէջ ըսելէ ինչ որ կը մտածէ, կը վախնայ քուէարկելէ իր խղճին համաձայն:

«Կուսակցութիւնը աճարեկելով, վարիչ խմբակը իր դասակարգային թշնամիներուն դէմ իր ուժը կը կորսնցնէ:

«Կուսակցութեան վարիչ մարմինը վերջին տարիներու իր առանցքը փոխադրած է ձախէն դէպի աջ — դէպի մանր քաղքենիութիւնը, շարքային կուսակցականէն դէպի կուսակցական դիւանակալութիւնը, մշակ բանուորէն եւ աղքատ գիւղացիէն դէպի կուլակը (հարուստ գիւղացի), Շանկայի բանուորէն դէպի Չանկ-Քայ-Շէքը, չինացի բանուորէն դէպի քաղքենի սպաները, անգլիացի պրոլետարէն դէպի Փըրսէլ, Հիկս եւ արհեստակցական միութիւնները եւլն: Սթալինականութեան էութիւնն իսկ է այս:»

Թրոցքի իր ճառը շարունակեց աղմուկներու եւ զանազան թշնամական բացագանչութիւններու մէջ: Վերջացնելու մօտ այլեւս իր խօսքերը անլսելի դարձած էին, այնքան շատցած էր աղմուկը: Շատեր կը սուլէին եւ «բեմէն իջի՛ր» կը պոռային: Նախագահը ուզեց նիստը ընդհատել, մինչ ժողովականները սրահէն մեկնեցան, առանց սպասելու որ Թրոցքի վերջացնէ:

ԹԻԱՊԱՐՏԻ ՄԸ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ

Ա.

Տիէօտոնէ կը կոչուի այն թիապարտը, որ 15 տարի առաջ, Փարիզի մօտ, ձերբակալուեցաւ անիշխանականներու հետեւ դատապարտուեցաւ մահուան: Սակայն Տիէօտոնէ անմեղ էր եւ մաս չունէր սպանութեան մը մէջ, որ անիշխանականներուն կը վերագրուէր: Ուստի մահապատիժը փոխուեցաւ թիապարտութեան:

Այդ օրուընէ կը սկսի եղերական ու չափազանց վիպական կեանք մը: Իր ձերբակալման պարագաներն իսկ այնքան հետաքրքրական են ու արկածալից: Անիշխանականներու խումբը, որուն կը պատկանէր Տիէօտոնէ, կը պաշարուի տան մը մէջ, եւ կը ձերբակալուին միայն այն ատեն, երբ հարկ կ'ըլլայ օդը հանել տունը:

Տիէօտոնէ, որ անմեղ էր, չէր կրնար տոկալ թիապարտութեան տաժանքներուն եւ քանի մը անգամ կը փորձէ փախչիլ: Կը բռնուի ամէն անգամ: Վերջապէս կը յաջողի, գերմարդկային կռիւ մը փորձելով բնութեան տարրերուն դէմ, փախչիլ Պրազիլիա: Հոն, տարբեր ծածկանունով մը, կրպակ մը կը բանայ եւ կ'աշխատի: Ամէն մարդ գիտէր թէ փախուստի ատեն սպաննուած կամ խեղդուած է ան: Ատոր մը, Պրազիլիոյ մէջ օրագրող մը, որ թերթերուն տուած լուսանկարով ճանչցաւ թիապարտը, զայն մատնեց ոստիկանութեան: Տիէօտոնէ ձերբակալուեցաւ: Ֆրանսական թերթերը աղմուկ բարձրացուցին եւ կառավարութիւնը ներում շնորհեց: Տիէօտոնէ անցեալ շաբաթ Փարիզ հասաւ: Այժմ կը պատմէ իր արկածալից փախուստը, որուն համառօտագրութիւնը կուտանք, այնքան հեւասպառ է ան ու յուզիչ:

— Երբ ներում ստանալու վերջին յոյսերս ալ ցնդեցան, որոշեցի անպայման գտնել Սիրուհիս: Թիապարտներու լեզուով Սիրուհի կը նշանակէ ազատութիւն, եւ թիապարտները ազատ երգեր յօրինած են, ուղղուած այդ քաղցր Սիրուհիին:

Պէտք է խոստովանիմ որ թիապարտներուն մէջ ամէնէն աւելի առանձնաշնորհուածն էի: Կրնայի քալերս տանիլ քիչ մը հեռուները:

Իրիկուն մը, Կայէնի ջրանցքին եզերքէն քալելով գացի Չինացիի մը տունը: Հոն կը հաւաքուին խափշիկներ եւ թիապարտներ, ծխելու, խաղալու եւ սիրաբանելու համար: Երբ ներս մտայ, բոլորն ալ նստած էին ու կը խաղային: Յանկարծ ոտքի ցատքեցին: Ամէն մարդ պահեց իր դրամը: Խափշիկ մը, որ բոլորովին մերկ էր եւ շապիկ ու գրպան չունէր, իր դրամը պահեց բերնին մէջ:

Չինացիին աչք ըրի: Անցանք սենեակ մը, որ կը ծառայէ ամէն բանի: Մեզի հետեւեցաւ իր աղջիկը: Ըսի թէ իմ նպատա... տարբեր է: Սակարկեցինք: Փ... մադրուեցանք: Յաջորդ երեկո... կէս գիշերին, հրուանդան... վրայ: Հրուանդան երթալու հա... մար, պէտք է անցնիլ դաշ... մը, որ ծածկուած է մացառն... ւելի անդին անտառ մը: Ս... սափելի օձեր եւ վայրի կենդ... դանիներ: Ու նաեւ մարդա... սորդներ, որոնք կը կրակեն փ... խստականներուն վրայ: Վեց ... գի ենք: Մեր մէջքերը կապ... լով, երկա՜ր ժամեր քալեցի... այդ դաշտին մէջէն, որպէս... «որսորդները» չտեսնեն մեզի. Մեր մէջքերը անդամալուծու... էին, երբ հասանք ժամադր... վայրը, հազար յուզումներով:

Գիշեր էր: Ոչ մէկ աչք ծակ... ու ցամաքին վրայ: Յանկա... շրշիւնով մը կը հասնի նաւակ... Չինացին է եւ խափշիկ նաւա... վարը: Կը բոլորինք ու կը մ... նենք նաւակը: Կը համրէ... դրամները:

Չինացին կը վերադառնա... Իսկ խափշիկը, Աքուփա, կը թիավարէ: Նաւակը խոշոր ծառ... մը կոճղն է, որուն տաշտ ... տրուած է: Ատառուան դէմ ջրան... քը կտրած էինք արդէն: Ծով... կը բացուի մեր առջեւ: Վայ... մը: Ծովը կը քաշուի: Մեր նա... ւակը աւազներուն վրան է: Խափ... շիկը կ'ըսէ թէ երկու տեսա... տեղատուութիւն կայ, երբեմ... ծովը կը քաշուի միայն քանի ... մղոն, երբեմն ալ աւելի շա... Այդ մեծ տեղատուութիւնը կ... պատահի եօթը կամ տասը օր... մէկ անգամ: Եթէ այսպէս ա... ղաններուն վրայ մնանք երկա... ատեն, սարսափելի պիտի ըլլա... մեր վիճակը: Գիշեր է: Մժեղ... րու բանակ մը յարձակած է մ... վրայ: Պիտի քամեն մեր արի... նը: Կարելի չէ հանդուրժել. ա... փերով կը սպաննենք ու չի հատ... նիր, երկար ժամեր: Յանկարծ ծանր է որ կուգայ: Հով կար հո... վը կ'առնէ մժեղները եւ կը քշէ մեր նաւակը: Օր մըն ալ անցաւ... Ծովը դարձեալ փախաւ: Չենք ուզեր հետեւիլ ծովին, չհեռա... նալու համար մեր գիծէն: Ա... գի հսկայ կոյտի մը վրան թո... ղած է մեր նաւակը: Եթէ ծովը չվերադառնա՞յ: Հեռուն ... լիճ մը կ'երեւի: Պէտք է նաւա... կը հրել ու տանիլ հոն: Ա... սանդուխի ձեւ առած է:

Կը հրենք նաւակը: Խափշի... կը կը սորվեցնէ թէ ինչպէս կ... քալեն աւազին վրայ: Ոտքերու... կարկինը լայն բանալ, մարմի... դէպի առաջ ծռել եւ գանգ... վերցնել ոտքերը: Առանց ... լու կը հասնինք: Գիշերը կը ... կենք: Ծովը կը հասնի: Կը բա... նանք առագաստը: Յանկարծ... անձրեւ: Կը մսինք: Տաշտը ... րով կը լեցուի: Այլեւս ... թիավարեր: Միայն ջուր կը պարպենք: Սկաւ քամին: Ալի... ները բարձրացան: Մեր երա... ները սեւցան: Կը յուսա... տեսնել, տարիներ յետոյ ... կարօտցուած կիներն ու զաւ... ները: Ալիքները փետուրի ... վեր ու վար կը նետեն նաւակ... Յանկարծ ալիք մը մէկ ա... մէն կը լեցնէ նաւակը: «... փախնաք» կը պոռամ: «Նաւ... ցէք» կ'աւելցնեմ: Ալիքները ... շաչեն, կը դարնեն նաւակ... նաւակը ընկղմեցաւ:

ԷՐԱԶ ՍՐՏԻ ՄԽԹԱՐԱՆՔ

ՄԻՒՆՅԷԹ գոհունակութեա... կը յիշատակէ թէ 14 մի... բնակչութեան. աւելի քան ... միլիոնը Թուրք է: Պուլկա... ...ութեան 10... 5 միլիոն բնակչութեան, Յուն... 80ը Պուլկար է, Յունաստ... Հելլէններն ալ նոյն համեմ... թիւնը ունին: Գալով Սեր... 12 միլիոն բնակչութեան, ... 4ուկէս միլիոնը սերբ է, եւ ... խօսլովաքիոյ չեխ ժողովրդ... Թուրքիոյ Թուրք ժողովր... 3—4 միլիոն քիչ է: ... քիոյ զուտ Թուրք ... չութիւնը Պելճիքայի բնակ... րին թիւէն մօտ երկպատիկ ... աւելի է: Այսպէսով Թուրք... ընիկ տարրի բազմամար... թեան տեսակէտով Եւրոպ... Ա. կարգի պետութեան... սար է: 14 միլիոն ինչ ... նշանակէ թէ յուկէս ... Թուրք գինուոր կայ ... Թրակիոյ եւ Անատոլուի ... մանները:

ԽՕՍՔ

ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ԿՂԶԻՆ

Մինչեւ հիմա այնպէս կը կարծէինք թէ միայն աղջիկները, տղաները, օծերը կը քնանան ձմեռը եւ կ'արթննան գարնան: Բայց հիմա կ'իմանանք թէ Լէհաստանի մէջ կղզի մը կայ, որ ձմեռը ջուրերուն տակ կը քնանայ եւ գարնան ատեն հովերուն վրայ կ'ելլէ:

Գուք, որ իմացաք թէ երջանիկ կղզի մը կը քնանայ ձմեռը, չպիտի ուզէիք երթալ այդ կղզին: Խորհեցէք որ պիտի քնանաք մինչեւ Ապրիլ ամիսը, եւ այսպէս, որքա՜ն երջանիկ պիտի ըլլաք երբ արթննաք, լսելով գառնագան լուրեր, որոնք պիտի ունեցած ըլլան ձեր քունին ընթացքին:

Թէ փարիզի ծուլները անհետանալու համար բոլոր փորձերը կատարուած են: Թէ օդանաւով Ամերիկ կ'երթան կուգան Ամերիկայէն Ֆրանսա, Ֆրանսայէն Ամերիկա: Թէ միսին գինը իջեր է, թէ Մուսոլինիի ձառ մը խօսեր է: Թէ Մուսթաֆաքէմալ ամուսնացեր է:

Եւ դուք որքա՜ն երջանիկ պիտի ըլլաք յանկարծակի իմանալով այս լուրերը, առանց անձկութեան ժամեր անցընելու:

Սակայն եթէ Լէհաստանի երջանիկ կղզին շատ հեռու կը նկատէք, ձեր քիթին տակն ալ կայ նման կղզի մը: Պիւթ-Շօմոնի կղզին, որ նոյնքան քնաբեր է ու խաղաղ:

Գացէք տեսէք:

Փ. ՕՏԵԱ

ՀԱՃԻ ՍԱՄԻԻ ՀՐՈՍԱԽՈՒՄԲԻՆ ԴԱՏԸ

ՆՈՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Չէրքէզ Սամիի հրոսախումբին դատավարութիւնը նոյ. 6ին վերջացաւ: Հրոսակներէն մեծ եւ փոքր Մէճիտներն ու Հագգըն ձեռուան դատապարտուեցան, իսկ Չէրքէզ Սամիի եղբայրը Մէքքի արդար արձակուեցաւ:

Վերջին դատավարութեան ընթացքին երեւան ելան կարգ մը նոր յայտնութիւններ:

Ըսպաս Հագգը հետեւեալ կերպով պարզեց Յունաստանի մէջ իր ունեցած գործունէութիւնը.

— Իզմիրի միւթ ;սարրըֆ Խլուսհիմ պէյ, որ մեզի հետ Միթիլլի զրկուած էր Հելլէններուն կողմէ, առաջարկեց որ կազմակերպութիւն մը ընենք. մերժեցի այս առաջարկը. ասոր վրայ կազմուեցաւ 40—50 հոգինոց փորձական մարմին մը, որուն ես ալ կը մասնակցէի:

«Ինչպէս ըսի, Կրէտէի մէջ հանդիպեցայ Հաճի Սամիի եւ Էշրէֆի, որոնք առաջարկեցին իրենց ընկերոջ դէպի Անատոլու: Սամի Անատոլուի մէջ կազմակերպութիւն պիտի ընէր Էշրէֆի օգնութեամբ: Հաճի Սամի յետոյ նամակ մը գրելով Մէճիտն ալ հրաւիրեց: Ես ալ այդ կազմակերպութեան մէջ էի: Աւելի յետոյ ուրիշ 5 հոգի միացան մեզի: Բոլորս ալ միասին մեկնեցանք Քիոս, ուր մեզի միացաւ Հաճի Սամի. ինծի մավզեր մը, իսկ միւսներուն հելլէնական մարթին հրացաններ եւ մարդ գլուխ 250 փամփուշտ տուաւ: Ես ձեռնառումբ չունէի, բայց Հաճի Սամիի քով 4—5 հատ կար:

Արշալոյսին երկու ժամ մնացած Անատոլու ցամաք ելանք. ցերեկը կը քնանայինք եւ գիշերը մեր ճամբան կը շարունակէինք. քանի մը օր յետոյ արդէն անցած էինք Մէնտէրէսի հովիտը, երբ գնդակի տեղատարափի մը տակ գտնուեցանք: Մէճիտները ու Սամին փախան' գիս առանձին ձգելով. ոտքէս վիրաւորուած ըլլալով չէր կրնար անոնց հետեւիլ:

— Որո՞նք էին ձեր կազմակերպութեան անդամները:

— Տեղեկութիւն չունիմ, գիտեմ միայն թէ նամակ մը գրուած էր Իզմիրի հրամանատարին:

— Վէհիպ փաշան ալ ձեր կազմակերպութեան մէջ է եղեր:

— Ան Ռումանիա կը գտնուի, այո՛, ան ալ մեզի հետ էր: Վէհիպ փաշա Թիրէպոլուի եւ Քէմալի ճամբով Տէրսիմ երթալով պիտի ապստամբեցնէր այդ շրջանի քիւրտերը:

— Հաճի Սամի կարգ մը փաշաներու անունը տուեր է, ըսելով որ անոնք ալ մեզի հետ են. ո՞վ են այդ փաշաները:

— Երկու տարի առաջ, Կրէտէի մէջ երբ Հաճի Սամիի հետ վրանի մը տակ նստած էինք, Իզմիրի մէջ շատ մը մարդիկ կախաղան հանուած էին: Հաճի Սամի ըսաւ. «Այս մարդիկը ի՞նչ կեցեր կը կախեն... Մեր կազմակերպութիւնը մեծ է. մենք երեք միլիոն ութը հարիւր հազար հոգինոց միութիւն մըն ենք: Իթթիհատճի ենք, յեղափոխութիւն մը հանել կուտանք, ոլորն ալ կը հաւաքենք»:

„Չեմ յիշեր որ այս 3 միլիոն հոգիին մէջէն անուն տուա՞ւ. միայն թէ անոնց մէջ հին փարչապետ մը (Սատրազամ) կայ եղեր: Ճանպօլաթ կախաղան հանուած ժամանակ, մեր կազմակերպութիւնը կատարեալ էր: Գրամական խնդիրը չյարմարելուն համար էր որ Օգոստոս 17ին եկանք: Ըսկէ գատ, Հաճի Սամի 7 ամիս հիւանդ էր եւ Անատոլուէն ալ լուր չէր եկած տակաւին կազմակերպութեան ամբողջացած ըլլալուն մասին: Վերջէն նամակ առինք որ աւարտած է: Մեր Անատոլու ելլելէն 3 4 օր վերջ Էշրէֆ պէյ ալ 5 հոգիով պիտի գար եւ մեզի միանար: Մեր կարգախօսին համաձայն, Քիոսի մէջ երկու անգամ կրակ պիտի վառէինք եւ անոնք ալ այս կերպով մեզի փոխադարձելէ յետոյ պիտի գային:

„Մեր նպատակները շատ ընդարձակ էին, ամէն կողմ ուժանակներ եւ զէնք պիտի զրկուէր: Երկաթուղիի գծին վրայ ուժանակ դնելէ վերջ, ամսոյն 15ին անցնելիք կառախումբերը օդը պիտի հանէին. Այդ կառախումբին մէջ պիտի գտնուէին կազի փաշան գործավարներն ու երեսփոխանները:

Հաճի Սամի շարունակ կը թըղթակցէր Վէհիպ փաշային հետ: Գալով Րահմի պէյի, երկու տարի առաջ տեսայ որ սրճարանի մը մէջ կը խօսէր Էշրէֆի հետ, յետոյ միասին Սելանիկ գացին. ես չտեսնուեցայ հետը:

Անատոլու անցած միջոցին Հաճի Սամի նամակներ գրեց քանի մը հոգիի: Յեղափոխութիւն հանելէ յետոյ գահլիճը պիտի տապալէին եւ Թագաւորն ու Իթթիհատականները գործի գլուխ պիտի բերէին:

ՎԷՃ ՄԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ՀԱԲԷՇՍՏԱՆԻ ՄԻՋԵՒ

Նիւ Եորքի թերթերը կը գրեն թէ ամերիկեան մետաղագործական մեծ տուն մը Հաբէշստանի հաշուոյն թումբ մը պիտի շինէ Կապոյտ Նեղոսի վրայ՝ Ցանա լիճին ելքին առջեւ: Այս մասին Հաբէշստանի կայսրութեան խնամակալ Րաս Թաֆարիի կողմէ ամերիկեան Հուայթ ընկերութեան հետ բանակցութիւնները վարած է Տոքթ. Ու. Մարթին, խիստ մեծ գաղտնապահութեամբ: Կ'ըսուի թէ այս առթիւ յարաբերութեան մէջ մտած է նաեւ նախագահ Քուլիճի եւ արտաքին նախարար Քէլլոկի հետ:

Յայտնի է թէ Կապոյտ Նեղոսի ջուրերուն ազատ հոսումը որքա՜ն կենսական նշանակութիւն ունի Սուտանի եւ Եգիպտոսի բարեբերութեան համար: Իրաւ է թէ Պահր-էլ-Ղազալի ճախճախուտներէն մեծ քանակութեամբ ջուր բերողն է Սպիտակ Նեղոսը, սակայն բեղնաւորող նիւթի գրեթէ միակ հայթայթիչն է Կապոյտ Նեղոսը, որ Հաբէշստանի բարձր լեռնադաշտերուն տիղմը կը քշէ կը տանի դէպի Եգիպտոս, որուն բերքերուն առատութիւնը առասպելական դարձած է:

Հին Փարաւոններու քաղաքականութեան հետեւելով, անգլիական կառավարութիւնը ուզած էր ապահովուիլ Հաբէշստանի կողմէն ծագելիք ամէն դժուարութեան դէմ: Ուստի 1920ին Անգլիոյ կողմէ գնդապետ Հարինկթըն Մենելիք կայսեր հետ կնքեց դաշնագիր մը, որով հաբէշ կառավարութիւնը յանձնառու կ'ըլլար, առանց Լոնտոնի համաձայնութեան չձեռնարկել ո եւ է աշխատանքի, որ պիտի վնասէ Ցանա լիճի եւ Կապոյտ Նեղոսի ջուրերու հոսումին: Այս դաշնագիրը ամբողջացուեցաւ ծանուցագիրներու փոխանակութեամբ մը, որուն մեծ կարեւորութիւն կուտայ Անգլիա:

Ցանա լիճը կը գտնուի այն գօտիին մէջ, որ վերապահուած է անգլիական ազդեցութեան, ըստ 1906ի Ֆրանքօ-անգլօ-իտալական դաշնագրին, որ կը նուիրագործէր Հաբէշստանի անկախութիւնը:

Ուստի, առանց Անգլիոյ հաւանութեան, Կապոյտ Նեղոսի թումբը ամերիկեան ընկերութեան մը շինել տալու ձեռնարկով Հաբէշիստան հակառակ գործած կ'ըլլայ իր յանձնառութեանց: Անգլիական կառավարութիւնը այս մասին պիտի բողոքէ Ատտիս-Ապապայի և Ուաշինկթընի կառավարութեանց մօտ:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԽՕՇՄԱԹՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 8 նոյ.— Բալուի խօշմաթ գիւղի կարօտեալներու միութիւնը վերջերս ներկայացուց «Արգուն եւ Ղանպէր» խաղը, որ թուրքերէնէ թարգմանուած էր: Խաղը յաջող անցաւ:

Միութիւնը հազիւ մէկ տարի է որ կազմակերպուած է եւ այս ներկայացումը իր առաջինն էր: Մեծ բազմութիւն կար: Շնորհակալութիւն բոլորին:

Սոյն ներկայացումին հասոյթը ղրկուեցաւ Սուրիա, խօշմաթցի կարօտեալներուն:

Վարչութիւն

ԲՌՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԻԺԸ

ԲՕՆ, 8 Նոյեմբեր.— Մեր քաղաքէն 5-6 քիլօմեդր հեռու, լերան ստորոտը կայ աղիւսի գործարան մը, ուր կ'աշխատին նաեւ բաւական թիւով Հայեր: Մեծամասնութիւն կը կազմեն Արաբկիրցիները: Կայ նաեւ Եօզղատցի ընտանիք մը որ ունի 14 տարեկան աղջիկ մը:

Մայրը աղջիկը կ'ուղարկէ խանութ որ կաք բերէ: Խանութը տասը վայրկեան հեռու է գործարանէն: Աղջիկը վերադառնալու ատեն ճամբան կը հանդիպի Արաբկիրցի Յ. Ա.ին, որ զինքը կաշկանդելով կ'ուզէ բռնի համբուրել: Աղջիկը շնչասպառ տուն կ'իյնայ, դէմքը դեղնած, լեզուն կապուած: Պատոնը բանտն է այժմ:

Մեր հայրենակիցները «Ֆրանսան ազատ է» ըսելով չափը կ'անցընեն:

Յ. Սէմէրճեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

5000 ՏՐԱԽՄԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Յունաստանի Շրջանային վարչութենէն պատ. Աճէմեան եւ Ս. Տամլամաեան ներկայացած են ամերիկեան Նպաստամատոյցի տնօրէն Պ. Թէրպըրի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործունէութեան մասին համառատութիւն մը ըրած:

Պ. Թէրպըրի խիստ գոհ մնալով Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործունէութենէն, 5000 տրախմի նուիրած է, խոստանալով ապագային շարունակել իր նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը:

ՀԱՅ ՈՐԲՈՒՀԻՆԵՐԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Պահամտունէն (Լիբանան) տխուր գրուագներ կը հաղորդուին այդտեղի հայ որբուհիներուն մասին: Գրեթէ բոլորը սպասաւորութեան գրուած են օտար ընտանիքներու մօտ: Միայն Զահլէ, որ 5000 բնակչութիւն ունի, 50 աղախին որբուհիներ կան:

Անտարակոյս պակաս չեն նաեւ ողբերգութիւններ: Պատմենք շատերէն մէկը, որ վերջերս տեղի ունեցած է Զահլէի մէջ, եւ մեծ վրդովում առաջ բերաւ: 70 տարեկան խենէշ մը, Ապտուլլահ Սատի, իր քով ունէր 18 տարեկան որբուհի մը: Ծերունին կը սկսի հետապնդել զայն, եւ օր մը, երբ կինը բացակայ էր, կը յարձակի աղջկան վրայ եւ կը բռնաբարէ զայն: Ամօթէն, աղջիկը կ'որոշէ ծածկել անպատուութիւնը. բայց քանի մը ամիսէն կը զգայ թէ մայր պիտի ըլլայ, եւ եղելութիւնը կը յայտնէ քահանային, որ իր կարգին Թաղ. Խորհուրդին լուր կուտայ:

Թաղ. Խորհուրդը, փոխանակ օրինական հետապնդում կատարելու, կը դիմէ Րըլիֆի տնօրէն Ֆաուլի, որ 115 ոսկի կը գանձէ ծերունիէն, եւ խնդիրը կը փակէ:

Ատեն մը վերջ, ընդհ. դատախազը կը տեղեկանայ քամահելի ոճիրին, եւ օրինական հետապնդումի կը ձեռնարկէ խենէշին դէմ: Պէյրութի Թաղ. Ժողովն ալ որոշած է մանրամասն բացատրութիւն պահանջել Զահլէի Թաղ. Խորհուրդէն, իր կողմէն ալ պէտք եղած ձեռնարկները ընելու համար:

Անպատուուած աղջիկը այժմ կը գտնուի Պէյրութ, Րըլիֆի հսկողութեան տակ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՃՐԱԳՈՐԾԻՆ ԽԻՂՃԸ.— Ամէտէ, նոր փեսայ, գիշեր մը այցելութեան գնաց իր աներոջ: Երբ պիտի պառկէին, Ամէտէ ելաւ գոցելու պատուհանները: Աները ետեւէն կրակեց: Փեսան գետին փռուեցաւ, իսկ ոճրագործը փախաւ: Հարցաքննութեան պահուն, ոճրագործը, որ հին վրէժ մը ունէր իր փեսային դէմ, յայտնեց.

— Որպէսզի փեսաս շատ չտառապի, փոքրիկ կապարի կտորներ դրած էի հրացանիս մէջ:

ԳԻՒՏ ՄԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԸԼԼԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ.— Վարշաւայի մէջ յուսահատ մարդ մը, որ սարսափելի ծխող մըն էր, որոշեց անձնասպան ըլլալ: Բայց կատարելագործեալ եղանակով մը: Ցղացաւ միջոց մը: Ոլորեց խոշոր սիկար մը, որուն մէջ դրաւ մեծ քանակութեամբ ռմբային նիւթեր: Յետոյ ընկղմեցաւ թիկնաթոռի մը մէջ, վառեց սիկարը, արձակեց ծուխը եւ սկսաւ մտածել:

Պայթեցաւ սիկարը: Յուսահատին գլուխքիրթաւէ մարմինը յօշոտուեցաւ:

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՄԱՀ.— Քօլէնքուր փողոցին պանդոկներէն մէկուն մէջ տէր եւ տիկին Տլավօ ամէն օր կը ծեծկուէին: Ու երբ աղջի իրիկուն, փոթորիկ բարձրացած էր անոնց սենեակին մէջ, օգնութեան աղաղակներ կը լսուէին, ոչ ոք մօտիկ ըրաւ եւ ուզեց դուռը զարնել: Քիչ յետոյ ատրճանակի պայթիւն մը: Ու տիկին Տլավօ լալով դուրս ելաւ՝ կանչելու դրացիները: Տլավօ մեռած էր: Արեան մէջ կը լողար իր դիակը: Գնդակ մը ծակած էր սիրտը:

Այն ատեն կինը պատմեց թէ ամուսինը, վերջերս, ձախող գործերու պատճառով, ինքզինքը տուած էր խմելու: Իրիկունը չափէն աւելի խմեց: Յետոյ ծեծեց կինը: Ու, վախնալով դրացիներու բարկութենէն, — ըստ կնոջ — անձնասպան եղաւ:

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԻ ԱՌԹԻՒ

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ՄՕՏԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ, ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՅՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՓԱԿԵԼ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

Այդ օրը կը փակուի օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին տարին: Մինչդեռ բաժանորդներ կան որ տակաւին պարտք ունին երկօրեայ «Յառաջ»էն:

1928 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԻՆ, ԱՆԽՏԻՐ ՊԻՏԻ ԴԱԴԱՐԵՑՆԵՆՔ ԱՆՎՃԱՐ ՄՆԱՑԱԾ ԹԵՐԹԵՐԸ, միեւնոյն ատեն հետապնդելով պահանջներու գանձումը:

Կ'ուզենք հաւատալ թէ, այս յայտարարութենէն յետոյ, բոլոր մոռցուած կամ ձգձգուած հաշիւները փակուելով, հարկ չպիտի մնայ անախորժ կարգադրութիւններ ընել ո՛ եւ է բաժանորդի հանդէպ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (114)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ՊԱՏԱՀԱՐ

— Կը պատահի որ երբեմն, Ազկան, այն տեսակ չփոթեցնող դրամաններու առջեւ գտնուի, ինչպէս ձերինը, օրինակի համար... Կամս պատրինքի ինքզինքը կը մատնէր...

Ինչպէ՞ս կրնար գիտնալ իմ վրայ ծանրացող ամբաստանութիւնները, քանի որ այդ մասին իրեն բառ մը իսկ չէի ըսած: Ուրիշ մէկը ութեմն,— անշուշտ ձերբակալուեի,— իրեն խօսած էր:

Զղջալով իրեն զգացնելէ թէ կասկած եմ, միամտօրէն հարցուցի.

— Իմ պարագաս, ինչպէս կ'ըսէք, այդքա՞ն ծանր է ուրեմն:

— Ճիտակը ըսելով, անկից աւելի ծանր բան մը չեմ կրնար ենթադրել: Մարդ առանց պատմուելու չէ կրնար Չեկայի պէս հզօր կազմակերպութեան մը վրայ յարձակիլ, որով, անգամ մը որ անոր ձեռքը իյնաս, պէտք է գիտնալ ճարը նայիս, եթէ չես ուզեր «մոռցուիլ» թաքուն խցիկներէն մէկուն մէջ, որոնք մանաւանդ ատոր համար շինուած են:

— Պա՛հ, ուրեմն այս շէնքին մէջ թաքուն խցիկնե՞ր կան. Ի՛նչ կրնայ պատահիլ, եթէ գիտուածու մէկը հոն բանտարկուի:

— Հաւատացէք որ այդ պարագային մահը նախընտրելի է:

— Վա՛յ. հաճելի չէ ինչ որ կ'ըսէք, բայց, որքան ալ պատմելու միջոց մը չկա՞յ:

«Կամս պատրինքին» անշուշտ գիս սովորականէն աւելի անմիտ կարծեց որ, փութաց իրեն դէմ լարած ծուղակիս մէջ իյնալ...

— Միայն մէկ միջոց կայ, պատասխանեց:

— Ո՞րն է:

— Ձերբակալուողի ըրած առաջարկները ընդունիլ:

Սկսայ քահ քահ խնդալ: Նեղացած գիս դիտեց:

— Չեմ հասկնար թէ՛ բանտերուս մէջ ծիծաղելի ի՛նչ բան կը տեսնէք:

Եւ մինչդեռ աւելի կը խնդայի,

— Ահա խնդում մը՛ որ ըսաւ, կրնայ քիչ յետոյ հեծկլտուքի փոխուիլ:

— Հակառակը չեմ պնդեր, ըսի, ամէն պարագայի մէջ, ձերբակալուողի կրնար ձեզմէ աւելի խելացի պատուիրակ մը ընտրել:

— Ի՞նչ կը համարձակիք ըսել:

— Կ'ըսեմ թէ՛ երբ մարդ կ'ընտրէ այն արհեստը զոր կը կիրարկէք, պէտք է աւելի ճարտար ըլլալ: Դուն ի վիճակի չէք. սիրելի պարոն. Եւ եթէ կ'ուզէք մտածում գիտնալ...

— Լի՛ւ, ի՞նչ է:

— Այն որ, եթէ Չեկայի բոլոր գործակալները ձեզի կը նմանին, դժուար չէ հասկնալ թէ՛ ինչո՞ւ հակառակորդներու կողմէ, ան միշտ պարտութեան կ'ենթարկուի:

Կանգնած, ամբարտաւան, դիմակը վար առնուած էր:

— Պարտութի՞ւն է, գոչեց, ձեզի պէս մէկը ձեռք անցընել:

— Ոչ անշուշտ. բայց այդ յաջողութեան մէջ դուք դեր չունիք. այդ արդիւնքը ստանալու համար, պէտք եղաւ որ խոհմա Շթաուպը գործին խառնուի:

Այս պատասխանը կատղեցուց զայն:

Վայրագ ակնարկ մը նետեց վրաս եւ պոռթկաց...

— Թէ ձեր ձերբակալումը խոհմա Շթաուպի գործն է կամ ոչ, այդքան նշանակութիւն չունի: Կարեւորը այն է որ հոս էք, բանտարկուած, մեր կամքէն կախուած. նոյնպէս՝ կարեւորը այն է...

Իր խօսքը աւարտելու ատեն չունեցաւ:

Դուռը բացուեցաւ եւ տեսայ որ ձերբակալուողի խցիկէն ներս կը մտնէր...

Նշմարելով անոր բարկացոտ կերպարանքը, հասկցայ որ մեր ամբողջ խօսակցութիւնը իմացեր էր...

Չկրնալով իր կատաղութիւնը եւ յուսախաբութիւնը զսպել, պատրինքի վրայ քալեց եւ սպառնալից, խոպոտ ձայնով, դառնօրէն, կծու կերպով յանդիմանեց զայն իր սխալին համար:

— Կ'արժէր, որ ըսաւ վերջացնելով, շատ պէս սատկէիր, որովհետեւ սխալներ կան որոնք մատնութենէ աւելի գէշ են. այս կարգէն է սխալը որ գործեցիր:

— Սակայն, պե՛տ:

— Լռէ՛. նկատի առնելով անգամ, քու մասիդ անմիջական կարգադրութիւն չեմ ըներ, Չեկայի մասնաւոր Դատարանին կը գրեմ վարմունքդ դատելու հոգը:

Եւ դառնալով բանտի տնօրէնին, որ քանի մը պահակներով, նրբանցքին մէջ կը կենար.

— Խցիկ նետեցէք այս անմիտը, պոռաց անոնց, եւ շուտ, հա՛։

— Յետոյ, ձեռքի շարժումով մը՝ վանեց կեղծ փաստաբան Փիեր Ուրալօֆը, աչքերը դուրս ինկած՝ կաս կարմիր կտրած՝ ըսաւ.

— ՄԵՆՔ ՄԵԶԻ՝

ՁԻՁԻԼ ԿԱՄ ՄԵԹՈՒԻԼ

Ակնարկը ինծի ուղղելով, ձերբակալուողի անմիջապէս սկսաւ յարձակիլ.

— Ինծի ըսած էին թէ՛ կարող մէկն էք, բայց մտքէս չէր անցներ թէ՛ այդքան շուտ խաղի պիտի բերէիք այս պատրինքի կոչուած անըանը, որ իրաւ է թէ՛ շատ անճարակ գտնուեցաւ, եւ սակայն, մեր ամէնէն նրբամիտ գործակալներէն մէկը նկատուած է:

(Շար.)

Թրգմ'. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

Մանիու որ ըսաւ. «Պատճառ մը չկայ որ իշխան Կարոլ օրինաւորապէս վերադառնայ Ռումանիա — եթէ ոչ իբրեւ թագաւոր, գոնէ իբրեւ խնամակալ»:

Մանուէլէսքօ պատմեց թէ ինչ յարաբերութիւններ ունեցած է իշխան Կարոլի հետ, ու ըսաւ. «Իշխանը Ռումանիա պիտի գայ ո՛չ օդանաւով, ո՛չ ալ ընդծովեայով, այլ իր մասնաւոր կառախումբով, իբրեւ իրաւատէր»:

Մանուէլէսքօ պատմեց նաեւ թէ Ֆէրտինանտ թագաւորը մեռնելէն երկու շաբաթ առաջ նամակ մը գրեց վարչապետ Պրըթիանոյին, ըսելով.

«կը զգամ թէ պիտի մեռնիմ: կը խնդրեմ որ ձեր կարելին ընէք համոզելու համար իշխան կարոլը, որ վերադառնայ: երկրին համար միակ ապահովութիւնը այս է»:

Պրըթիանօ կը հերքէ այսպիսի նամակի մը գոյութիւնը:

Մանուէլէսքօ աւելցուց թէ իշխան Կարոլ գահէն զրկուեցաւ կառավարութեան մեքենայութեանց պատճառաւ: Ֆէրտինանտ թագաւորը շատ աշխատեցաւ իր տղան տեսնել մեռնելէ առաջ եւ թագաւորին մահէն ի վեր Պրըթիանօ անուղղակի թելադրեց իրեն չհետաքրքրուիլ իշխան Կարոլի խնդրով, փոխարէն առաջարկելով Պերլինի, Հռոմի կամ Լոնտոնի դեսպանութիւնը: Կառավարութիւնը ամէն միջոց ի գործ դրաւ իշխան Կարոլը հրաւիրելու համար որ վերագնահատութեան ենթարկէ գահէն հրաժարելու իր որոշումը:

Ամբաստանեալին ինպաստ արտայայտուեցաւ նախկին ներքին նախարար Կոկա, որ յայտնեց թէ Մանուէլէսքօ յաճախ իրեն հետ խօսած է իշխան Կարոլի խնդրին մասին, սակայն երբեք օրէնքի հակառակ չէ շարժած:

Գիւղացի-Ազգային կուսակցութեան պետ Մանիու բողոքեց կառավարութեան դէմ, որ արգիլած է Նոյեմբեր 20ին գումարուելիք կուսակցութեան համագումարը: Վարչապետը չի կրնար կասկածիլ յիշեալ կուսակցութեան հայրենասիրական զգացմանց վրայ, քանի որ պատերազմէն առաջ Մանիու արտօնութիւն ուզած էր հունգարական կառավարութենէն, որ Գիւղացիներու նման ժողով մը գումարէ՝ զանոնք Ռումանիոյ հետ միացնելու համար:

Պոլշեւիկեան պառակտումը կը ծաւալի

Մոսկուայէն հասած հեռագիրները ցոյց կուտան թէ համայնավար կուսակցութեան ծոցին մէջ պառակտումը հետզհետէ ծանրակշիռ բնոյթ կը ստանայ: Կուսակցութեան վերստուգիչ Յանձնաժողովին որոշումով պոլշեւիկեան շարքերէն արտաքսուեցան Թրոցքիի կողմնակիցներէն 76 անձեր, որոնք գաղտնի ժողովներու մասնակցած եւ կուսակցութեան դէմ ճառեր խօսած են:

«Փարի Մաթինալ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Թրոցքիի եւ Զինովիեվի համայնավար կուսակցութենէն արտաքսուելու որոշումը տրուեցաւ է Ուրբաթ իրիկուն:

Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ բոլոր երկիրներու համայնավար կուսակցութիւններէն հասած բանաձեւեր միաձայնութեամբ կը պահանջեն Թրոցքիի, Զինովիեվի եւ միւս ընդդիմադիրներուն վտարումը կուսակցութեան շարքերէն եւ անոնց պաշտօնանկութիւնը: Միւս կողմէ «Իզվեստիա» կը հրատարակէ հեղր. Գործադիր կոմիտէին մէկ հրամանագիրը, որով թղթատարական գործավարութենէն կը հրաժարեցուի Սմիռնոֆ եւ փոխանորդ կը կարգուի Լիպովիչ:

Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ միացումը

Գերման վարչապետ Մարքս եւ արտաքին նախարար Շթրէզէման շքախումբով մը գացին Վիեննա՝ փոխադարձ այցելութիւն տալու համար Աւստրիոյ պետական մարդերուն, որոնք տարի մը առաջ պաշտօնական այցելութեան մը եկած էին Պերլին:

Այս առթիւ ֆրանսական թերթերը դարձեալ մէջտեղ կը դնեն Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ միացման խնդիրը եւ վախ կը յայտնեն թէ «քաղաքավարական» այս այցելութեան ետեւ թաքնուած են «քաղաքական» նպատակներ:

Լոյտ Ճորճ Պոլտուինի դէմ

Սաութէնտի մէջ ընտրական պայքարի մը առթիւ խօսք առնելով, Լոյտ Ճորճ խստիւ քննադատեց Պոլտուինի կառավարութիւնը, մասնաւորապէս մեղադրեց զայն որ անգլիական առեւտուրին առջեւ փակեց ռուսական շուկան: Ազատական կուսակցութեան պետը յայտարարեց.

«Այն օրէն ի վեր որ «բարգաւաճումի կառավարութիւն» կոչուածը իշխանութեան գլուխ եկաւ, Զինաստանի մէջ մեր ունեցած առեւտրական շուկաները փակուեցան. բոլոր ազգերու մէջ միայն Անգլիոյ առջեւ է որ չեն բացուիր ռուսական շուկաները: Ատենօք մեր երկիրը առեւտուր կրնար ընել մարդակերներուն հետ, իսկ այսօր չի կրնար ընել՝ պոլշեւիկներուն հետ: Անգլիական կառավարութիւնը իրաւունք չունէր անգլիական ապրանքներու Ռուսիա մուտքը արգիլել:»

Հունգար պարտապուրերու խնդիրը

Ոստիկանութիւնը մեծ եռանդով առաջ կը տանի հունգարական պարտաթուղթերու խարդախութեան գործը: Բացի գլխաւոր երեք օտար ամբաստանեալներէն, հետզհետէ կը ձերբակալուին ֆրանսացի մեղսակիցներ: Կիրակի օր գրեցինք թէ ձերբակալուեցաւ գործարանատէր ժան տը Ֆալուա: Ձերբակալուեցան նաեւ նախկին հիւպատոս մը՝ Փիէր Լաքազ, ինչպէս նաեւ ժան տը Ֆալուայի եղբայրը Փիէր տը Ֆալուա: Այս վերջինը գործիք մըն էր իր եղբօր ձեռքը:

Ներկայիս բռնուած են վեց հոգի, Թովպինի եւ Ֆալուա եղբայրները, դրամատէր Պլումէնշթայն եւ հիւպատոս Լաքազ: Նոր ձերբակալութիւններու կը սպասուի:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՕՍԼՈՅԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ դեսպանը յանուն Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան՝ ոսկի շքանշան մը տուաւ Տօքթ. Նանսէնի:

ՔՈԼՈՄԲԻԱՅԻ Հանրապետութեան մէջ անիշխանական մեծ ապստամբութիւն մը ծագեցաւ: Զինուորները միջամտեցին: կորուստ 500 հոգի: Պոլիվիոյ եւ Պրազիլիոյ սահմանին վրայ եւս խռովութիւններ կը խմորուին:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային կոմիտէի եւ Հ. Յ. Դ. Ուսանողական միութեան կողմէ:

Ռուսական յեղափոխութեան 10րդ տարեդարձին առթիւ ու խորհրդային իշխանութեան քաղաքական կացութեան մասին:

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի մէջ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐՆԵՐՈՒ

Պարերը կը ղեկավարէ Ս. Թէրզեան (Ստեփ)

Նոյ. 19 Շաբաթ գիշեր, Salle des Fêtes, Mairie de XVme

Մէթրօ Vaugirardին դիմացը. ժամը 8.30էն մինչեւ կէս գիշեր

Սմոքինկը պարտաւորիչ չէ: Մուտք 7 ֆր.: Պիւֆէի ծախք չկայ

Այրի Տիկին Եպրաքսէ Իփէքճեան, Պ. Հրանտ Իփէքճեան, Օր. Մառի Իփէքճեան, Օր. Լուսի Իփէքճեան, Օր. Մարգարիտ Պետրոսեան, Այրի Տիկին Արշալոյս Իփէքճեան եւ զաւակունք (Կ. Պոլիս), Այրի Տիկին Տիրուհի Եավրուեան եւ զաւակունք (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Իփէքճեան եւ զաւակունք (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Իփէքճեան (Սելանիկ) եւ Պօտուրեան եղբարք (Ֆրանսա եւ Սելանիկ) ցաւօք սրտի կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, փեսին եւ ազգականին՝

Պ. ԲԵՆԻԱՄԻՆ ԻՓԷՔՃԵԱՆի

դառնաղէտ մահը:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը 16 Նոյ. Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 9ին Hôpital Cochin, Rue Fbg. Saint Jacques, ուսկից հանգուցելոյն մարմինը պիտի փոխադրուի Bagneuxի գերեզմանատունը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՌԱՋԻ գրական երեկոն այս Հինգշաբթի ժամը 9ին, Ֆոլիա: Օհան Կարօ կը ներկայացնէ Հաւաստեղի «Գիւղը»: Կը հրաւիրուին անդամները ու համակիրները:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻԻՁԷՍ, Հ. Զ.— 70:
ՓԱՐԻԶ, Հ. Զ.— 60:
ԼԻՈՆ, Կ. Կ.— 37:
ՄԻԼԱՆՕ, Խ. Մ.— 25 լիրէթ:
ԼԱ ԿՕՏԻՆԻԼՌ, Ն. Գ.— 343:
ՊՈՒՐԿ ԱՐԺԱՆԹՈԼ, Ա. Պ.— 35 ֆրանք:
ՍԷՆ ՌԱՆՊԷՐ, Գալ.— 35:
ՓԱՐԻԶ, Ք. Պ.— 65:
ՊԻՐԷՈՆ, Գ. Տ. Մ.— 300:
ՊԷԼՖՕՌ, Ե. Ե.— 35 ֆր.:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կաթողիկոսական պատուիրակութեան դիւանէն կը հաղորդեն մեզի.—

Զինաստանի Հոնկ-Քոնկ քաղաքի բնակիչ Տիար Արմենակ Թիւթիւնճեանի կինը Տիկ. Պէաթրիս Թիւթիւնճեան, ստացուած տեղեկութեան համաձայն, իր հիւանդութեան դարմանումին համար կը գտնուի եղեր Փարիզի հիւանդանոցներէն միոյն մէջ: Յիշեալ տիկին Պէաթրիսը անձնապէս ճանչցող եւ կամ որ հիւանդանոցը գտնուած ըլլալու մասին ունի տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրենք բերանացի կամ գրաւոր իմացնել կաթողիկ. Պատուիրակութեան, 80 Ave. Péreire. Asnières (Seine).

— Ակնայ Ապուչեխ գիւղէն, Տէր Եղիազարեան Պօղոսի կինը Տիկին (Հաճիխսա) Թագուհի Տէր Եղիազարեանը, տարագրութեան ատեն կորսնցուցած ըլլալով իր եղբայրը ու 4 զաւակները, որոնց անուններն ու նկարագրութիւնը ստորեւ նշանակուած են, յիշեալները անձնապէս ճանչցող եւ կամ ուր գտնուած ըլլալու մասին ունի տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի բերանացի եւ կամ գրաւոր կերպով իմացնել վերի հասցէին:

1. Յարութիւն Տիլպէրեան 32 տարեկան: 2. Հռիփսիմէ Տէր Եղիազարեան 20 տարեկան շէկ մազերով կլոր եւ սպիտակ դէմք: 3. Միքայէլ Տէր Եղիազարեան 18 տարեկան մութ շէկ մազերով սրունքին ետեւը սեւ նշան մը ունի: 4. Հայկանուշ Տէր Եղիազարեան 16 տարեկան թուխի վրայ սեւ մազերով: 5. Գէորգ Տէր Եղիազարեան 13 տարեկան սպիտակ, թուխ մազերով:

—*Տիկ. Երանուհի Մուրատեան (Մշոյ Խասգիւղացի) կը փնտռէ իր մայրը Տիկին Եղիսաբէթ Աւետիսեան (Ամասիացի), որ երկու տարի առաջ կը բնակէր Լիոն, իր եղբօր Յակոբ Գույումճեանի քով: Տեղեկացնել՝* Yéranouhi Mouradianի, 5 Rue Capitaine Ferber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ԵՒ ՍԷՆ ՇԱՄՕՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Վաճառատունս փոխադրած ըլլալով աւելի ընդարձակ տեղ մը, ստացած ենք ամէն տեսակի ընտիր եւ նոր ապրանքներ, արանց եւ կանանց համար:

Խնամուած կարուածք, վերջին ձայն աժան գիներով եւ դիւրամատչելի պայմաններով: Գաղափար մը կազմելու համար կը բաւէ անգամ մը այցելել, Հոկտ. 10էն սկսեալ հետեւեալ հասցէին՝

SIMON HATCHIKIAN
(Tailleur)
12 Rue de la Préfecture (1er), St. Etienne (Loire).

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

«ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ»

Շատ մը բացատրական նկարներով զարդարուած եւ ԱՄԷՆՈՒՆ հասկնալի լեզուով գրուած է:

Գնորդները շատ գոհ են, եւ այս մասին շնորհաւորական նամակներ ստացուած են:

Գին 10 ֆր., արտ. 75 սէնթ: Փնտռեցէ՛ք ամէն տեղ:

Գրավաճառներուն զոհացուցիչ զեղչ:

Դիմել՝ GUIRAGOS MOMDJIANի, 48 Boîte Postale, St. Chamond (Loire), France.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Անմիջապէս ծախու է մեկնումի առթիւ 8 սենեակ, 2 խոհանոց 400 մեթր քառ. պարտէզ եւ խանութ մը, գեղեցիկ դիրք, մաքուր օդ եւ ջուր: Դիմել՝ Մարսէյլ Սէն-Լու կրան փէն, հայկական թաղը՝ Մարտիրոս Ալեանաքեանի:

Վաճառ է քանի մը սենեակներէ բնակարան մը կահաւորուած, երթեւեկի դիւրութիւն, պայմանները խիստ դիւրամատչելի: Դիմել՝ խմբագրատուն:

ԾԱԽՈՒ Է Ալֆորվիլի մէջ պարտէզով տուն մը, 6 սենեակ, խոհանոց, քավ եւ տակը սրճարան, 220 մեթր տարածութիւն, ջուր, ելեկտրականութիւն: Մանրամասնութիւններու համար դիմել Մանուկ Բաշեանի կամ Սահակ Քէօսէեանի 138 R. Etienne Dollet, Alfortville.

ՍԱԿԱՐԱՆ
14 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	06
Տոլար,	Dollar	25	45
Մարք (ոսկի) 100	Mark	606	50
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	61
Թրք. ոսկի	» or	110	40
Մէճիտիէ	Médjidie	10	00
Լէվա 100 հատը	Léva	18	50
Տրախմի »	Drachme	33	20
Լիր »	» Lire	139	—
Պելճ. ֆրանք »	Belga	355	—
Զուից. »	Frc. Suisse	491	—
Լէյ 100 հատը	Ley	15	80
Ֆլորին	(Florin)	1027	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3320	—
» II	»	2010	—
» III	»	1690	—
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	175	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ
ՁՈՒԼԱՐԱՆ «ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ»
ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1887ԻՆ

Ձուլարանս օժտուած ամենավերջին սիսթէմ մեքենաներով կը ձուլէ հայերէն եւ թուրքերէն ամէն տեսակ տառեր լաւագոյն եւ տոկուն մետաղի զօրծածութեամբ:

Ամերիկեան չափերով տառեր եւս կը ձուլուին մասնաւոր խնդրանքի վրայ միայն:

Ձուլարանս կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ՝ տպագրական, կազմարարական մեքենաներու, գործիքներու եւ ամէն տեսակ պիտոյքներու. տպագր. թուղթ, մելան, pâte à rouleau, պղինձ գիծ եւայլն, զորս կը հայթայթէ ֆրանսական ծանօթ տուներէ:

Դրամ եւ ամէն ապսպրանք ուղղել հետեւեալ հասցէով
V. VARTANOFF, 24 rue Campo-Formio, Paris (13e)

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Դշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3–5: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1–3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9–12:

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30–7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9–12

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES
ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԸՅՄԸՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ
Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Cartes d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար: Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13–20, կիրակի ամբողջ օրը:
Դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի
69bis Rue Damrémont (18e). — Nord Sud: Lamarck
Autobus; AM, AH, AF. — Tramway: 31, 34, 54.

THÉS YAVROU
ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ
Ամէն տեսակ սնուցիչ եւ ծրարով թէյեր, ընտիր, համեղ, ախորժահամ:
ՊԱՀԱՆՋԵԼ ԱՄԷՆՈՒՐԵՔ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ
Հասցէ՝
COMPTOIR DES THÉS YAVROU
23, Rue Senac, MARSEILLE
ԾԱՆՕԹ.— *Կը փնտռուին Գաղղիոյ եւ գաղթականութեանց մէջ ուտեստեղէնի ճիւղին մէջ վարժ եւ պատուաւոր ներկայացուցիչներ*

ՅԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ
20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ
ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ ՆՈՒԷՐ

Աղքատին պատիւը 20, Թափառաշրջիկներ 15, Աղջկան մը սիրտը 20, Արիւնի ծոցը 4, Զարշըլը Արթին 5, Ուշ լինի 3, Արշին մալ ալան 4, Երգարան 6, 8, 10, 12.50, Երգարան 5, 6, 7.50, 10, 25, Աբու Լալա 5, 7.50, 20, Անայշ 5, Դուրեանի քերթուածները 5, Տաղք եւ նամականի 8, Աշուղ Ղարիպ 5, Աւազակապետ 30, Թիապարտը 30, Հօճա Նասրէտտին 17.50, ՉԱՐԼՍԹՕՆ 1.50, Լռութիւնը 7.50, Մուրացկաններ 7.50, Շողոքորթը 5, Փր. Ուղեցոյց 6, Ինքնուսուցիչ դրուցատրութիւն 10, ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ, ՇԱՆԹԻ, ԶՕՀՐԱՊԻ, ՕՏԵԱՆԻ ամբողջ գործերը, Լուսանկարչութիւն 3, 10, ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑի Հայ երգեր (2 տետր.) 30, Հոգիի ձայներ 15, Հայ պարեր 15, Հայ գեղջուկ երգեր 15, բոլորը նօթաներով, Հովիկ եւ Բուլպուլ օրօրը (2 երգեր ձայնագր.) 1, Ձայնագրեալ երգեց. Ս. Պատարագի 4, Աստղ դաւանանքի 50, ինչպէս նաեւ դաւեշտներ, թատերական գործեր, նոր վէպեր, բառարաններ, բժշկական գիրքեր, բոլորը ԱՆՄՐՑԵԼԻ գիներով:
ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ: Դիմել նամակով՝ VAHRAM SÉVOUNI 5 Ave. Quihou, St. Mandé (Seine).

LOCOUM AUGUSTA
Պատրաստուած՝ նուշով, պիստակով, կաղինով, սագըզով եւ զանազան ախորժելի հոտերով
Մասնաւոր մասնագիտութիւն Շոքոլայով Լօքում *որ շատ համով է:*
Դիմել՝ Comptoir «AREK»
104, Rue St. Charles, Paris XVe, մէթրօ Beaugrenelle

Եթէ կ'ուզէք զուարճանալ արեւելեան նուագով եւ ուտել արեւելեան ճաշակով, դիմեցէք
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ
ուր պիտի գտնէք հայկական, թրքական եւ յունական ամէն տեսակ փլաքներ, նաեւ լաւ ութեր եւ թեր: Ինչպէս գիտէք նաեւ արեւելեան ուտեստեղէնի լաւագոյնը՝ յարմար գիներով:
Բաց է ամէն օր: 28 Rue le Sage, Paris (20e). Մէթրօ Belleville
Tél. Menil. 61-85 — Tram. 5 եւ 26

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԲՈԼՈՐ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒՆ
Ամէն տեսակ դատեր, ամէն դատարանի առջեւ: Ամուսնութեան, ամուսնալուծումի, անձնագրի եւ անցագրի գործողութիւններ, ֆրանսական հպատակութեան ստացում, կառավարական եւ վարչական ամէն տեսակ գործերու հետապնդում:
ԱՐԱԳ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
VAHAN YARJANIAN
Contentieux Générale, 5 Rue Cardinal Mercier, Paris (9e)
Tél. Central 96–70 եւ 97–39 — Metro-Clichy
» Gutemberg 46–65 եւ 71–29 — Nord Sud Trinité
Խորհրդակցութիւններ ամէն օր ժամը 9էն 12 եւ 2էն 7 բացի Կիրակիէ:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

16 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 494

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՎԵՐԱՀԱՍ ՓՈԹՈՐԻԿԸ

Օրէ օր ծանր համեմատութիւններ կ'առնէ կուսակցական պառակտումը՝ խորհրդային արքայութեան մէջ։

Ծանրակշիռ լուրեր կը պտտին բերնէ բերան եւ երկիրէ երկիր։ Երէկ խռովութեանց եւ սպանութեանց լուրեր ալ կային, որոնց ստուգութիւնը կարելի չէ երաշխաւորել։ Քիչ մը ուշ, բայց վերջ ի վերջոյ կը ճշտուի սուտն ու իրաւը։

Առ այժմ, պաշտօնական է Տրոցկիի եւ Զինովիէվի վերջնական վտարումը ոչ միայն կուսակցական եւ վարչական պաշտօններէ, այլ բուն իսկ համայնավար կուսակցութենէն։ Երէկ հաղորդեր էինք վտարման որոշումը, որ տրուած է Նոյմ. 11ին. իսկ այսօր Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը պաշտօնապէս կը հաստատէ լուրը, միեւնոյնատեն ուրիշ վտարումներ կամ կալանաւորումներ ալ ծանուցանելով։

Այլ եւս վէրքը ծածկելու հնարաւորութիւն չկայ, որովհետեւ ընդդիմադիրները յայտնապէս գլուխ վերցուցած են, եւ ամէն առիթէ կ'օգտուին, իրենց տեսակէտները պարզելու համար։ Անոնք մինչեւ հիմա գաղտնութեամբ կը գործէին, ժողովներ գումարելով անտառներու եւ զանազան անկիւններու մէջ, բայց վերջին ամիսներու ընթացքին աւելի յանդուգն ձեռնարկներ կատարեցին։ Ուշագրաւ էր իրենց համարձակութիւնը՝ տասնամեակի հանդէսներուն ատեն, երբ յաջողեցան ցոյցեր կազմակերպել եւ գրաւել Մոսկուայի արհեստագիտական վարժարանին ամփիթատրոնը։

Կուսակցութեան պաշտօնական բերանները կը յայտնեն թէ շարքերը ըմբոստացան ընդդիմադիրներուն դէմ եւ փտած խնձորներ ու լեմոնի կեղեւներ նետեցին անոնց վրայ։

Հարցը այն է որ, Տրոցկի եւ իր հետեւորդները ոչ միայն տեղի չեն տար, այլ եւ կը սաստկացնեն պայքարը։ Եւ կը թուի թէ այսպէս ալ պիտի շարունակուի, մինչեւ որ գործելու անկարելութեան դատապարտուին, բանտով, աքսորով կամ գնդակահարութեամբ։

Երէկ, պաշտօնաթերթ «Փրավտա»էն առնելով, ամփոփեցինք Տրոցկիի վերջին բուռն ճառը՝ կուսակցական համագումարի մը մէջ.

— «Սեւ... Ցին յայտարարեցինք ձեզի թէ հակառակ բոլոր արգելքներուն, մեր ծրագիրը պիտի ծանօթացնենք կուսակցութեան։ Այդպէս ալ ըրինք. այդ աշխատանքը պիտի տանինք մինչեւ ծայրը»։

Ուրեմն, կասկած չկայ ընդդիմադիրներու վճռականութեան մասին, ինչքան ալ «մենշեւի՛կ, դաւաճա՛ն, անկցի՛» պոռալ տան օրուան վարիչները։

Եւ ի՛նչքան ծանր են Տրոցկիի մեղադրանքները.

— «Վարիչ խմբակը կուսակցութենէն կը վտարէ հարիւրաւոր եւ հարիւր հազարաւոր յաւագոյն անդամներ, անխախտ պոլշեւիկ բանուորներ, բանտերը նետել կուտայ կատարեալ յեղափոխականներ, կուսակցութեան մտածումը կը խեղդէ բռնի միջոցներով...

... «Համայնավարները վտարելով, աշխատանքէ զրկելով եւ բանտարկելով, վարիչ խմբակը ամէն միջոցներով (դրամով եւ բիրով) իր կուսակցութեան իսկ դէմ կը գործէ։

«Յեղափոխական բանւորը կը վախնայ իր բջիջին մէջ ըսել ինչ որ կը մտածէ. կը վախնայ քուէարկել իր խղճին համաձայն։»

Այս խօսքերուն կէսն իսկ եթէ գրուած ըլլար հակապոլշեւիկ, իրենց բառերով՝ «հակայեղափոխական» մամուլին մէջ, աշխարհի բոլոր անէծքները կը թափէին, եւ լաւագոյն պարագային՝ կը հոլովէին մոգական բառը, «պրովոկացիա»։ Մեր մէջ իսկ ապուշներ կան, Ամերիկա կամ Փարիզ նստած խմբագիրներ, որոնք առանց ո՛ր եւ է աղբիւր ունենալու, առանց տող մը գիր ստանալու Երեւանէն, հանգիստ սրտով կը հերքե՛ն հարիւրաւոր բանւորներու եւ գիւղացիներու ձերբակալութիւնը կամ աքսորը...

Կը հետեւի թէ հասկացողութեան, համերաշխութեան ամէն դուռ փակուած է կոմկուսի վարիչ խմբակին եւ ընդդիմադիրներուն միջեւ։ Տրոցկի - Զինովիէվ խմբակցութեան ճակատագիրը կնքուած է արդէն։ «Մե՛նք կամ դուք»,— ուրիշ ելք չկայ։

Բայց գլուխները հեռացնելով կամ անհետացնելով կը պակսի՞ վտանգը։

Ընդհակառակն։ Այսպիսի պարագաներու մէջ, հալածելը կը նշանակէ տարածել եւ պայթեցնել։

Հով ցանողը պէտք է պատրաստ ըլլայ փոթորիկն ալ դիմաւորելու, մանաւանդ որ հալածականները զանազան թափթփուքներ չեն, այլ վարիչ դէմքեր, յեղափոխութեան գործօն նախավկաները, — Ռակովսկի, Կամէնէվ, Փէթէրսըն, Ռատէկ, Սմիլկա, Եվտոքիմով եւ դեռ հարիւրաւոր նման դէմքեր անվիճելի արժէքներ են համայնավար գործունէութեան համար։ Անոնց մէջ կան մարդիկ որ աւելի մեծ հմայք ունին, քան այսօրուան տէր - տիրական Ստալինն ու Պուխարինը։

Նոյն ձեւով կը մաղեն շարքերը ամէն տեղ, երկրէն ներս թէ դուրս, քանի որ համայնավար կուսակցութիւնը թունդ միջազգային է, եւ Մոսկուայի մէջ արձակուած վճիռ մը պարտաւորիչ՝ աշխարհի բոլոր կարմիր բջիջներուն համար։

Մեր խեղճուկ Հայաստան ալ անմասն չմնաց այս ներքին պայքարներէն, եւ շարք մը ընդդիմադիրներ ապարէզէն քշուեցան բռնի կամ փափկութեամբ։ Մինչեւ այսօր լուր չկայ հռչակաւոր կոմիսար Աշոտ Յովհաննիսեանէն, որուն տունն անգամ խուզարկած եւ դէզ մը թուղթեր գրաւած էին։

Հակառակ տասնամեակի գոհաբանական խնջոյքներուն, ամպերը կը կուտակուին խորհրդային երկնքին վրայ, հետզհետէ աւելի մթագնելով զայն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ԳԱՅԼԻ ԱՒԵՏԱՐԱՆ»

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, նախկին ռամկավար Մշակ արտատպելով պոլշեւիկ Նոր Աշխարհի ծանօթ խմբագրականը Անդրանիկի մասին, գիտել կուտայ (18 Հոկտ.).

— «Ով որ այդ խմբագրական տողերը կը կարդայ, չի կրնար չզգածուիլ եւ ափսոսալ այն մտայնութեան վրայ, որով մեր կոյր մոլեռանդները կը տարուին պահ մը համոզուելու թէ՝ «զարթնող թուրք աշխատաւորութեան պատասխանատու» չըլլալու համար հարկաւոր է հեռումնալ «օգահանդէսներէ»— եւ «ժողովրդային մեծ դէմքերը դրուատելէ»։ Այդ թերթի խմբագիրը քիչ մըն ալ առաջ՝ երթալով, նոյն մակարդակին վրայ կը դնէ ազգային անզուգական հերոս Զօրավար Անդրանիկը թալէաթներու, էնվէրներու պէս համալներու հետ։ Այդ յալրատ խմբագիրը եւ իր խմբակը փոխանակ Թալէաթներն ու Էնվէրները Զօրավար Անդրանիկի հետ բաղդատութեան դնելու, կրնային անվարանօրէն, Չեկայի երբեմնի նախագահ Ճէրճինսկիի, Աթարբէկեանի եւ այլ արիւնարբու գազաններու հետ բաղդատութեան դնել, որոնք բազմահազար անմեղներու արեան մէջ թաթխած են իրենց ձեռքերը, «Թուրք զարթնող աշխատաւոր ժողովուրդին նման»։ Աշխատաւորութեան անունով խօսող եւ քարոզող առաջնորդները իրենց կոխած տեղերուն մէջ սրածութիւն, աւերակ եւ մահ սփռած են, իսկ հերոս Անդրանիկի կոխած տեղերուն վրայ խաղաղ աշխատաւորը հանգիստ շունչ առած, կեանք եւ երջանկութիւն վայելած է միմիայն։

«Հերոսը իր երեսուն տարուան կռիւներուն մէջ կրցած է զանազանել պարզ եւ խաղաղ թուրք ժողովուրդը եւ վերաբերիլ անոնց հետ խղճմտօրէն, իսկ այդ նոյն թուրք աշխատաւորն ու բանւորը ոչ միայն կոտորած են հայ աշխատաւորութիւնը իրենց էնվէրներու եւ՝ թալէաթներու թելադրութեամբ, այլ Հայաստանի ամէն մէկ անկեան մէջ— ուր թուրք աշխատաւորութեան ամենայետին անհատը կ'ապրի այժմ, եթէ առիթներ ներկայանան, անոնք պիտի բնաջնջեն հարեւան հայ աշխատաւորները։

«Պարոններ, թուրքը միշտ թուրք է, ըլլայ ան աշխատաւոր կամ բանակալ-պուրժուա։ Վստահիլ անոր կարելի չէ երբեք, այսքան դառն փորձառութիւններէ վերջ։ Վաղը երբ Ռուսաստանի երկիւղը հեռանայ Կովկասի վրայէն, ինչպէս 1917ին եղաւ, այսօրուան ձեր հաւատացած թուրք «զարթնող աշխատաւորը» հայ աշխատաւորը ոչխարի նման պիտի կոտորէ, բայց ափսոս որ դուք եւ ձեզպէսները Նիւ Եորքի մէջ նստած հանգիստ պիտի ըլլաք սոսկ։ Լաւ չըլլա՞ր որ դուք երթաք եւ ձեր անուշ քարոզները այդ «զարթնող» աշխատաւորներու գլխին կարդաք եւ հոն անոնց մէջ ապրիք, զանոնք ճանչնայու։

«Պարոններ, որքան որ կ'ուզէք գայլի գլխին աւետարան կարդացէք։ Վաղը եթէ նորէն փոթորիկն Հայաստանն ու հարեւան երկիրները, ինչ որ անխուսափելի է, այն ատեն հայ աշխատաւոր ժողովուրդն ու բանւորները Զօրավար Անդրանիկը եւ Անդրանիկներ պիտի փնտռեն իրենց կեանքի պաշտպանութեան համար։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Եղբայրասպան կռիւ Ռուսիոյ մէջ

Երկուշաբթի իրիկուն հասած լուրեր կ'ըսէին թէ Մոսկուայի եւ Լենինկրատի մէջ Սթալինի եւ Զինովիէվի կուսակիցներուն միջեւարիւնալի կռիւներ պատահած են։ Կացութիւնը ծանրակշիռ դառնայ այն յախուռն որոշումէն վերջ, որով պաշտօնապէս համայնավար կուսակցութեան շարքերէն վտարուեցան Տրոցկի, Զինովիէվ եւ 76 ընկերները։

Երէկ առաւօտ Պերլինի եւ Վարշաւայի մէջ զրոյց կը շրջէր թէ Թրոցքի սպաննուած է, կ'ըսէ «Տէյլի Մէյլ»ի Գերմանիոյ թղթակիցը։ Այս լուրը ուրիշ աղբիւրէ հաստատուած չըլլալով, վերապահութեամբ պէտք է ընդունիլ։

Վերստուգիչ կեդրոնական յանձնախումբն ու կեդրոնական կոմիտէն Տրոցկին, Զինովիէվն ու ընկերները կուսակցութենէն վտարելէ ետք, կեդրոնական կոմիտէէն վտարած են Կամէնէվը Ռակովսկին, Սմիլկան, Եւտոկիմովը եւ Ռատէկը, կեդրոնական վերստուգիչ յանձնախումբէն Մուրալովը, Պուկաեւը, Սոկոլովսկին, Փէթէրսօնը, Սոլովիէվը եւ Լիզդինը։ Այս որոշումով անոնք պաշտօնանկ կ'ըլլան կառավարութեան վարիչ պաշտօններէն։ Միաժամանակ կ'ազդարարուի անոնց եւ Ռատէկի, որ կուսակցութեան շարքերէն իրենց վտարումը 15րդ համագումարի քննութեան պիտի ենթարկուի։

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ԴԱՍԱՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Գրեցինք թէ Պոլսոյ կրթական Տնօրէնութեան հաղորդած վերջին շրջաբերականը մեծ հոգ պատճառած էր հայ վարժարաններուն, այն տպաւորութիւնը տալով թէ նախակրթարանի բոլոր կարգերուն մէջ թուրքերէն պիտի աւանդուին ընդհ. պատմութիւնը եւ աշխարհագրութիւնը թուրք ուսուցիչներու միջոցաւ։ Որովհետեւ, այդպէսով հարկ պիտի ըլլար նոր ուսուցիչներ վարձել, ինչ որ վեր է դպրոցներու վտիտ պիւտճէներու ուժէն։ Նոր տեղեկութեանց համաձայն, գործին մէջ թիւրիմացութիւն կայ, եւ թէ եղած կարգադրութիւնը կը վերաբերի միայն նախակրթարանի վերջին երկու կարգերուն։ Շրջաբերականին իլք սընըֆլար (առաջին դասարաններ) բացատրութիւնը տպագրական սխալ մըն է, եւ պիտի ըլլայ եիւքսէք սընըֆլար (վերին կարգեր)։

Վարի կարգերուն մէջ առաջուան պէս նորէն հայերէն դասաւանդութիւն պիտի ըլլայ սա տարբերութեամբ որ, այսուհետեւ առանձին պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն չպիտի աւանդուի, համաձայն վերջերս կատարուած ծրագրային փոփոխութեան։ Անոնց փոխարէն, հաստատուած է «կենսական գիտելիքներու» (Հայաթ պիլկիսի) դաս մը, ուր տեղեկութիւններ պիտի տրուին պատմութեան, աշխարհագրութեան, քաղաքացիական կրթութեան եւ յարակից նիւթերու մասին։

Միայն վերջին երկու կարգերուն մէջ է որ թուրքերէն լեզուով պիտի կատարուի ընդհ. աշխարհագրութեան եւ պատմութեան ուսուցումը։ Ասոր համար ալ նոր ժամ չպիտի սահմանուի, այլ թուրք աշխարհագրութեան եւ պատմութեան յատկացուած վեց ժամերը պիտի օգտագործուին, հետեւեալ բաժանումով.— Երկու ժամ պատմութիւն, երկու ժամ աշխարհագրութիւն, երկու ժամ ալ քաղաքացիական կրթութիւն։

Այս ճիւղերը պիտի աւանդուին ներկայիս պաշտօնավարող թուրք ուսուցիչներուն կողմէ։ Սակայն եթէ ո եւ է պատճառով հեռացում կամ հրաժարում տեղի ունենայ, Տնօրէնները ազատ են հայ թրքագէտ ուսուցիչներ կարգելու, պայմանով որ դասաւանդութիւնը միշտ թուրքերէն ըլլայ։

Իտալօ-թուրք բարեկամութիւն

Այս օրերս բանակցութիւններ կը կատարուին Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ։ Գրեցինք արդէն թէ Միջերկրականի իտալօ-թուրք սահմանները ճշտելու համար խառն յանձնախումբ մը կազմուած է։

Թուրքիոյ իտալական դեսպան Օրսինի Պառոնէ Էնկիւրի գացած եւ տեսակցած է արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի հետ։ Խօսակցութեան առարկայ դարձած է մանաւանդ Քասթէլլօրիզօ (Մէիս) կղզիին հարցը։ Մասնաւորապէս պիտի որոշուի թէ որու կը պատկանին յիշեալ կղզիին շուրջ գտնուող կարգ մը անտէր կղզիները։ Իտալական դեսպանը դեռ նոր վերադարձաւ Հռոմէն եւ կը կարծուի թէ այս մասին նոր հրահանգներ ստացած է իր կառավարութենէն։

Միւս կողմէ Հռոմէն կը հեռագրեն թէ Թուրքիոյ դեսպան Սուատ պէյ եւ կինը դեսպանատան մէջ փառաւոր հացկերոյթ մը տուած են Իտալիոյ արտաքին նախարարութեան խորհրդական կրանտիի։ Ճաշի ընթացքին թուրք դեսպանն ու Կրանտի ճառեր խօսելով գովաբանած են Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ բարեկամական յարաբերութիւնները եւ փոխադարձ բաժակներ պարպած են «բարօրութեանը համար երկու ազնիւ ազգերուն, որոնք յաջողած են հրաշքներ գործել»։

Մուսոլինի դեսպան Սուատ պէյի նուիրած է արծաթեայ շրջանակի մէջ առնուած իր մէկ նկարը, իր ստորագրութեամբ։

Ուաշինկթընի թուրք դեսպանը

Պոլիսէն կը հեռագրեն թէ Երկուշաբթի օր դէպի Նիւ-Եորք ճամբայ ելած է Ուաշինկթընի թուրք դեսպան Մուխթար պէյ,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՆՈՐ ԽԱՂԵՐ

Խիստ ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ Փարիզի եկեղեցիին Վարչական խորհուրդը միջոցներ ձեռք առած է ֆրանսացի փաստաբանի մը միջոցաւ կազմակերպուելու համար իբրեւ կրօնական ընկերակցութիւն (Association Cultuelle)։

Քանի մը տասնեակ հոգիներէ բաղկացած այս մարդոց նպատակն է ֆրանս. օրէնքներու համապատասխան մարմին մը դառնալով, միանգամ ընդ միշտ իրենց ձեռքն առնել Եկեղեցիին մատակարարութիւնը եւ այս ձեւով արգելք դառնալ ազգային ամէն տեսակ կազմակերպութեանց։

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ՍԿՍԱՎ

Յունական «Էֆթրաթիս» շոգենաւը Նոյ. 8ին Պիրէոսէն Սելանիկ մեկնած է, Պաթում փոխադրելու համար այն 1200 հայ գաղթականները, որոնք անցեալ տարուընէ ի վեր արձանագրուած են։

Ճողենաւին վարձքը, 600 ոսկերլին, վճարուած է հելլէն կառավարութեան կողմէ։

Ինչպէս յայտնի է, ներգաղթի ծախքերը հոգացուած են Բարեգործականի կողմէ, որ անցեալ տարի ատոր համար հանգանակութիւն մը կատարեց ամերիկահայ գաղութին մէջ։

ԹՌՉՈՒՆ-ՄԱՐԴԸ

Հէքեաթներ կան, որ կը պատմեն թէ «ի սկզբանէ» մարդ կը թռչէր երկինքին մէջ։ Հետզհետէ մեղքերը շատցան եւ մարդկային հոգին ծանրացաւ ու նստաւ երկրի վրայ, եւ, այլեւս, փոխանակ թեւերու, կը գործածէր իր ոտքերը, քալելու համար։

Ռուս օդանաւորդ մը, Տիպովսքի, կը հաւատայ թէ արդի մարդն ալ կրնայ թռչիլ իր իսկ ուժերով եւ ոչ թէ օդանաւերով։

Տիպովսքի կը բնակի Անգլիա, ուր շահագրգռող իշխանութիւնները դիւրութիւններ են տուեր իրեն։ Եօթը տարիէ ի վեր, Տիպովսքի կ'աշխատի յօրինել մեքենայ մը, որ գործէ մարդկային ուժով։ Այժմ ունի այդ գործիքին... տիպար նկարը, մեքենայ մը, որ պիտի աշխատի շնորհիւ ոտքերու եւ ձեռքերու եւ մարդը պիտի թռչի թռչունի նման։

— Կ'ըսեն թէ, յայտարարեց օդանաւորդը, անցեալ օր, դասախօսութեան մը ընթացքին,— կարճ ժամանակ մը միայն կրնայ մարդ ուժ տալ իր մեքենային շարժելու համար օդին մէջ։ Արդ, իմ փորձերս ցոյց կուտան թէ ճիշտ չէ այդ կարծիքը։ Ես աշխատեցայ թռչունի նման թռչիլ, մարդային փոքրիկ ուժ մը միայն սպառելով։ Գործիքը, որ պիտի շինուի, պիտի ըլլայ մետաղէ մը, որ գերագոյն թեթեւութիւնը ունի։ Արուեստական թեւերը պիտի ունենան աներեւակայելի ճկունութիւն։ Ամէն թեւ պիտի շարժի թռչունին թեւերուն նման։ Ոտքի շարժումով մը թեւերը պիտի կրնան ճախրել եւ ձեռքերու շարժումով մը անոնք մղում պիտի ստանան, ինչպէս փետուրները կուտան թռչուններուն։ Երբ մեքենաս շինուի, մտադիր եմ թռչիլ առաջին անգամ Ֆրանսայէն Անգլիա։

Եւ յետոյ Փարիզէն Նիւ Եորք։

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆԴ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ՎՃԱՐԵԼՈՎ

Թէ դուն հոգէ կ'ազատիս եւ թէ այն թերթը որուն ընթերցումը պահանջ մըն է քեզի համար։

ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՍ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մուխտար փաշայի, Տէր Ղուկասովի, Լորիս Մելիքովի անունները կ'արտասանուէին ամէն կողմ, կ'երգուէին փողոցային երգերի, թռուցիկների, թերթերի մէջ, տանը խօսակցութեան ժամանակ, թերթի սրբագրութիւնները կատարելիս։

Մի անգամ սրբագրութիւնների տանեն ես կ'օգնէի դաստիարակիս, հետեւելով տպագրած նիւթերին, որոնցից արտատպութիւններ կը կատարուէին։ Կը ջոկէի ֆրանսական «Temps»ը, անգլ. «Times»էն, գիտէի որ «Գոլոս», «Daily News», ազատական թերթեր են, իսկ «Նովոյէ Վրեմիան» եւ «Times», «Figaro»,— պահպանողական։

Պատերազմի տանեն վիրաւորների եւ գաղթականների օգտին կազմակերպուած հանդէսների մէջ պատկերներ կը ցուցադրուէին «հայրենասիրական» զգացումները բարձրացնելու համար։ Ինձ վերայ մանաւորապէս ազդեց Ալաշկերտի գաղթականների փախուստը ներկայացնող մի պատկեր, որ կը հալածուէր բաշիբոզուկների կողմէ... Երեւի այդ ծանր տպաւորութեան տակ էր, որ միւս թէ երրորդ օրը փողոցի մէջ թուրք գիրքեր պատահածս տանեն սկսեցի նախատել, հայհոյել անոնց։ Խեղճերը ոչինչ չը պատասխանեցին եւ միայն տխուր հայեացքով կը դիտէին փոքրիկ «գեավուրին», գուցէ մի քիչ էլ ակնածելով իմ փայլուն համազգեստից...

Պատերազմի ժամանակ եւ յետոյ ազգականիս շրջապատող միջազգային մթնոլորտը կը ստանար աւելի ազգայնական գոյն։ Գուցէ պատճառը նա էր, որ ազգականիս կինը, որ թէ մօր թէ դաստիարակչուհու դերին մէջ էր իմ նկատմամբ, ամբաստանելով իբրեւ յեղափոխական՝ բանտարկուած եւ փոխադրուած էր Պետերբուրգ, իբրեւ մէկը այն 193ից, որոնց դատը այնպիսի մեծ աղմուկ հանեց Ռուսաստանի պատմութեան մէջ։

Աւելորդ է ըսել թէ՝ ինչ ծանր տպաւորութիւն պիտի թողնէր այդ բանտարկութիւնը իմ մանկական զգացմունքների վրայ։ Բարեբախտաբար, Մարիա Ալեքսանդրովնան (այդպէս կը կոչէին վարժուհիս)— իբրեւ սոսկ քարոզիչ ընկերվարական սկզբունքների, ազատեց եւ մէկ տարուց վերադարձաւ Թիֆլիս։

Պետերբուրգի մէջ նա առիթ էր ունեցած ծանօթանալու եւ մօտ շփուելու Խորէն Նարբէյի հետ։ Իբրեւ լաւ ֆրանսագէտ, ան կը գնահատէր մանաւանդ Խորէն Նարբէյի ֆրանսերէնը, բայց հետաքրքրուած էր նաեւ հայկական հարցով։ Վերջինիս մասին ես բնականաբար չունէի ոչ մի գաղափար. ուսաց գիմնազոնի մէջ, սկսած էի նոյն իսկ մոռնալ հայերէնը, կը կարդայի միայն ռուսերէն մանկական գրքեր...

Իմ ուսուցման այդ շրջանի մէջ էր, երբ ազգականիս շրջանի մէջ երեւաց մի նոր անձնաւորութիւն։ Դա մի շատ կարճահասակ, բայց կրթուած, զւարճախօս թիւրքիացի հայ էր, որ եկած էր — ինչպէս կ'ըսէին Եգիպտոսէն։ Վարժուհուս, և ուսուցների հետ ան կը խօսէր ֆրանսերէն, հայերի — թրքահայ բարբառով եւ շատ արագ կերպով, որ անվերջ սրախօսութիւնների տեղիք կուտար «Բէշկէքը» — այդպէս կ'անուանէին բոլորը, Փարիզ սորված եւ Եգիպտոսէն եկած հայուն — մտերմացաւ նաեւ ինձ հետ։ Իր զւարճալի պատմութիւններէն զատ ես կը հետաքրքրուէի իր բարձր ծալուող գլխարկով, ամէն անգամ ծալելով տափակցնելով զայն եւ նորէն բանալով... Բէշկէքի «շափօ կլակը»...

Մի անգամ մտնելով տուն Բէշկէքը գտաւ ինձ մենակ, հետաքրքրուելով դասերով, ընթերցանութեան գրքերով եւ... ուրախ տօնը յանկարծ փոխեց լուրջի, նախատականի։

«Ծօ, դուն հայ գիրք չես կարդար, ծօ, դուն հայ չես» ազդեցին վրաս, եւ ոչ այնքան իրենց բովանդակութեամբ, որչափ այն զգացուած տօնով, շեշտով որ կար հայրենասէր հայու մէջ։

Միւս օրը «Բէշկէքը» բերեց ինձ Ռոբինզոնի հայերէն թարգմանութիւնը, որ կարծեմ նոր էր դուրս եկած...

Քիչ յետոյ ուշադրութիւնս գրաւեց «Մշակ»ը... Բոլորովին պատահմամբ աչքս ընկաւ «Ջալալէդդին» վերնագրի վրայ, որ եւ սկսեցի կարդալ։ Անկից յետոյ «Մշակ»ին, Ջալալէդդինին եւ Րաֆֆի ստորագրութեանը կըսպասէի անհամբերութեամբ...

Չեմ մոռցած որ յափշտակուած հայ հարսերի կրակի շուրջ կազմակերպուած պարը թողեց վրաս ցնցող տպաւորութիւն։ Առաջի անգամ էր, կարծեմ, երբ իմ փոքրիկ մանկական սիրտը կսկծաց հայրենասիրական ու վրէժխնդրութեան զգացմունքներով...

Այդ ամառ, մեր բնակած տան բակի մէկ անկիւնը ես յատկացրած էի փոքրէկ, շատ փոքրիկ բանջարանոցի... Ցանած էի վարունգ, եգիպտացորեն, պատաակս, ֆասոլիա։ Պարտէզի ամբողջ հոգսը՝ փորփրելը, ջրելը ինձ վրայ էր, որ կը կատարէի մեծ գոհունակութեամբ, իբրեւ ամենամեծ զուարճութիւն։

Չը գիտեմ ինչպէս եղաւ, բայց ցանածս բոլոր բոյսերէն պտուղ տուեց միայն ֆասոլիան։ Երբ մի օր տանեցիք որոշեցին իմ բուսցրած ֆասոլիայով կերակուր պատրաստել եւ մի քանի հիւրեր հրաւիրել — վերջիններիս մէջ էր (կարծեմ իմ ցուցմունքով) նաեւ Բէշկէքը...

Քիչ յետոյ մեր տան մէջ գումարող համախմբումները շատցան. այս անգամ գումարողները մեծ մասամբ հայեր էին, խօսակցութիւնները տեղի կ'ունենային հայերէն։ «Բեռլին», «Ժողով» խօսքերը կը լսէին շատ անգամներ, ինչ որ «յօդուածներ» է որ շտապ կերպով կը սրբագրէին ու կ'ուղարկէին տպարան։

Այդ երեկոներից մէկի մէջ էր— կը յիշեմ— երբ փոքրիկ սենեակիս մէջ դասեր պատրաստելու ընդհատեց դաստիարակս եւ կանչեց ինձ ուրախ ձայնով։ Ներս մտնելուս պէս նկատեցի որ բոլորը զւարթ էին, բարձր կը խօսէին, կը ծիծաղէին։ Բաժակները չէին վերջացրած դեռ, երբ յանկարծակի եկայ իմ փափլիկ թշերին իջած ապտակի երեք հարուածներէ...

Ես ապուշ էի կտրած...

Սակայն դաստիարակս գրկելով եւ համբուրելով մօտեցրեց սեղանին եւ ճրագի լոյսին տակ կարդաց.

— «Յօդուած 61.

«Թիւրքիա կը պարտաւորի
« . . . .
« . . . .
« . . . .
« . . . .

«Հասկցա՞ր, հասկցա՞ր»— պոռացին չորս կողմէս — ուրեմն չը մոռնաս»...

— «Եթէ յօդուածը մոռնայ ալ, ապտակը չի մոռնար»— աւելցուց Բէշքէկը...

Ողջ 35 տարի է անցած այդ օրէն. ներկաների մեծ մասը չը կան այլեւս։

Բայց եւ այնպէս Հայաստանի բարեկարգութիւնը կը սպասէ իր հերթին, Րաֆֆին եւ Արծրունին կը մնան կենդանի քարոզիչները այդ հրատապ հարցի լուծման համար։

Արդեօք դաստիարակիս խոստացած «աւետիսը» մենք ես փոխանցելո՞ւ ենք մեր որդիներին...

Ս. ԶԱՒԱՐԵԱՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷ՛Ք

Յառաջի մրցանակային բաժանորդագրութենէն, քանի՛ ուշ չէ։

ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Մուսոլինի երկու տարիէ ի վեր կը մղէ ուժեղ պայքար մը, ցորենի արտադրութեան ի նպաստ եւ ցորենի ներածման դէմ։ Ազգային վերածնութեան յանկերգը «Իտալիան ինքնիրեն պիտի ընէ» (Italia farà da se) տնտեսական անկախութեանն ալ է։ Երկու տարի առաջ, Իտալիա կ'արտադրէր 47 միլիոն հեքթ. մինչդեռ կը սպառէ տարին 75 միլիոն։

Ֆաշիստական մեթոտով, անոնց վարանումները՝ «ցորենի պայքար»ի համար սպայակոյտ մը կազմուեցաւ, սպարապետ ունենալով նոյն իսկ «Տուչէ»ն։ Նոր հողեր չյատկացուեցան միւս արտադրութիւնները չնուազեցնելու համար, այլ քաջալերուեցաւ ներքոյժ մշակումը, որուն համար ընտրութիւն սերմնցուի, պարարտարուծներու գործածում եւ գիտական մեթոտներու ընդհանրացում։ Այս նպատակին համար կառավարութիւնը ծախսեց 7 միլիոն։

Տեղական ցորենը օտար արտադրութեան դէմ պաշտպանելու համար կառավարութիւնը մաքսերը բարձրացուց՝ 40 լիր իւրաքանչիւր հեքթոլիտրին վրայ։ Մուսոլինի խանդավառեց երկրագործը, մեծ հողատէրը երկրագործական նոր մեքենաներ գնեց, փոքրիկ հողատէրը վարկ ստացաւ և ամենափոքր հողամասն անգամ մշակեց։ Մինչև իսկ 800էն 1200 մեդր բարձրութեան վրայ ցորեն մշակուեցաւ։

1925ին իւրաքանչիւր հեքթարի արտադրութիւնն էր 9-12 հեքթոլիտր, 1927ին Քրեմոնայի եւ Էմիլիայի մէջ մինչեւ 40 հեքթոլիտր։ Գերմանիոյ մէջ մեծ սեփականութիւնները կ'արտադրեն շուրջ 17,5 հեքթ., Հունգարիայինները՝ 12, Իտալիայինները՝ 20։ Իսկ միջին տարածութեամբ հողերէն Պելճիքա կը ստանայ 25, Իտալիա 27. պզտիկ սեփականութիւններէն Հոլանտա կը ստանայ 27, Տանիմարքա 29, Իտալիա 30։

Յաղթութեան շքադրամը իր հակառակ կողմն ալ ունի։ Լիրին բարձրացումը եւ արտադրութեան յաւելումը նուազեցուցին ցորենին գինը։ 1926ին 1 հեքթոլիդրը 200 լիր կ'արժէր, Յունուարին 180 լիրի, Յունիսին 138ի եւ Յուլիսին 125ի իջաւ։ Արդ, երկրագործը, որ սերմնցու գնած էր, դրամ փոխ առած էր լիրին բարձր եղած ատեն, սարսափով կը տեսնէ գիներու անկումը, կը պահէ ցորենը բայց պարտաւորուած է վճարելու փոխառութիւնները։ Տուրքերը դեռ բարձր են, բերքերու արժէքը նուազած։ Կառավարութիւնը տրակտորական միջոցներու դիմեց կեանքը աժանցնելու համար ու տուժողն եղաւ քրտնաթոր հողագործը։ Մէկ քանի տեղեր դժգոհութիւնը սաստիկ ըլլալու էր, եթէ նկատենք կրթական նախարարին գիւղի ուսուցիչներու ուղղուած շրջաբերականը, որով կը հրահանգէր բարձրացնել գիւղացիին բարոյականը, ժամանակաւոր տագնապին առջեւ։

Տագնապին ուժգնութեան նպաստեց աշնանացանի անկարելիութիւնը անձրեւներուն պատճառաւ եւ ամառուան չորութիւնը, որ տեւեց Յունիսէն Սեպտեմբեր։ Երկար ատենէ ի վեր անխնայ շահագործուած են Ապենինեան լեռնաշղթայի անտառները, որոնց աւերումներէն առաջ կուգայ երաշտութիւնը։ Վարչապետը ծրագրած է տասը միլիոն ծառեր տնկել տալ եւ ջուրերուն ընթացքը կանոնաւորել, ոռոգումներու նպաստելու համար։

Միայն ցորենի արտադրութիւն անհրաժեշտ չէ երկրին համար։ Երկրագործներուն հրահանգ տրուած է մշակելու soya hispida ընդեղէնը, որուն հատիկներէն մինչեւ հիմա իւղ կը հանէին եւ մնացածը կենդանիներուն սնուցման կը գործածէին։ Այժմ բազմաթիւ փորձերով հաստատուած է որ սոյր եւ ցորենի ալիւրին խառնուրդը (10 առ 100 համեմատութեամբ) զուտ ցորենի ալիւրէ պատրաստուած հացին չափ սննդարար է։

Կառավարութեան նպատակն ըլլալով սննդական նիւթերու ներածման նուազեցումը՝ սկսած է զարկ տալ նաեւ երկագործութեան այն ճիւղերուն որոնք այդ նիւթերը կը հայթայթեն։

Հաւաբուծութիւնը տարին 4 միլիառի արդիւնք կուտայ։ Կարելի է այս արդիւնքը աւելցնել, որովհետեւ Իտալիոյ հաւերը աւելի նուազ կ'արտադրեն քան ամերիկեանները, որոնք Լիվոռնոյի ցեղին կը պատկանին։ Արուեստական ընտրողութեան շնորհիւ Ամերիկայի մէջ շատ հաւեր 250 հաւկիթ կ'ածեն տարին, մինչեւ իսկ 300, մինչդեռ Իտալիոյ մէջ 80էն 200։ Կենսաբան մը կը հաստատէ որ բեղնաւորութիւնը կը փոխանցուի արուէն, ուստի ընտրուած աքաղաղ մը կէսէն աւելի պիտի աւելցնէ արտադրութիւնը։ Ռովիկո գաւառին մէջ կատարուած փորձերը յաջողութեամբ պսակուած են, անգլիական հաւերու ցեղէ աքաղաղէ մը սերած 11 հաւեր 200էն աւելի հաւկիթներ տուած են։

Սննդական նիւթ մըն է եւ հասոյթի աղբիւր մը մեղրը։ Միջերկրականի այս ծաղկաստանին մէջ, ուր մեղուները վխտալու էին, շատ աւելի՛ քիչ մեղր կը ստացուի քան այլուր։ Փոքրիկ Զուիցերիան 250.000 փեթակ ունի որոնք 45.000 քէնթալ մեղր կ'արտադրեն, նոյն իսկ Սերպիա 260.000 փեթակ ունի, մինչդեռ Իտալիա միայն 200.000 փեթակ ունի, որոնք տարին կը հայթայթեն հազիւ 25.000 քէնթալ մեղր։ Մինչդեռ Հոլանտայի Ֆրիզլանտ գաւառին մէջ իւրաքանչիւր հեքթարի վրայ 7 փեթակներ կան, Իտալիոյ մեղուաբուծական կեդրոնը, Մաչերաթա գաւառը 3էն 4 փեթակ ունի։ Երկրագործութեան մասնագէտ մը կը հաստատէ որ կարելի է աւելցնել փեթակներուն թիւը եւ իւրաքանչիւր փեթակէ ստանալ միջին հաշուով 10 քիլօ մեղր, ամբողջէն 800,000 քէնթալ։

Շաքարէն առաջ մեղրը կը գործածուէր։ Իսրայէլ մեղրը կը դրկէր փարաւոններուն, 36 դարեր առաջ։ Այսօր ալ Իտալիոյ մէջ շատեր կը ջանան որ մեղրը բռնէ սննդառութեան մէջ լաւագոյն տեղ մը։ Բժշկուհի Էմրիխ Ֆրաունֆելտերի մէջ օրական փոքրիկ դգալ մը մեղր տալով տղոց՝ տեսաւ որ 6 շաբթուան մէջ 2էն 3 քիլօ աւելցած է անոնց ծանրութիւնը։

Մուսոլինի կը փափաքի որ «այս երկիրը սնուցանէ իր զաւակները այսօր եւ վաղը»։ Ասոր համար կը բաւէ որ «մարդիկ գիտնան ներդաշնակօրէն շահագործել արեւն ու ջուրը, աշխատանքն ու գիտութիւնը»։ Ինչպէս միշտ, երկրագործական տագնապին առջեւ ալ վարչապետը լաւատես է։ Ստանձնելով պատասխանատուութիւնը՝ կը հաւաստէ որ տագնապն աւելի ուժգին պիտի ըլլար, եթէ լիրը թաւալէր քուրոնին ու մարքին նման։ Կը կարծէ որ շուտով պիտի հաստատուի հաւասարակշռութիւնը, ապահովելով յաղթութիւնը։

ՀԵԹՈՒՄ

ՀԱՅԵՐԸ ՏԱԳԱՆՐՈԳԻ ՄԷՋ

Տագանրոգ քաղաքին մէջ կը բնակին մօտ 350 Հայեր, բայց չունին դպրոց։ 1923ին թէեւ բացուած էր դպրոց մը, բայց եկեղեցիին բակին մէջ շինուած ըլլալով, կը կրէր կղերականներու ազդեցութիւնը։ Ու փակուեցաւ 1925ին։

Ունեւոր Հայերը իրենց զաւակներուն կը սորվեցնեն ռուսերէն, կամ կը վարձեն մասնաւոր ուսուցիչներ, իսկ աղքատին տղան կը մնայ առանց ուսումի։ («Պրոլետար», 20 Հոկտ.)։

ԹԻԱՊԱՐՏԻ ՄԸ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ

Բ.

— Մութ գիշեր է։ Կը զգամ որ լաթի մը մէջ կը փաթթուիմ։ Առագաստ է։ Ոտքերովս կը բրքտեմ։ Առագաստին չուանը վիզիս շուրջ։ Երբ ինքզինքս կ'ազատեմ, երկու ձեռքեր կը փաթթուին ինծի։ Կը լողանք։ Կը յաջողիմ բանալ աչքերս։ Ցժգոյն մահիկը կը լուսաւորէ ովկիանոսը։ Ալիքները բաժնած են մեզ։ Ընկերներս կ'ոռնան ու իրարու կը կանչեն։ Մեր փոքրիկ սնտուկները պար կը դառնան ջուրին վրայ։ Ծովը կ'ոռնայ։ Ցանկարծ սնտուկիս կը հանդիպիմ։ Կը բռնեմ մէկ ձեռքովս։ Մարդկային ընչաքաղցութեան բնազդ։ Միւս ձեռքով կը լողամ։ Բայց ջուրով կը լեցուի սնտուկս եւ կը ձգեմ։ Ընկերներէս երկուքը լողալ չէին գիտեր։ Կը տեսնեմ որ լուղորդ ընկերներս զանոնք գրկեր են։ Ցանկարծ կը կորսնցնեմ զանոնք աչքէս։ Հեռուն կ'երեւի ցամաքը։ Քանի մը ծառեր։ Կը պոռամ. «Օ՜օ՜օ՜»։ Կը պատասխանեն ինծի չորս կողմէս. «Օ՜օ՜օ»։ Ոտքերս կակուղ բանի մը դպան։ Մօտ ենք եզերքին։ Աւազը, կակուղ աւազը, որ փափուկ է։ Աքուփա մօտեցաւ ինծի։ «Ո՞ւր են ընկերները»։ «—Հեռուն են»։ Ձայն կուտանք եւ քաջութիւն կը մաղթենք իրարու։ Մեր երիտասարդ ընկերը, Վընէ, հեռուն է։ Մենք արդէն աւազին վրայ ենք։ Կարելի չէ իրարու օգնել, պէտք է քալել առանձին, ըստ Աքուփայի դասին։ Այլապէս պիտի աւազախրինք։ Այլ եւս չեմ կրնար քալել։ Կը նստիմ աւազին վրայ, կկուզ բռած, այնպէս որ շատ քիչ կը խրիմ։ Քիչ մը հանգչելէ յետոյ, դարձեալ կ'առաջանամ։ Ա՜խ, ծառերը դեռ հեռուն են։ Ոտքերս քամուած են։ Ընկերներս գիս կը բարձրացնեն ծառի մը կոճղին վրայ, զոր ծովը բերած ու ձգած է հոն։ Անձրեւը սկսաւ։ Լուսինը փախաւ։ «Օ՜օ՜օ՜»։ Ընկերներս հեռացած են, անոնց պատասխանը տկարացած է հեռաւորութեան մէջ։

Վերջապէս իրարու մօտ։ Ցոգնած, կը քնանանք։ Ցուրտը, անձրեւը, անօթութիւնը եւ հովը կ'արթնցնեն մեզ մեր ծանր թմրութենէն։ Անձրեւը կը դադրի եւ մժեղները կը սկսին։ Ո՜ւժ պէտք է, մժեղ սպաննելու համար։ Որքա՜ն երկար է գիշերը։ Ալ մեռանք, յուսահատ ենք։ Երէկ, աւազին վրայ, Աքուփա հրացան ունէր, զարկաւ ծովային թռչուններ ու կերանք նաւակին մէջ։ Այսօր ոչինչ ունինք։ Աւազէ գետ մը՝ անճանաչելի դարձուցած է մեզ։ Ընկերներէս ոմանք մերկ են, իրենց բերանները բացած են ծարաւէն։ Ցանկարծ նշմարեցինք որ Վընէ բացակայ է։

«— Վընէ՜, Վընէ՜․․»։ Ճաթելու աստիճան կը պոռանք։ Տկար ու երկար ձայն մը կուգայ հեռուէն։ Կը տեսնենք սեւ կէտ մը աւազի ծովին վրայ։ Կը մագլցինք ծառերու վրայ։ Ութը հարիւր մեդր հեռու, կոճղ մը կը բարձրանայ աւազին վրայ։ Ոչ, կոճղ չէ, բազուկները կը շարժէ։ «Վընէ՜»։ «Ընկերնե՜ր» կը պատասխանէ։ Աւազին մէջ խրած է կիսովին։ Ծառին վրայէն կը շարժեմ շապիկս ու կը պոռամ։ «Մի՛ վախնար, Վընէ՜, քաջութի՜ւն, առաջացի՛ր», կը պոռանք։ Ափսո՜ս, ծովը կուգա՜յ։ Ջուրը կը հասնի Վընէին։ Բայց Վընէ չի շարժիր, այլ միայն կը պոռայ. «Ընկերնե՜ր»։ Ի՞նչ կրնանք ընել։ Խափշիկը կ'ըսէ թէ ցամաքէն նաւակ մը պիտի գտնէ եւ օգնութեան պիտի երթայ։ Սակայն մինչեւ այն ատեն ծովը պիտի խեղդէ դժբախտը։ Խափշիկը կը մեկնի։ Երեք ընկերներ կը հետեւին։ Կը մնանք ընկերոջ մը հետ եւ կը նայինք սեւ կէտին։ Ցետոյ ծառերը արմատախիլ ընելով, կը հրենք առաջ։ Ջուրը կը զարնուի Վընէի, որ մէջքէն վեր կը տատանի ալիքներէն։ Բայց մէջքը թաղուած է ջուրին մէջ։ Ահա կ'երեւի գլուխը միայն։ Կը կենանք։ Մինչեւ մեր մէջքը մենք ալ խրած ենք։ «Վընէ՜, ընկե՜րս»։ Ահա գլուխն ալ կորսուեցաւ։ Երկու ձեռքեր կը բարձրանան վեր։ Կը պոռանք նորէն, յուսահատօրէն. Հիմա ոչինչ կ'երեւի։ Հիմա ոչ ոք կը պատասխանէ մեզի։

* *

Երբ Վընէ թաղուեցաւ աւազին մէջ, ընկերոջս՝ Ժան - Մարիի հետ քալեցինք դէպի մեր ընկերներուն մօտ, քայլ առ քայլ հետեւելով անոնց հետքին։ Հասանք շուտով։ — Ո՞ւր է Վընէն, հարցուցին։

— Թաղուեցաւ աւազին մէջ Լռութիւն։

— Ծարաւ եմ, պոռաց Քերրէ։

Չորս օր է, ջուրերու մէջ ենք եւ ծարաւ։ Կը խմենք տղմոտ ջուրերը, որոնք աչքի պէս հաւաքուած են աւազին վրայ։ Անձրեւի ջո՞ւր։ Ո՛չ, շատ աղի է։

Կը քալենք։ Ոտքս կը ցաւի։ Ժան-Մարի կ'օգնէ ինծի, երբ կ'անցնինք աւազներուն մէջ լճացած ջուրերէն։ Հիմա հասած ենք Մահուրի գետը։ Ծովը քաշուած է նորէն։ Սաստիկ ծարաւ ենք։ Ինչե՛ր պիտի տայինք գաւաթ մը ջուրի համար։ Լաստ մը։ Կը հրենք ջուրին մէջ ու կը հեծնանք։ Կիսովին մերկ՝ կը փռուինք տախտակներուն վրայ, մակոյկ մը՝ կը պոռանք։ Չեն պատասխաներ։ Կը նետուիմ ջուրը, հասնելու համար մակոյկին։ Հարիւր մեդր յետոյ, ոտքերս զաւէն չեմ կրնար յառաջանալ այլ եւս։ Կ'ուզեմ վերադառնալ։ Լաստին վրայ, քովերի, փորի վրայ եւ ամէն կերպ կը լողամ։ Անկարելի է։ Պիտի ընկղմիմ։ Լաստը անհետացած է։ Ալիքները հանգիստ չեն ձգեր գիս։ Ձեռքերս, ոտքերս չեն շարժիր։ Արդէն կ'ընկղմիմ։ Կը խմեմ աղի ջուրը կարճեցնելու համար տանջանքս։ Ականջներս կը գոռան։ Մնաս բարով. Սիրուհիս (Ազատութիւնը)։ Ցանկարծ պաղ հով մը կը զարնէ երեսիս։ Խելքս գլուխս կուգայ։ Կը շնչեմ ու կը պոռամ.

— Ժան-Մարի։

— Օ՛, հոս ենք։

Ձեռք մը կը բռնէ մէջքէս եւ կը նետէ լաստին վրայ։ Ձայնը Աքուփային։ Պատմեցին թէ մակոյկը եկեր է եւ նաւավարները խափշիկ ըլլալով, վերցուցեր են միայն Աքուփան։ Ցետոյ «գործ ստանկցէք» պոռացեր են միւսներուն։

Սկսանք ձեռքով թիավարել եւ լաստը կը յառաջանայ։ Ցանկարծ լաստին տախտակները սկսան քակուիլ։ Փաթթուեցանք տախտակներուն։ Մինչեւ մեր գլուխը ջուրին մէջ կը մնանք կախուած, շնորհիւ տախտակներուն։ Ընկերներս, յուսահատած, ուզեցին խեղդուիլ։ Քաջալերեցի զանոնք, մոռցնելով որ, Արքիմեդեսի օրէնքին համաձայն, պիտի կրնանք մնալ այդ վիճակին մէջ. առանց ընկղմելու։ Հոսանքը կը քշէ մեզ։ Այնքան յոգնած ենք, որ կը քնանանք ջուրին մէջ, հազիւ մէկ վայրկեան։ Եւ իւրաքանչիւր վայրկեանի, երբ ալիք մը ջուրը կը խօթէ մեր գլուխները, կ'արթննանք։ Ահա վախը կը պաշարէ մեզ հապա եթէ շնաձուկերը եւ ծովախոզերը յարձակի՞ն։

...ԲԱՆՏԵՐԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

...ապէս իրենց տեսութիւ-...ակութիւնը կը մատնեն ...ը, որ յեղափոխական Ռուս-...մէջ՝ ազատութեան հնտքն ...չեն նշմարեր:

...ճարկէ. եւրոպայէն մինչեւ ...բան չի տեսներ։ Ամե-...ն դիտելու համար պէտք ...ակ: Ուրիշ բան պէտք է, ...ւք եւ անոր կուրութիւ-... տեսնելու համար հրաշքը ...կայի մտքակը կը գործէ հոն: ...ւյց *պուրժուա* թովմանները ...ւ համար չօչափելու ...ունին եւ որովհետեւ չեն. ...իրենց ձեռքերը երկարել ...հոն, պակասը կը լրա-... կասկածի կենդանութիւն-...:

...թեւեկը արգիլուած է եղեր: ...կայն օրն ի բուն կը գան-...ին ճամբորդութեան վտանգ-...: յեղափոխութիւնը հեռա-... է. արգիլելով երթեւեկը, կը ...անափակէ կեանքի վտանգ-..., մեծ հարուած մը տուած ...ալ ապահովագրական ընկե-...թիւններուն, որոնք խսկապէս ...*պուրժուական* հնարքներ են: Ատ-...ատ իր հպատակներուն մէջ ...ափանցնէ տեղին սէրը:

...ոսքը ազատ չէ եղեր:

...այդ այդ մարդիկը համբի ...ով չէ որ անշուշտ կը տե-...նին իրարու հետ: Հապա ...ի եւ բանվէճի լուրերը որ ...էն օր կը հասնին Ռուսիայէն: ...նշանակէ թէ խօսքը բռնա-...թեան չափ ազատ է, գո-...կարգ մը բերաններու համար. ...որովհետեւ հոն, ուր լեզուն չի ...էր, խաղաղութիւն կը տիրէ, ... մը որ Ռուսերը մոռցած ըլ-...ու են, յեղափոխութենէն ի ...:

...արծելու ազատութիւն չկայ ...ը:

...արչածեւ մը որ ընդհանու-... հանգիստը կը հետապնդէ, ...անշուշտ պիտի արգիլէր, պա-... մը հացի եռեւէն հեւ ի հեւ ...ը ու բոլորին պիտի պար-...էր ո՛չ թէ աշխատութիւն ...ատապանք է, այլ ծուլու-... որ վայելք է:

...այց այս դիտողութիւններէն ... բոլոր *պուրժուա*ները կը ...ան, հիանալու համար Ռուս ...երուն վրայ, որոնց ճոխու-...ը իրենց տուներուն մէջ ... կրնար գտնել, իրենց ամէն ...ակի ազատութիւններով:

...ւէտ սրահներ, լուսաւոր, ...ղ անկողին, մաքրակալ, ... կերուխում, զբօսանք, ...եւ իսկ անմէլով երաժշտու-...ն, եւ ատենը մէկ մը արտօ-...ն՝ վանդակէն դուրս թռ-..., վերադարձի ազատու-...մբ: Հաւանաբար երկսեռ ալ ...ծելու դիւրութեամբ:

...նչ բաղձալի բնակավայր՝ ... բանաստեղծներուն համար: ...յս տեսակ դրախտային բան-... մը դուրս ելլողը՝ պարզ է որ ...ի փութայ ներս մտնելու, ... պտոյտէ մը յետոյ:

...այց այս հոգածութիւնը քա-...կան դատապարտեալնե-... համար չէ, այլ միայն հա-...րակ ոճրագործներուն համար ...րոնք իբր պատիժ իրենց յան-...քին, բանտին մէջ կը սորվին ...փոխութիւնը ամբաստանել-... հրամանները:

ԽԱՐՏՈՅ

50 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ ...ԼԱՄՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

...հրիկ իշխանուհի մը, որ ...կաստանի Վիքթորիա թա-... անունով կը ճանչցուի, ...ամբողջ ստացուածքը, շուրջ ...միլիոն տոլար, տրամադրած ...խաղաղութեան տարածման:

...թագուհին, որ վերջերս 70 ...րեքին մէջ՝ 25 տարի հնգ-...տանի ամենալուսաւորեալ ...աթոռին՝ Փոփալի վրայ իշխելէ ...յ, հրաժարած է գահէն, իշ-...անութիւնը զաւկին յանձնելով: ...կեանքի մնացորդ օրերը պի-...նուիրէ իսլամական կրօնքի ...արածման:

...հրաժարեալ թագուհին, վեր-... այցելած է Լոնտոն եւ ...ւած է, թանձր քող մը ի-

ՅԱՐԴԳՈՂ

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

Հրանտ Բալուեան, անցեալ հինգշաբթի, կարդաց Տէրեանի մասին ամփոփ ուսումնասիրութիւն մը, որուն գլխաւոր գիծերն են.

1.— Տէրեան, ըլլալով արեւմուտքին ծանօթ բանաստեղծ մը, մանաւանդ թրծուած՝ ֆրանսական արուեստին որոնող ու դժգոհ տագնապներուն մէջ, կը հանդիսանայ միակ կամուրջը, որ կը միացնէ մեր արեւելահայ գունատ բանաստեղծութիւնը եւրոպական մշակոյթին հետ:

2.— Մինչեւ Տէրեանի երեւումը՝ ռուսահայ բանաստեղծական լեզուն խեղճուկ բարբառ մըն էր, որ միայն հասարակ իմաստութիւն եւ կամ նախնական զգայնութիւններ կրցած էր պատմել: Լեզու մը իր շուքն ալ ունի, որ բառերուն ետեւ պահուըտած՝ առաւելապէս լռութեամբը մեզ կը հաճակէ:

3.— Գեղարուեստական գործէ մը պահանջուած անաղարտութեան սկզբունքը յարգած ըլլալով կը մնայ Յ. Թումանեանի հետ, զուտ արուեստագէտ բանաստեղծը:

4.— Այն շրջանին, երբ բանաստեղծութիւնը ամէն բանէ առաջ երաժշտութիւն էր, կը թաղուէր խորհրդապաշտ շաժման մէջ, եւ կը հանդիսանայ միակ բանաստեղծ ներկայացուցիչը այդ դպրոցին:

Տէրեան հարազատ աշակերտն է եւ ազդեցութեան տակ՝ ֆրանսացի բանաստեղծին.— Փօլ Վէրլէնին:

Օհան - կարօ.— Բալուեան՝ խոր ուսումնասիրութիւն մը չէ որ բրած է: Տէրեանի կեանքին մասին բան չխօսեցաւ, այլ շատ լայն տեղ տուած էր խորհրդապաշտութեան ուսումնասիրութեան:

Ռստանիկ.— Տէրեանէն առաջ կան Յ. Յովհաննէսեան, Իսահակեան, Թումանեան իբր ռուսահայ մշակ՝ լեզուի հիմնադիր: Տէրեանի նորութիւնը իր երաժշտութիւնն է: Ան մեր մէջ կարօտի, սիրոյ եւ երազի ուժեղ ներկայացուցիչներէն մէկն է: Բալուեան չուզեց խօսիլ 1917էն յետոյ երեւցող «համայնավար» Տէրեանի մասին: Մինչդեռ Տէրեան այդ շրջանին նոր բան չէ գրած, իր արուեստն ու միտքերը կուգան 1905էն: Բալուեանի ուսումնասիրութիւնը ամբողջ չէ, այլ մէկէն, սոխը միւսէն վերցուած է:

Ա. Ասլանեան.— Տէրեանի մասին խօսելու համար պէտք է ծանօթ ըլլալ ռուս գրականութեան: Ռուս գրագէտները, տիրող գրաքննութեան պատճառով ստիպուած էին թէքերգել թէ փիլիսոփայել: Ձեւի նմանութիւնը չի նշանակեր խորքի նոյնութիւն. ազդեցութիւններու խնդրին մէջ պէտք է աւելի խորութեան վրայ ծանրանալ, քան արտաքինին:

Ե. Քոչարեան.— Տէրեանը մօտէն կը ճանչնամ իբր բարեկամ: Ան լեզուի նորութիւն չի բերեր: Խորհրդապաշտութիւնը պէտք չէ շփոթել այլաբանութեան հետ, խորհրդապաշտութեան երաժշտութիւնը հնչական չէ, այլ ան կը կայանայ ներքին իմաստին դաշնաւորութեան մէջ, ուստի բառերուն իմաստին խորքը պէտք է փնտռել: Եթէ Տէրեան թարգմանուի ֆրանսերէնի, հակառակ իր ձեւի նմանութեան, հաւանօրէն հագիով բոլորովին տարբեր է Վէրլէնէն, որուն ազդեցութիւնը կ'ենթադրուի իր վրայ:

Գ. Ճիզմէճեան.— Զո՞ւր է պաշտպանել Տէրեանը իր ազդեցութիւններէն, յետոյ, ընդհանրապէս հեղինակ մը իր միջավայրին ծնունդն է:

Ա. Կոթիկեան. — Հեղինակը պէտք չէ անպատճառ դպրոցի մը մէջ մտցնել: Գործ մը իր առարկայական արժէքովը միայն դատենք: Տէրեանէն աւելի ուժեղ բանաստեղծներ ունինք, որոնք ազգային են, ինչպէս Տէրեան միջազգային բնոյթ ունի: Տէրեանի յաջողութիւնը հոն է որ երաժշտութեան շատ տեղ տուած է, շատ քաղցրալուր է, այնպէս որ շատ անգամ մտածումը կը թմրեցնէ: Աւելորդ է ազդեցութեան մասին խօսիլ, անկարելի է որեւէ ազդեցութիւն չկրել: Տէրեան կը ներկայանայ իբրեւ մարդ, եւ ո՛չ իբրեւ Հայ կամ Ռուս:

Հ. Զարդարեան.— Ես քննադատութիւնը երեք դասի կը բաժնեմ: Ա) Քննադատներ որ յանդուգն կ'ըլլան ու պզտիկ դատողութիւններու վրայ մեծ բեռ կը բեռցնեն, Բ) Քննադատներ, որոնք որոշ ճկունութիւն ունին, ցոյց կուտան հակասութիւններ եւ խրթնութիւն: Գ) Հասուն, կատարեալ ու յստակ քննադատներ: Դժբախտաբար մենք չունինք երրորդ կարգի քննադատներ: Քննադատութիւնը կը պահանջէ տարապայման զարգացում եւ հասունութիւն: Մեր քննադատները ընդհանրապէս Օշականի բացասական ազդեցութեան տակ են: Այն Օշականին, որ անհասկնալի, խրթնաբան ոճ մը ունի: Մինչդեռ մենք կ'ուզենք Ռընանի, Թէնի եւ Պրիւնթեյէռի յստակութիւնը: Ազդեցութիւնները, կ'ընդունիմ որ ճակատագրական են, բայց պէտք չէ որ անհատականութենէն տուժել տայ: Մարդ ազդեցութեան շրջանին միջակ գործեր կ'արտադրէ:

ԱՄԲԱՐՏԱՒԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ

Աղեքսանդրիոյ տագնապը կը շարունակուի: Թորգոմ եպսկ. իր նշանակած յանձնախումբին յանձնելով առաջնորդարանը, կը պատրաստուի նոր ընտրութիւններ կատարելու: Այս առթիւ եղած բողոքի մը հետեւեալ հնաշխարհիկ պատասխանը կը կարդանք «Արեւ»ի մէջ (4 Նոյ.), ե-պիսկ.ին ստորագրութեամբ.—

«Ցասը պարոններ, որոնք Թեմական եւ Քաղաքական Ժողովի անուան տակ մինչեւ վերջին օրերս Աղեքսանդրիոյ Առաջնորդարանի մէջ գործող ազգայիններէն եղած են, ինծի ուղղած են նոյեմբեր 1 թուականաւ եւ ֆրանսերէն տառերով բայց հայերէն բառերով հետեւեալ հեռագիրը.

«Թեմական եւ Քաղաքական Ժողովներու անդամներս կուգանք ցաւով վկայելու որ դուք կը գլխաւորէք անպատասխանատու անձերու նախաձեռնութեամբ սկսած հակասահմանադրական շարժումը: Իբրեւ օրինական ներկայացուցիչ Աղեքսանդրիոյ Հայ համայնքի, կը դիմենք եւ կը յորդորենք ձեզ ետ կենալ ձեր վտանգաւոր ձեռնարկէն: Այլապէս գալիք բոլոր բարդութեանց պատասխանատուութիւնը կը թողունք ձեր վրայ:

Իբէքեան, Նորատունկեան, Խաչատուրեան, Մարգարեան, Մալխասեան, Ազնաւուրեան, Խանճեան, Շանթ, Զօպանեան, Կէօնճեան:

Այս հեռագրին մէջ գործածուած բառերէն ոմանց նշանակութիւնը ստորագրողներու հասկացողութեանը յանձնելով, կանգ կ'առնեմ միայն հակասահմանադրական բառին առջեւ, ու կը յայտարարեմ թէ տեղւոյս հայ ժողովուրդին ամենաստուար մեծամասնութեան կողմէ յայտնըւած միահամուռ փափաքը եւ մեր կողմէ այդ առթիւ կատարուած տնօրինութեանց նպատակն ու ձգտումն է ճիշտ հակառակը միայն, այսինքն վերջ դնել հակասահմանադրական այն արարքներուն, որոնք ժամանակ է մը ի վեր շարունակ իբրեւ յաջորդեցին քաղաքիս Ազգ. Առաջնորդարանի շրջանակին մէջ, վերջերս ալ թասր դարձնելով զայն անմներելի գայթակղութեանց:

Խորհուրդ կուտամ հեռագիրը ստորագրող պատ. ազգայիններուն՝ բարի ըլլալ ընդունելու այս ճշմարտութիւնը, եւ զգուշանալ բարդութիւններէ, որոնց պատասխանատուութիւնը իրենց վրայ միայն կրնայ իյնալ»:

ՍԷՆ-ՏԸՆԻԻ ՀԱՅԿ. ՊԱՏԱՐԱԳԸ

Կիրակի օր փարիզէն ու արուարձաններէն մեծ թիւով Հայեր փութացած էին Սէն-Տընիի Մայր Եկեղեցին, ուր հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Ընդհ. Հայ նահատակներու յիշատակին: Պատարագեց գաղութիս եպիսկոպոս գերապատուելի Գրիգոր եպսկ. Պահապանեան: Երգեցողութիւնները կատարուեցան քառաձայն՝ «Կոմիտաս» Երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Նշան Սէրգոյեանի եւ մասնակցութեամբ Պ. Սաքօ Ցակոբեանի: Հսկայ եկեղեցիին մէջ, հայկական մեղեդիներն ու երգերը անուշ ներդաշնակութեամբ կ'արձագանգէին: Ֆրանսացիները, որոնց մէջ յիշենք Ռուսիկանական Ցեղութեան Օտարներու Գիւանին պետ Պ. Փիքարը, շատ լաւ տպաւորութիւն կրեցին:

Հաւատամքէն առաջ Հայոց հազէն համակրական խօսք ըրաւ Սէն-Տընիի Մայր Եկեղեցիին աւագերէցը, յիշեց Հայերու եւ ֆրանսացիներու աւանդական բարեկամութիւնը, որուն պերճախօս մէկ ապացոյցն է այն հիւրընկալ ընդունելութիւնը զոր ֆրանսա ըրաւ տարագիր Հայերուն: Ու աւելցուց. «Կեցցէ՛ Հայաստան, որ կը սիրէ ֆրանսան եւ կեցցէ՛ Ֆրանսա, որ կը սիրէ Հայաստանը»:

Ցետոյ կանոնիկոս Քորտոնիէ քարոզ խօսեցաւ: Ցիշեց այն անլուր տառապանքները, զորս կրած է հայ ժողովուրդը՝ իբրեւ մէկ անդամը քրիստոնեայ տիեզերական ընտանիքին, գովեց այն հաստատակամութիւնը, որով Հայերը կուրծք տուին ամէն տեսակ աղէտներուն: Քորտոնիէ նոյնպէս յայտնեց ֆրանսական ժողովուրդին համակրանքը հանդէպ հայ ազգին:

Պատարագէն վերջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Կիլիկիոյ վերջին թագաւոր Լեւոն Ե. Լուսինեանի տապանաքարին վրայ:

*** Ֆրանսական թերթերը արձանագրեցին այս արարողութիւնը:

«Ժուռնալ» իր երկուշաբթի օրուան թիւին մէջ գրեց.

«Փարիզի հայ գաղութը երէկ Սէն Տընիի մայր եկեղեցին գնաց, պատուելու համար յիշատակը Ֆրանսայի համար մեռնող իր կամաւորներուն եւ Լեւոն Ե. Լուսինեանի, Հայկական թագաւորութեան վերջին իշխանը, որ 1393ին մեռաւ փարիզ, կելեստինեաններու վանքին մէջ»:

«Էքսէլսիօր» նոյն օրը հրատարակեց Պահապանեան եպսկ.ի եւ ֆրանսացի կրօնաւորներու խմբանկարը՝ քաշուած Լեւոն թագաւորի խցիկին մէջ:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ «Հ. Մ. Ը. Մ.»Ը

1925ին, Մայիս ամսու մէջ, պրիւսէլաբնակ խումբ մը երիտասարդներ նախաձեռնարկ եղած են հիմնելու Պրիւսէլի մէջ Հայ Մարմնակրթական Միութիւն մը, որուն նպատակն է ուժ տալ մարզանքի եւ մարմնակրթանքը հաճոյքի ձեւին տակ պէտք մը դարձնել նոր սերունդին համար:

Ինչպէս ուրիշ տեղեր, հոս եւս Միութիւնը զերծ է որեւէ քաղաքական կամ կուսակցական հանգամանքէ:

Պրիւսէլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը, որ բնականօրէն մաս կը կազմէ Հայ Մարմնակրթական Ընդհ. Միութեան, իր մրցումներուն շնորհիւ յաջողած է 1927ին մտնել «Groupement Coopératif de Brabant»ի մէջ, որուն կ'անդամակցին Պրիւսէլի մէջ գտնուած մեծ վաճառատուններու եւ դրամատուներու պաշտօնէութիւնը: Այն խմբակցութեան ախոյեանութիւնը սկսած է 1926ին եւ աւարտած 1927ին: Պրիւսէլի մեր հայ արիները երկրորդ տեղը շահած են, հակառակ իրենց անդամներու թիւին նուազութեան:

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԻ ԱՌԹԻՒ

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ՄՕՏԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ, ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՅՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՓԱԿԵԼ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

Այդ օրը կը փակուի *օրաթերթ* «Յառաջ»ի առաջին տարին: *Մինչդեռ բաժանորդներ կան որ տակաւին պարտք ունին երկօրեայ* «Յառաջ»էն:

1928 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԻՆ, ԱՆԽՏԻՐ ՊԻՏԻ ԴԱԴԱՐԵՑՆԵՆՔ ԱՆՎՃԱՐ ՄՆԱՑԱԾ ԹԵՐԹԵՐԸ, միեւնոյն ատեն հետապնդելով պահանջներու գանձումը:

Կ'ուզենք հաւատալ թէ, այս յայտարարութենէն յետոյ, բոլոր մոռցուած կամ ձգձգուած հաշիւները փակուելով, հարկ չպիտի մնայ անախորժ կարգադրութիւններ ընել ո՛եւէ բաժանորդի հանդէպ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Պրիւսէլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը, բացի գնդախաղի խումբէն, որ իր գլխաւոր ուժն ու գործունէութեան առանցքը կը կազմէ, 1927ին կազմակերպած է նաեւ «Թէնիս»ի մասնաճիւղ մը, որուն գլխաւորութիւնը ստանձնած Պ. Ալիք Մաթոսեան: Միութիւնը մրցումներու համար Պրիւսէլի լաւագոյն կայաններէն մէկուն մէջ վարձած է մասնաւոր գետին մը:

Ունի 30 գործօն եւ 25 օժանդակ անդամներ եւ կը վայելէ Պելժիոյ գաղութին ընդհանուր համակրութիւնը:

Վարչութեան մաս կը կազմեն՝ Կ. Գույումճեան, Խ. Վէլէտեան, Մ. Պալըքճեան, Պ. Մուրատեան, Յ. Շահպազեան, եւ Տօքթ. Կոլոլեանց՝ խորհրդական:

Ֆութպոլի խումբին կը մասնակցին՝ Մ. Օտապաշեան, Զ. Մաճառեան, Լ. Պաքրճեան, Լ. Մասէհեան, Ա. Ղուկասեան, Ն. Պուչաքճեան եւն.:

Ընութանալի է թէ՝ Պրիւսէլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր յաջող մրցումներուն եւ տարած յաղթութիւններուն շնորհիւ, ջանացած է միշտ բարձր պահել հայ ցեղին մարզական յատկութիւնները եւ պատեհութիւն ընծայած է որ հայ անունը ճանչցուի օտարներէն:

Կ'արժէ բարոյապէս թէ նիւթապէս խրախուսել մեր քաջարի մարզիկները:

Պրիւսէլ Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՎԻՐՈՖԼԷՅԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի կէսօրէն վերջ ստուար բազմութեան մը ներկայութեան Վիրոֆլէյի քաղաքապետարանին կից հանդիսասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շավիլ-Վիրոֆլէյի նորակազմ մասնաճիւղին անդրանիկ հանդէսը:

Հրաւիրեալներու առաջին շարքին վրայ տեղ գրաւած էին Վիրոֆլէյի քաղաքապետ Պ. Պէնազէ եւ օգնականը, ինչպէս նաեւ Շավիլէն եւ Վիրոֆլէյէն յայտնի ֆրանսացիներ, իրենց ընտանիքներով:

Այս արուարձանին մէջ տրուած առաջին գեղարուեստական գերեկոյթն էր ասիկա ու անոր յաջողութիւնը փաստ ենք թէ պիտի քաջալերէ կազմակերպիչները յաճախ սարքելու նման հանդէսներ:

Ցայտագիրը — քիչ մը խճողուած — կը բաղկանար առաւելապէս երգէ եւ երաժշտութենէ: Հանդէսին կեդրոնական առանցքը կը կազմէր «Սիփան» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Սաքօ Ցակոբեանի: Խումբին երիտասարդ երգիչներն ու երգչուհիները օրինակելի գոհողութեամբ մը կը յամառին կանգուն պահել այս գեղեցիկ գործը, հակառակ բոլոր աննպաստ պայմաններուն: Կիրակի օրուան իրենց մասնակցութիւնը Հ. Մ. Ը. Մ.ի հանդէսին, մասնաւորապէս առիթ մը եղաւ հայ երաժշտութիւնը ծանօթացնելու օտարներուն, որոնք չգլացան իրենց գնահատանքի հպարտացնող խօսքերը:

Երգողներուն մէջ ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէր Պ. Գրիգոր Մէհտէրեանը, որ մանաւանդ հայերէն կտորները կ'երգէր տիրականօրէն: Պ. Մէհտէրեան դեռ երիտասարդ է եւ իր ձայնին մետաղիկ ժարգանքը կրնայ փայլուն ապագայ մը երաշխաւորել իրեն: Օր. Շարլոթ Լապորտ դաշնակով, Պ.Պ. Արգար թառով, Պալեան սրինգով, եւ ֆրանսացի մը ջութակով իրենց մասնակցութիւնը բերին գեղարուեստական բաժնին: Օրիորդներ՝ Աշխէն եւ Աստղիկ հայկական տարազով պարեցին կովկասեան պարեր:

Կարօ Սասունի պարզեց մարզանքի կարեւորութիւնը նոր սերունդին համար:

Հանդէսը վերջանալէ առաջ, քաղաքապետ Պ. Պէնազէ ջերմ յարգանքի խօսքեր ըրաւ Հայերու հասցէին եւ պատրաստակամութիւն յայտնեց օգնելու հայ երիտասարդութեան յառաջիկայ հանդէսներու առթիւ:

Հանդէսը վերջացաւ «Սիփան»ի «Ո՜հ ինչ քաղցր բան» խմբերգով:

Ցետոյ Պ. Սաքօ հրաւիրեց երգչախումբը Պիյեանքուր, Պ. Նաւասարդեանի ճաշարանը, ուր մտերմական շրջանակի մէջ տեղի ունեցան կերուխում, երգ, հայկական ու եւրոպական պարեր:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑՈՒՍԱՀԱՑ.— Մանկամարդ կին մը, Ժընըվիէվ, երկու տարեկան իր երախան կուրծքին կապելով, առջի օր նետուեցաւ Սէն-Մարթէնի ջրանցքը: Սակայն անցորդները տեսան ու ցատկեցին ջուրը: Կարելի եղաւ ազատել մայրն ու երախան: Տիկին Ժընըվիէվ կը յայտարարէ թէ անձնասպանութիւն փորձած է, որովհետեւ ամուսինը նախանձի պատճառով շարունակ կը ծեծէր զինք:

ՀԱՐՍՆԻՔԷՆ ԱՌԱՋ.— Նօկարի մէջ (Գերմանիա) հարսնիք կար: Պար ու ծիծաղ: Պսակի արարողութեան պահուն, երկու հարիւր հրաւիրեալներ անհամբեր կը սպասէին փեսային, որ կ'ուշանար: Ջերմակ հարսը զարմացած շուրջը կը նայէր:

Ցանկարծ լուր եկաւ որ փեսան ինքզինքը կախեր է սենեակին մէջ ձեղունէն: Ինչո՞ւ, ոչ ոք գիտէ:

ԱՆՈՆՔ ՈՐ ՊԵԼԺԻԱ Կ'ԵՐԹԱՆ

Պրիւսէլի Ազգային վարչութենէն ստացանք հետեւեալ ազդարարութիւնը, Նոյ. 12 թուականով.—

Կարգ մը հայրենակիցներ առանց անցագրի կամ որեւէ օրինաւոր արտօնագրի Պելճիքա կուգան եւ տեղական իշխանութեանց կողմէ դժուարութիւններու հանդիպելով՝ ի հարկին երկրի սահմաններէն դուրս կը հանուին եւ կրկնապէս թշուառութեանց կը մատնուին:

Պրիւսէլի Հայոց Ազգ. վարչութիւնը անզօր ըլլալով անոնց ի նպաստ ուեւէ միջամտութիւն ընելու, կուզայ ներկայ յայտարարութեամբ զգուշացնել մեր հայրենակիցները նմանօրինակ անխոհեմ ձեռնարկներէ:

(Կնիք)

իր պաշտօնեաներուն հետ միասին: Պատերազմէն ի վեր առաջին Թուրք դեսպանն է որ Միացեալ Նահանգները կ'երթայ:

Մուխթար պէյ այս առթիւ հետեւեալը յայտարարած է թերթերուն.

—Ամերիկեան կառավարութեան հետ ունեցած մեր յարաբերութիւնները վերին աստիճանի բնական եւ բարեկամական են: Ամերիկա մեր երիտասարդ հանրապետութեան հանդէպ շատ բարի տրամադրութիւններ կը սնուցանէ. տարակոյս չկայ որ այս անկեղծ յարաբերութիւնները ալ աւելի զօրացնելու պիտի աշխատինք: Վստահ ենք որ ամերիկեան կառավարութենէն ալ լաւ աջակցութիւն պիտի գտնենք: Առայժմ Ամերիկայի հետ նոր պայմանագրութիւն չպիտի կնքենք: Ամերիկեան կառավարութեան հետ արդէն Լօզանի մէջ կնքուած հաշտութեան դաշնագիր մը ունինք, որ չէ վաւերացուած ծերակոյտէն: Այս պատճառաւ երկու պետութեանց միջեւ առժամեայ համաձայնագիր մը կնքուած էր: Ամերիկեան ծերակոյտը Յունուար 15ին պիտի գումարուի եւ կը յուսանք որ այս անգամ պիտի վաւերացնէ Լօզանի դաշնագիրը, որ ամենամեծ ազդակը պիտի ըլլայ կանոնաւորելու համար երկու կողմի քաղաքական եւ տնտեսական յարաբերութեանց ուղղութիւնը:

Պոլսոյ բնակչութիւնը պիտի աւելցնեն

Ներքին գործավարութիւնը Պոլսոյ կուսակալութեան հաղորդած է թէ որոշուած է Պոլսոյ մէջ բնակելու արտօնութիւն տալ ռումանաբնակ եւ պուլկարաբնակ այն Թուրքերուն, որոնք կ'ուզեն իրենց ծախքերով Թուրքիա գաղթել՝ առանց օժանդակութիւն խնդրելու կառավարութենէն:

Այս որոշումը ցոյց կուտայ թէ, կ'ըսէ «Ազգամ», կառավարութիւնը որոշած է աւելցնել Պոլսոյ բնակչութեան թիւը:

Մանուէլեսքօ ազատ արձակուած

Պուքրէշի պատերազմական ատեանը երէկ առաւօտ ժամը 2.30ին երկուքի դէմ երեք ձայնով ազատ արձակեց նախկին փոխ-նախարար Մանուէլէսքօն: Այս վճիռը կարդացուեցաւ խանդավառ ծափերուն ներկաներուն մէջ, որոնք «կ'եցցէ՛ բանակը» պոռացին:

Երկուշաբթի օրուան դատավարութեան մէջ նախկին վարչապետ Զօր. Աւէրէսքօ պաշտպանեց Մանուէլէսքօն, ըսելով որ իշխան Կարլոսի գահէն հրաժարումը վաւերացնող օրէնքը Սահմանադրութեան մաս չի կազմեր, ուստի կրնայ փոխուիլ: Իշխանին Ռումանիա վերադարձը արգիլող ոեւէ օրէնք չկայ: Պրըթիանօ ինքն ալ վերջնական չի նկատեր այդ հրաժարումը եւ վերջերս պատուիրակ մը ղրկեց Փարիզ: 1926ին երբ Ֆերտինանտ թագաւորը Փարիզ եկաւ, տեսակցեցաւ իշխանին հետ: Կարոլ նամակ գրեց իր հօր՝ դնելով վերադարձի համար կարգ մը պայմաններ, զորս թագաւորը չափազանցուած գտաւ եւ պատասխանեց. «ո՛չ երբեք, ո՛չ ամէն գինով»:

Փրօֆ. Եօրկա եւս ի նպաստ ամբաստանեալին խօսեցաւ եւ ըսաւ թէ Մանուէլէսքօ բացէ ի բաց կը գործէր և ոչ թէ գաղտնի, ուստի յանցաւոր չէ:

Քիւրտերը զինուորագրութեան հակառակ

«Թայմզ»ի Պաղտատի թղթակիցը կը հեռագրէ Նոյ. 11 թուականով.—

Քիւրտ երեսփոխան Իպրահիմ պէյ Ռէվանտուզիէն ստացաւ գրութիւն մը, որուն մէջ կ'ըսէ թէ ինք եւ իր քիւրտ պաշտօնակիցները ուժգնօրէն հակառակ են ծրագրուած զինուորագրութեան օրէնքին: Քիւրտ երեսփոխանները կ'ըսեն թէ ատիկա պիտի ըլլայ «ահռելի ռումբ մը, որ պիտի կործանէ երկիրը»: Այս գիշեր անոնք Քիւրտիստան կը վերադառնան, բուռն պայքար մղելու համար զինուորագրութեան օրինագիծին դէմ:

∴ Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ Վահապիները յարձակած են Ան-Նսիրիայէն 100 քիլոմեդր հարաւ-արեւմուտք շինուելու վրայ եղող պահականոցի մը վրայ, սպաննելով հանրօգուտ շինութեանց քննիչ մը եւ ուրիշ քսան հոգի: Վահապիները կը պնդեն թէ Իրաքի եւ Իպն Սուուտի միջեւ կնքուած դաշնագրին համաձայն, արգիլուած է սահմանի մօտակայ հորերը ամրացնել: Պասրայէն օդանաւերու տորմիղ մը ղրկուեցաւ՝ պատժելու համար յարձակող ցեղախումբը:

Նոր ձերբակալութիւն մը եւս

Հունգարական պարտաթուղթերու խնդիրը հետզհետէ կը ծանրանայ: Երկուշաբթի կէսօրէն վերջ Ընդհանուր Ապահովութեան ոստիկանապետ Փէրիէ ներկայացաւ ավենիւ տը լ'Օփէրա թիւ 19 դրամատունը, որուն տնօրէնն է Լուի տը Պոյէնվալ, 35 տարեկան: Ոստիկանապետը յայտնեց այս վերջինին թէ հարցաքննիչ դատաւորին կողմէ հրահանգ ստացած է ձերբակալելու զինքը: Պոյէնվալ ոեւէ առարկութիւն չըրաւ: Քիչ վերջ իր պաշտպան փաստաբանին ներկայութեան՝ հարցաքննիչ դատաւոր Կլարի յայտարարեց թէ իր բարեկամը Սիմոն Թօվպինի խնդրած էր իրմէ բարեկամաբար յայտնել թէ հունգարական պարտաթուղթերը իրեն կ'պատկանին: Այս առթիւ ոեւէ դրամ չէ ստացած, ուստի եւ յանցաւոր չէ: Պոյէնվալ Սանթէի բանտը տարուեցաւ՝ իբրեւ կեղծարար:

Հարցաքննիչ դատաւորը առջի օր փաստաբաններ Հանրի Ռոպէրի եւ Տարմոնի ներկայութեան ձեւական հարցաքննութեան ենթարկեց գլխաւոր յանցաւոր դրամատէր Պլումէնշթայնը: Յիշեալին եւ իր տղուն Քարլի կողմէ փարիզեան դրամատան մը նկուղներուն մէջ պահուած արժէթուղթերը գրաւուած եւ կնքեալ հինգ պարկերու մէջ դրուած ըլլալով, իր ներկայութեան կնիքները քակուեցան: Ցուցակագրութիւնը կատարուեցաւ երէկ: Ամբողջութիւնը միլիոնաւոր ֆրանքներու հարստութիւն մը կը ներկայացնէ:

Ամբաստանեալները ընտրած են առաջնակարգ փաստաբաններ: Տեղական թերթ մը իբրեւ մեղսակից ամբաստանած ըլլալով կառավարութիւնը, Փարիզի հունգարական դեսպանատունը երկու զեկոյցներ կը հրատարակէ, եւ կ'ըսէ թէ ամիսներէ ի վեր Պուտափեշթի կառավարութիւնը տեղեկացած ըլլալով այս կեղծարարութեան, լայն քննութիւն բացած եւ անցեալ Յունիսին մասնաւոր պաշտօնեաներ ղրկած էր Փարիզատոր համար:

Խմբագրութեան շարժում Ալզասի մէջ

Կառավարութիւնը խափանեց «Վարհայթ», «Ցուքունֆթ» և «Ֆոլքսշթիմմէ» անուն երեք գերմաներէն թերթեր, որոնք Ստրազպուրկ կը հրատարակուէին եւ Ալզասի ինքնավարութիւնը կը պահանջէին:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ ԵՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային Կոմիտէի եւ Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Միութեան կողմէ:

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի մէջ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ԱՄԲԱՐԱՆՈՅՑԸ

Թէոդիկի 1928ի "ԱՄԵՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"

Այս օրերուս հրապարակ ելաւ եւ ունի սովորական հատորներու էջերով 1400 երեսներ եւ անհամար գեղագունատիպ պատկերներ:

Գրչի ու գեղարուեստի հայ վարպետներ ժամադիր եղած են հոն իրենց հին ու նոր անտիպ էջերով:

Թուղթ եւ տպագրութիւն՝ անմրցելի: Գին՝ 50 ֆր., դիմել հեղինակին՝ 208 bis, Rue Lafayette, PARIS (10e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն վաղը Հինգշաբթի ժամը 9ին, Ֆլօրիա: Օհան Կարօ կը ներկայացնէ Համաստեղի «Գիւղը»: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Քեռի խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը՝ եւ. իրիկուն ժամը 8.30ին: Սովորական հաւաքատեղին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Խարբերդի եւ յարակից գաւառներու Հայր. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Կարապետ Կօբոեանի եւ պարագաներուն իրենց որդւոյն՝ Յաբէթ Յակոբի վաղահաս մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐԱՑՈՒՑԱԿ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գործ.— 625:
ԳԱՀԻՐԷ, Ա. Ս.— 1 Անգլ.:
ՍԷՆ Թ'ԷԹԻԷՆ, Կ. Ք.— 50:
ՌՕՄԱՆ, Յ. Վ.— 70:
ՄԱՐՍԷՅԼ, Զ. Գ.— 140:
ՍԵԼԱՆԻԿ, Գործ.— 175:
ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա. Զ.— 70:
ՔԷՆՓԼԻ, Տ. Գ. Բ.— 120:
ՎԷՆՍԷՆ, Գ. Հ.— 35:
ՍԷՆ ՇԱՄՕՆ, Ֆէր.— 210:
ՔՈՆՍԹԱՆՑԱ, Գործ.— 883:
ՍԷՆ ՓԻԼԻ, Պ. Հ.— 20:
ՎՕՇ, Ե. Ռ.— 79:
ՓԱՐԻԶ, Գ. Մ.— 102:
ՄՕՆՊԱՌ, Ա. Ս.— 90:
ՇԷՐԲՈՒՌ, Օ. Ռ.— 70:
ԼԻՈՆ, Ա. Գ.— 35:
ԼԱ ՍՕՆ, Գ. Բ.— 5 ֆրանք:

ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ

— Պրուսայի Սէօլէօզ գիւղացի Մանուկ եւ Յակոբ Յարդինեան եղբայրները, Մանուկ 23 տարեկան է, իսկ Յակոբ 22: 1914ին աքսորուած են. իրենց հօր անունն է Արթին (Ամասիացի եւ Սէօլէօզ հաստատուած էր), մօր անունը Վարդենի: Տեղեկացնել՝ իրենց եղբօր՝ Նիկողոս Յարդինեանի, 5 Rue du Capitaine Ferber. Issy-les-Moulineaux (Seine), France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել:

— Հայկազուն Պօյաճեան (Ամասիացի) կը փնտռէ իր հօրաքրոջը աղջիկը, Տիկ. Գոհար Թաշճեանը և յիշեալին փեսան, Կարինի Ալաշ գիւղէն Սամուէլ Գանտիլեան, որ Փարիզի արուարձանները ըլլալ կը կարծուի, իմացնել՝ Յ. Վարդանեանի՝ 1 Place Pavigne, Romans. Drôme.

ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան մասնաճիւղը կազմակերպած է իր տարեկան պարահանդէսը՝ Salle Hocheի մէջ, 9 Ave. Hoche, Métro: Courcelles, որ վերջերս կլրած հիմնական նորոգումներով եւ ճոխ յարդարանքով դիւթագեղ կերպարանք մը ստացած է:

Պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 19 Նոյեմբեր, Շաբաթ գիշեր ժամը 10ին,

Մուտքի գինն է 50 ֆրանք:

Հայ եւ օտար կարողագոյն արուեստագէտներ պիտի կիրարկեն երաժշտական խնամուած յայտագիր մը եւ պարերու միջոցին՝ խիստ հետաքրքրական intermèdeներ եւ հաճելի անակնկալներ տեղի պիտի ունենան:

Պարահանդէսին հասոյթը ամբողջապէս պիտի յատկացուի Որբախնամ գործին:

Ծանօթ — Կը խնդրուի տոմսերու արժէքը ղրկել Պ. Պ. Էսմէրեանի, 10 Rue Chauchat, Paris 9me, եւ կամ վճարել հանդէսին իրիկունը, մուտքի պահուն անպատճառ: Տոմսերը պահողներուն վճարման դիւրութիւն տալու համար, հաւաքչի միջոցաւ յատուկ ստացագիր մը պիտի ներկայացուի:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ
(ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ)

Թոլսթոյի Հաճի Մուրատը 12, Ամուսնութիւնք Փարիզի 15 ֆր., Ռասփութին 15, Պարոն տը Գամոր (2 հատոր) 25, Միրզա եւ Աննա 12, Տք. Շէրլօքի՝ Թ. Կոթիէի 12, Ֆլավի՝ Ժօրժ Սանի 7, կապուտիկը 5 ֆր., Նօնօ եւ Տօտօ 8, Սիրոյ խորանին առջեւ 5, երկու ոգի, 5, Տք. Մօռօի կղզին 12, Մանկութեանս մեղքերը 15, Տիկին Բօժէ 5, Սատանային գաւակը 3, կարմիր մարդոց երդումը, 20, Մանօն Լէսքօ 15, Ռաֆայէլ 18, Կրացիէլլա 8, Հօճա Նասրէտտին 20, Ծապլվար 7, Փանջունի 7, Մակաբոյծը 6, Մահացու Սէրը 3, Տք. Մօրի Վրէժը 5, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր 10, Ֆաքիր Թահրա 5, Աշըգ Ղարիպ 5, Թօփալ Օսման 5, Երգարաններ 10 ֆր., 6 եւ 5 ֆրանք, Երազահան 6, Բաղդացոյց 10, Ֆրանս. խօսակց. 5 եւ 8 ֆ.:

Բարեկենդանի անկուտիները 2, Բանի ամուսնութիւն 2, Լը Պարպուլիէ 2, Մոլորեալ ճամբորդը 2, Երանոս աղբար 2, Ամուսնական խնդրանք 2, Կոյր երգչուհին 3, Աքաբէն՝ Մոլիէռի 5, Շողոքորթը 5, Տիկ. Մօնսօրօ 10, Սալօմէ 4, Տրիլբի 5, Համլէթ 10, Օթէլլօ 10, Թագաւոր 10, Նիօբէ 5, Ֆիօտօր Եօաննովիչ արքան 8:

Դուրեանի քերթուածները 5, Երգեր ու տաղեր 2.50. Տաղք եւ Նամականին 8, Խաչիկեանի Հայրենի աղբիւրցը 30, Ինտրայի Նոճաստանը 7, Օմար Խայեամ 4, Հաֆըզի քառեակները 4:

25 ֆրանքէ աւելի գիրք առնողին 5 ֆր.ի գիրք նուէր, 50 ֆր.է աւելիին 10 ֆր.ի գիրք նուէր, իսկ 100 ֆր.է աւելի գիրք առնողին 15 ֆր.ի գիրք նուէր կը տրուի: Փօսթի ծախք չառնուիր: Դիմել հետեւեալ հասցէին.—

L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e):

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻ եւ հայերէնի հմուտ համալսարանական մը պատրաստ է մասնաւոր դասեր տալ, դիւրամատչելի պայմաններով: Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութիւն:

Վաճառուի է քանի մը սենեակներէ բնակարան մը կահաւորուած, երթեւեկի դիւրութիւն, պայմանները խիստ դիւրամատչելի: Դիմել՝ խմբագրատուն:

ԾԱԽՈՒԻ Է Ալֆորվիլի մէջ պարտէզով տուն մը, 6 սենեակ, խոհանոց, քավ եւ տակը սրճարան, 220 մեթր տարածութիւն, ջուր, ելեկտրականութիւն: Մանրամասնութիւններու համար դիմել Մանուկ Բաշեանի կամ Սահակ Քէօսէեանի 138 R. Etienne Dollet, Alfortville.

ՍԱԿԱՐԱՆ
15 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.	
Ոսկի	L. St.	124	06
Տոլար,	Dollar	25	45
Մարք (ոսկի) 100	Mark	607	75
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	56
Թրք. ոսկի	» or	110	—
Մէճիտիէ	Médjidié	10	00
Լէվա 100 հատր	Léva	18	50
Տրախմի »	Drachme	33	20
Լիր »	» Lire	138	10
Պելժ. ֆրանք »	Belga	555	—
Զուից. »	Frc. Suisse	490	65
Լէյ 100 հատր	Ley	15	75
Ֆլորին	(Florin)	1027	75

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3310	—
» II	»	1980	—
» III	»	1665	—
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs	164	—

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած:

Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր:

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis

Téléph. Provence 09-32:

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԳԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Carte d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար: Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13—20, կիրակի ամբողջ օրը:

Դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի

69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck

Autobus; AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւնները: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5, Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ, աջ կողմը առաջին դուռ)

Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւնները:

Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30—8

ԲՈՒՐԴ
ՆՈՐ ԵՒ ՀԻՆ ԳՈՐԳ ՇԻՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ամէն տեսակ եւ զանազան գոյներով բուրդի ճոխ մթերք պիտի գտնէք Տիար ՅԱԿՈԲ ԳԸՆԱՃԸԵԱՆի մթերանոցը: Խիստ դիւրամատչելի գիներ: 31 Rue St-Lazare. Tél. Trudaine 68-29

Métro: Nord-Sud: Notre Dame de Lorette.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS
ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ

10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԱՆ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ „ՖԵՊԻՒՍ"

37, Rue POISSONNIÈRE, 37 Tél. Louvre 69-83

(«Ֆէպիւս» հանրածանօթ լուսանկարչատան յարակից)

Դերձակատունս մեծապէս քաջալերուած իր բազմաթիւ յաճախորդներէն, տօնական օրերու առթիւ ստացած է ֆրանսական և անգլիական ձմեռուան կերպասներու ճոխ մթերք մը:

Այս առթիւ ամէն յաճախորդ գիներու աներեւակայելի զեղչ մը գտնելէ զատ, իբրեւ կաղանդի նուէր, մեզի յարակից «ՖԷՊԻՒՍ» լուսանկարչատան մէջ 6 ՀԱՏ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ քաշուելու իրաւունք պիտի ունենայ:

Փութացէք օգտուիլ այս աննախընթաց առիթէն, որ պիտի տեւէ միայն և միայն Նոյեմբ. 15էն մինչև Յունուարի սկիզբը:

Հ. ՀՈԳՏԱՆԵԱՆ

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ եթէ կ'ուզէք կատարել ձեր նամակներ, լիզասիօնի, անցագրի, գարթ տ'իտանթիթէի, ամուսնական, զաւակներու ծննդեան եւլն.ի օրինական ձեւակերպութիւնները՝ դիմեցէ՛ք

OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS

45, Rue de Laborde-:-PARIS (8e). Կրդ. յարկ թիւ 20: Métro: St.Augustin

Բաց է ժամը 2էն 6,30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը 7:

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro: Gare de l'Est Téléphone: Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

ԾԱԽՈՒԻ ՀՈՂ

Ծախու է 200 մեդր հող, Փարիզի դուռէն 10 վայրկեան հեռու, օդասուն գիրքի վրայ: Մեկնումի պատճառով կը ծախուի իրական գինէն շատ պակաս արժէքով: Դիմել՝ խմբագրատուն:

JACQUES DE PADOVA
24, Rue Albouy, Paris (10e)
Métro: Lancry
24 Րիւ Ալպուի, Փարիզ (10)
Մէթրօ Լանքրի

Միակ գործակալ - ներկայացուցիչը հայկական, յունական, թրքական, արաբական եւ հրէական ամէն տեսակ փլաքներու, ճոխ մթերք նոր ֆօնօկրաֆներու եւ ասեղներու: Փոքրաքանակ գնումները մեծաքանակի արժէքով: Եթէ կ'ուզէք վայելել Արեւելքը՝ գնեցէք ձեր սիրած փլաքները:

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ԵՒ ՍԵՆԵԱԿ

ՆԵՐ Ավընիւ կամպէթայի ... Մէթրօ St. Fargeauէն քանի ... քայլ, 1 Rue Darcy 2էնքին ... անմիջապէս տրամադրելի ... տարեկան 2100էն 2600 ֆրանք ... Մուտք, սենեակ եւ խոհանոց ... բաղկացեալ յարկաբաժիններ ... սենեակներ, տաք եւ պաղ ... սենեակներուն մէջ, օդային ... ելեկտրականութիւն, ... յարմարութիւն:

Սենեակներու կահաւորման համար պիտի վճարուի միանուագ գումար մը:

Դիմել ուղղակի վերի հասցէին:

IMPRIMERIE - MASSIS - Editions
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)
Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

17 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 495 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՉԵՆ ԿՐՆԱՐ ԽՈՒՍԱՓԻԼ

Երէկ հրատարակեցինք լուր մը, որուն համաձայն Փարիզի եկեղեցիի Հոգաբարձութիւնը ձեռնարկներ կը փորձէ, կրօնական ընկերակցութեան վերածուելու համար :

Ֆրանսական օրէնքով, այդպիսի ընկերակցութիւն մը (Association Cultuelle) իրաւունք ունի միայն իր անդամներուն դրամով պահելու մատուռ կամ եկեղեցի, եւ պարտաւոր է հաշիւ տալ միայն իր անդամներուն:

Եթէ ճիշդ է մեզի հաղորդուած լուրը, Փարիզի ջոջերը շատ ուշ են մնացեր: Այդ օրէնքը իրենց դէմ է և՛ տրամաբանութեամբ և՛ իրաւաբանութեամբ:

Այսօր իսկ, անոնք դատապարտութեան տակ են: Որովհետև, եթէ իրենք զիրենք կրօնական ընկերակցութիւն կը համարեն, ապա ուրեմն պարտաւոր են սանթիմ չառնել ոչ-անդամներէ: Միայն կիրակի օրերը քանի մը հարիւր — երբեմն հազար — հոգի կը հաւաքուին ժամուն դուռը: Այդ բազմութենէն ո՛ր և է մէկը որ մոմի դրամ կուտայ, իրաւունք ունի հաշիւ պահանջելու: Եւ եթէ բողոքէ, ձեռնհաս իշխանութիւնը կրնայ պատասխանատուութեան կանչել Հոգաբարձութեան կամ Վարչական Խորհուրդին անդամները:

Այս կէտը այնքան բացորոշ է որ, կը զարմանանք թէ կաթոլիկոսական պատուիրակը կամ Թեմական Խորհուրդը ինչպէս չեն փորձեր բուն իսկ ֆրանսական օրէնքին տրամադրութեամբ զգաստութեան հրաւիրել նոր ժամանակներու այս ամիրաները: Մանաւանդ որ, այդ մարդիկը շարունակ, տեղի-անտեղի կը պարծենան — յաճախ կը սպառնա՛ն — իրենց ֆրանսական հպատակութեամբ: Եթէ Փարիզի Հոգաբարձութիւնը եկու փաստաբան ունի, Առաջնորդարանը կրնայ տասը գտնել:

Բայց մեզի համար հաճելի չեն այս ձեւերը: Կը բաւէ ինչքան որ տաղտկալի դարձանք, պետական միջամտութիւն կամ ուշադրութիւն հրաւիրելով ամէն գաղութի մէջ, իբրեւ ապիկար կամ անկարգ հասարակութիւն:

Երկու տարիէ ի վեր, մենք չեշտակի կը բացատրենք ամէն բան, պարզելով հանրային շահը, և զայն գոհացնելու միջոցները:

Երկու տարիէ ի վեր, գիջողութեան եւ համերաշխութեան ամէն միջոց փորձուեցաւ, որպէսզի Փարիզցիները հրաժարին իրենց սխական ամբարտաւանութենէն, թօթուեն ամուլ յաւակնութիւնները, եւ աջակցին ազգային կազմակերպութեան:

Գիտենք. այդ խմբակին մէջ կան բարեմիտներ, որոնք շատ լաւ կը հասկնան թէ անել է այս ճամբան, եւ թէ վերջը-վերջը պիտի հարկադրուին հաշիւ տալ իրենց անխորհուրդ յամառութեան համար :

Բայց, իրականութիւնը այն է որ, այդ բարեմտութիւնը ոչինչ կը փոխէ: Փարիզի խմբակը յաջողեցաւ ջլատել առաջնորդարանը: Կաթող. պատուիրակը քաշուեցաւ իր պատեանին մէջ. եւ ճարահատ Մարսիլիոյ հոգեւոր հովիւ դարձաւ, իսկ Թեմական Խորհուրդը կը մնայ պատնէշին վրայ, սպասելով Էջմիածնի հրահանգներուն:

Անհամ, տաղտկալի վիճակ մը, որուն անփառունակ պատիւը կը պատկանի Փարիզի ջոջերուն, իսկ հետեւանքները կը կրէ ամբողջ ժողովուրդը, եւ մանաւորապէս նոր սերունդը:

Անցեալ շաբթու գիտել կուտայինք թէ պատրուակ մը պակսեցաւ, Պալաքեան եպիսկ.ի հրաժարումով: Հետեւաբար, եթէ Փարիզի աղաները պարկեշտ մարդիկ են, պէտք է ընդ առաջ երթան եւ գործակցութեան գետին մը գտնեն առաջնորդարանին հետ:

Իրենց բարի սովորութեան համաձայն, անոնք ոչ պատասխան կուտան. ոչ ալ իրենց գիտցածէն կը շեղին: Մինչեւ անգամ պարծանքով կը յայտարարեն թէ հայերէն թերթ ալ չեն կարդար, անշուշտ իրենց ֆրանսագիտութիւնը փայլեցնելով «Մաթէն»ի կամ «Փըթի Փարիզիէն»ի ծիարշաւի, սակարանի կամ սալոնի սիւնակներուն մէջ:

Ուրեմն, ոչ միայն տեղի չեն տար եւ չեն օթափիր, այլ եւ նոր խաղեր կը մտածեն, իրենց գիրքը ամրացնելու եւ 25 հոգիով 40.000 հայրենակիցներու ասպարէզ կարդալու համար:

Բարի վայելում բոլորին, ե՛ւ բարեմիտ անխելքին, ե՛ւ չարակամ դաւադիրին:

Եթէ յաջողեցան օրինականացնել իրենց ապօրէն գոյութիւնը, դառնալով Association Cultuelle, ամէն բանէ առաջ, եւ օրէնքին իսկ տրամադրութեամբ, պարտաւոր են ներկայացնել մինչեւ հիմա այս ժողովուրդէն գանձուած դրամներուն հաշիւը, եւ վերադարձնել զանոնք օրինաւոր տիրոջը: Կրնան պահել միայն իրենց անդամավճարները եւ նուէրները: Իսկ ի՞նչ պիտի ընեն եկեղեցին: Կրնա՞ն խլրացնել զայն, առանց կարմրելու: Կամ արդեօք Պ. Մանթաշեֆը զայն վարձո՞ւ տուած է իրենց, խախտելով իր հօրը կամքը:

Ասոնք խնդիրներ են, որ ուշ-կանուխ պիտի ծագին, շնորհիւ սփ մը կամակոր մարդոց:

Ինչպէս ըսինք, մեզի համար երբեք հաճելի չէ կնճռոտել եւ ծանրացնել պարզ խնդիր մը: Կա՛մ Փարիզցիները խելքի պիտի գան եւ պիտի դադրեցնեն իրենց խափանարար փորձերը, եւ կամ պիտի ստեղծեն կացութիւն մը որուն հետեւանքներէն չեն կրնար խուսափիլ:

Իրենց կը մնայ ընտրել մէկը կամ միւսը: Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐԸ»

Հայրենիք եւս խմբագրականի մը մէջ ծայնակցելով «Մշակոյթի Օր» մը հաստատելու առաջարկին, կը գրէ (1 Նոյ.).

— «Եթէ Փարիզի ու Պերլինի օրինակները դառնան վարակիչ ու բովանդակ հայ ժողովուրդը — երկրի մէջ թէ անոր սահմաններէն դուրս, գոնէ մէկ օր նուիրէ իր մշակոյթին, իր հին ու նոր արժէքներու փառաբանութեան, անտարակոյս այդ պիտի լինի մեր ազգային մտաւորական անդաստանին մէջ խոշոր ոստում մը, կամ յարգանքի ու անգնահատելի ծառայութեան մեծագոյն տուրքը մեր գրին ու գրականութեան, հայ հանճարի ստեղծագործութեան, որուն տաբաբախտաբար օտարներն աւելի են ծանօթ, քան մեր ապրող սերունդը :

«Մանաւանդ ներկայիս, կարծիքներու, մտքերու եւ ուղղութիւններու կատարեալ քաոսի ու խառնաշփոթութեան այս շրջանին, «Մշակոյթի Օր»ը պիտի լինի նաեւ կատարեալ գինադուլի օր մը, երբ մարդիկ զրան ետին թողած իրենց նիզակները, երկիւղածօրէն պիտի մտնեն հայ մտքի սրբազան տաճարներէն ներս, միասին երգելու ու փառաբանելու ինչ որ մեր մեծ նախնիք են տուած մեզ եւ ինչ որ այսօրուան սերունդի ընտրանին կը շարունակէ տալ:

«Տարուան երեք հարիւր վաթսուն հինգ օրերէն մին նուիրելով հայկական մշակոյթին, մենք ոչ միայն ազգի ու հայրենիքի հանդէպ մեր ունեցած լաւագոյն զգացումները պիտի պահենք վառ ու կենդանի, այլ եւ պիտի մղենք մեր մտքի ու գրականութեան մշակները նուիրուելու իրենց այնքան գեղեցիկ աշխատանքին եւ պիտի մտածենք միջոցներ ձեռք առնել մինչեւ այժմ այդ գետնի վրայ թափուած ճիգերն ու ջանքերը միացնելու, ներդաշնակելու եւ համադրելու:

«Օրինակն արդէն տրուած է ուրիշ գաղութներու կողմէ, կը մնայ որ մենք եւս հետեւինք անոնց: Ամերիկահայութիւնն ունի իր ազգային Առաջնորդարանն ու Վարչութիւնը, որոնց միայն կ'իյնայ ստանձնել նախաձեռնութիւնը այսպիսի ձեռնարկներու: Բայց եթէ անոնք անտարբեր մնան, պէտք է համարձակ ու անվարան առաջ անցնին անոնք, որոնք պիտի սիրէին յարգել, պատուել ու փառաբանել հայ մտքի անցեալ ու ներկայ բոլոր գեղեցիկ ստեղծագործութիւնները:»

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՎԷՃԵՐԸ

Եգիպտոսի վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ աւելի ծանրացած է կացութիւնը, թէ Աղեքսանդրիոյ եւ թէ Գահիրէի մէջ :

Նոյ. 6ին, Գահիրէի եկեղեցիին մէջ ցոյց մը կատարուեր է, Թորգոմ եպիսկոպոսի հրաժարումը պահանջելու համար:

Այս առթիւ Աղեքսանդրիոյ Ժողովրդային Յանձնախումբը հրատարակած է կոչ մը, որուն մէջ կը կարդանք.

«Հայրենակիցնե՛ր, Գահիրէի մէջ, հարիւրաւոր ազգայիններ, այսօր բողոքի միթինկ մը կազմակերպած են Առաջնորդարանի մէջ, պահանջելով Թորգոմ եպ. Գուշակեանի անմիջական հրաժարումը՝ իր գործած ապօրինութեանց, զեղծումներու եւ յանցանքներու համար, եւ սոյն իմաստով յուշագիր մը ներկայացուցած են ներքին գործոց նախարարութեան: Կառավարութիւնը խոստում տուած է ընթացք տալ այս դիմումին:

Հետեւելով Գահիրէի մեր եղբայրակիցներու օրինակին, մենք՝ չէզոք ազգայիններս, ժողովրդացանձնախումբ մը ստեղծեցինք հոս, Աղեքսանդրիոյ մէջ, օր առաջ վերջ տալու համար ստեղծուած ծանր ու մտահոգիչ կացութեան, որուն գլխաւոր պատասխանատուն կը մնայ կառավարութենէն չճանչցուած, ժողովուրդէն չսիրուած եւ ազգային օրինաւոր իշխանութեանց կողմէ ծանրագոյն յանցանքներու համար ամբաստանուած Թորգոմ Գուշակեանը»:

Ուրիշ կոչով մը, Աղեքսանդրիոյ նախորդ վարչութիւնը հրապարակաւ կը պահանջէ հրատարակել իր հաշիւները եւ 5000 ոսկիի պարտքի խնդիրը, բայց միեւնոյն ատեն քննել Գահիրէի Թաղաք. Ժողովին տետրակները, որոնք 18.000 ոսկի պարտք ցոյց կուտան, իբրեւ արդիւնք ապիկարութեան եւ զեղծումներու:

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐՈՒ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Պրոլետար (18 Հոկտ.) կարծես վիճակագրութիւն է սպառած եւ կը ծաշուէ հարստութիւնը կարգ մը պրոլետարներու (ընչազուրկ), որոնք կը բնակին բանուորա գիւղացիական երկրին մէջ :

Թէրէքի շրջանին մէջ, Միտրոֆան Նեստերէնկոն ունի 16,000 մերինոս ոչխար, 240 գլուխ զուար, 12 ձի: Իր ձեռքին տակ ունի 25,000 տեսիագին արտ: Ամբողջ հարստութիւնը կը գնահատուի մէկուկէս միլիոն ռուբլի:

Անցեալ տարի Նեստերէնկոն միայն բուրդի վաճառումէն ստացաւ 120,000 ռուբլի, զուտ հասոյթ՝ 85,000 ռուբլի:

Նոյն շրջանէն Եակով Լուցէնկոն ունի 13,000 ոչխար, 120 գլուխ զուար, 10 ձի, 4 ուղտ: Ձեռքին տակ ունի 24,000 տեսիագին արտ: Անցեալ տարի ծախեց 78,000 ռուբլիի բուրդ, զուտ հասոյթ՝ 52,000 ռուբլի:

Հապա Կոլոնտայը, որ ունի 16,000 ոչխար: Պերեվերզեւ ունի 3,000 ոչխար, 42 գլուխ զուար, կը ցանէ 111 տեսիագին հող, անցեալ տարի ծախեց 47 հազար ռուբլիի բուրդ, զուտ արդիւնք՝ 20,000 ռուբլի: Եվտիխի Կոշէլը ունի 2,060 ոչխար, 45 գլուխ զուար, 128 տեսիագին հող, բուրդի վաճառումէն անցեալ տարի զուտ արդիւնք ստացաւ 25,000 ռուբլի:

Դեռ այս շրջանին մէջ կան գիւղացիներ, որոնք «աղքատ» են եւ ունին հարիւրական ոչխար եւ կը գրադին «ի միջի այլոց» ոչխարաբուծութեամբ:

Կարմիր միլիոնատէրերու այս ցանկը ոչ առաջինն է եւ ոչ վերջինը: Ի՛նչ պորտաբոյծներ կան «Պրոլետարներու երկրին» մէջ :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Ամբողջ Յունաստանի մէջ, թատրոններու եւ սինէմաներու տէրերը ընդհանուր գործադուլ յայտարարած են, պահանջելով որ կառավարութիւնը զեղչէ իրենց պարտադրուած տուրքերը: Կառավարութիւնը կ'առնէ 65 առ հարիւր:

ԹՐՔՈՒՀԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԴՊՐՈՑ

Ագշամ գիտել կուտայ թէ բազմաթիւ թուրք աղջիկներ օտար վարժարաններու մէջ գէշ կրթութիւն մը կը ստանան, եւ կ'առաջարկէ աղջկանց մեծ դպրոց մը բանալ: Ասոր համար ալ յարմար կը գտնէ Հանրային Պարտքերու վարչութեան շէնքը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՆ ՈՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Թայմզի թղթակիցը կը հեռագրէ նոյեմբեր 14 Թուականով.— Օտար պատուիրակները կը մեկնին Խորհրդային Միութենէն մէկ շաբաթուան հանդէսներէ, տեսակցութիւններէ եւ ճառերէ վերջ: Պատուիրակներու «ամէնէն վստահելիներէն» խմբակ մը մասնաւոր ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Կալինինի, Ստալինի եւ Բուխարինի կողմէ :

Ստալին, պատուիրակներուն հետ տեսակցութեան ընթացքին, բացատրեց թէ ինչո՛ւ Սոցիալ-Դեմոկրատ կուսակցութիւնը արտօնուած չէ գոյութիւն ունենալու Խորհրդային Միութեան մէջ: Ըսաւ թէ Սոցիալ-Դեմոկրատները յեղափոխականներ եւ լաւ ընկերներ էին այնքան ատեն որ ցարական վարչաձեւը կանգուն էր. սակայն պոլշեւիկեան իշխանութեան տակ անոնք հակայեղափոխականներ են: «Տարօրինակ պէտք չէ թուի, եթէ ատեն ատեն անհրաժեշտ նկատուի ձերբակալել ընկերվարականները եւ բանտ նետել զանոնք, ինչպէս կը պատահի Խորհրդային Միութեան մէջ»:

Ստալին աւելցուց թէ Սոցիալ-Դեմոկրատները պոլշեւիկութեան ամէնէն գէշ թշնամիներն են, աւելի գէշ քան բուրժուազին: Այս է պատճառը, որ խորհրդային կառավարութիւնը մերժեց «վիզա» տալ գերման Սոցիալ-Դեմոկրատ մամուլի ներկայացուցիչներուն, որոնք կ'ուզէին տասնամեակի հանդէսներուն ներկայ ըլլալ. սակայն ընդունեց ազատական թերթերու, ինչպէս «Ֆոսիշէ Ցայթունկ»ի թղթակիցները:

Բուխարին եւս նման դիտողութիւններ ըրաւ: Երկուքն ալ բացատրեցին թէ մամուլի ազատութիւնը անկարելի է, որքան ատեն որ Խորհրդային Միութիւնը գոյութիւն ունի, որովհետև այդ ազատութիւնը խորհրդային վարչութեան դէմ պիտի գործածուի քաղքենիներու, Մենշեւիկներու եւ Սոցիալ-Դեմոկրատներու կողմէ: Ստալին ըսաւ որ թէեւ ընդհանուր ներումին շնորհիւ ոճրագործները ազատ արձակուեցան, սակայն Մենշեւիկները մինչեւ վերջ պիտի կրեն իրենց բանտարկութեան պատիժը: Գալով համաշխարհային յեղափոխութեան, Ստալին յայտնեց թէ յեղափոխութիւնը կրնայ պատահիլ Աւստրիոյ մէջ այսօր, Անգլիոյ մէջ վաղը, յետոյ Ֆրանսայի կամ Գերմանիոյ մէջ, որոնց պիտի հետեւին Հնդկաչին եւ Հնդկաստան:

Ստալինի ընդունելութիւնը տեւեց վեց ժամ: Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ պատուիրակները միաձայնութեամբ ծափահարեցին Ստալինի խօսքերը: Ստալին բացատրեց թէ Խորհրդային Միութիւնը չի միանար Ազգերու Դաշնակցութեան, որովհետեւ չուզեր բաժնել աշխարհակալներու պատերազմի պատրաստութեան պատասխանատուութիւնը եւ Ազգերու Դաշնակցութեան հոգատարութեան քաղաքականութիւնը :

Խօսելով ցարական պարտքերու մասին, Ստալին յայտարարեց թէ Խորհրդային Միութիւնը պատրաստ է պատերազմէ առաջուան պարտքին մէկ մասը վճարել, պայմանաւ որ խորհրդային ճարտարարուեստին օգտակար վարկեր տրուին: Խորհրդային Միութիւնը չի կրնար վճարել եւ չպիտի վճարէ պատերազմի պարտքերը: Ասկէ զատ չպիտի հրաժարի օտար պետութեանց միջամտութենէն առաջ եկած վնասներու համար հատուցում պահանջելէ:

Տրոցկիի կուսակիցները կ'ըմբոստանան

Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հերքէ Տրոցկիի սպանութեան մասին շրջած զրոյցները: Խորհրդային Միութեան զանազան կողմերէն հասած լուրերը կացութիւնը շատ ծանրակշիռ ցոյց կուտան: Տրոցկիի եւ Զինովիեւի համայնավար կուսակցութենէն վտարումը եղած է ազդանշան մը, որ ընդդիմադիրները աւելի գործօն կերպով մղեն իրենց պայքարը Ստալինի եւ ընկերներուն դէմ: Հակառակ Կէփէուի (Չեկա) սարսափի քաղաքականութեան, ընդդիմադիրները հետզհետէ կը զօրանան: Ամէն տեղ ուր ընդդիմադիր պետերը կ'երեւան, ծափահարութիւնները կը թնդան ինքնաբուխ:

Պերլինէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ստալին և Օրժոնիկիձէ՝ Վերստուգիչ Կեդր. Յանձնաժողովի Նախագահը, որ նոյնպէս Վրացի է, կը ծրագրեն ձերբակալել Տրոցկին եւ Զինովիեւը, եթէ երբեք այս օրերս դաւադրութեամբ մը չսպաննեն զանոնք:

Կամէնէֆ պաշտօնանկ եղաւ Հռոմի դեսպանի իր պաշտօնէն: Ռաքովսկիի եւս այսուհետեւ դեսպանական պաշտօն չպիտի տրուի:

Միւս կողմէ զրոյց կը շրջի թէ Կէփէուի պետ Մենժինսկի հրաժարած է եւ իրեն պիտի յաջորդէ առեւտրական գործավար Միկոյեան:

Կոմկուսի մէջ պառակտումը հետզհետէ կը շեշտուի: «Ֆոսիշէ Ցայթունկ» կը գրէ թէ համայնավար կուսակցութիւնը երեք հատուածի կը բաժնուի. 1. Աջակողմը, որուն մաս կը կազմեն Կալինին, Ռիկօֆ, Թեթրովսկի, Զուբար եւ երկրագործական գործավար Զմիռնօֆ: 2. Կեդրոնը, ուր կը տիրապետեն Ստալին եւ իր արբանեակները՝ Մոլոտոֆ, Ուգլանօֆ, առեւտրական գործավար Միկոյեան եւ առհասարակ բոլոր Կովկասցիները: 3. Ընդդիմադիրները, որոնց պետերն են Տրոցկի եւ Զինովիեւ: Լենինկրատի մէջ Տրոցկիէն անկախ ընդդիմադիր հատուած մը կազմած է նաեւ Սափարատօֆ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՈՐԲԵՐՈՒ ՑՐՈՒՈՒՄԸ ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ

«ԿԱ՛Մ ԱՂԱԽԻՆ, ԿԱՄ ՓՈՂՈՑ»

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

Թաւրիզի որբերն ալ ենթարկուեցան ուրիշ գաղութներու որբերու վիճակին։

Համաշխարհային պատերազմէն յետոյ, 1918 թուականէն, այստեղ ալ կար որբանոց՝ որ մինչեւ 1921 կը պահուէր Ամերիկեան Միսիոնարական Ընկերութեան միջոցներով եւ անոր հսկողութեան տակ, իսկ 1921ին անցաւ Ամերիկեան Նպաստամատոյցին։

Առաջին տարիներուն որբերու ընդհանուր թիւը կը հասնէր 850—900 հոգիի, իսկ յետագային կրճատուելով կամ կամաւոր հեռացումներով, 1924ին իջած էր 420ի։

Ամերիկեան կոմիտէն, բացի որբերու խնամքէն, սկզբնական շրջանին խոշոր օժանդակութիւններ կ'ընծայէր նաեւ Ատրպատականի չքաւոր քրիստոնեայ գիւղացիներուն, բաժնելով սերմացու, լծկաններ եւ դրամ։ Իր նիւթական միջոցներով, կը կատարէր շինարարական որոշ աշխատանքներ,— խճուղիներու նորոգութիւններ եւ նոր կառուցումներ, քաղաքիս փողոցներու յարդարումներ եւայլն։

Այդ տարիներուն Նպաստամատոյցը կը ծախսէր ամսական 60—70 հազար տոլար եւ այդպէս շարունակաբար մինչեւ 1924 թուականը։

Այս շրջանը կարելի է անուանել Նպաստամատոյցի անհաշիւ ծախքերու շրջան, երբ հազարները կը վատնուէին «չամիչի պէս»․ իսկ յետագային այդ խոշոր գումարը, կրճատուելով, հասաւ ամսական երկու հազար տոլարի։

Որբանոցին մէջ կը պահուէին երեք-չորս տարեկան երախաներէն մինչեւ 18 տարեկան պատանիներ ու աղջիկներ՝ հայ, ասորի, քանի մը քիւրտ երախաներ, երեք թաթար եւ երկու ռուս։

Որբանոցի ընդհանուր տեսուչը կամ տեսչուհին անպայման Ամերիկացի կ'ըլլար, նշանակուած Նիւ Եորքի կեդրոնէն։ Միայն նախավերջին տեսուչ Պ. Փորնը Ամերիկացի չէր, այլ Հունգարացի, բայց լաւ գիտէր անգլիերէն լեզուն։

Պ. Փորնի օրով որբերը համեմատաբար աւելի բարեկեցիկ վիճակ ունէին որբանոցին մէջ և աւելի կարգապահութիւն կը տիրէր․ բայց որովհետեւ Ամերիկացի չէր, երկար չկրցաւ մնալ իր պաշտօնին մէջ։

Այս տեսուչէն առաջ, ինչպէս եւ յետոյ, որբանոցին մէջ կային առանձին դպրոցներ՝ հայկական եւ ասորական, իւրաքանչիւրը հինգ բաժինով։ Դասերէն յետոյ, ազատ ժամերուն, երախաները կ'աշխատէին զանազան արհեստանոցներու մէջ, կօշկակարանոց, հիւսնոց, գորգի եւ կարուձեւի արհեստանոցներ։

1925ին Պ. Փորնին յաջորդեց Միս Ուիլսընը, որբանոցի վերջին տեսչուհին, որու օրով կատարուեցաւ որբանոցի վերջնական հաշուեյարդարը։

Մեր նպատակէն դուրս է քննել թէ ինչու որբանոցը հաշուեյարդարի ենթարկուեցաւ։ Կ'ուզենք խօսիլ հաշուեյարդարի ձեւի մասին։

Երբ կը հասնի կեդրոնի (Նիւ Եորքի) կարգադրութիւնը որբերու ցրուումին մասին, տեսչուհին անմիջապէս կը ծանուցանէ քաղաքին մէջ թէ՝ ո՛վ որ սպասուհի կամ ծառայ կ'ուզէ, կրնայ դիմել իրեն։

Այս յայտարարութենէն յետոյ, ամէն օր որբանոց կը դիմեն զանազան խաւի ու ազգութեանց մարդիկ, սպասուհի կամ ծառայ առնելու նպատակով։ Կուգան նոյնիսկ այնպիսիները, որոնք երբեք սպասուհի չեն պահած։

Որբերու նոր տէրերը, մտնելով որբանոց, կը դիտեն բակին մէջ խաղացող խեղճ որբերը, եւ զատելով որեւէ մէկը, կը հարցնեն անուն-ազգանունը կը ներկայանան տեսչուհիին եւ կը յայտնեն իրենց ընտրութիւնը։

«Որբասէր» տեսչուհին մոռնալով, որ գործ ունի ամէն ինչէ զրկուած խեղճ ու անօգնական արարածներու հետ, անմիջապէս գրասենեակ կը կանչէ ընտրուած աղջիկը, (շատ չնչին բացառութեամբ, բոլորն ալ սպասուհի կ'առնէին)։ Եւ ահա վերին աստիճանի սրտաճմլիկ տեսարան մը.— Աղջիկը իմանալով որ զինքը աղախնութեան կուտան անծանօթ ընտանիքի մը մօտ՝ որ պիտի բաժնուի իր վերջին ընկերներէն եւ պիտի զրկուի ընդմիշտ դպրոցէն, կը սկսի հեկեկալ ու խնդրել տեսչուհիէն, աղախնութեան չտալ, մինչեւ որ հարցնէ իր բարեկամներու կամ ծանօթներու կարծիքը։

Բայց կեդրոնի հրահանգը տառացի կատարող տեսչուհին մտիկ ընել չուզեր.

— Կամ պէտք է երթաս աղախնութեան, կամ անմիջապէս կը ձգեմ փողոց, առանց կտոր մը լաթ անգամ տալու քեզ։

Խեղճ աղջիկը մնալով երկու կրակի մէջ, ճարահատ կը համաձայնի։ Եւ այսպիսով կը պատահին դէպքեր, ուր հայ երախան կ'իյնայ ասորի ընտանիքի, իսկ Ասորին՝ հայ կամ ռուս ընտանիքի։

Աղախին առնողը ձեւի համար պայմանագիր մը կը ստորագրէ, որով յանձն կ'առնէ ամենաքիչը երկու տարի պահել աղջիկը, վճարելով մէկ կամ երկու թուման (տոլար) ամսական։ Այդ չնչին ռոճիկն ալ, աղջիկը իրաւունք չունի ստանալու, այլ պէտք է յանձնուի տեսչուհիին ի պահ։

Որպէսզի որբերը դպրոցին մէջ սորվելու ցանկութեամբ չգերադասեն որբանոցը, «հնարագէտ» տեսչուհին միջոցներ կը մտածէ որբերու վիճակը աւելի վատթար դարձնելու։ Իր նպատակին հասնելու համար, 1926 Սեպտեմբեր 25ին, կը փակէ թէ՛ հայկական եւ թէ ասորական դպրոցները եւ ուսուցիչներն ալ ազատ կ'արձակէ իրենց պաշտօններէն։

Այդ կարգադրութիւնը կ'ընէ նախ հաշուի չառնելով, որ ուսուցիչները 1925 - 1926 ուս. տարուայ վերջը պայմանաւորուած էին պաշտօնավարելու նաեւ 1926 - 1927 ուսում. տարին, եւ երկրորդ՝ դպրոցը բացուած յայտարարուած էր եւ նոյն իսկ քանի մը օր ալ ուսուցիչները սկսեր էին նախապատրաստական աշխատանքներ կատարել նոր ուսումնական տարւոյն համար։

Ուսուցիչները, հազիւ կը յաջողին յետագային ստանալ իրենց 5-6 ամսականները միայն, այն ալ Առաջն. Ներսէս Արք.ի միջամտութեան շնորհիւ։

Տեսչուհին կը հեռացնէ նաեւ սեւ աշխատանք կատարող ծառաներու մեծագոյն մասը (լուացարարներ, խոհանոցը աշխատողները եւայլն.) ու այդ բոլորին կատարած աշխատանքը կը պարտադրէ որբերուն։ Այս բոլորէն զատ, չնչին պատճառաբանութիւններով, ան շաբաթներով երախաներուն կ'արգիլէ դուրս ելլել որբանոցի բակէն, նոյնիսկ եկեղեցի երթալ։ Եւ երախաներու վիճակը անտանելի կը դառնայ։

Մնացած որբերը հաշուեյարդարի ենթարկելու նպատակով, գրաւոր կը յայտնէ որբերու ազգականներուն (եթէ ունին), որ եթէ 15 օրուան ընթացքին չգան իրենց ազգական երախաները առնելու, ինքը ազատ է որբերուն հետ վարուիլ այնպէս, ինչպէս որ կ'ուզէ։ Կը սպառնայ նոյնիսկ զանոնք փոխադրել Լէնինական կամ ուրիշ շրջաններ։

Այս կարգադրութիւնը ստանալէ յետոյ, երախաները Լէնինական ուղարկուելու սպառնալիքէն ազատելու համար, կը շտապեն շատերու մօտաւոր ու հեռաւոր ազգականները, կ'առնեն երախաները եւ կը տանին իրենց կտոր մը հացը միասին կիսելու։

Մինչեւ վերջին որբին տեղաւորուիլը, ամբողջ մէկ տարի ամէն օր որբանոցին մէջ լաց ու շիւանը անպակաս էր։ Կուլային թէ՛ գացողները եւ թէ մնացողները։ Առաջինները անոր համար, որ վերջնապէս կը բաժնուէին իրենց ընկերներէն եւ կը զրկուէին դպրոցէն, իսկ երկրորդները՝ որովհետեւ պիտի շարունակէին կրել որբանոցի զրկանքներն ու չարչարանքները։

Հեռացուող որբերէն շատերուն վերմակ կամ ներքնակ չէր տրուեր, իսկ ոմանք կը հեռանային առանց վերարկուի կամ ճերմակեղէնի։

ՍԱՐ

(մնացեալը վաղը)

ԽՄԲԱԳՐԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

(Արտատպուած՝ Թիֆլիսի «Պրոլետար» Թերթէն, 25 Հոկտ.)

Տեսարանը կը ներկայացնէ խմբագրի առանձնասենեակը, ուր ան երբեք մինակ չէ:

Խմբագիր (դիմելով քարտուղարին).— Կարդա՛, տեսնենք ի՛նչ նիւթեր կան...

Քարտուղար (կը կարդայ վերնագիրը).— «Ինդուստրիալիզացիայի ռացիոնալիզացիան եւ ստաբիլիզացիայի ֆինիզացիան իրենց իդեոլոգիական սպրոտուբացիայի զոնայում»...

Խմբ. (բռունցքը զարնելով սեղանին).— Գլուխս մեռնի, եթէ բան մը հասկնամ։

Հեռախօս.— Ծրռռ... ծրռռ...

Խմբ.— Ալլօ՛...

Հեռախօսը.— Կարդացի՞ք իմ յօդուածը... «զացիա... ացիա... զացիա...»

Խմբ.— Այո, ճիշդ հիմա կը կարդամ, խնդրեմ ըսէք, ի՞նչ լեզուով է գրուած ձեր յօդուածը։

Հեռ.— Անշուշտ՝ հայերէն։

Խմբ.— Շնորհակալ եմ... կ'աշխատիմ հայերէն հասկնալ..

Քարտ.— Ի՞նչ ընենք այդ յօդուածը։

Խմբ.— Յանձնենք հեղինակին, որ թարգմանէ որեւէ լեզուով։

Քարտ.— Ընկեր Գրիշեանի յօդուածը՝ «Գների բարձրացման կոնյունկտուրան իջեցման պրոցեսի եկոնոմիկայի ուղիների բաղխման զարգացման հեռանկարների...» եւայլն...

Խմբ.— (Ձեռքը դնելով ճակտին).— Սպասէ՛... կարծես կը սկսիմ ցնդիլ... Քանի՞ տող է վերնագիրը։

Քարտ.— Տասներկու տող է... իսկ յօդուածը՝ 150 երես...

Խմբ.— Յանձնաժողով մը հրաւիրենք բանւորներէ՝ վերնագիրը բացատրելու համար։ Շարունակէ։

Քարտ.— (Կը կարդայ).— «Սապոնի արդյունաբերութիւնը Մոնակոյում»... «Ձեթի առողջարար նշանակութիւնը»... «Ցերմաշտութեան ազդեցութիւնը մեռելների վրա»... «Հնագիտական պեղումներ Կոլումբիայում»... «Ցերկրաշարժների ազդեցութիւնը թռչունների վրա»...

Խմբ.— Սպասէ... քիչ մը ուշքի գամ... Քանի՞ յօդուած է եկած։

Քարտ.— 133 յօդուած, չհաշուելով այսօրուանը...

Խմբ.— Գաւաթ մը ջուր... Ա՛խ, եթէ խմբագրական զամբիւղը կարդալ գիտնար՝ շատոնց կը փախչէր մեզմէ։ (Դուռը կը զարնեն)։

— Մտէ՛ք։

(Ներս կը մտնէ երիտասարդ մը, խոր ակնոցներով, երկար մազերով ու մեծ քիթով)։

— Ես բանաստեղծ եմ... նիւթ մը բերած եմ... (կը նայի առաստաղին)։

Խմբ.— Կարդացէք տեսնենք։

Բանաստեղծը.— (Կը կարդայ).—

Այսօր
Պեկինում
Ջին... չին... չին...
Ու Շանհայում
Շեն... շեն... շեն...
Բոլորը կանգնած
Շարժւում են...

Խմբ.— Ներողութիւն... ի՞նչ կը նշանակէ «կանգնած շարժւում են»...

Բանաստ.— Նոր ձեւ մըն է։

Խմբ.— Գրելո՞ւ նոր ձեւ մըն է թէ շարժելու։

Բանաստ.— Երկուքն ալ։ Շարունակե՞մ...

Խմբ.— Բաւական է... ներեցէք, այսօր ջիղերս բռնած են... չեմ կրնար մինչեւ վերջը լսել։ Թողէք այստեղ, յետոյ կը նայիմ։

(Բանաստեղծը դուրս կ'ելլէ)

Քարտ.— Ի՞նչ ընենք, ո՞րը տպենք։

Խմբ.— Ես գիտե՞մ, որ ըսեմ... Գրա՛ղը տանի բոլոր գրիչներն ու կաղամարները...

(Դուռը կը զարնեն)

— Մտէ՛ք։

(Ներս կը մտնէ մարդ մը, երկու թեւերը լեցուն թուղթերով. կը մօտենայ, թուղթերը կը դնէ սեղանին ու գլխարկը վերցնելով՝ կը բանայ գլխամիջի լուսինը)

Այցելուն. — Ներեցէք... ես ֆինժողկոմի պաշտօնեայ եմ.. բերած եմ իմ զեկուցումները. ընդամէնը 104 հատ է։ Իմ հաշւով՝ եթէ շաբաթը երկու հատ տպենք՝ մէկ տարիէն կը վերջանայ, իսկ յետոյ նորերը կը բերեմ...

Խմբ. — Երեւի սխալ դուռ զարկեր էք... թղթավաճառի տեղ էք դրեր գլխ...

Այցելուն. — Ո՛չ, խնկապէս խմբագրատուն եմ եկած...

Խմբ.— Առ այժմ առէք այս թուղթերը, եթէ անհրաժեշտ ըլլայ՝ ես ձեզ կ'իմացնեմ... Գուցէ երկու տարի յետոյ կարգը գայ...

Այցելուն (աչքերը ճպճպացնելով կը նայի խմբագրին). — Շնորհակալ եմ... ցտեսութիւն։

Խմբ.— (Կրթնելով բազկաթոռին)։

— Ո՛հ... թուղթերն ալ այստեղ ձգեց... ջղերս կը մռնչեն... սիրտս պայթելու վրայ է...։ (Ուժգին կը զանգահարէ)։

Ծառան.— Ի՞նչ կը հրամայէք։

Խմբ.— Շուտ... շուտ բժիշկ կանչէ... Մարդ չընդունիս... Բոլոր դռները կղպէ...

(Ծառան կը վազէ, բայց ան դուրս ելլելուն պէս՝ ներս կ'իյնայ երկար մօրուքով մարդ մը, բին ձեւի ակնոցներով, իսկ իր ետեւէն բեռնակիր մը թուղթերու կապոցներով)

— Բարեւ եւ ողջոյն, իմ աշխատութիւններս եմ բերած...։

Խմբ.— (Կէս մը ուշաթափ).— Ինչի՞ մասին է։

Այցելուն.— Նիւթիս վերնագիրն է՝ «Նադիր-Շահի արշաւանքը դէպի Հնդկաստան»։ Մէկ մասը ծառան է բերած, իսկ միւսը՝ 12 ուղտերու վրայ է... վարը, փողոցը կը սպասեն։

Խմբ.— Ի՞նչ... ուղտերո՞վ... (Յանկարծ վեր կը թռչի եւ կը վազէ պատշգամը, այնտեղէն ալ փողոց)։

Քարտուղար. — (Ետեւէն). — Ո՞ւր կ'երթաք, ի՞նչ տպենք... չըսի՞ք...։

. . . .

. . . .

Երեք օր յետոյ Կուրի ափէն գտան վերարկու մը։ Ծոցը կար գրութիւն մը՝ «Ձկնաբուծութիւնը մեր գետերում»։

Խե՛ղճ խմբագիր, փոխանակ «ձկնաբուծութիւնը» տպելու՝ դուն գոհ գացիր ձուկերուն...։

ՀԱՆՆԻ

ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ ՆՈՒԷՐ

Ամերիկացի միլիոնատէր Ճոն Րոքֆէլլեր երկու միլիոն տոլար նուիրեց Պաղեստինի կառավարութեան՝ թանգարանի մը շինութեան յատկացուելու համար։ Րոքֆէլլեր պայման դրած է որ շէնքին շինութիւնը աւարտի 3 տարիէն։ Պաղեստինի կառավարութիւնը շնորհակալութեամբ ընդունեց նուէրը եւ դրուած պայմանը։

ԹԻԱՊԱՐՏԻ ՄԸ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ

Գ.

Այսպէս անցաւ գիշերը։ Ծագեցաւ առաւօտ։ Մեր մօտն է ցամաքը։

— Լողա՛նք։

Ցախտակները մեր կուրծքին վրայ առած, կը լողանք։ Գամ մը կը ծակէ Ժան-Մարիի կուշտը։ Կը ստիպուի լողալ կռնակի վրայ։ Կը հասնինք թումբի մը վրայ։

Կը պառկինք։ Մակոյկ մը կը հասնի, մէջը երկու խափշիկներ։

— 50 ֆրանք, կը պահանջեն։

Կը ստիպուինք վճարել։ Այժմ ցամաքին վրայ ենք։ Ջուր եւ ձմերուկ։ Կը խմենք եւ կ'ուտենք։ Խնջոյք։ Տեսնելով որ կը վճարենք, խափշիկները խելք կ'ընեն բերելու մեր միւս ընկերները թումբին վրայէն։ Ագահաբար անոնք ալ կը սկսին ուտել ու խմել։ Սակայն երբ հինգ ֆր. միայն վճարեցին, կատղեցան խափշիկները։ Բոլոր մը գնաց լուր տալու ոստիկանութեան։ Փախանք գրուած վիճակի մէջ։ Ժամադրավայր՝ անտառին մէջ։ Ես ու Ժան-Մարի հասանք անտառ։ Մեր միւս երեք ընկերները ձերբակալուած էին։ Թիապարտներու քաղաքէն 20 քիլոմեդր հեռու էինք։ Գետին թափած տերեւներէն անկողին շինեցինք։ Եւ այսպէս կը քնանայինք ամբողջ գիշերն ու ցորեկը։ Մեր կերակուրը կը պատրաստէինք հետեւելով կապիկներու օրինակին։ Շատ բան սորվեցանք կապիկներէն։ Զափազանց կը վախնան ջուրէն։ Գիտէ՞ք, ինչպէս կ'անցնին գետակներուն վրայէն։ Ամէնէն ուժեղը կը կախուի բարձրաբերձ ճիւղէ մը։ Ուրիշ կապիկ մըն ալ կը կախուի անոր պոչէն։ Այսպէս կը կազմեն շղթայ մը, ճիշդ գետակին կամ ծովախորշին լայնութեամբ։ Երբեք չեն սխալիր։ Որքան լայն է գետը, այնքան երկար շղթայ մը կը կազմեն։ Ցետոյ կը սկսին օրօրուիլ։ Շղթային ծայրէն կախուած կապիկը, օրօրումի պահուն, կը բռնէ միւս եզերքին վրայ բարձրացած ծառի մը ճիւղէն եւ կը կազմուի կամուրջ մը։ Առաջին կապիկը, այն ատեն, կը թողու իր ճիւղը եւ շղթան օրօրուելով կ'երթայ կախուիլ միւս եզերքը։ Այսպէս կ'անցնին գետերուն վրայէն, վախնալով ջուրին մէջ թաթխել իրենց մատը։ Սակայն կապիկներուն այս խաղերը տեսնելու համար չէր որ փախանք։ Երկրորդ օրը որոշեցինք գործի սկսիլ։ Ժան-Մարի ծանօթ է տեղին։

Իբրեւ թիապարտ, շատ աշխատած է այդ կողմերը կամուրջներու շինութեան համար։ Ուստի գնաց մարդ փնտռելու, մարդ մը, որ օգտակար ըլլայ մեզի։ Ես կը սպասեմ։ Սակայն, իբր չկորսնցնելու համար, դաս մը կուտամ Ժան-Մարիի։ Ես կը գտնուիմ հիւսիս։ Կողմնացոյց չունինք, սակայն դիւրին է գտնել իմ տեղս։ Մամուռը ծառին վրայ կը բուսնի միայն հիւսիսային երեսը, իսկ հարաւային երեսին վրայ երբեք մամուռ չի բուսնիր։ Ուստի Ժան-Մարի, համաձայն տուած դասիս, ծառերուն վրայ բուսած մամուռով պիտի որոշէ հարաւն ու հիւսիսը, հետեւաբար իմ տեղս։ Մինակ եմ։ Ընկերս գնաց։ Իսկ ես ուտելիք կը պատրաստեմ, հաւաքելով կապիկներուն աւելցուքը։ Կապիկները շատ մսխող են, պտուղներուն կէսը կ'ուտեն, կէսը կը նետեն։

Գիշերը անտառին տերեւները սկսան շշշալ։ Ժան-Մարի ձայն կուտայ։ Քիչ վերջ երկու մարդոց հետ կը հասնի։ Երկուքն ալ թիապարտներ են, որոնք լրացուցած են իրենց պատիժը, բայց արգիլուած է անոնց բնակութիւնը Ֆրանսայի մէջ։ Մէկը Պիգատոս անունն է առած, միւսը Բուրդէ Սրունք մականունը։ Այս վերջինը ցնցոտիներ հագած է, պատռուած քնքերէն կը տեսնուի որ մարմինը «Հաշիշ»ներով ծածկուած է։

Երկուքն ալ կը խոստանան մեզ կերակրել։ Սակայն նախ կը պահանջեն որ փառք տանք բախտին — չէ՞ որ իրենց հանդիպեցանք — եւ յետոյ վճարենք։ Ցետոյ կը խոստանան ցոյց տալ ձկնորս մը, որ մեզի Պրազիլիա պիտի տանի։ Մեծ գին մը կը պահանջեն իրենց ծախած ուտելիքներուն համար։ Ժան-Մարի կը մերժէ վախնալով որ կ'երթան կը մատնեն մեզ. կը վճարենք ու կ'առնենք ուտելիքները։

Պիգատոս մեզ կը կանչէ խափշիկ ծերուկ կնոջ մը մօտ, քիչ մը հեռուն։ Կ'երթանք։ Բարի կին մը որ, միւս երկու թիապարտներուն մեկնումէն յետոյ, մեզի կը հրամցնէ խոտով պատրաստուած ապուր մը։ Կը սկսինք պատմել մեր արկածները։ Խափշիկ կինը կը խաչակնքէ երեսը, կուլայ եւ կ'ըսէ թէ կուսանի սուրբը պաշտպանած է, որ շնաձուկերը չեն կերած մեզ ծովին մէջ։

Մեր ականջին կը ծոր, փախնալով որ անտառին կենդանիները կը լսեն, եւ կ'ըսէ որ զգուշանանք Պիգատոսէն։

Անտառին մէջ կապիկները կ'ոռնան։ Արդէն իրիկուն է, եւ միջատները թռչունները իրենց [illegible] կը լեցնեն օդը։ Սակայն կարմիր կապիկներուն ճիչը անտանելի է, երբ մէկ կապիկ ճչայ, բանակ մը մարդոց ձայն կը կարծես։ Եւ երեւակայել որ այդ սարսափելի ճիչը արձակող կապիկը երախայի չափ փոքրիկ է։

Խափշիկ կինը տերեւներէ հիւսուած փսիաթով անկողին կը պատրաստէ մեզի։ Կը քնանանք եւ կինը կը հսկէ մեր վրայ։ Կրակին վրայ կը դնէ կանանչ ճիւղ մը, որուն ծուխը պիտի վանէ մժեղները։

Բարի կին, որ առտուն կ'արթնցնէ մեզ եւ մեզի տաք ապուր մը կը հրամցնէ։

Ցետոյ մեզ կ'առաջնորդէ մանուոր թաքստոց մը, ուր պիտի պահկինք։

— Երբեք քովս չգաք, կը բռնուիք։ Ես կուգամ ձեր մօտ։

Արաբ մատնիչներ կան ո… րոնք բոլոր կը քալեն եւ չեն ի… մանար անոնց գալուստը։ Եւ այ… երկրին մէջ մատնիչները անթի… են։ Որքա՛ն աղտոտ է մարդ ա… րարածը։

Այսպէս ամիս մը մնացինք անտառին մէջ։ Ընտրեցինք հսկայ ծառ մը, որուն ճիւղերուն մէջ շինեցինք մեր բնակարանը։ Կը վայելէինք բարի դրացնութիւնը կապիկներուն, որոնք կ'օրհնէին ինչ որ կը տեսնէին մեր վրայ։

Ցաճախ այցելութեան կուգար Պիգատոսը, զոր կ'ընդունէինք տարբեր տեղ մը, գաղտնի պահելու համար թաքստոցը։ Պիգատոս կը պատմէր թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ Կայէնի մէջ, ձերբակալութիւնը մեր երեք ընկերներուն։ Լուրերը իմ մահուան մասին։ Պիգատոս կ'աւելցնէր թէ մահուան հաստատելու լուրերը … մար զանազան … եղեր, եւ ի վարձատրութիւն … կը պահանջէր, առանց ամ…

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ
«ՅԱՌԱՋ»ը դ… գեղ, ընտիր գի… քեր ալ պիտի ստանաս, տարբ… կամ կամ վեցամսեայ բաժանոր… դագրուելով մինչեւ դեկտ. 31…

...ՈՒԲԳ.
...ՐԸ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

...ային սկզբնական ճարտարապետութիւնը՝ ...տարածութիւնը կը ծածկուի ...ական աշխարհին մէջ: ...ագործութեան պատմու- ...ց խմբումներ թէ՝ ո՞ր դասա- ...ը նախ բարեւեց առաջին ...ն ու յուսինը ու մարդէն ... ձանչցաւ պարելու ճա- ... ռոմաւոր չորքոտանի՞ն, ...ագի՞ն թէ սողունը. այս- ...որ պարի ճեղինակութեան ...ը սախպուած ենք բաժ- ... եւ մաս առ մաս տալու ..., իբր ստեղծագործը ...ագ, արեւելեան պարերու ...ըկ, զէյպէկ եւյլն.), օձին՝ ...ժնորհալի յղացողը գեղար- ...ական, կշռութաւոր շար- ...երու, եւ թռչունին՝ ճիմնա- ...ը եւրոպական զուգապարե- ...(փոլքա, մազուրքա, վալս ...ն.):

...այց, բնաւ չէ անշուշտ թէ՝ ...ն պարող՝ ճեռուէն կամ մօ- ...կայեր ունեցած ըլլալու է ...ի անբան ճեղինակներէն մէ- ...ն կամ միւսին ճետ:

...Ընդճականակն, մարդը ճող- ...կը փասուէ իր առաւելու- ...ը ընդօրինակելէ յետոյ ա- ...ոնին բնազդական շարժու- ...իրացնէ զայն, կը կատա- ...ագործէ, զայն կը ճասցնէ ...ական բարդութեան, ար- ...ստի բարձրութեան ու վա- ...ի քաղցրութեան:

...Իր արբը պիտի կրնար փոր- ...թրբութիւն մը ճոյակապ պոր- ...երմը. ո՞ր օձը պիտի կրնար ...ի թիֆլայի որ եւ է պարու- ...ճետ. եւ արբը, օձն ու թռ- ...ը եթէ առիթը ունենային ...ելու եւ գնաճատելու փո- ...ութիւնները, որոնց ենթար- ...ր են իրենց յղացումները, ...պաղէս պիտի զարմանային: ...Այսօրուան պարը ուրեմն, ...ուն քաղաքակրթական ըն- ...ակութեան չափանիշն է:

...Պէտք է ճետեւցնել թէ ճասա- ...ութ պարաւսրաճները որքա՞ն ...ան, պարաճանդէսները որ- ...ն բազմաժան, այնքան կը ...ն մարդկութեան զար- ...ցումը:

...Մեր տղաքը որ աքսորի ...մէջ ճանգիւ ինկած եւ- ...ական քաղաքներու մէջ, ...էն ճասոյթի գլխաւոր աղ- ...ը կը կազմեն պարի ուսու- ...ներուն, միջավայրին ճամե- ... բարձրանալու, զարգանա- ... քաղաքակրթուելու իրենց ...ութեան ապացոյցն է որ ...ան:

...Բայց ամէն անգամ որ ճասա- ...ց պարասրաճ մը վազեն, ...ղ երախտագիտութեան ճա- ...թող յիշեն թէ՝ պարի ա- ...ջին ճեղինակը անասուն մըն ...

ԽԱՐՏՈՑ

ՏԵՍԱ՞Ծ ԵՍ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԸ
ՈՐ ՋՐԻ ԹԵՐԹ ԿԱՐԴԱՅ...

ՀԻՒՍ. ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Թէեւ բարձր կը ճնչէ կար-միրներու գովասանքի թմբուկը, սակայն չի փոխուիր իրակա-նութիւնը: կարդացէք ճետեւեալ տողերը, որոնք գրուած են դարձ-եալ կարմիրներու մամուլով («Մուրճ-Մանգաղ», 7 Նոյ).—

Մինչեւ Հոկտեմբերի յեղա-փոխութիւնը, Սոչիի շրջանին մէջ հայկական դպրոցներու թիւը շատ քիչ էր, իսկ քաղաքներուն մէջ դպրոց չկար գրեթէ:

Հիմա Սոչիի շրջանին մէջ 50է աւելի հայկ. նախակրթա-րան կայ, իսկ քաղաքին մէջ եօթնամեակ մը: Սակայն այդ դպրոցները չեն գտնուիր իրենց կոչումին բարձրութեան վրայ: Ամէն տարի խոշոր գումարներ կը ծախսուին պետութեան եւ բնակ-չութեան կողմէ, բայց օգուտ չկայ:

Ասոր գլխաւոր պատճառն այն է, որ այդ դպրոցները ցրուած են: Ցնոյց դպրոցները կաշ-կա-րասի չունին, չէնքերը անյարմար են, ամէն տարի նորոգութեան համար աճագին գումարներ կը ծախ-սուին: Դպրոցներուն մէջ աշ-խարհագրութեան քարտէսներէն զատ ոչ մէկ առարկայ կայ: Ար-դէն պէտք ալ չկայ, որովհետեւ ծրագիրի ճետեւող չկայ: Կան դպրոցներ, ուր գ. կամ դ. դասա-րանի աշակերտը գաղափար իսկ չունի աշխարհագրութեան մա-սին, որովհետեւ ուսուցիչը ծան-րաբեռնուած է 2 կամ 3 դասարա-նով: Իսկ օրական 4 ժամուան ըն-թացքին հայերէն կրնայ մայրենի լեզուն կամ թուաբանութիւն դա-սաւանդել: Ամէն տարի համաձօ-ղովներ տեղի կ'ունենան, ծրագիր-ներ կը մշակուին, ի զուր, պայ-մանները չեն փոխուիր:

Բացի այս պարագաներէն, կան ուսուցիչներ, որոնք հայե-րէնի դաս կուտան, բայց իրենք հայերէն չեն գիտեր:

Այս պատճառով տղաքը ան-պատրաստ եւ առանց պաշարի կը մտնեն եօթնամեակ:

Գիւղացիները կ'աշխատին ու-սում ստանալ:

*** Լօօ շրջանակին մէջ, ուր նախապէս 350 տուն Հայեր կա-յին, 4 դպրոցով եւ 250 աշա-կերտներով, այժմ կայ 670 տուն, 12 դպրոցով, մօտ 1000 աշա-կերտով:

ՊԱՐՏՔ ՈՒՆԻ՞Ս
«ՅԱՌԱՋ»ԻՆ
ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ
ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏ. 31.

ՁԱՅՆԻԿ ԴԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՏԻՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

ԼԸ ԿՈՏԻՆԻԷՌ.— Շաբաթ մը առաջ Գարակէօզեան Հօմը այ-ցելութիւնը ընդունեց Վանտոմի փոխ-կառավարչապետին, որու կ'ընկերանային Ֆրանսական Թուր-րինկ Քլիւպի Նախագահը եւ ար-ձակուրդի գաղութներու (colonies des vacances) յայտնի վարիչ հրամանատար Ֆավը: Այս ան-պաշտօն այցելութեան նպատակն էր տեղին վրայ քննել Հօմի պատկանող յարակից շէնք մը, ուր Պ. Գարակէօզեանի փափաքին համաձայն, ամբան արձակուրդ-ներուն պիտի հիւրընկալուին Ֆրանսացի քաղաքաբնակ մա-նուկներ, անտառի արեւով եւ օ-դով կազդուրուելու համար: Ա-նոնց նիւթական ամբողջ խնա-մակալութիւնը պիտի ստանձնէ անշուշտ Ֆրանսական պատկան ընկերակցութիւնը:

Բարեբախտ պատրաստակա-մութիւնը, իր թափուր շէնքին մէկ մասը ազնիւ գործի մը տրամադրելու այս առաջադրու-թեամբ, արժանաւորապէս գնա-հատուած էր այցելուներու կողմէ: Պէտք է յուսալ որ այս ձեռ-նարկը յաջողելու պարագային, նոր մտերմութիւններ պիտի ստեղծուին, որոնց պէտք ունի օ-տար մթնոլորտի մէջ ապրող որ եւ է Հայ հաստատութիւն:

Նոյեմբեր 11ի զինադադարի տարեդարձին առթիւ Գարակէօզեան Հօմն ալ իր մասնակցութիւնը բերաւ Վիլ-օ-Քլէոի համայնքին կողմէ կազմակերպուած յար-գանքի ցոյցին: Որոշուած ժամուն պաշտօնէութեան եւ աշակերտու-թեան կողմէ պատուիրակութիւն մը տեղ գրաւեց տողանցքին մէջ որ կը շրջապատէր պատերազմի զոհերուն ձօնուած յիշատակա-րանը: Մետաղեայ դամբանին վրայ զրուեցաւ ծաղկեպսակ մը, որու եռագոյն ժապաւէնին վրայ արձանագրուած էր ֆրանսերէն. «Գարակէօզեան Հօմը՝ Մեծ Պա-տերազմի մեռելներուն:»

Փ. Սան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի փարիզի շրջանի մաս-նաճիւղերուն գործերուն յառաջ-դիմութեան կանոնաւորապէս ընթացք տալու եւ խաչաձեւում-ները բառնալու նպատակով, Նոյեմ. 5ին ներկայացուցչական ժողով մը տեղի ունեցաւ: Ներ-կայ էին Հ.Մ.Ը.Մ.ի փարիզի, Պէլ-վիլի, Ալֆորվիլի, Շավիլի, Թօ-նիի Պուա-Քոլոմպի եւ Իթալիի մասնաճիւղերու ներկայացու-ցիչները:

Օրակարգի առաջին նիւթն էր մասնաճիւղերու ֆութպոլի խում-բերուն անջատ գործունէութե-նէն առաջ եկած անպատեհու-թիւնները բառնալու խնդիրը.

Որոշուեցաւ.— Նկատի ունե-նալով որ Հ.Մ.Ը.Մ.ի փարիզի մաս-նաճիւղը միայն Ֆրանսական Ֆէ-տէրասիոնէն եւ Լիկ տը փարիէն վաւերացուած է, որով միայն ան է որ կրնայ պաշտօնական մրցումներ կազմակերպել եւ ար-տաքին յարաբերութիւնները պա-ճել, անճրաժեշտ նկատուեցաւ առժամաբար մինչեւ փարիզի շրջանի կազմակերպութիւնը բո-լոր մասնաճիւղերու խումբերուն տալ իրենց արժանիքին ճամե-մատ դասաւորումներ եւ օտար շրջանակներու ներկայանալ եւ մրցումներ կատարել ճետեւեալ անուններով.—

Հ. Մ. Ը. Մ.

փարիզ Ա. =U. G. Armén. 1re
Պէլվիլ Ա. = U. G. A. 1 B.
փարիզ պաճեստի = U. G. A. Rès.
Շավիլ Ա. = U. G. A. (Chèvre)
Թօնի Ա. = U. G. A. (Hirondelle)
Ալֆորվիլ Ա. = U. G. A. 2me
Իթալի Ա. = U. G. A. 2 B.
Պուա-Քոլոմպ Ա. = U. G. A. 3me

Այս գործին կանոնաւորու-թեան ճսկելու եւ իբր պատաս-խանատու մարմին ընդունուե-ցաւ փարիզի վարչութիւնը:

Օրակարգի բ. նիւթն էր փա-րիզի շրջանի կազմակերպու-թեան ճարցը:

Նկատի ունենալով որ Արեւմտ. Եւրոպայի շրջանային Պատգամ. ժողովէն ընտրուած վարչութիւ-նը կազմալուծուած վիճակ մը կը ներկայացնէ եւ մինչեւ այ-սօր ոչ մէկ պաշտօնական կամ անպաշտօն գործունէութիւն ցոյց կուտայ, եւ իբր գոյութիւնը արդարացնող ոչ մէկ գրութիւն յղած է մասնաճիւղերուն, որով փարիզի շրջանը բոլորովին ան-ղեկ ու անկազմակերպ վիճակի մը ենթարկուած է,

Ներկայացուցչական ժողովը որոշեց կարելի եղածին չափ շուտ ժամանակի մէջ փարիզի շրջանը օժտել Շրջանային կա-լող վարչութիւնով մը, որ իբր միակ պատասխանատու եւ վե-րին մարմինը, վարէ արտաքին բոլոր յարաբերութիւնները:

Այս գործին ճետապնդումը, այսինքն փարիզի շրջանի Պատգ. ժողովի գումարման բոլոր նա-խապատրաստական աշխա-տանքները ստանձնելու ճոգը յանձնուեցաւ փարիզի վարչու-թեան:

Կը սիրենք յուսալ որ բոլոր իսկական Հ.Մ.Ը.Մականները այս անգամ խրատուած նախորդ Պատգ. ժողովին ձախորդ ար-դիւնքէն, պիտի բերեն իրենց աշխատակցութիւնը, զուտ մար-զական գետնի վրայ, զգուշա-նալով օրակարգի նիւթ դարձնելէ որեւէ խնդիր որ կապ չունի սփորի ճետ:

Գ. Գասապեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԱԽԱՆԵՐԸ ԿԸ ՄՈՐԹԵՆ ԵՒ ԿԸ ՎԱԶԵՆ ՏԵՐՏԵՐԻՆ

Քերրովէն (Պրէսթ) գիւղին մէջ հողագործ մը, Փուլիքեն, սպասուհի առած էր իր մէկ ազ-գականը, Մառի-Ժան, 61 տարե-կան, չափազանց կրօնասէր: Կիրակի օր, Փուլիքեն, կնոջ հետ եկեղեցի գնաց, սպասուհիին խնամքին ձգե-լով չորս զաւակները:

Տղաքը կը խաղային սենեա-կին մէջ, իսկ սպասուհին կար-կանդակ կ'եփէր: Յանկարծ Մառի Ժան խոհանոցէն ներս եկաւ, միսի դանակ մը ձեռքին մէջ: Բռնեց անդրանիկ տղուն մազերէն, դրաւ գլուխը իր ծունկին եւ դանակը խօթեց վիզը: Միւսները, սարսա-փած, աղին անդին կը վազէին, սակայն սպասուհին մէկիկ մէկիկ բռնեց զանոնք եւ դանակը խօթեց անոնց վիզին: Երկուքը անմիջա-պէս մեռան, իսկ միւս երկուքին ալ չափազանց արիւն կորսնցուցին ու, նուաղած, ինկան գետին:

Սպասուհին, գործը վերջացու-ցած մէկու մը հանդարտութեամբ լուաց դանակը եւ ձեռքերը: Ու-վար իջաւ, ուղղակի եկեղեցի գնաց, խոստովանելու համար աւագերէ-ցին: Խոստովանահայրը սարսափե-ցաւ եւ հրամայեց որ անմիջապէս երթայ իր խոստովանութիւնը կրկնելու ոստիկանատան մէջ:

Սպասուհին հոն ձերբակալուե-ցաւ: Իսկ փոքրիկ զոհերէն եր-կուքը, որոնք դեռ կը շնչէին, փո-խադրուեցան հիւանդանոց: Սպա-սուհին, հարցաքննութեան պա-հուն, յայտարարեց թէ «իր խելքը լաւ չի բաներ»:

ԱՆԽՈՀԵՄ ՏՂԱՅ.— Կոլի-ցիոյ մէկ ագարակին մէջ, լաճ մը, որ լուցկիներու հետ կը խա-ղար, կրակ տուաւ մարագի մը: Ու հրդեհը մարագը, որ լեցուն էր ցորենով, բոցերու մէջ կոր-սուեցաւ: Սաստիկ հով մը տարա-ծեց բոցերը, այնպէս որ կարելի չեղաւ փրկել 32 տուն, որոնք նոյնպէս մոխիր դարձան: Հինգ երախաներ եւ բազմաթիւ անա-սուններ այրեցան:

ԱՆՃԱՐԱԿ.— Բանուոր Լա-կրանժ բախտ չունէր: Սիրուհի մը ունէր, ան ալ լքեց զինք, ու մնաց մինակ եւ դժբախտ:

Կատղեցաւ եւ վրէժխնդրու-թեամբ ուռեցաւ:

— Պիտի սպաննեմ զայն, կ'ըսէր ամէնուն, նոյնիսկ ան-ցորդներուն:

Ու կը սպասէր իր սիրուհիին ճամբուն վրայ: Սիրուհին չէր երեւար, մինչդեռ ցուրտը կը թմրեցնէր իր ձեռքերը: Ուզեց, տաքնալու համար, քիչ մը խմել: Մտաւ գինետուն մը: Երբ խելքը տաքցաւ, մօտեցաւ եր-կու անծանօթներու, որոնք նոյն-պէս կը խմէին: Անծանօթները մխիթարեցին զինք, երբ լսեցին իր պատմութիւնը:

— Եղբայ՛ր, ի՞նչ հոգ կ'ընես: Լեցուն է փողոցը, ըսաւէ թա-գաւորի պէս: Բայց, նախ, խմէ: Խմէ եղբայր, խմածդ անուշ: Գի-նի լից, մարդս:

Ու «մարդը» գինի լեցուց, այնքան լեցուց, որ Լակրանժի խելքը թռաւ փախաւ:

Հիմա, հիւանդանոցին մէջ Լանկրանժ ինչ որ կը յիշէ, սա է թէ բոլոր գինիներն ալ ինք վճա-րեց: Յետոյ, ոչինչ: Առտուն, ինք-զինք գտաւ Սէն-Մարթէնի ջրանցքին եզերքը, ուր արթնու-ցաւ սաստիկ ցաւերու մէջ: Մար-դիկ զինքը կողոպտեր ու նետեր էին ջրանցքին եզերքը:

Հիւանդ, փախաղրուեր էր հի-ւանդանոց:

ՈՂՋՈՂՋ ԱՅՐԵՑԱՒ.— Ինք-նաշարժ հեծելանիւ մը Պրէժի մէջ արագօրէն արշաւած պահուն կրակ առաւ: Երիտասարդ մը, որ հեծած էր, ինկաւ մեքենային տակ եւ ողջ ողջ այրեցաւ: Տղայ մը որ զոհին կ'ընկերանար, ստացաւ ծանր այրուածքներ:

ԴՈՐԾԱԶՈՒՐԿ ԿԻՆԵՐԸ

«Քրասնայա Կազէթա» (29 Հոկտ.) կը գրէ թէ Լէնինկրատի մէջ գործազուրկ կիներու թիւը հետզհետէ կը շատնայ Լէնին-կրատի մէջ: 15 օրուան մէջ գործազուրկներուն թիւը, որ 90 հազար էր, հասած է 102,000ի: Գործարանները չեն ուզեր կին բանուորներ առնել եւ, գործերու թուլութեան պահուն, առաջին առթիւ կ'արձակեն կին բանուոր-ները:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ 1926 Օգոստոս 11ի օրէնքին, 500էն 1000 ֆր. տուգանքի պիտի դատապար-տուին այն գործատէրերը, որոնք գործի կը կանչեն օտար բան-ւորները, առանց նայելու թէ աշ-խատանքի պայմանագրութիւն ունի՞ն, եւ սահմանագլուխի պատկան իշխանութենէն այդ պայմանագրութիւնը վիզէ ե-ղա՞ծ է:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅ ԵՒ ԴԻՆԻ, Յովհ. Պապի-նիի: Թարգմ. Հ. Ա. Ղազիկեան: (Աստիճանախօսութեամբ մը բա-նասիրութեան վրայ): Վիեն-նէ, 1927:

ԵՐԿԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ, Հ. Համբարձումեանի. հատոր Ա. բանաստեղծութիւններ: Վիէննա. 1927. Գին մէկ տոլար:

ՆԱՒԱՐԻՆԻ ԾՈՎԱՄԱՐՏԸ, Պատրիկ Մ. Սարգիսեան. Ա. թէնք. 1927: Գին 4 ֆրանք:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (114)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԺԻԺԻԼ ԿԱՄ ՄԵՌՆԻԼ

— Ա՞ն, կը ծաղրէք անշուշտ. ...քը ինծի ներկայացնելէ եր-...րկեան յետոյ, արդէն գի-...թէ գործս ո՞րն է:

— Սակայն, ուրիշները աղուոր ...բերած է, պատասխանեց ...Ջերժինսքի նեղուած...

— Կրնայ ըլլալ. բայց կ'ե-...գործը այն տեսակ մարդոց ...էր, որոնք զանազանելու կա-...ութիւն չունին, արդէն համոզ-...ած եմ թէ այս պարագային մէջ ...ք էք որ կայն «այրեգի․ք»:

...Ձերժինսքիի. որ բերանաբաց ...մտիկ կ'ընէր, բացատրեցի թէ ...նչ կերպով կրցեր էի հասկնալ ...թէ Գոտրինսքի եւ Օլբալոֆ «գառ-...կներ էին:

— Չեմ գիտեր, ըսի վերջա-...ցնելով. թէ անոնք այդպէս գոր-ծելով ձեր հրահանգներուն հա-մաձա՞յն շարժեցան: Բայց գիտեմ որ եթէ ես ձեր ծառայութեան մէջ ըլլայի եւ ինծի այդ տեսակ մարդեր տայիք, պիտի փութայի ձեզի ըսել թէ՝ ձեր հետապնդած նպատակներուն դէմ է որ կը գոր-ծէք: Անոնք թերեւս հնազանդ, նոյնիսկ անձնուէր ծառաներ են, բայց նաեւ, անտաշ անճա-րակներ ալ են:

Գանք հիմա ձեր բռնած դիր-քին. ի՞նչ ուզուած էր մեր մի-ջեւ. թէ ինծի կուտայիք 24 ժամ խորհելու միջոց: Արդ, այս 24 ժամին երկուքը գործածեցի ձեր ծուղակներէն ազատելու. ըսել է ձեր խոստումը չյարգեցիք, եւ այս՝ բնական է գիս չի քաջալերեր ձեզ բերելու իմ օժանդակութիւնս, որուն շատ մեծ արժէք կուտաք, դատելով այդ մասին ձեր յամա-ռութենէն. ինչպէ՞ս չհասկցաք որ եթէ ես չըլլայի այն մարդը, որ եմ, պիտի կրնայի մէկէն ընդունիլ ձեր առաջարկները, յե-տոյ, գործել գիտցածիս պէս:

— Բայց, այդ կրնար ձեզի սուղի նստիլ:

— Ոչ իսկ կոպէկ մը, սիրելի պարոն: Որովհետեւ, եթէ չեմ գի-տեր ինչ պարագաներու բերումով կրցաք Լէնինը, Թրոցքին եւ նման երեւոյթներ ձեր ձեռքը անցընել, բայց գիս չէք կրնար...

Հարուածը ազդեց. Ձերժինս-քիի դէմքը կատղութենէն կրծ-կուեցաւ, աչքերը կը փայլատա-կէին:

— Այո՛, ձեզ ալ ձեռք պիտի անցընեմ, գոչեց, որովհետեւ, եթէ առաջարկներս չընդունիք, ասկից դուրս չպիտի ելլէք:

— Կը տեսնենք:

— Տեսնուելիք բան չէ մնա-ցած: Գրպանէն ժամացոյց մը հա-նելով նայեցաւ եւ ըսաւ.

— Ձեզ գաղտնի խցիկի մը մէջ ՋՈՎԱՆԱԼՈՒ պիտի տանին, մարդ չպիտի գայ հոն ձեզ խան-գարելու. հոն պիտի մնաք, մինչեւ վաղը, ժամը 9... կը մաղթեմ..

— Այո՛, այո, գիտեմ, մի պնդէք: Վաղը ժամը 9ին, ձեզի պի-տի իմացնեմ պատասխանս. բայց մինչեւ այն ատեն, ազատ եմ գործերուս մէջ, այնպէս չէ՞...

— Ամբողջովին:

— Ուրեմն, արդէն ձեզ շատ տեսայ, կը խնդրեմ որ զիս հան-գիստ ձգէք:

— Աստուծոյ կրակը գլխուս, առնայ Ձերժինսքի, զիս դուրս կը վռնտէք, կարծեմ. զիս ծայրայե-ղութեան մղելու երդո՞ւմ ըրած էք:

— Բնա՛ւ այդ տեսակ բան մի անգուէք ձեր մտքէն, ըսի ինդալով. բոլոր փափաքներուս հասած պիտի ըլլայի, եթէ յաջո-ղէի միայն ձեզ սա խցիկէն դուրս մղելու:

Ոխակալ ակնարկ մը նետեց վրաս. յետոյ դէպի դուռը դառ-նալով, մօտենալու նշան ըրաւ տնօրէնին, որ լուռ, այս վէճին ներկայ եղած էր.

— Այս մարդը, ըսաւ անոր զիս ցոյց տալով, պիտի առաջ-նորդէք թիւ 24 գաղտնի խցիկը. շղթայի պիտի զարնէք: Եթէ վաղը ճիշտ ժամը 9ին, զիս կանչել չտայ, զայն պիտի յանձնէք Շուն-Քա-Լէնի, որուն անճրաժեշտ ճրաճանգները տուած եմ:

Իր բառերը շեշտելով աւել-ցուց.

— Հասկնալի է թէ, մինչեւ այն ատեն, բանտարկեալը որեւէ մէկուն հետ յարաբերութիւն չպիտի ունենայ:

— Ներողութի՛ւն, ըսաւ տնօ-րէնը, անշուշտ իրեն ուտելիք պի-տի տրուի:

— ՉՊԻՏԻ ՈՒՏԷ:

— Խմելիք պէ՞տք է տալ:

— ՉՊԻՏԻ ԽՄԷ:

— Այդ խցիկը, ինչպէս գի-տէք, պնդեց տնօրէնը, շատ գէշ տեղ մը կը գտնուի, ճիշտ պատմարկումի սրահին տակը. բանտարկեալը չպիտի կրնայ քնա-նալ:

— ՉՊԻՏԻ ՔՆԱՆԱՅ:

Ձերժինսքի այս ըսելէ յետոյ անպատկառօրէն զիս դիտեց եւ պաղ կերպով ըսաւ.

— ՀԱՍԿՑՈՂԻՆ ՇԱՏ ԲԱՐԵՒ:

Բարեւելէ յետոյ դուրս ելաւ: Եթէ դեռ հարիւր տարի ալ ապրիմ, յիշողութենէս չպիտի ջն-ջուի, ինչ որ յետոյ պատահեցաւ:

Զիս դուրս հանելէ յետոյ այն խցիկէն ուր մինչեւ այն ատեն բանտարկուեր էի եւ որ բաղդա-տաբար հանգստաւէտ էր, տնօրէնը՝ զիս սանդուխէ մը վար իջեցուց եւ տարաւ խցիկ մը որ բոլորովին պարապ էր:

(Շար.)

Թրգմ'. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Թրքական շարժումին շուրջ

«Թան»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը գրէ.—

Պարսիկ պատուիրակ Ֆիրուզի խանի եւ արտաքին նախարար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի միջեւ պաշտօնապէս սկսան բանակցութիւնները՝ քիւրտ հրոսախումբերու արշաւանքներուն առթիւ ծագած դժուարութիւնները հարթելու համար: Թուրք թերթերուն համաձայն, արդէն իսկ որոշուած է կազմել խառն յանձնաժողով մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ նստակեաց դարձնել Թուրքեւպարսիկ սահմանի բոլոր վաչկատուն ցեղախումբերը: Յանձնախումբը միաժամանակ պիտի ճշտէ երկու երկիրներու սահմանին զանազան մասերը:

Իտալիա եւ Թուրքիա

Երէկ գրեցինք թէ իտալեւթուրք խառն յանձնաժողով մըկը ճշտէ Միջերկրականի սահմանները: «Թան»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը գրէ թէ Երկոտասան կղզիներու մօտ, Անատոլուի եզերքէն ոչ հեռու, կը գտնուին բազմաթիւ ժայռոտ կղզեակներ, որոնք թէեւ չեն բնակուած, սակայն կը դիւրացնեն մաքսանենգներու շահատակութիւնները: Միւս կողմէ որովհետեւ անոնք ռազմագիտական կարեւոր դիրք ունին, կը վախցուէր թէ անոնց վրայ բարձրացուած ամենափոքր ամրութիւն մը պաղութիւն առաջ պիտի բերէ իտալեւթուրք յարաբերութեանց մէջ:

Արդէն այս մասին վէճ մը ծագած էր Հռոմի եւ Էնկիւրիի միջեւ, ու զայն հարթելու համար երեք Իտալացիէ եւ երեք Թուրքէ բաղկացած յանձնախումբ մը կազմուած էր: Այս մարմինը յաջողած է որոշ կերպով սահմանագծել երկու պետութեանց ցամաքային ջուրերը: Անհամաձայնութիւն կայ միայն մէկ կղզեակի մասին. այն ալ շուտով պիտի լուծուի:

Կացութիւնը Ռումանիոյ մէջ

Մանուէլէսքոյի ազատ արձակումը յաղթանակ մը կը նկատուի իշխան Կարոլի եւ պարտութիւն մը՝ վարչապետ Պրըթիանուի համար: Զրոյցի մը համաձայն, վարչապետը փաբիզ ղրկած է Փրոֆ. Ժորժ Մուկուրը, որպէսզի տեսնէ իշխան Կարոլը և հասկնայանորՌումանիավերադառնալուպայմանները: Իշխանին ժողովրդականութիւնը օրէ օր կ'աւելնայ ամբողջ երկրին մէջ: Փրոֆ. Եորկա կը յայտարարէ թէ ժողովուրդին 100ին 75ը Կարոլի կողմնակից է: Գիւղացի-ազգայնական կուսակցութիւնը խորհրդարանին մէջ անգամ մը եւս պիտի պահանջէ գահին հրաժարականը:

Իշխան Կարոլ տակաւին Տինար կը գտնուի եւ կը սպասէ դէպքերու ընթացքին:

Ֆաշիստի երազները

Վերջերս Իտալիոյ մէջ տեղի ունեցաւ ցորենի հանդէսը: Այս առթիւ կանգնուած հսկայ յաղթական կամարին վրայ գրուած էր քարտէս մը, որ ցոյց կուտար Իտալիոյ ցորենի դաշտերը: Այս քարտէսին համաձայն, Իտալիոյ մաս կը կազմեն բացի իտալական թերակղզիէն, Սիկիլիա, Սարտէնիա, Քորսիքա, Նիս, Սավուա եւ Թունուզ:

Ֆրանսական թերթ մը այս լուրը հաղորդելով կ'ըսէ. «Ֆաշիստները այսպէս կը կրթեն իրենց ամբոխը եւ մեր դեսպանը ձայն չի հաներ, ըստ ֆրանսական հանդարտ բնաւորութեան»:

Կազի ահռելի պայթիւն մը

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Փիթսպուրկ ճարտարարուեստական շրջանին կեդրոնը հինգ միլիոն խորանարդ ոտք կազ պարունակող հսկայ կաթսայ մը պայթած է՝ անպատի վերածելով մէկ քառակուսի մղոն տարածութեամբ հող եւ ամբողջ քաղաքը ցնցելով երկրաշարժի պէս: Ականատես մը կը պատմէ թէ պողպատեայ հսկայ կաթսայ մը քանի մը հարիւր ոտք բարձրութեամբ օդին մէջ ելաւ՝ մեծ օդապարիկի մը նման, վայրկեան մը մնաց այդպէս եւ յետոյ ռումբի մը պէս պայթեցաւ: Հարիւրաւոր թոնօ պողպատ ցրուեցաւ օդին մէջ ու ինկաւ շէնքերու վրայ: Պայթումի վայրէն մէկ մղոն հեռուն 45 քիլօ կշռող պողպատի կտորներ գտնուեցան: Բազմաթիւ շէնքեր փլան եւ ժողովուրդը խուճապահար տուներէն դուրս նետուեցաւ:

Կաթսան, որ աշխարհի մէջ ամէնէն մեծն էր, «Մանչէսթըր Կէզ Ուըրքզ» ընկերութեան կը պատկանէր: Անոր մէջ կ'ամբարուէր աւելորդ կազը: Աղէտը կը կարծուի թէ բանւորի մը անզգուշութեան արդիւնքն է:

Փլատակներուն տակ մնացած են բազմաթիւ բանւորներ: Մեռածներուն թիւն է 30, վիրաւորներունը 600: Տեղական իշխանութիւնները 100,000 տոլար քուէարկեցին անապաստան մնացած աղէտեալներուն օգնելու եւ շէնքերը վերաշինելու համար: Հիւանդանոցներուն մէջ կան 150 վիրաւորներ, ծանր վիճակի մէջ: Վիրաւորներուն մէջ կան նաեւ շատ մը դպրոցական աշակերտներ: Անհետացած են կարգ մը բանւորներ, որոնք կը կարծուի թէ փլատակներուն տակ մնացած են: Փնտռտուքները կը շարունակուին:

Հայ աղջիկ մը խինդաշարժի զոհ

ՍԷՆ Թ'Էթիէնէն կը հեռագրեն 15 Նոյ. թուականով.— Փոքրիկ հայ աղջիկ մը, Սյանեան Սրատէօյ? (Սրշալոյս?), հօրը հետ կ'անցնէր Սէն Թ'Էթիէնի փողոցներէն: Ինքնաշարժ մը, որ դիմացէն կուգար, իր լոյսերովը կուրացուց հօրը աչքերը, այնպէս որ չկրցաւ փախցնել աղջնակը, որ ճզմուեցաւ ինքնաշարժին տակ եւ մեռաւ: Դժբախտ հայրը կը բնակի Լօրէթ, Սէն Թ'Էթիէնի մօտիկ գիւղ մը: Աղջնակը ութ տարեկան էր:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԱԹԻՆ լիտրը փոխանակ 1 ֆր. 60ի, Դեկտեմբեր 1էն սկսեալ պիտի ծախուի 1 ֆր. 70ի: Կաթի հայթայթիչները այս յաւելումը կ'ուզէին կատարել Նոյ. 1էն սկսեալ, սակայն ոստիկանական տեսուչը յաջողեցաւ մէկ ամսուան յետաձգում ձեռք բերել: Անմիջապէս որ օդերը աղէկնան, կաթը պիտի աժաննայ:

ԳԵՐՄԱՆ ՄԽԱԽՈՏԻ գործարանատէրերը փակեցին իրենց գործարանները, փողոց ձգելով 120,000 բանւորներ, որոնք օրավարձի յաւելում կը պահանջէին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը 224.221.398 տոլար կը պահանջէ Գերմանիայէն՝ գրաւման բանակի ծախքերուն համար: Անցեալ տարի Գերմանիա այս նպատակով վճարեց 8.918.849 տոլար, այս տարի աւելի կը սպասուի:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի
ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼՈՎ ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔԻ
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅԻ ՀԱՄԱՐ՝ ՏԱՍԸ ՖՐԱՆՔԻ ԳԻՐՔ

ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՔ, ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՆՈՐ ՑՈՒՑԱԿԷՆ

Ընդ. բանիկ, Թատերգ. Շիրվանեան 4 ֆր., Առաջնորդ խօսակցութեան եւ նամակագրութեան հայ.-գաղ. 15 ֆր., Սահմանադրական խօսքեր եւ ճառեր Գրիգոր Օտեան 17.50 ֆր., Դաւիթ բէկ՝ Րաֆֆի (2 հատ.) 25, Զէյթունի նահանջը՝ Վարդ-մելիք 12, Լուռ ցաւեր՝ Գ. Զօհրապ 9 ֆր., կեանքը ինչպէս որ է՝ Գ. Զօհրապ 5 ֆր., կարմիր գիրքը՝ Սեւակ 9 ֆր., կնոջ հոգիներ՝ Զ. Եսայեան 12.50, Հայորդիներ՝ Սիամանթօ 7.50 ֆր., Հայոց Հին կրօնները՝ Տօքթ. Տաղաւարեան 10 ֆր., Միշէլ Ստրօկոֆ (արկածախնդր. ճամբորդութիւններ) 18 ֆր., Նոր քնար՝ Ա. Յարութիւնեան 6 ֆր., Սիմոն Ջաւարեան (գծեր իր կեանքէն) 12.50 ֆր., Քրիստափոր Միքայէլեան՝ Ա. Ահարոնեան 12.50 ֆր., Ազգային բարերար՝ Եր. Օտեան 4 ֆր., Աղա Նազար՝ Աւ. Իսահակեան 3 ֆր., Անհետացած սերունդ մը՝ Զօհրապ 10, Արիւնոտ ցիշատակներ՝ Ե. Օտեան 5, դարձը՝ Լ. Շանթ 8, դատաստ. խորհուրդին առջեւ՝ Ե. Օտեան 10, երեւակայական ոճիրը՝ Անտոն Չէխով 2, Լռութիւնը՝ Ա. Ահարոնեան 8, խղճմտանքի ձայներ՝ Գ. Զօհրապ 10, կաթուղիկը՝ Ա. Ահարոնեան 7, կինը՝ Լեւոն Շանթ 5, կին՝ Ռէն 5, Հաճի Մուրատ՝ Լ. Տոլսթոյ 12, Մանոն Լէսքօ՝ 15, Մատնիչը՝ Եր. Օտեան 8, Մեր խաչը՝ Տօքթ. Մ. Սայրի 8, Միջնորդ Տէր Պապան՝ Եր. Օտեան 20, Յեղափոխութեան մակաբոյծները՝ Եր. Օտեան 6, Սանթօ՝ Վրթ. Փափազեան 10, Սուլամիթ՝ Ա. Կուպրին 6, Տասներկու տարի Պոլսէն դուրս՝ Ե. Օտեան 20, Անուշը՝ Յ Թումանեան 5, Համլէթ՝ Շէյքսփիր 10, Յուլէոս եւ Ճիւլիէտտա՝ Շէյքսփիր 10, Մերկ կինը՝ Հ. Պաթայլ 10, Յիմար կոյսը՝ Հ. Պաթայլ 10, Շողոքորթը, Յ. Յ. Պարոնեան (կատակերգ.) 5, Ջարշըը Արթին Աղա՝ Ե. Օտեան 6, Վերթէր՝ Կէօթէ 10, Վերջալոյսին տակ՝ Կ. Մեհեան 5, Երգեր ու Տաղեր՝ Պ. Դուրեան 2.50, Էջեր Քուչակեան տաղաշարքէն՝ 5, Սասմայ Մհեր՝ Ա. Իսահակեան 5, Օմար Խայեամի քառեակներն ու Հնգեակները՝ 4 ֆր., Անկախ եւ Միացեալ Հայաստան՝ Վ. Նաւասարդեան 7, Բոլշեւիզմը եւ Հայաստան՝ Ռ. Դարբինեան 6, Դեսպան Մօրկընթաուի պատմածները՝ 16, Լուսանկարչութիւն՝ 5, Հայաստանի ջարդերը՝ Տք. Լէփսիուս 15, Ֆրանս. Հայ. Գրուցատրութիւն՝ Մ. Յովհաննէսեան 6, Ֆրանս.-Հայ. Գրպանի ուղեցոյց խօսակցութեան 8, Ֆրանս.-Հայ. խօսակց. եւ Նամականի՝ 15, Ոճք, յատկաբանութիւնք եւ մանաւոր գիտելիքներ ֆրանս.ի Յ. Թ. Հինդլեան 20, Հարուածը՝ Չէխով 5, Ինքնուսուցիչ 10, Ճշմարտութիւնը քէմալական Թուրքիոյ մէջ՝ 5, Հէքեաթներու Ալպոմ՝ Շ. Նարդունի 3, Հայուհին՝ Ս. Պարթեւեան 7.50 ֆրանք:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ ԵՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային կոմիտէի եւ Հ. Յ. Դ. Ուսանողական միութեան կողմէ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի մէջ կը խօսին՝ Ընկերներ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ եւ ուրիշներ

ՄՈՒՏՔԸ 2 ՖՐԱՆՔ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ժուանվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի այս տարուան պարահանդէսը 3 Դեկտ. Շաբաթ երեկոյ, տեղւոյն Tête Noire (24 Quai Beaubourg) մեծ սրահներուն մէջ: Երգ, դաշնակ, ներկայացում, Թառիստ Աբգարի եւ Վրացի կինտոի ընկերակցութեամբ կովկասեան պարեր, ճազ-պանտ եւ եւրոպական պարեր: Մուտք 5 ֆր.:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին. Ներկայանալ անդամատետրներով:

ՅԱՌԱՋԴԻՄԻ գրական երեկոն այսօր Հինգշաբթի ժամը 9ին, Յիօ-րիա: Ոճան Կաւօ կը ներկայացնէ Համաստեղի «Գիւղը»: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուին Պ. Պ. Նուպար Փէփէեան և Արիս Ղէնէվիզեան:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լիոն, Դ.Կ.—35 ֆր.: Սկսանք ղրկել:

Պէյրութ, Կ. Հ.— 30:

Շալէթ, Յ. Զ.— 7.50:

Քոնպ, Գ. Մ.— 35:

Մօնփլանքէն, Ե. Գ.— 34.25:

Քոկոլէն, Յ. Տ.— 70: Մինչեւ 1 Դեկտ. 1927 վճարած էք:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Պրուսայի Սէօլէօզ գիւղացի Մանուկ եւ Յակոբ Յարդինեան եղբայրները, Մանուկ 23 տարեկան է, իսկ Յակոբ 22: 1914ին աքսորուած են. իրենց հօր անունն է Արթին (Ամասիացի եւ Սէօլէօզ հաստատուած էր), մօր անունը Վարդենի: Տեղեկացնել՝ իրենց եղբօր՝ Նիկողոս Յարդինեանի, 5 Rue du Capitaine Ferber. Issy-les-Moulineaux (Seine), France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթէն արտատպել:

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ'ԵԼԼԷ

ԲՌՆԻ ՍԻՐՈՒՀՏՈՒՔ...
ՔՐՔՋԱԼԻՐ ՉԱԻԵՇՏԸ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏՔԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

(ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԴՐՕՇԱԿ»)

Գինն է 8 ֆր., Ամերիկա, Անգլիա եւ անգլ. գաղութները կէս տոլար:

Դիմել,— H. Kentouni, 36, Ave. Chevreul, Asnières (Seine).

ԱՄԵՆՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքապետարանի Ամուսնութեան եւ հպատակութեան վերաբերեալ օրէնքներու փոխուելուն պատճառաւ, դժուարութիւններու չհանդիպելու համար, դիմեցէք երդուեալ թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois, Marseille.

1. Ամուսնութեան թուղթի բոլոր գործողութիւնները, արագ և խղճմտօրէն:

2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ եւ արագ:

3. Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.

4. Ծննդեան թուղթերու եւ մուրհակներու թարգմանութեան:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻԱԿ ՀԱՅ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

ուր կը գտնուի ճոխ մթերք մը վիպական, գրական, բանաստեղծական, թատերական, են. գիրքերու, երգարաններ ձայնագրուած հայկական եղանակներ Կոմիտաս Վարդապետի, Սրուանձտեանցի եւ յայտնի հայ երաժիշտներու:

Զօր. Անդրանիկի մեծ ու փոքր նկարները:

Ժողովրդական գիներ

Գաւառներէն եղած յանձնարարութիւնները փութով կը կատարուին: Դիմել՝

N. Agopianի, 95Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat.

ՄԵՍՐՈՎՊԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԼԻՈՆԻ ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԴԵՐՁԱԿ ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ

Մեր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն մը ընծայելու համար, բացած ենք նոր դերձակատուն մը Րիւ տը Մօսէյլ թիւ 24. իսկ մեր նախկին դերձակատունը կը գտնուի Րիւ Կարիպալտի թիւ 33: Ունինք անգլ. եւ ֆրանս. տոլիոն եւ ճաշակաւոր կերպասներ: Մեծ խնամքով կը կարենք ֆաբրիգեան վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ, որոնք միշտ գնահատուած են մեր հայ եւ ֆրանսացի ամենադժուարահաճ յաճախորդներէն:

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ

ՆԱԽԿԻՆ ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՊՈԼՍՈՅ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶ

3, Rue de l'Amiral Cloué, Tél: Auteuil 69-68, Métro Mirabeau

Հիւանդներ կ'ընդունի Բշ. Դշ. եւ Ուր. օրերը ցորեկէն վերջ ժամը 3—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

ՔԱՆՈՆԻ ԵՒ ՈՒՏԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

ՅԱԿՈԲ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ

56, Rue Julien Lacroix

PARIS (20e)

Métro : BELLEVILLE

Փափաքողներուն կուտայ տիւմթէքի դասեր իր երաժշտանոցին մէջ: Փէշրէվ.սազ սէմայիի եւշարքիներկ'աւանդէ ընթացիկ եղանակներով:

Կը ծախէ՝ աժան գիներով՝ քանոն, ուտ, թեյ եւ մըզրապ:

Գ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ

Կը զբաղի ամէն տեսակ առեւտր. եւ քաղաքային դատերով: Կը ստանձնէ մասնաւորապէս ապահովագրական վէճեր, ինքնաշարժի եւ աշխատանքի արկածներու վերաբերեալ դատական գործեր:

Կ'ընդունի ամէն առտու 9.30—12 եւ ժամադրութեամբ:

13 Rue Béranger, Métro République, Tél. Archives 15-14

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Cartes d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար: դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13—20, Կիրակի ամբողջ օրը:

դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի

69bis Rue Damrémont (18e). — Nord Sud: Lamarck

Autobus; AM, AH, AF. — Tramway: 31, 34, 54.

ԾԱԽՈՒ Է Ալֆորվիլի մէջ պարտէզով տուն մը, 6 սենեակ, խոհանոց, քավ եւ տակը սրճարան, 220 մեթր տարածութիւն, ջուր, ելեկտրականութիւն: Մանրամասնութիւններու համար դիմել Մանուկ Բաշեանի կամ Սահակ Քէօսէեանի 138 R. Etienne Dollet, Alfortville.

ԾԱԽՈՒ Է տախտակաշէն տուն մը չորս սենեակներով: դիմել՝ Խսկէնտէր Ջալըմեանի՝ 8B Rue Blanqui, K. Bicêtre (Seine).

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

«ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ եւ ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ»

Շատ մը բացատրական նկարներով զարդարուած եւ ԱՄԷՆՈՒՆ հասկնալի լեզուով գրուած է:

Գնողները շատ գոհ են, եւ այս մասին շնորհաւորական նամակներ ստացուած են:

Գին 10 ֆր., արտ. 75 սէնթ: Փնտռեցէ՛ք ամէն տեղ:

Գրավաճառներուն փոխադրուցիչ զեղչ:

Դիմել՝ GUIRAGOS MOMDJIANի, 48 Boîte Postale, St. Chamond (Loire), France.

ՍԱԿԱՐԱՆ
15 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի)	100 Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» » or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատը	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելժ. ֆրանք »	Belga
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Ֆլորին	(Florin)

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Ռումելի երկթ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITION
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

18 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 496 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԱՆՊԱՏԻՒ "ՊԷՆՏԷԿԵԱՆ,,ՆԵՐԸ

Ի՛նչ տաժանելի բան է խօսքի բռնուիլ մարդոց հետ, որոնք ոչ խիղճ ունին, ոչ արժանապատուութիւն:

Այս պարագան կը պատշաճի մանաւորապէս ռամկավար խմբագիրներուն, որոնք ճղակտոր կ'ըլլան Հայաստանի ձերբակալութեանց լուրերը «հերքելու» համար, առանց ո՛ր եւ է փաստ ունենալու:

Անոնք այդ աղտոտ գործը ստանձնած են այնպիսի գետնաքարշ ստորնութեամբ մը, որ Երեւանցիներն անգամ կը զարմացնէ: Այս վերջինները, իրենց անզբաղանցելի լրբութեան մէջ ալ, որոշ վերապահում ցոյց կուտան: Ուրիշ խօսքով, կ'ընդունին թէ «բաներ մը» եղեր են Հայաստանի մէջ, եւ իրենց յատուկ ձեւով կը բացատրեն:

Մինչդեռ ռամկավար ժամկոչները ոչ միայն չեն ընդունիր յալածանքները, բանտարկութեանց եւ աքսորի փաստը, այլ և զատիւ կը սեպեն ծաղրել եւ՛ լրատուները եւ՛ զոհերը:

Մենք առիթով մը յիշեցինք շարք մը անուններ: Անոնց տասն անգամը ունինք, տակաւին, մեր ձեռքին տակ, բայց կը վերապահենք, հասկնալի պատճառներով:

Մեր անխիղճ եւ անպատիւ «պէնտէկեան»ները կրցա՞ն հերքել զանոնք:

Այո՛, ճիշդ այնպէս ինչպէս Պապր Ալին կը հերքէր իր դեսպաններուն միջոցաւ, իր «Իգտամ»ներով եւ «Սապահ»ներով, երբ հազարաւոր Հայեր կը ջարդուէին Սասունի մէջ, իսկ թերթերը կը հրատարակէին հռչակաւոր բանաձեւը. «Սասյիշ պէրքէմալ տըր»: Ճիշդ այնպէս ինչպէս 1915 Ապրիլ 11ին, եւրոպական թերթերը կը հրատարակէին Պոլսոյ խմբական ձերբակալութեանց լուրը, իսկ օսմ. կառավարութիւնը հեռագրով կը հերքէր, իր դեսպանատուններուն միջոցաւ: Ճիշդ այնպէս ինչպէս. երբ Թուրքիոյ հայ ժողովուրդը տեղահան կը կոտորուէր, Թալէաթները պաշտօնապէս կը յայտարարէին թէ այդ բոլորը սուտ են, թէ տեղափոխում կատարուած է զինուորական պատճառներով, բայց «կարգ մը անպատեհութիւններ» (միւնասէպէթսիզլիք) ծագած են...:

Տասն անգամ տասը ձեւով ապարէզ հրաւիրեցինք այս մարդիկը, որպէսզի իրենց սեփական միջոցներով ապացուցանեն թէ շինծու են հարիւրաւոր ձերբակալութեանց լուրերը:

Պատասխա՞նը, — շնական հեգնութիւն եւ լուտանք, որոնց թոյնը մեզի չի հասնիր, բայց կը վիրաւորէ Չէկային զոհերը:

Ուրվհետեւ, հազարեակ մը կալանաւորներուն մէջ, աննշան փոքրամասնութիւն կը կազմեն Դաշնակցականները, և հրէշ մը միայն կրնայ «օ՛խ ըլլայ» գոչել, ինչպէս ըրած էր «Պայքար», Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթը, անցեալ տարի, և ինչպէս կրկնած է, նորէն, այս տարի.

... «Բայց կ'երեւի թէ քանի մը դաշնակցական տղաքներ նեղութեան ենթարկուած են հոն:

Էհ, այդ-քանին ալ ամբողջ հայ ժողովուրդը համաձայն է»: (Պայքար, 28 Հոկտ.):

Անոնք առանց կարմրելու խեղաթիւրեցին Ամերիկեան Նպաստամատոյցի Եւրոպայի գրասենեակին մէկ լուսաբանութիւնը, որ, մեր մէկ հարցումին վրայ, հաղորդուած էր բոլոր թերթերուն եւ որ կ'ըսէր թէ ամերիկացի պաշտօնեաներ չեն ձերբակալուած: Իսկ երկու օր վերջ, դարձեալ առանց կարմրելու, կողմնակի հրատարակեցին Նպաստամատոյցին արտաքին բաժնի վարիչ Պ. Լէյըրտ Արչի մէկ յայտարարութիւնը, որ կ'ըսէ.

—«Նպաստամատոյցը չպիտի միջամտէ իր 28 հայ պաշտօնեաներուն ձերբակալման առթիւ, որոնք վար դրուած են խորհրդային իշխանութեանց կողմէ, հարցաքննուելու համար: Նպաստամատոյցի քաղաքականութիւնն է չմիջամտել, երբ բնիկ պաշտօնեաներ քաղաքական խնդիրներ կ'ունենան: Ձերբակալուած պաշտօնեաները Հայաստան կը մնան: Անոնց մեծ մասը ուսուցչական կազմի վարիչներ են եւ մէկն ալ երեւանի «րբատողին տնօրէնը:» (Հեռագիր Նիւ Եորքէն, 30 Սեպտ. արտատպուած ռամկավար Արեւի մէջ (9 Նոյ.) եւ ուրիշ թերթերու կողմէ):

Մեր տուած լուրն ալ ա՛յս էր: Մենք անուններով յիշեր էինք մաս մը զոհեր իսկ, որոնցմէ Ջոր. Սիլիկեանը արդէն աքսորուած է (վերջին լուրի մը համաձայն՝ իր տղոց հետ), իսկ միւսներու մասին տեղեկութիւն չկայ:

Կարդացէք այս յայտարարութիւնը: Կրկին եւ կրկին կարդացէք «Դրօշակ»ի թղթակցութեանց մէջ յիշուած մանրամասնութիւնները, թուականներով, քաղաքներով, իւրաքանչիւր քաղաքի մէջ բանտարկուած հայրենակիցներու թիւերով (անուններն ալ ունինք), եւ դուք տուէք անունը այս մարդոց:

Տեղահանութեան ամէնէն սարսափելի օրերուն, հայատեաց մարդ մը, իթթիհատական Ահմէտ Րիզա, որ Օսմ. Սահմանադրութեան առաջին օրերուն նոր ջարդ մը կը սպառնար Հայերուն, չվարանեցաւ պոռալ Օսմ. Ծերակոյտին մէջ.

—«Այսպիսի բան չէ տեսնուած ոչ միայն ընդհանուր ազգերու, այլ նոյնիսկ Օսմ. պատմութեան մէջ:»

Մեր անբարոյական «պէնտէկեան»ները հայակեր Ահմէտ Րիզայի մը չափ ալ խիղճ կամ քաջութիւն չունին, եւ տակաւին կը համարձակին հայ ժողովուրդի շահերէն ճառել...

Կրնա՞ք ցոյց տալ այսքան քամհելի անկում՝ ո՛ր եւ է ժողովուրդի պատմութեան մէջ:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Ամերիկայի «Կոչնակը», որ բան-գործ ըրած է փառաբանել երեւանի մարզպանները, կը համարձակի դիտել տալ. (5 Նոյ).

—«Գիտենք որ քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերական այլ եւ այլ վարդապետութեանց մասին Երեւան պարտաւոր է հետեւիլ Մոսկուայի օրինակին: Բայց գիտենք նաեւ որ Սովետական Միութեան անդամակցող բոլոր հանրապետութիւնները, մեծատարած երկիրներէն մինչեւ փոքրասահման հողամասերը — չէրքէզականին ու չէչէնականին պէս, ափխազականին ու աճարականին պէս — կը վայելեն վարչական կատարեալ ինքնավարութիւն: Եւ հետեւաբար՝ մեր Երեւանի ղեկավարները Քրէմլինէն հրահանգի չեն սպասեր ցեղային եւ մշակութային հարցերու լուծման համար: Բացայայտ իրողութիւն մըն է, ընդհակառակն, որ անոնք կը ջանան գերազանցել իրենց համայնավարական վարպետները, եւ Լէնինէն աւելի Լէնինական՝ կ'արհամարհեն Հայութեան հոգեկան եւ իմացական ժառանգութեանց ամբողջ գանձը, եւ իբրեւ հերետիկոս կը դատապարտեն ամէն անոնք որ չեն հրաժարիր իրենց ծայրայեղ հայեացքներուն կամ դաւանանքներուն:

«Օրինակ՝ հայերէնի ուղղագրութիւնը, որ ձեռնհաս հեղինակութեանց բողոքներուն հակառակ՝ կը պարտադրուի հայ ազգին վրայ: Ի՞նչ ստիպողական հարկ կար այդ անհեթեթ նորութեան, որուն գլխաւոր գործը եղած է մինչեւ ցարդ՝ թանձր պատուարի մը պէս բաժնել Հայաստանը հայ գաղութներէն: Հայաստանի մամուլը որ արտասահմանի մէջ մ՚րջակարօտ հետաքրքրութիւն պիտի արթնցնէր՝ այսօր անծանօթ քանակ մըն է շատերուն համար: Առէ՛ք վերջին պետական հրատարակութիւնը, «Խորհրդային Հայաստանը 1920—1925», մեծածաւալ, մեծածախս, եւ միանգամայն մեծարժէք աշխատութիւն մը: Քանի՞ հայ կրնայ հանդուրժել անոր տաժանելի ուղղագրութեան եւ բառագրութեան, զայն ուսումնասիրել ուշի ուշով, եւ լիապէս ըմբռնել կատարուած շինարարական գործերու չափն ու սահմանը»:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՏՆՕՐԷՆԸ ԷՍԱԵԱՆԻ ՄԷՋ

«Ազդարար» կը գրէ (13 Նոյ.).

Պոլսոյ կրթական տնօրէն Լյաստ պէյ երէկ առաւօտ այցելեց Էսայեան վարժարանը եւ մօտաւորապէս երկու ժամ մնաց հոն: Տնօրէնը պտտեցաւ մանկապարտէզի բաժինը եւ աղջկանց ու մանչերու դասարանները: Ներկայ գտնուեցաւ դասախօսութեանց եւ կարգ մը տեղեկութիւններ առաւ: Ի մէջ այլոց ներկայ եղաւ հայերէնի դասաւանդութեան, եւ ուսուցիչներէն իմացաւ տրուած դասին բովանդակութիւնը:

Լյաստ պէյ շատ գոհ մնաց աշակերտներու տուած պատասխաններէն, եւ գոհունակութեամբ յիշեց թէ հայ տղաքը անհամեմատ աւելի առաջադէմ են թուրքերէնի մէջ, քան յոյն եւ հրեայ աշակերտները:

ՕԳՏՈՒԵՑԷ՛Ք

Յառաջի մրցանակաւոր բաժնեգրութենէն, քանի՛ ուշ չէ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՕՏԱՐ ԲԱՆՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Աշխատանքի նախարարութիւնը կը հաղորդէ հետեւեալ զեկոյցը.—

Ինչպէս յայտնի է, ֆրանսացի բանւորները եւ հանրային առողջութիւնը պաշտպանելու համար, այն օտարականները, որոնք Ֆրանսա կուգան օրավարձով աշխատելու նպատակով, սահմանին վրայ պէտք է ներկայացնեն աշխատանքի պայմանագրութիւն մը, կանոնաւորապէս վաւերացուած Աշխատանքի կամ Երկրագործական Նախարարութեանց իրաւասու գրասենեակներուն կողմէ, ինչպէս նաեւ բժշկական վկայագիր մը, տրուած ֆրանսական իշխանութիւններէն ճանչցուած բժիշկի մը կողմէ:

Կարգ մը օտարականներ, այս ձեւակերպութիւններէն խուսափելու համար, զանց կ'ընեն սահմանի վրայ յայտարարել թէ օրավարձով աշխատելու նպատակ ունին, կը մտնեն գործատիրոջ մը մօտ ու յետոյ միայն դիմում կ'ընեն ստանալու համար ինքնութեան թուղթ մը, որ պիտի կանոնաւորէ իրենց կացութիւնը:

Այս կերպ շարժիլը բոլորովին անկանոն է եւ իրաւասու գրասենեակները չեն կրնար վաւերացնել այն աշխատանքի վկայագրերը, որոնք այս պայմաններուն տակ կը ներկայացուին, դիւրացնելու համար ինքնութեան թուղթի ստացումը:

Հետեւաբար, այս պայմաններուն տակ գտնուող օտարականները ո՛չ միայն արտօնուած չեն աշխատելու, այլ եւ սահմանէն դուրս հանուելու վտանգին ենթակայ են: Գալով այն գործատէրերուն, որոնք գործ կուտան այս ձեւով Ֆրանսա մտած աշխատաւորներուն, ենթակայ են 1926 Օգոստոս 11ի օրէնքին տրամադրութեանց եւ 500էն 1000 ֆրանք տուգանքի կը դատապարտուին:

Գործազրկութեան պատճառաւ, մէկ տարիէ ի վեր օտար բանւորներու Ֆրանսա մուտքի պայմանները խստացուած ըլլալով, շատ մը օտարականներ ծածկած են իրենց աշխատաւորհանգամանքը: Հրահանգներ տրուած են, որպէս զի թէ՛ այս կարգի աշխատաւորներու եւ թէ զանոնք ընդունող գործատէրերուն դէմ խիստ պատիժներ սահմանուին:

ՀԱՅԵՐՈՒ "ԼՔԵԱԼ,, ԳՈՅՔԵՐՈՒ ԱՒԱՐԸ

ԴԱՐՁՈՒԱԾ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ ԵՏ Կ'ԱՌՆՈՒԻՆ

Պոլսոյ Գաղթականներու Տեղաւորման Վարչութեան Տնօրէն Թահսին պէյ, հետեւեալ կարեւոր յայտարարութիւններն ըրած է.—

«Փախստական Հայերուն կողմէ բացուած դատերուն հետեւանքով, ութը կտոր կարեւոր կալուածներ, որ մեր Տնօրէնութեան գաղթականներուն յատկացուած էին, իրենց հին տէրերուն վերադարձուեցան: Նկատի առնելով այդ գաղթականներուն դժուարին կացութիւնը, Ներքին գործավարութիւնը հարկ եղած վերջնական ձեռնարկները կատարած է որպէսզի այդ կալուածները նորէն գաղթականներուն վերադարձուին:

«Հայ եւ յոյն փախստականներուն այն տուները, որ կառավարութեան կողմէ գրաւուած եւ գաղթականներու բնակութեան յատկացուած են, ո եւ է կերպով չեն կրնար պարպուիլ: Այս մասին վճռական հրահանգ եկաւ մեզի, ինչպէս հաղորդուեցաւ դատական իշխանութեանց»:

Կարմիրներու մենամարտը

Ստալին բացարձակապէս վճռած է մաքրել ընդդիմադիրները: Իր ձեռք առած խիստ եւ կտրուկ միջոցները գոհունակութիւն կը պատճառեն ռուս ժողովուրդի մեծամասնութեան, որ հաճոյքով կը դիտէ հրեայ վարիչներուն մէկիկ մէկիկ ասպարէզէն քշուիլը:

Մոսկուայէն հակասական լուրեր կը հասնին: Ամէն պարագայի, մահու կենաց պայքարը սկսած է երկու ճակատներուն միջեւ եւ շուտով կացութիւնը կը պայծառանայ:

Հեռագրի մը համաձայն, Զինական համալսարանի ուսանողներէն խմբակ մը, առջի օր Կարմիր հրապարակին վրայ ցոյցեր կատարած է ի նպաստ Տրոցկիի եւ Զինովիեւի: Ուսանողները իրենց ձեռքն ունէին դրօշակներ հետեւեալ փերտառութեամբ. «Անկցի՛ն յեղափոխութիւնը շահագործողները: Կեցցե՛ն իսկական Լէնինականներ Տրոցկի եւ Զինովիեւ»:

Բոլոր ցուցարարները ձերբակալուելով Զինաստան ղրկուեցան: Ինչպէս յայտնի է, յիշեալ համալսարանին վարիչն է Ռադէկ, նոյնպէս Հրեայ, որուն ազդարարութիւն ուղղուեցաւ քանի մը օր առաջ: Վտարուած ուսանողներուն տեղ համալսարան ընդունուեցան Հանքէուցի հարիւր համայնավար բանւորներ, որոնց մեծ մասը կարդալ գրել չի գիտեր:

«Տէյլի Նիւզ»ի Պերլինի թղթակիցը, որ առջի օր Տրոցկիի սպանութեան զրոյցը հաղորդած էր, այս անգամ կը հեռագրէ թէ Տրոցկի բանտարկուած է կրեմլինի մէջ: Այս լուրն ալ վերապահութեամբ պէտք է ընդունիլ: Նոյն թղթակիցը կ'ըսէ թէ Չիչէրին հիւանդ է եւ իրեն տեղ Ժընեւի զինաթափութեան ժողովին պիտի երթայ Կրէստինսկի:

Չեկան չպիտի ջնջուի

Երէկ հրատարակեցինք Ստալինի յայտարարութիւնները օտար պատուիրակներուն: Այս առթիւ հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները կը տրուին.—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐԸ ԿԸ ՀԱՄԵՐԱՇԽԻՆ

Պոլսոյ հայ հռոմէական երկու հատուածները հաշտեցնելու ձեռնարկներ կը կատարուին: Երկու կողմէն լիազօր բանակցող նշանակուած են Հ. Հ. Գամպուրեան եւ Ալէքսիս, Պ. Պ. Մանուկ Մարտիկեան եւ Սեդրակ Ազարեան: Համերաշխութեան ձեռնարկը տեղի ունեցած է Հռոմէն եւ ուղղակի Պապին կողմէ, որուն հրահանգին վրայ, Հայր Պօնտինի, որ մեծաւորն է Բերայի Սէնթ-Անթուան եկեղեցին եւ միեւնոյն ատեն կը վարէ Արեւելքի քարոզութեան ճիւղին ընդհ. քարտուղարի պաշտօնը, ձեռնարկած է համերաշխութեան փորձի:

Բանակցութիւնները, որոնք ցարդ անպաշտօն էին, պաշտօնականի վերածուած եւ վարչական ժողովի անդամները ուղղակի բանակցութեան մէջ մտած են Հայր Պօնտինիի հետ:

Նազլեանի կուսակիցներէն 17 թեկնածուներ պիտի ընդունուին երեսփոխանական ժողովին մէջ: Ասկէ զատ, նոր կանոնագիր մը պիտի մշակուի, եւ հաւանական է որ արդի աշխարհական փոխանորդ Ալիքսանեան պէյի տեղ կրօնական մը կոչուի նոյն աթոռին:

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ ՄԵԿՆԵՑԱՆ

Գրեցինք թէ Նոյ. 10ին Սելանիկէն դէպի Պաթում ճամբայ ելած է յունական Եւստրատիոս շոգենաւը, իր մէջ ունենալով Հայաստանի համար արձանագրուած 1200 հայ գաղթականները:

Շոգենաւը Պոլիս հասած է Կիրակի առաւօտ:

Նոյն շոգենաւով մեկնած են նաեւ այն 11 Հայերը, որոնք ասկէ առաջ Սելանիկէն աքսորուեցան իբրեւ համայնավար: Ասոնցմէ ոմանք ուզած են Յունաստան մնալ, բայց հելլէն կառավարութիւնը մերժած է:

Պիրէոսէն նոյն նաւը նստած է նաեւ Արեւի նախկին խմբագիր Յովհ. Յակոբեան, որ արտօնուած է Հայաստան բնակելու: Կ'ըսուի թէ համալսարանին մէջ պաշտօն մը պիտի տրուի իրեն:

ՄԱՅՔԸԼ ԱՐԼԷՆ

Վերջապէս անգլիերէն թերթերը խոստովանեցան թէ Մայքըլ Արլէն Հայ է:

Տէյլի Նիուզ իր Նոյ. 14ի թիւին մէջ «Արլէնի իսկական անունը» խորագրին տակ կը գրէ.

«Վերջերս մեծ աղմուկ բարձրացաւ Մայքըլ Արլէնի առողջութեան եւ աշխատանքը դադրեցնելուն մասին: Անգլիոյ իր բազմաթիւ բարեկամները պիտի մխիթարուին լսելով որ անիկա դեռ կ'աշխատի Իտալիոյ մէջ:

«կանանչ Գլխարկ»ին հեղինակը վստահ եմ թէ հիասթափուած էր այն դատական ընդունելութեան համար որ եղաւ «The Zoo»ին, թատերգութիւն՝ որուն աշխատակցեցաւ Ուինչըլ Սմիթի հետ, սակայն ներկայիս արտասահմանի մէջ իր բնակութիւնը պարզապէս մաս կը կազմէ շարժումներուն մէջ կատարեալ ազատութիւն ունենալու իր ծրագրին: Նկատելով որ երկու անգամ թոքատապէ ազատուած է, կլիման շատ կարեւոր է իրեն համար:

«Արլէն երբեք գաղտնի չպահեց այն իրողութիւնը թէ ինք իրապէս Հայ մըն է եւ կը կոչուի Տիգրան Գույումճեան եւ թէ այդ գրական ծածկանունը առաւ, որովհետեւ անիկա դիւրահնչիւն է եւ յարմար: Կրթութիւնը առած է Մալվէրնի մէջ եւ ծրագրած էր բժիշկ դառնալ:»

ՈՐԲԵՐՈՒ ՑՐՈՒՈՒՄԸ ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՆԽՂՃՈՒԹԵԱՆ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՏԱՌԱՊԱՆՔԸ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

Որբանոցէն արձակուած պատանիներու վիճակը համեմատաբար կարելի է լաւ համարել, քան աղջիկներունը, որովհետեւ անոնք գոնէ թեթեւ յոյս մը ունին, որ կը սորվին այս կամ այն արհեստը եւ յետագային իրենց աշխատանքի արդիւնքով կրնան իրենց ապրուստը ճարել։

Տարբեր է աղջիկներու վիճակը։ Անոնց հեռանկարը այնքան ալ յուսալից չէ։

Անոնք մնալով առանց դաստիարակութեան ու կրթութեան, պիտի դիւրացնեն Թաւրիզի կեանքի յոռի կողմերը ու զրկուին մարդկային առաքինութիւններէ։ Դժուար է ըսել թէ, որբերու նոր տէրերը, երկար տարիներ պիտի պահեն ու կերակրեն զանոնք։ Հաւանական է որ դժբախտ օր մը, անոնք իյնան փողոցները, արցունքներն աչքերուն ու անօգնական։ Անպայման յարգելի են մեզի համար այն ընտանիքները, որոնք մարդասիրաբար առնելով որբանոցի աղջիկները, որոշած են պահել մինչեւ այն ժամանակ, երբ կը տեսնեն որ աղջկան համար պատեհութիւն է ստեղծուած ինքնուրոյն ապրելու։

Սակայն պատահած է որ, դեռ չլրացած պայմանաւորուած ժամանակը, աղախին-սպասուհի առնող քաղաքացին, այս կամ այն պատճառաբանութեամբ, զզուանք ըլլալով իր առած որբէն կամ որբուհիէն յայտներ է թէ այլեւս պէտք չունի եւ ազատ է։ Խեղճ աղջիկը լալով կը վերադառնայ որբանոց, բայց տեսչուհին շատ քիչ հետաքրքրուելով, բարկութիւնը կը թափէ աղջկան վրայ, մեղադրելով թէ ինքզինքը լաւ չէ պահած եւ կը յայտնէ թէ այլեւս որբանոց չի կրնար ընդունուիլ։ Զգայնացած տեսչուհին լսել իսկ չուզեր եւ կը կարգադրէ անմիջապէս հեռանալ որբանոցէն։

Թաւրիզի միջավայրին ծանօթ մարդու համար, պարզ է, որ այս կարգադրութիւնը հաւասար է՝ երթալ իյնալ անբարոյականութեան մէջ։ Բռնաբարութեան դէպքեր եւ մահմետականութիւն ընդունողներ սակաւ չեն։ Բայց ո՞վ է հետաքրքրուողը։

Այս աճապարանքով եւ խստութիւններով որբանոցը հաշուեյարդարի ենթարկող տեսչուհին, որ շատ քիչ կը մտածէ անտիրութեան մատնուած որբերու այլասերման մասին, չի մոռնար վերջին օրերը, իր տրամադրութեան տակ եղած հին կառքը ծախելը եւ կրկնակի եռակի արժէքով նոր մը գնել, կամ ճերմակ ձիերը ծախել եւ աւելի սուղ արժէքով կարմիրներ գնել։

* *

Այսպիսի «մարդասէր» ձեւով որբ պատանիներն ու աղջիկները ցրուելէ յետոյ, կարգը կը հասնի ամենափոքր երախաներու, 5—10 տարեկան, որոնք ոչ ազգական ունին եւ ոչ ալ իրենց վիճակով հետաքրքրուող ո՛ եւ է մէկը։

Այս կարգի երախաներու (հայաստի) թիւը կը հասնի 70—80ի։ Զանոնք ալ հաշուեյարդարի ենթարկելու համար, կը խորհին հետեւեալ ձեւը,— վճարել ամսական չորս թուման իւրաքանչիւր որբի համար (վեց ամիս ժամանակով) անոնց որոնք կ'ուզեն այդ փոքրիկները առնել ու խնամել իրենց տուներուն մէջ։

Նորէն որբերու նոր-նոր տէրեր կուգան եւ երեք-չորսով կ'առնեն։ Պէտք է ըսել, որ այս կարգի որբեր առնողները մեծ մասով չքաւոր ընտանիքներ են։

Իսկ թէ ինչ պիտի ըլլայ վեց ամիս յետոյ այդ թշուառներու վիճակը, այդ ալ միայն տեսչուհին գիտէ. միայն այսքանն ըսենք, որ դեռ մէկ ամիսը չանցած արդէն փողոցներուն մէջ կը հանդիպինք որբանոցի նախկին փոքրիկներուն, որոնք ողորմութիւն կը մուրան...

Աւելորդ չենք համարիր յիշել եւ այն, որ այսօր երբ ընդհանուր հաշուեյարդարը կը կատարեն եւ կը ծախեն որբանոցին գոյքերը, առանց քաշուելու աճուրդի կը դրուին նաեւ որբերուն վերմակներն ու ճերմակեղէնները, որոնք մարդասէր Ամերիկացիներու կողմէ ղրկուած են յատկապէս որբերուն համար։

Որբանոցի գոյութեան ընթացքին, շատ Ամերիկացի այցելուներ են եկեր Թաւրիզ, իբրեւ որբերու վիճակով հետաքրքրուողներ եւ հիմնարկութեան հաշիւները քննողներ. բայց եւ ոչ մէկը կրցաւ որբանոցը դնել այնպիսի բարձրութեան վրայ, որ որբ երեխաներու համար հասած գումարները գործածուին գերազանցապէս այդ նպատակին եւ ոչ թէ զուարճութիւններու համար։

Որպէսզի մեր ըսածները լոկ խօսքեր չերեւան, բերենք տեսչուհիի համար ծախսուած գումարներու մէկ ամսուան հաշիւը եւ բաղդատենք թէ այդ գումարը քանի՞ ոչ-ամերիկացի պաշտօնեայի մէկ ամսականը կը կազմէ։

Ներկայիս տեսչուհին որ դեռ կը շարունակէ իր պաշտօնը եւ ինչպէս կ'երեւայ, դեռ երկար պիտի մնայ Թաւրիզ, կը ստանայ ռոճիկ ամսական 200 տոլար, բնակարանի համար ամս. 35, կառքի երկու ձիերու համար ամս. 24, կառապանին ամս. 15, դռնապանին ամս. 10, վառելիքի ամս. 30 տոլար։ Ընդամէնը՝ 314 տոլար։

Այժմ տեսնենք թէ այդ գումարը, քանի՞ ոչ-ամերիկացի պաշտօնեաներ կը ստանան.—

Տնտեսական մասի վարիչը ամսական 50 տոլար, ծախսարարը ամս. 15, պահեստապետը ամս. 15, հաշուապահը ամս. 27, կօշկակարանոցի կառավարիչը ամս. 15, որբանոցի բաժանմունքներու երկու կառավարիչը 15ական տոլարէն 30, ութ ուսուցիչներ ամս. 15ական տոլարէն 120, երկու աւագ ուսուցիչ 20ական տոլարէն 40, երկու լուացարարներ 5ականէն 10 տոլար։ Ընդամէնը՝ ամս. 322 տոլար։

Ուսուցիչները ամառուան ամիսներուն ռոճիկ չեն ստանար։ Վերոյիշեալ պաշտօնեաներէն միայն որբանոցը գիշերող 5-6 հոգիի կը տրուէր սենեակ, լուսաւորութիւն եւ վառելիք, ինչպէս նաեւ կերակուր ու թէյ, այն չափով, ինչ չափով որ կը տրուէր որբերու։

Ուրեմն 19 ոչ-ամերիկացի ծառայողները կը ստանան գրեթէ նոյն գումարը, ինչ որ կը ծախսուի միայն տեսչուհիին համար։

Թաւրիզ եկող ամերիկացի քննիչներն ու լիազօրները, փոխանակ դարման մտածելու այսպիսի թերութեանց, աւելի շատ կը հետաքրքրուէին Թաւրիզի հարուստ շուկայով, ուր հնութիւններ եւ թանկարժէք իրեր գնելէ յետոյ, իրենց պաշտօնը վերջացած կը համարէին եւ գոհ սրտով կը հեռանային։ Շատ դէպքեր են եղած, երբ ծախքերու կրճատման պատրուակի տակ, պակսեցուցած են ոչ-ամերիկացի պաշտօնեաներու ողորմելի ամսականները եւ նոյն իսկ որբերու տրուող ուտելիքի չափը. բայց երբեք չէ պատահած որ դէթ չնչին չափով կրճատուէին տեսչուհիին կամ տեսուչին շռայլ ծախքերը։

Այս պարագան երբեք պատուաբեր չէ պատկանելի հիմնարկութեան համար, ինչպիսին է Ամերիկեան Նպաստամատոյցը (N. E. R.), որ հաստատուած է բարեգործական նպատակներով։

Մենք դժգոհութիւն չենք յայտներ Ամերիկեան Նպաստամատոյցին, որուն ջանքերուն շնորհիւ, հարիւր հազարաւոր որբեր ազատուած են սովի ճիրաններէն եւ որմէ հայ ժողովուրդը խոշոր օգնութիւններ է ստացած։

Մեր համեստ կարծիքով այս բոլորին մեղքը կը ծանրանայ ոչ թէ Կեդրոնին վրայ, որ շատ հեռու է Թաւրիզէն ու նման վայրերէն, այլ ամերիկացի այն պաշտօնեաներուն, որոնք ունենալով լայն լիազօրութիւններ, կը գործեն Նպաստամատոյցի անունով, բայց կը վարկաբեկեն զայն անկարողութեամբ կամ անզգայութեամբ։

Ճիշդ է թէ շատ աչքերու արցունքներն են ցամքեր շնորհիւ Ամերիկեան Ռիլիֆին։ Բայց ճիշդ է եւ այն որ այս ձեւի որբացրուումը եւ Հայաստանի որբերու վաճառումը երբեք մարդասիրական գործեր չեն։

Ինչո՞ւ այս ձեւով խաղալ հազարաւոր որբերու ապագային հետ։ Ինչո՞ւ աստիճանաբար իւրաքանչիւր տարի միայն որոշ տարիքի հասած պատանիներն ու աղջիկները չկրճատել, այլ մատի մէկ շարժումով, անօգնական ու անխնամ թողուլ թէ՛ 19 տարեկան պատանիներն ու աղջիկները եւ թէ՛ 4—5 տարեկան երախաները։

Այսպէս մտածելով, ակամայ կուգանք այն տխուր եզրակացութեան, թէ որբերը միայն միջոց են եղեր, ուրիշ նպատակներ հետապնդելու համար...

Այո՛ կը ցաւինք, երբ ականատես կ'ըլլանք մեծ ընկերութեան մը մանաճիղերուն այս անփառունակ հաշուեյարդարին։

Մարդասիրաբար սկսած խոշոր գործ մը, այսպիսի տմարդի վախճան չպիտի ունենար։

Իսկ մեր ցաւը աւելի կը խորանայ, երբ կը յիշենք որ հայ ժողովուրդը, զրկուած իր հայրենիքէն, հնարաւորութիւն չունի իր որբացած բեկորներն անգամ գաղութներէն տեղափոխել իր հարազատ երկիրը...

ՍԱՐ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՈԳԵՀԱՐՑՈՒԹԵԱՆ ԱՃՊԱՐԱՐՆԵՐԸ

Ինչպէս մարդկային գործունէութեան ամէն մարզի մէջ, ոգեհարցութեան խորհրդաւորահմաններուն մէջ ալ չեն պակսիր ճարպիկ ձեռնածուներ, որոնք կը յաջողին ոչ միայն նախապաշարեալ ամբոխին, այլ նոյնիսկ գիտուններուն ալ դիւրահաւանութիւնը շահագործել եւ իրականութեան պատրանքին տակ ծածկել իրենց խարդախ խաղերը։

Խորհրդաւոր գիտութիւններու հրաշապատումներու կարգին, վերջին նորաձեւութիւնը նետուած էր կարգ մը ոգեհարցներու կողմէ, որոնք կը հաւաքուէին իրենց մարմինին որոշ մասերէն, գլուխէն եւ մատներէն դուրս արձակել լոյսի գայտքեր եւ ցոլացումներ։ Նոյնիսկ տեսնուած էին ոմանք որ իրենց ներշնչումի պահերուն կը յաջողէին որոշ ձեւեր տալ իրենց մարմինէն արտահոսած ճառագայթումներուն, ինչպէս մարդկային դիմագծութեան, ձեռքերու կամ անդամներու ձեւը։ Այդ լուսեղէն արտահոսումները կոչուած են էքթօփլասմ։

Այս խորհրդաւոր երեւոյթներու յայտնութեան մէջ համբաւաւոր է մանաւանդ Միացեալ Նահանգներու Օպնօ նահանգէն կին ոգեհարց մը, Ատա պէսինէ, որուն կազմակերպած նիստերը լայն ուշադրութիւն մը գրաւած էին ամէնուրեք։

Հոգեկան գիտութիւններու անգլիական վարժարանը, ուզելով քննական լուրջ հակակշիռի մը ենթարկել յիշեալ կնոջ փորձերը, զայն հրաւիրած էր Անգլիա՝ կազմակերպելու քանի մը նիստեր, ուր ան պիտի ապացուցանէ իրեն վերագրուած լուսեղէն պատկերներ արտահոսելու կարողութիւնը։

Ատա պէսինէ, ինչպէս բոլոր իր նմանները, ջղային եւ դիւրագգած էակ մը, պայման դրած էր որ փորձերը պիտի կատարուէին բացարձակապէս մութ սենեակի մը մէջ։

Քանի մը օր յաջորդական փորձեր տեղի ունեցան։ Առաջին նիստի մը, ուր վրան գլուխը խուզարկուած չէր եւ նստած էր աթոռի մը վրայ, առանց անոր կապուած ըլլալու, ան մթութեան մէջ կրցաւ իրագործել արդարեւ լուսեղէն դիմանկարներ եւ մարմնացումներ իր գլխուն եւ ձեռքերուն շուրջը։

Այնուհետեւ, երբ իր ձեռքերը բռնուած գիրքով փորձ մը կրկնուեցաւ, ան հազիւ կրցաւ սահմանափակ եւ պարզ քանի մը ճաճանչներ ցոլացնել իր գլխուն շուրջ։

Այնուհետեւ փորձերը շարունակուեցան աւելի սեղմ եւ հսկողութեան տակ գտնուած վանդակի մը մէջ, ուր բանտարկուած էր Ատա պէսինէ։ Բայց որքան հակակշիռը կը սեղմուէր, նոյնքան արդիւնքը կ'ըլլար ժխտական։ Քննիչներու բծախնդրութեան առջեւ էքթօփլասման խոյս տուած էր վերջնապէս։

Վերջին նիստի մը մէջ սակայն ուշագրաւ դէպքեր տեղի ունեցան։ Ոգեհարց օրիորդին պնդումին վրայ փորձերը պէտք է կատարուէին անկաշկանդ, ազատ պայմաններու տակ։ Օրիորդը ոչ մէկ խուզարկութեան ենթարկուեցաւ։ Իրեն իրաւունք տրուեցաւ պահելու իր սովորական զգեստները, իր մտերիմ ընկերներէն մէկը կը գինք կապելէ վերջ աթոռի մը, լոյսերը մարեցան եւ օրիորդը անձնատուր եղաւ իր յափշտակութեան նոպաներուն։

Ակնթարթ սպասումէ մը վերջ, ներկաները աստիճանաբար նշմարեցին լուսեղէն երեւոյթներու բխումը պէսինէի շուրջ։ Այս էքթօփլասմիկ ձեւերը սկսան ծաւալիլ, շարժիլ եւ հեռանալ աթոռին վրայ կապուած օրիորդէն։

Պահ մը լուսաճաճանչ դէմքը սկսաւ աւելի ու աւելի որոշուիլ, ձեւաւորուիլ խաւարին մէջ եւ մօտենալ այն սեղանին ուր նստած էին քննիչները...

Եւ ճիշդ այդ պահուն, յանկարծ, քննիչներու մէկ որոշման համաձայն, մագնեզիումի բոց մը լուսաւորեց սենեակը. լուսանկարի գործիք մը յառած էր դէպի շարժող լուսապատկերները... ու այդ անսպասելի պայծառութեան մէջ քննիչները առիթը ունեցան տեսնելու ոգեհարց օրիորդը որ աթոռէն շատ հեռու, սեղանին մօտ, ափին մէջ բռնած ելեկտրական լապտերի մը լոյսը ուղղած էր իր դէմքին...։ Մութին մէջ շարժող լուսեղէն մարմնացումները ուրիշ բան չէին, եթէ ոչ օրիորդին քով թաքնուած լապտերի մը ցոլացումները, զոր ան ճարպիկութեամբ կը տեղափոխէր մութին մէջ...

Կարելի է երեւակայել այդ անակնկալ մերկացումին առաջ բերած տպաւորութիւնը։ Օրիորդին վրդովումը, քննիչներու հեգնական ժպիտները, որոնք կը պատռէին այսպէս գիտական անունին տակ պահուած խաբեբայութեան մը դիմակը։

Ու տակաւին քննիչները ստուգեցին որ աթոռին վրայ օրիորդը կապող առասանը չափազանց վարպետութեամբ սահուն հանգոյցի մը ձեւով կապուած էր պարզապէս, ու միանգամայն աթոռին տակ ամրացուած ելեկտրական ցուցիչ արձանագրիչ մը կ'ապացուցանէր որ օրիորդը ամբողջ նիստի տեւողութեան աթոռի վրայ նստած մնացած չէր եւ ժամանակի կէսէն աւելին աթոռէն հեռու անցուցած էր...։

Ցեղը չէ՞ ըսել որ խաբեբային մոմը մինչեւ արշալոյս չի հասնիր։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՎՏԱՐՈՒԵՑԱՆ ՏՐՈՑԿԻ ԵՒ ԶԻՆՈՎԻԵՒ

Խորհրդային Միութեան Համայնավար կուսակցութեան վերստուգիչ կեդրոնական յանձնաժողովը եւ կեդրոնական կոմիտէն կը հրատարակեն հետեւեալ որոշումը՝ ընդդիմադիր պետերու հակահամայնավարական շարժումներուն մասին.—

1.— Կուսակցութեան 15րդ Համագումարը պատրաստելու համար, ըստ կանոնագրի, Կեդրոնական Կոմիտէն, աւելի քան ամիս մը առաջ հրատարակեց Կեդր. Կոմիտէի թէզերը։ Նոյնպէս հրատարակեց ընդդիմադիրներու հակաթէզերը, ինչպէս նաեւ անոնց ճառերն ու յօդուածները։ Կատարեալ հնարաւորութիւն տուաւ պաշտպանելու այս գաղափարները ըլլա՛յ մամուլին, ըլլայ համայնավար կազմակերպութեանց եւ բջիջներու մէջ։ Ո՛չ Զինովիեւ, ոչ ալ Տրոցկի օգտակար սեպեցին խօսք առնել կուսակցական հաւաքոյթներու մէջ, միւս կողմէ շարունակելով սակայն ապօրէն հաւաքոյթներ կազմակերպել, առանց կուսակցութեան ներկայացուցիչներու աջակցութեան։

2.— Սակայն ընդդիմադիրները, հեռու հրաժարելէ իրենց հերձուածողի եւ կուսակցական միութիւնը խախտողի քաղաքականութենէն, ընդհակառակն սաստկացուցին իրենց կործանարար շարժումները։ Վռնտուած այն բոլոր բջիջներէն, ուր վիճաբանութիւն տեղի ունեցաւ, չկարենալով նոյնիսկ իրենց կողմը շահիլ վիճաբանութեան մասնակցող կուսակցականներու 100ին մէկն իսկ, ընդդիմադիրները կը շարունակեն շրջաբերութեան հանել գաղտնի հակահամայնավարական գրքոյկներ, որոնց մէջ զրպարտութիւններ կ'ուղղեն կուսակցութեան դէմ. կը շարունակեն հրատարակութիւններ ընել ապօրէն տպարաններու մէջ, որոնք հաստատուած են շնորհիւ գործիքներու եւ թուղթի գողութեան. կը կազմակերպեն հակահամայնավարական գաղտնի հաւաքոյթներ, հոն հրաւիրելով կուսակցութեան եւ բանւոր դասակարգին օտար ոչ-պրոլետարական տարրեր. այս հաւաքոյթներուն մէջ կը պատրաստուին հակա-համայնավար ցոյց մը, կը վիճաբանին կուսակցութեան դէմ մղուելիք ապագայ պայքարի ծրագիրներու մասին եւ այդ վիճաբանութեան մասնակից կ'ըլլան կուսակցութեան թշնամի քաղքենի տարրեր, այսպէս հրապարակ նետելով պրոլետարիատի հակառակ հակահամայնավար ուժեր. կը գրաւեն Համալսարանի ամփիթատրոնը՝ հակահամայնավար հաւաքոյթ մը գումարելու համար եւ կը խոչընդոտեն կուսակցութեան ներկայացուցիչները, հրապարակային միթինկներ կը գումարեն, եւ խորհրդային իշխանութեան դէմ ճառեր կը խօսին։

Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան տասնամեակին օրը փոխանակ Լէնինի դամբարանին ընդհանուր բեմը գալու եւ միւս ընկերներուն հետ ողջունելու Մոսկուայի եւ Լէնինկրատի միլիոնաւոր բանւորները, ընդդիմադիր պետերը նեղ փողոցները գացին՝ կուսակցութեան դէմ ցոյցեր կազմակերպելու համար, ապօրէն հակահամայնավար թռուցիկներ հանեցին եւ պաստառը փակցուցին, կոչ ուղղելով կուսակցութեան եւ խորհրդային իշխանութեան օտար տարրերու, գրաւեցին շէնքեր, վանելով անոնց պահապանները եւ տեղը դնելով զինեալ պահակներ, այսպէս ապօրինութիւններ գործելով եւ պրոլետարիատի դիկտատորութեան հակառակ ուժերու ախոյեան դառնալով։

3. Կուսակցութեան Կեդր. Վերստուգիչ Յանձնաժողովը եւ Կեդր. Կոմիտէն նկատելով որ այսպիսի արարքներ բացարձակապէս անհանդուրժելի են կուսակցութեան անդամներուն, առաւել եւս Կեդր. Կոմիտէի եւ Վերստուգիչ Կեդր. Յանձնաժողովի անդամներուն համար, կ'որոշեն.

«Կեդրոնական Կոմիտէէն եւ Կեդրոնական Վերստուգիչ Յանձնաժողովէն վտարել Կեդր. Կոմիտէի հետեւեալ իսկական եւ փոխ անդամները.— Կամէնեւ, Սմիլկա, Եւդոկիմօֆ, Ռակովսկի, Ավդէեւ, եւ Կեդր. Վերստուգիչ Յանձնաժողովի անդամներ Մուրալովը, Բակաեւը, Շկլովսկին, Փէթէրսոնը, Սոլովիեւը եւ Լիզդինը, ու անհրաժեշտ կը դատեն յիշեալ ընկերները հրաժարեցնել ըլլայ կուսակցութեան, ըլլայ խորհրդային կազմակերպութեանց մէջ իրենց ունեցած ղեկավար պաշտօններէն։»

«Գալով Տրոցկիի եւ Զինովիեւի, որոնք գլխաւոր վարիչներն են այս հակահամայնավար գործունէութեան, որ արմատէն կը հարուածէ պրոլետարիատի դիկտատորութիւնը, Կեդրոնական Վերստուգիչ Յանձնաժողովը իր 1927 Նոյեմբեր 11ի նիստին մէջ բացարձակապէս պահանջեց Զինովիեւէն եւ Տրոցկիէն անմիջապէս դադրեցնել ապօրէն կազմակերպութիւնները եւ հրաժարիլ կուսակցութենէն դուրս փոխադրելէ վիճաբանութիւն մը, որ բացարձակապէս անոր ծոցին մէջ պէտք է տեղի ունենայ։ Այս ընկերները իբրեւ պատասխան՝ ցոյց ընելու ձեւով թողուցին Կեդրոնական Վերստուգիչ Յանձնաժողովի Դիւանին նիստը, եւ քանի մը ժամ վերջ ղրկեցին Նոյեմբեր 11 թուակիր գրաւոր պատասխան մը, որով կը մերժեն այս տարրական պարտաւորութիւնները. ուստի Կեդրոնական Վերստուգիչ Յանձնաժողովը եւ Կեդրոնական Կոմիտէն որոշեցին համայնավար կուսակցութեան շարքերէն վտարել Տրոցկին եւ Զինովիեւը, ու ազդարարել Կամէնեւի, Սմիլկայի, Եւդոկիմօֆի, Ռակովսկիի, Ավդէեւի, Ռադէկի, Մուրալօֆի, Բակաեւի, Շկլովսկիի, Փէթէրսոնի, Սոլովիեւի եւ Լիզդինի թէ՝ իրենց հատուածական գործունէութեան պատշաճութիւնը եւ համայնավար կուսակցութեան շարքերուն մէջ իրենց ներկայութիւնը Կեդրոնական Վերստուգիչ Յանձնաժողովի Դիւանին կողմէ պիտի դրուի կուսակցութեան 15րդ Համագումարին առջեւ»։

** Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթ Հիւմանիթէ այս որոշումը կը հրատարակէ «Պոլշեւիկեան կարգապահութիւնը» խորագրին տակ։

ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Հոս ալ ծայր տուած է հատուածական շարժումը եւ կուսակցութեան շարքերէն վտարուած է յայտնի համայնավար վարիչ եւ կուսակցութեան նախկին Ընդհանուր Քարտուղարը Թրէ[illegible]։ Այս մարդը քանի մը տարի առաջ ճանչցուած էր իբրեւ [illegible] զափառ համայնավար եւ [illegible] տիկ պայքար կը մղէր Սու[illegible] րինի դէմ, որ Տրոցկիի գաղափարները կը պաշտպանէր։ Այ[illegible] ինք ալ Տրոցկիի կողմը [illegible] ըլլալով, նոյն պատիժին [illegible] թարկուի։

Գաւառի համայնավար կազմակերպութիւնները բանաձ[illegible] կը քուէարկեն եւ հաւանութիւն կը յայտնեն Թրէնի վտարման համար։

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻ[Լ]
"ՅԱՌԱՋ"Ի
ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ

...ԻՐԸԴ.

ՄԻԱՅՆ ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ

...մարդացիք անշուշտ եւ եթէ ...պարմացաք, գոնէ զարմացաք: ...հինգ հարիւր հայ ուսանողներ ...եղեր արձանագրուած փա-...իլի... ոստիկանական տոմար-...ուն մէջ:

...անշուշտ, ոստիկանատունը ...չփոթեր Համալսարանին ...: բայց կը սպասէք որ ար-...ահմանի հայ թերթերը խո-...տառերով արձագանգեն ...ը:

«...ոչնակ» արդէն խանդա-...խմբագրական մը կը թխէ: ...մբար»* ուսանողներու տան ...յատակագիծը կը պատրաստէ ...մոռցուած խօսքերը, նորէն ...թէ թերթ ու բերնէ բերան ...կրկնուին ու կը բազմապատ-...ին:

...ինչ յառաջադէմ ազգ..., ...ման անյագ մեր կարօտը..., ...թեան մեր ծարաւը..., միշտ ...ի լոյս մեր յանդուգն խո-...ը»...: Եւ կը հաւատանք ալ: ...մենք ենք վերջապէս ու ...հինգ հարիւրը հանգիստ կը ...: Իրաւ ալ, շատ խանդիչ-...ելու չի գար: Տիկին Եսայեա-...մինչեւ մեր Մարկոս աղ-...իր 40նոց կնիկով..., մէջն ...ոստիկանութեան ուսանողա-...ցանկին, ուր դատապար-...ուած են մնալու ցմահ...:

Եւ Հայաստան, այս լուրէն ...ուած՝ երբ ուզէ իր մտա-...կանները շարքը ծոխա-..., պիտի շուարի ընտրու-...ան մէջ: բեռնակիր գրողներ, ...քէտ կօշկակարներ, իրա-...ան կառապաններ, երկրա-...դարտարկապորտներ ու ...ագէտ խաղամոլներ, ...փիլիսոփայ ներկարարներ, ...րանի գրագէտ սպասաւոր-... նկարիչ լոճիարարներ եւ ...իչկ մեքենավարներ, բոլորը ...ուած փափիզի... ոստիկանու-...:

Սակայն, մեզ որ ինքնու-...թուղթ երբեք չանցնիր ...ամալսարանի վկայականի տեղ:

ԽԱՐՏՈՑ

ՃԱՐՊԻԿ ԿԻՆ ՄԸ.— Տիկին ...քայլ դեղարաններէն ապա-...կ դեղեր կ'առնէր եւ աժան ...ժան կը ծախէր, բայց չէր ...արեր պարտատէրուն: Գործը ...արգին էր, շուտով բացաւ զա-...զան տեղեր քանի մը խա-...թներ, զորս կը լեցնէր «վար-...» անուած դեղամթերքով: ...արձած էր բազմաթիւ պաշ-...ններ, հաշուակալներ, ու-...ր ինքնաշարժ, մեքենավար: ...հանալի կեանք մը կ'ապրէր: ...պարտատէր մը կասկածի վրայ, ...ր տուաւ ոստիկանութեան: ...րձ քննութենէ մը յետոյ ձին ...ւ ճարպիկ կնոջ վրայ: Այժմ ...անան է:

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ «ԻՐ ՄԵԾ ՀԱՐԵՒԱՆԸ» ԹՈՒՐՔԻԱ

Այսօր մենք կը տօնենք բարոյական մեծ յաղթանակ մը այն պայմանագիրով, որ կնքուած է Ռուսիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ:

Պարսկաստանի հետ կնքուած պայմանագրութենէն առաջ, Ռուսիա առեւտրական եւ քաղաքական համաձայնութիւն մը կնքած էր նաեւ մեր մեծ հարեւանին՝ Թուրքիոյ հետ: Ինչպէս Պարսկաստանի, նոյնպէս Թուրքիոյ հետ մեր առեւտրական յարաբերութիւնները ձեւակերպուած են այն եղանակով, որ մենք կարելի եղածին չափ օժանդակենք այդ երկիրներուն տնտեսական ազատագրման:

Թուրք վաճառականութեան կը տրուի կարելիութիւն անմիջապէս կապեր ստեղծելու մեր առեւտրական բոլոր կարգի կազմակերպութիւններուն հետ, օգտագործել իրենց պէտքերուն համար մեր գործարանային ապրանքները, նոյնպէս մեր երկրին մէջ սպառել Թրքական շուկայի բազմատեսակ հում նիւթերը, որոնցմով այնքան հարուստ է Արեւելք:

Եթէ նկատի առնենք Անդրկովկասի եւ Թուրքիոյ նախկին առեւտրական փոխ-յարաբերութիւնները մինչեւ առեւտրական վերջին պայմանագրութեան կնքումը, կը տեսնենք որ այդ փոխյարաբերութիւնները ձեւակերպուած ըլլալով՝ պատահական հանգամանք ունէին եւ կը կայանային ներածման եւ արտածման մէջ, այնպէս ինչպէս Թուրք վաճառականները կը կատարէին իրենց սեփական միջոցներով:

Այդ առեւտուրը մեր երկրին մէջ սահմանափակ էր, որովհետեւ չունէինք առեւտրական պայմանագիր: Հիմա մեծ է հեռանկարը, միայն առաջիկայ տարուան ընթացքին կարելի պիտի ըլլայ արտածել 12.000.000 րուբլի Թրքական քաղաքներուն մէջ: Քանի որ մեր առեւտրական յարաբերութիւնները դեռ նոր կը սկսին, անհրաժեշտ է ուսումնասիրել Թրքական շուկան, անոր ճաշակին բոլոր նրբութիւնները, եւ ներածել այն ապրանքները, որոնց անմիջական պէտքը կը զգայ Անատոլուցին: Պէտք չէ մոռնալ, որ եւրոպական ֆիրմաները իրենց ապրանքներով այնպէս ամրացուցած են իրենց դիրքը, որ մենք դիւրին եւ կարճ ժամանակի մէջ չենք կրնար գոհացնել զանոնք մեր աժան եւ որակով բարձր ապրանքներով:

Թուրքիոյ հետ ունեցած մեր առեւտուրի բնագաւառին կեդրոնները կը կազմեն Իգդիրը, Կարսը, Արգուինը, Տրապիզոնը եւ Էրզրումը, որոնց միջոցով պիտի զարգանան մեր առեւտրական յարաբերութիւնները, անմիջական շփում ունենալով Անդրկովկասի հետ: Մեր տեղական տնտեսական կազմակերպութիւնները պէտք է աշխատին ստեղծել ամէն կարելիութիւն առեւտրական մօտիկ շփումներ ունենալու համար մեր դրացի քաղաքներուն հետ:

Արտածումը կապուած է ներածման հետ: Գնումներու գործը Թրքական շուկային մէջ պէտք է դրուի առողջ հիմերու վրայ, անհրաժեշտ է նպաստել տեղական վաճառականութեան, քանի որ մեր առեւտրական յարաբերութիւնները սահմանակից քաղաքներու հետ պիտի զարգացնենք Թրքական վաճառականութեան նախաձեռնութեան կատարեալ զարկ մը տալով:

Անդրկովկասեան կազմակերպութիւնները կը հետաքրքրուին Սուրմալուի բամպակով: Նախապատերազմեան շրջանին, Սուրմալուի բամպակին բերքը կը հասնէր 300.000 փութի: Պէտք է, փոխանակութեամբ եւ այլ միջոցներով, կազմակերպենք գնումներ, մանաւանդ որ այս տարի Սուրմալուի շրջանէն 250 հազար փութ բամպակի բերք կը յուսացուի:

Անցեալ տարի, 11 ամսուան ընթացքին, Թուրք վաճառականները մօտ 176,000 րուբլիի բամպակ ծախեցին: Այս տարի պէտք է նպաստել Թուրք վաճառականներուն, որպէսզի աւելի ընդարձակեն իրենց գործը:

Թուրքիա ունի նաեւ ուրիշ ապրանքներ, լիմոն, նարինջ, որոնց պահանջը շատ մեծ է մեր մէջ: Պէտք է աշխատիլ ներածել այդ ապրանքները Թուրքիայէն, աւելի քան եւրոպական շուկաներէն:

Անդրկովկասը շահագրգռուած է նաեւ Թրքական շուկային կաթնատնտեսական մթերքներով, կաշիներով, որոնց այնքա՜ն պէտք ունինք:

Մեր նպատակն է ամէն կերպով նպաստել պայմանագրութեան գործնական իրականացման, յանուն երկու մեծ դրացիներուն անկեղծ եւ մտերիմ կապերուն:

«ՊՐՈԼԵՏԱՐ», 25 Հոկտ.

ՏԵՍԱ՞Ծ ԵՍ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԸ ՈՐ ՋՐԻ ԹԵՐԹ ԿԱՐԴԱՅ...

ԽԱՌՆԱԿԻՉԻ ՄԸ ԽԱՂԵՐԸ ՍԵԼԱՆԻԿԻ ՄԷՋ

Յունարէն-ֆրանսերէն գիտցող մեր հայրենակիցները, կիրակի առտուան յունարէն թերթերուն ու «Փրօկրէ»ին մէջ կը կարդային լուր մը, որուն համաձայն, ոստիկանական տնօրէնութիւնը, միջադէպերու առաջքը առնելու նպատակով, շաբաթ իրիկուն ուշ ատեն արգիլած էր Մագլըմեան եպիսկոպոսին պատարագել Սելանիկի եկեղեցիին մէջ: «Փրօկրէ», այս լուրը տալով մէկտեղ կ'աւելցնէ թէ, իշխանութիւնները որոշած էին արտաքսել Մագլըմեան եպիսկոպոսը, որովհետեւ անոր գործունէութիւնը շատ հեռու էր համերաշխական բնոյթ ունենալէ:

Արդարեւ, ոստիկանական տնօրէնութեան այս հրամանը հաղորդուած ըլլալով ոստիկանական գ. պահականոցին, այս վերջինը առտուան ժամը 7էն իսկ տեղւոյն վրայ ղրկած էր ոստիկանական ուժ մը, շուրջ 30 ենթասպաներէ եւ ոստիկաններէ բաղկացած: Հրահանգը իրիկուընէ հաղորդուած ըլլալով Մագլըմեան եպիսկոպոսին, ոստիկանութիւնը, զայն պիտի հաղորդէր Մագլըմեան եպ.ը եկեղեցի գալուն պէս:

Ժամը 7.30ին Մագլըմեան եպիսկոպոս ընկերակցութեամբ Տօքթ. Ամպարձեանի եւ մէկ երկու ուրիշ գործակիցներու, կը ժամանէ եկեղեցի: Ոստ. ենթասպայ մը կը մօտենայ եպիսկոպոսին ու կը հաղորդէ հրահանգը: Անմիջապէս մէջ կը նետուին Սահակ քահանան ու Տօքթ. Ամպարձեանը եւ ասոնցմէ առաջինը կը յարէ ենթասպային,

— Հրահանգը կը վերաբերի այստեղի առաջնորդին եւ ոչ թէ Մագլըմեան եպիսկոպոսին:

Ենթասպան, խաբուելով այս վճռական յայտարարութենէն, թոյլ կուտայ պատարագել:

Քիչ վերջը, ենթասպային կը հաղորդուի բուն եղելութիւնը, ցոյց կը տրուին թերթերու գրածները, եւ կ'ըսուի թէ զինքը խաբած են: Ենթասպան, հասկնալով իր դէմ լարուած ծուղակը եւ հաշուելով որ պատասխանատու է այս գործին մէջ, ոստիկան մը կը ճամբէ պահականոց, որով ոստիկանապետը կուգայ անձամբ եկեղեցի երբ արդէն պատարագը սկսած էր: Պատարագը կէս ձգուելով տեղ երեւոյթի մը առիթ չտալու համար, ոստիկանապետը կը թոյլատրէ արարողութեան շարունակութիւնը:

«ՀՈՐԻԶՈՆ», 10 Նոյ.

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԻ ԱՌԹԻՒ

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ՄՕՏԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ, ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՅՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՓԱԿԵԼ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

Այդ օրը կը փակուի *օրաթերթ* «Յառաջ»ի առաջին տարին: *Մինչդեռ բաժանորդներ կան որ տակաւին պարտք ունին երկօրեայ* «Յառաջ»էն:

1928 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԻՆ, ԱՆԽՏԻՐ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԵՑՆԵՆՔ ԱՆՎՃԱՐ ՄՆԱՑԱԾ ԹԵՐԹԵՐԸ, միեւնոյն ատեն հետապնդելով պահանջներու գանձումը:

Կ'ուզենք հաւատալ թէ, այս յայտարարութենէն յետոյ, բոլոր մոռցուած կամ ձգձգուած հաշիւները փակուելով, հարկ չպիտի ըլլայ անախորժ կարգադրութիւններ ընել ո՛ եւ է բաժանորդի հանդէպ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՂ ՄԵՐ ԱՆԿԻՒՆԸ ՊԱՐՊԵՆ

Աթէնքի «Էթնոս» թերթը (8 Նոյեմ.) «Թող մեր անկիւնը պարպեն» խորագրին տակ կը գրէ.—

«Կը տեղեկանանք թէ կարգ մը Հայեր կը ջղգոհին ու կը սրտմտին Հելլէն քաղաքացի ըլլալու համար: Այս պարոնները փոխանակ շնորհակալութիւն յայտնելու, իրենց զաւակներուն մասին տրուած այս բարերար որոշման համար, կը դժգոհին, առանց գիտնալու թէ Հելլէն քաղաքացիութիւնը ընդունելով, անոնք պիտի օգտուին Հելլէն քաղաքացիի բոլոր իրաւունքներէն: Այս պարոններուն, որոնք բարեբախտաբար փոքր թիւ մը կը կազմեն իրենց հայրենակիցներուն մէջ, կը յանձնարարենք օրէնքի դիւրութիւններէն օգտուիլ, այսինքն իրենց զաւակները առնել եւ ընդփոյթ պարպել մեր անկիւնը: Անոնք Յունաստանէն հեռանալով, զերծ կը մնան Հելլէն քաղաքացի դառնալու հարկադրանքէն, այն պետութեան քաղաքացիութենէն, որ զիրենք ընդունեց, օգնեց եւ հիւրընկալեց մինչեւ այսօր: Ցեղենք թէ զիրենք ընդունող ուրիշ պետութիւն մը պիտի գտնուի:

«Բարեբախտաբար, կը կրկնենք, սրտմտողները փոքր թիւ մը կը կազմեն եւ չարժեր անոնց համար ալ խօսիլ»:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՃԻՐ.— Մէջի մօտակայ Ֆօրպախ գիւղին մէջ տիկին Բաթէրին շարունակ կռիւ ունէր իր վարձակալին հետ, որ կը կոչուէր Տէքքէր: Բաթէրին ունէր նաեւ ուրիշ վարձակալ մը, ծերունի մարդ մը, Շէրց: Ու Շէրց կը պաշտպանէր, ամէն անգամ որ կռիւ ելլէր, իր բարեկամին: Կռիւի մը պահուն, Շէրց ուզեց փոխարինել տիկին Բաթէրինը, որուն բերանը յոգնած էր: Շէրց ու Տէքքէր առին ու տուին, զարնուեցան իրարու: Գործը ինկաւ դատարան: Շէրց դատապարտուեցաւ տուգանք վճարելու:

Անցեալ օր մանաւոր պաշտօնեայ մը եկաւ տուգանքը գանձելու: Շէրց բացաւ դրամին քսակը եւ հաշուեթեան տպարակը: Տիկին Տէքքէր գլուխը դուրս հանեց դուռնէն եւ հրամայեց որ լռէ:

Շէրց հանեց ատրճանակը եւ ծակեց գժրախտ կնոջ գլուխը: Հասաւ ոստիկանը եւ ձերբակալեց զայն:

Երբ բանտ կը տանէին զինք, Շէրց հարցուց թէ ի՞նչ եղաւ իր զոհը:

— Մեռաւ, պատասխանեց ոստիկանը:

— Լաւ եղեր է, աւելցուց վայրենի ծերունին:

ԱՌԻՒԾՆԵՐՈՒ ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ.— Գերման նշանաւոր լեռնախոյզ մը, Շօմպուրկ, որ ծանօթ է իր արշաւանքներով Ափրիկէի անտառներուն մէջ, առիւծներու որսորդութեամբ, Մարպուրկի (Գերմանիա) մէջ դասախօսութիւն մը պիտի տար «Նախապատմական անտառին մէջ մարդը եւ կենդանին» նիւթին շուրջ: Սրահը լեցուն էր: Շօմպուրկ բեմ ելաւ, պուտ մը ջուր եւ ահա պիտի խօսէր: Յանկարծ իր կինը, զոր լքած էր, գաղտնի սրահ մտնելով, յարձակեցաւ Շօմպուրկի սիրուհիին վրայ: Ապտակեց, գետին ձգեց:

Յետոյ յարձակեցաւ իր ամուսնին վրայ, եւ գլխուն դէմ իր հովանոցը կոտրեց: Աղմուկ ու խուճապ: Շօմպուրկ եւ սիրուհին փախան, պանդոկ մը ապաստանեցան: Կինը հասաւ պանդոկ, նոյն կռիւը: Շօմպուրկ յաջողեցաւ ինքնաշարժ մը նետուիլ: Կինն ալ ուրիշ ինքնաշարժ մը: Հետապնդեցին զիրար, բայց Շօմպուրկ կորսուեցաւ:

Սակայն Մարպուրկի մէջ այլեւս ոչ ոք պիտի հաւատայ իր պատմութիւններուն առիւծի որսորդութեան մասին: Չէ՞ որ վախցաւ ու փախաւ էգ առիւծին առջեւէն:

ԳՆԴԱԽԱՂԷՆ ՅԵՏՈՅ.— Շալէյէ խելքը տուած էր գնդախաղին (ֆութպոլ): Վայ էր եթէ հակառակորդին, երբ յաղթուէր իր խումբը: Եւ սակայն յաղթուեցաւ, անցեալ օր, Սէն-Թ'Էթիէնի մէջ: Այնքան կատղեցաւ Շալէյէ, որ դանակը հանեց եւ սպաննեց հակառակորդ խումբին մէկ անդամը, թերեւս այն որ շահած էր նշանակէտը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (115)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԶԻԶԻԼ ԿԱՄ ՄԵՌՆԻԼ

Պատերը եւ գետինը կարծէք ...կրակէ շինուած էին:

Իբր կարասի՝ բան մըն ալ ...չկար:

...նստելու համար, ոչ իսկ ա-...թոռակ մը:

— Հանուեցէ՛ք, հրամայեց ...պետօրէն տնօրէնը:

— Ի՞նչ:

— Ըսի որ հանուիք, այսինքն ...հանէք ձեր հագած զգեստները:

— Բայց, հոս սարսափելի ...կրակով զուրտ է. առնուազն զըն-...ղատապէ պիտի բռնուիմ:

— ԻՄ ԳԻՏՆԱԼԻՔ ԲԱՆՍ ՉԷ՛

Հասկցայ թէ այդ տեսակ ան-...բանի մը հետ վիճաբանիլը ժամանակի կորուստ է:

Եթէ դիմադրել իսկ ուզէի, ...առ ընկերացող բանտապահ-...ները բռնի պիտի հանուեցնէին զիս: Որդի պէս մերկացայ ուրեմն:

— Կատարեալ է, ըսաւ, հիմա հաճեցէք գետինը նստիլ:

Երբ հնազանդեցայ, չինացի բանտապահ մը մօտեցաւ ինծի, եւ ճարտարութեամբ մը, որ երկար վարժութիւն մը կը յայտնէր, երկաթներ անցուց ոտքիս:

Այս երկաթները որոնց իւրաքանչիւրը կէս քիլօ կը կշռէր, իրարու կապուած էին 40 սանթիմեթր երկարութեամբ պողպատեայ ծանր շղթայով մը:

Այս վիճակիս մէջ, քալելու համար պէտք է ցատկռտէի:

Քննելէ յետոյ սրունքներուս անցուած երկաթներուն կղպանքները, գելոցները անցուցին ձեռքերուս յետոյ տնօրէնը եւ բանտապահները դուրս ելան, զիս ձգելով մթութեան մէջ:

Կը պատրաստուէի բողոքելու, երբ յանկարծ՝ գրան սեմին վրայ տեսայ ուրիշ Չինացի մը, որ հրշէջի խողովակ մը ձեռքը, լաւ մը զիս թրջելէ յետոյ, ողողեց խցիկս:

Առոր վրայ, խցիկս, որ արդէն սիպերիական պաղ մը կը տիրէր, սառնամանիքի վերածուեցաւ:

Ծածկուելու բան մը չունէի, ոչ իսկ կերպասի փոքր կտոր մը, չէի կրնար խցիկիս մէջ վազվռտել, կռուելու համար մահացու ցուրտին դէմ, որ երակներուս կը թափանցէր. քանի որ շղթայուած էի: Սկսայ դողդղալ...

— Գաղափարներդ հիմա կը զովանան, ըսաւ տնօրէնը ծիծաղելով: Երբ բաւ համարէք, զիս կանչեցէք եւ անմիջապէս կուգան ձեզ փրկելու:

— Մտքերնուդ մի՛ անցնէք այդ տեսակ բան, պատասխանեցի. այս բարբարոս վարմունքէն՝ յետոյ, կը նկատեմ թէ՝ Ձերժինսքիի եւ իմ միջեւ ոեւէ կապ չի կրնար հաստատուիլ:

— Այո՛, ըսաւ խնդալով. դեռ դաժիրծը կայ:

Եւ ոժգնօրէն հրեց դուռը, զոր խնամքով կղպեց...

Կը խոստովանիմ թէ այդ պահուն վհատութիւնը կոխեց վրաս:

Դրութեանս ամէնէն աչառկու կողմը այն էր, որ եթէ ուզէի դուրս ելլել, մէկ միջոց միայն ունէի,— ԸՆԴՈՒՆԻԼ ՃԵՐՃԻՆՍՔԻԻ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ:

Փախո՞ւստ: Մտածելն իսկ աւելորդ էր: Ընդունելով նոյն իսկ թէ՝ ծամբուս վրայ կուտակուած արգելքները հարթելէ յետոյ, կարենայի դուրս ելլել բանտէն, ո՞ւր պիտի կրնայի երթալ առանց հագուստի, առանց դրամի, առանց որեւէ միջոցի՝ կարենալ գործելու համար: Ինչպէ՞ս կրնայի մերկ պտտիլ Մոսկուայի փողոցներուն մէջ: Եթէ Իսմա Շէթաուը մեզ մատնած էր, տրամաբանօրէն, մատնած ըլլալու էր նաեւ մեր բարեկամները: Պալիֆքօֆ եւ Քօլոֆ՝ ապահովաբար ձերբակալուած ըլլալու էին. նոյնպէս իրենց մարդերը:

Կարելի չէր ուրեմն որ անոնց վստահէի: Իրաւ է թէ՝ կը մնար Անուշքան:

Ի՞նչ կրնար եղած ըլլալ անիկա այն փոթորկին մէջ, որ մեզ բոլորս քշեր էր յարդի շիւղի պէս:

Ենթադրելով նոյնիսկ թէ՝ կրցեր էր Չեկայի լրտեսներուն ձեռքէն ազատիլ, ի՞նչ կերպով պիտի կրնայի օգտակար ըլլալ:

Ժամերով խնդիրը քննեցի իր բոլոր կողմերով եւ միշտ նոյն կէտին վրայ կանգ առի:

Եղերական երկու լուծումներ կը ներկայանային ինծի. ՏԵՂԻ ՏԱԼ ԿԱՄ ՄԵՌՆԻԼ:

Տեղի՞ տալ: ԿՐՆԱՅԻ՞:

Մեռնի՞լ: ՊԱՐՏԱԻՈ՞Ր ԷԻ:

Իրաւ է որ եթէ տեղի տայի, փրկուելու յոյսեր մը կրնայի ունենալ: Ճարտարօրէն գործելով կրնայի որեւէ մէկուն վնաս չհասցնել, եթէ Չեկայի քաղաքական սպասարկութեան մէջ մտնել կեղծէի:

Յետոյ, որո՞ւ դէմ է որ զիս կը պարտաւորէին գործել:

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ:

Այս արդէն կրնա՞ր զիս նեղել: Ընդհակառակն, Ճերճինսքիի ցոյց տուած թղթածրարներուն մէջէն, չէ՞ի կրնար քաղել առատ տեղեկութիւններ, որոնք յետոյ կարենային շահագործուիլ իմ երկրիս կողմէ:

Իմ արհեստագիտական ծանօթութիւններս օգտագործելով չէ՞ի կրնար անոր հայթայթել օգտակար տեղեկութիւններ Սովետներու զինուորական կազմակերպութեան մասին:

Այս վերջին նկատումը՝ ազդեց որոշումիս վրայ, մանաւանդ որ, ԲԱՐՈՅԱՊԷՍ, ԱԼ ՀԻՄԱ իրաւունք չունէի մեռնելու:

Իրօք, իմ պարտականութիւնս չէ՞ր բոլորին յայտնել այն գաղտնի ոճիրները որ կը գործուէին Չեկայի կողմէ, երբ գիտէի անոր կատարած գարշելի դերը:

(Շար.)

Թրգմ'. Մ. ԽՐԻՅԱՆՑ

Կէփէլուի մասին ուղղուած հարցումին պատասխանելով, Ստալին ըսաւ. «Մեզի կը քարոզեն անհուն ներողամտութիւն, մեզի խորհուրդ կուտան ջնջել Կէփէուն (Չեկա)։ Սակայն կրնա՞ն երաշխաւորել մեզի թէ Կէփէուի ջնջուելէն վերջ, բոլոր երկիրներու դրամատէրերը պիտի հրաժարին նիւթապէս օժանդակելէ հակայեղափոխական, դաւադիր, ահաբեկիչ, հրձիգ եւ ռմբաձիգ խմբակներուն։ Յեղափոխութիւնը գինաթափ ընել առանց ունենալու երաշխաւորութիւն մը թէ Յեղափոխութեան թշնամիները գինաթափ պիտի ըլլան, անմտութիւն եւ եւ ոճիր պիտի ըլլար բանուոր դասակարգին դէմ։ Չենք ուզեր կրկնել սխալը Փարիզի համայնավարներուն, որոնք շատ մեղմ եղան Վէրսայլի կառավարութեան դէմ եւ Մարքս կատարեալ իրաւունք ունէր անոնց մեղմութիւնը այպանելու։ Անոնք պատժուեցան երբ Թիէր Փարիզ մտաւ եւ տասնեակ հազարներով բանուորներ գնդակահարուեցան Վէրսայլցիներուն կողմէ։

Մեր ընկերները կը կարծեն թէ ռուս քաղքենիներն ու մեծ կալուածատէրերը նուա՞զ արիւնարբու են քան Վէրսայլցիները։ Գիտենք թէ անոնք ինչպէ՛ս վարուեցան բանուորներուն հետ՝ երբ գրաւեցին Սիպերիան, Ուկրայնան և Հիւսիսային Կովկասը՝ Ֆրանսացիներու, Անգլիացիներու, Ճափոնցիներու և Ամերիկացիներու գործակցութեամբ։

«Երկրին ներսերը Յեղափոխութիւնը այնքա՛ն ամուր եւ անխախտ է, որ կրնայինք հրաժարիլ Կէփէուէն։ Բայց ներքին թշնամիները առանձին անհատներ չեն։ Անոնք հազար կապերով կապուած են բոլոր երկիրներու դրամատէրերուն, որոնք ամէն միջոցներով կ՚աջակցին անոնց։ Մեր երկիրը դրամատէր պետութիւններով պաշարուած է։ Յեղափոխութեան ներքին թշնամիները գործակալներն են բոլոր երկիրներու դրամատէրերուն։ Ներքին թշնամիներուն դէմ կռուելով, բոլոր երկիրներու հակայեղափոխական տարրերուն դէմ պիտի կռուինք։

Մեծ աղմուկ Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ մեծ վիճաբանութիւն տեղի ունեցաւ հանքային տագնապին մասին։ Աշխատաւորականներու պետ Մաքտոնըլտ մէկ ժամէն աւելի խօսեցաւ, ու քննադատեց կառավարութիւնը, որ բան չէր ըրած կացութեան դարման տանելու համար։ Կառավարութիւնը առեւտրական վարչութեան նախագահ սըր Ֆիլիփ Քընլիֆ-Լիսթըրի պաշտօն յանձնած էր պատասխանել։ Սակայն երբ անիկա բեմ ելաւ, Աշխատաւորականները սկսան աղմկել եւ վարչապետ Պոլտուինը ուզեցին։ Սըր Ֆիլիփ չէր կրնար բառ իսկ արտասանել. Նախագահը կարգի կը հրաւիրէր ժողովականները, մինչ վարչապետը իր թիկնաթոռին մէջ կծկուած կը մնար։

Նախագահը երկար ջանքերէ վերջ ընդհատեց նիստը։ Երբ վերաբացուեցաւ, նոյն տեսարանը պարզուեցաւ։

Մեղսակից մը եւս ձերբակալուած

Հունգարական պարտաթուղթերու խնդրին շուրջ հետաքրքրութիւնը հետզհետէ կ՚աւելնայ։ Տեղական թերթերը սիւնակներ կը լեցնեն մանրամասնութիւններով։ «Մաթէն» կը պնդէ որ կեղծարարները պարզապէս պոլշեւիկեան գործակալներ են, իսկ «Փարի-Մաթինալ» իբրեւ մեղսակից կ՚ամբաստանէ հունգարական կառավարութիւնը։

Միւս կողմէ սակայն հարցաքննիչ դատաւոր եւ ոստիկանութիւն փութով առաջ կը տանին իրենց քննութիւնները եւ նոր մեղսակիցներ մէջտեղ կը հանեն։ Առջի օր ձերբակալուեցաւ Ռընէ Հաաս անուն պաշտօնեայ մը, որ նոյնպէս ինքզինքը հունգարական պարտաթուղթերուն իբրեւ սեփականատէր ներկայացուցած էր եւ կը բնակէր Թովպինի եղբայրներուն հետ նոյն պանդոկը։ Ռընէ Հաաս կանչուած էր իբրեւ վկայ, ուրիշ եօթ անձերու հետ։ Իր պատասխանները կասկած ներշնչած ըլլալով, անմիջապէս բանտ դրուեցաւ։ Իր տան մէջ խուզարկութիւն կատարուելով գտնուեցաւ հունգարական պարտաթուղթերու տրցակ մը։ Յիշեալը վերջերս Պուլվառ տէ ք'Իթալիէնի մէկ մեծ դրամատան մէջ յաջողած էր կնքել տալ 70,000 ֆիորին (մօտ 700,000 ֆրանք) արժէքով հունգարական պարտաթուղթեր։ Ասոնք իրեն տրուած էին Պորիս Թովպինիի կողմէ, որ կլոր գումար մը ստացած էր այս գործին համար։

Ասիկա ութերորդ ձերբակալութիւնն է։ Կը յուսացուի թէ Ռընէ Հաասի վկայութենէն պիտի պարզուին կարգ մը մութ մնացած կէտեր։

Ծանր կասկածներ կան ձերբակալուածներէն Փոլ տը Ֆալուայի մասին թէ երկար ատենէ ի վեր պոլշեւիկեան գաղտնի գործակալ մըն է։ Ընդհ. Ապահովութեան Տնօրէնութիւնը կը ճանչնար արդէն զայն եւ կը հետապնդէր անոր շարժումները։

Ֆրանս. ձիեր թուրք բանակին համար

Էնկիւրիէն Թուրք մասնագէտներու պատուիրակութիւն մը եկած է Ֆրանսա՝ թուրք բանակին համար ձիեր գնելու նպատակով։ Ձիերը կը գնուին մասնաւորապէս Կէնկանէն (Քոթ-տիւ-Նոր), ինչպէս նաեւ Ֆինիսթէր եւ Մորպիհան նահանգներէն։ Ֆրանսական բանակի հեծելազօրքէն յանձնաժողով մը կ՚աջակցի թուրք պատուիրակութեան՝ այս գնումներուն համար։ Թուրքերը մանաւանդ թնդանօթաձիգ հուժկու ձիեր կը փնտռեն։

Թուրք պաշտօնեաներու ռոճիկները

Փարիզ-Թայմզ կը գրէ.— Թուրք պաշտօնեաները, բարձրաստիճան թէ ստորադաս, այժմ իրենց թոշակները կը ստանան ամէն ամիս, ու նոր օրէնքի մը համաձայն, պիտի ստանան կանխիկ՝ Թուրքիոյ մէջ ապրուստի սղութեան պատճառով։

Ապտիւլ Համիտի օրով պաշտօնեաները ամիսներով թոշակ չէին ստանար։ Այդ օրերուն թուրք դեսպանները յաճախ պարտքով կ՚ապրէին եւ երբեմն տեղական վաճառականները առաջին անգամ կ՚իմացնէին դեսպաններուն թէ Սուլթանը դրամ կը ղրկէ, որովհետեւ անոնք իրենց տեղեկութիւնները կը ստանային Պոլսոյ գաղտնի աղբիւրներէն։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ նախարար Փոլ Փէնլըվէ, որ մեծ գիտնական մըն է, Անգլիոյ Քէմպրիճ համալսարանէն Վաւերական Գիտութեանց տիտղոսը ստացաւ առջի օր հանդիսաւոր կերպով։

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ վարչապետ Ժասփար առջի օր Լիյ գալով տեղւոյն Համալսարանին նուիրեց 750 միլիոնոց առարիմ, համաքաղաքական կեդրոն մը հաստատելու նպատակով։ Ֆրանս. կառավարութեան կողմէ ներկայ էր կրթական նախարար Էռիօ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ ԵՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային կոմիտէի եւ Հ. Յ. Դ. Ուսանողական միութեան կողմէ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի մէջ

Կը խօսին՝ Ընկերներ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ եւ ուրիշներ

ՄՈՒՏՔԸ 2 ՖՐԱՆՔ

„ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ„Ը ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ ՄԷՋ

վաղը՝ Շբ. գիշեր ժ. ը 9.30ին, Հայ Ակումբին մէջ, 94 Rue de Louvain

Պիտի բանախօսէ՝ Ընկ. ԱՐՇԱԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆ

երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ պար

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

ղեկավարութիւն՝ Ե. ԹՕԼԱՅԵԱՆ եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ

26 նոյեմբեր Շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 8.30ին

THEATRE ALBERT Ierի մէջ 64, Rue ROCHER

բարեհաճ մասնակցութեամբ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻի

կը ներկայացուի ԺԱՆՐԻ ԲԵՌՆՇԹԱՅՆի

ՍԱՄՍՈՆ (Հռչակաւոր փիէսը 4 արար)

կը մասնակցին՝ տիկիններ՝ Ս. Ալիքսանեան, Ս. Նշանեան, Ա. Տէրուան եւ Օր. Անահիտ, Պ. Պ. Ա. Շահխաթունի, Ե. Թօլայեան, Տ. Նշանեան, Վ. Սըվաճեան, Ա. Կոթիկեան, Ա. Գմբէթեան, Վրայր

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ 25—15—10—5

Խճողումի տեղի չտալու համար տոմսերը այժմէն կարելի է հայթայթել տրամաթիքի ղեկավարներէն եւ Պ. Ա. Կոթիկեանէն, ինչպէս նաեւ բոլոր հայկական ճաշարաններէն. իսկ ներկայացման գիշերը Թատրոնին կիշէէն, 6էն սկսեալ։

Իւրաքանչիւր մտից տոմսի վրայ կէս ֆրանք կը յատկացուի Աղքատախնամին։

ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐՆԵՐՈՒ

Պարերը կը ղեկավարէ Ս. Թէրզեան (Ստեփ)

վաղը Շաբաթ գիշեր, Salle des Fêtes, Mairie de XVme

Մէթրօ Vaugirardին դիմացը. ժամը 8.30էն մինչեւ կէս գիշեր

Սմոքինկը պարտաւորիչ չէ։ Մուտք 7 ֆր.։ Պիւֆէի ծախք չկայ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Մարսիլահայ Տրամ. Ստուտիան, ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի

Վաղը Շբ. իրիկուն ժամը 8.30ին, Bon Théatre մէջ, 84 Rue Chape

կը բեմադրէ ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ (դրամ 5 արար)

եւ ՏՈՄՍԱԿԱՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ (Զաւեշտ 1 արար)

Կը պարէ՝ Օր. ԱՍԻԱ ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 10ին ծանօթ հաւաքատեղին. կարեւոր օրակարգ. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Լիոնի Բարձր Հայքի Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, 201 Ave. de Saxe, Պ. Կիւրեղեանին դերձակատունը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԵԾ - ՆՈՐ - ԳԻՒՂՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Մարսիլիոյ մէջ արդէն կազմուած է Մեծ-Նոր-Գիւղցիներու Հայրենակցական Միութիւն մը, Փարիզի մէջ եւս մասնաճիւղ մը բանալու համար Փարիզ եւ արուարձանները բնակող բոլոր Մեծ Նոր-Գիւղցիները կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 2ին Café au Clair de Luneի սրահը, մէթրօ Italie.

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Պօլս Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, 80 Ave. Péreire. Asnières կաթողիկոսական պատ. դիւանատունը։ Կարեւոր օրակարգ, ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

ՀԱՃԸՆԻ Հերոսամարտի ութերորդ տարելիցին առթիւ Հաճընի բոլոր զոհերու յիշատակին պատարագ պիտի մատուցուի Հայոց եկեղեցիին մէջ, այս կիրակի եւ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ։

Հ. Յ. Դ. Պէլֆօրի Վաղզէն խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկ. Սիմոն Զալըքեանի, իր հօր եղեկիել Զալըքեանի մահուան առթիւ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Պրուսայի Սէօլէօզ գիւղացի Մանուկ եւ Յակոբ Յարդինեան եղբայրները, Մանուկ 23 տարեկան է, իսկ Յակոբ 22, 1914ին աքսորուած են. իրենց հօր անունն է Արթին (Ամասիացի եւ Սէօլէօզ հաստատուած էր), մօր անունը Վարդենի։ Տեղեկացնել՝ իրենց եղբօր՝ Նիկողոս Յարդինեանի, 5 Rue du Capitaine Ferber. Issy-les-Moulineaux (Seine), France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ՚ԵԼԼԷ

ԲՌՆԻ ՍԻՐՈՒՀՍՈՒՔ...

ՔՐՔԶԱՐԻ ԶԱՐԵՆՏԸ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏՔԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

(ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԴՐՕՇԱԿ»)

Գինն է 8 ֆր., Ամերիկա, Անգլիա եւ անգլ. գաղութները կէս տոլար։

Դիմել,— H. Kentouni, 36, Ave. Chevreul, Asnières (Seine).

ԱՄԷՆՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքապետարանի Ամուսնութեան եւ հպատակութեան վերաբերեալ օրէնքներու փոխուելուն պատճառաւ, դժուարութիւններու չհանդիպելու համար, դիմեցէք երդուեալ Թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois, Marseille.

1. Ամուսնութեան թուղթի բոլոր գործողութիւնները, արագ և խղճմտօրէն։
2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ եւ արագ։
3. Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.
4. Ծննդեան թուղթերու եւ գիրհակներու թարգմանութեան։

ՍԱԿԱՐԱՆ
17 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	04
Տոլար,	Dollar	25	45
Մարք (ոսկի) 100	Mark	607	75
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	56
Թրք. ոսկի	» or	110	—
Մէճիտիէ	Médjidié	10	00
Լէվա 100 հատ	Léva	18	50
Տրախմի »	Drachme	33	20
Լիր » »	Lire	138	15
Պելճ. ֆրանք »	Belga	355	—
Զուից. »	Frc. Suisse	490	75
Լէյ 100 հատ	Ley	15	80
Ֆիորին	(Florin)	1028	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3310	—
» II	»	1980	—
» III	»	1665	—
Օսմնեան երկաթ.	Lots turcs	164	—

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis. Rue Lafayette Paris(10e)
Le Gérant: H. TEURNIER

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ „ՖԷՊԻՒՍ"

37, Rue POISSONNIÈRE, 37 Tél. Louvre 69-83

(«Ֆէպիւս» հանրածանօթ լուսանկարչատան յարակից)

Դերձակատունս մեծապէս քաջալերուած իր բազմաթիւ յաճախորդներէն, առնական օրերու առթիւ ստացած է ֆրանսական և անգլիական ձմեռուան կերպասներու ճոխ մթերք մը։

Այս առթիւ ամէն յաճախորդ գիներու անհաւատալի զեղչ մը գտնելէ զատ, իբրեւ Կաղանդի նուէր, մեզի յարակից «ՖԷՊԻՒՍ» լուսանկարչատան մէջ 6 ՀԱՏ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ քաշուելու իրաւունք պիտի ունենայ։

Փութացէք օգտուիլ այս աննախընթաց առիթէն, որ պիտի տեւէ միայն և միայն Նոյեմբ. 15էն մինչև Յունուարի սկիզբը։

Հ. ՀՈՎՏԱՆԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երկ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro: Gare de l'Est Téléphone: Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԳԻՒՐԸՄԱՏՋԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ՚ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Cartes d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար։ դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13—20, կիրակի ամբողջ օրը։

դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի

69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck

Autobus; AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS
ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ

10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԱՆ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ
ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ ՆՈՒԷՐ

Աղքատին պատիւը 20, Թափառաշրջիկներ 15, Աղջկան մը սիրտը 20, Արիւնի ձորը 4, Զարշըլը Արթին 5, Ուշ լինի 3, Արշին մալ ալան 4, Երգարան 6, 8, 10, 12.50, Երգարան 5, 6, 7.50, 10, 25, Արու լալա 5, 7.50, 20, Անոյշ 5, Դուրեանի քերթուածները 5, Տաղք եւ նամականի 8, Ղարիպ 5, Աւադակապետ 30, Թիապարտը 30, Հօճա Նասրէտտին 17.50, ՉԱՐԼՍԹՕՆ 1.50, Լռութիւնը 7.50, Մուրացկաններ 7.50, Փր.-Ուղեցոյց 6, Ինքնուսուցիչ դրուցատրութիւն 10, ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի, ԶՕՀՐԱՊի, ՕՏԵԱՆի ամբողջ գործերը, Լուսանկարչութիւն 3, ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑի Հայ երգեր (2 տետր.) 30, Հոգիի ձայներ 15, Հայ պարերգեր 15, Հայ գեղջուկ երգեր 15, բոլորը նօթաներով, Հոլիկ եւ Բուլբուլ օրօրը (2 երգեր ձայնագր.) 1, Ձայնագրեալ երգեր. Ս. Պատարագ 4, Աւետարան 50, ինչպէս նաեւ գաւեշտներ, թատերական գործեր, նոր վէպեր, բառարաններ, բժշկական գիրքեր, բոլորը ԱՆՄՐՑԵԼԻ գիներով։

ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ։ Դիմել նամակով՝ VAHRAM SÉVOUNI 5 Av. Quihou, St. Mandé (Seine).

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԲՈԼՈՐ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Ամէն տեսակ դատեր, ամէն դատարանի առջեւ։ Ամուսնութեան, ամուսնալուծումի, անձնագրի եւ անցագրի գործողութիւններ, ֆրանսական հպատակութեան ստացում, կառավարական եւ վարչական ամէն տեսակ գործերու հետապնդում։

ԱՐԱԳ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

VAHAN YARJANIAN

Contentieux Générale, 5 Rue Cardinal Mercier, Paris (9e)

Tél. Central 96—70 եւ 97—39 Metro Clichy

» Gutemberg 46—65 եւ 71—29 Nord Sud Trinité

Խորհրդակցութիւններ ամէն օր ժամը 9էն 12 և 2էն 7 բացի Կիրակիէ։

Եթէ կ՚ուզէք զուարճանալ արեւելեան նուագով եւ ուտել արեւելեան ճաշակով, դիմեցէք՝

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

ուր պիտի գտնէք հայկական, թրքական եւ յունական ամէն տեսակ փլաքներ, նաեւ լաւ ութեր եւ Ժէլ, ինչպէս գիտէք. նաեւ արեւելեան ուտեստեղէնի լաւագոյնը՝ յարմար գիներով։

Բաց է ամէն օր։ 28 Rue le Sage, Paris (20e). Մէթրօ Belleville

Tél. Menil. 61-85 Tram. 5 եւ 26

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ ձեռնակերտէնի, մետաքսեղէնի, պուլտոնի, էնքրիւթասիոնի, փուսան թիւրքի եւն. լաւ գործաւորուհիներ արհեստանոցի մէջ աշխատելու։ Նմոյշներով ներկայանալ 78 Ave. Champs Elysées, 139 թիւ գրասենեակը։

Ծախու է տախտակաշէն տուն մը չորս սենեակներով։ Դիմել՝ Խիկէնտէր Ջալըքեանի՝ 8B Rue Blanqui, K. Bicêtre (Seine).

Վաճառ է քանի մը սենեակէ բաղկացած բնակարան մը կահաւորուած, երկթէլենկի դիւրութիւն, պայմանները խիստ դիւրամատչելի։ դիմել՝ խմբագրատուն։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ԵՒ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Վաճառատունս փոխադրուած ըլլալով աւելի ընդարձակ մը, ստացած ենք ամէն տեսակ բնտիր եւ ճոխ ապրանքներ բաճկոնի եւ կանանց համար։

Խնամուած կարուածք, վերջին ձեւ, մատչելի գիներով եւ դիւրամատչելի պայմաններով։ Զգեստ մը կազմելու համար բաւէ անգամ մը այցելել, Հոկտ. 10էն սկսեալ հետեւեալ հասցէին

SIMON HATCHIKIAN (Tailleur)

12 Rue de la Préfecture (1er). St. Etienne (Loire).

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

19 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 497 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՉԱՐԱՇՈՒՔ ԱՆՍՏՈՒԳՈՒԹԻՒՆԸ

Միշտ հակասական են խորհրդային արքայութեան մասին հաղորդուած լուրերը:

Իբրեւ հետեւանք տիրող կարգ ու սարքին եւ երկաթեայ գրաքննութեան, դժուար է օրը օրին ճշգրիտ լուրեր ստանալ: Լրագրական գործակալութիւններն ու թերթերը մեծ մասով իրենց տեղեկութիւնները կը քաղեն սահմանամերձ երկիրներէ, առանց երաշխաւորելու անոնց վաւերականութիւնը:

Այդպէս է որ, քանի մը օրէ ի վեր, շռնդալից զրոյցներ շրջան կ'ընեն եւրոպական մամուլին մէջ, — նոր յեղաշրջում, Տրոցկի եւ Զինովիեւի սպանութիւն կամ բանտարկութիւն եւլն.:

Ինչպէս ըսած ենք ուրիշ առեն ալ, մենք վերապահութեամբ կ'արձանագրենք այդ զրոյցները, մինչեւ որ ժամանակի ընթացքին, կարելի ըլլայ գտնել սուտն ու իրաւը:

Ամէն պարագայի մէջ, չափազանց թանձրացած է մթնոլորտը Մոսկուայի մէջ,եւ անխուսափելի են ծանր դէպքեր, այս կամ այն ուղղութեամբ:

Տրոցկի, Զինովիեւ եւ իրենց անհամար ընկերները, արտաքսուած կամ կախակայուած, այլ եւս պարզ քաղաքացիներ կը համարուին տիրող իշխանութեան կողմէ, եւ ենթակայ են ամէն պատահականութեան: Մասնաւորապէս յայտնի դէմքերուն, Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան երէկուան առաջնորդներուն բոլոր շարժումները կը լրտեսուին Չեկային կողմէ: Անոնք այլ եւս երկու սուրի մէջ կը գտնուին: կա՛մ պիտի պայթին, կամ պիտի սմքին:

Արդ, երբ համայնավար կեդր. կոմիտէն եւ Վերստուգիչ Յանձնաժողովը Նոյ. 11ին վճռապէս կը պահանջէին որ Տրոցկի եւ Զինովիեւ դադրեցնեն իրենց «ապօրէն» գործունէութիւնը, իսկ այս վերջինները կը ձգեն կ'երթան եւ քանի մը ժամ յետոյ գրաւորապէս կը յայտնեն թէ չեն կրնար հպատակիլ,— դիւրին է եզրակացնել հետեւանքը:

Ուրիշ խօսքով, ընդդիմադիրները ձեռնթափ չպիտի ըլլան, եւ պիտի շարունակեն խլրտել շարքերը, յաղթելու կամ վերջնապէս ջախջախուելու գնով:

Եւ շատ բնական է այս ելքը: Որովհետեւ, ինչպէս դիտել տուինք, պայքարողները թափթփուքներ չեն, այլ անդրանիկ հիմնադիրները խորհրդային կարգ ու սարքին:

Մոսկուայի այսօրուան իշխանութիւնը Տրոցկիին կը պարտի կարմիր բանակը, իր ամուր կարգապահութեամբ: Զինովիեւն ու Ռադէկն եղան խորհրդային Ռուսիոյ սփիւռքան քաղաքականութեան մոլեռանդ առաքեալները: Ֆեթերսընը Չեկայի գործունէութեան մէկ օղակն էր: Ռակովսկին՝ Ուկրայնայի ամէնէն անողոք դիկտատորը եւլն.: Միայն Մոսկուայի մէջ 78 ականաւոր դէմքեր կամ պաշտօնատարներ կը յիշուին, իբրեւ պատժուած:

Կարելի է ըսել թէ, ինչպէս արտասահմանի, Ռուսաստանի մէջ ալ համայնավար կազմակերպութեան վարիչ դասերէն դուրս աւելի հեղինակաւոր դէմքեր կան հիմա, քան ներսը: Ֆրանսայի մէջ, վերջին չորս հինգ տարուան ընթացքին հեռացան կամ արտաքսուեցան յայտնի մտաւորականներ, եւ այսօր միջակութիւններ կամ սորուկներ կը վարեն կուսակցական մեքենան ու մամուլը: Գերմանիոյ մէջ, խոր ճեղք մը բացուած է, երկու-երեք թեւերու բաժնելով «միասնական» ճակատը: Անգլիոյ մէջ- կարմիր վարիչները նոյնքան երկրորդական միտքեր են եւ հազիւ կրցան տասը հազարի հասցնել շարքերուն թիւը, որ այս տարի նորէն իջած է 6—7000ի, համաձայն իրենց իսկ խոստովանութեան:

Ըսել կ'ուզենք թէ տագնապը շատ խոր է, եւ վարչական կարգադրութիւնները չեն կրնար փրկել կացութիւնը:

Ընդդիմադիրները տեսակէտի հիմնական տարբերութիւններ ունի՞ն վարիչներէն:

Ո՛չ: Անոնք ալ իշխանութեան գլուխ եղած առեն, կը գործէին նո՛յն տրակոնեան ուղղութեամբ, նո՛յն պատեհապաշտ քաղաքականութեամբ եւ միահեծան բռնութեամբ: Ինչ որ Ստալինի եւ կեդր. կոմիտէի երեսին կը զարնեն այսօր, պահանջելով աւելի ժողովրդավար ձեւեր, իրենց ալ փառքը կը կազմէր երէկ: Առաջին շեղումը, տնտեսական նոր քաղաքականութիւնը հռչակած առեն, Մոսկուայի տէր-տիրականներէն էին Տրոցկին ու Զինովիեւը: Եթէ այն առեն սխալեր էին եւ այսօր կը զղջան, ուրեմն աւելի ձախ պէտք է տանին կուսակցութեան կողմնացոյցը, մինչդեռ «մենշեւիկ» եւ «դաւաճան» կը կոչուին օրուան վարիչներուն կողմէ:

Աւելի ճիշտ պիտի ըլլար ըսել թէ ասոնք զանազան տեսակի դժգոհներ են, որոնք ամէն բանէ առաջ իշխանութեան կը տենչան: Եւ մեծ մասը այդպէս են: կա՛մ, սթափելով եւ անգործադրելի գտնելով իրենց հռչակած համայնավարութիւնը, կուսակցութեան մէջ կ'ուզեն մտցնել ուրիշ գիծ մը, որ թունդ համայնավարական չի կրնար ըլլալ:

Այս բոլորին մէջ անմիջականը եւ մեզ հետաքրքրողը, — պայքարին ելքն է: Որովհետեւ, ինչ որ ալ պատահի, անպատճառ արձագանգ պիտի գտնէ մինչեւ յետին ծայրագաւառը: Մոսկուայի մէջ փոթորիկ մը, պետական հարուած կամ քաղաքացիական կռիւ, իր մանրանկարը կամ ծաղրանկարը պիտի ունենայ Երեւանի մէջ: Այդպիսի խառնակութեան մը պարագային, ամէնէն վտանգաւոր կացութիւնը կրնայ ստեղծուիլ Կովկասի մէջ:

Արթու՞ն են պահակները: Ամէն բան նախատեսա՞ծ են այդ օրուան համար:

Իշխանաւորը կրնայ իր գլխուն ճարը նայիլ: Իսկ ժողովո՞ւրդը....:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆԱԽ ԳԵՐԱՆԸ ՀԱՆԵՑԷՔ

Ռամկավար թերթերը չորս ճակատի վրայ հերոսաբար կը մարտնչին այս միջոցին, յանուն արդարութեան, պարկեշտութեան եւ հայրենասիրութեան:

Այս խեղկատակութեան մասին գաղափար մը տալու համար, ստորեւ կ'արտատպենք նախկին ռամկավար օրկանի մը, Քալիֆորնիոյ «Մշակ»ին հետեւեալ խմբագրականը (28 Հոկտ.).

— «Ռամկավար Ազատական կուսակցութիւնը այժմ Ամերիկեան դատարանին առջեւ բերուած է, ութը հազար տոլար պարտքի մը պահանջին պատճառաւ:

«Քալիֆորնիա եկող ու գացող «կուսքերը» փոխանակ արդարութեան նժարը բռնած, ընկերներուն մէջ սէր ու համակրանք ստեղծելու, փոխանակ խոչընդոտները վերցնելու, ճոխ սեղաններու շուրջ գոհացին ամէն բան... Բէպաշճեանէն սկսեալ Հրաչ Երուանդ եւ Ա. Չօպանեան, մէկ քանի «անկդրունք» ընկերներ գտան իրենց շուրջ եւ իբր ընկերներ գինովցան անոնց կեղծ ներբողներէն:

«Այս գործիչները, որ իբրացեկ էին Քալիֆորնիոյ Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան ներքին տագնապին, այս գործիչները որ կամաւոր կոյրեր եղած էին չարիքը չի տեսնելու, անոնք փոխանակ ստոյգ եւ իրական տեղեկութիւններ տալու եւ վտանգը մատնանշելու, մոլորեցուցին Կեդրոնի անդամները թիւր տեղեկութիւններով: Եւ կեդրոնը Քալիֆորնիան անկախ շրջանակի եւ «Պայքար»ն ալ քորփորէյշընի վերածեց, պատասխանատուութենէ հեռու մնալու համար:

«Խումբ մը մարդիկ որ ագահաբար եւ կամ «կուսակցասիրաբար» եկեր եւ նօթ մը ստորագրեր էին Ռամկ. Ազատական կուսակցութեան անունով, պէ՞տք էր մինակ թողուլ զանոնք որպէսզի տառապէին, եւ կաթուածահար մնէին: Եղեմ տխուր դէպքը բաւական չէ՞ր օրինակ ըլլալու Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան Կեդրոնին եւ անոր գործիչներուն...:

«Երբ օղրացեալ Զօր. Անդրանիկ իր վերջին այցելութեան միջոցին Նիւ Եորք եւ Պոսթոն կը գտնուէր, կշտամբած էր Ռամկ. Ազատական կուսակցութեան Ամերիկայի կեդր. Վարչութեան անդամները եւ առաջնորդները, իրենց կամակոր գործունէութեան եւ գործիչներու քմածին եւ շինծու պատմուածքներուն համար, որ անհատ մը վարկաբեկելը իրենց առաքինութիւնը սեպելով, Քալիֆորնիոյ ձախորդութիւնը անոր վերագրած էին, փոխանակ իրենց:

«Այժմ ո՞ւր են այդ գործիչները, եւ այն ընկերները, սկսելով վեղարաւորներէն մինչեւ վերապատուելի ընկերները, որոնք երբեմնի Ռամկավարութեան անդամակցիլը իրենց պատիւ սեպելով, սեւէ երկրի դեսպանութիւնն ալ կ'երեւակայէին:

«Ժամանակն է որ բոլոր Ռամկավար Ազատականները մէկտեղ գան եւ վճարեն այդ պարտքը, որով թէ ազատած պիտի ըլլան հայ անունը նախատինքէ եւ թէ փրկած կարգ մը տուներ կործանումէ:»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Տէյլի Մէյլի թղթակիցը, որ նոր կը վերադառնայ Մոսկուայէն, Վարշաւայէն հետեւեալը կը հեռագրէ իր թերթին.—

«Ժողովուրդը Տրոցկիի մէջ կը տեսնէ Յեղափոխութեան հերոսը այնպէս ինչպէս կը պատկերացնեն շարժանկարի ժապաւէնները: Մեծ ժողովրդականութիւն ունի մասնաւորաբար բանուորներուն եւ երիտասարդ համայնավարներուն մէջ: Տրոցկիի այս ժողովրդականութիւնն էր պատճառ որ Ստալին հիմակուընէ համայնավար կուսակցութենէն վտարեց Տրոցկին, վախնալով որ եթէ սպասէր մինչեւ Դեկտեմբերի Համագումարը, քուէները կառավարութեան հակառակ պիտի ըլլային: Ստալին որոշած է ի հարկին Չեկան գործածել Տրոցկիի դէմ:

∴ Լոնտոնէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ռուսիոյ անցուդարձերուն մասին զանազան արտառոց լուրեր կը շրջին Անգլիոյ մայրաքաղաքին մէջ: Զրոյցի մը համաձայն Տրոցկի իշխանութիւնը ձեռք առած է, ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, Տրոցկի Ռուսիայէն փախչելու փորձ ըրած պահուն, սպաննուած է Չեկայի մարդոց կողմէ: Հարկ չկայ ըսել թէ այս բոլոր լուրերը վերապահութեամբ պէտք է ընդունիլ:

Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հերքէ Տրոցկիի բանտարկութիւնը:

«Էքսէլսիոր»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Մոսկուայէն.—

Դժուար է հաշուել ընդդիմադիրներու ուժը: Պաշտօնապէս 3000 է անոնց թիւը. սակայն թէ կուսակցական շարքերուն և թէ պետական վարչութեան բոլոր ճիւղերուն մէջ անոնց թիւը աւելի մեծ է: Բոլոր դժգոհները — ու անոնք տասնեակ հազարներով կը համրուին — սրտանց ընդդիմադիրներուն հետ են:

Ասոնք իրապէս ուրիշ ապօրէն կուսակցութիւն մը ստեղծած են, լայն ճիւղաւորումներով, ունին պայքարի շատ լուրջ միջոցներ, նոյնիսկ զինուած ջոկատներ: Երկու հատուածներու կռիւը կը շարունակուի ամբողջ Ռուսիոյ մէջ: Մասնաւորաբար ճարտարարուեստի կեդրոններուն մէջ ուժգին բախումներ տեղի կ'ունենան Ստալինականներու եւ Տրոցկիականներու միջեւ:

Այսպէս Եկատերինոսլաւի մէջ (Ուկրայնիա) աղմկալի ժողովի մը ընթացքին, ուր երկու հատուածներու կողմնակիցները իրարու վրայ յարձակեցան, Փարիզի նախկին դեսպան Ռակովսկի ծանր հարուածներ ստացաւ:

Ամբողջ երկրին մէջ անօրինակ եռուզեռ կայ: Հակապոլշեւիկ գաղտնի կուսակցութիւնները այժմ մէջտեղ ելած են, վերջ տալով իրենց «ստորերկրեայ» աշխատանքներուն: «Իզվեստիա» կը գրէ թէ կարգ մը քաղաքներու, մանաւանդ գիւղերու մէջ, էս-էրներն ու մենշեւիկները անվախ կը մասնակցին հրապարակային ժողովներու եւ կոչեր կ'ուղղեն տապալելու համար պոլշեւիկեան դիկտատորութիւնը: Քաղաքացիական կռիւը անխուսափելի է:

∴ Երէկ առաւօտ հասած հեռագիրներ դարձեալ կը խօսին Կէֆէուի պետ Մէնժինսկիի հրաժարման եւ անոր տեղ Միկոյեանի անուանման վրայ: Մէնժինսկի 16 ամիս առաջ յաջորդած էր Ճերճինսկիի:

Եոֆֆէ անձնասպան

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Ատոլֆ Եոֆպէ,որ 1922էն ի վեր ջղային հիւանդութենէ կը տառապէր, ատրճանակի մը մէջ ատրճանակով անձնասպան եղած է: Եոֆֆէ ծնած էր 1883ին: Մասնակցած է Պրէսթ-Լիթովսքի հաշտութեան բանակցութիւններուն: 1918ին Գերմանիոյ անդրանիկ դեսպան կարգուեցաւ: Հետզհետէ առաջնակարգ պաշտօններ վարեց Վարշաւայի եւ Ճենովայի մէջ, ու Չինաստանի, Ճափոնի եւ Վիէննայի դեսպան եղաւ:

Թրքական Հայոց "Լքեալ,, կալուածները

Միլլիէթ կը գրէ.— Գաղթականներու Տեղաւորման Տնօրէնութիւնը միշտ կը պնդէ թէ՝ Հայերու լքեալ կալուածներուն մէջ պիտի կրնան գաղթականներ բնակեցուիլ եւ սակայն Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութիւնն ալ կ'ըսէ թէ՝ ատիկա ապօրէն է ըստ գոյութիւն ունեցող օրէնքին եւ հրահանգներուն:

Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութիւնը այն կարծիքէն է թէ՝ այս կարգի կալուածները համաձայն գործադրութեան մէջ եղած օրէնքներուն, պէտք է բաժնել պատերազմէն վնասուածներուն:

Ելմտական գործավարութենէն վերջերս Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութեան կարգ մը նոր հրահանգներ ղրկուած են եւ հաղորդուած է թէ՝ Հայոց լքեալ գոյքերը գաղթականներու չտրուելով ծախուին, իսկ Յոյներու լքեալ կալուածները միայն բաժնուին գաղթականներու:

Մարոքի Սուլթանին մահը

Մարոքի Սուլթան Մուլէյ Եուսէֆ անցի առաւօտ ժամը 9.30ին մեռաւ Ֆէսի կայսերական պալատին մէջ:

Մուլէյ Եուսէֆ 1912ին Ֆէսի մէջ Եւրոպացիներու ջարդէն վերջ յաջորդած էր իր եղբօր՝ Մուլէյ Հաֆիտի: Մեռնող Սուլթանը միշտ հաւատարիմ եղած է Ֆրանսայի հանդէպ: Կը յիշուի թէ Մուլէյ Եուսէֆ անցեալ տարի Փարիզ եկաւ, ուր պաշտօնական եւ հանդիսաւոր ընդունելութիւն եղաւ իրեն:

Սուլթանին մահը իմանալուն պէս, Զօր. տը Շանպրէօն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԷԼԷԿԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Պէյրութի Ազդակին մէջ կը կարդանք (9 Նոյ.).

— «Կիմանանք որ Հ. Բ. Ը. Միութեան Գահիրէի կեդրոնը հեռագրով մը հրահանգ եւ լիազօրութիւն տուած է Տօքթ. Մելքոնեանին իբր հոգատար մարմնի նախագահ, Քէլէկեան որբանոցի վերջին դէպքերու մանրամասն քննութեանց եւ յարմար դատած կարգադրութեանց համար: Սոյն որոշումը հաղորդուած է նաեւ տնօրէն Տօքթ. Ամատեանին, որ միեւնոյն օրը իր հրաժարականը ներկայացնելով Գահիրէի լիազօրին, հեռացած է որբանոցէն:

Տօքթ. Ամատեան իր այս վերջին ընթացքով արդէն կը հաստատէ այն բոլոր պատասխանատուութիւնները որոնք վերագրուած էին իրեն:

Այժմ Ամատեանի եւ իր Տիկնոջ հեռացումով արդէն բաւական խաղաղած է որբանոցը: Հոգատար մարմնի անդամները փոխն ի փոխ կ'այցելեն որբանոցը եւ պէտք եղած կարգադրութիւնները կ'ընեն: Բայց այդ խաղաղութիւնը տեւական ընելու եւ գրգռուած որբերը հանդարտեցնելու համար, անհրաժեշտ է պաշտօնէ անմիջական հեռացումը նաեւ քանի մը ուսուցիչներու, որոնցմէ առաջինը, վերջին դէպքերու հեղինակ անկիրթ ուսուցիչն է, որուն վայրկեան մը իսկ ներկայութիւնը որբանոցին մէջ պատիւ չի բերեր այդ հաստատութեան:

Նմանապէս քննիչը պէտք է նկատի առնէ ուրիշ մէկ երկու ուսուցիչներ եւս որոնք որբերու լոկ հայհոյութիւն եւ իմաստակութիւն կրնան սորվեցնել:

ՎԵՐՋԻՆ ԿԱՐԱՒԱՆԸ

Ինչպէս գրեցինք, մէկ տարի սպասելէ յետոյ, Յունաստանէն 1200 գաղթականներ մեկնեցան Հայաստան: Այս առթիւ Պոլսոյ Նոր Լոյսը կը գրէ.

— «Շոգենաւը խիստ փոքր էր ու անյարմար: Իրաւ է թէ իւրաքանչիւր ճամբորդէ 300 տրախմի նաւավարձ գանձուած է, ինչ որ մեծ բան մը չէ, բայց ճամբորդները պատրաստ էին մինչեւ 500 տրախմի վճարելու, բաւ է որ աւելի ապահով եւ հանգիստ ճամբորդէին այս եղանակին: 1200 ճամբորդ փոքրիկ նաւու մը մէջ՝ դէպի Սեւ Ծով: Բայց ի՞նչ կը սպասուէր պատասխանատուութեան գիտակցութենէ զուրկ տղոցմէ, որոնց յանձնած էր Պ. Շահվէրտեան կարաւանին արձարագրութիւնը եւ շոգենաւ գտնելու եւ վարձելու հոգը: Մաղթենք որ ապահով հասնին Պաթում:»

100,000 ՏՈԼԱՐ ԷԼՏԸՐԻ

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ թատրոնի մը տնօրէնը պայմանագրութիւն կնքած է Օր. Ռութ Էլտըրի եւ Ճորճ Հէյլտմէնի հետ, բեմ հանելու համար զանոնք:

Ռութ Էլտըր 100 օրուան համար պիտի ստանայ 100,000 տոլար, օրական հազար տոլար: Երբ հարցուցին թէ ի՞նչ պիտի ընէ այսքան դրամը, օդերու հերոսուհին պատասխանեց թէ Ատլանտեանը կտրելու նոր փորձի մը համար պիտի ծախսէ զայն:

ԹՈՒՐՔԱՆ ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ՄԷՋ

Միջագետքի առողջապահական տեսչութեան տեղեկագրին համաձայն, Նոյեմբերի առաջին շաբթուան քոլէրայի 51 նոր դէպք եւ 41 մահ պատահած է: Պաղտատէն աւելի, գաւառական քաղաքներու մէջ կը ճարակի հիւանդութիւնը:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

ՄՕՏ ԵՐԵՔ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ ՏՕՆԻՆ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

ՏԻԹՐՈՅԹ 30 Հոկտ.

Այսօր, Ս.Թ. Ընտրիզ մեծ սրահին մէջ, երեք հազարի մօտ բազմութիւն մը փութացած էր իր յարգանքը եւ հիացումը արտայայտելու Դաշնակցութեան, որուն 37 տարուան պայքարի ու փոթորիկներու կեանքը, «ռայա» Հայուն հոգիին մէջ դրաւ ազատ ու անկախ ապրելու գերագոյն տենչը։

«Դաշնակցութեան Օր»ը, այս տարի աւելի փառաւոր անցաւ, որովհետեւ, առանց վարանելու, կարելի է ըսել որ ան այլեւս նոյնացած է մեր ազգային տօներու եւ հայ ժողովուրդի հոգիին ու զգացումներուն հետ։ Վկայ այն խանդավառութիւններն ու անսահման եռուզեռը, որ այս օրերուս տեղի կ'ունենայ, աշխարհի ամենամութ անկիւններէ նետուած հայութեան բեկորներուն կողմէ։

Լուսացնցուղ բեմին ճիշտ մէջտեղը զետեղուած էին Դաշնակցութեան հիմնադիրներու մեծադիր նկարները, հովանաւորուած հայկական եռագոյն ու ամերիկեան աստղազարդ դրօշներով՝ որոնք յարգանք կը պարտադրէին բոլորին, անխտիր։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մշակ Բանուոր»ով, որ երգուեցաւ երգչախումբին կողմէն։ Օրուան ատենապետ՝ ընկ. Գ. Ջ., կայծակ իր բացման ճառին մէջ յստակ ու դիւրըմբռնելի ոճով բացատրեց, թէ ինչպէս երեսուն-քառասուն տարի առաջ հայ ժողովուրդի գաւն ու «զուլում»ը. այնպիսի չափերու հասեր էր, որ այդ ազդակը կազմուեցաւ, ու մէջտեղ բերաւ սերունդ մը, պատրաստ ինքզինքը նուիրելու ժողովուրդի ցաւերու ամոքման։ Այդ սերունդը պայքարեցաւ, տքնեցաւ ու միեւնոյն վճռականութեամբ պիտի շարունակէ գործել ու պայքարիլ, մինչեւ որ իրականանան հայ ժողովուրդին արդար ու անվիճելի իրաւունքները։

Ընկեր Ա. Ղուկասեան արտասանեց Յովհ. Թումանեանի «Հայրենիքս»ը։ Ցետոյ խօսք առաւ ընկ. Ա. Վանարեան.

«Դաշնակցութեան Օր» հռչակուած է այսօր։ Երեսուն եւ եօթ տարիներ առաջ, հայ ժողովուրդի ծով տառապանքի ծոցէն դուրս եկան անհատներ, քով քովի եկան ու խոնարհեցան այս ժողովուրդի առաքինութիւններու առջեւ, լոյս բերին մեր խաւար նկուղներուն։ Որը յիշել այն հերոսներէն, որոնք «կեցցէ Հայրենիքը», «կեցցէ Ազատութիւնը» գոռալով ինկան անծանօթ քարերու եւ թուփերու տակ։ Ահա՛ մեր առջեւ կը պատկերանան անոնք շարան-շարան, մեր ազատամարտի հերոսները։ Յարգա՛նք անոնց յիշատակին»։

Ու ընկեր բանախօսը հրաւիրեց մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութիւն պահել։

«Ո՛չ մէկ փէտայիի քաջութիւնը չէ մեռած», շարունակեց ընկերը։ «Ոչ մէկ մտքի գաղափարը չէ ջնջուած։ Այսօր անոնք մեր մէջ են, մեր հոգիին մէջ։ Որովհետեւ կ'ապրին անոնց գաղափարները եւ կ'ապրի անոնց իրականացումը հետապնդող Դաշնակցութիւնը։ Երբեք գլխաւոր ազդակներ կան, որ Դաշնակցութիւնը պահեր են ու պիտի պահեն իբրեւ ուժեղ հաւաքականութիւն մը։ Առաջին — Դաշնակցութեան խարիսխը ու զայն պահպանող ամէնէն ուժեղ ազդակը՝ անոր հետապնդած գաղափարը։ Երկրորդ — Անձը։ Կուսակցութիւն մը այնքան ամուր եւ զօրաւոր է, որքան անոր հիմնադիրներն ու հետեւորդները իրենց անձերով գոյց կուտան գործնական ապացոյցը այն գաղափարին, որուն համար կը պայքարին ու կը նահատակուին։ Երրորդ — Գործը։ Գաղափարը եւ Անձը արժէք չունին, եթէ անոնց չմիանայ գործը։

«Ահա՛ թէ ինչո՞ւ Դաշնակցութիւնը պիտի ապրի ու պէտք է ապրի, որպէսզի հայ ժողովուրդը ապրեցնէ Ազատ ու Անկախ Հայրենիքի մը մէջ։»

Ընկեր Բարգէն Գլուանեան երգեց «Ալագեազ բարձր սար ա»։

Երկրորդ ատենախօսն էր «Հայրենիք»ի խմբագրապետը՝ ընկեր Ռ. Դարբինեան որ այսպէս ներկայացուց Դաշնակցութեան դերը.—

Երեսուն եօթը տարի առաջ ծնունդ առաւ Դաշնակցութիւնը։ Առաջին գործը զոր կատարեց, յեղաշրջեց այս ժողովուրդին միտքն ու հոգին եւ դարձուց զայն ռազմունակ ժողովուրդ մը եւ անոր մէջ արթնցուց ազգային ոգին։

Դաշնակցութեան երկրորդ գործը եղաւ հայ ժողովուրդի ֆիզիքական հաւաքումը մայր երկրի մէջ, իր յետագայ նպատակներուն համար։ Եւ այս կազմակերպութիւնը, վերջին տասնամեակին յաջողեցաւ խմբել մէկ միլիոն հայ ու կերտել ամենամեծ շէնքը — Հայաստանի Հանրապետութիւնը։

Ապա ընկերը պատասխանեց այն հարցին թէ՝ ի՞նչ է Դաշնակցութեան այսօրուան եւ վաղուան ընելիքը։

«Այսօրը ձիգի ծանօթ է։ Մենք ունինք ֆիզիքական Հայաստան մը, եւ ունինք վարչութիւն մը, որ հայկական կը կոչուի։ Բայց չունինք «Հայկ. Ոգին», որպէսզի զարգանանք իբրեւ ազգ եւ փոխանցենք մեր աւանդութիւնները սերունդէ սերունդ։

«Այն հիմը, որ դրաւ Դաշնակցութիւնը եւ որուն վրայ վերջը շինուեցաւ բոլորովին մեր ժողովուրդի զգացումներուն ու հոգիին անհամապատասխան «խրճիթ» մը, ոչ միայն չի կրնար գոհացնել գաղութի հայութիւնը, այլ նաեւ այն ժողովուրդը, որ հոն է, երկրին մէջ, որ չկրնալով շնչել ստեղծուած մթնոլորտին մէջ, կը ձգէ ամէն ինչ ու կը հեռանայ զանազան շրջաններ։

Մենք գործ ունինք երկու ճակատներու վրայ։ Այսօր դժբախտութիւն է որ մեր երկու մեծագոյն թշնամիները բարեկամ են իրարու եւ համերաշխաբար նստած են մեր երկրի կուրծքին վրայ։

«Այն դոհողութիւնները, որ եղան գաղութահայութեան կողմէն, քանի մը գաղթական հայ աւելի փոխադրելու Հայաստան, բոլորովին շէին արդիւնք տուին։ Որովհետեւ քեմալական կառավարութիւնը եւ խորհրդային իշխանութիւնը մեզի համար կը ներկայացնեն այն ուժերը՝ որ անկարելի կը դարձնեն հետապնդել եւ երազել ազգային որոշ քաղաքականութիւն, ներկայ պայմաններուն մէջ։

«Ուրեմն բանի ուժ կը յանգի արիւնահեղութեան։ Դաշնակցութիւնը չի փորձեր բանի ուժ գործածել, որ ճակատագրական հետեւանք միայն կրնայ ունենալ այս արդէն արիւնաքամ ժողովուրդին համար։

«Ահա՛ ատոր համար մենք հրաժարած ենք գործօն քաղաքականութենէ, հակառակ այն սարսափներուն ու բռնութիւններուն, որ այս օրերուն տեղի կ'ունենան հոն՝ երկրի մէջ։

«Կազմակերպուինք սա փոթորիկներու նախօրեակին։ Զինուինք այն հաւատքով որ մեզ աւանդ թողուցին մեր մեծ նահատակները։ Զինուինք՝ համերաշխ գործելու գիտակցութեամբ։ Ահա՝ Դաշնակցութեան այսօրուան պատգամը»

Երգեց Տիկին Պէրպէրեան «Տրտում տխուր»ը, որուն դաշնակով կ'ընկերակցէր Տիկին Սահակեան։

Վերջին խօսողն էր օրուան Նախագահը, Դոկ. Սեպուհ, որ իրեն յատուկ ոճով ըսաւ.

— «Ինծի համար շատ դժուար է խօսիլ եւ բան մը աւելցնել այն ճառերուն վրայ, որոնցմով իմ ընկերները այնքան պերճախօսօրէն պարզեցին Դաշնակցութեան ծնունդը։

«Եթէ այս պահուս ինծի ըսէին՝ գնա՛ նախկին գործիդ, որուն համար սերունդ մը ամբողջ պայքարեցաւ ու նահատակուեցաւ, ես ուրախութեամբ կը ձգէի ամէն ինչ որ ունիմ այստեղ։ Որովհետեւ Դաշնակցութիւնը եղաւ այն կազմակերպութիւնը, որ «ռայա» հայէն ստեղծեց յեղափոխական հայը ու երեւան բերաւ զայն որպէս ազգ ու պանծացուց անոր անունը։ Այս՝ կուսակցական մոլեռանդութեան արդիւնք չէ, այլ բացարձակ իրողութիւն։

«Քանի հայ իրականութեան մէջ չկայ տարբեր ուժ մը, պէտք է զօրավիգ կանգնիլ Դաշնակցութեան ու խտացնել անոր շարքերը, որոնք՝ վստահ մեր ժողովուրդի ապագային, եղունգներով, ակռաներով կառչած կը մնան Միացեալ Անկախ Հայաստանի իտէալին...»

Արտասանողներ, երգողներ եւ արտասանողներ՝ բոլորն ալ խանդավառ եւ երկարատեւ ծափերու արժանացան։

Ժողովուրդը մեկնեցաւ խորունկ տպաւորութեամբ։

Ե. ՔԱՄԱՌ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ԻՄ ԳԻՐՔԸ»

Շրջանի մը մէջ ուր մեր գրականութիւնը ցաւագին երաշտութեամբ մը կը տառապի, յուսադրիչ է դիմաւորել տիրական դէմքի մը մէկ գործը։

Ահարոնեան ինքզինքը շատոնց պարտադրած հեղինակ մըն է մեր գրականութեան մէջ, իր մասնաւոր տեղն ու բարձրութիւնը ունեցող, բայց տառ՛վ բնկ ննձակայ՝ որ իր արտադրութեան մէջ ո եւ է տկարութիւն, ո եւ է անկում մեր աչքերուն երեւայ անմիջապէս ու խոշորցած, որքան բնաւ պիտի չըլլար սկսնակի մը կամ նոր գրողի մը համար։ Այս է անխուսափելի ճակատագիրը գրականութեանց բոլո՛ր վարպետներուն։ Անգամ մը որ գրող մը տուաւ գործ մը որ գինք հասցուց սովորականէն վեր բարձրութեան մը, որ դասուեցաւ սերունդներ տեւող անուններու կողքին, այդ բարձրութիւնը անաղարտ պահելը այնքան ալ դիւրին չէ։

Ա. Ահարոնեան իր նոր երկով դուրս կուգայ այս փորձէն յաջող,— պէտք պիտի ըլլար ըսել իր բարձրութիւնը աւելցուցած, եթէ բարձրութիւնը, որուն տիրացած է, սահման ունենար։

* *

Ահարոնեան ձօնարկած է իր կեանքի գրքին։ Ասիկա առաջին հատորն է ու կ'ընդգրկէ իր մանկութիւնը, ընդամէնը եօթ տարուան շրջան, քանի որ գիրքը կը սկսի հինգ տարեկանին ու կը գոցուի տասներկուքին։ Այս գիրքը բաւական կ'ըլլայ արդէն որ մենք ծանօթանանք Ահարոնեանի տաղանդին ամէնէն շէշտ ու մայր գիծերուն։

Զգայնիկ մըն է ան։ Մանկութենէն, արդէն վաղաժամօրէն զգայուն, պատուհասուող իր հոգին պատրաստուած է իր մէջ զգալ նիկ վիպագիրը։ Շատ շատերու համար աննշան կամ սովորական դէպքեր ու երեւոյթներ կը խռովեն զինք, կը փոթորկեն կամ կը յուզեն։ Ասիկա չի կրնար մարդոց ու իրերուն հանդէպ անտարբեր մնալ։ Ասիկա արդէն զինք յատկանշող գլխաւոր յատկութիւններէն մէկն է։ Շնորհ մըն է ան որմէ դժբախտաբար զրկուած կը մնան շատեր, եւ որով առատօրէն օժտուած է Ահարոնեան։ Իր մէջ այս երակը այնքա՛ն զօրաւոր է որ ամէն էջի կը հանդիպինք ատոր, կը բանանք լայնօրէն մեր հոգիները ու անով կը գերկուինք։ Գիրքը ծայրէ ծայր թաթխուած է քաղցր sentimentalismeի մը մէջ. ուժէ գործը փոխանակ տուժելու, ընդհակառակն, կը նպաստաւորուի։ Ասոր ալ պատճառը, որովհետեւ Ահարոնեանի sentimentalismeը այնքան հաղորդական է որ, ընթերցման ամբողջ տեւողութեան, կը կորսուինք անոր խռովայոյզ յորձանքին մէջ։

Իր sentimentalismeը սակայն պիտի չունենար նոյն արժէքը, եթէ զուրկ ըլլար էական ու նոյնքան գլխաւոր յատկութենէ մը։ Ամէնուն տրուած չէ պատմել գիտնալ։ Վիպագրի մը ամենակարեւոր յատկանիշն է ասիկա՝ դիտողութեան (observation) հետ։ Իր sentimentalismeը նոյնիսկ անտանելի պիտի դառնար առանց այս յատկութեան։ Բայց Ահարոնեանի մօտ sentimentalismeը միացած իր պատմելու կարողութեան, կը դառնայ հրաշալի առաւելութիւն մը։ Որովհետեւ Ահարոնեան առաջնակարգ պատմել գիտցող մըն է։ Այս յատկութիւնը արդէն ընդհանուր է արեւելահայ վիպագիրներուն համար, մինչ արեւմտահայ գրագէտներուն մօտ կը դառնայ բացառիկ երեւոյթ։

Միայն թէ Ահարոնեանի այս յատկութեան կ'ընկերանայ արժանիք մը որ կը զատէ զինք արեւելահայ միւս վիպագիրներէն, ու կը դնէ գերակշիռ դիրքի մը վրայ։ Ասիկա իր լեզուն է։ Այս տեսակէտէն Արեւմտահայերը կը նրաւեն առաջնակարգ դիրք։ Արեւելահայերը նշանաւոր են իրենց աղքատ լեզուով։ Շիրվանզադէ, հակառակ իր մեծ վիպագիր մը ըլլալուն, հայերէն չի գիտեր։ Ահարոնեան միակն է իր լեզուի խոր հմտութեամբ ու մաքուր, ինքնայատուկ ոճով։

Ըսի վերը, որ վիպագրի մը գլխաւոր յատկանիշն է պատմել գիտնալը, միացած դիտողութեան։ Ահարոնեանի աչքը գիտէ տեսնել, մանաւանդ ընտրել։ Որովհետեւ չի բաւեր միայն տեսնելը, անհրաժեշտ է գիտնալ ընտրութիւն մը ընել։ Այլապէս կ'ունենանք գործ մը ուր մասնաւորը խառնուած է հասարակին ու սովորականին, կորսնցնելով այսպէս իր ամբողջ հմայքը եւ վերածուելով միջակութեան, ուր տաղանդը կայ, բայց անոպոչ ու տարտամ։ Ահարոնեանի դիտողութիւնը չերթար միայն արտաքին աշխարհին,— մարդոց կամ իրերուն։ Ան գիտէ հաւասարապէս թափանցել հոգիներուն, մեր ներքին աշխարհին, նայիլ կիկլոպեան աչքերով, տեսնել ու լոյսին բերել ինչ որ կ'արժէ, ինչ որ անհրաժեշտ է։ Ան որքան կարող նկարիչ բնութեան ու մարդոց, նոյնքան եւ աւելի յաջող է հոգիներու գարգացման ու ներկայացման մէջ։ Այս տեսակէտով ամենայաջող գլուխներն են,— կեանքի Առաջին Ուսուցիչս, Մաճը, իմ առաջին Ուսուցիչս, Ջարօն, Դատաստանը, Ջունկը եւ Ջուկը։ Պէտք է աւելցնեմ սակայն որ յիշուած գլուխները նախընտրութիւն մը չեն մնացեալներուն վրայ։ Այսպիսի նախընտրութիւն մը դիւրին չէ Ահարոնեանի այս գործին համար, որովհետեւ գիրքը բաղկացնող բոլոր գլուխները իրենց մասնայատուկ դերը ունին ընդհանուր ներդաշնակութեան մէջ։

* *

Մեր մէջ տակաւին կան շատեր որ բանաստեղծութիւնը կը շփոթեն ոտանաւորին հետ։ Ուրիշներ՝ որոնք զայն միայն ոտանաւորով կ'ընդունին։ Սակայն մենք գիտենք որ ճշմարիտ բանաստեղծութիւնը կաղապար չի ճանչնար, ու ինչպէս տաղանդը կը յայտնուի ընկերային բոլոր խաւերուն մէջ, այնպէս ալ ան կրնայ բխիլ գրական ո եւ է ձեւէ։

Թերեւս զուտ բանաստեղծութիւնը կարելի է միայն արձակով։ Հոս ոչ կանոն կայ ոչ կաշկանդում։ Անհունութիւնն է արձակը։ Կոստան Զարեան, մեր օրերու մեծ բանաստեղծը ու ճշմարիտ արուեստագէտը, ինչ որ չկրցաւ ընել իր Օրերի Պսակով, ըրաւ ու կ'ընէ իր արձակով։ Իր Այրարատեան Դաշտումն ու Անցորդը եւ իր Ճամբան, բանաստեղծութեան (առաւելապէս մտածումի) հոյակապ էջեր են։

Ահարոնեան բանաստեղծ է։ Գիրքը մէկ ծայրէն միւսը թաթխուած է բանաստեղծութեան թեթեւ շղարշով մը, որ սակայն տեղտեղ կ'ուժեղանայ ու կը փրփրի (Խորհուրդը, Ջարօն, իմ առաջին ուսուցիչս, Մեր Այգին)։ Բանաստեղծ Ահարոնեանը քնքուշ է, քաղցր ու [illegible]։ Բոլորովին ներհակը հայրենասէր Ահարոնեանին։

Հայրենասիրական երակը մեր գրականութեան մէջ, շատ քիչ բացառութեամբ, ամէնուն կողմէ մշակուեցաւ։ Շատերուն քով անիկա սակայն արձագանգն էր լոկ ժամանակի պահանջին ու մտայնութեան։ Ասոնց քով անշուշտ աւելորդ է փնտռել հարազատութեան այն շեշտը որ հասարակէն հանէ ու կենդանի դարձնէ։ Եղան գրողներ որոնք հայրենիքը երգեցին, որովհետեւ այդպէս պէտք էր, որովհետեւ հայրենասէր պէտք էր յայտնուիլ։ Դուրեանի յաջորդող սերունդը, Պոլսոյ մէջ, իր թաշկինակին վրայ արեան բիծեր կը փնտռէր, բանաստեղծ կոչուելու ու Դուրեանի կողքին կարգ մտնելու համար։

Ահարոնեան այս տրտում շարքէն կը զատուի իր ազնուական կեցուածքով։ Իր գրականութեան մէջ այս երակը ամենազօրաւորներէն է։ Մենք սիրով մտիկ կ'ընենք զինքը երբ կը խօսի հայրենիքին վրայ ու կը խորհրդածէ։ Մանաւանդ այս օրերուն երբ, պարագաներու բերումով, կը բոլորենք մեր պատմութեան ամէնէն եղերական ժամանակաշրջաններէն մէկը, շատ աւելի հարազատ կը հնչեն իր տողերը մեր սրտին ու հոգիին։ Խորհուրդը հատուածը ամէնէն յատկանշական կերպով իր մէջ կը խտացնէ հայրենասէր վիպագիրը։ Լարը այնքա՛ն ուժգին կը հնչէ մեր ականջին, ու զգացումները այնպէ՛ս թափով կը ջրվիժին տողերէն մեր սրտին, որ մեր արիւնը կը փրփրի, ու բնազդաբար, տարուած անոր աքանչելի գրիչէն, կը կրկնենք իրեն հետ, մեր ներաշխարհին մինչեւ ամենահեռաւոր խորութիւնները յուզուած.

Ազատն Աստուած այն օրից
Երբ հաճեցաւ շունչ փչել...

* *

Ահարոնեանը կարելի է ճանչնալ լոկ այս գիրքով ու անոր տալ մեր գրականութեան մէջ վարպետի այն տեղը զոր արդէն վաղուց կը գրաւէ։ Մաղթելի է որ սերունդը, որ կը հասնի, քիչ մը հետաքրքրութիւն ցոյց տայ այս գործին հանդէպ ու հաղորդուի այն կրակով որ կը ժայթքէ անոր բոլո՛ր էջերէն։

Գ. ԶԱՐՈՅԵԱՆ

ԹԻԱՊԱՐՏԻ ՄԸ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ

Դ. եւ վերջին մաս

Վերջապէս, մեր պնդումներուն վրայ, Պիզատոս մեզի նըկայացուց խափշիկ մը, Սթրօնկ, իբրեւ վարժ նաւավար։ Կայենի ծանօթներէն փոխառութիւն կ'ընեմ, կը վճարեմ, ժամադրութիւն կ'առնենք։ Սակայն Պիզատոս եւ Սթրօնկ կը խաբեն։ Նոյնիսկ կը մատնեն։ Արաբ մը, որուն բարեկամ էր, լուր կուտայ։ Կը փախչինք, սակայն կ'իյնանք վայրի մեղուներու խայթոցին տակ։ Ջուրը կը նետուինք, ազատելու համար մեղուներէն։ Գիշերը, ճարահատ, կը մտնենք քաղաք, նաւավար մը գտնելու համար։ Կը մտնենք Սթրօնկի տունը։ Կինը կ'ըսէ թէ առած դրամով գինովնալէ յետոյ մեկնած է մեզ փնտռելու։ Յաջորդ իրիկուն կը գտնենք զայն ծովախորշին բերանը։ Կը պատմէ իր «խաբէութեան» արդարացուցիչ պարագաները, իր «պարկեշտութիւնը»։ Նաւակը կը սպասէ։ Ցեռնելով ալ տաշտը, սարսուռ մը կ'անցնի մարմինէս։ Ամբողջ ողբերգութիւնը կ'երեւի, դարձեալ, իմ աչքիս։ Մեր երեք նոր ընկերները որոնք չեն տեսած այդ ողբերգութիւնը, կը խնդան։ Խափշիկը, ցոյց տալով նաւակը, որ կը կոչուի Սէնթ-Սէօփի, կ'ըսէ.

— Զօ՛ւկ է, ձուկ։

Ցետոյ կ'աւելցնէ.

— Պարոն Սատանային օգնութեամբը, ձեզ պիտի տանիմ Բրազիլիա։

Նաւակը ամուր է, ամէն բան նոր։ Կը գտնենք նաւակին մէջ։

— Կամաց խօսեցէք, ձայնը ջուրին վրայ շատ կը ճամբորդէ։

Նաւակը կը սողայ։ Առաւօտուն անցած ենք արդէն Մահուան գետը։ Կը բանանք առագաստը։ Սթրօնկ գիտական եղանակներ կը փորձէ, որքա՛ն վարժ տղայ է։ Կ'անցնինք Հայր եւ Մայր կղզիներէն։ Ահա հոն հասանք, ուր տեղի ունեցաւ ողբերգութիւնը։ Ամբողջ մեր ուժը կը դնենք մեր ձեռքերուն մէջ։ Ցղու պէս կը հնազանդինք խափշիկին։

— Շնորհակալ եմ, պարոն Սատանայ։

Ցաջողած ենք անցնիլ։

Հիմա նաւակը կը հանգչի ալեակին վրայ։

— Մեկնումը վաղը, կ'ըսէ խափշիկը։

Հիմա կը զգամ որ խափշիկը ճարպիկ նաւավար մըն է, կը ճանչնայ ծովը եւ իր ճամբան։ Հրաշալի գիշեր մը։ Խափշիկը կը քնանայ սեւ սուրբի նման։ Կը լուսնայ արդէն եւ խափշիկը գործի վրայ է։ Հեռուն բլուր մը, որ գլուխը դուրս կը հանէ մթութենէն։ Կը թիավարենք կատաղօրէն։

Ահա Ովկիանոսին բացերն ենք։ Ազատութեան ծոցը։

Ուրախ ենք բոլորս եւ կը պոռանք.

— Կեցցէ՛ մեր Սիրուհին (Ազատութիւն), Սիրուհիներուն Սիրուհին։

* *

Վեց օրեր անցան եւ ծովուն վրայ ենք։ Հովը սաստիկ է, ալիքները չոր են եւ նաւակը վախնալ կ'անցընէ մեր մարմինէն։

Սուրբ մըն է մեր խափշիկը։ Քիչ յետոյ նաւակը կը քշէ խորշի մը մէջ, ուր ձկնորսութիւն պիտի ընէ։ Կէս ժամէն բեռ մը ձուկ կը բռնէ։

Հագիւ կ'աւարտի ճաշը, երբ ծովը կը սկսի եռալ։ Ընձրեւ մը ալ միւս կողմէն։ Վտանգաւոր մէկ գէ մըն է որ կ'անցնինք։ Սատանի հասանք մը կայ։

— Պարոն Սատանայ, պաշտ-... գաւակդ, ես եմ աղաչողը, ...պարոն Սեթրոնկն եմ:
...պիտի շրջէ Նաւակը: ...վայրկեաններ, եւ խափ-... ...վախէն ծերմկցաւ:
...երջապէս կ'անցնինք վտան-... ...տեղէն: Ժան-Մառի ոտքի ...նայ եւ կը հայհոյէ եր-... ...դէմ.
— Եթէ այս անգամ ալ ծո-... ...նամ ու բռնուիմ, Նորէն ...է, նորէն պիտի փախչիմ: ...երրորդ անգամ ալ պիտի ...չորրորդ անգամ ալ...
...մպերը կը փախչին, գիրար ...ծեն, այնքան գաճէն, որ ...ւոխը կը քերեն:
...անկարծ ուրիշ ամպ մը, մը-... ...որ ցամաքէն կուգան: ...յարձակին մեր վրայ: Կրակ ...վառենք. բայց ամէն բան ...ած է: Կ'ուտեն մեզ մժեղ-... ...կարելի չէ դիմանալ: Եւ ...ենք:
...ոթներորդ օրն ալ լուսցաւ: ...Սեթրոնկ կ'աւետէ.
— Այսօր կը հասնինք Պրա-...
— Իրա՞ւ կ'ըսես:
— Երդում կ'ընեմ Սատանա-...
— Ցղա՛ք, թիավարեցէք, ...որ պիտի տեսնենք մեր Սի-...ին:
...կէս օր: Սարսափելի տաք: Պի-... ...ցամաքին ու պիտի չորնանք ...ծեւ: Նորէն յուսահատ, կը ...ինք:
— Ահա Նարինջին Հրուան-... ...Պրագիլիա՛. կ'աւետէ Սեթրոնկ:
— Ընկերնե՛ր, Պրագիլիան:
...կը հիւսենք երազներ, ես ...ւակայեմ կինս ու զաւակս, ...ները իրենց սիրելիները:
...Օդափոխ գետը, ծովի պէս ...կը ճնզքէ ցամաքը: Կը մօ-... ...կարծես գետը մեզ կը ...ու ներս կը քաշէ: Հոսանք ...կը թռինք: Սակայն վտան-... ...հոսանք է, եւ կը ստիպ-... ...քակել տաքատները, ջուրը ...ելու համար:
...քանի մը ծառեր: քանի մը ...որոնք պահուըտուք կը ...Առաջին անգամ է որ քա-... ...քաղաքակրթութեան տուներ կը տես-... ...այնքան տարիներէ յետոյ: ...կը մօտենանք ցամաքին: ...ոտքով ու ջողով ցամաքին վրայ ...ենք մեր ոտքերը: Եւ այլեւս ...առանց խորհելու թէ ի՛նչ ...թիւններ դեռ կը սպա-... ...մեզի, ի՛նչ նեղութիւններ ...կրենք հոն, ցամաքին վրայ ...մարդոց մէջ, մենք, գինով-... ...այդ ազատութենէն, հինգ...

ՍՈՒՏ ՎԿԱՆ ԿԱՆՉՐԿԻ

ՍԱՐՍԷԼ.— Նոյ. 13ին Հօկի մասնաճիւղի հրաւէրով բանախօսելու եկաւ Տիկին Զապէլ Եսայեան: Շատ փոքրաթիւ հասարակութեան մը ներկայութեան, տիկինը կրկնեց իր սովորական «փախաւաւոցութիւնը» որ տեւեց 1ուկէս ժամ: Այնպիսի չափազանցուած կերպով նկարագրեց Խ. Հայաստանի մէջ կատարուած շինարարական աշխատանքները, որ գիտակից հասարակութեան ծիծաղը միայն կրնար շարժել: Համաձայն տիկ. Եսայեանի, Հայաստան արդէն գերազանցած է Զուիցերիան եւ Պելճիքան:

Բանախօսութենէն վերջ, ժողովի նախագահը՝ որ Փարիզէն ընկերացած էր բանախօսին՝ առաջարկեց ներկաներուն հարցումներ ընել: Պ. Բարունակ Գումրուեան տուաւ շարք մը հարցեր՝ որոնց երբ պատասխանելու համար ոտքի ելաւ բանախօսը, Հօկի մասնաճիւղի նախագահ Յակոբ աղան կոպտութեամբ պոռաց. «Բարունակ, խօսելու իրաւունք չունիս, ես քեզմէ աւելի կարդացուր եմ, ուրեմն տիկինի ըսածները բոլորը սո՞ւտ են, ես չեմ հասկնար, դո՞ւն կը հասկնաս»: Սրահի մէջ տիրեց ընդհանուր ծիծաղ, եւ անկարգութիւն: Քանի մը վայրկեանէն հազիւ կարելի եղաւ կարգը վերահաստատել, շնորհիւ Պ. Բարունակի պաղարիւնութեան:

Առաջին հարցում. — «Քանի որ կ'ըսէք թէ Հայաստանի մէկ մասը ճահիճ է եւ մէկ մասը անջրդի եւ ժամանակ պէտք է զանոնք բնակելի դարձնելու, հապա ինչո՞ւ «քոյր» Ազրբէջանը կը պահէ Ղարաբաղը ու «եղբայր» Վրաստանն ալ Ախալքալաքը:

Տիկին Եսայեանը պատասխանեց որ Ղարաբաղի Հայաստանին կցուած ըլլալը եւ կամ չըլլալը ոչ մէկ նշանակութիւն չունի, արդէն Ղարաբաղը շատ ծանր բեռ էր Խորհրդ. Հայաստանի վրայ եւ հիմա հարուստ Ազրբէջանը աւելի լաւ հոգ կը տանի Ղարաբաղի հայութեան: Աւելցուց թէ ներկայ Հայաստանի սահմանները կը բաւեն եւ կարելի է այդ սահմաններու մէջ տեղաւորել դեռ երեք միլիոն բնակիչ, եթէ չորցուին ճահիճները եւ ջրուին անջրդի հողերը: Եւ յորդորեց սպասել...:

Չպատասխանեց սա հարցումին. «Ըստ ձեր խոստովանութեան, դուք ձեր բոլոր տեղեկութիւնները քաղած էք կոմիսարներէն եւ երկրաչափներէն: Երբեւէ զարկի՞ք դուռը հայ մամիկին, իմանալու թէ ի՞նչպէս կ'ապրի եւ թէ ինչո՞ւ իր զաւակը Սիբիր է աքսորուած:

Ուրիշ հարցում մը. — «Դուք յայտնեցիք թէ Լենինականի մէջ կայ երկու բամպակի գործարան ուր արդէն կ'աշխատի 100,000 իլիկ եւ 25,000 դէզկեաճ ելեկտրական ուժով: Կարելի՞ է ըսել թէ մէկ իլիկը օրական ո՞րքան բամպակ կը մանէ»: Տիկինը պատասխանեց. «Մանագէտ չեմ այս բանին: Եթէ կ'ուզէք կը գրեմ եւ կը հարցնեմ ու ձեզ կը տեղեկացնեմ»: Այն ատեն Պ. Բարունակ աւելցուց որ «եթէ Արարատի ձիւները բամպակ դառնան, դարձեալ չպիտի բաւեն 100,000 իլիկի եւ 25,000 դէզկեաճի պահանջին»:

Այստեղ անհրաժեշտ է բացատրել որ իւրաքանչիւր դէզկեաճը եթէ կը բանի ձեռքով, կը գործէ օրական առ նուազն 30 արշին կտաւ, ուրեմն 25 հազարը կը գործէ 750,000 արշին օրական, իսկ եթէ կը գործէ ելեկտրական ուժով՝ անհամեմատ աւելի շատ: Այս պոչաւոր սուտը Տիկին Եսայեանը կրնայ կլլել տալ միայն Հօկի անդամներուն, ինչպէս իր միւս սուտերն ու չափազանցութիւնները:

Տիկինը խուսափեցաւ պատասխանելէ սա հարցումին. «Դուք նկարագրեցիք այն զուրգուրանքը որ կը տիրէ որբերու համար. ի՞նչ կ'ըսէք այն անպաստան երախաներու մասին որոնք ծախուեցան Սուխումի փողոցներուն մէջ»: Միայն ըսաւ թէ Հայաստանի կառավարութիւնը շարունակ կը հաւաքէ անպաստան երախաները որբանոցներու մէջ՝ բայց անոնք մէկ դուռնէն ներս կը մտնեն՝ իսկ միւս դուռնէն դուրս կը փախչին»:

Շատ դժուարութեամբ նախագահը թոյլ տուաւ ներկաներէն Պ. Ղազարին ընելու սահմանափակ հարցումներ. «Դուք պատմեցիք մեզ այն չտեսնուած հետաքրքրութեան մասին զոր ցոյց տուին Հայաստանի Արհեստակցական Միութիւններն ու աշխատաւորները, երբ Հայաստան հասաւ անցեալ տարուան Ֆրանսայի գործադուլութեան լուրը. այն արհեստակցական միութիւնը որ բռնի կերպով կտրելով Հայաստանի աշխատաւորներուն ռոճիկներու որոշ տոկոսը՝ ուղարկեց Չինացիներուն և անգլիացի «աղքատ» բանւորներուն, ի՞նչ գործնական քայլ առաւ օգնելու ֆրանսահայ անգործ բանւորութեան: Անգո՛րծ բանւորներ, ձեզմէ ո՞վ սանթիմ մը օգնութիւն ստացաւ Հայաստանէն, թող ձեռք բարձրացնէ:»

Ոչ մէկ ձեռք բարձրացաւ և տիկինը շուարած պատասխանեց որ ինք բան չի գիտեր այդ մասին և թող Հօկի վարչութիւնը պատասխանէ: Իսկ Հօկի վարչութիւնը չպատասխանեց:

Այն հարցումին թէ «դուք միշտ ձեր թերթերով կը յայտնէք թէ Երեւանի մէջ բնակարանի սարսափելի տագնապ կայ, ինչո՞ւ ստեղծագործող հայ ժողովուրդը բնակարաններ չի շիներ»: Տիկինը պատասխանեց. «Բնակարաններ շինել արգիլուած է, կարող ես շինել միայն քեզ համար, իսկ վարձու՝ ո՛չ»: Այն հարցումին թէ «ինչո՞ւ Հայաստանի մէջ իր ապրուստը ճարել չկրցող, հատավաճառի ու պտղավաճառի նման ամենահասարակ առեւտրականը՝ Թիֆլիս կամ Ռուսաստան գաղթելով՝ կը կարողանայ նոյն առեւտուրով լաւ ապրիլ, չէ՞ որ այն տեղերն ալ նոյն կարգերը կը տիրեն», բանախօսը պատասխանեց. «Ատիկա ցոյց կուտայ որ Խորհրդ. Միութեան մէջ Հայաստանը ամէնէն աւելի յառաջդիմած է, եւ աւելցուց որ Հայաստանի մէջ առեւտուրը բոլորովին արգիլուած է եւ անոնք որ Հայաստան կ'ուզեն երթալ առեւտուր ընելու, թող հրաժարին այդ գաղափարէն:

Այս տողերուս գրողն ալ շատ պնդեց որ իրեն ձայն տրուի, բայց նախագահը մերժեց. եւ սկսաւ իր պատասխան ճառը՝ ի միջի այլոց յայտարարելով որ «Խորհրդ. Միութեան տասներորդ տարեդարձին առթիւ Ժողկոմխորհը հրամարտակով հաստատեց 7 ժամեայ բանւորական օր: Այժմ բանւորները պիտի աշխատին օրական 7 ժամ, երկու տարի յետոյ ալ 4 կամ 3 ժամ. ունկնդիրներէն ոմանք բացագանչեցին «միւս տարին ալ բնաւ չպիտի աշխատին», եւ հասարակութիւնը ցրուեցաւ բրքիչներով...

Օ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ.— Մեզի կը հաղորդեն թէ, անցեալ շաբթու փարիզի մէջ ալ Հօկի ժողովին առթիւ 25-30 հոգիի առջեւ, տիկին Եսայեան նոյն առասպելները պատմած ատեն, Հայաստանէն եկած երիտասարդ մը ուրիշ հարցումներ ըրած է, ակներեւ սուտեր երեւան հանելով, եւ տիկինը պապանձեր է...

ՀԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

Երկու ամիս առաջ վերաբացուեցաւ Ազգ. Նախակրթարանը, նորակազմ ուսումնական խորհուրդի ջանքերով: Կրթական գործերով հետաքրքրուողները այն կարծիքն ունէին թէ այս տարի թէ աշակերտներու թիւը եւ թէ դպրոցի մակարդակը զգալապէս պիտի բարձրանայ: Դժբախտաբար արդի վիճակը շատ ալ փայլուն չէ:

Նախապէս անցեալ տարուան ուսուցիչներէն չորս հոգի արձակուեցան իբրեւ անյարմար եւ անկարող:

Երկար տատանումներէ յետոյ, նոյն Ուսումն. Խորհուրդը ինքզինքը հարկադրուած կը զգայ յիշեալ ուսուցիչներուն մէկ մէկ անուանական պաշտոններ տալ. ծել: Տիկին Չաքըրճեան կը նշանակուի Սէն-Լուի Նորաբաց դպրոցի մանկապարտիզպանուհի: Նախկին տնօրէնը պաշտօնի կը կոչուի իբրեւ այցելու ուսուցիչ. շաբաթական տասը պահ դասով եւ իբրեւ շրջան քննիչ մանկապարտէզներու, Նախկին թոշակով:

Այս տարուան Ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ 7 հոգիէ, որուն գլուխն կոմէ կը կառավարէ դպրոցը: Ամէն ուսուցիչ կը դասաւանդէ իրնախասիրած ճիւղը:

Այսպէս ուրեմն 80—90 աշակերտի համար կան 7 ուսուցիչներ, մինչ անդին՝ կեդրոնի մանկապարտէզը անտանելի վիճակի մը հասած է:

Առաջին տարին 40 — 50 պզտիկներ միայն կը յաճախէին, իսկ այս տարի բացումէն անմիջապէս յետոյ 70ի բարձրացած ըլլալով, Ուսումն. Խորհուրդը վատառողջ նկատեց սրահը եւ փլցուցին քանի մը բաժանումներ, ժամանակ մը եւս տանելի դարձնելու համար: Եւ երբ նորոգութիւնը կը լրանայ, աշակերտներու թիւը 130ի կը բարձրանայ: Երկու օր առաջ դպրոց գացի եւ տեսայ որ վարժուհի մը եւ օգնական մը կը կառավարեն բոլորը: Դրան մօտ տասը պզտիկներ կեցած էին: Անոնք պատժուա՞ծ են, հարցուցի վարժուհիին:

— Ո՛չ, սրահը նեղ ըլլալուն ստիպուած եմ տասնական հոգի կեցնել, պատասխանեց տիկինը դժգոհ երեւոյթով մը:

Եւ իրաւ ալ հինգ վայրկեան յետոյ նորեր եկան անոնց տեղը գրաւելու:

Այս պզտիկներէն իւր թոշակ կը գանձուի 15ական ֆրանք անխտիր, որով մանկապարտէզի ամբողջ ծախքը գոցելէ վերջ, մաս մըն ալ կ'աւելնայ, Նախակրթարանի բացը գոցելու համար: Տիկինին յայտարարութեան համաձայն, երբ մեծ ու յարմար շէնք մը վարձուի, աշակերտներու թիւը կրնայ 300ի բարձրանալ: Ամէն օր 5—6 պզտիկներ կուգան ու կը մերժուին տեղի չգոյութեան պատճառով: Ժողովուրդը դպրոց կ'ուզէ եւ կը վճարէ առանց առարկութեան, կը բաւէ որ իրենց զաւակները մայրենի կրթութիւն ստանան:

Եկեղեցիի արձանագրութիւնները ցոյց կուտան թէ վերջին երեք ամսուան ընթացքին 157 ծնունդ եւ 149 ամուսնութիւն տեղի ունեցած է: Ուրեմն, տարուէ տարի նոր սերունդը կը բազմանայ: Եւ այդ սերունդը պէտք ունի մայրենի կրթութեան:

Այս բոլորը տեսնելէ յետոյ, ի՞նչպէս կարելի է հանդուրժել որ գաղութին համար տրուած մօտ 75 հազար ֆրանքը մնայ Բարեգործականին քով: Շնորհակալ եմ Պ. Սահաթճեանի լուսաբանութիւններուն համար: Բայց ինչո՞ւ չի պատասխաներ այս հարցին: Այդ գումարը ի՞նչպէս պիտի գանձուի Բարեգործականէն, որո՞ւ միջոցաւ եւ ե՞րբ պիտի գործածուի իր նպատակին:

Իմ կարծիքով, Պ.Սահաթճեան եւ մեծահարուստ ընկերները կը սպասեն որ, 1. Ընտրովի Գաւառ. ժողովը կազմալուծուի, 2. Ինք եւ իրենները Վարչական խորհուրդի անդամ ընտրուին, 3. Խառն Ընդհ. ժողով մը ստեղծուի վեց հոգիէն գաղութէն այսինքն ֆրանսահպատակ հայերէն, եւ երեքական հոգի քաղաքական կուսակցութիւններէն. այսինքն գաղթականներէն, որպէսզի վեց հոգի իրենցմէ եւ երեք հոգի ալ Ռամկավարներով խմբակցութիւն մը կազմելով, չէզոքացնեն Դաշնակներն ու Հնչակները: Ուրիշ խօսքով, առանց խղճահարելու թոյլ կուտան որ անմեղ մանուկներ թափառին փողոցները:

Անշուշտ այս ալ «Ազգասիրական» գործ է:

Ստ. Միլտոնեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ԱԹԱԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Այս իրիկուն, 19 Նոյեմբեր, հայ կռփամարտիկը պիտի կատարէ եղանակի երրորդ մրցումը, Գերմանիոյ մէջ, Սարէպրուք, Օթթօ Լոէրի դէմ:

Թերեւս առաջին անգամն է որ հայ կռփամարտիկ մը գերմանական հողին վրայ կը մրցի: Աթաեան կարեւոր հակառակորդի մը դէմ կը գտնուի: Գերմանացին հուժկու եւ միեւնոյն ատեն վարպետ խաղացող մըն է:

Հայ կռփամարտիկը իր խաղը քիչ մը փոխած է, եւ ներկայիս բոլորովին տարբեր ձեւեր ունի: Կը մաղթենք որ լաւ արդիւնք մը ձեռք բերէ:

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՑԵՐՈՒ ԿՌԻՒԸ.— Մարսիլիոյ մեր Թղթակիցը կը գրէ.—

Նաւամատոյցը աշխատող Հայերէն Կեսարացի Ներսէս գործի վերաբերեալ շնչին պատճառով մը կռուի կը բռնուի Սեբաստացի Կիւրեղ Եայլաեանի հետ: Գիշերը երբ աշխատանքէ կ'արձակուին, մութ փողոցի մը մէջ Ներսէս կը յարձակի Կիւրեղին վրայ եւ դանակով կը վիրաւորէ զայն կուրծքէն: Ոստիկանները հասնելով Կիւրեղը կը փոխադրեն հիւանդանոց, իսկ Ներսէսը ձեռքերը կապուած կ'երթայ բանտ:

Թիապարտներս կը փաթթուինք խափշիկին վիզը. կը համբուրենք զայն:

— Երթա՛ք բարո՛վ. պարոն ճերմակներ, պարոն Սատանան ձեզի պահապան:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (116)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԶԻԶԻԼ ԿԱՄ ՄԵՌՆԻԼ

...գէտք չէ՞ր որ ամէն մարդ ...թէ, ամէն օր, ԱՆՈՐ ...ՋՈՒԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՑԱԿ Կ'ԻՑՆԱՆ ...ՔԻՒՐԱՒՈՐ ՁՈՀԵՐ:

Եւ աշխարհ պարտաւո՞ր էր ...ելի երկար ատեն անգիտանալ ...սովետներու կառավարութեան ...մէ հաստատուած այս ճակա-...ին եռեւ կը ծածկուի ուրիշ ...ավարութիւն մը, ՈՐ ԱՅԼԱ-...ՑՈ ԱՆԱՐԴ է:

Վարանումը ներելի չէր ինծի: ...Թէեւ երակներս սառեր ...ին, անօթութիւնը կը պրկէր ա-...ջերս, կծկուեցայ խցիկիս մէկ ...անկիւնը որ լոգարանի վերածուած ...էր, խաղաղօրէն սպասեցի որ ճեր-...մակ հոգիի քար մարդ ղրկէ զիս կանչելու...: ...ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹ սպասեցի այս ...անակցութեան:

*
* *

Խցիկիս մէջ, պաղը այլեւս այնքան անտանելի դարձեր էր, որ անօղուք տառապանքներու նեթարկուեր էր:

Միւս կողմէ, երկաթներս այնքան սեղմուած էին, որ արեան շրջանը դանդաղեր էր, որուն հետեւանքով ստորին անդամներս սառեր էին:

Կարծես, հազարաւոր ասեղներ կը մխուէին միսիս մէջ:

Չեմ փափաքիր որ, ուէ մէկը նման տառապանքի ենթարկուի:

Շատ չանցած, դատելու կարողութիւնը չքացաւ մէջս եւ տեսակ մը թմրութիւն բռնեց ամբողջ էութիւնս:

Ցետոյ գիտակցութիւնս կորսնցուցի...

Ո՞րքան տեւեց այս նուաղումը: Չեմ կրնար ճշտել. բայց կ'ենթադրեմ թէ ժամեր տեւած ըլլալու է:

Սակայն երբ ինքզինքիս եկայ, կրցայ հաստատել թէ՝ վիճակիս մէջ ոեւէ բարեփոխում տեղի չէր ունեցած:

Ժամս կորսնցուցած ըլլալով, չէի կրնար գիտնալ թէ՝ ձերբակալումէն ինծի տուած պայմանաժամը անցե՞ր էր: Զիս տանջող անօթութեան նայելով, լրանալու վրայ ըլլալու էր:

Արդէն բանտը կ'ոգեւորուէր...: Նրբանցքին մէջ, որուն վրայ կը բացուէր խցիկիս դուռը, կ'երթային ու կուգային փութկոտ քայլերով:

Վերը՝ պատժարկումի սրահին մէջ, չեմ գիտեր ի՞նչ իրարանցում մը կար, ու թէեւ ձայները մաքուր կը հասնէին ինծի, լսեցի որ մէկը,— դահիճ մը անշուշտ, կը հարցնէր:

— Քանի՞ հոգի կայ այսօր «դրկելիք»:

— Երեք մարդ, երկու կին:

— Ըսել է, շուտ պիտի վերջանայ:

Ցանկարծ, նրբանցքին մէջ, լսեցի որ տնօրէնը ձայնը կը բարձրացնէր.

— 22ը եւ 23ը ղրկեցէք «դիակներու բաժինը», յետոյ բացէք 24ին դուռը, որուն երկու խօսք ունիմ ըսելիք:

24 թիւը ես էի...

Աւելի լաւ լսելու համար, ցատկրտելով դրան մօտեցեր էի, որուն կրթնցուցի ականջս...

Այն ատեն նշմարեցի թէ դրան մէջտեղը՝ մարդու բարձրութեան վրայ գտնուող դռնակը, ամուր չէր գոցուած, եւ անոր ճեղքէն կրնայի դիտել ինչ որ կ'անցնէր կը դառնար նրբանցքին մէջ:

Թիւ 23 խցիկէն, որ իմ դիմացս կը գտնուէր, կնոջական ձայն մը կ'աղաչէր ու կը պաղատէր, հեծկլտալով:

— Շնո՛րհ, գթութի՛ւն, յանցաւոր չեմ:

— Ինծի՞ ինչ, պատասխանեց բանտապահ մը:

— Ի՞նչ պիտի ըլլան իմ խեղճ զաւակներս:

— Ըսի թէ մէկուն ալ հոգը չէ:

Եւ մինչդեռ կինը կ, մերժէր դուրս ելլել խցիկէն ու պատերուն կամ դրան կը կառչէր, հարուածներու տարափ մը իջաւ վրան: Զարհուրելի կերպով կ'ոռնար:

— Դեռ չպիտի՞ վերջանայ, պոռաց տնօրէնը: Կ'ուզէք որ ես ալ միջամտեմ:

Պահապանը այս անգամ նետուեցաւ խեղճ կնոջ վրայ, զայն գետին նետեց եւ զայն քաշքշեց մինչեւ նրբանցքին դուռը: Հոն, տեսակ մը ճերմակ շապիկ հագած երկու մարդեր կը սպասէին. շապիկները տեղ տեղ արիւնոտած էին:

Հասկցայ թէ՝ դահիճին օգնականներն էին:

— 22ը ղրկեցէք. հրամայեց տնօրէնը, երբ խեղճ կինը անհետացաւ. եւ ջանացէք քիչ մը շուտ ընել, չէ՞. ՃԱՇՍ ԿԸ ՍՊԱՍԷ ԿՈՐ:

— Թունաւորէ քեզ, շո՛ւն, պատասխանեց թիւ 22ը՝ իր խցիկէն ելլելով, 20 տարու գեղեցիկ երիտասարդ մը, որ ինծի պէս մօրէ մերկ, ձեռքն ու ոտքը շղթայուած էին:

Դէմքին ուժեղ հարուած մը տալով, տնօրէնը զայն գետին փռեց. յետոյ, կատղած՝ ոտքի հարուածներով զայն մինչեւ նրբանցքին դուռը գլորեց:

Այս վայրագ տեսարանները զիս ինքզինքէս դուրս հաներ էին: Քարասօֆի խօսքերը կը հաստատուէին այլապէս: Եւ երբ դուռս բացուեցաւ ու տնօրէնը խցիկէս ներս մտաւ, չկրցայ ինքզինքս ըսելէ արգիլել:

— Պարո՛ն, կ'երեւի չէք զգար թէ կրկնակ վատութիւն մըն է որ կը գործէք:

(Շար.)

Թրգմ'. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

պալատ գնաց՝ կայսերական ընտանիքին ցաւակցութիւն յայտնելու համար: Մարոքի մարզպան Սթէկ նոյնպէս ճամբայ ելաւ դէպի Ֆէս:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ առաւօտ ժամը 11ին՝ շքեղ հանդիսաւորութեամբ:

Այսօր Իսլէմներու ժողովը պիտի գումարուի՝ իր յաջորդը նշանակելու համար:

Թուրք նոր թղթադրամները

Գրեցինք թէ Դեկտ. 5էն սկսեալ Թրք. հին դրամները պիտի փոխանակուին նոր թղթադրամներու հետ: Օսմանեան Պանքան անկանոնութեան տեղի չտալու համար պահանջած է որ փոխանակութիւնը իր միջոցաւ միայն կատարուի:

Նոր թղթադրամներու մէջ կէս ոսկինոց չգտնուելով, երբ կէս ոսկինոցները հրապարակէն հաւաքուին, մանր դրամի տագնապ մը յառաջ պիտի գայ: Հիմա շրջաբերութեան մէջ գտնուող կէս ոսկինոցներու քանակութիւնը 7-8 միլիոն ոսկի է:

Շրջաբերութեան մէջ 157 միլիոն ոսկիի թղթադրամ կայ, բայց թէ՛ գրաւման միջոցին եւ թէ զանազան պատճառներով այս գումարին 30-40 միլիոնը հրապարակէն վերցուած է եւ այս կերպով շրջաբերութեան մէջ գտնուած գումարին քանակութիւնը գեղչուած է: Բայց նոր հրապարակ հանուած թղթադրամները 157 միլիոնի հաշուով տպագրուած են, այնպէս որ եթէ անոնց ամբողջութիւնը շրջաբերութեան դրուի, հրապարակի վրայ այսօրուընէ 40-50 միլիոն ոսկի աւելի թղթադրամ պիտի գտնուի, ուստի որոշուած է որ հրապարակի վրայ գտնուող հինցած թղթադրամներու համապատասխան քանակութեամբ թղթադրամ հրապարակ հանուի եւ մնացեալը պահեստի մնայ:

Դրամական տագնապ Թուրքիոյ մէջ

Ճիւմհուրիյէթ խօսելով Պոլսոյ հրապարակին վրայ տիրող դրամական տագնապի մասին, կը գրէ.—

«Վերջին օրերս Թուրքիոյ տնտեսական կեանքին մէջ խնդրոյ առարկայ կ'ըլլայ կենսական հարց մը՝ դրամական տագնապը...: Վաճառականը կը գանգատի, «պօրսաճի»ն կը գանգատի, պանքան կը գանգատի եւ վերջապէս ժողովուրդը կը գանգատի...: Ի՞նչ է այս դրամական տագնապին պատճառը: Նախապէս շրջաբերութեան հանուած թղթադրամին գումարը մօտ 157 միլիոն ոսկի էր: Երբ նկատի առնուի որ կատարուած վերջին մարդահամարին համաձայն, Թուրքիոյ բնակչութեան թիւը 14 միլիոն է, յայտնի կ'ըլլայ որ մարդ գլուխ 11 ոսկիի չափ բան մը կ'իյնայ: Այս 157 միլիոն ոսկիին առնուազն 20 միլիոնը պատերազմի, հրդեհի, գաղթականութեան եւայլն. պատճառներով այրած եւ կորսուած է: Մնացեալ 137 միլիոն ոսկիին մէկ մասն ալ զանազաններու քով պինդ պահուած է եւ հրապարակը բնաւ չօգտուիր այս դրամներէն: Միւս կողմէ՝ մեր հասոյթի պիւտճէն 206 միլիոն ոսկի ըլլալով, եթէ անոր վրայ աւելցնենք նաեւ միւս անկախ պիւտճէները, Էնկիւրիի և Պոլսոյ Քաղաքապետութեանց եւ մասնաւոր վարչութեան հասոյթները, այս գումարը կը յանգի 300 միլիոն ոսկիի: Ըսել է որ գտնուած դրամը պէտք է գրեթէ երկուքուկէս անգամ պաշտօնատուններու դրամարկղերը մտնէ ելնէ:

«Կարճ խօսքով, հրապարակի վրայ շրջաբերութեան մէջ գտնուած թղթադրամը անբաւական կուգայ մեր պէտքերուն եւ ասոր հետեւանքով դրամական տագնապ մը կը ծագի»:

Ֆրանսացի կալանաւորները արձակուած

Ռապաթէն կը հեռագրեն թէ երկար բանակցութիւններէ վերջ, ֆրանսական իշխանութիւնները յաջողեցան առեւանգուած վեց Ֆրանսացիներու ազատ արձակումը ձեռք բերել, վճարելով կարեւոր փրկագին մը: Գումարին մասին որոշ տեղեկութիւն չի տրուիր:

Կալանաւոր երկու աղջիկները (Անսօ քոյրեր) Հոկտ. 8էն 9 լուսնալիք գիշերը առեւանգուած էին Քէնիթրայի մօտ, Մէքնէս տանող ճամբուն վրայ: Իրենց հայրն ու մայրը սպաննուած էին յարձակող Արաբներուն կողմէ. իսկ Տիկ. Սոնփէրաք, որ իրենց կ'ընկերանար, ծանրապէս վիրաւորուած էր:

Այս դէպքէն վերջ, Հոկտ. 22ին առեւանգուեցան Մարոքի ֆրանս. մարզպանին եղբօր՝ Օսմ. Պանքայի նախկին տնօրէնին տղան Իվ Սթէկ, խորթ զաւակը Մայեէ եւ անոնց ընկերացող երկու կիներ՝ Փրոքորոֆ եւ Շթայնհէլ, որոնք որսի ելած էին Քազապլանքայէն 200 քիլօմեդր հեռու անտառի մը մէջ:

Կալանաւորները զինուորական հսկողութեան տակ Ռապաթ բերուեցան:

Կացութիւնը Ռումանիոյ մէջ

Պուքրէշէն կը հեռագրեն 17 Նոյեմբեր Թուականով.—

Երեսփոխանական ժողովի այսօրուան նիստին մէջ Գիւղացի-Ազգային կուսակցութեան կողմէ Եուպեան հարցուց կառավարութեան թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ իր դիրքը Մանուէլեսքոյի ազատ արձակումէն յետոյ:

Ներքին Նախարար Տուքա պատասխանեց թէ կառավարութիւնը կատարելապէս ազատ ձգած է դատարանը, սակայն ինք վճռած է բոլոր միջոցներով պաշտպանել հանրային ապահովութիւնը: Տուքա աւելցուց թէ կը ցաւի որ գիւղացի-ազգային կուսակցութիւնը կ'ուզէ պարապ հարցումներով դժուարութիւններ ստեղծել կառավարութեան:

Օդանաւի երկու զոհեր եւս

Անգլիացի օդանաւորդներ հարիւրապետ Մաք Ինթօշ եւ Պէրթ Հինքլըր Երեքշաբթի կէսօրէ վերջ «Իշխանուհի Քսէնիա» օդանաւով Էփէյվընէն ճամբայ ելած էին՝ մէկ թռիչքով Քարաշի (Հնդկաստան) երթալու եւ ուղիղ գիծով հեռաւորութեան մրցանիշը կոտրելու համար: Այս երկար եւ դժուարին ճամբան (4500 մղոն) կը յուսային կտրել 48 ժամէն: Սակայն պայմա. նաժամը լրացաւ եւ ոեւէ լուր չառնուեցաւ օդանաւէն: Նոյն իսկ Անգլիայէն մեկնելէն ի վեր ոչ ոք տեսած է զայն: Իրենց ծրագրած ճամբան էր՝ Գերմանիա, Վարշաւա, Օտեսա, Կասպից ծով, Աֆղանիստան եւ Հնդկաստան:

Ամէն յոյս չէ կտրուած դեռ. ոմանք կը կարծեն թէ օդանաւը վար իջած է ամայի տեղ մը եւ թէ քանի մը օրէն տեղեկութիւն պիտի առնուի իր մասին:

ԱՅՍ ԻՐԻԿՈՒԱՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

"ՅԱՌԱՋ,,Ի

ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼՈՎ ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔԻ

ՎԵՑԱՄՍԵԱՅԻ ՀԱՄԱՐ՝ ՏԱՍԸ ՖՐԱՆՔԻ ԳԻՐՔ

ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՔ, ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՆՈՐ ՑՈՒՑԱԿԷՆ

Ա. ՄԱՍ

Անդրանիկ, Թատերգ. Շիրվանեան 4 ֆր., Առաջնորդ խօսակցութեան եւ նամակագրութեան հայ.-գաղ. 15 ֆր., Սահմանադրական խօսքեր եւ ճառեր Գրիգոր Օտեան 17.50 ֆր., Դաւիթ Բէկ՝ Րաֆֆի (2 հատ.) 25, Զէյթունի նահանջը՝ Վարդ-մեխակ 12, Լուռ ցաւեր՝ Գ. Զօհրապ 9 ֆր., Կեանքը ինչպէս որ է՝ Գ. Զօհրապ 5 ֆր., Կալմիր գիրքը՝ Սեւակ 9 ֆր., Կնոջ հոգիներ՝ Զ. Եսայեան 12.50, Հայորդիներ՝ Սիամանթօ 7.50 ֆր., Հայոց Հին կրօնները՝ Տօքթ. Տաղաւարեան 10 ֆր., Միշէլ Սթրօկօֆ (արկածախնդր. ճամբորդութիւններ) 18 ֆր., Նոր Քնար՝ Ա. Յարութիւնեան 6 ֆր., Սիմոն Զաւարեան (գծեր իր կեանքէն) 12.50 ֆր., Քրիստափոր Միքայէլեան՝ Ա. Ահարոնեան 12.50 ֆր., Ազգային բարերար՝ Եր Օտեան 4 ֆր., Աղա Նազար՝ Աւ. Իսահակեան 3 ֆր., Ընծետացած Սերունդ մը՝ Զօհրապ 10, Արիւնոտ յիշատակներ՝ Ե. Օտեան 5, Դաւթ՝ Լ. Շանթ 8, Դատաստ. խորհուրդին Առջեւ՝ Ե. Օտեան 10, Երեւակայական ոճիրը՝ Անտոն Չէխով 2, Լռութիւնը՝ Ա. Ահարոնեան 8, Խղճմտանքի Ձայներ՝ Գ. Զօհրապ 10, Կաթուշկը՝ Ա. Ահարոնեան 7, Կինը՝ Լեւոն Շանթ 5, Կին՝ Ռէն 5, Հաճի Մուրատ՝ Լ. Տոլսթոյ 12:

"ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ,,Ը ՊՐԻՒՔՍԵԼԻ ՄԷՋ

Այսօր Շբ. գիշեր ժ.ը 9.30ին, Հայ Ակումբին մէջ, 94 Rue de Louvain

Պիտի բանախօսէ՝ Ընկ. ԱՐՇԱԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆ

երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ պար

ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐՆԵՐՈՒ

Պարերը կը ղեկավարէ Ս. Թէրզեան (Սաեփ)

Այսօր Շաբաթ գիշեր, Salle des Fêtes, Mairie de XVme

Մեթրօ Vaugirardին դիմացը. ժամը 8.30էն մինչեւ կէս գիշեր

Սմոքինկը պարտաւորիչ չէ: Մուտք 7 ֆր.: Պիւֆէի ծախք չկայ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Մարսիլահայ Դրամ. Ստուդիան, ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Այսօր Շբ. իրիկուն ժամը 8.30ին, Bon Théatre մէջ, 84 Rue Chape

կը բեմադրէ ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ (տրամ՝ 5 արար)

եւ ՏՈՄՍԱԿԱՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ (Զաւեշտ 1 արար)

Կը պարէ՝ Օր. ԱՍԻԱ ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ

Այրի Տիկին Գալէնտէրեան խորին ցաւով կը ծանուցանէ իր բարեկամներուն եւ ազգականներուն, իր մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԿԱՏԻՆԷ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ Նոյեմ. 8ին: Հանգուցեալին մարմինը ամփոփուեցաւ Մարսէյլի Սէն Փիեր գերեզմանատունը:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ժողովը վաղը կիրակի ժամը 10ին ծանօթ հաւաքատեղին. կարեւոր օրակարգ. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» ընդհ. ժողովը 21 Նոյեմ. Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր Օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Լիոնի Բարձր Հայքի Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի ժամը 3ին, 201 Ave. de Saxe, Պ. Կիւրեղեանին դերձակատունը: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովըայսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, 80 Ave. Péreire, Asnières կաթողիկոսական պատ. դիւանատունը: Կարեւոր օրակարգ, ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

ՀԱՃԸՆԻ Հերոսամարտի ութերորդ տարեդարձին առթիւ Հաճընի բոլոր զոհերու յիշատակին պատարագ պիտի մատուցուի Հայոց եկեղեցիին մէջ, վաղը կիրակի եւ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ:

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի լուսանկարիչ Պ. Գրիգոր Ջօլօլեան:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Յակոբ Տայեանէ (Լուղորդ), Ֆիւմէլ, իր հասցէն իմացնել խմբագրութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեմ Պէլֆօրի եւ Հէրիքուրի հայրենակիցներուն որոնք ներկայ գտնուեցան սիրելի հօրս ԵԶԵԿԻԷԼ ՉԱԼՔԵԱՆի յուղարկաւորութեան որ տեղի ունեցաւ 11 Նոյ. Ուր. առաւօտ ժամը 10ին:

Սգակիր Ս. Չալքեան

ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան մասնաճիւղը կազմակերպած է իր տարեկան պարահանդէսը՝ Salle Hocheի մէջ, 9 Ave. Hoche, Métro: Courcelles, որ վերջերս կրած հիմնական նորոգումներով եւ ճոխ յարդարանքով դիւթագեղ կերպարանք մը ստացած է:

Պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 10ին,

Մուտքի գինն է 50 ֆրանք:

Հայ եւ օտար կարողագոյն արուեստագէտներ պիտի կիրարկեն. երաժշտական խնամուած յայտագիր մը եւ պարերու միջոցին ալ՝ իսկատիպ եւ զուարթ intermèdeներ եւ հաճելի անակնկալներ տեղի պիտի ունենան:

Պարահանդէսին հասոյթը ամբողջապէս պիտի յատկացուի Որբախնամ գործին:

Ծախու է տախտակաշէն տուն մը չորս սենեակներով: դիմել՝ Իսկէնտէր Ջալըմճեանի՝ 8B Rue Blanqui, K. Bicêtre (Seine).

ՍԱԿԱՐԱՆ

18 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	03
Տոլար,	Dollar	25	44
Մարք (ոսկի) 100	Mark	607	25
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	55
Թրք. ոսկի	» or	110	—
Մէճիտիէ	Médjidie	10	00
Լէվա 100 հատը	Léva	18	50
Տրախմի »	Drachme	33	20
Լիր »	» Lire	138	60
Պելժ. ֆրանք »	Belga	555	—
Զուից. »	Frc. Suisse	490	75
Լէյ 100 հատը	Ley	15	70
Ֆլորին	(Florin)	1028	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	3390	—
»	II »	2030	—
»	III »	1675	—
Ռումելիի երկաթ.	Lots turcs	164	—

Բոլորդ ալ գիտէք որ պանիր կայ, պանի՛ր ալ կայ: Առաջինին մէկը անունով պանիր, իսկ միւսն ալ՝ համով ու հոտով, առատ իւղով եւ ոչխարի կաթով պատրաստուած, որը ճաշակելու համար դիմեցէ՛ք՝

ՎԱՀՐԱՄ ՃԷՆԱՋԵԱՆԻ

ՍԷՆ-ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

1bis Rue Hautefeuille -:- PARIS (6e)

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՄԷՆԷՆ ԺԱՆ ԵՒ ԱՄԷՆԷՆ ԼԱՒԸ

Եթէ կ'ուզէք ունենալ վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ, տոկուն եւ խնամուած աշխատանքով, դիմեցէք՝ երկար տարուան փորձառութիւն ունեցող՝

Դերձակ ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՋՄԱՆԵԱՆԻ

140 Avd. Pasteur, Bagnolet, մէթրօ: Porte des Lilas

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ և ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ

THÉS YAVROU

ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ 1880ին

Ամէն տեսակ անուշով և ծաղիկով թէյեր, ընտիր, համեղ, անուշահամ:

ՊԱՀԱՆՋԵԼ ԱՄԷՆՈՒՐԵՔ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

Հասցէ՝

COMPTOIR DES THÉS YAVROU

23, Rue Senac, MARSEILLE

ԾԱՆՕԹ.— Կը փնտռուին Գաղղիոյ եւ գաղթականութեանց մէջ ուսեալ ճիւղին մէջ վարժ եւ պատուաւոր ներկայացուցիչներ բացի Փարիզ, Նիս, Լիոն եւ Մարսէյլ քաղաքներէ:

ՄԵՍՐՈՎՊԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԼԻՈՆԻ ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԴԵՐՁԱԿԸ ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ

Մեր յարգելի յաճախորդներուն դիւրութիւն մը ընծայելու համար, բացած ենք նոր դերձակատուն մը Րիւ տը Մարսէյլ թիւ 24. իսկ մեր նախկին դերձակատունը կը գտնուի Րիւ Կարիպալտի թիւ 33: Ունինք անգլ. եւ ֆրանս. տոկուն եւ ճաշակաւոր կերպասներ: մեծ խնամքով կը կարենք Փարիզեան վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ, որոնք միշտ գնահատուած են մեր հայ եւ ֆրանսացի ամենադժուարահաճ յաճախորդներէն:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՑՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՕՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Cartes d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար: դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13—20, կիրակի ամբողջ օրը:

դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի

69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck

Autobus; AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54.

ԲՈՒՐԴ

ՆՈՐ ԵՒ ՀԻՆ ԳՈՐԳ ՇԻՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ամէն տեսակ եւ զանազան գոյներով բուրդի ճոխ մթերք պիտի գտնէք Տիար ՅԱԿՈԲ ԳԸՆԱՃԸԵԱՆի մթերանոցը: Խիստ դիւրամատչելի գիներ: 31 Rue St-Lazare. Tél. Trudaine 68-28

Métro: Nord-Sud: Notre Dame de Lorette.

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro: Gare de l'Est Téléphone: Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

Կորսուած է Մարսէյլի, Րիւ տէ Տօմինիքէնի Սէն-Թէօտոր եկեղեցիին մէջ, Զորեքշաբթի առտու կորսուած է մետաղեայ հատիկներով վարդարան մը (համրիչ) որ թանկագին յիշատակ մըն էր տիրոջը համար:

Գտնողէն կը խնդրուի որ յանձնէ եկեղեցիի ժամկոչին, լաւ վարձատրութիւն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ճերմակեղէնի, մետաքսեղէնի, պուտոնի, էնքրիւսթասիոնի, փուան Թիւրքի եւն. լաւ փորձառուհիներ արհեստանոցի մէջ աշխատելու: Նմոյշներով ներկայանալ 78 Ave. Champs Elysées, 139 թիւ գրասենեակը:

ԱՄԵՆՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պարտք կը զգանք ձեզ յանձնարարելու որ, քաղաքական անանձնական, տնտեսական եւ ընկերային փոխանցումներու գործնական ճամբան գրուած դիւրութիւններու, հանդիպելու համար, դիմել՝ գրասենեակ Թարգմանի երդուեալ, 76 Rue Bernard du Bois, Marseille.

1. Ամուսնութեան թուղթերու ... գործողութիւնները, ... խղճմտօրէն:

2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ արագ:

3. Հպատակութեան, ... գի եւ դատական գործեր.

4. Ծննդեան թուղթեր ... գիւրհակներու թարգմանութիւն...

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն

208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE :
NORD 57-82

MÉTRO
LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ
20
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
1927

20 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 498

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՄԻՏ ՔԱՇՔՇՈՒՔ

Նորէն սաստկացած են կիրքերը, կարգ մը գաղութներու մէջ: Ամէնէն մռայլ պատկերը կը ներկայացնէ Եգիպտոսը:

Մենք չենք ուզեր խառնուիլ ո՛ր եւ է շրջանի ներքին վէճերուն: Բայց անհրաժեշտ կը գտնենք լուսաբանել կարգ մը կէտեր, որպէսզի առաւել կանուխ հասնողը, կամ արհեստով խառնակիչները աժան ամբոխավարութիւն չփորձեն:

Վէճը ծագեցաւ Աղեքսանդրիայէն: Քաղաք. ժողովի անդամներէն պէյ մը, որուն համար կ'ըսեն թէ Մուսուլինիի հովեր ունի, ինքնագլուխ կարգադրութիւններ կ'ընէ դպրոցին համար: Եւ իր դիրքը ամրացնելու առաջադրութեամբ, կը կազմէ Քաղաք. ժողով մը, օգտուելով շատերու բացակայութենէն: Թեմական և Քաղաք. ժողովներու միւս անդամները չեն հանդուրժեր այս կամայականութեան, եւ դիրանալով բռնի գրաւուած Առաջնորդարանին, կ'ընտրեն Նոր Վարչութիւն: Այս առթիւ տեղի կ'ունենան անկարգութիւններ եւ ծեծկուուք: Մենք առանց վերապահութեան կը դատապարտենք այդ արարքները, ո՛ր կողմէն ալ գործուած ըլլան: Գահընկէց պէյը, իբրեւ վրէժ, ոստիկանութեան կը ներկայացնէ ցուցակ մը, կասկածելի ցուցնելով հօթը ծանօթ հայրենակիցներ:

Նոր վարչութիւնը գործի կը ձեռնարկէ, ամէն բան վերջացած համարելով: Երեւի չափազանց լաւատեսութենէ տարուած, անպաշտպան կը ձգէ առաջնորդարանը, որ առտու մը կ'անցնի «ժողովրդային» կոչուած խմբակի մը ձեռքը:

Շուտով կը քակուի դաւադրութեանց կծիկը: Այս ողբերգութեանց բուն պատասխանատուն, Թորգոմ արք. զոր երկու տարիէ ի վեր չի ճանչնար Աղեքսանդրիան, շունչը կ'առնէ ծովափ, եւ ոստիկանութեան միջոցաւ տէր դառնալով առաջնորդարանին, կը կազմէ Նոր վարչութիւն մը: Ընտրովի Քաղաք. եւ Թեմական ժողովին անդամները, Նոր ծայրայեղութիւններ կանխելու համար, կը փութան հրապարակաւ բողոքել այս հակասահմանադրական խաղերուն դէմ, եւ կը դիմեն կառավարութեան:

Մինչ այս մինչ այն, Նոյ. 6ին, Գահիրէի մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդային ցոյց մը, պահանջելով Թորգոմ արք.ի անմիջական հեռացումը, իբրեւ խառնակիչ եւ ամբաստանեալ: Այս խմաստով հեռագիրներ կ'ուղղուին եպիսկոպոսին եւ Ներքին Նախարարութեան:

Արդիւնքը յայտնի չէ մեզի: Մինչեւ այսօր հասած թղթաբերէն կը տեղեկանանք թէ յուզումը կը շարունակուի, — թռուցիկներ, ժողովրդային բողոքներ, եւ անվերջ բանավէճ, որոնց վերջը դժուար է նախատեսել:

Մէկդի դնելով մանրամասնութիւնները, եւ նոյնիսկ որոշ վերապահութեամբ մօտենալով հարցին, կը նկատենք որ այստեղ ալ հինի եւ նորի պայքարն է գլխաւոր շարժառիթը ծագած տագնապին:

Եգիպտոսը պէյերու եւ փաշաներու միջնաբերդն է, եւ մարդիկ դժուար կը հանդուրժեն ժողովրդային տարրերու միջամտութեան: Թորգոմ եպիսկոպոսն ալ, որ լաւ սերտած է «Եկեղեցւոյ իշխան»ներու պատմութիւնը, կրցեր է իր կռնակը ամրցնել, ջոջերու կռնակը շոյելով: Այլապէս, պիտի ըլլար ժողովուրդին հետ եւ ոչ թէ անոր դէմ: Կրնար դէմ ըլլալ Դաշնակցութեան, բայց ամէնէն առաջ պիտի ըմբոստանար ամիրաներու, խառնակիչներու եւ ապիկարներուն դէմ, եւ պիտի փնտռէր արդարութիւնը:

Ամբաստանութիւննե՞ր կան Աղեքսանդրիոյ ընտրովի ազգային մարմիններուն. կամ անհատներու դէմ:Շռայլութիւննե՞ր ըրած, պարտքե՞ր դիզած, դպրոցը տկարացուցա՞ծ են: Թո՛ղ քննեն: Ո՛վ որ հաշիւէ կը խուսափի, անշուշտ յանցաւոր է, եւ պէտք է պատժուի: Բայց, ամէ՛ն տեղի մէջ: Պէտք է մաղել ոչ միայն Աղեքսանդրիան, այլ եւ Գահիրէն, որ ուրիշներուն ապարէզ կարդալու համար նախ իր գործերն ու տետրակները պէտք է մէջտեղ հանէ:

Եւ յետոյ, առաջնորդ մը որ ամբաստանութեան տակ է տարիներէ ի վեր, որուն դէմ ըմբոստացած է ժողովուրդին կէսը, ինչպէ՞ս կը համարձակի աթոռի վրայ մնալ, հրամաններ արձակել, կողմ բռնել, եւ սպառնալիքներ ընել: Եթէ մինչեւ անգամ ամբողջ գաղութին մէկ երրորդը միայն դատախազ կանգնած ըլլայ, Թորգոմ արքեպս. պէտք է կալանաւորուած համարէ ինքզինքը, եւ դատ պահանջէ, փոխանակ.թիկունքը տալու ափ մը երեւելիներու, իսկ բռունցքը՝ բողոքողներուն:

Խրիմեանը փառաբանող առաջնորդ մը այսքան սրատեսութիւն մը ունենալու էր, որովհետեւ ինչ որ կ'ընէ ու կը պարտադրէ հիմա, ամէն իրաւունք եւ օրէնք ոտքի տակ առած, պարզ արկածախնդրութիւն է, լեցուն՝ ծանր հետեւանքներով:

Արդարութիւնը կը ձգձգուի, կը կաշկանդուի, բայց չի խափանուիր:

Նոյնքան զզուելի քաղաքականութիւն մը բռնած է, Յունաստանի մէջ, ուրիշ եպիսկոպոս մը, Մազլըմեան կոչուած խառնակիչ մը:

Այս ողորմելին գոնէ Թորգոմ եպիսկ.ի չափ զարգացում չունի, ինչ որ կարելի է համարել «մեղմացուցիչ դէպք յանցանաց»: Բայց նոյնն է բռնած ճամբան, եւ աւելի ապերասան: Զորս տարի տակնուվրայ ըրաւ յունահայ գաղութը, կրթնած դանազան կասկածելի տարրերու, եւ հովանաւորութեամբ սմսեղուկ Շահվէրդեանի: Հազիւ կարելի եղած էր չէզոք Վարչութիւն հաստատել Աթէնքի եւ Սելանիկի մէջ, եւ ահա լրբութիւնը կ'ունենայ Մակեդոնիա երթալու, ազգային մարմիններ լուծելու, նոր մարդիկ նշանակելու, տեղական իշխանութիւնը ձանձրացնելու, մինչեւ որ ճամբու կը դրուի ոստիկանութեան կողմէ...:

Ո՞ւր պիտի յանգի այս անմիտ քաշքշուքը:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆՈՐ ՏՐՏՈՒՆՋՆԵՐ

Ամերիկայի Կոչնակը (5 Նոյ.), շարունակելով իր տրտունջները երեւանի վարիչներուն կարգ մը ձեռնարկներուն դէմ, կը գրէ.

— «Գաղութներու հանդէպ Երեւանի արհամարհանքին ուրիշ մէկ օրինակն է Էջմիածնի Աթոռին ներկայ դրութիւնը:

«Մենք չպիտի բաւականանք նաեւ որ Էջմիածնի միաբաններէն ոմանց անկարգութիւններն ու գեղծարարութիւնները պարտկուին կամ անտեսուին: Սակայն չենք կրնար արդարացնել այն ճնշումները՝ որոնց կ'ենթարկուի Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւնը, չենք կրնար արդարացնել այն օժանդակութիւնը՝ որ Եկեղեցւոյ Բարեկարգիչներուն կ'ընծայուի՝ օրէնքի հակառակ: Մենք ուրախութեամբ ողջունեցինք Բարեկարգութեան շարժումը, — նոյն իսկ «Ազատ Եկեղեցի» թերթը, իբրեւ շարժումին ռահվիրայ, բայց Բարեկարգութիւն ըսելով մենք չենք հասկնար հայ եկեղեցւոյ արդար իրաւունքներուն բռնաբարումը եւ Հայրապետական հեղինակութեան քայքայումը:

«Արտասահմանի հայ գաղութները պարտաւոր են առատօրէն նպաստել Հայաստանի վերաշինութեան գործին: Հայաստանի ղեկավարներն ալ, եթէ կ'ուզեն գաղութներու սիրտը տաքցնել՝ պարտաւոր են դադրեցնել դասակարգային եւ ապազգային փրոփականտը, եւ գաղափարային տարբերութեանց դէմ մղուած պայքարը: Անոնք պարտաւոր են նաեւ՝ հրատարակելու եւ քաջալերելու արտասահմանէն հասած բոլոր դրամական օգնութիւնները, առանց խտիր դնելու նուիրատու կազմակերպութեանց եւ անձնաւորութեանց միջեւ: Անոնք պէտք է ընդունին որ «պուրժուա» կոչուած հայ մտաւորականն ու առեւտրականն ալ ապրելու, ծառայելու եւ յարգելու այնչափ իրաւունք ունին՝ որչափ որ ունին հայ բանուորն ու գիւղացին:»

Դժուարինս խնդրեցեր...

ՆԱՆՍԷՆԵԱՆ ԱՆՑԱԳԻՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ՊՈՒԼԿԱՐԱՀԱՅԵՐԸ

Սօֆիայի ոստիկանական տնօրէնութիւնը վերջերս նոր հրահանգ մը հրատարակած է Նանսէնեան անցագիր ունեցող Հայերու եւ Ռուսերու մասին: Կը քաղենք գլխաւոր մասերը.

«Ռուս եւ հայ գաղթականներու անցագիրները մէկ տարուան համար են: Ամէն տարի, ժամանակը լրանալէն քանի մը օր առաջ, այսպիսի անցագիր ունեցողները պարտին խնդրագիր ներկայացնել պատկանեալ իշխանութեան (երկու օրինակ), ուր պէտք է նշանակուին հին անցագրի երկու թիւերը:

⁂ Նոյ. 7ին Սօֆիայի մէջ ազգ. մանկապարտէզ մը բացուեցաւ, մասնաւոր հանդիսութիւններով: Ներկայ էին բազմաթիւ ծնողներ:

Ազգ. Արամեան նախակրթարանի հոգաբարձութիւնը մեծ սենեակ մը տրամադրած է մանկապարտէզին համար: Կազմած է նաեւ խնամակալութիւն մը որ արդէն հայթայթած է անհրաժեշտ նիւթերը:

Մինչեւ հիմա 30 փոքրիկներ արձանագրուած են:

ՕԳՏՈՒԵՑԷ՛Ք

Յառաջի մրցանակաւոր բաժանեգրութենէն, քանի՛ ուշ չէ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Վէճ մը «Լքեալ» ստացքին շուրջ

Թուրք թերթերը այս օրերս շատ կը զբաղին փախստական Հայերու «լքեալ» կալուածներուն խնդրով: Թուրքերը կ'երեւի զգչացեր են որ դատարանին որոշումով կարգ մը Հայեր ետ ստացած են իրենց գրաւուած կալուածները, եւ այժմ հին ու նոր օրէնքները կը քրքրեն՝ զանոնք ետ գրաւելու եւ եկուոր Թուրք գաղթականներուն տալու համար: Այս խնդրին մասին *Ճիւմհուրիյէթ* կը գրէ Նոյեմբեր 14).—

«Գաղթականներու Տեղաւորման Վարչութիւնը Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութենէն ժամանակէ մը ի վեր լքեալ կալուածներու մէկ ցուցակը կ'ուզէր, հարցնելով միեւնոյն ատեն թէ ո՞րքան գաղթականներու ո՛րչափ կալուած պիտի կրնայ տրամադրուիլ:Գալով Հայերու լքեալ կալուածներուն,անոնցցանկնալ կ'ուզէր: Նոյնիսկ ասոնցմէ մէկ քանին թուրք գաղթականներու տրամադրած է, մինչդեռ Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութիւնը Ելմտական գործավարութենէն հրաման ստացած էրհայոց լքեալ կալուածները ծախելու եւ այնպէս ալ ըրած էր: Հիմա Տեղաւորման Վարչութիւնը փոխանակութեան օրէնքին վրայ հիմնուելով, Հայոց կալուածները՛ կը պահանջէ:

«Փոխանակութեան օրէնքը կը հրամայէ որ եթէ լքեալ կալուածները փոխանակութեան չըլլան, Հայոց կալուածներն ալ գաղթականներուն տրամադրուին, միայն թէ այս մասին պայման է որ կառավարութիւնը պէտք ցոյց տայ: Տեղաւորման Վարչութիւնը «պէտք կայ» կ'ըսէ, իսկ Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութիւնը կը պնդէ թէ կառավարութիւնը հրաման չէ տուած, ընդհակառակը հրաման ըրած է որ հայրենասիրական ծառայութեանց մէջ գտնուողներուն եւ հրկիզեալներուն յատկացուած շէնքերէն զատ, բոլոր մնացեալները վաճառուին:

«Ահա այս տեսակներն են, զորս Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութիւնը ծախու հանած է: Հայոց «իճարէթէյնլի» եղող լքեալ կալուածները յայտնի է թէ այսօր էվգաֆի փոխանցուած են եւ ան կը յանձնէ զանոնք:»

«Ճիւմհուրիյէթ»կ'աւելցնէ թէ կառավարութիւնը այս մասին հիմնական որոշում մը պէտք է տայ:

Պոլշեւիկեան համագումարը

Դեկտեմբեր 1ին Մոսկուայի մէջ պիտի բացուի Խորհրդային Միութեան համայնավար կուսակցութեան համագումարը: Օրակարգին մաս կը կազմեն՝ կեդր. կոմիտէի, Վերստուգիչ կեդր. Յանձնաժողովի, Գ. Միջազգայինի գործադիր կոմիտէի պատուիրակութեան զեկոյցները, յառաջիկայ հինգ տարիներու համար տնտեսական ծրագիր կազմելու հարցը, գիւղերու մէջ կատարուելիք աշխատանքը և կուսակցութեան կեդրոնական մարմիններու ընտրութիւնը:

⁂ Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ կուսակցութենէն վտարուած են Տրոցկիի կուսակիցներէն 520 հոգի: Աշապատի մէջ 1925ի դասակարգը զրօշի տակ կանչուած է: Բանակին մէջ կ'առնուին միայն պաշտօնական համայնավար կազմակերպութեանց անդամները:

Փոքրիկներու համատարածութիւնը

Մոսկուայէն կը հեռագրեն 18 Նոյ. Թուականով.—

Ուզպէկստանի, Վրաստանի, Հայաստանի, Մոլտավիոյ խորհրդային հանրապետութեանց համայնավար կուսակցութեանց համագումարները եւ կուսակցական տեղական մարմինները միաձայնութեամբ վաւերացուցին կեդրոնական կոմիտէին քաղաքականութիւնը եւ Տրոցկիի ու Զինովիեւի վտարումը:

⁂ Գործավարներու Խորհուրդը որոշեց Զինովիեւն ու Մուրալօֆը դադրեցնել պետական տնտեսական ծրագրի յանձնաժողովի անդամակցութենէ: Նոյնպէս Վլատիմիր Զմիոնօֆ պիտի հեռացուի վիճակագրութեան կեդր. գրասենեակէն:

Եգիպտոս օրինակ կ'առնէ Թուրքիայէն

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ բացուած է եգիպտական խորհրդարանին Գ. նստաշրջանը Ֆուատ թագաւորին կողմէ: Գահաճառին մէջ թագաւորը կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ Քափիթիւլասիոնները ջնջելու համար: Կ'աւելցնէ թէ վարչապետին վերջերս Եւրոպա կատարած ճամբորդութեան ընթացքին, կարգ մը եւրոպական պետութիւններ բարեացակամ վերաբերում ցոյց տուած են այս ծրագրին: Կառավարութիւնը Քափիթիւլասիոնէն օգտուող պետութիւններու սկզբունքային համաձայնութիւնը ստանալէ վերջ, Գահիրէի մէջ պիտի հրաւիրէ միջազգային համագումար մը՝ կացութիւնը քննելու եւ Քափիթիւլասիոններուն տեղ նոր օրէնքներ մշակելու համար:

⁂ Երեսփ. ժողովի Նախագահ ընտրուեցաւ Վաֆտ կուսակցութեան Նախագահ Մուսթաֆա փաշա Նահաս:

Մարոքի նոր Սուլթանը

Մարոքի հանգուցեալ Սուլթան Մուլէյ Եուսէֆի յուղարկաւորութենէն յետոյ, Ուրբաթ կէսօրէն վերջ Իուլէմաներու ժողովը գումարուեցաւ եւ թագաւոր ընտրեց Մուլէյ Եուսէֆի երրորդ տղան՝ Մուլէյ Մուհամմէտ Սի Համատա Աննալլահը: Նոր Սուլթանին հռչակումը տեղի ունեցաւ հօրը մահուընէն ճիշտ 31 ժամ վերջ: Պիտի թագաւորէ Մուլէյ Մուհամմէտ անունով: Մուլէյ Մուհամմէտ ծնած է 1913ին, ուստի եւ 14 տարու է:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՄԱԶԼԸՄԵԱՆ ԿԸ ՃԱՄԲՈՒԻ ՍԵԼԱՆԻԿԷՆ

Սելանիկի *Հորիզոն-Ալիք* օրաթերթը կը գրէ.—

Նոյ. 9, Չորեքշաբթի իրիկուան համար Մազլըմեան ժողովի հրաւիրած էր «երեւելի»ները Առաջնորդարանին մէջ, առանց արտօնութիւն առնելու փոխանորդէն: Առաջն. փոխանորդը, Մալաքեան քհնյ., կը ներկայանայ տեղական իշխանութեան, ցոյց տալով վարչութեան ցանկը:

Նոյն պահուն, Մազլըմեանի դիմումով Առաջնորդարան կը ղրկուին սպայ մը եւ քանի մը ոստ. կաններ: Փոխանորդը կը ներկայացնէ ինքզինքը: Քիչ յետոյ կը հասնին Մազլըմեան եւ իր շքախումբը: Ոստիկանապետը զանոնք կ'առաջնորդէ գնդապետ Քալօխրիսթիանաքիսին մօտ, որ խնդրին տեղեկանալէ յետոյ, կ'արգիլէ Մազլըմեանի մուտքը Առաջնորդարանէն ներս:

— Կառավարութիւնը հոս իբրեւ պետ կը ճանչնայ միայն Մալաքեան քահանան: Եթէ անիկա թոյլատրէ, կրնաք ժողով ընել:

Ու գլխիկոր կը վերադառնան «հերոսները»:

Մազլըմեան, առանց յուսահատելու, յաջորդ օրը կը դիմէ ընդհ. կուսակալին: Եւ սակայն ընդհ. կուսակալը կը հրամայէ իբրեւ անբաղձալի 24 ժամուան մէջ Մազլըմեանը հեռացնել Սելանիկէն, ինչպէս կը գրեն յոյն եւ փոքրէ թերթերը:

Ու Հինգշաբթի գիշեր եպիսկոպոսն ու ընկերը գլխիկոր կը դառնան Աթէնք:

Ոստիկանատուն հրաւիրուած է Տոքթ. Ամպարճեան, որ աշխատած էր յաջողցնել Մազլըմեանի մուտքը եկեղեցիէն ներս Եպիսկոպոսը, Սելանիկի մէջ, փորձած էր հացկերոյթներով իր կողմը գրաւել «Անկէլիոֆորոս» թերթին խմբագիրը, որ չէ պատասխանած հրաւէրին, հակառակ որ Մազլըմեան շողշողուն անունի մը տակ կուտար հացկերոյթը,—Արքեպիսկոպոսի բարեկամներու Հայկ. Կոմիտէին մը կողմէ:

ՀԵԼԼԷՆԱՀՊԱՏԱԿ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Սելանիկի մէջ բազմաթիւ հելլէնահպատակ Հայերու ընդհանուր բաղձանքին վրայ, որոշուած է կազմել Հելլէնահպատակ Հայերու Միութիւն մը եւ վաւերացնել տալ զայն կառավարութեան:

Միութեան նպատակը պիտի ըլլայ սերտ շփում հաստատել հելլէն կառավարութեան, առեւտրական եւ մտաւորական շրջանակներու հետ, ամրացնել եղբայրական կապը քոյր ազնիւ ազգին հետ եւ այսպէսով լաւագոյնս պաշտպանել հելլէնահայ գաղութին շահերը: Միաժամանակ, հոգ տանիլ ու ամէն կերպով աջակցիլ վառ պահելու հայ ժողովուրդին մէջ ազգային տոհմիկ աւանդութիւնները եւ իր արժանի դիրքին բարձրացնել հայ եկեղեցին ու դպրոցը:

ԹՐՔԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐԸ

«Թայմզ»ի 18 Նոյ.ի թիւին մէջ Պոլսէն Անգլիացի մը կը գանգատի թրքական թղթատարին անկանոնութեան մասին: «Անգլիայէն եւ ուրիշ երկիրներէ Թուրքիա ղրկուած նամակները յաճախ իրենց հասցէներուն չեն հասնիր: Ասկէ զատ, վերջերս Պոլսէն նամակատուն յանձնուած ապահովագրեալ և պարզ նամակներ Անգլիա չեն հասած: Առեւտրականներ եւ ուրիշներ անպաշտօն բողոքներ ուղղեցին թրքական նամակատան, սակայն կացութիւնը բարւոքելու նշաններ ցոյց չի տար»:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՌՈՒՄԷՆ ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

(Մեր սեփական թղթակիցէն)

ՊՈՒՔՐԷՇ, 12 Նոյ.

«Ցառաջ» օրը օրին գրած կ'ըլլայ Ռումանիոյ դէպքերու մասին։ Կ'ակնարկեմ ելմտական փոխ-նախարար Պ. Մանոյլէսքուի ձերբակալութեան եւ դատավարութեան (ԽՄԲ.— Դատը վերջացաւ եւ ամբաստանեալը ազատ արձակուեցաւ)։

Բայց որպէսզի օրուան դէպքերուն մօտէն կարենան հետեւիլ «Ցառաջ»ի ընթերցողները, գանոնք պէտք սկսիմ պատմել իրենց աղբիւրէն, այսինքն այն կէտէն՝ երբ այս երկիրը ունեցաւ գահաժառանգի մը խնդիր։ Կ'օգտուիմ պաշտօնական տեղեկէ մը զոր այսօր հրապարակ հանեց կառավարութիւնը՝ հանրային կարծիքը լուսաբանելու համար։

Ըսեմ, ամէնէն առաջ, որ Մանոյլէսքուի դէպքը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ փորձ մը, ռումէն գահուն վրայ բերելու համար նախկին գահաժառանգ իշխանը, Կարոլ, որ այժմ Փարիզ կը գտնուի։ Հիմա սկսինք պատմել թէ ո՛վ է Կարոլ իշխանը, եւ ինչո՛ւ կը գտնուի Փարիզ՝ փոխանակ ռումէն գահուն վրայ ըլլալու։ Քայլ առ քայլ կը հետեւիմ կառավարութեան հրատարակած փաստաթուղթերուն։

Կարոլ նախկին իշխանը անդրանիկ զաւակն է հանգուցեալ Ֆէրտինանտ թագաւորին, եւ վերջին տասը տարուան մէջ քանիցս առիթը ունեցած է զբաղեցնելու Ռումանիոյ արքունական եւ պետական շրջանակները։

Առաջին անգամ 1918 Սեպտեմբեր 2ին է որ տագնապ մը ստեղծած է երկրին համար, գրաւոր հրաժարելով իր գահաժառանգի իրաւունքներէն եւ Ռուսիա մեկնած Զիզի Լամպրինօ անուն օրիորդի մը հետ, Նոյն քաղաքէն ուր կը գտնուէր այն ատեն ռումէն արքունիքն ու կառավարութիւնը, Պուքրէշ գրաւուած ըլլալով տակաւին գերման ուժերէն։

Կարոլ Օտեսայի մէջ գաղտնի կը պսակուի Օր. Լամպրինօի հետ, մեծ վիշտ պատճառելով իր հօրը, Ֆէրտինանտ թագաւորին, որ գնդ. մը կը ղրկէ Օտեսա, համոզելու համար իր տղան որպէսզի Ռումանիա դառնայ ու առաջքն առնէ արքունիքին ու երկրին սպառնացող գայթակղութեան, անդարմանելի դառնալէ առաջ։

Կարոլ կը դառնայ երկիր, բայց կը պնդէ իր հրաժարականին վրայ։ Թագաւորը խորհրդակցութեան կը կանչէ երկու նախկին վարչապետները, Զօր. Ավէրէսքուն եւ Մարկիլոմանը, որոնք երկուքն ալ կ'առաջարկեն հրաժարականը ընդունիլ, այդպիսի նկարագրով տղայ մը անարժան գտնելով օր մը երկիրը կառավարելու, մանաւանդ որ ան լքեր էր բանակը ու երկրէն մեկներ կնոջ մը համար։

Վրայ կը հասնէր զաշնակիցներու յաղթանակը, ու Ֆէրտինանտ թագաւորը կը խորհի թէ այդ դէպքը թերեւս դարձի բերէ իր տղան։ Ան պաշտօն կու տայ վարչապետ Պրըթիանուին որպէսզի անգամ մըն ալ խօսի իր տղուն հետ։ Պրըթիանուի այդ ամփոփութիւնը կ'ունենայ 1918 Նոյեմբեր 13ին Եաշի մէջ, ու իր տպաւորութիւնը այն կ'ըլլայ թէ Կարոլ այնպէս մը տարուած է այդ կինով, որ եթէ բաժնուի փոխ անկէ՝ օր մը դարձեալ պիտի յանձնուի անոր։ Կը կարծէ թէ ժամանակը թերեւս մեղմէ իր զգացումները, ու խորհուրդ կու տայ թագաւորին՝ օրէնքով մը ջնջել իշխանին ըրած ամուսնութիւնը Օր. Լամպրինօի հետ։

Վճռաբեկ ատեանը, արդարեւ, 1919 Յունուար 8ին, կը լուծէ այդ ամուսնութիւնը, Կարոլի կողմէ տրուած գրաւոր յայտարարութեան մը վրայ թէ չպիտի ընդդիմանայ ամուսնալուծման։

Հազիւ կ'անցնի, սակայն, եօթը ամիս, երբ 1919 Օգոստոս 1ին, Կարոլ իշխանը, թագաւորին կ'ուղղէ նոր յայտարարութիւն մը որով կը կրկնէ իր հրաժարումը ռումէն գահաժառանգի իր բոլոր իրաւունքներէն եւ կը խնդրէ իրեն՝ իբր պարզ զինուորականի պաշտօն մը տալ ճակատին վրայ։ (Այդ պահուն ռումէն բանակը կ'արշաւէր դէպի Հունգարիա)։

Ժամանակ տալու համար իշխանին, որպէսզի իր որոշման անդրադառնայ՝ հրամանատարութեան պաշտօն մը կը յանձնեն իրեն Թիսայի ճակտին վրայ, եւ չէզոքացնելու համար արտասահմանի մէջ արդէն իսկ տարածուած լուրը Կարոլի երկրորդ հրաժարականին շուրջ, պաշտօնաթերթը, Սեպտեմբեր 1ին, թագաւորին հրահանգով, կանխահաս կը հերքէ այդ զրոյցը, յայտարարելով որ Կարոլ իշխանը այդ պահուն կը գտնուի իր գունդին գլուխը։ Շաբաթ մը յետոյ Կարոլ, բանակատեղիէն կծու նամակ մը կը գրէ վարչապետ Պրըթիանուին, յայտնելով թէ նախատինք մըն է իրեն դէմ կասկածի տակ ձգել իր որոշումը գահաժառանգութենէ հրաժարելու, եւ կը դրէ դեռ գահաժառանգ նկատել հակառակ իր կամքին։

Տիկ. Զիզի Լամպրինօ իր գիրը կատարած էր կրկին։ Ու թագաւորը կը խորհի թէ մօռացումը թերեւս դարմանը բերէ ստեղծուած գայթակղութեան։ Կարոլ իշխան ճամբորդութեան կը ղրկուի Եգիպտոս, Հնդկաստան եւ Ճափոն, ճամբորդութիւն որ կը տեւէ մէկուկէս տարի։ Վերադարձին Կարոլի կնութեան կուտան Յունաստանի թագաւորին աղջիկը, Ելէնա իշխանուհին, 1921 Մայիս 10ին։

Կ'անցնի չորս ու կէս տարի։ Մինչ այս մինչայն, շշուկներ կը պտտին թէ Կարոլ իշխանը ապօրէն յարաբերութեան մէջ է հարիւրապետի մը հրեայ կնոջը, նախկին օրիորդ Լուփէսքուի հետ։ Գայթակղութեան տեղեակ է նաեւ թագաւորը, որուն յորդորները ի զուր կ'անցնին։ Նորէն պէտք կը տեսնուի ճամբորդութեան մը։ Այս անգամ իշխանը կը ղրկուի Լոնտոն՝ ռումէն արքունիքը ներկայացնելու Ալեքսանդրա թագուհիին յուղարկաւորութեան։

Կարոլ, սակայն, փոխանակ երկիր դառնալու, հրեայ կնոջ հետ Վենետիկ կ'անցնի, ու հոնկէ, 1925 Դեկտ. 12ին, թագաւորին կ'ուղղէ իր երրորդ հրաժարականը գահաժառանգութենէ, աւելցնելով թէ անդառնալի է այս որոշումը, եւ թէ Ռումանիա չպիտի դառնայ 10 տարիէն առաջ։

Ֆէրտինանտ թագաւորը Միլան կը ղրկէ պալատանախարարը, որպէսզի համոզէ Կարոլ իշխանը։ Նամակով կը խնդրէ նաեւ մայրը Մարիա թագուհին։ Կարոլ անդրդուելի կը մնայ այս անգամ եւ 28 Դեկտեմբեր թուակիր գրութեամբ մը կը կրկնէ իր հրաժարականը, խոստանալով դարձեալ երկիր չդառնալ մինչեւ տասը տարի։

Թագաւորը, ճարահատ, 1925 Դեկտ. 31ին, արքունի ժողովի կը հրաւիրէ նախարարներն ու կուսակցապետները։ Ու հոն կը յայտնէ թէ Կարոլ իշխանին յամառութեան վրայ ընդունած է անոր հրաժարականը, եւ գահաժառանգութիւնը յանձնած Կարոլի զաւկին, քառամեայ Միհայ իշխանին։ Կուսակցապետները կը հաւանին թագաւորին որոշման։

Չորս օր վերջ, Յունուար 4ին, կը գումարուի Ազգ. Ժողովի արտակարգ նիստը, որ գահաժառանգ կը հռչակէ Միհայ իշխանը, եւ անոր խնամակալ կը կարգէ Կարոլի կրտսեր եղբայր Նիքոլաէ իշխանը, պատրիարք Միրօն Քրիսթէան եւ վճռաբեկ ատեանի նախագահ Պ. Պուզդուգանը։

Կարոլ իշխանը, Միլանէն, ուր կը գտնուէր միշտ հրեայ կնոջ հետ, 1926 Փետր. 2ին նամակ մը կ'ուղղէ պատրիարքին, յայտնելով որ իր ազատ կամքով եւ կատարեալ գիտակցութեամբ տուած է գահաժառանգութենէ հրաժարելու իր որոշումը, եւ ոչ թէ իբրեւ հետեւանք դաւադրութեան մը, ինչպէս շատեր կարծած են։

Նոյն՝ տարուան Նոյեմբեր 27ին, երբ հիւանդ անկողինն էր Ֆէրտինանտ թագաւորը, նամակ մը կ'ուղղէ վարչապետ Ավէրէսքուին, կարծես զգալով իր մահը, եւ անգամ մըն ալ յայտնելով թէ հայրենիքին շահուն համար զոհած է իր Կարոլ զաւակը։

Նոյն օրուան թուականը կը կրէ նաեւ Ֆէրտինանտ թագաւորին մէկ յաւելուածական կտակը, որ կը ջնջէ նախապէս ըրած իր մէկ կտակագիրը, որուն մէջ կը նախատեսէր Կարոլ իշխանին ժառանգելիք ինչքերը իբր ապագայ վեհապետ, եւ անոր կը յատկացնէ միայն դրամական ժառանգութիւն մը՝ առանց թիզ մը հող կտակելու անոր, երկրին մէջ։

1927 Յուլիս 4ին, երբ մահուան անկողինն էր Ֆէրտինանտ թագաւորը, իր պալատան նախարարը կը ղրկէ Փարիզ, Կարոլին, խնդրելու համար որ հրապարակային նոր յայտարարութեամբ մը զեկուցանէ թէ անդառնալի էր իր հրաժարականը եւ այլեւս յաւակնութիւններ չունի ռումէն գահուն վրայ։ Նոյն խմաստով նամակ մը կ'ուղղէ իշխանին նաեւ վարչապետ Պրըթիանու։

Կարոլ սակայն կը մերժէ կատարել իր հօրը կամքը։ Թագաւորը կը մեռնի, եւ վարչապետը կը ստիպուի հրատարակութեան տալ հանգուցեալ վեհապետին կողմէ, իրեն ուղղուած նամակ մը՝ ուր կը խրատէ իր որդին անսալ իր կամքին յանուն երկրին բարօրութեան։

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՑԻՆ ԵՒ ԴՊՐՈՑԸ

«Մուրճ-Մանգաղ» կը գրէ (10 Նոյ.).—

Աշխի շրջանին մէջ Բարանովկայի հայկական դպրոցը ունի 62 աշակերտ եւ երկու ուսուցիչ։ Սակայն ուսուցիչներէն մէկուն ամսականը կը վճարէ գիւղացին, որովհետեւ կրթական տեսուչը չուզեր վճարել։ Դպրոցին շէնքը կարօտ է վերանորոգութեան։ Կրթական տեսուչը վերանորոգութեան համար վարկ կը բանայ… 50 ռուբլի։ Գիւղացին վերանորոգութիւնն ալ պիտի կատարէ իր հաշուոյն։ Գրադարանը շատ աղքատ է։ Բարանովկայի Հայերը ուսումնասէր են։

ԲՐՏԱԿԱՆ ԼՕ՛ ԼՕ՛ՆԵՐԷՆ

ԱԽ ԹԱՄԱ՛Ր

Լօ՛, լօ՛ ճավալ (ընկեր),
Դու չես գիտեր պատմութիւնը, այն խեղճ զոյգին սիրահար,
Որ եօթ տարի սիրոյ ցաւէն հալ-մաշ եղաւ, եօ՛թ գարուն…
Ու մի գիշեր, նամարտ ձեռքեր, սիրոյ ճրագ մարեցին,
Երկու սէրուր ու էլն (ցեղ) ամբողջ, ծովատակը գնացին։

* *

Սիփանայ սարի արծաթ չանչերուն,
Անմահական ջուր կայ, աղբիւր հազարակն,
Սիփանայ ծունկին, ծովն է գեղատեսս,
Ծիծղուն, կատաղի, կապոյտ, երկնի պէս։
Ամարէ-Ջանգօն, քաջերու քաջը, սուրը վար դրած,
Զօքեր Թամարի անկողնի առաջ, կուլայ տղու պէս,
Պէկը, մի Աստուած, եւ աղջիկ մ'ունի,
Ունի ոսկու դէզ, բիւր-հազար ոչխար,
Հազար ձիաւոր, սուրով, շաղախանով,
Հազար մոլլաներ, ծեր, փաթթոցաւոր,
Արծիւ չանցնիր իր սահմաններով։
Հիւանդ է աղջիկ, չկայ ճար, հնար։
Ծովափէն հեռու, կղզու ժայռերուն,
Արօս հաւքերու երամ կը նստի,
Ու այն երկայնվիզ, սրտիկ սեւաւոր
Հաւքերը ուրիշ՝ չունին օթեւան։
Դարերու խօսք է,— ըսուած է հինէն թէ՝ ով Արօսի սրտիկը կուլ տայ,
Մահամերձ ըլլայ, թէ արդէն մեռած,
Նո՛րէն կեանք կ'առնէ եւ աշխարհ կուգայ։

—

Լօ՛, լօ՛ հավալ,
Կը տքայ Թամար, մօտ է իր մահը,
Ամարէ-Ջանգօն կ'ոռնայ ահաւոր,
«Ելէ՛ք քաջեր, քաջ լուղորդներ, դէմ-դիմացի կղզին գացէք,
Ու որս ըրէք Արօսաորս, սիրտը հանէք, ինծի՛ բերէք։
Անոր կուտամ ոսկու դէզըս, անոր հօտեր ոչխարներուս,
Հազար մոլլա Ղուրան կարդան,
Հազար խօլամ բարեւ կենան,
Ով Արօսի սիրտ մը բերէ
Անո՛ր զուրպան Թամարիս սէր»։
Ու կանչեցին քաջ-կտրիճներ,
Ռայա (հայ) թէ Ռօմ (Թուրք), Կիմանջ (քիւրտ) տղերք։
Եկա՛ն, եկա՛ն, լեզապատառ ծեր ու ջահէլ,
Եկա՛ն, բոլոր զէնք կախեցին,
Մինչեւ ծովափ հազիւ հասած,
Փոթորիկէն սարսափահար
Փախան շատեր Սիփանայ սար։
Հազար քաջեր, ծովը մտան, քաջ լուղորդներ,
Մինակ Արօն (Արամ), Հայու տղան, քաջ պատանին
Լողաց, զրկեց ծունկը կղզու,
Փայլեց մարմին ձիւնափրփուր, ռայա տղուն
Ու որոտաց զո՛ռ, շաչխանան ժայռերու մէջ։

—

«Կորէ՛ք, զոռաց պէկը կատղած, կո՛րէք, շո՛ւներ,
Սա նամուս չէ՛, պէկի աղջիկ, ռայա տղո՞ւն…»
Ու սուրը մերկ վեր բարձրացուց,
Հազար գլուխ ջէկէն թօզուց։

—

Բերաւ Արօն, արնաթաթախ սիրտը թռչնի,
Թամար տեսաւ իր սիրածին, եօթ գարունքին,
Խլեց ձեռքէն սիրտը որսին,
Արօս թռչնի ու կուլ տուաւ,
Ժպտեց Թամար, աչքերը բաց, սէր-կրակով,
Ըսեց՝ մօրմէն նո՛ր, նո՛ր ծնաւ կայտ հրեղէն։
Տխրեց պէկը, սիրտը խոցուեց,

Հազար հազար քաջերու մէջ
Հայու տղան Արօն էր քաջ,
Որ մինուճար իր Թամարի սիրտը գերեց։
Բայց այդ գիշեր, իր վրանէն Թամար ղրկեց իր մատանին,
Արօն առաւ, մատը դրաւ, իր մատանին փոխանակեց։

—

Հարսանի՛ք էր…
Եօթը գիւղի զուռնաճիներ, եօթը թմբուկ, սրինգ ու սազ,
Եօթը արջառ զարկին դեւին, իրրեւ մատաղ,
Թամարը կույս, խելակորոյս, հագած ջանֆաս, ատլաս ու խաս,
Կապեց ոսկի քամարն անգին ու ալմաստէ օղեր կախեց,
Հինան բերին, որ Թամարի մատները շաղ հինայ դնեն,
Յանկա՛րծ, նո՛րէն զոռաց պէկը փրփրած, կատղած,
«Թող գա՛յ. ըսաւ, Հայու տղան, այն Արօն քաջ,
Թող գա՛յ, որ տամ Թամարըս կոյս, հրեշտակատես»։
Եկաւ քաջը, Արօսորս, լուզորդ տղան,
Իր հօր տանը մինուճարը, հովիւ յաղթ,
Աչքեր յառած, իր Թամարի վրանպղուո,
Ուր՝ Թամարը կեցած էր վէս, սատղի մը պէս հուր-հրավառ։
«Լսի՛ր, ըսաւ պէկը զաժան, մռայլադէմ.
«Թէ Արօսի սիրտ մ'ալ բերես, ինձ նուիրես,
Կամ Թամարի հիւանդ օրին պատրա՛ստ պահես,
Վաղն իրիկուն, Թամարիս ծոց պիտի պառկիս։
Վառ կը պահեմ վրանիս մէջ, ճրագը-ձէթ,
Որ գիշերուան խաւարին մէջ, ճամբաղ գտնես,
Ու դէպ ափը թեւատրիս, քաջ ես, գիտե՛մ,
Եւ վայե՛լ է, որ Թամարիս կրծքին տիրես»։
Վազեց տղան, արիասիրտ ու սիրավառ,
Նետուեց ծոցը ծովուն անտակ, ջրալեզի,
Թպրտացին թեւեր ուժգին, առնակորով,
Ջուրի ճողփիւն, ծածկեց երգը սիրախորով,
Մթին գիշե՛ր…
Խաւարը թանձր, ալիքները սեւ, լեռնաձեւ,
Ծովը մտաւ Արօսորսը, լուզորդը քաջ,
Արնաթաթախ Արօսն ուսին ամուր կապած,
Լողա՛ց, լողա՛ց…
Փոթորիկը անհաղաչունչ, մրրիկն անյաղթ,
Ջուրերը սեւ, չարագուշակ ու դիւական,
Ցեղը ամբողջ, կը բնանար լո՛ւռ, անճրագ։
Թամարն ըսեր, սրտատրոփ աչքը ճամբին,
Կուլա՛ր, կուլա՛ր ուշացումը իր կտրիճին,
Իր Արօին, եօթը տարուայ իր սիրածին, աչքալոյսին,
Երբ պէկն պնդութ, նամարտի պէս
Մարեց լոյսը ձէթ-ճրագին։
Գոռացծովըահեղագոռ, մրրի՛կ, որո՛տ.
Մոլորուեցաւ լուզորդը քաջ,
Զարնուեցաւ ժայռերէ ժայռ,
Արիւնն եղաւ մարմին ծածկեց եւ ուժասպառ հէք պատանին
Ջարդ ու փշուր, զո՛ւր հառաչեց «Ա՛խ Թամա՛ր»։

—

Լոյսին ծովը, տխուր, սգւոր
Հաւքերն եղան ձէն տուին,
Ըսին՝ չկաւ իղիթ տղան,
Մեռաւ Թամար սիրատանջ,
Ծովը կապեց, ափը ծածկեց,
Ցեղը կորաւ ջուրի տակ։
Հիմա, նորէ՛ն Արօս հաւքեր
Ժայռին վրայ կը թառին,
Բայց ալ որսորդ ու զօրական
Արօսորսի չեն երթար։
Ու այն օրէն մինչեւ այսօր,
Ժայռին կ'ըսեն «Ախթամար»։

Թարգմ. ԱԶԳԻՆ

ՏԱՆՈԹ.— Արօս կամ Արօր, գեղեցիկ թռչուն մըն է Վանայ լճի արեւմտեան եզերքներուն վրայ։ Արօսը չեն որսար, վախնալով դժբախտութիւններէ։ Արօսը բնական թռչուններու չափ անվախ է ու կը շորորայ լճին եզրը, ճամբորդներէն քանի մը քայլ հեռուն։ Արօսը երկայնավիզ ու յաճախ գլխիկոր, սեւ ու ծանր վիշտ խորհրդանշող։

Ամարէ-Ջանգօ.— Սիփանայ լանջին բնակող քրտական ցեղի պետն է որ կը կարծուի թէ քիւրտիստանէն եկած է, հայ կնոջ մը հետ փախչելով։

Շաչխանալ.— Ակէ 30-40 տարի առաջ գործածական հրացանի մըն է, առանց փամփուշտի վառօդ ու գնդակով գործածելի։

Խօլամ, քրտական ծեծանդ կամ ծառայ գինուորներ-ռամներ։

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵր

ՍԻՐԵՐԳ ՊԱՐՏԻԶԱԿԷՆ

Մեր տան փուլլու խալի,
Սրտիս սիրածը առի.
Խապար տարէք մայրիկիս,
Իրեն չուզածը առի։
Օխ էս տեսայ էս տեսայ,
Էրազս ասանկ տեսայ,
Անցած գիշեր քունիս մէջ.
Դուն ճարս էիր էս փեսայ։
Արտ մը ունիմ գարի է,
Աս ինչ աղուոր տարի է,
Խնդացէք շան աղջըներ,
Հարս ըլլալու տարի է։
Էկուր աղջիկ մեր տունը,
Տուր պարտախով գինի մը
Մտքէդ չայ բան չանցընես
Կը սիրեմ ճիգուդ տունը։
Հիւլին կ'առնիմ կը շարեմ,
Տօպրակ կ'առնիմ կը կարեմ,
Գեղօց գեղ կը պտըտիմ,
Սրտիս սիրածը կ'առնիմ։
Ճերմակ տախտակ կարմիր գամ
Զաքանչիս տունն երթամ գամ,
Հաւեր, զազեր մորթել տամ
Ուտիմ, խմիմ գինովնամ։

Հաւաքեց՝ Ա. Արլեան

ՍԻՐԵՐԳ

Սիրուն աղջիկ, սեւորակ աղջիկ,
Սեւ մի ճագնիր, կապիր պատի,
Ապրշումով սալթան կարմիր,
Որ քեզ տեսնողն ըլնի ճէյրան,
Ալէմ էշխարհ ըլնի վէրան,
Աճէ իգիթին սէյրն ու սէֆան
Մազ չի շարժիր, պօյին ղուրպան,
Շաճըն շաճըն չըերն էս Ալման։

Հաւաքեց՝ Ս. Ոսկեան

ԿԵՑՑԷ՛ ՀԱՄԲՈՅՐԸ

Վիեննայի մէջ կազմուեցաւ միութիւն մը, որ պիտի պայքարի․․ համբոյրին դէմ։ Այս միութիւնը, ըստ իր ծրագրին, մանածիրքի պիտի բանայ ամբողջ Եւրոպայի մէջ, ջնջելու համար համբուրելու սովորութիւնը։

Առաջին անգամ չէ որ կը կազմուի նման միութիւն մը։ Երբ Փասթէօր եւ Լիսթէր մանրէներու մասին հրատարակութիւններ ըրին, խումբ մը մարդիկ աճապարեցին կոչ յայտարարելու համբոյրին դէմ։ Այս անգամ, պաշիկի հակառակորդները աւելի կատաղութեամբ նետուած են հրապարակ։ «Երկու մեծ աղէտներ կը սպառնան մարդկութեան կեանքին — ծխախոտը եւ համբոյրը», կ'ըսեն անոնք։ «Երբ ձեր շրթները կը դնէք ուրիշին շրթներուն մէջ, իմացէք որ 40,000 մանրէ կը ծախէք ձեր սիրականին»։ Բայց կը մոռնան որ ամէն վայրկեան ինքնաշարժը քանինե՛ր կը հնձէ։

Հետաքրքրականը այն է որ, խումբ մը առանդապաշտներ, երբ կը լսեն հակապաշիկեաններու միութեան մը կազմութիւնը, անմիջապէս կը հիմնեն ուրիշ միութիւն մը, որ պիտի պաշտպանէ անմեղ համբոյրը։ Եւ անպայմանութեան կը հրաւիրեն վիեննացիները… համբուրելով։

Այս միութեան կ'անդամակցին բազմաթիւ գեղասանուհիներ, որոնք կը խոստանան գործնական պաշտպանութիւնը համբոյրին։ Միութիւնը գրած է նաեւ Հօլլիվուտի շարժանկարի ընկերութեանց, պրոպագանդ ընելու համար այն ֆիլմերով, որոնց մէջ գեղասանուհիները բազմաթիւ համբոյրներ կը ծաղկեցնեն, համբոյրներ, որոնք եթէ 40.000 մանրէ կը ծախեն, 40,000 տոլար ալ կը գանձեն։

ԿԻՆ ԵՒ ՆԵՐԿ

...սափրիչները, մի-
...գունը Թարմութեան յա-
...կան գոյները ներարկելու
...այտերու եւ շրթներու:
...կինները պէտք չպիտի
...վայրկեանը անգամ մը
...ներկի ցպիկը լքելու:
...խուժեն սափրիչին վրայ
...մը, անոր ձեռքերուն
...յետոյ իրենց երես-
...շրթները, դուրս պիտի
...ընդմիշտ բարեփոխուած...
...դէմքով:
...ներկելը՝ նախապէս հրտ-
...իրաւունքն էր. բայց այ-
...արդէն իգական ճարտար-
...մաս կը կազմէ, հա-
...ու պարտաւորիչ:
...պարզապէս, կին չէ այն որ
...այլ՝ այր ու կնոջ մի-
...արարած մը,
...պակ:
...կատարեալ կինը այն է, որ
...բաղադրութեան հետ կը
...նկարիչի վարպետու-
...դերասանի պէս ինքզին-
...համար ինչ որ չէ:
...ծարարութիւն է յլպիտ
...Այո՛, բայց, ո՛չ կրօնքը
...է գայն, ոչ ալ օ-
...պատիժի վախ չկայ ու-
...կինը կրնայ ազատօրէն եւ
...թեամբ իսկ շահագործել
...որմէ, հաւատացէք թէ՝
...մարդն է որ կը շահի:
...որովհետեւ, կինը շպարուելով
...իր բնազդն է որ կը
...եւ խաբելու իր բուն, բնա-
...փափաքը՝ քչիկ մը ներկով
...յետոյ, հաւանաբար
...գրի նոր դաւեր որոճալէ:
...հաւանաբար կ'ըսեմ, որովհե-
...կնոջ՝ այսինքն այդքան ան-
...ու լպրծուն տարրի մը
...ո՛վ կը համարձակի հաս-
...բան մը ըսել:
...ատուած անգամ սխալեցաւ
...մասին եւ միայն՝ Շէյքսփիր
...շիտակ խօսք մը.
«Կի՛ն, խաբէութիւն է քու
...ունդ»:
...բայց, երանի՜ թէ ան միայն
...կով խաբէր:
...կիները որ միայն իրար չեն
...խաբել, իրենց ներկին տակ
...կը մասնեն իրենք զիրենք
...աչքերու:
...աւելի դժուար է զանոնք
...իրենց պարզութեանը
...

ԽԱՐՏՈՅ

ՕՁԻ ՊԷՍ ՄԱԶԵՐ.— Թորոն-
...մէջ Օր. Շըլֆրիտ Սիար-
...հրաշալի մազեր ունի, ա-
...երկար են քան իր նոճի
...ակը, ընդամէնը երեք մեդր:

ՊԱՐՏՔ ՈՒՆԻ՞Ս
«ՅԱՌԱՋ»ԻՆ
ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ
ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏ. 31.

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ?

Ռուս գաղութին մէջ մութ յուր մը տարածուած էր հակապոլշեւիկեան դաւադրութեան մը մասին, կարմիր բանակին ծոցին մէջ: *Բրաւոյա Կազէթա* (29 Հոկտ.) կը հրատարակէ Պուխարինի ճառը, որ կը վերաբերի այդ լուրին.

Եւ հիմա խօսինք զինուորական դաւադրութեան մասին: Ես պիտի խօսիմ այդ մասին, որովհետեւ ընդդիմադիրները բաներ մը հրատարակեցին Մասլովի օրկանին մէջ, յիշելով բոլոր անունները եւ փախցնելով անոնք, զորս դեռ չենք ձերբակալած եւ սակայն պիտի ձերբակալենք: Մինչեւ այժմ, երբ հակայեղափոխական դաւադրութիւն մը երեւան հանուէր, կեդր. կոմիտէին կամ նոյնիսկ կուսակցութեան անդամները, որոնք պատուաւոր մարդիկ են եւ ոչ թէ սրիկաներ, հարկ կը համարէին լռել:

Հիմա թէ գործը ի՛նչ է: Երբ երեւան հանուեցաւ ընդդիմադիրներուն գաղտնի տպարանը, կարելի եղաւ հաստատել որ տպարանին աշխատաւորները, գաղտնի ճամբաներով, յարաբերութեան մէջ էին զինուորական խումբերու հետ, որոնք կ'երազեն Փիլսուտսքիի նման պետական հարուածներ կատարել: Անոնց մէջ կը գտնուին Բոլշաքի հին գնդապետներ, ընդդիմադիր կոմունիստ մը, որ այժմ ձերբակալուած է եւ ուրիշ անձեր: Այս զինուորական եղբայրակցութիւնը հակահրէական կատաղի զգացումներ կը տածէր:

Անոնք կ'աշխատէին հաստատել հազարումէկ նկատումներով, թէ անհրաժեշտ է փրկել երկիրը «աւերումէն», շնորհիւ Փիլսուտսքեան պետական հարուածի մը: Փելսուտսքի յաջողեցաւ լռիկ ու մնջիկ, առանց արտաքին միջամտութեան: Այս գործին համար անոնք պէտք ունին կորովի մարդոց եւ կ'ուզեն օգտուիլ կոմունիստ կուսակցութեան ծոցին մէջ երեւան եկած երկպառակութենէն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Նոյեմբեր 13ին տօնուեցաւ «Դաշնակցութեան Օր»ը: Հակառակ հապճեպով պատրաստուած ըլլալուն, «Յառաջ»ի մէջ լոյս տեսած յայտարարութեան մը վրայ, հաղարէ աւելի երկսեռ բազմութեամբ լեցուած էր սրահը:*

Բեմը զարդարուած էր ֆրանսական եւ հայկական դրօշակներով, ինչպէս նաեւ հայրենիքի ազատութեան համար զոհուած յեղափոխականներու նկարներով: Մասնաւորաբար ուշագրաւ էին երեք ռահվիրաներուն՝ Քրիստափորի, Ռոստոմի եւ Զաւարեանի կենդանագիրները, որոնք բեմին ճակատէն անթարթ աչքերով կը դիտէին գաղափարի ճամբէն յառաջացող տարաբախտ ընկերները:

Նախագահ ընկեր Հայկ Սեբէնկիւլեան, օրուան նշանակութիւնը պարզելէ յետոյ, ներկաները հրաւիրեց մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել հայրենիքին համար նահատակուած հերոսներու յիշատակը:

Ամասիոյ Հայրենակցական Միութեան երկսեռ երգչախումբը՝ մօտ քառասուն հոգի, հնչեցուց «Մեր Հայրենիք»ը, որմէ յետոյ առաջին խօսքը առաւ ընկ. Պօղոս Հիւսեան, որ շատ ամփոփ կերպով նկարագրեց Դաշնակցութեան 37 տարուան աշխատանքները եւ թուեց կարգ մը գործնական փաստեր: Միքայէլ Գաբրիէլեան արտասանեց «Հէ՜յ ջան հայրենիք»ը եւ նահատակներու յիշատակին նուիրուած ուղերձ մը:

Հայրենաշունչ արտասանութիւններ ըրաւ գերասան Մ. Մաւրութեան: Նոյնպէս յաջող անցան Տիկին Մարի Սէֆէրեանի մեներգն ու Օր. Աւրինէ Սիմիթեանի արտասանութիւնը:

Վերջին խօսողն էր ընկեր Մ. Գույումճեան, որ պարզեց 37 տարուան մէջ վերիվայրումներու ընթացքին Դաշնակցութեան հետապնդած քաղաքականութիւնն ու ազատագրութեան գաղափարին իրագործման համար ցոյց տուած անխորտակելի կորովը: Այս առթիւ խստօրէն ձաղկեց Երեւանի վարիչներուն հայահալած քաղաքականութիւնը, որուն հետեւանքով հարիւրաւոր բանւորներ եւ գիւղացիներ կը տառապին բանտերու մէջ:

Նախագահը շնորհակալութիւն յայտնելով մասնակցող անհատներուն եւ կազմակերպութեանց, ներկայացուց բանաձեւ մը, որ կը պահանջէ ազատ արձակել Հայաստանի բոլոր քաղաքական բանտարկեալները, դադրեցնել նոր ձերբակալութիւնները եւ գէնքէ չքրկել հայ ժողովուրդը:

Երգիչ խումբը «Մշակ Բանւոր»ով փակեց հանդէսը:

Ս. Միլտոնեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹԼԿԱՏԻՆՑԻՆ ԵՒ ԻՐ ԳՈՐԾԸ (Բրոնիկներ, նորավէպեր, գիւղի նամակներ, քերթուածներ, թատերգութիւններ): Հրատարակութիւն՝ «Թլկատինցիի Սաներու Միութեան». 608 էջ, լաթակազմ: Պոստոն 1927:

ՍԻՐՈՅ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԳԵՐ, Ա. շարք. Արսէն Աճէմեանի: Տպ. Լիոն 1927: Գին՝ 5 Ֆր.

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

«Յառաջ»ի թիւ 490 (Ուրբաթ 11 Նոյեմբերի) մէջ կարդացի «Հայ վաճառականը արտասահմանի մէջ» յօդուածը Մ. Տ. ստորագրութեամբ:

Միանգամայն համաձայն լինելով առաջարկուած ձեռնարկին, ես եւս կ'ուզեմ մասնակցիլ խմբակցութեան, ուստի յայտնում եմ հացէս:

Համոզուած եմ, որ բոլոր հայ վաճառականները, որոնք կարդացած են վերյիշեալ յօդուածը արդէն յայտնած են ձեզ իրենց հացէները, կամ պիտի հաղորդեն: Որքան շուտ, այնքան լաւ:

Անշուշտ կը գտնուին «Յառաջ»ի ընթերցողների շարքին առեւտրականներ, որոնք պատահաբար չեն նկատած Պ. Մ. Տ.ի յօդուածը եւ ես պարտք եմ համարում այդպիսիների ուշադրութիւնը դարձնել դէպի այդ յօդուածը եւ հաւատացած եմ, որ նոքա էլ պիտի շտապեն յայտնել իրենց հացէն:

Հարցը այնքան պարզ է, որ արծարծելու կարիք չկայ և անմիջապէս պէտք է անցնիլ գործի, որովհետեւ հայ վաճառականների ընկերակցութիւն ոչ միայն ցանկալի է, այլ եւ անհրաժեշտ:

Ես անձամբ պատրաստ եմ ոչ միայն մասնակցելու իբրեւ անդամ, այլ եւ աջակցելու գործին, կարողութեանս չափ:

Տ. ԱՄԻՐԵԱՆ

«Յառաջ»ի Նոյ. 11ի թիւին մէջ կարդացի յօդուած մը, «Հայ վաճառականութիւնը արտասահմանի մէջ»: Երանի՜ թէ առեն առեն բախտը ունենայինք այս տեսակ նիւթեր կարդալու: Հաւատացէք շատ աւելի պիտի յառաջդիմենք մենք՝ նոր հրապարակ ելլողներս:

Յօդուածագիրը կը հրաւիրէր անոնք որ համաձայն են իր առաջարկած այս ձեռնարկին եւ կ'ուզեն մասնակցիլ, իրենց հասցէն հաղորդել «Յառաջ»ի:

Թէեւ վաճառական չեմ, բայց կը խնդրեմ իմ անունս ալ արձանագրել այդ խմբակցութեան մէջ:

ՅԱԿՈԲ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆ

ԽՄԲ.— Հասցէները կը վերապահենք:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

"ԱՐՄԷՆԻԱ,,Ի ԽՈՒՄԲԵՐԸ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

«Արմէնիա»ի խումբերը ամէն շաբաթ կանոնաւորապէս մրցումներ կը կատարեն եւ գրեթէ միշտ լաւ արդիւնքներ ձեռք կը բերեն: Թէեւ նախապէս «Արմէնիա» քանի մը խումբեր ունէր, բայց ներկայիս այդ թիւը երեքի իջած է, այն պատճառաւ որ «Արմէնիա»յի վարչութիւնը որոշած է օտար տարրերը ճարբել իր խումբէն:

Զինադադարի տօնին առթիւ «Արմէնիա»ի Ա. խումբը կարեւոր մրցում էր կատարեց Փարիզի մէջ: Հայ խումբի հակառակորդը եղաւ ֆրանսական F. C. Dionysienի Ա. խումբը որ բոլորին ծանօթ է: Երկու խումբերն ալ իրենց քանի մը լաւագոյն խաղացողներէն զրկուած էին նոյն օրը, բայց եւ այնպէս խաղը հետաքրքրական եղաւ: Ա. խաղամասին Ֆրանսացիները խաղին տիրապետած էին եւ շարունակաբար երկու նշանակէտ ըրին եւ այսպէս Ա. խաղամասին Dionysien 2—0 յաղթական էր:

Երկրորդ խաղամասին Հայերը երեւան բերին իրենց լաւ խաղարկութիւնը եւ գրեթէ խաղին մինչեւ վերջաւորութիւնը ռեղմեցին հակառակորդը: Այս երկրորդ խաղամասի ընթացքին հայ յառաջապահները յաջողեցան շարունակաբար վեց անգամ գնդակը հակառակորդի բերդին մէջ ձգել, որով 6—2 յաղթական հանդիսացան:

«Արմէնիա»ի պահեստին նոյն օրը յաղթեց Dionysienի համապատասխան խումբին, 2—1: Հայ խումբի ձեռքբերած այս արդիւնքը գնահատելի է, քանի որ ֆրանսական խումբը կը պատկանի Փարիզի պատուոյ դասակարգի փռոմոսիոնին,

Կիրակի օր «Արմէնիա»ի խառն խումբը Մոնֆոռի մէջ մրցեցաւ տեղական Ա. խումբին հետ, որուն յաղթեց 4—2: «Արմէնիա»ի խառն խումբը կազմուած էր Պահեստի եւ Ա. խումբի խաղացողներէն:

Գ. Կ.

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԻ ԱՌԹԻՒ

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ՄՕՏԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ, ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՅՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՓԱԿԵԼ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

Այդ օրը կը փակուի *օրաթերթ* «Յառաջ»ի առաջին տարին: *Մինչդեռ բաժանորդներ կան որ տակաւին պարտք ունին երկօրեայ* «Յառաջ»էն:

1928 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԻՆ, ԱՆԽՏԻՐ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԵՑՆԵՆՔ ԱՆՎՃԱՐ ՄՆԱՑԱԾ ԹԵՐԹԵՐԸ, միեւնոյն ատեն հետապնդելով պահանջներու գանձումը:

Կ'ուզենք հաւատալ թէ, այս յայտարարութենէն յետոյ, բոլոր մոռցուած կամ ծգծգուած հաշիւները փակուելով, հարկ չպիտի ըլլայ անախորժ կարգադրութիւններ ընել ո՛եւէ բաժանորդի հանդէպ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՂՏՈՏ ԲԱՐԲԵՐ.— կրասէն կը գրեն մեզի.— *Անցեալ շաբաթ խումբ մը ընկերներ քալելով գացինք Լապատի: Մեզի կ'ընկերանային երկու «Հօկ»եր: Երբ Լապատի հասանք, քանի մը հոգի զինուորեցին մեզ եւ յանդիմանեցին «Հօկ»երը, որ մեզը գործեր էին մեզի ընկերանալու: Յետոյ սկսան հայհոյել մեր հացէին: Զգիջանեցանք պատասխանելու: Միայն մեր ընկերը, Յ. Զ., պատասխան մը տուաւ: Մեր «Հօկիկ»ները քաջաբար պատասխանեցին.*

— Կը տեսնես:

Ու բաժնուեցան: Սակայն տեսէք դուք ալ թէ ի՛նչպէս վրէժ լուծեցին: Այս «Հօկ»երէն մէկը երկու օր առաջ կը հանդիպի Յ. Զ.ին աղջկան, որ կը վերադառնար իր գործէն: 15 տարեկան աղջիկ մըն է: Անամօթաբար, կը բռնէ աղջիկը, կը սպառնայ եւ կը համբուրէ:

Աղջիկը լալով տուն կուգայ: Վախէն կը պառկի: Սակայն Հօկի կտորն ալ բանտ կը դրուի, ինչպէս գրած էր Յառաջ:

Ջէզոք տղայ մը, որ նեղացած էր անպատիւներուն, երբ Լապատի գնաց գործ գտնելու, վրէժ լուծելու համար կը յարձակին վրան, փայտերով կը ծեծեն զայն: Տղան կը նուաղի: Իտալացի բանւորներ, տեսնելով որ նուաղած տղան տակաւին կը ծեծեն, կը միջամտեն եւ կը կանչեն ոստիկանները: Այժմ բոլոր «հերոս»ները բանտն են: Տեղական թերթերն ալ գրեցին այս խայտառակութիւնը:

Ա. Տ. Վ.

ՓՈՔՐԻԿ ՍԻՐԱՀԱՐԸ.— 17 տարեկան տղեկ մը, Ռոպէր, որուն կուրծքին տակ բուռ մը կրակ էր ինկեր, առտու իրիկուն կը հետապնդէր սիրուն աղջիկ մը, որ յամառաբար կը մերժէր: Պալլանքուրի մէջ Ռոպէր տեսաւ իր սիրականը, սիրտը ելաւ, աչքը մթնեց, վերջին անգամ նորէն աղաչեց.

— Լիւսէթ, չէ՞ մի՛ ըսեր:

Լիւսէթ չէր իսկ պատասխաներ, սակայն, ականջը ետեւ կախած, չարութեամբ, տղուն սիրավառ, աղերսագին խօսքերը կը ժողվէր:

Այս անգամ Ռոպէր չդիմացաւ: Հանեց ատրճանակը և կրակեց իրարու ետեւէ: Աղջիկը չվիրաւորուեցաւ: Ոստիկանները վազեցին: Տղեկը անոնց դէմ ալ կրակեց: Ու երբ տեսաւ որ պիտի բռնուի, վերջին գնդակը պարպեց իր գլխուն ու մեռաւ:

ԽԵՆԹԸ.— Կրընոպլի մէջ ճարտարագէտ երիտասարդ մը, ժայլ, ո, ուն խելքը ծռեր էր քիչ մը, հիւանդանոց դրուած էր: Վերջերս, երբ շատ խելօքութիւն ցոյց տուաւ, հիւանդանոցէն արձակեցին զինք: Անմիջապէս գնաց տուն, եւ ատրճանակով հինգ անգամ կրակեց կնոջ վրայ:

Կինը հոգեվարքի մէջ էր ու կը հեծծէր: Խենթը առաւ դանակ մը եւ մորթեց մահամերձ կինը,

Յետոյ անձնասպան եղաւ:

ՊԱՐՏՔ ՈՒՆԻ՞Ս «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏ. 31.

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (117)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԶԻԶԻԼ ԿԱՄ ՄԵՌՆԻԼ

Զարմացած՝ գլխս դիտեց:

— Ե՞ս, ըսաւ, կրկնակ վատութեան չեմ հասկնար:

— Այդ պարագային, կը խղճամ ձեր վրայ: Թող տուէք որ ձեզի ըսեմ սակայն որ եթէ վատութիւն է կին մը ծեծել, նոյնքան վատութիւն է նաեւ անզէն եւ անպաշտպանութեան անկարող մարդ մը ծեծել:

Շնական կերպով խնդաց եւ պատասխանեց.

— Վա՜հ, եթէ ճերմակներուն շնորհքի արժանացնէ, դեռ ուրիշ բաներ ալ պիտի տեսնէք:

— Ուրեմն մէկէն շնորհ չեմ խնդրեր, բայց գանք մեր գործին, կ'ուզէ՞ք իմացնել այդ

պարոնին թէ՝ կ'ուզեմ հետը խօսիլ:

Տնօրէնին ժպիտը չնշմարեցաւ:

— Շատ ուշ է, *ըսաւ.* ձերբակալման կողմէ ձեզի տրուած 24 ժամուան պայմանաժամը անցած է. եւ քանի որ այդ միջոցին ձեր պատասխանը չհաղորդեցիք իրեն, ձեր մասին տրուած վճիռը կիրարկելի կը դառնայ:

— Արդէն 24 ժա՞մ է որ հոս բանտարկուած եմ, գոչեցի:

— Այո՛, պարոն. 5 ՎԱՅՐԿԵԱՆԷ Ի ՎԵՐ:

— Եւ որեւէ դիմում կարելի չէ՞:

— Ո՛չ:

— Լա՛ւ. այսու հանդերձ, ուրախ պիտի ըլլայի, եթէ մեռնելէ առաջ, կարենայի ճերմակներուն քանի մը խօսք ըսել:

— *Անկարելի է.* Արդէն մեկնած է. կը ճամբորդէ:

— Եւ... ինծի դէմ տրուած վճիռը ե՞րբ պիտի գործադրուի:

— Մարդ չի գիտեր. *թերեւս այս իրիկուն, եթէ ոչ վաղը, կամ միւս օր... նոյնիսկ* ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐ ՏԵՍԱԾ, ՈՐՈՆՔ ՎԵՑ ԱՄԻՍ, ՄԻՆՉԵՒ ԱՆԳԱՄ ՏԱՐԻ ՄԸ ՍՊԱՍԵՑԻՆ...

— Բայց այդ սարսափելի է, ընդմիջեցի:

— Սարսափելի կամ ոչ, ԱՅԴՊԷՍ է, *եւ ո՛չ դուք, ո՛չ ալ ես բան չենք կրնար ընել:* Ուրեմն ձեր մասին տրուած վճիռը պիտի գործադրուի այն ատեն, երբ Չեկայի վարիչ մարմինը յարմար դատէ:

— Լաւ, ըսի համակերպած, բայց անշուշտ, զգեստներս պիտի վերադարձնէք եւ ոսկիս ալ փոխէք:

— Կը ցաւիմ, բայց այդ իմ իրաւունքէս դուրս է: Ամենագաղտնի գրութեան դատապարտուած էք, ինչ որ կը պահանջէ զգեստներու վերացումն. ՓԱԽՈՒՍՏԻ ԱՌԱՋՔԸ ԱՌՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ինչպէս նաեւ օրական լոգանք մը, ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏՈՎ:

— Առողջապահական տեսակէտո՞վ է որ ոսկիս կը վերածէք սառնարանի:

Այն ատեն, այս անլուր պատասխանը տուաւ:

— Այո՛. եւ օր մը, շնորհակալ պիտի ըլլաք ինծի ատոր համար, որովհետեւ այս լոգանքը, խենդութեան դէմ զգուշական միակ միջոցն է:

— Խենդութեա՞ն:

— Այո՛, խենդութեան, երբ միայն երեք ամիս «լոգնաք» հո՛ս, այն ատեն կը տեսնուինք:

— Երեք ամի՞ս. բայց ատկից առաջ, արդէն մեռած կ'ըլլամ:

— Կը մաղթեմ որ այդպէս ըլլայ, ըսաւ:

Ու *զարկաւ դրան, որպէսզի գան ու բանան...*

Ներկայացող պահապանին հետեւեալ հրահանգները տուաւ.

— Ամէն օր, չորս ժամ, առտուն 6էն 8, եւ կէսօրէն յետոյ 2էն 4, թիւ 24ին երկաթները պիտի քակէք, որպէսզի կարենայ քիչ մը մարզանք ընել եւ իր անդամները թմրատել, ամէն օր, միսով ապուր մը եւ 250 կրամ հաց. ամէն իրիկուն, լոգանքէն յետոյ, ծածկոց մը պիտի տաք, որպէսզի ՊԱՂ ՉԱՌՆԷ: Այսքան:

Եւ ինծի դառնալով՝

— Անօգուտ է ձեր պահապանին հետ խօսակցութիւն փորձել. խուլ չէ, բայց համր է: Հին դատապարտեալ մըն է, որուն լեզուն կտրուած է, ԱՆԳԱՂՏՆԱՊԱՀՈՒԹԵՆԷ ԶԳՈՒՇԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ:

— *Դուք խիղճ չունի՞ք ուրեմն,* գոչեցի:

— Խիղճը՝ պոլշեւիկեան առաքինութիւն մը չէ. այլ պուրժուական. եւ իբր այդ արգիլուած է Ռուսիոյ մէջ... ըսաւ ու մեկնեցաւ:

Պէտք է խոստովանիլ թէ՝ իր հրահանգները կէտ առ կէտ գրեթէ գործադրուեցան...

Ամէն օր չորս ժամ, շղթաները քակեցին, ամէն օր, միսով ապուր մը տուին ինծի, բայց, անշուշտ «միս» բառը նոյն իմաստը չունի Ռուսիոյ մէջ, որովհետեւ, միսը որ ինծի կուտային, միշտ նոյն ոսկորի կտորն էր, որուն վրայ, չսխալելու համար, դանակով փորագրած էին «Թիւ 24»:

Այս կողմէ գոնէ, դժուարամարսութեան վախ չունէի:

Բայց ինչ որ այնքան հաճելի չթուեցաւ ինծի, այն էր թէ ամէն օր, երբ պահապանը ապուրը բերէր, անոր համը նայիլ կը կեղծէր,— եւ ասոր համար, մատը մէջը կը թաթխէր,— եւ կ'եսեւ գայն անլի գտնելով, բուռ մը աղ կը լեցնէր մէջը:

Հետեւանքը կ'ըլլար այն որ ապուրը ուտելիք չէր ըլլար եւ սարսափելի ծարաւ կը զգայէր:

(Շար.)

Թրգմ'. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Նոր ձերբակալութիւններ

Հարցաքննիչ դատաւոր Կլար՝ ամբաստանեալ դրամատէր Պլումէնշթայնի ներկայութեան աչքէ անցուց գրաւուած բոլոր հունգարական պարտաթուղթերը: Ասկէ զատ իր քննութեանց հետեւանքով երեւան հանուեցան նոր մեղսակիցներ: Առջի օր վկայութեան համար Ընդհանուր Ապահովութեան տնօրէնութիւն կանչուեցաւ Քիեւ ծնած Հրեայ մը՝ Աարոն Կոլտովսքի, որ Թովպինիի քարտուղարը եղած էր: Իր յայտարարութիւնները կասկած ներշնչեցին իր կատարած դերին մասին: Հարցաքննիչ դատաւորին քով տարուելէ վերջ, որոշուեցաւ իբրեւ մեղսակից բանտարկել զայն:

Ձերբակալուած է ուրիշ մը եւս, որուն անունը գաղտնի կը պահուի:

Տիկին Կրէյսրն Փարիզի մէջ

Տիկին Ֆրանսիս Ուիլսըն Կրէյսրն, Նախագահ Ուիլսընի ազգականուհին, որ Ատլանտեանը օդանաւով չէր կրցած կտրել եւ ի վերջոյ շոգենաւով Եւրոպա եկած էր, Գերմանիայէն Փարիզ վերադարձաւ եւ առջի օր այցելեց Պուրժէի օդանաւային կայանը: Պուրժէի մէջ լաւ ընդունելութիւն եղաւ իրեն: Տիկինը հետաքրքրուեցաւ մանաւորապէս առեւտրական նոր օդանաւերով: Կէսօրէն վերջ թռիչք մը կատարեց Փարիզի վերեւ:

Տիկ. Կրէյսրն երէկ այցելեց Փարիզի օդերեւութաբանական գրասենեակը եւ այդ ճիւղի վերաբերեալ կարեւոր տեղեկութիւններ քաղեց: Հարցումի մը պատասխանելով ըսաւ թէ անմիջապէս որ Ամերիկա հասնի, օդանաւը պատրաստ պիտի ըլլայ Ատլանտեանի թռիչքը փորձելու համար: Այս անգամ ուրիշ օդանաւորդ մը պիտի ունենայ հետը եւ առաջին նպաստաւոր օդին ճամբայ պիտի ելլէ:

Թէեւ նախապէս ծրագրած էր Ամերիկայէն մինչեւ Քոփէնհակ երթալ մէկ թռիչքով, սակայն Պուրժէի կայանը տեսնելէ յետոյ, կը կարծուի թէ պիտի նախընտրէ մինչեւ Փարիզ գալ:

Տիկինը Փարիզի մէջ կարգ մը գնումներ ընելէ վերջ, Երեքշաբթի «Լէվիաթան» շոգենաւով Ամերիկա պիտի դառնայ:

Մաքինթոշ եւ ընկերը ողջ են

Երկար լռութենէ վերջ, երէկ Վարշաւայէն հասած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ «Իշխանուհի Քսէնիա» օդանաւը Չորեքշաբթի ժամը 2,30ին վար իջած է հարաւային Լեհաստանի Պիալապրզէկի գիւղին մէջ ու յետոյ շարունակած է ճամբան դէպի Հնդկաստան: Անգլիոյ օդանաւային Նախարարութեան հասած տեղեկութիւն մըն ալ կը հաստատէ թէ օդանաւորդները վար իջած են Տարնոպոլէն (Կալիցիա) 30 մղոն դէպի հարաւ:

Վերջին լուրերու համաձայն, Մաքինթոշի օդանաւը Լէմպէրկէն 15 քիլոմեդր հեռու Մզանայի մօտ գետին ինկած և ամբողջովին ջախջախուած է: Ծանրապէս վիրաւորած են երկու գիւղացիներ, որոնցմէ մէկուն սրունքը կոտրած է: Օդանաւորդները ողջ առողջ են եւ Լէմպէրկի մէկ պանդոկը կը մնան:

Միլիոններ Նունկէսէրի եւ Քոլիի ընտանիքին

Ուրբաթ կէսօրէն վերջ, Նունկէսէր-Քոլի կոմիտէին գանձապահ Թէոտոր Ռուսօ Նունկէսէրի մօրը յանձնեց 900,000 ֆրանք, արդիւնքը Ամերիկայի մէջ կատարուած հանգանակութեան: Այս գումարը կը բաղկանայ 745,800 ֆր. արժէքով արժեթուղթե, է եւ Պանք տը Ֆրանսի վրայ քաշուած 133,345 ֆրանքնոց չէքէ մը: Արժեթուղթերը տարեկան 29,832 եկամուտ պիտի ապահովեն:

Ռուսօ երէկ ալ Մարսիլիա երթալով, նոյն քանակութեամբ դրամ և արժեթուղթ յանձնեց Քոլիի հօր, մօր, այրիին եւ երեք աղջիկներուն:

1200 քիլօ չերվոնեց գտնուած

Կեղծ թղթադրամներու նոր լուր մը կը հասնի Պերլինէն: Կեղծարարները Գերմաններ են, որոնք կը գործէին Սատաթիէրաշվիլի անուն Վրացիի մը հրամանին տակ:

Ոստիկանութիւնը Ֆրանքֆորթի մէջ, Պէօլէ անուն յայտնի հակահրեայ եւ ազգայնական Գերմանացիի մը տպարանին նկուղներէն գտաւ 12 սնտուկ, որոնց իւրաքանչիւրը 100 քիլօ ծանրութեամբ 1, 2, 5 եւ 10 ոսկինոց կեղծ չերվոնեցներ կը պարունակէր: Պէօլէ ձերբակալուեցաւ:

Կեղծիքը այնքան ակներեւ էր, որ զանոնք քշելու առաջին փորձին իսկ Վրացի Սատաթիէրաշվիլի երեւան հանուելով ձերբակալուեցաւ: Նոյնպէս Միւնիխի մէջ բռնուեցաւ գերման «Օպէրլանտ» գաղտնի կազմակերպութեան Նախագահ տոքթ. Վէպէր, որ կը պատրաստուէր Լոնտոն մեկնիլ՝ կեղծ չերվոնեցները անգլիականի վերածելու համար:

Պերլինի ոստիկանութիւնը կը հաղորդէ որ այս կեղծարարները յարաբերութիւն ունէին Փարիզի հունգարական պարտաթուղթերու կեղծարարներուն հետ: Վրացին յայտարարեց թէ այս չերվոնեցներէն շինած էր ոչ միայն Գերմանիոյ, այլ նաեւ Ֆրանսայի եւ Հունգարիոյ մէջ եւ թէ նպատակն էր դրամ ձեռք բերել՝ Վրաստանի ազատագրական շարժման օգնելու համար: Այս գործին հետ կապ ունեցող ուրիշ եօթ հոգիներ ալ ձերբակալուեցան:

Կորսուած առարկայ գտնողներուն վարձը

Երեսփոխանական ժողովը ընդունեց օրինագիծ մը, որով կորսուած առարկայ գտնող անհատ մը երբ զայն տիրոջ վերադարձնէ, իրաւունք պիտի ունենայ 100ին 5 վարձատրութիւն ստանալու, ինչ ալ ըլլայ առարկային արժէքը: Օրինագիծը պաշտպանեց երեսփոխան Ֆէլիքս Կուէն եւ ընդունուեցաւ առանց վիճաբանութեան: Եթէ Ծերակոյտն ալ վաւերացնէ, օրէնք պիտի դառնայ:

Վերջերս գործաւոր մը մէկ միլիոն ֆրանք արժէք ներկայացնող արժեթուղթերու ծրար մը գտած եւ տիրոջը դարձուցած էր: Մեծահարուստ տէրը այս ծառայութեան փոխարէն գործաւորին տուած էր միայն 20 ֆրանքնոց մը:

— Պարկեշտութիւնը չի վարձատրուիր այս աշխարհի վրայ, մըտած էր գործաւորը:

Դժբախտաբար օրէնքները գործադրելի չեն նախընթաց պարագաներու համար, այլապէս խեղճ գործաւորը ըստ նոր օրէնքին 50,000 ֆրանք պիտի ստանար, փոխանակ 20ի:

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած «Բարձր-Հայք»ի Հայրենակցական Միութեան կողմէ, 26 Նոյեմբեր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ: 120 Bld. de Bellevilleի երկու սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՕՐ. ՄԱՐԻԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ԵՒ
ՊՕՂՈՍ ՔԷՇԻՇԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ
19 Նոյ. 1927 Վալանսիէն

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Բրիստափոր»ի ընդհ. ժողովը 21 Նոյեմ. Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր Օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԵԾ-ՆՈՐ-ԳԻՒՂՑԻՆԵՐՈՒ ժողովը՝ այսօր, ժամը 2ին Café au Clair de Luneի սրահը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի ֆութպոլի Ա. խումբը այսօր կիրակի կը մրցի C. O. Basse-Seineի Ա. խումբին դէմ: Ժամադրավայր ժամը 11.30ին Gare St. Lazare: Մեկնում 12ի շոգեկառքով: Իջնել Les Mureaux:

Պահեստին կը մեկնի Nangis՝ մրցելու համար տեղական Ա. խումբին դէմ. Հաւաքավայր — Gare de l'Est ժամը 12ին: Շոգեկառքը կը մեկնի 12.30ին:

Իսկ «Իթալի»ի մասնաճիւղի Ա. խումբը պիտի մրցի S. C. Macabiի 2րդ խումբին դէմ: Ժամադրավայր Porte de Clignancourt ժամը 11.30ին:

JACQUES DE PADOVA
24, Rue Albouy, Paris (10e)
Métro: Lancry
24 Րիւ Ալպուի, Փարիզ (10)
Մէթրօ Լանքրի

Միակ գործակալ-ներկայացուցիչը հայկական, յունական, թրքական, արաբական եւ իրէական ամէն տեսակ փլաքներու, նոր մթերք նոր ֆոնօկրաֆներու եւ ասեղներու: Փոքրաքանակ գնումները մեծաքանակի արժէքով: Եթէ կ'ուզէք վայելել Արեւելքը՝ գնեցէք ձեր սիրած փլաքները:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)
Le Gérant : H. TEURNIER

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ԵՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ Ավրոնի կամպէթաի մօտ, մէթրօ St. Fargeauէն քանի մը քայլ. 1 Rue Darcy շէնքին մէջ անմիջապէս տրամադրելի են՝ տարեկան 2100էն 2600 ֆրանքի: Մուտք, սենեակ եւ խոհանոցէ բաղկացեալ յարկաբաժիններ ու սենեակներ, տաք եւ պաղ ջուր սենեակներուն մէջ, օդային կազ, ելեկտրականութիւն, եւ ամէն յարմարութիւն:

Սենեակներու կահաւորման համար պիտի վճարուի միանուագ գումար մը:

Դիմել ուղղակի վերի հասցէին:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Է. ՍԹԷՖԻՔԻ
106 Kléber, Հեռ. Passy 72.56
Կը կատարէ Ֆրանսա եւ Յունաստան ժառանգելու կամ բնակելու արտօնութեան գործողութիւնները.
AFFIDAVITի (Աֆիտավիթ)
Դիմել՝ ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 4—7.

ԱՄԵՆՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքապետարանի Ամուսնութեան եւ հպատակութեան վերաբերեալ օրէնքներու փոխուելուն պատճառաւ, դժուարութիւններու չհանդիպելու համար, դիմեցէք երդուեալ Թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois, Marseille.

1. Ամուսնութեան թուղթի բոլոր գործողութիւնները, արագ և խղճմտօրէն:

2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ եւ արագ:

3. Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.

4. Ծննդեան թուղթերու եւ գիրհակներու թարգմանութեան:

ԲՈՒՐԴ
ՆՈՐ ԵՒ ՀԻՆ ԳՈՐԳ ՇԻՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ամէն տեսակ եւ զանազան գոյներով բուրդի ճոխ մթերք պիտի գտնէք Տիար ՅԱԿՈԲ ԳԸՆԱՃԸԵԱՆի մթերանոցը: Խիստ դիւրամատչելի գիներ: 31 Rue St-Lazare. Tél. Trudaine 68-29
Métro: Nord-Sud: Notre Dame de Lorette.

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES
ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ
Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Cartes d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար: Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13—20, կիրակի ամբողջ օրը:
Դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի
69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck
Autobus; AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes. Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

Բոլորդ ալ գիտէք որ պանիր կայ, պանի՛ր ալ կայ: Այսինքն մէկը անունով պանիր, իսկ միւսն ալ՝ համով ու հոտով, առատ իւղով եւ ոչխարի կաթով պատրաստուածը, որը ճաշակելու համար դիմեցէ՛ք՝
ՎԱՀՐԱՄ ՃԷՆԱՋԵԱՆԻ
ՍԷՆ-ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
1 bis Rue Hautefeuille -:- PARIS (6e)
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

ԳԻՆԵՐԸ ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐԸ ԶԱՓԱՒՈՐ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԱՓՐԻՉԻ ՍՐԱՀ
ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅՐԵՐՈՒ
Հ. Մ. ՉԱԽՄԱԽՃԵԱՆ 6. Passage des Petites Ecuries (R. Fbg. St. Denis, թիւ 63ի վրայ)
Մաքուր եւ արագ սպասարկութիւն, մասնաւոր խնամք կիներու եւ տղոց վարսայարդարութեան
Métro: CHATEAU d'EAU կամ POISSONNIÈRE

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
ՏՕՔԹ. ՍԵԹԵԱՆ
Téléphone: MARCADET 03-64 ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1900ին
38, Ave. St. Ouen -o- 20, rue Fauvet -o- PARIS (18me)
Մէթրօ NORD SUD: LA FOURCHE
Ընդհանուր հիւանդութիւններ, սեռամիզային, մորթի, ֆրանախտի, շնչերակային, թոքի, ծննդաբերութեան եւ կանանց հիւանդութիւններ. վիրաբուժական գործողութիւն եւ գործարկածներ, ելեկտրադարմանում եւ Ք. ճառագայթ:
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել 10 ֆր., արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քուրոն 80 ֆրանքէն սկսեալ:
ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ՔԱՆՈՆԻ ԵՒ ՈՒՏԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
ՅԱԿՈԲ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ
56, Rue Julien Lacroix
PARIS (20e)
Métro: BELLEVILLE
Փափաքողներուն կուտայ տիւմթէքի դասեր իր երաժշտանոցին մէջ: Փէշրէվ, սազ սէմայիի եւ շարքիներկ'առանց ընթացիկ եղանակներով:
Կը ծախէ՝ աժան գիներով քանոն, ուտ, թել եւ մըզրապ:

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ, աջ կողմը առաջին դուռ)
Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ:
Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30—8

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Ամերիկայէն նոր վերադարձած
ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած:
Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր:
16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis.
Téléph. Provence 09-32:

ԱՄԷՆԷՆ ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՄԷՆԷՆ ԼԱՒԸ
Եթէ կ'ուզէք ունենալ վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ, տոկուն եւ խնամուած աշխատանքով, դիմեցէք՝ երեսուն տարուան փորձառութիւն ունեցող՝
Դերձակ ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆի
140 Avd. Pasteur, Bagnolet, մէթրօ: Porte des Lilas
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ և ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ եթէ կ'ուզէք կատարել ձեր նախիջեւանի, Լիզաբոնի, անցագրի, գարթ տ'իտանթիթէի, ամուսնական, զաւակներու ծննդեան եւ լն.ի օրինական ձեւակերպութիւնները՝ դիմեցէ՛ք՝
OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS
45, Rue de Laborde -:- PARIS (8e). 4րդ յարկ թիւ 20: Métro: St. Augustin
Բաց է ժամը 2էն 6,30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը 7:

Գ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ
ԻՐԱՒԱԳԷՏ
Կը զբաղի ամէն տեսակ առեւտր. եւ քաղաքային դատերով: Կը ստանձնէ մասնաւորապէս ապահովագրական վէճերը, ինքնաշարժի եւ աշխատանքի արկածներու վերաբերեալ դատական գործեր:
Կ'ընդունի ամէն առտու 9.30—12 եւ ժամադրութեամբ:
13 Rue Béranger, Métro République. Tél. Archives 15-14

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ "ՖԷՊԻՒՍ"
37, RUE POISSONNIÈRE, 37 TÉL. LOUVRE 69—83
(«ՖԷՊԻՒՍ» ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏԱՆ ՑԱՐԱԿԻՑ, MATINԻ ԴԷՄ)
Դերձակատունս մեծապէս քաջալերուած իր բազմաթիւ յաճախորդներէն, տօնական օրերու առթիւ ստացած է ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ եւ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ամենաւան կերպասներու ճոխ մթերք մը:
Այս առթիւ ամէն յաճախորդ գիներու սնահաւատալի զեղչ մը գտնելէ զատ, իբրեւ կաղանդի նուէր, մեզի յարակից «Ֆէպիւս» լուսանկարչատան մէջ վեց ՀԱՏ ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ ՔԱՇՈՒԵԼՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ:
ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ ԱՅՍ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԱՌԻԹԷՆ ՈՐ ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ ՄԻԱՅՆ ՆՈՅ. 15ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆՈՒԱՐ
Հ. ՀՈՎՍԷՓԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROP

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927
22 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 499 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԽՕՍՔ

"ԸՆԿԵՐ„ ՔԷՄԱԼԻ ՀԱՐՈՒԱԾԸ

«Մուսթաֆա Քէմալ կը հալածէ համայնավարները»:

«Իւմանիթէ»ն է որ կը գործածէ այս խորագիրը, Պոլսոյ ձերբակալութեանց առթիւ:

Առաջին հարուածը չէ այս, ընկեր Քէմալի կողմէ: 1919ին ալ, երբ խումբ մը թուրք նորընծաներ կը փորձէին կարմիր սերմեր ցանել Թուրքիոյ մէջ, առաջնորդութեամբ Սուպհի պէյի, իրենց վարձքը առին բանտերու մէջ տանջուելով եւ յետոյ ծովը նետուելով: Քէմալական ոստիկանութիւնը քարեր կապեց անոնց ոտքերուն եւ յանձնեց Սեւ ծովու ալիքներուն, առանց նկատի առնելու Մոսկուայի զայրոյթը:

Այնուհետեւ յաճախ պատահեցան հալածանքի պատմութիւններ: Բայց այս վերջինը ամէնէն խոշոր դէպքն է, ինչպէս կը հաստատեն հեռագրական առաջին լուրերը: Մէկ հարուածով 64 հոգի ձերբակալուած էին, և տակաւին քննութիւնը աւարտած չէ:

Դեռ անցեալ Սեպտեմբերին, Պոլսոյ թուրք մամուլը դառն տրտունջներ կը հրատարակէր Մոսկուայի դէմ, «Փրավտա»յի կարգ մը թղթակցութեանց առթիւ, որոնք ծանր քննադատութիւններ կը պարունակէին Թուրքիոյ ներքին քաղաքականութեան մասին: «Ազգամ» (19 Սեպտեմբեր) կը գանգատէր թէ Ռուսերը «իրենց քիթը շատ կը խօթեն ուրիշ երկիրներու գործերուն մէջ»: Եւ կը խրատէր որ «շատ չխառնուին իրենց ներքին գործերուն»: Ու վերջապէս կը համարձակէր հարցնել.

— «Այս վիճակը դէմ չէ՞ թուրքեւռուս բարեկամութեան, որ պէտք է զերծ ըլլայ ամէն տեսակ գաղտնի միտումներէ»:

Ուրիշ թերթ մը, կիսապաշտօնական «Միլլիյէթ», կը փսփսար իր խմբագրապետին, Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյի ստորագրութեամբ.

— «Մենք չենք կարծեր որ պաշտօնական Ռուսիան Թուրքիոյ մէջ հովանաւորէ եւ քաջալերէ պոլշեւիկեան կազմակերպութիւնն ու քարոզութիւնը»:

Եւ կ'ազդարարէր թէ թուրք ոստիկանութիւնը արթնութեամբ կը հսկէ, հետեւելով «պոլշեւիկեան շարժման ամենափոքր ձեռնարկներուն իսկ»:

Նոյ. 19ի ձերբակալութիւնը կ'ապացուցանէ թէ ունամէջ սպառնալիք մը չէր Մահմուտ պէյի ազդարարութիւնը: Եւ, եթէ ճիշտ են հաղորդուած տեղեկութիւնները, թուրք համայնավարներու գործունէութեան մէկ ծայրը կը հասնի Պոլսոյ խորհրդային առեւտրական պատուիրակութեան գրասենեակը:

Այստեղ ալ զարմանալու բան չկայ. որովհետեւ, իբրեւ արտաքին առեւտուրի գրասենեակ, աշխարհի բոլոր կարմիր «Արգոս»ները պարտաւոր են զբաղիլ նաեւ համայնավարութեան արտածումով: Եւ այդ պատճառով, մանաւանդ Լոնտոնի խուզարկութենէն ի վեր, քաղքենի կառավարութիւնները կասկածով կը նային ռուս առեւտրական պատուիրակութեանց վրայ, ու միայն անոնց պետերը անձեռնմխելի կը նկատեն:

Տարակոյս չկայ որ ընկերի խստութեամբ պիտի հետապնդէ այս նոր գործը: Մ. Քէմալ վարժուած է ամէն բան զոհելու իր ապահովութեան:

Մոսկուայի զինակիցները կրնան քրթմնջել, բայց չեն կրնար փոխարինել: Իրերու ներկայ վիճակին մէջ, Մոսկուան շատ աւելի պէտք ունի Թուրքիոյ բարեկամութեան, քան այս վերջինը՝ այսօրուան Ռուսիոյ:

Մոսկուան կարսը Թուրքերուն յանձնեց, «ի վարձ բարւոք ծառայութեանց», եւ պատրաստ է ուրիշ կրծոններ ալ, մինչեւ անգամ պարսկական Ատրպատականը ընծայ տալու անոնց, կը բաւէ որ օգնեն իր ասիական, ուրիշ խօսքով՝ հականգլիական քաղաքականութեան:

Թուրքերը շատ լաւ կը հասկնան այս պարագան, եւ միշտ պատրաստ են հակելու ա՛յն կողմը որ ամէնէն աւելի կը գոհացնէ զիրենք: Առ այժմ, խորհրդային իշխանութիւնն է այդ «անշահախնդիր» բարեկամը, եւ ուրիշ դուռ զարնելու պէտք չունին: Եւ որովհետեւ քաջ ծանօթ են Մոսկուայի խոցելի կողմերուն, միշտ ալ կրնան իրենց ուզածը պարտադրել, մանաւանդ ներքին գործերու մէջ:

Ու պիտի տեսնէք որ, Մոսկուայի, Թիֆլիսի կամ Երեւանի թերթերը այնքան աղմուկ չպիտի յարուցանեն, եթէ թուրք պոլշեւիկները պատժուին, որքան հանեցին, երբ Լոնտոն պարզապէս ճամբեց ռուս առեւտրական պատուիրակութիւնը: Արիւնով նուիրագործուած եղբայրակցութիւն մը կայ խորհրդային Ռուսիոյ եւ քէմալական Թուրքիոյ միջեւ, սիրակցորդ խնամութիւն մը, որ թոյլ չի տար ազդուիլ ընտանեկան վէճերէ...:

Մ. Քէմալ շատ լաւ կ'ըմբռնէ թէ ո՛ր եւ է համայնավարական բջիջ անգործ չի կրնար կենալ իր գտնուած երկրին մէջ: Թուրքիան բացառութիւն մը չէ, որքան ալ բարեկամական կապերով կապուած ըլլայ Մոսկուայի հետ: Խորհրդային իշխանութեան շահն իսկ կը թելադրէ կարելի եղածին չափ ընդարձակել կարմիր գծի սահմանը, յատկապէս Արեւելքի մէջ, որ առանցքն է բոլոր տեսակի աշխարհակալութեանց:

Անտու մը Քէմալ ինքն ալ կրնայ կարմիր դրօշ պարզել, իբրեւ փրկութեան վերջին միջոց: Բայց մինչեւ այդ, պիտի հալածէ ու պիտի խեղդէ կարմիրները, մանաւորապէս իր ազգակիցները:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԳԻՐՔԻ ԵՒ ԹԵՐԹԻ ԾԱՐԱՒ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Պոլսոյ Ազդարարը կը նկատէ (17 Նոյ.).

— «Րըլիֆի երկրորդ ընդհ. քարտուղար Պ. Վորիս, որ վերջերս այցելեց Եգիպտոս, Պաղեստին, Սուրիա, Յունաստան եւ Ֆրանսա, իր տեսածներն ու լսածները ամփոփած է ընդարձակ տեղեկագրի մը մէջ:

«Տեղեկագիրը, ուրիշներու կարգին, կը խօսի նաեւ «չափահաս» կոչուած հայ որբերու մասին, այն դժբախտներուն՝ որ խումբ խումբ արձակուեցան որբանոցներէն, իբրեւ «ինքնաբաւ», այսինքն կարող դէմ դնելու կեանքի յորձանքին: Պ. Վորիս մօտաւորապէս 10,000ի կը հասցնէ անոնց համրանքը, հետեւեալ բաժանումներով.— Սուրիա եւ Լիբանան՝ 3500, Պաղեստին՝ 100, Եգիպտոս՝ 1700, Յունաստան՝ 3700, Ֆրանսա՝ 900: Ասոնցմէ 5900ը մանչ են, 4000ն ալ աղջիկ:

«Րըլիֆի վերին պաշտօնեաները, — կ'ըսէ տեղեկագիրը,— դիտած են որ հայ մանչերն ու աղջիկները, այդ օտար երկիրներու եւ ժողովուրդներու մէջ, անձկալից կարօտով կը կարդան հայերէն թերթեր ու գիրքեր, եթէ ձեռքերնին անցնի...

«Եթէ անցնի...: Կը նշանակէ թէ թուղթերու այցելութիւնն անգամ բախտին միացած է:

«Բայց կարելի՞ է հանդուրժել որ հազարաւոր որբեր, ամէն գրականք յետոյ, թերթի եւ գիրքի պապակով ալ տոչորին: Չկա՞ն սրտի տէր անհատներ կամ մարմիններ, որ պարտականութիւն սեպեն այդ ծարաւը յագեցնել, չթողուլ որ ապարակներու խորը նետուած արենակից պզտիկները կարօտով սպասեն թերթի մը եւ սակայն իրենց կարօտը չառնեն: Ո՞ւր են «տիկնայք փափկասունք», ո՞ր օրուան կը սպասեն, հաստատելու համար թէ իրապէս ունին փափուկ սիրտ, եւ զգայուն հոգի: Ի՞նչ կայ աւելի յուզիչ, քան սա պզտիկներուն ճիչը, յանուն պուտ մը «Ջուր»ի: Ու ի՞նչ աւելի արդար գործ, քան յագեցնել այս տեսակ ծարաւներ, քանի մը թերթ ու մէկ երկու կտոր գիրք թղթատարին յանձնելով:»

ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ ԱՐՏԱՔՍՈՒԱԾ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

Պարիզէն կը գրեն մեզի Նոյ. 18 Թուականով.—

Իտալական իշխանութեանց կողմէ կատարուած մանրակրկիտ քննութիւններէ վերջ, անժխտելի փաստերով հաստատուած ըլլալով Օր. Ագնիւ Պէրպէրեանի դատապարտելի գործունէութիւնը ի վնաս իտալական շահերու, արտաքին նախարարութեան հրամանով՝ որոշուած է Օր. Պէրպէրեանը վերջնապէս արտաքսել Իտալիայէն: Հրամանը այս օրերս պիտի գործադրուի:

Կը մաղթենք որ այս ցաւալի եղրակացութիւնը դաս մը ըլլայ ու ազդարարութիւն մը Պ. Ենովք Արմէնի, որուն խաղերուն զոհն է եղած այս անխոհեմ աղջիկը:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅԷՆ Թուրքերու գաղթը կը շարունակուի: Մինչև հիմա 20 հազար գաղթականներ եկած են Թուրքիա: Կը կարծուի թէ այս թիւը մինչեւ երկու հարիւր հազարի պիտի բարձրանայ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԼԱԾԱՆՔ ԹՈՒՐՔ ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

64 ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Պոլիսէն առնուած հեռագիրներ կ'ըսեն թէ թուրք կառավարութիւնը սկսած է հալածել պոլշեւիկները:

Այս առթիւ Իւմանիթէի թղթակիցը հետեւեալը կը հեռագրէ Նոյ. 19 Թուականով «Մուսթաֆա Քէմալ կը հալածէ համայնավարները» խորագրին տակ.—

«Երկու ամիս առաջ թուրք կառավարութիւնը կը ձերբակալէր ծխախոտի գործարանին մէջ աշխատող բազմաթիւ համայնավար ընկերներ, պետութեան դէմ դաւադրութիւն սարքելու պատրուակով:

«Այս բոլորովին յերիւրածոյ խնդրին հետեւանքով, այսօր Մուսթաֆա Քէմալ նոր ձերբակալութիւններ հրամայեց: Բանտ նետուեցան մօտ քսան «գրգռիչներ», որոնց մէկը Արգոս ընկերութեան պաշտօնեայ եւ մէկը բժիշկ:»

Ռատիօ գործակալութիւնը Նոյ. 20 Թուականով հետեւեալը կը հեռագրէ.—

«Թուրք ոստիկանութեան կողմէ երեւան հանուած համայնավարական դաւադրութիւնը շատ լայն ծաւալով կազմակերպութիւն մըն էր:

«Արդէն 64 գրգռիչներ ձերբակալուեցան: Ասոնց կեդրոնը Պոլիս էր, Իզմիրի եւ Ատանայի մէջ ճիւղերով: Բոլոր ձերբակալուածները մօտ ատենէն դատարանի առջեւ պիտի հանուին:»

Իսկ Թանի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ.—

«Հոկտեմբերին թուրք ոստիկանութիւնը տեսաւ որ Պոլսոյ գործարաններուն մէջ կը բաժնուին խռովարարական թռուցիկներ, որոնք բանուորները կը գրգռէին դրամ չտալ օգնութեան հանգանակութեան եւ կը հրաւիրէին զանոնք բջիջներ կազմել: Կատարուած քննութեան հետեւանքով ձերբակալուեցան բազմաթիւ մարդիկ, որոնք յետոյ ազատ ձգուեցան:

«Սակայն համոզուած որ մութին մէջ աշխատող գաղտնի ընկերակցութիւն մը կար, ոստիկանութիւնը շարունակեց իր քննութիւնները, եւ ի վերջոյ երեւան հանեց համայնավարական այս քարոզութեանց հեղինակները: Ասոնցմէ առաջինն է երիտասարդ գրող մը՝ Վէտատ Նէտիմ, որ կ'աշխատէր «Արգոս»ի, այսինքն խորհրդային առեւտրական ներկայացուցչութեան Ղալաթիոյ գրասենեակին մէջ: Հարցաքննութենէն վերջ բանտ տարուեցաւ, ուր միացաւ Շէֆիք Հիւսէյին անուն մէկու մը, բնիկ Սելանիկցի, որ արդէն 1923ին ի բացակայութեան 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր՝ բանուորները գրգռած ըլլալով որ կառավարութիւնը տապալեն: Վէտատի բնակարանին մէջ կատարուած խուզարկութիւն մը երեւան հանեց խիստ կարեւոր փաստաթուղթեր: Ուրիշ եօթը հոգի ևս ձերբակալուեցան, շատ մը ուրիշներ ալ դեռ կը փնտռուին:

«Այս բոլոր իրողութիւնները թերեւս կարծել պիտի տան թէ Թուրք Հանրապետութիւնը կամաց կամաց կը վարակուի միջազգային պոլշեւիզմի ցնորքներով: Այդպէս չէ սակայն: Իրաւ է թէ այս ձերբակալութիւնները կը հաստատեն որ երկրին մէջ գաղտնի պոլշեւիկեան կազմակերպութիւն մը կայ, սակայն անոնք կը հաստատեն նաև թէ Թուրքիոյ մէջ, ուր համայնավարութիւնը ապօրէն հռչակուած է, իշխանութիւնները անողոք են յեղափոխական ամէն փորձի դէմ: Իսկ եթէ կարգ մը կաշառուած կամ անուղայ մարդոց ղեկավարութեան տակ որոշ խմբակներ ի նպաստ համայնավարութեան կը գործեն, ստոյգ է սակայն թէ այստեղ մարդ չի վախնար այս պրոպագանդայէն, որովհետեւ ցեղին հոգեբանութիւնն իսկ կ'ընդվզի անոր դէմ:»

«Մաթէն»ի թղթակիցը կ'ըսէ թէ բազմաթիւ թռուցիկներ եւ պոլշեւիկեան թուղթեր գրաւուած են: Հաստատուած է որ խորհրդային առեւտրական պատուիրակութիւնը մաս ունի գործին մէջ:

Ոգելից ըմպելիի գաղտնի գործարան մը

Պոլսոյ Ոստիկանութիւնը մաքսանենգներու ընդարձակ կազմակերպութիւն մը երեւան հանած է: Ձերբակալուած են 12 հոգի: Մաքսանենգները տարիէ մը ի վեր հաստատուած էին Սէն-Փիէռ խանին մէջ եւ այդ շրջանի ընթացքին մեծաքանակ գինի, օղի եւ շամփանիա արտադրած են: Ոստիկանութիւնը յաջողած է յանցանքի վրայ բռնել մաքսանենգները:

Կատարուած քննութիւններէն հասկցուած է թէ մաքսանենգները հսկայական կազմակերպութիւն մը ունին: Սէն-Փիէռ խանը ամբողջովին վարձելով, փապուղիներ փորած եւ ոգելից ըմպելիներու հսկայ գործարան մը հիմնած են: Խանին բոլոր կողմերը ելեկտրական թելերով իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ դրուած են: Այսպէսով մաքսանենգները վայրկեանը վայրկեանին հաղորդակցութեան մէջ կրնային մտնել իրարու հետ: Փապուղիները կ'երկարին մինչեւ շրջակայ ափարթըմաններու եւ տուներու տակը: Ոստիկանական Տնօրէնութեան պաշտօնատարներէն մէկը, որ գաղտնի նրբանցքէ մը ներս մտած էր, զարմանքով տեսած է որ բաւական յառաջանալէ յետոյ ափարթըմանի մը պատշգամը ելած է: Կ'ենթադրուի թէ այս ափար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔՐՏԱԿԱՆ
ՎԵՐՋԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

400 ԹՈՒՐՔ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ ԳԷ

Մասնաւոր աղբիւրէ մը [...] տեւեալ տեղեկութիւնները [...] հաղորդեն Թուրքեւպարսիկ սա[...] մանագլուխի վերջին կռիւներ[...] մասին.—

Գերի առնուած թուրք սպ[...] ներն ու զինուորները, որոնց ա[...] ձակման համար այնքան պ[...] հանջներ եւ սպառնալիքներ [...] փեց քէմալական կառավարու[...] թիւնը եւ նոյն իսկ պահ[...] փորձեց խզել իր յարաբերու[...] թիւնները Պարսկաստանի հե[...] ցարդ կը պահուին Քիւրտեր[...] մօտ, իբր պատանդ զանազա[...] շրջաններէ աքսորուած քիւ[...] ցեղապետներու փոխան:

Ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկ[...] նամ թէ թուրք գերիներուն մ[...] կը գտնուի նաեւ ճակատի հր[...] մանատար Օսման Նուրի փաշա[...] իր 400 զինուորներով: Քիւ[...] տերը որոշած են ոչ մէկ միջ[...] ցով արձակել այդ գերիներ[...] Նոյն իսկ սահմանագլխի Պարսի[...] ները կը վկայեն որ վերջի[...] կռիւներու ընթացքին թրքակա[...] ուժերը շատ մեծ վնասներ[...] կ'ենթարկուին եւ կը վհատի[...] Քիւրտերու բարոյական կորով[...] շատ բարձր է եւ հետզհետէ ա[...] ւելի կազմակերպուած եւ միա[...] ցած մէկ ճակատ բռնել սկսա[...] են: Պարտուած թուրքերը փա[...] խած են դէպի Տիատին, բա[...] մաթիւ մեռել եւ գերի թողլո[...]

Սահմանէն եկող Քիւրտեր[...] կը պատմեն եւ շատ խանդավա[...] ռութեամբ կը խօսին իրեն[...] յաղթութեանց մասին: Ըստ ա[...] նոնց բացատրութեան, թուր[...] զինուորներէն գրաւած են [...] թնդանօթ, 32 գնդացիր, անհա[...] մար փամփուշտ եւ 3 օդանա[...] վար առած են: Անոնք շատ լա[...] ւատեսութեամբ կը խօսին իրեն[...] ապագայի մասին եւ վստահ [...] իրենց ուժերուն:

Կռիւները դեռ միեւնոյն թա[...] փով կը շարունակուին: Թուր[...] զինուորներու բարոյականը շա[...] կոտրած է: Բազմաթիւ զինուոր[...] ներ առանց կռուելու կ'անցնի[...] պարսկական սահման եւ կ[...] յանձնուին: Պարսկական կառա[...] վարութեան ի գործ դրած ճնշում[...] ները ապարդիւն կը մնան: Քիւր[...] տերը իրենց դիրքերուն մէջ ա[...] մուր կեցած՝ ուխտեր են շարու[...] նակել կռիւները:

ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷ՞Ջ ԱԼ
ՀԱՅԵՐ ՊԻՏԻ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԻՆ

Վեր. Պըքսթըն, որ Սուրիա[...] հայերու տեղաւորման համար Ազգերու Դաշնակցութեան կազմած յանձնաժողովին անդամներէն մէկն է, վերջերս գացած է Նիկոսիա, եւ Հայոց առաջնորդին յայտնած է թէ, ծրագիր մը կայ Յունաստանէն եւ Սուրիայէն մաս մը գաղթական Կիպրոս փոխադրելու:

Կ'ըսուի թէ գետին մը պիտի գնուի Ս. Մակարայ վանքին կողմերը, գաղթական Հայերը տեղաւորելու համար: Այս նպատակով մասնաւոր տուներ պիտի կառուցուին:

ՀԱՅԵՐԷՆ ՔԱՐՈԶ

Ազդակի մէջ կը կարդանք.—

Կը լսենք թէ Պէյրութի Հայ Աւետ. եկեղեցին որոշած է այլեւս առտուան քարոզները հայերէն ընել և թուրքերէնը կէսօրէն ետքը: Հայացած այս բեմը արդիւնքն է հայախօսներու շարժման որ անցեալ տարուան վերջերը սկսաւ: Կը յուսանք եւ կը սպասենք որ շատ մօտիկ ապագայի մը մէջ թուրքերէնը բոլորովին վտարուի մեր եկեղեցիներու բեմերէն:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

(Մեր սեփական Թղթակցէն)

ՊՈՒՔՐԷՇ, 16 Նոյ.

գահաժառանգի խնդիրը, այդ֊
էս փակուած էր Ռումանիոյ
ամար.— կարոլ իշխանը հրա֊
արած ըլլալով գահուն վրայ
պագայ որ եւ է իրաւունքէ. իր
ըս տարեկան Միհայ տղան
ուշակուած գահաժառանգ. Ֆեր֊
ինանտ թագաւորը համակեր֊
ած այս կացութեան, ու այս
ըրը օրինականացած Ազգային
ողովի կողմէ մասնաւոր օրէն֊
ով մը, որ «Յունուար 4ի օ֊
ենք» անունը կը կրէ:

Ֆէրտինանտ թագաւորին հի֊
անդութիւնը միայն քիչ մը մտա֊
ոգութիւն կը ստեղծէր. Պրըթիանու
գատական կուսակցութեան պետը,
926 Ապրիլին քաշուեր էր իշ֊
անութենէ, չորս տարի երկիրը
առավարելէ, եւ այդ չորս տար֊
ան ընթացքին երկրին տալէ յե֊
ոյ նոր սահմանադրութիւն մը,
ւ անկէ բխող բոլոր կարեւոր
էնքները եւ Յունուար 4ի օ֊
ենքով լուծելէ յետոյ գահուն
աջորդութեան խնդիրը: Այնպէս
ւ երբ վարչապետութիւնը տե֊
ակ մը յօժար կամքով կը յանձ֊
էր Զօր. Ավէրէսքուի՝ ի հեճուկս
զգայն-գիւղացիական միացեալ
ուսակցութեան, այն համոզումը
ւնէր թէ երկրին մէջ ստեղծած
իր փափաքած կարգն ու օ֊
էնքները. եւ թէ պիտի կարենար
իշխանութենէ գիրաւ մը ձգել
Ավէրէսքուն, անմիջապէս որ կաս֊
ած ունենար թէ ան կը փորձէ
ր եւ է հիմնական փոփոխութիւն
ղատական կառավարութեան
աստատած կարգերուն / մէջ։
ած եմ ուրիշ առթիւ թէ Ազա֊
ական կուսակցութիւնը մօտ
ւթսուն տարիէ ի վեր տէրն է
յս երկրին ճակատագրին, եւ
թէ երբեմն հեռացած է իշխա֊
ութենէն՝ այդ եղած է իր յօ֊
ար կամքով, միայն, եւ այն
ստահութեամբ թէ երկրին մէջ
ր ունեցած ուժը բաւական է
շխանութեան գլուխ բերելու
ինք իր ուզած ատենը:

Տարի մը իշխանութեան գլուխ
նաց Ավէրէսքուն, վերջին ատեն֊
երը մնալով սակայն թէ կա֊
աւարութեան գլուխը կը գտնուի
Պրըթիանուի բարեհաճ թոյլտը֊
ութեամբ միայն: Սկսած էր
արհրդարանէն անցընել Ազատա֊
աններուն չփափաքած օրէնքնե֊
ը, բոլորովին հակոտնեայ ել֊
մտական քաղաքականութիւն մը
արել, փոփոխութիւններ մտնել
րտաքին աշխարհավարութեան
մէջ, վերջապէս ստեղծել դժգո֊
հութիւն Ազատականներու շար֊
քերուն մէջ: Թագաւորին ծանր
հիւանդութիւնը կ՚երեւի սկսեր էր
քիչ մը աւելի յանդուգն դարձնել
Ավէրէսքուն, այնպէս որ այս
տարուան Մայիսին արդէն գտնա֊
ցան շշուկներ կը պատէին երկրին
մէջ թէ Ավէրէսքու պիտի փորձէ
Յունուար 4ի օրէնքով ստեղծուած
կարգերը յեղաշրջել, անմիջապէս
որ թագաւորը մեռնի:

Պրըթիանուի համար հնչած
էր ժամը, ուրեմն, վերստանձնելու
իշխանութիւնը: Ինչպէս բացատրած
եմ այն ատեն, դժուար չեղաւ
իրեն համար Ավէրէսքուն հեռա֊
ցնել ասպարէզէն, եւ ձեւք առ֊
նել երկրին ղեկը՝ թագաւորին
օրհասական ժամը չհասած: Այն֊
պէս որ տապալած էր արդէն Ա֊
վէրէսքուն եւ ազատական նոր
խորհրդարան մը պաշտօնի ան֊
ցած՝ երբ մեռաւ Ֆէրտինանտ
թագաւորը անգամ մը եւս իր

կարող տղուն կտակ ձգելէ յետոյ
որ ո՛ եւ է յեղաշրջում չփորձէ
երկրին մէջ Յունուար 4ի օրէն֊
քով ստեղծուած կարգերը փո֊
խելու համար:

Պրըթիանուի համար դժուար
չեղաւ իրագործել այդ օրէնքին
նախատեսութիւնները Ֆերտինանտ
թագաւորին մեռնելէն յետոյ:
Միհայ իշխանը հռչակուեցաւ
թագաւոր, եւ անոր խնամակալու֊
թիւնը յանձնուեցաւ իր հօր֊
եղբօր՝ Նիքոլայէ իշխանին, Մի֊
րօն պատրիարքին եւ վճռաբեկ
ատեանի նախագահ Պ. Պույտու֊
կանի անդամակցութեամբ կազ֊
մուած մարմնի մը: Նախկին գա֊
հաժառանգին յայտարարութիւն֊
ները եւրոպական մամուլին մէջ
եւ իր կարգ մը կուսակիցներուն
տորբերկրեայ աշխատանքները որ
եւ է ուժ չունեցան փոփոխութիւն
մտցնելու կացութեան մէջ:

Ու կացութիւնը բնականոն
կերպով կը շարունակուէր Յուլիսէն
ի վեր, երբ Մանոյլէսքուի գաւա֊
դրութեան խնդիրը հրապարակ
ելաւ: Կառավարութեան համար
գաղտնիք մը չէր անշուշտ որ
երկրին մէջ թէ գուրը տարրեր
կան, որ կը փափաքին թա֊
գաւոր տեսնել նախկին գահաժա֊
ռանգ կարոլ իշխանը: Նոյնիսկ
ընդդիմադիր կուսակցութեանց
մէջ ձգտում մը կը նշմարուէր
Յունուար 4ի օրէնքին տրամա֊
դրութիւնները փոփոխելու, մա֊
նաւանդ այն փաստով թէ խնա֊
մակալ մարմինը ազատական կու֊
սակցութեան համակիր տարրերէ
կազմուած է: Բայց Պրըթիանուի
համար անկարելի էր անդրա֊
դառնալ այդ օրէնքին, որովհե֊
տեւ բստ ոումէն Սահմանադրու֊
թեան, անչափահաս վեհապետ մը
չի կրնար նոյնիսկ ինքը հրաժա֊
րիլ գահէն՝ չափահասութեան տա֊
րիքը չհասած, եւ ուրեմն առ֊
նուազն տասը տարի սպասել պէտք
էր այդ մասին մտածելու հա֊
մար: Յունուար 4ի օրէնքին դէմ
որ եւ է փորձ հակակառավարական
ձեռնարկ մը չէր միայն, այլ
հարուած մը բուն իսկ սահմա֊
նադրութեան ուղղուած:

Վերջերս, սակայն, կարոլի
կուսակիցները սկսեր էին աւելի
տենդոտ խլրտում մը ցոյց տալ:
Ու կառավարութիւնը բնականա֊
բար գիտէր որ կարոլի Փարիզի
բնակարանը կը մտնէին կ՚ելլէին
ռումէն քաղաքական դէմքեր
ալ: Ասոնցմէ մէկը, Պ. Մանոյլէս֊
քու, ելմտական փոխ-նախարար
Ավէրէսքուի դահլիճին մէջ, կ՚ե֊
րեւի թէ շատ մտերիմ տեսակ֊
ցութիւններ ունեցած էր նախկին
գահաժառանգ իշխանին հետ:
Այնպէս որ ոստիկանութիւնը կա֊
ռախումբին մէջ իսկ ձերբակա֊
լեց Մանոյլէսքուն, երբ Ռու֊
մանիա կը դառնար: Իր մօտէն
գտնուեցան կարոլի կողմէ ստո֊
րագրուած նամակներ ռումէն
կուսակցապետներուն ուղղուած:
Այս նամակներուն մէջ կարոլ կը
յայտարարէր թէ պատրաստ է
երկիր դառնալու, եթէ ժողո֊
վուրդը ուզէ: Խուզարկութիւն մը
Պ. Մանոյլէսքուի բնակարանին
մէջ՝ երեւան հանեց ուրիշ փաս֊
տաթուղթեր ալ, մասնաւորաբար
իր օրագիրը եւ հեռագրական
ծածկագրի մը բանալին:

Օրը օրին իմացած կ՚ըլլաք
այս առթիւ տեղի ունեցած իրա֊
դարձութիւնները: Պ. Մանոյլէս֊
քուի դատավարութիւնը արթն֊

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

"ՀԻՆԳ ԿԻՆԵՐ ՌԿԱՆԱՒԻ ՄԸ ՄԷՋ,,

Հինգ դեռատի, սիրուն, յան֊
դուգն ու հաստատակամ կիներ
կ՚ուզեն ազատ եւ անկաշկանդ
կեանք մը վարել, առանց են֊
թարկուելու այր մարդուն թե֊
լադրութեան: Անոնք փոխանակ
յանձնուելու ամուսնական կեան֊
քի մը շնորհած խաղաղիկ հեշ֊
տանքին, կը նախընտրեն նետ֊
ուիլ կեանքի պայքարին մէջ,
իբրեւ ազատ եւ անկախ ան֊
հատներ: Նոյն ատեն չեն ուզեր
հրաժարիլ սիրելէ ու սիրուելէ,
թէեւ այդ ճամբան կինը յաճախ
կ՚առաջնորդէ յուսախաբութեան
ու անխուսափելի անկման:

Կը մնայ տեսնել թէ այսպիսի
բարձր խոէալ մը հետապնդող
այս հինգ կիները ո՞ր աստիճան
կը յաջողին իրականացնել իրենց
այս վսեմ տռաջադրութիւնը:

Մարդկային յարաբերական
հարցերու շարքին պատկանող
այս թէզն էր որ կը ներկայացնէ
Ֆրանսացի ոչ շատ ծանօթ գրա֊
գիտուհի մը, Սիւզան Նորման իր
«Հինգ կիներ ցռկանաւի մը մէջ»
(կամ Հինգ թիապարտ կիներ
Cinq femmes sur une galère)
անուն վէպին մէջ: Հեղինակու֊
հին՝ որոշապէս ենթակայական
ոգի մը յայտ բերող իրական
կեանքի փոքր նկարներու մէջ
կը պատկերացնէ իր հինգ հերո֊
սուհիներուն ձախողանքը, նոյն
ատեն հռչակելով ազատ սիրոյ
սնանկութիւնը:

Արդարեւ այն նաւը որուն
մէջ Ռէժին, Լօռ, Ռէն, Ժիլպէրթ
եւ Մակի իրենց յօժար կամքով
տեղ գրած են, աշխատելու հա֊
մար իբրեւ ազատ անհատներ,
կեանքի նաւն է, առանց խա֊
րիսխի ու առանց կողմնացոյցի,
յանձնուած յարաբերականու֊
թեան փոթորկալից ալիքներին:
Ու եթէ այս նաւը ի վերջոյ եր֊
թալ խրիլ անծանօթ ծովափի
մը վրայ, հինգ հերոսուհիներու
կեանքի երազն է որ առյաւէտ
պիտի փշրուի...

* * *

Ռէժին, այրի կին մըն է, Լօռ՝
օրագրողուհի, Ռէն՝ ուսուցչուհի,
Ժիլպէրթ՝ պատերազմի այրի մը
որ այժմ կ՚աշխատի հրատա֊
րակչական տան մը մէջ, իսկ
Մակի՝ դրամատան տնօրէնի մը
քարտուղարուհին ու նոյն ատեն
սիրուհին է: Տարեկան 4000
ֆր. վարձքով, Բառթիէ Լաթէնի,
ընկերակցաբար վարձուածկահա֊
ւորեալ բնակարանի մը մէջ
խնայողութեամբ ապրող 24էն
30 տարեկան այս հաստատակամ
կիները, յանձնառու են հացով
ու երշիկով սնանելու, իրենց
հագուստներն ու գլխարկները
իրենց ձեռքովն իսկ պատրաս֊
տելու, կը բաւէ որ անկախ ու
ազատ ըլլան:

Սակայն, շատ չանցած, Ռէ֊
ժին որ անգամ մը ամուսնացած
է, զրպարտ մը ձեռք ձգելու հա֊
մար իր բրած դիմումներուն ան֊
հետեւանք մնալը տեսնելով ու
միւս կողմէ ալ իր խնայողու֊
թեանց օրէ օր սպառիլն սար֊
գելով, կ՚որոշէ կրկին ամուսնա֊
նալ ու իրեն կեանքի ուղեկից
կ՚ընտրէ տարիքոտ վաճառական
մը, որ թէեւ գլխուն վրայ քիչ
մազ, բայց դրամատան մէջ շատ
դրամ ունի ու կ՚որոշէ իր պեր֊
ճանքը փափաքներուն լիուլի
գոհացում տալ: Միւս չորսը
հաւատարիմ կը մնան իրենց ա֊
ռաջադրութեան:

Միայն թէ, անոնք, ճակա֊
տագրական զուգադիպութեամբ

մը շարունակ կը սիրահարին
ամուսնացած այրերու:

— Մեր օրերուն կին մը երբ
իսկապէս մէկը կը սիրէ, ան
անպատճառ արդէն ուրիշի մը
կը պատկանի, կը գանգատի հե֊
րոսուհիներէն մէկը:

Սիւզան Նորման, խիստ ի֊
րապաշտ գոյներով կը ներկա֊
յացնէ այն դառն յուսախաբու֊
թիւնը, որ կը յաջորդէ ամէն
հմայքէ զուրկ, պանդոկի մը
սենեակին մէջ սիրատենչ կնոջ
մը իր ամուսնացած սիրահարին
հետ անցուցած հեշտալի վայր֊
կեաններուն: Այդ հոգեբանական
վայրկեանին երեւան կուգայ
կնոջ ներքին տագնապը ու ա֊
նոր տկարութիւնը: Որովհետեւ
էգը գերին է իր սեռային բնազ֊
դին, որուն ենթարկուած է իր
բովանդակ կեանքի ընթացքին:
Ճշմարիտ սէրը, կնոջ համար,
պարզ քմահաճոյքի մը գոհա֊
ցումը չէ: Այդ բնազդը տարրա֊
կան ուժգնութեամբ մը գայն կը
մղէ կազմելու ամուսնական կա֊
յուն յարկ մը, որուն տանիքին
տակ իր սէրը գերծ կը տեսնէ
ամէն սպառնալիքէ:

Լօռ անսահման կսկիծ մը կը
զգայ երբ ամուսնացած սիրա֊
հարը կը տեսնէ իր օրինաւոր
կնոջը հետ: Մակի՝ աւելի դառն
փորձառութիւն մը ունեցած է:
Ան իր փոքր խնայողութիւնը՝
800 Ֆրանքը յօժարած է անձ֊
նուիրաբար յանձնել իր սիրա֊
հարին ու այժմ ինքզինքը կը
մխիթարէ ըսելով.

— Ի՛նչ ընենք, մենք ալ վեր֊
ջապէս սուրբեր չենք, այլ պար֊
զապէս կիներ: Ափսո՛ս որ այս֊
քան անձնուիրութեամբ սիրող
հոգիներ, դատապարտուած են
դառնօրէն յուսախաբ ըլլալու:
Ու եթէ երբեք պատահի որ ա֊
մուսնացած սիրահարը որ եւ է
առթիւ իր օրինաւոր կնոջ հան֊
դէպ ունեցած նախընտրանքն
ու սէրը յայտարարէ, այն ա֊
տեն կը խորտակուին մատղաշ
հոգիներու երազներն ու ամուս֊
նական սէրը կը յաղթանակէ
ազատ սիրոյ:

Սիւզան Նորմանի այս վէպը
իր հինգ հերոսուհիներու յուզիչ
ճակատագրով կուգայ ապացու֊
ցանել դառն իրականութիւն մը:
Անկախութեան տենչանքէ մղը֊
ուած հինգ կիներ անգիտակցա֊
բար կ՚ենթարկուին սեռային ա֊
նողոք բնազդի մը տիրապետու֊
թեան, ու այս սիրատենչ հո֊
գիները, կարծես վրիժառու ճա֊
կատագրութեամբ մը, գերին կը
դառնան ամուսնացած այրերու
հեշտասէր քմահաճոյքին, ու
բազմաթիւ յուսախաբութենէ
վերջ, շղթայակապ կը յանձնէ
զանոնք կեանքի նաւուն, իբրեւ
յարաբերական թիապարտներ,
առանց ամուսնի, առանց ըն֊
տանեկան յարկի, իրենց սրտին
մէջ կրելով իբրեւ Պրոմէթէոսու֊
եան անշէջ հուր մը, արհամար֊
հուած, չփոխարինուած սիրոյ մը
կսկիծը:

Կ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՐՍՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՐՍՆԻՔԸ

Ամերիկայի ելմտական նա֊
խարար Մէլլընի զարմուհին ա֊
մուսնացաւ Աքէյֆի հետ: Հարս֊
նիքը, իր շքեղութեամբ եւ պեր֊
ճանքով, կը գերազանցէր արքա֊
յական բոլոր նման խրախճանք֊
ները:

Կրօնական պարզ արարողու֊
թենէ մը յետոյ, զոյգը եւ հա֊
զար հրաւիրեալներ հաւաքուե֊
ցան տաղաւարի մը տակ, որ
շինուած էր մասնաւորապէս
հարսնիքին համար 100.000
տոլար ծախքով:

Հրաւիրեալները այնքան
սքանչացման մատնուեցան, որ
կարծեցին թէ Հազար եւ Մէկ
Գիշերներու պալատի մը մէջ կը
գտնուին: Անոնց ընդարձակ սրա֊
հին մէջ գեղեցիկ ծաղիկներով
պարուհիներ կը դառնային երա֊
ժշտութեան մը հնագանդելով:
Այնպէս մը կարգադրուած էր,
որ անոնց կը տրուէր տպաւորու֊
թիւնը արեւաշարձային երկիր֊
ներու պարտէզին, լուսաւորուած
արուեստական լուսնկայով մը:

Հարսը ստացաւ նոյն օրը
500.000 տոլար նուէր:

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՆԿԻՒՆ ՄԸ

ՍՈՒԼԹԱՆԱՊԱՏ

Հոկտեմբեր 8ին Պարսկաստա֊
նի այս խանարհ գաղութն ալ տօ֊
նեց «Դաշնակցութեան Օր»ը: Հայ
գաղութի բոլոր խաւերէն շտապեր
էին ներկայ ըլլալ այդ առթիւ
կազմակերպուած երեկոյթին, ո֊
րուն յատկացուած սրահը նեղ գա֊
լով, մինչեւ երեկոյթին վերջը,
քանի մը տասնեակ հանդիսական֊
ներ դիմացի պատշգամը տեղա֊
ւորուիլ ստիպուեցան, իսկ տեղա֊
կան ընկերները, բեմին վրայ, կամ
դուրսը մնացին:

Սրահը զարդարուած էր մեր
գինանշանով, եռագոյնով, Դաշ֊
նակցութեան հիմնադիրներու եւ
մեր գրեթէ բոլոր վեթերան ըն֊
կերներու նկարներով:

Հանդէսը բացաւ ընկ. բժիշկ
Տ. Մնացականեան, որ հրաւիրեց
հանդիսականները յոտնկայս յար֊
գել յիշատակը մեր Նոր Երկու
թանկագին կորուստներուն՝ Մար֊
տիկ Մուրատի եւ Անդրանիկի: Այդ
պահուն քառաձայն խումբը կ՚եր֊
գէր «Մշակ բանւոր»ը:

Նոյն խումբի «Ցալուորիկ»էն
յետոյ ընկ. Վ. Յովհաննիսեան ո֊
գեւորիչ բանախօսութեամբ մը
ունկնդիրներու յիշողութեան մէջ
արթնցուց այն զոհողութիւնները,
զորս կրած է մեր չարատանջ ցեղը,
վերյիշեց այն արիւնը, զոր թա֊
փած է մեր կուսակցութիւնը դէ֊
պի Ազատութեան ցաճարը կատա֊
րած իր այնքան հերոսական վե֊
րելքի ընթացքին:

Երգերէ եւ արտասանութիւն֊
ներէ յետոյ, բեմ հրաւիրուեցաւ
ընկ. Ա. Մաքսապետեան, որ ներ֊
կայացուց տակաւին Դաշնակցու֊
թենէն առաջ հայ մտքի կատա֊
րած ջանքերը դէպի քաղաքական
անկախութիւն տանող ճամբուն
վրայ, մանրամասնօրէն պարզեց
Դաշնակցութեան կատարած գոր֊
ծը, ինչպէս գետնի տակ եւ լեռնե֊
րու գագաթը՝ զէնքի ասպարէզին
մէջ, նոյնպէս գետնի վրայ՝ հայ
մտքի զարգացման ու հայ մտքի
բիւրեղացման անդաստանին մէջ:

Ընկ. բանախօսը չմոռցաւ շեշ֊
տել. «Ով շատ գործ է կատարում,
նա է շատ սխալւում» ասացուած֊
քը եւ անաչառօրէն պարզեց Դաշ֊
նակցութեան մանկական, պատա֊
նեկան եւ երիտասարդական սխալ֊
ները, որոնք միշտ սրբագրուելով
կուսակցութիւնը հասցուցած են
շրջանի մը, ուր մենք աւելի քիչ,
աննշան սխալներով պիտի ապահո֊
վենք աւելի խոշոր յաջողութիւն֊
ներ:

Այս առթիւ խօսեցաւ նաեւ
«Մշակոյթի Տօն»ի մասին, որ կը
զուգադիպէր միեւնոյն օրուան:

Ցետոյ տեղի ունեցան երգեր,
արտասանութիւններ եւ սիրուն
անակնկալներ: Մեծ հաճոյքով
լսուեցաւ վերջին քառաձայնը՝
«Ազթամար»: Որքան լաւ կ՚ըլլար,
եթէ ընկ. Ա. Գրիգորեան իր
խումբը զօրացնելով, աւելի յա֊
ճախ երեւար գեղարուեստի ծարաւ
մեր հասարակութեան մէջ:

Հանդէս-երեկոյթի սկզբէն
մինչեւ վերջ մէջընդմէջ կը
նուագէր«Քնար»երաժշտախումբը՝
ընկ. Վարդգէս Գրիգորեանի ղե֊
կավարութեամբ:

Դպրոցի միջոցին տեղիս ըն֊
կերները անցեալ տարիներու նման
տեղական կոմիտէի գանձապահին
վճարեցին իրենց մէկ օրուան
աշխատավարձը, ինչ որ հետա֊
քրքրութիւն շարժեց համակիրնե֊
րու մէջ եւս ու վեց հոգի կու֊
սակցութեան սնտուկին վճարեցին
260 ղրան (26 տոլար), ըսելով.

«Մեր դրամն ալ ուզում ենք
միանայ ձեր աշխատավարձին»:

Նախագահը նախ քան հան֊
դէսի փակումը նկարագրեց խոր֊
հրդային Հայաստանի մէջ տիրող
կացութիւնը եւ կարդաց հետե֊
ւեալ բանաձեւը.—

«Պարսկաստանի Սուլթանա֊
պատ քաղաքում Հոկտ. 8ին «Հ.
Յ. Դաշնակցութեան Օր»ուայ
տօնակատարութեան հանդէսին
ներկայ գտնուող Դաշնակցական
ընկերները եւ համակիրները լսե֊
լով զեկուցումներ Հայաստանի եւ
հայ ժողովրդի համար ստեղծուած
ներկայ քաղաքական եւ տնտե֊
սական կացութեան մասին, հանեց
հետեւեալ բանաձեւը.

1. Հայաստանին վերադար֊
ձնել անոր ինքնապաշտպանու֊
թեան ողնայարը կազմող Զան֊
գակ, Ղարաբաղ, Նախիջեւան,
Ախալքալաք եւ հայկական Բոր֊
չալուն:

2. Թոյլ տալ որ հայ ժողո֊
վուրդը գինուի իր ինքնապաշտ֊
պանութեան համար:

3. Ազատ արձակել քաղաքա֊
կան բոլոր բանտարկեալներն ու
աքսորականները:

4. Բանալ Հայաստան գնալ
ցանկացող բոլոր Հայերի առաջ
փակուած դռները»:

Հանդէսը փակուեցաւ կէս
գիշերը անցած, սակայն բազմու֊
թիւնը չէր ուզեր ցրուիլ: Մինչեւ
առաւօտեան ժամը 3 պարերը, կեր
ու խումը, նուագը եւ զուարճալի
անակնկալներ անպակաս էին:

Կարգադիր Յանձնախումբը
ջանք չէր խնայած իր վրայ դր֊
ուած պարտականութիւնը սիրով
կատարելու համար:

Ուրախութեամբ պէտք է ար֊
ձանագրել բարոյական այն ան֊
նախընթաց յաջողութիւնը, զոր
ապահովեց Յանձնախումբը իր
այս ձեռնարկով. աւելի քան
2000 ղրան (200 տոլար) մուտք
հետ միասին:

ԵՆԳԻ

ԳԻՒՂ ՄԸ ԵՒ ԻՐ ՎԱՐԺԱՊԵՏՆԵՐԸ

«Մուրճ-Մանգաղ» (13 Նոյ.) կը
գրէ.—

Այս տարի երկու մարդ եկան
մեր գիւղը եւ ըսին թէ ուսուցիչ
են: Ներկայացան կրթական մար֊
մինին, ուսուցչութեան իրաւունք
ստացան եւ սկսան ուսուցչու֊
թիւն ընել: Առաջին օրերը լաւ
գացին: Յետոյ թուլցան: Դասի
ժամանակ, աշակերտներուն
պատմութիւն կը պատմէին: Իսկ
շաբաթ մը յետոյ, սկսան աշա֊
կերտներուն հրամայել.— Դուն
հաց բեր, դուն Թուրշի բեր,
դուն կաթ բեր, դուն գդալ բեր:
Եւ աշակերտները ամէն օր, ձրի,
կաթ ու հաց, Թուրշի ու գդալ
կը բերէին վարժապետներուն,
որոնք կ՚ըսէին թէ երբ ամսա֊
կան ստանան, կը վճարեն:

Օր մըն ալ յայտարարեցին
թէ չեն կրնար դաս տալ, որով֊
հետեւ պատուհանները ապակի
չունին:

Ուրիշ օր մըն ալ ուսուցիչներէն
մէկը, Արշակ Սիմոնեան, ըսաւ
«Տղաս բժիշկի պիտի տանիմ»:
Ու գնաց Սոչի, ալ չվերադար֊
ձաւ: Մնաց Բարսեղ վարժապե֊
տը, սակայն գիւղացիները հաց
ու կաթ չէին տանիր այլ եւս: Ու
վարժապետը, իրեն հաց ճարե֊
լու համար, ձգեց դպրոցը եւ
գնաց:

Այժմ Ներքին Լօօ գիւղին
դպրոցը փակ է: 130 աշակեր֊
տներ փողոցն են մնացեր, եւ չեն
գիտեր թէ ի՞նչ սորվեցան եւ
դեռ ի՞նչ կայ սորվելիք:

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ
"ՅԱՌԱՋ,,Ի
ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ

…ՏԵՒԻՆՔ ՕՐԻՆԱԿԻՆ

…Ը. Մ.ի Փարիզի շրջանա-…մը, անշուշտ, շատ յուրջ …ը նկատումներով, որոնք …նալի կը միան հասարակ …նագուներու, որոշեր է …նաձիւղերը դասաւորել …՝ իւրաքանչիւրը իր ար-…ին համեմատ։

…կս, Շավիլի խումբը մկր-…«Այծ», Ռոնիինը «Մծեռ-…ն»։

…նք որ, յիշեալ խումբ-…փորձուին արդարացնել …նոր տիտղոսները։ Եթէ …րումի այս եղանակը ընդ-…ուայ, մեր դպրոցականները …պէտք չպիտի ունենան …ւաբանական եւ հոգեբա-…գասագրքերու։ Որովհե-…միութիւնները մեր մէջ …շատ են, որ շուտ պիտի …ն անասնական աշխարհի …նացանկը, եւ որեւէ մէկը …նալու համար, մեր տղաքը …չպիտի ունենան պրպը-…րու եւ երկար-բարակ տե-…իւններու։ Պարզապէս, …նային թէ՝ ան ո՞ր Միու-…կը պատկանի եւ անոր ա-…պիտի դատեն մարդուն …կան արժէքը։

…պէս երբ բուսի գաղթա-…«ցեղերէ» յանձնախումբ, …նց «կաչաղակ» Միութիւն, …կուսակցութեան «Մողէզ» …«Գորտ» Ակումբ, «Ագռաւ» …, կամ Ս. Դ. Հ. «Ճպուռ»նե-…«Գայլ»երը, կամ Հ. Յ. Դ.ի …ններ»ն ու «Արծիւներ»ը, …«Աղուէս» մասնաճիւղ, …ւսի «Գետնաու ծ» բջիջ, …րիզի «Խլուրդ» Հոգաբար-…ն, դժուարութիւն չպիտի …գիտնալու թէ՝ իւրաքան-…միութիւն եւ իր անդամնե-…չ դիմագիծ (բարոյական, …ւտ) կը ներկայացնեն։

…կից զատ, մեր չէզոքները՝ …ժամանակ չպիտի վատ-…եւակէտ սակելով, որեւէ …թեան անդամակցելու հա-…պիտի հետեւին իրենց …մղումներուն, քանի որ …մարդ իր մէջ անասուն …զանէ։ Այս ըսել չէ ան-…թէ՝ մարդու հոգին ախոռ …է. ապագայապաշտ բա-…ութիւն մըն է, որ իրա-…լեզուով կը նշանակէ թէ՝ …արարածը, այս կամ այն …նոյնին լաւագոյն մէկ յատ-…ը իւրացուցած է։

…այս դասաւորման ան-…հութիւնը հոն է որ եթէ …քառասուն օր խենդ-…կը խենդենայ. իսկ մեր …թիւնները որ տարին 12 ա-…իրենց կենդանաբանական …պիտի հպարտանան, …ւցէ ի վերջոյ ստիպեն մեր …ները, որ անասնաբուծու-…այ սորվին։

ԽԱՐՏՈՅ

ԽՐԻՄԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՊՈՒՔՐԷՇ, 14 Նոյ.

Երէկ, 13 Նոյեմբեր, Ռումանահայ Կեդր. Մատենադարանի վարչութեան նախաձեռնութեամբ, գրական հանդէս մը տեղի ունեցաւ Մատենադարանի սրահին մէջ, Խրիմեան Հայրիկի մահուան քանիերորդ տարելիցին առթիւ։ Պ. Վ. Մէչտուտճեան բացաւ հանդէսը եւ խօսք տուաւ Առաջնորդ Յուսիկ եպսկ. Զօհրապեանին, որուն բանախօսութեան նիւթն էր «Խրիմեան Մարդը»։ Բանախօսը որ ծանօթ ճանչցած էր այդ «Մարդը»՝ մէկ ու կէս ժամ տեւող հաճելի զրոյց մը ըրաւ համեմելով իր յիշատակներով։ Նախ խօսեցաւ անոր հին համբաւին եւ կաթողիկոսական ընտրութեան մասին, երբ պայքարող երկու կողմերը, իրենց թեկնածուներէն Մատթէոս եպս, Իզմիրլեանէն եւ Արիստակէս եպսկ. Սեդրակեանէն հրաժարելով, իրենց 72 քուէները միաձայնութեամբ կեդրոնացուցին Խրիմեան Հայրիկին վրայ, ինչ որ աննախընթաց էր մինչեւ այն ատեն։ Երկար ատենէ ի վեր առաջին անգամ էր մանաւանդ որ հայութիւնը իր բոլոր թեմերով կը մասնակցէր կաթողիկոսական ընտրութեան։ Յետոյ պատմեց թէ ինչպէս Ցարը ամբողջ մէկ տարի չվաւերացուց Խրիմեանի ընտրութիւնը, եւ Խրիմեանի օծումէն յետոյ երկար ատեն մերժեց ընդունիլ զայն իր ներկայութեան։ Միխայիլ Մեծ Դուքսին միջամտութեամբ էր որ Ցարը հաւանեցաւ ի վերջոյ Խրիմեանի Փեթրոկրատ մուտքին եւ զայն ունկնդրութեան ընդունեց արքայավայել պատիւներով։ Յուսիկ եպս. որ այն ատեն ընկերացած էր Խրիմեանի ճամբորդութեան, յիշեց թէ Ցարը խոստացած էր իր միջամտութիւնը՝ Սասունի կոտորածներուն առթիւ եւ իր բարեացակամութիւնը՝ Էջմիածնի կարգ մը խնդրանքներուն գոհացում տալու համար, մինչդեռ իր քամարիլլան ոչ միայն չիրականացուց շայլուած խոստումները, այլ Խրիմեան դեռ Էջմիածին չդարձած՝ եռեւէն հասաւ դպրոցներու փակման հրամանը։

Բանախօսը ի վերջոյ դրուագներ պատմեց Խրիմեանի նիստ ու կացի, նկարագրեց անոր գրելու, գրուցելու ձեւը, եւ մահուան վայրկեանները։

Քէմանչիստ Ռուբէն նուագեց Խրիմեանի նուիրուած երգերէն մէկը եւ «Կռունկ»ը։ Ատենը ուշ ըլլալով յայտագրին երկրորդ մասը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Կիրակի, երբ պիտի խօսին Պ. Պ. Յ. Ճ. Սիրունի, նիւթ ունենալով «Խրիմեան Դրագէտը» եւ Գէորգ Ղազարեան «Խրիմեան Գործիչը»։

*** Խմբագրութեանդ ձեռքը հասած ըլլալու չէ (խմբ. ինկապէս չենք ստացած) նախորդ թղթակցութիւն մը, ուր կը խօսէր Ռումանահայ Կեդր. Մատենադարանի բացման հանդէսին մասին։ Այդ հանդէսը տեղի ունեցաւ 9 Հոկտեմբերին, Թարգմանչաց Տօնին օրը, որ հռչակուեցաւ այս առթիւ «Մշակոյթի Օր» ռումանահայ գաղութին համար։ Օրուան բանախօսներն ալ շեշտեցին նման ազգային Օր մը որդեգրելու անհրաժեշտութիւնը, զայն դարձնելով տեսակ մը ուխտի օր՝ գաղութներու մէջ պահպանելու եւ զարգացնելու համար հայ գիրն ու արուեստը, իբրեւ մեծագոյն երաշխիքները հայ ցեղին պաշտպանութեան։ Կ'անդրադառնամ այս հարցին։ Անհրաժեշտ է որ այս Օրը որդեգրուի ամենուրեք, դառնալով տեսակ մը համազգային տօն։

ԱԼԼԱՀՎԷՐՏԻ ՊՂԻՆՁԻ ՀԱՆՔԵՐԸ

Մուրճ-Մանգաղի Թղթակիցը Ալլահվէրտի-Լոռիէն կը գրէ (10 Նոյ.).—

Ալլահվէրտի հանքերը, պատերազմէն յետոյ, առաջին կարեւոր արտադրութիւնը տուին 1925-1926 շրջանին։ Այդ շըրջանի արտադրութեան քանակն էր 9400 փութ։ Յաջորդ տարին արտադրութիւնը հասաւ 55,000 փութի։ Նախ քան պատերազմը այդ արտադրութիւնը կը հասնէր 200,000 փութի։ Յոյս կայ, որ քանի մը տարուան ընթացքին արտադրութեան քանակը հասնի նախապատերազմեան քանակին։

Այժմ գործարանին ու հանքերուն մէջ կ'աշխատին 1500 բանւոր։ Իւրաքանչիւր բանւոր կը ստանայ 47 րուբլի։

Գործարանը, պղինձէն զատ, կ'արտադրէ նաեւ հրաքար եւ բընածխուկ։ Շամլուխի հորերէն հանուած հանքերն ալ կը զտուէին այս գործարանին մէջ։

Երբ հետզհետէ գործարանը կ'ընդարձակէ իր աշխատանքները, մեքենական աշխատանքները աւելի եւս անհրաժեշտ կը դառնան։ Եւ արդէն հանքերուն մէջ նախնական եղանակով կատարուող աշխատանքները յանձնուած են մեքենաներու։ Վերջերս գերմանիայէն հասաւ «Բուրի» մեքենան։ Հանքերուն օդ տալու համար առաջ կը գործածուէր երկու մեքենայ։ Այժմ այս միակ մեքենան 30 խորանարդ մեթր օդ կուտայ եւ կը փոխարինէ հին մեքենաները։ Յառաջիկայ տարի պիտի բերուի մեքենայ մըն ալ, որ պիտի տայ 20 խորանարդ մեթր օդ։ Արտասահմանէն հասած են նաեւ 6 մեքենայ, որոնք հանքախուզութեան սահմանուած են։

Հասած են նաեւ հորերէն հանքերը հանելու, փլուզումները արգիլելու համար ելեկտրական եւ պէնզինով մեքենաներ։ Բերուած են նաեւ 30 շարժանիւներ (մոթէօր), մէկ մասը պիտի փոխարինէ հիները։ Մինչեւ այժմ մէկ հնոց կար, որ կը հալեցնէր 2 թոնօ պղինձ։ Այժմ երկու հնոց, իւրաքանչիւրը պիտի հալեցնէ 7 թոնօ։ Այսպէս արտադրութիւնը կը շատնայ, բանւորական ուժը կը կրճատուի։ Բնածխուկի փուռը պիտի քնջուի։ Արհեստագէտ բանւորներուն թիւը քիչ է։ Անհրաժեշտ է արհեստանոց մը, սակայն բնակարանային տագնապին պատճառով առայժմ դժուար է։ Սակայն արհեստանոցին տեղ պիտի բացուին վիզամսեայ դասընթացքներ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Ֆութպոլի Յանձնախումբը նկատի ունենալով որ Փարիզի շրջանի բոլոր մասնաճիւղերը U. G. Arménienne անունով միայն մրցումներ կը կատարեն, որու ընթացքին տեղի ունենալիք բոլոր անպատեհութեանց միակ պատասխանատուն ինքն է «Լիկ տը Փարի»ի առջեւ, խաչաձեւումներու եւ անհամաձայնութիւններու տեղի չտալու համար, կը յանձնարարէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի շրջանի բոլոր ֆութպոլի կազմակերպութիւններուն, որ այսուհետեւ իրենց կատարելիք բոլոր մեծ ու փոքր մրցումները օր առաջ իմացնեն իրեն։ Առանց անոր իրաւունք չպիտի տրուի իրենց՝ մրցումներ կատարել օտար ո եւ է խումբի դէմ։ (կնիք)

*** Անցեալ Կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէլվիլի Ֆութպոլի Ա. խումբը Troys քաղաքին մէջ մրցելով Y. S. Masséի Ա. խումբին դէմ, պարտուած էր 1ի դէմ 8 նշանակէտով։ Սոյն պարտութիւնը նախ վերագրուած ըլլալով Փարիզի Հայ Մարզական խումբին, հեգնական ձեւով մը հերքուած էր, անոր վարիչին կողմէ։ Յաջորդ օրը Auto միեւնոյն պարտութիւնը կը վերագրէր Փարիզի Ա. խումբին։ Այս առթիւ կարգ մը անպատեհ գրութիւններ երեւցան Echo des Sports թերթին մէջ «Encore les Armeniens», «Papier d'Armenie» վերնագրերով, որոնք շատ գէշ ազդեցութիւն ձգեցին թէ՛ մեր եւ թէ ֆրանսական մարզական շրջանակներուն վրայ։

Կը թելադրենք հայ խումբերու լրջօրէն նկատի առնել այս ցաւալի պարագան եւ այսուհետեւ իրենց չպատկանած անուններով իրենցմէ շատ աւելի բարձր խումբերու դէմ մրցումներ չկատարել, որպէսզի չվարկաբեկուին։

Գ. Գասապեան

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

Հինգշաբթի գիշեր, Royal Variétésի մէջ տեղի ունեցաւ կռփամարտի երեկոյթ մը, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան։ Գլխաւոր մարտնչողներն էին Շոյցեր եւ Քալուար։ Շոյցեր 10րդ շրջանին զգետնեց իր հակառակորդը։

Նոյն երեկոյ Աւետիս Ապլահատեան (Պէշիր) ութ շրջաննոց (իւրաքանչիւրը երկու վայրկեան) մրցում մը ունեցաւ Magnienի դէմ։ Ամբողջ կռուի ընթացքին Պէշիր որոշ կերպով կը տիրապետէր իր հակառակորդին, խանդավառ ծափեր լսելով ներկաներէն։ Ութերորդ շրջանէն վերջ, դատաւորը յաղթական հռչակեց Պէշիրը կէտերով։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՂԵՐԸ.— Հնութեանպահ Փէրրէն գոցեց վաճառատունը և տուն դարձաւ։ Իրկուն էր։ Յանկարծ զարնուեցաւ դուռը։ Փէրրէն ետ դարձաւ, բացաւ դուռը եւ տեսաւ որ երկու անծանօթներ կեցած են դրան առջեւ։

Անծանօթները տնկեցին ատրճանակները եւ պոռացին.

— Ձեռքերդ վեր։

Շուարած՝ կեցեր էր Փէրրէն։ Գողերը հրեցին ներս, աքացի մը զարկին փորին եւ գետին փռեցին զայն.

— Ո՞ւր պահած ես դրամդ։

Փէրրէն պապանձեր էր։ Գողին մէկը հանեց դանակը։

— Կեցիր, քիչ մը արիւն առնեմ։

Փէրրէն, պաղարիւն, գլուխը սանդուխին երկնցուց եւ կանչեց։

— Ժան։

Թէեւ մարդ մարդասանքչկար տնակը մէջ, սակայնգողերը վախցան, բացին դուռը, որուն ելեկտրական զանգը սկսաւ ճռնչել։ Սարսափած, ցատկեցին դուրս։ Փէրրէնի աղաղակներուն վրայ, դռնապանը գոցեց փողոցին դուռը։ Գողերը ստիպուեցան վերի յարկերը վազել։ Փախուստի ճամբայ չկար։ Անկիւն մը մտան եւ սպասեցին բախտին։

Քիչ յետոյ ոստիկանները եկան եւ ժողվեցին տարին։

ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ՈՃԻՐ.— Ոստիկանութիւնը քանի մը օրէ ի վեր կը փնտռէր պելժ երիտասարդ մը, Տը Քէյզէր, որ ամբաստանուած է թէ Պրիւքսէլի մէջ Իտալացի մը։ Լուսանկարը ընելով, ոստիկանները Իթալի Թաղամասին մէջ ձերբակալեցին զայն, որ նախ ուրացաւ եւ սակայն յետոյ պատմեց այսպէս.—

Պրիւքսէլի մէջ Իտալացի Մալաքրիտա գործ չունէր, ինծի դիմեց։ Տարի իր սենեակը, ուր կը գտնուէր նաեւ ուրիշ Իտալացի մը։ Ես քօքային կը ծխեմ։ Հրամցուցին այդ սիրական դեղէն։ Յետոյ նստանք թղթախաղի։ Շուտով ձգեցի խաղը։

Երկու Իտալացիները սկսան կռուիլ։ Յիշողութիւնս տեղը չէ, որովհետեւ քօքային կը ծխեմ։ Այնպէս որ չեմ յիշեր անունը միւս Իտալացիին։ Անիկա շատ ուժեղ մէկն էր։ Վառարանին կափարիչը վերցուց եւ վայրագութեամբ զարկաւ Մալաքրիտային։ Չեմ յիշեր թէ յետոյ ինչպէս եղաւ, Մալաքրիտա կտորներու վերածուած էր։ Իտալացին ինծի հրամայեց սաւան մը գտնել։ Գլուխը փաթթեցինք սաւանին մէջ։ Ինքնաշարժ նստանք ու հեռացանք։ Իտալացին առատ դրամ տուաւ ինծի։ Յետոյ փախայ Ֆրանսա։ Յիշողութիւնս չի բաներ եւ չեմ գիտեր թէ ուր կը բնակիմ։

ՀԱԳՈՒԱԾ ԷՐ ԿԱՂԱՄԲԻ ՏԵՐԵՒՆԵՐ.— Առջի օր, Քէ տը Կըրնէլի վրայ, ոստիկանները հանդիպեցան կնոջ մը, որ, կաղամբի տերեւներ հագած, խոլ պար մը կը դառնար։ Ոստիկանները բռնեցին ու հարցաքննեցին զայն, որ պատասխանեց թէ կը կոչուի Լէա Մարէն։ Թէ թշնամիները թրթուր դրած են իր վրայ, ստիպելով որ սնուցանէ զանոնք։

Խեղճ կինը յիմար մըն էր։ Ղրկուեցաւ հիւանդանոց։

ՋՂՋՈՒՄ ԵՒ ՈՃԻՐ.— Փրա Պորտոյի ճամբուն վրայ սպաննեց իր քրոջ աղջիկը, որուն հետ կ'ապրէր երկար ատենէ ի վեր։ Փրա մանաւոր ամսական մը կուտար իր ազգականին։ Յետոյ զղջաց եւ ուզեց կտրել ամսականը։ Կռիւները անպակաս էին։ Վերջապէս սպաննեց զայն եւ գնաց կախել ինքզինք սենեակին ձեղունէն։

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ին հետ, ընտիր գիրքեր ալ պիտի ստանաս, տարեկան կամ վեցամսեայ բաժանորդագրուելով մինչեւ դեկտ. 31։

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԻ ԱՌԹԻՒ

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ՄՕՏԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ, ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ԱՅՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՓԱԿԵԼ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

Այդ օրը կը փակուի օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին տարին։ Մինչդեռ բաժանորդներ կան որ տակաւին պարտք ունին երկօրեայ «Յառաջ»էն։

1928 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԻՆ, ԱՆԽՏԻՐ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԵՑՆԵՆՔ ԱՆՎՃԱՐ ՄՆԱՑԱԾ ԹԵՐԹԵՐԸ, միեւնոյն ատեն հետապնդելով պահանջներու գանձումը։

Կ'ուզենք հաւատալ թէ, այս յայտարարութենէն յետոյ, բոլոր մոռցուած կամ ծգծգուած հաշիւները փակուելով, հարկ չպիտի մնայ անախորժ կարգադրութիւններ ընել ո՛ եւ է բաժանորդի հանդէպ։

Վ.ԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՔՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՋԻՋԻԼ ԿԱՄ ՄԵՌՆԻԼ

…իս կողմէ, որովհետեւ ա-…բաշխումը չէր զուգադի-…յն ժամերուն որ շղթանիս …ուած էին, ապուրս ուտելու …ը, կը ստիպուէի գետնին …փռուիլ եւ շան պէս լակել։

…կը մնար ծածկոցը։

Որովհետեւ լոգանքէն առաջ …յին, եւ ոչ թէ յետոյ. ինչ-… կը պահանջէր տրամաբանու-…ը. անմիջապէս սպունգ կը …էր եւ անգործածելի կը դառ-…ր…

…կացութիւնս ուրեմն, փոխանակ …բելաւելու, ամէն օր աւելի …վատթարանար։

Մանաւանդ որ, խցիկս՝ պատ-…րկում մի սրահին տակը գտնուե-…ն, ու շարժումներս չէր վրիպեր …որ կը կատարէին դահիճները։

Ամբողջ գործերը եւ յաճախ գիշերը, աղաղակներ եւ ողբեր էին, որոնց կը պատասխանէին ատրճանակի հարուածներով…

Ամէն իրիկուն, ժամը 7ին, չինացի դահիճներուն կը յանձնէին դատապարտեալները. դահիճ գործի կը սկսէին եւ յաճախ, մինչեւ ուշ ատեն կը շարունակէին։

Նման վիճակ մըն ալ ինծի վերապահուած ըլլալով, բարոյական եւ մարմնական անկումին ալ օգնութեամբ,— քանի որ վարմունքը որուն ենթարկուեր էի, չէր կրնար կազդուրիչ ըլլա՛լ,— ամէն իրիկուն, անձկութեամբ,— եւ ինչո՞ւ չխոստովանիլ, քանի որ շիտակ է,— սարսափով կը սպասէի որ ժամը 7 հնչէր…։

Եւ ամէն իրիկուն, երբ զօհերու ցանկը փակուէր առանց իմ անունիս, շնչասպառ, խցիկիս գետնին վրայ կ'իյնայի. ըսելով.

— ԿԱՐԳՍ ԱՆՇՈՒՇՏ ՎԱՂԸ ՊԻՏԻ ԳԱՅ։

Այս պահուս, երբ այս տողերը կը գրեմ, կը հարցնեմ ինքզինքիս թէ՝ ինչպէ՞ս չխենդեցայ։

Առատօրէն իր անհուն ողորմածութեամբ, ուրիշ կերպ տրամադրեր էր։

Եւ իրօք, գիշեր մը, մինչդեռ գլխուս վերեւ կը հնչէր ոտնաձայներու սովորական համերգը, ինչ որ բնական է զիս կ'արգիլէր քնանալէ, խցիկիս դռնակը բացուեցաւ եւ թուղթ մը ինկաւ ոտքերուս առջեւ։

Միեւնոյն ատեն, անծանօթ ձայն մը սա բառերը փսփսաց.

— ԱՌԷ՛Ք ԵՒ ՀՆԱԶԱՆԴԵՑԷ՛Ք։

ԴԻՒԱՑԻՆ ՀՆԱՐՔ ՄԸ

Առնել եւ հնազանդիլ, դիւրին է ըսել, կը մտածէի, բայց ինչպէ՞ս ընել, քանի որ շղթայուած ըլլալով, չեմ կրնար շարժիլ։ Եթէ նոյնիսկ կարենամ առնել այդ տոմսակը, ինչպէ՞ս պիտի կարդամ մութին մէջ։

Գերութեանս ընթացքին, անձկալից շատ պահեր ապրած էի, բայց այնքան չէի տանջուած, որքան փնտռելու համար այդ թուղթը որ ինծի յոյսեր մը կը բերէր…

Միւս կողմէ, պէտք չէ՞ր որ զայն ծածկէի պահապաններու հետաքրքրութենէն։ Որովհետեւ անոր բովանդակութիւնը անգիտանալով մէկտեղ, կ'ենթադրէի թէ բնականաբար վտանգաւոր բնոյթ ունեցած պիտի ըլլար, անոր համար որ զայն գրած էր, նաեւ անոր համար որ զայն ինծի տուած էր։

Այսպէս տրամաբանելով մէկտեղ, անգործ չէի մնացած. ցեխոտ ջուրին մէջ, որ գետինը կը ծածկէր, փորի վրայ պառկած, կզակովս՝ ամէն ուղղութեամբ շուրջս կը շօշափէի։

Ճիգերս ի վերջոյ յաջողութեամբ պսակուեցան, տոմսակս գտայ եւ ակռաներովս բռնեցի։

Բայց աւով գործս աւելի առաջ գացա՞ծ էր։ Ոչ անշուշտ. որովհետեւ, ո՞ւր եւ ինչպէ՞ս ծածկելու էի։

Շիտակը ըսելով, միայն մէկ միջոց ունէի, բերնիս մէջ ծածկել։

Բայց եթէ այդպէս ընէի, տոմսակին գիրերը չպիտի՞ աւրուէին լորձունքէս։

Ի վերջոյ, որոշեցի զայն պահել ակռաներուս միջեւ, մինչեւ որ՝ համբը գար զիս երկաթներէս ազատելու. անկէց յետոյ զայն բերնիս մէջ պահելով, պիտի ջանայի փախցնել որեւէ խուզարկութենէ…

Գիշերուան մնացեալ մասը այսպէս անցուցի, տոմսակի բովանդակութեան մասին ամէն ենթադրութիւն ընելով եւ անհամբերութեամբ սպասելով որ պահապանը գայ։

Առտուան ժամը 6ին, ան եկաւ վերջապէս։ Երկաթներս քակելէ յետոյ, նշան ըրաւ որ խցիկէս դուրս ելլեմ։

Նախ չհասկցայ, որովհետեւ արգելափակուելէս ի վեր, առաջին անգամն էր որ նման բան մը կը պատահէր ինծի։

Պահապանը կրկնեց իր հրաւէրը. Նրբանցք ելայ, շատ նեղուելով աչքերէս, որոնք մութին վարժուած ըլլալով, չէին կրնար տոկալ ելեկտրական լամբարներուն, որոնց լոյսը առատօրէն կ'ողողէր այս նեղ անցքը։

Երբ աչքերուս նեղութիւնը անցաւ, պահապանը ինծի ցոյց տուաւ ոտքերուս տակ դրուած խոշոր ծրար մը, եւ նշան ըրաւ որ առնեմ զայն։ Յետոյ, բազուկէս բռնելով, զիս վերի յարկը տարաւ, ուր զիս նոր խցիկի մը մէջ բանտարկեց. անկողին մը, սեղան մը, եւ երկու աթոռներ կային հոն։

Թեթեւ տաքութիւն մը կը տիրէր սենեակին մէջ. ձեղունէն գետեղուած լամբար մը, բաւաբար լոյս մը կը տարածէր։

(Շար.)

Թրգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Թրմաններու տէրերն ու վարձակալները կապ ունին մաքսանենգներուն հետ:

Գաղտնի գործարանէն գտնուած է 15.000 քիլօ գինի, որ հրապարակին վրայ գտնուած գինիներէն շատ լաւ տեսակի կը պատկանի: Գործարանին գիտական տնօրէնութիւնը ստանձնած էր Պաննեօնեզ անուն ռուս քիմիագէտ մը, որուն կը գործակցին ուրիշ երկու քիմիագէտներ: Ոստիկանութեան կողմէ յանցանքի վրայ բռնուած եւ ձերբակալուած են հետեւեալ անձերը.— Նիքօ Եօրօնտաքի, որ գործարանին տէրն է եւ 15.000 ,ոսկի տրամադրած էր գաղտնի գործարանը հիմնելու համար: Մէհմէտ Նազմի, որ ստանձնած է գործարանին տնօրէնութիւնը: Լամպօ, Փավլի եւ Իլիա, որոնք Աթէնքի մէջ ուսած են եւ մասնագէտ են մաքսանենգութեան գործերու մէջ: Պօղոս եւ Լամպօ, որոնք ստանձնած էին պատրաստուած ապրանքներու սպառումն ու նախնական նիւթերու հայթայթում,: Ձերբակալուած է նաեւ Կօնարաս անուն անձ մը, որ իր անունով վարձած էր Սէն-Փիէռ խանը:

Հակառակ ցոյցեր Իտալիոյ մէջ

Ֆրանքեւսերպ դաշնագրին առթիւ դարձեալ ցրտութիւն առաջ եկաւ Իտալիոյ եւ Սերպիոյ միջեւ: Երկու երկիրներու մէջ ալ իրարու հակառակ ցոյցեր տեղի կ'ունենան:

«Սթէֆանի» գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ եուկօսլաւ գրգռութեանց դէմ բողոքի ցոյցեր տեղի ունեցան շատ մը քաղաքներու, մասնաւորապէս Միլանոյի, Թրիէսթէի, Մոտանայի, Լիվոռնոյի, Փլէզանսի, Փէրուզայի եւ Քաթանզարոյի մէջ: Թափօրներ շրջեցան կեդրոնական փողոցներու մէջ՝ երգելով հայրենասիրական երգեր: Հռետորներ խօսք առին եւ վեր հանեցին ցուցարարներու հայրենասիրութիւնը:

Իտալերէն թերթերը միեւնոյն ժամանակ կը յարձակին Ֆրանսայի վրայ: «Լավօրօ տ'Իթալիա» թերթը յօդուած մը կը հրատարակէ «Յօ՜ երթաս, Գաղղիա» խորագրով եւ կ'ըսէ թէ Եուկօսլավիոյ մէջ կատարուած ուրախ ցոյցերը կը հաստատեն թէ դաշնագիրը ուղղուած է Իտալիոյ դէմ: Եուկօսլաւները կը յուսան թէ առիկա իրենց պիտի բանայ Թրիէսթէի ճամբան եւ Իտալիոյ դէմ յաղթական պատերազմի մը յոյսը փայփայել կուտայ:

Կացութիւնը Ռուսիոյ մէջ

Լէնինկրատի համայնավար կուսակցութեան ժողովին մէջ Քաղաքական Բիւրօի անդամ Թոմսքի յայտարարեց թէ պոլշեւիկ կուսակցութիւնը որոշած է խիստ միջոցներ ձեռք առնել ընդդիմադիրներուն դէմ, ու ի հարկին ձերբակալել զանոնք, եթէ տակաւին փորձեն հանրային կարծիքը գրգռել՝ մասնաւոր ժողովներ սարքելով, կամ թռուցիկներ ապելով: Թոմսքի ըսաւ. «Պրոլետարիատի դիկտատորութեան տակ կրնան գոյութիւն ունենալ երկու, երեք, նոյնիսկ չորս կուսակցութիւններ, բայց մէկն է որ կը կառավարէ.միւսները բանտը պէտք է գտնուին:»

Ստալինի պաշտօնաթերթ «Փրավտա» կը գրէ թէ ծայրայեղականներու կուսակցութեան շարքերէն վտարումը պիտի շարունակուի, մինչեւ որ կուսակցութիւնը ազատուի բոլոր կազմալուծող տարրերէ: Վեց ամիս առաջ Տրոցկիի եւ Զինովիեւի Գ. Միջազգայինէն վտարուելէն ի վեր կուսակցութեան շարքերէն վտարուած են մեծ ու պզտիկ 3000 համայնավարներ, իսկ անցած շաբաթ Մոսկուայի, Խարկովի եւ Լէնինկրատի մէջ Տրոցկիի կուսակիցներէն արտաքսուեցան 400 հոգի: «Մաքրագործումը» պիտի շարունակուի մինչեւ որ ընդդիմադիրները դադրին դաւելէ:

Եոֆֆէի անձնասպանութիւնը աւելի ձգտում առաջ բերաւ կացութեան մէջ: Յիշեալին վրայ դամբանական խօսեցան Զինովիեւ, Լէյամա, Ռուսթին, ինչպէս նաեւ իր քաղաքական բարեկամները՝ Տրոցկի, Զինովիեւ, Կամէնէֆ եւ Ռակովսկի: Այս վերջինները առիթէն օգտուելով խստիւ յարձակեցան Ստալինի քաղաքականութեան վրայ: Տրոցկի մասնաւորապէս շատ ազդուած էր Եոֆֆէի մահով եւ գիշերը մինչեւ լոյս անքուն հսկեց անոր դագաղին քով: Եոֆֆէի մարմինը այրուեցաւ եւ աճիւնները Կրէմլինի պատին մէջ դրուեցան

«Շիքակօ Թրիպիւն»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Ռիկա հասած են ընդդիմադիրներու կողմէ Ռուսիոյ մէջ բաժնուած թռուցիկներու օրինակներ, որոնց տակ ստորագրուած է «Ռուս համայնավար կուսակցութեան»: Ստալինի կուսակցութիւնը կը կոչուի «Միացեալ համայնավար կուսակցութիւն»: Տրոցկիի մարդոց կողմէ «Ռուսիա» բառին գործածումը յուսահատ փորձ մը կը նկատուի իրենց կողմը շահելու ռուս ընկերվարականներն ու հակախորհրդային ուրիշ տարրերը, բոլոր դժգոհները միացնելու համար հակաստալինեան խմբակի մը մէջ:

Կը կարծուի թէ համայնավար կուսակցութեան համագումարէն՝ Դեկտ. 15էն առաջ բոլոր ընդդիմադիր վարիչները պիտի աքսորուին Մոսկուայէն: Պոլշեւիկ զաւեշտաթերթերը կը հրատարակեն ծաղրանկարներ, որոնք ցոյց կուտան Տրոցկին եւ իր ընկերները կառախումբի մը վրայ, որ զանոնք կը տանի դէպի իրենց հին հայրենիքը՝ Սիպերիա:

Մակեդոնացիներէն կը վախնան

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ սերպ իշխանութիւնները Մակեդոնացի յեղափոխականներու մէկ յարձակումէն վախնալով, ժամանակ մը վար դրած են Սէնփլոն-Օրիան ճեպընթացը, որ չորս ժամ ուշ հասած է Սելանիկ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՌՈՄԷՆ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ «ԻՒՄԱՆԻԹԷ» թերթին Յունաստան մուտքը արգիլուած է:

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ ցոյցեր տեղի ունեցան Պուքարեշի մէջ: Բազմաթիւ հրեայ ուսանողներ վիրաւորուեցան:

ՊԵԼԺԻՔԱՅԻՆ տագնապի մէջ է: Ընկերվարական նախարարները կը սպառնան հրաժարիլ՝ զինուորագրութեան նոր օրէնքին հետեւանքով:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ մէջ ներկայիս զէնքի տակ կը գտնուին 3.552.000 զինուորներ, որոնց 1.124.000ը կը պատկանին կարմիր բանակին: 1914ին երբ Մեծ պատերազմը ծագեցաւ ամբողջ Եւրոպայի բանակներուն մէջ կային 5.318.000 զինուորներ: Իսկ Միացեալ Նահանգները ներկայիս զէնքի տակ ունին միայն 118.000 հոգի:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ վարչապետ Պրաթիանու Դեկտեմբերին ծննդ երթալէ առաջ Հռոմի մէջ պիտի տեսակցի Մուսոլինիի հետ:

ՅՈՒՐԻԽԻ մէջ ձերբակալուեցաւ Յունգարական պարտամուրհակներու կեղծարար դրամատէր Պլումէնշթայնի տղան՝ Քարլ, որ փախչիլ պիտի փորձէր: Տանթէի բանտը գտնուող 10րդ. բանտարկեալը դրամատէր մըն է, որուն անունը դեռ գաղտնի կը պահուի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼՈՎ ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔԻ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅԻ ՀԱՄԱՐ՝ ՏԱՍԸ ՖՐԱՆՔԻ ԳԻՐՔ

ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՔ, ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՆՈՐ ՑՈՒՑԱԿԷՆ

Բ. ՄԱՍ

Մանօն Լէսքօ՝ 15, Մատնիչը՝ Եր. Օտեան 8, Մեր խաչը՝ Տօքթ. Մ. Սայըի 8, Միջնորդ Տէր Պապան՝ Եր. Օտեան 20, Յեղափոխութեան Մակաբոյծները՝ Եր. Օտեան 6, Սանթօ՝ Վրթ. Փափազեան 10, Սուլամիթ՝ Ա. Կուպրին 6, Տասներկու տարի Պոլսէն դուրս՝ Ե. Օտեան 20, Անուշը՝ Յ Թումանեան 5, Համլէթ՝ Շէյքսփիր 10, Հռոմէոս եւ Ժիւլիէտտա՝ Շէյքսփիր 10, Մերկ կինը՝ Հ. Պաթայլ 10, Յիմար կոյսը՝ Հ. Պաթայլ 10, Շողոքորթը՝ Յ. Յ. Պարոնեան (կատակերգ.) 5, Ջարշըը Արթին Աղա՝ Ե. Օտեան 6, Վէրթէր՝ Կէօթէ 10, Վերջալոյսին տակ՝ Կ. Մեհեան 5, Երգեր ու Տաղեր՝ Պ. Դուրեան 2.50, Էջեր Քուչակեան Տաղաշարքէն՝ 5, Սասմայ Մհեր՝ Ա. Իսահակեան 5, Օմար Խայեամի քառեակներն ու Հնգեակները՝ 4 Ֆր., Անկախ եւ Միացեալ Հայաստան՝ Վ. Նաւասարդեան 7, Բոլշեւիզմը եւ Հայաստան՝ Ռ. Դարբինեան 6, Գեսպան Մօրկընթաուի պատմածները՝ 16, Լուսանկարչութիւն՝ 5, Հայաստանի ջարդերը՝ Տր. Լէփսիուս 15, Ֆրանս. Հայ. զրուցատրութիւն՝ Մ. Յովհաննէսեան 6, Ֆրանս.-Հայ. Գրպանի ուղեցոյց խօսակցութեան 8, Ֆրանս.-Հայ. խօսակց. եւ նամականի՝ 15, Ռէք. յառկաբանութիւնք եւ մասնաւոր գիտելիքներ Ֆրանս.ի Յ. Թ. Հինգլեան 20, Հարուածը՝ Զէլոմ 3, Ինքնուսուցիչ 10, Ճշմարտութիւնը Քէմալական Թուրքիոյ մէջ՝ 5, Հէքեաթներու Ալպոմ՝ Շ. Նարդունի 3, Հայուհին՝ Ս. Պարթեւեան 7.50 Ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութիւն՝ Ն. ԹՈԼԱՅԵԱՆ եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ

26 Նոյեմբեր Շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 8.30ին

THEATRE ALBERT Ierի մէջ 64, Rue ROCHER

Բարեհաճ մասնակցութեամբ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

կը ներկայացուի ՀԱՆՐԻ ՊԷՌՆՇԹԱՅՆԻ

ՍԱՄՍՈՆ (Հռչակաւոր փիէսը 4 արար)

կը մասնակցի ամբողջ խումբը

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ 25—15—10—5

Խճողումի տեղի չտալու համար տոմսերը այժմէն կարելի է հայթայթել տրամաթիքի ղեկավարներէն եւ Պ. Ա. Կոթիկեանէն, ինչպէս նաեւ բոլոր հայկական ճաշարաններէն, իսկ ներկայացման գիշերը թատրոնին կիշէէն, 6էն սկսեալ:

Իւրաքանչիւր մուտք տոմսի վրայ կէս ֆրանք կը յատկացուի Ազգաստանիստին:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Սէն-Շամոնի կոմիտէին կողմէ

ղեկավարութեամբ դերասան ընկ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻ

եւ մասնակցութեամբ տեղական ուժերու

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ»Ը

Այս Ուր. իրիկուն ժամը 8.30ին, Սլնէմա Վարիէթէի թատրոնը

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ կայծակ խումբի բոլոր ընկերները վաղը՝ Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, գրադարանի սրահը: Բացակաները կ'ենթարկուին կուսակցական պատասխանատուութեան:

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Լիոնի Ազգ. Միութենէն.—

Լիոնի ոստիկանական տեսչութեան կողմէ Ազգ. վարչութեան եղած զեկոյցին վրայ, կը հրաւիրենք մեր հայրենակիցներէն անոնք որ իրենց անձնագրին համար 100 Ֆր. տուրք վճարած են, փութալ առաջին առթիւ Սէն-Ժան. ապահովութեան ոստիկաններու գրասենեակը, իրենց անձնագիրները ստանալու համար: Հակառակ պարագային ասոնք չեղեալ պիտի համարուին, եւ չդիմողները կամ ուշացողները նոր անձնագիր առնելու պիտի պարտաւորուին:

Վարչութիւն

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻԱԿ ՀԱՅ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

ուր կը գտնուի ճոխ մթերք մը վիպական, գրական, բանաստեղծական, թատերական, եւն. գիրքերու, երգարաններ ձայնագրուած հայկական եղանակներ Կոմիտաս Վարդապետի, Սրուանձտեանցի եւ յայտնի հայ երաժիշտներու

Զօր. Անդրանիկի մեծ ու փոքր նկարները:

Ժողովրդական գիներ

Գաւառներէն եղած յանձնարարութիւնները փութով կը կատարուին: Դիմել՝

N. Agopianի, 95Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat.

Ծախու է տախտակաշէն տուն մը չորս սենեակներով: Դիմել՝ Խոլէնտէր Զալըմեանի՝ 8B Rue Blanqui, K. Bicêtre (Seine). Մէթրօ Իթալի, Թրամուէյ 85, 47: Դիւրամատչելի գնով:

ՄՏՕՏ ՕՐԷՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ'ԵԼԼԷ

ԲՌՆԻ ՍԻՐՈՒԸՏՈՒՔ...

ՔՐՔՋԱԼԻՐ ՔԱՒԵՇՏԸ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Պրուսայի Սէօլէօզ գիւղացի Մանուկ եւ Յակոբ Յարդինեան եղբայրները, Մանուկ 23 տարեկան է, իսկ Յակոբ 22: 1914ին աքսորուած են, իրենց հօր անունն է Արթին (Ամասիացի եւ Սէօլէօզ հաստատուած էր), մօր անունը Վարդենի: Տեղեկացնել՝ իրենց եղբօր՝ Նիկողոս Յարդինեանի, 5 Rue du Capitaine Ferber. Issy-les-Moulineaux (Seine), France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել:

— Յակոբճան Թէրզեան կը փնտռէ իր մօրեղբայրը Սարգիս Էրովեան կամ Ղալայճեան: Իմացնել՝ Պօղոս Հէքիմեանի՝ Chez M. Briand, St. Pierre sous Aubenas, Ardèche.

— Կը փնտռուին Աֆիօն Գարահիսարցի Ջաքար եւ Կարապետ Վարպետեանները, իրենց մօրաքոյրներուն՝ Նազելի, Լուսաբեր եւ Աղաւնի Այվազեաններու կողմէ: Իմացնել՝ Cité Chemin de Fer. N. 32, Decines, Isère.

— Ներսէս Դէմաճեան, հօր անունը՝ Յովհաննէս, մօր անունը՝ Մարիամ, Ադեամանցի, որ գտնուած է Պէյրութի Քէլէկեան որբանոցին մէջ եւ որ յետոյ գացած է Եգիպտոս ուսանելու համար. կը փնտռուի իր ընկերոջ՝ Յակոբ Հացպանեանի կողմէ: Գրել La Gaudinière, la Ville-aux-Clercs (Loir-et-Cher), France.

— Կը փնտռուին Բալու, Գաւթի Միրզա գիւղացի Էլօեանց Ալիքսանի որդիները Միսաք եւ Սեդրաք: Կը կարծուի որ Ռուսնայի ջարդէն վերջ Ամերիկա գացած են: Իմացնել Ալիքսանի եղբօրդուստր՝ Մաննիկ Խարայէլեանի, 55 Rue Félix-Faure, Enghien, France.

Կը խնդրուի «Հայրենիք»է արտատպել:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ ՁՈՒԼԱՐԱՆ «ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ»

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1887ին

Ձուլարանս օժտուած ամենավերջին սիսթէմ մեքենաներով կը ձուլէ հայերէն եւ Թուրքերէն ամէն տեսակ տառեր գոյն եւ տոկուն մետաղի գործածութեամբ:

Ամերիկեան չափերով տառեր եւս կը ձուլուին մասնաւոր վրայ միայն:

Ձուլարանս կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ՝ տպագրական մեքենաներու, գործիքներու եւ ամէն տեսակ պիտոյքներու տպագր. թուղթ, մելան, pâte à rouleau, պղինձ գիծ եւայլն, հայթայթէ ֆրանսական ծանօթ տուներէ:

Գրել եւ ամէն ապսպրանք ուղղել հետեւեալ հասցէին

V. VARTANOFF, 24 rue Campo-Formio, Paris 13e

Եթէ կ'ուզէք զուարճանալ արեւելեան նուագով եւ արեւելեան ճաշակով, դիմեցէք՝

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

ուր պիտի գտնէք հայկական, Թրքական եւ յունական տեսակ փլաքներ, նաեւ լաւ ութեր եւ թել՝ ինչպէս նաեւ արեւելեան ուտեստեղէնի լաւագոյնը՝ յարմար գիներով

Բաց է ամէն օր: 28 Rue le Sage, Paris (20e). Մէթրօ Belleville

Tél. Menil. 61-85 Tram. 5 եւ 26

THÉS YAVROU

ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ 1880ին

Ամէն տեսակ անուշահոտ եւ ծրարով թէյեր, ընտիր, անուշէտ, ախորժահամ:

ՊԱՀԱՆՋԵԼ ԱՄԷՆՈՒՐԵՔ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

Հասցէ՝

COMPTOIR DES THÉS YAVROU

23, Rue Senac, MARSEILLE

ԾԱՆՕԹ.— Կը փնտռուին Գաղղիոյ եւ գաղթականութեանց մէջ ուտեստեղէնի ճիւղին մէջ վարժ եւ պատուաւոր ներկայացուցիչներ, բացի Փարիզ, Նիս, Լիոն եւ Մարսէյլ քաղաքներէ:

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՕՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ծեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Cartes d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար: Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13—20, կիրակի ամբողջ օրը:

Դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի

69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck

Autobus; AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS

ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ

10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԱՆ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

LOCOUM AUGUSTA

Պատրաստուած՝ նուշով, պիստակով, կաղինով, սազըով եւ զանազան ախորժելի հոտերով

Մասնաւոր մասնագիտութիւն շոքոլայով Լօքում որ շատ համով է: Դիմել՝ Comptoir «AREK»

104, Rue St. Charles, Paris XVe, մէթրօ Beaugrenelle

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ԵՒ ՍԷՆ ՇԱՄՕՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Վաճառատունս փոխադրած ըլլալով աւելի ընդարձակ տեղ մը, ստացած ենք ամէն տեսակի ընտիր եւ ճոխ ապրանքներ, արանց եւ կանանց համար:

Խնամուած կարուձեւ, վերջին ձայն աժան գիներով եւ դիւրամատչելի պայմաններով: Գաղափար մը կազմելու համար կը բաւէ անգամ մը այցելել. Հոկտ. 10էն սկսեալ հետեւեալ հասցէին՝

SIMON HATCHIKIAN

(Tailleur)

12 Rue de la Préfecture(1er). St. Etienne (Loire).

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Է. ՍԹԷՖԻՔԻ

106 Kléber, Հեռ. Passy 72.56

Կը կատարէ Ֆրանսա եւ Յունաստան մտնելու կամ բնակելու արտօնութեան գործողութիւնները.

AFFIDAVITի (Աֆիտավիթ)

Դիմել՝ ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 4—7.

ՍԱԿԱՐԱՆ

21 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիոն.	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի) 100	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Medjidie
Լէվա 100 համար	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելժ. ֆրանք »	Belga
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 համար	Ley
Ֆլորին	(Florin)

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Օսմանի երկաթ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)
Le Gérant : H. TEURNIER

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

23 NOVEMRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 500

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՕՒՐԻՇՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Առաջին անգամ չէ որ ուշադրութիւն կը հրաւիրենք Սուրիոյ գաղթականներու տեղաւորման ծրագրին վրայ։

Այս միջոցին աչքի առջեւ ունինք տեղեկագիր մը, «La Situation des Réfugiés au Liban et en Syrie» (Գաղթականներու վիճակը Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ), հրատարակութիւն Միջազգային Կարմիր Խաչի (Ժընեւ, 1927)։ Հեղինակ՝ Բժիշկ Տիւկէ, անդամ Կարմիր Խաչի Պէյրութի Կեդր. Վարչութեան։

«Յառաջ»ի ընթերցողները պիտի յիշեն այս անունը։ Մենք չորս-հինգ յօդուածներով, գրեթէ ամբողջութեամբ տուինք այդ բովանդակալից տեղեկագրին գլխաւոր մասերը։ Բայց կ'արժէ նորէն թղթատել մեզի ղրկուած տետրակը, աւելի որոշ գաղափար տալու համար հիմնական ծրագրի մը մասին։

Տեղեկագրին համաձայն, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ կը գտնուին 80.000 հայ փախստականներ, հետեւեալ բաժանումներով.— Սուրիա՝ 37.000, Ալեքսանդրէթի երկիր՝ 2700, Լիբանան՝ 9500։ Ասոնք բոլորն ալ իրենց աշխատանքով կ'ապրին և օգնութեան պէտք չունին։ Դարձեալ, Սուրիոյ մէջ կը գտնուին իբր 13.000 գաղթականներ, իսկ Լիբանանի մէջ 13.500, համագումար՝ 26.500 հոգի, որոնք թէեւ իրենց աշխատանքով կ'ապրին, բայց օգնութեան կարօտ են։ Եւ վերջապէս, Սուրիոյ մէջ կան 6500 փախստականներ, իսկ Լիբանանի մէջ՝ 6000 հոգի, համագումար՝ 12.500 փախստականներ, բոլորովին զրկուած ամէն բանէ։ Ուրեմն, իբր 40.000 հոգի օգնութեան կարօտ են։ Ասոնց իբր 24.000ը հողագործներ են, 4000ը գիւղի արհեստաւորներ, 12.000ը քաղաքի արհեստաւորներ։

Ծանօթ ծրագրին համաձայն.—

1. Նոր թաղ մը պիտի շինուի Պէյրութի մէջ, ներկայ գաղթակայանին տեղ։ Այս նպատակով իրեք միլիոն ֆրանք սահմանուած է Լիբանանի պետական սնտուկէն։ Գետինը գնուած է արդէն եւ ծրագրին գործադրութեան ձեռնարկուած։

2. Պիտի բարեկարգուին Հալէպի գաղթակայանները։

3. Պիտի չորցուին Ալէքսանտրէտի (Իսքէնտէրուն) ճահիճները, ուր գաղթականները կը բնակին ողորմելի հիւղակներու մէջ։ Այս ծրագրին գործադրութիւնը տասը միլիոն ֆրանք եւ տարիներու աշխատութիւն կը պահանջէ։ Այս տարուընէ գործի ձեռնարկուած է արդէն, 2.354.423 ֆրանքի վարկով մը։

4. Հողագործական կեդրոններու մէջ պիտի տեղաւորուին այն հողագործ ընտանիքները որոնք այժմ խռնուած են գաղթակայաններու մէջ։ Այս կերպով, թէ գաղթականները վերջնապէս պիտի հաստատուին իբրեւ հողագործ կամ սեփականատէր եւ թէ կայանները պիտի պարպուին։

Ինչպէս գրեցինք, մինչեւ հիմա կատարուած փորձերը յաջող արդիւնք տուեր են։ Առաջին անգամ, 1926 Դեկտեմբերին էր որ հայ հողագործներ տեղաւորելու ձեռնարկ մը փորձուեցաւ Տիրուս-Նակուրա շրջանին մէջ (հարաւային Լիբանան)։ Իւրաքանչիւր ընտանիքի տրուեցաւ զոյգ մը եզ, գործիքներ եւ քիչ մը դրամ։

Դրամը դժուար կը ճարուի, բայց ամէն պարագայի մէջ, առաջին առթիւ պիտի տեղաւորուին 20.000 գաղթականներ, որոնց համար տնակներ կը շինուին արդէն։ Տեղեկագիրը կը հաշուէ թէ 1500 ընտանիքներ պէտք ունին բնակարանի, իսկ ուրիշ հազար ընտանիքներ պէտք է ցրուել հողագործական գաղութներու մէջ։ Երբ ծովեզերեայ վայրերու տեղաւորման ծրագիրը աւարտի եւ այլեւս տրամադրելի տեղ չմնայ, հոգատար իշխանութիւնը կը խորհի գաղթականներ հաստատել նաեւ Եփրատի երկայնքը։ Այդ շրջանին մէջ առայժմ լաւ կ'ապրին 310 ընտանիք՝ Ճարապլուս, 47 ընտանիք՝ Տէր-Զօր, 110 ընտանիք՝ Խապուրի հովիտին մէջ (Հասէչէ)։

Հասկնալի է որ խոշոր գումարներ կը պահանջէ այս ընդարձակ ծրագիրը։ Քանի մը անգամ գրեցինք թէ նախատեսուած է 125.000 սթերլինի ծախք մը։ Այս գումարին դիմաց. Լիբանանի կառավարութիւնը տուած է 25.000 սթերլին, Ազգերու Դաշնակցութիւնը՝ 3000, Եւրոպայի բարեգործական հաստատութիւնները՝ 5500։ Համագումար՝ 33.500 սթերլին։ Յոյս կայ որ սուրիական կառավարութիւնն ալ 25.000 սթերլին քուէարկէ։ Ուրեմն պիտի պակսի տակաւին 66.500 սթերլին։

Ինչպէ՞ս պիտի ճարուի այս գումարը։

Գրուեցաւ թէ Ամերիկեան Նպաստամատոյցը սկզբունքով հաւանած է 50.000 տոլար յատկացնել (մօտ 10.000 սթերլին)։ Որքան գիտենք, Բարեգործականն ալ տրամադիր է գումար մը սահմանելու։

Իրողութիւնը այն է որ, այս ձեռնարկին մէջ ալ, օտարները աւելի գործօն դեր կը կատարեն, քան մենք։ Անկեց է հոգատար իշխանութեան կատարած աշխատանքը։ Մերձաւոր Արեւելքի Միջազգային Ընկերակցութեան վերջին երկու ժողովներուն մէջ, որոշուած է որ բոլոր անդամ-միութիւնները այս ձեւի ձեռնարկներ կատարեն, դրամ ճարելու համար։ Այս առթիւ, Ամերիկեան Նպաստամատոյցի Եւրոպայի տեսուչը, քաջալերուած Շիրակի մեր հանգանակութենէն, կը թելադրէ մեզի որ, եթէ «Յառաջ»ը նոր հանգանակութեան մը ձեռնարկէ, Նպաստամատոյցը պիտի կրկնապատկէ իւրաքանչիւր գումար, մինչեւ 100.000 ֆրանք։ Աւելի պարզ խօսելով, եթէ մենք 50.000 կամ 100.000 հաւաքենք, նոյնքան ալ Նիր Իսթը պիտի նուիրէ։

Ահա թէ ի՛նչպէս կը խորհին ու կը գործեն ուրիշները։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Հայրենիք քննելով Հայաստանի ժողովուրդին զինաթափման խնդիրը, կը նկատէ (9 նոյ.)․

«Որ ամէնուրեք կը զինաթափուի հայութիւնը զանգուածօրէն, այս մասին չկայ որ եւ է կասկած. բայց թէ այդ զինաթափուած հայութիւնը ի՞նչ կերպով վաղը ինքզինք պիտի պաշտպանէ իր դարաւոր ու ոխերիմ թշնամիներուն դէմ, այս մասին է որ մենք չենք ստանար որ եւ է մէկէն որ եւ է գոհացուցիչ պատասխան։

«Թուրքիա՞ն արդեօք պիտի խնայէ մեզ, որուն արիւնախանձ բնազդներուն ծանօթ է ամէն հայ, ե՛ւ տաճկահայը ե՛ւ կովկասահայը, որոնք մանաւանդ վերջին տարիներուն այնքան դաժանօրէն իրենց մորթերուն վրայ զգացին սարսափներու ամէնէն ահաւորը։

«Արդեօք մեր դրացինե՞րը պիտի պաշտպանեն մեզ—Վրաստանն ու Ազրբէջանը, որոնց միակ իտէալն է եղած պայթեցնել Հայաստանը իբրեւ քաղաքական միաւոր եւ միանգամ ընդ միշտ ձգել հայութեան բեկորները բռնաւորներու գարշապարներուն ներքեւ։

«Կամ վտանգի մը պահուն Ռուսաստա՞նն է որ պիտի փրկէ մեզ, այն Ռուսաստանը, որ կոտորեց հայութիւնը համաշխարհային պատերազմի օրերուն իր սարքած «ռազմագիտական նահանջներով», կամ լքեց մեզ 1918ին, իր բանակները քաշելով ամբողջ կովկասեան ճակատէն, կամ Բագուի մէջ թողուց մեզ անպաշտպան՝ թաթարական հորդաներու առաջ։ Եւ այդ նոյն Ռուսաստանը չէ՞ր, որ դեռ անցեալ տարի եւս որոշած էր ձգել Հայաստանը իր սեւ բախտին՝ եթէ ռուս-թրքական բախում մը անխուսափելի դառնար։

«Հայ ժողովուրդի միակ ապաւէնը անոր զինուած բազուկն է, անոր պայքարող բռունցքը։ Բայց ահա հայ պոլշեւիկները կ'աշխատին այդ բազուկը եւս կտրել եւ բուռ մը ժողովուրդ դարձնել կենդանի դիակ։

«Եւ արտասահմանի հայութիւնը եթէ չէ՛ կորսնցուցած իր զգալու եւ մտածելու կենսական ընդունակութիւնները, պէտք է իր ձայնը բարձրացնէ, արձակէ բողոքի ուժգին ճիչ մը, ըմբոստացումի սուր աղաղակ մը՝ կոտրելու համար երկրի իշխանաւորներու խելագար եռանդի թափը, որով անոնք կ'աշխատին արդէն զինաթափուած հայութիւնը անգամ մը եւս զինաթափ ընել։»

ՀԱՅՑԱ - ՊԱՂՏԱՏ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացած է, երկաթուղիծ մը շինելու համար Հայֆայէն Պաղտատ, ճիւղաւորումով մը դէպի Զարքայի անապատ։

Նոր գիծը մօտ 600 մղոն երկարութիւն պիտի ունենայ։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլիսէն կը հեռագրեն թէ երկրաշարժ տեղի ունեցաւ Իզմիրի շրջանին մէջ։ Մուղլայի մէջ մօտ հարիւր տուներ քանդուեցան։ Քանի մը վիրաւորներ կան։ Իզմիրի մէջ եւս թեթեւ ցնցումներ զգացուած են։

ՄԱՆԻՍԱԼԵԱՆՆԵՐԸ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ.— Պուքրէշէն կը գրեն թէ պ. Գէորգ Մանիսալեան եւ իր որդին պ. Ծնիկ Մանիսալեան, որոնք առեւտրական թիւրիմացութեան մը համար բանտարկուած էին, ազատ արձակուած են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔ ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Անատօլուի Գործակալութիւնը հետեւեալ զեկոյցը կը հաղորդէ.

«Պոլսոյ մէջ ձերբակալուեցան 18 հոգի, որոնք «Համայնավար կուսակցութիւն» անունին տակ կ'աշխատէին իրենց գաղտնի գործունէութեամբ խանգարել երկրին ընկերային կարգը։ Ձերբակալուածներուն մէջ են Տօքթ. Շէֆիք Հիւսնի, որ քանի մը տարի առաջ անկախութեան դատարանին կողմէ 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր ելեկտրագէտ Նուրի, Շէվքէթ Հիւսնի, անամնաբոյժ Սալիհ, հելլէնահպատակ Նիքօ եւ ատաղձագործ Նիքօ։

Թերթերու հրատարակած զրոյցներուն համաձայն, Պալքանի պոլշեւիկները Վիէննայի մէջ գումարուած համաժողովի մը մէջ որոշած են Թուրքիոյ մէջ կազմել կեդրոնական կոմիտէ մը, որուն անդամները կէս առ կէս երկրին ներսէն եւ արտասահմանէն պիտի ընտրուին։ Այս կեդր. կոմիտէին վարչութեան տակ պիտի կազմուէին վիլայէթներու կոմիտէներ, ինչպէս նաեւ գործարաններու եւ գիւղերու ենթակոմիտէներ։

Պոլիս ձերբակալուածներուն մէջ են Թուրքիայէն կեդր. կոմիտէին անդամ նշանակուածները։ Արտասահմանէն ընտրուած անդամներէն Նազըմ Հիքմէթ եւ ուրիշներ փախած են։

Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած են 35 հոգի, Ատանայի մէջ՝ 22 եւ Իզմիրի մէջ՝ 7։»

Թայմզի Պոլսոյ թղթակիցն ալ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հեռագրէ 20 նոյ. թուականով.—

Թուրք համայնավար կուսակցութեան վարիչ Տօքթ. Շէֆիք Հիւսնի պէյ, որ 15 տարուան դատապարտուած էր, յաջողած էր Խորհրդային Միութիւն ապաստանիլ։ Թուրքիոյ մէջ համայնավարութեան զարգացումէն դժգոհ՝ Մոսկուայի Արտաքին կազմակերպութեան Դիւանը, բաղկացած իւրաքանչիւր երկրէ եօթ անդամներէ —թրքական հատուածին պետն էր Շէֆիք Հիւսնի պէյ— հրահանգ տուաւ իրեն հոս դառնալ եւ վերակազմել թրքական ճիւղը։ Տօքթ. Հիւսնի պէյ ծպտուած վիճակի մէջ եւ ֆրանսական անցագիրով յաջողեցաւ Պոլիս մտնել երկաթուղիով եւ սկսաւ միթինկներ կազմակերպել, համայնավար թռուցիկներ բաժնել, հետեւելով այն ծրագրին, որ խմբագրուած էր Վիէննայի Պալքանեան համայնավարներու վերջին համաժողովին մէջ։

«Վազըթ» կը հրատարակէ արդէն Պոլիս, Ատանա եւ Իզմիր ձերբակալուած 47 հոգիի անունները։ Ասոնց մէջ են՝ Շէվքէթ Սիւրէյեա պէյ եւ Համտի Շամիլօֆ, առաջինը Պրոպագանդայի ճիւղին պետը եւ երկրորդը «Արգոս»ի Պոլսոյ մասնաճիւղին ընդհանուր քարտուղարը, Վէտատ Նէտիմ պէյ՝ Խորհրդային Միութեան դրամատան պաշտօնեայ, խորհրդային ծովային առեւտուրի ճիւղէն պաշտօնեայ մը, եւ Ֆախրի Հասան Սայիտ՝ մ'ժամանակ Նախագահ «Արգոս»ի Տեղեկատու Դիւանին եւ ընդհանուր-քարտուղար՝ համայնավար կուսակցութեան։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Հակառակ ընդդիմադիր վարիչներու դէմ ձեռք առնուած միջոցներուն եւ Ստալինի յարատեւ սպառնալիքներուն, համայնավար կուսակցութեան նախագահութիւնը ամէն օր հարիւրաւոր հեռագիրներ կը ստանայ գաւառներէն՝ սարսափի քաղաքականութեան դէմ։ Տրոցկիի եւ Զինովիեւի ինպաստ ցոյցերը կը շատնան։ «Թէթսոն»ները (ներքին կարգապահութեան հսկող օտար զինուորներ) կը ստիպուին բռնի ուժով ցրուել ցուցարարները։ Թէթսոնի բոլոր զինուորները պատրաստ վիճակի մէջ կը պահուին։ Մոսկուայի եւ Լէնինկրատի պահականոցներու զինուորներուն արգիլուած է իրենց զօրանոցներէն հեռանալ։

Մոսկուայի եւ Լէնինկրատի մէջ ծանր խռովութիւններէ կը վախցուի։ Պալթիկեան նաւատորմին մէջ բուռն շարժում մը կը նկատուի։

Ստալին հրամայեց վտարուած ընդդիմադիր պետերուն թօշակները դադրեցնել։ Տրոցկի, Զինովիեւ, Կամէնէֆ, Ռակովսկի, Սմիլկա, Աւդէեւ, Մուրալօֆ, Բակաեւ, Սոլովիեւ եւյլն. պարտաւոր են մինչեւ երեք շաբաթ ձգել Կրէմլինի իրենց գրասենեակներն ու բնակարանները։ Անոնց արգիլուած է մտնել կուսակցութեան նախագահին, Քաղաքական Բիւրոյին եւ Գ. Միջազգայինի Գործադիր Վարչութեան մօտ։ Այս ձեւով Ստալին կ'ուզէ խեղքի բերել Ռակովսկին, Կամէնէֆը եւ ուրիշ ընդդիմադիրներ, որոնք դեռ կուսակցութեան մէջ կը մնան։

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ պոլշեւիկ կառավարութիւնը այժմ յաջորդներ կը փնտռէ պաշտօնանկ ընդդիմադիրներուն տեղ։ Արդէն Տրոցկիի տեղ Մենաշնորհներու Յանձնաժողովին Նախագահ նշանակուեցաւ Քասնտրօֆ։

Այն քաղաքները որոնք վտարուած ընդդիմադիրներու անուններով մկրտուած էին, այժմ տարբեր անուններ պիտի առնեն։ Այսպէս, Զինովիեւսկ քաղաքը պիտի կոչուի Ճերճինսկ, Տրոցկ քաղաքը՝ Կրասնոտարմինսկ։

Պառակտումը Փրանս. կոմկուսին մէջ

Թրէնէն վերջ, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան շարքերէն վտարուեցաւ նաեւ կարեւոր գործիչ մը՝ Ֆօսքավ։ Յիշեալը վերջերս գրքոյկ մը հրատարակած էր՝ «Ձախ Ընդդի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՆՈՐ ՆԵՐԳԱ՞ՂԹ

1000 ՀՈԳԻ ԵՒՍ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՆ Կ'ԸՍԵՆ ՅՈՅՆ ԹԵՐԹԵՐԸ

Սելանիկի յունարէն թերթերը հաւաստի աղբիւրէ կ'իմանան թէ, մէկ ամիսէն, 1000 հայ գաղթականներ ալ պիտի ղրկուին Հայաստան։

Ընդհ. կուսակալ Պ. Քալէվրաս, ոստիկանական տնօրէնութենէն ուզած է մեկնած Հայերու մէկ ցանկը, անոնց արհեստներով, որպէս զի կարելի ըլլայ հասկնալ թէ, քանի յոյն արհեստաւորներ պիտի կրնան բռնել հայ արհեստաւորներու տեղը։

«Ֆօս», տալով այս լուրը, կ'աւելցնէ իր կողմէն թէ, այսպէսով, ոչ միայն անգործութիւնը մասամբ կը թեթեւնայ ու մանրավաճառները գործ կը գտնեն, այլ եւ Մակեդոնիան կը մաքրուի բազմաթիւ վտանգաւոր տարրերէ։

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԶԱՒԱԿՆԵՐԸ ՀԵԼԼԷՆԱՀՊԱՏԱԿ

Աթէնք, 15 նոյ.— Ներքին նախարարը շրջաբերական մը ուղղած է երկրի բոլոր կուսակալութեանց ու նահանգապետութեանց, տեղեկացնելով անոնց որ, համաձայն քաղաքային օրէնքի տրամադրութեանց մէջ կարգ մը փոփոխութիւններ մտցնող հրամանագրի 5րդ յօդուածին, հելլէնահպատակ կը ճանչցուին՝ նախապէս օսմանեան հպատակ հայ և չէրքէզ գաղթականներու Յունաստանի մէջ ծնած զաւակները, ինչպէս նաեւ Թուրքիա ծնած եւ այժմ Յունաստան բնակող հայ եւ չէրքէզ գաղթականներու անչափահաս զաւակները, սկսած 1 Յունուար 1927էն։

Ըստ այս 5րդ յօդուածին, յիշեալ հայ եւ չէրքէզ ծնողներու զաւակները կը կորսնցնեն իրենց հելլէնահպատակի հանգամանքը, եթէ կը հեռանան Յունաստանէն ու վերջնականապէս կը հաստատուին արտասահմանի մէջ, մինչեւ 31 Սեպտեմբերը այն տարիին, երբ կը լրացնեն 22րդ տարիքը։

Յստակօրէն երեւան կուգայ ուրեմն, որ այս ինչպէս նաեւ գաղթական եւ օտար այն բոլոր տղաները, որոնց ծնողքները հելլէնահպատակ դարձած են եւ որոնք ուրիշ Հէլլէններու պէս արձանագրուած են քաղաքապետութեանց եւ համայնքներու այրերու տոմարներուն մէջ, այս հրամանագրով, կ'ենթարկուին ցամաքային ուժերու զինուորագրութեան օրէնքին։

(Հորիզոն-Ալիք)

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼԸ

Գրած էինք թէ ոստիկանութիւնը գաղտնի կը պահէ ճունգարական պարտաթուղթերու խնդրին առթիւ ձերբակալուած 10րդ անձին անունը։ Այժմ կը յայտնուի թէ յիշեալը կը կոչուի Լուի Լըֆէվրը, Մարքիզ տը լա Զուփլիէր, ծնած 1872ին։ 1909ին Լոնտոնի մէջ ձերբակալուած էր, երբ կը փորձէր քշել 27.000 ֆրանք արժէքով գողցուած արժեթուղթեր։ Յիշեալը ունէր նաեւ ուրիշ մեղսակիցներ, որոնց հետ միասին հրապարակը ողողեց 20 միլիոն ֆրանքի գողցուած արժեթուղթերով։ Այդ առթիւ հինգ տարի բերդարգելութեան դատապարտուեցաւ ժորժ Անտրէ անուն մեղսակիցի մը հետ միասին։

Տը լա Զուփլիէրի անունը գաղտնի պահուեցաւ՝ իրեն հետ կապ ունեցող կարգ մը անձերու մասին քննութիւնը խորացնելու համար։ Հարաւային Ֆրանսայի մէջ նոր մարդերու ձերբակալութեան կը սպասուի։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ՃԱԿԱՏՆԵՐԸ ԿԸ ՅԱՐԴԱՐՈՒԻՆ

Աննախընթաց աղմուկ բարձրացուցին ընկերվարականները խորհրդարանին մէջ, անցեալ օր, երբ Առեւտրական նախարարը փորձեց պատասխանել ընդդիմադիրներու հարցադրումներուն՝ հանքային արդիւնաբերութեան կացութեան մասին։ Մաքտոնըլտ՝ ընկերվարականներու վարիչը, մէկ ժամ տեւող ճառով մը նկարագրելէ ետք հանքային շրջաններու անբաղձալի վիճակը եւ աշխատաւորութեան խեղճութիւնը, պահանջեց, յանուն ընդդիմադիր երկու կուսակցութեանց որ վարչապետը անձամբ պարզէ դահլիճին քաղաքականութիւնը այդ փշոտ հարցի մասին։

Պալտուին մերժեց խօսք առնել եւ կառավարութեան կողմէ զեկուցում պիտի ընէր առեւտրական նախարարը։ Օրակարգի նիւթը վստահութեան խնդիր էր աշխատաւորականներուն համար եւ այդ պատճառաւ թոյլ չտուին որ վարչապետը խուսափի հաշիւ տալէ։ Իրարանցումը այնքան մեծ էր որ, խորհրդարանի նախագահը ստիպուեցաւ դադրեցնել ժողովը։ Յաջորդ օրն իսկ ընկերվարականները վստահութեան քուէի բանաձեւ մը առաջարկեցին։ Կը թուի թէ վարչապետը այս անգամ պիտի խօսի հանքային ճարտարարուեստի մասին, իբրեւ միակ պատասխանատու վարիչը դահլիճին։ Պահպանողական թերթերը ապահով են իրենց յաղթանակին մասին։

Իրարանցումը եւ աղմուկը հազուադէպ են անգլիական խորհրդարանին մէջ։ Այս կարգի միջադէպեր որոնց հեղինակներն են ընդհանրապէս աշխատաւորականներու ամէնէն կրակոտ ներկայացուցիչները, ցոյց կուտան թէ ինչ սաստիճան լարուած են կիրքերը երկու հակամարտ հոսանքներուն միջեւ։ Հանքային ճարտարարուեստի տագնապը օրուան հրատապ խնդիրն է եւ գլխաւոր շարժառիթը՝ շատ մը անհամաձայնութեանց։ Ներքին խնդիրներու կարգին, ընկերվարական կուսակցութիւնը իր ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է այժմ այդ հարցին շուրջ, շատ հասկնալի պատճառներով։ Հանքածուխի արդիւնաբերութիւնը ջիղն է բրիտանական ճարտարարուեստին, որովհետեւ անոր բազմաթիւ ճիւղերու զարգացումով դիզուած են երկրին անհաշուելի հարստութիւնները։ Այդ արդիւնաբերութիւնը տարիներէ ի վեր սուր տագնապի մէջ է, քանի որ արտածութիւնը նուազած է սղութեան պատճառաւ, իսկ հանքերու շահագործումը զգալապէս պակսած՝ շնորհիւ օտար շուկաներու մրցակցութեան։

Առկէ զատ, արտադրութեան միջոցները, մեքենաներու հնութիւնը, ածուխին շատ խոր թաղուած ըլլալը եւ յարակից մանրամասնութիւններ դժուարացուցած են արդիւնաբերութեան բարգաւաճումը։ Ամէնէն գլխաւոր պատճառը իրերու այս տխուր կացութեան՝ այն է որ հանքերը անհատական սեփականութիւն են եւ դրամատէրերը չեն բարեհաճիր կրճատել իրենց շահերը, ի նպաստ մեթոտներու որոնք կ'առաջարկուին ամէն կողմէ արդիւնաբերութիւնը փրկելու համար։ Դրամատէրերու շահամոլութեան արդիւնք են, օրինակ, հանքային գործաւորներու ողորմելի օրավարձերը կարգ մը շրջաններու մէջ կամ անոնց ապրուստի ցաւալի վիճակը։ Յայտնի է որ ընկերվարականները այս վիճակին դարմանը կը գտնեն միայն մէկ բանի մէջ — ազգայնացում հանքերու։

Եթէ այս հարցը այնքան կենսական է Ընկերվարականներուն օգտին՝ յառաջ տանելու համար իրենց պայքարը պահպանողական իրաւակարգին դէմ, նոյնքան մեծ նշանակութիւն ունի նաեւ դրամատէր Անգլիոյ համար։ Ազգայնացնել հանքերը եւ առհասարակ արդիւնաբերութեան բոլոր միջոցները, — կը նշանակէ, դրամատէրերուն տեսակէտէն, քայքայել պետութեան հիմերը, յեղաշրջել ընկերային կարգուսարքը եւ հաստատել ընկերվարական պետութիւն մը, որ շատ քիչ բանով պիտի տարբերի Խորհրդային Ռուսաստանի ներկայ վարչաձեւէն։ Միամտութիւն է ենթադրել այս տեսակ լուծում նիւթապաշտ երկրի մը մէջ, ուր դրամատէր դասակարգը անողոք տէրն է ժողովուրդի ճակատագրին։ Աշխատաւորութեան ապրուստի պայմաններու բարելաւումը կապ չունի, կ'ըսեն Պահպանողականները, ճարտարարուեստի ազգայնացման հետ։ Անոնք տարբեր ձեւերու մասին կը խորհին այդ բարելաւումը ապահովելու համար, այստեղ է որ իրար չեն հասկնար երկու կողմերը։

Ընկերվարականներու ստեղծած աղմուկը այս անգամ ալ ըսել տուաւ Պահպանողականներու թէ՝ Մաքտոնըլտի հետեւորդները ամէնէն թեթեւ միջոցներուն կը դիմեն, սիրաշահելու համար աշխատաւոր բազմութիւնները։

Կը թուի թէ ընկերվարականները որոնք անուղղակի քաջալերութիւն կը ստանան Լոյտ Ճորճի խմբակցութենէն, բոլոր հակապահպանողական վէճերու ընթացքին, աւելի ուժ կը զգան իրենց մէջ սաստկացնելու պայքարը, որուն ազդանշանը եղաւ անցեալ տարուան գործադուլը։ Կարգ մը յաջողութիւններ ալ նպաստեցին իրենց ըմբոստ շարժումներուն, ինչպէս թաղապետական վերջին ընտրութիւնները, երբ աշխատաւորական կուսակցութիւնը շահեցաւ 100ի չափ աթոռ, իսկ պահպանողականները կորսնցուցին 70 թեկնածու։ Անշուշտ թաղապետական ընտրութիւնները քաղաքական նշանակութիւն չունին, սակայն անոնց արդիւնքը մեծ յաջողութիւն էր աշխատաւորականներուն համար, քանի որ անոնք ջանք չեն խնայեր իրենց ափին մէջ առնելու համար տեղական իշխանութիւնները, Լոնտոնէն մինչեւ Սկովտիա։

Զանցառելի չէ նաեւ այն աջակցութիւնը զոր ընկերվարականները կը ստանան ազատական կուսակցութենէն։ Լոյտ Ճորճի երեւան քաղաքականութիւնը շատ անգամ փրկած է ընկերվարական ղեկավարները, վերջին տարիներու ընթացքին։ Ընկերվարականներու եւ ազատականներու մտերմութեան առաջին օրերուն կ'ենթադրուէր թէ նախկին ազատական վարչապետը, որ բուն ղեկավարն է իր կուսակցութեան, աստիճանաբար պիտի միացնէ երկու կազմակերպութիւնները մէկ դրօշի տակ։ Հիմա կը բացատրուի ընդհակառակն որ ազատականներուն համար արդիւնաւոր կրնայ ըլլալ յառաջիկայ խորհրդարանական ընտրութիւններու առեն, իրենց այսօրուան օժանդակութիւնը Մաքտոնըլտի խմբակցութեան։ Կարծողներ կան նոյնիսկ որ աշխատաւորական-ազատական դահլիճ մը անհաւանական չէ։

Պահպանողականներու դիրքը երբեք ազդուած չէ այդ երեւոյթներէն եւ իրենց մամուլը կ'ապահովցնէ թէ կուսակցութեան ներքին անհամաձայնութիւնները կենսական նշանակութիւն չունին եւ կառավարութեան ներքին ու արտաքին քաղաքականութիւնը ամէնէն առողջն է եւ տրամաբանականը ներկայ պայմաններուն մէջ։ Բոլորովին տարբեր համոզում կը տիրէ կարգ մը շրջանակներու մէջ։ Հ. Ճ. Ուէլսի նման ծանօթ գրագէտ մը որ կ'ուզէ ինքնատիպ ըլլալ ամէն բանի մէջ, կը պնդէ թէ «կառավարութեան քաղաքականութիւնը ուղղակի պատերազմի կ'առաջնորդէ երկիրը»։ Ազատական թերթ մը կը բացատրէ որ եթէ նոյնիսկ այդ տեսակէտը չափազանցուած է, «առնուազն լուրջ պատճառներ կան ըսելու որ Պալտուինի քաղաքականութիւնը յաճախ վտանգ կը սպառնայ խաղաղութեան», այս առթիւ յիշելով Ռուսիոյ հետ յարաբերութեանց խզումը եւ այն յանձնառութիւնները զորս ստորագրած է Անգլիա, երաշխաւորելու համար կարգ մը երկիրներու ապահովութիւնը՝ յարձակումներու դէմ։

Այսպէս կամ այնպէս, սխալ չպիտի ըլլայ ըսել որ ընդդիմադիր հոսանքները ամէն բան կը փորձեն, որպէսզի օրուան իշխանութիւնը ճարահատ տեղի տայ եւ լուծէ խորհրդարանը։

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՀԱՅԱՊԱՇՏՊԱՆ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ»

(մեր սեփական թղթակցէն)

ՓԱՐԻ, 18 Նոյ.

Տարիներու ընթացքին, Իտալիոյ մէջ կատարուած աքնաջան աշխատանքներու շնորհիւ տարածուն ու խոր համակրութիւն մը ստեղծուած է դէպի հայ ժողովուրդն ու անոր տառապանքները։

Փաստերը անհամար են։

Կը բաւէ յիշել թէ այդ համակրութիւնը վեր է ամէն տեսակի հոսանքներէ։

Դժբախտութիւնը այն էր, սակայն, որ մինչեւ հիմա այդ համակրութիւնը ցրուած ու անձեւ էր։

Այդպէս չէր կրնար մնալ։

Եւ ահա յայտնի իտալացիներ մտածեցին ձեւ տալ անոր։ Ու կազմուեցաւ «Հայապաշտպան իտալական կոմիտէ»ն, որ կը ստանձնէ համախմբել համակիր սիրտերն ու միտքերը, ամփոփել ուժերը եւ կազմակերպել աշխատանքը, ընելու համար այն ինչ որ արդար է տանջուած եւ խաբուած հայութեան համար։

Կոմիտէն կ'առաջադրէ.—

1. Համախմբել իտալական համակրութիւնները, տալ անոնց որոշ ուղղութիւն եւ զայն գործածել ի նպաստ Հայերու, այն բոլոր ճակատներուն վրայ զորս կեանքն ու դէպքերը կը ստեղծեն։

2. Բոլոր կարելի միջոցներով աշխատիլ հայ ժողովուրդը այլասերումէ եւ փճացումէ ազատելու, ձգտելով զայն տանիլ դէպի համախմբում, իբր գերագոյն միջոց մը ազգային արժէքներու պահպանման ու զարգացման։

3. Ամէն կերպ աշխատիլ իրարու ծանօթացնելու իտալացի ու հայ ժողովուրդը, որոնք եւ անցեալ պատմութիւնով ու աւանդութիւններով եւ ներկայ շահերով կապուած են իրարու։

Որքան կը յաջողին այս առաջադրութիւնները, այդ միա՛ն կեանքը պիտի ապացուցանէ, որովհետեւ հազար խօսքէ ու խոստումներէ աւելի կ'արժէ մէ՛կ գործ։ Իսկ իտալական կոմիտէն կը հաւատայ գործի, քան խօսքի։

Զարմանալի թող չըլլա՛յ, ուրեմն, եթէ իտալական կոմիտէն չուզեր շատ խօսեցնել իր վրայ, մամուլի մէջ կամ հրապարակի վրայ։

ՀԻՆ ԲԵԹԷԼ ՔԱՂԱՔԸ

Երուսաղէմի ամերիկեան հնախօսական դպրոցը, իր կատարած պեղումներուն շնորհիւ, գտած է քաղաքի մը հետքը, որ կը կարծուի թէ հին Բեթէլ քաղաքն է, ուր Յակոբի ներկայացաւ նշանաւոր տեսիլքը եւ ուր կանգնեցին Յերոբովամի ոսկի հորթը։

Գտնուած են նաեւ Իրէական հին կաւանօթներ եւ առարկաներ։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԱՆԴԱՄԱՏԵԱԼՆԵՐՈՒ ՊԱՏՐԱՆՔԸ.- ԱՐԵՒՈՒՆ ԲԻԾԵՐԸ ԵՒ ՄԵՐ ԱՊՐՈՒՍՏԻ ՀՈԳԸ

Ո՞վ չէ իմացած թէ անդամատեալ մարդիկ, որոնք արկածի կամ գործողութեան մը հետեւանքով կը զրկուին իրենց մէկ սրունքէն կամ մէկ բազուկէն, երկար ատեն ինքնախաբէութիւնը կ'ունենան զայն տակաւին կրելու եւ նոյն իսկ զգալու ցաւերը այն վիրաւոր մկաններուն, որոնք վաղուց կտրուած-նետուած են։

Ռէօնթկէնեան ճառագայթներու մասնագէտ բժիշկ մը, Տոքթ. Հօպլիժուա, այդ զգօրէն ճառագայթներու հետ ունեցած իր յարատեւ շփումին իսկ պատճառաւ, աջ բազուկին վրայ շարաւալից եւ տառապագին վէրքեր ստացած էր. պէտք եղաւ հրաժարիլ այդ վիրաւոր անդամէն. տարիուկէս առաջ այդ բազուկը կտրատուեցաւ։ Տոքթ. Հօպլիժուա բժշկական հանդէսի մը մէջ վերջերս ամփոփած է իր ապրած զգայնութիւններն ու տպաւորութիւնները, որոնք անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ յաճախ վիրաւոր անդամը կ'անհետանայ, բայց ցաւին յիշատակը՝ ոչ։

Գործողութեան յաջորդող առաջին ժամերուն մէջ միայն անիկա կատարեալ թեթեւացումի, ամոքումի պահեր ապրած է. երկու օր վերջը իրողութիւնը կը փոխուի, իրեն այնպէս կը թուի թէ բազուկը հոն է տակաւին, նոյն իսկ կուրծքին առկախ փաթթոցին մէջ ծալլուած գիրքով մը, ինչպէս զայն կրեր էր երկար ատեն. յետոյ ըստ կամս, ան կ'անցնի կռնակի կողմը, եւ ի՜նչ անբացատրելի տպաւորութիւն, ոչ թէ մարմնի շուրջէն դառնալով, այլ մարմնին մէջէն թափանցելով։ Իր ինքնախաբէութիւնը այնքան կատարեալ է, որ ինքը ջոկ ջոկ ձեռքին, դաստակին, արմուկին տեղը կը զգայ եւ իրեն այնպէս կը թուի թէ կրնայ զանոնք բռնել, շօշափել, շարժել, ծնօտին տանիլ, մատները բանալ, գոցել, անոնց իրարու հետ ունեցած շփումն իսկ կը հեռազգայ։ Քանի անգամներ ան տարուած է բեռ մը վերցնել այն բազուկով իսկ, որ գոյութիւն չունի սակայն։

Այդ երեւակայական բազուկին հետ միշտ ներկայ, միշտ զգալի էին նաեւ բոլոր այն կոտտանքները, ցաւերը որոնցմէ ան տառապած էր երկար ատեն. այրուցքներ, սարսուռ եւ ջերմութեան նոպաներ, պրկումներ նոյն ուժգնութեամբ, նոյն տեւողութեամբ ինչպէս երբեմն։ Ու այս զգայնութիւնները հակառակ որ իրական պատճառներու անյարակից՝ երբեմն կը դառնան այնքան ցնցող եւ յամառ, որ անդամատեալ բժիշկը ակամայ հծծիւններ եւ հառաչներ կը ստիպուի արձակել եւ իր ձախ բազուկը երկնցնել անգոյ թեւին ուղղութեամբ, զայն բռնելու, հանդարտեցնելու համար։

Ինչպէ՞ս կարելի է բացատրել այս բնախօս-հոգեբանական երեւոյթը։

Պարզ և բանաւոր լուսաբանութիւնը հետեւեալն է. անդամատութեան մը պարագային կը կտրատուին բազմաթիւ զգացող եւ շարժիչ ջիղերու ենթարդներու ծայրեր, բայց անոնց շարունակութիւնը, բուն ջղային խուրձերը կը մնան մարմնոյ մէջ կապուած՝ ուղեղին. բնական է որ այդ խուրձերը, մանաւանդ զանոնք ղեկավարող ուղեղը անվթար կը պահեն իրենց մէջ նախկին տպաւորութիւնները, հին ցաւերու յիշատակը, հին մկանային կծկումներուն մնայուն պատկերը։ Բաւական է բացակայ անդամին ջիղերը գրգռել ոեւէ խթանով, ոեւէ պատրանքով, որ բոլոր այդ բնազդող յիշատակները արթննան ուղեղին մէջ ու ենթակային տան հին օրերու վերապրումը. ամենադոյզն պատճառը իսկ, թեթեւ հպանցում մը սպիացած մորթին ջղային ծայրերուն զոր օրինակ, ուղեղին մէջ արձագանգի մը նման կը հնչէ, կը բազմապատկուի ու գաղափարներուն, տպաւորութիւններու յաջորդութեամբ անցեալը կը յառնէ, այնպէս ինչպէս որ գոյութիւն ունեցած է, մանաւանդ իր վշտագին պահերուն մէջ։ Զուտ ենթակայական տպաւորութիւն մը այսպէս կը վերածուի առարկայական պատրանքի մը. անգոյ անդամներ կը թուին շարժիլ, գործել, ճիգեր թափել եւ տառապիլ... թերեւս նոր զգայնութիւններու կրկնակի, յաճախակի ապրումները պէտք է գան դիզուին, բարդուին իրենց խաւերուն տակ թաղելու համար անջնջելի կնիքը հին օրերուն, որ սակայն միշտ հոն պիտի մնայ, դարանակալ, ու միշտ պոռթկալու պատրաստ...։

***

Եթէ հիները աշխարհի անդրուղարձերուն մէջ երկնային մարմիններու ազդեցութիւնը կը փնտռէին եւ կը ջանային սահմանել, թերեւս բոլորովին խախուտ, անհիմն գետնի մը վրայ չէին կեցած. գիտութիւնը յաճախ իր անյագ որոնումներուն մէջ կը ստիպուի վերադառնալ իր ծագումին, իր հին ենթադրութիւններուն ու վերաքննութեան ենթարկել հին վարկածները։

Երբ աշխարհի, այսօրուան միջազգայնացած աշխարհին մէջ մարդկային ապրուստի միջինը եւեւէջներ կ'ունենայ, երբ առատութեան տարիներուն պարբերաբար կը յաջորդեն նուազութեան, սղութեան շրջաններ, ո՞վ չի յիշեր Եգիպտոսի փարաւոնին երազը Յովսէփի մեկնութեամբ եւ ո՞վ կը խորհի թէ շուկայի եւ սակարանի գիներուն ընթացքը կապ մը ունի արեւին բիծերուն հետ։

Բայց արդէն վարժուած ըլլալու ենք պատճառներու եւ արդիւնքներու տարօրինակ, եւ երբեմն անհաւատալի զուգորդութեան. ահաւասիկ աւելի քան երկու դար է որ գերման աստղագէտ մը՝ Վիլիամ Հէրշէլ՝ գտած էր այդ կապակցութիւնը։ Ժամանակի մը մէջ ուր վիճակագրական տուեալները մասնակի էին եւ հազուագիւտ, Հէրշէլ այսուամենայնիւ յաջողեցաւ հաւաքել 1650էն մինչեւ 1713, 63 տարիներուն ցորենի եւ արմտիքի գիները Գերմանիոյ մէջ եւ գիտեց որ այդ գիները կը բարձրանան, այսինքն արմտիքը կը սղէ այն տարիներուն մէջ ուր արեւուն բիծերը ամէնէն վար կ'իջնեն, եւ ընդհակառակն արմտիքի, բուսականութեան առատութիւնը, հետեւաբար գիներու անկումը կը զուգադիպի միշտ արեգակնային բիծերու առատութեան հետ։

Այո, արդարեւ, վաղուց ի վեր դիտուած եւ երկնագէտներու կողմէ հաստատուած փաստ մըն է, որ արեւուն վրայ նշմարուող բիծերը որոնք տասնըմէկ տարիուկէսը անգամ մը կը բազմանան եւ յետոյ կը նուազին, չափանիշ մըն են արեւու ճամբած ջերմութեան և ճառագայթումին. որքան բիծերը շատնան, այնքան արեւը աւելի մեծ քանակութեամբ ջերմութիւն, կենսատու ճաճանչներ կը բաշխէ աշխարհին եւ նոյնքան ալ բուսական բերքը կ'ըլլայ առատ եւ ճոխ. բիծերը քիչցա՞ն, նմանապէս կը նուազի արեւուն ճամբած տաքութիւնը, ուրեմն բուսական հունձքը կ'ըլլայ այդ տարին համեմատաբար սակաւ։

Արեգակնային բիծերը, որոնց իսկական պատճառին մասին տակաւին կարծիքները կը բաժնուին, ջերմութեան հրաբուխներ են կարծէք, որոնցմով արեւը իր ներքին հրայրքը դուրս կ'արտաշնչէ։ Իրեն համար եթէ առիկա ջերմութեան մսխում մըն է, երկրիս եւ մոլորակներուն համար առիկա շահ մըն է։

Ինչպէս ըսինք, արեգակնային բիծերը ենթակայ են պարբերականութեան մը որ տասնըեւ մէկ տարի եւ կէսն անգամ մը կ'անցնի իր առաւելագոյն եւ նուազագոյն սահմաններէն։

Այդ բիծերու ամէնէն գերագրգռուած շրջաններուն կը զուգադիպին կարգ մը անբնական երեւոյթներ աշխարհի վրայ. բեւեռային արշալոյսները աւելի յաճախակի կը կրկնուին. կողմնացոյցերը հիւսիսը կը շփոթեն, հեռագրային հաղորդակցութիւնը անբացատրելի շուարումներ կ'ունենայ. հրաբխային-երկրաշարժային գործունէութիւնը կը սաստկանայ երկրիս ծալքերուն խորը եւ կրկնե՛նք անգամ մըն ալ, երկիրս աւելի տաքութիւն կը ստանայ, շոգիացումները կը սաստկանան, այդ տաք եւ խոնաւ եղանակը կը նպաստաւորէ բուսական աճումը, կենդանական աշխարհը այդ տարին կուշտ եւ յագեցած, կը դառնայ աւելի բեղուն, աւելի արտադրիչ եւ հետեւաբար ուրեմն ճակտի քրտինքով ապրող աշխատաւոր մարդիկ աւելի աժան կը գնեն իրենց հանապազօրեայ հացը։

Այդ տրամաբանական եզրակացութիւնը հաստատուած է Հէրշէլէն վերջ ուրիշ փաստերով եւս. այսպէս անգլիացի աստղագէտ մը, Ջէվըրս, վիճակագրական թիւերով ցոյց տուած է որ Հնդկաստանի մեծագոյն սովի տարիները կը զուգադիպին այն շրջաններուն, ուր արեւու բիծերը իրենց նուազագոյն աստիճանին հասած կ'ըլլան։

Ու դեռ վերջերս ալ ֆրանսացի աստղագէտ մը, Հանրի Մէմըրի նոր հաւաստում մը եւս բերաւ. ինք, Փորտօի, Ֆրանսայի այգեմշակութեան այդ գերագոյն կեդրոնին մէջ ալ ուզած էր գիտնալ թէ խաղողի բերքն ալ ենթակայ է՞ նոյն ազդակներուն. եւ գտած է որ, այո՛։

Երեք քառորդ դարէ ի վեր, բոլոր այն տարիները որոնք արեգակնային բիծերու գերաճումի փուլերը եղած են, ինչպէս 1847, 1848, 1859, 1869, 1870, 1881, 1893, 1904 եւ 1905, եղած են նաեւ տարիներ, ուր Ֆրանսայի գինիի բերքը եղած է ոչ միայն յորդ, այլ եւ ընտրելագոյն. ու չի յիշեր գտած ըլլալ տարի մը ուր արեւուն բիծերը քիչ ըլլան եւ սակայն այգիներու կութքը առատ։

Զարմանալի չէ որ մեր ընթացիկ հոգերուն մէջ արեւը իր ձայնը ունենայ. մեր կեանքը անոր կը պարտինք, եւ յաճախ մարդկային մահերու միջին թիւը կը հետեւի նմանապէս արեւու բիծերու ծփանքին։

ՓԱՅԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

7 ԺԱՄՈՒԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Համայնավարները վերջերս մեծ աւետիս կուտային բանուորներուն, — 7 ժամուան աշխատանք։ Այս մասին ահա թէ ինչ կ'ըսեն ընդդիմադիրները.—

ԶԻՆՈՎԻԵՒ.— Կը կարծեմ թէ լաւ բան* մը չէ խոստանալ 7 ժամուան աշխատանք։ Գիտէք թէ մեզ կ'ամբաստանեն իբրեւ ամբոխավարներ։ Արդ, կը հաստատեմ որ մեր կուսակցութեան պատմութեան մէջ պատահած չէր աւելի ամբոխավարական, աւելի արկածախնդրական առաջարկ, քան այն որ կը վերաբերի 7 ժամուան աշխատանքին։ Կ'առաջարկեմ որ բանուորներուն հանդէպ խաղցուած այդ անկարելի խաղը, այդ ամբոխավարական առաջարկը ջնջուի օրակարգէն, գէշ կացութեան մը չմատնելու համար մեր կուսակցութիւնը։

12ՆԵՐՈՒ ԽՄԲԱԿԸ.— Կեդր. Կոմիտէն, 7 ժամուան աշխատանքի օրէնքը խոստանալով, կ'ուզէ գնել բանուոր դասակարգին լռութիւնը այն վայրկեանին, երբ զպռումներ ու ճնշումներ կը կատարուին անոնց վրայ, որոնք կը պաշտպանեն պրոլետարներու ճակատը կուսակցութեան մէջ եւ կ'աշխատին ապահովել բանուորներու շահերը։

ՏԵՍԱ՞Ծ ԵՍ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԸ ՈՐ ՋՐԻ ԹԵՐԹ ԿԱՐԴԱՅ

...ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԵՐԱԾՈՒՄՆԵՐԸ

...Թերթը (27 Հոկտ.) ...ընդարձակ յօդուա... ...մը բացատրել «Անդրկով... ...ներածումներու» ծրագիրը ...երկրին «գնորդական ուժը», ...քաղաքականութիւնը, որ ...ատանին կը նետէ փշրանք... միայն:

...Թերկրկնակի ներածումներու ...երը ընդունուած է հետեւեալ ...Հանրապետու... ...ներուն միջեւ.

1926—1927 100ին
...ան 56,831,000 րբ. 40,6
...ջան 62,732,000 » 44,7
...ան 20,387,000 » 14,7

1927—1928ին 100ին
...ան 64,260,000 րբ. 37,4
...ջան 83,568,000 » 48,—
...ան 24,117,000 » 14,6

...էջ համեմատենք 1926—27 տարուան ներածման թի... 1927—1928 տարուան նե... ...ման. ծրագրային թիւերուն ...կը ստանանք հետեւեալ ...ները.

1926—1927ին 100ին
...ան 40,755,000 րբ. 34
...ջան 74,390,000 » 54
...ան 15,436,000 » 11,4

1927—1928ին
...ստան պիտի ներածէ ...260,000 րուբլի, ուրեմն հա... ...ին 40,3 համեմատութեամբ ...քան նախորդ տարին:
...րբէջան պիտի ներածէ ...568,000 րուբլի:
Հայաստան պիտի ներածէ ...117,000 րուբլի:

...կը տեսնուի որ 1926—1927 ...ուան ներածումներու ծրա... ...շատ սխալներ ըրած է եւ ...ածումներու այս դասը մեզ ...ած է որ ուղղենք այդ... ...ը: Այդ է պատճառը, որ ...ստանի ներածումներու թիւը ...27—1928 տարուան ընթաց... ...աճած է հարիւրին 40,3 ...համեմատութեամբ, Ազրբէջա... ...ը 13,8 համեմատութեամբ, ...ստանինը՝ հարիւրին 57 ...համեմատութեամբ:

...իչ տասնելութիւն մըն ալ, ...ը ներկայացնէ 1927—1928 ...ուան ներածումներու ծրա... ...ը 1926—1927 տարուան ...ագրին, ներածուած 154 մի... ...ապրանքը (ալիւրն ալ միա... ...ին) չէ բաշխուած գիւ... ...ին եւ քաղաքներուն միջեւ: ...րքը ստացեր է հարիւրին ...համեմատութեամբ, իսկ ...ը հարիւրին 33 համեմա... ...թեամբ: Ներկայ տարուան ...ածումներու ծրագիրը կ'են... ...որ ներածուելիք 226 մի... ...ապրանքէն քաղաքին տալ ...րիւրին 55 համեմատու... ...ամբ, իսկ գիւղին՝ հարիւրին ...համեմատութեամբ:

...Պոլիտարօյի յօդուածագիրը ...ջնաւոր թափանցել այս ծրա... ...ին խաղերուն եւ ուրախա... ...փոքրիկ այլ համեմատական ...ումով մը: Բայց չի տեսներ ...որ Հայաստանի ներածման ...ը 15,436,000էն կը բարձրա... նայ 24.117.000ի, «եղբայրա... կան» հարեւանները կը պահեն իրենց եռապատիկ ու քառապատիկ պատառներուն համեմատութիւնը, որուն մօտ փշրանք մը կը թուի ինչ որ կը ստանայ Հայաստան:

ՍՈՁԻԻ ԴՊՐՈՑԸ

«Մուրճ-Մանգաղ» կը գրէ (13 Նոյ.).—

Անցեալ տարի Սոչի քաղաքին հայկական նախակրթարանը վերածուեցաւ եօթնամեակի: Եօթնամեակին համար յատկացուեցաւ յարմար շէնք մը, որ ունի երեք յարկ: Սակայն երկու տարի է, տեղական պաշտօնական մարմինները չեն կրնար հեռացնել շէնքին բնակիչները եւ յանձնել: Առ այժմ միայն միջին յարկն է պարպուած, բայց չի կրնար օգտակար ըլլալ աշակերտներուն: Մէկ նստարանի վրայ երկու աշակերտի փոխարէն կը նստին 4—5 հոգի, ինչ որ բոլորովին հակառողջապահական եւ հակամանկավարժական է: Արդէն նստարաններուն թիւն ալ պակաս է: Չկայ բնագիտական աշխատանոց, ոչ գրադարան, ոչ ալ ուսուցչանոց: Կարճ խօսքով, եօթնամեակը սեւէ յարմարութիւն չունի: Եթէ ոչ ամբողջ շէնքը, գոնէ վերի յարկէն երեք սենեակ անպայման պէտք է պարպել, բայց տեղական իշխանութիւնը այդ ալ չի կրնար: (Ի՞նչ կը բանի Չեկան այդ. կողմերը: ԽՄԲ.):

Սոչիի հայկական եօթնամեակը ունի 155 երկսեռ աշակերտ: Անոնց հարիւրին 80ը եկած են գիւղերէն, մէկ մասը կը բնակի մասնաւոր տուներու մէջ ամսական 25—30 րուբլիով:

Եւ այս դպրոցը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է հայ գաղութին մէջ: Գիւղական դըպրոցները աւարտելէ յետոյ, երիտասարդ գիւղացի տղաք վերստերով ճամբայ կը կտրեն, Սոչի գալու եւ դպրոց մտնելու համար: Սակայն աշակերտներու պանդոկին մէջ տեղ չգտնելով, արտասուալից աչքերով, գլխիկոր, կը վերադառնան տուն, անիծելով իրենց սեւ բախտը եւ աղքատութիւնը: Այսպէս, այս տարի տեղ չգտնելով, 50 գիւղացիներ զրկուեցան դպրոցէ:

Եօթնամեակին զարգացման համար կարեւոր է աշակերտներու պանդոկին հարցը: Աշակերտներէն շատերը աղքատ են ու գիւղացի, եւ չեն կրնար բոլորն ալ 30—40 րուբլի վճարելով սենեակ վարձել եւ ուսում առնել: Անհրաժեշտ է պանդոկը մեծցնել: Մինչդեռ, խոստովանինք որ, պանդոկը փոխանակ կանոնաւորուելու, այս տարի աւելի վատ դրութեան մէջ է: Քաղաքին վերի մասէն փոխադրուեցաւ ներսի մասը, որ իբր թէ առողջապահիկ տեղ է, սակայն իրականին մէջ երբեք ալ առողջապահիկ չէ: Ցետոյ սենեակները չեն բաւեր աշակերտներու թիւին: Շրջակայ գիւղերէն ուսումնատենչ հարիւր աշակերտներէն միայն 23—30 հոգի հազիւ ընդունուեցաւ: Մեծ մասը գիւղ վերադարձաւ: Մէկ խօսքով, դպրոցը, որ պիտի ունենայ 250 աշակերտ, դպրոցը չպարպուելուն եւ պանդոկին պզտիկութեան պատճառով, հազիւ 150 աշակերտ ունի:

ԶԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒ ՇԱՀԸ

Ֆրանսացի գրագէտ մը հարիւր տարի առաջուան ծանօթ հեղինակները, իրենց գտած ընդունելութեան համաձայն կը բաժնէ հինգ դասակարգի:

1.— Հեղինակներ, որոնցմէ կը ծախուէր 2500 օրինակ: Իւրաքանչիւր գործ կը բերէր 3—4000 ֆր. շահ: Այս բախտին արժանացած են միայն երկու դէմքեր, Հիւկօ եւ Փօլ տը Քօք:

2.— Հեղինակներ, որոնցմէ կը ծախուէր 1500 օրինակ: Չորս հեղինակներ միայն այդ բախտը ունեցած են,— Պալզաք, Սուլիէ, Եօժէն Սիւ, Ժիւլ Ժանէն:

3.— Հեղինակներ, որոնցմէ կը սպառէր 1200 օրինակ եւ կը ստանային 1000—1200 ֆր: Օրինակ՝ Ալֆոնս Քարր:

4.— Հեղինակներ, որ կը սպառէին 6-900 օրինակ եւ կը ստանային 500 ֆր. շահ: 12 հեղինակ միայն ունեցած են այս բախտը, ինչպէս Միւսէ:

5.— Հեղինակներ, որ կը սպառէին 500է նուազ օրինակ եւ կը ստանային 100-300 ֆր: Օրինակ Թ. Կօթիէ:

ԿՈՒԺԸ ԿՈՏՐԵՑԱՒ ԱՂԲԻՒՐԻՆ ՃԱՄԲԱՆ.— Քուլէ շատ գողութիւններ ըրաւ ճարպիկութեամբ, սպառնալիքով եւ արդճանակով: Շատ բանտեր տեսաւ, բայց ամէն անգամ փախաւ:

Անցեալ օր, Սէն-Թ'Ընտրէի մօտ, ճեպընթացին մէջ գողութիւն մը փորձելէ եւ անյաջողութեան մատնուելէ յետոյ, ցատկեց վար: Սակայն վիրաւորուեցաւ ծանրօրէն:

Նուաղեցաւ ու ինկաւ գիծին վրայ: Քիչ յետոյ հակառակ ուղղութեամբ սուրաց ուրիշ շոգեկառք մը:

Քուլէ կտոր կտոր եղաւ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՎԱՂԱՀԱՍ ՄԱՀ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կարճ հիւանդութենէ մը յետոյ Մարսիլիոյ մէջ մեռաւ Օր. Վարդուհի Խաղճեան, նուիրուած եւ գաղափարական աղջիկ մը:

Վարդուհի ծնած էր Խարբերդի Խուլըու գիւղը, 1892ին: Չորս տարի յետոյ կը մեռնի հայրը, իր ետին թողելով քանի մը անչափահաս երախաներ: Այրի Տիկ. Շուշանի ձեռներէցութեան շնորհիւ, Վարդուհի կը ղրկուի Խարբերդի գերմանական վարժարանը, զոր յաջողապէս կ'աւարտէ եւ ինքզինքը կը նուիրէ նոր սերունդի կրթական գործին:

Մինչեւ 1915ի աղէտալի տարին կը պաշտօնավարէ գերմանական որբանոցին մէջ:

Տեղահանութեան օրերուն ազատելով իր ծերունի մայրն ու քոյրերը, խոր գաղտնութեամբ լեցուած գերմանացի միսիոնարներու դէմ՝ կը մնայ նոյն հաստատութեան մէջ, օգտակար ըլլալու համար անտէր մնացած մանուկներու, մինչեւ 1921 թուականը, երբ որբանոցները փոխադրուեցան Սուրիա, որոնց հետ Վարդուհին ալ փոխադրուեցաւ իր ընտանիքով: Յետոյ Ղազիրի որբանոցին մէջ պաշտօններ ստանձնեց եւ շարունակեց մինչեւ 1924, որմէ յետոյ իր ծերունի մօրը եւ քոյրերուն հետ եկաւ Մարսէյլ, Ամերիկա երթալու համար, սակայն չկրնալով «վիզէ» ստանալ մնաց Մարսէյլ մինչեւ իր մահը:

Մերժած էր ամուսնանալ, մի միայն ազատ ըլլալու եւ իր սիրած ազգին կրթական գործին ծառայելու համար:

Օտարութեան թշուառ կեանքը զինքը դարձուցած էր մելամաղձոտ եւ լռակեաց: Ահա այդ թշուառութեան մէջ վաղաժամ կը մտնէ գերեզման:

Հանգի՛ստ իր ոսկորներուն: Եւ մխիթարութիւն իր ծերունի մօրը եւ բոլոր պարագաներուն:

Կ. Յովակիմեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի օր Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ա. խումբը կարեւոր մրցում մը կատարեց C. O. Basse-Seineի Ա. խումբին դէմ:

Հակառակ անձրեւոտ օդին, հայ խումբը խառն կազմով մը դաշտ ելաւ 500է աւելի հանդիսատեսներու ներկայութեան: Ա. կիսախաղին գնդակը երկուստեք տարուբերուելէ վերջ, ֆրանսացիները յաջողեցան Ա. նշանակէտը շահիլ. մերինները լաւ փասերով սկսան յառաջանալ եւ շահեցան Ա. նշանակէտը:

Բ. կիսախաղը սկսաւ մեր յարձակումով: Մերինները արագ վայրէջքով մը գնդակը մօտեցուցին ֆրանսական բերդին եւ ապահովեցին երկրորդ նշանակէտը: Ասոր վրայ ֆրանսացիները կրկնապատկեցին իրենց ջանքերը եւ յաջողեցան նշանակէտ մը եւս շահիլ, հաւասարեցնելով խաղը: Այս արդիւնքէն վերջ, երկուստեք արագ խաղարկութիւն մը տեղի ունեցաւ: Երկու կողմն ալ իրենց կարելին կ'ընէին յաղթանակը խլելու համար: Ֆրանս. կեդրոնի յառաջապահը մեր ձախ յետսապահին փոքրիկ մէկ սխալէն օգտուելով նշանակեց իրենց գ.-րդ «կոլ»ը: Խաղը վերջանալու երեք վայրկեան մնացած, մեր յառաջապահները գեղեցիկ վայրէջք մըեւսունեցան, որու միջոցին Պարոյր Հրանտէն լաւ փաս մը ստանալով, 30 ոտք հեռաւորութենէն գնդակը մտցուց ֆրանսական բերդին մէջ: Տեղացի ժողովուրդը որ այլեւս յաղթական կը նկատէր իր խումբը, զարմացաւ այս անակնկալէն:

Այսպիսով խաղը վերջացաւ 3-3ով:

Մերինները հակառակ իրենց խառն կազմին, խաղի ամբողջ տեւողութեան ըմթացքին գնահատելի խաղարկութիւն մը ունեցան:

*** Նոյն օրը Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պէլվիլի մասնաճիւղի Ա. խումբը Քալէի մէջ մրցեցաւ տեղական խումբին դէմ. եւ պարտուեցաւ 1ի դէմ 16 նշանակէտով, արհամարհանքին արժանանալով տեղացի ժողովուրդին:

Զարմանալի կը գտնենք Պէլվիլի վարիչներուն այս համարձակութիւնը, որ առանց գնահատելու հակառակորդ խումբին ուժը, մրցումի ելած են վարկաբեկելով հայ խումբերը: Ցաւալի է նաեւ որ մրցումը կատարած են «Union Arménienne» ապօրինի եւ անվաւեր անունին տակ, շփոթեցնելով ֆրանսական մարզական շրջանակները: Սոյն պարտութեան մասին կիրակի երեկոյեան «էնթրանսիժան» կը գրէ. R. C. Calais Bat U. S. Arménienne 16 à 1. *Փարի Սուարը* նմանապէս:

Անգամ մը եւս կը թելադրենք Պէլվիլի վարիչներուն՝ զգուշանալ այսպիսի մրցումներէ, որոնք պատիւ չեն բերեր հայ մարզական կեանքին: Պէտք է լաւ գիտնան որ երրորդելու պարագային անշուշտ փարիզի վարչութիւնը կորճնական քայլեր պիտի առնէ իրենց դէմ, իմացնելով իրենց ապօրինի գործունէութիւնը Լիկ տը փարիի եւ ֆէտէրասիոնին:

Նոյն օրը *Արմէնիայի* Ա. խումբն ալ պարտուեցաւ Stade Roubaisienի Ա. խումբէն 0ի դէմ 8 նշանակէտով: Իսկ Իթալիի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը հաւասար խաղարկութենէ մը վերջ 0ի դէմ 2 նշանակէտով պարտուեցաւ Macabiի խումբէն:

Գ. Գասապեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԿՈՒ ԿՏԱԿՆԵՐ.— Սինէմայի նշանաւոր դէմքերէն Մաքս Լինտէր, որուն հարստութիւնը միլիոններու հասած էր, անձնասպան եղաւ կնոջը հետ, ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, երկու տարի առաջ: Որբ մնաց աղջնակ մը: Անձնասպաններուն գոյքերուն մէջ գտնուեցան երկու կտակներ:

Մաքս Լինտէր, իր մահէն քանի մը ժամ առաջ, յուզիչ նամակ մը կը գրէ իր մօրը.

— «Ամուսնութենէս ութը օր յետոյ տեսայ որ կին առեր եմ հրեշտակի դէմքով հրէշ մը: Երկու տարի շարունակ աշխատեցայ համոզել կինս: Ամէն բան փորձեցի շիտակ ճամբու մէջ բերելու համար: Ի զուր: Անհաւատալի են իր արարքները: Քիչ յետոյ պիտի մեռնիմ: Եւ մեռնելու պատրաստ մարդը չի ստեր»:

Այսպէս ներկայացնելէ յետոյ իր «հրէշ» կինը, Մաքս Լինտէր կը գրէ իր կտակը: Աղջիկը կը յանձնէ իր եղբօրը, որպէսզի ան մեծնայ «սուրբ» մօրը խնամքով եւ բոլորովին հակառակ՝ իր կնոջ նկարագրին:

Միւս կողմէ, Տիկին Մաքս Լինտէր եւս կտակ մըն է գրած.

— «Քանի մը անգամ ամուսինս սպառնաց զիս սպաննել: Ամէն օր սպաննուելու վախեր կ'անցընեմ: Եթէ ամուսինս զիս մեռցնէ, կամ արկածով մեռնիմ, կ'ուզեմ որ աղջիկս յանձնուի մօրս եւ երբե՛ք՝ ամուսինիս ծնողքին»:

Այժմ ո՞ր կտակն է, որ պիտի կատարուի: Ահա այս հետաքրքրական դատն է, որ կը զբաղեցնէ նշանաւոր փաստաբանները եւ փարիզը:

ԽԱԶԱԳՈՂՆԵՐԸ.— Երկու մարդիկ, շքեղ հագուստով եւ փայլուն ինքնաշարժով, կանգ առին փոնեի քաղաքին եկեղեցիին առջեւ: Եկեղեցին նորոգութիւն մը կ'ըլլար: Գործաւորները յարգանքով ճամբայ բացին: Երկու մարդիկը զբօսաշրջիկի հովերով ներս մտան, գիրեր ու գիծեր գծեցին իրենց տետրակներուն մէջ, նօթեր առին ու մեկնեցան:

Անոնց մեկնումէն յետոյ, աւագերէցը տեսաւ որ թանկագին սկիհ մը, գեղարուեստական ու թանկարժէք:

ՊԱՐՏՔ ՈՒՆԻ՞Ս

«ՅԱՌԱՋ»ԻՆ
ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ
ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏ. 31.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (119)

...ՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԴԻՒԱՅԻՆ ՀՆԱՐՔ ՄԸ

...չէի կրնար աչքերուս հաւա... ...

...մոլիքէն կ'ելլէի, եւ կըր... ...որ եթէ ոչ գրախտ, գոնէ ...րան փոխադրուած եմ:

Առաջին գործս եղաւ ապա... ...թէ շարժումներս լրտեսող ...եւ այս մասին հանգստա... ...հանեցի տոմսակը բերնէս, ...պահեր էի:

Այսպէս գրուած էր.

«ՄԵՐԺԵԼՈՎ ԾԱՌԱՅԵԼ ...ՐՄԱՆԻՈՅ ԴԷՄ ՈՒՆԵՑԱՔ ...Ն ՏԵՍԱԿ ՎԱՐՄՈՒՆՔ ՄԸ, ...հետու էնք պախարակելէ: ...ՅՆՊԷՍ ՁԵՒԱՑՈՒՑԷՔ ԹԷ ...ՈՂՈՒՆՔ առաջարկները ձեր... ...քին աչ բազուկին՝ Մէնժէնս... ...որուն պիտի ներկայանաք, ...յարատեւեցէք ձեր ընթաց... ...մէջ եւ պիտի փրկուիք: ...Այնպէս մը շարժեցէք որ զինքը համոզէք թէ՝ ձեր կրած տառապանքները ձեզ խելքի բերած են:

Ձեզի համազգեստ մը պիտի տան, որքան ալ պժգաք անկից, մի վարանիք սակայն:

Ամէնէն ուշ, վաղը ազատ պիտի ըլլաք:

Ի. Շ.

Յ. Գ. Այս թուղթը՝ կարդալէ յետոյ փճացուցէք:»

Խամա Շէթաուպի այս վերջին յանձնարարութիւնը,— որովհետեւ տոմսակը անորը կրնար եղած ըլլալ— զիս խնդացուց: Անոր էութիւնը կը յայտնէր: ԱԹԵՂԾՈՒՆԾ ԻՐ ԳԱՂՏՆԻՔ:

Ինչ որ ալ ըլլայ, իմ մասիս անոր կողմէ այդքան շահագրգռութիւն չէի սպասեր, որովհետեւ համբաւաւոր լրտեսուհին սովորութիւն չունէր փրկելու իր այն հակառակորդները որոնք նեղը ինկած էին:

Իրաւ է թէ՝ կրնար ըլլալ որ իր այս վարմունքին պատճառ եղած ըլլար զիս Չեկայի ծառայութեան մէջ մտած տեսնելու փափաքը, ինչ որ, եթէ իրականացած ըլլար, ինծի ըրած խաղին համար՝ Խամա Շէթաուպէ վրէժս լուծելէ զատ, պիտի կրնայի նաեւ անհաշուելի չարիք հասցնել Գերմանիոյ:

Ինծի համար էականը՝ ամէն գինով փախչիլն էր այս դժոխքէն, որոշեցի ուրեմն կէտ առ կէտ հետեւիլ իր հրահանգներուն:

Կրակին մօտենալով այրեցի թուղթը երբ ան մոխիր կտրեցաւ, առի ծրարը եւ, բանալով, անոր մէջը գտայ, Չեկայի տրամադրութեան տակ գտնուող խումբերու բարձրագոյն սպայի համազգեստ մը:

Ընդունում ճաշակիս տեղեակ ըլլալով, հագածութիւնը այնքան առաջ տարած էին, որ աստիճանը գուլպաներ եւ շապիկ մըն ալ դրած էին:

Յայտնապէս զիս կը շփացնէին:

Զուարճալին հոն էր որ այս բոլորը կատարելապէս ինծի յարմար էին, կարծես բոլորը չափուս վրայ շինուած էին:

Շիտակը, շատ բան տալու տրամադիր էի, եթէ միայն կարենայի ինքզինքիս վրայ հիանալ հայելիի մը մէջ: Նկարուելու արժանի ըլլալու էի...:

Համազգեստիս մէկ կէտը քննելու համար, մեքենաբար երբ ծռեցայ, աչքերս կանգ առին «աստղ»ի մը վրայ, որ գիտէի թէ մարմնիս անբաժան մաս կը կազմէ, բայց, երբ եւ իցէ, զայն տեսնելու առիթը չէր տրուած ինծի... ՄՕՐՈՒՔՍ:

Բանտարկութենէս ի վեր չէի կրցած ածիլուիլ եւ մօրուքս բաներ էր դէմքիս վարի մասը:

ԲԱՅՑ, ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՃԵՐՄԱԿԵՐ ԷՐ...

Տարիքիս նայելով, այս անբնական գոյնը կը պարտէի մարմնական տառապանքներու, եւ բարոյական տանջանքներու, որոնց ենթարկուեր էի, ինչպէս նաեւ հազը, որ մերթ ընդ մերթ կը պատռէր կուրծքս, նոյնպէս յօդացաւերը, որոնք շատ կը նեղէին զիս:

Թէեւ այս իրողութիւնը չափազանց անհաճոյ թուեցաւ ինծի, անոր համար որ չափահաս մարդու մը համար, մազերու ճերմկնալը՝ ֆիզիքական անկման փաստն է, բայց զիս այնքան ալ չվրդովեց եւ ինծի մոռցնել չտուաւ թէ գնահատելիք գործ ունէի, որմէ կախում ունէր իմ ազատ արձակումս եւ ՀԵՏԵՒԱԲԱՐ փախուստս:

Եւ երբ քանի մը վայրկեան յետոյ եկան զիս տանելու Մէնժինսքիի մօտ, անոր ներկայացուց համարտ դէմքով եւ գործելու ամբողջ կարողութեանս տիրացած:

Ինչպէս Ճիրճինսքիի գրասենեակը, անորն ալ շքեղօրէն կահաւորուած էր: Հոյակապ գորգեր պատերը կը ծածկէին եւ կահ կարասին հրաշալի ամբողջութիւն մը կը կազմէր:

Գրասեղանն իսկ, որուն ետեւ կեցեր էր Մէնժինսքի, հրաշալիք մըն էր եւ հնավաճառներ գիտեմ որոնք անոր ծանրութեամբ ոսկի պիտի տային:

Իսկապէս իշխանական այս ամբողջութեան եւ թիւ 24 խցիկին միջեւ հակադրութիւնը այնքան աչքի կը զարնէր, որ անմիջապէս հասկցայ թէ մասնաւոր էր եւ ինծի դէմ՝ Չեկայի գործելակերպին մաս կը կազմէր:

Չեկան՝ կը կարծէր զիս այնքան բարոյալքուած տեսնել որ չկարենայի կեղծ խսկականէն զանազանել եւ կը յուսար զիս շլացնել:

Որդի պէս մերկ, միսով ու հոգիով շարչարուած, մարդ մը որ անդադար իր աչքերուն առջեւ ունեցեր էր մահուան ուրուականը, շողշողուն համազգեստով սպայի մը վերածեր էին:

(Շար.)

Թրգմ'. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

մադիրները կոմինտէրնի մէջ» անունով, որուն մէջ ամփոփած էր ռուս 83 ընդդիմադիրներու յայտարարութիւնը. Տրոցկիի եւ Զինովիեւի ճառերը, թէզերն ու բանաձեւերը: Ասկէ զատ իր բջիջի անդամներուն բաժնած էր թռուցիկներ, որոնց մէջ խիստ յարձակումներ կ'ուղղէր կուսակցութեան վարիչներուն դէմ, «կուսակցութիւնը այլասերած է» կ'ըսէր եւ կը պահանջէր գումարումը համաշխարհային համագումարի մը: Իր գրքոյկի յառաջաբանին մէջ Ֆօսքավ կ'ըսէ թէ Խորհրդային Միութեան կոմկուսին եւ կոմինտէրնի վարիչները ապուշի տեղ կը դնեն համայնավար շարքային ընկերները եւ չեն հրատարակեր ընդդիմադիրներու վաւերաթուղթերը, եւ ուրիշ այս կարգի ամբաստանութիւններ:

Առաջին Շրջանային ժողովը Ֆօսքավի խնդիրը նկատի առնելով, գտաւ որ անիկա կուսակցական կարգապահութեան հակառակ կը գործէ եւ հակառակ ազդարարութեանց չուզեր հրաժարիլ Տրոցկիի տեսակէտները պաշտպանելէ, ուստի եւ միաձայնութեամբ որոշեց կուսակցութենէն վտարել զայն:

ԿԵՂԾ ՉԵՐՎՈՆԵՑՆԵՐԸ ԵՒ ՎՐԱՍՏԱՆ

կիրակի օր տեղեկութիւններ տուինք գերմանիոյ մէջ երեւան հանուած կեղծ չերվոնեցներու մասին: Այս առթիւ «Իւմանիթէ» կը գրէ.—

Այսօր հաստատուած է թէ կեղծ չերվոնեցներու կազմակերպութեան կեդրոնն էր Վրացիներու Ազգային կոմիտէն, որուն կեդրոնը կը գտնուի Փարիզ, ուր կ'ապրեցնէ նոյնիսկ դեսպանատուն մը: Բաղկացած է ինը անդամներէ, որոնք կը ներկայացնեն Վրաստանի, Ազրբէջանի եւ Հիւս. կովկասի սուտ-կառավարութիւնները: Գլուխը կը գտնուի Սպիրիտոն Կէդիա անուն մէկը, անդամ վրացական ազգային-դեմոկրատ կուսակցութեան:

Մինչ վրացի մենշեւիկները խորհրդային իշխանութիւնը տապալելու համար ամէն բանէ առաջ ֆրանքեւլեհ աջակցութեան վրայ յոյս կը դնեն, ազգային-դեմոկրատները կ'աշխատին անգլեւգերման գործակցութիւնը ապահովել:

1925ին իր երկու ներկայացուցիչները, Շալվա Ալեքսանդր եւ պարոն Շթայնհել Գերմանիա գացին եւ չփման մէջ մտան Միւնիխի եւ Պերլինի յետադիմական շրջանակներուն հետ: Վրացի պատուիրակը Գերմանիայէն վերադարձաւ աւելի բեռնաւորուած խոստումներով քան որոշ յանձնառութիւններով կամ նիւթական աջակցութեամբ:

Վրացիները չյուսահատեցան. 1926ին եւ 1927ին դիմեցին Անգլիա: Մեղսակիցներ փնտռելու ճամբուն վրայ, կարունեցէ դիպուածաւ հանդիպեցաւ... յարգելի սըր Հէնրի Տէթէրտինկի:կարունիցէ Ռոյըլ Տըչի մեծահարուստ տէրէն նիւթական աջակցութիւն պահանջեց, փոխարէն անոր խոստանալով նաւթահորերու հարուստ մենաշնորհներ, յաղթանակէն վերջ: Անոր առաջարկեց աջակցիլ կովկասեան շարժումին՝ կեղծ չերվոնեցներ շինելով: Այս ձեւով կարելի պիտի ըլլար բոլորովին կոտրել Խորհրդային Միութեան վարկը:

«Այս ծրագիրը, կը գրէ գերմաներէն «Պ. Ս. Քորրէսփոնտէնց» թերթը, գործադրուեցաւ մանրակրկիտ պատրաստութենէն վերջ Պազիլիուս Սատաթիէրաշվիլի, որ այս առթիւ Գերմանիոյ մէջ ստեղծեցլոյն ծաւալով կազմակերպութիւն մը, որուն ճիւղերը կը տարածուէին ամբողջ Եւրոպայի վրայ, Մատրիտէն մինչեւ Պոլիս, եւ որուն նպատակն էր շրջաբերութեան մէջ դնել կեղծ չերվոնեցները:

«Սատաթիէրաշվիլի իր գործակալներուն մեծ մասը առաւ Միւնիխի ազգայնական շրջանա ներէն, ինչպէս ճարտարագէտ Պէքէրը, որ լեհական դրամատան մը մէջ կեղծ չերվոնեց աւրել փորձած ատեն գերման ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուեցաւ: Պէքէր յաջողեցաւ արտասահման փախչիլ, ինչպէս նաեւ կարունիցէ եւ պարոն Շթայնհէլ. այս վերջինն է որ կը հայթայթէր ռուս կեղծ թղթադրամներ շինելու յատուկ թուղթը»:

*** Կէդիա Փարի-Միտիի ուղղուած նամակով մը կը հերքէ իրեն վերագրուած մեղսակցութիւնը:

Պելժ դահլիճը հրաժարած

Պելճիքայի վարչապետ Ժասփար առջի իրիկուն թագաւորին ներկայացուց դահլիճին հրաժարականը: Զինուորագրութեան նոր օրինագիծին մասին վէճ կար դահլիճին մեծամասնութեան եւ չորս ընկերվարական նախարարներուն միջեւ: Ազգային պաշտպանութեան նախարարը ընդհանուր զեկոյց տուաւ կացութեան եւ բանակի վերակազմութեան մասին, մանաւորապէս սպառազինութեան, ամրութեանց եւ զինուորական ծառայութիւնը կրճատելու խնդրին մասին: Եզրակացուց թէ ներկայիս անկարելի է առաջարկել զինուորական ծառայութեան պայմանաժամը զեղչելու մասին նոր օրինագիծ մը, որուն համամիտ գտնուէին բոլոր նախարարները, եւ առաջարկեց զինուորական խնդրին ամբողջութիւնը յանձնել խորհրդարանի անդամներէն եւ բարձրաստիճան զինուորականներէ բաղկացած խառն յանձնաժողովի մը քննութեան: Մինչ Վանտերվէլտ եւ ընկերները կը հակառակէին այս տեսակէտին: Ընկերվարականներու պնդումին վրայ, վարչապետը ստիպուեցաւ դահլիճին հրաժարականը ներկայացնել:

Նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ դարձեալ Ժասփարի, որ այս անգամ առանց ընկերվարականներուն պիտի կազմէ նախարարութիւնը:

Իտալիա զաղտնի ծրագիր չունի Թուրքիոյ դէմ

Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորին տարեդարձին առթիւ Թուրքիոյ իտալական դեսպան Օրսինի Պարոնէ գնաց Էնկիւրի, ուր ընդունուեցաւ իտալական գաղութին կողմէ: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով ըսաւ.

«Հակեցէ՛ք որ ամէն օր Թուրք ժողովուրդին հոգիին մէջ հաստատուի եւ աւելի եւս ամրապնդուի այն զգացումը թէ նոր Իտալիան, ֆաշիստ իտալիան Թուրքիոյ դէմ թշնամական զգացումներ եւ գաղտնի ծրագիրներ չունի, այլ խորապէս կը փափաքի գործակցութիւն մը' երկու կողմերու շահերուն համար:»

Դեսպանին կ'ընկերանար ճարտարապետ մը, որ Էնկիւրիի մէջ իտալական դեսպանատան մը յատակագիծը պիտի պատրաստէ:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

վիճաբանական ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, քաֆէ օ քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը: Մէթրօ՝ Իթալի:

ԿԸ ԶԵԿՈՒՑԱՆԷ ԸՆԿ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆ

Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ԱՄՐԱՐԱՆՈՅՑԸ

ԹԷՈԴԻԿԻ 1928Ի "ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ"

Այս օրերուս հրապարակ ելաւ եւ ունի սովորական հատորներու էջերով հազար չորս հարիւր երեսներ եւ անհամար գեղազունատիպ պատկերներ: Գրչի ու գեղարուեստի հայ վարպետներ ժամադիր եղած են հոն իրենց հին ու նոր անտիպ էջերով: Թուղթ եւ տիպուտառ' անմրցելի: գին' 50 ֆր., դիմել հեղինակին՝ 208 bis, Rue Lafayette, PARIS (10e)

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

ղեկավարութիւն՝ Ե. ԹՕԼԱՑԵԱՆ *եւ* Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ

26 նոյեմբեր Շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 8.30ին

THEATRE ALBERT Ierի մէջ 64, Rue ROCHER

բարեհաճ մասնակցութեամբ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

կը ներկայացուի ՀԱՆՐԻ ՊԵՌՆՇԹԱՅՆի

ՍԱՄՍՈՆ *(Հուշակաւոր փիէսը 4 արար)*

կը մասնակցի ամբողջ խումբը

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ 25—15—10—5

խճողումի տեղի չտալու համար տոմսերը այժմէն կարելի է հայթայթել Տրամաթիքի ղեկավարներէն եւ Պ. *Ա. Կոթիկեանէն,* ինչպէս նաեւ բոլոր հայկական ճաշարաններէն, իսկ ներկայացման գիշերը Թատրոնին կիշէէն, 6էն սկսեալ:

Իւրաքանչիւր տոմսի վրայ կէս ֆրանք կը յատկացուի Աղքատախնամին:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Սէն-Շամոնի կոմիտէին կողմէ

ղեկավարութեամբ դերասան ընկ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆի

եւ մասնակցութեամբ տեղական ուժերու

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ **"ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ" Ը**

Այս Ուր. իրիկուն ժամը 8.30ին, Սինէմա Վարիէթէի Թատրոնը

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՆՉԷՍԹՐԻ ՄԷՋ

Այս Շբ. կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, West Didsbury Public Hall Հայ Տրամաթիք դերասանական խումբը ղեկավարութեամբ' Մ. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ Տիկ. Մ. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆի եւ տեղական ուժերու,

կը ներկայացնէ՝ **"Ա Ն Յ Ա Յ Տ Կ Ի Ն"**

ՑՈՒՑԱՏԵՍ

Հ. Յ. Դ. Եռագոյն խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, 154 Ave. d'Argenteuil, Asnières, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՑԱՐԴԳՈՂԻ երեկոն, վաղը Եշ.: Ընթերցում Յարդգողականներուն եւ նուագ: Կը հրաւիրուին անդամները եւ համակիրները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Պրուսայի Սէօլէօզ գիւղացի Մանուկ եւ Յակոբ Յարդինեան եղբայրները, Մանուկ 23 տարեկան է, իսկ Յակոբ 22: 1914ին աքսորուած են. իրենց հօր անունն է Արթին (Ամասիացի եւ Սէօլէօզ հաստատուած էր), մօր անունը Վարդենի: Տեղեկացնել՝ իրենց եղբօր՝ Նիկողոս Յարդինեանի, 5 Rue du Capitaine Ferber. Issy-les-Moulineaux (Seine), France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել:

— կը փնտռուին Բալու, Գաւթի Միրզա գիւղացի Էլօեանց Ալիքսանի որդիները Միսաք եւ Ցեղրաք: կը կարծուի որ Ատանայի ջարդէն վերջ Ամերիկա գաղթած են: Իմացնել Ալիքսանի եղբօրդուստր՝ Մաննիկ Խօրայէլեանի, 55 Rue Félix - Faure, Enghien, France.

Կը խնդրուի «Հայրենիք»է արտատպել:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

(ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ)

Թօլսթոյի Հաճի Մուրատը 12, Ամուսնութիւնը փարիզի 15 ֆր., Բասփութին 15, պարոն տը Գամոր (2 հատոր) 25, Միրզա եւ Աննա 12, Տր. Շէրլօքի՝ Թ. Կոթիկի 12, Ֆլավի՝ Ժօրժ Սանի 7, կապուտիկը 5 ֆր., Նոնօ եւ Տոտօ 8, Սիրոյ խորանին առջեւ 5, երկու ոգի, 5, Տր. Մոռօի կղզին 12, Մանկութեան մեղքերը 15, Տիկին Բօժէ 5, Սատանային զաւակը 3, կարմիր մարդոց երդումը, 20, Մանօն Լէսքօ 15, Ռաֆայէլ 18, Կրացիէլլա 8, Հօճա Նասրէտտին 20, Դասալիք 7, Փանջունի 7, Մակարոյծը 6, Մահացու Մեղք 3, Տր. Մօրի վրէժը 5, Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր 10, Ֆաքիր Թահրա 5, Աշըգ Ղարիպ 5, Թօփալ Օսման 5, Երգարաններ 10 ֆր., 6 եւ 5 ֆրանք, Երազահան 6, Բաղդացոյց 10, Ֆրանս. խօսակց. 5 եւ 8 ֆ.:

Բարեկենդանի անկուտինները 2, Բունի ամուսնութիւն 2, Լը Պարպուլիէ 2, Մոլորեալ ճամբորդը 2, Երանոս աղբար 2, Ամուսնական խնդրանք 2, Կոյր Երգչուհին 3, Սքաքէն՝ Մոլիէռի 5, Շողոքորթը 5, Տիկ. Մօնսօրօ 10, Սալօմէ 4, Տրիլբի 5, Համլէթ 10, Օթէլլօ 10, Թագաւոր 10, Նիօբէ 5, Ֆիօտոր Եօաննովիչ արքան 8:

Դուրեանի քերթուածները 5, երգեր ու տաղեր 2.50, Տաղք եւ Նամականի 8, Խաչակեանի Հայրենի աղբիւրը 30, Խնտրայի Նռճաստանը 7, Օմար Խայեամ 4, Հաֆըզի քառեակները 4:

25 ֆրանքէ աւելի գիրք առնողին 5 ֆր.ի գիրք նուէր, 50 ֆր.է աւելիին 10 ֆր.ի գիրք նուէր, իսկ 100 ֆր.է աւելի գիրք առնողին 15 ֆր.ի գիրք նուէր կը տրուի: Փօսթի ծախք չառնուիր: Դիմել հետեւեալ հասցէին.—

L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e):

Վարձու են դիւրամատչելի պայմաններով սենեակներ խոհանոցով եւ առանձին: Մաքուր օդ, գեղատեսիլ տեսարան, ելեկտրականութիւն, ջուր, կազ եւ chauffage centrale: Դիմել' Տէսքազօ, 140 Av. Pasteur. իջնել մէթրօ Porte des Lilas.

Գործ կը փնտռէ եւրոպական եւ Արեւելեան կերակուրներու մասնագէտ խոհարար մը գործ կը փնտռէ: Դիմել' 12 Rue St. Sulpice Paris (6).

Կը խնդրուի ներկայանալ խմբագրատուն:

ԿԸ ՇԻՆԵՆՔ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳԵՆՔ

ՍՈՒՐՃԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ (տէյիրմէն). կ'ընդունուին նաեւ ապսպրանքներ արուարձաններէ եւ գաւառներէ: Դիմել' Ա. Շմաւոնեանի 187 Grand'rue, Chaville (S.etO.).

JACQUES DE PADOVA
24, Rue Albouy, Paris (10e)
Métro: Lancry

24 Րիւ Ալպուի, Փարիզ (10)
Մէթրօ Լանքրի

Միակ գործակալ-ներկայացուցիչը Եւրոպական, յունական, թրքական, արաբական եւ հրէական ամէն տեսակ փլաքներու, նոյն մեթոդ նոր ֆօնօկրաֆներու եւ ասեղներու: Փոքրաքանակ գնումները մեծաքանակի արժէքով: Եթէ կ'ուզէք վայելել Արեւելքը՝ գնեցէք ձեր սիրած փլաքները:

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ „ՖԷՊԻՒՍ"

37, Rue POISSONNIÈRE, 37 Tél. Louvre 69-83

(«Ֆէպիւս» համբաւաւոր լուսանկարչատան յարկին)

Դերձակատունս մեծապէս քաջալերուած իր բազմաթիւ յաճախորդներէն, տօնական օրերու առթիւ ստացած է ֆրանսական և անգլիական ձմեռուան կերպասներու ճոխ մթերք մը.

Այս առթիւ ամէն յաճախորդ գիներու անհաւատալի զեղչ մը գտնելէ զատ, իբրեւ Կաղանդի նուէր, մեզի յարակից «Ֆէպիւս» լուսանկարչատան մէջ 6 ՀԱՏ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ քաշուելու իրաւունք պիտի ունենայ.

Փութացէք օգտուիլ այս աննախընթաց առիթէն, որ պիտի տեւէ միայն և միայն Նոյեմբ. 15էն մինչև Յունուար:

Հ. ՀՈՎՍԷՓԵԱՆ

Գ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ

կը զբաղի ամէն տեսակ առեւտր. եւ քաղաքային դատերով. կը ստանձնէ մասնաւորապէս ապահովագրական վէճեր, ինքնաշարժի եւ աշխատանքի արկածներու վերաբերեալ դատական գործեր:

կ'ընդունի ամէն առտու 9.30—12 եւ ժամադրութեամբ:
13 Rue Béranger, Métro République, Tél. Archives 15-14

ԲՈՒՐԴ

ՆՈՐ ԵՒ ՀԻՆ ԳՈՐԳ ՇԻՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ամէն տեսակ եւ զանազան գոյներով բուրդի ճոխ մթերք պիտի գտնէք Տիար ՅԱԿՈԲ ԳԸՆԱՃԸԵԱՆի մթերանոցը: Խիստ դիւրամատչելի գիներ: 31 Rue St-Lazare. Tél. Trudaine 68-29
Métro: Nord-Sud: Notre Dame de Lorette.

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48 RUE MONTMARTRE (բ. յարկ, աջ կողմը առաջին դուռ)

Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ *ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ:*

Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ' ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30–8

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած:

կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ: կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր:

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis,
Téléph. Provence 09-32:

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ

եթէ կ'ուզէք կատարել ձեր նախիջեւանի, անցագրի, գործի տեղեկութիւնները, ամուսնական, զաւակներու ծննդեան եւ ն.ի օրինական ձեւակերպութիւնները՝ դիմեցէ՛ք

OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS
45, Rue de Laborde-:-PARIS (8e). 4րդ յարկ թիւ 20: Métro: St.Augustin
բաց է ժամը 2էն 6,30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը 7:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes. Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Cartes d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար: դիմեցէք' ամէն օր ժամը 13—20 կիրակի ամբողջ օրը:

դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի
69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck
Autobus; AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Է. ՍԹԷՖԻՔԻ

106 Kléber, Հեռ. Passy 72.56

կը կատարէ Ֆրանսա եւ Յունաստան մտնելու կամ բնակելու արտօնութեան գործողութիւնները.

AFFIDAVITի (*Աֆիտավիթ*)

դիմել' ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 4—7.

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ԵՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Ավընիւ կամպէթայի մօտ, մէթրօ St. Fargeauէն քանի մը քայլ, 1 Rue Darcy շէնքին մէջ անմիջապէս տրամադրելի են՝ տարեկան 2100էն 2600 ֆրանքի: Մուտք, սենեակ եւ խոհանոցէ բաղկացեալ յարկաբաժիններ ու սենեակներ, տաք եւ պաղ ջուր սենեակներուն մէջ, օդային կազ, ելեկտրականութիւն, եւ ամէն յարմարութիւն:

Սենեակներու կահաւորման համար պիտի վճարուի միանուագ գումար մը:

Դիմել ուղղակի վերի հասցէին:

ՍԱԿԱՐԱՆ

22 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի)	100 Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	" or
Մէճիտիէ	Medjidie
Լէվա 100 հատը	Léva
Տրախմի "	Drachme
Լիր "	" Lire
Պելժ. ֆրանք "	Belga
Զուից. "	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Ֆլորին	(Florin)

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.
"	II
"	III
Օսմանլի երկաթ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - EDIT...
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant: H. TFURNI...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

24 NOVEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 501

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՑԵՒԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ

Նոյեմբեր 10ին, Պոլէնի մեր թղթակիցը կը գրէր թէ գործազրկութիւնը հետզհետէ վարակիչ ձեւեր կ'առնէ:

Աղիւսի գործարանէն դուրս ձգուած են 35-40 հոգի, որոնց 10-15ը Հայեր: Օրավարձերը զեղչուած են 100ին 10: Շատեր իրենց ունեցած-չունեցածը կը ծախեն, եւ ուրիշ քաղաքներ կ'երթան, գործ գտնելու համար:

Աւելի առաջ, Սէն-Շամօնէն կը հասնէր նոյնքան կսկծալի լուր մը:

Իսկ երէկ, Պէլֆոռէն ստացանք նամակ մը, որ կը պատմէ թէ մէկ ամիսէ ի վեր գործազրկութիւն կայ եւ հետզհետէ կը ծանրանայ: Նախապէս փոքր գործարանները սկսած են մաս մը բանուորներ արձակել, իսկ այժմ մեծ գործարան մը, որ 7000 գործաւոր ունի, իւրաքանչիւր արհեստանոցէ 20-25 հոգի կ'արձակէ, անշուշտ ամէնէն առաջ օտարները: Բաւական թիւով հայրենակիցներ փողոց ինկած են արդէն, այս ձիւն-ձմրան: Մեր թղթակիցը կը խնդրէ որ եթէ ուրիշ գաւառներու մէջ գործ կայ, լուր տրուի, որպէսզի օգտակար ըլլան ճարահատ հայրենակիցներու:

Կը հետեւի թէ տագնապը մեղմացած, բայց չէ անհետացած: Աւելի ճիշդ, պարբերական է եւ փոփոխակի, —այսօր հոս, վաղը հոն:

Պոլէնը այն շրջանն էր որ գործազրկութիւն չտեսաւ ամէնէն ծանր օրերուն: Պէլֆոռի մէջ ալ բաղդատաբար տանելի էր վիճակը:

Մեր հայրենակիցներուն համար ողբերգութիւնը անոր մէջ է որ, մարդիկ հանգիստ չունին, չեն գիտեր վաղուան գալիքը:

Անցեալ տարուան վերջերը սկսած գործազրկութիւնը վեց ամիս տեւեց: Երբ գործերը հետզհետէ բացուեցան, շատերը նորէն գործ գտան, բայց անոնք վեց ամիս պարտքով ապրեր էին: Անտանելի էր մանաւանդ ընտանիքի նեցուկներուն վիճակը: Ուրեմն, հիմա պարտքերը վճարելու, վէրքերը դարմանելու հոգն ունին, ամէն բանէ առաջ: Նոր, համատարած տագնապի վախ չկայ այսօր, բայց անստուգութիւնը կապարի պէս կը ճնշէ բոլորին վրայ: Ո՛վ որ տագնապէն չէր ազդուած, առտու մը փողոց կը գտնէ ինքզինքը:

Այս առթիւ, նորէն աչքի առջեւ կուգայ չարաբաստիկ հարցը, — կազմակերպութեան պակասը:

Պէլֆոռի թղթակիցը կը խնդրէ որ դաշնակցական ընկերներն ու մարմինները լուր տան, եթէ ուրիշ տեղ գործ կայ: Գեղեցիկ միտք: Բայց մենք վախ ունինք որ թղթակիցը յուսախաբ ըլլայ: Որովհետեւ, ինչքան գիտենք, Եւրոպայի դաշնակցական կազմակերպութիւնն ալ անհրաժեշտ լրջութեամբ չէ հետապնդած այս խնդիրը: Մարմին մը կամ ընկեր մը թերեւս ընթացք տան լրագրական կոչի մը: Բայց իբրեւ ընդհանուր, կազմակերպուած գործ, շատ բան «ի լինելութեան» է, տակաւին:

Անհրաժեշտ լաւ պատեհութիւն մը, այս գործը մեր հասկցած եղանակով կազմակերպելու:

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի կեդր. կոմիտէն հարցարաններ կ'ուղղէ. պրպտումներ կը կատարէ իւրաքանչիւր շրջանի մէջ, իր մարմիններուն կամ խումբերուն միջոցաւ: Կը ստուգէ թէ ո՛ւր գործի տագնապ կայ եւ ո՛ւր՝ աշխատաւորի պահանջ: Կը հետաքրքրուի բուն աղբիւրէն, քաղաքապետութեան, գործարանատիրոջ կամ Աշխատանքի Դաշնակցութեան միջոցաւ տեղեկանալու բոլոր անցուդարձերուն, եւ անոր համեմատ հրահանգներ կ'ուղղէ, կը զգուշացնէ կամ կը քաջալերէ:

Այսքանը չի բաւեր, անշուշտ, ընդարձակ միջավայրի մը մէջ, որպիսին է Ֆրանսան:

Բայց ինքնին կարեւոր աշխատանք է, եւ ամէնէն առաջ՝ մե՛ր պարտքը: Դաշնակցութիւնը մարմիններ եւ անհատ ընկերներ ունի ամէն անկիւնի մէջ: Ո՛ւր որ փոքր համրանք մը կայ, անպատճառ կա՛յ եւ Դաշնակցական: Կեդր. կոմիտէն լայն եւ ամուր ցանց մը հաստատելով, կրնայ թանկագին ծառայութիւններ մատուցանել, ըլլայ իսկ իբրեւ տեղեկատու:

Միւս կողմէ, յետին Դաշնակցականն ալ գիտէ որ արդար չէ ամէն բան վերէն սպասել. հետեւաբար, պարտի տեղեկութիւններ կամ առաջարկներ հաղորդել, մամուլի կամ մարմիններու միջոցաւ:

Այսքանը եթէ կատարենք մենք, վստահ կրնանք ըլլալ որ շատ մը դառնութիւններ պիտի խնայենք մեր աշխատաւորներուն: Նոյն իսկ այս ձեւով կրնանք շարժման մէջ դնել ուրիշները:

Ամէնէն սուր տագնապին ատեն ալ, մեր հայրենակիցները գործ կը պահանջէին, ոչ թէ նպաստ: Այս անսահման երկրին մէջ գործ միշտ ալ կը գտնուի, կը բաւէ որ մենք արթուն ըլլանք եւ պատրաստ՝ ի հարկին անճարին ճամբայ ցուցնելու:

Այս առթիւ, ըսե՞նք նորէն, թէ չարաչար պիտի զղջան բոլոր անոնք որ իրենց աչքերը յառած են այս ակնախտիղ ափերուն, հակառակ բազմազան փորձառութեանց:

Նոյն իսկ ներկայ բնականոն շրջանին, հազարաւորներ կան որ կ'ուզեն հեռանալ Ֆրանսայէն, բայց հասցէ չունին: Ո՛ր երկրէն որ եկան, այլ եւս չընդունիր զիրենք: Հայաստանը միշտ փակ է: Նուազագոյն չարիքը Սուրիան պիտի ըլլար, բայց հոն ալ եղածը տեղաւորելու մասին կը մտածեն, առ այժմ:

Ինչո՞ւ ծածկել, — կը գտնուինք տեւական տագնապի մը, անելի մը առջեւ, որ ամէն բանէ առաջ համբերութիւն կը պահանջէ:

Համբերել եւ սակալ. մինչեւ լաւագոյն օրեր:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՑԱ՞Ր ԹԷ...

Երբ պոլշեւիկեան վարչաձեւին տասնամեակը կը տօնուի Ռուսիոյ մէջ, հետաքրքիր է կարդալ Մոսկուայի *Քրասնայա Զվեզտա* թերթին մէջ (4 Նոյ.) հետեւեալ տողերը.

—«*Տակաւին խորհրդային այս երկրին մէջ կան մարդիկ, որ կը կարծեն թէ Ռուսիա կը կառավարուի ցարի մը կողմէ: Կարմիր բանակէն երիտասարդ զինուոր մը, Սեւաստապոլի մէջ, հետեւեալ կերպով կը պատասխանէ երբ՝*

— Ո՞ւր կը ծառայէք, ո՞վ է ձեր գործին տէրը, կը հարցնէ զինուորական յանձնաժողովին նախագահը:

— Ո՞վ գիտէ: Հացս ալ կուտան, յետոյ կը ստանամ 18 րբ. (230 ֆր.) տարեկան հագուստի համար: Այսքանը գիտեմ:

— Ո՞վ կը կառավարէ մեր երկիրը: Ի՞նչ վարչաձեւի տակ կ'ապրինք: Ցա՞ր մը կը կառավարէ թէ ո եւ է ուրիշ մէկը:

— Թերեւս ցարն է, թերեւս ալ ուրիշ մէկն է, ես ի՞նչ գիտնամ:»

ՇԱՀՎԷՐԴԵԱՆԻ ՅԱՋՈՐԴԸ

Սաֆրազբէկեան, որ Պ. Շահվէրդեանի պիտի յաջորդէ իբր Անդրկովկասի առեւտրական ներկայացուցիչ, երիտասարդ համայնավար մըն է, եւ Տրոցկիի կողմնակիցներէն: Տնտեսագիտութեան բարձրագոյն վարժարանէ մը ընթացաւարտ է: Կ'ըսուի թէ գրոց-բրոց ալ է, բայց ռուսերէնի մէջ:

Յայտնի չէ թէ ե՞րբ Պոլիս պիտի գայ. կամ աւելի ճիշդ՝ պիտի գա՞յ թէ ոչ: Թիֆլիսի մէջ վերջերս կարեւոր փոփոխութիւններ կատարուած են, եւ «Մարտակոչ»ի ու «Զարիա Վոստոկա»յի շուրջ հաւաքուած ընդդիմադիրները չէզոքացուած են:

Միւս կողմէ, Պ. Շահվէրդեան դեռ չէ յաջողած վիզէ ստանալ ֆրանս. կառավարութենէն: Հաւանական է որ Փարիզ երթայ, իբրեւ անդամ խորհրդային պատուիրակութեան:

(Ազդարար)

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՀԱՅԵՐԸ

Պուէնոս Այրէսէն նամակ մը շատ գէշ գոյներով կը նկարագրէ կացութիւնը:

Ամէնէն առաջ մեծ անգործութիւն կայ, եւ բազմաթիւ օտար բանուորներ իրենց հայրենիքը կը վերադառնան: Յետոյ տիրող լեզուն սպաներէն է, եւ զայն չգիտցողը չի կրնար գործ գտնել:

Հոն հաստատուած Հայերն ալ դժգոհ են, հակառակ անոր որ տարիներէ ի վեր կ'աշխատին: Հայ գաղութը ոչ եկեղեցի ունի, ոչ ալ դպրոց: Ընդհ. թիւը 2800 է:

ՀՕՃԱՆԵՐԸ ԷՇ ՉՊԻՏԻ ՀԵԾՆԵՆ

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ կրօնական գործերու ընդհ. տնօրէնութեան հրամանին համաձայն միւֆթիները եւ հօճաները չեն կրնար էշ հեծած պտտիլ փողոցներուն մէջ եւ նարտ խաղալ սրճարաններուն մէջ:

Ընդհ. տնօրէնը կը կարծէ թէ կրօնականի լրջութեան հետ հաշտ չէ էշ հեծնելը:

ՊՈԼՍՈՅ Կրթական գործավարութեան հրամանով, առանձին վարչութիւն մը պիտի հաստատուի օտար եւ ոչ-իսլամ վարժարաններու համար: Կրթական տնօրէնը պիտի զբաղի միայն պետական վարժարաններով, իսկ նոր վարչութիւնը՝ օտար եւ ոչ-իսլամ դպրոցներով:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Սեւ ծովու կարմիր նաւատորմը ըմբոստացա՞ծ

Պուքրէշէն 22 նոյեմբեր թուականով կը հեռագրեն Շիքակօ Թրիպիւնի.—

Պուքրէշի առաջնակարգ թերթերէն «Ատէվէրուլ» զգայացունց լուր մը կը հրատարակէ Սեւ Ծովու խորհրդային նաւատորմին մէջ ծագած ըմբոստութեան մասին:

«Ատէվէրուլ»ի թղթակիցը Քոստանցայէն կը հաղորդէ որ կարմիր նաւատորմը ըմբոստացաւ Ստալինի կողմէ Տրոցկիի համայնավար կուսակցութենէն վտարուելուն հետեւանքով: Կ'ըսէ թէ նաւատորմը ռմբակոծած է Օտեսան եւ Սեւաստապոլը: Քանի մը հոգի սպաննուած եւ բազմաթիւ շէնքեր քանդուած են:

Այս լուրը առնուած է Քոստանցա հասած նաւերէն, որոնք կ'ըսեն թէ ըմբոստութիւնը ծագած է Երկուշաբթի գիշեր:

ԽՄԲ.— Այս լուրը ուրիշ աղբիւրէ հաստատուած չըլլալով, վերապահութեամբ կը հրատարակենք:

.˙.«Փարիզ-Թայմզ»ի թղթակիցը Ռիկայէն կը հեռագրէ թէ ըմբոստական շարժում մը սկսած է խմորուիլ նաեւ Պալթիկեան նաւատորմին մէջ, ուր Տրոցկի մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ: Սակայն այն հաւաստումին վրայ թէ Տրոցկիի եւ Զինովիեւի կեանքերը վտանգի տակ չեն, խաղաղութիւն հաստատուած է: Նոյնը պատահած է նաեւ բանակին մէջ:

Ընդդիմադիրները հսկողութեան տակ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ համայնավար կուսակցութենէն վտարուած բոլոր ընդդիմադիրները խիստ հսկողութեան ենթարկուած են: Արգիլուած է անոնց բնակիլ ամէնէն կարեւոր վեց նահանգներու մէջ, որոնց կարգին Մոսկուա, Լէնինկրատ, Քիեւ եւ Օտեսա:

Հսկողութեան ենթակայ բոլոր մարդիկ երկաթ ձողերով փակուած վաճառաբարձ կառախումբերու մէջ կը դրուին եւ Ռուսիոյ հիւսիսային կամ արեւելեան շրջանները կը ղրկուին:

Տրոցկի եւ Զինովիեւ դեռ բարեկամներու տուներն են, որովհետեւ դժուար է բնակարան գտնել Մոսկուայի մէջ: Միւս ընդդիմադիր պետերը դադրեցուցած են իրենց պայքարը՝ ի նպաստ Տրոցկիի եւ Զինովիեւի:

Պելժ նոր դահլիճը

Ինչպէս կը նախատեսուէր, ժասփար յաջողեցաւ կազմել նոր դահլիճը՝ առանց ընկերվարականներուն: Չորս ընկերվարական նախարարներուն տեղ առնուեցան երկու Ազատականներ եւ երկու Քրիստոնեայ Դեմոկրատներ: Նոր դահլիճը այժմ կը բաղկանայ չորս Ազատականներէ, չորս Կաթոլիկներէ եւ երկու Քրիստոնեայ Դեմոկրատներէ:

Ընկերվարական Նախարարները կը պահանջէին որ զինուորական ծառայութիւնը վեց ամսուան զեղչուի, մինչ միւսները 10-12 ամսուան կողմնակից էին: Նախարարական տագնապէն առաջ արդէն Ընկերվարականները յայտարարած էին թէ այլեւս պէտք չկայ Ազգային Միութեան դահլիճին, քանի որ ելմտական տագնապը անցած է եւ պելժ դրամը ամրապնդուած է:

Նոր դահլիճին ծրագիրը պիտի ըլլայ անմիջապէս խորհրդարանային եւ զինուորական խառն յանձնաժողովի մը յանձնել զինուորական հարցերու քննութիւնը, խնայասէր քաղաքականութեան հետեւիլ, ելմտացոյցը հաւասարակշռել, տուրքերը թեթեւցնել եւ կարգ մը հանրօգուտ շինութեանց ձեռնարկել:

Նոր միացեալ դահլիճը խորհրդարանին մէջ 18 ձայնի մեծամասնութիւն ունի, եւ զինուորական օրինագիծը կարելի պիտի ըլլայ քուէարկել: Սակայն կարգ մը ուրիշ հարցերու մասին բոլոր կուսակցութիւնները համաձայն չեն, ուստի եւ կը կարծուի թէ նոր դահլիճը երկար կեանք չպիտի ունենայ: Վէճի ենթակայ ամէնէն կարեւոր խնդիրն է լեզուական հարցը: Քրիստոնեայ Դեմոկրատները կը պահանջեն որ Կանտի ֆրանս. համալսարանը բացարձակապէս ֆլամանական հաստատութիւն մը դառնայ, մինչ Կաթոլիկներն ու Ազատականները աւանդականօրէն հակառակ են այսպիսի փոփոխութեան մը:

Ընկերվարականներու Գործադիր Կոմիտէն ժողով մը ունեցաւ՝ ճշտելու համար կուսակցութեան դիրքը նոր դահլիճին հանդէպ: Երեսփ. ժողովի Նախագահ Պրիւնէ, որ ընկերվարական է, հաւանաբար պիտի հրաժարի՝ ընկերվարական Նախարարներուն հետ իր համերաշխութիւնը ցոյց տալու համար:

Քարիւղի կռիւը

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Օթանտարտ Օյլ ընկերութիւնը վեց տարի պայմանաժամով երրորդ պայմանագրութիւն մը կնքած է խորհրդային կառավարութեան հետ՝ ռուսական քարիւղ գնելու համար:

Նիւ Եորքի քարիւղի մեծ ընկերութեան այս քայլը կը նկատուի պատերազմի յայտարարութիւն Սթանտարտ Օյլի եւ Ռոյըլ Տըչ-Շէլի միջեւ, որուն Նախագահն է Սըր Հէնրի Տէթէրտինկ: Խորհրդային կառավարութենէն քարիւղ գնելու կամ չգնելու հարցը անցեալ ամառէն ի վեր վէճի առարկայ է:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՔԵԱՄԻԼ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նիկոսիայէն *Թայմզ*ի կը գրեն.—

Քեամիլ փաշա, նշանաւոր Թուրքը, որ քանիցս օսմ. կայսրութեան մեծ-եպարքոս եղած է, Կիպրոսցի էր, ծնած Նիկոսիոյ մէջ: Իշխանութենէ ինկալէն վերջ վերադարձաւ Կիպրոս, ուր մեռաւ եւ մարմինը կը հանգչի այդ քաղաքի Արապ Ահմէտ մզկիթի փոքրիկ գերեզմանատան մէջ: Նոյեմբեր 5ին Կիպրոսի անգլիական մարզպան Սըր Ռոնըլտ Սթորս բացումը կատարեց անոր դամբանին վրայ կանգնուած յիշատակարանի մը:

Այս յիշատակարանի կանգնումին նախաձեռնարկ եղաւ նոյն ինքն Սըր Ռոնըլտ Սթորս, որ պատիւ ունեցած էր վայելելու Քեամիլ փաշայի բարեկամութիւնը Պոլսոյ եւ Գահիրէի մէջ: Իսլամ իշխանութիւնները համակրանքով ընդունեցին յիշատակարանին կանգնումը եւ բացման արարողութեան ներկայ էին տեղացի իսլամ երեւելիներէն շատեր:

*Իր ճառին մէջ, մարզպանը պարզեց այն մեծ ծառայութիւնները, զորս Քեամիլ փաշա տարիներով մատուցած էր Թուրքիոյ, ու շեշտեց թէ երբ Կիպրոս վերադարձաւ, անիկա աղքատ էր աշխարհային հարստութեան տեսակէտէ, բայց շատ հարուստ էր պատիւով, որովհետեւ ուղեց խաղաղօրէն մեռնիլ հո՛ն ուր ծնած էր: Յիշեց անոր մեծ հայրենասիրութիւնն ու Անգլիոյ հանդէպ բարեկամութիւնը, ու ըսաւ.— «*Գրեթէ կարելի չէ կասկածիլ որ, եթէ մեծ պատերազմին սկիզբը ինք գտնուէր իշխանութեան գլուխը, իր կայսրութիւնը պիտի պահպանուէր եւ պատմութեան ընթացքը պիտի փոխուէր: Այլ կերպ սահմանուած էր: Բայց իր բարեկամները ու հիացողները կրնան գոնէ մխիթարուիլ՝ յիշելով թէ Անգլիա, չմոռնալով անցեալը, ի վերջոյ կարող կ'ըլլայ մեծ հալածականին նուիրելու դամբարան մը:»

ԹՈՒՐՔ ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԴԾՈՎԵԱՆ

Թուրք կառավարութիւնը անցած տարի հոլանտական ընկերութեան մը ապսպրած էր երկու ընդծովեաներ: Ասոնցմէ մէկուն՝ «Պիրինճի ին-էօնիւ»*ի շինութիւնը արդէն իսկ աւարտած է եւ ներկայիս փորձերը կը կատարուին: Երկրորդն ալ գրեթէ աւարտելու մօտ է: Այս երկու ընդծովեաները մօտ օրէն Պոլիս պիտի բերուին:*

«Ճիւմհուրիյէթ» կը հրատարակէ ընդծովեային պատկերը եւ կ'ըսէ.

«Ընդհանուր պատերազմը ցոյց տուաւ թէ ընդծովեաները կարեւոր զէնք մըն են: Անոնք մասնաւորապէս մեծ արժէք կը ներկայացնեն իբրեւ պաշտպանութեան զէնք: Մեր երկար ծովեզերքները պաշտպանելու համար ստիպուած ենք ունենալ ընդծովեաներու զօրաւոր տորմիղ մը: Բնականաբար երկու ընդծովեան չի բաւեր: Հանրապետութիւնը, որ իր աւագ պարտականութիւնը կը համարէ երկրին պաշտպանութիւնը, տարակոյս չկայ թէ խիստ մօտ ատենէն ուրիշ ընդծովեաներ ալ պիտի ապսպրէ եւ մեր Նաւատորմը զօրաւոր ընդծովեաներու տորմիղով մը պիտի զօրացնէ:

«Մեր նոր ընդծովեաները գիտութեան բոլոր յառաջդիմութիւններով օժտուած են»:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

ՆՈՅՆ ԽԱՂԵՐԸ ՀԱՐԻՒՐ ՏԱՐԻ ՅԵՏՈՅ

ՖՐԱՆՔՕ-ՍԵՐՊ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

Վերջերս կնքուած ֆրանքօ-սերպ դաշնագիրը բաւական յուզում առաջ բերաւ միջազգային մամուլին մէջ ընդհանրապէս եւ իտալականին մէջ մասնաւորաբար։

Դաշնագրին 3րդ յօդուածը կ'ըսէ. «Երկու պետութիւնները պիտի խորհրդակցին միասին՝ երբ Ազգերու Դաշնակցութեան ոեւէ մէկ որոշումը իրենցմէ մէկուն ապահովութեան դէմ ըլլայ»։

4րդ յօդուածին համեմատ «Եթէ Ֆրանսա եւ Սերպիա յարձակման ենթարկուին, երկու կառավարութիւնները պիտի խորհրդակցին անմիջապէս իրենց ազգային շահերու պաշտպանութեան համար, նկատի առնելով միանգամայն Ազգերու Դաշնակցութեան ուխտէն առաջ եկած պարտաւորութիւնները։»

5րդ յօդուածին համեմատ «երկու պետութիւնները պիտի պաշտպանեն պատերազմէն յետոյ կնքուած դաշնագիրներու անփոփոխութիւնը։»

Դաշնագիրը, ստորագրուած քաղաքական տագնապի մը պահուն, կը բարձրացնէ Եուկոսլաւիայի վարկը։ Բովանդակ Սերպիոյ մէջ կատարուած ցոյցերը դաշնագրի կնքումին առթիւ՝ ապացոյց են խանդավառութեան որ հոգեկան կացութիւն մը կ'արտայայտէ։ Իտալիա սպառնական դիրք առաւ ալպանական խնդրին առթիւ։ Ֆրանքօ-իտալական յարաբերութիւններն ալ ժամանակէ մը ի վեր աւելի ցրտացած են։

Ցեղային նոյնութիւնը զգացումներու նոյնութիւն չի նշանակեր այս անգամ ալ։ Քաղաքական շահերը կը խաթարեն եղբայրակցական ձգտումները։ Իտալիան դժգոհ մնաց Մեծ Պատերազմի ժառանգութենէն։ Ան փափաքէր միահեծան տիրապետել Ադրիականին, ձեռք ձգելով Տալմացիան ալ (1), գաղթավայր մը ունենալ ուր տեղ գտնէին հազարաւոր իտալացի գաղթականներ։ Վերջապէս կը ձգտէր իր տեղը գտնել Միջերկրականի մէջ, Թուրքիոյ անդամատման ատեն իր բաժինն ալ ունենալով։

Իտալիա ոչ մէկը ստացաւ, ոչ ալ միւսը։ Դժգոհութիւնները մնացին ապարդիւն, յոյսերը՝ անպտուղ։ Վարչապետը, որ ազգային արժանապատուութեան զգացումը զօրացուց, թարգմանն է յաճախ իտալական պահանջներուն։ Իտալիա, յարաճուն ժողովուրդ, պիտի տարածուի հետզհետէ. երիտասարդ ազգ՝ իր կենսունակութեան համաձայն գործունէութեան ասպարէզ մը պիտի ունենայ աշխարհի վրայ։ Արդ. ամէն կողմ գրաւուած է, ամէն դուռ փակուած Իտալիոյ առջեւ։

Ադրիականի դրան առջեւ կը սպասէ իբրեւ պահակ Աւստրօ-Հունգարիոյ աւերներէն ծնած Եուկոսլաւիան։ Իտալիա կ'ուզէր յառաջանալ Պալքաններուն մէջ. «Ասկէ անդին անցնիլ արգիլուած է», ըսաւ պահակը։ Աւստրօ-ռուս հակամարտութիւնը Պալքաններու մէջ՝ դարձած է իտալօ-եուկոսլաւ հակամարտութիւն մը։ Իտալիա Թիրանայի դաշնագրով ստանձնեց Ալպանիոյ հոգատարութիւնը։ Եուկոսլաւիան խռովեցաւ։ Ֆրանսա անտարբեր չմնաց։

Հարիւր տարի առաջ. նոր դարերու մեծ ռազմագէտը Թուրքիոյ բաժանման ծրագրին մէջ կը պահանջէր Ալպանիան, Տարտանէլը եւ Ցունաստանը։ Պալքանեան թերակղզին անցք մըն է դէպի Արեւելք եւ պատերազմի դաշտը։ Արեւելեան Միջերկրականի տիրապետութեան վայրն է նաեւ։ Նափոլէոն Պոնափարթ ջանաց գրաւել Տալմացիան եւ Ալպանիան, հոսկէ քալելու համար Թուրքիոյ վրայ եւ դէպի Հնդկաստան։ Վիլհէլմ կայսրը նոյնը մտածեց։ Երկուքին բաղձանքներն ալ չիրականացան։

Սերպիա եւ Ցունաստան չէին ուզեր թողուլ Ալպանիան ոչ Իտալիոյ եւ ոչ ալ Ֆրանսայի։ Պալքանները Պալքաններուն։ Այս մրցակցութիւնները կանգուն կը պահեն Ալպանիան։ Նափոլէոն Պալքանները ղրկեց գիտուններ, դիւանագէտներ՝ պզտիկ ժողովուրդները Ռուսիոյ դէմ շարժելու համար։ Ֆրանսա ընդհանուր պատերազմի ընթացքին նոյնը կրկնեց, Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ դէմ զինելով զանոնք։ Նափոլէոնի գործակալն էր Փուքվիլ՝ Ալպանիոյ աւատապետին՝ Ալիի մօտ, որ ճակատեցաւ հսկային դէմ տարիներ ամբողջ։

Երկիրներ կան ուր դէպքերը կը կրկնուին հակառակ պատմութեան փոփոխութիւններուն։ Միջին դարուն Վենետիկ տիրացաւ Յոնիական կղզիներուն՝ Արեւելք գացող նաւերուն անցքը պաշտպանելու համար։ Վենետիկ գրաւեց Տալմացիան, Ադրիականը Վենետիկեան լիճ մը դարձնելու համար։ Իտալիան մէկն ու միւսը կ'ուզէր ձեռք ձգել, Արեւելքի մէջ գերակշիռ դիրք մը ունենալու համար։ 1797 թուականին Ֆրանսացիները գրաւելով Վենետիկը, նոյն պէտքերը զգացին, նոյն մտահոգութիւններն ունեցան։ Ալի պահանջեց Քորֆուի մօտ ազատ նաւարկութիւն, Նափոլէոն մերժեց։ Երբ Ֆրանսա հաշտուեցաւ Ռուսիոյ հետ, Ալի հակեցաւ Անգլիոյ կողմը։ Նափոլէոն դողացուց Եւրոպան, սակայն Ալի անտարբեր մնաց։

Հարիւր տարիներ դեռ երէկ կը թուին։ Ալպանիան նոյնն է։ Աղտոտ փողոցներ, գիւղական խրճիթներ, հովուական կեանք, հնադարեան կենցաղ՝ համերական դարերը կը յիշեցնեն։ Եւրոպական քաղաքակրթութեան կողքին կ'ապրի տակաւին կիսավայրի Ալպանացին, երբեմն հերոս, երբեմն ալ հրոսակ, միշտ անհատապաշտ եւ անհամերաշխ։ Երեք ազդակներ կը պահեն դարաւոր դիմագիծը ցեղին՝ ուժը, աշխարհագրական դիրքը եւ պետութիւններու մրցակցութիւնը։ Ֆրանսացի պատմաբանը, Ալպէր Սորէլ 1891ին կը գրէր. «Երբ Արեւելեան խնդիրը կարգադրուի, Աւստրիոյ հարցը պիտի դրուի Եւրոպայի առջեւ։» Համեւրոպական պատերազմը լուծեց մէկն ու միւսը, բարդացուց երկուքն ալ տարբեր ձեւերու տակ։

1913ի Պալքանեան յաղթանակը սլաւական յաղթանակ մը եղաւ։ Աւստրիոյ Սլաւները խրախուսուեցան քայքայելու երկգլխեան պետութիւնը։ Ռուսիա հզօր ազդեցութիւն մը պիտի ունենար Պալքաններու հետ միասին։ Գերմանիոյ Համպուրկ—Պաղտատ—Հնդկաստան ծրագիրը անյաջողութեան մատնուելու վրայ էր։ Սլաւական գերակշռութեան դէմ ելաւ Պուլկարիա, որ եկեղեցական անկախութենէն (Էկզարքութիւն, 11 Մարտ 1870) անցաւ ինքնավարութեան եւ անկախութեան՝ գծելով կարճ ժամանակի մէջ պատմական գիծ մը։

Իտալիա մերձենալով Պուլկարիոյ եւ հոգատար դառնալով Ալպանիոյ՝ Եուկոսլաւին կողքին կը ներկայացնէ երկու սուիններ։ Մէկը պաշտպան մը կը փնտռէ եւ օգնական մը, Պալքաններու մէջ դիրքն ամրացնելու եւ Միջերկրականի վրայ դուռ մը ունենալու համար։ Ֆրանսա պէտք ունի զինակցի մը Պալքաններու հաւասարակշռութիւնը պահելու, Արեւելքի ճամբան ապահովելու, Արեւելեան Միջերկրականը պաշտպանելու համար։ Իտալական տարածման արգելք մըն է դաշնագիրը, որ կ'ամրապնդէ Եուկոսլաւիոյ դիրքը. Իտալիոյ յառաջխաղացման պատնէշը։ Ահա թէ ինչո՛ւ յուզում պատճառեց իրական դաշնագրի մը իրաւական հիմ տալը։

Միլանի «Քօրրիէռէ» օրաթերթին Հռոմի թղթակիցը կը գրէ այս առթիւ.

— «Պէտք է հանդարտութեամբ ականատես ըլլանք ֆրանքօ-սերպ մերձեցման։ Թուղթերու փոխանակութիւնը չի կրնար ազդել պատմութեան վրայ։ Անօգուտ է պրպտել դաշնագրին բարեկամութիւն մը կամ դաշնակցութիւն մը ըլլալը։ Տարբերութիւնը ձեւական ըլլալով միայն՝ Փարիզի եւ Պելկրատի կառավարութիւնները այնքան սերտօրէն միացած են որ, դաշնագիրը կրնայ նկատուիլ քաղաքական զինուորական դաշնագրութիւն մը։» Այս դաշնագրութիւնն ահա կը նկատուի, իտալական շրջանակներէ նայելով, ուղղուած Իտալիոյ դէմ։

«Իլ Լավօռօ տ'Իթալիա» թերթը կը գրէ հեգնօրէն.

— «Ֆրանսա Պալթիքէն Սեւ ծով մասնաւոր դաշնագրեր կը կնքէ մարդկութեան ոգիին մեծ փառքին, Ազգերու Դաշնակցութեան մեծ փառքին համար։ Ֆրանսա կը նախընտրէ ճորտ դաշնակից մը, որ պղտոր ջուրի մէջ ձուկ կ'որսայ, փոխանակ համաձայնելու մեծ ազգի մը հետ։ Խաղաղութեան ճամբան եւ Պալքաններու հաւասարակշռութիւնը Հռոմէն կ'անցնի եւ պիտի անցնի։ Որքան ատեն որ անգիտանան իտալական յաղթութենէն ծնած այս կացութիւնը, իրենց ջանքերը պիտի մնան ամուլ։»

Պրիան կը յայտարարէր թէ ուրիշներ ալ կրնան մտնել դաշնակցութեան մէջ։ Իտալական թերթ մը կը գրէ որ Հռոմի ֆրանսական դեսպանը խնդրեց Իտալիայէն նախապէս՝ եռեակ համաձայնութիւն մը, բայց Իտալիա մերժեց, զանազան պատճառներով։

Ֆրանքօ-իտալական յարաբերութիւնները արդէն վերապահ՝ կը մտնեն նոր փուլի մը մէջ։ Երկուստեք պիտի ջանան նոր համաձայնութիւններ կնքել՝ ապահովելու համար ապագան, որ լի է անակնկալներով։

ՀԵԹՈՒՄ

(1) Պատերազմի ընթացքին Ֆրանսա ճամամիտ էր Տալմացիան Իտալիոյ ձգելու, Սազանով ընդդիմացաւ բուռն կերպով (Paléologue, La Russie des Tzars T. I.p 336:

ՆՈՐ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՆԵՐ

Փարիզի Ատամնաբուժական վարժարանի շրջանը աւարտեցին Օրիորդ Ալիս Մազաստար եւ Պ. Արամ Ճինճեան։ Ասոնք իրենց քննութիւնները Բժշկական Համալսարանի առջեւ տուած եւ ստացած են վկայեալ-ատամնաբոյժի տիտղոս։

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ԲԱՌԱԿԱՆ ՍԽԱԼՆԵՐ

Ա.

Թէոդիկի 1928ի Տարեցոյցին մէջ, ուշադրութիւնս գրաւեց «Գիտեր եւլն.» գլուխը, ստորագրուած նոյն ինքն տարեցուցագիր Թէոդիկէ։

Ոչ մէկ այլանդակութիւն եւ տարօրինակութիւն գիտերու ժամանակագրական թուականներու հաւաքածոն կազմելուն մէջ. ընդհակառակն խիստ օգտակար եւ գնահատելի աշխատութիւն մը։ Սակայն, ցաւալի է ըսել թէ՝ մեր մէջ Ակադեմիայի մը չգոյութեան պատճառաւ, առաջն կանուխ եղողը գիտական բառ մը թխմելու մարմաջը ունեցած է, մինչեւ իսկ առանց գիտական ամենատարրական պաշար եւ գիտական բառերու ծանօթութիւնն ունեցած ըլլալու։ Եւ ահա այս պատճառաւ հայ լեզուի գիտական բաժինը բաբելոնի մը երեւոյթը առած է ներկայիս։

Այդ կարգէն են ահա Պ. Թէոդիկի 1928ի Տարեցոյցին մէջ իրմէ ստորագրուած յիշեալ «Գիտեր եւն.» գլխի տարրաբանական եւ բնագիտական բառերէն շատերը։ Հեղինակը գիտական բառեր կերտեր կամ Գուիտոն Լուսինեանի ֆրանսահայ բառարանէն ընդօրինակեր է տարրաբանական եւ բնագիտական բառեր, առանց մտածելու թէ՝ իրեն առաջնորդ այդ հոյակապ բառարանն ալ ծայրէ ի ծայր սխալներու կոյտ մըն է եւ հետեւաբար, հարկ էր աւելի ճշգրիտ աղբիւրներու դիմել։

Ահա Պ. Թէոդիկի «Գիտեր»ու ժամանակագրութենէն քանի մը օրինակներ։

Էջ 248.— Acide muriatiqueին հայերէնն դրած է «աղջրային թթու»՝ Գ. Լուսինեան բառարանէն առնելով։ Այդ տեսակ հայերէն բառ երբեք չէ տեսնուած. եւ յետոյ յիշեալ ասիտ միւրիաթիքը հին անունն է ասիտ քլորիտրիքի (Քլորաջրածնական թթուուտ)։

Անդ.— Acide nitriqueը բորակային թթու թարգմանած է Պ. տարեցուցագիրը. բացարձակ սխալ. բորակային թթուուտը Acide azoteuxն է, որ բոլորովին տարբեր յատկութիւն ունի, թէեւ բաղադրութեամբ մօտ է ասիտ նիթրիքի, որուն հայերէնն է բորակական թթուուտ։

Անդ.— Sulfate hydrogéné d'ammoniaqueին սիւլֆաթը «ծծմբուկ» թարգմանած է Պ. Թէոդիկ։ Պէտք է ըլլայ ծծմբատ. ծծմբուկին ֆրանսերէնն է sulfure։ Ծծմբուկը թթուածին չունեցող քիմիական աղ մըն է, մինչ ծծմբատը թթուածին պարունակող աղերուն անունն է։

Անդ.— Հոֆմանի հեղուկը (Liqueur d'Hoffman), որ խառնուրդ մըն է ալքոլի եւ ծծմբական եթերի (Ether sulfurique), «ցքի» թարգմանուած է Պ. Թէոդիկէն։ Բացարձակ սխալ։ «Ցքին ալքօօլին (արաբերէն էլ քիւ''ուլ = նուրբ բան) հայերէնն է։ Պ. Թէոդիկ այս էջին վրայ ցքին վերյիշեալ խառնուրդին կը յատկացնէ, 252րդ էջին վրայ գետնախնձորի նշայէն պատրաստուած ալքօօլին, որ նշայական ալքօօլն (alcool amylique) է։

Էջ 249.— Extrait de Saturne, Սատուռնեան մզուք, ենթաքացախատ կապարի «գուրշուն սիրքէսի», հն. acide acétique. Ահա շարքը Լուսինեան բառարանին դրած բառերուն, որոնց մէջ «ասիտ ասէթիք»ը երբեք նոյնը չէ ենթաքացախատ կապարին հետ. նախորդը հեղուկ է, եւ կապարի հետքն անգամ չունի իր մէջ, մինչ ենթաքացախատ կապարին առաջ կուգայ ասիտ ասէթիքին՝ կապարի հետ միանալէն։ Ուրեմն, Լուսինեան մեծագոյն սխալը գործած է։

Անդ.— Gélatineին հայերէնը դոնդողիտ է, Պ. Թէոդիկ ի՛նք շինեց մածիտ բառը, թէ՝ փոշիներուն տակէն հանած է։

Անդ.— Բնածխաթթու կոչած է Պ. Թէոդիկ acide carboniqueը. ուրեմն ինչ պիտի թարգմանէր ասիտ գառպօնէօ բառը, քանի որ երկուքն ալ բնածուխ բառով ու նիւթով կազմուած են։ Ասիտ գառպօնիքին հայերէնը բնածխական թթուուտ է։ Իսկ ասիտ գառպօնէօինը բնածխային թթուուտ։

Էջ 250.— Alunի դիմաց Պ. Թէոդիկ նշանակած է լեղ, ճիշտ է, բայց ամէն մարդու ականջը վարժուած պաղլեղ բառը ունինք։

250-251.— Ծանրաքար թարգմանած է Պ. Թէոդիկ tungstène բառը, Լարուսի բառարանին մէջ այդ բառին շուէտերէն ծագումը եղող Թունկշթէն (ծանր կշռող քար) բառէն հետեւցնելով։ Գերմաններ վոլֆրամ կոչած են այդ պարզ մարմինը, որ երբեք քար չէ, հակառակ իր շուէտերէն անուան ծագումին։ Հետեւաբար տարրաբանութեան մէջ յիշուած 83 պարզ մարմիններէն հաստատուն եղող ոչ մէկը քար կրնայ կոչուիլ. քար բառը հանքաբանութեան կը պատկանի։ Ուրեմն, հայերէնի մէջ Թունկսթէն կամ Վոլֆրամ բառը կրնայ գործածուիլ, առանց ո՛եւէ անպատեհութեան։

Էջ 251.— Acide lactiqueին հայերէնը կաթնաբար թթու դրած է Պ. Թէոդիկ։ Լուսինեան բառարանի 75րդ էջի երկրորդ սիւնակին Ա. բառն է lactifique (կաթնաբար) թարգմանութիւնը, որ կը նշանակէ կաթնաբեր սնունդ, կաթ շատցնող սնունդ. այդ բառէն եօթ տող վարը կայ lactique (acide) բառը, որ բուն կաթնական թթուուտ թարգմանելի բառն է։

Անդ.— Azote. Լուսինեան բառարանը անկենսան, անկենդան եւ մահածին դրած է այս բառին հայերէնը։ Ոչ միայն շիտակ չեն այդ նշանակութիւնները, այլ եւ դատապարտելի, մանաւանդ խիստ այպանելի «մահածին» բառը. երբ անդին տարրաբանութեան մէջ թթուածինը թթուուտներ, ջրածինը ջուր կը ծնանին, ըստ Լուսինեանի բառակերտներուն՝ ազօթն ալ մահ կը ծնանի, ինչ որ շատ ծիծաղելի է։ Այդ քիմիական մարմինը կենդանական աշխարհին հոգին կը կազմէ։ Ինծի ծանօթ չէ թէ ո՛չ միջնադարեան ալքիմիկներու քով, ոչ ալ արդի տարրաբանութեան մէջ գոյութիւն ունեցած ըլլայ քիմիական մարմին մը, որ ուրիշ տակաւին աշխարհ չեկած եւ անունը Լուսինեան բառարանէն եւ իր հետեւողներէն սպասելի քիմիական մարմնի մը հետ միանալով մահը ծնանի, որպէսզի իրաւունք ունենայ կոչուելու մահածին։ Ճիշդ է թէ զուտ ազօթին մէջ թաղուած ո՛եւէ կենդանի էակ շնչահեղձ կ'ըլլայ, բայց այդ իրաւունք չիտար, որ azoteը հայերէնի մէջ կոչուի անկենսան, անկենդան եւ մահածին. առ առաւելն մահածինը գրականութեան մէջ կրնայ ազօթին ածականը ըլլալ, անոր մահացնող յատկութիւնը ցոյց տալու համար. անկէ դուրս գիտութեան մէջ այդ բառերը բացարձակապէս չեն կրնար azoteին հայերէնը կոչուիլ։

«Ջուր» բառին տարրաբանութեան մէջ գիտական լեզուով կ'ըսեն նախաթթուուկ ջրածնի (protoxyde d'hydrogène), որ ջրածին կազին՝ թթուածինին հետ քիմիապէս միանալէն կը ծնի. ուրեմն, այն կազը, որ թթուածինին հետ միանալով կը ծնի ջուրը, կը կոչուի ջրածին՝ ջուրը ծնող կազ. ահա այսպէս... ծին վերջաւորութեամբ պիտի յորջորջուէր azoteը հայերէնի մէջ, բայց երբեք մահ բառով բարդուելով։ Եթէ «անկենսան»ի կամ «մահածին»ի արարիչները համոզուած են, որ ազօթ բառը շինուած է յունարէն ա (բացասական մասնիկ) եւ զօի (կեանք)էն, կը սխալին, քանի որ վերջնապէս ապացուցուած չէ առիկա. հետեւաբար արաբերէն բառ մըն է այդ, քանի որ անկէ առաջ եկած թթուուտը (արաբ. համրզ-ը-ազօթ) ճէպէր ալ... ալքիմիկին ծանօթ էր ... 7րդ դարուն վերջը Այդ բառին ... Թէոդիկ անկենսուկ ... պատասխանը հագցուցած է ... ռանց գիտնալու թէ անոր ... բաղդին նմանիչը Ֆրանսերէնի ... մէջ Nitrogène, իսկ հայերէնի ... մէջ բորակածին կը կոչուի։ Այսպէս կոչուած է անկէ ... րովհետեւ թթուածինի եւ ... թասի հետ միանալով կը ... բորակ (Nitre, կիւհերճիլէ) ... ածուխի եւ ծծումբի խառն... լով հրացանի սեւ վառօդը ... ռաջ կը բերէ։ Արդ, երբ ... տանց անունէն իր մէկ յատկու... թիւնը դիւրութեամբ հետեւ... ցնելը թոյլատրող բորակածին ... բառը կայ, ի՛նչ խելք է ... հոմանիշներ ստեղծելը։

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԻՍԵԱՆ

ՅԱՐԴԳՈՂ.

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ «ԳԻՒՂԸ»

Անցեալ Հինգշաբթի երեկոյ Օհան Կարօ ներկայացուց Համաստեղի «Գիւղը»։ (Այդ առթիւ նախօրութիւնը պիտի հրատարակենք յաջորդով «Յառաջ»ի մէջ խմբ.)։

Կարօ Սասունի.— Բարեխիղճ պրպտում մը ըրած է Օհան Կարօ։ Միայն մէ՛կ գլխաւոր թերութիւն ունի. Խարբերդը ճանչնար։ Խարբերդի բարբառը համահայկական է։ Երբեք պատահական բան չէ որ Խարբերդը տուած է Թլկատինցին, Զարդարեանը եւ Համաստեղը։

Համաստեղը իր ամբողջ կերպարանքով չներկայացուեցաւ այսօր, որովհետեւ վերցուած էր միայն իր «Գիւղը», որ իր ապագրուած աշխատանքներուն մէկ չորրորդը հազիւ կը կազմէ։ Համաստեղը սովորական մարդու աչքով չի դիտեր գիւղը. ... ամէն ընթերցող կը զգայ թէ նոյն ինքն է, որ տեսած ու ապրած է իր կարգացածը։ Համաստեղ գերազանցապէս բանաստեղծ է, նոյն իսկ մերթ խորհրդապաշտ բանաստեղծ, — լիրիկական ոճով, մէկ պատկերով ամբողջական հոգեբանութիւն մը կուտայ ան։ Ճիգով գործած չէ ... ներ։ Բնածին, ճոխ լեզու ունի։ Տեսած է միայն պէտք եղածը։

Վ. Համբարձումեան.— Համաստեղի «Գիւղը» անոր արժանի է առանց առարկութեան։ Անոր ... դարութիւն է անոր թերութիւններ վերագրել։ Գաւառաբարբառները Տաճկահայաստանէն մինչեւ Կովկաս միեւնոյն են։ Արեւելահայ գիւղը բաւականին ծանօթ է բաղդատաբար արեւմտահայ գիւղին, որ աւելի մութ մնացած է։ Եւ ահա Թլկատինցիէն, Զարդարեանէն յետոյ, Համաստեղ այդ պակասը կը լրացնէ։ Համաստեղը ներկայացնելէ առաջ պէտք էր գրական դառ ... Արեւմտահայ գրականութեան մէջ ամենայաջող հեղինակն է ան, պէտք է նոր գրականութեան ամենաբարձր պատուանդաններէն մէկին վրայ կանգնեցնել զայն։

Խ. Կեսավուրեան.— Առանց որ եւ է նկատումի եւ անորդ... ութիւն ընելու գիտակցութեան, դասախօսը բացարձակ անկեղծութեամբ մօտեցած է իր ձեռնարկին։ Եթէ սակայն իր խղճամիտ ուսումնասիրութեան մէջ տեսած է քանի մը թերութիւններ, որոնք ինչպէս ճիշտ չեն, պատճառը Խարբերդը բաւեցաւ իր չճանչնալն է։ Գաւառական բառեր գործածելը պէտք չէ թերութիւն նկատել, որովհետեւ անոնք զուտ հայկական են. մեր գրական բառարանին զանոնք փոխարինող բառ չունինք։ Համաստեղի գործածած լեզուն, առացուածքները բաղձութեամբ Խարբերդին են։

Հ. Զարդարեան.— Ժամանակին գաւառապաշտ ուժեղ ... տասում արդարացի էր հակառակ ... պատճառներով, բայց մեր օր... բուն վաղանդաւոր հանգամանք ... մը առած է ան։ Այսօր ... արձակի մէջ կը ...

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԱՅՈՒ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

— Վա՛յ, դուն ո՞ւր ես եղեր:
= Ես, դեռ մեռնելու միտք չունիմ:
— Ո՞ւր էիր, մէջտեղ չկայիր:
= Մի հարցներ. վիճակս շատ գէշ էր. կ'աշխատէի կոր...:
— Վա՛յ խեղճ. անցած ըլլայ:
= Շարկաւ կ'անցնի. մենք ո՞վ ենք. ծօ՛... շատ նեղի չենք գար. գաղթական ըլլայ, ասեղին / ծակը կը խօթենք:
— Է՛յ, հիմա՞:
= Ոսկիչը ձեռքս է. առջի օր հազիւ 800 վարկի. միմիակ, եղբայր, դրամ չի դիմանար կոր, ջուրի պէս կը հոսի, գալն ու երթալը մէկ կ'ըլլայ:
— Զա՛հ, կը բաւէ որ անիւը դառնայ:
= Կը դառնա՛յ. միմիակ երէկ իրիկուն, մէկ պարը 200ի նստաւ ինծի:
— Որո՞ւ հետ էիր:
= Իմինիս հետ:
— Եղբա՛յր, վեց ամիս եղաւ. ամօթ է. աղջկայ սո՞վ կայ որ կապուեր, մնացեր ես. մարդ ... համը կը մոռնայ:
— Ի՞նչ կապուիլ, եղբա՛յր. դուն միմիակ անիկա գիտես. տեղբա՞կ պիտի բռնեմ. նեթէ ուզեմ, օրը հատ մը կը փոխեմ: Բայց, միտքս ուրիշ է հիմակուհիմա. մէյ մը կծիկը շտկեմ, անկէց վերջ նայէ դուն. ապրո՞ւստ է ասիկա. անցեալ օր, երկու ձեռք զգեստ ապսպրեցի, գրպանս մէկէն ծակեցաւ. փաղը՝ ժամադրութիւն մը ունիմ. հրաշալի պատառ է. բայց տասնոց չունիմ. տեսնենք. ի՞նչ կ'ըլլայ. կեա՞նք է որ կ'ապրինք. մէյ մը, յոյսերուս քառորդը իրականանայ, այն ատեն կը տեսնուինք:
— Յաջողութի՛ւն, ցը՛. տեսնուինք նորէն:
= Ցը՛. հա՛ ինծի նայէ. կրնա՞ս սատեղէն տասնոց մը փոխ տալ:
— Ճիշտ հինգ ֆրանք ունիմ վրաս։
= Տու՛ր, հոգ չէ. հինգ ալ թող տալիքդ ըլլայ:
— Ի՞նչ պիտի ընես:
= Սանդիմ չեմ բռներ կոր, եղբայր. գոնէ մինչեւ Աղքատախնամ երթամ, նայիմ. կրնա՞մ այսօրուան վաղուան դրամ մը փրցնել:

ԽԱՐՏՈՅ

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

3.

«Յառաջ»ի 490 թիւին մէջ Մ. Տ.ի յօդուածը հետաքրքրութեամբ կարդացի: Սկզբունքով ես ալ համաձայն եմ եղած թելադրութեան:

1920—21 թուականներուն, քանի մը հայ առեւտրական երիտասարդ ընկերներ, գաղափարը ունեցած էինք, հիմնել, Պոլսոյ մէջ, «Հայկական Առեւտրական Սենեակ» մը, մասնաւոր օրկանով մը: «Ֆրանսական Առեւտրական Սենեակ»ի տնօրէնը, M. Ernest Girand, խոստացած էր ամէն բարոյական աջակցութիւն ընծայել: Բայց մեր ծրագիրը վիժեցաւ, 1922ի ծանօթ սարսափներու հետեւանքով:

Անցեալները երբ խնդրի մը համար Didot-Bottinի մէջ օտար առեւտրական սենեակի մը Փարիզի հասցէն կը փնտռէի, նոյն էջին վրայ նշմարելով ուրիշ շատ մը մեծ եւ փոքր ազգերու առեւտրական սենեակները, բարի նախանձ մը համակեց զիս: Յիշեցի յուզումով, մեր Պոլսոյ ծրագրին ամլութիւնը: Եւ մտածեցի թէ ինչո՞ւ հայկական Առեւտրական Սենեակ չունենանք, գոնէ Փարիզի մէջ:

Աշխարհի ամէն կողմը ցիր ու ցան հայ գործի մարդերուս համար որքա՜ն կարեւոր է փոխադարձ յարաբերութիւններ ստեղծելու այս ամենայարմար միջոցը:

Հայկական Առեւտրական Սենեակի մը օգտակարութիւնները բազմազան են, առհասարակ, ամէն դասակարգի եւ ամէն ճիւղի գործի մարդերու համար:

Երբ Փարիզի մէջ հիմնուի հայկական Առեւտրական Սենեակ մը, լաւ կազմակերպուած և լուրջ գործունէութեամբ, վստահ եմ որ Փարիզի օրինակին շուտով պիտի հետեւին Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ ուրիշ վայրերու հայ վաճառականները, հիմնելով մէկ մէկ հայկական առեւտրական գրասենեակներ, իրենց ապրած երկիրներուն յարմարագոյն կեդրոններուն մէջ: Անոնք փոխադարձ յարաբերութեամբ կրնան մեծապէս օգտակար ըլլալ հայկական առեւտրական ասպարէզին:

Անշուշտ, նման հաստատութեան մը կազմութեանը համար, նախաձեռնարկ անդամները ժողովներ պէտք է սարքեն եւ սկսին մշակել Ծրագիր-Կանոնագիրը, զայն յարմարցնելով միջազգային առեւտրական պահանջներուն:

Բնականաբար՝ միամտութիւն պիտի ըլլար կարծել թէ անմիջապէս մեծ թիւով մասնակցող անդամներ (վաճառական, գործօն, համակիր) պիտի ներկայանան արձանագրուելու սոյն հիմնարկութեան: Սակայն տարակոյս չկայ որ «Հայկական Առեւտ. Սենեակները» կրնան ընդհանուր հայ վաճառականութեան հանդիսանալ իրենց ընձեռած բարոյական օժանդակութեամբ:

Օ. Հէքիմեան

4.

«Յառաջ»ի շնորհիւ ծանօթացայ Մ. Տ.ի գեղեցիկ եւ ազգօգուտ առաջարկին:

Ընդհանուր շահը կը պահանջէ զ.րծնականի վերածել այդ նախաձեռնութիւնը: Որքան շուտ այնքան լաւ.

Ցանկալի է հիմնել «Առեւտրաարդիւնաբերական» և ոչ միայն վաճառականական - գրասենեակ մը, ուր պէտք է հրաւիրեն մասնակցելու նաեւ արդիւնաբերողները եւ արդիւնաբերութեան մասնագէտներն ու գործաւորները:

Ես վաճառական չեմ, սակայն փոխ-տնօրէնի պաշտօնը կը վարեմ ֆրանսական մեծ կաթնատնտեսական գործարանի մը մէջ: Մասնագիտութեամբ գիւղատնտես եմ (Ingenieur Agrovane) խնդրեմ արձանագրել նաեւ իմ անունս:

Langres Գ. Սարգիսբէկեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՇՐՋԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերու կողքին վերջերս շատ մը մեծ ու փոքր մասնաճիւղեր ծնունդ առած են, որոնք քիչ շատ գործունէութիւն կը ցուցնեն իրարմէ բոլորովին անկախ, իւրաքանչիւրը իր հասկցած ձեւով: Միայն Փարիզի շրջանին մէջ 8 մասնաճիւղեր ծնած են, որոնք հազիւ կրցեր են ունենալ մէկ մէկ ֆութպօլի խումբ եւ այսպէսով պահել իրենց գոյութիւնը:

Երբ ակնարկ մը պտտցնենք տեղի ունեցած մարզական գործերուն վրայ, պիտի տեսնենք թէ շատ մը անհասկացողութիւններ եւ խաչաձեւումներ տեղի կ'ունենան: Ամէնքը իրենց ըմբռնած եղանակով կը չափեն, կը ձեւեն ու կը գործեն, առանց աջ-ձախ նայելու եւ իրենց անփորձ գործելակերպէն առաջ գալիք բոլոր անպատեհութիւնները փաթթելով Փարիզի մասնաճիւղին վիզը, քանի որ Փարիզն է միակ պատասխանատուն Ֆէտէրասիոնին եւ Լիկ տը Փարիի դէմ:

Երկար ատենէ ի վեր ամենուս բաղձանքը եղած էր Շրջանային մարմին մը ունենալ, բոլոր մասնաճիւղերու գործերը կեդրոնացնելու եւ կանոնաւորելու նպատակով: Անով միայն կարելի պիտի ըլլար գործերու ներդաշնակութիւն ստեղծել, խաչաձեւումները բառնալ եւ աւելի զարկ տալ գործունէութեան:

Նիւթական եւ բարոյական մեծ զոհողութիւններով կարելի եղաւ Պատգ. Ժողով գումարել, ուր հրաւիրուեցան նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.է դուրս բոլոր մարզական միութեանց ներկայացուցիչները, ամրացնելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ը: Հետեւանքը այն եղաւ որ համաձայնով տեղի ունեցած այս ժողովին մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունով արտասանուած ճառերը, համերաշխութեան համար եղած փոխադարձ փաստաբանական խօսքերը ոչ մէկ օգուտ տուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Ճիշտ է որ այդ ժողովէն ծնունդ առաւ Շրջ. Վարչութիւն մը, բայց ցաւալի է որ ահա երեք ամիսէ ի վեր իրենց կողմը իմացնող ոչ մէկ գրութիւն չէ յղուած մասնաճիւղերու վարչութիւններուն: Անպաշտօն կերպով լուրերէ միայն կրցանք իմանալ թէ իրենց մէջ վէճ ծագելով կազմալուծուեր են, խիստ ցաւալի պարագայ մը, որ ո՛չ մէկ ատեն կրնայ արդարանալ:

Իբրեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ, պարտք կը զգամ ըսել թէ ժամանակն է կրկնապատկելու մեր ջանքերը: Նուտափոյթ եւ գործնական քայլերով միայն կարելի է փրկել մեր մարզական սերունդը, որուն կազմակերպութեան պէտքը խիստ զգալի է մանաւանդ Ֆրանսայի մէջ:

Ուրախութեամբ իմացանք որ արդէն Փարիզի Վարչութիւնը ձեռնարկներ կատարած է, կազմակերպելու համար միայն Փարիզի շրջանը, ուր կը գտնուին 8 մասնաճիւղեր բազմաթիւ մարզիկներով:

Գ. Գասապեան

... թիւնը կը կասկածի թաղին մէջ ծանօթ քանի մը Ալճերացիներէ եւ կը շարունակէ իր քննութիւնները:

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ.— Թրոքատէրօյի պարտէզներուն ետին խաղաղ ու հարուստ փողոցին վրայ ապարանք մը, ուր կը բնակէր շուէտացի նախկին հիւպատոս Հարոլտ Կրէպէթ կնոջը հետ: Հիւպատոսը վերջերս վաճառականութեամբ կը զբաղէր, իսկ կինը՝ գրականութեամբ: Հանգիստ կ'ապրէին, ու զիրար կը սիրէին:

Սակայն առջի առաւօտ սպասուհին շատ զարմացաւ, երբ զրնկը կը մօտենար եւ տիրուհին կ'ուշանար նախաճաշ ուզել: Բացաւ ննջասենեակը: Հիւպատոսը եւ իր կինը արիւնլուայ պառկեր էին կողք կողքի իրենց անկողնին մէջ: Հիւպատոսը դեռ իր ձեռքին մէջ կը կրէր ատրճանակը: Ընծանօթ կը մնայ անձնասպանութեան պատճառը:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ ՄԸ. — Մարթիլ գիւղաքաղաքը յուզումի մէջ է: Կ'ուանդուի թէ կոմս Տը Սավարի, տարիներ առաջ, իր հարստութիւնը, 400 քիլօ ոսկի եւ զանազան ադամանդներ թաղած է այդ շրջանակին մէջ, անտառի մը տակ: Գանձին տեղը գծուած է մասնաւոր յատակագիծով մը, որ պահուած է Աստուածաշունչի մը մէջ: Կոմսը իր հարստութեան թաղուած տեղը նկարագրած է մելանով եւ իր արիւնով: Ո՞ւր է, սակայն, այդ Աստուածաշունչը: Մարդ մը զայն կրակած է, երկու օրինակ հանելով յատակագիծէն:

Եւ շաբաթներէ ի վեր պեղումներ կը կատարուին, առանց գտնելու գանձը:

ՀՈՂԷ ԳԻՒՂԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շուրջ երեք տարուան կեանք ունեցող Հողէի (Խարբերդ) Երիտ. Միութիւնը Նոյ. 20ին երեկոյթ մը սարքած էր, ի նպաստ իր գիւղի կարօտեալներուն: Հակառակ աննպաստ օդին, սրահ փութացած էր կոկիկ բազմութիւն մը:

Բացման խօսքէն վերջ, մեներգեց օրիորդ մը: Արտասանեցին երկու չափահասներ, բաւական յաջող:

Երեկոյթին առաջին մասին մէջ ներկայացուեցաւ անմահ երգիծաբան Երուանդ Օտեանի «կառքի մը արկած»ը: Երկրորդ մասին լսեցինք մեներգ եւ կարգ մը արտասանութիւններ, ինչպէս եւ քրքջալիր զաւեշտ մը «Սամաթիացի Արիկ աղան»:

Գաւառի պահերուն կը նուագէր երիտասարդ ջութակահար մը: Երեկոյթը փակուեցաւ «Բամ փորոտան»ով:

Մշտատեւ յաջողութիւն կը մաղթենք Հողէի Երիտասարդաց Միութեան, որը հանդիսականներուն հաճելի ժամանց մը ընծայելու ջանք չէր խնայած:

Հոս աւելորդ չենք համարիր աւելցնել թէ Մարսիլիահայ խոնարհ գաղութը յաճախ կը քաջալերէ այսպիսի ձեռնարկներ, ընծայելով իր տաժանակիր գործաւորութեամբ վաստկած սանթիմը եւ բարոյական աջակցութիւնը:

Գործ չունինք ջոջերուն հետ:

Մ. Թաշճեան

... ին իր արիւնով, եւ ամէն ...անուրի մէջ՝ անխուսափելի ...ջիկն իր սափորով: (Խօս...քս ո՛չ մէկ առնչութիւն ունին ...յօրուան դասախօսին եւ իր ...իւթին հետ:) Համաստեղ իր ...արերուն մէջ է: Ամէն բան ...ր գաւառական է, գեղեցիկ չըլ...լար անպայման: Գեղագիտական ...րոշ եւ հիմնական պահանջներ ...ան, որոնցմէ կախում ունի ...գործի մը արժէքը, յաջողութիւնը եւ գեղեցկութիւնը:

ՏԻՐԿԱԹԻՆ

ՉԵՆ ԿՐՆԱՐ ԲԱԺՆԵԼ ԱԻԱՐԸ

Հայոց լքեալ գոյքերու բաշխման շուրջ վէճը կը շարունակուի Պոլսոյ մէջ:

Լքեալ գոյքերու տնօրէնութիւնը ծախած է հայկական լքեալ գոյք մը, Նշան Թաշի մէջ ...զամանդի գործատան մը: Մինչ...եւ Ջեմեդման տնօրէնութիւնը ...ղթական Արիֆ պէյին տուած ...չէնքը: Գաղթականը կը մերժէ ...դուրս ելլել: Գնողը կը պահանջէ ...շէնքը:

Նմանօրինակ վէճեր ծագած ...լքեալ կալուածներու շուրջ: ...լքեալ գոյքերու եւ Ջեմեդման ...տնօրէնութիւնները կռիւի բռնուած են: Առաջինը կ'ուզէ ծախել, երկրորդը՝ գաղթականներուն տալ:

ՈՃՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ.— Լիլի ...էջ Ալճերիացի մը, Մուհամմէտ, ...իր սենեակը կը հրաւիրէ ծերունի ...մը, որ կ'ապրէր մուրալով: Ամէն ...մարդ այնպէս կը կարծէր թէ ...մուրացիկը դրամ ունի: Մուհամմէտ իր սենեակին մէջ կը սպան...նէ մուրացիկը, կտորներու կը բաժ...նէ, ծրար կը շինէ: Ոստիկանութի...ւնը իմանալով կը խուզարկէ եւ կը ...ձերբակալէ Ալճերիացին կինը: ...Ոճրագործը անհետացած է:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՆՁ ԵՒ ԱՏՐՃԱՆԱԿ.— Նէթթէր Նանսիի մէջ ծանօթացաւ աղջկան մը, օրիորդ Օտէթի հետ: Շուտով օրիորդը սիրուհին դարձաւ Նէթթէրի: Նէթթէր նախանձոտ էր, իսկ օրիորդն ալ քիչ մը շատ բարեկամասէր: Նէթթէր զայն տեսաւ ուրիշներու թեւերուն մէջ ու շատ զարմացաւ: Աղջիկը սակայն բնաւ չամչցաւ:

Անցեալ օր Նէթթէր առաւ իր սիրուհին, ու քալելով քաղաքէն դուրս կ'ելլէին: Ամայի տեղ մը, երիտասարդը կրակեց աղջկան սրտին դէմ: Օտէթ մեռաւ: Նէթթէր, մօրը ստիպումներուն հետեւելով, գնաց ոստիկանատուն եւ խոստովանեցաւ որ սիրուհիին անհաւատարմութեան պատճառով սպաննած է զայն:

ՎԱՅՐԱԳ ՄԱՐԴԸ.— Մարսէյլի մէջ, 11 տարեկան աղջնակ մը, անցեալ իրիկուն տունէն դուրս ելաւ կարկանդակ գնելու համար: Սակայն ա՛լ չվերադարձաւ: Ծնողքը փնտռտուքի ելաւ: Առտուն գործաւոր մը, տանը մօտ ամայի գետնի մը վրայ գտաւ աղջկան մարմինը, որ խեղդուած էր վզնոցով մը: Վայրագ ոճրագործը բռնաբարած էր աղջիկը: Ոստիկանու...

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ՄԷՋ.— Սէն գետին վրայ Սէն-Տընի կղզին պարահանդէսին մէջ ճագ-պանտը գինովցուցած է զոյգերը: Յանկարծ աղջիկ մը երիտասարդի մը երեսին փակցուց փառաւոր ապտակ մը, որ աւելի ճչաց քան ճագ-պանտը:

Աղջկան սիրահարը վազեց հասաւ: Սարսափելի անուն մը ունէր, «մարդասպան» կը կոչուէր: Եւ «մարդասպանը» մենամարտի կանչեց այն երիտասարդը, որ ապտակ մըն էր կերած սիրուհիէն: Հազիւ դուրս ելած էին «մարդասպանը» դնդակով մը գետին փռեց զայն: Ոստիկանները հասան եւ ձերբակալեցին մարդասպանը եւ իր սիրուհին:

ՊԱՐՏՔ ՈՒՆԻ՞Ս
«ՅԱՌԱՋ»ԻՆ
ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ
ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏ. 31.

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (120)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԴԻՒՐԱՑԻՆ ՀՆԱՐՔ ՄԸ

Եւ որովհետեւ այնքան գեղեցիկ զգեստ կրող սպայ մը չէին կրնար բանտը պահել, զայն կը փոխադրէին հիմա, համապատասխան տեղի մը մէջ, որ մասնաւոր պատրաստուեր էր..., եւ ուր Չէյօզողէին, պիտի կրնային զայն նետել դարձեալ այն դժոխքին մէջ, ուրկէ դուրս կ'ելլէր: Այս կերպով անոր թոյլ կուտային որ բարգաւաճութիւն մը ընէր այն վիճակին, որ իրեն կը շնորհէին եւ անոր միջեւ որ ինքն ընտրած էր:

Անշուշտ, այս ալ միջոց մըն էր Չեկայի հրամաններուն դէմ անհնազանդները խորտակելու: Բայց գժբախտաբար, այս միջոցը հինէն ի վեր ծանօթ է: Սատանան չէ՞ր որ զայն չահագործեց առաջին անգամ եւ Յիսուսէն ստացաւ սա պատասխանը. «իմ արքայութիւնս այս երկրին մէջ չէ»:

Ցայտնի է որ Չեկան նոր բան չէ հնարած:

Այսպէս ուրեմն, երբ Մենժինսքի զիս հրաւիրեց յետոյ որ «աթոռ մը առնեմ», ինծի հարցուց.

— Տեսնենք, քաղաքացի Նօպոտի, մտածեցի՞ք ձեզի եղած առաջարկներուն վրայ. ի՞նչ պատասխան պէտք է հաղորդեմ ղեկավարներին:

Ժպտագին պատասխանեցի.

— Կրնաք հաստատել թէ՝ կարգ մը պայմաններով պատրաստ եմ ընդունելու:

— Կրնա՞նք գիտնալ այդ պայմանները, պատասխանեց, մտահոգ շեշտով մը:

— Անշուշտ: Նախ կը պահանջեմ կարմիր բանակին զօրավարի աստիճանը եւ ոչ թէ մասնաւոր զօրախումբերու, եւ իբր թոշակ՝ ինչ որ կը ստանան միւսները

— Շնորհուած է, ըսաւ, թուղթի մը վրայ նայելէ յետոյ:

— Ակից զատ, գալով պաշտօնին որ կը ստանձնեմ, կը պահանջեմ գործելու կատարեալ ազատութիւն. փոքր միջամտութիւն մը կրնայ արդիւնքը վտանգել:

— Ի՞նչ կը հասկնաք կատարեալ ազատութիւն ըսելով:

— Շարժումի ազատութիւն, նախ. յետոյ՝ ուզած կերպովս խուզարկութիւններս կատարելու ազատութիւն, անշուշտ ընդհանուր Սպայակոյտի հսկողութեան տակ եւ անոր հրահանգներուն համաձայն, եւ վերջապէս, գործակիցներս ընտրելու ազատութիւն:

Երկար մտածելէ յետոյ, պատասխանեց.

— Այդ ինծի բնական կը թուի. շնորհուած է. յետո՞յ:

— Լայն թոյլտուութիւն՝ իմ քաղաքական ըմբռնումներուս հանդէպ. համայնավար դրութեան հակառակ ըլլալով, երբեք չպիտի պատկանիմ այն կուսակցութեան որ զայն կը կիրարկէ:

— Ան՝ չի հետաքրքրուիր նոյն իսկ թէ ի՞նչ կը մտածէք իր մասին, պայմանաւ որ հաւատարմօրէն ծառայէք իրեն. շնորհուած. ուրի՞շ:

— Անմիջապէս ազատ արձակում եւ նոյնպէս, Ռուսիայէն՝ իմ անձնական հակակշիռս տակ հեռացում Քարասօֆի եւ Կոստանդինովեայի:

— Անկարելի:

— Ինչո՞ւ:

— Որովհետեւ այլեւս մեր ձեռքերուն մէջ չեն:

— Պահ, փախա՞ծ են:

— Ոչ, բայց, ատոր պէս բան մը: Փախցուցին:

— Մեր միջեւ, որ եւ է համաձայնութիւն չէ գոյացած, այդ բանը պէտք է ապացուցանել ինծի, որովհետեւ վճարուած եմ գիտնալու համար թէ ուզողը չի կրնար փախչիլ թիւ 14 Լուպիանքայէն:

Մենժինսքի՝ պահ մը զիս դիտեց, յետոյ, զուարթ շեշտով մը, ըսաւ.

— Ձեզի խօսքս զատ ուրիշ ապացոյց չեմ կրնար տալ: Չեմ կրնար նոյն իսկ ձեզ բացատրել թէ ինչպէս կատարուեցաւ այս կրկնակ առեւանգումը ինչ որ կրնամ ձեզի ըսել, այն է թէ ան որ այդ յանդգնութիւնը ունեցաւ, իր առաջին փորձը չէր որ կ'ընէր:

— Կրնա՞ք գոնէ կարգ մը ճշտումներ ընել նախընթաց դէպքերուն մասին...

— Միայն գիտցածս պիտի ըսեմ. Քարասօֆ եւ Կոստանդինովա՝ Չեկայի մասնաւոր դատարանի կողմէ մահուան դատապարտուած էին եւ մեր հասարակ դահիճները գործը ստանձներ էին, որոշուած էր զանոնք փոխադրել Սալթիշիքա, որ ինչպէս գիտէք, Լուպիանքայի մասնաճիւղերէն մէկն է. տեղափոխութիւնը կատարուեցաւ գիշեր ատեն. ինքնաշարժ մը եկաւ զանոնք տանելու. մեր չորս լաւագոյն գործակալներուն հսկողութեամբ ճամբայ ելան...

— Յետո՞յ:

— Յաջորդ առտուն ինքնաշարժը գտնուեցաւ փեթրովսքայի մէջ, փեթրովի հին վանքին մօտերը. բանտարկեալները անհետացեր էին: Գալով գործակալներուն . . . :

— Այո՛:

— Կառքին մէջ խողխողուած գտնուեցան:

(Շար.)

Թրգմ'. Մ. ԵՐԻՅԱՆՑ

Նիւ Ճըրզիի Սթանտարտ Օյլն ու Ռոյըլ Տըչ-Շէլ իրենց ձեռքին մէջ ունին Ռուսիոյ նաւթահորերու բաժնեթուղթերէն մեծ մաս մը, ուստի եւ կը պահանջէն իրենց բուն տէրերուն վերադարձնել ազգայնացուած նաւթահորերը։ Ռոյըլ Տըչ-Շէլը կ'ուզէր մենաշնորհ դարձնել խորհրդային քարիւղները։ Եւ որովհետեւ չկրցաւ յաջողիլ, այժմ կը պաշտպանէ այն տեսակէտը թէ ռուսական քարիւղ գնելը կը նշանակէ սակարկութեան մտնել «արիւնարբու գողեր»ու հետ։

Ամառը երբ Նիւ Եորքի Սթանտարտ Օյլը որոշ քանակութեամբ քարիւղ գնելու պայմանագրութիւն կնքեց Սովետներուն հետ, սըր Հէնրի Տէթէրտինկի զայրոյթը իր գագաթնակէտին հասաւ։ Անիկա կ'ըսէր թէ ամերիկեան քարիւղի ընկերութիւնները պիտի կործանին, քանի որ հրապարակը պիտի ողողուի ռուսական քարիւղով։ Իրեն միացաւ Նիւ Ճըրզիի Սթանտարտ Օյլը, որուն նախագահը Եւրոպա գնաց եւ Տէթէրտինկի ու Ռոյըլ Տըչ-Շէլի վարիչներուն հետ հանդիպումներ ունեցաւ Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ։ Նիւ Եորքի Սթանտարտ Օյլը յամառեցաւ յարաբերել Ռուսիոյ հետ եւ փոխանակ Միացեալ Նահանգներուն, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ սկսաւ ծախել քարիւղը։

200 թուրք օդանաւեր

«Ճիւմհուրիյէթ» կը գրէ թէ Օդանաւի ընկերութիւնը Թուրք բանակին նուիրած է 200 օդանաւեր։ Բոլոր օդանաւերն ալ վերջին դրութեամբ բինուած եւ իւրաքանչիւրը 40—50,000 Թրքական ոսկի կ'արժէ, որով Օդանաւի ընկերութեան նուիրատուութիւնը 12 միլիոն Թրքական ոսկիէն աւելի գումար մը կը ներկայացնէ։

Բացի այս նուէրէն, ընկերութիւնը հիմնած է նաեւ օդանաւային մեքենագիտութեան դպրոցը, անցած տարի, զորս, այս տարի ալ 13 ուսանողներ ղրկած է Եւրոպա՝ օդանաւորդութիւն ուսանելու համար։ այս առթիւ ծախքերն ալ հաշուելով, Օդանաւային ընկերութիւնը մօտ 15 միլիոն ոսկի ծախսած կ'ըլլայ։

«Այս հոյակապ թիւը ցոյց կուտայ թէ, կ'եզրակացնէ «Ճիւմհուրիյէթ», Օդանաւի ընկերութիւնը իր պարտականութիւնը լիուլի կը կատարէ ու կը հրաւիրէ բոլոր Թուրքերը, որ իրենց կարողութեան չափով աջակցին անոր»։

Օտար վաճառականները Եգիպտոսի մէջ

Եգիպտական կառավարութիւնը հետեւելով Թուրքիոյ օրինակին, հետզհետէ ազգայնական քաղաքականութիւն կը վարէ։ Գահիրէէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ նոր օրէնքի մը համաձայն, Եգիպտոսի մէջ գործող ընկերութիւնները պէտք է ունենան երկու եգիպտացի տնօրէններ եւ դրամագլուխին 100էն 25ը եգիպտական պէտք է ըլլայ։ Երեք ամիս պայմանաժամ նշանակուած է, թոյլ տալու համար Եգիպտացիներուն որ գնեն այդ բաժինները։ Ասկէ առաջ միայն մէկ եգիպտացի տնօրէն պարտաւորիչ էր իւրաքանչիւր օտար ընկերութեան համար։ Օտար գործի մարդիկը որոնք այս տրամադրութիւնը ընդունած էին այն ատեն, այս անգամ կ'ուզեն հակառակիլ։

Երկուշաբթի օր Եգիպտոսի բոլոր օտար Առեւտր. Սենեակներու ներկայացուցիչները խառն ժողով մը գումարելով, այս մասին բողոքագիր մը պիտի ուղղեն եգիպտական կառավարութեան։

Վաճառականներու վտարումը

Փարիզաբնակ վաճառականներ Երկուշաբթի երեկոյ հաւաքուեցան Սոսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ, նախագահութեամբ Տավանի, բողոքելու համար վտարմանը դէմ վաճառականներու, որոնց թիւը մինչեւ Դեկտեմբեր պիտի հասնի 2000ի։

Նախագահը ներկայացուց խնդիրը եւ այն վտանգը, որ կը սպառնայ փարիզեան վաճառականներուն։ Խօսք առաւ Ռաուլ Պրանտոն, քաղաքապետական խորհրդական, եւ թուեց վտարման պարագաներ, որոնք իսկապէս գայթակղալից էին։ Բազմաթիւ անձեր խօսք առին եւ քննադատեցին առեւտրական իրաւունքի վրայ դրուած օրէնքը։

Անդրյորդանանի ինքնավարութիւնը

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ հարցումի մը պատասխանելով, Գաղթային նախարարը ըսաւ.

— «Կը յուսամ թէ մօտ օրէն պիտի կնքուի դաշնագիր մը, որով Անդրյորդանանեան ինքնավար կառավարութեան մը գոյութիւնը պաշտօնապէս պիտի ճանչցուի։ Սակայն եւ այնպէս վարչութիւնը պիտի շարունակուի համաձայն Պաղեստինի հոգատարութեան պայմաններուն, այնպէս ինչպէս բարեփոխուած էր 1922ին Ազգերու Դաշնակցութեան ներկայացուած յիշատակագիրով։

Վէհապները կը սպառնան Միջագետքի

Պասրայէն կը հեռագրեն թէ Վէհապի Շէյխ Ֆայսալ էտ Տովիշ կը պատրաստուի յարձակիլ Իրաքի հողին վրայ։ Այս նպատակով արդէն 5000 հոգի հաւաքած է Միջագետքի սահմանէն ոչ հեռու գիւղի մը մէջ։

Կը յիշուի թէ անցած օր Ֆայսալ էտ-Տովիշի եղբօր առաջնորդութեամբ վէհապի ցեղախումբ մը էն-Նասիրիէի մօտ յարձակած էր Իրաքի սահմանի մէկ պահականոցին վրայ եւ անգլ. օդանաւերու տորմիղ մը Պասրա փութացած էր՝ ցոյց մը կատարելու համար։

Այս անգամ փչաթելեր եւ ռազմանիւթեր դրուած են սահմանին երկայնքը եւ անգլիական ռմբաձիգ օդանաւեր պատրաստ կը սպասեն՝ միջամտելու համար այն պարագային երբ Ֆայսալ էտ-Տովիշի մարդիկը անցնին սահմանը։

Արաբ նոր կուսակցութիւն մը

Երուսաղէմէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ Եաֆայի մէջ կազմուած է «Արաբ Ազատական կուսակցութիւն» անուն նոր կուսակցութիւն մը, որուն գլխաւոր նպատակն է աշխատիլ Պալֆուրի Յայտարարութեան ջնջումին, միաժամանակ սիրալիր յարաբերութիւններ մշակելով եւ կատարելապէս գործակցելով հոգատար պետութեան հետ։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

վիճաբանական ժողովը վաղը Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, քաֆէ օ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը։ Մէթրօ՝ Իթալի։

ԿԸ ԶԵԿՈՒՑԱՆԷ ԸՆԿ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆ

Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, 4bis Rue Puteaux, Métro Rome

կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային կոմիտէի եւ Ուսանողական միութեան կողմէ

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌՆ ՈՒ ՆԵՐԿԱՅ ՎԻՃԱԿԸ

Կը խօսին՝ Ընկերներ Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ և Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տեղական ընկերներու եւ համակիրներու, այս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Սինէմա Սէն Լուի սրահը, կը ներկայացուի

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

Հ. Յ. Դ. Յեղափոխական առաջին գործունէութիւնը (Տրամ 5 արար)

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

ղեկավարութիւն՝ Ե. ԹՕԼԱՅԵԱՆ եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ

26 նոյեմբեր Շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 8.30ին

THEATRE ALBERT Ierի մէջ 64, Rue ROCHER

բարեհաճ մասնակցութեամբ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

կը ներկայացուի ՀԱՆՐԻ ՊԷՌՆՇԹԱՅՆԻ

ՍԱՄՍՈՆ Հռչակաւոր փիէսը, 4 արար

կը մասնակցի ամբողջ խումբը

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ 25—15—10—5

Իւրաքանչիւր մուից տոմսի վրայ կէս ֆրանք կը յատկացուի Աղքատախնամին։

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Սէն-Շամոնի կոմիտէին կողմէ ղեկավարութեամբ դերասան ընկ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ տեղական ուժերու

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ "ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ,, Ը

Վաղը Ուր. իրիկուն ժամը 8.30ին, Սինէմա Վարիէթէի Թատրոնը

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՆՉԷՍԹՐԻ ՄԷՋ

Այս Շբ. կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, West Didsbury Public Hall Հայ Տրամաթիք դերասանական խումբը ղեկավարութեամբ Մ. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ Տիկ. Մ. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆի եւ տեղական ուժերու,

կը ներկայացնէ՝ "ԱՆՅԱՅՏ ԿԻՆ,,

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած «Բարձր-Հայք»ի Հայրենակցական Միութեան կողմէ, 26 նոյեմբեր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ: 120 Bld. de Bellevilleի երկու սրահներուն մէջ:

Կը նախագահէ՝ Փրոֆ. Գ. ԱՌՈՒԼԵԱՆ

Կը բանախօսէ Պ. ԱԲՕ ԱԲՕԵԱՆ

կը մասնակցին՝ Օրիորդներ Ս. Առաքէլեան, Ս. Պէգիրկէնեան, Zuba եւ Հրանոյշ Գազազեան, Պ. Պ. Գ. Գոնեան, Ն. Պէշիկթաշլեան, Թ. Պետրոսեան, Տիկ. Փ. Սարգիսեան, Թառիստ Արգար եւ Վրացի կինտոն։ Կէս գիշերէն վերջ հայկ. և եւրոպ. պարեր։ Ճազ-Պանտ։

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Եռագոյն խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, 154 Ave. d'Argenteuil, Asnières. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Առնուվիլ-լէ-Կոնէսի Ռազմիկ խումբի դասախօսական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Դասախօս ընկ. ԱՆԴՐԷ։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Ռոստոմ ենթակոմիտէի անդամ. ժողովը՝ այսկիր. իրիկուն ժամը 8.30, ծանօթ հաւաքատեղին։ ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի պատգամաւորական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Հ. Յ. Դ. Ակումբը։

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Էթիէնի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 3ին, 3 Place de Peupleի սրահը։

Հ. Յ. Դ. Պէլֆօրի Վազգէն խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 1.30ին Cinéma Eldoradoի վերնայարկը։ կարեւոր օրակարգ. ներկայանալ անդամատետրերով։ Կը հրաւիրուին այն համակիրները որոնք փափաքած էին նախկին ժողովին արձանագրուիլ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 1ին սովորական հաւաքատեղին։ ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Փօն-Տօյնայի «Կորիւն» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, Գրադարանի Սրահը։ Օրակարգ վարչութեան ընտրութիւն, կը խօսի ընկերուհի Օրփերճուհի Սիւտճեան։ Բոլոր ընկերներու եւ ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ երեկոն, այսօր Եշ.։ Ընթերցում Յարդգողականներուն եւ նուագ։ Կը հրաւիրուին անդամները եւ համակիրները։

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Բժշկական Միութիւնը յառաջիկայ ձմեռ պիտի կազմակերպէ հրապարակային դասախօսութիւններ, հայերէն եւ ֆրանսերէն, ինչպէս որ ըրած էր նախորդ տարիներ։

Առաջին դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Նոյեմբեր 30ին, Չորեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին, Hôtel des Sociétés Savantes-ի մէջ, Salle D., 28 Rue Serpente.

Պիտի խօսի փրօֆ. Կ. Ադաջանեան, հետեւեալ նիւթին վրայ.—Զգայախաբութիւններ (Hallucinations), ցնորական մտքեր եւ կամքի հիւանդութիւններ։ Մուտքը ազատ է։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՐՍԷՆ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

„ՍԻՐՈՅ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԳԵՐ,,

Ա. Շարք

Տպ. Լիոն, 1927։ Գին 5 ֆրանք

Կը ծախուի նաեւ Յառաջի խմբագրատունը։

"ԳԵՂՈՒՆԻ,,

Յառաջի խմբագրատունը սակաւաթիւ օրինակներ կը գտնուին Վենետիկի Միաբանութեան այս շքեղ հրատարակութենէն, որ կը պարունակէ ծանօթ գրագէտներու գործեր եւ բազմաթիւ գեղարուեստական նկարներ։

Թանկագին կաղանդչէք մը։

Գին 3.50 տոլար կամ 90 ֆր.

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ'ԵԼԼԷ

ԲՌՆԻ ՍԻՐՈՒԸՏՈՒՔ...

ՔՐՔՋԱԼԻՐ ՋԱՒԷՇՏԸ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Փարիզ, Գ. Հ.— 70 ֆրանք։
Լը Փիւի, Շ. Թ.— 35։
Մօնպէլիառ Պարս.— 80։
Տէսին, Զ. Ռ.— 35։
Լիոն, Մեսր. Եղբ.— 75։
Արժանթէօյլ, Խ. Պ.— 140։
Ֆիլիպէ, Համաձայն ենք։
Պալչըք, Գ. Ա.— 294։
Կալաց, Ս. Մ.— 250։
Պուքրէշ, Գործ.— 1146։
Մարսէյլ, Շ. Թ.— 35։
Պէյրութ, Ա. Ս. Ք.— 200։
Փօն տ'Օպնա, Գ. Զ.— 35։
Փօն տ'Օպընա, Գործ.— 140։
Պէլֆօր, Խ. Ժ.— 35։
Մարսէյլ, Գ. Կ.— 140։
Պէլֆօր, Ս. Զ.— 5։
Կրաֆանշթատէն, Ժ. Փ.—35։
Լը Փիւի, Փ. Ա.— 70։
Սիւմէն, Մ. Կ.— 80։
Կամէլ, Բ. Գ.— 40։
Սէն Սաթիւրնէն, Կ. Յ.— 35։
Վիլժօնպըլը, Ն. Տ. Մ.— 35։
Վալանսիէն, Պ. Ք.— 5։
Փարիզ, Վ. Ֆ.— 140։ Սկսանք ղրկել։
Ժուայնէզօզ, Ս. Գ.— 70։
Մարսէյլ, Ա. Ա.— 70։
Պէլֆօր, Ձեր ուզած հասցէն՝ Գ. Շահլամեան, 15 Rue Longue des Capucins, Marseille.

ՍԱԿԱՐԱՆ

23 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	04
Տոլար,	Dollar	25	43
Մարք (ոսկի) 100 Mark		607	—
Թրքական Թղթ. L. Trq.		13	29
Թրք. ոսկի	» »	110	—
Մէճիտիէ	Médjidie	9	50
Լէվա 100 հատ	Léva	18	50
Տրախմի »	Drachme	33	20
Լիր »	» Lire	138	40
Պելժ. ֆրանք »	Belga	555	—
Զուիցր. »	Frc. Suisse	490	25
Լէյ 100 հատ	Ley	15	75
Ֆլորին	(Florin)	1027	50

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.		3410	—
» II »		2110	—
» III »		1680	—
Թուրքիոյ Երկաթ. Lots turcs		167	—

Գործ կը փնտռէ երեսփոխան ... եւ Արեւելեան ... կենսագրութեան ... րու մասնագէտ ... գործ կը փնտռէ։ Դիմել՝ 12 Rue St. Sulpice Paris (6).

Կը խնդրուի ներկայանալ խմբագրատուն։

Վարձու եմ դրամով ... ներով սենեակներ կահաւորուած ... առանձին։ Մաքուր օդ, գեղեցիկ տեսիլ տեսարան, ելեկտրականութիւն, ջուր, կազ եւ chauffage centrale։ Դիմել՝ Տէսքաշօ, ... Av. Pasteur. իջնել մէթրօ Porte des Lilas.

ԿԸ ՇԻՆԵՆՔ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳԵՆՔ

ՍՈՒՐՃԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ (տէյիրմէն) ... կ'ընդունուին նաեւ ... ներ արուարձաններէ եւ գաւառներէ։ Դիմել՝ Ա. Շմաւոնեան, 187 Grand'rue, Chaville (S. et O.)

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

«ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ եւ ՎԱՐԺԱՆԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ»

Շատ մը բացատրական նկարներով զարդարուած եւ ամենադիւրահասկնալի լեզուով գրուած է։

Գնողները շատ գոհ են, եւ այս մասին շնորհաւորական նամակներ ստացուած են։

Գին 10 ֆր., արտ. 75 սէնթ. Փնտռեցէ՛ք ամէն տեղ։

Գրավաճառներուն զեղչ։

Դիմել՝ GUIRAGOS MOMDJIANի, 48 Boîte Postale, St. Chamond (Loire), France.

ԻՐԱՒԱԴԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Ե. ՍԹԷՖԻՔԻ

106 Kléber, Հեռ. Passy 72.56

Կը կատարէ Ֆրանսա եւ Յունաստան մտնելու կամ բնակելու արտօնութեան գործողութիւնները. AFFIDAVITի (Աֆիտավիթ) Դիմել՝ ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS

ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ

10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԱՆ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

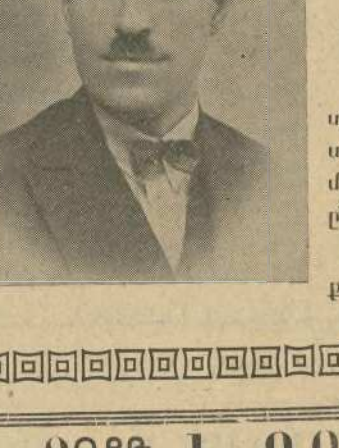

ՔԱՆՈՆԻ ԵՒ ՈՒՏԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

ՅԱԿՈԲ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ

56, Rue Julien Lacroix

PARIS (20e)

Métro : BELLEVILLE

Փափաքողներուն կուտայ տիւմթէքի դասեր իր երաժշտանոցին մէջ։ Փէշրէվ, սազ սէմայիսի եւ շարքիներ կ'աւանդէ ընթացիկ եղանակներով։

Կը ծախէ՝ աժան գիներով քանոն, ուտ, թել եւ մըզրապ։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 9—12։ 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Cartes d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական եւ կառավարական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ ամէն գործի համար։ Դիմեցէ՛ք՝ ամէն օր ժամը 13—20, կիրակի ամբողջ օրը։

Դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի

69bis Rue Damrémont (18e). — Nord Sud: Lamarck

Autobus; AM, AH, AF. — Tramway: 31, 34, 54.

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927 — 25 NOVEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 502 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ԽԱԲՈՒՍԻԿ

Նորէն պատերազմը օրէնքէ դուրս հռչակելու խօսքեր շրջան կ'ընեն մեծ մայրաքաղաքներու մէջ:

Ճի՛շդ այն տեղերը ուր ամէնէն աւելի գործունէութիւն կը տիրէ, պատերազմի պատրաստուելու համար:

Անգլիա, Ֆրանսա, Ամերիկա, Խորհրդային Միութիւնը, Լեհաստան, Իտալիա, — բոլորը բարի բաղձանքներ կը յայտնեն, բայց ոչ մէկը քայլ մը առաջ կ'երթայ, ոչ ալ խաղաղութիւնը աւելի կ'ամրապնդուի:

Ժընեւի մէջ նոր ժողով կայ, դարձեալ, զինաթափութեան մասին: Իբրեւ նորութիւն, Մոսկուան ալ կը մասնակցի. պարագայ մը որ բարենշան է, շատերուն համար, բայց դաւադրական՝ ուրիշներու կարծիքով:

Լիտվինոֆ, ռուսական պատուիրակութեան պետը, Պերլին կը գտնուի: Եւ ահա գոյնզգոյն ենթադրութիւններ, — ռուսեգերման դաշինք, նոր խաղեր եւլն.:

Խնդիրը այն է որ, երկու երկիրներն ալ, Գերմանիա եւ Ռուսիա, լուրջ դժգոհութիւններ ունին յաղթականներէն, և միշտ կը փորձուին արժեցնել իրենց առարկութիւնները: Բայց միշտ ալ կը ձախողին. քանի որ առաջինը պարտուած է եւ պատժուած, իսկ երկրորդը՝ օրէնքէ դուրս հռչակուած, եւ միայն առեւտուրի համար շահեկան:

Գերմանիա բաւական ամրապնդուած ըլլալով, հետզհետէ համարձակ, հաւասարէ հաւասար կը խօսի: Որովհետեւ թէկպէս եւ բռնի զինաթափ եղած են, Գերմանները կը ճգնին հաստատել թէ՝ արդար չէ ներկայ վիճակը: Կա՛մ բոլոր պետութիւններն ալ, զինուորական տեսակէտէն, պէտք է իջնեն իր մակարդակին, կամ իրեն եւս իրաւունք պէտք է տրուի հասնելու ներկայ մակարդակին: Այլապէս, խաղաղութիւնը ապահովուած չըլլար: Քանի որ ապահովութեան դաշնագիրներ ստորագրած են, այլ եւս աւելորդ է յիշեցնել Վերսայլի պայմանները, — կը պնդէ Գերմանիա:

Ինչ կը վերաբերի Խորհրդային Միութեան, — աւելի փաստարանական է անոր դիրքը: Ոտքէն մինչեւ գլուխ սպառազէն, Մոսկուան կը ներկայանայ իբրեւ պահակը «պրոլետարական յեղափոխութեան», եւ ինքզինքը կ'արդարացնէ քաղքենի պետութեանց յարձակողական ախորժակներով: Ան չորս կողմը թշնամիներ կը տեսնէ, ներսէն եւ դուրսէն, եւ չուզեր զէնքը վար դնել, առանց զինաթափ ընելու միւսները:

Հանգոյց մը որ դժուար կը քակուի: Որովհետեւ, միւսներն ալ նոյն պատրուակներով, ինքնապաշտպանութեան համար բնական կը գտնեն իրենց սպառազինումը:

Քանի մը օրէն կ'իմանանք, թէ ռուսական պատուիրակութիւնը ի՛նչ հանճարեղ ծրագիր պիտի ներկայացնէ, թէ աշխատաւորութիւնը եւ թէ խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար:

Միւս կողմէ, սպառազինութեանց կրճատումը հաճելի չէ շատ - շատերուն համար, քանի որ ամէնքն ալ մանելիք բուրդ ունին:

Յաղթականները չեն ուզեր փորձութեան ենթարկել պարտուած հարեւանը: Ռումանիա, Լեհաստան, Եուկօսլաւիա, որոնք խոշոր պատառներ առացան, կը դժկամակին պակսեցնել իրենց ուժերը, որովհետեւ չեն վստահիր Ռուսիոյ, Իտալիոյ կամ Պուլկարիոյ: Ֆրանսա միշտ աչքի առջեւ ունի գերմանական մղձաւանջը: Յունաստան դժգոհ մնաց 1923ի հաշուեյարդարէն: Մեծն Բրիտանիա ուժեղ նաւատորմի մը վստահած է իր հսկայական կայսրութեան ապահովութիւնը: Մ. Նահանգները միշտ ծուռ կը նային Անգլիոյ եւ Ճափոնի ծաւալման, ու թէեւ կը խուսափին քաղաքական արկածախնդրութիւններէ, բայց չեն ուզեր իբրեւ «դիտող» երեւալ միջազգային շուկաներու մէջ:

Այս կացութեան առջեւ, ինչպէ՞ս կարելի է հաւատալ զինաթափութեան ժողովներու եւ ծրագիրներու լրջութեան: Ինչպէ՞ս կարելի է ընդունիլ թէ պատերազմը օրէնքէ դուրս պիտի հռչակուի, ճարտասանական մարզանքներով եւ մարդասիրական բանաձեւերով:

Աշխարհը աւելի քան եռամոլ դարձած է Մեծ Պատերազմէն վեր: Խաղաղութիւնը խաբուսիկ է աւելի քան երբեք: Ժողովուրդները դժգոհ են 1914ի արիւնհեղութեան ելքէն: Ամէն մէկը քար մը դրած է սրտին վրայ, եւ վառօդ կ'ամբարէ, սպասելով պատեհ առիթին:

Եւ ամէնէն եղերականը, — իրերը այնպէս դասաւորուած են որ, եթէ կայծ մը բռնկի Եւրոպայի կամ Ասիոյ մէջ, դժուար կը սահմանափակուի: Իսկ հնոցներ պակաս չեն: Ահաւասիկ Ռուսաստանը, ուր ներքին ապստամբութիւն մը կամ արտաքին արշաւանք մը կրնան քար քարի վրայ չձգել: Ահաւասիկ խռովայոյզ Պալքանները եւ ախորժագրգիռ Թուրքիան, ուր եթէ ռումբ մը պայթի, կրնայ շատ աւելի ահեղ եւ արիւնալի անակնկալներ ստեղծել, քան ինչ որ յառաջ բերաւ Սէրայեւոյի ատրճանակը:

Զինաթափութեան ժողովները թատերական փորձեր են, զինուորները մարզելու եւ բուն ծրագիրները ծածկելու համար: Եւ քանի կը կրկնուին այդ փորձերը, այնքան կը մթագնի հորիզոնը: Որովհետեւ, ամէն մէկ ժողովի մէջ, կրկին եւ կրկին եւ պաշտօնապէս կը շեշտուի իւրաքանչիւր պետութեան ռազմատենչ միտումը, «ինքնապաշտպանութեան» անունով:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱԿԱՌԱԿ ԱՄԷՆ ԽՈՉԸՆԴՈՏԻ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Յուսաբեր կը գրէ (15 Նոյ.).

— «Այսօր, աւելի քան անհրաժեշտ է խաղաղեցնել հայ կեանքը: Իսկ այս խաղաղեցումը այլապէս չի կրնար ըլլալ, բայց եթէ համազգային կազմակերպութեամբ, որուն համար այնքան ճիգ թափուեցաւ տարիներէ ի վեր:

«Անհրաժեշտ է այդ կազմակերպութիւնը, համազգային Մարմնի մը ստեղծումը, որ կարենայ թեւը բռնել գաղութէ գաղութ ծուարած օրինազանցներուն, պատասխանատուութեան հրաւիրել բոլոր գեղծարարները եւ բնականոն պայմաններու մէջ դնել հայ ազգային ներքին կեանքը:

«Գիտենք թէ դժուարին գործ է համազգային կազմակերպութիւնը. գիտենք թէ քար գլորողներ շատ եղան եւ կան. գիտենք թէ ամէն ճիգ ու ամէն կոչ որ կ'ըլլայ խաղաղութեան համար, միշտ պիտի բախի ընդդիմութեանը ապազգային տարրերու եւ չարաշուք խմբակներու եւ օրկաններու, որոնք շարունակ «կեղծաւոր ու շնական» պիտի գտնեն, իրենց գարշելի գոյութիւնն ու իշխանութիւնը յաւերժացնելու համար:

«Բայց, հայ ժողովուրդի լաւագոյն տարրերը պէտք է շարունակեն պայքարը, առանց ուշադրութիւն դարձնելու բարձրացող կաղկանձներուն:

Պէտք է խաղաղեցնել ոչ միայն այս կամ այն գաղութը, այլ եւ ամբողջ հայ կեանքը:

«Ու այս կարելի է համազգային կազմակերպութեամբ եւ ընդհանուր Օրէնքի մը մշակումով:

«Այլապէս կազմալուծումն ու բարոյական այլասերումը չուշանար:»

ՆՈՐ ՑՈՅՑ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

ԸՆԿԵՐ ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԸ ՊԻՏԻ ՍՊԱՆՆԷԻՆ ԵՂԵՐ...

Գահիրէի մէջ, Նոյեմ. 15ին, Կիրակի օր, դարձեալ ցոյցեր կատարուեցան առաջնորդ Թորգոմ եպս.ի դէմ:

Հարիւրաւոր բազմութիւն մը լեցուցած էր եկեղեցիին բակը: Բազմաթիւ ոստիկաններ կը հսկէին կարգապահութեան: Ժողովուրդը «չենք ուզեր առաջնորդը» կը պոռար:

Առաջնորդին շրջանակէն կարգ մը մարդիկ, ցոյցն յետոյ, ցանկ մը պատրաստած եւ ներկայացուցած են ոստիկանութեան: Միւս կողմէ, խառնակիչ «պլոք»ը թռուցիկ մը հանած է հրապարակ եւ կը սպառնայ մասնաւորապէս Յուսաբերի խմբագիր Վ. Նաւասարդեանի կեանքին:

Այս առթիւ Աղեքսանդրիոյ օրինաւոր Թեմական եւ Քաղաք. Ժողովի անդամները արտակարգ նիստ գումարելով, որոշեր են այս ահաւոր դաւին պատասխանատու նկատել «պլօք»ին անդամները, որոնք Թորգոմ եպսկ.ի կողմէ նշանակուած են, իբրեւ «Ազգ. վարչութիւն»:

*** Յուսաբեր կը գրէ թէ Աղեքսանդրիոյ առաջնորդարանին պաշտպանութեան համար բերուած են նաեւ երեք իտալահպատակ սէտէվիներ:

Իբրեւ խռովարար ներկայացուած են Պ. Պ. Կարսեան, Կ. Կօկանեան, իրաւաբան Օ. Մաճառեան, Բ. Մինասեան, Յուսաբերի վարչական պաշտօնեայ Գ. Չէքիճեան, Յակոբ Պալըքճեան, ուսուցիչ Վ. Արծրունի եւլն.: Ասոնք ոստիկանութեան ներկայանալով, բացատրութիւններ տուած եւ պարզած են Թորգոմ եպսկ.ի 15 տարուան աղետաւոր գործունէութիւնը: Ոստիկանապետը յորդորած է որ իրենց գանգատները ներկայացնեն ներքին նախարարութեան:

*** Աղեքսանդրիոյ մէջ, Թորգոմականները չարաչար ծեծեր են Պ. Կարապետ Մալխասեանը, որ ուզած էր կարգի հրաւիրել խառնակիչները:

*** Վերջին Թղթաբերէն կ'իմանանք թէ սպառնալիք-Թռուցի ին ճեղինակներէն երեքը ձերբակալուած են, տպագրիչ եւ խմբագրողները, եւ խնդիրը դատարան յանձնուած է: Հայ արհեստաւոր մը, Մինաս վարժապետեան, Յուսաբերին ուղղած է նամակ մը, ուր կը կարդանք.

«Թռուցիկի հրատարակումէն երկու օր առաջ (Շաբաթ, 12 Նոյ.) իմ միջամտութեամբ Պ. Պ. Վ. Նաւասարդեանի եւ Դր. Սերթլեանի (Պլօքի անդամ) միջեւ տեղի ունեցած տեսակցութենէ մը ետք, երբ ես ընկերացած Պ. Դր. Սերթլեանի կը վերադառնայի իր խանութը, ճամբան խօսակցութեան ընթացքին, Պ. Գրիգոր Սերթլեան երեսիս այսպէս յայտարարեց, նախապէս խոստում առնելով, որ իր յայտարարութեան մասին ոչ ոքի պիտի ըսեմ.

— «Պրն. Մինա՛ս, «Պլօք»ը որոշած է սպաննել Նաւասարդեանը, հաւատացիր որ չձգեցի աւայժմ, դուն գիտես, որ իմ ուզենալովս արդէն անոր կեանքին վերջ կը տրուի:

«Այս խօսքերը ցնցեցին զիս, վայրկեան մը կարծեցի թէ դէմս հրէշ մը ցցուած է:

— «Ի՞նչպէս կրնաք նման ոճիրի մը մասին խորհիլ, ի՞նչպէս չէք սարսափիր, Պ. Սերթլեան, ըսի խօսակցիս:

— «Որոշումս որոշում է, — կրկնեց այս հրէշը եւ պատմեց, որ մինչեւ իսկ սպանիչները գտած են, որոնք յօժարած են ոճիրը գործել, պայմանաւ որ իրենց ձերբակալութեան պարագային իրենց ընտանիքներուն վեցական ոսկի ապահովուի»:

ՊՈԼՇԵՒԻԿ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Կիրակի օր Սօֆիայի մէջ պուլկար զինուորներու ռազմափորձին առեն, ռումբ մը ինկաւ հանրային շէնքի մը վրայ: Պզտիկ խուճապ մը ծագեցաւ, բայց կառավարութիւնը փութաց զեկոյցով մը հանդարտեցնել ժողովուրդը, դէպքը վերագրելով արկածի մը:

Վիէննայէն կը հեռագրեն թէ խնդիրը արկածի հետեւանք չէ: Պուլկար բանակի համայնավար տարրերը ծրագրած էին ապստամբութիւն մը հանել եւ թնդանօթաձգութեան փորձերուն առեն, երկու զինուորներ թնդանօթի մը բերանը ուղղեցին ոստիկանութեան շէնքին դէմ եւ ռումբ մը արձակեցին անոր վրայ: Նախ քան միւս համայնավար զինուորներու դաւադրութեան միանալը, պուլկար սպայ մը ատրճանակով գարկաւ զանոնք: Մէկը մեռաւ, միւսը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ: Սպային արագ միջամտութիւնը վայրկենապէս առաջքն առած էր ապստամբութեան:

ՊԱՐՏՔ ՈՒՆԻ՞Ս «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ

ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏ. 31.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Արիւնալի կռիւներ Ռուսիոյ մէջ?

«Շիքակօ Թրիպիւն» կը գրէ.—

Ռիկայէն առնուած հեռագրի մը նայելով, Տրոցկիի կուսակիցներուն եւ կառավարական ուժերուն միջեւ լուրջ կռիւներ ծագած են Օտեսայի, Խարքովի եւ ուկրայնական ուրիշ քաղաքներու մէջ: Սպաննուած են 18 հոգի եւ վիրաւորուած 30:

Սեւաստապոլէն կը հաղորդեն որ կարմիր նաւատորմէն դասալքութեան դէպքերը զանգուածային համեմատ առած են: Նաւազները ցոյցեր կը կատարեն Ստալինեան վարչաձեւին դէմ: Նաւատորմին Օտեսայի հատուածը անմիջապէս բաց ծով ելաւ՝ քաղաքին մէջ տիրող սաստիկ անկարգութենէն վերջ:

Ուկրայինայի Անջատողականները համայնավար կուսակցութեան ներքին պայքարէն օգուտ կը քաղեն՝ առաջ քշելու համար իրենց ծրագիրը Ուկրայնական անկախ Հանրապետութիւն մը կազմելու մասին: Կ'ըսուի թէ Մոսկուա յուզումի մատնուած է այս տագնապալի կացութեան առթիւ:

Վեց ամիս աքսորական

Առջի օր կէսօրէն յետոյ Մոսկուայի Սովետական Տան մէջ բացումը կատարուեցաւ համայնավար կուսակցութեան Մոսկուայի հատուածի համաժողովին, ներկայութեամբ 2000 պատգամաւորներու: Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ Գ. Միջազգայինի նախագահ Բուխարին, որ ըսաւ թէ ընդդիմադիր վարիչները շատ գերագնահատած էին իրենց ժողովրդականութիւնը եւ կը կարծէին թէ պիտի յաջողին Ստալինի դէմ իրենց պայքարին մէջ: «Այսօր կռիւը կորսնցուցին եւ տեսան թէ քաղաքական ոչնչութիւններ են իրենք: Աշխարհ պէտք է գիտնայ թէ համայնավար կուսակցութեան շարքերուն մէջ տագնապ չկայ, ու մենք միացած կը մնանք հերձուածողներու եւ կազմալուծողներու դէմ:» (Որոտընդոստ ծափեր):

Բուխարին աւելցուց թէ կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ Տրոցկիականներու դէմ, ըսելով որ իրենց ներկայ դաւաճանական դիրքը շուքի մէջ կը ձգէ յեղափոխութեան բրած իրենց նախկին ծառայութիւնները:

«Եթէ, ըսաւ, Տրոցկի եւ Զինովիեւ կ'ուզեն համայնավար շարքերը վերադառնալ, ո՛չ միայն պէտք է ապաշխարեն, այլ եւ վեց ամսուան փորձի շրջան մը պէտք է անցունեն, ինչպէս բոլոր այն նորեկները, որոնք դիմում կ'ընեն կարմիր անդամատետր ստանալու համար:»

Այն իրողութիւնը թէ ընդդիմադիրները մեծ մասամբ Հրեաներ են, համայնավարներուն մէջ հակահրէական շարժումը սաստկացած է, ինչպէս կը գրէ գործավար Եարոսլաւսկի Մոսկուայի «Փրավտա»յին մէջ: Եարոսլաւսկի ազդարարութիւն կ'ուղղէ Տրոցկիի, Զինովիեւի, Ռատէկի, Կամէնէֆի եւ ուրիշ ընդդիմադիր վարիչներուն, ըսելով որ իրենց Հրեայի հանգամանքը, մանաւանդ այն պարագան որ իրենց ծրագիրը նկատի չառներ Ռուսիոյ ապագան, կրնան աւելցնել ցեղային ատելութիւնը:

Փուանքարէի նոր յաղթանակը

Երեսփ. Ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ ընկերվարական եւ համայնավար երեսփոխանները պահանջեցին որ խորհրդարանային յանձնաժողով մը կազմուի՝ քննելու համար անցեալները Թուլօնի ծովային զինուորներու մէջ ծագած խլրտումին պատճառները: Մասնաւորապէս մեծ աղմուկ հանեցին համայնավարները: Ծովային Նախարար Ժորժ Լէյկ հակառակեցաւ այս պահանջին եւ մասնաւորապէս խիստ ակնարկութիւններ ըրաւ համայնավարներու հասցէին.— «Դո՛ւք, ըսաւ, տարիներով քարոզութիւններ ըրիք՝ զինուորները իրենց պետերուն դէմ հանելու համար: Դո՛ւք երիտասարդներու դիւրահաւանութիւնը շահագործելով զանոնք ապստամբութեան մղեցիք: Անոնց համար պատիժները խիստ են, իսկ ո եւ է պատիժ չկայ ձեզի համար, որ բուն պատասխանատուներն էք:»

Վարչապետ Փուանքարէ վստահութեան խնդիր դրաւ: Ընկերվարական Օկիւսթ Ռէյնօ խստիւ քննադատեց վարչապետը, որ գործին չեկած ո եւ է խնդրի առթիւ դամոկլեան սուրի մը պէս զահլիճի հրաժարականին սպառնալիքը կը կախէ Երեսփ. Ժողովի գլխուն վերեւ: Ռընօտէլ խօսեցաւ նոյն իմաստով եւ աւելցուց թէ Խորհրդարանը, որ պատերազմի առեն առաջնակարգ դեր խաղաց, խաղաղութեան ժամանակ չի կրնար զրկուիլ իր իրաւունքներէն:

Ի վերջոյ քուէարկութիւն կատարուելով 150ի դէմ 371 ձայնով որոշուեցաւ մերժել յանձնաժողովի կազմութիւնը:

Ձերբակալուած թուրք համայնավարները

Մեր այսօրուան գ. էջին մէջ մանրամասնութիւններ կուտանք Թուրքիոյ պոլշեւիկեան շարժումին մասին: Մինչեւ այսօր իբր համայնավար ձերբակալուածները հետեւեալներն են.—

Տօքթ. Շէֆիք Հիւսնի պէյ, Վէտատ Նէտիմ պէյ, ուսուցիչ Շէվքէթ Սիւրէյեա պէյ, գործաւոր Վանեցի Բեազիմ պէյ, Տօքթ. Միւմթազ պէյ, Բժշկ. Համալսարանի ուսանողներէն Հիքմէթ պէյ, Քիւչիւք Հազզը, Րասիմ, Շաքիր եւ ուրիշ կարգ մը գործաւորներ: Ասոնցմէ զատ ձերբակալուած են նաեւ չորս յոյն համայնավարներ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ գ. էջ)

ՊԱՅՔԱՐԸ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԾՈՑԻՆ ՄԷՋ

*Փրաւտա*յի 30 Հոկտեմբեր եւ 2 Նոյեմբեր թիւերուն մէջ յաւելուածական էջերով հրատարակուած են այն վիճաբանութիւնները, որոնք տեղի ունեցան կեդր. կոմիտէի եւ կեդր. վերստուգիչ յանձնաժողովի լիակատար նիստին մէջ: Թէեւ այդ յաւելուածական էջերը ամբողջութեամբ չեն տուած երկար վիճաբանութիւնները, սակայն տրուած մասն ալ կը բաւէ ներկայացնելու, կուսակցութեան ներքին փոթորկոտ մթնոլորտը եւ կոմունիստ ժողովականներու բարքերը: Պէտք է յիշեցնել որ կողմնակալ ոգին կ'երեւի լոն, երբ մէկ ընդդիմադիրի ճառին դէմ հրատարակութեան կը տրուին երկու կամ երեք Ստալինականի երկար պատասխանները, խեղդելու համար հակառակ ձայներուն տպաւորութիւնը: Հոն պիտի տեսնուին պատասխաններ, որոնց հարցադրումը չէ տրուած, ծանօթ նպատակներով:

Եւ սակայն կարեւոր վաւերաթուղթ մըն է այս ատենագրութիւնը:

ՊՈՒԽԱՐԻՆ. — (Սկիզբները քիչ մը ընդմիջուած) *Երբ հոս խօսուեցաւ այն պոչերուն մասին, որոնք կը կազմուին պարէնի խանութներուն առջեւ, եւ ուղեցին պատասխանատուութիւնը վերագրել կեդր. կոմիտէին գէշ քաղաքականութեան, մեր ընդդիմադիրները մէկ բան մոռցան, ա՛յն որ, հիմակուընէ, տակաւին պատերազմ չծագած, մենք կը նեղուինք նախապատերազմեան շրջանի դժուարութիւններէն։ Մեր վիճակագրական տախտակներուն մէջ կը տեսնենք արտակարգ խնդրանքներ զանազան պարէններու մասին, խնդրանքներ, որ կը շատնան։ Եւ սակայն յառաջ կու գայ այն յուզումէն, որուն մատնուած է ոչ միայն բնակիչը, այլ նաեւ բանւորական դասակարգէն կարեւոր շարքեր։ Յուզում մը, որ յարաբերական է պատերազմի օրերու պատահելիք նեղութիւններուն հետ։ Հակասովետական զանազան ուժերու գործօնքը միթէ յարաբերութեան մէջ չէ՞ պատերազմին սաստկացող վտանգին հետ։ Միթէ ստոյգ չէ՞ որ փոքր քաղքենիութեան սրիկաները շահագիտութիւն կը կատարեն պատերազմի հարցին շուրջ։ Միթէ մեր մէջ արթնցած չե՞ն փաշիստ ձգտումներ, որոնք կ'առնեն հակահրէական շարժումի մը ձեւը, ձգտումներ, որ կը ծաւալին մեր երկրին մէջ վրդովիչ եղանակով մը։*

Յետոյ Պուխարին, խօսելով պաշտօնեաներու կրճատման մասին, յայտարարեց թէ պաշտօնեաները կրնան հակասովետական խմբակցութիւններու համար տեսակ մը շրջանակ կազմել: Ու շարունակեց.

— *Այս մասին բազմաթիւ փաստեր ունինք։ Որիշ առիթով խօսած եմ այդ խնդիրին մասին։ Միջազգային քաղքենիութեան ժարգոյ կողմէ մեր կուսակցութեան անդամներուն, սովետներուն դէմ կազմակերպուած մահափորձին առթիւ քաննիներու գնդակահարութեան վաղորդային պատահած զանգուածային ձերբակալութիւններէն յետոյ, երբեան հանեցինք բազմաթիւ խմբակցութիւններ, մանաւանդ, պէս երիտասարդներուն մէջ, կեսակիրթ փոքր քաղքենիութեան մօտ, փաշիստ տարրեր, որոնք բշիջներ կը պատրաստէին եւ կ'աշխատէին կազմակերպուիլ...*

Պուխարինի ճառին վերջաւորութեան մթնոլորտը կը սկսի տաքնալ, ընդդիմադիրները գրեթէ շարունակ կ'ընդմիջեն ճառը: Ազմուկը այնքան կը սաստկանայ, որ ատենագրութեան մէջ կը կարդանք. «պատասխանը չհասկցուեցաւ», «աղմուկ եւ պոռչտուք», «ընդդիմադիրներուն պատասխանը չի լսուիր», եւայլն: Ընդդիմադիր բակաեւի ճառին իբրեւ պատասխան կը լսուի ձայն մը. «Տխմա՛ր»: Երբ Պուխարին կը խօսի թէ ընդդիմադիրները ի՛նչ «յարաբերութիւններ» ունէին «քաղքենիութեան» հետ եւ կ'ըսէ. «կ'ուզեմ գիտնալ որ ընկեր Զինովիեւ կ'ընդունի՞, այո՛ կամ ո՛չ, թէ երկրորդ կուսակցութիւն մը կը նշանակէ երկպետութիւն», Զինովիեւ իր տեղէն կը պատասխանէ. «երկու կուսակցութիւններու ստեղծման պատճառն է Ստալին ինքը», եւ կը մեղադրէ Պուխարինը իբրեւ «քուէտու ծախսէ-էրներու հետ Լենինի դէմ»:

ՊՈՒԽԱՐԻՆ.— *Եթէ, ընկեր Զինովիեւ, ձեր յիշողութիւնը իր տեղն է, դուք պիտի յիշէք ինչ որ ըսիք ինծի 1923ին Տրոցկիի ձերբակալութեան անհրաժեշտութեան մասին։*

ԶԻՆՈՎԻԵՒ.— (Պատասխանը լսելի չըլլար):

ՊՈՒԽԱՐԻՆ.— *Ենթադրենք թէ ամէն մարդ գիտէ այդ բոլորը։*

ՏՐՈՑԿԻ.— *Սո՛ւտ, զրպարտութի՛ւն, թերմիտոր։*

ՁԱՅՆ ՄԸ.— *Դուն լռէ, շատախօս։*

Պուխարին, իր ճառին վերջաւորութեան, կ'անցնի գաղտնի տպարանի խնդիրին եւ այն խնդրանքներուն, զորս կ'ընէին ընդդիմադիրները ազատ արձակել տալու համար բոլոր ձերբակալեալները այդ առթիւ:

ՏՐՈՑԿԻ.— (Կը միջամտէ) *Ազատ արձակեցէք միայն անոնք որ ձերբակալուած են տպարանի խնդիրին համար եւ որոնք մասնակից չեն ուրիշ խնդիրներու։*

ՊՈՒԽԱՐԻՆ.— *Շչէրբակո՞վ (*) ալ* (Աղմուկ)։ *Հա՞, ա՞ն ալ կ'ուզէք որ ազատ արձակենք։*

ՏՐՈՑԿԻ.— *Եթէ ամբաստանուած է միայն տպարանին խնդիրին մէջ, ազատ արձակեցէք։*

ՊՈՒԽԱՐԻՆ.— *Եւ եթէ ամբաստանուած է միանգամայն երկու խնդիրներու մէջ...*

ՏՐՈՑԿԻ.— *Եթէ փաստեր կան իրեն դէմ, պէտք է գնդակահարել:* (Աղմուկ)։

Այս անգամ Տրոցկի կ'անցնի յարձակողականի, կը մեղադրէ Պուխարինը թէ կէփէուն լռեց լու համար ընդդիմադիրներուն մասին, ծառայութեան կանչած է «Վրանկելի մէկ սպան»։

ՊՈՒԽԱՐԻՆ.— *Սակայն ինչո՞ւ համար գոյութիւն ունի կէփէուն, եթէ ոչ երեւան հանելու համար հակայեղափոխականները։* (Շատ լաւ: Ծափեր:) *Ընդդիմադիրները, իրենց գաղտնի տպարաններով, իրենց գիտական միջոցներով, իրենց ազրիւրներով դարձած են կեդրոնաքարշ օճախը բոլոր սպիտակ բանակի սրիկաներուն, որոնք սկսած են ծառայել իրենց։*

Եւ Պուխարին կը սպառնայ վերջացնելով իր ճառը.

— *Ճիշդ այն պատճառով որ երկիրը ներկայիս կը գտնուի այն գիրքին մէջ, զոր ներկայացուցի, ճիշդ այն պատճառով որ ընդդիմադիրները խորտակեցին սովետներուն եւ կուսակցութեան օրինականութեան բոլոր շրջանակները, մենք պէտք է որ հարցը ներկայացնենք կուսակցութեան համաժողովին մէջ իր ամբողջ պարունակութեամբն ու լայնութեամբը։* (Ծափեր)։

Պուխարինի այս ճառը յաջորդած էր Մէնժինսքիի տեղեկագիրին: Այդ տեղեկագիրով կը ներկայացուէր «Վրանկելի սպային» խնդիրը, ինչպէս նաեւ հարցը գաղտնի տպարանին եւ այն «խառնուրդին» որ կատարուած է, ըստ Պուխարինի, ընդդիմադիրներուն եւ «զինուորական սրիկաներուն» միջեւ:

Զինովիեւ եւ Տրոցկի կ'ակնարկէին այն տեղեկագիրին զոր չհրատարակեց սովետական մամուլը:

Կը կա՛ ծուի թէ, խնդիրը կը դառնայ կէփէուի մէկ ոստիկանին շուրջ, որ փորձած է շահիլ Տրոցկիի եւ Զինովիեւի վստահութիւնը, ինքզինքը ներկայացնելով ընդդիմադիր մը: Կէփէուն գայն ղրկեց գաղտնի տպարանը, ուր ընդդիմադիրները հրատարակութիւններ կ'ընէին Ստալինի դէմ: Այս գաղտնի ոստիկանը, իր պետերուն հրամանով, կը լրտեսէր թէ՛ ընդդիմադիրները եւ թէ սպիտակ բանակը: Յետոյ կէփէուն զայն ներկայացուց իբրեւ «Վրանկելի մէկ սպան»:

Նպատակը պարզ էր: Կէփէուն կ'աշխատէր այս ձեւով հաստատել թէ Տրոցկի յարաբերութեան մէջ է սպիտակ բանակին հետ:

Յետոյ խօսք կ'առնէ Զինովիեւ, եւ յայտնելէ յետոյ թէ խնդրած էր օրակարգի առանձին նիւթ դարձնել «Վրանկելի սպային» հարցը, բայց մերժուած էր աղմուկով ու պոռչտուքով.

— *Կ'ուզեմ որ այդ խնդիրին մէջ ճշտուի իմ գերս, կ'ըսէ, որպէս զի կուսակցութիւնը ապահովուի թէ կա՞յ դաւադրութիւն։ Ի՞նչ հաստատեց Մէնժինսքիի տեղեկագիրը։ Յետնուեցաւ որ դաւադրութիւն չկայ։* (Ձայներ, *օհօ՛, օհօ՛*)։ *Իսկ ընդդիմադիրները ո եւ է դեր չունէին նման խնդիրներու մէջ։* (Բողոքներ, բացագանչութիւններ)։

ՍՈԼՑ.— *Եթէ դաւ մը կենար, հիմա բանտը կը գտնուէիք։*

ԶԻՆՈՎԻԵՒ.— *Եթէ թոյլ չտար ինծի խօսելու, անմիջապէս կը մեկնիմ։*

ՓԵԹՐՈՎՍԿԻ.— *Շատ լաւ կ'ընես։*

ՁԱՅՆ ՄԸ.— *Գնա՛, հեռացի՛ր,* ՍՏԱԽՕՍ։

(*) Շչէրբակով անկուսակցական մըն է, գործս բանատէրի մը տղան: ԽՄԲ.

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ
ԲԱՌԱԿԱՆ ՍԽԱԼՆԵՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Էջ 251.— Oxyde azoteux *կը նշանակէ* բորակային թթուուկ *եւ ոչ թէ Պ. Թէոդիկին յօրինած «անկենսուկ թթուիդ»ը։ Ամէն մարդ* oxyde *բառին հայերէն մը յարմարցուցած է. մէկը թթուիդ բառած է, միւսը թթուածնատ, ուրիշ մը թթուատ եւ շարք մը այլանդակութիւններ։ Ունինք* Թթուուկ *բառը, զոր շատ լաւ կերպով գործածած են Հ. Մանուէլ Բաջունի, Հ. Պալոս Գաֆթան եւ ուրիշ վիեննաբնակեան հայեր։*

Անդ.— *«Թթուածնախառն Բլոռաթթու» բսելով ինչ կը հասկնայ Պ. Թէոդիկ։ Տարբերուն միաւորութենէն առաջ եկած քիմիական մարմին մը* խառնուրդ *չէ բնաւ, այլ* ԲԱՂԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, *զոր մեքենական միջոցներով չենք կրնար բացատրել, բացի քիմիական վերլուծումով։ Ուրեմն, թթուածնախառն» բառը ինքնին սխալ է հոս. իսկ Բլորին առաջ բերած չորս թթուատներէն ո՞րը ըսել կ'ուզէ Պ. Թէոդիկ, որուն մէջ թթուածին կայ։ Գոնէ անոր ֆրանսերէնը դրած ըլլար։*

Անդ.— Glucinium *բառին դիմաց տառաշրջումով* Գլուկինիոն *դրած է.* Քաղցրանիկ *բառը ունինք, որ շատ քաղցրահնչիւն է քան գլուկինիոնը։*

Էջ 252.— Հողկթային ցքի *ըսեր է Պ. Թէոդիկ* alcool amylique*ի, մոռնալով որ* ամիլիք *բառը երբեք գրական բառ մը չէ, որուն համար* հողկթային *(հողկիթ—գետնախնձոր) բառը յարմարցուցեր է։*

Գետնախնձոր *բառը շատ աւելի բնական եւ ժողովրդական է քան հողկիթ արտառոց բառը. ի՞նչ բան հողկիթ չէ, շողգա՞մը, ճակնդե՞ղը, ստեպղի՞նը։ Յետոյ ո՞վ իրաւունք տուաւ գետնախնձորին հողկիթ :՝ նշային շաքարացումէն եւ ապա թորեցումէն առաջ եկած ալքօօլը* հողկթային *ցքի կոչելու։ Ըստ տարրաբանութեան,* նշայական *ցքի պիտի կոչենք զայն եւ ոչ թէ հողկթային ցքի. գետնախնձորը կամ հողկիթը երբեք տարրաբանական բառ չի կրնար ըլլալ, որքան ատեն որ անկէ ելած նշան կը ճանչցուի իբր տարրաբանական նիւթ։ Յետոյ զարմանալի չէ՞ որ Պ. Թէոդիկ հոս ալքօօլին հայերէն ցքի ըլլալը կը հասկնայ, մինչ 248րդ էջին վրայ «ցքի» կը կոչէ Հոֆմանի հեղուկը, որ խառնուրդ մըն է ցքիի եւ ծծմբական եթերի։*

Անդ.— *Անիմաստ է* Amide *բառին դէմ օշակիդ բառը դնել։*

Անդ.— Acide butyrique*ին դէմ* կոգեկան թթուուտ *բառը ունինք. պէտք չկայ քերականօրէն գեղեցիկ բարդուած, այլ սակայն գիտութեան մերժած «կարագաթթու» բառին։*

Անդ.— Chlorure d'azote*ը տարրաբանութեան մէջ կը նշանակէ* քլոռուկ բորակածնի *եւ ոչ թէ* անկենսուկի քլոռաւոր*։*

Էջ 253.— Ջրախոյս մածիկ *թարգմանած է* mastichydrofuge*ը. ինչո՞ւ անպատճառ ֆրանսերէնը բառ առ բառ պիտի թարգմանենք եւ ինչո՞ւ արդէն նուիրագործուած բառը ձգելով նոր մը մէջտեղ դնելու մարմաջը ունինք։* Mastic*ի փոխարէն ունինք մազտաքէ բառը, իսկ* hydrofuge*ը պէտք չունինք* ջրախոյս *թարգմանելու։ Ակնարկուած մազտաքէն խոնաւութիւն չի ծծեր, ջուր չառներ իր մէջ, հետեւաբար* ցրամերժ մազտաքէ *եւ ոչ թէ ջրախոյս. մազտաքէն իր տեղը կեցեր է, ջուրէն խոյս չի տար, բայց ջուրը կը մերժէ։*

Անդ.— Aluminium*ի դիմաց* բնալոյն *կը դնէ Թէոդիկ, Լուսինեան բառարանէն առնելով։ Ալիւմինիոմը այն պարզ մարմինն է (մետաղ), որ փոխանի հետ միասին ծծմբ.* թթուուտին *(Acide sulfurique) միանալով կը* ծնի պաղլեղը, *ուրեմն իբր պաղլեղը ծնող մարմին արդար իրաւունքով եւ տրամաբանութեամբ* պաղլեղածին *պիտի կոչուէր, ինչպէս արդէն կը կոչուի։ Մանաւանդ որ պաղլեղածին բառին մէջ իսկ է իր նշանակութիւնը։*

Էջ 254.— Acide salicylique*ը կը կոչուի հայերէնի մէջ* ուռատական թթուուտ *և ոչ թէ «ուռատային թթուն»։*

Էջ. 253.— Օզօնի *(Ozone) մասին խօսած ատեն Պ. Թէոդիկ կ'ըսէ. «ելեկտրականութեան պարպումէն՝ թթուածինին հանած բոյրը՝ հոտուկը»* (ozone), *Լուսինեանէն առնելով։ Միթէ թթուածին կազին ելեկտրական սաստիկ հոսանքի մը ազդեցութեամբ օզոնի փերածուելէն վերջ հանած* բոյրը (հոտ) *իբրեւ նի՞ւթ կ'ընդունի Պ. Թէոդիկ, որ այդ բոյրը հոմանիշ կը սեպէ* ozone*ին, որ երեք անգամ խտացած թթուածին է եւ մասնաւոր հոտ կը հանէ, ինչպէս շանթին անցած տեղերը։ Յետոյ ո՞վ ըսաւ թէ* ozone *բառը յունարէն* օզին *(գարշահոտ, ժահահոտ) բառէն գալուն համար (այդ նշանակութիւնը իմ կողմէ) Լուսինեան բառարան եւ անոր հետեւող Պ. Թէոդիկ հայերէն «հոտուկ» բառը պէտք է դնէին անոր դիմաց։ Երբ շատ մը քիմիական բառերու հայերէնին չգոյութեան պատճառաւ ստիպուեր է անոնց ֆրանսերէնները գրելթէ նոյնութեամբ գործածել, կրնար փոխ առնել օզոն բառն ալ։*

Պ. Թէոդիկ ասկէ վերջ մխրճուած է բնագիտական աւելի ծանր սխալներու մէջ. օրինակ՝

Էջ 254.—Liquéfaction*ը թարգմանած է «դազերու հալողութիւն». նախ ըսեմ թէ՝ մինչեւ այսօր հայերէն դրած ենք* կազ (gaz) *եւ այդ ձեւը նուիրագործած ենք։ Երկրորդ, կազերը մետաղներու նման ջերմութեամբ* ՀԱԼԵԼԻՈՒԹԵԱՆ (fusibilité), *այսինքն, հալող ըլլալու յատկութիւնը բացարձակապէս չունին, այլ այսինչ մթնոլորտ ճնշումի տակ կամ սաստիկ ցրտութեամբ կրնան հեղուկի վերածուիլ,* ՀԵՂՈՒԿԱՑՈՒՄԻ (liquéfaction) *ենթարկուիլ։*

Էջ 261.— «Ծանրականութիւն» *բսած է* Gravitation universelle*ի. ինչո՞ւ այսքան տարիներէ ի վեր մեր ուսուցած տիեզերական* ՁԳՈՂՈՒԹԻՒՆ *բառը նետել եւ անոր տեղ պնդընել ծանրականութիւն սխալ բառը։*

Էջ 262. — Microscope *բառը յունարէն միքրօ (մանր) եւ սքօփէօ (կը դիտեմ) բառերէն բարդուած ըլլալով՝ ամէն մարդ գիտէ թէ այդ կազմածին հայ անունը* մանրադէտ *է. իսկ իբր հոմանիշ այդ բառին Պ. Թէոդիկի նշանակած* խոշորացոյցը *տրուած է* Loupe*ին, որ երկուքոյց սպանեակն է։*

Էջ 263.— *Պ. Թէոդիկ կ'ըսէ թէ (Լուսինեանէն առնելով) «Ճրջադէտը* (gyroscope) *հնարուած է երկրիս հոլովումը ապացուցանելու համար». աններելի սխալ։ Ճրջադէտը հնարուած էոչ թէ երկրիս* հոլովումը, *այլ* Թաւալումը *ապացուցանելու համար։*

Թաւալումը *երկրիս իր առանցքին վրայ անիւի մը նման դառնալն է. իսկ հոլովումը երկրիս՝ արեւին բոլորտիքը դառնալն է։ Թաւալումին ֆրանսերէնն է* rotation, *որ կու գայ լատիներէն* rota *(անիւ) բառէն, որովհետեւ անիւը կըթաւալի իր առանցքին շուրջ։*

Էջ 265.— Phonographe*ին հայերէնը դրած է «հնչագիր», որ գիտականօրէն սխալ է։ Պատճառ մը չկար ձայնագիր բառը ժողովուրդին մոցնել տալու, քանի որ «ֆօնօկրաֆ» բառը կազմուած է յունարէն* ֆօնի *(ձայն) և* գրաֆօ՛ *(կը գրեմ) բառերէն։*

Էջ 267.— Խորշակերպ փառ*կոչած է Պ. Թէոդիկ շարժագիրի ժապաւէնը։ Նախ* խորշակերպ *քմածին բառը բացարձակապէս իմաստ չունի։* Film*ին նիւթը բամպակի վառօդի, քափուրի եւ ալքօօլի խիստ դիւրավառ բաղադրութիւն մըն է* celluloïd *անունով, որուն հայերէն բսուած է արդէն* բջջանիւթակերպ *կամ* խորշանիւթակերպ*։ Գալով* film *բառին հայերէնին, եթէ անոր հայերէն մը յարմարցնել հարկ ըլլար, Թանթ բառը պէտք էր ընտրել, որ թափանցիկ մաշկի կամ խիստ նուրբ ապակի թերթի* (came) *իմաստ ունի.* film*ն ալ արդէն թափանցիկ նուրբ մաշկ մըն է։ Իսկ փառը երբեք այդ իմաստը չունի։ Այսուհանդերձ* film *բառը անգլիերէն նոր բառ մըն է եւ հետեւաբար տակաւին շատ կանուխ հայերէն հանդիպած բառը յարմարցնելու։*

Քիչ մըն ալ բժշկական-անդամագննական։

Էջ 268.— Pathologie cellulaire*ը թարգմաներ է Պ. Թէոդիկ* խորշկէն-ախտաբանութիւն*։* Cellule *բառին հայերէնը բջիջ է. իսկ անկէ ածանցուած* cellulaire *բառին հայերէնը՝* բջջային*։ Հետեւաբար, աւելորդ է այդ անոպոչ, անհասկնալի եւ դժուարահնչիւն բառը ընթերցողին հրամցնել։*

Էջ 270.— Vesicatoire*ին հայերէնը* երբուընէ՞ *ի վեր* տաղակ *եղած է. ունինք* խարանադեղ *բառը։*

Էջ 271.— Գայլարաղի *եւ* յամրաղի *խփակ։ Գոնէ անոնց ֆրանսերէնները դնէր։*

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԼԵՍԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

Մարդկային Արժանիքի Տիեզերական Շքանշանները ընկերութիւնը, որ կը գտնուի ժընեւ, գրականութեան միջազգային ամենամեծ մրցանակը, 1927 տարուան համար, շնորհեց ժօզէ Ալմերայի, որ գրած է «Գաղափարական մը գերեզմանի մը մէջ» գիրքը:

Հ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՆԴԱՄԱՏԱՆՔՆԵՐ

Հ. Ե. Ո. Միութեան կե[...] Վարչութիւնը՝ մտահոգ իր [...] դամներու մտաւոր զարգացու[...] տալու տեսակէտէն, 21 Յու[...] 1927 թուակիր նամակով մ[...] ւած էր Բարեգործականին [...] նոր կրթական գործին հան[...] ունեցած որոշ տրամադրութ[...] ներէն օգտուելու համար։

Հոկտ. 20ին, մասնաւոր [...] ւէրով, Միութեանս ներկա[...] ցուցիչը՝ տեսակցութիւն մ[...] նեցաւ Բարեգործականի վար[...] անդամներուն հետ։ Այս առթ[...] մեր ներկայացուցիչը մանր[...] մասնօրէն ներկայացուց գրա[...] րային դասընթացքի ծրագիրն[...] անոր գործնական մասերը, [...] առաջարկեց Պ. Մ. Նաթան[...] իբրեւ դասախօս հայերէնի [...] պատմութեան։

Այժմ, Բարեգործականի ա[...] րենութեան դիւանէն գրկու[...] 15 Նոյ. թուակիր նամակէ մը կ[...] տեղեկանանք.

Տիկին Մառի Որբերեան, [...] կտակակատարն է իր հանգու[...] եալ եղբօր՝ Մարգար Միրզա[...] անուան Բարեգործական Մի[...] թեան եղած նուիրատուութեան [...] մը, 8 Նոյ. թուակիր նամակով [...] մը որոշած է այդ նուիրատուու[...] թեան տարեկան հասոյթը յատ[...] կացնել Զաւահաս Երկսեռ Ա[...] բերու Միութեան, վերոյիշեալ [...] ծրագիրը իրականացնելու հա[...] մար։ Այդ եկամուտը յիշեալ [...] նպատակով Հ. Ե. Ո. Միութեան [...] յատկացուած է մինչեւ 1930ի [...] վերջը։

Մարգար Միրզա նուիրատուութեան եկամուտն ըլլալով [...] րեկան 2000 ֆրանք, 1926ի հաշւոյն Բարեգործականը [...] այժմ Միութեանս տրամադրած է 2000 ֆրանքը, իսկ 1927ի հասոյթը, նոյնպէս 2000 ֆր. պիտի վճարուի 1928ի ընթացքին։

** *Պ. Վահան Խօրասանճեան, 8 Նոյ. 1927 թուակիր նամակով մը, պատասխանելով Միութեանս կեդրոնի 5 Հոկտ. թուակիր նամակին, ընդունած է պատուակալ անդամակցութիւնը Միութեանս, անոր առաջադրած նպատակներն ու գործունէութիւնը գզալով իր սրտին շատ մօտ։ Այս առթիւ Միութեան գանձին նուիրած է 500 ֆրանսական ֆրանք։*

Հ.Ո.Ե. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը՝ իր նախորդ նիստին մէջ զայն անուանեց փոխ-պատուակալ նախագահ։

** *Կեդր. Վարչութիւնը նկատի ունենալով Տէր եւ Տիկին Որբերեաններու վաղուց ի վեր ըրած հանդէպ տուած հաս[...] կրանքն ու մասնաւորապէս Միութեանս գիշերային դասընթացքի ծրագրին մեծապէս նպաստած ըլլալու պարագան, զանոնք անուանեց բարերար անդամներ, իր վերջին նիստին մէջ։*

** *Նոյնպէս Պ. Ներսէս Օհանեան, որ Միութեանս կազմութենէն ի վեր, եղած է անձնուէր եւ յարատեւ խթան հանդիսացողը, անուանուեցաւ պատուակալ անդամ։*

** *Պատուոյ անդամ ընտրուած է նաեւ Պ. Յ. Սէմէրճեանը (Մ[...]պիւս), որ բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւններ մատուցած է Միութեանս։*

** *Աւելի քան 50 որբերու [...] Յուլիս 1927ին Պուէնոս-Այրէսի մէջ, եղած թելադրութեան վրայ, կազմած են Հ.Ե.Ո. Միութեան Պուէնոսի Մ.ճիւղը, ներկայ Փարիզի կեդրոնին։*

Մասնաճիւղը իր [...] վարչութիւնը ընտրած է 28 [...] դատտասին, 41 անդամներու [...] կայութեամբ։

Մասնաճիւղի հասցէն է՝ Union de Huerfanos Armenios Adultos (ambos sexes) Buenos Aires, Calle Vuytes No. 13[...]

** *Հ. Ե. Ո. Միութեան [...] նաճիւղ մը եւս կազմուած է [...] Հոկտ.ին Պէյրութի մէջ, մօտ [...] կտասանեակ մը որբերու [...] դամակցութեամբ։*

(Կնիք Հ. Ե. Ո. Մ[...]

ՏՈՄՍԵՐ

ԽՐԱՏՆԵՐ ՄԱՅՐ-ՋԱՂԷԼԻՆ

Ջապէ՛լ, աղջի՛կս,

…որ չանցնիր որ անունիդ …որ … թերթի մը մէջ: …ճանդխպիմ … սահմանները անցար ա՛լ …փառքի … ու դարձար ժողովրդական. մատ… մը միայն ծիծաղելի ըլլալու, եթէ այդ էր միտքդ. արդէն սկսեր են … քեզմով խորհրդա… ու գայն կոչել «Մայր-Ջա…» եւ այն միամիտները, որ … մասին գաղափար …ելու համար, կը փութան … տեսնել, եւ կը դառնան …

…այսատանին ալ մեղք է, քե… ալ, աղջի՛կս, Ջապէլ:

…գրող եղար. փառք ու պատիւ … ուզածիդ չափ. համա… …ք շահեցար ուզածէդ աւելի … վայելեցիր որ եւ է կնոջ …ը շարժելու չափ. …բայց, ի՞նչ էր փնտռածդ որ …ցնցեցար ու դարձար գործիչ:

…չէ՞ր գիտեր թէ այդ ար… …երեք մարդուն տրուած … ու երեք մարդ ըլլալու համար չի բաւեր ծխել ու մուխը քիթէն դուրս հանել:

Դո՛ւն, գործի՛չ…: Բայց, աղջի՛կս, չի բաւեր գիտնալ թէ՝ երկաթը մուրճով կը ծեծեն. եթէ ծեծելու կերպը չես գիտեր, մուրճը գլուխդ կը զարնես. չի բաւեր գիտնալ թէ՝ բամպակէն կտաւ կը շինեն: եթէ *տէզկէահին* գործածութիւնը չես գիտեր, իլիկը ձեռքդ կը մնայ…:

Ցա՛փ կուզէիր. խօսելու համբո՛յքը փնտռեցիր. աչքերուդ առջեւ, կարգ կարգ շարուած գանկերու տեսարա՛նը կամեցար վայելել: Բեմ ելլէիր, աղջիկս, ո՛ւր քու բնածին ծիրքերովդ, հրաշք պիտի կրնայիր գործել: գիտես, Թատրոնը կեղծիքի տաճարն է ու դերասանը անոր քուրմը. ա՛ն՝ որքա՛ն լաւ կեղծէ այնքա՛ն կը գնահատուի: Հո՛ն միայն Սուտը կը փառաբանուի որեւէ ճշմարտութենէ ալ աւելի իսկ դո՛ւն, եթէ ես դերասանութիւնը բեմէն դուրս փորձելու: կը սխալիս. եւ ահա թէ ինչո՛ւ կը ձախողիս, ամէն առեն որ տեղ մը խաղալու… հրաւիրուիս:

ԽԱՐՏՈՅ

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

…եւագիրները հաղորդած էին Թուրքիոյ մէջ պոլշեւիկեան կազմակերպութեան մը երեւան հանուիլը: Վերջին թղթաբերով առնուած Թուրք թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան այս մասին.—

Վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին զանազան անձեր յայտարարութիւններ տարածած էին կարգ մը գործարաններու բանուորներուն միջեւ: Դատական իշխանութիւնները այս խնդրով զբաղելով երեւան հանած են համայնավարական նոր կազմակերպութիւն մը: Այս առթիւ ճշդուած են այն անձերը, որոնք կապ ունին յիշեալ կազմակերպութեան հետ, եւ որոնց ընթացքը կասկածելի նկատուած է:

Վերջերս, կարգ մը ծպտեալ անձեր արտասահմանէն Թուրքիա մտած են եւ աշխատած են գաղտնի կազմակերպութիւններ ստեղծելու եւ խնդրոյ առարկայ յայտարարութիւնները գրուելու:

Այս անձերը ժամանակին տարիներով Պոլսոյ մէջ համայնավարական քարոզութիւն կատարած եւ Ընկալութեան դատարանին կողմէ 15 տարի թիապարտութեան դատապարտուած մարդիկ են: Անոնց մէջ թէ՛ Թուրք եւ թէ ոչ-Թուրք տարրեր կան:

Կը կարծուէր թէ հանրապետութեան ամրապնդման օրէնքներուն հրատարակութենէն եւ ընդհանրումէն յետոյ, այլ եւս խօսքը պիտի լսուէր համայնավարութեան: Մանաւանդ որ զովետներու արտաքին գործավար Չիչերինի, ներկայիս Մոսկուա գտնուող Թուրք պատուիրակներուն յայտարարած էր թէ «Թուրքիա սովետներէն աւելի մեծ յառաջդիմութիւններ կատարած է»:

Այդ պարագային ինչ իմաստ ունին սա գաղտնի յայտարարութիւնները, գաղտնի կազմակերպութիւնները, մանաւանդ որ ծպտուած մարդիկ մտցուցած են Թուրքիա, Թուրքիայէն պատուիրակներ ղրկած են արտասահմանի մէջ գումարուած համաժողովներու եւ աշխատած են երկրին մէջ գաղտնի կազմակերպութիւն ստեղծել՝ համաձայն համաժողովին կողմէ տրուած որոշումներուն:

Զինադադարի տարիներուն համայնավարական կուսակցութիւններ եւ խմբակներ կազմուած էին երկրին զանազան կողմերը: Անոնք Պոլսոյ մէջ «Գուրթուլուշ» եւ «Այտըն լըք» թերթերը կը հրատարակէին, ասկէ զատ Էնկիւրիի եւ ուրիշ վայրերու մէջ ալ «Եէնի Հայաթ» եւ «Եէնի Տիւնեա» անուն պարբերականներ կը հրատարակուէին: Հակառակ այս ջանքերուն, վերոյիշեալ զանազան խմբակները մինչեւ այն առեն չէին բաջողած միացեալ եւ միակ կուսակցութիւն մը կազմել:

Մոսկուայի Գ. Միջազգայինը սակայն, 1921ին այս բոլոր կազմակերպութիւնները իրարու եւ միացուց: Ասոր հետեւանքով 1921—25 տարիներու ընթացքին զօրացաւ համայնավարներու օրկան «Այտընլըք»ի դիրքը, եւ միւս կողմէ համայնավարները ձեռնարկեցին «Օրագ-Չէքիճ» (Մուրճ Մանգաղ) անուն թերթ մըն ալ հրատարակելու: Անդորրութեան ամրապնդման օրէնքը սակայն արգելք հանդիսացաւ համայնավարներու գործունէութեան: Կատարուած հետապնդումներուն հետեւանքով համայնավար առաջնորդներուն մէկ մասը ձերբակալուեցաւ, մէկ մասն ալ ստիպուեցաւ արտասահման փախչիլ: Այս պայմաններուն մէջ, 1926 տարուան ընթացքին եւ 1927ի առաջին կիսուն, համայնավարներու անունը անգամ չէր լսուեր:

Արտասահման գտնուող եւ կամ հետապնդումներէ ազատուելով արտասահման ապաստանած համայնավարներու մէկ մասը մասնակցած է անցեալ տարի Վիեննայի մէջ գումարուած Պուլքանեան համայնավարներու համաժողովին: Իբր Թուրքիոյ պատուիրակ, Վիեննայի համաժողովին մասնակցած են հետեւեալ անձերը.—

Տօքթ. Շէֆիք Հիւսնի պէյ, որ ներկայիս ձերբակալուած է, «Արգոս»ի պաշտօնեաներէն Վէտատ Նէտիմ պէյ, բանաստեղծ Նազըմ Հիքմէթ պէյ, ի բացակայութեան 15 տարի բերդարգելութեան դատապարտուած Հասան Ալի, գերմանիարնակ ուսանող Ճէվտէթ, Պայթար գատէ Մէհմէտ անուն գործաւոր մը եւ ուրիշ կարգ մը բանուորներ:

Վիեննայի համաժողովը հետեւեալ որոշումները տուած էր:

1.— Կազմել «Համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական մարմին» մը, որու անդամներուն կէսը Թուրքիա. իսկ մնացեալները արտասահման պիտի գտնուէին:

2.— Այս վարչական մարմնին ենթակայ ըլլալու պայմանով իւրաքանչիւր նահանգի մէջ կազմել «նահանգային կոմիտէ»ներ:

3.— «Նահանգային կոմիտէ»ները իրենց կողմէ պիտի կազմէին «գործաւորական» եւ «գիւղացիական կոմիտէ»ներ:

Համայնավարներու գաղտնի կազմակերպութեան ծրագիրը այս էր: Այս ծրագիրը գործադրելով, անոնք նախ «բջիջ»ներ հաստատած պիտի ըլլային Թուրքիոյ արտադրական կեդրոններուն մէջ: Միւս կողմէ «Կեդրոնական մարմին»ի կողքին պիտի կազմուէր «Հրատարակչական դիւան» մը, որ մէկ կողմէ արտասահմանէն համայնավարական թերթեր, պարբերականներ եւ թռուցիկներ պիտի ներածէր, միւս կողմէ գործաւորներուն պիտի բաշխէր խմորատիպով պատրաստելիք յայտարարութիւններն ու կոչերը:

Գալով «Գիւղացիական» եւ «Գործաւորական կոմիտէ»ներուն, անոնք պիտի հիմնէին «Կրթական բջիջ»ներ, որոնց նպատակը պիտի ըլլար գիւղացիներն ու բանուորները զարգացնել՝ յետագային քաղաքական գաղափարնր քարոզելու համար:

Սխալ է այն ենթադրութիւնը թէ համայնավարները կապ ունէին Մէրձան Ալթունեանի հրասախումբին հետ: Ընդհակառակն համայնավարները երբեք գործ չեն ունեցած ռումբի, զէնքի եւ բանի միջոցներու հետ:

Այս առթիւ «Թուրք համայնավար կուսակցութիւն» կնիքով յայտարարութիւն մը հրատարակուեցաւ, որ կ'ըսէր թէ «Մենք գործ չենք կրնար ունենալ հրասակներու հետ: Մեր նպատակը հրոսակութիւն եւ բռնութիւն չէ, եւայլն»:

Ոստիկանութիւնը իսկոյն քննութեան ձեռնարկեց այս յայտարարութեան հեղինակներն ու անոնց մեղսակիցները երեւան հանելու համար:

Համայնավար կազմակերպութիւնները միայն յեղափոխութիւն հանելու առեն զէնքի կը դիմեն: Վիեննայի համաժողովը սակայն յայտարարած էր թէ Թուրքիոյ արդի պայմանները թոյլատու չեն զէնքի դիմելու: Համաժողովը, ընդհակառակը անհրաժեշտ կը նկատէր բանուորական կուսակցութիւններ, միութիւններ եւ գործակցական ընկերութիւններ կազմել: Համաժողովը առ այժմ անտեղի, անօգուտ եւ անկարելի կը նկատէր կառավարութիւնը ձեռք անցընել: Վիեննայի համաժողովին կարծիքով, համայնավարներու գործունէութիւնը նախապատրաստական բնոյթ պէտք էր ունենար:

Այս պայմաններուն մէջ, Թուրքիոյ համայնավարները առանց ռումբի, թնդանօթի եւ զէնքի գործի ձեռնարկեցին՝ յայտարարութիւններ ցրուելու եւ «նահանգային կոմիտէ»ներ կազմելու նպատակով: Թուրքիոյ համայնավարները յաջողած էին մասամբ իրենց ազդեցութեան տակ առնել «Բանուորներու Բարձրացման Միութիւն»ը, որուն պաշտօնատունը փակուեցաւ վերջերս: Անոնք յաջողած էին ձեռք անցընել վերոյիշեալ Միութեան կարգ մը անդամները, որոնք ներկայիս բանտարկուած են:

Միւս կողմէ ծխախոտի գործարանները այցելելով քարոզութիւններ կատարած են ի նպաստ համայնավարութեան: Ասկէ զատ գործակալներ ղրկած են նաեւ Իզմիրի, Ադանայի նման մեծ քաղաքներու մէջ, ուր ձերբակալուած են բոլոր գործակալները:

Այս բոլոր դէպքերը ցոյց կուտան թէ քանի մը ամիսէ ի վեր համայնավարները գաղտնի գործունէութեան մը լծուած էին: «Այտընլըք» թերթի նախկին խմբագրապետ Շէֆիք Հիւսնի պէյ ուզած է անձամբ վարել շարժումը. եւ այդ նպատակով մօրուքը երկարելէ եւ յօնքերուն մէկ մասը ածիլելէ յետոյ ծպտուած վիճակի մէջ արտասահմանէն Թուրքիա եկած է: Տօքթ. Շէֆիք Հիւսնի մասնաւորաբար Վէտատ Նէտիմ պէյի հետ շփման մէջ կը գտնուէր: Արդարեւ հաստատուած է որ իր ձերբակալուած օրը, տօքթօրը ժամադիր եղած էր Վէտատ Նէտիմի հետ:

Այդ օրերուն, ոստիկանութիւնը քննութիւն կը կատարէր հաստատելու համար թէ գործարաններուն մէջ որո՞նք ցրուած են թռուցիկը ուր «Օգնութեան ընկերութեան նպաստ մի՛ տաք» բառերը գրուած էին: Ծխախոտի գործաւորներէն մէկը, Վէտատ Նէտիմին անունը փախցուցած էր բերնէն, ասոր վրայ ոստիկանութիւնը հետապնդելով ձերբակալեց «Արգոս» ընկերութեան այս պաշտօնեան:

Վէտատ Նէտիմ յայտարարած ըլլալով թէ այդ օրը «Միլլաթ»ի մէջ Շէֆիք Հիւսնիի հետ ժամադրութիւն ունի, ոստիկանները վերոյիշեալ ծաղարանին մէջ ձերբակալած են Տօքթ. Շէֆիք Հիւսնին, որ Վէտատ Նէտիմին կը սպասէր:

Այս երկու կարեւոր անձերու ձերբակալութենէն յետոյ, ոստիկանութիւնը շատ դիւրութեամբ յաջողեցաւ ճշդել եւ ձերբակալել բոլոր մեղսակիցները:

ՌՈՒՍ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐՈՒՆ ԿՈՉԸ

Կոմինիստիչէ Օրպայթէր-Ցայթունկ թերթը (16 Նոյ.) կը հրատարակէ երկրորդ յայտարարութիւն մը.

Բանուորներու շարքերուն մէջ այս քաղաքականութիւնը (ակնարկութիւն Ստալինի) արհամարհանք եւ պժգանք կը պատճառէ: Անիկա որ չէր գիտեր այդ իրողութիւնը, համոզուեցաւ 17 Հոկտեմբերին Լէնինկրատի մէջ կատարուած պրոլետարներու ցոյցերուն պահուն: Դէպքերն է որ կը խօսին: Կարելի չէ ծածկել ճշմարտութիւնը: Լէնինկրատի պրոլետարիատը, որ երեք յեղափոխութիւն կատարեց, ապացոյցը տուաւ իր համակրանքին՝ հանդէպ ընդդիմադիրներուն:

Տրոցկիի եւ Զինովիեւի վտարումը, (ակնարկութիւն միայն Կեդր. Կոմիտէէն վտարման), դէպք մը որ կը պսակէ կուսակցութեան հանդէպ կատարուած ոճիրներուն շարքը, փորձ մըն է վերցնելու, համաժողովին նախօրեակին, այն քննադատութիւնները, զորս պիտի ընէին ընդդիմադիրները:

Սակայն անկարելի է որ ներկայ Քաղաքական Դիւանը (Politbureau) խուսափի այդ քննադատութիւններէն: Չպիտի յաջողի իր նպատակին մէջ, ոչ վտարումներով, ոչ զրպարտութիւններով, ոչ խաբէութիւններով, ոչ ալ բերանները խցելով:

Մե՛նք, անդամներ Կեդր. Կոմիտէի եւ Կեդր. Վերստուգիչ Յանձնաժողովի, կը յայտարարենք թէ բացարձակապէս համերաշխ ենք ընկերներ Տրոցկիի եւ Զինովիեւի, ինչպէս նաեւ մեր վտարուած ընկերներուն բոլոր գործերուն եւ յայտարարութիւններուն մասին, թէ անոնց բոլոր քայլերը կ'առնուին մեր բացարձակ համամտութեամբը, թէ կը ստանձնենք մինչեւ ծայրը պատասխանատուութիւնը բոլոր անոնց կատարածներուն, եւ մասնաւորաբար լենինեան պոլշեւիկներու (ընդդիմադիր) ծրագրին հրատարակութեան ու տարածման համար:

Կը յայտարարենք թէ, ինչ որ ալ ըլլայ կացութիւնը, ուր կը նետէ մեզ ստալինական-պառակտիչներուն կազմած խումբը, մենք համերաշխ՝ ընկերներ Տրոցկիի, Զինովիեւի, Սէրէպրիաքովի, Պրէօպրաժէնսքիի, Շարովի, Սարգիսի եւ բազմաթիւ լենինեան պրոլետարներուն, մեր կուսակցութեան շրջանակներուն հետ, մենք պիտի պաշտպանենք Լէնինի կուսակցութեան կտակը, Հոկտեմբերի Յեղափոխութեան կտակը, Կոմունիստ Միջազգայինին կտակը, ի դէմ բոլոր պատեհապաշտներուն, հերձուածողներուն եւ յեղափոխութեան փսապեղներուն:

(Ստորագրած են)

Աւդէեւ, Բակայեւ, Էվդոքիմով, Լիզդին, Մուրալով, Պէտէրսոն, Բամէնեւ, Ռակովսկի եւ Սմիլկա:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ՊԷԼՖՈՐԻ ՄԷՋ

ՊԷԼՖՈՐ, 22 Նոյ.— Մէկ ամիսէ ի վեր գործազրկութիւնը կը տիրէ հոս ու երթալով սուր հանգամանք կը ստանայ. առաջ պզտիկ գործարանները սկսան իրենց գործաւորներէն մաս մը արձակել բայց այդ արձակուածները ժամանակին գործ գտան մօտակայ գիւղերու մէջ: Իսկ ներկայիս քաղաքին մեծ գործարանը, ուր կ'աշխատին 7000 գործաւորներ, կ'արձակէ ամէն մէկ արհեստարաններէն 20-25 գործաւոր: Արձակուածներուն մէջ կը գտնուին Հայեր ալ. որոնք առդին կամ անդին կը թափառին օրն ի բուն, գործ մը գտնելու համար, սակայն ճարահատ տուն կը դառնան: Ուր որ կը հանդիպին հայ բանուորները իրարու կը հարցնեն. «գործ ունի՞ս» կամ «ձեր գործարանէն քանի՞ հոգի արձակուեցան» եւլն: Խօսք կայ թէ մօտաւորապէս հազար հոգի պիտի ճամբէ Ալզասիէն գործարանը, ուր կ'աշխատի Հայերու մեծամասնութիւնը: Չենք գիտեր թէ ծայրը ուր պիտի հասնի: Այս գործազրկութեան կողքին կայ նաեւ ձիւնն ու ցուրտը: Քանի մը գաւակներու հայր մը ինչպէ՞ս պիտի տոկայ…

Անցած շաբաթ առտու, աշխատանքի միջոցին քանի մը բանուորներ գործարանին մէջ կը խօսակցէինք օրուան տագնապին վրայ, երբ ֆրանսացի կին մը մօտենալով ըսաւ. «Եթէ գործարանէն հանեն օտարները, ո՞ւր պիտի երթաք գործ գտնելու»:

Երկուքը, որ Սպանիացի ու Զուիցերիացի էին, պատասխան տուին թէ փոխանակ հոս գործ փնտռելու, կ'երթանք մեր երկիրը եւ հոն կ'աշխատինք… «Իսկ դո՞ւք», հարցուց դառնալով ինծի եւ ընկերոջս: Մենք նախ չպատասխանեցինք ու յուզուած էինք: Բայց բանուորուհին կրկնեց թէ ինչո՞ւ կը տրտմիք, ո՞ւր պիտի երթաք: Ընկերս հայու լսելի ձայնով մը ըսաւ. «Մենք չենք կրնար երթալ մեր հայրենիքը, որովհետեւ անոր պոլշեւիկ տէրերը փակած են դուռները»:

Բանուորուհին հեռացաւ քանի մը նախատական խօսքեր ուղղելով պոլշեւիկներու հասցէին:

Հ. Յ. Դ. Վազգէն խումբը միջոցներ ձեռք առած է, գործազուրկ ընկերներու օգնելու համար: Կը խնդրենք գաւառներու մէջ գտնուող մեր ընկերներէն ու դաշնակցական մարմիններէն որ եթէ իրենց շրջանին մէջ գործ կայ մեզի գրեն. հասցէ,— Votchgarian Sarkis, Caserne Offemont, Belfort: Այսպէսով կրնանք օգտակար ըլլալ գաղութին, որ Դաշնակցութենէն կը սպասէ որ եւ է օգտակար գործ:

Անորէ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ԱԹԵԱՆ ԿԷՏԵՐՈՎ ՊԱՐՏՈՒԱԾ

Հայ կռփամարտիկը Սարէպրուքի (Գերմանիա) մէջ Օթթօ Լոէրէն կէտերու պակասութեամբ պարտուած հռչակուած է, 19 Նոյ. Շարաթ գիշերը, 3000 հանդիսականներու ներկայութեան:

Մրցումը տեւած է 10 շրջան, իւրաքանչիւրը երեքական վայրկեան: Երկու կռփամարտիկները սոսկալի հարուածներ փոխանակած են, բայց անոնցմէ ոչ մէկը գետին չէ ինկած, եւ միայն խաղի վերջաւորութեան առեններն է որ գերմանացին քիչ մը առաւելութիւն ցոյց տուած է:

Աթեան եւ Օթթօ Լոէր երեկոյթին ամենամեծ մրցումը կատարած են: Հանդիսականները մեծ խանդավառութեամբ հետեւած են խաղին, որուն վերջաւորութեան առենները ոտքի կանգնած քաջալերած են երկու մարզիկները: Աթեան ժողովուրդին եւ կազմակերպիչներուն խնդրանքին վրայ գարձեալ հրաւէր ստացած է Գերմանիա երթալու:

Աթեանի ձեռք բերած արդիւնքը շնորհաւորութեան արժանի է, քանի որ Օթթօ Լոէր Գերմանիոյ լաւագոյն խաղացողներէն մէկն է: Հայ մարզիկը լաւ անուն մը ձգած է Գերմանիոյ մէջ:

Գ. Կ.

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԼԸ ՓՈՒԶԷՆ, 22 Նոյ.— Ներկայ տարուան Մարտ ամսուն, Լը Փուզէնի մէջ կազմուած գնդակախաղի «Արարատ» խումբը Հոկտ. եւ Նոյեմբեր ամիսներուն շարք մը մրցումներ ունեցաւ.- Ա. տեղական Ֆրանսական Բ. խումբին հետ, հաւասար 3—3ով: Բ. դարձեալ նոյն խումբին հետ, յաղթական 4—1ով: Գ. Լավուլթի Ֆրանսական Բ. խումբին հետ, յաղթական 8—1ով: Դ. Շուերաքի Ֆրանսական առաջին խումբին հետ, հաւասար 2—2ով:

Խումբը կազմուած ըլլալով աշխոյժ պատանիներէ 15—23 տարեկան, փայլուն ապագայ կը խոստանայ:

Խմբապետ՝ Գ. Տ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ ՄԸ.— Նիսի մէջ իտալացի երիտասարդ մը, Վանաչի, կ'ամուսնանայ, եօթ տարի առաջ, Իտա Ռոսսիի հետ: Շատ կը սիրէին զիրար անոնք: Վանաչի հին կարասիներ կը ծախէր: Սակայն Նիս հարուստ քաղաք է, եւ հազար խաղեր կը խենթեցնեն մարդը: Ու Վանաչի խաղատուները կ'իյնայ: Կը կորսնցնէ 10,000 ֆրանք., ամբողջ հարստութիւնը իր կնոջ: Կինը, Ռոսսի, այնքան կը սիրէր իր ամուսինը, որ փոխանակ նեղանալու, կը մխիթարէ զայն:

Վանաչի, որ նիւթական նեղութիւններու մատնուեր էր, կը ծանօթանայ այրի եւ հարուստ կնոջ մը, որ հնութեանց վաճառատուն մը ունէր: Հարուստ կինը, Շամպուրտէն, կ'օգնէ Վանաչիի, նոյնիսկ կ'առաջարկէ ընկերովի վարել գործերը: Գործերուն հետ, կ'ընկերանան նաեւ երկուքին սրտերը: Տիկին Շամպուրտէն եւ Վանաչի կը սիրեն զիրար: Առտու մը, Վանաչի կ'իմանայ որ Տիկին Շամպուրտէն իր ինքնաշարժի մեքենավարին հետ սիրային յարաբերութիւններ ունի: Նոյնիսկ կը տեսնէ անգամ մը թեւ թեւի: Վանաչի կը սպառնայ Տիկին Շամպուրտէնի.

— Լաւ պիտի տամ կնոջս, որ գիտեմ թէ պիտի սպաննէ քեզ:

— Կը սպասեմ կնոջդ վաճառատանս մէջ:

Ու վաճառատան մէջ տիկին Շամպուրտէնի եւ տիկին Վանաչիի միջեւ կատաղի կռիւ մը: Տիկին Շամպուրտէն ժամադրութիւն կուտայ հակառակորդ կնոջ՝ գայթակղութիւնը կարգադրելու համար:

Իրիկուն է: Ժամադրավայրին վրայ երկու կիները կը խորհրդակցին կարգադրելու համար գայթակղութիւնը: Քանի մը քայլ հեռուէն կը հետեւի Վանաչի:

Յանկարծ տիկին Վանաչի կը դառնայ եւ կ'ըսէ էրկանը.

— Գնա՛, խայտառակ մարդ, ծով նետէ ինքզինքդ:

Վանաչի կարծելով որ տիկին Շամպուրտէն իր դէմ լարած է կինը, կատաղութեամբ լեցուած, կը հանէ ատրճանակը և կը կրակէ: Վանաչի կը խոստովանի որ ուզած էր սպաննել տիկին Շամպուրտէնը: Սակայն գնդակը հասած էր իր տիկինին, որ անմիջապէս կը մեռնի:

Ոստիկանութիւնը ցարդ չէ կրցած ձերբակալել բանաստեղծ Նազըմ Հիքմէթ պէյը, որ իր առաջին դատապարտութենէն յետոյ Մոսկուա փախած է, եւ ներկայիս տակաւին հոն կը գտնուի։ Զեն ձերբակալուած նաեւ Վիեննայի համաժողովին մասնակցողներէն ուսանող Ճէվտէթ եւ Բժշկ. Համալսարանի ուսանողներէն Հասան Ալի պէյերը, որոնք արտասահման կը գտնուին եւ մաս կը կազմեն «Կեդր. Մարմին»ի արտասահմանեան ճիւղին։

Վերջին օրերու ընթացքին Իզմիրի մէջ քանի մը կարեւոր համայնավարներ ձերբակալուած են։ Հարցաքննուածներու մէկ մասը ազատ արձակուած է, ինչպէս ճարտարապետ Սամիհ պէյ, Շէվգը՝ որ դատապարտուած էր Էնկիւրիի Անկախութեան Դատարանին կողմէ, եւ «Այտընլըք» թերթի աշխատակիցներէն Շագիէ Սապիհա հանըմ։

Ձերբակալուած համայնավարները պիտի դատուին Պոլսոյ Երեռնազատ Ատեանին առջեւ։

Ոստիկանութիւնը Խրիմցի մը եւս ձերբակալած է։ Քննութիւնները տակաւին կը շարունակուին։

Սամսոն-Ամասիա երկաթուղագծի բացումը

Պոլիսէն Նոյ. 22 թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Երկուշաբթի օր Ամասիոյ մէջ հանդիսաւոր կերպով բացումը կատարուած է Սամսոն-Ամասիա Նոր երկաթուղագծին։ Հանդէսին նախագահած է Հանրօգուտ Շինութեանց գործավար Պէհիճ պէյ։

Նոր գիծը 91 մղոն երկայնութիւն ունի և շինուած է Թուրք կառավարութեան կողմէ։ 30 մղոն երկայութեամբ ուրիշ ճիւղ մը այս գիծը պիտի տանի մինչեւ Թուրքալ, որուն շինութեան իրաւունքները տրուած են պելժ ընկերութեան մը (Société Industrielle de Travaux)։

Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ տարի Դեկտեմբերին պելժ ընկերութիւնը պայմանագրութիւն կնքեց այս գիծը Թուրքալէն մինչեւ Սվազ երկարելու համար, մօտ 65 մղոն։ Շինութեանց անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը պիտի հայթայթուին Պելճիքացիներուն կողմէ եւ պիտի ներածուին առանց մաքսի ենթարկուելու։ Ընկերութիւն, պայմանագրութիւնը ստորագրած օրը 600,000 թրքական ոսկիի կանխավճար մը ստացաւ։

Յառաջիկային Սամսոնի այս գիծը պիտի երկարի մինչեւ Սվազ, որ միացման կէտ պիտի ըլլայ դէպի արեւելք եւ արեւմուտք տանող երկաթուղագծերու։ Այս ձեւով Էնկիւրին երկաթուղիով պիտի կապուի Սվազի, Երզնկայի, Էրզրումի եւ Պայազիտի հետ (պարսկական սահմանին մօտ)։

Բացի Էնկիւրիի անմիջապէս արեւելքը սկսուած աշխատանքներէն, այս գիծին վրայ մեծ գործունէութիւն չկայ դեռ, որովհետեւ Թուրք կառավարութիւնը իր ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է լրացնելու Էնկիւրի-Կեսարիա գիծը, մօտ 170 մղոն երկար, որուն բացումը կատարուեցաւ անցեալ Մայիսին։

Թուրքիա եւ Աֆղանիստան

Աֆղան կառավարութիւնը որոշած է 30 սպայ եւս ղրկել Պոլիս, թրքական զօրամասերուն մէջ սթաժ ընելու համար։ Արդէն 50 աֆղան սպաներ կը գտնուին Պոլսոյ մէջ, որոնք զօրամասերուն մէջ կը ծառայեն ճիշտ թուրք սպաներուն իրաւասութեամբ պարտականութիւններ կատարելով։ Այս սպաները Աֆղանիստանի զինուորական վարժարանը աւարտած են եւ ոմանք հարիւրապետի աստիճան ունին։

Նոր սպաները քանի մը օրէն Պոլիս կը հասնին։

∴ Աֆղանիստանի Թագաւորը Ամանուլլահ Խան ներկայիս Պոմպէյ կը գտնուի, իբրեւ հիւր Հնդկաստանի փոխարքային։ Այս առթիւ հանդէսներ եւ ձիարշաւներ կազմակերպուած են յիշեալ քաղաքին մէջ։ Թագաւորը քանի մը օրէն ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Եւրոպայի մայրաքաղաքները։

∴ Թուրքիոյ լեհ դեսպան Քովալսքի եւ Էնկիւրիի աֆղան դեսպան Ղուլամ Ճէյլանի լեհեւաֆղան բարեկամական դաշնագիր մը կնքեցին Էնկիւրիի մէջ։

Հալածանք Մակեդոնացիներու դէմ

Թայմզի Սոֆիայի Թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Կիրակի օր պուլկար իշխանութիւնները տունէ տուն փնտռտուքներ կատարեցին Քէօսթէնտիլ մէջ, որ պաշտպման վիճակի ենթակայ նահանգներէն մէկուն կեդրոնն է։ Քաղաքը ամբողջովին պաշարուեցաւ զինուորներով։ Ձերբակալուեցան բազմաթիւ Մակեդոնացի փախստականներ։ Այս քայլը առնուեցաւ սահմանագլուխը մաքրագործելու համար Մակեդոնական յեղափոխական կազմակերպութեան գործօն անդամներէն։

Միւս կողմէ Սելանիկի Երեռնազատ Ատեանը մահուան դատապարտեց երկու Մակեդոնացի յեղափոխականներ՝ Նանօֆ եւ Քուլէլիչ։ Ասոնք ծրագրած էին Սելանիկի սերպ հիւպատոսարանը, ֆրանքեւսերպ դրամատունը եւ ուրիշ հանրային շէնքեր օդը հանել, ու անցեալ Սեպտեմբեր 26ին ձերբակալուած էին, ռումբերու տուփակով մը։

Ընդհանուր դատախազը ոճիրը վերագրեց յեղափոխական նպատակներու, որոնք կը բխին Սոֆիայէն։ Դատապարտեալները, որոնք վճռաբեկ Ատեանին դիմելու համար հինգ օր պայմանաժամ ունէին, յայտնեցին թէ ներում պիտի խնդրեն։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

«ԻՒՄԱՆԻԹԷ»ի պատասխանատու-տնօրէն Ֆրանսուա Կէ, որ դեռ վերջերս բանտէն արձակուած էր, առջի օր կրկին ձերբակալուեցաւ, Իւմանիթէի մէջ հրատարակուած հակազինուորական յօդուածներու համար։

ԱԼՊԱՆԻՈՅ նախագահ Ահմէտ Զօկու կը պատրաստուի ինքզինքը թագաւոր հռչակել Նոյ. 28ին, Ալպանիոյ անկախութեան տարեդարձին։

ԼԻՏՎԻՆՈՖ Ժընեւի Զինաթափութեան ժողովին երթալէ առաջ Պերլին, ուր պիտի մնայ քանի մը օր՝ գերմանեւռուս ճակատ մը յարդարելու համար։

ՏԻԿԻՆ ՀԻԿԷԹ ՏԻՖԼՕ, Քոմէտի Ֆրանսէզի նախկին յայտնի դերասանուհին, առանց պայմանաժամը լրացուցած ըլլալու յիշեալ թատրոնը ձգած եւ փոքր Սէն-Մարթէնի թատրոնը մտած ըլլալով, Քոմէտի Ֆրանսէզի վարչութիւնը դատ բացած էր իրեն դէմ եւ կը պահանջէր 300,000 ֆրանքի հատուցում։ Դատարանը 150,000 ֆրանք տուգանքի դատապարտեց Տիկին Հիւկէթը եւ փոքր Սէն-Մարթէնի տնօրէն Լէհմանը։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

վիճարանական ժողովը այսօր Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, Քաֆէ օ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը։ Մէթրօ՝ Իթալի։

ԿԸ ԶԵԿՈՒՑԱՆԷ ԸՆԿ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆ

ներկայանալ անդամատոմսերով։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, 4bis Rue Puteaux, Métro Rome

կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային կոմիտէի եւ Ուսանողական միութեան կողմէ

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌՆ ՈՒ ՆԵՐԿԱՅ ՎԻՃԱԿԸ

Կը խօսին՝ Ընկերներ Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ և Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տեղական ընկերներու եւ համակիրներու, վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Սինէմա Սէն Լուի սրահը, կը ներկայացուի

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

Հ. Յ. Դ. Յեղափոխական առաջին գործունէութիւնը (Տրամ 5 արար)

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

ղեկավարութիւն՝ Ե. ԹՕԼԱՅԵԱՆ եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ

վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 8.30ին

THEATRE ALBERT Ierի մէջ 64, Rue ROCHER

բարեհաճ մասնակցութեամբ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

կը ներկայացուի ԺԱՆՐԻ ՊԷՌՆՇԹԱՅՆի

ՍԱՄՍՈՆ հռչակաւոր փիէսը, 4 արար

կը մասնակցի ամբողջ խումբը.

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ 25—15—10—5

Իւրաքանչիւր տոմսի վրայ կէս ֆրանք կը յատկացուի Ազգատախնամին։

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած «Բարձր-Հայք»ի Հայրենակցական Միութեան կողմէ, վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ։ 120 Bld. de Bellevilleի երկու սրահներուն մէջ։

Կը նախագահէ՝ Փրօֆ. Գ. ԱԲՈՒԼԵԱՆ, կը խօսի Պ. ԱԲՕԵԱՆ

կը մասնակցին՝ Օրիորդներ Ս. Առաքելեան, Ա. Պէզիրկէնեան, Luba եւ Հրանոյշ Գազազեան, Պ. Պ. Գ. Գոնեան, Ն. Պէշիկթաշլեան, Գ. Մէհտէրեան, Տիկ. Փ. Սարգիսեան, Թաւիտ Արգար, Զ. Փանչօյով, Տ. Մելիքեան եւ Վրացի Կինտոն։ Կէս գիշերէն վերջ հայկական և եւրոպական պարեր։ Ճազ-Պանտ։

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Եռագոյն խումբի ժողովը վաղը Շբ. իրիկուն, ժամը 8ին, 154 Ave. d'Argenteuil, Asnières. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Առնուվիլ-լէ-կօնէսի Ռազմիկ խումբի դասախօսական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Դասախօս ընկ. ԱՆԴՐԷ։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Ռոստոմ ենթակոմիտէի անդամ. ժողովը՝ այսկիր. իրիկուն ժամը 8.30, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի պատգամաւորական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Հ. Յ. Դ. Ակումբը։

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Էթիէնի ընկերական ժողովը վաղը Շբ. ժամը 3ին, 3 Place de Peupleի սրահը։

Հ. Յ. Դ. Պէլֆօռի Վազգէն խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 1.30ին Cinéma Eldoradoի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ, ներկայանալ անդամատոմսերով։ կը հրաւիրուին այն համակիրները որոնք փափաքած էին նախկին ժողովին արձանագրուիլ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 1ին սովորական հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Ֆօնթենայի «Կոբիւն» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, Գրադարանի Սրահը։ Օրակարգ վարչութեան ընտրութիւն, կը խօսի ընկերուհի Օրփերճուհի Սիւտճեան։ Բոլոր ընկերներու եւ ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Վարուժան ենթակոմիտէն սովորական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին. ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Կուկունեան խումբի ժողովը վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Գրադարանի սրահը։

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Բժշկական Միութեան Առաջին դասախօսութիւնը Նոյ.30ին, Դշ. գիշեր ժամը 9ին, Sociétés Savantes-ի մէջ։

պիտի խօսի Փրօֆ. Կ. Ազաջանեան։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ'ԵԼԼԷ

ԲՌՆԻ ՍԻՐՈՒԸՏՈՒՔ...

ՔՐՔՋԱԼԻՐ ՉԱՒԵՇՏԸ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏՔԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

(ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԴՐՕՇԱԿ»)

Գինն է 8 Ֆր., Ամերիկա, Անգլիա եւ անգլ. գաղութները կէս տոլար։

Դիմել,— H. Kentouni, 36, Ave. Chevreul, Asnières (Seine).

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երեւանէն կը փնտռեն ցարմ Քուրեանը, որ կը կարծուի թէ նախապէս կը գտնուէր Ֆրանսայի մէջ, Usine de Serrurerie, Pont St Esprit, Gard. գրել խըմբագրութեան։

— Պրուսայի Սէօլէօզ գիւղացի Մանուկ եւ Յակոբ Յարգինեան եղբայրները, Մանուկ 23 տարեկան է, իսկ Յակոբ 22։ 1914ին աքսորուած են. իրենց հօր անունն է Արթին (Ամասիացի եւ Սէօլէօզ հաստատուած էր), մօր անունը Վարդենի։ Տեղեկացնել՝ իրենց եղբօր՝ Նիկողոս Յարգինեանի, 5 Rue du Capitaine Ferber. Issy-les-Moulineaux (Seine), France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել։

— Ներսէս Դէմաճեան, հօր անունն՝ Յովհաննէս, մօր անունն՝ Մարիամ, Ատըեամանցի, որ գտնուած է Պէյրութի Քէլէկեան որբանոցին մէջ եւ որ յետոյ գացած է Եգիպտոս ուսանելու համար. կը փնտռուի իր ընկերոջ՝ Յակոբ Հացպանեանի կողմէ։ Գրել La Gaudinière, la Ville-aux-Clercs (Loir-et-Cher), France.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻԱԿ ՀԱՅ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

ուր կը գտնուի ճոխ մթերք մը կրօնական, գրական, բանաստեղծական, թատերական, եւն. գիրքերու, երգարաններ, ձայնագրուած հայկական եղանակներ Կոմիտաս Վարդապետի, Արմենակեանցի եւ յայտնի հայ երաժիշտներու։

Զօր. Անդրանիկի մեծ ու փոքր նկարները։

փողովրդական գիներ

Գաւառներէն եղած յանձնարարութիւնները փութով կը կատարուին։ Դիմել՝

N. Agopianի, 95 Cours Richard Vitton, Lyon, Montchat.

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ „ՖԷՊԻՒՍ"

37, Rue POISSONNIÈRE, 37 Tél. Louvre 69-83

(«Ֆէպիւս» համբաւաւոր լուսանկարչատան յարակից)

Դերձակատունս մեծապէս քաջալերուած իր բազմաթիւ յաճախորդներէն, տօնական օրերու առթիւ ստացած է ֆրանսական և անգլիական ձմեռուան կերպասներու ճոխ մթերք մը։

. Այս առթիւ ամէն յաճախորդ գիներու անմրցելի գեղչ մը գտնելէ զատ, իբրեւ կաղանդի նուէր, մեկի յարակից «Ֆէպիւս» լուսանկարչատան մէջ 6 ՀԱՏ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ քաշուելու իրաւունք պիտի ունենայ։

Փութացէք օգտուիլ այս աննախընթաց առիթէն, որ պիտի տեւէ միայն և միայն Նոյեմբ. 15էն մինչև Յունուար։

Հ. ՀՈՎՏԱՆԵԱՆ

ՁԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ

ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ՝ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ ՆՈՒԷՐ

Աղքատին պատիւը 20, Թափառաշրջիկներ 15, Աղջկան մը սիրոյ[illegible] Արիւնի ձորը 4, Չարշըլը Արթին 5, Ուշ Լինի 3, Արշին մալ ալան 4, [illegible] ղահան 6, 8, 10, 12.50, Երգարան 5, 6, 7.50, 10, 25, Արու Լալա 5, [illegible] 20, Անոյշ 5, Դուրեանի քերթուածները 5, Տաղք եւ նամականին 8, [illegible] Ղարիպ 5, Աւազակապետ 30, Թիապարտը 30, Հօճա Նասրէտտին 1[illegible] ՉԱՐԼՍԹՕՆ 1.50, Լռութիւնը 7.50, Մուրացկաններ 7.50, Շողշողի[illegible] Փր.Ուղեցոյց 6, Ինքնուսուցիչ դրուցատրութիւն 10, ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի, ՇԱՆ[illegible] ՁՕՀՐԱՊի, ՕՏԵԱՆի ամբողջ գործերը, Լուսանկարչութիւն 3, [illegible] ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑի Հայ երգեր (2 տետր.) 30, Հոգիի ձայներ 15, Հայ [illegible] րեր 15, Հայ գեղջուկ երգեր 15, բոլորը նօթաներով, Հովէկ եւ Բայ[illegible] օրօրը (2 երգեր ձայնագր.) 1, Զայնագրեալ երգեր. Ս. Պատարագի 4, Աւ[illegible] գաւանանքի 50, ինչպէս նաեւ զաւեշտներ, թատերական գործեր, նոր վէպ[illegible] բառարաններ, բժշկական գիրքեր, բոլորը ԱՆՄՐՑԵԼԻ գիներով։

ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ։ Դիմել նամակով՝ VAHRAM SÉVOUNI [illegible] Quihou, St. Mandé (Seine).

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՆԱՄԱԿ ունին Միրուժան Պարսամեան, Ա. Պօտանեան և Աստուր Գալայճեան։ Դիմել խմբագրութեան։

ՅԱՌԱՋի միջոցաւ փնտռուած H. Sevadjianի հասցէն՝ Strada Yupiter No. 15, Constanza, Roumanie.

ԿԱՂԱՆԴԻ ՄԻԱԿ ՆՈՒԷՐԸ

Հրապարակ ելած են նկարիչ Պ. Ս. Խաչատուրեանի գնահատուած եւ յայտնի գործերէն «ԱՐԱՐԱՏ»ը եւ «ՀԱՅ ՈՐԲԵՐ»ը նկարներու վիմատիպ օրինակները։ Առաջինէն 40 եւ երկրորդէն 15 օրինակ միայն տպուած են։

«ԱՐԱՐԱՏ»ի գինն է 30 ֆր. եւ «ՀԱՅ ՈՐԲԵՐ»ը 50 ֆրանք։

փութացէք օգտուիլ ներկայ պատեհութենէն։ գիմել՝ Յառաջի խմբագրատունը։

ՎԱԼԱՆՍԻ "ՅԱՌԱՋ,,Ի ՆՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆ Է

Պ. ԸՒՀԵՏԻՍ ԲԻՐՋԻԿԵԱՆ

26, Bld. Vauban, Valence D.rôme

Գործ կը փնտռէ

եւրոպական եւ Արեւելեան կերակուրներու մասնագէտ խոհարար մը գործ կը փնտռէ։ Գիմել՝ 12 Rue St. Sulpice Paris (6).

JACQUES DE PADOVA
24, Rue Albouy, Paris (10e)
Métro: Lancry

24 Րիւ Ալպուի, Փարիզ (10)
Մէթրօ Լանքրի

Միակ գործակալ-ներկայացուցիչը հայկական, յունական, թրքական, արաբական եւ հրէական ամէն տեսակ փլաքներու, ճոխ մթերք նոր ֆօնօկրաֆներու եւ ասեղներու։ փոքրաքանակ գնումները մեծաքանակի արժէքով։ եթէ կ'ուզէք վայելել Արեւելքը՝ գնեցէք ձեր սիրած փլաքները։

Վարձու են

դիւրամատչելի պայմաններով սենեակներ խոհանոցով եւ առանձին։ Մաքուր օդ, գեղատեսիլ տեսարան, ելեկտրականութիւն, ջուր, կազ եւ chauffage centrale։ Դիմել՝ Տէֆքազօ, 140 Av. Pasteur. իջնել մէթրօ Porte des Lilas.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴՐԱՍԵՆԵԱԿ

Է. ՍԹԷՖԻՔԻ

106 Kléber, Հեռ. Passy 72.56

կը կատարէ ֆրանսա եւ Յունաստան մտնելու կամ բնակելու արտօնութեան գործողութիւնները.

AFFIDAVITի (Աֆիտավիթ)

Դիմել՝ ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱՐԱՆ ԵՒ ՍԵՆԵԱԿ

ՆԵՐ Ավընիւ Կամպէթայի [illegible] Մէթրօ St. Fargeauէն քանի մը քայլ, 1 Rue Darcy շէնքին [illegible] անմիջապէս տրամադրելի [illegible] տարեկան 2100էն 2600 ֆրանք[illegible] Մուտք, սենեակ եւ խոհանոց[illegible] բաղկացեալ յարկաբաժիններ ու[illegible] սենեակներ, տաք եւ պաղ ջուր[illegible] սենեակներուն մէջ, օդ, արեւ, կազ, ելեկտրականութիւն, եւ ամէն յարմարութիւն։

Սենեակներու կահաւորման համար պիտի վճարուի միանուագ գումար մը։

Դիմել ուղղակի վերի հասցէ[illegible]

ԱՄԷՆՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պարուք կը գտնէք ձեզ յա[illegible] տարածելու որ, քաղաքավար[illegible] բանի Ամուսնութեան եւ հա[illegible] տակութեան վերաբերեալ [illegible] ընթերցներու փախուելուն [illegible] ճառաւ, դժուարութիւնն[illegible] չհանդիպելու համար, դիմեցէ[illegible] երդուեալ Թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois Marseille.

1. Ամուսնութեան թուղթեր [illegible] լոր գործողութիւնները, արագ [illegible] խղճմտօրէն։

2. Անուններու փոփոխ[illegible] թիւնը դատարանի միջոցաւ [illegible] արագ։

3. Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.

4. Ծննդեան թուղթերու [illegible] գիրհակներու թարգմանութեան[illegible]

ՍԱԿԱՐԱՆ

24 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.
Սթեռլին.	L. St.	124[illegible]
Տոլար.	Dollar	25[illegible]
Մարք (ոսկի) 100	Mark	60[illegible]
Թրքական թղթ.	L. Trq.	13[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	110
Մէճիտիէ	Médjidie	9[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	18[illegible]
Տրախմի »	Drachme	33[illegible]
Լիր »	» Lire	138[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Belga	355
Զուից. »	Frc. Suisse	490
Լէյ 100 հատը	Ley	15[illegible]
Ֆիօրին	(Florin)	102[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3410
» II	»	2110
» III	»	1680
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	167[illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITION[illegible]
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 26 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

26 NOVEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 503 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՐՑԵՐ ԵՒ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Հայաստանէն հասած վերջին լուրերու համաձայն, ձերբակալութեանց թափը մեղմացած է, համեմատելով առաջին օրերու հետ:

Բայց, լուր չկայ անցեալ Յուլիսէն ի վեր բանտարկուած կալանաւորներու մասին: Կովկասի վերջին թերթերն ալ ո՛րեւէ տեղեկութիւն չեն տար: Թէեւ, միամտութիւն է այս կարգի խնդիրներու մասին լուսաբանութիւն փնտռել զանազան «Պրոլետար»ներու եւ «Կոմունիստ»ներու մէջ:

Իսկ ժողովուրդին զինաթափումը կը շարունակուի, իբրեւ հիմնական քաղաքականութիւն:

Երեւանի մարզպանները բնկած են լպրծուն ճամբու մը վրայ, եւ մինչեւ ծայրը պիտի երթան, հակառակ տարրական տրամաբանութեան եւ հայրենիքի սրբազան շահերուն:

Մանաւանդ հիմա որ ներքին պառակտումներն ալ կը ծաւալին ու կը զարգանան համայնավար կուսակցութեան ծոցին մէջ, վարիչները աւելի քան երբեք մտահոգ են իրենց մորթին պաշտպանութեան համար: «Մեզմէ յետոյ՝ ջրհեղեղ»:

Անհամբեր էինք իմանալու թէ՝ ի՛նչպիսի ամբաստանագիր պիտի ներկայացնէ Երեւանի Չեկան, աւելորդ անգամ մ՛ն ալ ծիծաղելի չդառնալու համար:

1910ին, երբ ցարական իշխանութիւնը «Դաշնակցութեան Գործ» մը սարքեց, մօտ հազար էջ ամբաստանագիր տպած էր, իր ընթացքը արդարացնելու եւ դատ վարելու համար: Թո՛ղ որ ՛նք հին դէպքերը,— Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն որ 800—1000 մարդ ձերբակալուած է անցեալ Յուլիսէն ի վեր:

Արդ, կառավարութիւն մը որ այսքան հրէշային հալածանքներու կը դիմէ, ինչպէ՞ս պիտի պատճառաբանէ զանոնք:

Կամ արդեօք պիտի համարձակի՞ որ եւ է պատճառաբանութիւն հրատարակել, «ի բուժումն գայթակղեալ մտաց», գոնէ այն ձեւով ինչ ձեւով որ հրապարակ եկաւ ցարական իշխանութիւնը, Լըժինի սարքած խաղին առթիւ:

Այս հարցումը կ՛ընենք անոր համար որ, ինչպէս շեշտած ենք զանազան առիթներով, վերջին ձերբակալութիւնները յատկապէս ուղղուած չեն Դաշնակցութեան դէմ:

Թերեւս ատոնք միջոց մըն են «դաշնակցական մտայնութիւնը» անհետացնելու, բայց կ՛անցնին բուն կազմակերպուած ում մը հետապնդելու սահմանները: Եթէ բոլոր զոհերն ալ իբր Դաշնակցական բանտարկուած են, կը հետեւի թէ Հայաստանի ժողովուրդին բոլոր կենդանի տարրերը «հակայեղափոխական» կազմակերպութեան յարած են, իրենց մորթին վրայ կրելով բանւոր-գիւղացիական իշխանութեան անգնահատելի՛ բարիքները...

Երեւանցիները պարտաւոր են լուսաբանել այս հիմնական խնդիրը, իրենց իսկ պատիւը կամ հեղինակութիւնը փրկելու համար:

Սպասելով այդ նշանաւոր յայտնութիւններուն, ըսենք, նորէն, թէ նոր զոհերուն ոչ իսկ մէկ տասներորդը Դաշնակցական է:

Ուրեմն, հալածանքը կազմակերպուած է բոլոր զգօն տարրերուն դէմ, որոնք հարիւր հազարներով կը համրուին:

Կառավարութիւնը գտած է իրեն համար անհաճոյ տրամադրութեանց ներկայացուցիչները, — բանւոր, գիւղացի, արհեստաւոր, ուսուցիչ, մենշեւիկ, սոցիալ-դեմոկրատ, ուսանող, ընդդիմադիր, Դաշնակցական եւ ուրիշ ի՛նչ որ կրնայ դէմ ըլլալ օրուան վարիչներուն:

Միւս կողմէ, մասնաւորապէս գիւղացիները հալածելու գործին մէջ, վճռական դեր կատարած է զէնքերը յանձնելու-չյանձնելու խնդիրը:

Եթէ կառավարութիւնը համարձակի յայտարարել թէ Արագածի, Զանգեզուրի կամ Նոր Բայազիտի գիւղացիները անսաստած են իր հրամաններուն, զէնք չյանձնելով, կը նշանակէ թէ այդ շրջանները ապստամբ են: Կամ, առնուազն չեն հաւատար, չեն վստահիր կառավարութեան:

Եւ ա՛յդ է անողոք իրականութիւնը, դժբախտաբար:

Ժողովուրդի զաւակները, եւ առանձնապէս հայ գիւղացիները իրենց կոպիտ այլ առողջ բնազդով աւելի լաւ կը հասկնան իրենց չարն ու բարին, քան ո՛ր եւ է իշխանութիւն: Եւ աւելի կասկածոտ են ու սկեպտիկ, երբ իրենց սրտին՝ չի խօսիր այդ կառավարութիւնը, իբրեւ օտար կամ բռնաւոր:

Այդպէ՛ս է որ, Թուրքիոյ մէջ, համիտականէն մինչեւ սահմանադրական շրջանը, անոնք աւելի հաւատացին իրենց բազուկին ու զէնքին, քան հռչակուած օրէնքներուն եւ շռայլուած հաւաստիքներուն:

Այլապէս, Սասունցին կամ Զանգեզուրցին ի՞նչ պէտք ունի զէնք պահելու, իշխանութեան հրամաններուն անսաստելու եւ գլխուն փորձանք բանալու: Այն ալ՝ Հայաստանի մէջ: Կ՛երթայ արտը կը վարէ, ձմրան պաշարը կ՛ամբարէ եւ տունը կը քաշուի, փառք տալով օրուան իշխանաւորներուն:

Երեւանցիները չունին այդ մխիթարութիւնը: Եւ եթէ հակառակը պնդեն եւ յաւակնին յայտարարել թէ ամէն բան կարգին է, իշխանութիւնը՝ ամուր, եւ վտանգ չկայ ժողովուրդին,— մենք չենք վարանիր պոռալ թէ կա՛մ ապուշ են կամ խաբեբայ:

Շ.

ՀԱՅՈՑ "ԼՔԵԱԼ,, ԱՒԱՐԻՆ ՎԷՃԸ ԼՈՒԾՈՒԱԾ

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻՆ

Երէկի թղթաբերով ստացուած Պոլսոյ կիսապաշտօն *Միլլիյէթ*ին մէջ կը կարդանք (20 Նոյեմ.).—

Պոլսոյ կուսակալութիւնը Հայոց լքեալ գոյքերէն մէկ մասը գաղթականներու յատկացուցած էր, սակայն Լքեալ Գոյքերու Վարչութիւնը բնակութեան համար գաղթականներուն չէր տար զանոնք, առարկելով թէ այդ մասին հրաման չէ ստացած: Ներքին գործավարութիւնը վերջապէս լուծեց այս խնդիրը, որ երկար ատենէ ի վեր կը քաշքշուէր:

Կուսակալութիւնը երէկ հետեւեալ հ՛ռագիրը ստացաւ Ներքին գործավարութենէն.—

Ըստ Գործավարներու Խորհուրդի որոշմնագիրին Բ. յօդուածին, — որ ձեզի հաղորդուած էր 1341 (1925) Յուլիս 9 թուակիր շրջաբերականով — այն կալուածները, որ կը պատկանին նախապէս եւ յառաջիկային փոխանակութեան ենթակայ չեղող բացակայ անձերու, Պետական Գանձին սեփականութիւն կը նկատուին. ուստի այս կարգի կալուածներէն անոնք, որոնց գաղթականներուն յատկացումը անհրաժեշտ կը նկատուի, ելմտական գործավարութեան լուր տրուելէ վերջ ներքին գործավարութեան տրամադրութեան տակ պիտի դրուին:

Եթէ այս կարգի կալուածներէն ծախուելիքներ կան, նախապէս ներքին գործավարութեան տեղեկութիւն պիտի տրուի: Համաձայն 1926 Մարտ 13ի փոխանակութեան օրէնքին, ոչ-փոխանակելիներու «իճարէթէյնլի» շէնքերէն եւ հողերէն անոնք որ մասնաւոր վարչութեանց ձգուած ու բնակութեան համար իրաւասու անձերու տրուած են կամ պարսհետեւ պիտի տրուին, անոնց փոխարժէքները պիտի գանձուին ըստ Պարտքերու օրէնքին:

«Հետեւաբար ելմտական վարչութեան բացարձակապէս արգիլուած է բացակայ անձերու պատկանող գոյքերը, հողերն ու կալուածները ծախել, առանց քաղաքային պաշտօնատարութեան հաւանութիւնը ստանալու:

«Նոյնպէս պիտի զադրեցուին աճուրդները, որ դեռ կը շարունակուին: Աճուրդի դրուած այս կարգի կալուածներն ալ անմիջապէս բնակելու իրաւունք ունեցողներուն պիտի տրուին եւ ներքին գործավարութեան պիտի հաղորդուին:»

Ներքին գործավարութեան այս հրամանը կուսակալութեան կողմէ Բնակութեան եւ Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութեանց հաղորդուեցաւ: Լքեալ Գոյքերու Տնօրէն Իսմայիլ Հաքքը պէյ կուսակալ Սամի պէյի հետ տեսակցեցաւ այս խնդրին մասին:

Կուսակալութիւնը Լքեալ Գոյքերու Վարչութենէն կրկին անգամ պահանջեց Հայոց լքեալ գոյքերու ցանկը: Կուսակալութեան հրամանին համաձայն, այս կարգի կալուածները առանց հարցնելու չպիտի կրնան ծախուիլ. Նոյնպէս աճուրդները պիտի դադրեցուին:

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԱՔԼՈՐԱՄԱՐՏԸ

Թայմզի Ռիկայի Թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Ընդդիմադիր վարիչներէն անոնք, որոնք պաշտօնազուրկ եղած են բայց դեռ չեն վտարուած կուսակցութենէն, կը շարունակեն կուսակցական ժողովներու մէջ իրենց ձայնը լսելի ընել տալ: Կամէնէֆ Երկուշաբթի օր փորձեց խօսիլ Մոսկուայի շրջանի համայնավարական համաժողովին մէջ, բայց Ստալինականները այնքան աղմկեցին, որ իր խօսքերը լսելի չեղան: Բայց եւ այնպէս Կամէնէֆ կրցաւ հետեւեալ ազդարարութիւնը ուղղել ժողովին. «Մեծ աղէտի մը առջեւ կը գտնուինք: Ամբողջ կուսակցութիւնը դէպի անդունդ կ՛երթայ:» Ստալինականները վարէն պատասխանեցին. «Անդունդը ձեզի համար կը բացուի եւ ոչ թէ մեզի, ո՛վ Մարգարէ»:

Ռակովսկի փորձեց խօսիլ Խարքով, մեծ հաւաքոյթի մը մէջ, ուր տասնամեակի հանդէսներէն վերադարձող օտար հիւրերը պատուոյ տեղերը գրաւած էին: Ստալինականները արգիլեցին Ռակովսկիին ճառ խօսիլը: Ասոր վրայ օտար հիւրերուն դառնալով Ռակովսկի ըսաւ. «Հիմա կը տեսնէք թէ ի՛նչպիսի ժողովրդավարութիւն կը տիրէ Խորհրդային Միութեան մէջ»: Ուրիշ հաւաքոյթի մը մէջ, Թոմսկի բացատրեց որ «Խորհրդային շահերը աւելի ապահով են այժմ Փարիզի մէջ առանց Ռակովսկիի, որ գէշ խորհուրդներ տուաւ Խորհրդային կառավարութեան»:

Երկու հատուածներու միջեւ պայքարը սաստկացած է: Ստալինականները իրենց հակառակորդներուն կը սպառնան բանտով, իսկ ընդդիմադիրները արհամարհական կերպով փոխ-վրէժ կը սպառնան:

Մոսկուայի շրջանային համաժողովին, որուն միայն համայնավարներ կը մասնակցէին, ներկաներուն նետուեցաւ թուղթի կտոր մը, որուն վրայ գրուած էր. «Եկած է ժամանակը, երբ մենք պիտի կախենք, պիտի խեղդենք եւ պիտի գնդակահարենք ձեզ՝ Ստալինականներդ»: Խորհրդային «պսակաւոր-բանաստեղծ» Դէմեան Բիէտնի տեղեկացուցած է իշխանութեանց թէ ընդդիմադիրները սպառնացած են սպաննել զինք, եթէ չհրաժարի հեգնելէ Տրոցկին, Զինովիեւն ու իր կուսակիցները:

⁂ Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Նոյ. 22ին Ռակովսկի Մոսկուայի համաժողովին մէջ եւս խօսք առնելով, բուռն յարձակում գործած է կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան դէմ: Իր քննադատութիւնները եղած են ա՛յնքան խիստ, որ ժողովականներու աղմուկներուն վրայ ստիպուած է կէս ձգել իր ճառը:

Խօսք առած են Ռոզէնկոլց եւ Կարախան, որոնք զարմանք յայտնած են թէ ի՛նչպէս Ռակովսկի մէկէն ի մէկ այնքան արմատական կը դառնայ, մինչ երբ Փարիզի դեսպան էր, յաճախ ծայրայեղ պատեհապաշտութիւն ցոյց տուած է:

Բուխարին եւս նոյն իմաստով խօսած եւ յայտնած է թէ ներկայիս կուսակցութեան մեծամասնութիւնը շատ հաւատարմութիւն ցոյց չի տար Լէնինի սկզբունքներուն: «15րդ համագումարը, աւելցուցած է, ընդդիմադիրները պիտի դնէ հետեւեալ երկընտրանքին առջեւ.— կամ այն է որ ընդդիմադիրները պիտի լուծուին եւ պիտի հրաժարին պոլշեւիսմի հակառակ իրենց գաղափարներէն, եւ կամ կուսակցութիւնը պիտի շարունակէ իր ճամբան դէպի ընկերվարութիւն, մէկ կողմ ձգելով ընդդիմադիրները:

Բուխարինի խօսքերէն այն կ՛եզրակացուի թէ կառավարութիւնը ընդդիմադիրներուն դէմ խիստ միջոցներ ձեռք չպիտի առնէ 15րդ համագումարի փակումէն առաջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՄԵՌԱԾ

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ ՊՈՒՔՐԷՇ ԿԸ ԿԱՆՉԵՆ ԻՇԽԱՆ ԿԱՐՈԼԸ

Պուքրէշէն հեռագիր մը կը հաղորդէ մահը Ռումանիոյ վարչապետ Եոնէլ Պրըթիանուի: Ժամանակէ մը ի վեր զրոյց կը շրջէր թէ վարչապետը հիւանդութենէ մը կը տառապի: Առջի օր թերթ մը գրեց թէ Պրըթիանու նշագեղձի յաջող գործողութեան մը ենթարկուած է, սակայն իրիկուան դէմ հասած հեռագիրները արդէն կը ծանուցանէին իր մահը:

Վարչապետին մահէն անմիջապէս վերջ դահլիճը հրաժարական տուաւ: Խնամակալ Խորհուրդը հանգուցեալին եղբայր Վինթիլա Պրըթիանուին յանձնեց նոր դահլիճին կազմութիւնը: Վարչապետ Վինթիլա Պրըթիանու հին դահլիճի բոլոր նախարարները վերահաստատեց իրենց պաշտօններուն մէջ: Նոր դահլիճը նոյն օրն իսկ աւանդական երդումը կատարեց:

Այս անակնկալ մահը պատճառ կը դառնայ որ ընդդիմադիրները աւելի սաստկացնեն իրենց պայքարը ազատական կուսակցութեան եւ Խնամակալ Ժողովին դէմ: Իշխան Կարոլի կողմնակիցները արդէն իսկ հեռագրած են Փարիզ՝ որպէսզի հրաժարեալ գահաժառանգը անմիջապէս Պուքրէշ վերադառնայ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը՝ կիրակի:

Եոնէլ Պրըթիանու ծնած էր 1864ին, իր հայրը խիստ մեծ դեր կատարած է Ռումանիոյ անկախութիւնը կերտելու մէջ, Մոլտավիոյ եւ Վալախիոյ միացումով: Բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած էր Փարիզի մէջ, աւարտելով Բազմարուեստեան և Երկրաչափական բարձրագոյն վարժարանները: Ռումանիա վերադարձին, պետական երկաթուղիներու ճարտարագէտ կարգուեցաւ: 28 տարեկանին երեսփոխան ընտրուեցաւ իբրեւ Ազատական կուսակցութեան թեկնածու: Յաջորդ տարին՝ 1895ին Սթուրցայի դահլիճին մէջ հանրօգուտ շինութեանց նախարար եղաւ, իսկ 1901ին ստանձնեց արտաքին նախարարութիւնը: Պրըթիանու ներքին նախարար էր, երբ ծագեցաւ գիւղացիական ապստամբութիւնը, զոր զսպեց խստիւ: 1907ին առաջին անգամ վարչապետ եւ Ազատական կուսակցութեան նախագահ եղաւ: Իր օրօք էր որ յիշեալ կուսակցութիւնը ընդունեց հողային բարենորոգման ծրագիրը, որուն համաձայն մեծ հողատէրերը սեփականազրկուեցան:Նոյնպէս իր օրով ընդունուեցաւ ընդհանուր քուէի դրութիւնը: 1913ին Մարկիլոմանի անկումէն վերջ դարձեալ վարչապետ եղաւ: 1916ին երբ Ռումանիա պատերազմի մտաւ Դաշնակիցներու կողքին, Պրըթիանու պատերազմական նախարար էր: Անկէ ի վեր Ռումանիոյ քաղաքական կեանքին մէջ ղեկավար դեր կատարած է:

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՄԵՌԱՒ ՊՐԸԹԻԱՆՈՒ

Վերջին հեռագիրներու համաձայն, վարչապետը երեք անգամ գործողութեան ենթարկուած է: Վերջին գործողութեան ընթացքին Պրըթիանու մերժած է թմրեցուցիչ ստանալ:

Սակայն նշագեղձերուն մէջ արդէն նեխում եւ թունաւորում առաջ եկած էր: Ամբողջ 12 ժամ սիրտը արհեստական միջոցներով բաբախել տուած էին: Շնչառութիւնը հետզհետէ կը դժուարանար. այլեւս քիթէն չէր շնչեր, այլ խռչափողին անցուած խողովակներէ: Երրորդ գործողութիւնը կատարողն էր Տոքթ. Մասթա, որ յուզումէն կը դողար, այնպէս որ առաջին հարուածէն վերջ գործիքը ձեռքէն ինկաւ:

Փրոֆ. Անկէլէսքու որ քաղաքական գործօն կեանքի մտնելէն ի վեր վիրաբուժութիւն չէր ըրած, նշդրակը ձեռք առաւ և փորձեց ազատել մահամերձ վարչապետը: Բացաւ անոր ամբողջ կոկորդն ու կուրծքը, մինչեւ սիրտը եւ հետզհետէ մաքրեց թարախոտ վէրքերը: Գերման թերթերը, որ այս մանրամասնութիւնները կուտան, կ՛աւելցնեն թէ Փրօֆ. Անկէլէսքու վերջին ճիգ մը փորձելու իր աճապարանքին մէջ նոյնիսկ մոռցած էր ձեռքը մաքրել, որով Պրըթիանուի արիւնը վարակուեցաւ: Քիչ վերջ արդէն մեռած էր:

ԻՇԽԱՆ ԿԱՐՈԼ ԿԸ ԴԱՒԱԴՐԷ

Պրըթիանուի մահուան լուրը ստացուելուն պէս, իշխան Կարոլ եւ իր բարեկամները գաղտնի ժողով մը գումարեցին Նորմանտիոյ մէկ դղեակին մէջ, Փարիզէն 250 քլմդ. հեռու:

Խորհրդակցութիւնները տեւած են երկար ժամեր: Որոշումները գաղտնի կը պահուին: «Փարի-Միտի» այս լուրը հաղորդելով կ՛ըսէ թէ իշխան Կարոլը գահ բարձրացնելու համար անհրաժեշտ նկատուած է նախ զինքը հաշտեցնել իր ընտանիքին, այսինքն իր կնոջ հետ:

Երէկ մինչեւ կէսօր իշխանը չէր վերադարձած Նէօյեիի իր ապարանքը:

Նոր դաշնագիր Իտալիոյ եւ Ալպանիոյ միջեւ

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ Նոյեմբեր 22ին Թիրանայի մէջ պաշտպանողական դաշնագիր մը կնքուեցաւ Իտալիոյ եւ Ալ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ "ԳԻՒՂԸ,,

Ամէնէն առաջ կ'ուզեմ որ տեսնուի թէ կառախումբեր չեն անցնիր այն տեղէն, ուրկէ հնունդ կ'առնեն այս նիւթին երկու բառերը, այլ ջորիներու կառաւաններ: Ինքնաշարժի խճողումներ չկան այնտեղ, իրիկուններ եւ առաւօտ, այլ խճողումն «երէկոյէ կառաչներով գոմէշ»ներու եւ հօտերու: Լոյսի համար միայն արեւը կայ, եւ փողոցի լապտերակիր լոյսերու՝ տեղ, ծառեր կան հոն, կարմիր ու դեղին լոյսերու փոխարէն՝ կարմիր ու դեղին պտուղներով:

Ահա այս տեղ «ծնաւ մանուկը»... Եւ հիմակ ան, որ այլ եւս մեծ է, երկու արուեստ ունի. գինկի թերթերու վրայ դիմանկարներ ու տեսարաններ փոքագրելով՝ հաց կը շահի իր մարմինին համար եւ թուղթի թերթերու վրայ դիմանկարներ ու տեսարաններ փորագրելով հաց կը շահի իր հոգուն համար...

Իր հոգուն պահանջները հոգալու համար փորագրած իր մէկ գործը կը կոչուի «Գիւղը»:

Տասնեւմէկ մասերէ բաղկացած այս գործը թող տեսնեն՝ բոլոր անոնք որ չեն տեսած, եւ տեսնողները պէտք է նկատեն որ. —

Ա.— Շատ լուսանկարչական չուզեր ըլլալ հեղինակը, երբ կը գծէ իր տիպարներն ու տեսարանները, բայց կ'ուզէ լուսանկարչական ըլլալ՝ երբ կ'ընտրէ իր բառերը, ահա թէ ինչո՞ւ կը չիդի՝ հանդիպելով «ճրղարա», «թարլա», «կղզքրան» բառեւրու, եւ տալով մեզ «արեւաճառագայթ» կամ «ուռեցած» բառեր...

Բ.— Իր մտքի քմահաճոյքները պարած միջոցին ու հակառակ շարժումներ բրած ատեն, փոխանակ ճկելու, կը կոտրուին երբեմն, ահա թէ ինչո՞ւ «գեղեցիկ անապատի Յիսուսին պէս աղօթող» խրտուիլակը, ակնթարթի մը մէջ կը դառնայ «ալլանդակ, բիթը մաշած, ու աչքերը դուրս ինկած չինական կուռք մը»... եւ Միջօն «վենիւս» տեսնողի պէս կը տեսնէ:

Գ.— Սրատես ու հեռատես իր աչքերը, զարմանալի կարճատեսութեան մը բռնկներ կ'ունենան ու այդ պատճառով ալ կ'ըսեն. «Բայղուշի հաւեւի աջ ոտքը»..."... «սառաղձեւ դղումի դեղին ծաղիկները»:

Դ.— Մշտապէս չի կրնար միալ ազա՛տ, ինքնօրէն, երբեմն կը հպատակի ու կը տկարանայ՝ կրկնելով հասարակ ձեւեր, տասնեւմէկ էջնոց պատկերի մը մէջ՝ ինոունեւչորս անգամ կրկնելով «Փիլիկ աղբարը», որպէսզի սկսի նորէն, «ո՞վ չէր ճանչնար Փիլիկ աղբարը»...:

Ե.— Միայն ցոլե՛կ, ու աչքով տեսնելիք բաներու սէր ունի: Յայտնապէս կը զգուշանայ մաւթէ ու սառեւրի մէջ տեղի ունեցող անցուդարձերէ: Ահա թէ ինչու իր տիպերէն եւ ոչ մէկի խղճի խայթերը, զգացումները, յետադարձ դատումները կը նկարէ: Այս է պատճառը որ իր ընտրեալներէն ոմանք սիրտ չունին, եւ ոմանց կը պակսի գլուխը...

Զ.— Դառնահունչ ու կծու բաներու միայն յարգ կուտայ. այս պատճառով է որ իր «Գիւղը» չունի մեղրի պէս դրացիութիւններու, աղբիւրի պէս առատաձեռնութիւններու, լեռնային հրապարակութիւններու, կաթնային սիրոյ եւ ուրիշ համերու ներկայացուցիչներ...

Ցուցէ՛ այս միացեալները վազը պիտի տեսնենք... ուրեմն այսօրուան մեր ունեցածը լիակատար ու ամբողջական չէ... Սակայն եթէ մեզ տուած իր այս հոգեւոր հացը լիակատար չէ, այս չի նշանակեր թէ ան ծղմոտ պիտ ու բնտիր մէկ պատառը չէ հացին...

Ահա այս պատճառով է որ, այնքան անխորժելի ու սիրելի նկատուելցաւ ան:

Իր այս գործը սիրելի ընող պատճառները երկու դասի կարելի է բաժնել 1) Արտաքին. եւ 2) Ներքին:

1.— Արտաքին պատճառներ.
— Ա.— Նահատակուածները կը սրբանան, դառնալով պաշտելի... Մեր գիւղերուն մէկ մասը նահատակուեցան՝ ու այս պատճառով է որ երկիւղածութեամբ կը լսուին իրենց մասին եղած ամէն խօսքերը . . .

Բ.— Սիրելի է վերապրիլ մանկութեան ու մանրմութեան պահերը... Շատերուն, որ եւ է գիւղ, այդ վերապրումը կ'արթնցնէ...

Գ.— Արգիլուած կամ անհասանելի բաները երազի պէս բաղձալի են... եւ մեր ժողովուրդի մեծագոյն մասին համար, իր հայրենի, կամ որ եւ է գիւղ, երազի մէջ է..:

Դ.— Ընթերցողներու մեծագոյն մասը, այս օրերուն մանաւանդ, անմիջական ու դիւրամատչելի վայելք մը կ'ուզէ: Ահա ինչո՞ւ կը սիրէ «Գիւղը», անմիջական ու դիւրամատչելի է ան...

Այս տեղը, արտաքին պատճառները կը միանան ներքին պատճառներուն, եւ այստեղ անհրաժեշտ է նկատել որ հանոյը տրամադրութիւններու. նպաստաւոր գետնի մը մէջ ինկաւ: Եթէ շրջենք այս թերթը, անոր միւս էջին վրայ պիտի կարդանք թէ իր ժամանակի տրամադրութիւններուն հարազատ էր այս հանոյը...

Ինչպէս բսի, այս կէտի վրայ, արտաքին պատճառները կը միանան ներքին պատճառներուն:

2.— Ներքին պատճառները

Ա.— Բարբառային ոտորութիւնները կը մեղմացնէ հեղինակը, շատ անգամ զանոնք ձուլելով իրարու. օրինակ. «Աղջի Սառիկ, մա՛ւրս գլխիտ». «էդ եղը լուծքը գըժար կը քաշա». «էտ բուլդ առնես ու գետին մանես» եւայլն:

Բ.— Կը սիրենք տեսնել հեղինակները, որոնք կարող են զատել իրենց նիւթը եւ ենթարկել զայն: Համաստեղ զատած է իր նիւթը եւ ենթարկած է իրեն:

Գ.— Արհեստական չէ իր «Գիւղը», այլ բնական ու կենդանի... Այս կը նշանակէ թէ հեղինակը, Եհովայի պէս, անշունչ բաները շնչաւորելու զօրութիւնն ունի...

Դ.— Մասնաւոր ու պզտիկ իրենց կեանքին ապրող իր տիպարները, միաժամանակ ընդհանուր ու տարածական ըլլալու կարողութիւնն ու կատարելութիւնն ունին...

Ե.— Իր նիւթին հանդէպ օտարականի պէս չէ, այլ մտերմի, անոր գաղտնիքները գիտցողի պէս: Անոնք իրարու համար ոչինչ կը խնայեն, եւ այս պատճառով հեղինակը փոխանակ փշուր-փշուր, լեցուն ձեռներով կը ցրուէ...

Զ.— Իր տեսնելու բնոյթ կարողութիւնը պատճառ կը դառնայ որ յարգարումն ըլլայ գեղեցիկ...

Է.— Իր հաւատարիմ ու աւանդապահ յիշողութիւնը մշտապէս պատրաստ է բանալու փակուած դարակները, եւ նոյնութեամբ տալու, ինչ որ կորսուած պիտի ըլլար...

Ը.— Ազդելու իր կերպերուն մէջ ամէնէն շեշտուածը կարեկցութիւնները գրգռելն է եւ առով է որ կը կապէ մեզ մարդուն ու բնութեան...

Թ.— Զինք փափաքելի դարձնող շնորհներուն մէջ ամէնէն տիրականը իր մանկունակ զըւարթութիւննաչարաճճիութիւնն է: Գլխաւորապէս այս պատճառով է որ իր ներկայութիւնը բեռ մը չէ, եւ ներողամտութեամբ կը նայինք կամ չենք նկատեր իր յանցանքները...

Ընդհանրապէս.— Ա.— Արեւէ է ու ցոլեկ, ու կ'ըսօր. այս պատճառով ալ սառերները գրեթէ ջնջուած, ու խորհուրդի, խորհրդաւորութեան տեղեր չկան... ու նաեւ այս պատճառով ալ կը տեսնուի՝ ինչ որ տեսանելի է, եւ գուշակելու բան չկայ. .

Բ.— Չի խօսակցիր, կը պատմէ՛, չի կառուցաներ՝ կը գծէ...

Գ.— Յուսեան'ս է. բաղձալի վախճաններու մասին չի մտածեր ամենեւին, կամ չի՛ կրնար տեսնել...

Այս գործի վախճանը.— Որչափ ալ հայ գիւղն ու հայ գրականութիւնը օժտուելով քաղաքակրթութենէն՝ կերպարանափոխուին, կատարելանան, պիտի ուզենք Համաստեղի այս պատկերները ունենալ, ու անով զարդարել մեր սեղաններն ու գրադարանները, որովհետեւ անոնք ոչ թէ անհատ մը՝ այլ բոլորին համար յիշատակներ են վերջապէս...

ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ

(կարդացուած Յարգողի 17 Նոյ. Հինգշաբթի երեկոյին մէջ:)

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

Պուէնոս-Այրէս, 28 Նոյեմ.— Գաղթային Կեդրոնի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Հոկտեմբեր 23ին, տեղի ունեցաւ սգահանդէս՝ ի յիշատակ յաւէտ ողբացեալ Անդրանիկի: Հրաւիրուած էին գաղութիս բոլոր միութիւնները,— Բարեգործականը, Հայրենակցականները, Հայուհեացը, Ձ. Ե. Որբերը: Բոլորն ալ անվերապահօրէն մասնակցեցան ծաղկեպսակներով, ոմանք նուիրատուութիւններով, բացի Հօկէն եւ պոլշեւիկներէն:

Պատարագէն անմիջապէս յետոյ կատարուեցաւ մասնաւոր հոգեհանգիստ: Ապա սկսաւ սգահանդէսը:

Ժամանակէն շատ առաջ, նմանը չտեսնուած բազմութիւն մը լեցուած էր եկեղեցւոյ սրահը, այնպէս որ շատեր ոտքի վրայ կամ դուրսը մնացին: Պատրաստուած էր գերեզման մը սեւ շղարշներով իբր խորհրդանիշը Անդրանիկի շիրմին: Ճակատը դրուած էր Հ.Յ.Դաշնակցութեան Կոմիտէին ծաղկեպսակը, իսկ անոր մէջտեղ՝ Անդրանիկի մեծադիր նկարը, սեւ շղարշներով: Աջ եւ ձախ շարուած էին միւս ծաղկեպսակները:

Ատենապետը՝ Պ. Իսրայէլ Արսլանեան համառօտակի ներկայացուց հայդուկին 25 տարուան գործունէութիւնը եւ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան ոտքի կենալ, յարգելու համար մեծ հերոսին յիշատակը: Ընկ. Յովհաննէս Յովհաննէսեան երգեց «Դարահիսար լեռան կրծքին»ը: Տիկին Արշալոյս Զօրեան՝ Անդրանիկի հայրենակցուհին՝ երգեց «Իբրեւ արծիւ»ը: Իսկ Հայուհեաց երգիչ խումբը երգեց «Ծիծեռնակ»ը: Օր. Մագլամեան երգեց «Կռունկ ուսկի՞ց կուգաս»ը:

Բանախօսեցին՝ Պ. Պ. Պարգեւեան եւ Սարգիս Սրապիոնեան: Փոքրիկն Պարգեւեան արտասանեց Անդրանիկի նուիրուած կտոր մը: Ընկ. Լեւոն Թահթաճեան կարդաց ճառ մը:

Ամէնէն վերջը խօսք առաւ Ընկ. Թադէոս Մեծատուրեանը, որ պատմելով Անդրանիկի հայդուկի եւ հրամանատարի կեանքէն դրուագներ, ցոյց տուաւ անոր արժանիքները եւ ըսաւ, «Անդրանիկ իր յեղափոխականի խառնուածքին համաձայն որոնումներ կատարեց եւ գտաւ իր ձգտումներուն համապատասխանող միակ կազմակերպութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Ու ենթարկուելով անոր հրահանգներուն, 25 տարի շարունակ գործեց նոյն դրօշին տակ: Դաշնակցութիւնը շատ բան տուաւ Անդրանիկին եւ պահանջեց շատ բան եւ ան գոհացում տուաւ բոլոր այդ պահանջներուն առանց տրտունջի: Ընկերը վերջացնելով խօսքը, հրաւիրեց ժողովուրդը, մանաւանդ երիտասարդները որ, եթէ անկեղծօրէն կ'ուզեն յարգել յիշատակը անմահ հայդուկին, հետեւին անոր ճամբուն եւ գլուխ հանեն անոր կիսատ ձգած գործը:

Ժողովուրդը խոր յուզումով բաժնուեցաւ սրահէն:

ՍՈՒՐԷՆ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Պերլինի Սոցիալիսթիչէսքի Վէսթնիք թերթը կը հրատարակէ (10 Նոյ.) Մոսկուայէն հասած նամակ մը, որ կը կրէ 3 Նոյ. թուականը: Նամակը գրուած է տասնամեակի խրախճանքներուն նախօրեակին.—

Քաղաքին մէջ վախ մը կայ: Շարունակ կը դառնայ խօսքը պատերազմին ու սովին շուրջ: Հետաքրքրականը այն է, որ խողովակ մատնուած զանգուածը այդ պատերազմը կը նկատէ ոչ թէ արտաքին, այլ ներքին քաղաքացիական կռիւ մը: Վերջերս աւելցաւ հակահրէական շարժումն ալ, ինչպէս նաեւ թշնամութիւն մը օտարականներու հանդէպ:

Թշուառութիւնը, վաճառատուններու առջեւ երկար սպասումները, պատերազմի զրոյցները, ներքին վախերը հոգեբանական թշնամութիւն մը ստեղծած են Մոսկուայի բնակիչներուն հոգին մէջ այն օտարականներուն հանդէպ, որոնք լաւ հագուած են, լաւ կ'ուտեն եւ լեցուցած են քաղաքը: Բնակչութիւնը կը սրտնեղի, երբ կը տեսնէ որ իշխանութիւնները երկերես դիրք մը բռնած են, լաւ ընդունելութիւն օտարականներու հանդէպ, բռնութիւն սովետ քաղաքացիներու հանդէպ: Ժողովուրդին մէջ, որ պոչ բռնած է խանութներուն առջեւ, զրոյց կը շրջի թէ ապրանքներու պակասութիւնը արդիւնք է օտար «հիւրերուն» ժամանումին: «Կը կերակրեն զանոնք լեցնելով անոնց մինչեւ կոկորդը եւ վերադարձի ձախ նուէրներ կ'ընեն», այս զրոյցները աւելի կը կատղեցնեն ժողովուրդը:

Զգոյշ են այն օտարականներուն հանդէպ, որոնք կ'աշխատին հաղորդակցութեան մէջ մտնել ժողովուրդին հետ: «Անոնք մեր կոմունիստներէն աւելի գէշ են, ո՞վ գիտէ թէ ինչու համար եկած են» կ'ըսեն: Օտարականներու բազմութիւնը կը նկատուի փաստ մը պատերազմի մօտենալուն: «Լրտեսելու եկած են», կ'ըսէ ժողովուրդը: Հակառակ որ ժողովուրդին զանազան խրախճանքներ խոստացած են, ժողովուրդը տօներուն կը նայի վախով եւ խռովքով:

Բարոյական ընկճումը մեծ է կոմունիստներուն մէջ: Այլեւս հաւատք մնացած չէ իշխանութեան կայունութեան վրայ: Շատեր կը խորհին թէ արդեօք կուսակցութեան այս դիկտատուրան պիտի կրնա՞յ տեւել անխուսափելի յեղաշրջումներէն յետոյ: Այժմ բոլոր կոմունիստները համոզուած են թէ դիկտատուրան բռնած է ահաբեկումի ճամբան, նոյնիսկ կուսակցութեան երէկուան պետերուն հանդէպ, եւ թէ փտտումներուն անպայման պիտի յաջորդեն ձերբակալութիւնները յետոյ՝ գնդակահարութիւնները:

Կ'ըսեն թէ կուսակցութեան վերին շրջանակներուն մէջ շատ քիչեր կան կուսակից՝ համերաշխելու: Կռիւ է բացուած երկու հոսանքներու միջեւ: Ոմանք անհրաժեշտ կը նկատեն վերջնականապէս զինաթափ ընել ընդդիմադիրները, Տրոցկին եւ Զինովիեւը, վանտելով իրենց բոլոր դիրքերէն, իսկ կուսակցութեան քաղաքականութիւնը վարել ընդդիմադիրներուն ցոյց տուած ուղղութեամբ: Այս է Լենինի սովորական ռազմավարութիւնն ալ: Կուսակցութիւնը չի փրկուիր պաշտելով Տրոցկին: Եթէ Տրոցկի կարեւոր է, պէտք է զայն պահել «խնամքով բանտի մէջ»: Սակայն պէտք է նաեւ նկատի առնել բանուորներու համակրանքը:

Միւս կողմէն, նկատել կուտան որ պէտք է իրապաշտ ըլլալ եւ այլեւս չհաւատալ երեւակայական վտանգներու մասին: Յեղափոխութեան իւրաքանչիւր հանգրուան տարբեր գործելակերպ կը պահանջէ: Ընդդիմադիրները վտանգաւոր չեն, եթէ տնտեսական տագնապ չկայ: Եւ տնտեսական տագնապէն խուսափելու համար պէտք է ուժեղացնել ՆԷՓը: Գիներու կճատումը, ճարտարարուեստին զարգացումը աւելի կ'անդամալուծեն ընդդիմադիրներու անջատողական աշխատանքը, քան ոստիկանական զէնքերով անոնց դէմ կռուելու պարապ փորձերը: Պէտք է դրամատիրական աշխարհին հետ համաձայնութեան մը գալ, հաստատել համագոյութեան (coexistence) բարեկամեցողութիւնը: Այս ճամբով ոչ եւ է յաջողութիւն զինաթափ պիտի ընէր ընդդիմադիրներու համակիրները: Վտարել ընդդիմադիրները կուսակցութենէն, անջրպետով մը շրջապատել զանոնք, չտալ «գաղափարի համար նահատակ»ի լուսապսակը:

Ահա երկու հոսանքներ: Կուսակցութեան ղեկը կը հակի առաջին հոսանքին, մինչ բանուորական սէնտիքաներու վարիչները՝ երկրորդ հոսանքին: Ո՞րը պիտի յաղթէ, չենք գիտեր:

Բանտերուն մէջ կացութիւնը տաժանելի է: Ընդհանուր ներումը, որ կը վերաբերի բոլոր բանտարկեալներուն, բացի քաղաքական կուսակցութեան անդամներէն, խռովութիւններու պատճառ դարձաւ: Կը վախցուի բողոքներէ, հացադուլներէ: Պէտք է մեծ կորով ունենալ զսպելու համար ինքզինք, երբ կը տեսնուի թէ հազարաւոր ոճրագործներ ազատ կ'արձակուին, մինչդեռ քաղաքական բանտարկեալները կը մնան բանտին մէջ 5—6 տարիներէ ի վեր:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Մուրճ-Մանգաղի Թղթակիցը կը գրէ Մոսկուայէն (13 Նոյ.).—

Մոսկուայի հայ Մշակոյթի Տունը մոռցած է իր նպատակը եւ աշխատանքի ասպարէզը: Շարք մը պատճառներ արգելք դարձած են իր զարգացման: Այդ արգելքներէն գլխաւորն է իր արտաերկրային հանգամանքը: Երբեք չէ կապուած տեղական կրթական ու մշակութային ղեկավար հիմնարկութիւններու հետ: Այլ կապուելով Հայաստանի կրթական գործավարութեան, հեռաւորութեան պատճառով, լաւ չէ ղեկավարուած: Մշակոյթի Տունը նոյնիսկ փակած է ուսանողական պանդոկը: Մոռնալով իր կոչումը, ահապարեր է բանալ առեւտրական ձեռնարկ մը, խանութ մը: Եւ այսպէս, Մոսկուայի Հայ Մշակոյթի Տունը, կորսնցնելով իր գոյնը, դարձած է առեւտրական տուն:

Մշակոյթի Տան միակ մշակութային աշխատանքը՝ Մանկատունն է, զոր սեղմած է մէկ սենեակի մէջ: Այս մանկապարտէզին կ'օգնէ նաեւ Մոսկուայի կրթական իշխանութիւնը: Սակայն բնակարանի տագնապին պատճառով, հետզհետէ այդ մանկապարտէզն ալ կը կորսնցնէ իր կոչումը:

Նախկին Լազարեան ճեմարանի շէնքը, ուր, ժամանակ մը, կը գտնուէին բարձրագոյն եւ միջնակարգ դպրոցներ, ամբողջովին ենթարկուած է Մշակոյթի Տան հովանաւորութեան: Մեր դպրոցական ցանցը անբաւական է, նախ այն պատճառով որ շէնք չկայ: Ուստի անհանդուրժելի է որ շէնքը կը յատկացուի առեւտրական նպատակներու վարձքն ալ թողլով մասնաւոր անձերու ձեռքը:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՒՂԵՐԷՆ

(Խորհրդային Թերթերէն)

ԽԱՆԱԾԱԽ գիւղը կը գտնուի Գորիսէն 15 քիլոմեթր հեռու: Բնակչութեան թիւն է 1300: Գիւղացիները կը զբաղին մասնաւորապէս երկրագործութեամբ, անասնապահութեամբ եւ քիչ մըն ալ մեղուաբուծութեամբ:

Գիւղը ունի 4 ամեայ դպրոց մը, որ կարօտ է վերանորոգման.

ԻՋԵՒԱՆ գիւղաքաղաքը, կառավարութեան կողմէ վաւերացուած յատակագիծի մը համաձայն, պիտի բարձրանայ գիւղին գլխուն, բարձր, անտառապատ լերան կրծքին: Արդէն սկսուած է շէնքերու կառուցումը: Առաջին կառուցուած մեծ շէնքին մէջ պիտի փոխադրուին Իջեւանի գաւառական մարմինները.

Իջեւանի շրջանին մէջ ընդարձակ ծաւալ առած է ծխախոտի մշակութիւնը, շնորհիւ Թրքահայ գաղթականներուն: Տարեկան կ'արտադրուի 20,000 փութ բարձր ծխախոտի բերքը գիւղացիներուն մեծ օգնութիւն կը հասցնէ, գիւղացի լրացնեն իրենց գիւղական տնտեսական պակասները: Իջեւանի ծխախոտը իր յատկութեամբ առաջնակարգ է: Նոյնպէս շրջանին մէջ մեղուաբուծութիւնը եւ [illegible] բամապահութիւնը շատ զարգացած են: Շերամապահութեան բերքը այս տարի անցեալ տարուան վրայ կէս առ կէս աւելցած [illegible] Շրջանը հարուստ է անտառներով եւ հանքերով, օրինակ մագնեզիում, պղինձը, քարածուխը, մարմար եւ վիմագրական քարեր.

Երեւան-Աղստաֆա երկաթուղագծին աւարտումով հանքերուն օգտագործումը մեծ զարկ պիտի ստանայ: Ժողովուրդը իր միջոցներով սկսած է շինել Իջեւանէն մինչեւ Շամշադին խճուղի մը.

Այժմ, Իջեւանի մէջ ջուրի պակասութիւնը շատ զգալի է. ջուրի հին խողովակները փտած են:

ԶԱՐԵՆՑ ԿԸ ԽՕՍԻ

Զարենց Թիֆլիս այցելած է, եւ անդամակցած՝ «Վրաստանի պրոլետար գրողների ասոցիացիա»յին: Այս միութեան մէկ երեկոյթին մէջ ստանձնելով դասախօսութիւն մը «Գրականութեան վիճակը Հայաստանի մէջ», կը յարձակի Հայաստանի պրոլետար գրողներուն վրայ: Մանրամասն քննելով Հայաստանի գրական հոսանքները, շեշտէ կը թէ կատարուած աշխատանքները շատ թոյլ են: Աշխատանքներու թուլութեան պատճառը այն է, որ գրական [illegible] ժերը ջլատուած են: Ցետոյ [illegible] քննեց «Հայաստանի պրոլետար գրողների միութեան» աշխատանքները եւ ցոյց տուաւ անոնց [illegible] կավարներուն սխալներն ու [illegible] ութիւնները: Թոյլ է, ըսաւ, [illegible] քննադատութիւնը: Դասախօսը [illegible] քննադատութիւնները հաստատելու համար, մէջբերումներ ըրաւ «Գրական գիրքերէն»:

Այս դասախօսութենէն [illegible] տոյ տեղի ունեցան վիճաբանութիւններ եւ ներկայացուեցաւ [illegible] տեւեալ բանաձեւը.—

«Լսելով ընկ. Զարենց[illegible] կանութեան եւ գրական կա[illegible] կերպութիւններու [illegible] Հայաստանում» [illegible] զեկուցումը [illegible] Վրաստանի Պրոլետ[illegible] գրողների միութեան հայկական հատուածը անհրաժեշտ կը գտնէ [illegible] կազմակերպել Անդրկովկասեան Գրողներու Դաշնակցութիւնը [illegible] իր մէջ պիտի ընդգրկէ [illegible] գրական հոսանքները եւ [illegible] ժեղցնէ անոնց աշխատանքը[illegible]

(Պրոլետար, 2 Նոյ.)

ՅԱԻԵԼՈՒՄ

...երեսփոխան շավանիլը ինք-...
...ամրով պայտի մը ընթաց-...
...կոխուած էր երիտասարդ-...
...դատապարտուեցաւ երեք
...ան բանտարկութեան: Դա-
...պարտուեցաւ վեց ամսուան:
...ին յաւելում կատարուեցաւ:
...չէ, կաթին գինը յաւելում
...կէ, միսին գինը յաւելում
...կէ: Թո՛ղ յաւելում մըն ալ
...երեսփոխանին դատապար-
...թիւնը, ի՞նչ կ'ըլլայ:
...կայն ի՞նչ է բարոյականը
...ւթեան:
...գատախան.— Ոչ եւ է երես-
...ան իրաւունք չունի ձգմելու
...մարդը, որ քուէ կուտայ
...Այո՛, երեսփոխան մը կը-
...ձգմել ընտրողը տուրքով՝
...ակցութեամբ կառավարու-
...կրնայ խեղդել ընտրողը
...ռամններով: Այսպէս, կը
...ի աթոռ մը, ոչ թէ բանտին
...այլ խորհրդարանին մէջ:
...անգամ մը, որ իր կառ-
...կը նստի ընտրողին մէջքին
...կարելի չէ այլեւս հան-
...ռծել:
...ջնարծեք թէ պարոն երես-
...անը քանի մը օր բանտ
...ած ըլլալով, յարգանքը կոր-
...ցուց եւ դատապարտուեցաւ:
...քանիներ բանտէն դուրս
...ած եւ խորհրդարան մտած են:
...յանցանքը ինքնաշարժին է,
...թէ բանտին, որ ընտրողը կը
...ում բողոքելու:
...եւ խորհիլ թէ ընտրողներ
...ան, որ չեն ուզեր տապալել
...երեսփոխանները, իրենց հոգին
...որպաց անոնց դրած տուրքե-
...ուն տակ, եւ կը բողոքեն միայն
...ւն առեն, երբ երեսփոխանին
...անքը կը ձգմէ իրենց մարմինն

ՕՏԻՍ

ՆՈՐ ԱՐԿԱԾ.— Ռուսալիզ ...ժէրար, որ հանդստեան կոչ-...ած էր այլեւս, Պլանզիի կա-...րանին ուղեց շոգեկառք ցատ-...իլ, երբ շոգեկառքը արդէն ...մբայ ելած էր: Սակայն չյա-...ողեցաւ իր հաւասարակշռու-...թիւնը պահել եւ ինկաւ: Ինկաւ ...կախուեցաւ սանդուխներէն: ...ոգեկառքը կը սուրար արդէն, ...եւ ժէրար կը ճօճէր օդ կախ: ...ւելապէս գերմարդկային ճիգե-...րով յաջողեցաւ փրցնել կապը: ...յուլեցաւ ու ինկաւ երկաթու-...ղին միւս գիծին վրայ: Վիրա-...ւորուած էր եւ ուժաթափ: Նոյն ...պահուն հասաւ հակառակ ուղ-...ղութեամբ շոգեկառք մը: Ժէրար ...ժամանակ ունէր, ոչ ալ ուժ, ...դուրս ելլելու համար գիծէն: ...ագարիւն շարժումով մը, ինք-...զինք ժողվեց եւ պառկեցաւ գի-...ծերուն մէջ: Որքան կրնար տա-...փակցաւ եւ հողին փակաւ: Շո-...գեկառքը անցաւ: Տեանողներ ...ութեան վազեցին: Ժէրարի ...զգեստները բզիկ բզիկ եղած էին: ...ուխէն եւ կողերէն վէրքեր ...ստացած էր: Նուազեր էր: Եւ ...սակայն բժիշկները կը կարծեն ...թէ վիճակը ծանր չէ:

ՆՈՐ ՇԷՆՔԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի շինարարական գործերու բաժնին վարիչը, Բաւ. Թիֆլիս համնելով հետեւեալը յայտարարած է «Պրոլետար»ի (2 Նոյ.).—

Հայաստանի շինարար աշխատանքըմեծ թափով կը շարունակուի: Միեւնոյն ժամանակ կը փորձուի շինարարութեան աշխատանքները աժանցնել: Վերջերս սկսանք պատերը կանգնել ծուլածոյ, փոխանակ շարելու քարով: Այս եղանակը, որ կը գործադրուի Հայաստանի մէջ առաջին անգամ, կը կայանայ խիճեր եւ ասդին անդին նետուած քարի կտորուանք շաղախի միջոցով իրարու խառնելուն մէջ: Այս ծուլածոյ եղանակով այժմ Երեւանի մէջ կը շինուի հսկայ երկյարկանի շէնք մը՝ մեքենայական գործարանի մը համար, նոյնպէս երկու մեծ տուն՝ բնակութեան համար, մէկ յարկնոց գործարան մը կաշեգործութեան, եւ ուրիշ շէնքեր: Այս ձեւով քարի աշխատանքները կ'աժաննան հարիւրին 40—45 համեմատութեամբ:

Այսպէս պատերը կը շինուին եւ ներսէն ու դուրսէն կը ստանան շքեղ դրուագներ, նախշեր եւ ամէն տեսակ ճարտարապետական մշակումներ: Տուներուն տանիքները կը շինուին չեչաքարէ, եւ այսպէս կ'աժաննայ աշխատանքը եւ անտառային նիւթերու նուազ կը դիմուի: Սանդուխներու, լուսամուտներու, դուռներու մասին, աժան շինելու համար, միջոցներ ձեռք առնուած են:

Այժմ փայտէ շինութիւններուն փոխարէն միջոցներ կը խորհուին գործածելու երկաթէ շինութիւններ, որպէսզի կարելի ըլլայ կրճատել անտառային նիւթերու պահանջը, որովհետեւ Հայաստան կարօտ է փայտի եւ այս պատճառով գիները սուղ են: Միւս կողմէ, այդ ձեւով աշխատուած պարագային արհեստաւոր բանուորի շատ քիչ անհրաժեշտութիւն կը ներկայանայ: Այնպէս որ աշխատանքները աւելի կ'արագանան: Այն տունը, որ քարով շինուած պարագային, կը վերջանար մէկ տարիէն, այս վերջին ձեւով շինութիւնը կ'աւարտի 3—4 ամիսէն:

ՔԱՋ ԽՕՍՔԵՐ

Ուրալսքի Ռապոչի, պոլշեւիկեան թերթ, վախն ի վախ բայց քաջարարկ'ըսէ թէ անհրաժեշտ է տասնամեակի այս տօներուն որ եւ է բան մըն ալ... գործադուրկներուն համար ընել:

Քրասնի Քրիմ պարզապէս կը խորհրդածէ տասնամեակի տօներուն առթիւ: «Մենք, տօներուն մէջ, շատ նախադասութիւններ կը շինենք, քիչ բնական եւ անօգուտ ցոյցեր կը կատարենք, մինչդեռ պէտք էր իրագործել...»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՕՏԱՐՆԵՐՆ ԱԼ ԼԵԶՈՒ Կ'ԵԼԼԵՆ

Անցեալ օր դիպուածով կը հանդիպիմ ֆրանսացիի մը որ երբ Հայ ըլլալս կ'իմանայ, հեգնանքով կը հարցնէ ինծի.

— Ինչո՞ւ է որ ձեր որբուհիները չնչին օրավարձերով գործատէրերու կը յանձնէք: Մէկ երկու հարիւր ալ ինծի չէ՞ք տար:

Իմ պնդումիս վրայ, մարդը կը յայտնէ որ մէկ-երկու ամիս առաջ Ավինեոնի մէջ տեղի ունեցած է ժողով մը, ուր ներկայ եղած են կարգ մը գործատէրեր եւ Աշխատանքի Նախարարութեան Մարսէյլի ներկայացուցիչը: Գործատէրերէն մէկ քանին շատ խիստ բառերով յարձակած են ընկերութեան մը մարդոց վրայ, որոնք Դպրոցասէրի որբուհիները կ'աշխատցնեն իբրեւ գործաւորուհի չնչին վարձքերով, մինչդեռ կ'ուզէին հաւտացնել թէ անոնք աշակերտուհիներ են:

Միւս գործատէրերը բողոքած են իրենց դէմ եղած այս տգեղ մրցումին դէմ: Շատ խիստ խօսած է նաեւ Աշխատանքի Նախարարութեան ներկայացուցիչը:

«Յառաջ»ի մէջ քանի մը անգամ գրուեցաւ այս մասին, կարդացինք եւ չկրցանք հաւատալ, մինչեւ որ օտարներն ալ լեզու ելան: Կը հարցնեմ Դպրոցասէրի Վարչութեան թէ ինչո՞ւ չեն դարմաներ այս գայթակղութիւնը կամ եթէ ճիշդ չեն ըսուածները, ինչո՞ւ փաստերը չեն դներ մէջտեղ, մեր խիղճը հանգստացնելու համար:

Լիոն Կ. Փափազեան

ՖՐԱՆ. ԽՄԲ.— Ոչ առաջին, ոչ ալ միակն է այս բողոքը Մարսէյլի Դպրոցասէրին պատերուն մէջ անցած-դարձածի մասին, որ ինչպէս բսինք քանի անգամներ, անավարի կարգադրութիւններով չեն կրնար պարտկուիլ: Դեռ քանի մ՚օր առաջ ստացանք թղթակցութիւն մը ուր կը պատմուի թէ ինչպէս Տիկ. Պօյաճեան ճամբեր է անպաշտպան օրիորդ մը կոպտութեամբ որ Հայաստանէն նոր հասած՝ քահանայի մը ընկերակցութեամբ դպրոցասէր դիմած էր, պաշտօն մը խնդրելու համար:

ՆՈՐ ԽԱՂԵՐ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՕՆ, 23 Նոյ. Գալաքեան եղս. պաշտօնագրով մը կը յանձնարարէ ընտր. ժողովին՝ Ազգ. Միութեան հաշիւները քննել եւ... ւեբաղնելով պատճէնը իրեն ղրկել: Կը հարցնեմ.— ընտր. ժողով մը ի՞նչ իրաւասութիւն ունի Ազգ. Միութեան հաշիւները քննելու, եւ ան ալ՝ ծանրաբեռնեալ Ազգ. Միութեան մը: Ասիկա նոր խաղ մըն է միւսներու կարգին: Քանի որ Գալաքեան եղս. իրաւ կը խօսի եւ գնկտ. 4ին ընտրութիւն պիտի կատարէ. ինչո՞ւ բստ օրինի չի սպասեր որ գալիք թեմ. խորհուրդը մանրամասնօրէն քննէ հաշիւ եւ պարութայ: Պէտք է գիտնալ թէ ընտր. ժողովին մեծամասնութիւնը ծանօթ Ազգ. Միութեան կապալառուներուն մարդիքն են: Ալ թո՛ղ ողջամիտները հասկնան թէ այս մտայնութեամբ շարժողները ի՞նչպէս կրնան խաղաղութիւնը պահպանել այս գաղութին մէջ: Ու տակաւին երես ունին պախարակելու ա՛յն կուսակցութիւնը որ ամէն առեն ուղղամիտ վարմունք ցոյց կուտայ երբ մանաւանդ խնդիրը գաղութին բարոյական շահերուն շուրջ կը դառնայ: Խնդրեմ, թո՛ղ հետաքրքիրները հասկնան, քննեն թէ Լիոնի մէջ առ նուազն չորս ամիսէ ի վեր ինչ խայտառակ դ ՐՔ բռնած են Ազգ. Միութեան շրջանակները, որպէսզի ընտրութիւնը չկատարուի: Վերջին պահուն պալաքեան եղս. ալ խաղ մը սարքեց եւ չուեց հաշիւները յանձնելով ընտր. ժողովին: Ալ դուք դատեցէք

X.

ՄՈՒԽ ԳՈՐԾԵՐ

ՄԱՐԹԻԿ, 21 Նոյեմբեր.— Քանի մը օր առաջ ոստիկանապետը կանչեց մեր ընկերներէն Պ. Գ.ը եւ ազդարարեց որ մէկ ժամէն մեկնի, Ֆրանսայի սահմանէն դուրս ելլելու իբրեւ համայնավար: Հրամանը Մարսէյլի ոստիկանութենէն է, կ'ըսէր: Մեր ընկերը իր զարմանքը յայտնելէ յետոյ, կը բացատրէ թէ գոհ գացած է բացարձակ գրպարտութեան մը:—

Մեզի ծանօթ են խառնակիչներուն անունները, բայց կը վերապահենք, յուսալով որ կը զգաստանան: Զանց կ'առնենք նաեւ ուրիշ զզուելի արարքներ:

Զգօն

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՈՊԻՏ ԽԱՂ ՄԸ

ՎԻԷՆ, 21 Նոյ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Գ. ախոյեանական մրցումը տեղի ունեցաւ, Նոյ. 20ին C. S. Demi-Sunoisի դէմ, իրենց դաշտին վրայ: Կանուխէն բազմութիւն, մը մօտ հազար հոգի, փութացած էր մարզադաշտ: Ֆրանսական խումբը կը պատկանի չորրորդ շարքին եւ անցեալները չարաչար պարտութեան մատնեց U. S. Portugaise 15ի դէմ 0, փայլուն յաղթանակ մը եւս տարած է C. S. Tourelloisի դէմ 6—0:

Խաղը սկսաւ մեր յառաջապահներու մէկ բուռն յարձակումով: Դժբախտաբար առաջին վայրկեանին մեր յառաջապահը վիրաւորուեցաւ: Խաղը շարունակուեցաւ 10 հոգիով: Ֆրանսական պաշտպանողական գիծը անանցանելի կը դառնար, հոն ալ նպաստաւոր էր հակառակորդին որ սկսաւ նեղը դնել մեր պաշտպանողական գիծը: Առաջին կիսախաղին Ֆրանսացիները շահեցան նշանակէտ մը: Բ. կիսախաղին, ֆրանսացի յառաջապահներու մէկ կոպիտ յարձակումով վիրաւորուեցաւ մեր կեդրոնի յառաջապահը, բայց կրցաւ շարունակել խաղը: Մեր մէկ վերջապահին սխալէն օգտուելով Ֆրանսացիները շահեցան երկրորդ նշանակէտը: Խաղը լրանալու 15 վայրկեան մնացած մեր բերդապահն ալ վիրաւորուեցաւ և քաշուեցաւ: Խաղը շարունակուեցաւ 9 հոգիով: Ֆրանսացի յառաջապահները առիթէն օգտուելով նշանակէտ մը շահեցան, սակայն մեր խմբապետը չընդունեց: Խաղը վերջացաւ Ֆրանսացիներուն յաղթութեամբ, 2—0: Այս արդիւնքը պատուաբեր է Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար:

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր կատարած երեք ախոյեանական մրցումներուն մէջ արձանագրեց երկու յաղթանակներ եւ մէկ պարտութիւն: Կիրակի, Նոյ. 27-ին պիտի մրցի U. S. Portugaiseի դէմ, Լիոնի մէջ: Ժամադրավայր Կառ տը Վիէն, առաւօտ ժամը 10ին:

Մարտիկ Փափազեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՕՐԻՆԱԿ ԱՐԿԱԾ.— Վաճառական Կիլլէր ինքնաշարժով Ռահլէնի կը վերադառնար, երբ անցորդ մը պոռաց թէ ինքնաշարժին ետեւէն մարդ մը կախուած է: Վաճառականը կեցուց կառքը: Իրաւամբ, ինքնաշարժին ետեւէն գլխիվար կախուած էր մարդ մը, որ այսպէս քաշկռտուած է քանի մը քիլօմեդր: Սակայն վաճառականը լուր իսկ չունէր: Նոյնիսկ չի կրնար բացատրել թէ ինչպէս կրնայ կախուիլ գլխիվար: Մարդը քիչ յետոյ մեռաւ:

ՈՏՔ ՋՈՒՆԻ, ԿԸ ԹՌՉԻ.— Միացեալ Նահանգներէն կը հեռագրեն թէ օդանաւորդ Տօկէրթի, որուն երկու սրունքները և մէկ բազուկը կտրուած են եւ մասնաւորաբար գործիքով մը միայն կը վարէ իր ինքնաշարժը, ապահոված ըլլալով ծախքերը, պիտի փորձէ կտրել Ատլանտեան ովկիանոսը:

ՆՈՐԱՀԱՍ ԱՂՋԻԿ ՄԸ.— Օրիորդ Քլ:պէրթա, 17 տարեկան, սպասուհի էր տան մը մէջ: Սակայն այնքան ձոխ կ'ապրէր որ, կը զարմացնէր նոյնիսկ իր տիրուհին, նախանձը կը շարժէր կոմսուհիներուն: Ինքնաշարժներով պտոյտ կ'ընէր, ոսկեղէններ, թատրոն ու պարահանդէս: Ամէն նորաձեւութեամբ կը պճնուէր: Ու ամէն օր զգեստ կը փոխէր: Ոստիկանութիւնը կասկածի մէջ ինկաւ: Հարկ եղաւ խոստովանցնել օրիորդը, որ ամէն առաւօտ ծրարով նամակներ կը ստանար:

Յայտնուեցաւ գաղտնիքը: Նոր օրերու նոր արուեստ: Աղջիկը դիւրին ապրելու եւ ճոխ երեւնալու համար նշանուեր էր միանգամայն...104 երիտասարդներու: Այսպէս Արրասի մէջ ունէր 22 նշանած, Տիէփի մէջ 33, Ռուանի 5 եւ դեռ ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ: Օր մը մէկը կը խաբէր, օր մը միւսը, եւ 104 նշանածները լուր իսկ չունէին իրարմէ:

Նշանածները կանչուեցան ոստիկանատուն:

ՈՃՐԱԳՈՐԾ ԵՒ ՀՐՁԻԳ.— Երկու երիտասարդ մշակներ, որոնք կը ծառայէին Փոնթավէր, հողագործի մը ագարակին մէջ, կօշկ տաքցնելու համար գացին քաղաք: Խմեցին ու կշտացան: Երեւակայելով կը վերադառնային, երբ վէճ մը ծագեցաւ երկու ընկերներուն միջեւ: Մեծը, որ կը կոչուի Պոկէքի, հանեց երկսայրի սուրը եւ մխեց ընկերոջը սիրտը: Դժբախտ երիտասարդին սիրտն ու թոքը ծակած էր: Վայրկենական մեռաւ: Պոկէքի վերադարձաւ ագարակ եւ հողագործին ըսաւ որ, ճամբան, վերադարձի պահուն, սպաննուած է իր ընկերը:

Յետոյ քաշուեցաւ իր խրճիթը: Քարիւղ լեցուց եւ կրակ տուաւ: Հողագործը հասաւ եւ յաջողեցաւ մարել: Սակայն ոճրագործը փախած էր մարագը: Հոն ալ հրդեհ ձգեց: Բոցերը արագօրէն տարածուեցան եւ մոխիր դարձուցին շտեմարանները որ հունձքով լեցուն էին: Ագարակն ամբողջ պիտի այրէր, եթէ օգնութեան չհասնէին մօտակայ ագարակներէն: Ոճրագործը փախած էր քաղաք դարձեալ խմելու համար: Ոստիկանները ձերբակալեցին զայն, գաւաթը շրթներուն:

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

Հայ Գիւղատնտես Ուսանողներու Օգնութեան Յանձնախումբի Աղեքսանդրիոյ կեդրոնը իր սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Մարթիկի (Ֆրանսա) մասնաճիւղի հողաբարձութեան, որ հաճած է Անդրանիկի սգահանդէսէն գոյացած 218 ֆրանքը տրամադրել Անդրանիկի անունով գիւղատնտես սաներու մեր ֆոնտին:

(Կնիք)

ՅԱՌԱՋ.— Այս նպատակով քսան ֆրանք ղրկած է մեզի Պ. Գրիգոր Հատէմեան (Վէնսէն): Եթէ ուրիշ գումարներ ալ կան, կը խնդրուի փութացնել, որպէսզի Աղեքսանդրիա փոխադրենք:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (121)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՈՒՐ Կ'ԱՊԱՑՈՒՑՈՒԻ ԹԷ՝ ՃՇՄԱՐԻՏԸ ԵՐԲԵՄՆ ԱՆՀԱՒԱՏԱԼԻ ԿԸ ԹՈՒԻ

Այս վերջին յայտարարութիւնը որ գառն շեշտով մը եղած էր, գիս հանգեց. ինծի համար, այլեւս կասկած չկար թէ՝ Քարասօֆ եւ Կոստանդինովնա իրենց միջոցներով փախած կամ բարեկամներու կողմէ առեւանգուած ըլլալով, այլեւս Չեկայի իշխանութեան տակ չէին: Անոնց փախուստը ըլլալը գիս ուրախացուց, մանաւանդ որ ատով իմ փախուստս ալ կը դիւրանար:

Իրօք ինծի համար գործելի բան էր փրկուիլ, Չեկայի ձեռքին տակ ձգելով մարդ մը, որ Ռուսիա մտած էր իմ պաշտօնս դիւրացնելու համար եւ կին մը որ մեզի միացած էր իմ խնդրանքիս վրայ:

Այս հոգէն ազատ ըլլալով, Մէնժինսքիի դարձայ եւ ըսի.

— Կ'ընդունիմ ձեր ըսածը եւ Քարասօֆ-Կոստանդինովնա միջադէպը կը նկատեմ կարգադրուած: Մինակ՝ կէտ մըն ալ կը տեսնեմ քննելիք:

— Ո՞րն է:

— Ո՞ւր պիտի բնակեցնէք զիս:

Մէնժինսքի՝ նեղը մնալով, վարանեցաւ պատասխանելու:

— Ի՞նչ պիտի ըսէիք եթէ ձեզի այս շէնքին մէջ... յարկաբաժին մը յատկացնէինք:

— Ոչ մէկ գինով չեմ ուզեր, գոչեցի. հոս բնակութիւնը՝ շատ գէշ յիշատակներ պիտի արթնցնէր մէջս:

— Սա կայ որ չեմ գիտեր թէ Չեկայի վերին խորհուրդը ձեզ պիտի թոյլատրէ՞ որ ուրիշ տեղ բնակիք: Անձնապէս ձեր վրայ վստահութիւն ունիմ եւ պատրաստ եմ ձեր հաւատարմութիւնը երաշխաւորելու: Բայց խորհուրդին մէջ կան որ տարբեր կը մտածեն:

— Այդ պարագային, նկատեցէք որ բան մը տեղի չէ ունեցած մեր միջեւ: Թող զիս իմ տեղս տանին:

— Վայրկեան մը, գրո՛ղ, գոչեց խօսակիցս. կաթնապուրի պէս կը յորդիք անմիջապէս. այդպէս չէ որ գործ կը տեսնեն, եւ ոչինչ բանի մը համար, այդքան կարեւոր առաջարկ մը չեն մերժեր:

Ըստ անոնց խնդալու էր որ այս արտառոց պատասխանը տուաւ ինծի:

Մարդ խենդ կամ չեկիստ ըլլալու է (ինչ որ մօտաւորապէս նոյն բանն ըսել է), որ Լուպիանքայի մէջ բանտարկութիւնը ոչինչ բան մը որակէ:

Զօրանոցի մէջ այս բնակութիւնը արդէն, շատ կը նմանէր արգելափակումի. չէի կրնար հետեւաբար ընդունիլ նման կարգադրութիւն մը: Եւ յետոյ, այդ առաջարկը ինչպէ՞ս կրնայի հաշտեցնել, ազատօրէն գործելու պայմանիս հետ, որուն հաւանութիւն յայտնած էր Մէնժինսքի:

Այնպէս որ, աչքերս իրեն յառած, պատասխանեցի.

— Չեմ գիտեր թէ որոնց կ'ակնարկէք: Եւ եթէ ընդունիմ թէ ինձմէ կը կասկածին, չեմ կրնար ընդունիլ թէ՝ ինչո՞ւ զիս կ'ընդունին իրենց ծառայութեան մէջ: Եթէ քիչ մը խելք ունենային, պիտի հասկնային արդէն թէ՝ ինծի պէս մէկը, եթէ կատարեալ ազատութիւն չվայելէ չի կրնար ԳՈՐԾԵԼ: Պաշտօնը որ ինծի կը յանձնեն փափկական բնոյթ ունի եւ չեմ գիտեր մէկը, որ կարենայ զայն վարել բանտի մը ներսէն:

«Միւս կողմէ, ձեր սահմանները փակ են եւ այնքա՜ն որ, չեմ գիտեր թէ՝ ի՞նչ վտանգի կ'ենթարկուին, եթէ թոյլ տան որ քաղաքին մէջ բնակիմ եւ աշխատիմ առանց արգելքի:

Փաստերս տպաւորութիւն ձգեցին Մէնժինսքիի վրայ, որ պատասխանեց.

— Վերին խորհուրդի իմ ընկերներուս հետ առանց խորհրդակցելու, անկարելի է որ կարենամ գոհացնել ձեր խնդրանքը: Կը խնդրեմ ուրեմն որ, մինչեւ վերադարձս, հոս ինծի սպասէք:

Առանց պատասխանելու, խոնարհութիւն մը ըրի:

Ոտքի ելաւ, իր առջեւ՝ սեղանին վրայ գտնուող թղթածրար մը վերցուց եւ քանի մը քայլ առաւ դէպի դուռը:

Յետոյ, յանկարծ դառնալով, քովս եկաւ եւ հարցուց.

— Ընշուշտ ԱՅՆ ՊԱՐԱԳԱՅԻՆ ՈՐ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ՝ ՎԵՐՋԻՆՆ ԱԼ ՄԷԿՏԵՂ ընդունուին, պատուոյ խօսք պիտի տաք որ չպիտի փախչիք արտասահման:

Տեղն ի տեղօք պատասխանեցի.

— Նոյնիսկ այդ կէտին մէջ չեմ կրնար ձեզ գոհացնել: Երկուքէն մէկը. կամ վրաս վստահութիւն ունիք, կամ չունիք: Արդ, կը նկատեմ որ, ձեր կողմէ երբ այդ տեսակ պայման մը կը պարտադրէք ինծի, իմ մասիս ցոյց տուած կ'ըլլաք անվստահութեան անհանդուրժելի զգացում մը: Ահա թէ ինչո՞ւ չեմ կրնար ընդունիլ:

Այս պատասխանը յայտնապէս շփոթեցուց զայն եւ մէկու մը պէս, որ համոզուած է թէ պիտի ձախողի, գլուխը շարժելով դուրս ելաւ:

Հազիւ թէ մեկնած էր, պատուհանին մօտեցայ ճշտելու համար բանտին այն կէտը, ուր կը գտնուէր Մէնժինսքիի սենեակը:

Մէկ ակնարկով տեսայ որ Լուպիանքա փողոցին վրայ կը նայէր:

(Շար.)

Թրգմ'. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

պանիոյ միջեւ։ Ալպանիոյ կողմէ ստորագրեց Նիաս պէյ Վրիոնի, Իտալիոյ կողմէ Ուկօ Սոլա։ Ահա գլխաւոր կէտերը.—

Ալպանիոյ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնելէն ետք 2 երկիրներուն միջեւ կնքուած բոլոր դաշնագիրները ի զօրու կը մնան։ Երկու երկիրներու միջեւ անկեղծ եւ կատարեալ բարեկամութիւնն ու փոխադարձ օժանդակութիւնը պիտի շարունակուին ։

Իտալիոյ եւ Ալպանիոյ միջեւ 20 տարուան համար անփոփոխելի պաշտպանողական զինակցութիւն մը գոյութիւն պիտի ունենայ։ Այս զինակցութիւնը պիտի կրնայ դադրիլ իր տեւողութեան 18րդ. տարուան ընթացքին։ Եթէ չդադրեցուի, լռելեայն պիտի վերանորոգուի քսան տարուան համար եւս։

Դաշնադիր երկու կողմերը իրենց բոլոր ուշադրութիւնն ու միջոցները պիտի գործածեն իրենց երկիրներու ապահովութիւնը երաշխաւորելու եւ զանոնք փոխադարձաբար պաշտպանելու համար արտաքին ամէն յարձակումի դէմ։ Ուստի, երկու երկիրները խաղաղութեան եւ անդորրութեան պահպանման համար միասին պիտի գործեն, ու այն պարագային, ուր կողմերէն մէկը առանց իր գրգռութեան պատերազմի մը սպառնալիքին ենթարկուի, միւս կողմը ամէնէն ազդու բոլոր միջոցները պիտի գործածէ ոչ միայն պատերազմը արգիլելու, այլ արդար գոհացում մը ապահովելու համար վտանգուած կողմին։

Երբ բոլոր հաշտարար միջոցները ի զուր անցնին, կողմերէն իւրաքանչիւրը յանձնառու կ'ըլլայ հետեւելու միւսին բախտին, իր զինակցին տրամադրութեան տակ դնելով իր զինուորական, ելմտական եւ այլ բոլոր կարգի միջոցները, որոնք օգտակար կրնան ըլլալ կռիւին դիմադրելու համար, եթէ բնականաբար այդ օգնութիւնը պահանջուի վտանգուած պետութեան կողմէ։

Կողմերը յանձնառու կ'ըլլան հաշտութեան կամ զինադադարի ո եւ է բանակցութիւն չկատարել, առանց միւս կողմի հաւանութեան։

Այս Դաշնագրին կցուած են Թիրանայի իտալական դեսպանին եւ Ալպանիոյ արտաքին Նախարարին միջեւ փոխանակուած նամակներ, որոնք կը հաստատեն թէ այն պարագային, ուր երկու երկիրներն ալ նոյն թշնամիներուն դէմ կռուին, Ալպանիա գտնուած դաշնակից զինուորներու հրամանատարութիւնը պիտի յանձնուի ալպանական զինուորներու հրամանատարութեան, իսկ Իտալիա գտնուողներունը՝ իտալական վերին հրամանատարութեան։

Այս նոր դաշնագրով, Իտալիա աւելի եւս կ'ամրապնդէ իր թեւարկութիւնը Ալպանիոյ վրայ։ Այս անգամ եւս Սերպիա պիտի յուզուի եւ Պալքաններու մէջ կացութիւնը դարձեալ պիտի խռովուի։

Պոլշեւիկեան ազդարարութիւն Լեհաստանի

«Թայմզ»ի Վարշաւայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Վարշաւայի խորհրդային դեսպանը առջի իրիկուն ուշ ատեն Խորհրդային Միութեան կողմէ ծանուցագիր մը ներկայացուցած է Լեհաստանի արտաքին Նախարարին։

Այդ ծանուցագրով Սովետները կ'ազդարարեն լեհ կառավարութեան թէ այն պարագային ուր յարձակում գործուի Լիթուանիոյ վրայ, Մոսկուա ոչ չէզոք պիտի մնայ, ոչ ալ անգործ։

Յունաստան եւ Թուրքիոյ պատրաստութիւնը

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ հելլէն երեսփոխան մը ծովային նախարարը հարցապնդած է Թուրքիոյ ծովային պատրաստութեանց մասին, մանաւանդ որ այս վերջինը իր «Եավուզ» զրահաւորը նորոգելու վրայ է այժմ։ Հելլէն ծովային Նախարարը այս հարցապնդումին պատասխանելու համար քանի մը օր միջոց ուզած է։

Թուրքիա եւ Իրաք

Էնկլիզի կառավարութիւնը իմացուց Սուրիոյ իշխանութեանց թէ քոլերայէն պաշտպանուելու համար, որոշած է իր սահմանները գոցել, եւ Սուրիայէն եկող ո եւ է անձ քարանթինայի ենթարկել։

Սուրիոյ Առողջապահական տնօրէնութիւնը անմիջապէս այս մասին բողոքեց Մարզպանի ներկայացուցիչին, անոր դիտել տալով թէ Էնկլիզի բռնած ընթացքը բոլորովին հակաօրինական է, քանի որ ամբողջ Սուրիոյ մէջ քոլերայի ոչ մէկ դէպք չէ պատահած։

Կը կարծուի թէ Պ. Փոնսօ Փարիզի Թուրք դեսպանին մօտ դիմումներ պիտի կատարէ, այս ծրագրին գործադրութիւնը արգիլելու համար։

Նոր Ակադեմական մը

Ակադեմական Ռոպէր տը Ֆլէրի թափուր աթոռին համար, ընտրութիւն կատարուեցաւ եւ 18 քուէով ընտրուեցաւ Լուի Մատըլէն ։

Տօքթ. Ֆլէօրի ստացած էր 9 քուէ, Թրիսթան Պէրնար՝ 4 քուէ, իսկ կայրիէլ տը լա Ռօշֆուքօ թեկնածութիւնը վերցուցած էր ։

Լուի Մատըլէն ծնած է 1871ին Նէօշաթօ (Ալզաս)։

Մեծ պատմագիր մըն է, որուն բազմաթիւ գործերը պսակուած են Ակադեմիային կողմէ։ Նշանաւոր է իր «Յեղափոխութեան Պատմութիւնը»։ Ֆրանսական պատմութեան զանազան շրջաններու եւ դէմքերու մասին ուսումնասիրութիւններէ զատ, իբրեւ ականատես Վէրտէօնի պատերազմին եւ ծանօթ 1914-1918ի դէպքերուն, պաշտօն ստացած էր գրելու պատմութիւնը այդ շրջանին։ Այժմ հրատարակուած են այդ գործերը, որոնք կը ներկայացնեն Վէրտէօնի, Մառնի, Իզէրի և Սոմի ճակատամարտները ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԷՆԹ ՔԱԹՐԻՆԻ (Սրբուհի Կատարինէ) տօնը երէկ տօնուեցաւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, ըստ աւանդական սովորութեան։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՆ ու արուեստագիտուհիները ընտրեցին իրենց իշխանուհին եւ իշխանը՝ 1927-1928 շրջանին համար։ Իշխանուհի ընտրուեցաւ Կապի Մորլէ՝ 151 ձայնով, իսկ իշխան՝ Մաքս Տիբրիլ՝ 138 ձայնով։ Մօրիս տը Ֆէրօտի 135 քուէ ստացած էր ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

վաղը կիր. գիշեր ժամը 8.30ին, 4bis Rue Puteaux, Métro Rome

կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային կոմիտէի եւ Ուսանողական միութեան կողմէ

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌՆ ՈՒ ՆԵՐԿԱՅ ՎԻՃԱԿԸ

Կը խօսին՝ Ընկերներ Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ և Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութիւն՝ Ե. ԹՕԼԱՅԵԱՆ եւ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ

Այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 8.30ին

THEATRE ALBERT Ierի մէջ 64, Rue ROCHER

Բարեհաճ մասնակցութեամբ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

կը ներկայացուի ՀԱՆՐԻ ՊԷՌՆՇԹԱՅՆի

ՍԱՄՍՈՆ հռչակաւոր փիէսը, 4 արար

կը մասնակցի ամբողջ խումբը

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ 25—15—10—5

Իւրաքանչիւր մուտքի տոմսի վրայ կէս Ֆրանք կը յատկացուի Ազքատախնամին։

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած «Բարձր-Հայք»ի Հայրենակցական միութեան կողմէ, այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ։ 120 Bld. de Bellevilleի երկու սրահներուն մէջ։

Կը նախագահէ՝ Փրօֆ. Գ. ԱԲՈՒԼԵԱՆ, կը խօսի Պ. ԱԲՕԵԱՆ

կը մասնակցին՝ Օրիորդներ Ս. Առաքելեան, Ս. Պէզիրկէնեան, Luba եւ Հրանոյշ Գազազեան, Պ. Պ. Գ. Գոնեան, Ն. Պէշիկթաշլեան, Գ. Մէհտէրեան, Տիկ. Փ. Սարգիսեան, Թաթիստ Աբգար, Զ. Փանչոյով, Տ. Մելիքեան եւ Վրացի Կինտոն։ Կէս գիշերէն վերջ հայկական և եւրոպական պարեր։ Ճազ-Պանտ։

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

"ԱՅԳԵԿՈՒԹՔ„

ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ ՀԱՅ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Խմբագրութեամբ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ, Վ. ՇՈՒՇԱՆԵԱՆԻ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Նոր տարւոյն հրապարակ կ'ելլէ Գրական պատկերազարդ մեծ ժողովածու մը, ուր պիտի երեւին մեր բոլոր նոր դէմքերը։

Անմախընթաց այս գործը պիտի դառնայ հայելին մեր նորագոյն գրականութեան։ Անոնք որ ուշացան պատասխանելու հրաւէրին, թող չտապեն ղրկել ձեռագիր, կենսագրական նօթեր եւ լուսանկար «Այգեկութք»ի խմբագրութեան։

Խմբագրութիւն «Այգեկութք»ի

c/o Journal «Haratch» 208bis Rue Lafayette, Paris(10me)

Այրի Տիկ. Քրիստինէ Աշճեան, Օր. Զուարթ Աշճեան, Օր. Մատլէն Աշճեան, Այրի Տիկ. Նաճըիկ Երկանեան, Պ. Տիրան Սարգիսեան Պ. Վարդան Սարգիսեան (Պրիւքսէլ), Պ. Արամ Թանտըճեան (Ամերիկա), Պ. Վաղարշակ Թանտըճեան, Պ. Կարապետ Թանտըճեան, Պ. Սիմոն Իւթիւճեան, Այրի Տիկ. Մաննիկ Փափազեան եւ զաւակունք (Ամերիկա), Այրի Տիկ. Արմենուհի Վարժապետեան եւ զաւակունք (Ամերիկա), Այրի Տիկ. Սրբուհի Իւթիւճեան (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Վարդան Թանտըճեան եւ զաւակունք (Կ. Պոլիս), ինչպէս նաեւ Կուրճեան, Գարագաշեան, Գրիգորեան ընտանիքները ցաւօք սրտի կը ծանուցանեն իրենց աղջկան, քրոջ, քրոջ աղջկան եւ ազգականին՝

ՕՐ. ՍԻՐԱՐՓԻ ԱՇՃԵԱՆի

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 23ին 18 տարեկան երիտասարդ հասակին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի վաղը կիրակի ժամը 9ին, 62 Rue des Morillons, Paris, ուրկէ հանգուցեալին մարմինը պիտի փոխադրուի Bagneuxի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր գրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Եռագոյն խումբի ժողովը այսօր Շբ. իրիկուն, ժամը 8ին, 154 Ave. d'Argenteuil, Asnières. ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Առնուվիլ-լէ-կօնէսի Ռազմիկ խումբի դասախօսական ժողովը վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 10.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Դասախօս ընկ. ԱՆԴՐԷ։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Ռոստոմ ենթակոմիտէի անդամ. ժողովը՝ վաղը կիր. իրիկուն ժամը 8.30, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի պատգամաւորական ժողովը վաղը կիր. առաւօտ ժամը 10ին Հ. Յ. Դ. Ակումբը։

Հ. Յ. Դ. Պէլֆօրի Վազգէն խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը կիրակի ժամը 1.30ին Cinéma Eldoradoի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Կը հրաւիրուին այն համակիրները որոնք փափաքած էին նախկին ժողովին արձանագրուիլ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի ժամը 1ին սովորական հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Փօն-տ'Օպնայի «Կորիւն» խումբի ժողովը վաղը կիրակի ժամը 2ին, Գրադարանի Սրահը։ Օրակարգ վարչութեան ընտրութիւն, կը խօսի ընկերուհի Օր. Պերճուհի Սիւտճեան։ Բոլոր ընկերներու եւ ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Վարուժան ենթակոմիտէն ստիպողական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին. ներկայանալ անդամատոմսերով։

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Բժշկական Միութեան Առաջին դասախօսութիւնը Նոյ. 30ին, Դշ. գիշեր ժամը 9ին, Sociétés Savantes-ի մէջ։

Պիտի խօսի փրօֆ. Կ. Աղաջանեան։

ՆԱՄԱԿ ունի Վահան Գուրեան՝ Ստամբազարցի. դիմել՝ խմբագրատուն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Մշեցի Բրուտ Թաղէն Մարգար Մուշեղեան (Կաքար) հօր անունը Մուշեղ, մօր անունը Նարգիկ, որ 1926ին Ամերիկա կը գտնուէր։ Վերջին հասցէն էր M. Moushakian, 991 2nd Avenue, New Kensington, P. A. U. S. A. Իմացնել Ղազարոս Զաքարեանի 14Rue dela Montagne, Ste. Geneviève, Paris (5me).

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Պարտիզակցի Մարտիկ Տէր Սահակեան, կահագործ, որ 1926ին Կոստանդնուպոլսէն Ֆրանսա եկած եւ Մարսէյլի գիւղերը հաստատուած է։ Իմացնել՝ Պօղոս Քէշիշեանի, 8bis Rue Pont Neuf Valencien (Nord).

— Կը փնտռուի Գարամուսալի Մէրտիկէօզ գիւղէն Պետրոս Պալթաեան, որուն Պուլկարիա գտնուիլը իմացուած է։ Գրել՝ Onnik Baltaianի, 75 Bld. de la Madeleine Nice, France.

Կը խնդրուի Պուլկարահայ թերթերէն արտատպել։

— Երեւանէն կփնտռեն Ցարօն Քուրեանը, որ կը կարծուի թէ նախապէս կը գտնուէր Ֆրանսայի մէջ. Usine de Serrurerie, Pont St Esprit, Gard. Գրել՝ խմբագրութեան։

— Պրուսայի Սէօյլէօզ գիւղացի Մանուկ եւ Յակոբ Յարգինեան եղբայրները, Մանուկ 23 տարեկան է, իսկ Յակոբ 22։ 1914ին աքսորուած են. իրենց հօր անունն է Արթին (Ամասիացի եւ Սէօյլէօզ հաստատուած էր), մօր անունը Վարդենի։ Տեղեկացնել՝ իրենց եղբօր՝ Նիկողոս Յարգինեանի, 5 Rue du Capitaine Ferber, Issy-les-Moulineaux (Seine), France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել։

— Ներսէս Գէմճեան, հօր անունը՝ Յովհաննէս, մօր անունը՝ Մարիամ, Ալաբեամանցի, որ գտնուած է Պէյրութի Քէլէկեան որբանոցին մէջ եւ որ յետոյ գացած է Եգիպտոս ուսանելու համար, կը փնտռուի իր ընկերոջ՝ Յակոբ Հայրապետեանի կողմէ։ Գրել La Gaudinière, la Ville-aux-Clercs (Loir-et-Cher), France.

ԾԱԽՈՒ Է Մէնթոնի մէջ պատճառաւ նախապէս կօշկակարի եւ այժմ հաւկթավաճառի խանութս ծախու է 7000 ֆրանք ֆոնով։ Վճարման դիւրութիւն։ Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ 35 Rue Terrusse, Marseille.

Գործ կը փնտռէ Եւրոպական եւ Արեւելեան կերակուրներու մասնագէտ խոհարար մը գործ կը փնտռէ։ Դիմել՝ 12 Rue St. Sulpice Paris (6).

ԿԸ ՇԻՆԵՆՔ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳԵՆՔ

ՍՈՒՐՃԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ (տէյիրմէն). Կ'ընդունուին նաեւ ապսպրանքներ արուարձաններէ եւ գաւառներէ։ Դիմել՝ Ա. Շմաւոնեանի 187 Grand'rue, Chaville (S.etO.).

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Է. ՍԹԷՖԻՔԻ

106 Kléber, Հեռ. Passy 72.56

Կը կատարէ Ֆրանսա եւ Յունաստան մտնելու կամ բնակելու արտօնութեան գործողութիւնները.

AFFIDAVITի (Աֆիտավիթ)

Դիմել՝ ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7.

ԴԻՄԵՑԷ՛Ք

ՍԱՓՐԻՉ ԱՐՇԱԿԻՆ ՄՕՍ

Ուր ձեր ամենամուրբ ճաշակին գոհացում պիտի գտնէք

11 Rue de Nesles, (Rue Dauphine)ի մօտ

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS

ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ

10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԱՆ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Բոլորդ ալ գիտէք որ պանիր կայ, պանի՛ր ալ կայ։ Անոնցմէ մէկը անունով պանիր, իսկ միւսն ալ՝ համով ու հոտով, առատ իւղով եւ ոչխարի կաթով պատրաստուած, որը ճաշակելու համար դիմեցէ՛ք՝

ՎԱՀՐԱՄ ՃԷՆԱԶԵԱՆԻ

ՍԷՆ-ՄԻՇԷԼԻ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

1 bis Rue Hautefeuille -:- PARIS (6e).

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ

LOCOUM AUGUSTA

Պատրաստուած՝ նուշով, պիստակով, կաղինով, սագըզով եւ զանազան ախորժելի հոտերով

Մասնաւոր մասնագիտութիւն Շոքոլայով Լոքում որ համով է։ Դիմել՝ Comptoir «AREK»

104, Rue St. Charles, Paris XVe, մէթրօ Beaugrenelle

ԲՈՒՐԴ

ՆՈՐ ԵՒ ՀԻՆ ԳՈՐԳ ՇԻՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ամէն տեսակ եւ զանազան գոյներով բուրդի ճոխ մթերք պիտի գտնէք Տիար ՅԱԿՈԲ ԳԸՆԱՃԸԵԱՆի մթերանոցը։ Խիստ դիւրամատչելի գիներ։ 31 Rue St-Lazare. Tél. Trudaine 68-.. Métro: Nord-Sud: Notre Dame de Lorette.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-..

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը դարմանուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Դշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՎԱԼԱՆՍԻ "ՅԱՌԱՋ„ի ՆՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆ Է

Պ. ԱՒԵՏԻՍ ԲԻՐԶԻԿԵԱՆ

26, Bld. Vauban, Valence D...

ԱՄԷՆՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքագիտութեան, ... Ամուսնութեան եւ ... տակութեան վերաբերեալ ... բէնքներու փոխուելուն պատճառաւ, դժուարութիւններ չհանդիպելու համար, դիմել՝ Երդուեալ Թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois Marseille.

1. Ամուսնութեան թուղթերու գործողութիւնները, արագ խղճմտօրէն։

2. Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ արագ։

3. Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.

4. Ծննդեան թուղթերու ... գիւրհակներու թարգմանութիւն

ՎԱՐՁՈՒ ԵՆ դիւրամատչելի գինով ... մաններով սենեակներ եւ ... թերթմաններ։ Դիմել՝ 18ter Rue Bezons à Courbevoie. Թրամ Porte Maillotէն 41 եւ 76, ... կառք GareSt. Lazareէն 13 վ... կեան ։

ՍԱԿԱՐԱՆ

25 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի)	100 Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լէվա 100 հատր	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Belga	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատր	Ley	[illegible]
Ֆլորին	(Florin)	[illegible]

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ 1	Cr. Fonc. Eg.	[illegible]
»	II	[illegible]
»	III	[illegible]
Ռումելի երկթ.	Lots turcs	[illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շ.	40շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

27 NOVEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 504

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԸ ՄՆԱՅ ԹՈՒԱԿԱՆԸ ՃՇԴԵԼ

Մասնաւոր նամակէ մը կ'իմանանք թէ Նիւ-Եորքի մէջ ալ պիտի տօնուի Հայկական Մշակոյթի Օրը, Դեկտեմբեր 11ին, նախաձեռնութեամբ Գրական Միութեան։

Ուրեմն, Փարիզ, Պերլին, Թաւրիզ եւ Նիւ-Եորք պաշտօնապէս ընդունած են տօնը։ Պուքրէշի մեր թղթակիցը անցեալ օր կը գրէր թէ՝ Հոկտեմբեր 9ը, Հայկական Մատենադարանին բացման հանդէսին առթիւ, հռչակուած է Մշակոյթի Օր։ Պրիւսէլի մէջ ալ ձեռնարկած են տօնելու։ Սոֆիա եւ Աթէնք սկիզբէն ի վեր տաք են այս տօնին հանդէպ։ Գահիրէի, Լոնտոնի եւ ուրիշ կարգ մը կեդրոններու մէջ սրտագին համակրութիւն գտաւ գաղափարը։

Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք այս իրողութիւնները։ Անոնք նոր ապացոյցներ են մեր ապրելու կամքին ու ճիգին։

Գաղափարը հասունցաւ եւ արմատ բռնեց «Յառաջ»ի մէկ առաջարկին վրայ։ Կ'նշանակէ թէ՝ ամէն տեղ ալ վառ է հրագը, մանաւանդ գոյն պահպանելու եւ արծարծելու ոգին։

Ինչո՞ւ ծածկել. — այս օտարոտի ափերուն վրայ, մարդիկ միշտ ենթակայ են՝ սկեպտիկ դառնալու եւ իրենց հարազատ արժէքները ժխտելու։ «Մշակոյթի Օր»ը պիտի ըլլայ շանթարգել մը՝ այդ փորձութեան դէմ։

Մենք խօսք չունինք մտքով եւ սրտով օտարացածներու մասին։ Ինչպէս քաղաքականութեան, արուեստի եւ գրականութեան, «գեղեցիկ դպրութեանց» մէջ ալ կան չտեսներ եւ աշխարհաքաղաքացիներ, կապիկներ եւ կաքաւներ։

Մեր խօսքը անոնց համար է, որոնք համոզումով եւ անձնական փորձով կը հաւատան թէ ամէն ժողովուրդ վերջը-վերջը իր ունեցածովն է որ կրնայ պարծիլ։

Մեր ունեցածը համեստ ճրագ մըն է, բաղդատելով ուրիշներու լուսացնցուղ ջահերուններուն հետ։ Բայց մե՛րն է, ինքնուրոյն եւ հարազատ։

Ուրեմն, ինչ աշխատանք որ կը կատարուի այդ ճրագը բարձր բռնելու համար, կը կազմէ փաստակ մը՝ մեր վերածնութեան ճամբուն վրայ։ Արտայայտութիւն մը՝ ապրելու եւ տեւելու, տոկալու եւ ստեղծագործելու։

Ծրագիրը նուիրագործուած է, եւ տեղ-տեղ՝ ձեւաւորուած։ Կը մնայ պզտիկ անորոշութիւն մը,— թուականի խնդիրը։

Մեր առաջին խմբագրականը գրուած էր անցեալ Յուլիսին, Սահակ-Մեսրոպի տօնին առթիւ, երբ արդէն ուշ էր հանդէսներ կազմակերպելու համար։ Ամէն տեղ ալ, առաջին հանդիսութիւնները կատարեցին Հոկտեմբերին, Թարգմանչաց տօնէն օգտուելով։

Անհրաժեշտ է համաձայնիլ 1928ի համար, որպէսզի ամէն տեղ միեւնոյն թուականը հռչակուի Մշակոյթի Օր։ Միեւնոյն օրը ամէն գաղութ շարժման մէջ կը դրուի, եւ կ'ունենանք ո՛չ միայն համազգային, այլ եւ, եթէ կ'ուզէք, «համաշխարհային» տօն մը, քանի որ ցրուած ենք եօթն աշխարհի ափերուն վրայ։

Մեզի համար միշտ նախընտրելի է Սահակ-Մեսրոպի տարեդարձը, ամէն տարի Յուլիսին. մանաւանդ որ, Թուրքիոյ մէջ ունէինք արդէն այդ տօնը, թէեւ կրօնական եւ սահմանափակ։ Չէ՞ որ Տառերու Գիւտը կը կազմէ հայկական մշակոյթի առաջին հիմնաքարը։

Տակաւին կանուխ է, բայց իրաւասու շրջանակները պարտաւոր են ճշդել ու հռչակել վերջնական թուականը, որպէսզի պատահականութեան չմնայ։

ՉԱՓԸ ՄԻ ԱՆՑԸՆԷՔ

Եգիպտոսի թեմական վէճերուն առթիւ, բերանը լայն բացած է հակառակորդ եւ մասնաւորապէս ռամկավար մամուլը, եւ փողոցային ադտեղութիւններ կը թափէ լրագրական էջերու վրայ, վարկաբեկելու համար Դաշնակցութիւնը։

Մեր զզուանքն ու արհամարհանքը յայտնելով այս վայրահաչութեանց առթիւ, կը հրաւիրենք այդ պարոնները որ ամփոփուին իրենց պատեանին մէջ, եւ ջուրը պատէն վեր հանելու փորձեր չկատարեն։

Առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, մենք ըսած ենք եւ կը կրկնենք, — խնդիրը շատ պարզ է։ Չարիքին արմատը կը գտնուի Գահիրէ։ Գաղութը երկուքի բաժնուած է, շնորհիւ Թորգոմ եպսկ.ի սարքած խաղերուն։

Այդ հոգեւորականը այլ եւս ո՛ր եւ է իրաւունք չունի բազմելու առաջնորդական աթոռին վրայ։ Պէտք է ժամ առաջ, եթէ ջուրով քաշուի Երուսաղէմ կամ ուրիշ ո՛ւր որ կ'ուզէ, և ձգէ որ գաղութը ինքն իր մէջ ձեւ մը գտնէ կիրքերը հանդարտեցնելու եւ ժողովները վերակազմելու։

Եթէ մեր հակառակորդները իսկապէս անկեղծ «ազգասէր»-ներ են, պէտք է օգնեն վարկաբե՛լ եպիսկոպոսը ճամբու դնելու։

Անկէ յետոյ կրնանք դատ-դատաստան տեսնել, եւ իշխանութիւնը կը յանձնուի յարմարագոյն տարրին։

Մեզի համար՝ չէզոք հասարակութիւնն է այդ տարրը. չէզոք՝ ո՛չ թէ մատը մոխիրը չթաթխելու իմաստով, այլ անկուսակցական, բայց սրտցաւ եւ արի, ընդունակ՝ պիտանի ուժերը համախմբելու եւ գործ արտադրելու։

Անոնք որ այսքան պարզ խնդիր մը իր բնական սահմանէն կը հանեն եւ կը փորձեն Դաշնակցութեան դէմ նոր «ճիհատ» մը կազմակերպել, ոչ թէ ժողովուրդի բարեկամներ, այլ հասարակ «շանթաժիստ»ներ են։ Շ.

ՊՈԼՇԵՒԻԿ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ազշամի խմբագրապետ եւ Սվազի երեսփոխան Նէճմէտտին Սատըգ պէյ համայնավարներու խնդրին առթիւ Էնկիւրիէն հետեւեալ խմբագրականը հեռագրած է իր թերթին (21 Նոյ.)։

— *«Պոլսոյ դատական իշխանութիւնները մօտ օրէն շատ կարեւոր դատ մը պիտի տեսնեն։ Պոլսոյ, Իզմիրի եւ Ատանայի մէջ ձերբակալուած 70—80ի չափ համայնավարներ հաշիւ պիտի տան երկրին մէջ իրենց պատրաստած խառնակութիւններուն։ Արդարեւ, այլ եւս ո եւ է կասկած չկայ ձերբակալուած համայնավարներու նպատակներու մասին։ Ձեռք անցուած յայտարարութիւնները, ծրագիրները եւ միւս փաստաթուղթերը որոշ կերպով երեւան կը հանեն այդ յիմարներու նպատակները։*

«Թուրք հանրային կարծիքը կը պահանջէ որ յանցանքները հաստատուելու պարագային, խիստ պատիժներ տրուին ամբաստանեալներուն, որովհետեւ արտաքին թշնամիէն աւելի վտանգաւոր են այս արկածախնդիրները, որոնք զանազան ազգակներու ազդեցութեան տակ աշխատած են յեղափոխութիւն հանելով, երկրին ընկերային վիճակը տակնուվրայ ընելու։

«Ուշագրաւ է որ ձերբակալեալներուն միջեւ գաղափարական կամ բարոյական ո եւ է կապ չկայ. անոնք ո եւ է գաղափարի շուրջ համախմբուած մարդիկ չեն։ Անոնց մէջ կան քիչ շատ ուսում առած երիտասարդներ, գործաւորներ, յոյն սափրիչի աշկերտներ, վտահամբաւ Հայեր եւ Թափառական Ռուսեր։ Տարբեր կրօնքի, տարբեր աստիճաններու պատկանող մարդիկ արկածախնդրական նպատակներու եւ գձուձ շահերու համար միայն կրնան միանալ։

«Ներկայ դարուն, կարգ մը անձերու մօտ համայնավարութիւնը հաւատք մըն է. օրինակ, ռուս համայնավարներուն մէջ բարձր գաղափարապաշտներ կան, որոնք դարուս մարգարէն կը նկատեն Լէնինը։ Սակայն մեր երկրին մէջ գտնուող համայնավարները պարզ թափառաշրջիկներ են, որոնք ամէն ասպարէզի մէջ ձախողելէ յետոյ, ո եւ է գործի չեն ծառայեր։

«Անոնք կամ մեծ մարդ ըլլալ կ'ուզեն, կամ ամէն յոյս կորսուած ըլլալով, կ'ուզեն արկածախնդրութիւններու մէջ նետուիլ, եւ կամ պարզ դաւաճաններ են։ Որքան ատեն որ մեր երկրին մէջ բանուորական եւ դրամատիրական դասակարգեր գոյութիւն չունին, համայնավարութիւնն ու ընկերվարութիւնը տեղ չեն կրնար ունենալ Թուրքիոյ մէջ։ Այս պայմաններուն մէջ կեղծ համայնավարներու գործունէութիւնը շատ վտանգաւոր կրնայ ըլլալ։ Թուրք հայրենիքը, որ այնքան զոհողութիւններու գնով ազատած է, փորձաքար չի կրնար ըլլալ թափառաշրջիկներուն եւ կեղծարարներուն ձեռքին մէջ։ Թուրք Հանրապետութիւնը թոյլ չի կրնար տալ որ սահմաններուն մէջ դաւաճանութիւն գործուի եւ իսկոյն կը զսպէ նման շարժումները։ Ասոնք պէտք է գիտնան բոլորը, բարեկամ թէ թշնամի։

⁂ Ազշամի խմբագրապետը թէեւ կը գրէ թէ ձերբակալուածներուն մէջ «վտահամբաւ» Հայեր ալ կան, բայց Թուրք մամուլը ցարդ նման տեղեկութիւն մը չէ հաղորդած։

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԵՑԱՒ

Առջի օր երկար մանրամասնութիւններ հրատարակեցինք Թուրքիոյ պոլշեւիկեան շարժման մասին։ Վերջին թղթաբերով հասած Թուրք թերթերը հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները կը հաղորդեն.—

Հարցաքննիչ Նազըմ պէյ, որուն յանձնուած է գործը, կ'աշխատի երեւան հանել համայնավարներուն իրական նպատակը։ Այսինքն թէ եղածը գաղտնի ընկերութեան մը կազմակերպութի՞ւնն է, թէ պետական հարուածի պատրաստութիւնն։ Ճիւմհուրիյէթի համաձայն, երկրորդ պարագան ճիշդ է, որովհետեւ արտաքին կազմակերպիչներ վարած են գործը, եւ յետոյ բանուորները գրգռելու փորձեր եղած են։ Ձերբակալուածները 20 օր ոստիկանութեան կեդրոնը մնացած են, բոլորովին զրկուած ամէն հաղորդակցութենէ։

Գաղտնի կազմակերպութեան վարիչները երեք հոգի են. — Կունցպէրկ, Մաքսիմոս եւ Կորոտաքի։ Կունցպէրկ ռումանացի Հրեայ մըն է, որ իբր մասնագէտ երկրագործական մեքենաներու, յաջողած էր պաշտօն ստանձնել Հալքալըի երկրագործական վարժարանին մէջ։ 1919ի ձմրան, Կունցպէրկ խմորատիպ մեքենայով յայտարարութիւններ կը տպէ եւ կը ցրուէ գործարանները, դպրոցները եւ երկաթուղիի կայարանները։

Մաքսիմոս Յոյն է, 31 տարեկան, ներկայիս երեսփոխան է Յունաստանի մէջ։ Պոլիս գտնուած միջոցին, կը գործակցի Կունցպէրկի հետ եւ շնորհիւ իր թրքագիտութեան ու ճարպիկութեան, կը յաջողի բանուորական միութիւն մը կազմել։ Այս միութիւնը յետոյ յարաբերութեան մէջ կը մտնէ Մոսկուայի արհեստակցական ընկերութեանց հետ։

Իսկ Կորոտաքի կը պատկանի Գ. Միջազգայինի արեւելեան ճիւղին եւ Հրեայ է։ Պոլիս եկած էր արտակարգ լիազօրութեամբ եւ կ'աշխատէր համայնավար կուսակցութիւն մը կազմել։ Մոսկուա վերադարձին, փրավտայի մէջ գրեց իր տպաւորութիւնները, որոնք մեծապէս օգտագործուեցան Թուրք ոստիկանութեան կողմէ։

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, պոլշեւիկեան ցանցը կարծուածէն շատ աւելի լայն է, եւ ձերբակալութիւններ կատարուած են նաեւ Ատանայի, Պրուսայի եւ Էրզրումի մէջ։ Խօսք կայ նաեւ ուրիշ տեղերու մասին։

Ատանայի մէջ ձերբակալուածներն են՝ Մանասթըրցի Ալաէտտին, Նիսիպինի երկաթուղիի գծին մեքենավար Ջէրքէզ. Սուրիացի Ապտիւլ Մէճիտ, Ահմէտ Ֆուատ, երկաթուղիի աշխատաւոր Իսմայիլ, Տօքթ. Հիքմէթ, Ալի Շահին, մեքենավար Շէվքէթ, Գատրի, Այնի փաշայի հին շօֆէօրը Րագըպ Ապտի, Մէմտուհ՝ այլ անուամբ Րէճէպ, գործարանի գրագիր Հիլմի, Պոլսեցի Իպրահիմ, Ատանայի երկրագործ. վարժարանի ուսուցիչ Իլհամի, մսավաճառ Հաճի օղլու Մէհմէտ, ատաղձագործ Ահմէտ, ռուս գործարանի բանուոր Թուրան, Պելժ գործարանի բանուոր Հասան Սապրի, օթէլճի Իպրահիմ Եուսուֆ։

Իզմիրի մէջ ձերբակալուած են՝ պահեստի սպայ Բէրիմ, կախաղան հանուած ծանուցաթի շօֆէօր Թանկօ Թէվֆիք, երկաթուղիի մեքենավար Ֆէթհի, Էրզրումցի Նաճի Մէսրուլ, բանուոր պուլկարացի Սուպհի, երկաթուղիի մեքենավարներ Իհսան եւ Սելանիկցի Րագըպ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅՈՑ «ԼՔԵԱԼ» ԳՈՅՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

Կիսապաշտօնի *Միլլիյէթ*ի Նոյ. 21ի թիւին մէջ կը կարդանք.—

Գրեցինք թէ Հայոց լքեալ գոյքերն ալ գաղթականներուն յատկացնելու հրաման եկած է կուսակալութեան։ Երէկ կէսօրէ վերջ կուսակալ Սամի պէյի մօտ խորհրդակցական ժողով մը տեղի ունեցաւ, մասնակցութեամբ Լքեալ Գոյքերու Տնօրէն Իսմայիլ Հաքքը եւ Տեղաւորման Տնօրէն Թահսին պէյերու, այս հրահանգին գործադրութեան եղանակը որոշելու համար։

Այս ժողովին մէջ հետեւեալ որոշումները տրուեցան՝ Հայոց լքեալ գոյքերը գաղթականներուն յատկացնելու եղանակին մասին.—

1.— Եա չպիտի առնուին հայ փախստականներու այն կալուածները, որոնք մինչեւ 1341 (1925) Ապրիլ 15ի բարեփոխեալ օրէնքին հրատարակման թուականը սպարզապէս բնակութեան համար կամ փոխանակութեան ձեւով տրուած են փոխանակելի կամ ոչ-փոխանակելի գաղթականներու եւ փախստականներու։

Այս կարգի կալուածներու մէկ ցանկը պիտի ղրկուի Ելմտական գործավարութեան։ Այս վերջինը պէտք պիտի ունենայ այդ ցանկին, երբ ներքին գործավարութիւնը յարմար դատէ աճուրդով ծախուելիք այդ կալուածները գնելով բնակութեան իրաւունք ունեցողներու յատկացնել։

2.— Ասկէ զատ, մինչեւ 1926 Յունիս 13 թուականը գաղթականներուն տրուած եւ կամ մէջը գաղթական տեղաւորուած շէնքերուն փոխարժէքը՝ Տեղաւորման տնօրէնութեան պիտի ձգուի։

3.— Այդ թուականէն վերջ, եթէ գաղթականներուն տրուած են 1340 (1924) Օգոստոս 6էն յետոյ գրաւուած ոչ-փոխանակելի կալուածներ, պատրաստուելիք ցանկին վրայէն պիտի ճշտուի թէ անոնք տակաւին գոյութիւն ունի՞ն։ Եթէ այո, այն ատեն անոնք պիտի փոխանակուին ուրիշ կալուածներով, եւ կամ գործավարութեան յարմար դատած եղանակով նուազուրդի պիտի դրուին։

4.— Մինչեւ որ հին խնդիրները չլուծուին համաձայն գոյութիւն ունեցող օրէնքներու, կանոններու եւ որոշումներու, այս կարգի ոչ-փոխանակելի կալուածները ո՛չ ոքի պիտի տրուին կամ յատկացուին։

Տեղաւորման Տնօրէնութիւնը ճշդելէ վերջ թէ ո՛րքան տուներ յատկացուած են գաղթականներուն, նոյն քանակութեամբ հայկական լքեալ գոյքեր պիտի ուզէ Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութենէն։

Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութիւնն ալ անոնց արժէքները որոշելէ վերջ, արտօնութիւն պիտի խնդրէ Ելմտական գործավարութենէն։ Եթէ այս վերջինը արտօնէ, այն ատեն այդ կարգի կալուածները պիտի տրուին գաղթականներուն։ Առ այժմ վերջ տրուած է Հայոց լքեալ գոյքերու վաճառումին։

«Համայնավար դաւադրութիւնը»

Այս խորագրին տակ «Իւմանիթէ» կը հրատարակէ Պալքանեան գործակալութեան մէկ զեկոյցը, որուն մէջ կ'ըսուի.—

Նոյ. 19ին համայնավարութեան ամբաստանութեամբ Պոլսոյ, Իզմիրի և Ատանայի մէջ կատարուած բազմաթիւ ձերբակալութիւնները պիտի ուրախացնեն Նոր Թուրքիոյ եւ Խորհրդային Ռուսիոյ հասարակաց թշնամիները։ Պիտի ուզուի նոյնիսկ անոնց մէջ տեսնել երկու կառավարութեանց բարեկամական յարաբերութեանց մէջ փոփոխութեան մը ապացոյցը։

«Իրապէս, քէմալական վարչաձեւը, որ իր կեանքը կը պարտի Սովետներու բարեկամութեան,—երբ հելլէն վարձկաններու յարձակողականով Անգլիա փորձեց բնաջնջել զայն,— առաջին անգամը չէ որ ուժգին հակահարուած կուտայ Թուրքիոյ մէջ համայնավարական շարժումի փորձի մը։ Ազգային պայքարի ամէնէն եղերական պահերուն, երբ Թուրքիա ամբողջ աշխարհի մէջ միայն Ռուսիոյ մէջ համակրութիւն կը գտնէր, Մուսթաֆա Քէմալ մերձեցումը աւելի սերտ դարձնելու համար հաւանեցաւ որ Թուրք համայնավար կուսակցութիւն մը ստեղծուի։ Իր մտերիմ բարեկամներէն շատեր և բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ յարեցան այս կուսակցութեան, որուն ինքզինք հիմնադիր ցոյց կուտար Ալի պէյ, նախկին իթթիհատական եւ կցորդ պարէնաւորման նախարարութեան։

«Մահմուտ Էսատ պէյ, այժմ նախարար, այն ատեն կ'ըսէր թէ համայնավարութեան կողմնակից է «ո՛չ իբրեւ նպատակ, այլ իբրեւ միջոց»։

«Այս տարօրինակ «համայնավարներու» կողքին կային անկեղծ մարդեր, որոնք կ'ուզէին պայքարիլ արտադրողներու իրաւունքներուն համար եւ ազգային ու աշխարհական յեղափոխութեան տալ ընկերային բնոյթ։ Անոնց գլուխը կը գտնուէին Մուսթաֆա Սուպհի պէյ եւ Իսմայիլ Հագգը։

«Ասոնք ձերբակալուեցան Էնկիւրիի մէջ, Տրապիզոն տարուեցան եւ հոն Սեւ Ծով նետուեցան, ոտքերնին քար կապուած, ճիշդ ինչպէս երբեմն սուլթանները կ'ընէին իրենց այն պաշտօնեաներուն կամ կիներուն համար, որոնք այլեւս հաճելի չէին իրենց։

«Ասիկա տեղի կ'ունենար 1919ին։ Անկէ ի վեր խիստ հսկողութիւն մը կայ Թուրքիոյ մէջ բանուորական շարժման վրայ»։

Թուրք-Անգլեան միջադէպ մը

Պոլիսէն կը հեռագրեն 25 Նոյեմբեր թուականով.—

Էնկիւրիէն Թուրք երեսփոխաններու պատուիրակութիւն մը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԸ ԿԱՐՄԻՐ ԿԵԴՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

«ԵՐԲ ՁԵՌՔ ԲԱՐՁՐԱՑՆԵՍ, ՍՏԻՊՈՒԱԾ ԵՍ ԿՏԱԿԴ ԳՐԵԼՈՒ...»

Ուրբաթ օր հրատարակեր էինք համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին եւ վերստուգիչ յանձնաժողովին առջեւ ծագած վիճաբանութեանց ամփոփումը, քաղելով պաշտօնաթերթ *Փրավտայէն*:

Այսօր կը թարգմանենք ուրիշ հատուած մը, աւելի ուշագրաւ.—

ԶԻՆՈՎԻԵՒ.— Պոլշեւիզմի գլխաւոր կորիզը մօտ է ճեղքուելու: Մասնաւոր կարեւորութիւն կը տրուի այն տարրերուն, որոնք բացարձակապէս անկարող են պաշտպանելու բանւորական ճշմարիտ տեսակէտը՝ սանձարձակ փոքր քաղքենիութեան շրջապատի մը մէջ:

Իսկ զսպումներն ու ճնշումները, որոնք գործ կը դրուին կուսակցութեան պարզ մէկ անդամին վրայ, կ'արգիլեն որ ան ազատօրէն բարձրացնէ իր ձեռքը: Երբ ուզես ձեռք բարձրացնել, նախ ստիպուած ես կտակդ գրելու, եթէ անդամ ես կուսակցութեան, ստիպուած ես վերադարձնելու անդամատոմսդ, եւ երթալ գործ ուզելու Աշխատանքի Սակարանէն:

Ի՞նչ ըրաւ Ստալին: Զինական յեղափոխութիւնը ձախողեցաւ: Սնանկացաւ այն ամօթալի պլոքը, որ կազմուած էր Անգլիոյ հանքագործներուն դաւաճաններուն հետ: Յարաբերութեանց խզում Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ: Կէս-խզում Ֆրանսայի հետ: (Աղմուկ): *Ներքին կացութիւնը: Բանւորներու վիճակին բարւոքումը դադրած: Բանւորները պաղած են կեդր. կոմիտէէն:*

ԼՈՄՈՎ.— Մոռցա՛ր երաշտութիւնը, Խրիմի երկրաշարժը: (Աղմուկ):

ԶԻՆՈՎԻԵՒ.— Հողատէրերը կը կազմակերպուին: Գիւղերուն մէջ դժգոհութիւնները կ'աճին: Գիւղացիական միութիւններու համար պրոպագանդ կը կատարուի: Գիներու գեղչի քաղաքականութիւնը ձախողեցաւ: Գործազրկութիւնը մեծցաւ: Ապրուստի տագնապ: Քաղքենին տնտեսապէս ու քաղաքականապէս կ'ուժովնայ:

ՁԱՅՆ ՄԸ.— Ամօթ է, ամօթ: (Աղմուկ):

ԶԻՆՈՎԻԵՒ.— Ի՞նչով կրնայ պարծենալ Ստալինի վարչութիւնը (Աղաղակներ եւ աղմուկ), *կուսակցութեան առջեւ, երկրին առջեւ, միջազգային պրոլետարիատին առջեւ: Սխալներ սխալներու վրայ: Նահանջներ նահանջներու վրայ: Եզրակացութիւն՝ քաղաքական սնանկութիւն: Կուսակցութեան կը սպառնայ հերձուածը: Կուսակցութենէն վտարեցիք հարիւրաւոր լաւագոյն պոլշեւիկ բանւորներ: Չեմ խօսիր խուզարկութիւններու, ձերբակալութիւններու մասին: Այս է հաշուեկշիռը երկու տարուան: 14րդ համագումարին ընթացքին, տարակարծութիւնները ճնշուեցան: Երկու տարի է, դուք թոյլ չէք տար խօսիլ: Այդ շրջանին տարակարծութիւնները աւելի եւս ծանրացան: Նոյնիսկ փողոց իջան, զանգուածին մէջ մտան, կուսակցութենէն դուրս յորդելով հասան բանւորական շարքերուն: Այդ գիծին վրայ է որ տեղի կ'ունենան ձեր կռիւի միջոցները: Դասակարգային քաղաքականութեան այս հիմնական սխալները տեսնելով, ես կը հասկնամ թէ ինչու Ստալին ստիպուեցաւ կառավարել բացառիկ միջոցներով, պատերազմական վիճակներով: Շատոնց է որ ըսուած է թէ երբ բացառիկ միջոցներ պիտի հրամայուին, մարդ կրնայ երկիր կառավարել առանց շատ ալ խելացի ըլլալու:*

Յետոյ Զինովիեւ կը յայտարարէ թէ գաղտնի տպարանին մէջ ընդդիմադիրները տպած են Լէնինի կտակը, թէ Լէնինի այդ կտակը «ապօրինի» դարձուած է: Այդ միջոցին «լի՛րբ» կը պոռան երեսին: Զինովիեւ կը շարունակէ եւ կ'ըսէ թէ «Լէնինական բանւորները իրենց հետ են»: Ցալպէրկ կը պոռայ. «Քեզ ծեռնասայլի մը տակէն հանեցին»: Զինովիեւ կ'ըսէ թէ «Կոմինթեռն Միջազգայինին մէջ ընդդիմադիրները շատցած են»: «Ցիմարութի՛ւն» կը պոռան: Սակայն Զինովիեւ կը շարունակէ.

— Ամենամեծ սխալը, զոր կրնայիք կատարել, պիտի ըլլար այն, որ ներկայացնէք այս սրահին ուժերուն համեմատութիւնը, բանւորական դասակարգին եւ կուսակցութեան մէջ գոյութիւն ունեցող ուժերու իրական համեմատութեան տեղ: Ատիկա ճակատագրական սխալ մը պիտի ըլլար: Ընդդիմադիրներու ուժերը կուսակցութեան մէջ ծով հոսանք, մը երեւոյթը ստացած են:

Վերջին տարիներու դասերը ոչ ոք մոռցած է: Ինչ որ կ'առաջարկենք, սա է. «Վերադառնանք Լէնինի վարչաձեւին»:

ՁԱՅՆ ՄԸ.— Մի շփոթէք ձեր վարչաձեւը Լէնինի վարչաձեւին հետ:

ԶԻՆՈՎԻԵՒ.— Ոչ ոք կը պահանջէ «կատարեալ», «տիպար» ժողովրդապետութիւն մը: Դժուար օրերու մէջ կ'ապրինք. կը հասկնանք այդքանը: Եւ դեռ նոր դժուարութիւններ ալ պիտի տեսնենք:

ՁԱՅՆԵՐ.— Կը բաւէ: Վար իջիր բեմէն: (Նախագահը կը շարժէ զանգակը):

ԶԻՆՈՎԻԵՒ.— Վայրկեան մըն ալ: (Աղմուկ: Զանգակ):

ՁԱՅՆԵՐ.— Կը բաւէ՛: Կորսուէ՛:

ԶԻՆՈՎԻԵՒ.— Երկու բառով բացատրելու համար, ներկայ կացութիւնը, կուսակցութեան ծոցին մէջ բացուած մեր կռիւներուն տեսակէտէն, հետեւեալն է. կամ դուք պիտի ստիպուիք ազատութիւն տալու մեզի որ խօսինք կուսակցութեան մէջ, կամ պիտի ձերբակալէք մեզ բոլորս: Ուրիշ ճամբայ չկայ: (Ծիծաղ: Զանգակ:)

ՁԱՅՆԵՐ.— Կը բաւէ՛, Վա՛ր իջիր բեմէն: Դուրս հանեցէք: Դո՛ւս, դո՛ւրս:

Այս աղմուկներուն մէջ, «վա՛ր իջիր, դո՛ւրս» աղաղակներուն տակ, Զինովիեւ կը ստիպուի ձգել բեմը:

ՏՐՈՑԿԻ.— Ընդդիմադիրները նախապէս գծեցին այն բոլոր հանգրուանները, ուրկէ անցաւ եւ հաստատուեցաւ Ստալինի առժամեայ իշխանութիւնը: Առժամեայ կ'ըսեմ, որովհետեւ վարիչ խմբակցութիւնը որքան յաղթանակ տանի, այնքան կը տկարանայ: Ստալինի ներկայ յաղթանակին պիտի յաջորդէ իր քաղաքական անկումը, որ անխուսափելի է:

ՊԵՏՐՈՎՍԿԻ.— Ըմբոստացուցիչ խօսքեր, մենշեւիկ ճառ: Խայտառակութիւն է:

ՍԿՐԻՊՆԻԿ.— Ի՛նչ յիմար յիմար կը խօսիք, Տրոցկի՛:

ՏՐՈՑԿԻ.— Քաղաքական Դիւանը պահած է ընդդիմադիրներուն ծրագիրը:

ԲԱԲՈՒՇԿԻՆ.— Ձե՛զ պէտք էր պահել (բանտերու մէջ):

ՏՐՈՑԿԻ.— Մեր ծրագիրներէն վախնալ՝ կը նշանակէ բանւորական զանգուածներէն վախնալ:

Լէնինի ժամանակ, Քաղաքական Դիւանին լէնինական կազմութեան առեն, Ընդհ. Քարտուղարութիւնը երկրորդական դեր մը միայն ունէր: Կացութիւնը փոխուեցաւ Լէնինի հիւանդութենէն յետոյ: Ընդհ. քարտուղարութիւնը կ'ընտրէր իր մարդիկը, Ստալինականները կը հաւաքէր ղեկավարութեան մէջ: Ահա թէ ինչո՛ւ համար Լէնին կուսակցութեան խորհուրդ տուաւ. «Հեռացուցէք Ստալինը, որ կրնայ կուսակցութիւնը առաջնորդել դէպի պառակտում եւ կորուստ» (Աղմուկ):

ՍՏԵՓԱՆՈՎ - ՍԿՎՈՐՑՈՎ.— Հին գրպարտութիւն:

ՏԱԼՊԷՐԿ.— Ա՜հ, ի՛նչ շատախօս է, ի՛նչ շաղակրատ է:

ՁԱՅՆԵՐ.— Ամօ՛թ է:

ՏԱԼՊԷՐԿ.— Իսկ դո՞ւք, դուք ճիշտ քաղաքականութիւն ունի՞ք:

ՍԿՐԻՊՆԻԿ.— Մինչեւ ո՞ւր իյնկեր է: Ի՛նչ ստորնութիւն:

ՊԵՏՐՈՎՍԿԻ.— Դուք պժգալի մենշեւիկ մըն էք:

ԿԱԼԻՆԻՆ (նախագահ Խորհրդ. Միութեան).— Փոքր քաղքենի: Արմատակա՛ն:

ՁԱՅՆ ՄԸ.— Մարդո՛վ:

ՏՐՈՑԿԻ.— (իր խօսքերը չեն լսուիր աղմուկին մէջէն): *Կուսակցութիւնը ժամանակին չկրցաւ իմանալ այս խորհուրդը: Ղեկավարութիւնը զայն ծածկեց: Հետեւանքները հիմա ծանօթ են ամէնուն:* (Աղմուկ): *Այժմ խօսինք Ստալինի «զիկզակ»ներուն մասին: Ամէնէն անմոռանալին այն է, որ հողատէրերու ճնշումով ընտրական իրաւունքներ տրուեցան:* (Աղմուկ): *Յետոյ, ընդդիմադիրներուն ճնշումին տակ, ջնջուեցան այդ իրաւունքները: Ի՛նչ զիկզակներ դեռ բանւորական օրէնսդրութեան, ռոճիկներու, տուրքերու, մասնաւոր վաճառականներու հարցերուն մէջ: Վերջինը, 7 ժամուան խոստումն է, զիկզակ մը դէպի ձախ: Սակայն մենք չենք խաբուիր: Պարզ զիկզակ մըն է այդ...*

ԵԱՐՈՍԼԱՎՍԿԻ.— Պատարագ մը ըրէք Տրոցկիի հոգիին համար:

ՁԱՅՆ ՄԸ.— Մահուան քայլերգ մը:

ՏՐՈՑԿԻ.— . . . Զիկզակ մը, որ բան չի փոխեր ընդհանուր ուղղութենէն, այլ շուտով կեդրոնը պիտի հակեցնէ դարձեալ դէպի աջ:

ՁԱՅՆ ՄԸ.— Սրիկայ: Մենշեւիկ: (Աղմուկ):

ՔՐՏԱԿԱՆ ԼՕ՛ ԼՕ՛ՆԵՐԷՆ

ԱԼԻԷ ԾԷՅՐ

(Առիւծ Ալին)

Լօ՛, տալալօ՛ (*սիրունիկ*), Լօ՛ տալալօ, Լօ՛ տալալօ՛.

Հո՛ն՝ լիճը կտաւ մ'է կապոյտ, երկնից փերուզ կտորէն,
Դաշտը անծա՛յր, գեղատես, գետը արծաթ է կ'ըսես.
Լեռներն ինչպէս մանուշակ, հազար ծաղկունք, հազա՛ր հաւք...

—

Ազօթ'րանին՝ ամէն առտուն, նէհրին հօտին առջեւէն
Շորօ՛ր կուտայ դէպի վերեւք, դէպի լեռներ Ըրհանից,
Ու անհամար հօտն առաջին, հեկ՛այ տղան գեղանի,
Սրինգը շուրթին, մախաղն ուսին, սիրտը սիրածին,
Աչքերը լի երազագեղ, սէր օրերու ցնծութեամբ,
Կ'երթայ յուզել ձորերը խոր, ճանկռել կուրծք ժայռերու:
Տղայ կ'ըսեմ, գիտցէք իգիթ մ'ամեհի, որ ահ չունի,
Որ մահ չունի, քաջ է, անվախ, անուանի.
Մըհամտանի եղջերագեղ աղջիկներն են իր գերին,
Մըհամտանի բոլոր քաջեր, գիտեն անունն Ալիի:

—

Իրիկո՛ւն էր...
Արեւը բարկ, արնակարմիր, Պաշեա սարէն խոյս էր տուեր,
Աղբիւրն իջան խընդխընդալով, աղջիկները ազքա՛տ, հարուստ,
Սար ու սարուր արձակեցին լուծը կամին, կապը գոմշին,
Ծերերն ամբողջ գիւղամէջի, սաքուներու արքանները եղան հպարտ,
Օձապտոյտ շղթան հօտի, ձորաճամբէն կ'իջնէր խաղով,
Ալին ըսեմ՝ սրինգ շուրթին, սիրան աղբիւրին, սէր-կրակով...
— Աղջի՛, Ռօ՛շօ, բախտիդ մեռնինք, տե՛ս ով կուգայ:
Ու կանչեցին, քրքջացին, աչքով ըրին, աղջիկները սէրով, սէրուոր:
Զօրեց Ալին աղբիւր-ակին, աչքեր ջուրի հայելին,
Ուր՝ Ռօշոյի պատկեր սիրուն, հրեշտակի պէս,
Սափորն ուսին, լուռ կը սպասէր իր նայուածքին:
Ու ջրին մէջ, զոյգ շրթերով, պագեց պատկերն իր սիրածին,
Կրակն ինկաւ սիրտը ալեց, սէրը գլխէն խելքը խլեց:
Ռօշօն ըսեմ՝ գաղտագողի, ճամբան ձգեց ձեռքի մէրջան.
Ալին տեսաւ ու հասկցաւ, առաւ նշան սիրոյ ուխտին.
Եւ այն օրէն լքեց հօտը, լքեց խրճիթն իր հայրենի,
Տխշման դարձաւ Ռօշօի հօր, շէյխ Թամըրին:

—

Ահ ու սարսափ տիրեց երկրին, սար ու ձորին Մըհամտանի.
Եւ Ալիի սրինգ միայն, օրօր կ'ըսէր սեգ լեռներուն:
Խենդ Ալին էր խօսքը գիւղի, բոլոր ցեղի, ցեղապետին,
Որ աշխարհներ թողած անտէր, զուր կը չափէր սարն ու չօլը,
Մարդ չգիտէր՝ ցաւն Ալիի, թէ կը սիրէ Ռօշօն, շէյխի,
Մարդ չգիտէր՝ ի՛նչ ուժ ունի սիրոյ կրակն Աստուածատուր:

—

Լօ՛, լօ՛ տալալ, լօ՛ լօ՛ տալալ...
Առաւօ՛տ էր: Բարի լոյսին՝ զընգզընգացին զանգերն անուշ,
Ու կարաւանն օղակ-օղակ գալարուեցաւ դաշտի միջին:
Ռօշօն ելաւ, սափորն ուսին, աղբիւրն իջաւ ձորամիջի,
Սափորը դէմ աղբըրակին, տիլաք (*ուխտ*) կ'ընէր դէմ արեւին:
Յանկարծ ձորէն, խորխորատէն, դեւի նման քառսուն մարդիկ,
Ելան, հասան ձորի ճամբան ու բռնեցին կոյսի բերան.
Ըսին — առնենք, լե՛ռը հանենք ու մեր պետին խալաթ (նուէր) ընենք:
Ճչաց աղջիկ լեղապատառ, փետտեց մազեր գալար-գալար,
— Կորայ ըսաւ, կորաւ Ալին, կորաւ արեւն իմ աշխարհին,
«Բայց թէնորէն ես ողջ մնամ, երբ ալ լինի, Ալուն կ'ըլլամ:»
Քառսուն մարդիկ, գող, աւազակ, քառսուն հրէշ արիւնախում,
Դեռ նոր էին սեւ ձին քաշեր, որ աղջիկը մէջքին կապեն,
Մէյ մ'ալ ձորէն, ժայռի տակէն, կայծակի պէս փայլատակող,
Շռաց սուրը խենդ Ալիի ու գլուխ մը թռաւ գետին:
— Դրէ՛ք զէնքեր,է՛յ դուք շուներ, դուք չէ՞ք գիտեր թէ Ռօշօի
Տէրը ես եմ, սէրը ես եմ. ալ ինչո՞ւ էք ելեր եկեր.
Դուք չէ՞ք գիտեր, թէ թողեր եմ ես տուն ու տեղ, հօտըս անտէր,
Դուք ձեր կեանքէ՞ն ձանձրացեր էք, թէ մեզ խենդի տեղ էք դրեր»:
Ու բոլորին կապեց Ալին, զինաթափեց, ճամբայ ձգեց,
Բայց դեռ դժգոհ իր արարքէն, դարձաւ խօսեց իր սիրածին.
—Ռօշօ՛, տա՛լալ, հարբս դուն ես, բայց այս գործըս շատ չտեսնես,
Զըսես—Ալին քառսուն զօղեր զինաթափեց, ճամբայ ձգեց,
Ամօ՛թ է ինձ, քառսուն դեւեր քի՛չ են քեզի սիրող տղին:

—

Լսեց շէյխը նենգ. խորամանկ, ձի, հրացան, սուր խոստացաւ,
«Թէ Ալին գայ, հպատակի եւ իր դրան խօլամ դառնայ.
Ու թէ ըլլայ հաւատարիմ, Ռօշօն, Ալուն հարս պիտի տայ»:
Եկաւ Ալին ու հնազանդ կեցաւ շէյխի թախտի առաջ,
Շէյխն իր կարգին Ղուրան կարդաց եւ պատուիրեց երեկոյեան
«Պատրաստեցէ՛ք լաւ անկողին, իմ գեղեցիկ պարտէզիս մէջ,
Դարիճ Ալին թող հո՛ն հանգչի, իմ փեսան է ան ասկէ վերջ»:

—

Բայց, այդ գիշեր հազար ոսկի դալան առաւ շէյխ-Թամըրը,
Զոյգ մը կթան գոմէշ բերին ու Թամըրի դուռ կապեցին,
Զոյգ մը նժոյգ արաբական, ոսկեզօծած սապանդակով,
Զոյգ մը շաշխան լաւ հրացան, շէյխ Թամըրին ընծայ բերին,
Ու ծերունի շէյխը անգութ, Ռօշօն Ռօմի զապիթին դրկեց:
Առաջին գիշեր. արկածալի, ու փրկութեան ի՛նչ սուրբ գիշեր.
Ռօմի զապիթ, երբ թէ քաջ, տեսաւ կատուն դրան առաջ,
Ուղղեց հրացան, մէկ գնդակով, քնած կատուն փռեց գետին.
«Տեսա՞ր ըսաւ, իմ աղուորիկ, սիրո՛ւն Ռօշօ, Քրտի աղջիկ,
Ցեղով քաջ ենք, ես՝ քաջաց քաջ, որ մէկ զարկով մէկ գնդակով, կրցայ կատուն փռել առաջդ»:
Ու վար դրաւ զէնքը նորէն, բացաւ թեւեր, Ռօշօն գրկէ:
Նայեց աղջիկը տժգունած ու խոր զզուանք նստաւ հոգուն:
— Ո՞ւր ես իմ քաջ. իմ խենդ Ալի, ո՞ւր ես զո՛ւրս եկ, շուտով հասիր,
Այն դու չըսի՞ր «քառսուն դեւեր, քառսուն զօղեր քիչ են ինծի»,
Հապա ալ ի՞նչ կը պարծենայ, քնած կատուի արիւն թափող,
Սա խայտառակ Ռօմի զապիթ». ու կատաղեց, ճչաց, կանչեց,
Ելաւ փախաւ Ռօմի տունէն, Ռօմ փեսայէն:
Եւ այդ գիշեր, գաղտագողի, բացած էր դուռ մեծ վանդակի,
Շէյխը անգութ, թողեր առիւծ, որ՝ Ալիի քնած առեն, կտոր-կտոր ընէ, լափէ...
Զարթած Ալին, քաշած էր սուր, ու կտրատած առիւծը մեծ,
Կտորտանքը շարքով շարած, տերեւներով ծածկած, պահած...
Հասաւ Ռօշօն Լուսաբացին, լացա՛ւ, ո՛ւր է Ալին ըսաւ,
«Չկայ Ալին, մի լար աղջիկս, առիւծ լափեց խենդ չօպանը»:
Հասաւ Ալին արնաթաթախ, եկաւ, կեցաւ շէյխի առաջ,
«Է՛յ դու տմարդ, վախկոտ ու նենգ, որ առիւծով մարդ կըսպաննես,
Դու չգիտես թէ քո Ռօշօն, եօթ փորձանքէ ո՞վ ազատեց».
Ըսաւ, քաշեց թուրը կտրուկ, որ նենգ շէյխի գլուխ կտրէ,
Բայց գիմացէն, Ռօշօն սիրուն, աչքով սաստեց իր սիրածին:
Զղջաց շէյխը իր ըրածին. «Տուէ՛ք Ռօշօն Ալիէ Ծէյրին»:
Ու եօթ գիշեր, եօթ օր անդուլ, հարսանիք կար ծեր շէյխին դուռ:
Բայց կ'ըսեն թէ՝ շէյխը դժգոհ, սրտի ցաւով անէծք կարդաց,
Ու ամիս մը չըլորած, հարսն ու փեսան սեւ քար դարձան:

—

Հիմա՝ ձմրան երկար գիշերներուն, քիւրտ պէկերու օտաներուն մէջ, ծալապատիկ նստած այնպէժները (հէքեաթասաց, երգիչ) կը պատմեն Առիւծ Ալիի քաջագործութիւնները: Ծերերը, իրենց համրիչներով, անցնող տարիները կը հաշուեն ու չարերէն վրէժ լուծելու խրատներ կը խօսին, ջահիլները սիրատանջ կը մզկտան, «ափսո՛ս» կ'ըսեն: Բախերիկէն ցատկող բոցեղէն ստուերը վկայ են: Ու բարի, գթոտ մամիկները, արցունքոտ աչքերը թէժ կրակին, աղօթք կը մրմռան բարացած սիրողներու հոգուն համար:

(5) Թարգմ.՝ ԱԶԳԻՆ

ԾԱՆՕԹ.—Շէյր՝ առիւծ, Նէհրի՝ հօտի առաջնորդ, երկարամազ այծը, *Մըհամտան*՝ Վասպուրականի Խօշապի շրջանի քրտաբնակ գաւառ, Պհանց եւ Պաշիտ. Մըհամտանի լեռներ. *Ռօշօ*՝ սեւուկ, քրտուհիի անուն (փաղաքշական): Ղալան՝ այն նուէրը որ կը տրուի փեսայի կամ պարագաներու կողմէ, իբր վարձատրութիւն հարսի հօրը: *Ռօմ*՝ թուրք (արհամարհական):

ՊԱՐՏՔ ՈՒՆԻ՞Ս
«ՅԱՌԱՋ»ին
ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ
ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏ. 31.

ԽՐԻՄԵԱՆԻ ԽՐԱՏ[Ը]

Նոյեմբեր 12ին Խրիմեան Հայրիկի մահուան քսանամեակն էր: Այս առթիւ հանդէսներ տեղի ունեցան զանազան գաղութներու մէջ, իսկ Փարիզ մոռցաւ իր պարտքը: Երեւի «Յառաջ»ն ալ մեղք ունի...

Առիթէն օգտուելով, ստորեւ «Հայ Սիրտ»էն կ'արտատպենք ամփոփումը Խրիմեանի հռչակաւոր քարոզին, Պերլինէն դարձին (1878), Կ. Պոլսոյ Մայր եկեղեցին մէջ.—

«Օրհնեալ ժողովուրդ Հայ[աստանեայց], ծոյ, հիմա դուք ամէնքնիդ [...] ականջնիդ սրած անհամբեր կ'սպա[սէք] սէք թէ արդեօք ի՛նչ աւետիս բե[րած] րած է մեզ Պերլինի Վեհաժողո[վէն] վէն Խրիմեան Հայրիկ: Ահա [...] սկսիմ մի առ մի պատմել ձեզ [...] դուք լաւ մտիկ ըրէք:

Մենք նիրսէս պատրիարք[ին] եւ Ազգ. ժողովոյ որոշմամբ պա[տ]գամաւոր գնացինք ի Պեր[լին] Վեհաժողովին ներկայացնե[լու] «Հայկական դատը». գնացի[նք] հոն, տեսանք աշխարհիս մեծ[ա]մեծ քաղաքագէտ մարդիկ որոնք նստած էին խոշոր եւ կանանչ [...] թով մը վրան ծածկուած սեղան[ի] մը շուրջ. մենք ժողովէն դուրս կ'սպասէինք Պուլկարիոյ, Սերբիոյ եւ Մակեդոնիոյ սուր կրող պա[տ]գամաւորաց հետ: Վեհաժողովը կանանչերես սեղանին մէջ մէջ կար մեծ կաթսայ մը՝ եփած տաք «քէշկէկով» լեցուն: Վեհաժողովը բացուեցաւ եւ ժողովականներն սկսան վիճաբանիլ. ոմանք կը քաշէին Արեւելք եւ ոմանք կը քաշէին Արեւմուտք, այսպէս բաւական վիճաբանելէ յետոյ, սկսան մի առ մի եւ կարգաւ ներս կանչել. Նախ Պուլկարը մտաւ ներս՝ սուրի շաքըրշուքով, բաւական իրարու հետ խօսելէ ետքը Պուլ[կ]արն իր մէջքի սուր քաշելով անոր ծայրով առաւ իր բաժին տաքուկ քէշկէկէն եւ դուրս ելաւ. ասկէ յետոյ ներս մտաւ Սերբը իր սուրի շաքըրշուքով. անոր հետ ալ բաւական խօսեցան. վերջոյ այս ալ իր սրոյ ծայրով առաւ իր բաժին տաք քէշկէկէն եւ դուրս ելաւ. ասկէ ետքը նոյնպէս Մակեդոնացին. ասոր հետ ալ բաւական խօսեցան ու ի վերջոյ այս ալ իր սուրին ծայրով առաւ քէշկէկէն իրեն բաժինը եւ դուրս ելաւ: Ասկէ յետոյ կարգն եկաւ Հայոց պատգամաւորին, զիս ներս կանչեցին, եւ կար ու բարակ խօսքեր տալէն ետք անոնց յետոյ ժողովականք մի համուռ որոշում տուին, որպէս զի ես ալ իմ բաժին առնեմ [...] քէշկէկէն սակայն ի՛նչ օգուտ [...] չկրցայ առնել, վասն զի [...] Պատրիարքարանն իմ ձեռք [...] այն թուղթ մը տուած էր, [...] թուղթը չկրցաւ տաք քէշկէկ [...] նել կաթսայի մէջէն: Արդ [...] եթէ գիս բաղդատէին Վեհաժ[ո]ղովոյ անդամոց հետ, ես անոնց աւելի բարձրահասակ էի եւ գէ[...] աւելի գեղեցիկ, [...] քով ալ աւելի գեղեցիկ [...] ի՛նչ օգուտ ձեռքս թուղթի [...] մը տրուած էր եւ ոչ սուր. [...] այս պատճառաւ բաժին չկրցա[յ] ունենալ տաք քէշկէկէն. [...] ամենայնիւ պապակով [...] տով անօգուտ ելաւ մեր գործ[ը] Վեհաժողովին երթալն:

*Հիմա շատ լաւ հասկցու[ցի] թէ զէնքը ի՛նչ կրնայ գործել կը գործէ. ուրեմն սիրելի եւ [...] կը գործէ. ուրեմն սիրելի եւ [...] նեալ Հայաստանցիներ, երբ [...] րենիք վերադառնալու ըլլ[...] բարեկամներուն եւ ազգակ[...] րու պարգեւներ առնելու մ[...] տածէք, զէնք առէք (գնեց[էք]) զէնք եւ դարձեալ զէնք»:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԸ

...մօտ ինը ամիսէ ի վեր Յա-
...կիրակնօրեայ թիւերով կը
...րարակէ Հայ ժողովրդական
...երու փունջ մը, քաղուած ու
...երու գրկուած՝ մեր թղթակից-
...ներուն եւ բարեկամներուն
...ն։ Յառաջ այս ձեռնարկով
...կ կորուստէ փրկել հայրենի
...ւնջերուն փշրանքները, գիւ-
...թիւն մըն ալ ընծայելով մեր
...ովրդական երաժշտութեան
...աղաչափութեան բանա-
...ներուն։ Երգերու այս քաղը
...հետաքրքրութիւն արթն-
...նաեւ ընթերցողներուն մէջ,
...իշեաեւ ժողովրդական ար-
...ւեստին ջերմութիւնը, գրական
...կէ մը զատ, հայրենի յի-
...ակներու շարժանկարի մը
...ութիւնը ունի։ Մինչեւ
...մ հրատարակուած երգերը
...հասնին 60ի։ Շատեր մեզմէ
...ուած են այն թիւերը, որոնց
...հրեւցած են ժողովրդական
...երը։ Այսօր հոս կուտանք այդ
...երը։ Մարտ 13, 20, 27,
...րիլ 3, 10, 17. Մայիս 1, 8,
... 22, Յունիս 12, 26, Յուլիս
... 24, 31, Օգոստոս 7, 14,
... 28, Սեպտ. 4, 11, 18, 25,
...տ. 2, 9, 16, 23, 30, Նոյ.
... 13, 20։ Վերջին թիւերով
...ատարակած ենք նաեւ չորս
...անկան երգեր «Լօլօ»ներու
...քէն, մէկ ալ առանձին։ Խմ-
...գրութեանս մօտ ունինք տա-
...աւն 26ի չափ երգեր։ Այս
...ողովածուն ամբողջովին ան-
...իպ չէ, սակայն շատերը կը
...երկայացնեն երգի մը փոփո-
...ակը (վարիանթ), որ իր ար-
...քը ունի բանասիրութեան
...մար։ Իսկ մեծ մասը անտիպ
... Այս առթիւ, կը հրաւիրենք
...ր թղթակիցները, որպէսզի
...տիկ հատիկ գրեն երգերուն
...երը, այլապէս սխալ ընթեր-
...մը անխուսափելի է։ Մա-
...ր եւ հատիկ հատիկ, գաւա-
...ն անունը, եւ բառերուն նշա-
...ակութիւնն ալ աւելցնելով եր-
...ն տակը։

ԽՄԲ.

61. ՕՐՕՐ ԲԻՆԿԵԱՆԷՆ

...օրօր, քունն ունիս,
...թաշը տուն ունիս։
...ն օրրան ունիս,
...իրէն բարձ ունիս։

...րեւ կ'անէ շող կ'անէ,
...ուշապախ տերեւ կ'անէ,
...ցէ՛ք, բսէ՛ք, աղբօրս,
...ուրըդ շատ բարեւ կ'անէ։

...ը, բսեմ կու վայլէ,
...ոն երեսէդ կու փայլէ.
...թամ լուսինկան բերեմ,
...ուոնն աստղը քեզ խաղընկեր։

...ուն քուն չես ու այելս ես,
Լաճու շալի լայելս ես,
Լաճու շալը գին չունի,
...ճէֆերի լայելս ես։

...ղչա ունիմ պար չունիմ,
...ա ունիմ նառ չունիմ,
...ղչաս ու պարս դուն ես,
...ս ու նառս դուն ես։

—

Թիւլպիւլը կու կանչէ պաղչա
պարի պէս,
ինչէփ իմ կարօտցեր ճէյվա
նառի պէս,
կարօ՛տ, կարօ՛տ, ո՛վդ իմ ես,
Հէսրաթովդ ժուռ կուգամ քեզ։
Հաւաքեց՝ Ե. Գասեան

ՄԱԿԵԴՈՆԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ԿԱՔԱԻՆ ՈՒ ԲԱԶԷՆ

—Եթէ ես թուխ կաքուել մ'ըլ-
լայի,
պիտի թռչէի լայն արտերուն մէջ,
պիտի պահուըտէի ոստերուն
տակ,
ինչու որ, ա՛յ տղայ, չեմ սիրեր
քեզ,
ինչու որ, ա՛յ հոգիս, չեմ ուզեր
քեզ։

—Եթէ դուն թուխ կաքուել մը
դառնաս,
եթէ դուն թռչիս լայն արտե-
րուն մէջ,
ես ալ կ'ըլլամ բազէ մը սլացիկ։
Այն ատեն, ա՛յ անուշիկս, պիտի
գտնեմ քեզ.
Այն ատեն, ա՛յ անուշիկս, պիտի
բռնեմ քեզ։

—Սակայն ես ալ կ'ըլլամ կար-
մրախայտ մ'ոսկի,
կը սուզիմ խորունկ ծովին մէջ,
կը պահուըտիմ սեւ քարի մը
տակ,
ինչու որ, ա՛յ տղայ, չեմ սիրեր
քեզ,
ինչու որ, ա՛յ հոգիս, չեմ ուզեր
քեզ։

—Եթէ դուն դառնաս կարմրա-
խայտ մ'ոսկի,
եթէ դուն սուզիս խորունկ ծո-
վին մէջ,
եթէ դուն պահուըտիս սեւ քա-
րին տակ,
ես ալ կ'ըլլամ այդ սեւ քարը,
Այն ատեն, ա՛յ անուշիկս, դուն
իմ գիրկս կ'իյնաս։

ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԱԾ ՀԱՅ ՄԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Սընտէյ Նիուզ իր նոյեմբեր 6ի թիւին առաջին էջին վրայ առաջնորդող յօդուած մը կը հրատարակէ հետեւեալ մեծ խորագիրներով.— «*Հերոս մը՝ գոր բանտին մէջ հեծել կուտան*», «*Ի՞նչպէս կը վարուինք մեր բարեկամներուն հետ*», «*Վեց ամիս բանտարկութիւն գաղտնի գործակալութեան նախկին պաշտօնեային*», «*Պատուոյ գիւցազներգութիւն մը*», «*Հայ մը, որ կեանքը վտանգած է Անգլիոյ համար*»։

Այս խորագիրներէն վերջ՝ հետեւեալ յառաջաբանը.—

«*Մարդ մը, որ անգնահատելի ծառայութիւններ մատուցած է Անգլիոյ, այժմ կը հեծէ փորթսմութի բանտին մէջ, որովհետեւ կնոջ մը տուած էր խոստում մը, զոր դրժելու թոյլ չէր տար իր պատուախնդրական բարձր ըմբռնումը։*

«Չարչարուած է Թրքական բանտի մը մէջ, որովհետեւ չէր ուզեր Պոլսոյ Անգլիական դեսպանատան կողմէ իրեն տրուած փաստաթուղթ մը մէջտեղ հանել։

«Պատերազմի ընթացքին երեւան հանեց որ փոքր Սայիտի առջեւ խարսխած կարծեցեալ Ամերիկեան նաւ մը իրականին մէջ գերմանական էր՝ արժէքաւոր բեռով մը։

«Կէլիպօլուի խրամներուն մէջ ծառայեց, թէեւ զինուոր չէր, վիրաւորուեցաւ եւ թանչքէ տառապեցաւ։

«Երեւան հանեց պոլշեւիկեան ընդարձակ դաւ մը, որ կազմակերպուած էր Գրաքննութեան գրասենեակի կարծեցեալ բարեկամներուն կողմէ։

«*Զինքը բանտարկութեան դատապարտելով, ակներեւ ապերախտութիւն մը գործուած է հանդէպ մարդու մը, որ իր երկրորդ հայրենիքին համար համակրանքի ամէն փաստ տուած է։ Բայց այսպէս է մեր երկրին օրէնքը։*»

Յառաջաբանին կը յաջորդէ յօդուածը.—

Գրուեցաւ թէ քանի մը օրէն դիմում պիտի կատարուի փորթսմութի բանտէն ազատելու համար Գէորգ Քրիս Չավուշեանը, որ վեց ամիս առաջ բանտարկուած էր դատարանին վճիռով։ Այս լուրին հետ կը ծածկուի դիւցազներգական պատմութիւնը մարդու մը որուն ամբողջ կեանքը նուիրուած մը եղած է իր պատուախնդրութեան գաղափարականին։

Չավուշեան, որ 43 տարեկան հայ մըն է, այժմ անգլիահպատակ դարձած, իր ոնանկութեան առթիւ կատարուած հարցաքննութեան ընթացքին մերժեց տալ անունը այն մարդուն, որ 1626 անգլիական ոսկի կեղծ փոխանակագիրներ շինելով կործանած էր զինքը։

«Այդ մարդուն կնոջը խոստացայ թէ անոր անունը չպիտի տամ», ըսաւ Չավուշեան, ու նոյնիսկ երբ իր մերժումին հետեւանքները ցոյց տրուեցան իրեն, հաւատարիմ մնաց կնոջ մը տըրուած խոստումին եւ բանտ գնաց՝ ազատելու համար իր գաւաճան բարեկամը։

Առաջին անգամը չէ որ Չավուշեան չարչարուած էր իր խէալներուն համար։

Իր երիտասարդութեանը, Չավուշեան, իբրեւ զաւակը ցեղի մը, որ աչաելիօրէն կը տառապէր Թրքական կեղեքումներէն, անդամակցեցաւ Հայաստանի յեղափոխական կուսակցութեան, որուն փարիչներէն մէկն էր իր եղբայրը։

(ԽՄԲ. Երուանդ Չավուշեան, վերակազմեալ Հնչակեան կուսակցութեան պետ)։

Չավուշեան բանտ նետուեցաւ, զմահ բանտարկութեան դատապարտուելէ վերջ։ Կարգ մ, հաբուստ բարեկամներ կաշառեցին բանտապահները ու գիշեր մը երբ պահակները ուրիշ կողմ զբաղած էին Չավուշեան փախաւ։

Ասով չվերջացաւ իր արկածալի կեանքը։ Պոլսոյ անգլիական գեսպանատան ամէնէն հաւատարիմ գործակալներէն մէկը դարձաւ։ Թուրքերէնի եւ անգլերէնի իր հմտութիւնով վերջին ծայր օգտակար եղաւ։ Անգամ մը իրեն յանձնուեցաւ խիստ գաղտնի եւ կարեւոր նամակ մը, ուրիշ տեղ մը տանելու համար։ Թուրք գաղտնի ոստիկաններ սկսան հետապնդել զինքը։ Ազատելու համար նամակը, որ գրուած էր շատ պզտիկ թուղթի մը վրայ, Չավուշեան կլլափոր նետուեցաւ։ Թուրքերը հալածեցին զինքը եւ բռնեցին, սակայն թուղթը կլլած էր արդէն։ Թուրքերը յետոյ շատ չարչարեցին զինքը՝ որպէսզի նամակին պարունակութիւնը յայտնէ։ Եռացած հաւկիթներ դրին թեւերուն տակ եւ կապեցին։ Հակառակ այս չարչարանքներուն, Չավուշեան լռութիւն պահեց։

Երբ կրկին ազատուեցաւ Թուրքերու ձեռքէն, Եգիպտոս գնաց եւ հոն գեղարան մը աշխատեցաւ։ Հոն հանդիպեցաւ Անգլուհիի մը, որուն հետ ամուսնացաւ։

Երբ պատերազմը ծագեցաւ Չավուշեան փորթՍայիտի գրաքննական գրասենեակը մտաւ իբրեւ թարգմանիչ։ Ամերիկեան դրօշ պարզած մեծ շոգենաւ մը եկաւ հոն ու նաւահանգիստի պաշտօնեաներուն կողմէ մանրակրկիտ քննութենէն վերջ արտօնուեցաւ մեկնիլ։ Սակայն Չավուշեան նաւուն վրայ գտաւ ծածկագիր կասկածելի նամակ մը։ Երկար դժուարութենէ վերջ յաջողեցաւ կարդալ զայն եւ երեւան հանեց որ շոգենաւը գերմանական էր։ Անգլիական «Տօրիս» նաւը ղրկուեցաւ զայն հետապնդելու համար, բռնեց զայն եւ փորթ Սայիտ բերաւ։ Շոգենաւը եւ իր բեռը իբրեւ պատերազմական աւար ծախուեցան հազարաւոր ոսկիի, եւ Չավուշեան ոեւէ վարձատրութիւն չստացաւ։

Յետոյ Տարտանէլ գնաց Աւստրալիացիներուն հետ՝ իբրեւ թարգման։ Դեռ անգլիահպատակ չէր, ու եթէ Թուրքերուն ձեռքն իյնար կրնար գնդակահարուիլ իբրեւ դաւաճան։ Վիրաւորուեցաւ։ Յետոյ գնաց Լոնտոն եւ գրաքննութեան մէջ պաշտօն առաւ։ Կարգ մը Լեհեր եւ Ռուսեր, որոնք անգլիահպատակ դարձած էին, նոյն գրասենեակին մէջ կ'աշխատէին պատերազմի սկիզբէն ի վեր։ Չավուշեան անոնց շարժումներուն հետեւեցաւ թէ ներսը եւ թէ դուրսը, ու հուսկ յետոյ յաջողեցաւ հաւաքել փաստեր թէ լայն ծաւալով պոլշեւիկ դաւ մը կը խաղցուէր Անգլիոյ գաղտնի տեղեկատուութեանց դիւանին մէջ խուզ։ Ակնարկուած անձերը բոլորն ալ կարեւոր գաղտնի պաշտօններ ունէին։ Չավուշեանի տեղեկութիւններուն վրայ, անմիջապէս գաղտնի քննութիւն մը բացուեցաւ եւ լըրտեսները երկրէն քշուեցան։ Գրասենեակի տնօրէնն ալ պաշտօնանկ եղաւ։

Չավուշեան յետոյ իբր զինուոր մտաւ անգլիական բանակին մէջ եւ յիսնապետ եղաւ՝ երբ Միջագետք եւ Պարսկաստան գնաց նշանաւոր «Dunster Force»ի հետ։ Անգլիահպատակ դարձաւ եւ երբ պատերազմը վերջացաւ, Սեւ ծովու զօրախումբին մէջ հարիւրապետ էր։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԱԲՈՒԱԾ ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Տէլփէշ, որ Ռուէյլ կը բնակի, պատերազմի ընթացքին գանկին վրայ կրած էր գործողութիւն մը։ Այս պատճառով ջղային տագնապներու կ'ենթարկուէր։ Այնպէս որ բժիշկները յանձնարարած էին տարին՝ անգամ մը օդափոխութեան երթալ։ Իր տանը մէջ, մանկամարդ կնոջմէն զատ, կը բնակէր նաեւ խորթ եղբայրը։ Տէլփէշ, ամէն անգամ որ օդափոխութեան երթար, իր կինը կը ձգէր խորթ եղբօրը։ Վերջին անգամ, վերադարձին, տեսաւ որ կինը կը մերժէ դուռը բանալ։ Իր խորթ եղբայրը գլխէ հանած էր կինը։

Տէլփէշ ստիպուեցաւ հեռանալ եւ բնակիլ մօտակայ տուն մը։ Սակայն անպատկառ եղբայրը, կնոջ տիրանալէն զատ, ձեռք անցուց նաեւ Տէլփէշի գործերը։ Այլ եւս չկրցաւ համբերել դժբախտ ամուսինը։ Ատրճանակ մը գնեց եւ զարկաւ իր տանը դուռը։

Դուռը բացուեցաւ։ Խորթ եղբայրը՝ երեւցաւ սեմին վրայ։ Տէլփէշ կրակեց եւ գետին փռեց զայն։ Հասաւ կինը, որ փաթթուեցաւ Տէլփէշի զինաթափ ընելու համար։ Տէլփէշ խածաւ կնոջ ձեռքերը։ Յետոյ կրակեց անգամ մըն ալ։ Կինը ծանրապէս վիրաւոր, ցատկեց պատուհանէն ու փախաւ դրացին մօտ։ Հասան ոստիկանները եւ ձերբակալեցին ոճրագործը։

ԲԱՆՒՈՐՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ.— Բանւոր Շոլէ, որ չէր ուզեր անդամակցիլ Սէնտիքային, կ'աշխատէր աշխատանոցի մը մէջ։ Երբ գործէն դուրս ելաւ խումբ մը բանւորներ յարձակեցան վրան եւ ուզեցին պատժել անոր յամառութիւնը։ Զարկին բահերու կոթերով։ Ու լքեցին զայն այն ատեն, երբ գանկոսկրը ջախջախուած էր։ Ոստիկանութիւնը կը հետապնդէ ոճրագործները։

ՇՆՉԱՀԵՂՁ.— Շարքմոնի եկեղեցիին մէջ պատարագ կար։ Վեց հարիւր հաւատացեալներ աղօթքով ու մխիթէք ամպերու մէջ կախարդուած մնացեր էին։ Յանկարծ խորանին առջեւ պատարագիչ քահանան եւ մօտը գտնուողները գետին ինկան։ Ամբողջ բազմութիւնը գիւահարի պէս դուրս խոյացաւ։ Շատեր պատերուն զարնուեցան։ Երախաները կը ճչային, կիները կ'աղաղակէին։ Վերջապէս պարպուեցաւ եկեղեցին։

Քննութեամբ հաստատուեցաւ որ ջեռոցէն խոյս տուած բնածխական թթուուտը շնչահեղձութեան մատնած էր զանոնք։ Թէեւ ոչ ոք մեռաւ, սակայն բազմաթիւ երախաներ ու կիներ դարմանումի տակ կը գտնուին տակաւին։

ԹԻԱՊԱՐՏԸ Կ'ԱՄՈՒՍՆԱՆԱՅ.— Ֆրատիէ, նշանաւոր աւազակը, որ թիարան պիտի ղրկուի, փափաք յայտնեց որ նախ քան մեկնումը, ամուսնանայ։ Ֆրատիէ սիրահար մը ունէր, որ իրեն պարգեւած էր երկու զաւակներ։ Արդ, այդ երկու զաւակներուն ապագային համար, թիապարտը կ'ուզէ որ պաշտօնապէս ամուսնանայ իր սիրուհիին հետ։ Խնդրանքը ընդունուեցաւ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ» ԱՄՍԱԳԻՐ. 6րդ տարի թիւ 1 (Նոյեմբեր), ճոխ բովանդակութեամբ։ Գրուածքներ ունին Համաստեղ, Կոստան Զարեան, Յ. Օշական, Աւ. Ահարոնեան, Մ. Մինասեան, Զարեւանդ, Պրոֆ. Տատմեանց, Ս. Աբեղեան, Ռ. Խան-Ազատ, Ս. Մասուրեան, Փրոֆ. Ադոնց, Զօր. Գ. Ղորղանեան, Ռուբէն եւ ուրիշ բազմաթիւ հին եւ նոր գրողներ։ 176 էջ։ Տարեկան բաժնեգին 5 տոլար. վեցամսեայ 3 տոլար։ Հասցէ՝ 13—15 Shawmut Street Boston. Mass.

ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՕԲԵՐԱՆԵՐ (պատկերազարդ), Յովհ. Սւագեանի։ Հրատ. Հայ Կրթական Հիմնարկութեան. 1927։ Գին մէկ տոլ.։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ը

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (122)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՈՒՐ Կ'ԱՊԱՑՈՒՑՈՒԻ ԹԷ ՃՇՄԱՐԻՏԸ ԵՐԲԵՄՆ ԱՆՀԱՒԱՏԱԼԻ ԿԸ ԹՈՒԻ

Պատուհանը բացի եւ հասկցայ որ առաջին յարկին վրայ էր։ Ձախ կողմը, Նշմարեցի Սուրբ Գէորգ եկեղեցին եւ աջ կողմն ալ Սկոյսի եկեղեցին։

Պատուհանը գետնէն հազիւ երեք մեթր բարձրութիւն ունէր. Այնպէս որ եթէ փողոցին մէջ բազմութիւն չըլլար, եթէ բանտարկութեան միջոցին սրունքներս կարծրացած չըլլային, ինծի համար շատ դիւրին պիտի ըլլար փողոց ցատկել։

Դժբախտաբար, այդ մասին մտածելն իսկ աւելորդ էր. որովհետեւ աչքերուս առջեւ երթեւեկող անձերը, մեծ մասամբ չեկիստներ էին։

Լուպիանքա փողոցը ամբողջովին անոնց յատկացուած է. բոլոր շէնքերը անոնք գրաւած են. հոն է անոնց թատրոնը, սինէման, զօրանոցը եւ նոյնիսկ եկեղեցին։

Զգուշացայ նման խենդութիւն մը գործելէ եւ հանգարտօրէն դարձայ եւ տեղս նստայ։

Քանի մը վայրկեան յետոյ, դուռը բացուեցաւ եւ տեսայ թէ մէկը ներս կը մտնէր. ան ալ ինծի պէս՝ Չեկայի մասնաւոր տրամադրութեան տակ գտնուող խումբերուն բարձրաստիճան սպայի համազգեստը կը կրէր։

Կարծես՝ զիս տեսնելով ուրախացաւ։

— Գրողը տանի զիս ըսաւ խնդալով, եթէ մտքես կ'անցնէր ձեզ հոգ տանել...ՉԷՔ ԳԻՏԵՐՈՒՐԵՄՆԹԷ ՍԻՐԵԼԻ ԸՆԿԵ՛Ր, «ԶՕՐԱՎԱՐ»Ը երկու ժամէ ի վեր, ամէն տեղ ձեզ փնտռել կուտայ։

Անմիջապէս հասկցայ թէ՝ կը սխալէր ան եւ զիս ուրիշի մը տեղը կը դնէր։

—Ամէն տեղ ձեզ կը փնտռեն, վերսկսաւ աւելի ժպտուն, եւ զօրավարը որ չի սիրեր սպասել, ինչպէս գիտէք, անմխարագրելի բարկութեան մը մատնուած է։

— Շա՛տ գէշ, պատասխանեցի, իրօք, երկու ժամէն աւելի է որ, Մէնժինսքիի հետ խորհրդակցութեան մէջ եմ եւ կը վախնամ որ դեռ վերջացուցած չըլլանք. ձեզ երախտապարտ պիտի ըլլայի, եթէ հաճէիք այս մանրամասնութիւնները հաղորդել զօրավարին եւ ներողամիտ ըլլալ եթէ չկարենամ անմիջապէս իր հրամաններուն փութալ։

— Երբեք. եթէ զօրավարը սպասցնենք, երկուքս ալ լաւ չէս մը կ'ուտենք. ըստ իս, լաւ է որ անմիջապէս երթաք իրեն ներկայանաք եւ յետաձգէք Մէնժինսքիի հետ ձեր տեսակցութիւնը։

— Այո՛, բայց եթէ անիկա բացակայութիւնս նշմարէր, պիտի վտանգուէի...

— Հաւատացէք, ընդմիջեց սպան, լաւագոյն է ընտրել երկու չարեաց փոքրագոյնը։ Զգենք որ, ինքնաշարժս կը սպասէ կոր դրան առջեւ եւ տասը վայրկեան չանցած Օթէլ տը լա Նոպլէս կը հասնինք...

— Օթէլ տը լա Նոպլէ՜ս, բացագանչեցի առանց ուզելու։

— Այո՛, ութ օր է որ հոն հաստատուած է ընդհանուր բանակը տեղին. կը տեսնէք թէ ամէնէն շատը, մէկ ժամ յետոյ, հոս վերադարձած կ'ըլլանք եթէ քիչ մը աճապարէք։

Միջադէպը որքան ալ զարմանալի թուէր, սակայն, իրականութիւնը այն էր որ Լուպիանքայէն դուրս ելլելու անյուսալի առիթ մը կուտար ինծի։ Զարմանքս որքան ալ մեծ ըլլար, զիս այնքան չէր թմրեցներ որ մերժէի փախուստի առիթ մը, որ անշուշտ, ա՛լ չպիտի ներկայանար։

— Այդպէս թող ըլլայ, ըսի, ոտքի ելլելով. բայց շուտ ընենք, որովհետեւ, որեւէ կերպով չեմ ուզեր Մէնժինսքիին գծագոհութիւն պատճառել։

— Պա՛հ, ըսաւ խնդալով, այդքա՛ն ալ սարսափելի մէկը չէ. ատկից զատ, զօրավարը ձեզ պաշտպանելու ի վիճակի է, հանգիստ եղէք. Մէնժինսքի երբեք անոր հետ չպիտի իյնայ, գիտէ թէ՝ փետուրները կրնայ վրայ տալ։

Այսպէս խօսելով մէկտեղ իջեր էինք սանդուխէն որ բանտին դրան տանող բակը կը հանէր։ Զինուած շատ մը չէկիստներ հոն կը գտնուէին։ Քաղքենի զգեստով ուրիշներ՝ կը հսկէին երթեւեկը անոնց որ դիւան կը մտնէին եւ անկից դուրս կ'ելլէին։

Խմբապետ սպան որ մեր պատկանած խումբէն էր, երբ մեզ նշմարեց, փութաց դէպի դուռը զոր լայնօրէն բացաւ։

Յետոյ, փաղաքշօրէն խնդալով ըսաւ.

— ՀԱՃԵՑԷՔ ԱՆՑՆԻԼ։

Կրնաք երեւակայել թէ ի՛նչ գոհունակութեամբ անցայ այս դրան սեմէն, որ ամէնէն զարհուրելին էր։

Անշուշտ, դեռ ազատ չէի, որովհետեւ դեռ պէտք էր որ իմ շատ ազնիւ առաջնորդիս ընկերակցութիւնը ջուրը ձգէի եւ յետոյ, արագօրէն հեռանայի Ռուսիայէն. բայց ազատութեան ճամբուն վրայ էի։

Շիտակը, գանգատելու պատճառ մը չունէի։

Կը մնար, կարել ժեստ հրաւանդանը՝ այսինքն «զօրավար»ին հետ տեսակցութիւնս։

Ո՞վ կրնար եղած ըլլալ այս պատոտը եւ ի՞նչ պաշտօն ունէր։ Կանոնաւոր բանակի՞ն կը պատկանէր թէ՝ Չեկայի խումբերուն։

Արհեստով սպա՞յ մըն էր թէ մարդասպաններու պետ մը։

(Տար.)

Թրգմ'. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

ԱՅՍՕՐ, ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 8.30ԻՆ
ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

4bis Rue Puteaux, Métro Rome

կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային կոմիտէի

եւ Հ. Յ. Դ. Ուսանողական միութեան կողմէ

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌՆ ՈՒ ՆԵՐԿԱՅ ՎԻՃԱԿԸ

Կը խօսին՝ Ընկերներ Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ և Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

կ'երթար էտիրնէ՝ քաղաքին ազատագրութեան տարեդարձի հանդէսներուն ներկայ ըլլալու համար: Զիրենք փոխադրող վակոնները թուրք դրօշակներով զարդարուած ըլլալով, Գուլէլի-Պուրկազի հելլէն իշխանութիւնները արգիլեցին կառախումբին անցքը հելլէն սահմանագլուխէն:

Պատուիրակութիւնը մերժած ըլլալով վերցնել վակոններու թրքական դրօշակները, ստիպուեցաւ Ուզուն-Քէօփրիւ վերադառնալ եւ ինքնաշարժներով գնաց էտիրնէ:

Հայ տղոց ձեղբակալութիւնը

Սելանիկի «Հօրիզոն»ը կը գրէ.—

Ներքին Նախարարութիւնը հրահանգած է տեղական իշխանութեանց որ խնդրոյ առարկայ տղոց ծնողքներուն տեղեկացուի, որպէսզի, կարելի եղածին չափ շուտ, տեղական քաղաքապետութեանց ներկայացնեն յայտարարութիւններ, որոնց մէջ ճշդուած ըլլան տղոց մականունը, անունը, հօր անունը, ծննդեան թուականն ու ծննդավայրը:

Նոյնատեսակ տեղեկատուութեան ենթակայ են նաև Մերձաւոր Արեւելքի Ամերիկեան Նպաստամատոյցի կողմէ սնուցուած եւ կամ պարզապէս պաշտպանուած տղաքը: Գործողութիւնները կը կատարուին այդ հաստատութիւններու տնօրինութեանց կողմէ:

Արձանագրութեանց տարիքը պիտի ճշտորոշուի կուսակալութիւններու կողմէ, եթէ տղան 15 տարեկանէ վար է, իսկ զինուորական իշխանութիւններու կողմէ՝ եթէ 15 տարեկանը լրացուցած է:

Ռուսիա, Լեհաստան եւ Գերմանիա

Պերլինէն կը հեռագրեն 25 Նոյեմբեր թուականով.—

Շթրէզէմանի եւ Լիթվինոֆի տեսակցութեան մասին հրատարակուած կիսապաշտօն զեկոյց մը յուզում առաջ բերաւ քաղաքական շրջանակներու մէջ:

Ըսելէ յետոյ թէ երկու նախարարները խօսեցան քաղաքական զանազան խնդիրներու, մասնաւորաբար զինաթափութեան մասին, զեկոյցը կ'աւելցնէ.—

«Լիտվինոֆ Շթրէզէմանի յայտնեց թէ Լեհաստանի տրուած է ծանուցագիր մը, որով խորհրդային կառավարութիւնը մտահոգութիւն կը յայտնէ Լեհաստանի եւ Լիթուանիոյ ձգտուած յարաբերութիւններուն եւ անկէ ծագելիք վտանգներուն մասին:

Երկու նախարարները համաձայնած են, որ ընդհանուրի շահին համար ստիպողական է զգուշանալ ամէն բանէ որ կրնայ խռովել խաղաղութիւնը եւ առնել անհրաժեշտ բոլոր միջոցները՝ ներկայ դժուարութիւնները հարթելու համար:»

Ծանուցագիրի այս ոճէն քաղաքական շրջանակները կ'եզրակացնեն թէ Պերլինի եւ Մոսկուայի կառավարութիւնները համերաշխութեամբ կարգ մը միջոցներ ձեռք առած են. հաւանաբար հաւաքական դիմում մը պիտի կատարեն Վարշաւա:

∴ Լիտվինոֆ եւ Լունաչարսքի ժընեւ մեկնեցան արդէն:

Երեք կեղծարարներ եւս ձերբակալուած

Հունգարական պարտաթուղթերու կեղծարարութեան խնդիրը օրէ օր կը ծաւալի: Առջի օր երեք նոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան: Ապահովութեան Տնօրէնութեան կողմէ ոստիկանապետ Փէրիէ Փարիզի արուարձաններէն Սէն-Լէօ-լա-Ֆորէ երթալով ձերբակալեց դրամատան պաշտօնեայ Մարսէլ Փասքալը, որ հոն կը բնակէր իր բարեկամուհիին հետ: Փասքալ նախապէս իբրեւ վկայ լսուելով յայտարարած էր թէ կնքուելու համար դրամատուն ներկայացուցած է 7-800,000 ֆիորին արժէքով պարտաթուղթեր, որոնք կը պատկանէին Ռիցցի անուն մարդու մը:

Երբ ոստիկանապետը Փասքալի տունը մտաւ, անոր մօտ գտաւ Աւստրիացի մը՝ Պրունօ Պրուք, Վիեննայի մէջ օրագրող, որ վերոյիշեալ Ռիցցիի քարտուղարն էր եւ գործակատարը Քրէմէր անուն մէկու մը, որ Պլումէնշթայնի հայթայթած էր սրբուած պարտաթուղթեր:

Պրուք ըսաւ թէ Փասքալի տունը կը սպասէր Աւստրիացի դրամատէրի մը, որուն հետ ժամադրուած էր: Երկար սպասեցին դրամատէրին, որ չեկաւ: Պրուք ձերբակալուեցաւ եւ հրաման տրուեցաւ ձերբակալել նաեւ յիշեալ դրամատէրը, երբ ներկայանար:

Գրեթէ ամէն օր Մարսէլ Փասքալ մեծ ծրարներ կը ստանար ժընեւէն: Հիմա կը հասկցուի թէ անոնք հունգարական պարտաթուղթեր կը պարունակէին:

Ուրբաթ կէսօրէն վերջ ալ ձերբակալուեցաւ մեծ դրամատան մը պաշտօնեաներէն Ժորժ-Լուի Տէպրիւյէր, որ մեծապէս օգնած էր կեղծ պարտաթուղթերու կնքուելուն: Իր այս ծառայութեան համար 20,000 ֆրանք «նուէր» ստացած էր:

Ձերբակալուած երեք անձերը նոյնպէս Սանթէի բանտը տարուեցան:

Ոստիկանապետ Բոլոնպանի, որ այս գործը երեւան հանելու մէջ գլխաւոր դերը կատարած էր, Վիեննա մեկնեցաւ տեղւոյն վրայ քննելու համար կարգ մը խնդիրներ: Պլումէնշթայն հաւանեցաւ որ Վիեննայի մէկ դրամատան մէջի իր դրամարկղը խուզարկուի:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՑԸ ԵՒ ԿԱԹԸ ԿԸ ՍՂԵՆ.— Հինգշաբթի օրուընէ սկսեալ հացին քիլօն փոխանակ 1.95ի պիտի ծախուի 2 ֆրանքի: Նոյն օրը կաթին լիտրը 1.60էն պիտի բարձրանայ 1 ֆր. 70ի:

ՅԱՅՏՆԻ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅ Տէքարթի աճիւնները Պանթէօն փոխադրելու առաջարկ ներկայացուեցաւ Փարիզի նահանգային ընդհանուր ժողովին:

ԼԵՀ ՄԵԾ ԳՐԱԳԷՏԸ Թատրերգակ Սթանիսլաս Փրզիպիզովսքի սրտի հիւանդութենէ մեռաւ Փոզնանիոյ մէջ, 60 տարեկան հասակին:

ՀՆԴԿԱՑԻՆԵՐՈՒ ընդհ. կառավարիչ Ալեքսանտր Վալէն Փարիզ հասաւ:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ Թրամուէյի աշխատաւորները գործադուլ յայտարարեցին: Գահիրէէն ոստիկաններ ղրկուեցան՝ անկարգութեանց առաջքն առնելու համար:

Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Շատանեան եւ զաւակները Արայ, Զարեհ եւ Պերճ, ամենախորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնադէտ կորուստը իրենց հոգեհատոր զաւկին եւ եղբօր՝

ՎԱՀԷ Ա. ՇԱՏԱՆԵԱՆԻ

որ կնքեց իր մահկանացուն երիտասարդ հասակին մէջ անմխիթար սուգի մէջ թողլով իր սիրելիները:

Ազգականք եւ բարեկամք կը հրաւիրուին յուղարկաւորութեան տխուր արարողութեան որ պիտի կատարուի այսօր կիրակի ժամը 12,30ին Փարիզի հայ եկեղեցւոյն մէջ Rue Jean Goujon.

Մահազդ չընդունողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Առնուվիլ-լէ-կոնէսի Թագմիկ խումբի դասախօսական ժողովը այսօր կիրակի առաւօտ ժամը 10.30ին սովորական հաւաքատեղին: Դասախօս ընկ. ԱՆԴՐԷ:

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆՍ կը հրաւիրուին Տիկին Հ. Շահպազ, Պ. Մկրտիչ Պարսամեան եւ Պ. Յովսէփ Պարսամեան:

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱՐԱԺԻՆ ԵՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Ավընիւ կամպէթայի մօտ, Մէթրօ St. Fargeauէն քանի մը քայլ, 1 Rue Darcy շէնքին մէջ անմիջապէս տրամադրելի են տարեկան 2100էն 2600 ֆրանքի: Մուտք, սենեակ եւ խոհանոց բաղկացեալ յարկաբաժիններ ու սենեակներ, տաք եւ պաղ ջուր սենեակներուն մէջ, օդային կազ, ելեկտրականութիւն, եւ ամէն յարմարութիւն:

Սենեակներու կահաւորման համար պիտի վճարուի միանուագ գումար մը:

Դիմել ուղղակի վերի հասցէին:

ՎԱՐՁՈՒ ԵՆ դիւրամատչելի պայմաններով սենեակներ եւ ափարթըմաններ: Դիմել՝ 18ter Rue de Bezons à Courbevoie. Թրամուէյ Porte Maillotէն 41 եւ 76. շոգեկառք GareSt. Lazareէն 13 վայրկեան:

Գործ կը փնտռէ եւրոպական եւ Արեւելեան կերակուրներու մասնագէտ խոհարար մը գործ կը փնտռէ: Դիմել՝ 12 Rue St. Sulpice Paris (6).

ԿԸ ՇԻՆԵՆՔ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳԵՆՔ

ՍՈՒՐՃԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ (տէյիրմէն). Կ'ընդունուին նաեւ ապսպրանքներ արուարձաններէ եւ գաւառներէ: Դիմել՝ Ա. Ճմաւոնեանի 187 Grand'rue, Chaville (S.etO.).

ԱՄԵՆՈՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Պարտք կը զգանք ձեզ յայտարարելու որ, քաղաքապետարանի Ամուսնութեան եւ հպատակութեան վերաբերեալ օրէնքներու փոփոխելուն պատճառաւ, դժուարութիւններու չհանդիպելու համար, դիմեցէք երդուեալ Թարգմանի գրասենեակը, 76 Rue Bernard du Bois, Marseille.

1. Ամուսնութեան *թուղթի բոլոր գործողութիւնները, արագ և խղճմտօրէն:*

2. *Անուններու փոփոխութիւնը դատարանի միջոցաւ եւ արագ:*

3. *Հպատակութեան, ժառանգի եւ դատական գործեր.*

4. *Ծննդեան թուղթերու եւ գիրհակներու թարգմանութեան:*

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Է. ՍԹԷՖԻՔԻ

106 Kléber, Հեռ. Passy 72.56

կը կատարէ Ֆրանսա եւ Յունաստան մանելու կամ բնակելու արտօնութեան գործողութիւնները.

AFFIDAVITի (*Աֆիտավիթ*)

Դիմել՝ ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 4—7.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10

Le Gérant: H. TEURNIER

ԴԻՄԵՑԷՔ

ՍԱՓՐԻՉ ԱՐՇԱԿԻՆ ՄՕՍ

Ուր ձեր ամենամուրը ճաշակին գոհացում պիտի գտնէք
11 Rue de Nesles, (Rue Dauphine)ի մօտ
ՄԱՔՐՈՒՐ եւ ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ *եթէ կ'ուզէք կատարել ձեր նաթիւրալիզասիոնի, անցագրի, գարթ տ'իտանթիթէի, ամուսնական, զաւակներու ծննդեան եւլն.ի օրինական ձեւակերպութիւնները՝ դիմեցէ՛ք*

OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS
45, Rue de Laborde-:-PARIS (8e). Կրդ. յարկ թիւ 20: Métro : St.Augustin
Բաց է ժամը 2էն 6,30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը 7:

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւնները: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ — ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԱՓՐԻՉԻ ՍՐԱՀ
ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅՐԵՐՈՒ

Հ. Մ. ՉԱԽՄԱԽՃԵԱՆ 6. Passage des Petites Ecuries (R. Fbg. St. Denis, թիւ 63ի ...)
Մաքուր եւ արագ սպասարկութիւն, մասնաւոր խնամք կիներու եւ տղոց վարսայարդարութեան
Métro : CHATEAU d'EAU կամ POISSONNIÈRE

Դերձակ Հ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ
23, Ave. VILLE D'AVRAY, CHAVILLE, (S. et O.)
Շավիլի եւ շրջականներու հայրենակիցներուն դիւրութիւն մը ընծայելու համար բացած եմ դերձակի աթէլիէ մը, ուր մեծ խնամքով կը կարեմ Փարիզեան վերջին նորաձեւութեամբ հագուստներ, որոնք կը գոհացնեն ամէն դժուարահաճներէ: Անոնք որ կ'ուզեն կէս առ կէս խնայողութեամբ ճաշակի յարմար հագուստ ունենալ՝ դիմեն ինծի, գոհ պիտի մնան:

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԱՐԱՆ
ՏՕՔԹ. ՍԷԹԵԱՆ
Téléphone: MARCADET 03-64 ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1900ին
38, Ave. St. Ouen -o- 20, rue Fauvet -o- PARIS (18me)
Մէթրօ NORD SUD: LA FOURCHE
Ընդհանուր հիւանդութիւններ, սեռամիզային, մորթի, ֆրանախտի, շնչերակային, թոքի, ծննդաբերութեան եւ կանանց հիւանդութիւններ. վիրաբուժական գործողութիւն եւ ... արկածներ, ելեկտրադարմանում եւ Ք. ճառագայթ:
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել 10 ֆր. արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քուրոն 60 ֆրանքէն սկսեալ:
ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Ամերիկայէն նոր վերադարձած.
ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած:
Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր:
16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis
Téléph. Provence 09-32:

ԳԱՆՈՆԻ ԵՒ ՈՒՏԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
ՅԱԿՈԲ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ
56, Rue Julien Lacroix
PARIS (20e)
Métro : BELLEVILLE
Փափաքողներուն կուտայ միւզիքի դասեր իր բնակարանին մէջ: Փէշրէվ, սազ եւ մայիսի եւ շարքիներ ... ընթացիկ եղանակներով:
Կը ծախէ՝ աժան գիներով քանոն, ուտ, թել եւ միզրապ:

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 RUE MONTMARTRE (*Բ. յարկ, աջ կողմը առաջին դուռ*)
Ֆ. անսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ *ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւնները:*
Tél. Central 73—38. — Métro: Sentier կամ Halles
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30—8

Գ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ
ԻՐԱՒԱԳԷՏ
Կը զբաղի ամէն տեսակ առեւտր. եւ քաղաքային դատերով: Կը ստանձնէ մասնաւորապէս ապահովագրական վէճեր, ինքնաշարժի եւ աշխատանքի արկածներու վերաբերեալ դատական գործեր:
Կ'ընդունի ամէն առտու 9.30—12ը եւ ժամադրութեամբ:
13 Rue Béranger, Métro République, Tél. Archives 15-14

ԲՈՒՐԴ
ՆՈՐ ԵՒ ՀԻՆ ԳՈՐԳ ՇԻՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Ամէն տեսակ եւ զանազան գոյներով բուրդի ճոխ մթերք պիտի գտնէք Տիար ՅԱԿՈԲ ԳԸՆՕՃԸԵԱՆի մթերանոցը: Խիստ դիւրամատչելի գիներ: 31 Rue St-Lazare. Tél. Trudaine 68-33
Métro: Nord-Sud: Notre Dame de Lorette.

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ "ՖԷՊԻՒՍ,,
37, RUE POISSONNIÈRE, 37 — TÉL. LOUVRE 69—83
(«ՖԷՊԻՒՍ» ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏԱՆ ՑԱՐԱԿԻՑ, MATIN ԹԵՐԹ)
Դերձակատունս մեծապէս քաջալերուած իր բազմաթիւ յաճախորդներէն, տօնական օրերու առթիւ ստացած է ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ եւ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ձմեռուան կերպասներու ճոխ մթերք մը:
Այս առթիւ ամէն յաճախորդ գիներու սովորականէն զեղչ մը գտնելէ զատ, իբրեւ կաղանդի նուէր, մեզի յարակից «ՖԷՊԻՒՍ» լուսանկարչատան մէջ ՎԵՑ ՀԱՏ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ ՔԱՇՈՒԵԼՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ:
ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ ԱՅՍ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԱՌԻԹԷՆ ՈՐ ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ ՄԻԱՅՆ ՆՈՅ. 15ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆՈՒԱՐ
Հ. ՀՈՎՏԱՆԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

29 NOVEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 505

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒ ԽՕՍՔ

ԵՕԹԸ ՏԱՐԻ ՅԵՏՈՅ...

Թուրքերէն թերթէ մը քաղելով, այսօր կը սկսինք հրատարակել կարգ մը յայտնութիւններ, համայնավար գործունէութեան մասին։

Կը թուի թէ պաշտօնական աղբիւրէ ներշնչուած են այս տեղեկութիւնները։

Գաղտնիք չէր համայնավարներու ծրագիրը Թուրքիոյ հանդէպ. բայց, ինչ որ կը պատմէ «Սօն Սաաթ», կուգայ նոր լոյս մը սփռել թուրք-պոլշեւիկ եղբայրակցութեան ներքին ծալքերուն վրայ։

Իգմիրի մահափորձին դատական յայտնութիւններէն յետոյ, այս երկրորդ պատմութիւնն է որ կ'արձանագրուի, խորհրդային անսպառ նիւթեր հայթայթելով ծանօթ «ազգայնական»ներուն։

Աւելորդ անգամ մըն ալ կը հաստատուի թէ՝ 1919էն իսկ, խորհրդային իշխանութիւնը յայտնապէս երեւան կուգար իբր հաւատարիմ պաշտպանը կիսամեռ Թուրքիոյ։

— «Ազգային պայքարի առաջին շրջաններուն, շատ մեծ օգուտներ կը սպասուէին Ռուսերէն, որովհետեւ անոնք ալ Թուրքերուն պէս կոկորդ-կոկորդի կը պատերազմէին դաշնակից պետութիւններուն դէմ։ Այս պատճառով ամէն մարդ ակամայ հիմակրանք կը տածէր Ռուսիոյ մասին։ Այդ հիմակրանքը բնականաբար ծագում առած էր Ռուսիոյ հետ պաշտպանողական համաձայնութիւն մը կնքելու հաւանականութենէն»։

Այդ հաւանականութիւնը շուտով իրականութիւն դարձաւ, եւ կնքուեցաւ ռուսեւթուրք դաշնագիր մը, որուն հետեւանքները կը կրենք մինչեւ այսօր։ Երբ առաջին անգամ «Հաքիմիյէթ Միլլիյէ»ն (1920) պաշտօնապէս կը հրատարակէր Մ. Քէմալի եւ Չիչէրինի միջեւ փոխանակուած նամակները, Եւրոպայի մէջ կարմիր ապուշներ կային— Հայե՛ր— որոնք առանց բան մը գիտնալու, կը ճգնէին հերքել բացորոշ իրողութիւն մը, եւ «պրովակացիա» կը համարէին լուրը։

Նոյն այդ օրերուն կային, դարձեալ, քառասուներհինգէն յետոյ կարմրածներ, որոնք չէին հաւատար թէ Մոսկուա վերջնագիր տուած է Հայաստանի կառավարութեան, պահանջելով ճամբայ բանալ կարսէն, Թուրքերուն ռազմամթերք եւ գինուորական ուժ հասցնելու համար։

Հա՛րկ եղաւ սպասել մինչեւ ռուսեւթուրք պատերազմը, որպէսզի ամէն բան մէջտեղ պիտի ելլէր։ Եւ պէ՛տք եղաւ որ յօրաչար պարտուի հայկական բանակը, որպէսզի Երեւանի վարիչները իրենց յիշողութիւնները գրի առնէին եւ փառաբանէին Բագուի արեւելեան համագումարէն մինչեւ կարսի գրաւումը կատարուած քաջագործութիւնները, թուրք «ընկեր»ներու հետ ձեռք-ձեռքի։

Արդէն եօթը տարի անցեր է, եւ անկէ ի վեր անհամար փաստեր կը տեղան, հաստատելու հրէշային դաւադրութիւնը, որ «թուրք աշխատաւորութեան զարթում» կը թարգմանուի պոլշեւիկեան բառարանին մէջ։

Այդ բոլորին շնորհն է Նոյեմբեր 29ը, որ այստեղ ալ կը տօնուի քանի մը տարիէ ի վեր, իբրեւ փառքի և պարծանքի օր։

Թուրքերը առանց վերապահութեան կը յայտարարեն թէ իրենք համայնավարութիւնը «միջոց» նկատած էին, ազգային պայքարը յաջողցնելու համար։ Իսկ հիմա որ կը տեսնեն թէ դայն իբրեւ «նպատակ» ընտրողներ կան, չեն վարանիր լախտի հարուած մը իջեցնել, մէկ անգամէն 100 հոգի բանտարկելով։

Մինչդեռ մեր մէջ, մարդիկ չեն համարձակիր բա՛ռ արտասանել ռուս, հայ, վրացի կամ հրեայ համայնավարներու դէմ, որոնք ոչ միայն հայ ժողովուրդին մէջքը կոտրեցին յանո՛ւն համաշխարհային յեղափոխութեան, այլեւ սրբութիւն սրբոց նկատեցին թուրք պետութեան վերահաստատումն ու զօրացումը։ Անոնք ձեռք ձեռքի ջարդարարներու հետ, կրակի տուին մեր տունը, եւ երբ ա՛լ վառելիք բան չմնաց, շնո՛րհ բրին իբրեւ փրկիչ ներկայանալու աղէտեալներուն, եւ արտօնեցին որ... պզրի քառակուսի տափի մը մէջ եւ վերաշինէ աւերակները։ Մինչդեռ եթէ չքաջալերէին Թուրքիան, եթէ ագիտօրէն եւ դաւաճանօրէն չփորէին հայկական պետութեան հիմերը, ոչ Մ. Քէմալ Հայաստան արշաւելու կը համարձակէր, ոչ Կովկասը կը կարմրէր, ոչ ալ Սեւրի դաշնագիրը կը խորտակուէր։ Առնուազն, Հայաստանն ու Վրաստանն ալ կ'ունենային այն վիճակը ինչ որ ունին այսօր Ֆինլանտան, Լիթուանիան կամ Էսթոնիան։

Այս բոլորը պատմութեան կը վերաբերին այլեւս։ Եւ գիտենք որ անողոք է պատմութեան վճիռը։

Եթէ, թուրք համայնավարներու գործունէութեան առթիւ, անցողակի յիշեցինք, պատճառը այն է որ կը զուգադիպին Նոյեմբեր 29ի կամ Դեկտեմբեր 2ի փառաւո՛ր տօներուն։

Անոնք որ պատիւ կը համարին մասնակցիլ այդ ողբալի թուականին, գայն հռչակելով հայ ժողովուրդի ազատագրման օր, անշուշտ կը յիշեն այս բոլոր անցուդարձերը եւ կ'ընդունին անոնց ամբողջ պարծանքը։

Բարի վայելում բոլորին։

Պիտի բսէինք՝

— Տէր, թո՛ղ դոցա...

Բայց անոնց մէջ տխմարներ կան որ գիտեն թէ ի՛նչ կ'ընեն կամ ինչո՛ւ կ'ընեն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՐՏԱԳԱՂԹԻՆ ՎՏԱՆԳՆԵՐԸ

Աթէնքի Նոր Օրը գիտել կուտայ, Նոյ. 10ի խմբագրականով.

— «Մէկ շաբթուան մէջ երեք նամակ՝ Արժանթինէն։ Հայ գաղթականներու կացութիւնը կը պարզեն չափազանց մութ գոյներով։ Անգործութիւն, աղքատութիւն եւ թշուառութիւն։ Ազգային հաւաքական կեանք, եկեղեցի, վարժարան, հասարակական մարմիններ չկան։ Ամէն մարդ լքուած է իր բախտին։ Բախտաւոր կը նկատուին շաբթուան մէջ երեք օր գործ ճարողները։ Մեծամասնութիւնը կէս-կուշտ կէս-անօթի, իրենց կեանքը կը մաշեցնեն փայլիքաներու գոներուն առջեւ։ Նամակագիրներու յուսահատական կացութիւնը բնականաբար որոշ դեր կը կատարէ ընդհանուր պատկերը մութ ցոյց տալուն մէջ։ Բայց իրականութեան դէմ մեղանչած չենք ըլլար, եթէ ըսենք թէ իրենց համար բարեկեցիկ վիճակ ստեղծած քանի մը տասնեակ գաղթականներէն զատ, մնացեալները աննկարագրելի թշուառութեան մատնուած են։

«Այս սիւնակներուն մէջ յաճախ արտայայտուեր ենք արտագաղթի մասին, թուելով վտանգները։ Մենք դէմ ենք առհասարակ գաղթի բոլոր շարժումներուն, ինչ ուղղութեամբ ալ տեղի ունենան անոնք։ Գաղթականութիւնը պէտք է հաստատուի, տունտեղ ըլլայ հոն՝ ուր կը գտնուի։ Թէ ազգային եւ թէ անհատական տեսակէտով ճիշտ է ասիկա։ Ովկիանոսներէն անդին նետուած հայ գաղութներէն մեծ բան չի կրնար սպասել հայրենիքը։ Անոնք անմիջական կապէ կտրուած ըլլալով, ջերմ շահագրգռութիւն ցոյց տալ չեն կրնար մեր քաղաքական ու ազգային-հաւաքական ձեռնարկներուն հանդէպ։ Պարագան նոյնը չէ Արեւելքի սահմանակից երկիրներու մէջ տեղաւորուած գաղութներուն համար։ Մենք քաղաքական ձգտումներ հետապնդող ժողովուրդ ենք, այդ ձգտումները իրականացնելու համար ազգովին կատարելիք աշխատանքներ ունինք։ Մենք շահեր ունինք գաղթականութիւնը խմբական վիճակի մէջ պահելու։ Այդ գաղթականութեան անունով Եւրոպայի մէջ դատ կը հետապնդենք։ Բարեյաջող առիթները, որոնք պիտի ներկայանան մեզի, լաւագոյն կերպով օգտագործելու համար անհրաժեշտ է կեդրոնացած եւ գանգուածային վիճակի մէջ պահել մեր ուժը։

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ

ԱԶԱՏ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Երեւանի հերձուածողներուն պետերէն կարգաթող Բենիկ, ընկերակցութեամբ Յակոբ Յարութիւնեան քահանայի, գացած է Պաթում եւ Սուխում կ'երթայ, պատարագելու եւ քարոզելու համար։

Սակայն ժողովուրդը չի հանդուրժեր, եւ բուռն ցոյցեր կը կատարէ։ Ուրիշ աղբիւր չունենալով, ցոյցերուն նկարագրութիւնը կը քաղենք Ազատ Եկեղեցիի 6—7րդ թիւէն.—

ՊԱԹՈՒՄԻ ՑՈՅՑԸ

Երեկոյեան ժամերգութենէն յետոյ, ժամաւորները չմեկնեցան, այլ, եկեղեցիի բակին մէջ կանգնելով սկսան բարձրաձայն վիճիլ, ու ձեռքերնին օդին մէջ ճօճել։ Մշեցի խումբ մը կիներ այսպէս պատասխանեցին իրենց ուղղուած հարցումին.

«Ի՞նչ գիտնանք. փրօտներ (բողոքական) եկած են Պաթում, ժամ կ'ուզեն խելել. խալխն էլ գրգռուած է...։

Յակոբ քհնյ. Յարութիւնեան հետաքրքրուեցաւ, եւ եկեղեցիին բակը գնաց, իրարանցման պատճառը հասկնալու։

— Իմա՞լ (ի՞նչպէս). սա հայ քրիստոնեայի բա՞ն է, կ'որոտար մէկը։ Մենք ժամ ու պատարագ պահենք, իսկ հիմիկ անաստուածներ գան խաչ ու աւետարան դուրս նետեն, մեր ժամը թատրոն շինեն։ Թէ գան, փէտեր կ'առնենք, տիլիմ տիլիմ կ'ընենք էդ փրօտները։

Այդ խօսքի վրայ շրջապատեցին Յակոբ քահանան, զոռում գոչումով յարձակեցան, քաշքշեցին զայն եւ հայհոյելով պատին սեղմեցին։

Լսուեցաւ ոստիկաններու սուր սուլոցը. հաւաքուեցան ոստիկանները եւ 30—40 հոգի պահականոց տարին։ Մինչեւ հոն հասնիլը, ճարպիկները փախան, եւ մնացին 8—10 հոգի։

ՍՈՒԽՈՒՄԻ ՑՈՅՑԸ

Բենիկ վրդ. եւ Յակոբ քահանայի ներկայութիւնը մեծ աղմուկ հանեց Սուխումի մէջ։ Գրգռութիւնը այն աստիճանին հասաւ, որ էջմիածնականները առաւօտ մը եկեղեցի կը կանչեն խեղճ կիներու բազմութիւն մը եւ անոնց կը հաւատացնեն թէ ազատ եկեղեցականները կ'ուզեն պատարագը արգիլել, խաչերը հանել եւն.։

Սաստիկ կատղած, ժամաւորները քար, փայտ եւ գաւազան առած կը յարձակին այն պանդոկին վրայ, ուր իջած էին Բենիկ վրդ. եւ Յակոբ քահանայ։ Ու կ'ուզեն կոտրել անոնց ննջասենեակներու դուռները։

Այդ միջոցին Բենիկը քնած էր, Յակոբ մազերը կտրելու գացած էր, իսկ անոնց երրորդ ընկերը կը զբօսնուր պանդոկին պատշգամին մէջ։

Ամբոխին թիւը, թողուած խօսակցութիւններն ու ձայները, ինչպէս նաեւ ձեռքի փայտերը ուշադրութիւն կը գրաւեն։ Պանդոկին տէրը կ'արթննայ, եւ միջամտելով կ'արգիլէ յարձակումը։ Մինչ այդ, ոստիկանները կուգան եւ կը ցրուեն ամբոխը։ Իսկ ցոյցին պարագլուխները պահականոց կը տանին։

ԱԼՃԵՐԻԱ ՈՂՈՂՈՒԱԾ

Ահռելի ողողում մը մեծ վնասներ ու զոհեր պատճառեց Ալճերիոյ։ Ուրբաթ օրուընէ սկսեալ կատաղի փոթորիկ մը պայթած էր ծովեզերեայ քաղաքներուն վրայ։ Յետոյ սկսաւ տեղատարափ անձրեւ մը, որ անընդհատ, ամբողջ քառասուն ժամ, ողողեց երկիրը։ Գետերը սկսան յորդիլ։ Ապտուլլահ գետը, որ կը թափի Թէնէս քաղաքին մէջէն դէպի ծով քշեց տարաւ անասունները։

Քաղաքին եւ իր կայարանին միջեւ ամէն հաղորդակցութիւն դադրած է։ Օրլէանվիլի շրջանին մէջ 4 երկաթակերտ կամուրջներ քանդուեցան։ Երկու ագարակներ քշուեցան։ Հեղեղը այնքան կատաղի էր, որ 40 հոգի չկրցան ազատիլ ու խեղդուեցան։ Թէնէսի գիծին վրայ, երկաթուղին բոլորովին քանդուեցաւ։ Փէրկօ քաղաքին բնակիչները, տեսնելով որ Ֆէրկոնս գետին թումբը պիտի պայթի, լեռ փախան։

Շուտով թումբը տեղի տուաւ եւ ամբողջ քաղաքը ծածկուեցաւ ջուրերուն տակ։ 50 տուներ քանդուեցան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐ

Մասնաւոր աղբիւրէ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն մեզի.—

Ժամանակէ մը ի վեր այնպէս կը կարծուէր թէ Պարսկաստանի Սաուջպուլագի շրջանին մէջ քրտական ապստամբութիւնը հետեւանքն է թուրք պոլշեւիկներու գրգռութեանց։ Պարսիկ կառավարութիւնը, Էնկիւրիի ճնշումներուն վրայ աշխատեցաւ զսպել Քիւրտերը և կարգ մը ապստամբապետներ ձերբակալելով բանտարկեց, սակայն կացութիւնը դեռ չէ խաղաղած։

Մէկ ամիսէ ի վեր Թրքական Քիւրտիստանի մէջ ապստամբական շարժումները շատ ծանր փուլի մը մէջ մտած են։ Մոտկանի եւ Ուրշգոթանի ցեղախումբերը քանիցս Պիթլիսի վրայ յարձակելով, գրաւած են քաղաքին կարեւոր մէկ մասը։ Տէրսիմի եւ շրջականերուն մէջ ալ կացութիւնը ապստամբներուն ի նպաստ է։ Բալուի շրջանին մէջ տակաւին յուզումն ու անիշխանութիւնը կը շարունակեն։ Խնուսի եւ Վարդոյի ցեղախումբերը Ջագա ցեղախումբի պետին հետ միասին յաջողեցան մտնել մինչեւ Էրզրումի հարաւային ամրութիւնները։ Ներկայիս Էրզրում քաղաքը սպառնալիքի տակ է։

Ամենէն զօրաւոր և ընդարձակ շարժումները կը կատարուին Արարատի շրջանին մէջ։ Օսման Նուրի փաշա իր զօրաբաժինով ահռելի պարտութիւն մը կրած է՝ հարիւրաւոր կորուստներ տալով։ Երկու թրքական օդանաւեր վար առնուած են։ Նոյնիսկ այս պարտութենէն վերջ, Պայազիտ քաղաքը Քիւրտերուն ձեռքն ինկած է, սակայն Քիւրտերը քաղաքը թալելէ վերջ, Արարատ լեռ քաշուած են։

Հայերու «լքեալ» կալուածները

Թուրքիոյ Հայոց լքեալ կալուածներուն շուրջ ստեղծուած վէճը լուծուած է ի նպաստ խլամ գաղթականներուն։ Այսինքն այդ կարգի կալուածները գաղթականներու բնակութեան պիտի յատկացուին եւ ոչ թէ պիտի ծախուին, ինչպէս կը պահանջէր Լքեալ Գոյքերու Տնօրէնութիւնը։

. Միւս կողմէ, Էնկիւրիէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ.— Նկատելով որ կարգ մը փախստական Հայեր կը յաջողին Պոլիս դառնալ եւ դատարանի միջոցաւ իրենց տուներուն տէր կանգնիլ, դատական գործավարութեան հաւանութիւնը առնուած է, որպէսզի այդ տեսակ որոշումներ չտրուին դատարաններու կողմէ։

⁂ Այս առթիւ Միլլիէթ կը գրէ (22 Նոյ.)

Գրեցինք թէ որոշուեցաւ Հայերու լքեալ գոյքերը գաղթականներուն տալ։ Այս մասին հեղինակաւոր անձնաւորութիւն մը հետեւեալ մանրամասնութիւնները հաղորդեց մեր խմբագրին.—

Մասնաւոր օրէնքը կը տրամադրէ որ, երբ Յոյներու պատկանող լքեալ գոյքեր չկան եւ կամ եղածները բաւարար չեն, բացակայ անձերու լքեալ գոյքերը գաղթականներուն տրուին։ Հետեւաբար տեղաւորման տնօրէնութիւնը ըստ առաջնոյն կը շարունակէ բացակայ անձերու գոյքերը գաղթականներուն տալ։

Լքեալ գոյքերու տնօրէնութենէն բացականերու լքեալ գոյքերուն մէկ ցանկը պահանջուեցաւ։ Ելմտական գործավարութենէն արտօնութիւն ստանալէ վերջ այդ գոյքերուն բոլորն ալ գաղթականներուն պիտի յատկացուին։

⁂ Նոյն թերթը կ'ըսէ թէ Էնկիւրիի կառավարութիւնը հրամայած է որ Յոյներու վերաբերեալ բոլոր լքեալ գոյքերը մինչեւ երկու ամիս ամբողջովին բաժնուին գաղթականներուն։ Տեղաւորման ընդհանուր տնօրէն Մէհմէտ պէյ այս խնդիրները կարգադրելու համար մօտ օրէն Պոլիս պիտի գայ։

Հարիւր հոգի ձերբակալուած Թուրքիոյ մէջ

Պոլսոյ դատական եւ ոստիկանական իշխանութիւնները կը շարունակեն զբաղիլ ձերբակալուած համայնավարներու խնդրով։ Մէկ կողմէ հարցաքննութիւն կը կատարուի, իսկ միւս կողմէ նոր անձեր կը փնտռուին։ Մասնաւորապէս կը հետապնդուի մէկը, որ կարեւոր դեր մը կատարած է պոլշեւիկեան գրգռութեանց մէջ։

Բացի Ատանայէն, Իզմիրէն եւ Էրզրումէն, Տրապիզոնի մէջ ալ ձերբակալութիւններ կատարուած են։ Ատանայի մէջ բռնուածները Պոլիս հասած են։ Միւս նահանգներու ձերբակալուածներն ալ ճամբայ հանուած են դէպի Պոլիս։

Ձերբակալուածներու թիւը 100ի հասած է, ըստ «Սօն Սաաթ»ի։ Միայն Ատանայի մէջ բռնուածներուն թիւը 51ի կը հասնի։

Տօքթ. Շէֆիք Հիւսնի, որ համայնավարներուն պետը կը կարծուի, առանձնացուած է սենեակի մը մէջ։ Միւս ամբաստանեալները միասին կ'ապրին։

Ձերբակալուածները ամէնքն ալ կ'ուրանան իրենց վերագրուած յանցանքը, ըսելով թէ երբեք նպատակ չեն ունեցած պետական հարուած պատրաստելու։

Պաշտօնական շրջանակները խիստ վերապահ են եւ չեն ուզեր յայտարարութիւններ ընել։ Այնպէս որ դատավարու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՕ՞Ն ԹԷ ԱՐԵԱՆ ԽՐԱԽՃԱՆՔ

(Հայաստանի խորհրդայնացման եօթնամեակի առթիւ)

Համաշխարհային պատերազմն ու անոր յաջորդող վերիվայրումները ոչ միայն լլրծած են, ժողովուրդի մտքին մէջ, բոլոր արժէքները, այլ եւ բթացուցած՝ մարդկային զգացումը։

Առաջ բանտ, կախաղան, տաժանակիր մը խաչելութիւնը կը յուզէին ամբողջ ազգը, յառաջ բերելով զայրոյթի ու հիացումի պոռթկումներ։ Զոհերու անունները անջնջելի կերպով կը դրոշմուէին մեր սրտերուն մէջ եւ հէքեաթներ կը հիւսէինք։

Իսկ հիմա՞։

Որքան ալ մեր անցեալը հարուստ ըլլայ հերոսական աննկարագրելի դրուագներով ու չսիրենք խօսիլ ողջերու մասին, որքան ալ լռելով աւելին ըսած ըլլանք, ի՞նչպէս չյուզուիլ ահռելի խորութենէն ու չտեսնել բանտարկեալներու ու աքսորականներու հարիւրաւոր շարանները։ Ի՞նչպէս չխոնարհիլ անոնց մարտիրոսութեան առջեւ...

Այո՛, անցեալին մէջ շատ ենք տեսած ու ապրած... Ճիշդ է, որ ներկան չի կրնար գերազանցել անցեալը։

Բայց չէ՞ որ այդ նորերը նոյնպէս բռնած են հիներու ճամբան, բոլորովին տարբեր նիւթական ու բարոյական պայմաններու մէջ գտնուելով։ Միայն այն փաստը որ բռնաւորները ոչ թէ ցարական կամ սուլթանական ժանտարմներն են, այլ մեր իսկ ցեղակիցներն ու գործակիցները, անսահման ծանր յուզումներու առիթ կուտայ։ Բուսին կամ Ցաճիկին հարուածը երբեք այն ցաւը չէ պատճառած՝ ինչ որ Հայունը։ Մէկ վայրկեան միայն երեւակայեցէք այն զգացումները, զորս կ'ունենային մեր ընկերները, երբ ամէն առաւօտ Չեկայի Նախագահ, «հայ» Ամիրխանեանը կը մտնէր բանտարկեալներու նկուղը եւ առանց բարեւելու կամ խօսք մը արտասանելու եռ-առաջ կը քալէր, բոլորն ալ պարտաւոր էին յոտնկայս սպասել, մինչեւ որ ազատէին դահիճին արիւնարբու նայուածքէն...

Կամ թէ պահակ զինուորներու պետ՝ Մանկասը, որ ամէն ներս մտնելուն կը տեղար անվայել հայհոյանքներ ու կը բղաւէր.

— Դուք բոլորդ ալ շան պէս պիտի սատկիք հոս...

Ճակատագրի անողոք հեգնանք է, երբ Պանք Օթմանի հերոսներէն մէկը եւ անոր հետ ալ շատ ուրիշ յեղափոխականներ, որոնք ցարական ու համիտեան զնտաններու մէջ են ճմլկած՝ ոտքի պիտի ըլլեն եղեր այլասերած Ամիրխանեանի մը ներկայութեան ու հայհոյանքներ պիտի լսեն նախկին խոհարար-զինուոր՝ Մանկասէն։

Այնքան մեծ է այդ անարգանքն ու տառապանքը կրողներու թիւը, որ չես գիտեր նոյնիսկ որը յիշել։ Հիներէն՝ Խաչատրեանը, Ռուսոլ Խէչօն, Գրիգորը, Հաջի Լեւոնը, Յարութիւն Բիձան, Արշակ Թորոսեանը, Ամիրխանեանը, Ստեփանը, Բժշկ. Տէր Միքայէլեանը, Սմբատ, Մելքոնեա՞նը... թէ նորերէն՝ Ջագիկը, Կարօնները, Րոֆֆիկը, Պօղոսը, Գէորգը, Կոլիկը, Լեւոնը, Քրիստինը, Յովհաննէսը, Նիկողոսը, Հրաչը, Բենիկը, Ասոն...։ Հին հայդուկներէն՝ Չոլօն, Մոկացին, Արշա՞կը... թէ երիտասարդ մաւզերականներէն՝ Կարիճը, Տիգրանը, Մինասը, Աշոտը, Սահակը, Միհրանը, Մխիթարը... Բանուորներէն՝ Ղազարը, Քերովբը, Արրօ՞ն... թէ գիւղացիներէն՝ Ահարոնը, Խաչօն, Մնացը, Սարգիսը, Սիմոն... Խիգախ Պետրոսն ու Արտաշէ՞սը, թէ Օր. Մէծրայեանը ու Տիկին Հախիխիկը... Զօրավար Սիլիկեանը, գնդապետներ՝ Հախմաղեանը, Թարվէրտեանը, Մամաջանեանը... թէ տասնեակաւոր զինուորները։

Իսկ քանինե՛րն ալ տմարդօրէն սրախողխող են ըրած՝ Միսօն, Միլիտոնը, Սուրէնը, Եփրեմը, Սերգէն, Լեւոնը, Գեղամը, Զալոն...

Քանի՜ երիտասարդ կեանքեր քարշ կուտան Թօքսուրը շալակներն առած՝ Գուրգէն Մկրտիչեանը, Կարօն, Արշաւիրը, Արտաշէս Միրզոյեանը...

Եւ ինչպիսի՜ հերոսական մահ ու կեցուածք։ Ահա Ալիկը՝ անգիտակ վիճակի իր գործած սխալը զգալով կամուրջէն կը նետուի գետը... Միսօն՝ կը դառնայ դահիճներուն եւ կը պոռայ.

— Նամարդութիւն չընէք յետեւէս կրակէք, զարկէք ճակտիս...

Գեղամը՝ վիրաւորուելով տասնոցը ճակտին կ'ուղղէ... վիթխարի Մհերը՝ վագրի կեցուածքով ծառացած դահիճ Մելիք Յովսէփեանի դէմ, կը պոռայ.

— Աւազակները մենք չենք, այլ դուք. ես որ յեղափոխական էի, դուք ո՞ւր էիք...

Կարօն՝ որ անզգուելի կը մնայ, չնայած որ օրերով մինչեւ ծունկերը ջուրի մէջ կը պահեն... Մոկացին՝ կը կախուի գօտիէն, երբ կը պարտադրեն իր գաղափարներէն հրաժարիլ... Արսէնը՝ անզօր զայրոյթէն սուանի օղակէն կ'անցընէ գլուխը... Սահակ Ստեփանոսեանը՝ դատաւորներու երեսին կը շպրտէ.

— Ես չեմ վախնար, որովհետեւ չէք կրնար զիս երկու անգամ գնդակահարել...

Դերուսնի Քրմոյեանը՝ չհաշտուելով ստորնացուցիչ վիճակին, Սեւանայ լիճին խորերը կ'առնէ իր հանգիստը...

Այո՛, մեր գիտցածէն աւելի վայրագ են Չեկայի գործած ոճիրները. կը բաւէ յիշել Դարաքիլիսէի դէպքը երբ օրը ցերեկով փողոցին մէջ համազարկի տակ սպաննուեցան բանտարկեալներէն եօթ հոգի։

Ամէնը ու ամէն ինչ յիշելը ուժերէս վեր է։ Եղածին ճշգրիտ պատկերը տալու համար, պէտք է ունենալ Ահարոնեանի կամ Սիամանթօյի գրիչը։ Միայն բանտերու եւ աքսորավայրերու մէջ կը տառապին հարիւրներ։ Իսկ քանի հազարներ ալ մատնուած են անօթութեան, զրկանքի ու հալածանքի։ Չէ՞ որ ամէն բանտարկեալ ունի ծնողներ, կին, քոյր ու երեխաներ։

Դաժան է Չեկան։ Անոնց անգամ չի խնայեր.— Ով որ առնչութիւն ունի քաղաքական յանցաւորի հետ, իրաւունք չունի օգտուելու Հայաստանի արեւէն...

Հարիւրաւոր ընկերներ ու հարազատներ ունենաս բանտերու մէջ եւ չհամարձակիս անոնց անունը յիշատակել իսկ աւելի քան ընդվզեցուցիչ է։

Արիւնի ու արցունքի խրախճանքներով է, որ կը տօնուի Հայաստանի խորհրդայնացման եօթներորդ տարեդարձը։ Դեկտեմբերի 2ին հայ պոլշեւիկները հպարտօրէն պիտի յայտարարեն իրենց յաղթանակը։ Բոլորը գիտեն, թէ ինչ յաղթանակ է այդ եւ ինչպէս է ձեռք բերուած։ Յայտնի է նաեւ, որ կան յաղթանակներ, որոնք համահաւասար են պարտութեան։ Եօթը տարի տէր ըլլալ երկրի մը եւ եօթ մարդու հոգու մէջ տեղ չունենալ՝ պարտութիւն է։ Հետեւաբար, եօթնամեակի հերոսները ոչ թէ խելացնոր Աւիսներն ու Աշոտ Յովհաննիսեաններն են, այլ անոնք, որ պարտուած վիճակի մէջ անգամ յաղթողներ են ու կը տիրապետեն հայ ժողովուրդի մեծամասնութեան մտքին ու զգացումներուն։ Եօթնամեակի խնկավառ յոբելեարներն անոնք են, որ ընտրած պայքարի ուղին՝ աննահանջ կը մաքառին յանուն հայ ժողովուրդի գերագոյն իտէալին եւ չեն ընկճուիր ոչ բանտ ու աքսորէն, ոչ իսկ մահէն։

Դեկտեմբեր 2ին մեր բոլոր հակառակորդները թող աւելորդ անգամ մըն ալ գիտնան, թէ՝ մարդիկ կարելի է ոչնչացնել, բայց գաղափարը՝ երբեք։

ԱՇՈՏ

ԿԵԱՆՔԸ ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ՄԷՋ

ՆՈՅՆ ՑԱՒԸ ԱՄԷՆ ՏԵՂ

Իրաքի Ազգ. Գաւ. Ժողովը 24 աշխարհական եւ 4 կղերական անդամներէ կը բաղկանայ։

1924ին, Պատր. Տեղապահ Գարեգին Եպիս. Խաչատուրեանի օրով, Գաւառական Ժողովը գաղթականութեան տուաւ հինգ աթոռ։

Երկու տարի առաջ ընտրուած Բաղ. Ժողովը երբ իր մեծամասնութիւնը կորսնցուց, Առաջն. Փոխանորդ Վահան քահանայ Թաճիրեանի հետ համախորհուրդ, քանի մը Պաղտատցիներ գաղթական հինգ ներկայացուցիչները Գաւ. Ժողովէն դուրս ձգելու նպատակով, կը յաջողին Գաւ. Ժողովի անդամներէն 16 հոգիի հրաժարականները ձեռք ձգել։ Այսպէսով Գաւ. Ժողովը իր մեծամասնութիւնը կորսնցնելով, Առաջն. փոխանորդը վերոյիշեալ խմբակը առժամեայ Բաղ. Ժողով նշանակեց, իրենց ծրագիրը յաջողցնելու համար։

Առժամեայ Բաղաքականը 7—8 ամիս Գաւառականի ընտրութիւնները ձգձգելէ եւ շարք մը գաղտնի նիստերէ յետոյ, Օգոստոս 28ին եկեղեցիի բակը Գաւառականի ընտրութեանց շուրջ փակցուց յայտարարութիւն մը եւ ընտրողներու ու ընտրելիներու ցանկեր։ Այս յայտարարութիւնով Գաւ. Ժողովը ամբողջութեամբ լուծուած կը յայտարարուէր, հաշուի չառնելով չհրաժարող 8 երեսփոխանները։ Իսկ ընտրողներու ցանկը կը պարունակէր միայն 216 հոգի, բնիկ Պաղտատցիներ կամ 1914էն առաջ Իրաքի մէջ հաստատուողներու անունները։ Անտես առնուած էր 6000—7000ի հասնող գաղթականութեան այս հոծ բազմութիւնը որ 10—12 տարիէ ի վեր, Իրաքի մէջ հաստատուած ըլլալով, թէ՛ Լօզանի դաշնագրով եւ թէ՛ Իրաքի կառավարութեան հրատարակած հպատակութեան օրէնքին համաձայն, 1924էն ի վեր Իրաքցի կը համարուի։ Արդէն ըստ Ազգ. Սահմանադրութեան տրամադրութեանց, երեք տարիէն աւելի քաղաք մը հաստատուող ոեւէ լուսաւորչական անհատ իրաւունք ունի թէ՛ ընտրելու եւ թէ ընտրուելու։

Ժամուն բակը հաւաքուած ժողովուրդը, այդ յայտարարութեամբ, իր արդար իրաւունքներուն դէմ եղած այս ոտնձգութենէն յանկարծակիի եկած, իբրեւ բողոքի արտայայտութիւն իսկոյն մէջտեղէն վերցուց յայտարարութիւնն ու ցանկերը եւ տեղին վրայ ընտրեց 13 ներկայացուցիչներէ բաղկացեալ յանձնախումբ մը, իր ընտրական իրաւունքը հետապնդելու եւ զայն ձեռք ձգելու լիազօրութեամբ։

Այս յանձնախումբին միացաւ նաեւ Բիլանի գաղթակայանի հայ թաղական խորհուրդը եւ միասին կազմեցին «Ժողովրդային յանձնախումբ» մը։

Յանձնախումբը որոշեց «կարելի եղածին չափ խաղաղ եւ օրինական միջոցներով հետապնդել Իրաքի մէջ հաստատուած հայ ժողովրդի հաւասար ձայնի իրաւունքը՝ Ազգ. Ժողովներու ընտրութեանց մէջ։» Ժողովուրդը եւս երկու օրուան ընթացքին բազմաստորագիր հանրագրութիւն մը յանձնեց ժողովրդային յանձնախումբին, իր ընտրական իրաւունքը պահանջելով։

Ժամանակի ընթացքին յանձնախումբի անդամներու թիւը 25ի հասաւ։

Համաձայն Ազգ. Սահմանադրութեան, գաւառի մը առաջնորդի պարտականութիւնն է, «Գաւառին մէջ Ազգ. Սահմանադրութեան եւ կեդրոնական վարչութեններէն սահմանեալ օրինաց ու հրահանգաց անթերի գործադրութեան հսկել»։

Հակառակ այս բացորոշ օրէնքին, Առաջն. փոխանորդ Վահան քահանայ, իր ստորագրութեամբ հաստատած հակասահմանադրական յայտարարութեան համար ժողովուրդին արտայայտած բուռն բողոքէն ու յուզումէն ալ չազդուելով քուէաթուղթեր բաժնեց Պաղտատցի համարուած 216 անձերու մէջ եւ առժամեայ քաղաք. ժողովին հետ զանոնք տուներէն հաւաքելով գաղտնի քուէհամար եւ ընտրութիւն կատարել ուզեց։

Սակայն այս առթիւ հասարակութեան բուռն ընդդիմութեան հանդիպելով, ներքնապէս պառակտուած առժամեայ քաղաքական ժողովը Առաջն. փոխանորդի կողմէն լուծուած յայտարարուելէն յետոյ, փոխանակ նոր Առժամեային համար անկողմնակալ եւ խաղաղասէր տարրեր հրաւիրելու, կանչեց երկու հոգի նախկին առժամեայէն, որոնց մէկը «արեան գնով» իր ծրագիրը յաջողցնելու նման գրգռիչ յայտարարութեամբ մը ժողովուրդի ցասման ու ատելութեան պատճառ դարձած էր։ Եւ երկու հոգի ալ բողոքական համայնքին պատկանեալ անհատներ։

Հակառակ այս մասին ժողովրդ. Յանձնախումբի կողմէ եղած գրաւոր բողոքին, քահանան այնքան առաջ գնաց որ, Բաղաքական ժողովի մէկ նիստին հրաւիրելով ժողովրդային յանձնախումբի ներկայացուցիչ Պ. Լեւոն Շաղոյեանը, ցոյց տուած է անոր 1915ին Թուրքերէն թերթի մը մէջ իթթիհատական կառավարութեան կողմէ հրատարակուած Ազգ. Սահմանադրութեան ջնջման հրովարտակը, որուն վրայ յենելով քահանան կը սպառնայ խաղաղ մէջտեղէն վերցնել, մեր մեծ հայրերու անգին զոհողութիւններով ձեռք բերուած Ազգ. Սահմանադրութիւնը, եթէ ժողովուրդը չուզէ հրաժարիլ իր ընտրական իրաւունքէն։

Ճիշդ այդ օրերուն էր որ նախկին պատրիարք Տ. Զաւէն Արք. Դատական նախարարութեան խորհրդականին կողմէ հրաւիրուեցաւ, Հայերու ներքին վարչաձեւի եւ սովորութիւններու մասին տեղեկութիւններ տալու։

Այս երկու ամսուան ընթացքին Յանձնախումբը քանի մը անգամ դիմեց Զաւէն Արք.ի, այս առթիւ իր միջնորդութիւնը խնդրելով, բայց նախկին պատրիարքը միշտ ալ ուզեց ոչ մէկ դեր ստանձնել։

Յանձնախումբը իր դիմումները կատարած է գլխաւորապէս Վահան քահանայի մօտ՝ որպէս Առաջն. փոխանորդի, բայց յիշեալը իր անձնական շահերուն համար փոքրամասն խմբակի մը գործիք դարձած ըլլալով, միշտ մերժած է մեր բացայայտ իրաւունքը։

Հակառակ ժողովրդի հաւասար ձայնի արդար իրաւունքին, Ժողովրդական յանձնախումբը, խնդիրը հաշտարարութեամբ կարգադրելու սկզբունքէն առաջնորդուած՝ Գաւառականին մէջ կէսակէս երեսփոխաններ ունենալու տեսակէտը ընդունեց պահ մը, բայց անոնք երբեք Յանձնախումբի այս զիջող տրամադրութիւնը օգտագործել չուզեցին։ Համաձայնութեան մը գալու համար Յանձնախումբիս հակառակորդներէ եւ անկողմնակալ տեղացիներէ բաղկացեալ խառն ժողովի մը առջեւ խնդիրը դնելու առաջարկն ալ մերժուեցաւ։

Վերջապէս Վահան քահանան այնքան չափը անցուց, որ իր «ազգավնաս ու կրօնականի անվայել արարքին համար» Զաւէն Արք.ի կողմէն քահանայագործութենէն դադրեցուեցաւ։ Թէեւ երկու շաբաթ յետոյ քահանային փարիսեցիական զղջման ու պաղատանքին եւ Պաղտատցի քանի մը երեւելիներու խնդրանքին վրայ, նախկին պատրիարքը ներեց իրեն, բայց յիշեալը աւելի բուռն թափով սկսաւ շարունակել իր սադրանքները։

Ժողովրդային Յանձնախումբը եւ Գաւառ. Ժողովի չհրաժարող 8 անդամները բոլոր խաղաղ… րական միջոցները սպառած … լալով, հանրագրութեամբ … ժողովուրդին հաւանութիւնը … նելէն յետոյ, Հոկտ. 16ին, եկեղեցւոյ բակը փակցուած յայ… րարութեամբ մը Վահան քահ… նայ Թաճիրեանը Առաջն. փո… խանորդի պաշտօնէն հրաժար… եալ համարեցին։ Նոյն օրը … յայտարարութեան կողքին … հանան ինքն ալ իր հրաժար… կանը փակցուց։

Դիւան՝ Ժողովրդ. Յանձնախումբի
Քարտուղար Նախագահ
Գ. ՍԻՐՄԷՆԵԱՆ Մ. ԱՂԱԲԱԲԵԱՆ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷ…

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պոլսոյ մէջ կատարուած ձերբակալութեանց առթիւ, Թու… Սօն Սաաթ լրագիրը սկսած է հրատարակել պատմական… ղեկութիւններ, Թուրքիոյ մէջ կատարուած համայնավար… ձեռնարկներու մասին։

Այդ ուսումնասիրութիւնը շատ մը տեսակէտներով արժէք… նաեւ մեզի համար. ուստի կը թարգմանենք գրեթէ … թեամբ.—

1336ին (1920), երբ Էնկիւրի պայքար կը մղէր, կացութիւնը շատ անորոշ վիճակ մը ունէր։

Պոլիս գրաւուած էր դաշնակից պետութիւններուն կողմէ։ Հելլէն բանակները տեղաւորուած էին արեւմտեան Անատոլուի կարգ մը շրջաններուն մէջ, իսկ արեւելեան ճակատին վրայ հայկական կառավարութիւն մը կար։

Միւս կողմէ տակաւին զսպուած չէին Պօլուի, Տիւզճէի եւ Կէբէտէի ապստամբութիւնները։ Եօզկատի շրջանին մէջ ալ «Չափան օղլու»ներու ղեկավարութեան տակ վտանգաւոր ըմբոստութիւն մը ծայր տուած էր։ Չէրքէզ Էտհէմի ուժերը Տիւզճէի ճակատէն արեւելք փոխադրուեցան եւ Եօզկատի ճակատը ղրկուեցան։

Էնկիւրիի մէջ Ազգ. Մեծ Ժողովը տակաւին հազիւ երեք ամսուան կեանք ունէր։ Հակառակ ասոր, Ազգ. Մեծ Ժողովը կանոնաւոր կերպով կը շարունակէր իր նիստերը։ Նոր կառավարութիւնը սակայն ո՛չ հաստատուն պիւտճէ ունէր եւ ոչ ալ բաւականաչափ պաշտօնեայ։ Այն ատեն ալ, այսօրուան պէս, երեսփոխաններ ստանձնած էին գործավարի պաշտօնները։ Կառավարութիւնը մէկ կողմէ կ'աշխատէր ըմբոստութիւնները զսպել, իսկ միւս կողմէ ջանք կը թափէր վարչական մեքենան կազմակերպելու։ Ազգ. Մեծ. Ժողովի կառավարութիւնը գրեթէ մեկուսացած վիճակ մը ունէր։ Էնկիւրի ո եւ է պետութեան հետ յարաբերութիւն չունէր։ Ազգ. Մեծ Ժողովի բացումէն հինգ ամիս յետոյ, այսինքն 1920ի Մայիսին, բանակցութեան մէջ մտած էր Ֆրանսացիներուն հետ։ Ֆրանսացի սպայ մը Էնկիւրի եկած էր։ Տեղի ունեցած բանակցութիւններու հետեւանքով 20 օրուան զինադադար մը կնքուեցաւ Ֆրանսացիներուն հետ։

ՌՈՒՍԻՈՅ ՀԵՏ ԴԱՇԻՆՔ

Միեւնոյն ատեն Պէքիր Սամի եւ Եուսուֆ Քէմալ պէյերը, իրենց արտաքին գործավարի հանգամանքով Ռուսերուն հետ շփման մէջ մտած էին, դաշնագիր մը կնքելու համար։

Այդ շրջանին հարաւային Ռուսիոյ կացութիւնը հետեւեալն էր.— Էնվէրի եղբայրը Նուրի փաշա, Ազրպէջանի մէջ բուռն կերպով կը պայքարէր համայնավարներուն դէմ։ Նուրի փաշա վերջ ի վերջոյ ջախջախիչ պարտութիւն մը կրեց եւ մազապուր ազատեցաւ պոլշեւիկներու ձեռքէն։

Պոլշեւիկները Ազրպէջանի գլուխը բերած էին Մուսթաֆա Սուպհի անուն թուրք պահեստի սպայ մը, որ պատերազմի ատեն գերի ինկած էր Ռուսերուն ձեռքը։ Այս անձին հետ էր նաեւ Էտհէմ Նէճաթը, որ ժամանակին Պոլսոյ մէջ «Ընկերվարական Պարբերաթերթ»ը կը հրատարակէր։

Ազրպէջանի մէջ Մ… Սուպհիի գործի գլուխ ան… ոեւէ կապ չունէր Էնկիւրիի…

Ընդհակառակն շատեր … վախնային որ անկախ Ազ… ջանը Ռուսիոյ հետ կը պա… րազմի եւ այդ առթիւ կր… արիւնոտ դէպքեր ծագի… կերպով կը զգացուէր թէ … փաշայի հրամանին … գտնուող ուժերուն պարտ… ը բնաջնջումը զայրոյթ … ճառած էր Էնկիւրիի։ Կ'են… դրուէր թէ ի հարկին Նա… փաշայի ուժերը կարելի էր … յերուն դէմ գործածել … սպառնալիք։ Թէեւ կարելի … ըսել թէ կառավարութեան … րիչները բոլորն ալ այս կարծ… ունէին, սակայն շատեր … ձեւով կ'արտայայտէին իրե… անձնական կարծիքը։

ԿԱՆԱՉ ԲԱՆԱԿԸ ԿԸ ԿԱԶՄ…

Միւս կողմէ, Էնկիւրի … տանած անձերը կը պա… թէ Էնվէր փաշա Ռուսիոյ … «Կանաչ բանակ» մը կազմ… գրաւած է։ Ազգային պայ… առաջին շրջաններուն, շատ … օգուտներ կը սպասուէին Ռուս… րէն, որովհետեւ Թուրքիոյ … պէս անոնք ալ կոկորդ-կոկ… կը պատերազմէին դաշնակ… պետութիւններուն դէմ։ … պատճառով ամէն մարդ ակն… համակրանք կը տածէր Ռուս… մասին, առանց հասկցած ըլլ… … յեղափոխութեան նպա… տակն ու բնոյթը։

Այս համակրանքը բնակա… նպաստ ծագում առած էր … սիոյ հետ պաշտպանողական համաձայնութիւն մը կնքելու … հաւանականութենէն։ Զրոյց կը շրջէր թէ, այդ առթիւ ազգային կազմակերպութեան Պոլսոյ կեդրոնն անգամ իր կողմէ կարգ մը ձեռնարկներ կատարած էր Պոլսոյ մէջ։

Ճիշդ այդ շրջանին էր … Յուլիսի սկիզբը Էնկիւրիի … կը խօսուէր «Կանաչ Բանա… Միութեան» մը կազմութեան մասին։

Կանաչ բանակի կազմակեր… պութեան կ'անդամակցէին … պիսի անձեր, որոնք մեծ ծառա… յութիւններ մատուցած էին … գային պայքարի ընթացքին։ … րինակ՝ Հանրօգուտ շինութեանց գործավար Հազըմ Պէյ… … սայի երեսփոխան Շէյխ Սէրվէ… Աֆիոնի երեսփոխան Շիւքրի … Թօքատի երեսփոխան Նազըմ … պէյերն ալ կը մասնակցէին … կազմակերպութեան։

Կանաչ բանակի կազմակեր… պութիւնը գաղտնօրէն առաջ կը տարուէր։ Անդամագրութիւնը կը կատարուէր քաղաքական կու… սակցութիւններու կատարած ձ… ւով։ Կազմակերպութեան փոխ… րաձուալ ծրագիր—կանոնագ… մը իսկ պատրաստուած էր, … Թօքատի երեսփոխան Նազըմ … պէյի միջոցով Պրուսայի … տպագրուած էր։

Այս առթիւ պէտք չէ մոռն… նաեւ Հիլմի էֆէնտին, որ Էսկի… շէհիրի մէջ ընկերվարական կու… սակցութիւն մը հիմնած էր։ (1)

ԽՐԻՄԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Պուքրէշի մեր Թղթակցէն)

Պուքրէշ, 20 Նոյեմբեր. Ռումանահայ կեդր. Մատենադարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Մատենադարանի վարչութեան երախտագիտական հաւաքոյթ մը նուիրուած Խրիմեան Հայրիկի մահուան քառամեակին։ Անցեալ ... Յուսիկ եպս. խօսած ըլլալով Խրիմեան մարդուն վրայ՝ ... անգամուան բանախօսները ... Խրիմեանի գործին ... Գ. Վ. Մէշտուճեանի ... խօսքէն վերջ, բանախօսեց Գ. Յ. Ճ. Սիրունի նիւթ ունենալով «Խրիմեան գրագէտը»։ ... վերլուծեց Խրիմեանի երկերը,— Հրաւիրակ Արարատեան եւ Հրաւիրակ երկրին ...՝ որոնք անոր անդրանիկ երկերն եղան գրուած հայրենասիրական տաղաչափութեամբ եւ ..., Արծուի վասպուրական եւ Արծուիկ Տարօնոյ՝ որոնք առաջին պարբերաթերթերն եղան ... մէջ, Հայ գուժն եւ վան ..., խաչի ճառն ու Մարգարէ Արքայութեան՝ երկնից, ժամանակ եւ խորհուրդ իւր եւ ... եւ Սամուէլ, եւ վերջապէս Դրախտի ընտանիք ու Պապիկ ու Թոռնիկ, որ Խրիմեանի գլուխ-գործոցը եղաւ։ Բանախօսը հետեւեալ կերպով բնորոշեց Խրիմեանի արուեստը.

— «Խրիմեան արուեստագէտ մը չէր բառին ընդունուած իմաստով. ան կը խօսէր ու կը գրէր ինքնաբուխ ճիգով մը՝ ... մը տալու, թելադրութիւն մը ընելու համար. բարոյախօսն էր որ կը շարժէ Խրիմեանի գրիչը, ու իր բարոյականը կը կայանայ երկու ... մարտութեան մէջ, հողն ու ... տարանք. հողը որ սկիզբն ու ... է ամէն բանի, ու ... տարանք որ կը քաղցրացնէ ... կեանքը. հողը, իրեն համար, ... յական իմաստ մը չէ, այլ ... մը զոր կը շօշափէ ձեռքը, ... իր աւետարանը չի ըլլար ... ձեւէն, այլ ոգին է ... անպաճոյճ է իր ոճը, ... դիւրահաս, ու տհաճելի ... ամէն անգամ որ ... է զայն զարդարել, քիչ ... արուեստով. անսեթեւեթ, քիչ մը վայրի է իր լեզուն ալ, բայց զայն կը քաղցրացնէ իր հոգիին ջերմութիւնը. ու քաղցրութիւնն է ... Խրիմեանի արտայայտութեան գլխաւոր գիծը, հոգիներ կախարդող քաղցրութիւն ... հօր մը սրտէն կուգայ, ... չէ որ հայ ժողովուրդը «Հայրիկ» կոչած է զինքը»։

... Խրիմեանի կատարած ... մեր գրականութեան մէջ՝ ... բանախօսը եզրակացուց.

— «Ժթ. դարու կէսերուն, ... ասպարէզ եկաւ Խրիմեան, ... խանձարուրի մէջ էր արեւմտահայ գրականութիւնը՝ իր ... ու խորքով. հայրենի ժողովուրդը անհաղորդ էր անոր. ան կը մնար օտար գրկերու մէջ, խորթ կաթ ծծելով. գաղութներն էին՝ Պոլիսն ու Իզմիրը. Թիֆլիսն ու Վենետիկը՝ որ կ'օրօրէին անոր օրօրոցը. գաւառը դեռ խորթ էր հայ մտաւորականութեան համար. ամէնքը կ'արհամարհէին զայն՝ որովհետեւ կոշտ էր ու անհրապոյր։ Այդ օրերուն յայտնուեցաւ Խրիմեան։ Ան առաջին փորձը ըրաւ լոյս տանելու գաւառ. գաւառ տարաւ հայ գիրը։ Բայց նաեւ ան էր որ գաւառը բերաւ մեր գրականութեան, բերաւ թարմ օդն ու ջուրը մեզի, հողին վայրի բայց անուշ օդը։ Գաւառը հայ նոր կեանքին գաղափարը դարձուց։ Ածուն էր որ բացաւ Խրիմեան. ուրիշներ պիտի գային իրմէ ետք որ պիտի սիրէին գաւառը, լոյս պիտի տանէին հոն, ու պիտի քրքրէին հողին ընդերքը՝ լոյս աշխարհ հանելու համար հէքեաթներն ու բարբառները։ Սրուանձտեանց իր անմիջական ձեռնասունը եղաւ, որ աւելի յարգարեց ածուն։ Յետագային գաւառը տուաւ աւելի արուեստագէտ մարդիկ»։

Երկրորդ խօսողն էր Պ. Գէորգ Ղազարեան, որուն նիւթն էր «Խրիմեան իբրեւ գործիչ»։ Դասախօսը նախ յիշեց Խրիմեանի ուսուցչութեան շրջանը Պոլիս, Խասգիւղի վարժարանին մէջ, իբրեւ սկզբնաւորութիւնը անոր ժողովրդանուէր գործունէութեան։ Դպրոցին բեմը քիչ կուգար Խրիմեանին, եւ ան ուզեց գրքով ալ խօսիլ իր սիրած ժողովուրդին՝ լոյս ընծայելով զոյգ «Հրաւիրակ»ները։ Դասախօսը ծանրացաւ Հրաւիրակ Արարատեանին վրայ՝ ցոյց տալու համար թէ ինչպէս մտահոգ էր Խրիմեան որպէս զի նոր սերունդը իր պապերուն գծած հետքերը ճանչնայ պատմութեան ընդմէջէն։ Յետոյ ծանրացաւ Խրիմեանի միւս մտահոգութեանը վրայ, մամուլ եւ լոյս տանելու գաւառ, եւ յիշեց անոր հիմնած մամուլը Վանի եւ Մուշի մէջ, ստեղծած կրթական շարժումը եւ սերունդը զոր պատրաստեց ան, տալով Ամիրջանեաններ, Տէվկանց եղբայրներ, Սրուանձտեանցներ, եւայլն։ Երկարօրէն կանգ առաւ Խրիմեանի գործունէութեանը վրայ իբրեւ պատրիարք, ի վեր հանելով Խրիմեանի մէջ ժողովրդանուէր եւ իրատես մարդու գիծերը։

Պ. Ղազարեան իր բանախօսութեան վերջին մասին մէջ մանրամասնօրէն ծանրացաւ Խրիմեանի աշխատանքներուն վրայ Պերլինի վեհաժողովին առթիւ և հանկէ բերած իր գերագոյն փորձառութեանը վրայ, զոր անկէ յետոյ չդադրեցաւ քարոզելէ եւ տարածելէ «Երկաթէ Շերեփ»ի ծանօթ առածով։ Խրիմեան, այդ տեսակէտով, կրնայ սեպուիլ հայ յեղափոխութեան հայրը. ան իր գիրքերով և դասաւանդութեամբ վառուց էր հայ ժողովուրդին ուսուցեր «կռիւով խլէ քու հացդ» իմաստութիւնը։ Պերլինէն դարձին աւելի «մուր դարձաւ իր շեշտը՝ երբ հայ ժողովուրդին քարոզեց թէ լացով ու աղերսով ազատութիւն ու հայրենիք չի գնուիր։ Խրիմեանէն յետոյ է որ մարմին կ'առնէ ու կը կազմակերպուի հայ ժողովուրդին բողոքը եւ պայքարը, ձեւ կը ստանայ հայ ազատագրական շարժումը։

Վերջին խօսողը եղաւ Հ. Մկրտիչ Պոտուրեան որ ծանրացաւ Խրիմեանի լայնամտութեան վրայ, մասնաւորաբար շեշտելով անոր լայնամիտ ոգին դէպի միւս յարանուանութիւնները։ Յիշեց այս առթիւ յատկանշական դրուագ մը։ 1901ին, Մխիթարեանց երկհարիւրամեակին առթիւ, Խրիմեան կաթողիկոս իր կողմէ Վենետիկի տօնակատարութեանց մասնակցելու համար ներկայացուցիչ ղրկեց Եւրոպայի առաջնորդ Իւթիւճեան եպիսկոպոսը, եւ յուզիչ տեսարան մըն էր երբ հանդէսի պահուն Իւթիւճեան եպիսկոպոս Հայրիկի ողջոյնները կը հաղորդէր Մխիթարեան տան և կ'ողջագուրուէր Հ. Ալիշանին հետ՝ կամրջելով հայ ժողովուրդին զոյգ հատուածներուն հոգին։ Հ. Պոտուրեան յիշեց դարձեալ որ Խրիմեան Ալիշանի մահը ողբաց յուզիչ քերթուածով մը, եւ իր վերջին քերթուածները լոյս ընծայեց Մխիթարեան զոյգ պարբերականներուն՝ Գեղունիին եւ Բազմավէպի մէջ։

Հանդէսին պահուն տեղի ունեցան նաեւ երգ եւ արտասանութիւն։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պրիւսէլ (Յապաղած.— Մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ «Հ. Յ. Դ. Օր»ը Պրիւսէլի մէջ, ընկերներու եւ բաւական հոծ թուով համակիրներու ներկայութեան։

Միաբերան ու յոտնկայս «Մեր Հայրենիք»ը երգուելէ վերջ, նախագահ ընկեր Մ. Տէր Սահակեան իր սովորական սրամտութեամբ բացաւ հանդէսը եւ վերջացուց ոգեկոչելով Վարդանանց յիշատակը.— «Խումբ մը խենթեր էին անոնք ալ. ըսաւ, որ կռուեցան ու ինկան նուիրական գաղափարի մը համար, թերեւս պարտուեցան, բայց ի՜նչ յաղթական պարտութիւն, որ հպարտութեան ու փառքի օր մը եղաւ մեզի համար, եւ զոր հայ ազգը պարծանօք կը տօնէ դարերէ ի վեր անդադար ամէն տարի։ Նոյնը ու աւելի, գէթ միեւնոյն նշանակութիւնը ունի մեզ համար այսօրուան տօնը։ Դաշնակցութիւնը այսօր կը ներկայանայ մեր ազգային պատմութեան ու ձգտումներուն դրօշակիրը, իր 37 տարուան հերոսական պայքարով, զոր ցարդ չէ դադրած մղելէ սրբազան իտէալի մը իրագործման համար։ Նուիրական պարտականութիւն է տարին մէկ անգամ տօնել այս օրը, ուր տարուէ տարի նուիրագործուելու վրայ է մեր ժողովուրդին կողմէ եւ որու մէջ կը խտանայ մեր ազգային ազատագրական շարժման բարձր նշանակութիւնը»։

Ապա խօսք առաւ օրուան ատենախօսը, ընկեր Ռ. Ջամալեան որ յստակ եւ ժողովրդական լեզուով մը եւ յուզիչ դրուագներով նախ ցոյց տուաւ թէ ինչ բանի մէջ կը կայանայ Դաշնակցութեան հմայքն ու հեղինակութիւնը։ Յետոյ ծանրացաւ անոր կատարած դերի մասին մեր ժողովուրդի մէջ։ Պատմական ակնարկով մը պարզելէ ետք մեր մօտաւոր անցեալը, համոզիչ փաստերով ցոյց տուաւ թէ ինչպէս հայ յեղափոխական շարժումը, եւ մասնաւորապէս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը դուրս բերաւ մեր ժողովուրդը իր ստրկական ու անկազմակերպ վիճակէն, վերստեղծեց հայ ազգային միութիւնը. զարթնեց մեր ցեղի մարտական կորովը, եւ կերտեց անձնուրացութեան ու այլ մեծ առաքինութեանց ու իտէալներու ընդունակութիւնը։ Ապա եզրակացուց. «Ժողովուրդ մը երբեք չի ներեր իր կուսակցութեանց սխալները, ինչո՞ւ է որ հակառակ ամէն բանի, ներկայի դառն օրերուն մէջ ալ հայ ժողովուրդը չէ կտրած իր համակրանքը մեր կուսակցութեան հանդէպ, որովհետեւ ան գիտէ թէ ամէն անգամ վտանգի դէմ առաջին կուրծք տուողը եւ առաջին զոհաբերուողը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եղաւ, որովհետեւ բնազդօրէն կը զգայ թէ նեղ օրերու մէջ դարձեալ մեր կուսակցութիւնը պիտի ըլլայ իր կողքին կանգնողը, որովհետեւ կը գիտակցի թէ, դարձեալ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է որ իր կուռ կազմակերպութեամբ, հասուն փորձառութեամբ եւ անսպառ զոհաբերութեամբ պիտի իրականացնէ մեր տառապած ժողովուրդի յոյսերն ու ձգտումները ու անոր վերջնական ազատագրութիւնը»։

Երեկոյթին իրենց շնորհալի մասնակցութիւնը բերին եւ ծափեր խլեցին երկու գեղատի երաժիշտներ, Օրիորդ Վալանթին Գունտաքեան եւ Պ. Վահէ Մարտիկեան իր ջութակով։ Ջերմապէս գնահատուեցան նաեւ Տիկին Բադալի հայերէն ու պարսկերէն մեներգները, եւ ընկերներ Տէր Սահակեանի, Էմիրզէեանի եւ Պ. Տ. Պողպատի մենախօսութիւնները։

Ընտանեկան տաք ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ պարերն ու խրախճանքները տեւեցին մինչեւ առաւօտեան ժամը 4ը, թնդացնելով Հայ Ակումբի սրահները։ Այս առթիւ շնորհաւորելի կը գտնենք Ակումբին վարչութիւնը, որ հակառակ ոմանց բուռն ընդդիմութեան, քաղաքացիական քաջութիւնը ունեցաւ վարձու տալու Ակումբին սրահները, Դաշնակցութեան Օրուան տօնին առթիւ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԵՌԱՁԱՅՆ ՓԱՐԻԶԷՆ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

Ամերիկեան երկու ընկերութիւններ այս օրերուս կը խորհին ընդծովեայ հեռագրաթելեր ձգել Ատլանտեան եւ խաղաղական ովկիանոսներուն մէջ, հաստատելու համար հեռաձայնի հաղորդակցութիւն մը Նիւ-Եորքի եւ Եւրոպայի, ինչպէս Նիւ-Եորքի եւ Ասիոյ միջեւ։

Ճիշդ է թէ անթել հեռաձայնը յաջողած է յարաբերութեան մէջ դնել Նիւ Եորքը Լոնտոնի հետ։ Սակայն այդ հաղորդակցութիւնը կարելի չէ կատարել գաղտնի լուրերու համար։ Մինչդեռ ընդծովեայ թելերու միջոցով հեռաձայնը պիտի դիւրացնէ գաղտնի խօսակցութիւններու կատարումը։

Տրուած ըլլալով քաղաքական, տնտեսական եւ առեւտրական առաւելութիւնը, որ ընդծովեայ թելերով կատարուած հեռաձայնը կու տայ, ընկերութիւնները գործի լծուած են արդէն։

Ընկերութեանց ճարտարագէտներէն մէկը կը յայտարարէ թէ մեծ դժուարութիւններ կան, սակայն անյաղթելի չեն անոնք։ Հեռագրաթելերու զետեղումը աւելի դիւրին է Ատլանտեանի մէջ քան Խաղաղականին։ Եւ կը յուսացուի որ երկու տարի յետոյ արդէն յաջողութիւնը ապահովուած ըլլայ։

Ներկայիս միայն երկու ընդծովեայ հեռագրաթելեր կան, մէկը կը կապէ Լօս-Անճէլըսը Քաթալինա եղզիին (Խաղաղականի մէջ), որ ունի 30 մղոն երկայնութիւն, — երկրորդը՝ Ֆլորիտան Հավանայի հետ (105 մղոն)։ Բաղդատմամբ այս երկարութիւններուն, ծրագրուած թելերը աւելի մեծ պիտի ըլլայ։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Փարիզի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կը փութայ բոլոր մասնաճիւղերուն եւ միւս Մարզական Միութիւններուն յայտարարել թէ իր Ֆութպոլի Ա. խումբի խաղացողներէն Ռուբէն Շահմիրեան, իր անկարգապահ ընթացքին համար կախակայուած է Միութեանս շարքերէն։

Այս առթիւ կ'ազդարարուի մասնաւորապէս Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն, որ չփորձուին յիշեալ պարոնը խաղի հրաւիրել իրենց խումբերուն մէջ։

(Կնիք)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱԼԱԾ ԻՒՂԻՆ ՄԷՋ.— Տասը ամսու երախայ մը, Նուազիլը-Սէքի մէջ նստեցուցեր էին փոքրիկ աթոռի մը վրայ։ Քոյրը կը հսկէր։ Իսկ մայրը խոշոր կաթսայով իւղ կը հալեցնէր։ Յանկարծ զարնուեցաւ դուռը։ Քոյրը վազեց բանալու։ Երախան շարժեցաւ եւ գլխիվայր ինկաւ հալած իւղին մէջ, որ կ'եռար։

Երախան մեռաւ։

ԿՐԱԿԷ ՍԷՐ.— Երիտասարդ մը, Լօմօ, ծանօթացաւ տիկին Քամպիի։ Շուտով սիրահարուեցան իրարու։ Ու տիկին Քամպի լքեց իր ամուսինը, զաւակները եւ տունը։ Գնաց բնակելու իր սիրականին տունը։ Ապրեցաւ ժամանակ մը։ Վերջապէս տիկին Քամպի հնազանդեցաւ ամուսինին կողմէ հասած խրատներուն եւ ձգեց սիրականը, գնաց իր ընտանիքին մէջ։ Լօմօ սակայն շատ կը սիրէր տիկինը։ Գրեց քանի մը անգամ։ Ժամադրութիւն նշանակեց։ Անցեալ օր տիկին Քամպի ժամադրութեան էր գացեր։ Լօմօ կը խնդրէր որ ձգէ ամուսինը եւ վերադառնայ իր մօտ։ Տիկին Քամպի մերժեց։ Այն ատեն Լօմօ հանեց ատրճանակը եւ կրակեց։ Տիկին Քամպի մեռաւ հիւանդանոցին ճամբուն վրայ։ Իսկ Լօմօ գնդակ մըն ալ իր գլխուն պարպեց եւ մեռաւ։

ՈՃԻՐ.— Տրանսի մէջ, գիշեր ատեն, ատրճանակ մը երեք անգամ գոռաց։ Մարդիկ դուրս թափեցան, հասկնալու համար պատահածը։

Կին մը եւ երիտասարդ տղայ մը գետին փռուեր էին։ Կինը, որ կը կոչուէր Ժիլման եւ կը բնակէր գիւղին մէջ, մեռած էր արդէն։ Իսկ երիտասարդը օտար մըն էր, Ցոյն, որ ծանօթացած էր Ժիլմանի։ Տակաւին կը շնչէր ան, սակայն չէր կրնար խօսիլ բացատրելու համար գաղտնիքը։ Կը կարծուի թէ Ցոյնը, որուն սիրուհին դարձած էր կինը, կ'ուզէր դրամ քաշել կնոջմէ։ Վերջերս իրենց յարաբերութիւնները պաղած ըլլալով, մերժումի պատճառով, սպանած էր զայն։

"ՅԱՌԱՋ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (123)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՈՒՐ Կ'ԱՊԱՑՈՒՑՈՒԻ ԹԷ՝ ՃՇՄԱՐԻՏԸ ԵՐԲԵՄՆ ԱՆՀԱՒԱՏԱԼԻ ԿԸ ԹՈՒԻ

... Եւ ի՞նչ գործ կրնար ունենալ ... այն հետ որուն տեղ գրեր ... զիս։

... Գնահատման սխալ եղբ չունէի. ... գործեր էին որոնց չէի կրնար ... ճանաչել։

Այսպէս, երբ տասը վայրկեան ..., ինքնաշարժը կեցաւ օթէլին առջեւ, քիչ մը մտատանջ էի ... անքներուն մասին։

Օթէլը, խիստ հսկողութեան ... նուած էր. մուտքին առջեւ, ... ներսը՝ բակին մէջ, ամէն պաշտօնութեան հանդէպ պատ... գինուորներ կը սպասէին...

Տեսակ մը հանդերձատուն ... ընկերս իր վերարկուն ... յանձնեց եւ զիս ալ հրաւիրեց որ ... օրինակին հետեւիմ։

Յետոյ զիս քովի սենեակ մը տանելով, խնդրեց որ նստիմ, սպասելով որ զօրավարը լուրը առնէ եւ զիս կանչել տայ։

Ան՝ հազիւ հեռացած, հանդերձատուն փութացի, առի վերարկու մը զոր բարեմտօրէն իմս կարծեր էի. որմէ յետոյ, թէեւ դեռ գործելու համար որեւէ յատակագիծ չէի պատրաստած, եւ շիտակը, չէի գիտեր ալ թէ՝ ի՞նչ եղած էին բարեկամներս եւ ո՞ւր կրնային ապաստանիլ, շէնքէն դուրս ելայ հանդարտ եւ հաստատ քայլերով։

Ինքզինքիս հովեր մը տալու եւ թէ ցուրտէն պատսպարուելու համար, ձեռքերս վերարկուիս գրպանները դրի եւ երբ նշմարեցի թէ՝ հոն ստարկաներ կը գտնուէին որոնք նախապէս չկային։

Անմիջապէս նայեցայ թէ ինչե՞ր կային։

Աջ գրպանին մէջ, լեփ լեցուն դրամապանակ մը գտայ. ձախ գրպանին մէջ՝ ծխախոտի տուփ մը։

Փնտռտուքս շարունակելով, ներսի գրպաններէն մէկուն մէջ գտայ թղթապանակ մը. թուղթերով լեցուն էր անոնց քննութիւնը վերջի ձգեցի։

Ուրիշ գրպանի մը մէջ գտայ թղթապանակ մը եւս, որուն կողքին վրայ ոսկեզօծ գիրերով գրուած էր.

«Մասնաւոր խումբերու սպայակոյտ»

եւ տակը

«ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԱՆՑԱԳԻՐ»

Բացի այս թղթապանակէն, մէջը տեղեկագիր մըն ալ կար, որուն վրայ կարդացի

«ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ՝ ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ։

«Կը հրամայուի բոլորին, անմիջապէս եւ առանց որեւէ փաստումի կատարել հրահանգները, այս քարտը կրող սպային»

ՃԵՐԺԻՆՍՔԻ»

Այս փաստաթուղթը վաւերացուած էր երկու կարմիր կնիքներով։

ԱՐԴ ԱՅՆ ՈՐ ԱՅՍ ՊԱՀՈՒՍ ԱՅԴ ԱՀԱՒՈՐ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՆԷՐ ԻՐ ՁԵՌՔԻՆ ՄԷՋ. ԵՍ ԷԻ, ՃԷՅՄՍ ՆՕՊՕՏԻ, ԹԻՒ 14 ԼՈՒՊԻԱՆՔԱՅԻ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆԸ։

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԴՐԱԽՏԷՆ՝ ՓԱԽՈՒՍՏ

Անշուշտ, տէրը այն վերարկուին որուն գրպաններէն գտեր էի այնքան կենսական կարեւորութիւն ունեցող վաւերաթուղթեր, պիտի պոռար, կանչէր, երբ անոնց անյայտացումը նշմարէր։ Միւս կողմէ թէ Մէնժինսքի, որ նշմարեր էր փախուստս, արդէն ամէն կողմ իրար անցուցած պիտի ըլլար. ՊԷՏՔ ԷՐ ՈՒՐԵՄՆ ՈՐ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ԱՐԱԳՕՐԷՆ ԱՆՅԱՅՏԱՆԱՅԻ։

Անմիջապէս որոշումս տուի եւ յատակագիծս կազմեցի։

Ինքնաշարժի մը նշան ընելով, հրամայեցի որ արագօրէն զիս տանի օդանաւերու կայանը։

Քանի մը վայրկեան յետոյ, զիս կը կեցնէր այն շէնքին առջեւ, ուր հաստատուած են Մոսկուայի օդանաւերու կայանի տեսչութիւնն ու վարչական սպասարկութիւնները։

Լայնօրէն վարձատրեցի կառավարը եւ զիս ընդունելու փութացող պաշտօնեային հարցուցի խրոխտ շեշտով մը, ինչպէս կը վայլէր.

— Ո՞ւր է տնօրէնը։

— Իր գրասենեակն է։

— Խնդրեցէք իրմէն որ գայ զիս տեսնելու։ Եւ անմիջապէս, հա՛։

Ռուսիոյ մէջ, Չեկայի բարձր պաշտօնեաներուն հետ կատակ չըլլար. վայրկեան չէր անցեր որ տնօրէնը արդէն վազեր եկեր էր, յարգանքով հարցնելու թէ՝ ի՞նչ կը փափաքիմ։

Կը փափաքիմ, արագօրէն եւ շատ կարճ ժամանակի մէջ Ռիկա փոխադրուիլ։

Գրպանէս հանեցի Ճերժինսքիի ստորագրութիւնը կրող անցագիրը եւ իրեն ցոյց տուի։

— Անմիջապէս պիտի կրնանք ձեզի գոհացում տալ, պատասխանեց նորէն խոնարհելով, օդանաւ մը ունիմ որ Ս...օքհոլմ պիտի մեկնի. նուէրը ուրեմն, դիւրաւ պիտի կրնայ ձեզի Ռիկա իջեցնել, ուր արդէն պիտի կենայ։

— Լա՛ւ, զիս անոր մօտը տարէք։

Առանց խօսելու, զիս առաջնորդեց հոն ուր օդանաւերը կը սպասէին եւ կանչեց.

— Պօլինո՜վ։

(Շար.)

Թրգմ'. Մ. ԽՐԻՑԱՆՑ

թեան ընթացքին միայն յայտնի պիտի ըլլան գործին բոլոր մանրամասնութիւնները։

Հարցաքննիչ Նազըմ պէյ կը շարունակէ հարցաքննել ձերբակալուածները։ Բուն հարցաքննութիւնը պիտի սկսի այն ատեն, երբ գաւառի մէջ ձերբակալուածները Պոլիս համնին եւ դէմ դիմաց բերուին Պոլսոյ իրենց ընկերներուն հետ։

Ձերբակալուած համայնավարներէն Ատնան էֆէնտի, կրկին հարցաքննութեան ենթարկուեցաւ հարցաքննիչ դատաւոր Նազըմ պէյի կողմէ։ Հարցաքննուած համայնավարներուն յայտարարութեանց մէջ կարգ մը հակասութիւններ նշմարուած են։ Անհրաժեշտ նկատուած է ուրիշ քանի մը ձերբակալեալներ կրկին հարցաքննել։

∴ Իթթիհատական իշխանութեան օրով ասմ. երեսփոխան ընկերվարական Նէսիմ Մազլիահ էֆէնտի ընդհ. դատախազութեան կողմէ հրաւիրուած եւ հարցաքննութեան ենթարկուած է։

∴ Կ'ըսուի թէ Պոլիս գտնուող ընկերութիւններէն մինիւթապէս օժանդակած է Շէֆիք Հիւսնի պէյի կազմակերպութեան։ Ցիշեալը ուշագրաւ տեղեկութիւններ տուած է իր հարցաքննութեան պահուն, պաշտպանը պահելով։ Յայտարարած է թէ՝ իր նպատակն էր լոկ քօմիւնիսթ կազմակերպութիւն ընել, ատոր համար եկած էր, եւ թէ՝ պետական հարուած առաջ բերել մտքէն. իսկ չէր անցած։

Ձերբակալուած է Ֆայիգ անուն անձ մըն ալ։

Պրուսայէն կը հեռագրուի թէ հոն ոչ ոք ձերբակալուած է իբր համայնավար։

Լեհաստանի եւ Լիթուանիոյ վէճը

Թայմզ իր երէկուան թիւով կը հրատարակէ հետեւեալ զեկոյցը — Լեհ կառավարութիւնը որոշած է Ազգերու Դաշնակցութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել այն իրողութեան վրայ թէ՝ Լիթուանիա կը շարունակէ Լեհաստանի հանդէպ ցոյց տալ «պատերազմի մէջ գտնուող պետութեան մը» դիրքը, որով եւ անկարելի է դիւանագիտական ոեւէ յարաբերութիւն ունենալ երկու երկիրներուն միջեւ, մինչ երկուքն ալ անդամ են Ազգերու Դաշնակցութեան։

Ուստի լեհ կառավարութիւնը կը պահանջէ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին իր ազդեցութիւնը բանեցնել, որպէսզի յիշեալ պատերազմական վիճակը վերջուի եւ դիւանագիտական բնականոն յարաբերութիւններ վերահաստատուին երկու երկիրներու միջեւ։

Լեհ կառավարութիւնը բացարձակ հաւաստիք կուտայ թէ ոեւէ նպատակ չունի Լիթուանիոյ անկախութեան կամ հողային ամբողջութեան վնաս հասցնելու, ընդհակառակն մեծ փափաք ունի բարեկամական յարաբերութիւններ մշակելու անոր հետ։

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը կը գումարուի յառաջիկայ Երկուշաբթի Ժընեւի մէջ։ Իր օրակարգին մէջ է արդէն Լեհաստանի եւ Լիթուանիոյ վէճը։ Կը կարծուի թէ մարաջախտ Փիլսուտսքի անձամբ Ժընեւ պիտի երթայ՝ լեհական տեսակէտը պարզելու համար։

Յաղթանակի կոթողը Էնկիւրիի մէջ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Յաղթանակի կոթողին պաշտօնական բացումը հանդիսաւորապէս կատարուած է Թուրքիոյ մայրաքաղաքին մէջ, ինեկայութեան Նախարարներու, դիւանագիտական մարմնին, երեսփոխաններուն եւ հազարաւոր անձերու։

Կոթողին գլխաւոր դէմքը կը ներկայացնէ Մուսթաֆա Քէմալը՝ պատուանդանի մը վրայ՝ որ կը խորհրդանշէ անկախութեան եւ ազատագրութեան յաղթական կռիւները եւ թրքական յեղափոխութիւնը։

Հալածանք Ալզասի խռովարարներուն դէմ

Քոլմարի, Սթրազպուրկի եւ Միւլհուզի հարցաքննիչ դատաւորները Ալզասի յիշեալ երեք քաղաքներու ոստիկանական իշխանութեանց յանձնեցին խուզարկութեան բազմաթիւ հրամանագիրներ։

Քոլմարի մէջ խուզարկութիւնները տեւեցին ժամը 8էն մինչեւ 12։ Բազմաթիւ փաստաթուղթեր գրաւուեցան «Քուրիէ» թերթին խմբագրապետ Ռոսէի գրասենեակին մէջ։ Թուղթերը կը պատկանէին սեղանաւորական ընկերութեան մը։

Նոյն ժամուն խուզարկուեցաւ նաեւ բնակարանը Հէրցոկի, որ Քոլմարի վերջին դատավարութեան ընթացքին ուշագրաւ յայտարարութիւններ ըրած էր։

Սթրազպուրկի մէջ խուզարկուեցան «Ֆոլքսշթիմմէ» (Ժողովուրդի Ձայն) թերթին տնօրէններ Փինքի եւ աբբայ Ֆասհաուէրի բնակարանները, ինչպէս նաեւ Փինքի նախկին ընկեր Ժէրարտօ տունը։

Խուզարկուեցաւ նոյնպէս տպարանը այդ թերթին, որ ինչպէս կը յիշուի, քանի մը շաբաթ առաջ խափանուած էր՝ Ալզասի ինքնավարութիւնը քարոզելուն համար։ Գրաւուեցաւ ինքնավարական նոր թերթ մը՝ «Ֆրայհայթ» (Ազատութիւն) որ լոյս պիտի տեսնէր Շաբաթ օր։

Միւլհուզի մէջ խուզարկուեցան աբբայ Հէկլի նախկին փաստաբան Քրէհլինկի բնակարանն ու գրասենեակը։ Դատական իշխանութիւններ բացարձակ լռութիւն կը պահեն այս զանազան խուզարկութեանց արդիւնքին մասին։

Սեղանաւորական ընկերութեան դէմ կատարուած հետապնդումին պատճառներէն մէկը այն է, որ յիշեալ տունը իր ծրագրին ու շրջաբերական մը գրկած էր դպրոցի ուսուցիչներուն, հրաւիրելով զանոնք, որ իրենց խնայողութիւնները յանձնեն այդ հաստատութեան եւ ոչ թէ պետական խնայողական սնտուկները, որոնք ոեւէ ապահովութիւն չեն ներկայացներ խնայողներուն համար։

Պոլշեւիկեան մաքրագործումը

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ համայնավար կուսակցութեան համաժողովը Նոյ. 14էն ի վեր կուսակցութեան շարքերէն վտարած է 23.650 հոգի, իսկ կարգապահական պատիժներ տուած է 93.000 ընկերներու։

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն այս Հինգշաբթի ժամը 9ին, Ֆլօրիա։ Խ. Կեավուրեան կը ներկայացնէ Խաբբերդի գաւառաբարբառը։ կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Բժշկական Միութեան Առաջին դասախօսութիւնը վաղը Չորեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ։

Պիտի խօսի փրոֆ. Կ. Աղաջանեան։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Գարամուսալի Մէլտէկեօզ գիւղէն Գրիգոր Պարսիզպանեան որուն պուքրէշ ըլլալը իմացուած է։ իմացնել՝ եղբօրը Աղաւնի պանոէզեանի. 75 Bld. Madeleine Nice, France.

Կը խնդրուի ռումանահայ թերթերէն արտատպել։

—Կարինեցի Շողակաթ ու Վարսենիկ կարապետ, Գարբինեաններ կը փնտռեն իրենց եղբայրը Խաչատուր Գարբինեան, որ մինչեւ 1913 Փարիզ կը գտնուէր։ Տեղեկացնել Յառաջին կամ Տարագիր Ցարութիւն Ցարութիւնեանի, Tauris Perse. (Via U. R. 5 5.)

— Կը փնտռուի Մշեցի Բրուտ թաղէն Մարգար Մուշեղեան (Կաքար)հօր անունը Մուշեղ,մօր անունը Նարգիզ, որ 1926ին Ամերիկա կը գտնուէր։ վերջին հասցէն էր M. Moushakian, 991 2nd Avenue, New Kensington, P. A.U.S.A.Իմացնել՝Ղազարոս Զաքարեանի 14Rue dela Montagne, Ste. Geneviève, Paris (5me).

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Պարտիզակցի Մարտիկ Տէր Սահակեան, կահագործ, որ 1926ին Կորնթոսէն Ֆրանսա եկած եւ Մարսէյլի գիւղերը հաստատուած է։ Իմացնել՝ Պօղոս Քէշիշեանի, 8bis Rue Pont Neuf Valencien (Nord).

— Կը փնտռուի Գարամուսալի Մէրտիկեօզ գիւղէն Պետրոս Պալթաեան, որուն Պուլկարիա գտնուիլը իմացուած է։Գրել՝ Onnik Baltaianի, 75 Bld. de la Madeleine Nice, France.

Կը խնդրուի Պուլկարահայ թերթերէն արտատպել։

—Երեւանէն կըփնտռեն Տարօն Քուրեանը, որ կը կարծուի թէ նախապէս կը գտնուէր Ֆրանսայի մէջ. Usine de Serrurerie, Pont St Esprit, Gard. Գրել՝ Խրդ. բագրատեան։

— Պրուսայի Սէօլէօզ գիւղացի Մանուկ եւ Յակոբ Յարգինեան եղբայրները, Մանուկ 23 տարեկան է, իսկ Յակոբ 22։ 1914ին աքսորուած են. իրենց հօր անունն է Արթին (Ամասիացի եւ Սէօլէօզ հաստատուած էր), մօր անունը Վարդենի։ Տեղեկացնել՝ իրենց եղբօր՝ Նիկողոս Յարգինեանի, 5 Rue du Capitaine Ferber. Issy-les-Moulineaux (Seine), France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել։

— Ներսէս Գէմալեան, հօր անունը՝ Յովհաննէս, մօր անունը՝ Մարիամ, Ատրեամանցի, որ գտնուած է Պէյրութի Քէլէկեան որբանոցին մէջ եւ որ յետոյ գացած է Եգիպտոս ուսանելու համար. կը փնտռուի իր ընկերոջ՝ Յակոբ Հայպանեանի կողմէ։ Գրել La Gaudinière, la Ville - aux - Clercs (Loir-et-Cher), France.

— Լիւսի Մուրատեան (ընիկ ռումանացի) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Խորէն Մուրատեանը, որ 1925-26ին Գավալա կը գտնուէր։ Հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ M. Beylerian Joyeuse (Ardèche) France.

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ'ԵԼԼԷ

ԲՈՆԻ ՍԻՐՈՒԸՏՈՒՔ...
ՔՐՔՋԱԼԻՐ ՋԱՒԵՇՏԸ

ԿԱՂԱՆԴԻ ՄԻԱԿ ՆՈՒԷՐԸ

Հրապարակ ելած են նկարիչ Պ. Ա. Խաչատուրեանի գնահատուած եւ յայտնի գործերէն «ԱՐԱՐԱՏ»ը եւ «ՀԱՅ ՈՐԲԵՐ»ը նկարներու վիմատիպ օրինակները։ Առաջինէն 40 եւ երկրորդէն 15 օրինակ միայն տպուած են։

«ԱՐԱՐԱՏ»ի գինն է 30 Ֆր. եւ «ՀԱՅ ՈՐԲԵՐ»ը 50 ֆրանք։

Փութացէք օգտուիլ ներկայ պատեհութենէն։ Դիմել՝ Յառաջի խմբագրատունը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏՔԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ
(ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԴՐՕՇԱԿ»)

Գինն է 8 Ֆր., Ամերիկա, Անգլիա եւ անգլ. գաղութները կէս տոլար։

Դիմել,— H. Kentouni, 36, Ave. Chevreul, Asnières (Seine).

ԾԱԽՈՒ Է մեկնումիս պատճառաւ նախապէս կօշկակարի եւ այժմ հաւկթավաճառի խանութս ծախու է 7000 ֆրանք ֆօնով։ վ ճարման դիւրութիւն։ Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ 35 Rue Terrusse, Marseille.

JACQUES DE PADOVA
24, Rue Albouy, Paris (10e)
Métro: Lancry
24 Րիւ Ալպուի, Փարիզ (10)
Մէթրօ Լանքրի
Միակ գործակալ - ներկայացուցիչը հայկական, յունական, թրքական, արաբական եւ հրէական ամէն տեսակ փլաքներու, ձօն մթերք նոր ֆօնօկրաֆներու եւ ասեղներու։ փոքրաքանակ գնումները մեծաքանակի արժէքով։ Եթէ կ'ուզէք վայելել Արեւելքը՝ գնեցէք ձեր սիրած փլաքները։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ վարպետ կօշկակարի մը մօտ վարպետ կօշկակար մը եւ օգնական կարող գործաւոր մը. դիմել՝ 13 Rue de Paris, Asnières (Seine): Առաւօտները 8—12 կէս օրէ վերջ 2—7։

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ ԿԱՆ
կազ, ջուր եւ ելեկտրականութիւն միասին։ գիները մատչելի։ դիմել՝ 36 Rue Damesme, Paris հացագործին եւ հարցնել Նշանեան։

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ
(ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ)

Թօլսթոյի Հաճի Մուրատը 12, Ամուսնութիւնք փարիզի 15 Ֆր., Ռասփութին 15, Պարոն տը Գամօր (2 հատոր) 25, Միրզա եւ Աննա 12, Տք. Շէրլօքի՝ Թ. կոթիէի 12, Ֆլավի՝ ժօրժ Սանի 7, կապուտիկը 5 Ֆր., Նոնո եւ Տօտօ 8, Սիրոյ խորանին առջեւ 5, երկու ոգի. 5, Տք. Մօրօի կղզին 12, Մանկութեանս մեղքերը 15, Տիկին բօժէ 5, Սատանային գաւաթը 3, կարմիր մարդոց երդումը, 20, Մանօն Լէսքօ 15, Ռաֆայէլ 18, կրացիէլլա 8, Հօձա Նասրէտտին 20, Ծապլվար 7, Փանջունի 7, Մակաբոյծը 6, Մահացու Սէրը 3, Տք. Մօրի վրէժը 5, բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր 10, Ֆաքիր Թահրա 5, Աշըգ Ղարիպ 5, Թօփալ Օսման 5, երգարաններ՝ 10 Ֆր., 6 եւ 5 ֆրանք, երազահան 6, բաղդացոյց 10, Ֆրանս. խօսակց. 5 եւ 8 Ֆ.։

բարեկենդանի անկուտինները 2, Բանի ամուսնութիւն 2, Լը Պարպուլիէ 2, Մոլորեալ ճամբորդը 2, Երանոս աղբարը 2, Ամուսնական խնդիրներ 2, կոյր երգչուհին 3, Սքաբէն՝ Մոլիէրի 5, Շողոքորթը 5, Տիկ. Մօնսօրօ 10, Սալօմէ 4, Տրիլբի 5, Համլէթ 10, Օթէլլօ 10, Թագաւոր 10, Նիօբէ 5, Ֆիօտօր եօանովիչ արքան 8։

Դուրեանի քերթուածները 5, երգեր ու տաղեր 2.50. Տաղք եւ Նամականին 8, Իսահակեանի Հայրենի աղբիւրից 30, Խոտրայի Նոճաստանը 7, Օմար Խայեամ 4, Հաֆըզի քառեակները 4։

25 ֆրանքէ աւելի գիրք առնողին 5 Ֆր.ի գիրք նուէր, 50 Ֆր.է աւելիին 10 Ֆր.ի գիրք նուէր, իսկ 100 Ֆր.է աւելի գիրք առնողին 15 Ֆր.ի գիրք նուէր կը տրուի։ Փօսթի ծախք չառնուիր։ Դիմել հետեւեալ հասցէին.—

L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e):

ՍԱԿԱՐԱՆ
28 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆ.	
Սթեռլին,	L. St.	124	03
Տոլար,	Dollar	25	43
Մարք (ոսկի)	100 Mark	607	—
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	29
Թրք. ոսկի	» or	110	—
Մէճիտիէ	Medjidié	9	50
Լէվա 100 հատը	Léva	18	50
Տրախմի »	Drachme	33	20
Լիր »	» Lire	138	25
Պելժ. ֆրանք »	Belga	555	—
Զուից. »	Frc. Suisse	490	50
Լէյ 100 հատը	Ley	15	70
Ֆիօրին	(Florin)	1027	50

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3410	—
» II	»	2110	—
» III	»	1680	—
Ռումիլի երկթղ.	Lots turcs	467	—

ՏՕՔԹ. ԵԱՂՈՒՊ
ՆԱԽԿԻՆ ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՊՈԼՍՈՅ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶ
3, Rue de l'Amiral Cloué, Tél. Auteuil 69-68, Métro Mirabeau
Հիւանդները կ'ընդունի Բշ. Դշ. եւ Ուր. օրերը
Ցորեկէն վերջ ժամը 3—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES
ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ
Եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Carte d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կառավարական ամէն գործի համար։ Դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13—20, կիրակի ամբողջ օրը։
Դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի
69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck
Autobus; AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54.

ԴԻՄԵՑԷՔ
ՍԱՓՐԻՉ ԱՐՇԱԿԻՆ ՄՕՏ
Ուր ձեր ամենանուրբ ճաշակին գոհացում պիտի գտնէք
11 Rue de Nesles, (Rue Dauphine)ի մօտ
ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ CAUCASE FILS
ՕՆՆԻԿ ԳՕՃԱՊԸՅԸՔԵԱՆ
10, RUE RAMPAL, BELLEVILLE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱԺԱՆ
ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Եթէ կ'ուզէք զուարճանալ արեւելեան նուագով եւ ուտել արեւելեան ճաշակով, դիմեցէք
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ
ուր պիտի գտնէք հայկական, թրքական եւ յունական ամէն տեսակ փլաքներ, նաեւ լաւ ութեր եւ ջութակ։ Ինչպէս գտնէք նաեւ արեւելեան ուտեստեղէնի լաւագոյնը՝ յարմար գիներով։
Բաց է ամէն օր: 28 Rue le Sage, Paris (20e). Մէթրօ Belleville
Tél. Ménil. 61-85 Tram. 5 եւ 26

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ
ՁՈՒԼԱՐԱՆ «ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ»
ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1887ԻՆ
Ձուլարանս օժտուած ամենավերջին սիսթէմ մեքենաներով կը ձուլէ հայերէն եւ թուրքերէն ամէն տեսակ տառեր լաւագոյն եւ տոկուն մետաղի գործածութեամբ։
Ամերիկեան չափերով տառեր եւս կը ձուլուին մասնաւոր խնդրանքի վրայ միայն։
Ձուլարանս կ'ընդունի նաեւ տպագրական պէտքեր՝ տպագրական մեքենաներու, դործիքներու եւ ամէն տեսակ պիտոյքներու տպագր. թուղթ, մելան, pâte à rouleau, պղինձ գիծ եւայլն, զորս կը հայթայթէ ֆրանսական ծանօթ տուներէ։
Գրամ եւ ամէն ապսպրանք ուղղել հետեւեալ հասցէով
V. VARTANOFF, 24 rue Campo-Formio, Paris (13e)

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Դշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

THÉS YAVROU
ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ 1880ԻՆ
Ամէն տեսակ սնտուկով եւ ծրարով թէյեր, ընտիր, համով, ախորժահամ։
ՊԱՀԱՆՋԵԼ ԱՄԷՆՈՒՐԵՔ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ
Հասցէ՝
COMPTOIR DES THÉS YAVROU
23, Rue Senac, MARSEILLE
ԾԱՆՕԹ.— *Կը փնտռուին Փարիզի եւ գաղթականութեանց մէջ ներկայացուցիչներ ուտեստեղէնի ճիւղին մէջ վարժ եւ պատուաւոր բացի Փարիզ, Նիս, Լիոն եւ Մարսէյլ քաղաքներէ։*

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Է. ՍԹԷՖԻՔԻ
106 Kléber, Հեռ. Passy 72.56
Կը կատարէ Ֆրանսա եւ Յունաստան մտնելու կամ բնակելու արտօնութեան գործողութիւնները.
AFFIDAVITի (*Աֆիտավիթ*)
Դիմել՝ ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 4—7.

ԿԸ ՇԻՆԵՆՔ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳԵՆՔ
ՍՈՒՐՃԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ (ամէն տեսակ)
կ'ընդունուին նաեւ ապսպրանքներ աշխատանքներ...
Դիմել՝ Ա. Շմաւոնեան
187 Grand'rue, Chaville (S...

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տարի
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1927

30 NOVEMBRE 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 506

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՇԱԲԱԹ ԽՕՍՔ

ԿԱՄՔԻ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԽՆԴԻՐ

Մեզի կը հաղորդեն թէ շուտով պիտի բացուի ժողովրդային համալսարանի դասընթացքը, նախաձեռնութեամբ Յարդգողի, և աշխատակցութեամբ Սանասարեան, Հայրենակցական, Բժշկական եւ Չափահաս Որբերու Միութեանց։

Որքան գիտենք, պատրաստուած է ծրագիր մը, որուն համաձայն ժողովրդական դասախօսութիւններ պիտի ըլլան հայերէնի, պատմութեան, հին եւ նոր մատենագրութեան, աշխարհագրութեան, տոմարակալութեան եւայլն. մասին։ Իւրաքանչիւր ճիւղի համար նախատեսուած են տրամադրելի մասնագէտներ, որոնք սիրայօժար պիտի ստանձնեն իրենց պարտականութիւնը։

Այնպէս որ, ծանր ծախքերու վախ չկայ։ Նման ձեռնարկներ յաճախ ձախողած են, գլխաւորաբար նիւթական դժուարութեանց պատճառով։ Այս գործին համար ամսական հազիւ 700 — 1000 ֆրանք պիտի ծախսուի, եւ այդ ալ կը ճարուի։

Ուրեմն, նախաձեռնողները տատամսելու պատճառ չունին, եւ երբ իրենց պաշտօնական ազդը հրատարակուի, անշուշտ լուրջ արձագանգ պիտի գտնէ։

Անհաւասիկ թանկագին առիթ մը մեր հայրենակիցներուն համար։ Շաբաթը երկու անգամ հետեւելով ծրագրուած դասընթացքին, անոնք պիտի լրացնեն իրենց կիսկատար ծանօթութիւնները, կամ պիտի սորվին բաներ որոնց մասին գաղափար չունէին մինչեւ այսօր։

Ոչ քաղաքական, ոչ ալ կուսակցական միտումներ կան այս ձեռնարկին մէջ։ Պարզապէս ուսումնարան մը, դպրոց չտեսած կամ դպրոցը կէս ձգած հայրենակիցներու համար։ Եւ միանգամայն ինքնապաշտպանութեան փորձ մը, օտարացման վտանգին դէմ։

Այս ծրագիրը կարելի է գործադրել ուրիշ տեղերու մէջ ալ, — Մարսէյլ, Լիոն, Վալանս, — ուր որ համախմբում եւ հնարաւորութիւն կայ։ Ձենք խօսիր արտասահմանի մասին, ուր յաճախ շեշտուած կամ փորձուած է ժողովրդային դասընթացքներու պահանջը։

Դիտուած է որ երբեմն փոքր գաղութներու մէջ աւելի դիւրութեամբ կը յաջողին այսպիսի ձեռնարկները։ Մեր այս ցիրուցան վիճակին մէջ, ամէն տեղ ալ ունինք մտաւոր ուժեր, որոնք հրաշքներ կրնան գործել, եթէ ուզեն։ Պէտք չկայ անպատճառ ազգային-պաշտօնական մարմիններու հետ կապել գործը։ Ո՛րքան գործեր կան բանկալէն դուրս, եթէ միայն ուզենք հետաքրքրուիլ եւ աշխատիլ։

Եւ յետոյ, պայման չէ ժողովրդային համալսարաններ հաստատել ամէն տեղ։ Կարեւորը՝ գաղափարն է։ Գաղութներ կան որոնք ոչ թէ ժողովրդային համալսարանի, այլ պարզ գրել-կարդալ սորվեցնելու պահանջին առջեւ կը գտնուին։

Անցեալ օր գաւառէն չափահաս որբերու մասնաճիւղ մը դառնօրէն կը գանգատէր թէ պատրաստ են իրենք իրենց եւ անճար մանուկներու համար դասընթացք մը բանալու, բայց միջոց չունին։ Քար անտարբերութիւն՝ ամէն կողմ։ Կամ աւելի ճիշտ՝ ճիտը ծուռ օգնութիւն սպասել պաշտօնական շրջանակներէ, վերէն, մեծերէն, մեծ քաղաքներէն։

Փորձը ցոյց տուաւ թէ ինչ որ կը կատարուի տեղին վրայ, ափ մը սրտցաւ անհատներու ձեռքով, աւելի արժէք ունի, քան ժողովէ ժողով քաշքշուած շողշողուն ծրագիր մը։ Ամէնէն անճար գաղութն ալ միջոցներ կը գտնէ, եթէ միայն ուզէ։

Այս ուղղութեամբ գործօն դեր կրնան կատարել Հայրենակցական Միութիւնները։

Առանց նեղ՝ տեղական հայրենասիրութեամբ տարուելու, միայն իրենց գիւղացիներն ու քաղաքացիները նկատի ունենալու, անոնց ամէն մէկը, կամ քանի մը Միութիւն հաւաքաբար կրնան կազմակերպել ժողովրդային դասընթացքներ, փոքր ամսավճարներով։ Եթէ տեղ մը միայն մէկ մտաւորական ունին եւ պէտք է վճարեն, ուրիշ վայրերու մէջ կը գտնուին պատրաստ ուժեր, որոնք յօժարութեամբ կը տրամադրուին։

Կ'արժէ՞ անճրկիլ սրահի մը վարձքին համար. մանաւանդ որ, մէկ ամսավճարին քանի մը անգամը կը ծախսուի ամէն օր, քանի մը ժամուան մէջ, սրճարանի մը անէծքին։

Դժբախտաբար, մեր Հայրենակցական Միութեանց մեծ մասին մէջ խոր արմատներ ձգած է տեղական հայրենասիրութիւնը։ Շատեր ծրագրին մէջ ուրիշ բան կ'ըսեն, իսկ իրականին մէջ ուրիշ բան կ'ընեն։ Միւս կողմէ, կան Հայրենակցական Միութիւններ որոնք սրտառուչ միամտութեամբ մը, կը շեշտեն տեղական գոյնը։

Աչքի առջեւ ունինք Տիվրիկի եւ շրջակայ գիւղերու Հայրենակցական Միութեան ծրագիր-կանոնագիրը, տպուած՝ Մարսէյլի մէջ։

Միութիւնը կազմուած է, ինչպէս կ'իմանանք Ա. յօդուածէն, Մարսէյլի մէջ, «վերացնել անհետացնելու համար իւրաքանչիւր տիվրիկցիի մէջ, տիվրիկի ու շրջակայքի տոհմիկ սովորութիւնները»։ Ընթերցումը շարունակելով, կը հասկնանք թէ այս նախադասութեան ճիշտ հակառակը ըսել կ'ուզեն. — «Իւրաքանչիւր Տիվրիկցի, որ կը զգայ իր մէջ Տիվրիկցիական ոգի? եւ շահախնդիր է? վերոյիշեալ անակնկալներուն վերացման ու Տիվրիկցիութեան բարձրացման, անհրաժեշտօրէն պէտք է սատարէ Միութեան» եւայլն։

Պարզ է. հայերէնի անտեղեակ հայրենակից մը շարադրեր է ամբողջ ծրագիրը։ Բայց իր անճարակութեան մէջ անգամ, չէ մոռցեր շեշտել թէ՝ պիտի ջանան բարձրացնել «Տիվրիկցիական ոգին»... ։

Այսուհետ արդէն կը բացուի նոր նիւթ մը, որու մասին պիտի խօսինք ուրիշ առթիւ։

Շ.

Վրիպակ. — Երէկուան խմբագրականին մէջ, 37րդ տող, «ռուսաթուրք» պատերազմը պէտք է ըլլայ «հայեւթուրք»։

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԵԼԼԷՆԱՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Սելանիկի Հորիզոն-Ալիք խմբագրականի մը մէջ հետեւեալ լուսաբանութիւնները կուտայ հայ անչափահասներու հելլէնահպատակութեան մասին (17 Նոյ.).

— «Քաղաքային օրէնքի բարեփոխուած տրամադրութեանց 5րդ յօդուածը կ'ըսէ թէ, 1 Յունուար 1927էն սկսեալ, արդէն հելլէնահպատակ կը ճանչցուին ոչ-հելլէնահպատակ հայ ծնողքներու նորածին, ինչպէս նաեւ անչափահաս տարիքի մէջ (մինչեւ 20 տարեկան, — զինուորութեան տարիքը) գտնուող բոլոր մանչ զաւակները։ Օրէնքը, ուրեմն, ծնողքէն անջատելով հելլէն քաղաքացի կը հռչակէ անչափահասներն ու նորածինները, տալով անոնց քաղաքացիական իրաւունքներ ու պարտաւորութիւններ։

«Օրէնքին այս մասը շատ բացորոշ է։

Օրէնքի երկրորդ տրամադրութիւնն է որ առաւելապէս շփոթութիւն կը ստեղծէ մտքերու մէջ։

«Օրէնքը կ'ըսէ. — «Անչափահաս այդ Հայերը կը կորսնցնեն իրենց հելլէնահպատակի հանգամանքը, եթէ անոնք միանգամ ընդ միշտ հեռանան Յունաստանէն մինչեւ 31 Սեպտեմբերը այն տարիին, երբ կը լրացնեն իրենց 22րդ տարիքը։»

«Քաղաքային օրէնքը, չափահաս կը նկատէ այն բոլոր երիտասարդները, որոնք կը թեւակոխեն իրենց 20րդ տարին, — զինուոր արձանագրուելու տարիքը։ Արդ, մինչեւ այս տարիքի թեւակոխումը անչափահաս Հայը հելլէնահպատակ է, բայց եւ միանգամայն ազատ՝ երկրէն հեռանալու։ Եթէ այդ թուականին չի հեռանար՝ կը դառնայ զինուոր, կը ծառայէ երկու տարի բանակին մէջ եւ կ'ըլլայ արդէն իր պարտաւորութիւնները կատարած 22 տարեկան հելլէն քաղաքացի։ Ուրեմն, ըստ էութեան, 19րդ տարիքն է՝ հելլէնահպատակութիւնը մերժելու և երկրէն հեռանալու համար տրուած պայմանաժամը, անչափահաս Հայերուն համար։

Արդ, այսօր Յունաստան գտնուող եւ 20րդ տարին թեւակոխած Հայերը յառաջիկայ զօրակոչին իսկ պիտի զինուորագրուին, ըստ այս օրէնքին։ Զինուորութեան ենթակայ պիտի ըլլան նաեւ 20րդ տարիքին մէջ գտնուողները, քանի որ օրէնքը ի զօրու է 1927ի տարեգլուխէն սկսեալ։ Իսկ ամէն անոնք որ, այսօր, արդէն 22 տարեկան են, հետեւաբար անցուցած՝ զինուորագրութեան տարիքը եւ դարձած՝ չափահաս, այս օրէնքով չեն ճանչցուիր հելլէնահպատակ, քանի որ օրէնքը կը վերաբերի միայն անչափահաս Հայերուն։»

«ԹԱՆ»Ի ՊՈԼՍՈՅ ԹՂԹԱԿԻՑԸ

Թանի Թղթակից Պ.Փ.Ժանթիզօն, որ տարիներէ ի վեր փարիզեան մեծ օրաթերթը կը ներկայացնէր, Հռոմի Թղթակից կարգուած ըլլալով մօտ օրէն կը մեկնի Թուրքիայէն։ Ոճն Սամիլ կ'ըսէ թէ «կորուստ մըն է մեկնումը Պ. Ժանթիզօնի, որ ճանչցուած էր իբրեւ լաւ դատող եւ ուղղամիտ լրագրող մը»։

Թանի կողմէ Թուրքիոյ Թղթակիցի պաշտօնին վերջ տրուիլը ուշագրաւ է՝ Թուրքիոյ վերաբերեալ հրատարակութիւններու մէջ վերջերս անոր բռնած ուղղութեան տեսակէտով։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ճէրըրտի բողոքը թուրք դեսպանին դէմ

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն 28 Նոյեմբեր թուականով. — Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէի Նախագահ եւ Պերլինի Նախկին դեսպան Ճէյմս Ու. Ճէրըրտ, որ միաժամանակ Նախագահն է Լօզանի դաշնագրին հակառակող Ամերիկ. կոմիտէին, այսօր յայտարարեց թէ բացարձակապէս ապօրէն է որ Միացեալ Նահանգները եւ Թուրքիա դեսպան փոխանակեն, քանի որ Ամերիկեան Ծերակոյտը մերժած է վաւերացնել Լօզանի դաշնագիրը։

Ուաշինկթընի Նորընտիր Թուրք դեսպան Մուխթար պէյ ներկայիս դէպի Ամերիկա կը ճամբորդէ դեսպանատան պաշտօնէութեան հետ միասին։ Ճէրըրտ պաշտօնապէս պատասխանատու կը նկատէ Մուխթար պէյը՝ Թուրքերու կողմէ 30 հազար Հայերու եւ Քրիստոնեաներու ջարդուելուն, ու կ'ըսէ թէ իր ներկայութիւնը այս երկրին մէջ «անհանդուրժելի նախատինք մը պիտի ըլլայ ամերիկեան ժողովուրդին»։

Արդէն ամերիկեան դեսպանը՝ կրիւ Թուրքիա հասած է ատենէ մը ի վեր, սակայն Ճէրըրտ կը յուսայ թէ Ծերակոյտը ապօրէն եւ հակասահմանադրական պիտի գտնէ դեսպաններու այս փոխանակութիւնը. ու այդ պարագային դեսպանները իրենց երկիրները պիտի վերադառնան։

Իտալիական միջադէպ մը Մերսինի առջեւ

Պոլիսէն կը հեռագրեն 28 Նոյեմբեր Թուականով. —

Մերսինի ջուրերուն մէջ պատահեցաւ ծովային միջադէպ մը, որ իր մեծ գիծերուն մէջ կը յիշեցնէ «Լօթիւս»ի դէպքը։ Լոյտ Թրիէսթինօի «Ավէնթինօ» շոգենաւը այն պահուն ուր նաւահանգիստէն կը մեկնէր, շրջեց նաւակ մը, որուն մէջ գտնուողներէն մէկը խեղդուեցաւ։ «Միլլիյէթ» կը գրէ թէ դատական իշխանութիւններու քննութեան համաձայն, յանցաւորը իտալական շոգենաւն է, որ սխալ դարձուածք մը ըրած է։ Ասոր վրայ Մերսինի ընդհանուր դատախազը անմիջապէս ձերբակալման հրամանագիր մը հանեց շոգենաւին նաւապետին դէմ, որ բանտարկուեցաւ։

«Թան»ի Պոլսոյ Թղթակիցը կ'ըսէ թէ «Լօթիւս»ի խնդրին մէջ Իտալիա Թուրքիոյ տեսակէտը պաշտպանած եւ անոր ի նպաստ քուէարկած ըլլալով, հաւանական է որ Հռոմի կառավարութիւնը առանց վիճաբանութեան պիտի ընդունի Թուրք դատարանի կարգադրութիւնները։ Ասկէ զատ այս կարգի հարցերու համար Թուրքիոյ մէջ գործածուած դրութիւնը իտալական օրէնքն է։

Արեւելեան նահանգները խաղաղած ?

Միլլիյէթ իր Նոյ. 24ի Թիւին մէջ կը հրատարակէ հետեւեալը. —

Երէկուընէ սկսեալ մեր Արեւելեան նահանգներուն վրայէն վերցուեցաւ պաշարման վիճակը։ Երկրին ամէն կողմը կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ («Ասայիշ պէր քէմալ տըր»)։ Մեր Ներքին գործավարը ի հարկին անձամբ հեռագրի գլուխն անցած կը հաղորդակցի։

Յիշեալ նահանգներուն մէջ յայտարարուած պաշարման վիճակին պայմանաժամը վերջացած ըլլալով, կառավարութիւնը հարկ չտեսաւ անոր երկարաձգման համար նոր օրինագիծ մը ներկայացնել։

Անցածները արտօնութեամբ Ընկիւրի եկաւ Խարբերդի կուսակալը, որ Ներքին գործավարէն հրահանգներ ստանալէ ետք, վերջերս իր պաշտօնատեղին վերադարձաւ։

Ներքին գործավարութիւնը հիմնական կերպով կը զբաղի երկրին ընդհանուր ապահովութեան խնդիրներով։ Եթէ նոյնիսկ ճամբորդի մը կողոպտուելու լուրն ալ ստանայ, Շիւքրի Քայա պէյ անմիջապէս հեռագրին գլուխը կ'անցնի եւ կուսակալներուն հետ յարաբերութեան մէջ մտնելով, կը հրահանգէ հետապնդումները խստացնել։ Թոքատի մէջ աւազակութիւն ընող երկու հոգի ոստիկան զինուորներու հետապնդումներուն շնորհիւ վիրաւոր վիճակի մէջ բռնուեցան։ Ոստիկան Հաֆըզ Ահմէտ էֆէնտի գլխէն վիրաւորուելով նահատակուեցաւ։ Պուրտուր-Ատալիա ճամբուն վրայ, Անտըրընի (Մարաշի մօտ) եւ Գարաքէօյ-Ենի Շէհիրի ճամբուն վրայ գործող աւազակները ձեռք անցուած են։

Կը շարունակեն կողոպտել Հայերը

Թագուհի անուն հարուստ հայ տիկին մը Պոլսոյ մէջ 20,000 անգլիական եւ 2000 թրքական ոսկի փոխ տուած էր վաճառական Ապտուլլահ Ապուտ պէյի եւ Պէլքիս ու Զէօհրա հանըմներուն, որոնք բազմաթիւ կալուածներ ունին Բերայի եւ Պոլսոյ զանազան մասերուն մէջ։

«Ագշամ» կը գրէ թէ տեղեկացուած ըլլալով որ փոխ տրուած գումարը կը պատկանի Տիկին Թագուհիի տղուն՝ Գրիգորի — որ 1338ին (1922) առանց անցագրի փախած է Թուրքիայէն — կառավարութիւնը որոշած է 15 Ապրիլ 1923 թուակիր օրէնքին համաձայն, փոխ տրուած գումարը գանձել եւ յանձնել Պետական Գանձին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ՅԱՆՑ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆՈՒԱԾ

Երկար ատենէ ի վեր Ընդհանուր Ապահովութեան հակալրտեսական սպասարկութիւնը հսկողութեան տակ առած էր կարգ մը անձեր, որոնց մասին կասկած կար թէ կը գործեն օտար պետութեան մը հաշուոյն։ Ասոնք Վէրսայլի զինուորական օդանաւային ուսումնասիրութեանց կեդրոնէն կարեւոր եւ գաղտնի վաւերաթուղթեր կը գողնային՝ օտար պետութեան մը ծախելու համար։ Ձերբակալուեցան չորս հոգի, որոնց երեքը՝ Փիէր Քլէփէ, Մարսէլ Փիյեօ եւ Ռընէ Լըմէր Վէրսայլի պահականոցէն վերջերս ազատ արձակուած զինուորներ են։ Վաւերաթուղթերը ասոնք կը գողնային եւ կը յանձնէին Ժան Ռուժէրաս անուն չորրորդ անձի մը, որ զանոնք կը յանձնէր խնդրոյ առարկայ օտար պետութեան ներկայացուցիչին։ Այս վերջինը յաջողած է փախչիլ Ֆրանսայէն։

Ռուժէրասի վրայէն եւ միւս ամբաստանեալներու տուներէն գտնուեցան կարգ մը թուղթեր, որոնք պատերազմական նախարարութեան յանձնուեցան, որոշելու համար թէ անոնք Ֆրանսայի ներքի՞ն թէ արտաքին ապահովութեան հետ կապ ունին։

Ձերբակալուած չորս լրտեսները Վէրսայլէն Փարիզ փոխադրուելով Սանթէի բանտը դրուեցան։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ ՊԱԳՈՒ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ շուտով օդային ճամբով հաղորդակցութիւն մը պիտի հաստատուի Թէհրանի եւ Պագուի միջեւ։ Այս մասին պայմանագրութիւն մը կնքուեցաւ պարսիկ արտաքին նախարարին եւ Թէհրանի խորհրդային դեսպան Դաւթեանի միջեւ, կազմակերպելու համար առեւտրական օդանաւերու սպասարկութիւնը։

ՆՈՐ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ վերջերս Սուրիոյ մարզպանին մօտ տեղի ունեցած խորհրդակցական ժողովի մը մէջ որոշուած է նոր երկաթուղագիծ մը շինել Պէյրութէն մինչեւ Նազէլ Նաքուրա, Պաղեստինի սահմանին վրայ։

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

Այն գաղթականները, որոնք վերջին կարաւանով Հայաստան մեկնեցան, պիտի տեղաւորուին Էջմիածնի գաւառին ազատ հողերուն վրայ։ Իսկ մտաւորական աշխատաւորները՝ Երեւանի եւ Ալեքսանտրապոլի մէջ, ուր Աշխատանքի Սակարանը գործ պիտի հայթայթէ անոնց։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ «ՔՈԹԱ»Ն ԲԱՑՈՒԱԾ

Փարիզի ամերիկեան հիւպատոսարանը կը հաղորդէ որ 1927—1928 ելմտական տարուան համար հայկական «քոթա»ն բացուած է ու թիւ 1 եւ 2 վիզաները ունեցողները արդէն մեկնած են, ուրիշ մը պիտի մեկնի գալ շաբաթ։

ԴԱՐՈՒՍ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ. — Անգլիոյ մէջ պատրաստուած վիճակագրութեան մը համաձայն, 12 ամսուան ընթացքին կորսուած են 2,224 Անգլուհիներ, ամէնէն մեծը 21 տարեկան։ Ոստիկանութիւնը յաջողած է գտնել մեծ մասը։

Փարիզի մէջ եւս ոստիկանութիւնը մտահոգ է աղջիկներու անհետացումէն։ Փախուստներ՝ ընդհանրապէս հոգեբանական վիճակի մը արդիւնք, եւ փախուստներ՝ մեղսակիցներու դրդումով։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Գուրպան Պայրամին օրը (1920) Հելլէնները գրաւած էին Պրուսան, դէպի Էսկիշէհիր կը յառաջանային. այդ միջոցին բանւորական եւ գործաւորական տեսակէտով կարեւոր կեդրոն մըն էր Էսկիշէհիրը, որովհետեւ երկաթուղային բոլոր բանւորները հոն ապաստանած էին։ Կանաչ բանակի կազմակերպութիւնը իսկոյն գործունէութեան լծուեցաւ, առիթէն օգտուելու համար։

Ճիշտ այդ շրջանին, յանկարծ Էնկիւրի հասաւ Վէրպօֆ անուն ռուս պոլշեւիկ մը, որ ազգային պաշտպանութեան Պոլսոյ ճիւղին կողմէ Պրուսայի ճամբով գաղտնօրէն Անատոլու ղրկուած էր։ Վէրպօֆ կ'ըսէր թէ Ռուսիայէն Պուլկարիա, անկէ ալ Պոլիս եւ Էնկիւրի անցած է։ Էնկիւրիի մէջ Կանաչ բանակի կազմակերպութեան լուրը առնելուն պէս, Վէրպօֆ սկսաւ հանդիպողին ճառ խօսիլ եւ բացատրութիւններ տալ Ռուսիոյ վարչաձեւին եւ Գ. Միջազգայինի մասին,

Էնկիւրիի մէջ Վէրպօֆի դէմը ելած էր Շէրիֆ Մանաթօֆ անուն թաթար երիտասարդ մը։ Այս երիտասարդը շատ ծայրայեղ բնաւորութիւն մը ունէր եւ Էնկիւրիի մէջ կրակոտ յեղափոխական մը կտրած էր. իրեն պատմածին նայելով, Վրանկէլի բանակին մէջ ծառայած եւ Պոլիս ապաստանելէ յետոյ յաջողած էր Էնկիւրի հասնիլ։

Գալով Վէրպօֆի, ան միեւնոյն ատեն ազգային շարժումի ղեկավարներուն հետ ալ շփման մէջ կը գտնուէր։ «Ընկեր» Վէրպօֆ կ'ըսէր թէ խորհրդային կառավարութիւնը խոր համակրութիւն կը տածէ Թուրք յեղափոխականներուն հանդէպ եւ թէ մօտ ատենէն Ռուսիա վերադարձին, Լէնինն ու Տրոցկին պիտի համոզէ, որպէս զի Թուրքիոյ հայթայթեն անհրաժեշտ թնդանօթներն ու զէնքերը։

«Ընկեր» Վէրպօֆի այս խօսքերէն շատեր կը հետեւցնեն թէ ան ոչ թէ Պուլկարիա, այլ ուղղակի Էնկիւրի ղրկուած էր։ Ընկեր Վէրպօֆ այն ատեն շատ խոհեմութեամբ եւ մեծ վարպետութեամբ կը վարուէր Էնկիւրիի մէջ։ Օրինակի համար Էսկիշէհիրի բանւորներու վիճակին մասին տեղեկութիւն կ'ուզէր այն բոլոր անձերէն, որոնց հետ շփման մէջ կը մտնէր։ Յայտնի չէ թէ Վէրպօֆ ինչ ատրճան յաջողեցաւ իր այս նպատակին մէջ։ Սա՛ որոշ է միայն թէ, դժգոհ վիճակի մէջ Ռուսիա վերադարձաւ։

Էնկիւրիի մէջ ընկեր Վէրպօֆի հետ շփում ունեցողներուն գլուխը կը գտնուէին հետեւեալ անձերը, որոնք անդամ էին կանաչ բանակի կազմակերպութեան.— Անասնաբոյժ հազարապետ Հաճիօղլու Սալիհ, լեհ տպարանատէր Ֆէրիտուն, Շէրիֆ Մանաթօֆ, հանրօգուտ շինութեանց գործավարութեան պաշտօնեաներէն Նուրի պէյ, հարիւրապետ Քէնան, անասնաբոյժ Քէնան եւ պարի ուսուցիչ Ֆէրիտ էֆէնտի։

Էնկիւրիի Թաղապետական պարտէզին մէջ ընկեր Վէրպօֆի հետ շփման մէջ գտնուող անձերը սկսած էին այլեւս չհաւնիլ կանաչ բանակ կազմակերպութեան։ Միւս կողմէ սակայն, անոնք կ'աշխատէին կազմել կանաչ բանակին Էնկիւրիի կեդրոնական մարմինը։

Կանաչ բանակի ներկայացուցիչ Ֆէրիտ էֆէնտի, Էնկիւրիի Թաղապետական պարտէզին մէջ հանդիպողին հետ շփման մէջ կը մտնէր։ Այս Ֆէրիտ էֆէնտիի քովէն կարգ մը տպագրեալ թերթեր եւ գրքոյկներ ալ գտնուեցան։

Այդ շրջանին, Էնկիւրիի մէջ երկու գլխաւոր հաւաքատեղի կար. Ա.— Թաղապետական պարտէզը. Բ.— Էնկիւրիի կեդրոնական ընթերցարանը, որ Գարա-Օղլան շուկան կը գտնուէր։ Պոլսէն Էնկիւրի ապաստանած վերոյիշեալ անձերը այդ երկու վայրերուն մէջ կը հաւաքուէին եւ կը խորհրդակցէին։

Ինչպէս նախապէս գրեցինք, Էնկիւրիի մէջ կարգ մը անձեր մօտէն կը հետաքրքրուէին Կարմիր Ռուսիոյ յեղափոխական շարժումներով, մանաւանդ որ տակաւին յայտնի չէր թէ ի՛նչ ընթացք պիտի ունենար Թուրք ազգային շարժումը։ Անոնք որ համակրութիւն կը տածէին Ռուսիոյ հանդէպ, վարանոտ դիրք մը բռնած էին համայնավարութեան հանդէպ, նկատելով որ

Ա.— Ռուսիոյ մէջ կիները բոլորովին ազատ էին, ամուսնութեան դրութիւնը ջնջուած էր,

Բ.— Սեփականատիրութեան իրաւունքը ջնջուած էր, և

Գ.— Առեւտրական դրութիւնը անորոշ էր։

Այս և ասոնց նման պատճառներ վարանումի կը մատնէին Սովիէթներու համակիրները, իսկ այն անձերը, որոնք այս խնդիրներու մասին բացատրութիւններ ստացած էին Վէրպօֆէն՝ Թաղապետական պարտէզին մէջ հրապարակով կը կրկնէին այդ բացատրութիւնը՝ բուժելու համար գայթակղեալ միտքերը։

Հակառակ ասոր, մասնաւորաբար աշխատանքի հաւասարութեան սկզբունքին շուրջ լուրջ տարակարծութիւններ կային. բոլորն ալ համակարծիք էին հաւաքական աշխատանքին, բայց ո՛վ կ'ուզէր հանքագործ կամ բեռնակիր ըլլալ։ Բնականաբար ամէն մարդ պիտի ուզէր թեթեւ գործեր նախընտրել։ Այս բոլոր խնդիրներուն մէջ սակայն ընկեր Վէրպօֆ կարեւոր դեր մը կը խաղար և հարկ եղած լուսաբանութիւնները կուտար։

ԷՆԿԻՒՐԻԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ

Էնկիւրի գտնուող անձերը բոլորն ալ բուռն ատելութիւն կը սնուցանէին երկրին գրաւումին դէմ եւ Ազգ. Մեծ Ժողովի կառավարութեան դիրքը նետուած էին՝ երկիրը փրկելու համար։ Ասոնք բոլորն ալ թշնամի գրաւումին ջնջումը եւ երկրին ազատագրումը կ'ուզէին՝ առանց սակայն գիտնալու թէ ի՛նչպէս կարելի պիտի ըլլայ իրականացնել այդ նպատակը։

Ղազի փաշային կազմած կառավարութիւնը միայն որոշ ուղեգիծ մը գծած էր։

Այս ընդհանուր շփոթութեան մէջ, Ֆէրիտ էֆ. դիմելով Հաճիօղլու Սալիհ և Նուրի պէյերու, յայտարարած էր թէ, ինք ներկայացուցիչն էր կանաչ բանակ կազմակերպութեան եւ թէ ընդհանուր կեդրոնէն հրահանգ ստացած էր՝ Էնկիւրիի մէջ կեդր. մարմին մը կազմելու համար։ Ֆէրիտ էֆ. այս առթիւ կը հարցնէր թէ ի հարկին իրեն պիտի օժանդակե՞ն։

Հաճիօղլու Սալիհ պէյ անասնաբոյժ հազարապետ էր և կ'աշխատէր ազգային պաշտպանութեան անասնաբուժական ճիւղին մէջ։ Բանի մը անգամ Վէրպօֆի հետ տեսակցած եւ համակրած ըլլալով, սիրով ընդունեց այս առաջարկը։ Սալիհ պէյ այն կարծիքն ունէր թէ կանաչ բանակի կազմակերպութիւնը ուղղակի համայնավարական կազմակերպութիւն մը պիտի ըլլար։ Նուրի էֆ., որ աւելի խելացի էր, Ֆէրիտի էֆ.ի ըսած էր թէ մտածելէ յետոյ միայն պիտի կարենար վճռական պատասխան մը տալ։ Նուրի պէյ աւելցուցած էր թէ խնդրոյ առարկայ կազմակերպութեան իսկոյն պիտի անդամակցի, եթէ պետական ղեկավար անձերէն մարդ գտնուի անոր մէջ։ Ֆէրիտ էֆ. այս առթիւ Պրուսայի մէջ տպագրուած կանոնագիր-ծրագրէն մէկմէկ օրինակ տուած էր Սալիհ եւ Նուրի պէյերու։ Ֆէրիտ էֆ. այս առթիւ յայտարարած էր թէ կարեւոր անձեր կը վարեն կազմակերպութիւնը, եւ թէ կարկառուն ապացոյցը այն է որ տպագրուած է ծրագիրը։ Այսպէսով, առաջին անգամ ըլլալով կանաչ բանակ կազմակերպութիւնը Էնկիւրիի մէջ կեդր. անկախ մարմին մը ստեղծած էր։

(2)

ՊԱՅՔԱՐԸ
ԿՈՄՈՒՆԻՍՏ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԾՈՑԻՆ ՄԷՋ

(վերջին հատուած մը՝ ծանօթ վիճաբանութիւններէն)

ՏՐՈՑԿԻ.— Այս օրուան աղաղակները այն յարձակողականին մասին, որ սաստկացած է հողատէրերուն դէմ, (Բուխարին, 1925ին, «Հարստացէ՛ք» կը պոռար անոնց.) չեն կրնար փոխել այդ քաղաքականութիւնը, ինչպէս չեն կրնար փոխել 7 ժամուան աշխատանքի խոստումները։ (Աղմուկ ու սուլում): Անկարելի է խեղդել բանւորական բջիջները եւ սեղմել հարուստ գիւղացին։ Մէկը չի կրնար յարմարիլ միւսին։ (Կ'աղմկեն ու կը սուլեն):

ՁԱՅՆԵՐ.— Յեղափոխութեան փոստապե՛ղը։ Ամօ՛թ։ Վար իջիր։ Անկցի՛ լակոտը։ Անկցի՛ ուրացողը։

ՏՐՈՑԿԻ.— Տարեդարձի առթիւ դէպի ձախ կատարուած "զիկզակը" պիտի հանդիպի կատաղի դիմադրութեան մը մեծամասնութեան շարքերուն մէջ։ Այսօր նոյն «Հարստացէ՛ք»ը, վաղը... (Աղմուկ)... ոչինչ պիտի ստանաք հարուստ գիւղացիներէն։ Դիւանամոլներուն ետին կեցած է աճող քաղքենին։ (Աղմուկ):

ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ.— Բաւական է, ամօթ է։

Սուլումներ։ Աղմուկը այնքան սաստիկ կը դառնայ, որ այլեւս կարելի չըլլար լսել հռետորը։ Նախագահը կը հնչեցնէ զանգակը։ Ուրիշներ կը սուլեն։ Ձայներ. «վա՛ր իջիր բեմէն»։ Նախագահը պահ մը կը դադրեցնէ նիստը։ Տրոցկի կը սկսի կարդալ։ Սակայն ոչ մէկ բառ կը լսուի։ Ժողովականները ոտքի կ'ելլեն եւ կը մեկնին։

Այժմ կը խօսի Ստալին։ Թէ որքա՛ն յատկանշական է կուսակցութեան մթնոլորտը եւ որքան կը պատկերացնէ վախը, որ Ստալին կը պատճառէ. կը հասկցուի, երբ կը տեսնուի որ ոչ ոք կ'ընդմիջէ Ստալինի ճառը։ Միայն Մուրալով կ'ընդմիջէ զայն, որովհետեւ զինուորական շրջանակներու մէջ համակրանք կը վայելէ։

ՍՏԱԼԻՆ.— Լէնինի կտակը ուղղուած է 13րդ համաժողովին եւ կարդացուած է այդ ժողովին մէջ։ Սակայն Լէնին որոշեց այն ատեն չհրատարակել զայն։ Այդ թուականին հիւանդ էր եւ հեռացած՝ կուսակցութեան գործերէն։

Լէնին այդ կտակով կը յանձնարարէր Ստալինը հեռացնել եւ ուրիշ մէկը բերել տեղը։ Ահա թէ ի՛նչ գրուած է այդ կտակին մէջ. «Ստալին կոշտ է, եւ այս թերութիւնը, որուն կարելի է ներել մեր շրջանակներուն եւ կոմունիստ ընկերներու յարաբերութեանց մէջ, աններելի կը դառնայ ընդհ. քարտուղարի դիրքին մէջ։ Այնպէս որ ընկերներուս կը յանձնարարեմ Ստալինի տեղ բերել մէկը, որ աւելի ներող, աւելի օրինապահ, աւելի քաղաքավար եւ աւելի ուշադիր ըլլայ ընկերներու հանդէպ եւ նուազ կամայական, եւայլն»։

— Ինչո՞ւ տպագրել չտուինք ընդդիմադիրներու ծրագիրը։ Որովհետեւ կեդր. կոմիտէն չէր ուզեր եւ իրաւունք չունէր վաւերացնելու Տրոցկիի հատուածը։ Այնպէս հետեւեցանք Լէնինի խորհուրդին։ Մնաց որ, ընդդիմադիրներուն ծրագիրը կը պարունակէ զրպարտութիւններ, ուղղուած՝ կուսակցութեան դէմ, եւ եթէ հրատարակուէր, անդարմանելի վնաս պիտի հասցնէր կուսակցութեան եւ մեր պետութեան։

Ի՞նչ է Վրանկէլի սպային խնդիրը։ Մենժինսկիի տեղեկագիրը ոչ մէկ կասկած կը ձգէ այն իրողութեան մասին, որ խումբ մը Տրոցկիականներ, գաղտնի տպարանին մէջ աշխատելով, յարաբերութեան մէջ էին հակայեղափոխականներուն եւ սպիտակ բանակին հետ։ Ընդդիմադիրները կը գայրանան եւ կը բողոքեն, որովհետեւ Վրանկէլի մէկ նախկին սպան, որուն դիմած էին ընդդիմադիրներուն դաշնակիցները, կէփէուի ոստիկան գործակալ էր։ Ի՞նչ կայ քննադատելիք. երբ Վրանկէլի մէկ նախկին սպան կ'օժանդակէ սովետներուն՝ երեւան հանելու համար հակայեղափոխական դաւադրութիւն մը։ Երբ կէփէուն անսպասելի կերպով գտաւ Տրոցկիականներու գաղտնի տպարանը, տեսնուեցաւ որ Շչէրբակով եւ Ընկ. միանալով ընդդիմադիրներուն հետ, դաշնակցած էին հակայեղափոխականներու, Քոլչակի նախկին սպաներուն հետ, ինչպէս տեղեկագրեց ընկեր Մենժինսքի։

Ստալին, յետոյ, ամբաստանեց Տրոցկիականները թէ կը դիմեն դէպի մենշեւիզմ եւ պառակտում, դէպի նոր կուսակցութեան մը ստեղծումը։

ԹԱՏՐՈՆ

"ՍԱՄՍՈՆ"

Սրտապնդող՝ բայց հազուագիւտ երեւոյթ էր Տրամաթիքի շաբաթ գիշերուան ներկայացման նիւթական յաջողութիւնը։ Ոտքի վրայ մնացողներ կամ ձեռնունայն մեկնողներ շատ եղան։

«Սամսոն»ի եւ Շահխաթունիի շաղկապուած անունները ստոյգ գրաւական են թատերասէրներու ստուար թիւի մը շահագրգռութեան, եւ իրականութիւնը եկաւ անգամ մըն ալ ապացուցանելու զայն։

«Սամսոն»ի մասին խօսած ժամանակս, չեմ կրնար խուսափիլ համեմատական մը գծելու այդ խաղին առաջին ներկայացման հետ, Տիկին Էլիզ Գովանի եւ Շահխաթունիի մասնակցութեամբ՝ Սալ Մալաքօֆի մէջ՝ Տիկին Ա. Բուզաղեանի բեմավարութեամբ, եւ որուն գեղարուեստական յաջողութիւնը թուական մը եղաւ փարիզահայ թատերական կեանքին մէջ,

Բացի Շահխաթունիէն՝ միւս դերակատարները փոխուած էին այս անգամ։ Եւ սակայն՝ արդար պիտի ըլլար անմիջապէս ըսել՝ խաղը — առանց շարք մը նրբութիւններուն եւ գեղարուեստական վերարտադրութեան՝ որ Տիկին Էլիզի խաղարկութիւնը տուաւ այն ժամանակ — այս անգամ անցաւ սահուն եւ հաճելի։

Պէնշթայնի այդ ուժեղ գործը հանրածանօթ է, եւ չեմ ուզեր ծանրանալ անոր պատմականին վրայ։

Ժաք Պռաշար բեռնակիրի համեստ դիրքէն մեկնելով հասած է դրամատիրական փայլուն վիճակի մը, ինչ որ թոյլ տուած է իրեն ամուսնանալ Մարքիզուհի տ'Անտըլինի աղջկան՝ Ան-Մարիի հետ, հակառակ անոր ցանկութեան։

Պռաշարի բարեկամ եւ անոր խորհուրդներով հարստացած Ժէրոմ Լը Կովէնի եւ Ան-Մարիի միջեւ եղած սերտ համակրութիւնը եւ այդ զգացումին շուրջը Պռաշարին եղած ազդարարութիւն մը կիսաշխարհիկ կնոջ մը՝ Կրաս Ռիթէրֆորտի կողմէ, քանի մը արագ եւ ցնցող պատկերներով՝ խաղը կը բերէ իր սրկումի ճգնաժամին։

Պռաշար՝ հաւատացած որ իր կինը Լը Կովէնի հոմանուհին է, կ'որոշէ անսովոր եւ ահաւոր կերպով մը — Սամսոնի նման — լուծել իր վրէժը։ Մինչդեռ բարեկամական ճաշի մը պատրուակով ան պանդոկի մը մէջ անկարողութեան կը մատնէ իր հակառակորդ Լը Կովէնը, իր գործակալները՝ իր հրահանգներուն համեմատ՝ Սակարանին մէջ ահաւոր անկումի մը մէջ կը գահավիժեն եգիպտական պարտաթուղթեր, որոնք Լը Կովէնի հարստութիւնը կը կազմէին, եւ որուն փլուզումին մէջ կը ցնդի նաեւ Պռաշարի հարստութիւնը։

Զոհաբերութեան այդ ցնցող ապացոյցը՝ ընծայուած չսիրող՝ բայց սիրուած կնոջ մը, կրնայ վերջապէս յուզել Ան-Մարիի հոգին, որ անտարբեր չի կրնար մնալ պաշտամունքի այդ հոմերական ժէսթին։

Շահխաթունի իր բովանդակ հոգին կը դնէ Պռաշարի մէջ, ուժեղ, կոպիտ եւ մեղմ, ագերսող, սիրագեղ եւ տկար նոյն իսկ իր սիրած կնոջ առջեւ։ Իր հոգեկան փոխանցումները երանգաւոր եւ կշռուած են, իր յուզումները վարակիչ եւ ապրուած։ Թոյլ պիտի տամ սակայն նկատել հոգեբանական սխալ ժէսթ մը։

Առաջին արարին իր սրահը մուտքի եւ ելքի պահուն անուշադրութեամբ աթոռ մը գետին գլորելու շարժումը անիմաստ եւ անտեղի է։ «Ով որ կ'ուզէ շատ բան ապացուցանել՝ բան մը չապացուցաներ» կ'ըսէ Ֆրանսացին։ Շահխաթունի կ'ուզէ ապացուցանել իր ծագումին կոպտութիւնը, բայց ազնուականուհիի մը սիրտը գրաւել ուզող համեստ ծագումով մարդ մը ուշադիր կ'ըլլայ ընդհակառակն իր բոլոր շարժումները զսպելու, կրթելու եւ մոռնել տալու իր դասակարգը։

Մարքի տ'Անտըլինը Պ. Թուլեանի մէջ գտաւ ճշգրիտ եւ տիպար մարմնացում մը, իր նախկին թեթեւաբարոյ մարդու հոգեբանութեամբ եւ արտայայտութիւններով, վերարտադրուած անճիգ եւ ըմբռնուած խաղի մը մէջ՝ որ մնաց հաւասար մէկ ծայրէն միւսը, իր երկդիմի ժպիտներով լուսաւորելով մթին ողբերգութիւնը՝ արեւի վաղանցուկ ճառագայթներու պէս։ Տպաւորութեան տեսակէտէն սակայն նպաստաւոր պիտի ըլլար չչափազանցել հեռախօսի տեսարանը, իր ծիծաղելիութիւնը երկարաձգելով։

Անշուշտ որոշ քաջութիւն հարկաւոր էր՝ Էլիզէն յետոյ՝ փարիզահայ բեմին վրայ, եւ Շահխաթունին ունենալով իբր խաղընկեր, մտնել Ան-Մարիի դերին։ Տիկ. Նշանեան այդ ծանր փորձէն դուրս եկաւ գնահատելի յաջողութեամբ։

Համեմատութիւններ անտեղի պիտի ըլլային, բայց Տիկին Նշանեանի Ան-Մարին եղաւ զգայուն, ներդաշնակ եւ իր ընդհանուր գիծերուն մէջ բաւարար։

Տիկին Տէրուան-Պիննէժէճեան՝ Կրաս Ռիթէրֆորտի երկդիմի հոգեբանութիւնը, եւ վայելքներէն զզուած հաճոյքի կնոջ խորթ անձնաւորութիւնը գիտցաւ շեշտուած կերպով մարմնացնել՝ հակընդդէմ ապրումներու տպաւորիչ պատկերներով։

Պ. Նշանեանի Լը Կովէնը ունեցաւ յաջող պահեր։ Պէտք է խոստովանիլ որ դերին պահանջած յատկանիշները անոնք չէին ստուգի՝ որոնցմով այնքան կը յաջողի Նշանեան տարբեր յատկանշական տիպարներու մէջ։ Մեծ ճիգ մը ըրաւ Նշանեան այդ երեկոյ, եւ իր խաղը՝ բարեբախտօրէն շրջանակեց որոշ պատկերներով։

Մաքս տ'Անտըլինի մէջ Պ. Սվաճեան եղաւ վայելուչ, աշխարհիկ եւ զբօսասէր ազնուական տղան, ծաղրասէր... Բայց ծաղրասէր միայն. մինչդեռ՝ մեր բոլոր այր դերասաններուն դրեթէ սովորական ունակութեամբ։ Սվաճեան նաեւ ունեցաւ շարժումի եւ ձայնի աւելորդ շեշտումներ։

Պ. Արման Կոթիկեան Ֆլաշի փոքր դերը տուաւ ողորկ ու վարժ խաղարկութեամբ։

Օր. Անգինէի մարմնացուցած Մարքիզուհի տ'Անտըլինը բաւարար չեղաւ։ Դարձեալ դեր մը՝ որ սխալ դուռ զարկած էր։ Տիկին Պապասարեան իր սպասուհիի փոքրիկ դերը գիտցաւ կոկիկ կերպով կատարել։

Բեմական կարգաւարը անբաւական էր։ «Ռից»ի պանդոկի արքայական սենեակները մեծ պաշտօնեայի մը նախ[...] անգամ չպիտի շարժէին։

Երկու խօսք լեզուի մասին։ Ցանկալի էր որ մեր այր [...]րասանները մանաւանդ, խօս[...] պահանջ ըլլային արտասանութեան մասին, եւ բառերը [...] տարբերէին ամբողջականօր[...] իրենց իմաստին շեշտաւոր[...]

ՀՐ. ԱԼԵՄԱՆ[...]

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԷՆ

1 Նոյեմբեր

Անդրանիկի մահուան [...] այստեղի հայութիւնն ալ ցնց[...] Հոկտ. 23ին առաւօտեան [...] ունեցաւ Հոգեհանգիստը։ Ներկայ էին խուռն բազմութիւն եւ դպ[...]րոցների աշակերտութիւնը։ Խօս[...]ցաւ առաջնորդ Մեսրոպ արք. [...] գու բովանդակութեամբ.— «Մեր [...] ցեղի դժբախտութիւնն է, որ [...] սօր մեր ազգային հերոսի մահ[...]ուան լուրը Ամերիկայից են[...] պանում եւ ոչ մեր հայրենիք[...] դժբախտ ենք, որ ազատ հայր[...]քում համախմբուած չենք» [...] տաւ Անդրանիկի արժանիք[...] վրայ, ապա վերջացուց շեշտ[...] թէ «Մեր ցեղի դժբախտութիւ[...]ներէն մէկն էլ այն է, որ մ[...] պատմական շրջաններից սկս[...] մինչեւ վերջերս չենք լսել հ[...] չենք ենթարկել հայ իշխանու[...]թեան կարգադրութեան, [...] օտարի առաջ խոնարհել [...] հպատակել ենք կամակորու[...]թեամբ։ Անդրանիկն էլ բազմ[...]թիւ առաւելութիւնների հետ [...] նէր մի խոշոր պակասութիւն, [...] չլսեց հանրապետական կառավա[...]րութեան, չկատարեց նրա հրա[...]հանգները, որի համար շատ տա[...]ժեցինք. թերեւս մեր պատմու[...]թեան ընթացքը փոխուէր։ Առա[...]նորդը մօտից ծանօթ է ու մաս[...]նակից է եղած մեր վերջին պատ[...]մական անցուդարձին։ Ղարաբա[...] լիսայի ճակատամարտի օրերին [...] ներկայ էր, ինչպէս եւ տեղեկ[...] Ղարաբաղի ու Զանգեզուրի անց[...]քերուն։

Մահաբեմին վրայ դրուա[...] էին շատ պատկերներ, որոնց մէ[...] ամէնէն ուշագրաւն էր, Հ. Յ. Դ. [...] գնդային կոմիտէի պսակն էր, մէ[...] տեղը Անդրանիկի նկարը— ձի[...] վրայ նստած փէտայի տարա[...]զով եւ ձեռքը բռնած դրօշակ[...] «Ազատութիւն կամ մահ» փր[...]տառութեամբ։ Հասարակութիւ[...] պահանջեց, որ այդ պսակը դր[...] դրուի, որպէսզի ժողովուրդը [...] տեսնէ։ Կիներէն շատերը մօտե[...]լով կը համբուրէին նկարը ու կ[...] խաչակնքէին։ Չեմ մոռնար [...] ղայեցի լաւ Հայու մը խօսքը.

— «Մեր սրբերից շատերը, [...] որոնց տօնը մեր եկեղեցին կատա[...]րում է, ի՞նչ են արել. նահատա[...]կել են, որովհետեւ քրիստոնեայ [...] են եղել ու չեն ուրացել իր[...] կրօնը, բայց աւելին չեն արել. [...] սակայն մեր վերջին շրջանի հե[...]րոսներից շատերը ոչ միայն [...] գել են իրենց համոզմունքին [...] գաղափարին, այլ եւ գործ են [...] կել կռուելու եւ գիտակցաբ[...] զոհուելու հայրենիքի եւ հայ[...] ժողովրդի ազատութեան համա[...] իմ աչքում նրանք աւելի են [...] բոլոր սուրբերը»։

Նոյն օրը երեկոյեան դպր[...] դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ [...] սգահանդէսը։ Բեմը ամբողջ[...] սեւ քողով պատած էր, մէջ[...] գանին վրայ. բեմի ճակատը [...] տերուն եւ կողմնակի սեղաններ[...] վրայ ցուցադրուած էին [...] պսակները։ Հ. Յ. Դ. Գնդային [...] միտէէն, Հ. Դպրոցներու [...] բարձութենէն, Հ. Յ. Դ. [...] Ընդհ[...] խաչի վարչութենէն, [...] վարչութենէն, կանանց բարեգ[...]

...ականի վարչութենէն, Թաւրիզա-
...ան միութեան վարչութենէն Կ.
...ոյ Հ. Կ. Հայ Պոլ[...]մաւիրապետութենէն,
...ութիւններու դպրոցի աշակերտա-
...միութենէն, Հայոց դպրոցի ու-
...ցչական խումբէն, բարձր դա-
...րաններէն առանձին առանձին
...(կ), Ս. Սահիաննոս եկեղեց-
...ոյ վարչութենէն, խանասորի Հե-
... թ. Ւանէն, Անդրանիկեան
...միութենէն եւայլն։ Դաշլիճը լե-
...ն էր երկսեռ բազմութեամբ։
...նդէսը բացուեցաւ եւ փակուե-
... «Մեր Հայրենիք»ով։ Խօսե-
... Գ. Ք. Կիրակոսեան, Յ. Յոր-
...անեան, Վ. Տէր-Խաչատուրեան,
... Յովհաննիսեան, վրացի Իշխան
...րաշիձէ, Տիկին Մարթա Կիրա-
...եան, Գ. Ռշտունի։ Արտասանե-
... ցխամանթօէն Օր. Դ. Բաղ-
...եան եւ ուրիշները, մէջ ընդ
... երգեց Հ. Տէր Յովհաննիսեա-
... կազմած խումբը։

...նդհանրապէս տպաւորութիւ-
... շատ խոր էր։ Ջուղայի մէջ
...ան սգահանդէս կամ հանդէս
... եղած։

...դժբախտաբար գտնուեցան
...ներ, որոնք բացակայ էին.
...ապէս իր բացակայութեամբ
...փայլէր համայնական փարչու-
...թիւնը, որ ոչ պսակ էր դրած, ոչ
... որեւէ մէկը ղրկած։ Բայց ա-
...նց կարմրելու նոյն պարոններն
...մէն տարի ամբողջ կազմով
...ական հիւպատոսարան կ'եր-
...թան, Լենինի մահուան տարե-
...դարձին ներկայ ըլլալու։ Անդրա-
...իկի սգահանդէսի յաջորդ օրը
...համայնականի գործակատարը
...ներկայացաւ տպուած մահազդին
...դրաձն ստանալու եւ ստացաւ։

Բոլոր պսակները յանձնուե-
...ան Հ. Յ. Դ. Կարմիր խաչին
...ղարդութեան պահուելու համար։

ԺԱՆ-ՎԱԼԺԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԽՄԱՆՆԵՐԸ.— Պոլ.
...իկեան ոստիկանական վիճա-
...կագրութեան համաձայն, Լենին-
...րատի մէջ, իբրեւ գինով, ձեր-
...բակալուած են 1924ին՝ 11.000
...հոգի, 1925ին՝ 41,000 հոգի,
1926ին՝ 95,000 հոգի. հետզհե-
...ոյ թիւը այնքան պիտի շատ-
...նայ, որ չպիտի կարդացուի։
...Մոսկուայի մէջ խմաններու ջախ-
...ջախիչ մեծամասնութիւն մը կը
...կազմէին 1926ին՝ 100.000 հո-
...գի։ Այս տարի՝ աւելի շատ։
...հետզհետէ պիտի ըսուի, «Խման-
...ներու Հանրապետութիւն»։
Լենինկրատի մէջ խմանու-
...թեան պատճառով առաջ եկած
...ռեններուն թիւը մեծ չափերու
...հասած է։

ՊԱՐՏՔ ՈՒՆԻ՞Ս
«ՅԱՌԱՋ»ին
ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ՓԱԿԵԼ
ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏ. 31.

ՋԱՑՆԻՐ ԴԻՒԱՆՆԵՐԷՆ

ԿՈՊԻՏ ԲԱՐՔԵՐ

Մարսէյլէն կը գրեն մեզի.—
Նոյեմբեր 22ին կէս օրին ժամը 12,30ին ատեններըԱզգատախնամի գանձապահ Պ. Ա. Ընտոնեանի գրասենեակը կը ներկայանան երկու հայ երիտասարդներ, իբր տեղատ եւ սպառնական շեշտով մը կը պահանջեն կամ 500, ական ֆրանք. եւ կամ Մարսիլահայ հարուստներու ուղղուած պաշտօնական գրութիւն մը, որպէսզի անոնցմէ առնեն իրենց պէտք եղած գումարը։

Իրենց խոստովանութեան համաձայն, ֆրանսական կառավարութիւնը սահմանէն դուրս ելլելու հրաման տուած ըլլալով, անպայման ճամբու ծախքի պէտք ունին. հետեւաբար դրամը կրնան ստանալ կամ Ազգատախնամէն եւ կամ հայ հարուստներէն։ Առաջինը կը կոչուէր Արամ Գէորգեան (Պոլսեցի) որ իր ձեռքը ունէր 22 նոյեմբեր 1927ին քանտէն նոր ելած ըլլալու վկայական մը եւ որ ծանօթ է Վալանսի հայ գաղութին։

Երկրորդը՝ Վահրամ Պօյաճեան՝ նոյնպէս դատապարտուած էր սահմանէն դուրս ելլելու, եւ սակայն միշտ խուսափած էր (ինչպէս ինք կը խոստովանի) եւ շրջած էր ամբողջ Ֆրանսայի հայաբնակ գաւառները, անշուշտ միշտ բեռ ըլլալով ազգային իշխանութեանց։

Պ. Ընտոնեան յիշեալներուն անունները արձանագրելով կը խոստանայ խնդիրը ներկայացնել Ազգատախնամի ժողովին, եւ կը խնդրէ վաղը գալ պատասխան ստանալու։

Հազիւ խօսքը վերջացուց, Արամ Գէորգեան կը փաթթուի անոր օձիքէն՝ կա՛մ դրամ պէտքէ տաս եւ կամ հարուստներուն, մասնաւորապէս Պ. Հայկազուն Գույումճեանի ուղղուած գրութիւն մը, ապա թէ ոչ....

Ընտոնեան կ'ուզէ ինքզինքը ազատել, բայց չի կրնար, կը սկսին փոխանակուիլ հարուածներ։ Պանդոկի բնակիչները եւ դրացիները կը հասնին օգնութեան։

Կիներու եւ երախաներու պոռչտուքին վրայ, երկու անպաները կը փախչին, ձգելով գլխարկ մը եւ վերարկու մը։

Կէս օրէն վերջ Ընտոնեան երբ կը պատրաստուէր խնդիրը ոստիկանութեան ներկայացնել, յանկարծ իր դէմ կը գտնէ Գէորգ Արամեանը եւ ուրիշ անծանօթ մը։

Նորեկը իբր հաշտարար միջնորդ կը խնդրէ որ կառավարութեան դիմում չըլլայ, միանգամայն պահանջելով լուսաբանութիւններ։

Ընտոնեան երբ կը յայտնէ Գէորգ Արամեանի անվայել ընթացքը, անծանօթը զարմանալով կ'ըսէ թէ Գէորգ Արամեանը ինքն է, քանտէն նոր ելած է, եւ սահմանէն դուրս ելլելու հրամանագիրը ստացած. իսկ այս պարոնը կը կոչուի Յակոբ Պօյաճեան, ընկեր իգմիրցի։

Իբր թէ Պօյաճեանը, Արամեանի սահմանէն դուրս ելլելու հրամանագիրը գողցած էր. ուզելով զայն շահագործել Ազգատախնամի եւ հայ հարուստներու առջեւ։ Ընտոնեան անգրգուելի կը մնայ եւ կ'ուզէ անպայման խնդիրը յանձնել ոստիկանութեան։ Ասոր վրայ Յակոբ Պօյաճեանը կրկին կը յարձակի Ընտոնեանի վրայ։ Ընտոնեան ձեւով մը սենեակէն դուրս կ'ելլէ եւ դուռը կը կզպէ երկու անկոչ հիւրերուն վրայ, վազելով մօտակայ ոստիկանատունը։ Յակոբ Պօյաճեան տեսնելով որ օձիքը ձեռք պիտի տայ, դուռին պակին կոտրելով գանակը քաշած դուրս կը նետուի ու կը փախի, իսկ Արամ Գէորգեան կը ձերբակալուի։

Հետեւեալ օր ոստիկաններ կը ձերբակալեն նաեւ Յակոբ Պօյաճեանը եւ սեւ կառքի մէջ դնելով կ'առաջնորդեն բանտ։

ՀԱՅԵՐԸ ԿԸ ՃԱՄԲՈՒԻՆ...

ՄԱՐՍԷՅԼ, 25 Նոյեմբեր.—
Հոկտեմբեր 15էն ի վեր Րաֆալի շաքարի գործարանը սկսած է գործաւորներ արձակել։ Առանց բացառութեան բոլորն ալ Հայեր են։ Մինչեւ այսօր 90 հոգի հանուած են, որոնք 2-3 տարիէ ի վեր այդ գործարանը կ'աշխատէին։ Խեղճ բանուորը կը հարցնէ թէ պատճառը ի՛նչ է. գործատէրը այսպէս կը պատասխանէ.

— Դո՛ւք էիք որ 1926ին Օգոստոս 15ին մեծ գործադուլը յաջողցուցիք։

Ուրեմն մէկ երկու կարմիրներու մեղքն է որ կը քաշենք։

Հայերու թիւը 700ի կը հասնէր առաջ, այժմ իջած է 90ի։ Այդ շուրթները բնաւ չխորհեցան այն ժամանակ որ պատճառ կ'ըլլան այսքան մեծ թիւով հայրենակիցներու օրուան հացին։ Կը թելադրենք որ հայ բանուորը ուրիշ անգամներ չխաբուի այդ խառնակիչներու պոռչտուքներէն, ինչպէս կը գրէր երկօրեայ «Յառաջ» իր 1926 Սեպտեմբեր 5 թիւին մէջ.— «Եղէք տեղացի աշխատաւորներու հետ, բայց գործիք մի դառնաք պոլիտիկոսներու»։

Զգեցէք որ հայ բանուորը իր օրուան հացերավը տապկուի այս օտարութեան մէջ։

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ԿԻՐԱԿԻՆ

(Բարեգործականի գրասենեակէն)

Որբերու կիրակին այս տարի կը համընկնի դեկտեմբեր 4ին։ Այդ օրը, անցեալ մէկ քանի տարիներուն պէս, յատկացուած է բացառիկ կերպով մը խորհելու այն եղերական բախտին վրայ որ վիճակուած է մեր ցեղին այդ թանկագին բեկորներուն, եւ առաւել կամ նուազ փոքր ճիգ մը ընելու՝ անոնց օգնութեան հասնելու համար։ Ըրէք ուրիշներուն ինչ որ կ'ուզէիք որ ուրիշները ընէին ձեզի։ Ահա Ոսկեղէն Պատուիրանքը, որուն գործադրութեան ամէնէն յարմար օրը դատուած է Որբերու կիրակին, 1927 դեկտեմբեր 4։

Այդ Ոսկեղէն Պատուիրանքը այսօր կը պահուի աւելի քան յիսուն երկիրներու մէջ, եւ անոր տարեկան արդիւնքը կը հաշուուի աւելի քան մէկ միլիոն տոլար, որ կ'երթայ Մերձաւոր Արեւելքի հազարաւոր որբերուն պահպանման գործին։ Հարիւրաւոր օրինակներ կրնայինք յառաջ բերել այս տիեզերական համերաշխութեան զանազան դրուագներէն։ Յիշենք միայն սրտառուչ դէպք մը, զոր կը պատմէ նիւ Եսթ Բըլիֆի ընդհանուր քարտուղար Պ. Վիքրի։

Պ. Վիքրի ներկայ տարուան յուլիսին Թոքիօ (Ճափոն) գտնուած միջոցին, այցելած է Ճափոնցի աղջկանց վարժարան մը, որուն սանուհիները «կնքամայրն» են եւ բոլոր ծախքերը կը հոգան հայ որբուհիի մը, Մարի Մաճարեան, որ կը գտնուի Շիրակի ամերիկեան որբանոցին մէջ եւ 1760 թիւը կը կրէ։ Ճափոնցի աղջիկները խնդրած են Պ. Վիքրիէ, որ իրենց քրոջական բարեւները հաղորդէ իրենց սանուհիին, եւ անոր տուած են Ճափոնական սիրուն հովահար մը իբր իրենց նուէրը իրենց հեռաւոր պաշտպանեալին։

Ճափոնցի աղջիկները իրենց կեանքին մէջ հայ որբ մը կամ որբուհի մը տեսած չեն եւ անշուշտ տեսնելիք ալ չունին, բայց, մարդասիրական խոր զգացումէ մը մղուած, իրենց չնչին խնայողութիւնները կը յատկացնեն անոնցմէ մէկուն կեանքը փրկելու եւ պահպանելու համար։ Մենք որ ամէնէն աւելի գիտենք եւ կը զգանք մեր դժբախտ մանկութեան ողբերգական վիճակը, ի՞նչպէս կրնանք անտարբեր գտնուիլ անոր հանդէպ։

Մեր մէջ շատեր կանոր, տարւոյն ընթացքին, իրենց գործերով եւ հոգերով ծանրաբեռնուած, կրնան մոռնալ իրենց պարտականութիւնը մեր ցեղին անոք եւ անպաշտպան զաւակներուն նկատմամբ։ Բայց տարին գոնէ օր մը, այն է դեկտեմբերի առաջին կիրակին, պէտք է իջնեն իրենց խղճին խորը, մտածեն թէ ըրի՞ն ինչ որ կրնային ընել իրենց ազգային տարաբախտ մանկութեան համար, եւ անմիջապէս ղրկեն իրենց նպաստը, որքան ալ համեստ ըլլայ ան, Հայոց Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան կեդրոնական վարչութեան, կամ Շրջանակային Յանձնաժողովներուն եւ տեղական Մասնաժողովներուն, որոնք Որբերու կիրակին առթիւ կատարուելիք հանգանակութեան գործը ստանձնած են։

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՒՄԲԸ ՅԱՂԹԱԿԱՆ 5-0ՈՎ

Կիրակի օր Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Ա. խումբը կարեւոր յաղթանակ մը տարաւ Etampeի տեղական խումբին դէմ։

Ժամը 3ին հայ խումբը դաշտ ելաւ 500է աւելի հանդիսատեսներու ներկայութեան։ Ա. կիսախաղին իսկ մերինները ցուցուցին իրենց փաղի առաւելութիւնը եւ կոկիկ փասերով յառաջանալով Հ. Մ. Ը. Մ. նշանակեց Ա. նշանակէտը։ Քիչ վերջ գեղեցիկ վայրէջքով մը Հ. Մ. Ը. Մ.ը շահեցաւ Բ. նշանակէտը։

Երկրորդ կիսախաղին Ֆրանսացիները բուռն յարձակումներ ըրին խաղը հաւասարեցնելու, բայց մեր պաշտպանողական գիծը միշտ ալգելք կ'ըլլար։ Մեր յառաջապահները իրենց նուրբ եւ արագ խաղերով սկսան գալըձեալ նեղել հակառակորդ բերդը, որու միջոցին յաջողեցան նշանակել երրորդ եւ չորրորդ նշանակէտը։ Այնուհետեւ հայ խումբը խաղին բացարձակ տէրն էր։ Ֆրանսացիները իրենց կարելին ըրին գոնէ իրենց պատիւը փրկելու, բայց չկարողացան։ Խաղը վերջանալու 4 վայրկեան մնացած տաճատ զօրաւոր հարուածով մը ըրաւ հինգերորդ նշանակէտը եւ խաղը վերջացաւ մերիններուն յաղթութեամբը 5 - 0։

Սոյն մրցումին հայ մարզիկները կրցան երեւան բերել իրենց ճարպիկութիւնը եւ խաղի ամբողջ տեւողութեան ընթացքին արագ խաղարկութեամբ վառ պահեցին իրենց եռանդը։

*. Յառաջիկայ կիրակի, 4 դեկտեմբերին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Ա. խումբը պիտի մեկնի Թուռ քաղաքը, մրցելու համար տեղական խումբին դէմ, որ կեդրոնական Լիկին ախոյեանն է 1922 - 1927։

Գ. Գասապեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏՂԵԿ ՄԸ ԱՅՐԵՑԱՒ.— Հիւմօ, երկու տարեկան երախայ մը, կը խաղար սենեակին մէջ, բուխերիկին մօտ, որ լեցուն էր բարկ կրակով։ Մօրը անուշադրութեան մէկ պահուն, յանկարծ ինկաւ կրակին մէջ եւ այրեցան դէմքն ու ձեռքերը։ Կարելի չեղաւ փրկել երախային կեանքը, որ քիչ յետոյ շիջեցաւ։

ՊԱՏԻՒ ՄԷՋԷՆ.— Դերասանուհի Ֆէրրարի, անցեալ գիշեր, ուշ ատեն դարձաւ տուն, Թոսսինի փողոցը։ Երկնցաւ իր անկողինին վրայ եւ երազեց, ժպտելով օրուան աղուոր բաներուն վրայ։ Յանկարծ գոռաց պատը՝ Երիխայի պէս, ճիշդ իր կռնակէն։ Ցատկեց ոտքի։ Պատը վերէն վար ճեղքուած էր, լայնօրէն բացուած, եւ սենեակին մէջ կը լեցուէր կղմինտր, փայտի կտորուանք, հող ու քար։ Պատը կը փլչէր ու կը փլչէր։

Դերասանուհին փախաւ դուրս ճչալով։

Քիչ յետոյ ամէն բան հասկցուեցաւ։ Վարի յարկէն վարձակալ մը կը գանգատէր թէ օդային կազը խոյս կուտայ խողովակներէն։ Գործաւոր մը քննելու համար կը վառէ լուցկի մը, որուն բոցէն կրակ կ'առնէ վերը պատին խոռոչներուն մէջ հաւաքուած կազը եւ կը պայթի դերասանուհիին սենեակին պատին մէջ։

ԿԱՆԽԱՀԱՍ ՈՃՐԱԳՈՐԾ.— Բուրժէի հանքերուն մէջ, վերջերս, երկու բանուորներ սպաննուեցան։ Ծերուկ հանքագործ մը, վիզէն ածելիով մը կտրուած ըլլալով, սպառեց իր ամբողջ արիւնը եւ մեռաւ, առանց կարենալու որ բացատրութիւն տայ։ Յաջորդ իրիկունն իսկ նման պարագաներու տակ մեռաւ ուրիշ բանուոր մը։ Ոստիկանութիւնը կատղած էր, կը փնտռէր ու չէր յաջողեր գտնել ոճրագործը։

Ալճերիացի կնոջ մը կասկածելի տունը խուզարկուած պահուն, ձերբակալուեցաւ 12 տարեկան լեհ տղայ մը, որ խիստ հարցաքննութեան մը ընթացքին խոստովանեցաւ ոճիրը եւ մատնեց նաեւ իր երկու մեղսակիցները։ Բոլորն ալ 12—15 տարեկան տղաքներ են։

ՔՍԱԿԴ.— Տիկին Փուշէ մանտրտիկ քայլերով իր գործին կ'երթար Շան զ'Էլիզէի ծառերուն մէջէն։ Դուռի մը ոտքէն պզտիկ մորդ մը բուսաւ յանկարծակի։ Եւ մսագործի դանակ մը երկարեց եւ սպառնաց.

— Քսա՛կդ, շո՛ւտ։ Զայն չհանես, կը մորթեմ։

Կինը նետեց քսակը։ Գողը յափշտակեց զայն եւ փախաւ։

Տիկին Փուշէ սկսաւ պոռալ։ Ոստիկանները հասան վազեցին գողին ետեւէն։ Բռնեցին։

— Ի՞նչ ըրէի, անօթի էի, վարպետս ճամբեց զիս։

ԵԼԻԶԱՎԷՏՊՈԼՍԿԱՅԻ շրջանին մէջ (Հիւս. Կովկաս) հայկական դպրոցներուն թիւն է 12, աշակերտներուն թիւը, 401, ուսուցիչներու թիւը 13։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (124)

ԿՐԵՄԼԻ՛ՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ԴՐԱԽՏԷՆ ՓԱԽՈՒՍՏ

— Ներկայ, պոռաց, օդանաւորդը մեզի դառնալով, եւ դուրս ելլելով, եկաւ հրաման-ները ստանալու։

Զարմանալի բան, երբ զայն նշմարեցի, արդէն տեսած ըլլալու տպաւորութիւնը կրեցի. անոր դէմքը ինծի անծանօթ չէր։ Սակայն հակառակ ջանքերուս, չկրցայ յիշել թէ, ինչ պարագաներու տակ անոր հանդիպած էի։

Իր կարգին, ան ալ կ'երեւի նման տպաւորութիւն մը կրեց, որովհետեւ տեսայ որ սարսռաց, երբ ակնարկը ինծի ուղղեց։

— Պատրա՞ստ էք մեկնելու, հարցուց անոր տնօրէնը։

— Այո, ընկե՛ր, պատասխանեց, առանց գիս դիտելէ դադրելու։

— Կատարեալ է ուրեմն, ըսաւ տնօրէնը եւ գիս մատնացոյց ընելով.

— Ահա ձեզի համար ճամբորդ մը, որ մասնաւորաբար կը յանձնարարեմ, Ռիկա պիտի ձգէք զայն, յետոյ ճամբանիդ կը շարունակէք մինչեւ Սթօքհոլմ։

Օդանաւորդը նշանակալից ժպիտ մը ունեցաւ, յետոյ, համազգեստիս վրայ ակնարկ մը նետելով.

— Շատ լաւ, պատասխանեց, բայց... ընկեր նման չի՞ կարծեր թէ՝ աւելի լաւ պիտի ընէր եթէ սպայի իր զգեստները փոխէր եւ հագնէր տաք զգեստներ, եթէ չուզեր որ Ռիկա հասած ատենը սառած ըլլայ։

— Անկրունքով, իրաւունք ունիք, պատասխանեցի, բայց որովհետեւ կ'աճապարեմ եւ ժամանակ չունիմ տուն վերադառնալու, կը նախընտրեմ մեկնիլ այս զգեստներով։

— Եթէ այդ է, հոգ մի ընէք, գոչեց տնօրէնը, գրասենեակիս մէջ ունիմ ինչ որ ձեզի պէտք է եւ եթէ յօժարէիք գոհանալ մուշտակովս եւ գլխարկովս . . .

— Այդպէս թող ըլլայ ըսի, շուտ վերջացնելու համար այս միջադէպը, վաղը՝ վերադարձնս եա կուտամ...

Հինգ վայրկեան յետոյ, օդանաւը գետնէն կը կտրուէր եւ ստիճանաբար բարձրանալով, ճամբան կը բռնէր...

Յանկարծ, տեսայ որ օդանաւորդը մտահոգութեան նշաններ ցոյց կուտար. շատ անգամներ ետ դարձաւ երկինքը խուզարկելու համար, եւ հորիզոնը քննելով։

Ու թէեւ ըստ երեւոյթին այդ տեսակ որոշում մը տալու պատճառ մը չկար, բայց յանկարծ ուղղութիւնը փոխեց եւ դէպի ձախ սկսաւ առաջանալ։

Յայտնի էր թէ՝ իրեն ցոյց տուած ուղղութիւնովս չէր որ կը յառաջանար։

Այս մասին, այլեւս որեւէ կասկած չմնաց երբ շատ ցածէն սաւառնելէ յետոյ Սմոլէնսքի վրայ, քիչ յետոյ հասանք Մինսք քաղաքին վրայ։

— Ո՞ւր կը տանի զիս. կը հարցնէի ես ինծի, քննելով դաշտավայրը որ կը տարածուէր աչքերուս տակ. արդեօ՞ք սխալ հասկցաւ բառերս. եւ փոխանակ զիս Ռիկա տանելու, Վարշաւա՞ կը տանի։

Շարժիչ գործիքին աղմուկը, նաեւ փոթորկաշունչ հովը, կ'արգիլէին մեր միջեւ ամէն խօսակցութիւն, չէի կրնար իրմէն բացատրութիւն ուզել։

Եւ յետոյ, շիտակը, ինծի համար էականը Ռուսիոյ սահմաններէն ազատիլն էր. շատ ալ ուրեմն հոգս չէր թէ Ռիկա՞ թէ Վարշաւա պիտի իջնէի։

Բայց, Պիէլոսթօքի վրայ սաւառնելէ յետոյ, երբ բռնեցինք Սիէտլիսի ուղղութիւնը, մտքիս մէջ ալ ոեւէ հոգ չմնաց. սակայն, միտքս դրի լաւ մը յանդիմանել նաւուղիղը, երբ հասնէինք...

Այսպէս խորհրդածելու վրայ էի, երբ տեսայ որ օդանաւորդը՝ իր առջեւ գտնուող տետրակէ մը թուղթի կտոր մը առաւ եւ ձախ ձեռքով գնկը վարելով մեկտեղ, քանի մը բառ գրեց. յետոյ, զայն ինծի երկարեց. առի եւ կարդացի.

«Սահմանը անցանք. փրկուած էք։ «ՄԻՏՏ ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ»։
Կը խոստովանիմ թէ՝ այս անգամ խելքս թռցուց։

Այս առտուընէ ի վեր իրարու յաջորդող պատահարները որոնք հիմնիվայր փոփոխեր էին կացութիւնս, որ անշուշտ, ամէնէն անակնկալն էր։

Անշուշտ, հրաշագործ դիպուածը օժանդակեր էր ինծի, բայց չէի կրնար հետեւցնել թէ դիպուածը մինչեւ վերջ պիտի ժպտէր ինծի։

Ու գիս շատ պիտի զարմացնէր ան որ ըսէր թէ,— այս անգամ վերջնականապէս-պիտի փրկուէի պայքարի ջերմակ կազմակերպութեան կուսակիցի մը կողմէ, հակառակ որ այդ կազմակերպութեան մասին, ամէնէն խոր եւ անկեղծ հիացումով տոգորուած էի։

Եւ ժամ մը յետոյ, Վարշաւա իջանք, ապշեցնելով անոնք որ մեզ ընդունելու փութացած էին. իրարու գիրկ նետուեցանք։

(Շար.)

Թրգմ'. Մ. ԽՐԻՑԱՆՑ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

⁂ Հայոց լքեալ գոյքերու բաշխման շուրջ ծագած վէճը դեռ չէ հարթուած: Այս մասին Թուրքերէն թերթերու տուած տեղեկութիւնները կանխահաս են, ինչպէս յայտարարած է Լքեալ Գոյքերու Վարչութեան Տնօրէն Իսմայիլ պէյ:

Ուրիշ խօսքով, դեռ վերջնականապէս ճշդուած չէ թէ Հայոց տուները գաղթականներո՞ւն պիտի տրուին թէ պիտի ծախուին:

Այս առթիւ «Ճիւմհուրիյէթ» դիտել կուտայ. «Փափաքելի է որ օր առաջ համաձայնութիւն գոյանայ: Անդին Յունաստանի դատաւորները կը ձգձգեն խլամներու դատերը, իսկ մեր դատաւորները հաւասարապէս կը գործադրեն օրէնքը: Այսպէս է որ 5-6 կալուածներ առնուեցան գաղթականներէն եւ իրենց հայ տէրերուն վերադարձուեցան: Այդ կալուածներն են՝ Ալալէմճեան, Նորատունկեան եւ Կիւլպէնկեան (Սէլամէթ) խաները:

Թուրք համայնավարներուն շուրջ

Թուրքիոյ համայնավարներու խնդրին քննութիւնը առաջ կը տարուի պատկան իշխանութիւններուն կողմէ:

Իզմիր հրատարակուող «Եէնի Ասըր» թերթը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.

Առանց ժամանակ տալու որ Պոլսոյ եւ Ատանայի համայնավարներուն հետ միաժամանակ գործունէութեան լծուին, Իզմիրի մէջ ձերբակալուեցան եօթը համայնավարներ, որոնք ներկայիս կը հարցաքննուին հարցաքննիչ դատաւորին կողմէ:

Ձերբակալեալներու բնակարաններուն մէջ կատարուած խուզարկութեանց հետեւանքով կարեւոր փաստաթուղթեր ձեռք անցուեցան: Ասկէ զատ ձերբակալեալները իրենք ալ յատկանշական խոստովանութիւններ ըրին:

Հարցաքննութիւնները վերջ գտած ըլլալով, հարցաքննութեան վերաբերեալ թղթածրարը ղրկուեցաւ Պոլսոյ ընդհանուր դատախազութեան՝ միացուելու համար ուրիշ վայրերու ձերբակալեալ համայնավարներու թղթածրարներուն հետ:

Համայնավարներու դատավարութիւնը Պոլսոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ: Հսկողութեան տակ Պոլիս բերուած են նաեւ Իզմիրի մէջ ձերբակալուած համայնավարները:

Թեհրանի խորհրդային դրամատան այրում

Թեհրանէն կը հեռագրեն 28 Նոյ. Թուականով.—

Այս առաւօտ խորհրդաւոր հրդեհ մը ծագեցաւ խորհրդային դրամատան մէջ: Բոցերը ծաւալեցան տարօրինակ արագութեամբ եւ շուտով պատեցին ամբողջ շէնքը, բոլորովին փճացնելով զայն: Դրամատան ներսի մասը ամբողջովին այրեցաւ և բազմաթիւ արժէքաւոր թուղթեր ու թղթադրամներ բնաջինջ եղան: Կորուստները խիստ ծանր են:

Տեղացի ոստիկաններ, որոնք փորձեցին մարել կրակը, ծանրապէս վիրաւորուեցան: Իշխանութիւնները կը կասկածին թէ հրդեհը հրձիգներու գործն է, ձերբակալուեցան երկու Ռուսեր, որոնց ինքնութիւնը դեռ չէ ճշտուած: Կառավարութիւնը խիստ բացարձակ գաղտնապահութիւն կը պահէ:

Թուրք կառավարութիւնը օդը պիտի հանէ՞ ?

Գրած էինք թէ Թրակիոյ ապատագրութիւնը տօնելու համար Էնկիւրիէն պատուիրակութիւն մը կ'երթար Էտիրնէ եւ թէ Գուլէլի Պուրկազի հելլէն իշխանութիւնները չէին թոյլատրած թրքական դրօշներով զարդարուած կառախումբին հելլէն հողէն անցքը:

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ «դաւադրութիւն մը սարքուած էր յիշեալ մասնաւոր կառախումբին դէմ: «Ճիւմհուրիյէթ»ի համաձայն, կառախումբին վարիչը առարկայ մը նշմարեց այն կէտին վրայ, ուր երկաթուղին կ'անցնի Մարիցայի վրայէն: Վայրաշարժը կեցուց եւ տեսաւ որ առարկան ռումբ մըն էր: Հելլէն յիսնապետ մը եւ քանի մը զինուորներ եկան եւ ռումբը վերցուցին: Եթէ մեքենավարին յայտարարութիւնները ճիշդ են, այս խնդրին մասին նորութիւններ պիտի իմանանք դեռ»:

Այս առթիւ Անատոլուի Գործակալութիւնը Էնկիւրիէն հետեւեալ հեռագիրը կը հաղորդէ 29 Նոյեմբեր Թուականով.—

Այսօր բազմաթիւ երեսփոխաններ հարցումներ ուղղեցին կառավարութեան այս միջադէպին մասին: Մասնաւորապէս հարցուցին թէ Յունաստան յարգանքի պակաս մը ունեցա՞ծ է երեսփոխաններու պատուիրակութեան եւ թրքական դրօշին հանդէպ: Նոյնպէս գանգատեցան երթեւեկի դժուարութեանց մասին:

Ըսմէթ փաշա պատասխանեց թէ Հելլէնները պարզապէս մերժած էին արտօնել անցքը վակոնի մը, որ երկաթուղիի պաշտօնեաներուն կողմէ դրօշազարդուած էր, առանց կառավարութեան եւ պատուիրակութեան գիտակցութեան:

Ու աւելցուց.

— «Կը կրկնեմ որ եթէ ոեւէ պաշտօնական ըլլայ պատուիրակութեան, ըլլայ Թուրք դրօշին պատիւը անարգուած ըլլար, ամբողջ երկիրը պատրաստ է իր գոյութիւնը վտանգի ենթարկելու՝ այս նախատինքին պատասխանելու համար: Քննութիւնը ցոյց տուաւ թէ ո՛չ պատուիրակութիւնը եւ ոչ ալ դրօշը անարգուած է: Փոխադարձ Թուրքիայէն եկած կառախումբերուն երթեւեկը արգիլելու խնդրին, այդ մասին Լօզանի դաշնագրին տրամադրութիւնները յարգել տալու համար միջազգային մեթոտները բաւարար պիտի ըլլան:

Ծերակուտական մը մեղադրեալ

Հունգար պարտաթուղթերու խնդիրը ծանրակշիռ բնոյթ կը ստանայ: Վիէննայի քննութիւնները կը հաստատեն մեղսակցութիւնը Ֆրանսայի ծերակուտական Ռէյնալտի, որ խմբագրած է Պլումէնշթայն—Լաքազ ընկերութեան պայմանագրութիւնը:

Ֆրանսայի ոստիկանապետ Բոլոնպանի Վիէննայի[illegible] ուրիշ մը ժընեւի մէջ իրենց քննութիւնները կը շարունակեն: Այս օրերս նոր ձերբակալութիւններու կը սպասուի:

ՀԱՅ ՄԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ

Մեծահարուստ ռուսահայ հանգուցեալ Շամիր Դատուրովի երկրորդ տղան Արսէն Դատուրեան, 21 տարեկան, անձնասպան եղաւ քանի մը օր առաջ: Արսէն ամսական 10.000 ֆրանք կը ստանար իր մօրմէն ապրելու համար, վերջերս այդ գումարը բաւարար չնկատելով աւելին պահանջած էր: Մօրը մերժումին վրայ, Արսէն փորձ ատրճանակ մը, պարպելով անձնասպան կ'ըլլայ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ . . . փարիզի ռուսական եկեղեցիին մէջ:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ընդհ. ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Քաֆէ օ Փլէօ որ Լիոնի վերնայարկը: Մէթրօ Իթալի:

Օրակարգ.— Զեկուցում Շրջ. կոմիտէի եւ ընտրութիւն:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ժուանվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի այս տարուան պարահանդէսը 3 Դեկտ. Շաբաթ երեկոյ, տեղւոյն Tête Noireի (24 Quai Beaubourg) մեծ սրահներուն մէջ: երգ, դաշնակ, ներկայացում, թառխտ Աբգարի եւ վրացի կինտօի ընկերակցութեամբ կովկասեան պարեր, ճազ-պանտ եւ եւրոպական պարեր: *Մուտք 5 ֆր.:*

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն վաղը Հինգշաբթի ժամը 9ին, Ցլօրիա: Խ. Կեավուրեան կը ներկայացնէ *Խարբերդի գաւառաբարբառը:* կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Բժշկական Միութեան Առաջնորդասախօսութիւնը այսօր Չորեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ:

պիտի խօսի փրոֆ. Կ. Աղաջանեան:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Նէօյիի, Ռ. Ռ.— 250 ֆր.:
Մարսէյլ, Գործ.— 604:
Մարսէյլ, Թ. Գ.— 140:
Շամթիյեօն, Գ. Գ.— 35:
Լիոն, Գործ.— 344.30:
Նէօյիի, Ա. Մ.— 35:
Փարիզի, Մ. Ս.— 30:
Վօ-ան-վըլէն, Բ. Զ.— 35:
Մօնթէվիտէօ, Ա. Կ.— 10տոլար:
Սէն Սէոնէն, Հ. Ա.— 35:
Լիոն, Գ. Պ.— 35:
Գրէօզօ, Գ. Ա.— 35:

ՆԱՄԱԿ ունին Պ. Պ. Մկրտիչ Զալլաք, Վահան Կարապետեան (Ատաբազարցի) և Ա. Պօտանեան. դիմել՝ խմբագրատուն:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Յակոբ Ազամեանէ խմբագրատուն հանդիպիլ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— *Խարբերդի Բազմաշէն գիւղացի Գոհար Մուրատեան կը փնտռէ իր հայրը Խաչատուր Մուրատեան, որ երկար տարիներէ ի վեր Ամերիկա կը գտնուի: Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողները կամ հայցէն գիտցողները, իմացնեն* Kohar Mouradian*ի* Chez Mr. Archambone, Pont d'Audenas (Ardèche).

Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել.

— *Կը փնտռուի Օրտուցի Գէորգ Անմահեան, 21 տարեկան, որ մինչեւ 1924ի վերջերս կը գտնուէր Աթէնքի Զաւիրոն որբանոցը, եւ այժմ կը կարծուի թէ Ֆրանսա եկած է. իմացնել՝ իր եղբօրը՝* Mardiros Anmahian*ի* Collegio Armeno Mechitarista, Viale Umbria No. 62. Milano, (Italia).

— *Իզմիրցի Տիկին Մաքրուհի Ավանօղեան կը փնտռէ իր որդիներէն Ստեփանը որ Իզմիրի դէպքին Հալքա Բունարէն դերի բռնուած էր, իր միւս եղբայրներն էին Կարապետ եւ Ալեքսան, Ստեփանը կ'աշխատէր Ֆրանկաց թաղը վաճառատան մը մէջ: Ստեփանին ո՛ւր գտնուիլը իմացնողները իրր նուէր պիտի ստանան 500 ֆրանք: Հասցէ.—* J. Avanozian, 24 Bld. Hagues, St. Bernabé.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— Գարամուսալի Մէրտէկէօզ գիւղէն Գրիգոր Պալտիզպանեան որուն պուքրէշ ըլլալը իմացուած է: իմացնել՝ եղբօրը Ադամի Պանտէզեանի, 75 Bld. Madeleine Nice, France.

Կը խնդրուի ռումանահայ թերթերէն արտատպել:

—Կարնեցի Շողակաթ, Վարսենիկ ու Կարապետ Դարբինեանները կը փնտռեն իրենց եղբայրը Խաչատուր Դարբինեան, որ մինչեւ 1913 փարիզ կը գտնուէր: Տեղեկացնել *Յառաջ*ին կամ Տարագիր Յարութիւն Յարութիւնեանի, Tauris Perse, (Via U. R. S. S.)

— *Կը փնտռուի Մշեցի Բրուտ թաղէն Մարգար Մուշեղեան (Կաքար) հօր անունը Մուշեղ, մօր անունը Նարգիզ, որ 1926ին Ամերիկա կը գտնուէր: վերջին հասցէն էր* M. Moushakian, 991 2nd Avenue, New Kensington, P. A.U.S.A. *Իմացնել՝ Ղազարոս Զաքարեանի* 14Rue de la Montagne Ste. Geneviève, Paris (5me).

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

— *Պրուսայի Սէօյէօզ գիւղացի Մանուկ եւ Յակոբ Յարդինեան եղբայրները, Մանուկ 23 տարեկան է, իսկ Յակոբ 22: 1914ին աքսորուած են. իրենց հօր անունն է Արթին (Ամասիացի եւ Սէօյէօզ հաստատուած էր), մօր անունը Վարդենի: Տեղեկացնել՝ իրենց եղբօր՝ Նիկողոս Յարդինեանի,* 5 Rue du Capitaine Ferber, Issy-les-Moulineaux (Seine), France.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել:

— Ներսէս Գէմճեան, հօր անունը՝ Յովհաննէս, մօր անունը՝ Մարիամ, Ատբեամանցի, որ գտնուած է Պէյրութի Քէլէկեան որբանոցին մէջ եւ որ յետոյ գացած է Եգիպտոս ուսանելու համար, կը փնտռուի իր ընկերոջ՝ Յակոբ Հացպանեանի կողմէ: Գրել La Gaudinière, la Ville-aux-Clercs (Loir-et-Cher), France.

— *Լեւոն Մուրատեան (ընիկ ռումանացի) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Խորէն Մուրատեանը, որ 1925-26ին Գավալա կը գտնուէր: Հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝* M. Beylerian Joyeuse (Ardèche) France.

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ վարպետ կօշկակարի մը
մօտ վարպետ կօշկակար մը եւ օգնական կարող գործաւոր մը. դիմել՝ 13 Rue de Paris, Asnières (Seine): Առաւօտները 8—12 կէս օրէ վերջ 2—7:

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ ԿԱՆ
կազ, ջուր եւ ելեկտրականութիւն միասին: գիները մատչելի: դիմել՝ 36 Rue Damesme, Paris բացագործին եւ հարցնել Նշանեան:

ԿԸ ՇԻՆԵՆՔ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳԵՆՔ
ՍՈՒՐՃԻ ԱՂՕՐԻՔՆԵՐ (տէյիրմէն). կ'ընդունուին նաեւ ապսպրանքներ արուարձաններէ եւ գաւառներէ: դիմել՝ Ա. Շմաւոնեանի 187 Grand'rue, Chaville (S.etO.).

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Է. ՍԹԷՖԻՔԻ
106 Kléber, Հեռ. Passy 72.56
կը կատարէ Ֆրանսա եւ Յունաստան մտնելու կամ բնակելու արտօնութեան գործողութիւնները.
AFFIDAVITի (Աֆիտավիթ)
դիմել՝ ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 4—7.

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻ եւ հայերէնի հմուտ համալսարանական մը պատրաստ է մասնաւոր դասեր տալ, դիւրամատչելի պայմաններով: դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութիւն:

ՍԱԿԱՐԱՆ

29 Նոյեմբեր 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆ.	
Սթեռլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	42
Մարք (ոսկի) 100	Mark	606	33
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	17
Թրք. ոսկի	» or	110	—
Մէճիտիէ	Médjidié	9	50
Լէվա 100 հատր	Léva	18	50
Տրախմի »	Drachme	33	20
Լիր »	» Lire	138	25
Պելճ. ֆրանք »	Belga	355	50
Զուից. »	Frc. Suisse	490	50
Լէյ 100 հատր	Ley	15	70
Ֆլորին	(Florin)	1027	50

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3410	—
» II	»	2110	—
» III	»	1680	—
Ռումելի երկաթ.	Lots turcs	167	—

ԴԻՄԵՑԷ՛Ք
ՍԱՓՐԻՉ ԱՐՇԱԿԻՆ ՄՕՏ
Ուր ձեր ամենամուրբ ճաշակին գոհացում պիտի գտնէք
11 Rue de Nesles, (Rue Dauphine)ի մօտ
ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՋԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ
20 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՊՍՊՐՈՂԻՆ 5 ՖՐ.ՆՈՑ
ԵՒ 30 ՖՐ.Է ՎԵՐ 10 ՖՐ.ՆՈՑ ԳԻՐՔ ՄԸ ՆՈՒԷՐ
Աղքատին պատիւը 20, Թափառաշրջիկներ 15, Աղջկան մը սիրտը [illegible], Արիւնի ձորը 4, Զարշըլը Արթին 5, Ուշ Լինի 3, Արշին մալ ալան [illegible], դաշան 6, 8, 10, 12.50, Երգարան 5, 6, 7.50, 10, 25, Արու լալա 5, [illegible] 20, Անոյշ 5, Դուրեանի քերթուածները 5, Տաղք եւ նամականին 8, [illegible] Ղարիպ 5, Ասպականպետ 30, Թիապարտը 30, Հօճա Նասրէտտին [illegible] ՉԱՐԼՍԹՕՆ 1.50, Լաւութիւնը 7.50, Մուրացկաններ 7.50, Շողոքորթ[illegible] Փր. Ուղեցոյց 6, Ինքնուսոյցիչ վրացարութիւն 10, ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի. ՇԱ[illegible] ՉՕՀՐԱՊի, ՕՏԵԱՆի ամբողջ գործերը, Լուսանկարչութիւն 3, ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑի Հայ երգեր (2 տետր.) 30, Հոգիի ձայներ 15, Հայ [illegible] րեր 15, Հայ գեղջուկ երգեր 15, բոլորը նօթաներով, Հոլիկ եւ Բա[illegible] օրօրը (2 երգեր ձայնագր.) 1, Ձայնագրեալ երգեր. Ս. Պատարագի 4, [illegible] դաւանանքի 50, ինչպէս նաեւ զաւեշտներ, թատերական գործեր, նոր [illegible] բառարաններ, բժշկական գիրքեր, բոլորը ԱՆՄՐՑԵԼԻ գիներով:
ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ: Դիմել նամակով՝ VAHRAM SÉVOUNI 5 [illegible] Quihou, St. Mandé (Seine).

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ „ՖԷՊԻԽՍ"
37, Rue POISSONNIÈRE, 37 Tél. Louvre 69-83
(«Ֆէպիխս» հանրածանօթ Լուսանկարչատան յարակից)
Դերձակատունս մեծապէս քաջալերուած իր բազմաթիւ յաճախորդներէն, տօնական օրերու առթիւ ստացած է ֆրանսական և անգլիական ձմեռուան կերպասներու նախ մթերք մը:
Այս առթիւ ամէն յաճախորդ գիներու անհաւատալի զեղչ մը գտնելէ զատ, իբրեւ Կաղանդի նուէր, մեզի յարակից «Ֆէպիխս» լուսանկարչատան մէջ 6 ՀԱՏ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ քաշուելու իրաւունք պիտի ունենայ:
Փութացէք օգտուիլ այս աննախընթաց առիթէն, որ պիտի տեւէ միայն և միայն Նոյեմբ. 15էն մինչև Յունուար:
Հ. ՀԱԳՏԱՆԵԱՆ

Գ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ
ԻՐԱՒԱԳԷՏ
կը զբաղի ամէն տեսակ առեւտր. եւ քաղաքային դատերով:
կը ստանձնէ մասնաւորապէս ապահովագրական վէճեր
ինքնաշարժի եւ աշխատանքի արկածներու վերաբերեալ դատական գործեր:
կ'ընդունի ամէն առտու 9.30—12 եւ ժամադրութեամբ:
13 Rue Béranger, Métro République, Tél. Archives 15-14

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի հիւանդները կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Ամերիկայէն նոր վերադարձած
ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած:
կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր:
16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis.
Téléph. Provence 09-32:

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48 RUE MONTMARTRE (Բ. յարկ, աջ կողմը պուաջին դուռ)
Ֆ. անսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ներքին եւ կանանց, վեներական եւ մորթային, քիթի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութիւններ:
Tél. Central 73—38. Métro: Sentier կամ Halles
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՕՐ 10—12 եւ 1.30—8

ԲՈՒՐԴ
ՆՈՐ ԵՒ ՀԻՆ ԳՈՐԳ ՇԻՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Ամէն տեսակ եւ զանազան գոյներով բուրդի ճոխ մթերք պիտի գտնէք Տիար ՅԱԿՈԲ ԳԸՆԱՃԸԵԱՆի մթերանոցը: խիստ դիւրամատչելի գիներ: 31 Rue St-Lazare. Tél. Trudaine 68-29
Métro: Nord-Sud: Notre Dame de Lorette.

EXACTITUDE - CABINET D'AFFAIRES
ԳԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԱՑՄԱՆ, ԱՐԱԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ
եթէ կ'ուզէք ժամանակ շահիլ եւ կէս առ կէս խնայողութիւն ընել, ձեր դատական, ամուսնական, առուծախի, Cartes d'Identitéի, Naturalisationի, հաշուակալական եւ վարչական եւ կառավարական դիմումներուն (Démarches administratives) եւ կամ ամէն գործի համար: դիմեցէք՝ ամէն օր ժամը 13—[illegible] կիրակի ամբողջ օրը:
դիմեցէք՝ K. PARMAKSEZIANի
69bis Rue Damrémont (18e). Nord Sud: Lamarck
Autobus; AM, AH, AF. Tramway: 31, 34, 54.

ՔՍԱՆ ՖՐԱՆՔՈՎ *եթէ կ'ուզէք կատարել ձեր նախնական, [illegible] Լիգամոնի, անցագրի, գործի [illegible] թիթէի, ամուսնական, զաւակներու ծննդեան եւլն. օրինական [illegible] թիւնները՝ դիմեցէ՛ք*
OFFICE FRANÇAIS de RENSEIGNEMENTS
45, Rue de Laborde-:-PARIS (8e). Կրդ յարկ թիւ 20: Métro: St.Augustin
բաց է ժամը 2էն 6,30, շաբաթ՝ մինչեւ ժամը 7:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant : H TEURNIER